BESEDY ČASU

ROČNÍK XVI.
POŘÁDAL
JAN HERBEN

1911

Tiskem E. Beauforta v Praze-II.

MAJITEL
TISKAŘSKÉ A NAKLADATELSKÉ
DRUŽSTVO „POKROK“ SPOLEČ.
S RUČENÍM OBMEZENÝM.

VYDAVATEL A ODPOVĚDNÝ
REDAKTOR CYRILL DUŠEK

VYDÁNO V PRAZE ROKU 1911.

V ŠESTNÁCTÉM ROČNÍKU BESED ČASU JSOU OBSAŽENY PRÁCE:

BELETRIE:

a) BÁSNĚ.

G. d'ANNUNZIO: Z básní G. d'A. (přel. M. Votrubová-Haunerová) 19.
P. BEZRUČ: Žil jsem 201.
M. BÍLÁ: Podzim. Nokturno 17. Nokturno. List z denníku 345.
R. BOJKO: Za Tolstým 9. Z nového domova 297. Abych tak našel. Šťastný večer 329.
STAN. CYLIAK: Jarní touha. Podle vlohy 105. My nebo vy 369.
RICH. DEHMEL: Léta páně 1812 (přel. Rud. Illový) 109.
FR. DOUCHA: Mrtvý přítel. Noc 60.
J. V. GOETHE: Korintská nevěsta (přel. J. Kamenář) 157. Dobráci (přel. J. Kamenář) 197.
T. A. HANUŠKA: Chci mužem být. Podzimní dopoledne 313.
PETR JAKUBOVIČ: Z básní P. J. Melšina — Ideál — Veselý paprsek — 121.
M. JIŘÍN: Nalezený první dopis. Loučení. Maglajské mosty 113.
J. AL. KORÁB: Recitace 254.
EL. KRÁSNOHORSKÁ: Moderní útok 53.
L. KŘIKAVA: Báseň o smutku života. Hyacinthy. Offerta básníkova 337. Na podzim pod Lanšperkem 338.
JAN KŘÍŽ: Poražení vítězové. Dítě 241.
KAM. LHOTÁK: Melancholie. Kouzlo ilusí 321.
JAN LIMBORA: Ovce ztracená 101.
J. S. MACHAR: Zdravice 293. List z denníku 305. Psáno v porotní síni pražské dne 27. listopadu 1911 — 393.
IV. MALINA: Epigramy 257.
V. MARTINEK: Ty kalné dni... Improvisace 97.
S. J. NADSON: Z veršů S. J. Nadsona (přel. Jos. Pelíšek) 406.
L. B. NOVÁKOVÁ: Naše pole pokryla se měkkou, krásnou zelení 161. V den červnový si vyjdi! 193. V poslední večer karnevalu 249. Za Boženou Němcovou 377.
KAR. NOVÝ: Naše sloky. Rodným lesům. Březen 89. Z podmiačské samoty 169. Setkání. Západ 217. Hochu můj 405. Finale 406.
G. R. OPOČENSKÝ: Oči minulosti 33. Předjarní vzpomínka 188.
VĚRA PÁDOVSKÁ: Básníček 1. Mráz. Tání 65. Maloměstská siesta. Na rozhraní 137. V šerých dnech 330. V mlhách 385.
OLD. PEVNÝ: Z epigramů 285.
ZD. PŘIBÍK: Jsou duše smutné 374.
JAN ROKYTA: Prokop Rybář 3, 11, 30, 41, 73, 81, 91, 106, 123, 145, 153, 164, 173, 177, 222, 228, 233, 265, 273, 281, 291, 300, 309, 316, 342, 357, 361.
JOS. ROSENZWEIG-MOIR: Masopustní noc 67. Epištola přátelům 225. Chtěl bych k vám hovořit 366.
KAR. SCHEINPFLUG: Desenzano 25. Hrob 353. Ortel. Proměna 396.
JUL. SCHMITT: V člunu 76.
F. SKÁCELÍK: Bílá noc. Chvála bolesti. List z denníku 57.
J. SLOWACKI BENIOWSKI: Jazyk básníkův (přel. Fr. Tropp) 371.
BOH. ŠAFÁŘ: Umělci 262.
VOJT. TRNA: V mlhách 388.

Čitárny 374.
Déobálá 343.
Dílo 374.
Dobrý člověk 398.
Domov Čechů 367.
Ant. Dvořák 102.
Jos. Haluzický 127.
Kar. Havlíček 103.
Historické verše 142.
Hudba v Americe 198.
Leo Janáček 375.
Al. Jirásek 271.
Al. Jiráska „Z mých pamětí" 294.
Jar. Klácel 360.
Kostnice a Hus 78.
Květ české ballady 262.
T. G. Masaryk, Vrchlický a kult formy 118.
Mehr Freude 335.
Moderní biblioteka 14.
Moravské Slovácko 158.
Národní parky 359.
Nepíti! 40.
Nerudovy „Kritické Spisy" 94.
Osídlení Doudlebska 359.
Painův: Věk rozumu 167.
Paměti starého veterána 351.
Pohřeb Aug. Smetany 367.
Ad. Polívka 295.
Přednášky 326.
Přerovský barok 213.
M. J. Saltykov-Ščedrin 150.
W. Scott 198.
Sdružení překladatelské 239.
Slovácké dítě 190.
Slovenská literatura a Světová knihovna 360.
J. F. Smetany devadesáté výročí 86.
Sokolovia bieli 71.
Statistika evangel. obcí v Čechách roku 1808 246.
Stromy v městech 110.
Styl 374.
Symbolický obraz 94.
Šimpanz 230.
Školní úloha 134.
Švédský spisovatel o Praze 367.
Tolstého literární pozůstalost 383.
Umělecký Měsíčník 374.
Uměna v Olomouci 310.
Umění 7.
Unicum v české literatuře 78.
Kar. Vinařický 326.
Mik. A. Voigt 391.
Volné Směry 374.
Ze starých knih 310.
Žeravice 111.

ZVLÁŠTNÍ ČÍSLA:

Jubilejní číslo rukopisného sporu 49 a 56. (Konfiskace „Besed Času" 81.)

Ročník XVI. V Praze, 6. ledna 1911. Číslo 1.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, pulletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

VĚRA PÁDOVSKÁ:

BÁSNÍČEK.

(Sl. Andě Svobodové

Harlekýn, každou nohavici jiné barvy,
chodíš tu chvíli v pláči, chvíli v usmívaní,
dnes radost pronikavá dotkne se tvé hlavy
a zítra cize, udiven se díváš za ní

a hlásit se k ní nechceš; slzy tvář ti kropí
a duše pro své písně truchlé nalézá jen rýmy,
však příští den ta duše zas už nepochopí,
že bolné sloky včerejší zve dětmi svými —

„Že radost? — Do hvězd vyrazila divě,
tam světů dobývá si; její plápolání
a vítězný křik nedoléhá k zemské nivě
a na tebe si věru nevzpomene ani.

Že bolné sloky? — Nevěř písním o bolesti něčí,
to rubíny jsou, oheň studený jež kryjí,
vždyť bolest těžiště má pod veškerou řečí,
je němá v hluboku a cítit jen, jak se tam svíjí."

—o—

JAN HERBEN:

LESNÍ KONCERTY.

Les šumí . . . říká se. Les šumí, zdá se ti, když do něho vkročíš. Je málo dní do roka, aby bylo takové bezvětří, že by les nešuměl. I takové okamžiky znám, kdy les umlkl a mlčí, jakoby naslouchal něčemu, co se děje ve vesmíru. Pokud však vane vítr, a třebas jenom nejjemnější vánek, les šumí a šeptá si. U nás na horách táborských vítr vane bez ustání a vyluzuje tudíž nepřetržitou píseň lesní. V dubnu a v květnu příroda rozváže ovšem hrdla všem živoucím tvorům na zemi i v povětří, když rozpoutala v nich zápal nové lásky, a tenkrát píseň lesní bývá jiná. Ještě v červnu a v červenci, když měšťan uvadlý vychází z klece svého velkoměsta na svobodu, může naslouchat této písni. Příroda proměňuje všecky své živé tvory v hudební nástroje, a tato její mnohohlavá filharmonie provozuje za jasných a teplých dnů v lese nejsložitější symfonie.

Les šumí . . . zdá se ti, když se rázem vnoříš do lesa. Ale les šumí, jen pokud vcházíš a pokud děláš hluk, protože ti pod nohama šustí jehličí a praská suchá drť se stromů napadlá. Jakmile usedneš pod vysokými smrky a o jeden z nich opřeš se zády, začneš v lesním šumu rozeznávat hlasy a zvuky jednotlivé. Vykřikla sojka, která se lekla člověka; vysoko nad lesem táhnou kavky, které na sebe volají smutným hlasem; vyplašený kocourek veveří vyskočí na kmen a mlaská nebo poštěkává na tě zlostným hlasem; rozeznáváš i roj mušek, klování datlovo na nemocný buk, které se rozléhá jako rány kladivem.

Les již nešumí . . . když čerstvými, zvědavými smysly začneš takto rozeznávat lesní zvuky. V té směsici a v jakési sladké, omamné změti zvuků se orientuješ. Hle, tu chumáčky písklavých mušek rojí se při zemi a jednotlivé přeletavé mouchy střílejí ve vzduchu jako prskavky světelné, i čmelák brumlá po mechu a hledá cosi, čeho nemůže najít. Brhlíci jezdí po kmenech smrků a sýkorky zavěšují se dolů hlavou na koncích větviček, jakoby děti laškovaly. Jejich stálé ci-ci-ci, sotva slyšitelné, splývá s hudbou cvrčků, neboť uprostřed lesa je mýtina, palouček a luční tráva, a ta je plná cvrčků, jejichž vrzání ozývá se jako vysoký ton droboučkých houslí. Tito drobní živočichové drží dohromady několik vysokých tenkých tonů, k nimž přispívá třepot olšového listí a jemný hvizd jehličí, jímž táhne slabý vítr.

Les již nešumí . . . když napneš sluch a vnímáš bystřeji a rozkládáš lesní melodii. Nešumí, to není šum, neboť zřetelně lze rozeznati, že na pokraji lesa Opalí skáče po kamení k nedalekému rybníčku horský potok. Skáče, hrčí a žblunká. Z rybníku vychází a dolétá k tobě těžkomyslné pu-pu-pu osamělého zeleného skokana. Holub na blízku houká a houká, jakoby ho bavila ozvěna hlasu jeho s protější straně. A pojednou se rozskřehotalo v houštině celé hejno sojek a hlas jejich podobá se hlasu polekaných husí, jenže jakýchsi maličkých husí, neznámých. Do hlasů jejich mísí se kvíčaly, rozkřikne se straka i vrána, které štěbotem so

jek byly upozorněny, že v lese někdo vyrušuje. Mezi vrcholy stromů proletí špačci, které zahnal snad dravec kroužící nad lesem; oni piští a pokřikují na sebe výstrahy. Lze rozeznat vlaštovky, které letí od vesnice lovit hmyz nad palouk. Ano, všecko, co s počátku uším připadá jako stejnozvuký splývavý hustý šum lesní, všecko to znenáhla možno rozložit v prvky a složky. Zřetelně slyšet, jak v mladším hustém smrčí píská drozdík a jemu jakoby něco křičel kos úsečným podivením, ač ve skutečnosti jsou si lhostejní. Potom ještě jiné a roztodivnější hlasy mladých vran . . A konečně nevnímáš nic než roztouženou píseň drozdovu, jenž sedí nedaleko na vrcholku smrku, obrácen jsa tváří na louku a ven z lesa vysílaje komusi své pozdravy, své city a své umění.

Drozdova melodie opanovala les.

Drozdova melodie zachvacuje celý les a les se jí přispůsobuje.

A pojednou jako v polosnu a přec u vytržení poznáváš, že drozd vede všecky hlasy, že drozd se stal kapelníkem a všecky disharmonie vyrovnal a srovnal podle své taktovky. Neboť všecko, co doposud v lese šumělo a dýchalo, hvízdalo a vřískalo, co bručelo, vrzalo, vzdychalo a plakalo, všecko, co při zemi a ve vrcholech stromů žije a vydává zvuky, i samy smrky, sosny, buky, olše a ojedinělé břízky, všecinko všecko rozvnilo se a pomalu slilo v jediný nápěv. V té melodii vyniká hlas drozdův, a všecky ostatní hlasy se mu přispůsobily a podřídily. Jako ve S m e t a n o v ě skladbě vyrůstá z původní změti hlasů, z nápovědi, zlomků, odboček a rozběhů jednolitý, delší celek, až konečně slyšíš jasný a mohutný chorál K d o j s t e b o ž í b o j o v n í c i. Tu v lese zní mohutná píseň milostná, jejíž ústřední nápěv dává drozd . . .

Tuto hru lesní vyslechl jsem mnohokrát. Jmenuji to hrou, neboť změny lesní písně bývají mnohotvarné.

V lese znějí stále zlomky a úryvky hudby, jako by se potulovaly; jakoby to byl úl rojících se včel, které hledají místo, kde se usadit. A všechny zvuky lesní ladí se podle tonu, jenž se ozval nejsilněji, ať si je vysoký nebo nízký. Slabší zvuky hledají cestu k němu a přechody, jak se mu přizpůsobit. Vyseděl jsem hodiny pod vysokými, chladnými smrky nebo pod začervenalými, pryskyřicí dýchajícími borovicemi, a za tu dobu píseň lesní mnohokrát se proměnila.

Někdy zaletěly do lesního údolí zvony z města. Jejich hlas donesl sem západní vítr, zachytily jej vrcholy stromů a spouštěly jej do lesa. A les přizpůsobil svou mnohotvárnou píseň, své pískání a vrzání, hlučení a vzdychání blaholu zvonů a blahořil s nimi. Někdy to byly hlasy dětí, které přiběhly k rybníku, svlekly se a šplouchaly se ve vodě pokřikujíce na sebe vesele; děti daly ton lesní písni. A co jiného: nákladní vlak rozjížděl se do stoupání od Votic k Heřmaničkám, pískal a supěl a les mu odpovídal; trubky hasičů opanovaly les, když hasiči stejnokrokem šli po silnici prostřed lesa; jindy varhanový signál automobilu, někdy býk bučící na panské louce, někdy lovecký ohař, jenž obskakoval svého pána a radostně vydával, když vycházeli z myslivny — podle jejich hlasu rozpřádal les svou mnohohlasou filharmonii a vlnil se a skládal jednotnou melodii. Když nastává večer, tehdy přejímá vedení melodie pravidelně potok; hmyz uléhá do mechu a zalézá do šterbin kůry stromové, ptactvo ukrývá hlavy pod křídla, plachá zvěř sice vychází na pastvu, ale co možná nehlasně, leč že se ozve tesklivé hvízdnutí srny, a tu dodržují s potokem lesní píseň skoro jen stromy: jak jimi provívá větřík, klátí hlavami o sebe a tlucou špačky jako ospalci při muzice a bzučí si ukolébavku.

Čím více se stmívá a blíží temná noc předpůlnoční, tím více ladí se les k naříkavým a žalostným křikům sov, jež lesem prochvívají. Není nic děsivého v nočním žalozpěvu sov, jak se mnozí domnívají podle balad našich básníků. Opakuji po T h o r e a u o v i, co jsem četl v jeho W a l d e n u a co jsem ověřil nesčetnými večery vlastními: „Rád slyším nářek sov, jejich žalostné odpovědi, les prochvívající; připomínají mi někdy hudbu a zpěvavé ptáky, jsou takořka temnou a slzavou stránkou hudby, výčitkami a stony, které také touží po zpěvném vyjádření. Jsou to vzdechy, skroušené vzdechy a trudné předtuchy padlých duší, které jednou v lidské podobě po zemi chodily a skutky temnoty páchaly a nyní usmiřují svými smutnými písněmi nebo žalozpěvy své hříchy na místech zlých činů . . .“ Takový smysl má noční melodie písně lesní; i já tu melodii slyšel mnohokrát. Les všecek s ní splývá a ji sesiluje, neboť má mnoho hlasů, které nespí, a stromy samy přikyvují hlavami a šumí k melodii listím nebo jehličím.

Smávali se kdysi perskému šachovi. Všecky noviny evropské (snad i noviny jiných dílů světa) roznesly posměch o něm, když jednou promluvil o hudbě. Ptali se ho kdesi, kde poslouchal operu, co se Jeho Veličenstvu nejvíc líbilo, a Jeho Veličenstvo řeklo, že hudba na počátku, ta hudba, když orkestr ladil před ouverturou.

Byl jsem po mezeře mnohých let opět na velikém koncertě v Rudolfinu. Vlastně už na hlavní zkoušce. Byl tehdy v Praze norský skladatel G r i e g a sám svůj koncert [illegible]

Grieg byl šedivý stařík, nevysoký, husté rozčepýřené vlasy rozbíhaly se mu od malé pleše ven z hlavy jaksi kotoučovitě, a jak stál obrácen zády a pohyboval rukama i tělem do taktu svému hudebnímu sboru, připadal mi, jakoby to byl lesní mužík, jakoby stál před skalní jeskyní a diriguval lesní duchy. Bylo to ve dne, v sále nehořely lampy, nýbrž svítilo jakési dušené mléčné světlo, podobné mlhavému nebo měsíčnímu svitu.

A tu pojednou dlouhé á-á-á, do toho osamělé pu-pu-pu, z jednoho kouta celý trilek klarinetový, šmitcové nástroje protáhly zvuk, v jiném koutě ozvaly se struny královské harfy — jedním slovem hudebníci začali ladit. Okamžik ten mně tak živě začal připomínat něco, co jsem si nemohl uvědomit, jako když zpomínáte na něco z mládí, na nějakou starou pohádku . . . Hudebníci začali ladit silněji a všichni. A tu jsem teprve pochopil, že mám před sebou předehru k lesním koncertům: slyš! ci-ci-ci sýkorky a cvrčci, po strunách houslí jezdí vítr jako v jehličí, mladá sojka zapiskla bázlivě jako štěňátko, tam vrkú-hu-hu divokého holuba, zelený skokan se svým zádumčivým pu-pu-pu, vedle něho uhodili na buben — toť datel; zase trubka foukla prodlouženým vzdechem, veverek zamlaskal, vlaštovky švitoří — — pořád se blíží společný ton a rozpřádá v akord. Už už se mi zdálo, že pochytím i lesní nápěv. Znepokojen i rozjařen naslouchal jsem hned do toho, hned do onoho kouta — zdálo se mi, že horský potok bublá zaházen listím a chrástem a mechem, jen to odhrábnout, aby jasně zabublaly jeho vlny na poskoku přes kamení.

V tom již hudebníci se shledali a vyrovnali a pod taktovkou Griegovou začal ze všech těch zlomků, úryvků a nápovědi slivat se silný, jednolitý, zladěný nápěv. A Grieg řídě svou skladbu, jaksi groteskně poskakoval a tak nezvykle švihal do vzduchu taktovkou, že jsem celý ten první kus jeho slyšel odehrávat v lese při dušeném mlíčném světle měsíčním.

Večer při skutečném koncertě, když rozžehly lampy a sál se naplnil lidmi, přelud zmizel. —

Rád naslouchám vždy tomu ladění v divadle i v sále koncertním. Má pro mne tajemné kouzlo okamžik, kdy všechny nástroje se probudí a rozpoutají, a já v té změti a směsi zvuků slyším, jakoby les vzdychal a plakal — veselého výskání je málo, hlasy přírody jsou vždy smutné — a potom jakoby už nešuměl jen les, nýbrž všecko, co kolem nás žije — krajina a celý vesmír jakoby snášely s nebes zlomky nebeské hudby, ze které pak neviditelná taktovka upravuje vlnivý, jednolitý, uměle světu složený nápěv a píseň stvoření. Čekáš, tušíš a pocíťuješ radost z toho, jak se z toho hlaholu a hluku vyvine slitý proud jedné melodie, jak všechny hlasy se jí přispůsobí a podrobí. Neprožíváš se skladatelem jeho chvíle tvoření, jeho píseň je dávno stvořena, ale snad ten proces napřed rozpoutaných a náhle spoutaných zvuků působí rozkoš a zpomínku na koncerty lesní.

Smáli se perskému Veličenstvu, že se mu líbilo ladění. Smějte se, smějte! Smějte se i mně! —

—=o=—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

Příteli MUDru Vilému Pobudovi, lékaři ve Strašicích.

I.

Hvizd vlaku rozletěl se nad lesy
a spící ozvěnu v nich probudil,
stroj zasupěl a parou zasvčel —
a na podhorské skrovné nádraží
hrst cestujících spěšně vystoupla.
Tu dívka, snad se vrací z ústavu,
a matka objímá ji slzíci;
tu student z vozu vyskočil,
den první letní jest a v duši slast,
hruď dme se volností a nadšením;
tam venkované zvolna vystoupli
a krokem těžkým rozcházejí se,
své koše nesouce a uzlíky —
a tam, hle, sestoup' štíhlý, mladý muž,
znak utrpení bledé ve tváři,
již vroubil měkký, světlé barvy vous
a z které tichých, modrých očí dvé
se zamyšleně na svět dívalo.
Je patrno, ten je zde ponejprv:
zrak bloudí po nádraží pátravě
a zase po návrších lesnatých,
jež zvedají se všude kol a kol
a ověnčují luznou dolinu,
kde v středu lučin, polí zrajících
se domy kupí k věži kostela
a tvoří milý obraz městečka.
V ten obraz zálibně se zahleděl,
zrak bloudil po vrších, proň beze jmen,
leč plných klidu, míru blahého
a silnou vůní lesů dýšících,
již plnými pil doušky žíznivce.
Vlak v dálce hučel již, když probral se
a k městu na cestu když pomyslil.

Byl Prokop Rybář to, kdys theolog,
pak filosof a trochu literát,
pak vychovatel mladých synků věd —
a povždy snílek, nespokojenec,
jenž měnil rád by světa toho řád,

jenž v duši proti mocným bouřil se,
však v životě svém nejen plachý byl,
leč ani silně říci nedoved,
se hněvu blýskáním a hřímáním,
co nitro mu až na dno bouřilo,
čím žluč mu kypěla, proč svíral pěst.
Když k peru sáh, by v rytmus uchvátil,
co nitro jeho tisklo k zalknutí —
vše vyznělo jen v elegie tón,
jen v smutný zpěv jak z dálky znějící,
jak minulosti píseň tesklivá,
v níž pavučinou času ztlumeny
i zoufanlivé hrůzy výkřiky,
i zraněného hněvu zařvání,
i poštvaného vzdoru orlí skřek
Syn ztraceného v bídě umělce,
rost v harfy jeho měkkých arpeggiích
a v houslí snivém rozezpívání,
zřel zápas otcův s bídou vyzáblou,
však horší s hnusnou špínou všednosti.
Zrak vídal otcův k nebi zvednutý,
rty na zaťatých zubech semknuté,
zas jindy ironické usmání
a oči jako rosou ovlhlé —
tak divně snivé v tichém zoufání,
jak bledě modré, plaché plamínky,
jež nad hladinou duše kmitaly
a které ještě nyní po letech,
když dávno drahá lebka otcova
jest jenom žití vyprázdněná číš,
v sny bledým svitem záři Prokopu
a zašlosti jej hlasem volají:
„Pojď, synu, ke mně, vše ti vypovím,
co za života nemoh' jsem ti říc . . .“
Ve stínu staré katedrály rost,
jež těžkou, cihlovou svou gotikou
v sny jeho dětské a pak jinošské
stín vážný minulosti vrhala
a tajůplné šero mystiky.
Znal tajnou mluvu jejích zvonů všech:
i velebného Augustina hlas,
jenž duněl jako z hloubky staletí,
i Orla zvučné, slavné volání,
jímž oslavoval chvíle přítomné,
i umíráčku rozekvílení,
jež provázelo duši na věčnost.
Znal varhan vážné, slavné souzvuky,
jež zvláště časných, zimních za jiter,
kdy v stíny vše se venku nořilo,
jej vzrušovaly písní rorátní
a vábily jej v šero kostela,
jen slabě rozptýlené září svěc.
Ó, jak se krčil v temnu pod kůrem
a s dechem utajeným vzdával se
divnému chvění, jež ho chvátilo
a přenášelo v kraje neznámé,
kde v chladu fíků, oliv ve stínu
jak bílý přelud s láskou ve tváři
lid prostý učíval Syn Člověka!
Jak jiný byl ten přelud jeho snů
než tučné, vypasené postavy,
jež denně vídal v rouších nachových
a s prsty sepjatými nad břichem
z vrat residencí starých vycházet,
jichž štíty řadily se za chrámem.
Když vídával je malý studentík,
tu jasno nebylo mu, každý z nich
proč má zde celý, velký dům,
jenž hošíkovi palácem se zdál —
když ten, Jejž v gloriole vídal v snech,
chud neměl, kam by hlavu uložil.

Ty pochybnosti útlý studentík
zanášel v dálné labské roviny,
kde dubů svalovitých skupiny
se s jilmy střídaly a olšemi
a zase s drobných listů vrbami,
v jichž středu tajily se palouky
a zase labské tůně zamlklé,
kde stulík zlatý z hlubin vykvétal
a drobných kvítků bílý pryskyřník.
Sem do Polabin snivě zamlklých,
kde divná záduma vždy ležela,
ať za pohodných letních večerů,
kdy slunce koule rozežhavená
se ztrácela kdes v dálce za Labem —
ať za šedivé mlhy podzimní,
kdy stromů shluky valem řídnoucí
se mlhou v silhouetty tlumily
vždy bledších odstínů, až v daleku
mha pohltila odstín nejbledší —
ať za mrazivých, krátkých zimních dnů,
kdy spadlé listí přikryl hebký sníh,
a slunce nad obzorem nizoučko
mdle v páry mrazem ztuhlé svítilo —
sem Prokop s pochybnostmi ztrácel se,
zde v dálek zamyšlených zracích čet',
zde spřádal zlaté, mladičké své sny,
zde prvně pocítil se poetou,
když čarovného „Máje“ nad květem
jej opojení závrať pojala . . .

Tak rostl hošík povždy slaboučký;
s ním Bída z jedné mísy jídala,
však Poesie chudé pokrmy
kouzelným proutkem v hody měnila,
že takých nemají ni králové,
jej Umění v svou náruč vábilo
plamínkem bleděmodrým bludičky,
hořící krásným, bílým nad čelem,
jej velké, temné oči Mystiky
za sebou zvaly svitem blouznivým,
a Pochybnosti trpké hovory
s ním zapřádaly žití na prahu —
a mateřská jej ňadra Přírody
v sny měkce kolébala blouznivé . . .

Však záhy přišel na sny mladé mráz.
Když za ním dvéře škol se zavřely,
v nichž ctít se učil otce Homéra
a zpěvy Horáce a Vergila,
kde více však jej, snílka, vábily
poeti neklasičtí nových dob,
jež tajně při latině čítával
a v apologetiky hodinách —
kde žila Bohdanova tradice,
jenž na týchž lavicích své písně psal:

tu náhle stanul v křižovatce cest
a zmaten ptal se, kterou z nich se dát?
Sic tajně o filosofii snil —
leč jak se probojovat v Prahy zdech,
když má jen hlavu, plnou záměrů,
a srdce v hrudi, plné nadšení,
však tělo malých sil a holou dlaň?
Ó, kdyby tvrdý chleba vezdejší
lze bylo koupit ryzí za zlato,
jež v přebohatých citů ložiskách
mu v žití dávno bylo údělem,
jak směle mohl jíti za hvězdou,
jež na východě jeho vzcházela
a vlídně zvala v zaslíbenou zem,
jak druhdy Íránu tři mudrce!...
Však těžko pouštěti se v oceán,
když lodička je vetchá bez vesel,
ni kouska chleba, krůpěj vody v ní —
sám kompas, který ukazuje cíl,
loď k němu nedovede po vlnách...
A bylo třeba otce podepřít,
jenž pod svým křížem již, již upadal,
a bylo třeba matce dodat sil,
jíž nastávala těžká úloha,
a bratřím bylo třeba ruku dát,
by za ním mohli výše po stráni,
jíž rodu jejich život vykázal.
V těch mezi dvěma světy zmítáních,
z nichž jednoho měl opustit břeh
a k druhému se dáti na zdař bůh —
mu zazářily oči Mystiky
a pokynuly v stranu neždanou,
k níž nikdy před tím s touhou nezíral,
ba od níž odvracel jej vnitřní hlas.
Stál u té cesty tučný kanovník,
prst na břiše kol prstu otáčel
a pokrytecky mžoural k nebesům.
Ó, mnoho hodin, mnoho dlouhých dní
probloudil Prokop v dálkách Polabin,
v jich houštin proměnlivém bludišti
a v síti pěšin pochyb, tápání...
Až po dnech, plných trýzně, zmítání,
mu paprsk v cestu zasvit' z plamene,
v němž za pravdu byl spálen mistr Jan...
Ó, ano, taký jeho žití cíl!
Tíž sejme s vetchých beder otcových,
sám dá se v jařmo, světu unikne,
by nabyl moci živých, silných slov,
by našel cestu k duším tisíců,
by hřímat k lidu s kazatelny moh',
jej učit pravdě Evangelia,
jej vésti k ideálům lidskosti
a potírati kolem sebe klam,
a potírati kolem sebe lež,
ty plazy jedovaté, syčící,
a do tmy vrhat světla pochodně
a ze sna budit spáče ospalé,
a z ovcí bílých, dobrých ke střiži,
jež v stádě hlídá pekla černý pes,
by neunikla ani jediná —
z těch ovcí poslušných a beránků
probudit lidi, vědomé svých sil
a cílů vědomé a poslání...

Ó, ano, půjde, oběť za jiné —
a bude zváti jiné za sebou!...
Jen dívka se mu ještě zakmitla,
jíž sledovával s touhou jeho zrak —
však obraz ten ho nemoh' zadržet.
Vždyť dívka zmizela mu, Bůh ví kam,
než vypučeti nesmělý moh' cit
a kořen zapustiti hluboko.
A tak jen nad vzpomínkou povzdychl,
stín setřel s čela a byl rozhodnut.

(Pokračování.)

—==o==—

F. H.:

TRESTNÍ ŠTACE.

Podolí je čisté moravské městečko — čisté sic hlavně proti svému okolí, vesnicím bez silnic, bez dláždění, bez úpravy ulic — a dobrým dojmem působí. Sevřeno ze severu a z jihu táhlými kopci muselo se rozběhnout po údolí na délku, takže jeho rozměry od východu k západu jsou mnohem větší než od severu k jihu. Hlavní kmen obyvatelstva jsou sedláci: jejich bílé domky, které se líčí dvakrát do roka, před svatou Trojicí a před císařskými hody, tisknou se k sobě. Ale není místa pro všecky: některé se musejí spokojit s vyšším položením na úbočích údolí. Tam jsou ulice pouze s jednou řadou domů hledících do údolí. Jedna nebo dvě uličky ještě nenašly místa; rozběhly se kamsi výš až pod samé větřáky, rozběhly, ale nedoběhly. Pět, šest domků, a ulice je u konce. Na stráních jsou ponejvíc chalupy, které zejména na dolním konci Podolí se shrnuly do kupy, nic nemyslíce na to, že nestojí v řadách vedle sebe. Dva, tři domy, někde jen jeden — to je celá ulice. Je potřebí tam jít stokrát, než se člověk tak vyzná, aby se nezmátl, kam která ulička se kroutí a končí. Jsou to po většině bývalé presúzy — lisovny vinné. Vinohrady vymírají, presúzů není potřeba, sedlák propil majetek a je rád, že má kam sklonit hlavu, anebo má mnoho dětí, jeden z nich musí vzít zavděk presúzem — trochu se to opraví, a otázka bytová pro obyvatelstvo podolské je zatím rozřešena.

Na osadu shlížejí s kopce kaplička svaté Barbory v rámci staletých lip a dřevěné větřáky s protějšího vrchu. Byly až do nedávné doby tři. Ale před třemi lety ohromný vichor vyvrátil jeden — starému Rybářovi nezbylo než hromada třísek, druhý má ulomené křídlo a jeho pahýl trčí malomocně k nebesům, jenom ten třetí je ještě v činnosti. Šedivý Soldán už jej tak pomaličku opatruje.

Lidé jsou v Podolí všelijací: dobří a zlí; jejich dobrota a zloba je jenom poměrná; ti dobří nejsou žádní andělé, a s těmi zlými lze se také srovnat. Jsou-li zlí, jsou zlí v malém: malé krádeže, sousedské spory, drobné soudy, láska ke sklenici — to jsou jejich hříchy. Usedlíci podolští mají sklon k přetvářce — staletá poroba jim jako snad celému národu vůbec vtiskla rys, že se bojí říci vždy, co si myslí — ale nic jim není tak cizí jako lichocení. Dá se s nimi žít.

Hned za stodolami selských domů v ulici Pančavě prostírá se les. Nejsou zde ani hluboké hvozdy ani strmé skály, ale lesa je dost a není nepěkný. Vyjdeš k „boří" a máš před sebou celé údolí s bělavým Urumvířem v dálce. Výše „nad bložkem" otvírá se před tebou jiným směrem rozkošné údolíčko „pod Přestavlky", nad nímž trůní vinonosný Šumperk. Nebo se pustíš k Divákům, a tu ti leží po levé straně údolí a za ním zdvihá se jako tmavá stěna stráň zarostlá všecka lesem. V nejbližším okolí obce je hojnost ovocných stromů a ještě i dosti vinic.

I rozhled je krásný. Od kaple a zejména od větráků na východ je rozložena kotlina, jejíž dno je všelijak zprohýbáno a jejíž nejzazší lem na severovýchodně jsou střelecké kopce. Jejich pokračováním jsou buchlovské hory. Kde jejich obrysy končí, sune se v popředí bohuslavský a stražovský kopec, které jsou už mnohem blíže. Dál v pravo při jasném nebi zvedá se Lopeník a Javorina už na samých uherských hranicích, kde bývá první sníh, vidět bílou bzeneckou kapličku, kdežto v popředí a jakoby níže sklánějí se k Čejči menší pahorky. Za Čejčem bělá se mutěnská kaple nebo co to je, v pozadí pak Hodonín a kus Uher. A zas nám výhled zavírá táhlý kobylský vrch s „hrubú skalú", což vlastně je jen rozvrtaná stráň, kde hledají skrovný u nás kámen. Časem nad kobylským kopcem se rýsuje zubatý obrys Malých Karpat končících k lesi až u Prešpurka. Nejvýznačnějším bodem jihozápadu jsou Palavské kopce, ale ty je vidět teprv se Šumperku. Se západních kopců podelských vidět rozlehlou rovinu k Rajhradu a Brnu, a za nimi se černají lesnaté vrchy. K severu je obzor zahražen táhlým pásmem ždánských lesů. Vzpomeneš na majitele Lichtenštejny a je ti smutno. Na celé velké rozloze směrem východním a jižním je ku podivu málo osad vidět, poněvadž slovácké dědiny jsou namnoze v úžlabinách. Jen ovocnými stromy posázené stráně ukazují, že tam a tam musí být dědina.

Kraj má romantičnosti, tato kotlina k buchlovským a stražovským kopcům je bez lesa, půda až na velké lány velkostatků je rozkouskována na statisíce pruhů, ale místo to není bez krásy, takové tiché smutné jakési krásy. Vzpomínám na své dětství, zde jsem zažil první dojmy, a pro mne krajina má mnoho kouzla. Vzpomínám, an jako selský chlapec jsem chodíval do polí, když třešně zrály, když se obilí vázalo, neb když k nějaké práci mě vzali s sebou. A tu pokaždé, když jsem viděl vzdálené bílé vesnice: Stražovice, Nenkovice, Želetice, padl v mou dětskou duši tázavý stesk: jsou v těch dědinách také lidé, jsou v těch Nenkovicích také tak všichni v poli a doma nechali jenom malé děti a churavého stařečka? Přijdu někdy až tam, kde je postava vrbického větráku? Proč Vrbice? Jsou tam vrby? Není ten vrbický větřák vrba? Rozpálený vzduch se třese, sladký smutek se vkrádá do duše, jak jsi milý, můj rodný kraji!

To cizinec všecko neví, ale i přesto se mu zde může líbit. Když jedu na několik času pryč a vrátím se, tu vždy se mi zdá všecko půvabnější. Tvárnost krajiny se celý rok mění. Z jara všecko je neurčité, ale kolik půda skýtá barevných odstínů od zlaté běli až do fialové! Les je černý, šedý. Zavane teplý vítr, zazelená se bříza, nízký podrost lesní, a za týden je všecko zelené. V polích rozkvetou se třešně a trnky, do rána jakoby sněmu nasypal. Vzpomínáš na slova Písně Šalamounovy: Věj větříčku půlnoční a přijď větříčku polední, prověj zahradu mou, ať tekou vonné věci její! A ještě krásnější je podzimek. Les žloutne, třešňové koruny svítí krvavým nachem, sluníčko shlíží jaksi shovívavě na celou přírodu, máš pocit, jakoby bylo odpoledne tvého života, duše je plna míru a resignace.

V takové krajině je Podolí. A přece je to místo trestu a odsouzení, skoro jako ono, nad jehož vchodem stálo: Lasciate ogni speranza. Podolí je trestní štace, někomu trestní ve skutečnosti, někomu jen v domnění jeho. Hlavně pro úřednictvo finanční, soudní, školní. Úředník někde něco zavroubí; počkej, půjdeš do Podolí! Nepohodne se s představenými, Podolí ti napraví hlavu. — Jiný pije, nevědí si s ním rady — nuž tedy s ním do Podolí — tam patrně neprodávají alkohol! — Úředník přijde, vidí: lidé jsou jako jinde, městečko i krajina projde — ale trestní štace je trestní štace. Nemůže se dočkat, až s něho sejmou klatbu a vezmou ho na milost, a pak vale Podolí! Ale i jiní, kteří v Podolí nejsou z trestu, necítí se doma. Nespokojenost je tradicionální a tak v modě, že by snad ani nebylo slušné, kdyby někdo, kdo je v Podolí rok, řekl něco jiného než: Co chcete v té díře?

Přesadili k nám mladíka k bernímu úřadu. Mládeneček neslaný nemastný. Do společnosti nechodí; je zábava, nejde; hrají divadlo, nejde; je výlet, sedí doma; přednáší se, to pro něho není. Myslíte, že snad čte? Bůh uchovej! Sedí a dumá, dumá, proč je v Podolí. Událo se mně jednou s ním mluvit.

Ptám se ze zdvořilosti, jak se mu líbí v Podolí, ale v zápětí jsem své všetečnosti litoval. Usmál se přehořce — viděl jsem, že mu puká srdce — a pravil zlomeným hlasem: „Jak se mi líbí? V Podolí? V té díře? Máte tu jakou společnost? Máte tu s kým mluvit? Lepší smrt než takový život!" Prosil jsem ho v duchu za odpuštění. Konečně se mu podařilo dostati se jinam. A co dělá? Bezpochyby to, co v Podolí: do společnosti nechodí; je zábava, nejde; hrají divadlo, nejde; je výlet, sedí doma; přednáší se, to pro něho není.

Je dosti lidí, kterým se v Podolí líbí — ze začátku. „Hlásilo se nás dvanáct; já jsem měl to štěstí, že jsem to dostal," praví pan učitel, když se představuje.

— Jak se vám zde líbí? Jste spokojen?

„Ó velice, zde je takový klid, takové ticho, já jsem trochu nervosní, mně to bude dělat dobře. A z jara prý je tu obzvlášť hezky. V zimě snad je hodně bláto, ale pořídíme si vysoké boty a budeme se sílit myšlenkou na jaro. Moje domácí se mně

líbí. Taková příjemná paní máma! Take pan řídící na mě udělal dobrý dojem. Má sice své vrtochy, ale musí mu člověk hledět vyhovět. Máte zde slušnou společnost. Jak se jmenuje ten hostinec na náměstí? Včera jsem tam byl, seděl tam pan berní, pan řídící, pan farář — divil jsem se, jak dobře se všichni bavili. U nás bylo všecko rozbito, já jsem sedával celé večery s jediným pensistou. Jedině nepříjemné bude špatné spojení s Brnem. Ale konečně to nevadí. Kolikrát pak člověk jede do toho města."

Ale za rok už se mluví jinak.

„Prosím vás, co zde? Je tu tak mrtvo — člověk by se ukousal, společnost žádná, za drahé peníze nic nedostaneš, a náš domácí je takový vydřiduch: dá si platit každý krok. Chce-li člověk jet do Brna, aby se vydal na tři dny. Už jsem podal pět žádostí, abych se dostal pryč. K tomu jsem měl konflikt s řídícím, to víte, že mě tu všecko pálí."

A tak se to střídá jak v kaleidoskopu. Dva, tři, pět roků — déle to už málo kdo vydrží. Člověk si ani nepamatuje všecky ty tváře: jeden odchází k vůli dětem, druhý aby žena měla blíž domů, třetí nemá bytu, čtvrtý nemůže vydržet sekaturu „starého", pátému je zde tuze sucho k vůli plícím, šestému tuze vlhko k vůli rheuma, sedmému chce utéci žena, někdo nesnáší zdejší pivo. Není žádná stálost, nemůže se vyvinouti tradice. Než poznáte člověka, co v něm je, už je pryč. Dnes učitel nevychová celou generaci. Na ředitele Rohana pamatují všichni starší lidé. „Nebožtík pan Rohan říkával...", „... to bylo ještě za pana Rohana". Dnes osobnost učitelova uniká stranou. Učitel stává se abstraktem, dnes není Petr ani Pavel, prostě učitel — „nevíme, jak se jmenoval". Na starého lékaře Warausa mnoho lidí vzpomíná. Byl drsný, přirozený člověk, s nikým se nemazlil, hádal se s lidmi, ale „nebožtík doktor Waraus" — to jméno má dosud dobrý zvuk, protože byl s místem srostlý. O jeho nástupcích, kteří v Podolí se ani neohřáli, se říká: „ten doktor, co býval na Prajzově domě, ten doktor, co měl pana Háka dceru" atd. — jména nikdo ani neví.

Podolí je odsouzeno býti stanicí trestnou a přechodní!

—o—

DROBNOSTI.

Viděl vlastníma očima — říká se o umělcích realistických. A umění zobrazovat současnou, běžnou skutečnost pokládá se za protiklad umění historické skutečnosti, které umělec neviděl vlastníma očima; také za protiklad umění, jež vůbec zamítá skutečnost jakožto hrubost a povznáší se nad ni, aby umění bylo očištěno. K těmto otázkám Dostojevský řekl v Denníku spisovatelově: „Vždyť Dickens nikdy neviděl Pickwicka vlastníma očima, ale postřehl ho jen v rozmanitosti pozorované skutečnosti, vytvořil osobu a předvedl ji jako výsledek svých pozorování. Takovým způsobem tato osoba je stejně reální, jako skutečně existující, ač Dickens vzal jen ideál skutečnosti."

Čerpal z ruzných pramenů — tak znívá někdy výtka spisovatelům činěná, kterou se má dílo jejich snížit o nějaký stupeň. O tom jsou mínění rozdílná a nepochybně má pravdu řada těch, kteří začínají Goethem a končí Maeterlinckem; ti totiž praví, že spisovatelovým majetkem je všecko, co před ním bylo vykonáno, a že kniha muže být složena i ze samých citátů a přece být originální. Neboť oč jde? Na obvinění Shakespearovo, že bral látky ke svým dramatům hotové z knih cizích, Landor odpověděl: „Byl však přece původnější než jeho originály, dechl na mrtvoly a vzkřísil je."

Žádný umělec nemůže podat světu víc, nežli sám má. Proto tím lepší spisovatel, čím více dojmů prožil. Prožít dojmy je něco jiného nežli pročíst knihy. Proto B. Björnson posílal své krajany do severního Norska. „Především musejí tam všichni severští umělci, nejen krajináři, kteří tam naleznou látku jako nikde jinde; nejen malíři historičtí a genroví, kteří tam naleznou život tak silný, tak mnohotvárný a tak málo známý, a naleznou jej v poměrech, jež velmi lehko se hodí pro historické pojetí jako pro scenu z přítomnosti dojímavého nebo veselého účinku, nýbrž umělci každého druhu, tak jako věru všichni potřebují stupňovat své dojmy a tím své schopnosti, opatřit si veliké rozhledy...."

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Kuřátko-pípátko.

Kuřátko-pípátko šlo jednou do lesa a spadl mu tam na holou hlavičku tvrdý žalud, i myslilo si, že to spadla obloha. I řeklo si: „Půjdu a povím panu králi, že obloha padá." Vracelo se Kuřátko-pípátko z lesa a potkalo Slípku-típku.

„Slípko típko, kam pak jdeš?"

A Slípka-típka odpověděla: „Jdu si do lesa pro maso."

I pravilo Kuřátko-pípátko: „Ó Slípko-típko, nechoď! Přišlo jsem tam a obloha mi spadla na holou hlavičku. Jdu to povědět panu králi."

Vrátila se Slípka-típka s Kuřátkem-pípátkem a potkali Kohouta-kokrhouta.

„Kohoutku-kokrhoutku, kam pak jdeš?"

A Kohout-kokrhout odpověděl: „Jdu si do lesa pro maso."

I řekla Slípka-típka: „Ó Kohoutku-kokrhoutku, nechoď! Také jsem tam šla a potkala jsem Kuřátko-pípátko. Kuřátko-pípátko bylo v lese a obloha mu spadla na holou hlavičku. Jdeme to povědět panu králi."

Kohout-kokrhout se s nimi vrátil a potkali Kachnu-machnu.

„Kachničko-machničko, kam pak jdeš?"

A Kachna-machna řekla: „Jdu si do lesa pro maso."

I řekl Kohout-kokrhout: „Ó Kachničko-machničko, nechoď! Také jsem tam šel a

potkal jsem Slipku-tipku a Slipka-tipka potkala Kuřátko-pipátko. Kuřátko-pipátko bylo v lese a obloha mu spad'a na holou hlavičku. Jdeme to povědět panu králi."

Kachna-machna se s nimi vrátila a potkali Kačáka-chlapáka.

„Kačíčku-chlapičku, kam pak jdeš?"

I řek! Kačák-chlapak: „Jdu si do lesa pro maso."

Ale Kachna-machna řekla: Ó Kačíčku-chlapíčku, nechoď! Také jsem tam š!a a potkala jsem Kohoutka-kokrhoutka a Kohoutek-kokrhoutek potkal Slípku-típku a Slípka-tipka potkala Kuřátko-pípátko. Kuřátko-pípátko bylo v lese a obloha mu tam spad!a na holou hlavičku. Jdeme to povědět panu králi."

Vrátil se Kačák-chlapák s nimi a potkali husičku-babulku.

„Husičko-babuličko, kam pak jdeš?"

Husa-babulka odpověděla: „Jdu si do lesa pro maso."

I řekl Kačák-chlapák: „Ó Husičko-babuličko, nechoď! Také jsem tam šel a potkal jsem Kachničku-machničku. Kachnička-machnička potkala Kohoutka-kokrhoutka. Kohoutek-kokrhoutek potkal Slípku-típku a Slípka-tipka potkala Kuřátko-pípátko. Kuřátko-pípátko bylo v lese a obloha mu spadla na holou hlavičku. Jdeme to povědět panu králi."

Vrátila se Husička-babulka s nimi a potkali Housera-frajera.

„Housere-frajere, kam pak jdeš?"

Houser-frajer odpověděl: „Jdu si do lesa pro maso."

Ale Husička-babulka řekla: „Ó Housere-frajere, nechoď tam! Také jsem tam šla a potkala jsem Kačáka-chlapáka, Kačák-chlapák potkal Kachničku-machničku, Kachnička-machnička potkala Kohoutka-kokrhoutka. Kohoutek-kokrhoutek potkal Slípku-típku a Slípka-tipka potkala Kuřátko-pípátko. Kuřátko-pípátko bylo v lese a obloha mu tam spadla na holou hlavičku. Jdeme to povědět panu králi."

Vrátil se Houser-frajer s nimi a potkali Krocáka-hudráka.

„Krocánku-hudránku, kam pak jdeš?"

A Krocák-hudrák odpověděl: „Jdu si do lesa pro maso."

I řekl mu Houser-frajer: „Ó Krocánku-hudránku, nechoď! Také jsem tam šel a potkal jsem Husičku-babulku, Husička-babulka potkala Kačáka-chlapáka, Kačák-chlapák potkal Kachničku-machničku. Kachnička-machnička potkala Kohoutka-kokrhoutka, Kohout-kokrhout potkal Slípku-típku, Slípka-típka potkala Kuřátko-pípátko. Kuřátko-pípátko bylo v lese a obloha mu tam spadla na holou hlavičku. Jdeme to povědět panu králi."

Vrátil se Krocák-hudrák a šel s Houserem frajerem, s Husičkou-babulkou, s Kačákem-chlapákem, s Kachničkou-machničkou, s Kohoutem-kokrhoutem, se Slípkou-tipkou a s Kuřátkem-pípátkem.

A jak tak šli, potkali Lišku-ryšku. A Liška-ryška řekla:

„Kam pak, kam pak, mé krásné panenky?"

I odpověděli: „Kuřátko-pípátko šlo do lesa a obloha mu tam spadla na holou hlavičku. Jdeme to povědět panu králi."

Liška-ryška řekla: „Pojďte za mnou, ukážu vám cestu."

Ale Liška-ryška je zavedla do doupěte a tu snědla se svými dětmi ubohé Kuřátko-pípátko, Slípku-típku, Kohoutka-kokrhoutka, Kachničku-machničku, Kačáka-chlapáka, Husičku babuličku, Housera-frajera i Krocáka-hudráka. Nikdy už neviděli pana krále, aby mu pověděli, že obloha spadla! Z angl. M

—=o=—

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Co je správnější?

Naši hoši se hrudovali. Otáček přišil staršímu Vaškovi hroudu na oko, až se Vašek svalil. Protože ho oko hodně bolelo, šel domů — ne aby žaloval, to ne — ale aby se podíval do zrcadla, má-li oko celé. Maminka, když zpozorovala, co se stalo, zavolala Otáčka, velmi ho kárala a představovala mu, jaké neštěstí se mohlo stát. Otec mlčel, a dostal konečně také co proto, že nic neříká, když šlo o oko. I řekl tedy otec:

„Jak můžeš být, Václave, takový pytlík a dát se uhodit; což pak jsi se nemohl uhnout —?"

— Tatínku, já stál stranou, já neviděl, že koule letí, a Ota nemá dělat tak tvrdé hroudy. —

„I nic, žádné výmluvy, bodejť by házel měkkými hrudami, tys byl v boji a měls proto dávat pozor a ne stát jako backora a dát se bíti. Měl ses uhnout a dost, ty jsi vinen". —

Starostlivé matince se tohle rozhodnutí nelíbilo a proto se hněvala na Otáčka dál. — Dávám proto všem malým čtenářům Besed Času na přetřes otázku, kdo měl pravdu, zdali tatínek či maminka, a kdo byl vinník? —

Podotknouti ješte třeba, že když byl zase u nás klid a mír, povídal tatínek: „Ale mrzelo tě, Otáčku, když jsi viděl, jak hruda na Vaška letí a jak ji dostal?"

— Nemrzelo, řekl Otáček s utajeným nadšením a hrdostí nad tím, že se mu rána tak podařila a všichni jsme se dali do hlasitého smíchu. — V.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s r. ob., obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 13. ledna 1911. Číslo 2.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

R. BOJKO:

ZA TOLSTÝM.

Tupou sekyrou smrti sťat
pomalu, tiše k zemi pad',
právě, když větu v své knize životní dopsati chtěl.
Dolů se sřítil, když naposled
mohutná těžká svá křídla rozpial v let,
by za hory, za vody, na ostrov ticha doletěl.

V planoucí oheň, jejž na svém oltáři obětním roznítil,
by smutnému lidstvu na temnou cestu životní posvítil,
zachvácen mdlobou zmučenou tváří svou skles' — —
Ó mrtev je, navždycky mrtev veliký lidstva velekněz,
a nikdy již z prahů chrámových jeho mocný hlas
nebude k očistným, vroucím modlitbám volat nás!

Mrtev je horoucí kazatel pravdy a její pokorný mučeník,
mrtev je poslední prorok Evropy, vznešený Kristův učeník,
jeho pokladů bděle pozorná stráž!
Mrtvo je svědomí lidstva, a nikdy již na nás varovně nevzkřikne;
to veliké, soucitné srdce nikdy již žalobně nevzlykne
pro bolest naši, pro boj sobecký náš — — — !

Vyslanec Boží na zem, šel zvědavě v smutné vesnice,
v nádherné paláce měst, v jich chrámy a tmavé věznice,
by o nich své zprávy psal za nočních tich.
Ze klína krásy a slávy nejdražší stkvosty uchvátil,
však všechny je po chvíli, sesmutněv k smrti, zas navrátil,
nenašed štěstí a úkoje v nich.

Velmistr reálna, odvrátil od něho oči své pátravé,
jako vrah bledou tvář od své oběti krvavé,
ale i ve snech nejsladších musel je zřít.
V nejhlubší tajemství bytí, jak v modlitby světec, se ponořil,
by se, jak v pohádkách dobrému obru, mužíku v laptích pokořil,
učil se od něho trpět a žít.

Jako zajatec, který byl na svém útěku vehnán v kruh
honících hlídek, otázkou, kterou mu kladl němý Bůh,
od svého zrození po smrt byl štván.
Tisíckrát zoufaje nad sebou, krásou, nad smyslem prázdných věd,
přece stál u bran tajemství, čekaje vlídnou odpověd,
až ji dal s tichým úsměvem životů Pán.

Pasivní sluha osudu, hlasatel němé pokory,
pod všechny žulové hradby se podkopal svými názory,
zvyvracel staleté církve i stát.
Nepřítel boje, boji se drsnému pro mravnost zaslíbil,
však nepřátele své všechny hned na prahu objal a políbil,
necnal je v lůžku svém bezpečně spát.

Odvážný kapitán loďičky lidské, objevil novou zemi
vyhnancům tohoto světa, zlekaným dobrem, zlem
zaved je v tichý sšeřený kraj.
Logický snílek, uctěn až k božství a posmíván chladným stoletím,
celou zem, od polu k polu zahřál svým vřelým objetím,
budoval na ní, nepřítel její, radostný ráj — —

Ó mrtev je duší veliký lékař, jenž vyhojil bolesti
dnešního člověka chorého touhou po slávě, po štěstí,
z léčivých horských studánek napit mu dal.
Mrtev je, na vždycky mrtev, však budoucí věky nejednou
za ním se jako bezradní vojáci za vůdcem ohlednou,
jak nešťastný národ k místu, kde padl jich poslední,

PÁTÝ PÁD:

STÍNY.

Mniši.

V kupé druhé třídy seděli dva mniši a vyhlíželi oknem do kraje. Nemluvili spolu; jen se dívali a hovořili každý se svými vlastními myšlenkami.

První mluvil sám u sebe takto. „Hledím z okna vlaku, který rychle ujíždí; a vidím pole, na nichž obilí dozrává, vidím vesnici, celou téměř skrytou v zeleni zahrad; rybník, u něhož si hraje hejno dětí; lesnatý kopec v levo za vesnicí a z něho do prava v dáli vybíhající hory, které se modrají, ve veliké dáli. Vidím kus světa a ten je krásný. Snad je to klam? Snad je to klam."

Mnich přestal hledět oknem a zavřel oči, aby lépe viděl do svých myšlenek, které nyní hovořily samy: ... Snad je to klam. Ale ze své zkušenosti nevím o tom ničeho.

Žil jsem odloučen od světa, jehož jsem se zřekl dřív, nežli jsem jej poznal. Jen jako ve snách jeví se mi vzdálené mé dětství ... Silná přehrada nepřehledná, silná neprůhledná přehrada, kterou nelze již skácet, dělí mne od těch dob i od světa, tak že nevím, jak lidé ve světě žijí. Přál bych si .." Tu se myšlenky mnichovy pomátly; otevřel oči, které byly červené a zvlhlé, a rychle se pokřižoval, neboť se přistihl právě při myšlenkách nedovolených.

Druhý mnich hleděl ještě oknem. „Kraj je tu krásný a bude asi hojná úroda", pravily jeho myšlenky. „Bůh lidem požehnává a lidé jsou zlí. Zapomínají na boha a myslí jen na sebe. Ano, lidé jsou zlí a proto je dobře, že jedeme v kupé druhé třídy a jsme zde sami. Kdybychom byli v třetí třídě, možná že by si z nás činili posměch lidé, kteří mnichů nenávidí. Svět je zlý a je dobře, že jsme od něho odloučeni."

V tom vlak vjel do tunelu, v kupé se setmělo ... ale proč, proč se oba mniši na sebe usmáli?

Proč?

Znal jsem kněze, o kterém jsem byl pevně přesvědčen, že se z něho stane katolický světec, až zemře: tak pevná byla jeho víra, tak dokonalá jeho oddanost církvi, tak vroucí jeho zbožnost.

Jednoho dne jsem ho potkal a všiml jsem si, že je hluboce nad čímsi zamyšlen. Bylo mi do hovoru, zeptal jsem se ho tedy, o čem přemýšlí. Rozjímám — odpověděl — o tom, proč je tolik povolaných a tak málo vyvolených.

Podivil jsem se. Také on má své proč! Kdo by byl řekl, že v tomto světci skrývá se také kacíř!

Pohřeb.

Jistí rodiče měli dceru, kterou nejprv něžně vychovávali doma a později dali na výchovu do kláštera. Dívka, když dokončila léta vzdělání v klášteře, zatoužila býti novickou. Protože však byla jedinačkou, rodiče nesvolili k jejímu přání a povolali ji domů. Byla útlého zdraví a žal nad zmařeným ideálem shroutil ji docela: zemřela po půl roce. Ctihodná sestra, která bývala v klášteře nejmilejší její přítelkyní, přijela na pohřeb. Když se shromáždili přátelé a známí a litovali nebožky i jejich rodičů, pravila ctihodná sestra, sama se zalívajíc slzami:

— Ach přejme jí, přejme jí milost, kterou jí Pán Bůh prokázal! Jaká to andělská byla duše! Ach, andělská ta dívka n e b y l a n i k d y s t o h o t o s v ě t a!

Přítomní pohlédli udiveně na ctihodnou sestru a jeden z nich polohlasitě pravil:

— Máte pravdu, ctihodná sestro! B y l a z a b i t a d ř í v, n e ž s e n a r o d i l a.

Matka zemřelé dívky, která jediná zaslechla ta slova, podívala se ustrašeně na mluvícího a v je-

jim pohledu bylo čísti otázku: Kdo zabil? A jedna docela malá holčička, která ničemu nerozuměla, zatahala za sukni svou matku a povídala docela nahlas: Maminko, pojďte odsud, já se bojím.

Vděčnost.

Josef Hromádka, člověk zámožný a úředník v VIII. hodnostní třídě, starý mládenec, samotář a muž skromných potřeb, daroval v návalu blahovůle dvacet korun neznámému mladíku, který mu vypravoval svůj pohnutlivý životopis, z něhož vyplynul jasný logický závěr, že mladíku tomu je nevyhnutelně třeba desíti korun, aby dosáhl jakéhosi cíle, který pokládal pro sebe za nutný. Hromádka daroval mu obnos dvojnásobný, poněvadž poměry jeho byly takové, že mohl dvaceti korun snadno postrádati. Cítil se toho dne velmi šťasten; vědomí, že vykonal dobrý čin, ho těšilo.

Uplynuly tři dni od návštěvy neznámého mladíka, a Josef Hromádka je stále v dobré náladě.

Přemýšlí, zdali by neměl malému chlapci domovníkových koupit houpacího koně za pět korun. Udělal by těm chudým lidem radost.

Na dvéře kdosi klepe. Vchází listonoš.

Josef Hromádka otvírá dopis a čte:

„Vaše blahorodí! Můj dobrodinče! Nemohu odolat touze, abych ještě jednou nepoděkoval za dobrodiní, které jste mi, neznámému, prokázal." Hromádka začíná se červenat.

„. . . Váš jemnocit pochopil . . ."

Hromádka rychle přeskakuje řádky.

„. . .svým velkomyslným činem vrátil jste mi víru v lidi . . ."

Hromádka odkládá dopis. Cítí se ponížen, cítě ošklivost sám k sobě. Už nemyslí na houpacího koně . . . jen mžikem zjevila se mu představa, že by nebylo nemožno, aby mu domovnice chtěla políbit ruku; představa ta sama o sobě naplnila ho zuřivostí. „Jaká neřest, jaká neřest," křičí Hromádka a myslí při tom na vděčnost.

—=o=—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

(Pokračování.)

I dal se zavřít v semináře zdi,
jenž na místě se zvedal památném,
kde druhdy hrad stál českých královen.
Teď kostel tady zvaný „na hradě",
kol něho budovy se skupily,
v nich mlčící se tají nádvoří
a kolem chodby polotemné jdou,
kde začernalé na zdích obrazy
ráz tajemnosti silně zvyšují —
a v zadu za kostelem zahradou
se cesty vinou dolů po stráni
v stín křovin hustých, ve stín stromoví
a k rozptýleným, zvoucím besídkám.
Sem přístup s malinkého náměstí
dvě lípy chrání staré, košaté
a příchozího vlídně vítají,
jak zvaly by jej: Pojď, zde kyne mír —
ty uvítaly také Prokopa,
když rukou třesoucí sáh' po zvonku
a zmizel otevřené ve fortně,
jež s temnou ranou za ním zapadla.

Jej zprvu jalo chodeb zášeří,
kde kroky jeho hluše duněly,
kde dařilo se květům samoty,
mystickým růžím z duše vykvetlým,
jichž vůní nezemskou se opájel.
Však záhy květy jeho povadly,
když viděl hloupost bujet v těchto zdech
a pokrytství a vypočítavost,
leč ani zdání volné myšlenky,
jež měla by se po čem v touze ptát,
jež měla nač by ždáti odpověď,
jež úsilně by čehos hledala
a měla sílu cestou klopotnou
se bráti za světlem a za pravdou.
Však ti, jež shromážděny viděl tu,
ti byli stádo tupé, poslušné,
dost rozpustilé sice, v ovčinci
když právě nebývalo pastýřů,
leč jinak jdoucí tupě za nimi
a bez zkoumání přijímající,
čím pastýři jich duše krmili.
Leč mnohý (— v očích zřel to —) nevěřil,
co předkládal jim stařec dětinský,
neb spirituál sladký, vyzáblý,
či historie církve profesor,
jenž slídil baziliška pohledem
po každém v očích žáků záchvitu —
leč nevěřící skryl svou nevěru
a maskou zbožné víry zakryl tvář
a zvolna učil být se pokrytcem.
Zprv Prokop s tím a s tím se pokoušel
zapřísti o předmětu rozhovor,
jenž z řeči profesora v duši tkvěl
a pochybnosti červem hlodal v ní —
leč odvětem byl — pohled tázavý,
jenž plaše kolkolem se ohlížel,
a náhle pozměněná druhá tvář
a tiše pronesené mínění,
že Prokop špatně snad jen rozuměl,
co bohosloví doktor přednášel
a o čem hloubati se nesluší.
Vzhléd' Prokop k němu, chápal: pokrytec.
Však hůře, že i o profesořích
měl Rybář záhy zdání podobné.
V nich marně hledal plamen nadšení,
jenž vroucím přesvědčením živený
by ze slov jejich mocně vyšlehal
a zachvacoval duše alumnů.
Ten obmezený zdál se fanatik,
ten bojovný byl bránce církve práv,
ten dobrácky čeť z archů morálku —
však každý z nich, čím nebyl, zdál se být
cos v nitru zdál se skrývat pečlivě
i před světem, i sám před sebou.

Tak záhy smutno býti začalo
mu v těchto přímých mlčelivých zdech,
a on se čím dál více utíkal
v ústranní seminářské zahrady,
zkad pohled do kraje se otvíral,
do tichých dálek rovin polabských,
v nichž tolik nacházíval ukoje,
než dal se zavřít do těch těsných zdí.
A cítil často k slzám bolestně,
co jest se cítit prostřed lidí sám,
tak se svou duší sám a opuštěn! . . .

A brzo nad Rybářem začala
zlá bouře černá mračna stahovat,
již hrozil nejednou z nich sjeti blesk
a snílka smělého v leb zasáhnout,
však on v svém zasnění nic netušil,
jen častěji vždy duše výlety
z těch konal zdí do volných prostorů
a časem později, když alumni
si povyjíti směli do města,
on tajně pod klerikou přinášel
si knihy, zakázané ovoce,
a lačně zpráhlou duší požíval,
co za ďábelský zde platilo plod.
Ó, jak to bylo sladké, silící,
když místo breviře zde čítával,
co v dávnu učil stoik Epiktet,
co Hus psal Čechům z chladu vězení,
čím Bratří srdce těšil Komenský,
co Voltaire v knihy vkládal ohnivý,
co Renau o žití psal Ježíše,
ba co i Marx o světa řádu snil
a třináctý co Krista apoštol
v svět hlásá, Tolstoj z Jasné Poljany.
Tak nořil se v ty duší studnice,
v to věčné, jedné pravdy hledání,
v to věčné ždání slunce paprsků,
v to věčné od hlíny výš toužení —
že netušil, jak zrady černý pes
ty zakázané vůně čenichá,
jak potom běží vrtě ohonem
své pány upozornit štěkáním,
a jak je vede zvěře po stopě,
by za to pán jej vlídně pohladil
neb dokonce mu vrh' kost pochvaly.
Tak přišel jednou náhle rektor sám,
kněz dobrý, rázu ještě starého,
jenž divem ještě úřad zastával,
cíl tužeb nové školy, bojovné —
a konal k Rybářovu údivu
revisi přesnou v jeho půlpitě.
Lov podařený byl: kněz v celu svou
Husovy listy vážně odnášel,
a za ním Prokop kráčel přestupník.
Soud nebyl dlouhý, vida kněze tvář,
jež dobrotou svou zvala k důvěře,
sám hříšník všecko na se pověděl,
své celé srdce knězi otevřel,
sám ze svojich se jemu vyznal snů,
z muk svojich, světla, pravdy hledání,
sám pověděl, kde křídla svoje bral,
jež připínal si jako Ikaros,
by ze svého se vznesl vězení,
sám jemu vyštkal, hořce vyplakal,
co uvádělo jej zde v zoufání
a z cesty, kterou sobě vyvolil,
mu cestu učinilo křížovou . . .
Kněz pokyvoval hlavou šedivou,
zrak na planoucích tvářích mládce tkvěl,
sluch vnímal neslýchaných příval slov,
jichž dosud nezaslechly tyto zdi —
a když pak tiše slova ujal se,
hlas jeho jemně lítostí se chvěl
a o několik tónů níže zněl,
než Rybář byl jej zvyklý slýchati,
jak bodrý kněz by sáh' byl v pohnutí
k nejhlubším duše svojí klávesům,
k nimž jinak nikdy jindy nesahal,
když před světem měl vnějším promluvit.
„Jsi dobrý hoch", děl tiše starý kněz,
„však ďábel poznání tě omámil,
rve srdce tvého, duše tvojí klid,
zve na cesty věčných zmítání,
z nichž není lidským duším východu,
než v tiché pokoře a oddání.
Věř starci, schýlenému nad hrobem,
jenž plavbu žití má již za sebou
i může o ní tobě radu dát . . .
Jdi, za pokání vroucně modli se
před svaté, mocné Panny obrazem
dnes do večera, v noci, do rána . . .
A nikomu těch, hochu, neprav slov,
jež starci pověděl jsi v důvěře.
Jdi s bohem nyní, budiž s tebou Pán! . . ."

Co Prokop cítil cestou od kněze,
to lítosti cit nebyl, pokání —
jen tiše Prokop v duchu přemítal,
že ani tento přívětivý kněz
mu nitra svého neodhalil skrýš,
že také on se tají, kryje s tím,
co přesvědčením duše jeho jest,
co znělo jenom z hlasu zachvění,
co jenom v očích jeho kmitalo.
Ni v chrámu, před oltářem Marie
cit kajicnosti k němu nepřišel —
však přišly všecky chvíle do jedné,
jež dosud ztrávil v semináře zdech:
od zvonku zacinkání u fortny,
od mystického chvění prvních dní,
od prvních šupin s očí padání,
od první hořké chvíle zklamání,
od první chvíle hnusu, nevole,
až k těmto okamžikům posledním,
jež přivedly jej před tvář Madonny.

—=o=— (Pokr.)

B. S.:

CÍSAŘSKÝ RYCHTÁŘ.

Obrázek ze 17. století.

V dubnu r. 1639 vtrhl velitel Banner se svými Švédy do Čech. Hradce Králové proti nim hájiti měl vojenský komisař, nejvyšší leutnant Josue Mittlan s císařskou posádkou

asi 400 mužů a městskou obranou, jež se skládala ze 300 měšťanů, sousedův a nájemníků. Hejtmanem městské obrany zvolen byl mistr Jindřich Vandas z Karlova a fendrychem Jan Dyringer. Když však počátkem června Švédové opanovali Pardubice, zbabělý Mittlan opustil v noci Hradec Králové i s okolními šlechtici, kteří v městě útočiště hledali. K Hradci Králové Švédové přitáhli 17. června pod velením generalmajora Fridricha ze Zaběltic a jali se města dobývati. Hejtman Jindřich Vandas a fendrych Jan Dyringer hnali městskou posádku proti Švédům, ale městský úřad vida, že by nebylo možno nepříteli odolati, město Švédům vydal.

Hned na to Švédové pátrali, kdo městskou posádku k odporu proti nim podněcoval. Jan Dyringer jsa v nebezpečenství hrdla, ukrýval se tři dni a tři noci v podkroví na radnici, až obyvatel hradecký Jan Kosa vyvedl ho času večerního v šatech selských plátěných, aby ho nikdo nepoznal, do Pardubic, kde leželo císařské vojsko. Tam po celý čas, co Švédové v Hradci Králové byli, zůstal a odtud na partaje k Hradci Králové vyjížděl.*)

Asi pro své vynikající účastenství v boji proti Švédům r. 1639 a za věrnost tím prokázanou císaři, byl Jan Dyringer, který již před tím byl konšelem, jmenován císařským rychtářem v Hradci Králové. Ve své nové, důležité hodnosti, staral se nejen o svůj úřad, nýbrž také o největší rozmnožení statků pozemských. Jako mocnému císařskému rychtáři jistě bez velkého odporu každý prodal nebo výměnou postoupil, po čem rychtář jen zatoužil. V knihách městských je dlouhá řada zápisů o tom, co Jan Dyringer získal koupí nebo výměnou, ano i dědictvím se svou manželkou Evou Kateřinou, vdovou po Lukáši Vilímovském z Petrovic a Jiřím Vejdyšovi z Vejlandu.

Ke dvoru svému, jenž ležel u Pražského Předměstí blíže obecního dvoru Hunšovského (nyní mlýna Temešváru), přikoupil mnoho polí a luk a jezero Mnichovec. Pole, louky, palouky a zahrady kupoval i na jiných stranách Slezského Předměstí, pod kopcem sv. Jana a za Pražským Předměstím. Některá svá pole vyměnil za jiná, jemu lépe se hodící a dvou nabyl odkazem Salomeny Tymšové. Koupil spuštěný dům od Karla Jiskry ze Sobince, zbořeniště dvou domů podle radnice, dva spustlé dvory u cesty k Třebechovicům vedoucí a od obce přenechán mu byl dům Šejkovský na Velkém náměstí, od mnoha let v kontribuci prostálý. Dyringer byl tehda jistě jedním z nejbohatších měšťanů v Hradci Králové.*)

S jesuity hradeckými císařský rychtář Jan Dyringer dobře se snášel. Důkazem toho je, že v kapli jejich dal r. 1644 zříditi jim kůr a varhany. Potřebovali asi jeho a on jich. Za to neměl se rád s arciděkanem Martinem Karasem z Rosenfeldu, který na něho r. 1649 dokonce nějakou žalobu vznesl u podkomořího Jindřicha Kustoše.

Město Hradec Králové, Švédy r. 1639 opanované, r. 1640 vojsko císařské oblehlo a dobylo. Při dobývání jeho zraněn byl smrtelně Ulrich Sepacher, císařský leutnant pod regimentem nejvyššího Ramfta. V Hradci Králové, kam byl přenesen, zemřel. Zůstal po něm čtyřletý sirotek Adam Volf. Jeho ujal se císařský rychtář Jan Dyringer. Spolu převzal pozůstalost sirotkovu a zaručil ji statkem svým, který měl s předešlou manželkou svou Dorotou. Jak sám vypravuje, opatroval sirotka jako vlastního; šatky poctivé na něho jednal; do školy na učení mezi patres societatis Jesu dal; jemu obzvláštního preceptora doma i ve škole choval a na svůj náklad jej stravoval, slovem ničehož při něm neobmeškal k dobrému zvedení a vzdělání, aby se to jemu v dospělosti věku jeho hoditi mohlo. Ale Adam Volf Sepacher ho sklamal. Jak lepšího rozumu nabyl, byl neposlušný, krádeže se chytil, zámky při truhlách i jinde loupal a otvíral, peníze odtud kradl a utrácel. Ano i koně chtěl ukrásti a s nimi odjeti, jenže se mu to nezdařilo. Usvědčen byv, ke všemu se přiznal, za odpuštění a milost prosil a sliboval mnohokráte, že se polepší, krádeže opustí a zachová všelikou věrnost a poslušnost.

Avšak už se nenapravil. Když u Dyringra k dalšímu zlodějství přístupu neměl, dvakráte mu utekl. Aby ho rychtář zase domů dostal, musil s vojenskou pomocí za ním jezditi a jeho honiti. Na konec Adam Volf Sepacher mu uprchl, aniž více se vrátil.

Škody, které Adam Volf Sepacher způsobil, spočítal si císařský rychtář Jan Dyringer takto: krádeže 1000 zl., strava od 1. dubna 1640 do posledního července roku 1648 645 zl., za šaty 140 zl. a preceptorům se všemi jim činěnými přídavky 246 zl.

Aby o peníze tyto nepřišel, žádal Jan Dyringer purkmistra a spoluradní města Hradce Králové 21. září 1648, aby do knih městských vložili, že tomu, kdo by se koliv a kdykoliv na pozůstalost císařského leutnanta Ulricha Sepachera potahoval, vydá ji, když zaplatí, co na

*) Fr. Švenda, Měděný obraz města Hradce Králové.

*) Výpisy z měst. knih Královéhradeckých pro Jana Dyringra v měst. historickém museu v Hradci Králové.

uprchlého syna jeho vynaložil a teprve tehda z toho, co k sobě přijal, odpovídati bude, ale dříve nic.

Purkmistři a spoluradní města Hradce Králové Janu Dyringrovi uvěřili, že s Adamem Volfem Sepacherem měl tolik škody, kolik udal, ohlášení jeho ku právu přijali a do šesté knihy smluv zapsati dali.

J. M. C. rychtář Jan Dyringer byl o sirotčí peníze bohatší.

—=o=—

DROBNOSTI.

Divná literatura rozběhla se po Čechách a dokonce jí otvírají sloupce i některé listy naší strany. V jednom krajinském listě se čtou už delší dobu takové potřeštěné hymny, jako je na př. tato: „Za dobu pěti let, kdy se Moderní Bibliotéka a zkrystalisovala jako aristokratická edice moderní literatury, postavila se mezi úcty nejhodnější a vskutku vzácné naše knihovny. Rostla z počátků neujasněných a exotických, vzestupovala skromně, ale rok od roku rostla vnějšně i vnitřně, tak že dnes stala se nepostrádatelnou a skutečně kusem vědomé a jasné kultury. Ano, bylo by těžko jí postrádat; její vzorné a řídké svazečky přinesly k nám autory drahé a blízké — autory vzácné. Jedině Knihy dobrých autorů mohou se jí vyrovnat v široké intellingenci, kulturní programovosti a stilu. A stil je nejpodstatnější. Máme mnoho překladových edicí, ale je v nich málo jasnosti a vědomého stilu, jsou exotické a jsou bezvýrazné. — Moderní Biblioteka jest řídkou výjimkou — a její stil jest nejpravdivější! Jest to exclusivnost, aristokratičnost — jest to přímý artism. Tím je možno vysvětlit, že vyšli zde autoři vzájemně si tak cizorodí, jako Wilde a Beerbohm; Beerbohm karikoval Wildea, ale nestal se méně drahým. Jeho Šťastný pokrytec je rozkošně pointované chef d'oeuvre, Jím skončil se minulý ročník, který přinesl zadumaný čínský román Ženušky, dvě drobná, kouzelná arcidíla: Bleiovo Fedrovadlo a Hewletovu Rozkošnou lásku, klassickou idyllu Dafni a Chloe, rozmarnou autobiografii Moravu a essaye tragického Artura Brejskyho — a zahájen ročník nový s programem stejně bohatým." — — Je to prostě úžasné čtení. A podávám jen kousek. Kdyby mladý člověk, a co zde podávám, psal neomylně mladý člověk, kdyby tedy mladý člověk věnoval půl roku cizímu jazyku, naučil by se stejně angličtině, francouzštině, ruštině a jiným žádoucím světovým řečem; že by se měl naučit česky, o tom ani nemluvím. Ale on se naučí za půl roku takové hatlanině, která vůbec nemá smyslu. Neposuzuji zatím ani obsahu, řeč sama je nesmyslná a lživá. Především dělá z češtiny jazyk, který snad vystačí jen hokynářům, ale již nevystačí českým spisovatelům. Lživost umělecké řeči toho druhu spočívá v tom, že je všecka nestrávená, že pisatel mluví jazykem, jejž si od jiných vypůjčil na dluh a že z celého říkání necítíte, aby pronášel jedinou svou vlastní myšlenku. V jazyce člověk přece myslí. Ale jak probůh může někdo myslit v něčem, co není jeho a co mu nevyvřelo z duše? A proto zas i ty myšlenky vypadají jako cucky, cetky a hadříky sestřihané ze všech krámů. Opakuji — naučit se světovému jazyku, jaká by to byla věc užitečná! Tato umělecká pařeč, podobná účelem svým hantýrce, které nemá každý nezasvěcenec rozumět, toť věc neužitečná, nikomu nepotřebná a venkoncem neumělecká, neesthetická, protože pravdy a ducha prázdná. Spisovatel, o němž mluvím, zavadil o jediného Čecha, a vyšel mu z úst —„tragický Brejsky", který byl docela zmatená hlava umělecky a mravně jen odleskem svého umění. To je divná literatura česká! H.

—=o=—

HANA RYCHTÁŘOVÁ:

DĚTSKÝ KOUTEK.

VÁNOČNÍ VZPOMÍNKY.

Otloukání.*)

Tím začínám zpomínek řadu druhou. Jsou to zpomínky na dobu, kdy mně bylo už asi deset let. Tenkrát na večer před dlouhou nocí metla jsem cestičku ve sněhu až ke Štěpánovým, aby k nám tetička mohla. Měla jsem rozečtenou tuze krásnou knížku a chtěla jsem, aby ji také tetička slyšela. Naši odešli do chléva a odnesli mně lucernu. Četla jsem u nístěje a čekala na hosta. Růžová zář vyšlehávala z kamen, ozařujíc na okamžik začernalé obrazy na stěnách; nádobí v polici časem zablýskalo a před okny na vrbu u rybníka chvilkami jakoby se zavěsily dva plameny. Byl to odraz ohně z kamen.

Štěpánka přišla a „aby Panna Maria nebyla v těžké hodince tak sama," seděly s námi o dlouhé noci také Remška a Obstka. Maminka upekla závin a uvařila hostům černou polévku (černou kávu). Četla jsem do dvou hodin: Záviše z Falkenštejna.

Ráno mne maminka probudit nemohla. Ve spěchu jsem si ani punčoch nenavlékla a v nezašněrovaných botkách, v maminčině kacabajce, v jediné spodničce s vlňákem na hlavě vyběhla jsem ven. Měli jsme sad veliký a stromů mnoho. Chumelilo se už několik dní a sněhu leželo dobře na půl metru. Před záspí a v sadě „na rovince" nametl vítr vysoké závěje.

Malým, ucpaným okénkem z chléva linula se žlutavá záplava světla na sníh do sadu. Vysoké olše u potoka, který obtékal sad, vzpínaly holé větve k tmavému nebi, na němž místy zářily shluky hvězd. Potok tichounce šuměl pod tlustou vrstvou ledu, která ani při několikadenní oblevě neroztála. Jen prostředkem koryta táhla se úzká tmavá trhlina.

Pod olšemi černaly se drobounké šištičky olšové, na kterých si za dne čížkové z celého okolí pochutnávali.

---

*) První řada zpomínek přinesly Besedy Času ve vánočním čísle r. 1910.

Oj, jak jsem milovala hradbu olší kolem našeho sadu! Stínily; jako z lesa vykukovala naše chalupa. V kuchyni často za pošmourných dnů bývalo přítmí a v zahrádce rostl jen libeček, černobýl, kopřivy a růžové stolístky s pelyňkem. Salát vyhnal vždycky do výšky a buďto jej vrabci oškubali, nebo krávy spásly. Hlávek nikdy neutvořil.

Mohlo být už půl šesté, ale pro tmu jsem sotva stromu rozeznávala. Zima nebylo, a sníh byl tak kyprý, neslehlý, že při prvním kroku po kolena jsem se zabořila. Nohu vytáhla jsem bosou, botka uvízla ve sněhu. Navlékla jsem si tatínkovy boty a pochod v nich byl takový: vytahovala jsem pravidelně nohu bosou, ohromná, vysokánská bota jako komín čněla ze sněhu.

Chodila jsem strom ke stromu, poklepala každý vařečkou a odříkala tiše: „Stromečku, vstávej, ovoce dávej, umej se, ustroj se, je Štědrý den."

Ze všech sadů ozývaly, se rány do stromů, úryvky „vstávej", „dávej", „den", ale nejhlasněji ze stateckých zahrad, kde hoši bratranci otloukali.

Na stráňce u hraběnky pojednou se mé ruce ulevilo. Delší kus vařečky zapadl do sněhu. Z jara při uhrabování jsme jej našli.

O Štědrém večeru.

Maminka sundala veliký, ve vepřovici vázaný kancionál z poličky. Měla vůbec ráda pobožnost zpívanou. Při nešporech vždycky usnula. Za to z kancionálu zpívala často; za obyčejných dnů před spaním, za zvláštních příležitostí i ve dne vyhledala si na př.: „V čas větrů a vichřic strašlivých", „V čas velikého sucha" a pod.

O tomto štědrém večeru bylo mi, jak myslím, asi deset let. Ale už ode dávna, hned, jak jsem se naučila slabikovati, musela jsem zpívat s maminkou. „Ďouče, kancionálu si važ!" říkala. „Už babička dostala jej do výbavy, a před ní bůhví jak dlouho byl v rodině. A vždycky, když bylo někomu těžko, jsme se s ním potěšili. Nenaučíš-li se z něho zpívat, dokud jsi mladá, až já nebudu, nikdo tě už nenaučí, protože nikdo jiný nezná nápěvy."

Když jsme přezpívaly všechny písně „ke slavné a veliké noci" se hodící, poslali mne naši zeptati se, půjdou-li ze statku na půlnoční. Ještě dnes jasně vidím před sebou velikou světnici povalového, nízkého, černého stropu, na stěnách vybílenou, s bílým ubrusem na stole a květovanými přikrývkami na postelích. Veliká kachlová kamna se starodávnou pecí, na níž povaluje se čeledín, sálají horkem, borová polena napitá smolou praskají a hoří se známým zápachem borového dříví.

Na velikém stole dlouhých trnožů leží opálka jablek, mísa ořechů a uprostřed se bělá veliká, krásná kytice nedávno rozpuklých květů na větvičkách se všech ovocných stromů o sv. Barboře nařezaných. Na okenních rámech lehce se zachytávají drobné sněhové vločky.

Dlouho jsem se tehdy ve statku zdržela. Když jsem se vracela, zahlédla jsem hospodáře, jak s lucernou v ruce chodí po sadě a nehybným stromům povídá, aby se probudily, že je Štědrý večer. Spěchala jsem domů říci tatínkovi, aby také šel do sadu, dříve než odejde na půlnoční. Tygr se za mnou rozběhl, očuchal mne, ale vrátil se. Bála jsem se ho, byl zlý a rád se zakusoval do lýtek. Když jsem už byla pod branou, rozštěkal se a s ním i menší dva jeho kamarádi.

Tatínek pochrupával na lavici, mami nad kancionálem. Probudila jsem je, snědla kus hubníku, ustrojila se teple a s tatínkem, který si zavázal šátek přes uši, vyšli jsme

Na půlnoční.

Za vsí sešli jsme se se stateckými a s Javornickými. Mužští s lucernami protlapávali cestu. Ženské ovázané loktuškami spěchaly za nimi. Táhli jsme tichou, vánoční nocí ke vzdálenému farnímu kostelu.

Bílé, nekonečné pláně spících polí táhly se do daleka. Před námi černala se hradba Prostředního lesa. Daleko k půlnoci, vysoko, až někde u samého nebe, blýskala dvě světla z neviditelných chalup.

Souběžně s námi, oddělen lány polí, šinul se husím pochodem jako my jiný průvod, od dolejšího konce vsi. „Halo!" „Hola-hou!" „Hahou!" hukali na nás mladí.

„Haly hou-hou-halo!" odpovídali z našeho průvodu ponejvíce hoši, jejichž hlas silný a jarý nesl se daleko zasněženým horským krajem.

Kráčela jsem asi uprostřed hloučku; naslouchala jsem steskům žen, že dnes ani vítr nebyl, že kdož ví, bude-li na přesrok jaké ovoce — ale ani slůvkem nevmísila jsem se do řeči. Nevím, jak se stalo, ale bylo mi tak podivně krásně a když jsem se rozhlédla po bílých polích, tak známých, tak známých, po dvou světélkách v dálce, i za sebe, na naši vesnici, která veliká a černá množstvím stromoví ležela na běli, prochvělo mne podivné krásné sladko. I ty jednotlivé poštěky psů z vesnice jakoby k mému blahu přispívaly.

Vešli jsme do lesa, kterého jsem se za večerů tolik bávala. Stál tiše, nehybně, černé větve prohýbaly se pod sněhem. Na bílé pasece maličké zelené smrčky byly zasypány a jen holé, mladičké břízky odděleny běli, stály

tak opuštěny a jak se mně zdálo, velebny ve svém klidu.

Podívala jsem se na ně, na mlčící les, na bílou cestu před sebou, na mocné kmeny smrkové, po nichž bloudily pablesky světla z našich luceren — a cosi stáhlo mi prsa a na lících ucítila jsem vláhu. Snad jsem i zavzlykala v přemíře podivného citu. A v těsné jakési souvislosti cítila jsem, jak miluji daleká pole za lesem, opuštěnou zasněženou vesnici za námi, mlčelivý les, světélka v dálce, blízký na pasece a vůbec všechno, všechno — — — S obzvláštní něhou vzpomněla jsem si na rodiče, na Božku Hutlovu, která seděla ve škole vedle mne a začala jsem se v duchu modliti. V kostele padla jsem na studenou dlažbu a klečela jsem přes celou půlnoční.

Nepůsobilo na mne moře světel, ani radostně zpívající lidé, měla jsem pořád ještě nitro přeplněno křehkým, krásným dojmem z lesa. Modlila jsem se za rodiče, učitele, spolužáky, za všechny nepřátele, za vlast a nejvíce za své dvě prosby: aby se mně na chalupě chytil ptáček, kterého bych mohla dáti do klece a krmiti ho a aby mně Pán Bůh dal hodného muže.

Dětské sny.

Na Boží Narození přecházela jsem chalupou tiše, mlčelivě, se sklopenou hlavou a i když jsem šla s baňkou pro vodu, modlila jsem se. Prosila jsem Boha, aby mně dal poznati pro celý můj další život pravou přítelkyni. Bude to ta, která odpoledne nejdřív mne navštíví. Přála jsem si v duchu, aby k nám přišla Božka Hutlová, ale místo ní hned po obědě dostavila se Fanda Rákosníková, kterou jsem nemohla ani cítit. Přes všechnu nechuť přistoupila jsem k ní, políbila jsem ji a dlouze jsem se jí dívala do očí.

Hrály jsme si na honěnou po cestičkách ve sněhu vyšlapaných, které se roztodivně točily. Milovala jsem velmi tuto hru, kterou jsem sama vynašla a přísně jsem dbala, aby všechna pravidla byla přesně plněna. Tak nikdo nesměl napřímiti si sněhovým políčkem, ale vždycky utíkati jen stezičkami, a ve vyšlapaných plochách kruhových, které jsem nazvala odpočívadly, muselo ustati nepřátelství mezi pronásledovanými i pronásledovatelem.

Když nás hra omrzela, po dlouhém rozmýšlení vzala jsem Fandu za ruku a vedla ji do svého kouta ve světnici. Tam ve staré almárce měla jsem schovaný balíček písniček, psaných tiskovým písmem, které jsem sama skládala. Hodlala jsem totiž napsati zpěvník a darovati jej ke kostelu.

Fanda dosti nevážně probírala se mými plody. Pozorovala jsem ji se strany, vzdychala jsem chvílemi z hluboka, pak jsem si přejela čelo rukou a pošeptala jsem Fande tajemně: „Přísahej, že nepovíš nikomu na světě, co ti řeknu!“ Fanda nanejvýš zvědava, zvedla dva prsty do výše. „A ještě rukou dáním!“ „No, rukou dáním!“

„Víš, co udělám? Obětuji se pro vlast a pak umřu mučednickou smrtí!“

Fanda mně patrně nerozuměla, ale cítíc moji převahu, tvářila se také tajemně. Zvážněla jsem upřímně, horečný oheň probíhal mi tělem a já opravdu v dětinném blouznění, slibovala jsem neznámé budoucnosti, cosi, čemu jsem nerozuměla, čeho jsem nechápala, co ani mlhavých obrysů nemělo, ale co mi v tu chvíli naplňovalo duši, až přetékala, v čemž jsem však i přes své mládí vycítila posvěcení, kterého se tím životu dostává.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Maminka nevěděla si už s Karlíčkem rady. Chtěla mu nějak názorně naznačit chvalitebnost cnosti a zavržitelnost nezbednosti. Vykládala mu proto: „Byla jedna maminka, ta měla dva hošíčky, Karlíčka a Ivánka. Ivánek byl mladší, ale byl velice hodný. Karlíček však neposlouchal, všude vylezl, všecko zmlsal. Maminka už si s ním ani rady nevěděla.“

Karlíček, který s vypoulenýma očima poslouchal, maminku přerušil:

„. . . tož ať mu maminka nabije anebo dá grejcar na čokoládu.“

*

Karlíček slyšel, že maminka tatínkovi něco domlouvá a proto mu řekl:

„Tatínku, jak nebudeš hodný, tož maminka odejde do světa a budeš mít jen macechu.“

„A když budu plakat, Karlíčku?“ otázal se tatínek.

„Tož já macechu zaženu a maminku ti zase přivedu.“

*

Před spaním odříkává Karlíček vždycky svou modlitbičku. Modlí se mezi jiným: „Pámbíčku, dej stařečkovi a stařence zdraví a dobrou noc.“

Na Mikuláše naložil mu Mikuláš všelijakých sladkostí. Také fíky. Ty Karlíčkovi tak chutnaly, že večer před spaním, když se za stařečky zase modlil, pravil: „Pámbíčku, dej stařečkovi a stařence zdraví a — fík — — —

Karel L. J.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 20. ledna 1911. Číslo 3.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

MAGDA BÍLÁ:

PODZIM.

Za noci chladné slunečnicím k patě
stříbrnou roušku mrazík rozprostřel,
leč hlavy krásek vzplály ráno zlatě
v paprscích slunce. — Co zde mrazík chtěl?

Za noci chladné v kout, kde růže stály,
šedivé třásně hodil smělý mráz; —
a růže ráno rosou zaplakaly,
leč k polednímu rudě plály zas. —

Za noci chladné v hnědé moje vlasy
svévolný mrazík jemné šedi vsel...
Já před zrcadlem ráno povzdychla si:
„Až sem se vetřel? — Co zde vlastně chtěl?“

NOCTURNO.

Dnes nechci hráti. V sladkém tichu vlahém
zní tikot malých hodin, ukvapený
jak tlukot srdcí, opojených blahem. —

V svit lampy zírám jemně přitlumený;
v směs květů pozdních trochu světla vniká.
Ach — s kukly duše odvinuji snění,
jak vlákno hebké s kukly hedvábníka! —
Ach — s kukly duše odvinuji snění.

Dnes nechci hráti. — Slyš! — To srdce zpívá?
Ne. Vzdech to pouhý. — List se s růží
schvívá.

—=o=—

Z BENÁTEK.

Una signorina.

Pozdní večer. Procházím se Rivou degli Schiavoni, kouřím a dumám. Chodci jsou stále vzácnějšími a na nábřeží se ukládá ticho.

A krámy a hostince kolem mne mizí a chodci se mění v stíny. V duchu mi vyrůstá obraz života, jaký tu proudil před čtyřmi sty roky, kdy toto město bylo ještě velmocí a nikoli musejním předmětem.

Nějaká žena v modních šatech přejde pojednou těsně kolem mne a praví ke mně tichým hlasem: „Una signorina... signore!?“ A zvolňuje krok, vyčkávajíc mé odpovědi.

Zdvihl jsem hlavu a rozhlížím se udiven. Tři kroky ode mne teče průplav a reflexy pobřežních svítilen kmitají po jeho vlnách. Uvázané gondole kolébají se u břehu.

A po obou stranách Canalu stojí podivné paláce, krásné mrtvoly, konservované záhadným způsobem. Za jejich okny leží tma a ozvěna opuštěných komnat...

A slova oné ženy, která teď už mizí daleko před mnou, zní mi v duši bodavou dissonancí — jako valčík, který zaslechneš zpívati na starém hřbitově.

Černá gondole.

Jsou vlastně černé všecky, co jich tu bloudí po zelenavých vodách Mrtvého Města. Ale tato byla černější ostatních, lesklá, prostorná, její stánek byl ozdoben stříbrným křížem a jeho záclony byly lemovány stříbrošedou ovrubou.

Spatřil jsem ji za jasného dopoledne. Kolébala se před kterýmsi domem v Canale di S. Marco a čekala.

Vlastně to nebylo nic zvláštního v tomto městě. A přece jsem na ni pohlížel s nechápavým údivem. Na koho tu čeká tato loďka?

Ach! „Nechce umřít ...“

Je tu patrně dosud jakýsi život, neboť se tu dosud umírá. ksg.

—=o=—

DAVID LYALL:

VENKOVSKÝ POSLÍČEK.

Přeložila B. Šimková.

Jmenoval se Andrew Howden (čti Haudn), ale ve vesnici Leerielaw, kde poslíčkoval přes třicet let, říkali mu krátce Andra. „Co Andra neví“, říkala Lisbeta Gowová z hospody „U raka“, „pak to jistě nestojí za to, aby to člověk vůbec věděl“. Andra byl drobný mužík vrásčité tváře a s levým ramenem poněkud vysedlým; zadrhoval také trochu v řeči, a když byl rozčilen, bylo mu sotva rozumět. Celkem však byl klidné povahy; a sousedé. k

jejich cti budiž to řečeno, znajíce tuto jeho slabost, varovali se ho rozzlobit. Měl tolik dobrých vlastností a byl tak věrným služebníkem své obce, že si ho všichni vysoce vážili. Velice si zakládal na své „ouřední“ hodnosti, a nestrpěl v tom ohledu žádného žertu. Poštovní brašna i její obsah byly mu něčím posvátným; a nebyl by ani za celý svět odevzdal dopis jinak než dle předepsaných pravidel, jakoby ho nebyl svěřil jiné osobě, byť žádal o to kdokoliv.

„Ne, ne, lorde“, poznamenal jednoho dne rozhodně, když potkal důležitou tu osobnost na cestě k nádraží; „mojí povinností jest odevzdat Drumcleughské dopisy jedině v Drumcleughu a to v jedenáct hodin dopoledne, a tam je taky odevzdám. Mám určité rozkazy od „ouřadu“, a nesmím se proti nim prohřešit, byť to bylo i k vůli vám.“

A majitel panství, muž dobrosrdečný a ochotný, uvyklý hledět na každou věc s veselejší stránky, pouze cosi zahučel a jel dále.

Ale jiní méně shovívaví a prudší lidé zahrnovali často Andru slovy zcela neparlamentními a strašili ho všelijakými výhrůžkami. Andrew však, posilován jsa vědomím, že ho chrání „ouřad“, šel svou cestou přímo, považuje své pronásledovatele za hmyz, který lze odstranit. Byl sám do nejvyšší míry zvědav a nikterak se tím netajil, že přečetl všechny dopisnice dříve, než je odevzdal oprávněným jejich majitelům. Považoval to nepochybně za jakousi výhodu a výsadu svého postavení. Sděloval již předem rodinné novinky asi tímto způsobem:

„Vaše Žaneta přijede v sobotu odpoledním vlakem ve čtyři hodiny, paní Antonová. Ta asi ráda pospíchá z města domů.“ Anebo: „Chlapec vaší švagrové dostal žloutenku, Aleku. Píše to sám váš bratr Tom. Má vypsanější ruku nežli vy, Aleku, ale dobrý kovář nemůže být dobrým písařem.“

V Leerielawě nevykládali mu jeho zvědavost ve zlé, protože všichni dobře věděli, že Andrew nikdy neprozradí jediného z jejich nevinných tajemství a domácích novinek veřejnosti. Nemiloval klepů; byl mlčelivý jako hrob. Pohlednicemi Andra pohrdal a měl před nimi hrůzu. Nepovažoval je vůbec ani za slušné a otevřeně prohlašoval, že podvádějí „ouřad“ o spravedlivý poplatek. Přidaly mu ovšem také mnoho práce, což částečně vysvětluje jeho nevraživost k nim — vždyť musel někdy kráčeti novou míli k vůli jediné pohlednici, na níž bylo napsáno pouze několik slov anebo zhusta třebas vůbec nic, jen pouhá adresa a na druhé straně „hloupý nějaký obrázek“, který nikomu neprospěje. K dopisům však choval Andrew bezmeznou úctu. Zacházel s nimi opatrně a stejnou péči věnoval nejprostším a nejnečitelnějším obálkám jako dopisům označeným na obálce šlechtickým znakem a adresovaným lordovi. Že by byl Andra proti předpisu něco s dopisem provedl, nedalo se vůbec myslit.

Ale i znamenití mužové mají své slabé chvilky a tak i v neúhonné jinak kariéře Andrově ve veřejné službě udála se příhoda, která by byla nesnesla přísného zkoumání. A vina jednou spáchaná tak dlouho a hluboce tížila svědomí Androvo, pokud jí nesložil na bedra kohosi jiného.

Stalo se na podzim onoho roku, že zemřela Anna Carfraeová po dlouhé nemoci, kterou jí přivodilo ustavičné trápení nad vzdáleným a nezdárným synem. Leerielaw trpce želela Anniny smrti; bylať, jak vesničané říkali, „duší celé dědiny“, to znamená, že vždy ochotně sloužila těm, kdo potřebovali její lásky, její pomoci a její péče. Vlastní její strasti, ač jich bylo mnoho a kruté, jí nikterak nečinily zatrpklou vůči lidem. A Andrew Howden, ač byl již obstárlý a nevzhledný, a ač jeho jméno nikdy v životě nebylo ani vysloveno ve spojení se jménem nějaké ženy, přece jen Andrew nebyl neschopen lásky. Celý román jeho života točil se kol Anny Carfraeové. A ona, ubohá duše, nikdy to ani jako děvče, ani jako vdaná žena ani jako vdova netušila, nýbrž vždycky vlídně a laskavě chovala se k poslovi, stejně jako vlídně a laskavě jednala se všemi ostatními.

Častokrát zapovídali se spolu u zahradních vrátek, kde Anna jitro co jitro jej vyhlížela, čekajíc psaní od syna, které nikdy nedošlo.

„Snad budu mít podruhé větší štěstí, Andro“, říkala, když byl pečlivě vyložil před ní celý obsah své brašny, jakoby určitě nevěděl, zda tam pro ni přece jen není dopis.

Od té chvíle, co odešla do krajů, kde není slz, zdálo se, jakoby Andra nebyl sám svůj. Stal se nevrlým a byl už pomalu jen „kost a kůže“, ba čím dále, tím více chřadl a hubeněl. Mnozí si všimli této změny, někteří se mu dokonce o ní zmínili; v odvetu dostalo se jim však jen mrzutého zabručení. Až jednoho večera zaťukal kdosi na dvéře farářovy pracovny; vstoupil Andra, a farář si dobře všiml, jak špatně vypadá.

„Vejděte, Andro. Jsem rád, že vás vidím“, vítal ho přívětivě. „Doufám, že vám nic nechybí. Moje žena mi včera vypravovala, že nevyhlížíte tuze zdravě.“

„Jsem zdráv na těle,“ odpověděl zasmušile posel. „Ale s mojí myslí není to jaksi v pořádku.“

„Není to nic neobyčejného, milý příteli", poznamenal farář dobrosrdečně. „I nejlepší z nás musejí prožíti své zlé dny."

„Ano — zlé dny," opakoval Andrew důrazně. „Dny, kdy ďábel nechce vás nechat na pokoji, a obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by sežral."

Farář, zaražen prudkostí, se kterou posel pronesl svá slova, zahleděl se na něho s úžasem. Kdyby byl s takovou určitostí nevěděl, že Andra se lihových nápojů nikdy ani nedotkne, byl by skoro pochyboval o jeho střízlivosti.

„Ale já ho přemohu, a to ještě dnes večer," pokračoval Andra výhrůžně. „Chytneme se spolu do křížku, a zbavím se ho nadobro."

„Nechtěl byste se posadit?" pravil farář s jakýmsi zmatkem ve vlídném svém hlase. „Vypadáte zoufale a neklidně."

„Vypadám jako člověk, jehož duše jest obtížena břemenem hrozné viny, pane Flemingu. Ptám se vás, má bídný hříšník nějaké právo vypadat klidně?"

„Co tohle všechno znamená, Andro? Stihlo vás snad nějaké neštěstí? Neuvěřím, pokud to neuslyším z vašich vlastních rtů."

„Nu, povím vám všechno, popřejete-li mně sluchu. Jsem darebák, jsem padouch, a zralý zrovna pro okovy a pro galeje. Jsem podvodník, pane faráři."

„Podvodník — vy — Andro? Pro slitování Boží, p r o č?"

„Ano, jsem podvodník," opětoval Andrew pevně. „Vyzpovídám se vám, ale nevyrušujte mne, pokud nebudu hotov. Pamatujete se, jak Anna Carfraeová ještě dlouho před smrtí toužebně čekala na dopis od Toma z Australie."

„Ovšem že. A její radost, když konečně došel, byla tak hluboká a tklivá, že jsem nic podobného ve svém životě nespatřil. Pochovali ji, ubožačku, se synovým listem a položili prý jí ho přímo na srdce. Lisbeta Gowová mi o tom vyprávěla. Byla to věru dojemná věc; a až její synek o tom uslyší, jistě se stane lepším člověkem."

Andrew zaúpěl jako v divoké bolesti.

„Já jsem psal ono psaní, pane Flemingu! Tom neměl o tom ani potuchy. Já sám psal každičké slůvko a známku jsem vzal z jednoho starého australského dopisu. Odlepil jsem ji pozorně a přilepil na Annino psaní. Ona nic nepoznala; však jsem se k tomu odhodlal až teprve tehdy," připojil smutně Andrew, „když mi doktor řekl, že nebude živa déle než dva, tři dny."

Farář okamžik mlčel, zíraje v údivu na Androvu nehezkou tvář, všecku rozrytou nevýslovným pohnutím.

„A co vás přimělo k tomu činu Andro?" zeptal se, a ve zvučném jeho hlase chvěla se nevýslovná něha a shovívavost.

„Byl jsem k tomu dohnán, pravím vám, byl jsem k tomu dohnán!" žalostně zvolal Andra. „Kdybyste byl býval na mém místě a chodil po sedm let každé ráno kolem jejích vrátek a díval se na její tvář a na tu hladovou dychtivost v jejích očích, byl byste to sám také udělal. Jsem rád, že jsem to učinil! A udělal bych to znovu, kdybych měl příležitost! Řekli mi tehdy, že po mnoha nedělích tehdy poprvé zase usnula, a že blaženě skonala. Stálo to za to. Nyní však svědomí nedá mi pokoje. Jsem hotov sám sebe vydat soudu. Buďte tak laskav a napište to všecko „Ouřadu" a já se podepíšu. Rozumí se samo sebou, že mne hned sesadí; a kdyby mne čekalo i vězení, jsem připraven."

Farář chtěl se usmát, ale jaksi se mu to nepodařilo.

„Andro, byl to křesťanský čin. Učinil nebohou umírající ženu šťastnou. Přenechme soud Tomu, jenž zkoumá ledví a zpytuje srdce lidská. Usmiřte se s Ním. O téhle věci nemusí nikdo vědět. Pohřbíme ji dnes navždy hluboko."

Trvalo hezky dlouho, než Androvo srdce se potěšilo a jeho svědomí upokojilo. Konečně však odešel, jsa lepším a šťastnějším mužem. Byla to jeho první a poslední úchylka z přímé stezky spravedlnosti; a jeho tajemství bylo bezpečně skryto ve dvou láskyplných srdcích, která o něm věděla. Farář totiž vypravoval příhodu tu své ženě, a když jí naslouchala, krásné její oči zalily se slzami.

Z BÁSNÍ GABRIELA D'ANNUNZIA.

Překlad M. Votrubové-Haunerové.

A řekli p ř e m o ž e n í:
„O bozi, bozi, vy chraňte
zem naši, jestliže jsme vám
dávali v oběť bílý
a černý výkvět stád našich
i první úrodu sadů!
Neštěstí, hanba a hrůza
valí se na rod, jejž v lásce
jste mívali, jenž vaší přízni
těšil se po dlouhou dobu.
Ach! ach! Jen slyšte, jen slyšte
komoňů dupot ve mračnu
prachu, jenž poslem je smrti,
slyšte, jak nápravy skřípou
v pístech, jak rachotí štíty,
bronzové holenice.
Ether je oštěpy zježen.

Řetízky udidel, ztvrdlé
ohněm, jen slyšte, jen slyšte,
cinkají, zvoní ve tlamách
zpěněných! Poslední seč to!"

Podmanitelé: „Bozi
jsou vždy jen s vítěznými.
Area nasytit chcem
krvavým vaším masem.
Neslyší Zeus vás, ani
Král ořů, neslyší Apol.
Dvojsečné ostří dá světlo
poslední rabskému zraku.
Beznaděj svírá vám hrdlo,
jako my pěstí svou jílec
stříbrný, lukový oblouk,
řemínek mrštného praku:
jenž probodne vaše zlekané srdce,
jenž roztříští vaši schýlenou lebku,
jenž přerazí vaše kolena obě.
Na zem! Nuž na zem teď! Bozi
vás neslyší. A město vaše,
se zlatem, s purpurem, s vínem
v nádobách, s krásnými lůžky,
s ženami, slíbeno našemu hladu."

Přemožení: „O zkázo!
Bohové zmizeli z chrámů!
I ten, jenž původ vzal z půdy,
kde vznikli my, opustil nás!
Ach, proto jsme zrozeni, bychom
zdeptáni, zdrceni byli,
jako pod žernovem zrno,
jak oliva pod deskou lisu,
jak vinné bobule v kádi,
na chleby z rozmletých kostí,
na olej z morku, na víno
rudé z žil, k divnému hodu!
Bohové s vítěznými
svéřepí jsou. A nebe
jako štít nepřátelský,
nesoucí v nejvyšším bodu,
zkameňují jí hlavu.
A kolik jsme hekatomb dali
vám, Zeve, Latony dcero,
Kypřanko, matkou jež našich
jsi rodů, pro strastnou tu hanbu!"

Podmanitelé: „Bohům
se zprotivuje dýmný zápach žertvy
stočíslné, již dává
zbabělá tlupa. Mlčte!
Vám nepříslušno jest rouhat
se bohům. Vyrveme vám
tlachavý jazyk z tlamy
a hodíme jej pastvou
vítanou psům a sviním.
Nuž tryskem, nuž tryskem v před, koně
krásnohřivní, jen k předu,
vozíky s nápravou zlatou,
přes hruď a záda těch rabů!
Prach, lačný, žíznivý bratr
bláta, vpil krvavou řeku
a všechen jest nyní černý.
Lépe jest vyrývat nové
brázdy na půdě těl lidských,
na ležících živých a mrtvých.
Na zem! Nuž na zem teď! Vy jste
cestou jen pro naše vozy."

Přemožení: „Zde v prachu
vizte nás; ležíme tu,
choulíme se u kopyt
komoňů vašich. Když bozi
neslyší, vyslyšte naše
prosby vy, lidé, vzešlí
z lidského semene, jako
my vzešli jím v neblahé chvíli!"

Podmanitelé: „Nejste
vy lidmi, ale jste věcí,
jež náleží nám, a menší
ceny než roucha, než lůžka
a nádoby. Z vnitřností vašich,
zkroutíme provazce pevné
na naše praky a luky,
a schováme je potom ke dni,
kdy znova nám ukrotit bude
pomatenosti rabů,
jestliže ratolest vzpučí
na kmeni, podťatém námi.
Kořen však nezůstane."

„Nuž vizte, vizte, jsme cestou,
jež všechna se chvěje pod cvalem
železným. Ale nechť srdce
vašeho tkne se pláč panen,
nemluvňat kvil a řev matek!
Zapalte domy a zbořte
věže, do základů zničte
město, a popely hoďte
větrům, a kosti naše
křídlatým dravcům, než hloučku
bědnému opustit hradby
přejte, a v dálce skrýt hoře!"
„My vaše líbezné panny
udusíme v svých loktech
drtících. Na mramoru
obydlí ženských, kam vniknem,
pobijem všechnu mláď vaši,
jak štěňata. Mateřské klíny
vyžehnem ohněm, a v ranách
kouřících nezbyde sémě!"

„Ach, což vy nemáte sester,
jež u stavu sedí, šat hebký
vám tkají a čekají na vás?"
„Již chvátá Posel. Teď hlásá
vítězství naše. Tu ony,

v zápalu odhodí člunek, a ‚Velká‘
vzkřiknou, ‚nechť řež jest a kořist!‘
„Což nemáte manželek, s něžným
robátkem u prsu, které
písní v sen kolébají?“
„Ty ve hrudi své mají mléko
lvice, a synku tak mluví:
‚Jestliže prokleté sémě
se obrodí, silný mně vzrostí,
a znova a navždy je vyhub!‘ “
„Což u krbů nemáte matek?“
„Zbraň potěžkávajíce, radily nám:
‚Buď neunavný, rozdávaje rány;
poslední nechť je ze všech nejkrutější!‘
Nuž tryskem, nuž tryskem v před, koně
ohniví, přes bláto padlých!“

—=o=—

PÍSEK ROKU 1621.

(August Sedláček.)

Na obnovení města v těch bouřlivých dobách — Písek byl dvakrát vypálen a vydrancován vojskem — nebylo naděje; sousedé vytloukali živobytí jak mohli, dělíce se s vojáky o poslední sousto. Hůře bylo obci, jíž všechno jmění a všechny důchody byly odňaty. A v těch strastných dobách doléhali na obec věřitelé. Prvním byl Adam Kroupa z Rajšteina, soused Krumlovský, jenž byl starý již, na zdraví sešlý muž a nechtěl nic více (roku 1620, 28. prosince), než aby se k němu dva z Písku vypravili a s ním se o zadržalé úroky narovnali. Po něm následovali léta 1621 a v následujících letech mnozí. Dojemná byla prosba Pavla Mejsnara, měšťana Nového města Pražského, na něhož vojáci o půl noci připadli (31. prosince 1620) a dům tak vytloukali, že jen v košili utekl. Věřitelé po větší části oznamovali, že sice mají útrpnost s nešťastným městem a že proto nevypovídají jistiny, ale že žádají, aby jim aspoň úroky od r. 1619 zadržené byly placeny. Někteří hrozili sice výpovědí a soudy, jiní vypovídali, ale nebylo jim nic platno. Zhurta si vedl Vojtěch starší Koutský z Jenšteina. Vodňanští a Sušičtí byli mu rukojměmi za Písecké. Vodňanští žádali (4. června 1621), aby byli toho rukojemství sproštěni. Sušičtí byvše Koutským upomínáni, žádali Píseckých, aby to zaneprázdnění sešlo a jakou by mu odpověď měli dáti. Odpověď dali „purkmistr a osoby zřízené ke správě obce Písku“ (28. března), že by jim nic příjemnějšího nebylo, jako aby věřitelé úroky placené měli, ale že obec v chudobu tak velikou přišla, že nelze o ní vypráveti, statků již nemá a ti jsou popleněni a popáleni, obyvatelstvo že je tak schudlé, že sotva z desíti jeden s kus chleba býti může. Nový list i na jistinu i na zadržené úroky nemohli také udělati, nemajíce pečeti městské, jež byla jim vzata, a nejsouce ani žádným úřadem konšelským. Některé věřitele Písečtí odbývali výmluvami, jako že psaní se založilo, že písař nemocen, že pečeti městské z Prahy dostati nemohou, a když to vše nepomohlo, neodpovídajíce mlčeli. Naposledy sepsán formulář, jenž se do odpovědí prostě přepisoval. Nebylo kde bráti a nemohlo se proto nic dávati. —

—=o=—

LEGENDA.

(Z holandštiny přeložil Dr. F. K.)

Antonius, muž nábožný, co svým kdy jmenoval,
to prodal; a co utržil, to chudým daroval.

Sám do egyptské pustiny se na vždy uchýlil,
již nevábil ho žití boj; hřích světa opustil.

V paláci věru nebydlil, měl prostou jenom chýž
a v ní jen pergamenu kus, číš, bičík, hůl a kříž.

A v práci divné rok co rok žil klidně sám a sám,
své tělo mučil, žalmy pěl a žil jen modlitbám.

Tu často v dumách ponurá ho bázeň jímala,
hned blaženost však vysněná zas duši poutala.

A v postu, mukách, bdění žil a mrtvil chtíče své
k cti Boží. Čekal spasení za dny ty přehořké.

Jen dvakrát v roce navštíví ho v poušti přátelé
a z města vždy mu přinesou, co k žití nezbytné.

A jindy živé bytosti zde nikdy neviděl
a nikdy lidských hovorů kolkolem neslyšel.

Než neklid duše v samotě mu obraz vykouzlil:
hle, svůdce zlý se objeví, jak by to přítel byl!

Pln zloby duch mu našeptává slova výsměšná,
že spíše činnost tvůrčí snad by byla záslužná.

Pln zloby zlostník líčil dál, jak sestra ubohá
jsouc cizím lidem na obtíž po milém bratru lká.

Ač ve snu těžkém nepřítel se často zjevoval,
přec poustevník vždy v boj se dal a škůdce odolal.

Boj krutě zuřil; nepřítel však prchal poražen
a vítěz slávou nebeskou se cítil oblažen.

Kdys vítězstvím jsa opojen, jež Bůh mu udělil,
tak spasiteli mocnému se vroucně pomodlil:

„Já tobě, Bože veliký, jsem život posvětil,
já vše, čím svět mne blažíval, již na vždy opustil!

Co bohatému mládenci kdys Kristus přikázal,
já v mysli měl; však nad to víc já v žití dokázal.

Já celý život strádal zde, jsa mučen samotou
jen tobě ke cti; ty pak byls mi mocnou záštitou.

A nyní, Bože veliký, mi lásky dokaž své
a oznam, zda tvé milosti jsou hodny skutky mé.

Či víc je zásluh potřebí, bych věčně spasen
byl . . . ?!“
Tak vzrušen lkal. Bůh přání své mu ve snu vyslovil.

Když odpočíval Boží muž, ač klidu nenabyl,
tu vzácný posel nebeský se k němu postavil.

‚Vstaň, Antonie, připrav se!‘ tak rozkaz jeho zněl,
‚Do Alexandrova bys města ihned ráno spěl!

Tam optej se na Simona, jenž obydlí své má
ve třídě Pravé; čestný muž ten vůli Boží zná.

Jeť Simon tento křesťanem a zbožnost jeho ctí
Pán stejně jako tvoji. Nuž, měj v mysli, co Bůh dí!‘

Antonius tu rychle vstal, dík na rtech se mu chvěl,
o novém bratru přemýšlel a k městu spěšně šel.

Ač ve dne slunce pálilo, přec mužně kráčel dál,
však v noci chladný vánek tvář mu horkou ovíval.

Tu z rána Alexandrie se na obzoru skví,
jež byla středem obchodu a věd i umění.

Ač proudem žití malebným vždy stane udiven
tu cizinec, náš pocestný přec není okouzlen.

Kol obelisků, pomníků, kol soch a sloupoví
on pospíchá v před sklopiv zrak a krásy nevidí.

Jen dvakrát as se zastavil a ptal se, kudy dál.
Pak k cíli přišed v rozpacích před domem chvíli stál.

Když uklidněn všel do domu dle Páně rozkazu,
hle, v dílně mistra při práci zřel k svému úžasu.

Hned zvolal však: „O Simone, buď vřele
pozdraven!“
A mistr klidně: ‚Pozdrav Bůh!‘ děl trochu udiven.

„Prý velkých zásluh získal jsi; já dávno slyšel
cos!“
‚Já? . . . ševcem jen prostým jsem; . . . A proč ty
chodíš bos?‘

„Já? . . . Co? . . . . Žes obuvníkem? . . . . rád však
věděl bych co víc!“
‚Co víc?! . . . dost práce stále přeje Nebe žehnajíc!‘

„Nuž, aspoň značně přispíváš svým šartem
chudině!“
‚Ba ne; mám pomocníků dost, a v městě draho je!‘

„Jak milo asi, při práci se oddat myšlenkám!“
‚Já činíval tak; nyní však si spíše zazpívám!‘

„A jistě často modlíš se?“ ‚Já z rána prosívám,
by Bůh mi pomoh, večer pak mu díky činívám!‘

„A kolik hodin modlíš se? Jak dlouho v noci bdíš?“
‚Já, milý pane, v noci spím! . . . Co? . . . Snad se
nedivíš? . . .

Vždyť Kristus Pán, náš Spasitel, sám apoštolům
svým
děl, mnoha slov že netřeba, a . . . řečnit neumím!

Já prosím jen, by uchránil Bůh město neštěstí,
a všem, kdo čestně pracují, by žehnal v milosti!‘

Antonius se zamlčel. Hned raděj pospíchal
pryč zaražen, a nikomu, co slyšel, neříkal.

— . o . —

EPIŠTOLY MLADÝM LITERÁTŮM.

I. Co je hlavní věc.

Všelijaké problémy mívali básníci. Básník římský, dvořan skomírající sám vděčností, když caesar mu dal šňupec, řekl: Odi profanum vulgus, nenávidím lidu. Ale jiní — i skuteční aristokrati rodem — cítili v sobě to, co Kristus, bylo jim líto zástupů. Dostojevský byl šlechtic, Tolstoj hrabě, abych dva uvedl.

A ten Tolstoj dostal při svém umění skrupule. Sotva pojedl první ústřice v Petrohradě, když tam přijel z bojiště sebastopolského, začal se hrýzt. My spisovatelé máme vzdělávati lid, šeptal mu znepokojený cit; ovšem nepřímo, neboť umělec a básník vzdělává národ nepřímo. Když však tento život trval dva roky, Tolstoj začal o tom pochybovat, že by básníci byli nejlepšími a nejprospěšnějšími učiteli lidstva. „Pochopil jsem, že jsme ve svém sebeklamu ani nepochopili, že ničeho neznáme a že neznáme ani hlavní věci, že totiž nedovedeme kloudně odpovědět na nejjednodušší, zároveň však jedině opravdu důležitou životní otázku: Co je dobro, co je zlo. A hle, neznajíce ani tohoto jedině důležitého v životě rozdílu mezi dobrem a zlem, učili jsme kdesi cosi, volali jeden přes druhého, někdy také přikyvovali a jeden druhého jsme chválili, aby podruhé on zase chválil nás . . .“ R. 1861 Tolstoj vydal se za hranice pozorovat školství a navrátiv se založil školu. Umění bylo mu malou činností a jen sobeckou; on chtěl prospívat mnohým a celému národu. „Máme různé časopisy, pravil, máme díla Puškinova, Gogolova, Turgeněvova, Děržavinova. A těchto časopisů a starých spisů lid nezná, nepotřebuje jich, poněvadž z nich nemá prospěchu . . . Co pak dobrého má lid literatury? Biblí a životopisů světců až do dneška lid nemá laciných. Jiné knihy pak, které se mu dostanou do rukou, usvědčují v jeho očích pouze hloupost a ničemnost jejich spisovatelů . . . Naše literatura nezobecňuje a nezobecní nikdy mezi prostým lidem; myslím, že je to každému jasno, kdo rozumí lidu a literatuře . . . Však se mi namítne: ovšem neprospěl tisk přímo prostému lidu, přece však přispívá k jeho štěstí, ježto zjemnil mravy lid-

ıtva. K tomu odpovídám: nechápu na př. že ɔy byl poměr továrníkův k dělníkovi lidštější ıež poměr statkářův k nevolníkovi . . ."

Není to správné mínění, a tak se problém ·ešit nemůže podle mého soudu. Ale o to nejde, :htěl jsem tentokrát jen připomenout, čím si ;pisovatel — a tehdy už slavený! — lámal ılavu. „Dramatem v životě Tolstého" nazývají ;pisovatelé léta 1861 a 1862, kdy se Tolstoj akto mučil. —

Ještě více se mučil Dostojevský. Český nladý spisovatel má nyní do češtiny přeložený eho D e n n í k, ať jen si vyhledá přečetné ony tránky, na kterých Dostojevský hloubá o po řebách lidu. Na př. o tom, že lid má umět číst ı psát. „Lid ruský již uzrál pro tu znalost, ɔřeje si jí, — psal r. 1861 — hledá znalosti pí ma, a proto také se musí šířit přes všecko ú ;ilí filantropů. Pohleďte na nedělní školy! Děti ı překot přicházejí, aby se učily, někdy docela ɔotají před svými rodiči. Rodiče sami přivádějí lěti své k učitelům. Ano; přes to že už dávno studuje se u nás lid, že mnozí z našich literátů posvětili studiu jeho prázdné chvíle i talenty, ɔřece jen doposavad velice chatrně známe lid. Jsme ubezpečeni, že před 10—12 lety mnozí ehdejší předáci by nebyli uvěřili, že lid sám ɔude orodovat za zřízení spolků střídmosti a lačit se v nedělních školách. Avšak naše ci rilisovaná společnost dostihne konec konců to ıo, že pochopí lid —. tuto nerozluštitelnou fingu, jak se vyjádřil nedávno jeden z našich ɔásníků. Pochopí p r i n c i p l i d o v ý a bude ím proniknuta. Poznala již, že jest to nezbytno ako z á k l a d n a š e h o b u d o u c í h o r o z o j e a p o s t u p u . . ." I o tom myslil Do tojevský, máme-li se učit od lidu či lid od nás pokud a bylo-li by správné, aby inteligenti zdali se toho, čemu se od civilisace evropské aučili. N e, odpověděl si.

Jsou to myšlenky, které stojí za problém hlavě spisovatelů. Po aristokratičnosti (a in ividualismu) ani slechu. A v našich časopisech řihodí se ti číst věty, které jsem už minule ci ɔval. Slyšíš, že aristokratism je nám potřeb ý a že vlastně všecko umění je aristokrati ké . . .

A přece tito ruští šlechtici měli k aristo ratismu tak blízko, jistě blíže než naši rodo í aristokrati literární, kteří se narodili pod ɔztrhanými střechami. Nejkrásnější je, že oni odle mého mínění upřímně ani aristokrati ne ;ou a být nemohou; mně jde však o to, aby : tak ani netvářili a nedělali už ze sebe opic. 'a aristokratická kocovina trvá v literatuře na už přes 10 let, proto by byl čas, abychom se ní konečně vyspali.

Aristokratičnost české literatury, jak pak ne! Je to tak laciné jako natřást v zahradě ořechů, polepit je pozlátkem a rozvěšet je po vánočním stromku — zlaté, aristokratické ořechy máte hned!

*

Právě tak s e x o t i č n o s t í literatury. Proč by literatura nesnesla jednoho-dva exotické talenty, Zeyera na příklad? I u nás může se člověk rád podívat na zlatého bažanta, ačkoli v našem podnebí svědčí bažantům kropenatým. Ten zlatý je arci pouze na podívanou, kdežto kropenatých se i sedláci najedí. Ale vše›becný požadavek a jakási útěšná touha, abychom měli literaturu exotickou, je přiměřen hlavám bláznivým. Je mnoho takových lidí v sanatořích, kteří jsou dělníci, kupci, učitelé, úředníci, ale pokládají se za velevyslance, za knížata a císaře, za biskupy a papeže, ano i ruské všemohoucí cary. Většina lidí v této zemi je však přece normálních. Naši aristokrati (s touhou po exotičnosti) odcházejí neukojeni z domova a chodí z jižních Čech na žně k bohatým sedlákům v Dol. Rakousích; naši aristokrati nemají dost na denním slunci — oni provrtávají zemi do hlubin a jako havíři proklubali by se třeba ku protinožcům; naši aristokrati prostě řečeno lámou kámen, rubají drva, ořou, sečou a vozí řepu; naši aristokrati škrábou v kancelářích a prodávají za pulty zboží; naši aristokrati — a to je kasta nejvyšší — učí, léčí, jsou správci, soudci, inženýry, cestují za obchodem — vesměs lidé tak aristokratičtí, že v potu tváře nemusejí pracovat, chtějí-li třít bídu a svými dětmi rozmnožit proletariát země. Jak pak bychom tedy pro ně nepotřebovali literatury aristokratické a exotické!

Snad právě proto, namítne mi někdo; snad právě proto, aby aspoň na okamžik zapomněli na tu svou mizerii a přenesli se do luzných krajů duhových ptáků. Říkává se to, vím. Tím horší je však probuzení ke skutečnosti. Jako u těch, kdo se občas omamují alkoholem. Stávají se pak neschopni žít v té skutečnosti pravdivé a drsné. A my potřebujeme lidí, kteří jsou schopni žít ve skutečnostech. Říši snů, princezen a draků, odbyli jsme si pohádkami v dětství a ty pohádky byly aspoň krásnější nežli všecka ta vaše aristokratická a exotická literatura.

*

Vymyslili si, že hlavní věcí v umění a v krásné literatuře je styl. Nevím, co se tím myslí. Uměním spisovatelovým je, aby dobře řekl nebo namaloval, co má říci nebo namalovat. Pročtěte několik dobrých kritických děl o spisovatelích a všude najdete, že se kritikové za-

jímají o to, co umělci dovedli povědět společnosti, národu, lidstvu; o to, které nové stránky života odhalili; o to, k jakým novým postřehům nás přivedli. Umělec silnější má své zvláštnosti vyjadřovací, dobrá, to by asi byl ten zatrachtělý styl. Čtenář si toho povšimne, ale v celku z toho stylu mnoho nemá. Nečetl jsem, že by někdo byl napsal studii o stylu Lva Tolstého. Styl Dostojevského naši paumělci vyhlásí nepochybně za špatný a skutečně není dobrý. Za nejmistrnějšího stylistu Rusové prohlašují Herzena, ale pro ten styl sám nikdo by Herzena nečetl, kdyby v něm nebylo myšlenek. U nás však horují po stylu malíři, kteří nedovedou řádně udělat lidskou ruku, a horují po stylu začátečníci, kteří neumějí popsat ne povahu, ale ani pohřeb své babičky. Viděl jsem stylisovaného koně, ale pokládal jsem ho za — mezka. Ano, stylisujte si ornament, sláva vám, jenže ornament má cenu, je-li na něčem!

Všeho toho cetkářství je mně u mládeže líto, poněvadž ji tyto věci svádějí ke lži. Vyháníme lež ze svého života malými i velkými košťaty, očišťujeme od ní politický život, řečnictví, a zatím rez se nám tiše usazuje na mládeži, která je národu nejdražší, na mládeži literární a umělecké. Jak pak by to nebyla lež, když si mládež nabere plná ústa lesklých a bezobsažných slov a chce jimi sebe sytit a chce jimi nahražovat dobývavou práci! Jak pak by to nebyla lež, když mládež ta předstírá víc, nežli v ní je!

Toto praví Ralf Waldo Trine (v Ráji srdce): „Jsi spisovatelem? Pomysli, že jest jenom jediné veliké pravidlo pro úspěšné tvoření literární: hleď do svého srdce a piš; b u ď p r a v d i v ý, nebojácný a věren tomu, co ti nitro nakazuje. Pomysli, že žádný autor nemůže nic napsati, co by stálo za víc než on sám; chce-li napsati něco cennějšího, musí teprve sám býti cennější. Jest jen svým vlastním tajemníkem a vpisuje do knihy své vlastní já; nemůže do ní vložiti více, než obsaženo v něm samém. Je-li velikou osobností, rozhodných předsevzetí a hlubokého citu, vždy otevřen nejvyšším inspiracím, pak v jeho knihu přejde něco, co nelze podrobněji vyložit, a dá jí sílu tak živou, že každý čtenář nabude týchž inspirací, jež autor přijal a dále odevzdal.“ —

Po takové literatuře toužíme.

Netoužíme po aristokratičnosti, ani exotičnosti, ani po stylu. To jsou přívlastky. Přívlastky podružné, většinou bezcenné a mají-li cenu, museji ozdobovat něco, co toho zasluhuje, co je v ě c í h l a v n í.

—=o=—

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Neposlušné kozlátko.

Když bylo Pepíčkovi něco přes dva roky, jel z Prahy s maminkou na prázdniny ke strýčkovi, nájemci dvora v krajině u Turnova. A to byl nový život pro chlapečka. Ve dvoře i kolem dvora bylo tam krásně, strýček a tetička byli laskaví, a všady byla volnost. Co tu bylo zajímavostí, novot a všelijaké práce pro malého občánka pražského, kterého posud vodívali jen po chodníku a drželi ho pevně za ručku. Capkal, běhal, kutil a někdy mu nezbývalo ani chvilky na oběd. Tato důležitá denní událost odbyla se často někde venku, obyčejně na schodech uprostřed horlivého účastenství všech slepic, s nimiž se Pepíček o svůj oběd dělil.

Zpozoroval však, že slepice bývají také zavřeny ve svém domečku a proto je i tam navštěvoval a hlasitě s nimi rozprávěl. Když se jednou Pepíček ztratil a ustrašená maminka prohledala marně všecky kouty ve dvoře a kolem dvora, našla ho konečně zavřeného v kurníku. Stál na žebříčku a kdákal dueto se slepicí, která právě snesla vejce.

Vadili se s ním, že je neposlušný, že běhá tam, kam nemá běhat. Ještě více však se s ním vadili, když v září bývaly deštivé dni, a chlapeček nemoha běhat na svobodě venku, skákal po světnici, převracel nábytek a snad nejradši skákal po strýčkově nové pohovce. Ona se s ním tak pěkně prohýbala a zas ho nadnášela! Poslechl sice, když byl napomenut, ale obratem ruky už ho zase pohovka přitáhla k sobě. Maminka nechtěla nadužívat strýčkovy dobroty, a mimo to si myslila, že už nadešel čas, aby začala na Pepíčkovi zkoušet nauku o vychovatelství. I vypravovala Pepíčkovi pohádku, která učí, kam vede neposlušnost. Bylo známé neposlušné kozlátko. Když koza, jeho maminka, odcházela z domu na pastvu, přikázala kozlátku, aby nikomu dvířek od chlíva neotvíralo. Ale kozlátko otevřelo vlkovi a ten neposlušné kozlátko roztrhal a snědl. A tak se neposlušnost vždycky tresce.

Pepíček se zamyslil a usadil v koutku. Patrně byl osudem neposlušného kozlátka velice dojat. Maminka odešla tedy ze světnice a nechala tam chlapečka samotného. Však on skákat nebude, myslila si. Jaké bylo však její překvapení, když se po chvíli vrátila a nalezla Pepíčka na pohovce v největším dovádění. Pepíček se smál a skotačil a skákal, až péra v pohovce skřípala. „Mámo, mámo“ — volal — neposušný kozátko, dívej: Pepé neposušný kozátko!“

A to byl první případ, kdy nauka o vychovatelství u Pepíčka selhala. M. S.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 27. ledna 1911. Číslo 4.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

KAREL SCHEINPFLUG:

DESENZANO.

Italské, zlaté, smavé ráno . . .
Tam v horách leží Desenzano.
Na špičkách hor se třpytí sníh.
A modré je lago a kraj je tich.

A vlídný je úděl toho kraje:
těm, kteří je sázeli, zde víno zraje.
A tíživých trudů lid je prost;
jich minulost byla, jich je budoucnost.

A pojednou člověk vzpomene si
na naše hory a vody a lesy,
na kraj, kde se pracuje tak tvrdě a těžce
pro cizí zájmy a cizí měšce,
kde lid sobě říká často plaše:
— To bývalo naše. A je to naše? . . .

ZELENÁ HŮLKA.

Z literární pozůstalosti L. N. Tolstého.

Ve svých dětských vzpomínkách (v biografii L. N. Tolstého od P. Birjukova) vypravuje L. N. Tolstoj o tom, jak jeho bratr Nikoleňka jedenkráte objevil svým bratřím, když Lvu Nikolajeviči bylo 5 let, že zná tajemství, jímž, bude-li odhaleno, všichni lidé stanou se šťastnými, jak nebude ani nemocí, ani nepříjemností, nikdo na nikoho nebude se horšiti a všichni budou milovati druh druha, všichni stanou se „muravejnými bratřími". — „Nepochybně to byli moravští bratři, — praví Lev Nikolajevič, o nichž bratr Nikoleňka slyšel nebo četl, ale v našem jazyce byli to „muravejnyje bratri". A já se pamatuji, že slovo „muravejnyje" zvláště se nám líbilo, připomínajíc mravence v mraveništi. My dokonce si vymyslili hru na „muravejné bratry", která záležela v tom, že sedali jsme pod židle, zahrazujíce je skřínkami, zastírali šátky a seděli potom v temnu, tisknouce se jeden ke druhému. Já, pamatuji, zakoušel jsem zvláštní pocit lásky a dojetí a velmi miloval tuto hru.

„Muravejní bratři" byli nám odhaleni, poznamenává dále Lev Nikolajevič, ale hlavní tajemství, záležející v tom, jak to zaříditi, aby nikdo nevěděl o žádném neštěstí, aby lidé nikdy se nesvářili a nehněvali a aby byli trvale šťastni — toto tajemství bylo, jak nám povídal bratr Nikoleňka, napsáno na zelené hůlce a hůlka tato zakopána byla u cesty na kraji strže Starého Zákazu v tom místě, na kterém já, poněvadž jest nutno přece někde zakopati moji mrtvolu, vyžádal si pohřbení na památku Nikoleňkovu. (V tom místě, nacházejícím se ve vzdálenosti jedné versty od jasnopoljanského domu, byl prach Lva Nikolajeviče také skutečně pohřben.)

Svoje vzpomínky o tajemné zelené hůlce Tolstoj končí slovy: „Ideál „muravejných bratří", lnoucích k sobě vzájemnou láskou, jenže ne už pod dvěma křesly, zastřenými šátky, nýbrž pod celou nebeskou klenbou celého světa, zůstal pro mne týž. A jak jsem tehdy věřil, že je ta zelená hůlka, na níž jest napsáno to, co musí zmařiti všeliké zlo v lidech a dát jim veliké blaho, tak věřím i nyní, že jest tato pravda a že bude odkryta lidem a dá jim to, co slibuje."

Dávaje této stati název Zelená hůlka Lev Nikolajevič očividně stál pod dojmem vzpomínek na vylíčený případ ze svého dětství. Stať tuto však nepokládal za definitivně vypracovanou a proto nebyla vytištěna za jeho života. V tuto dobu nabývá zvláštního významu jako vzkaz Lva Nikolajeviče k lidem-bratřím ze záhrobí. — S tímto výkladem Zelená hůlka vyšla 1. ledna 1911 (dle ruského kalendáře) v Ruském Slově, a odtud ji překládáme do češtiny.

I.

Kdyby člověk po dlouhém snu, během něhož zapomenul na vše, co bylo dříve, probudil se v novém, jemu neznámém místě, obývaném stejnými s ním bytostmi, lidmi i zvířaty, pobíhajícími, starajícími se, cosi bez přestání dělajícími, tu první věc, kterou učinil by takový člověk, — byla by, že hleděl by pochopiti, kdo a proč postavil ho v toto nové podivné místo a co si má počíti v tomto místě, jak upotřebiti těch sil, té nutnosti býti činným, kterou v sobě pociťuje?

Odpověď na tyto otázky jest právě to, co nazývá se náboženstvím. A bez těchto odpovědí rozumný člověk nemůže být na světě šťasten.

Kdo postavil mne v toto podivné místo?

Nevím a nemohu věděti, ale dobře vím, že tento kdosi jest a že on i postavil mě do tohoto světa. Vím to dobře, poněvadž nemohl

jsem se na světě objeviti ze své vůle, protože ani jsem toho nikdy nechtěl, protože do mého objevení na tomto světě jakoby mne vůbec nebylo, neb alespoň ničeho si nepamatuji o tom, že bych byl žil někdy dříve. Jestli se otáži, kdy počalo moje j á, pravé já, tu dostane se mi ještě méně uspokojující odpovědi. Říkají mi, že objevil jsem se před několika lety ze života své matky. Než to, co objevilo se ze života mé matky, jest moje tělo, to tělo, jež velmi záhy, snad zítra, bude zakopáno do země a samo stane se zemí. To pak, co já cítím jako svoje j á, neobjevilo se současně s mým tělem. Toto moje j á, nepočalo v životě matčině, ani po východu z něho, když odřízli pupeční šňůru, ani tehdy, když přestali mne kojiti, ani když počal jsem mluviti. Vím, že toto j á někdy počalo a zároveň vím, že toto já vždycky bylo. Takže v mezích časových svého pravého já najíti nemohu, budu-li ho hledati buď zcela blízko, buď nekonečně daleko. Jako kdybych se byl nikdy ani neobjevil, ale vždy byl a jsem a pouze zapomenul na svůj dřívější život. Takže nemohu říci přesně, co jsem. Vím toliko, že moje já a moje tělo — není jedno a totéž.

Druhá otázka: co jest tento svět, v kterém sebe nacházím, když dospěl jsem rozumu?

Svět tento — není moje rodina ani můj statek, Jermiliných nebo Tolstých v Jasné Poljaně, ani dům a statek Bauerů v Bavorsku, nebo Smithů v Anglii, nebo Robinsonův v Ohiu, v Americe, nebo Foganči v čínské vesnici neb v Pekingu, nýbrž jest to celý ohromný svět všech lidí, zalidňujících planetu zemi i v Siamu, i na Islandu, i na Madagaskaru i ve všech místech, o nichž vím i nevím. A svět tento skládá se netoliko z těch 1500 milionů lidí, kteří, jak jsem slýchával, obývají nyní zemi, ale ještě i ze všech těch miliard lidí, kteří žili přede mnou ve věcích mně známých, i během mnohých ještě tisíciletí, ve věcích mně neznámých, a rovněž i z těch lidí, kteří nyní se rodí, rostou a budou ještě žíti nekonečný počet let, kdy již po mých kostech nezůstane žádného sledu. Hle, tito všichni lidé a mimo to ještě nekonečný počet nejrůznějších zvířecích druhů, od mikroskopického broučka do slona a hrochů, a stejný nekonečný počet rostlin a neživotných bytostí, jsoucích nejen na planetě zemi, ale i mimo ni na jiných planetách i na sluncích a milionech hvězd, jež obkličují v nekonečných vzdálenostech zemi a šíří se bez konce v prostoru časovém, — hle, z čeho záleží tento svět, v kterém jsem se ocitl a který jsem spatřil, když se ve mně probudil rozum.

V tomto světě, v každém směru nekonečném, i časem i prostorem, já ocitl se včera, nebo, dle našeho počítání — před deseti, dvaceti, třiceti, čtyřiceti, padesáti lety, jak slýchal jsem od lidí. Původem mého objevení bylo manželství mého otce s mojí matkou, a jak vím od jiných lidí, byl jsem zprvu zárodkem, pak nemluvnětem, potom dítětem, jinochem, mužem, objevilo se já, toto moje j á, jehož jsem si vědom jako sebe, — ale nemohu říci, kdy se objevilo. Zdá se mi, že jsem byl vždycky. Kdy přestanu býti — rovněž nevím. Dle pozorování lidí a dle toho, jaký jest osud všech, vím, že za 70, 80 let budu najisto mrtev, vím, že každý den, každou hodinu přibližuji se k smrti, vím, že mohu umříti každou minutu. Ale nehledě k tomu, že toto vím, že pravda toho osvědčuje se mi na všech lidech, nevěřím tomu, nevěřím, že by moje j á mohlo se skončiti.

Ale jestliže i je tomu tak, tedy nebyl jsem v tomto světě vždy. Proč přišel jsem na tento svět? A co v něm mám dělati?

Co mám počíti se svým nepatrným tělem a nepatrnou omezenou lhůtou života v tomto světě, nekonečném v prostoru i času?

Nejobvyklejší odpověď na tuto otázku, naskýtající se člověku, který žil před probuzením svého rozumu zvířecím životem, — záleží v tom, že žije proto, aby jedl, pil, spal, veselil se, vůbec proto, aby užíval všech těch tělesných rozkoší, kterých mu poskytuje život. Ale jest pouze třeba, aby člověk ohlédl se kol sebe a uvážil, co ho očekává, aby přesvědčil se, že účelem života nemůže býti hmotné štěstí, poněvadž takové štěstí jest nemožné bytosti zasvěcené boji, veliké bídě, nemoci a neodvratné smrti. Jaké pak může býti štěstí v životě vedoucím nevyhnutelně k slabosti, stáři, smrti?! A proto ani požitek, ani zdokonalování svých schopností, ani uskutečnění velikého díla, dokonce ani spolupůsobení k obecnému blahu — nemůže býti účelem života. Všecko to mohlo by býti, kdyby nebylo smrti. Při té pak omezenosti a krátkosti mého života, uprostřed světa časem i prostorem nekonečného, není a nemůže býti žádného smyslu v lidském počínání. Proč má se člověk namáhati o zlepšení života, když veškerá jeho činnost jest nepozorovatelnou tečkou uprostřed všeho světa a když sám život — jest toliko okamžik mezi dvěma věčnostmi. A proč namáhati se o zlepšení života jiných lidí, když ty sám zcela jistě zemřeš a neuvidíš ani toho lepšího života ani vděčnosti za to, co jsi pro lidi učinil? Ano i ti, k jichž blahu jsi působil, zmizí rovněž beze stopy. Odpovědi tedy na moje otázky, budu-li se vážně tázati a vážně na ně odpovídati, jsou takové:

1. Na první otázku, — co jest moje já — odpověď zní, že jest to něco, zdánlivě nedávno se počavšího, něco dočasného, podrobeného

zmaru, něco, co musí velmi záhy zaniknouti, ale zatím, bez nejmenší pochybnosti, existuje, jest dokonce tím, bez čeho nic by neexistovalo. A tedy já skutečně nevím, co jest moje j á, ale zároveň jest tomu tak, jakobych to znal nepochybně a co nejbezpečněji.

2. Odpověď na druhou otázku, co jest ten svět, v kterém nalézám sebe živoucím, zní asi takto: něco nesmyslného svojí nekonečností v času i v prostoru, něco takového, co dojista v některém čase musilo počíti a někdy skončí, ale zároveň nikdy nemohlo počíti a nikdy nemůže skončiti, a při tom v prostoru také jistě někde se končí a zároveň končiti nikde nemůže. Jedním slovem jest to něco buď nesmyslného neb mně nedostupného, t. j. naprosto nevím co je svět, ale zároveň jsem jím obklopen, žiji v něm a v něm jsem nucen pracovati. Toto — na druhou otázku.

3. Na třetí otázku — co mám dělati — odpověď jest ta, že všechno to, co se mi chce dělati pro blaho té, v tomto světě se počavší a v něm nutně jednou končící bytosti, v které vidím sebe, že všechno to jest zbytečné a beze smyslu. Ta bytost, která nikdy nepočala a vždy jest a není totožnou s mým tělem, s kterým je spojena, ta bytost ničeho nepotřebuje. Život tedy pro mě — pro to, co já pokládám za svoje j á, nemá a nemůže míti žádného smyslu; nemůže míti smyslu ani pro ten svět, v kterém žiji, a ničeho mi není třeba dělati ani pro sebe, ani pro lidstvo, a ničeho prospěšného učiniti nelze.

Vždyť zapomenu-li na svoje povolání jako cara, dělníka, soudce, továrníka, profesora, učence, umělce, člena rodiny, a pamatuji-li pouze na to, že jsem — člověk, nedávno objevivší se v tomto nepochopitelném světě a musící z něho velmi záhy odejíti, pak nezůstává žádného rozumného cíle pro celý život a nestojí za to, něco dělati. Všecko jest nicotné, všecko zbytečné. Všecko, co budeš dělati, všecko bude nesmyslné, ale zároveň dokud žiješ, musíš něco dělati. Všechen život jest práce člověka ve světě jako koně před kolem. Koni nelze nejíti a týmž neuváděti v pohyb kola. I člověku nelze nedělati něco a právě touto prací nebýti účastným pohybu všeho světa. Tedy, nehledě na to, že pro mě, pro člověka i pro celý svět, dělej co dělej, život můj jest nesmyslný, přece jest mi třeba činnosti. Jakási síla mě postavila v takovou situaci, že mně jest nutna činnost ne pro mne a ne pro svět, ale pro cosi mně nepochopitelného. V tomto poznání — podstata všelikého pravdivého náboženství.

Poznání toto praví, že jest jakási síla, postavší mne na svět. V tom je — podstata pravdivého náboženství. A hle, toto přiznání té síly, která mě poslala na svět, a kterou nazývají Bohem, také ujasňuje celou věc a dává smysl lidskému životu. Život můj sám sebou jest nepochopitelný, stejně nepochopitelný mně jest i život celého světa. Ale já žiji a nucen jsem býti činným z vůle jakési vyšší síly. A jestliže pro mne život jest nepochopitelný a všechny cíle, které mohu stavěti sobě neb světu, pro mne jsou nesmyslny, tu přece život můj a toho světa, v kterém žiju, nemůže a nesmí býti nesmyslným pro tu vyšší sílu, která poslala mě, sobě nepochopitelného, na svět a vládne mně nepochopitelným životem světa.

Jest toliko třeba uznati tuto vyšší sílu, — a všecko stává se jasným: konečné cíle mého života i života světa jsou mi neznámy, mně nedostupny (nemohou býti dostupny omezené bytosti). Já i celý svět jsou toliko prostředky k dostižení nedostupných mi cílů. A smysl mého života není již v konečných, pro mne nedostupných cílech, ale v dosažení toho mně neznámého cíle, pro který já existuji: v uznání této vyšší síly a v službě jí. V uznání Boha a ve vyplnění vůle Jeho.

II.

V čem záleží vyplnění vůle boží? Učí, že Bůh zjevil se lidem buď skrze Mojžíše nebo skrze Krista, skrze Budhu.

— — — — — — — — — — — — —

Bůh nikde rázem nezjevoval Své vůle, Svého zákona jednomu člověku nebo shromáždění lidí. Bůh zjevuje se vždy všem lidem, všem těm, kteří Jeho hledají. Zjevuje se každému člověku v jeho srdci. Každý člověk cítí v sobě Boha, tu příčinu života, která není tělem, ale žije v těle člověka a která nemá ani váhy, ani míry, ani barvy, ani chuti, ani zápachu a která nikdy nepočínala a nikdy nekončí. Tato příčina života v člověku omezena jest jeho tělem a jest pouze částí Všeho. Ale dle této části člověk může poznati Vše. Vše, — to právě jest Bůh. Člověk cítí v sobě část tohoto všeho a proto zná Boha, nemůže Ho neznati.

Jestliže zná Boha, tedy zná i Jeho zákon. Zákon boží není napsán v nějaké knize, ale v životě samém, v sudbě člověka. Lidem se zdá, že oni neznají zákona, nebo mýlí se ve známosti zákona božího (jedni považují to, druzí ono za zákon boží), pouze proto, že lidé zavírají oči před svým postavením, nechtějí je viděti aneb chtějí je viděti jiným, než skutečně jest. Jestliže člověk přijde na železniční stanici a uviděv stojící vagon, vstoupí do něho a, představiv si, že jest to jeho dům, počne si jej zařizovati pro pohodlný byt, s úmyslem ztráviti

v něm život, tu on nepochybně bude udiven a rozhořčen, když vagon se pohne a dojede do následující stanice a jemu poručí vystoupiti, se vším jeho zařízením a věcmi. Člověk mohl viděti a znáti, že vagon — není dům, nýbrž pouze prostředek ku projížďce a že za projížďku nutno splniti položené podmínky, platiti a chovati se ve shodě s pravidly železné dráhy. Většina lidí právě tak lživě nebo vůbec nepochopuje svého postavení v životě. A všecko vězí v tom, že lidé nepochopují svého postavení.

V Evangeliu jest podobenství o vinařích, v kterém se vypravuje o tom, jak hospodář jeden založil sad a ohradil jej, vykopal v něm studnu, vystavěl věž, dal sad vinařům (zahradníkům) s tou podmínkou, aby jemu dávali plody sadu. Sadaři pak, vládnouce sadem, představili si, že sad — jest jejich vlastnictvím a oni žádnému ničím nejsou zavázáni, i vyhnali ba dokonce ubili posly, které hospodář poslal pro plody. Když hospodář o tom zvěděl, vyhnal sadaře. Tak tedy sadaři zhubili svůj život tím, že nepochopili svého postavení.

Totéž jest s lidmi. Jenže ne někdo druhý, nýbrž oni sebe sami hubí. Pouze jasné chápání jich postavení v životě zjevuje lidem zákon boží. Člověk může říci, že nezná Boha, ale nemůže říci, že nezná zákona božího, poněvadž zákon boží řídí jeho život jako život každého tvora a člověk, jestli i může rozumem neznati tohoto zákona, nemůže necítiti ho.

III.

Všem lidem chce se žíti radostně, v lásce a souhlasu, nesnášeti bolestí, nestrádati, neumírati a všichni žijí rozděleni, v nepřátelství jeden s druhým, všichni jsou choří, všichni strádají a umírají. Proč to? Proč Bůh stvořil lidi tak, že oni všichni přejí si dobra, ale všichni trpí. Proč?

Učení Kristovo odpovídá na tuto otázku: Kristus pravil, že jest mu líto lidí proto, že jsou znaveni a rozptýleni jako ovce bez pastýře, a on zve je k sobě a všem slibuje blaženost. Praví: „Pojďte ke mně všichni pracující a obtížení, a já vám odpočinutí dám. Vezměte jho moje na sebe a naučte se ode mne všichni, že jsem mírný a pokojný srdcem, a naleznete pokoj duším svým.“ Kristus praví lidem, že všecka jich bída — proto, že nepochopují svého postavení, představují si něco jiného než skutečně jest, zapomínají, čím jsou a že jestli by pochopovali svoje postavení a pamatovali na ně, pak by nebyl život jejich mučením, ale radostí.

Toto pověděno jest v Evangeliu mnohokráte, to pověděno jest zvláště jasně v podobenství o vinařích: hospodář založil sad, všechno upravil (sad, t. j. svět, hospodář — Bůh) a dal jej vinařům s tou podmínkou, aby oni, pracujíce v sadu, vydávali jemu plody. Ale vinaři zapomenuli, že sad není jejich vlastní a že mohou užívati plodů jeho toliko pod tou podmínkou, aby hospodáři odevzdávali smluvené. A když hospodář požadoval plodů sadu, vinaři nedali plodů, ale vyhnali posly. Tehdy hospodář je vyhnal. A oni byli nešťastni.

Stejně nešťastnými stávají se lidé, když si myslí, že život — jest jejich vlastnictví, a že každý může dělati s ním co chce, neplně toho, čeho od něho žádal Bůh, davší mu život.

Schopnosti, stejně jako i život, dány jsou toliko k tomu, aby se na nich pracovalo. Ten, kdo nepracuje v životě, zbavuje se všeho toho, co chce Hospodář; ten pak, kdo pracuje pro Boha, ten bere vždy více a více.

Totéž jest pověděno v podobenství o správci, jejž hospodář zůstavil ve svém domě. Správce, místo co by se staral o dům hospodářův, počal se veseliti a rozhazovati pro své potřeby hospodářovo jmění. A hospodář potrestal a vyhnal jej.

V těchto podobenstvích jest pověděno, zač nesmí se pokládati člověk, v podobenství pak o sluhovi, vrátivším se s pole, ukázáno jak a zač má se považovati každý člověk ve světě.

Kdo z vás, — praví se v tomto podobenství, — maje sluhu oráče neb pastýře, když vrátil se s pole, řekne mu: jdi rychle, sedni za stůl.

Naopak, neřekne-li jemu: připrav mi večeři a podpásav se služ mně, dokud budu jísti a píti a potom jez a pij sám.

Zdaž počne děkovati sluhovi tomuto, že vyplnil příkaz? Nemyslím.

Tak i vy, když splníte vše poručené vám, řekněte: my sluhové, ceny nemající, protože jsme učinili, co jsme byli povinni učiniti (Lukáš XVII. 7, 8, 9, 10).

Všecko učení Kristovo záleží v požadavku, aby člověk pochopoval svoje postavení.

Nechápe ho člověk a ať cokoli dělá, ať jakkoli pečuje o svoje štěstí, nemůže být blažen, jako nemůže být blažen dělník, neplnící podmínky svého nájmu. Pouze když člověk chápe své postavení, chápe, že není hospodářem svého života, ale i služebníkem i synem božím a proto povinen dostáti svým povinnostem před Bohem, může být blažen v životě.

Totéž pověděno jest v slovech evangelia: hledejte Království Božího a spravedlnosti Jeho (t. j. toho, co chce Bůh), a vše ostatní bude vám přidáno (t. j. všecko to, čeho potřebují lidé pro své blaho, také obdrží).

K tomu, aby člověku dostalo se blaženosti, která jest mu dosažitelna, nutno, aby člověk neklamal sám sebe a pochopoval svoje postavení.

V čem pak jest pravdivé postavení člověka na světě, a v čem omyl, který činí člověka nešťastným?

Omyl jest v tom, že lidé zapomínají na smrt, na to, že oni na tomto světě nežijí, ale jím pouze procházejí. V tomto omylu tonou děti a velmi často dospělí lidé. Velmi často dospělí lidé až do stáří nepřemýšlejí o smrti, žijí tak, jako by smrti nebylo, jako by byli přesvědčeni, že budou žít věčně.

Jediný smysl, který může dáti životu člověk, nezapomínající na svoji smrtelnost, jest ten, že on — není samostatná bytost, nýbrž pouze nástroj vůle boží. Z Jeho vůle objevil se na světě tak nekonečném v čase i prostoru a nucen jest prožiti v něm nějakou dobu a navždy zmizeti. Je-li tomu tak, pak jest očividné, že žití pro zařízení svého života jest bláznovství, a že má smysl pouze jediné — plniti vůli Toho, kdo poslal na tento svět pro cíle této vůle. Jaký pak jest to cíl? Konečneho cíle znáti nemohu, poněvadž skrývá se přede mnou v nekonečnosti, ale prostředek jeho dostižení mohu znáti. Prostředkem dostižení jest právě ta snaha k blahu, která činí podstatu mého života, jedná se však o blaho nikoli moje, nýbrž blaho celého světa. Cíl dostupný mně jest blaho celého světa, moje snaha k blahu jest pouhou ukázkou toho, čeho musím hledati pro svět.

Jasné pochopení lidského postavení ve světě pouze tedy dává člověku pravou víru v Boha a v zákon jeho. Z tohoto poznání svého postavení prýští přirozeně pokora vůli boží, uznání rovnosti všech lidí, láska k nim a sloužení jim i základní zákony života: dělati jiným to, co chceš, aby tobě dělali.

Celý zákon boží, prýštící z poznání svého postavení, — jest obsažen v poslušnosti boží vůle a v lásce k bližnímu i v sloužení jemu. V tomto jest — základ každé víry. To neznačí, že nemůže býti jiných mnohých nutných pravidel náboženských, která stanoví použití tohoto zákona v různých případech životních. Taková pravidla jsou v knihách Ved a v budhismu i v starožidovských knihách i v evangeliu i v pozdějších mravních učeních. Takové jsou zákony Mojžíšovy, ne všechny, ale zákony: nezabiješ, nesesmilníš; takové jsou zákony Manu: nelži, neoddávej se opilství; takové jsou zákony Budhismu o soucitu k zvířatům; takových jest pět zákonů Kristových obsahujících celý život lidský: 1. nehněvej se; 2. neoddávej se žádosti; 3. nerouhej se; 4. nečiň násilí; 5. miluj nepřátele.

Počet upotřebení zákonů, vyplývajících ze základního zákona pokornosti vůli boží a lásky k bližnímu, může býti veliký, dle okolností stále se rozšiřující. Ten, kdo pochopil své postavení a osvojil si základní zákon, vyplývající z tohoto postavení, vládne klíčem k náboženskomravní pravdě a bude sám vyvozovati z tohoto základu nutná jemu pro jeho život pravidla — přikázání. Vše záleží v tom, abychom sebe neklamali a znali svoje postavení ve světě. Jestliže jen znáš, pochopuješ toto postavení, víš, že nelze žíti pro svoje blaho, naopak že život jest životem toliko tehdy, když přijímáš jej jako daný tobě od Boha, pro sloužení Jemu, když víš, že jsi sluhou, rabem, nástrojem Boha a spolu s tím synem Jeho, — tu život přestává býti nesmyslným, přestává být strádáním a stává se blahem i pro sebe i pro celý život. Vše záleží v tomto uznání svého postavení. Z něho i pokora vůli boží i uznání rovnosti, bratrství a lásky k bližním i sloužení jim a vzájemná pomoc a radost.

Kdyby jen lidé pochopili, že smysl jich života — jest v sloužení Bohu, i místo hrůzy a utrpení nynějšího lidského života nastaly by radost a blaho blížícího se Království Božího. A všecko pouze proto, že lidé přestali blouditi a pochopili svoje pravé postavení.

Bratři a sestry, pro život svůj (vždyť nad něj ničeho není vážnějšího), uvažte o tomto: Ustaňte žíti jako dosud. Pomyslete na to, co jste, kde jste a co vás očekává. Vždyť život, který známe, jest jeden. Proč, k čemu jej zhubiti? Pochopte, že všechno, co jeví se nám důležitým, rozkoše, radosti a bohatství, vlast, slušnost, návyky, sláva, — že všecko to nic není u srovnání s hlavním pravdivým cílem života, vyplněním vůle Boží. Změňte svůj život a ne proto, že to někdo poroučí, ale proto, že záleží v tom blaho vaše i celého světa.

A nevěřte ani těm, kteří vám budou říkati, že jest to nemožno, že lidé jsou nenapravitelni, poněvadž klesli, ani těm, ještě horším podvodníkům, kteří řeknou, že toto nemožno, že lidé mění se a zlepšují svůj život dle zákonů historických, sociologických, které oni znají, neb se jim učí. Nevěřte ani těm ani druhým, ale žijte plně svým životem a svým rozumem a ostatní přenechte Bohu.

Já žil jsem špatně, bláznivě, tak jako všichni; ale pak, skoram před třiceti lety, zjevila se mi pravda a od té chvíle život můj stal se jiným, klidným, šťastným, radostným, a čím dále, čím blíže k smrti, tím jest lépe.

A uvěřte, že totéž bude i s vámi. Nemůže

nebýti, poněvadž žíti těžce pouze se protiví zákonu života, zákonu božímu. Život pak souhlasící s ním, jest neustálá radost až do smrti, i v smrti samé, jak On toho si také přeje. Vždyť smrt je strašná toliko tomu, kdo nevěří v Boha nebo věří v Boha zlého, což jest totéž. Pro toho, kdo věří v Boha, v milost Jeho a žije v tomto životě po Jeho zákonu, kdo přesvědčil se o milosti jeho, pro toho smrt jest pouze přechodem z jednoho Jím určeného stavu (okázavšího se blahem) v druhý neznámý stav, ale Jím rovněž určený a proto nepochybně stejně blažený.

1905. Přeložil Josef Pelíšek.

—=o=—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

(Pokračování.)

Zří na oltář, kde v šatu ze zlata
se z šera zrakům Panna jevila
v lampičky věčné tichém kmitání,
co kostel dále v stínech tonul již.
Jen před obrazy tu tam plamínky
jak hvězdy s černých nebes kmitaly,
a před oltářem hlavním největší
se lampa od kopule kývala,
tak stejnoměrně, zdlouha, pozvolna,
jak svými kyvy čas by měřila,
jenž zde se pomaleji plynout zdál,
než lidské věky v březích věčnosti...
Co byl by Prokop cítil v prvních dnech,
by v těchto místech v noci bdíti měl!
Dnes žádná na něj hrůza nepadla,
cit žádný nechvátil ho posvátný,
v sny nevábil jej divně mystické —
jen na obraz jak hleděl Madonny,
ve svitu lampky matně patrný,
v čas přenášel se dávno minulý,
kdy obraz téže kresby jako ten
znamením býval hordám císařských,
v němž měly nad rebely vítězit,
jež posvěcovalo vše loupeže
a všecky vraždy, hrůzy, pálení,
a rodin vyhánění z otčiny,
veškeru zvůli zpupných cizinců,
i svědomí a duší šlapání
a obracení zlobou, násilím
těch, kteří zbyli v domech otcovských,
k věrnosti císaři a církvi jediné
a její hlavě, Petra nástupci...
To všecko viděl před tím obrazem,
to všecko v duši silně procítil!
a nevýslovný zachvátil jej žal,
že lidé z ryzí Krista nauky
si učinili pýchy svojí vůz,
zakryvše svatou pravdu cetkami
a zapřáhnuvše všecka umění,
by pomáhala táhnout povoz jim,
lid uchvacovat, duchem chudobný,
a drtit šíje hrdé s lebkami,
jež mysleti by chtěly svobodně...
Tak místo kajícníku — kacíři
otevřít přišel sluha kostela,
když do tmy chrámu dobýval se den
a k modlení když zvonek sezváněl.
A Prokop se stupně vstal odhodlán,
že prchne z těchto nehostinných zdí,
v nichž sídlo pokrytství má, lež a klam,
neb aspoň bezpáteřná lhostejnost,
v nichž volné duši dusno k zalknutí,
v nichž marně jen si křídla utlouká,
svobodné duše bílé peruti...

A k uvolnění duše trpící,
a k odpoutání celé bytosti
od okovů, jež sám si vyvolil,
dřív došlo, nežli Prokop nadál se —
v týž den, kdy z chrámu vyšel za jitra.
Když vstoupil dějin církve profesor,
nepostřeh' Prokop, baziliščí zrak
jak jedovatě na něm spočinul;
až na kathedru kněz když vystoupil
a hlasem nenávisti počal řeč
o soudu nad kacířem v Kostnici,
ač k této kapitole truchlivé
měl v přednáškách svých ještě daleko —
vzhléd' Prokop k němu a hned setkal se
s tím zrakem nenávistí sršícím,
jenž hořel jako uhly řeřavé,
ač černé brejle zakrývaly jej.
Co mluvil, bylo kalem vláčení
té světlé českých dějů postavy,
jež ve snech Prokopovi zářila
hned vedle tváře Krista Ježíše.
co mluvil, byla zloby extase,
v níž kněz se jako v křeči zmítat zdál,
v níž zdál se hořet vášně plameny,
jež ze slov, očí jeho šlehaly
a jejichž jazyků byl jeden cíl:
Prokopa srdce prudce bijící.
A bylo v síni ticho děsivé,
že kdyby bouře ztichla kněze slov,
by jistě síní znělo hlasitě,
jak Prokopovo srdce bušilo.
Dech kleriků jak byl by zastaven
a rukou bázně v hrdlech zadržen.
Tu Prokop po svých druzích pohleděl
a pátral v jejich zracích, ve tvářích
po stejné, prudké, rvoucí bolesti,
jež nitro jeho spárem trhala,
po stejném, prudkém citu vzbouření,
jež hrozily se hrudí provalit —
však co zřel v očích druhů, ve tvářích
to byla oddaná jen pokora,
jíž v také chvíli může krýti se
jen otrok, v jehož nitru vymřelo
již důstojnosti lidské vědomí,
neb obmezenec duše ubohé,
neb — nejhorší co — bídný pokrytec.
A v okamžiku toho poznání
překypěl kalich plný hořkostí.
V té chvíli těžkým vzduchem projel blesk,

však ne z těch mračen, která bouřila,
leč se strany, jež bouře byla cíl:

„Lžeš, kněže, ustaň, ani slova dál!“
Tak mládí hlasem těžce zraněným
z alumnů lavic Prokop vybuchl.
Blesk všecky, také kněze omráčil.
Zmlk rázem zlobou opojený ret,
tvář vášní zrudlá náhle pobledla —
a tichem zraněné hlas duše zněl,
jež spravedlivým hněvem vzhořela.
„Že jeden druhdy zvrhlec zrodí se
a proti vlastní krvi povstane,
to povždy bývalo, co lidský rod —
i dvanáct mělo svého Jidáše.
Však rukou sto že v pěst se nezatne
a hrdel sto že hněvem nevzkřikne,
když taký společnosti vyvrhel
svou přede všemi masku odvrhne
a ústa zkřiví drzým úsměškem —
to k smrti smutné jest a k zoufání.
Je smutné, co tu soptil český ret,
však smutnější, že českých srdcí sto
vše jako stádo ovcí poslouchá,
že všichni v nitru svém se nevzbouří,
že všichni hněvem dobrým nevzplanou
jak druhdy Kristus Ježíš ve chrámě...“

Dál nemoh', rty jen na prázdno
se otvíraly v marné námaze
to vyslovit, co z duše kypělo;
byl příliš silný, žhavý lávy proud,
jenž z duše sopky náhle vyvřelé
se hrdlem valil v citů výbuchu,
že hrdlo sežeh, všecka slova v něm
že spálil hlas a spálil volný dech
a hrdlu, prsům hrozil zalknutím.
Však také kněz jak bleskem omráčen
ni k slovu odvety se nevzchopil,
a klerikové byli bez hnutí —
a Prokop v marném boji o slovo
bled, na celém se těle chvějící
tu síni opustil, kde shořel by,
a jako Lot kdys z města Sodomy,
tak chvatně prchal ze zdí nevlídných,
až fortna za ním s třeskem zapadla...

Až doma zase v jizbě chudičké
hlas v sevřené se hrdlo navrátil,
a Prokop vyštkal všecko rodičům,
co příčinou, že jako štvaná zvěř
se k jejich srdcím náhle navrací.
Zde doma volně plynul řeči tok,
co matka, ruce v klíně, plakala
a otec pohlížeje oknem ven,
bezděčně prsty na skle bubnoval.
Když skončil Prokop, otec vážně děl:
„Tak dobře stalo se; jak učinil's,
moh' jedině můj učiniti syn“ —
a mocně stiskl synu pravici.
Ten vzhlédl k němu, v obou pohledech
se duše otce, syna setkaly,
v tom okamžiku duše bratrské,
jež chápaly se, rozuměly si...

Tak smírným závěrečným akordem
se první kapitola skončila,
jíž počal Prokop knihu života.

MARIE KLÍMOVÁ:

TAKOVOU NESNÁZ MU UDĚLAL.

Bylo ve žních před naší svatbou. Po několika parných dnech se rozpršelo, jak již bývá v našich horách. Zdává se v takových deštivých dnech, že již nikdy nevyschnou proudy vody, jež z nizounkého šedavého nebe crčí na šindelové střechy, mlaskají v kalužích dvorků, šumí nad travou a do korun stromů v lesích i ovocných sadech, až všecky stezky i stezičky se napojí jako mycí houba a noha po nich klouže jako po ledě.

Pršelo již asi třetí den. Seděli jsme večer doma u rozžaté lampy a četli z téže knihy Tolstého „Rodinné štěstí“. Bylo nám dobře. Venku šuměl déšť a šlehal do oken a my se dívali chvílku do knihy a chvílku sobě do očí, — povídali si a zase mlčeli. A báli jsme se staříka z Macharovy básně o štěstí, — nečíhá-li v v koutě. Takový teplý intimní večer...

Ráno dosud pršelo. Snídáme u okna, odkud je viděti do mokré, deštěm zatopené ovocné zahrady, když tu kdosi venku volá:

„... v Suchánkově lomu ho našli ležet. Je po něm! Už nedýchá!“ ... a cizí hlas chvěl se úžasem a rychlou chůzí.

„Spaď tam. Proč pak tam jen chodil!“ — řekla soucitně moje maminka.

Mžikem jsme byli na chodbě.

„Co se stalo?“

Ve dveřích na dvůr stojí maminka a před ní na náspi udýchaný starší člověk v šedavých struksových spodkách do bot, v rozhalené barevné košili a špinavě zahnědlém otrhaném kabátě. Žlutozelenavý plstěný klobouk deštěm i sluncem vyrudlý má posunutý do týla. Dělník Kobza, jenž s ostatními ženci dožal maminčino žito. Rozčilením přeslechl naši otázku.

„... Jak tam ráno přišli — bodejť!“, vypravuje: „viděli tam tatínka ležet. A větvičku ze smrčku měl v ruce, snad se stromků chytal, když se skály padal. To pánbůh ví, jak se to stalo! Snad si to sám udělal! Jak pak jináč! Včera v tom dešti — byly asi čtyři hodiny — najednou se chystá, že půjde pryč a dává mně s pánembohem: „Tak s pánembohem, Honzíčku“, povídá „kdybychom se už neviděli“... Takhle!... Jáť myslil, že jde ke strýčkovi — jako bednáři, víme, — do Žamberka — to on takhle někdy si tam zašel, — a tak jsme se po něm večír ani tuze nesháněli...“

„Co ho to napadlo! Takový starý člověk

už by se byl taky smrti dočkal“, povídá maminka.

„Ba že dočkal, paní, a co mně tím udělal! . . . Teď ve žních v největší práci . . . a já abych nechal všeho a jen teď po tomhle běhal . . .“

„Přijde komise?“

„Starosta povídá, že ještě ani neví, jak to udělají . . . Já platit nemohu . . . to by musilo jít, víme, — všecko od obce . . . A tak jich jdu prosit, paní, kdyby mi dali můj díl za ten týden, co na mne přijde, — sekáči jako si přijdou až v sobotu jako vždycky . . . Ale já jsem bez krejcaru a takové výlohy! . . . Teď abych hned běžel na dráhu pro strýčka delegrafírovat, — víme jako, co je bednářem v Žamberku, — na něj vždycky moc držel . . .“

„A proč mu chcete telegrafovat?“, vmísili jsme se do hovoru.

„Povídali mi, to že jako vždycky se při tom delegrafíruje. Já psát neumím. Napsali mi to naši domácí a tuhle to mám v kapse.“

Proč byste telegrafoval? Do Žamberka stačí pouhý lístek.“

„To jako kartka? Snad by tam, prosimich, kartka nedošla.“

„Dojde ještě dnes poledním vlakem a večerním může již strýček přijet. Telegram by stál třicet krejcarů a lístek jenom dva. Chceteli, napíšeme Vám jej.“

„I to jsem teda rád, aby jich pánbůh pozdravil, — tak ona tam kartka taky dojde? Jen aby došla. To vědí, já tem věcem nerozumím.“

„Víš, Mařičko, mne to s tím starým dojalo“, povídá Jíra, když jsme byli zas sami. „Ty nevíš, loni, když jsem tě poznal, mluvil jsem s ním jednou o tobě u vašeho lesa. Vezl si z obecního proutí na košťata a odpočíval na mezi. Ptám se ho, čí je to les. „Paní H.“, povídá. „Znáte ji?“ „Jak pak bych neznal! Je to hodná ženská, potřebného člověka s prázdnou nepustí, — poslední by dala. Má taky chudák co dělat s hospodářstvím . . . Kde pak ženská sama!“

„A co slečinka?“

„Slečinka? Taky je hodná, ale nějaká tuze učená, jak povídají . . .“

„To jsi ze mne dostal strach?“

„Nesměj se, rád jsem to slyšel a tak mi bylo nějak pěkně, když to o tobě řekl . . .“

K večeru přestalo pršet. Slunce ještě na chvilku před západem vyhlédlo z mraků. Šli jsme se projít po oschlé již silnici podél řeky, k níž se sbíhaly s lesnatých vrchů chaloupky tonoucí v zeleni zahrad, nejprvé v celém chumáči, potom řidčeji až po jedné řadou ji vroubily, jakoby ji chtěly kousek vyprovodit po cestě k nejbližší vesnici.

Po silnici proti nám jde Kobza. Klátí se, prohýbá v chůzi kolena, jakoby sekal kosou a také tak rukama rozhazuje.

„Tak jak, poslal jste lístek?“ voláme naň.

„Poslal.“

„Strýček dosud nepřijel?“

„Nepřijel.“

A zas už naříká: „Jestli to tatínek musel dělat! . . . Vždyť byl u nás . . . ve stodůlce pěkně spal . . . i peřiny tam měl. A měl se dost dobře . . . Nějaké to koště si prodal a od obce mu platili — korunu měsíčně mu dávali — a co krejcarů sehnal! — a živobytí . . . jen chleba co domů nanosil. Moje mu pořádně uvařila a i ze svého jsme mu najíst dali . . . A to mně udělá takovou nesnáz! . . . Dnes jsem moh’ vydělat přes zlatku a celý den jenom chodím . . . To je útrat! , , , A co pak teprva funus! . . . Jestli to musel dělat! . . . Takovou nesnáz mně udělal . . . takovou nesnáz! . . .“

Temné lesy na konci obzoru byly zahaleny mlhou, jenom žlutá stěna lomu svítila z jejího závoje. Z lesů zadýchalo vlhkým chladem. Zachvěli jsme se. Jakoby k nám bylo zavanulo cosi nepochopitelného mladým duším, takový nepochopitelný beznadějný žal starých lidí, jejichž života již nikomu netřeba a jejichž smrt působí jenom nesnáze.

Před námi na západě hořely červánky slibující překrásný den.

—=o=—

DROBNOSTI.

Netrap se nad úlohou, kterou hraješ; nepřísluší tobě volit svou úlohu, ale dobře ji hráti.

*

Národ může žít jen pod tou podmínkou, má-li nějaký ideál. Tento ideál tvoří právě jeho podstatu a dává mu právo na život.

*

Obnovené přátelství jest ohřívanou polévkou.

*

My, kulturní lidé, máme tři veliké statky, za něž nemůžeme ani dost bohu děkovati: svobodu řeči, svobodu svědomí a chytrost žádné z obou svobod nepoužívati.

*

Naše zásluha, jsme-li řádní lidé, nespočívá v tom, že nemáme chyb, nýbrž naopak v tom, že máme sice veliké chyby, ale dovedeme je ovládat.

*

Není potřeba porážet strom, abyste chytili kosa, který na něm sedí.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 3. února 1911. Číslo 5.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

GUSTAV R. OPOČENSKÝ:

OČI MINULOSTI.

Byl podzim truchlý, nevlídný...
Večery smutné jako dny.
a kapky deště v šerých mhách
se chvěly chladných na dlažbách.
Za listem tiše padal list — —
čas pro bolest i nenávist.

Po mlhavém dni z večera
samoten šel jsem do šera;
kroky mé dutě zněly v tmách,
čas ztrácel se mi v myšlénkách.
Tu bez cíle a vědomí
zašel jsem z ulic pod stromy
až v starou jakous zahradu...
A v podivnou svou náladu
jsem slyšel vítr zazpívat
a cítil holých stromů chlad.
Pak slyšel jsem, jak tajemně
zapadla dvířka vedle mě.
Z temnoty husté za mříži
dvě oči na mě pohlíží.

Co všechno bylo v očích těch!
Zoufalství marné, plachý vzdech,
únava, bolest, vztek i zlost.
Já chápal: moje minulost...
Sten vichru teskně zoufalý
přes stromy přelét' do dáli
a déšť jen hučel v zahradě.
Já chápal: vše je na snadě:
— Jít nutno bylo stínem cest
a příliš málo bylo hvězd,
leccos se cestou ztratilo,
leccos se marně zradilo,
a lecjaký se přišláp květ,
k němuž se mělo přivonět...
Násilí bylo, byl hřích též
na místě lásky byla lež,
a místo štěstí byl jen stesk —
pár vzpomínek a potom dost — — —
Dvou očí v temnu plane lesk;
v nich mluví moje minulost.

V zahradě temné za mříži
dvé oči na mě pohlíží
upřeně, se lstí ostříží.
A čtu v nich divné poznání:
Nebylo nic než sklamání
naposled jako poprve,
boj věčně marný do krve,
a hluk a vřava k zoufání...
Nebylo nic než sklamání!
Co může zbýt pro minulost?
Dvě divné oči za mříží
upřeně na mě pohlíží.

Zřetelně mluví dost a dost.

—⚬—

JERUSALEM A BETLEHEM.

Vzpomínka.

Z Čech do Jerusalema putovávalo se již dříve, než vydáno heslo: „Bůh tomu chce, aby Svatá země odňata byla Turkům." Nechtěl. Téměř celý rok trvala cesta po souši našemu cestopisci Kabátníkovi r. 1491, o dvě léta později J. Hasištejnskému z Lobkovic půl roku, pět měsíců O. Prefátovi z Vlkánova, který o 50 let později a Kr. Harantovi z Polžic, jenž po Kabátníkovi o sto let později tam putoval. Dnes za tolik dní turista by se tam dostal. Za dva dni je orientálním vlakem v Cařihradě, za dva dni rumunským parníkem v Alexandrii, za 12 hodin v Jaffě a za 4 hodiny v Jerusalemě. A co zkusili! Haranta i do naha obrali! Dnes vše se zvelebilo i sultánové se polepšili.

Kdo nechce pozbýt iluse z mládí, ať raději do Svaté země nejezdí. Pohádka o zaslíbené zemi mlékem a strdím oplývající se rozplyne. U nás hřbitov není nikde tak pustý jako tam skoro celá Svatá země. Osady jsou oasy v poušti.

Ještě tak Jaffa a Sáronská rovina uspokojují. Zahrady lemované kaktusovými vysokými ploty, v nich citroníky, pomorančovníky,

fíkovníky, plazící se réva vinná, oliva a svatojanský chléb potěší. Ale dále za městem Ramle na stanicích čte se všude nápis: Pitná voda. Reservoiry, džbány veliké, odlivky při nich, kohoutky, vše tam je, jen voda ne. Cestující na zastávce jdou si k lokomotivě, a zde topič načepuje jim ze své zásoby do hliněných nepolévaných lahví. V údolí skalním u Bitiru je pramen živé vody a trochu oliv a fíkovníků. Vlak jezdí zde od r. 1892. Neruda v letech sedmdesátých konal cestu koňmo celou noc v průvodu dragomana s revolverem v ruce.

V Jerusalemě nádražní kolonie má trochu zahrad a stromoví. Silnice k městu vede spoustou prachu holým skalím. Rybník Sultánův, dříve Betsabé zvaný po manželce Uriášově, je téměř celý vyschlý, pokrytý žabím vlasem. Trochu zeleně viděti tu u hokynářů na ošatkách.

Od Jaffské brány v levo je čtvrt města čistě evropská s moderními hotely s elektrickým osvětlením a postelemi pod nebesy s mušelínovými záclonami proti moskytům. Dobrá kuchyně je i v domě pro poutníky z Rakouska nebo ve františkánském klášteře Casa nuova. S prohlídkou města je člověk brzo u konce, protože vše památné je pohromadě pod jednou střechou v chrámě božího hrobu. Je zastaven a nevzhledný z vnějšku, a roztříštěný pohled poskytuje vnitřní výzdoba, ilustrující roztříštěnost věr křesťanských. Hned u vchodu v síňce je vojenská stráž.

Viděti zde místo, kde Kristus byl vězněn, kde posmíván, celou horu Kalvarii s otvorem, kde stál kříž, kde puklina skály, jdoucí do středu země, kde balsamován, hrob jeho, střed světa, kde o roucho metali los, kde zjevil se Marii Magdaleně jako zahradník, kde kříž nalezen, kde hlava Adamova, kde s kříže krev tekla skrze skálu na lebku jeho atd. O některých již Hasištejnský pochybuje. O prostředku světa praví, že dle jeho rozumu může dobře býti a nebýti. A uloživ se tu, spal na něm. Prefát dokazuje, že kdekoli člověk stojí, všude je prostředek světa, poněvadž svět okrouhlý je co koule. Skepticky posuzuje památky Neruda a Klement. I farář Kousal uznává, že mnoho se přidalo později, co pravdě méně odpovídá. Méně bylo by více. Kalvarie, Cedron, Getsemane, Bethanie a Sion jsou na starých místech, a na podrobnostech nezáleží.

Boží hrob býval nepřístupný. Ač Kabátník v městě „chlebil“ šest neděl, nebyl v něm. Ani Hasištejnský. Po prohlídce chrámu přenocovali tu. Prefát místo toho s „oskovou“ svíčkou v ruce vše přeměřil. Ráno Turci odemknou kostel a vypustí poutníky. Při chrámě je tedy i kuchyně, komůrky a jiné potřebné místnosti. Kostel náleží Řekům, Arménům a katolíkům a každý má své kaple a oltáře. Hasištejnský dělil křesťany na osm rot. O víře řecké praví, že u nich kněz nemůže těla božího posvětiti v oplatku než toliko v chlebě kvašeném. Kněži se žení a mají brady dlouhé. V jakobitské víře křtí jako my u vodě a po křtu obřezují se jako židé. Také po židovsku žádného masa svinského nejedí. Světí soboty i neděle . . .

Pobožnost v chrámě tom těžko vykonati, praví Kousal, pro pobožnosti navzájem se rušící trojího vyznání. Dochází i k řeži krvavé mezi františkány a řeckými mnichy, jaká byla 4. listopadu 1901. Tak se dělo již před 70 lety dle popisu Idy Pfeifferové. Hlavním zaměstnáním obyvatelstva je zde náboženství, z něhož všichni žijí. Ač poutníci přinesou dost peněz do města, marně tu hledáme krásy; není zde obrazu ani sochy umělecké. Zbožná Hanačka ukáže ještě v pološeru za sklem a mříží sloup, u něhož byl Kristus bičován. Vidí jej jasně, vy marně se namáháte.

Jdeme-li křížovou cestou, zastavme se v kapli sv. Veroniky. Děvčata česká v předsíni smlouvají obrázky, křížky, sošky, růžence a jdou do kaple, aby dotkly se jimi rukou anděla, Krista a jeho hlavy. Figurina je ze dřeva, ustrojená v červený šat a při tomto dotýkání povážlivě kýve hlavou . . . Pravé roucho Kristovo viděl Hasištejnský v Římě a praví, že Karel IV. vypůjčil si je od papeže, dal namalovati si nad míru podobné prvnímu a napodobené vrátil papeži; pravé je na Karlštejně. Dodává: Bůh milý ví, které pravé jest!

Štěpánskou branou dojdeme k údolí Josafat a překročíme-li most, jsme u kapličky ve skále vytesané, kde Kristus se potil; hned vedle je hrob P. Marie, podzemní kaple dosti prostranná. Potkáváme účastníky letošní brněnské výpravy 533 Čechů do Jerusaléma. Mnozí usnadňují si námahu jízdou na oslu a nemohou se s ním rozloučit ani ve městě svatém = el Kuds, jak jmenují Jerusalem arabští Turci.

Vedle zahrady Getsemanské, jež vyšperkována je péčí klášterníků, vede cesta na horu Olivetskou (818 m. n. m.). Je jen o 34 m vyšší než Jerusalem. Roste na ní několik ubohých oliv, po travičce ani stopy. S vrcholu je pěkný pohled na Jordán a Mrtvé moře; mohutnější je pohled opačný. V klášteře zdejším, kde Kristus učil apoštoly modliti, je i český překlad v ochozu. V mešitce Turci ukazují otisk nohy ve skále, kde Kristus na nebesa vstoupil.

Za starých časů mohli jen odtud viděti místo, kde stával chrám Šalomounův a nynější mešity. Ty jsou dle Nerudy přístupny jen pomocí vojenskou a Klement radí vymoci si

vstup prostřednictvím konsulátu. Vstupné platí jednotlivec 5 franků.

Dnes nabídne se Turčín student a provede vás, jako kdyby denně chodil na křížovou cestu v chrámě božího hrobu. Chceme-li do Omarovy mešity, kývne na vojáka stojícího na stráži. Ten odhodí ručnici do kouta i s taškou, opatří trepky a provede oběma mešitami beze všech obtíží za bachšič, jaký by u nás dostal každý kostelník.

Omarova mešita je nejpěknější stavbou jerusalemskou, osmihranná s velikou kupolí. V ní je prostá skála, na níž Kain, Abel, Abraham obětovali; též pohané i křesťané zde sloužili bohu. Na skále stanul okřídlený kůň Mahomedův, jenž přenesl jej sem z Mekky. Nedaleko je druhá mešita Aksa, bývalý chrám Konstantinův. V hradbách městských je nedaleko zazděná zlatá brána, kudy Kristus na oslici ubíral se slavnostně do města.

Pod horou Olivetskou jsou hroby proroků, v údolí Josafatském studně Mariina s dobrou pitnou vodou, kde P. Maria plenky máchala. U základů chrámu Šalomounova židé zvlášť v sobotu hořekují. Zavede-li vás student ještě do posledního večeřadla, Turkům velmi posvátného, do synagogy a nového chrámu německého, jste s prohlídkou u konce.

Odpoledne o čtvrté hodině vyjdete-li do Betlema, jste tam za dvě hodiny. Dnešní pohodlní poutníci k večeru vyjíždějí tam kočárem. Škoda, že za dávných časů nejezdily drožky. P. Maria byla by toho více potřebovala. Pustá je to cesta a nevlídná. V levo mineme studánku mudrců od východu s klášterem, v pravo kopulovitou kapličku, značící hrob Rachelky. Co starostí nadělala Jakubovi za živa, a její hrob učencům po smrti!

Z daleka je vidět Betlem. Není nejmenší z městeček v zemi Judské. Opět tu viděti chudé domky z opuky, neomítnuté, beze střech, bez architektoniky, se sporými okny. Bedny vzhůru dnem. Nad ně vyniká klášter a chrám. Vchod do kostela je úzký, a každý chtěj nechtěj se musí pokloniti, aby o kámen hlavy své neurazil. Bočný chrám sv. Kateřiny je basilika beze stropu; viděti je až k vrchové lati. Z něho přejde se do velikého dómu mariánského, pětilodního. Zde Balduin 1101 o vánocích korunován na krále jerusalemského. Dojem opět roztříštěný, ozdobami přeplněný, zařízený pro zevlouny, aby neměli dlouhé chvíle.

Pod presbyteří je sklepení ve skále vytesané, kde ve výklenku na podlaze deska mramorová s prodlabaným otvorem, kol něhož stříbrná hvězda s nápisem: Zde z P. Marie narodil se Ježíš Kristus. Vedle stojí ne čestná stráž. Vojáček turecký se zbraní v ruce a fezem na hlavě dává pozor, aby křesťané ze samé radosti se nepoprali, jako r. 1873, kdy zde vše rozbili. Právě tam klečí nějaký Hanák s bílou páskou s červenou číslicí na levém rameni a modlí se upřímně. Různými věcmi dotýká se hvězdy a loučí se polibkem. Je zvyklý poznati všeho základ a chce polibit dno otvoru, ale marně. Dětská hlavička by to dokázala, ne však lebka s tak vyvinutým mozkem. Naproti ukazují napodobené jesle a oltář, kde stáli mudrci od východu, oltář obřezání, jak Harant píše, kde Kristus nejprve za nás hříšné svou drahou krev vylíti ráčil. Chodba vede hlouběji ve skále s několika odbočkami a oltáři.

Několik minut odtud je mléčná jeskyně. Při kojení ukáplo mléka, když P. Maria tam se skrývala. Skála celé jeskyně zbělela. Zvětralý vápenec barví vodu, které užívalo se jako léku a bývalo kamení to v ceně. Harant praví, že i hovadům voda z něho pomáhala, aby dobře dojila.

Vraťme se do Jerusalema. Opomenuli jsme navštíviti hromadu kamení, kde stával fík, jemuž Kristus zlořečil. Lze to srovnati s učením lásky? Pod horou Olivetskou ukazují jiný kámen, kde Kristus předpověděl zkázu Jerusalema a plakal nad ním.

—=o=—

EVIČCE.

(V den, kdy se narodila.)

Ty malý příchozí náš, Evo,
odkud jdeš, bláhová ty děvo,
v slzavé naše údolí?
Trhala's květy rajských luhů,
tančila's k písním šťastných druhů
v zahradě, kde nic nebolí?

Jsi jiskra ohně, jejž my smutní
zoveme Duší absolutní,
zapadlá v svět náš konečný?
Či nejsi v našem žití nová
a víš už, kolik krásy chová
i smutku los náš bezděčný?

Či z nebyti začala's býti?
Ať jakýkoli je zdroj žití —
tys přišla sem a jsi náš druh:
podej nám ručky svoje vláčné -
tak - tatínek s maminkou začne
my bereme tě ve svůj kruh.

Pojď s námi! Povedem tě chvíli,
než nabudou tvé nožky síly
a oko tvoje prozři v svět.
Pak zatleskáš si ručičkama,
před námi rozběhneš se sama
a my tě budem dohánět.

A, dítě, je-li lidem přáno
zde zříti v ono slavné ráno

svět krásy, pravdy, bratrství,
zář, jehož člověk v srdci nosí,
byť jen pak krůpěj rajské rosy,
v níž kouzlo duhové se skví,

svět dálný, jehož horstev zříme
jen vrcholy, jak na nich dříme
svit jitra mlžně růžový,
leč jeho nivy, slavné lesy
jsou skryty nám (ač vzpomene si
náš někdy duch, že zřel je kdesi) —
kéž Ty jej spatříš hotový!

F. Bj.

—=o=—

STANISLAV ZIMA:

HONORÉ BALZAC.

(Un homme d'affaires endetté.)

Marně hledával jsem ve spoustě překladů, jimiž každé soboty zasypává nás knihkupecký trh — Balzaca. Něco bylo arci přeloženo. Na př. v knihovně Dobrých autorů, u Otty vyšla Eugenie Grandetová a před tím Chagrinová kůže. Ale to bylo pořád pouze několik květů z rozsáhlého, rozkvetlého záhonu! Pan profesor O. Šimek, znamenitý znalec i ctitel Balzacův, učinil konečně záslužný čin — za nedlouho dostanem celého Balzaca...

Pan překladatel vybral z něho nejprve Sestřenici Bětu. Výborně volená ouvertura — poznáte z ní vše: i obří sílu autorovu i jeho slabiny, poznáte, jak dívá se tento veliký člověk na život, a jak vám sestavuje v tlustém svazku, po svém způsobu, svět svých lidí, kteří mají své silné vášně a své velké touhy... Pečlivý překlad provázen jest předmluvou páně překladatelovou, jenž, aby seznámil lépe čtenáře s autorem a feuilletonistovi hodně stížil úkol: napsal obsažný život a mistrnou charakteristiku autorovu i jeho práce. Není možno skoro říci ještě něco, a proto následující řádky jsou pouze hlasitějším označením a vytknutím některých zvláště důležitých a tam zmíněných dat.

Bylo to podivné dítě ten náš Honoré Balzac. Je líný doma a špatný, zdlouhavý, neschopný student ve Vendômu. Učitelé trnou nad nejapným chlapcem, jenž za nedlouho překvapí jejich hlavy, zatím sešedivělé, svou geniálností. Ach ano, básníci bývají takovými hloupými žáky, učí-li je řemeslníci a ne umělci.

A při tom ten líný chlapec z Toursu čte vše, co najde. Ten bizarní chlapec z Toursu rád by snil a bloudil v jiných krajích než v těch, ke kterým ho váže rákoska, slabikář a gramatika. Je to mučenictví: ty školy! Ale i ta trýzeň skončí se. Je mu 22 léta. Otec pošle ho do notářské kanceláře. Snad do té, do které chodíval plukovník Chabert hledat svá práva a hájit své nároky. Je to ošklivá kancelář, skoro jako společnost a Balzac odkoukal v ní leccos od poctivého napoleonského vojáka...

———

Ponenáhlu přesytí se Balzac tímto životem. Chce psát jiné věci než smlouvy a kvitance. Nu ano: chce být spisovatelem. Má v mysli nějaké drama z anglických dějin s postavou Cromwellovou. Otec svolí za krátko, ale dá mu podporu velmi mírnou. V Chagrinově kůži najdete mladíka, který rovněž tak uboze žil jako náš básník v malé mansardě na ulici Les dignières.

A tam, sváděn jsa slávou Molièrovou zbásní svého Cromwella. Je to drama chatrné. Balzac to sám uznal. Ale nevzdává se po první porážce. Věří v život; jako pan Foyeuse v Daudetově Nábobu je pln zlatých nadějí. Budeš romanopiscem, řekl si.

———

Ten mladý hoch má snivé a rozmarné srdce jako krásné ženy a umělci, a sílu a energii pohádkových obrů. Přál by si žít ve věčném far niente. Chtěl by mít za manželku Julii Rousseauovou, za přítele Lafontainea, Racina za mistra. Chce vydobýt si pérem víc než Napoleon mečem. A večer, v létě, z jara, tiše, zádumčiv projít se po milém Père la Chaise...

Zasmějete se těmto ztřeštěným nápadům člověka, jenž bydlí v nuzné mansardě, jste-li jen trochu chytří. Ba ani chytrosti není třeba, dostačí, jste-li jen praktičtí a máte-li tlusté břicho. Neboť víte, dřív než to zkusí Balzac, že Paříž a svět jsou stejni. Není tu příbuzenstva — jen tisícfranková bankovka, a jediný přítel — je zde zastavárna...

Ale tak nepředložení, důvěřiví, dětinní bývají všichni básníci a takoví moudří jako vy jest každý nasycený, zbohatlý buržoa...

Balzac miluje Paříž nadšeně. Jeho popisy Paříže jsou vroucnější než u Viktora Huga. Zná ji jako zná milenku svou. Ví, že tato rozmařilá, rozkošná krasavice touží jako děti a lupičové po dvou lesklých věcech: po zlatu a radosti, rozkoši. Zaměňte tato dvě slova slovy: sláva a štěstí (v čemž rozumí se i zlato), a máte devisu Balzacovou. Domnívá se, že jsou to ideály, dva skvosty a hle: jsou to dva piráti! Přepadnou jeho člunek, oberou ho o všecky iluse a učiní ho svým otrokem na celý život...

———

Byl to už osud, že se Balzac narodil básníkem. Můj bože, proč se nestal výborným šablonovitým úředníkem se značným služným? Výborným, taškářským notářem jako bohatí notáři jeho knih? Nějakým Rastignacem Popinotem alespoň?

Jest nám stokrát milejší však tak, jak žil...

Je opravdu zábavné, jak začíná ten mladý hoch! V ruských bylinách mladý bohatýr cvičí se v házení stopudových palic, než vejde v zápas. Balzac napsal asi kopu románů. Pseudonymně. Nikdy se k nim nepřihlásil. Psal je „pour se faire la main". Potom pozná, že je hotov. Chouany, k nimž sbíral látku trochu v Bretoni, u pí. de Berny i u Waltera Scotta počíná svou stavbu. Zola ji nazval Babelem. Nedokončeným. Je to tak krásnější. Je to něco podobného, jako co vytvořil Rodin se sochou Balzacovou. Ty nedostavěné kvádry

mají nevýslovný půvab torsa, neukončených katedrál, a budou veliké ještě po staletích. My říkáme Balzac, a vnuk náš bude v něm vidět práci obrovského kyklopa . . .

Nejlepší práce Balzacovy vznikají tak podivně, jako podivný jest všecek život autorův. V listech k své sestře Lauře, v nichž často povídavě, obšírně rozpisuje se o všech svízelech a strastech, zastavíme se u pozoruhodné věty: „Smím spát nyní jen pět hodin denně.“ Anebo: „Za tři neděle napíšu dva svazky.“ Aby se zbavil věřitelů, někdy hladu třeba, pracuje bez oddechu a zastávky. Je to práce koně zapraženého do vozů různých, zpravidla nepoctivých, Gobsecků. Veškeré spekulace se shatily: vydávání knih, přivoz ruských dubů, pěstování ananasů, i doly na Sicilii! Pokaždé ošidí někdo tohoto naivního snílka. Jen chvílemi zapomene na strach před lichvářem, na pouta dluhů, a napíše své milence hraběnce Hanské, román, jejž nazve *Serafita* a v němž zajde z prachu města a vesnic do tajemných krajin mystiky, jimiž tak ráda bloudívala jeho matka . . .

Všecky ostatní knihy téměř vznikly ze strachu, ne ze vzpomínek na lásku, radost. Za dveřmi jeho pracovny může každou chvilku objevit se žalářník se směnkou. A tak rostou prací, denně až 18 hodin trvající, veliké svazky *Lidské komédie*. Divíte se, že ten líný chlapec z Toursu, jak si naříkal vždy jeho učitel, jest tak báječně, úžasně pilen . .

Zřídka se básník sežil tak s osobami svých knih. Snad Ariosto býval takový. Přečtěte si kus jeho dopisu, kde se přiznává „že chodí v rozedraných šatech a sešlapaných střevících svých lidí“. Zní to vtipně a jest to pravda. Cítí s nimi. Ovšem Dickens miloval také svého Pickwicka a malou Dorritovou. Ale jistě nerozplakal se usedavě jako Balzac v kapitole, kde popisuje scénu, ve které Lucienne de Rubempré skončí samovraždou. Jednou Jules Sandeau mu vypravuje o svých rodinných záležitostech. Balzac poslouchá roztržitě a vrtí se na sedadle. Konečně přetrhne přítele. „To je vše pěkné, ale nechme toho už! Mluvme teď raději o skutečnosti. Mluvme o Emilii Grandetové.“ —

V rodině Hulotově objeví se vám armádní zásobovatel jako v rodině Balzacově. V kterémsi listě ptá se své sestry, paní de Surville: „A víš, koho si vezme Felix de Vaudenesse?“

Bratranec Pous sbírá tak náruživě starožitnosti, jak to činí Balzac, zrovna tak jako Grandet shromažďuje své statky. Balzac se směje svým řehnivým, karakteristickým smíchem jargonu barona Nucingena. A není konec konců každý jeho román kusem *Kůže chagrinové?* . . .

Má jen několik přátel: Gauthier, Sandeau, Gorlan. Je neveliký, zavalitý, krátkých nohou. Má oblatý obličej, mohutné vlasy a dvé krásných, jiskrných očí. Ženy, jak lze souditi, budou ho milovati spíš pro jeho duchaplnost, a jen proto. Příklad je hraběnka Hanská. Tato chytrá, vypočítavá žena schladne, jakmile ho spatří. Sňatek v Berdiševě, konečně vynucený, neznamená pranic pro zavalitého, naivního člověka. Hraběnka jest očarována jeho slohem pouze. Viktor Hugo nenašel jí ani u lože umírajícího, jenž 16 let toužil po její ruce. Balzac umře v loktech své něžné, dobré matky.

Jest to v lásce jeho jako v jeho knihách. První moderní realista francouzský, jak o něm dobře říká prof. Šimek, pil z mládí ze zřídel romantismu. V *Třicetileté* napsal odstavce, jež připomínají Dumasa st., někdy dokonce Suea. Ale čtenář jím uchvácený přečte až do konce a „myslí, že se to přihodilo“, abych mluvil slovy Lansonovými.

Tento pozoruhodný člověk, jenž jest až dosud moderním, ba i modním (*Dívka se zlatýma očima*) překvapí vás, kterak ctí oltář a trůn. Je to opravdu? ptáte se. Snáz vysvětlitelno, že tento legitimista opovrhuje měšťákem, ač ho má v duchu rád, a nevšímá si dělníka v tmavé učouzené dílně a malých lidí vůbec. Pro ně nemá očí, pro ně nemá slzí. Je to básník měšťáků po výtce. Mívá sám chvílemi plebejské zvyky i posuňky. Někdy zarazí vás v lepší společnosti svým vtipem i svou nápadnou vestou. Šlechtické „de“ jest jeho ješitným výmyslem, a mohl by si je vymyslit i Birrotteau. Šlechta v jeho románech je většinou šlechta z prvního císařství, aneb chová se jako Napoleonovi šlechtici. Jeho šlechtičny jsou zvykle skresleny, příliš pudrovány a příliš ustrojeny. Zdálo by se, že Balzac robustním svým štětcem nedovede namalovat něžných žen — a přece je tu baronka Hulotová!

Jeho *Sestřenice Běta* je venkovanka. Mstivá, s tvrdýma očima i srdcem. Její zášti a život jsou jedno a totéž. Merimée vytesal nám Colombu, ale cousinne Bêtte je pravdivější. *Goriot* je sentimentální buržoa. Možná, že bylo medou být tehdy takovým rozněžnělým otcem. Ale tato něžnost jest právě znak měšťáctví a tím jest Goriot vzdálen na tisíc kroků od krále Leara. Za to jeho dcery jsou lidštější než Regan a Goneril. Delfina je obyčejná měšťácká, prázdná loutka, šťastná, je-li pozvána na ples k paní Beauseautové, kde bude dnes tančit vznešená Paříž, a šťastná ze svých šatů. Tu není možno rozpakovat se: až po plese zapláče, a zítra bude celou noc u nemocného otce . . Dnes ne. Baron Hulot, jenž vášní po ženách, vášní chorobnou zničí štěstí a blahobyt rodiny, objeví se po letech v *Naně* jako paní Marneffová, oživne u Bourgeta. Je tam civilisovanější, rafinovanější a chceteli i poctičtější. Sluje madame Moraines. A i jiné osoby: Grandet, Rastignac atd. oživnou znovu a znovu, neboť mají síly životní na tisíc let, a jsou v nich plameny vášně, ne kahánky afektace. Ba řekl bych, že Balzac vášně lidské obléká masem člověkovým. V tomto a i v jiném směru mohli bychom ho srovnati s Dostojevským . . .

Balzac zreformoval román. Zvětšil obsah jeho. Vedle žen, jejich vrtochů, vedle tolika věcí opotřebovaných už dávno v romantismu, jsou v životě jiné, dosud nepovšimnuté nebo zúmyslně opomíje-

né předměty. Na příklad: peníz. Honba za ním jako za motýlem štěstí. Je tu skrblictví, zhýralost, směnka. Vedle věží de Nesle a večerního náměstí pařížského, kde tančí Esmeralda s bílou kožičkou, jsou arci noci s bílým měsícem, ale i zaprášená okna kanceláří, a pelech lichvářův, „Odtud, některou chvíli, rozlehne se veliký křik ubohých obětí, ale křik ten pomálu zmlká, až nastane ticho — jako v kuchyni, kde podřízli slepici..."

Není tu rytířů, panošů, a bělounkých sladkých dam, je tu boj o život...

Tento věřiteli pronásledovaný básník nevzal nijaké podpory od státu. Žil z toho, co vyzískal svým pérem. Dvakrát kandidoval do akademie, a pokaždé byl odmítnut. Ve své vlasti nespatřil svých slavných zítřků. Ani zory jejich. Jednou u barona Gérarda setkal se se dvěma dámami z Německa. Ty jsou nadšeny jeho poesií. Vypravují mu, jak pilně čtou jeho knihy lidé za hranicemi. Vy budete, praví mu, brzo v čele literární Evropy

Byla to snad jediná hluboká, opravdová literární radost básníkova, o němž téměř nevěděl a nechtěl ani vědět Saint Beuve, a jejž pronásledoval záštím až nechutným Janin a o němž Taine nedovedl skoro nic pozoruhodnějšího říci, než okřídlené slovo: un homme d'affaires endetté.

BORIS LAZAREVSKÝ:

ŠTĚSTÍ.

Šuročka se bála ztloustnutí a téměř každý večer odcházela na kluziště, kdež hrála vojenská hudba, kde bylo mnoho veselých, mladých lidí a kde lahodně voněl mrazivý vzduch. Také proto ještě Šuročka odcházela, že ke konci dne bývalo jí doma nesnesitelně nudno, k čemuž bála se přiznati muži Fedoru Leontijevići, jeho sestře Oličce a tchyni Naděždě Ivanovně, ale zejména samé sobě.

Studenti, realisté a kadeti na kluzišti pokládali Šuročku za gymnasistku a přicházejícího za ní Fedora Leontijeviče — za jejího staršího bratra — to bylo příjemné.

Šuročka nepochybovala, že za pět let bude lékařkou a ke všem nevážným lidem chovala se přísně a poněkud s vysoka. Zde, na kluzišti, stávala se však dobrou a dvacetiletí klackové, kteří se nikdy ničemu neučili a hezoučké, ale nesmírně hloupé, vesele výskající slečny, zdály se jí milými, sympatickými lidmi. I vrchní hudebník, který uměl dirigovati jen valčíky, zdál se jí talentovaným. I lehký uhelný zápach z uhelníku v „oblékárně" byl jí příjemný a připomínal jí, že nadešlo několik hodin, v nichž může býti sama se svými myšlenkami, nadějemi, sympatiemi i antipatiemi, o kterých s nikým, s nikým a nikdy nebylo lze mluviti upřímně.

Tohoto večera, aniž to pozoroval, seděl Fedor Leontijevič příliš dlouho u své mistrovské disertace a když se podíval na hodinky, uviděl, že je již půl desáté. Bylo nutno jíti za Šuročkou.

Pospíšil si, v chůzi již obul jak náleží levou galoši a rychle seběhl se schodů. Bylo se mu však vrátiti, protože neočekávaně v patách za ním vyběhl poněkud pointerovi podobný pes Fafněr; bez řetízku vedl si na ulici jako opravdový „dvorní rada". štěkal hlučně na mimojdoucí, kteří se mu nelíbili, a přímo do obličeje lízal ty, kteří mu byli sympatičtí.

Fedor Leontijevič obratně chytil Fafněra za obojek a táhl ho zpět, a když služka otevřela dveře, řekl se smutkem ve hlase:

— Vezměte toho čerta proklatého a uvažte ho na řetěz, nebo mne opět dohoní.

Na ulici Fedor Leontijevič bystře vykročil a v roztržitosti ani neodpověděl na pozdrav jejich blízkého známého, doktora Dobrotvorského, s nímž se setkal zrovna u průjezdu.

Šuročka cítila již únavu v zádech a v kolenou. Spatřivši muže, radostně se usmála a přimhouřila své modré oči jako kočička.

— Jak dobře jsi učinil, že jsi pro mne přišel: je už pozdě a já bych se bála vraceti se sama. Na prospektě bývá vždycky touto chvíli tolik padouchů.

— To je výborné — odvětil Fedor Leontijevič a byl vzrušen velikou, krásnou radostí, jako by se neviděli ne tři hodiny, ale tři dny.

Stále se ještě usmívajíc, od čehož se jí udělaly ve tvářích dva dolíčky, všecka růžová, těžce klepajíc bruslemi o promrzlou podlahu „oblékárny", dobelhala se Šuročka k lavičce, sedla a vzdychla si:

— Och, to je horko...

Posluha hošík klekl a zvyklýma rukama hbitě rozepial řemínky a rozšrouboval zubce, jež svíraly podešev střevíčků.

Na ulici vzala Šuročka muže pod paží a řekla:

— Jak jsem ti dnes ráda! Víš, po bruslení oživují a nervy najednou jsou uvedeny v pořádek.

— Nu, abys tedy chodila každodenně.

— Ano... Ale má latina, a má trigonometrie?

— Zdá se mi, že se příliš svědomitě chováš ke svému studiu...

— Milý, což však dělat, když nelze se jinak dostati do medicinského ústavu. A já bych tak ráda. Jsem šťastna s tebou, ale tehdy bude naše štěstí ještě krásnější, ještě oduševnělejší. Vždyť ani ty ani já nejsme lidé, kteří mohou býti uspokojeni křikem dětí a plenkami. Minula doba, kdy manželství záleželo jen v tom. Ani peněz nemáme. Vždyť ty sám jsi toho mínění, že dnešní žena — není již samice, t. j. není jen samice. Miluji tě, miluji, ale těhotenství nechci a bojím se ho... A ty?

— Já také... odvětil krátce Fedor Leontijevič a pevněji stiskl ruku Šuroččinu.

Pak šli dlouho mlčky a on přemýšlel:

„Jaký skvost je ona, a jak tajemný a nepochopitelný je tento pocit opravdové lásky. Nejobyčejnější člověk stává se náhle vyšším a ví to, co nevědí jiní. Když jsem přednášel zeměpis a díval jsem se na Šuročku, jež seděla v první lavici, já, nejsa s ní znám jako člověk, viděl jsem již, že

v této dívce je veliká, zajímavá duše a pudilo mne to k ní tak, že mi bylo nevolno přiznati se k tomu sobě samému. Když jsme se pak po jejích maturitních zkouškách seznámili, vyšlo na jevo, že totéž prožívala i ona, milá, překrásná, citlivá a něžná . . ."

Pak napadlo Fedoru Leontijevičovi, že se snad Šuročka snaží vstoupiti do ústavu nejen proto, že touží po lékařské činnosti, nýbrž i, aby se mu ještě více zalíbila jako muži a aby se mu ještě více přiblížila; že kromě dobrého, krásně myslícího člověka bije v ní srdce, které se časem souží a proti všem rozumovým důvodům prosí o mateřství.

Došli k domu, aniž to pozorovali. Vystupujíce po schodech, mluvili o tom, jak je dobře, že je dnes všední den, a že jistě nikdo nepřijde na návštěvu — bude možno záhy ulehnouti do postele a ještě si popovídati.

V předsíni však přihnal se jim předně s velikou prudkostí vstříc Fafněr a poškrábal Fedoru Leontijevičovi ruku, a za druhé, padl jim náhle do očí stejnokrojový zimník doktora Dobrotvorského.

„Ach, tak on tedy šel k nám" — kmitlo se hlavou Fedora Leontijeviče, ale nemohl se nahlas svěřiti Šuročce se svou nevolí a za tři minuty řekl doktorovi:

— To je znamenité, že jste k nám zašel, viděl jsem vás tedy, ale nepoznal — bohat budete . . . Promiňte již, já bez skřipce špatně vidím. Pak jsem šel a byl jsem v pochybnostech.

— Prosím, prosím, těm věcem nepřikládám významu, — řekl doktor a naklonil hlavu.

Seděl na pohovce vedle Oličky (Fedoru Leontijevičí se zdálo, že příliš blízko) a srkal z pohárku pivo. „Proč ho ještě mama pivem hostí, teď zůstane sedět do hodiny v noci," pomyslil si smutně Fedor Leontijevič.

Dobrotvorského dříve velice miloval, ale od té doby, co se doktor začal hodně sbližovati se sestrou Oličkou, počal se mu zdáti nesympatický.

Často si myslil: „Bezmála dvakrát starší než ona, vdovec s úctyhodnou lysinou, otec tří dětí — co může míti společného s dívkou, jež právě začíná žít a tak sedí spolu a celé hodiny rozmlouvají a k tomu o takových thematech, jako láska, manželství, neurasthenie; chodí spolu do divadla — jako ženich a nevěsta a tak jaksi klidně to šecko dělají, že jim nelze ani ničeho říci. Ale bude nutno to říci, dříve nebo později, jinak ta historie dojde příliš daleko; vždyť jako muž je doktor ještě tak zdravý a neustále káže, že duchovní blízkost vždy jde společně s fysickou a chytrák — získal si i matčiny sympatie!" . . .

Ale Fedor Leontijevič se mýlil. Naděžda Ivanovna chovala se k Dobrotvorskému lhostejně, ačkoliv mateřský instinkt jí našeptával, že Olička, jíci do i po ukončení gymnasia jen nervy, rozmlouvajíc s doktorem stává se náhle klidnou, téměř šťastnou.

Cit vděčnosti mísil se u matky vždy s nepochopitelným neklidem. Jednou se jí zdálo, že Ola řekla doktorovi „ty."

Pak ji dlouho mučila otázka: „Nu, a co může býti dále? Je přece jasné, že se k sobě nehodí. Jak pak to?" . . .

Stařena se uspokojovala tím, že nic na světě neděje se z vůle lidí, ale z vůle osudu, jemuž neujdeš a jenž ví mnohem lépe, kdy a komu je co nutné. Vzpomínala si na první román dceřin se studentem, který se k ní zřejmě „hodil", jenže nesmylně žárlil a mučil ubohou dívku, jako kat ji mučil.

Doktor dlouho seděl a bylo nutno pozvati ho k večeři. Šuročka chtěla jít spat, zlobila se, mlčela a kousala rty. Aby se nezdál příliš chladným a nezdvořilým, ukázal Fedor Leontijevič doktorovi „nové číslo" s Fafněrem. Nalil do skleničky ovocného vína a přiblížil ji k tlamě psově. Pes směšně vycenil čelisti, zakýval hlavou a jal se obezřele, ale patrně s velikým potěšením vylizovati ze skleničky růžovým jazykem sladkou, krvi podobnou tekutinu.

— K čertu, po prvé v životě vidím psa alkoholika, vždyť to ho prostě můžete demonstrovati — řekl Dobrotvorský.

Fafněr vypil plnou skleničku, a jal se štěkati.

— Nu, bratře, to už bude trochu příliš, — zabručel zlostně Fedor Leontijevič a šťouchl Fafněra nohou do boku.

Šuročka očekávala, že Dobrotvorský po večeři hned odejde, on však seděl ještě asi hodinu a stále mluvil a mluvil. S počátku o tom, že v Petrohradě se světlem ve dne nenajdeš šťastné rodiny a že zde u nich je mu tak dobře při vědomí, že Fedor Leontijevič a Šuročka žijí skutečně klidně, ideálně a přátelsky.

Pak přešel náhle doktor na své oblíbené thema, které bylo Šuročce vždycky nesmírně protivné.

— Ale manželství bezdětné, to není manželství, nýbrž neustálá hrůza. Kdybyste vy, paní, jen za mák znala medicinu, pochopila byste, jak nesmírnou, třeba že čistě intinktivní pravdu má Tolstoj v „Kreutzerově sonatě", když praví, že manželství bezdětné není oprávněné, že nepřáti si míti děti — je hřích, za nějž vždy a nevyhnutelně musí přijíti trest. Tento trest je neurasthenie, jež je schopna dovésti slabšího z manželů ne-li k sebevraždě, tedy v každém případě k opuštění milovaného člověka . . .

Šuročka mlčky hryzla rty, konečně se neovládla, vstala, odešla do jídelny a zavřela za sebou dvéře příliš hlučně.

Dobrotvorský uvážil, že je čas odejíti, vstal s pohovky a počal se loučiti.

Stisknuv ruku Oličce, pohlédl jí přímo do očí. Byl by rád tím pohledem řekl: „Budeš-li mou ženou či ženou někoho jiného, žij normálně, sice zahyneš, jako hynou desettisíce petrohradských žen."

Olička však porozuměla jen, že jí přeje dobra a mocně odvětila na stisk ruky.

— Šuročku jaksi bolí hlava — řekl v předpokoji Fedor Leontijevič, — promiňte tedy, že nevyšla se rozloučiti.

Když zařinčel řetízek a dvéře za Dobrotvor

ským se zavřely, rozešli se rychle všichni do svých pokojů.

Naděžda Ivanovna se ještě dlouho modlila k Bohu.

Olička zkusila čisti jakousi kritickou stať, pocítila však, že ničeho nechápe a shasila svíci.

Fedor Leontijevič počkal, až žena ulehla, pak se k ní přiblížil, padl na kolena a vášnivě políbil Šuročku na rameno.

— Nechej mne. Jen ne dnes . . .

— Miláčku, proč?

— Tak! Nechej mne! . . .

Vstal a několikrát přešel sem a tam.

„Šuročka je dnes skutečně nervosní a s tím dlužno počítati. To Dobrotvorský ji rozrušil, aby ho ďas vzal!“ pomyslil si Fedor Leontijevič, usedl na svou postel a jal se co nejopatrněji zouvati střevíce. Zakrývaje se přikrývkou, řekl:

— Dobrou noc!

Šuročka neodpověděla, zapomněla již na náladu, v níž vracela se s kluziště a myslila si: „Ach, kdybych mohla někam ujet, na dlouho ujet!“

Fedor Leontijevič se nazvedl a foukl na lampu. Matka skončila modlitbu a spala již. Ve všech pokojích bylo tak temno, jako v duši každého z obyvatel tohoto bytu.

Přeložil Lad. Ryšavý.

—==o==—

DROBNOSTI.

Nepijt! Práve byla uveřejněna důležitá data statistická o spotřebě piva a kořalky v Německu V období 1900 až 1908 připadá na hlavu obyvatelstva tato spotřeba alkoholu v litrech: 1900: 125·1; 1901: 124·1; 1902: 116·9; 1903: 116·6; 1904: 117; 1905: 119·4; 1906: 118·2; 1907: 117·5; 1908: 111·2. Dle úředního vyšetření zmenšila se v roce 1908 výroba piva o více než dva miliony hl, totiž ze 46·09 na 43·90 milionů, a spotřeba na hlavu připadající klesla z 97·7 na 91·9 l, tedy o 6·3%. Podobně klesá požívání pálených lihovin. Tak klesla výroba pálených lihovin v květnu 1910 oproti témuž měsíci 1909 o 4·7%, množství v tomtéž měsíci požité kleslo však oproti loňsku o 19·4%, množství užité k účelům průmyslovým stouplo o 28%. V období od října 1909 do května 1910 klesla výroba oproti témuž období 1908 až 1909 o 13·6%, požívání pálených lihovin kleslo o 28·7%, množství v průmyslu užité stouplo o 14·5%. Podle úřední zprávy je příčina nápadného toho zjevu hnutí protialkoholní; na úbytek požívání pálených lihovin působí spolu též zvýšení daně a bojkot kořalky. — Násobí-li abstinentství síly národa (Norové, Finové) a nastupují-li Němci cestu k němu, co bude s námi, nenastoupíme-li ji také?

—==o==—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Co jen to bylo?

Barušce je teprve deset let, ale měli byste viděti, jak dovede svou maminku zastávati. Vstává denně časně, rozdělává oheň, vaří snídani, čtyři své mladší sourozence oblékne, umyje a nakrmí. Je-li Baruška doma, matka může spokojeně odejít na pole. Baruška uklidí, oběd uvaří a ještě s dětmi vyjede na malou procházku. Dvě nejmenší děti naloží do kočárku, dvě větší cupkají po stranách, a tak přejedou několikrát cestu ode dvora ke kostelu. — Přičinlivý jest devítiletý Vojtík. Jezdí s voly, orá, hnůj rozhazuje, váže a sváží obilí a pase dobytek. — Matka říkává: „Baruška je moje děvečka a Vojtíšek náš čeledín.“ Ale také dodává: „Oni, chudáci, ani nevědí, že jsou dětmi.“

Jednoho dne se oběma dětem něco zvláštního stalo. Bylo to ve čtvrtek, kdy nešly do školy, a matka se těšila, že udělají hodný kus práce, když jsou doma. Chystala se s otcem a Vojtíkem vyjet časně do pole. Nešťastnou náhodou právě neměla doma cikorii a váhy od vozu byly ještě u kováře. I poslala Barušku pro cikorii, Vojtíka pro váhy. Ještě za nimi volala: „Ale utíkejte, ať se dostaneme brzo z domu!“

Děti běží, běží spolu, mají stejnou cestu. Vojtík vytáhne míč z kravských chlupů, který mu včera dal kamarád na pastvě, a začne si chutě házet. A Baruška chytá. Házejí si před kovárnou, sázejí se, kdo ani jednou nepustí, kdo dohodí nejvýše na střechu kovárny. Míč přeletí nízkou střechu, Baruška běží na druhou stranu a přehazují míčem střechu. Běhají za ním, nadbíhají mu, zvedají a chytají ho, až jsou oba od hry červení a udýchaní. Ještě na „klekanou“ a házejí pořád. Ani nevzpomněly, že doma na ně rodiče čekají. Najednou zaklinká zvonek na věži. Do děti, jako když střelí To je 7 hodin — celou hodinu si hrály. Vojtík běží ke kováři a Baruška ke kupci. Však už jde pro ně matka a naříká: „Co se člověk nachvátá, aby ve čtvrtek něco udělal, a vy si tu hrajete!“ Barče neodpovídá, stydí se. Stydí se, že si hrála.

Honem běží domů a už je mezi dětmi. Jeníčka převine, Bedřiška umyje, Mařence dá mléčko, Františkovi podá punčošky a při tom přehazuje podušky na postelích a urovnává kočárek. Za chvíli je má všechny čisté — dvě v kočárku a dvě u kočárku, a vyjíždí s nimi na čerstvý vzduch. Avšak celý den se v duši styd a nemůže pochopit: „Co jen jsem to ráno dělala? Co jsem to dělala?“

Josefa Šecková.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redakto Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 10. února 1911. Číslo 6.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.

(Pokračování.)

II.

Co dále přišlo, byly zápasy,
o skyvu boje mladé nad síly,
kdy často druhem Prokopu byl hlad,
kdy k oběma se v jizbu vtíral mráz,
že Prokop na nábřeží vybíhal,
by Malé Strany, Hradčan pohádkou
na chvíli na své druhy zapomněl —
jak druhdy s pochybnostmi utíkal
do tichých dálek rodných Polabin.
Tak jako on sta hochů strádalo,
jež tiché vísky, drobná městečka
ku Praze vysílala mateři
jen v srdci s nadšením a odvahou.
Však o jich nadšení a zápasech
měť Praha stejně nevěděla nic,
jak o tom, když tak mnohý z hochů pad'
a v stínu sterých věží dodýchal —
neb jiný ještě domů dovlek' se,
kdes v tichou českou vísku zapadlou
a v náručí své staré matičky,
naděje, pýcha její ... dokonal —
neb ještě jiný v strastech, zoufání
ne život hned, leč ducha utratil,
by živořením bídným uhájil,
co životem sic být se jmenuje,
však vskutku jest jen prodloužením muk,
jichž ten, kdo zemřel, zůstal ušetřen.
A nad vším šuměl velkoměstský ruch,
a nad vším věže k nebi trčely
s Týnského chrámu slavným dvojvěžím,
a nad vším Petřín mlčel zelený
a Letenská se zelenala stráň,
a nad vším starý dumal Vyšehrad,
a nad vším Hradčan vrch se vypínal
a na něm pustý českých králů hrad —
a plynul čas a léta plynula,
jak plyne Prahou voda Vltavy

A nepoznána jména mizela
těch, kteří přinesli sem nadšení
a za nč vzali smrti polibek
neb život, mnohem smrti hroznější . . .

Že Prokop nezhynul jak jiných druhů řad,
to bídě vděčil, která z dětských let
již učila jej ve všem skromným být,
a která v těžký zápas života
dřív dala mu, než jiným, nahlédnout.

To bylo v době, české učení
kdy vysoké se sotva zrodilo,
kdy nový život počal rašiti
v zahradách mládí povždy zelených
a povždy na každičký vánku dech
a na každičkou krůpěj citlivých.
A tehdy nový, svěží, ostrý vzduch,
jak s výšin horských když to zavane,
k nám počal vnikat se všech světa stran.
Jej štěpy mládí, bíle kvetoucí,
z všech nejdřív uvítaly šuměním,
jej všemi svými póry dýchaly
a mízu, z rodné půdy čerpanou,
se chystaly jím zhojnit, osvěžit
a novým dechem světa napojit,
by mohla ze šťav rodné krajiny
a z prvků, z jiných končin přivátých,
plod vytvořiti nový, hojný, svůj.
Co valná mládeže část vítala
radostí rozšířenou zřenicí,
co pila celou, lačnou duší svou —
to starým zdálo se být otravou,
i počali se o zahradu chvět,
již v nebezpečí býti viděli,
a proti zahradníkům, bořícím
zeď kolem sadu šedou, vysokou,
by mohl k štěpům nový, svěží vzduch,
se postavili v šiku bojovném,
jak proti nepřátelům nejhorším:
neb nemůž tolik uškoditi cizinec,
jak z vlastní krve vnitřní nepřítel.

Sám Prokop zpytavě vše přijímal;
duch jeho hledající, toužící
však záhy přilnul k novým idejím
a jimi veden, nové na cesty

se vydával, dál k novým obzorům,
dál k nové odkrývaným pramenům —
a nadšen nové kraje obzíral
a lačně z poznání pil studánek.
Sic pravda byla v slovech kněžových:
ta voda neskýtala úkoje,
jen nové budila vždy prahnutí,
jen novou žízeň žhoucí, palčivou
po novém čiré vody napití,
po novém lačné duši poznání
však s věčnou žízní, věčným toužením
i přesvědčení pevné dávala,
že ta jen cesta k cíli dovede,
jenž lidstvu ukrývá se v budoucnu.
Nám dáno jen jej v dálce spatřiti,
když na vrcholy ducha stoupáme —
jak Mojžíšovi zaslíbenou zem.

A Prokopovi na těch výšinách
vždy nejlíp bývalo: pil horský vzduch
a slunce cítil blíže nad hlavou,
a oko po obzorech bloudilo,
jež rozprostíraly se do dálky . . .
Tam viděl města příštích potomků,
zrál na polích tam příští práce plod
a příštích myšlenek tam vanutí
v korunách sosen táhle šumělo.
Tam volno bylo, slavně, svobodno,
tam bída, strasti vznést se nemohly,
tam duši křídla rostla obrovská —
a Prokop cítil rozkoš, kterou pták
snad cítí pouze, v modru nad zemí
když v slunečních se koupe paprscích . . .

Však pro ty ve výšiny výlety,
s nichž pátral nadšenýma zrakoma
do budoucnosti dálek ztajených,
dne přítomného nezapomínal.
Co zve se naším českým životem,
vše pozoroval s láskou, dychtivě,
vše v hloubku proniknout chtěl, pochopit,
co zrakům jeho bylo zakryto,
když gymnasia nauky přijímal,
jak život dálné hvězdy by to byl.
Že však zřel ideálů prismatem,
že všecko přirovnával k obrazům,
jež se svých výšin vídat uvykl
žal duši jeho krutě svírával,
když viděl naši bídu, otroctví,
jimž tak jsme za staletí uvykli,
že snášíme je tupě, lhostejně,
že na silný se odpor nevzmůžem,
ba že i bídná vášeň šplhání
nám ponížené hřbety ohýbá,
kde měli bychom s hrdým čelem jít;
když mělkost naši zřel a povrchnost,
slov silných bez obsahu volání
a přísahání, v prsa bití se,
na vnějších věcech tkvění, na barvách,
na prázdných zvucích hesel omšelých
kde práce tiché nutně potřeba
i u celku, však též (a především)
u vlastních duší, vlastních bytostí;
když viděl, kterak příliš vzdálili
jsme od cesty se našich praotců,
jež byla by nás pozdní potomky
k výšinám lidstva jistě dovedla.
I chápal mladých duchů horlení,
i chápal kvas, jenž z duší přetékal
a ve všedním se šířil životě.
vznikání chápal nových, mladých stran,
jich prudké, nelítostné útoky —
ač jednostrannost při tom nechválil,
jež snadno zvrhala se v nenávist.
A celou duší úsilně si přál,
by v mohutný se rozvětvilo strom,
co dosud bylo zrnem hořčičným,
by zastínila jeho koruna
zem celou od Šumavy ku Tatrám,
by dobře bylo v stínu jeho všem
a v jeho větvích ptáci nebeští
by hnízda se zálibou stavěli.

(Pokračování.)

SERGĚJ JABLONOVSKIJ:

JEDINÉMU ZBYLÉMU.

— Zpozdili jste se, — píše Vladimír Korolenko, — dvacet pět let od mého návratu z vyhnanství minulo ne tohoto, ale již předešlého roku.

— Nevadí, — odpovíme mu, — promiňte, ale svátek přece jen oslavíme; když jsme ho neoslavili tehdy, tak nyní. Potřebujeme toho svátku. Vždyť je to náš svátek.

Dny, kdy lidé mohou se sjednotiti kolem jednoho člověka, jsou tak vzácné, tak radostné, tak nevyhnutelné dny, a konec konců mnohem více získává tu ne ten, v jehož jménu se sjednocují, nýbrž ti, kdož mohou ve chvíli sjednocení, třeba sebe kratší, podýchati čistým horským vzduchem. Sjednocující lidé vždy byli nutni, ale nyní jsou přímo nepostradatelní, a to více než kdykoliv. Vždyť jich už není, těch sjednocujících, těch světlých duchem, čistých srdcem a silných vůlí, kteří svítí a hřejí lidstvo. Není jich v ruské literatuře, kdysi tak bohaté velikými poklady výtvorů, velikými poklady tvůrců.

Jest v tom prý příznak naší plnoletosti.

— Ale což, říkají, — všude v Evropě spisovatel jako spisovatel: píše romány, novely, dramata a naprosto nepovažuje za svoji povinnost obětavosti se, nésti kříž nebo, má-li dostatek a pohodlí, zříkati se těchto věcí a jako na velikou milost čekati na vyhnanství.

U nich spisovatel bývá nejveselejší člověk, epikurejec. Překrásné důchody, překrásné villy, překrásné ženštiny, vína a doutníky, jachty, automobily a tisíce jiných zábav: proč naši za každou cenu musejí strádati?

Hle i my jsme se dočkali doby, kdy v soumraku, ba temnu, jež zhoustlo nad hlavou, pocítili jsme náhle, že jsme plnoletí a že proto kolem nás není těch lidí, k nimž choditi bylo v dobách nezralosti tak radostno. Holubičí jemností a ocelovou silou válo něco z těch lidí; bylo tak radostno uvědomiti si, že oni nezklamou, že oni vzali na sebe ohromnou část těch muk, jimiž se my mučíme, a tím ulehčili naše vlastní muka.

Ale potom . . . . Potom jsme dorostli a rozhodli, že dorostlých lidí jedině důstojno jest — splétat věnce z pyšných hroznů a ohraditi se za každou cenu proti naivním lidem, žádajícím ohlasu na volání.

„Dorostlí“ spisovatelé a básníci „zjevují“ stále nové a nové spletitosti, jednu druhé důvtipnější a hledanější; pokochavše se tím, co vytvořili, bez lítosti sami to ničí, aby se zabrali do nové hry, aby znovu chladně tvořili a lhostejně ničili, ohrnujíce nos nad tím, že lidem kol nich jest tak chladno a osamělo. . . . . Nedávno odešel největší z dřívějších neplnoletých. Trpěl tolik naší zbankrotovanou plnoletostí, že jako zázračné dítě opakoval v podstatě stále jen jedno:

— Milujte . . . . Milujte mnoho. Milujte všechny, všechny lidi . . .. a jeho veliké dříve získané zásluhy odpouštěli mu, dovolovali mu mluviti tato slova, jimiž by byli bývali uraženi, kdyby byla vyšla z jiných úst. Ale on odešel. A bylo náhle tak chladno a bylo tak strašno, a bylo jako v temném lese za chladné zimní noci.

Ze všech staromodních, ze všech neplnoletých, naivně zahřívajících lidská srdce zbyl nyní pouze jediný on, jediný Vladimír Galaktionovič K o r o l e n k o. Člověk té periody, kdy umělec především věřil ve velkou sílu lásky a předpokládal, čím mocněji hoří duše, že tím více roztaví se v ní ušlechtilého kovu a tím více vznikne člověku potřebných pokladů, uměleckých i mravních.

Utrpení, hluboká, tvrdá, skromná práce, neodvratné vyhnanství a ve vší své kráse udrževší se měkká, nezlobná duše, — takové jsou typické rysy spisovatelů této již minulé periody a všecky zvláště ostře vystupují v Korolenkovi.

A nyní potřebujeme ho více než kdykoli jindy. Potřebujeme ho s jeho neochvějnou pravdivostí, s neschopností měniti bohy jako kapesníky, s jeho uměním zůstávati celým člověkem, ať sebe více leká život odpornými fantómy, potřebujeme jej pro jeho velikou bodrost a víru v to, že přece jen v předu hoří ohně a my k těmto ohňům se blížíme.

Zahnuli jsme; skryly se ohně . . . nastalo temno a bezútěšno, ale vždyť ohně přece jen jsou!

„A nutno znovu naléhati na vesla,“ praví Korolenko.

Nezoufat, nezmalomyslnět, nepohřbívat vlastní duše, ale naléhati na vesla.

Vesluj, neznající únavy, veslaři. Těší tak hleděti na tvoji v práci sestárnuvší, ale bodrou postavu: tak klidno je pojednou, uvidíme-li tvůj jasný, klidný pohled, v němž lze čísti:

„— A přece . . . přece jen v předu — jsou ohně!“

Přibližuj nás k nim a přijmi naši vřelou lásku a velikou vděčnost!

Přel. J. Pk.

Russkoe Slovo, 15.—28. ledna 1913.

—=o=—

QUIDO ELHAR:

BIZZARNÍ CHVÍLE.

(Magdě Bílé připsáno.)

Vždycky jednou do měsíce se vrací taková návštěva; přichází jako věrný pes, který, ač tisíckrát lízal metlu pánovu, neodtrhne se od domu, kde ho po léta živili, kde dosloužil — —

Přichází v tytéž dny. Nikdo jí nezve, nečeká, ale přijde přec, vdere se, odstrčí všecko kolem a ovládne. Podlehneš celý, třeba byl's mlad a pln života a síly. Přijde k tobě a ukáže hned vráskami rozrytou tvář, sedne vedle tebe na židli a je zticha. Tiše se šklebí . . . A ty nezapomeneš, že je už u tebe — všecky tvé myšlenky víří kolem jako vodní vír a strhují do jeho jícnu.

Tak přichází hlad — bída . . . A ke mně právě teď vešla . . .

— Tedy vám děkuji za vzácnou návštěvu . . . Přišla jste jako věrná milenka . . . Vyznáte se u mne, pravda? A ohlížíte se, kde byste se usadila? Vám nenabídnu své židle. — Tam u kamen si sedněte na kufr a sbalte se v docela maličké klubíčko — — Bylo by vám jinak zima, protože z kamen nejvíce sem táhne . . . Odpustíte mi, vždycky jsme se dobře srovnali. —

Ne — nehlaďte mne — máte drsné ruce a studené. Uhodím vás, nežertujte; mráz mi projel všecky kosti . . . brr . . . Ošklivá! Byla jste před měsícem také tak sprostá. A to jste se válela u mne po čtrnáct dní — až jsem vás vyhodil. Dejte si tedy pozor! — —

Peníze chcete? Bláznite? Ani haléře nemám; ani na tabák mi nezbylo. — Nenatahujte víc ruce po mně — nechejte si je založeny, snad se vám zahřejí. — Jistě jste nebyla nikdy ve slušné společnosti. A mohla jste si vzít aspoň nějakou spodničku . . . je takhle viděti, jak jste děsně hubená . . Snad by vám zakryl černý skřipec ty kruhy pod očima. — Dbát musíte na sebe trochu, milá paní, každý kromě mne by se vás ulekl.

Jděte si sednouti tam ke kamnům. Necítíte se

vám? Dnes ještě musíte seděti tam v průvanu, ne vedle mne. Já jsem ještě dopoledne jedl. Obrátím se k vám zády a budu okamžik vypravovati. Ano, jedl jsem, milá paní, poslední kus slaniny jsem dnes dojedl. Jen tlustá kůže zbyla. Bál jsem se, že bych ji nemohl svými zuby zpracovati. — — Nehledejte jí, není už tady. Oknem jsem ji vyhodil na ulici... A díval jsem se. Přiběhl pes, takový huňatý pudlík s bílou srstí, který ještě žije v saloně, neboť očichal kůži a nechal ji ležeti. Po chvíli šla krajem chodníku drobná žena se sklopenou hlavou a rukama ukrytýma pod modrou zástěrou. — Snad také plakala — nevím; zahlédla tu pohozenou kůži. Rychle ji zvedla, otřela o svoji zástěru a začala ji zpracovávat, svými zuby.

Milá paní, celý kus slaniny bych byl vyhodil, kdybych byl tušil, že ho zdvihne ta žena, kterou snad doma čeká ještě několik dětí, žadonících jíst, jíst, jíst.. Vy byste byla přišla o několik hodin ke mně dříve, ale těm neznámým bych ušetřil jejich bolest — nic více by se nebylo stalo. Teď vy byste seděla zde těsně vedle mne a pomohla byste mi snad studovati. To jsem vám chtěl pověděti.

Buďte klidná, teď odejdu; zavřu světnici dobře a vrátím se brzo. Musím jít trochu mezi lidi, vzduch změnit a zapomenout na svůj hlad — — — jdu hledat tu ženu, jež zdvihla pohozenou kůži, řeknu jí, že jsou lidé, kteří mají nejen žaludek ale i srdce nadobro prázdné, že v obojím trhá vnitřnosti strašlivý hlad, který musíme cítit jen a trpět, den ze dne znovu prožívat a věřit, že přece jednou najdeme to zázračné koření, které nám vrátí náladu krásných, sluncem prozářených dní. Vrátím se brzy a nebojte se, že budu syt. Mám hlad těla i duše.

—=o=—

AVO BURTOV:

POVÍDKA BEZ TENDENCE.

V daleké zemi . . . jméno . . . škoda místa
v paměti . . . tam v hlavním městě družstvo
sídlelo, které, což věc chvályhodná,
chtělo pro hospodářské svoje cíle
se poučiti o prostředí cizím
a muže schopného ze svého středu
vyslalo, aby v zámořském kdes kraji
se informoval o životě tamním,
by vlast nes' přes moře a zpět zem druhou.
Muž družstvu řekl ochotně své ano.
Odejel. Třikrát měsíc čtveračivý
hrál schovávanou, nežli navrátil se.
Byl spokojen. Tak mnohé poučení
přinášel, mnohé zprávy zajímavé
a prospěšné . . . Měl mozek naplněný
i denník svůj a halda spisků, brožur,
adresních lístků tížila mu tlumok.
„Ti, v jejichž intencích jsem cestu podnik,
jsou zajisté již zpráv mých žádostivi . . .
Co nejdříve je vyhledám a jejich
zvědavost ukojím . . ." Jde. Hle, tu před ním
dva z členů družstva, které vyslalo jej
stojí, a „Buďte vítán ze zámoří,"
volají . . . Rychle pamět přihotovil,
by mohl odpovědět na otázky,
jež budou žádat statistická čísla,
řád sociální, hospodářské dojmy,
jež budou ptáti se na chance kupců,
na schopnost úvěru, na dovoz, vývoz,
na síly pracovní, na mzdy a ceny . . .
Zbytečně pamět v hmotu mozku sáhla . . .
Odulá ústa sice otevřela
se otázkou, než všechen zájem oněch
dvou výtečníků soustředil se v této
významné větě: „Jaké jsou tam ženské?"

—=o=—

EPIŠTOLY MLADÝM LITERÁTŮM.

II. Několik theoretických pouček.

Umění není aristokratické. Víme přece, že nevzniklo mezi aristokraty a pro ně. Člověk lovec ozdoboval svůj luk, se kterým vycházel na lov a jeho žena ozdobovala hrnce, ve kterých vařila. Ten lovec i žena jeho vypravovali sami sobě pohádky o tajemném světě a on zpíval někdy loveckou píseň v lesích, když ona bzučivou ukolébavkou uspávala děti.

Tak se umění vyvinulo s kulturními stupni, od kočovníků až po sedláky, od sedláků až po kláštery a od klášterů po města s akademiemi, galeriemi a museji. Města se stala středisky osvěty. Není malé to lidové umění moravských Slováků, ať zpívají, ať malují svůj žudr nebo vyšívají své rukávce, ať básní písně a povídky. Jest ovšem vyšší umění, ve kterém a ke kterému se vychovávají děti vzdělanců na školách středních a vysokých, na výtvarných akademiích a na konservatořích. Ale i když umění to je nejvyšší, srozumitelné jen lidem vybraným, aristokratické přece není: všichni jsme prvky umění všeho načerpali doma na matčiných klínech, na vsích a v prosté přírodě zároveň s těmi, kteří doma zůstali pasáky, oráči a dobytkáři. Umění nespadlo na svět s nebes, nýbrž vyrostlo mezi námi a proto není a nemůže být tajemstvím jen několika vyvolených kněží, nýbrž je majetkem obecným všech lidí — na kopanicích hrozenkovských jako v pařížském Louvru.

Rozdíl umění je pouze s t u p ň o v i t ý. Venkovský člověk prožívá v přírodě dojmy krásy výtvarné, zvukové i barevné; člověk vysoké kultury prožívá tytéž dojmy jen silněji a pronikavěji, protože jeho zrak, sluch i fantasie jsou vybroušenější, vytříbenější a jemnější. Základní linie všeho umění je však společná nám všem, jinak bychom svým básníkům, hudebníkům a výtvarníkům neroz

uměli; oni jsou jen výjimeční lidé, jsou nadanější, předbíhají nás, odhalují nové stránky života a pronikají bystřeji do ducha věcí: ale když nám dovedou vypovědět své city, pochopíme je také a snad všichni.

V umění jsou tytéž základní podmínky jako ve vědě. Že dvakrát dvě jsou čtyři, to nepřinesl s nebe žádný anděl jako zjevení, ani to nevymyslil žádný aristokrat. A od násobilky aritmetika postupovala vývojem potřeb. I prostý člověk dovede vypočítat úroky, pochopí úměrnost uhlů, ačkoli nauka o vysokých číslech přesahuje už jeho chápavost. Ale žádný hvězdář nesnil ještě o tom, že hvězdářství je věda aristokratická, poněvadž je sobě toho vědom, že prvním výpočtům učil se v kuchyni a v dětských hrách a poněvadž ví, že staroveci pastýři zrovna tak pozorovali změny hvězd na mapě nebeské, třebas je odůvodnit umíme teprve my.

Učit a věřit, že umění je aristokratické, je myšlenka hlav, které nepřemýšlely, je snad nový druh augurství. Ale je v tom nevděk k těm našim drahým a šťastným prvopočátkům, jichž nabyli jsme doma do tří nebo do pěti let. Augurství projevuje se v jakési pýše duchovní a pověrou, že kněz nám vylil na hlavu nějaký vzácnější olej při křtu a že jsme tím vyvoleni a povýšeni na čaroděiníky, žrece a bonzy, kteří nosíme v sobě zvláštní tajemství skryté před očima ostatních lidí. Jakoby ti, kdož básnili zpěvy o Troji, ruské byliny, lidové písně české; kdož skládali melodie hudební na pastvě a pro služby boží, ze kterých jsme všichni vyšli; a kdož provedli okouzlující ornamenty na denních předmětech a vytihli nejrozkošnější harmonii barev na svých duchách, jakoby ti všichni nebyli měli toho požehnání na sobě a toho tajemství ve svých duších. Fi, jak je to odporné duševní procovství!

Venkovský člověk mívá chvíle, kdy je unesen pohledem na kraj, a krása přírody dává mu část osobního štěstí; kdy motýl admirál hrou barev rozjařuje ho jako víno, kdy les povznáší jeho mysl jako gotické sloupoví chrámu — a on hloubá o umění. Nemá jen slov pro to, a my se lišíme od něho tím, že máme bohatou uměleckou terminologii. Toť vše.

Když všechen začátek umění vyšel z lidu, má k lidu směřovat i jeho konec. To jest — umělec, který se v duchu povyšuje na aristokrata, když tvoří jen pro svých pětadvacet stejnorodých soudruhů, minul se s účelem svého povolání, neboť úkolem umělcovým je sevšeobecňovat krásu a šířit její království; touhou jeho má být, aby všichni pili z jeho občerstvujícího pramene; štěstím jeho nejvyšším by mělo být, aby slyšel svá slova nebo své melodie na vesnicích, v horách a kam se ve vlasti své vrhne.

*

Staré umění bylo jen jedno: umělecký výtvor přinášel nové city v koloběh lidského života. Jen proto také na děti a jinochy, jak Tolstoj praví, tak silně působí výtvory umění, protože v nich prvně probouzejí city dosud nezakušené. Umělec národní — židovský, řecký — pověděl v díle svém, co říci chtěl, takovým způsobem, že mu rozuměl celý národ. Básníci byli jako proroci a umění působilo p o s v á t n ě. Když však umělec skládal pro malý kroužek lidí vysoké společenské vrstvy nebo pro jednu osobnost a její dvořany (pro papeže, kardinály, pro krále, vévodu, barona a jeho dvůr), přirozeně se staral o to, aby tvořil a vyjadřoval se v oboru pochopitelném pouze těmto zasvěcencům. Mluvil v narážkách, vtipech. Bylo možno takovým způsobem více říci a za druhé je v tom i jistá rozkoš, jsi-li mlhavý pro nezasvěcence. Tentokrát asi užil někdo ponejprv slova, že umění je p o ž i t k e m. Tento způsob umění prohlásil Tolstoj za lehčí a pravým uměním bylo mu jen takové, kterému rozumějí všichni.

„Říká se, že výtvory umění se lidu nelíbí, protože není spůsobilý je chápat. Je-li však účelem výtvoru uměleckého přenést na lidi ten cit, jejž prožil umělec, jak tu mluvit o nechápání? Člověk z lidu pročetl knihu, uviděl obraz, uslyšel drama nebo symfonii a necítil nic. Vysvětlují mu to tím, že neumí chápati. Člověku slibují ukázat jisté divadlo, on vchází a ničeho nevidí. Říkají mu, že je to tím, že zrak jeho není na tuto podívanou připraven. Ale člověk přece ví, že všechno dobře vidí. Nevidí-li toho, co mu slíbili ukázat, soudí z toho pouze (což jest úplně spravedlivé), že lidé nesplnili toho, čeho se podjali. Právě tak (a též úplně správně) soudí člověk z lidu o výtvorech našeho umění, jež nevyvolávají v něm žádného citu. A proto říkati, že člověk není dojat mým uměním, poněvadž jest ještě hloupý, jest velmi domýšlivé a zároveň drzé, a znamená to převrat úlohy a svalovat vinu z nemocné hlavy na zdravou.“

Souhlasím. Připojil bych jen (což se Tolstému asi rozumělo samo sebou) toto: Pokládám za axiom, jako je rozdíl v umění stupňovitý (na př. mezi slovenskou písničkou Zapadaj slniečko a Smetanovou Písní skřivánčí v Hubičce), tak i chápavost je stupňovitá; čím totiž čtenář, divák a posluchač jsou vzdělanější, tím více chápou z díla uměleckého. Mám

zkusenost, že Shakespearovi lid, venkovský lid český, rozumí. Ovšem inteligent nalezne v něm víc a ještě víc pochopí z Fausta Goethova. Jestliže prostý člověk absolutně nějakému „dílu uměleckému“, ať literárnímu nebo výtvarnému neporozumí, tam umění vůbec není. Bohužel naše nejnovější česká literatura má právě dost takového vznešeného umění, které není uměním, nýbrž hříčkou rafinovaných hlav.

A začínáme mít i nedostupné výtvarnictví toho druhu. Domnívali byste se, když je to umění mezi jiným i primitivní, že se vlastně přiblížilo chápavosti prostého člověka. Právě naopak. Dělník v Manesovské výstavě nepochopí, jak by mohly růst na kraji lesa křivolaké stromy (a kdyby to byly stromy) z pohovek; jak tři lidé (a kdyby to byli lidé) mohou kdesi spát na vlnách mořských; jak figury uplácané a nedoplácané z malty mohou se pohybovat v bohopustých skaliskách (což je moderní idyla). Důkaz, že to není primitivnost, nýbrž rafinovaná schválnost. Nemůžeme se vrátit do stavu, kdy jsme lezli po čtyřech a nedovedeme vidět a znázorňovat si svět a sebe očima člověka z doby stěhování národů.

*

O š k o l á c h a směrech. „Hrozně se bojím ‚směru‘, jestliže opanuje mladého umělce, zvláště na začátku dráhy jeho; a co myslíte, čeho se bojím obzvláště: že cíle směru nedosáhne.“ Tak napsal Dostojevský v referátě o malířské výstavě r. 1873 a soudí, že s m ě r a š k o l a poškozují mladého umělce. „Za všeobecného tlaku mladý básník potlačuje v sobě přirozenou potřebu dáti vytrysknouti své duši vlastními formami; bojí se, že ho odsoudí pro ‚prázdnou zvědavost‘, potlačuje, stírá formy, jež samy naléhají vyjíti z duše jeho, nechává je bez rozvoje a pozornosti a souká ze sebe s chorobnými křečemi thema, odpovídající veřejnému mínění, uniformovanému, liberálnímu i sociálnímu. Jaký však hrozně prostý a naivní omyl, jaký hrubý omyl!“ V takových omylech žijeme umělecky v Čechách více než deset let. Ejhle básník, jenž neumí ještě vyzpívat pořádného, ohebného verše a on patří — ke škole Verlainově. Ejhle sochař, jenž neumí ani dle modelu ještě vyhladit anatomicky správné hlavy a ruky lidské, už dělá pekelně zkroucené potvory, protože chce patřiti do — Rodinovy školy. A krajinář, jenž by netrefil správně nakreslit a nabarvit na papíře květináč z okna, on již natírá na plátně krajiny — à la Angličané. Máme české Verlainy a Rodiny, máme Wildy a jiné Čerchmanty, a nemáme ani tolik prostoduchých, střízlivě správných umělců, kteří by ovládali elementární znalosti svého povolání.

Říkáme-li my, že každému umělci je třeba učit se pozorovat skutečnost, aby j uměl zobrazovat, odpovídají nám lidé škol a směrů, že na to stačí fotograf. A přece to není pravda. V umění fotografické skutečnost nikdy nebylo a nebude, protože skutečnost v tom smyslu není. Všecka skutečnost je taková, jak ji umělec vidí. A to je něco zcela jiného, nežli říkají ti, kteří se skutečnosti vyhýbají nejspíše proto, že by ji nezvládli. Skutečnost vědecká, objektivní není tou skutečností, kterou umělec procítil sám osobně. Dostojevský uvádí příklad, jejž si lze snadno zapamatovat: „Dickens nikdy Pickwicka neviděl vlastníma očima, ale postřehl jej v rozmanitosti pozorované skutečnosti, vytvořil osobu a předvedl ji jako výsledek svých pozorování. Takovým způsobem tato osoba je stejně reální, jako skutečně existující, ač Dickens vzal jen ideál skutečnosti.“

Nedávejte se tedy másti námitkami, že realistické umění fotografuje a kopíruje přírodu a tudíž že to není umění, nýbrž hrubá práce. Vyzvěte toho, kdo tak opovržlivě ohrnuje nos nad skutečnou skutečností, aby vám ukázal, jak lehce se to fotografuje a kopíruje. Vyzvěte ho, aby vám na př. ve V o j n ě a m í r u vyhledal, co je fotografováno a kopírováno. Umění se pohybuje na zemi a mezi lidmi; proto nemůže ztrácet pevnou půdu pod nohama. A to je cesta k realismu.

—o—

DROBNOSTI.

Jak dlouho to budeme říkat? Je pravda, protireformace pokazila národní naši povahu. Povahu národů kazí katolictví i tam, kde opanovalo zemi bez bojů, z politiky panovníků na př. Francii, jak teprve v zemi mečem podmaněné! Připusťme tedy, že strašně v nás řádila protireformace. Ale jak pak dlouho to chceme říkat? Už to říkáme skoro sto roků. Vizme N o r s k o! Před 80 lety Norsko bylo zemí, kde se vesele žilo a pilo. Na každém statku a v každé pobřežní chatrči vyráběli si kořalku. Z tisíce novorozeňat umíralo 300 dětí, než dosáhly roku života. Norové se ulekli a šli do sebe: Umírají nám děti a to nelze vysvětliti ani špatnými byty, ani souchotinami, ani životem fabrickým. Byty naše jsou vzdušné, vzduch čistý na horách, v lesních údolích i při pobřeží, a továren skoro nemáme. — Začalo hnutí proti alkoholu a to hnutí vzalo na sebe rá národní. Literatura vstoupila do služeb hnutí a nestyděla se, že opustila umění pro umění. Kolem roku 1910 číslice dětských úmrtí vykazuje 80—90 dětí z tisíce, protože Norsko stalo se zemí střídmosti. V Bavorsku se vaří pivo a dětí umírá 300 z tisíce nežli dožijí roku; ze 230.000 dětí bavorských do roka umírá 69.000 ubožátek. — Národ si prostě může uložit, co chce dělat. A když si může uložit staros

o tělesné národní zdraví, může se také starat o své zdraví duševní, o svou čistou a zdravou povahu. Což naši mladí spisovatelé provádějí tak, že národu ještě neprocitlému duchovně a mravně nekázanému dávají a sami vyrábějí francouzskou — beletrii. Tu beletrii, které budou sami Francouzi za nedlouho mít dost. Aspoň jsou svědkové domácí, kteří se jí lekají. Český lid potřebuje žitného chleba literárního a dávají mu kremrole. Jen kdyby to tak nezavánělo moralisováním, kazatelstvím, umravňováním, že? Toho se mladí lidé bojí. Neníť směšnějšího tvora nad mladého muže, jenž moralisuje. A tak posměchu ustupuje vážné úsilí.

Prostředí, milieu odsuzuje nás k životu, jaký máme, třeba s ním nejsme spokojeni. Na to se odvolávají mnozí, když nevědí kudy kam.

Ne, neříkejte, že se národ nedá vyléčit a polepšit. Norové, Dánové, Finové dokázali, že národ jako jednotlivec může pracovati k silné vůli. Mluvit o tom, že my lidé jsme jen výsledky svého prostředí, že se nemůžeme osvobodit z duševních i hmotných vlivů, toť fatalism. Je toho dost, co nás formuje, ale i dost toho, kde se člověk může formovat sám. Dám mnoho na dědičnost, ale varuji před fatalismem dědičnosti. Kdo pak určil hranice, přes které duch nesmí? Vůle je protivou fatalismu, vůle může podnikat revoluce proti ustáleným pojmům, a ta vůle může utvářet tedy i prostředí. Člověk roste s vyššími úkoly, má-li je. Víra v nezměnitelnost prostředí je poduškou lenochům a zbabělcům. Víra v nápravu lidské přirozenosti je podmínkou poctivé práce a byla nám odkázána Komenským. My proto máme se vychovávat od dětství (ve škole) přes jinošství (vysoké školy) k mužství. A naše literatura musí působit proti prostředí jako energické léčení proti zhoubným bacilům. Literatura vědecká i krásná. Jenom nevěřte ve fatalism! —

Tedy moralistickou literaturu chceme? — Ne, za nic na světě. Moralistická literatura je totožná s l i t e r a t u r o u r o d i n n o u. O tu žádávají časopisy takovýmto filistrovským způsobem (doklad z německého originálu): „Příspěvky, jež se v našem listě uveřejňují, nesmějí obsahovat ani politické ani náboženské tendence a v ohledu erotickém třeba, aby zachovávaly meze, aby mohly býti čteny také před mladšími členy rodinného kruhu. Nesmí též dojíti k rozvodu nebo k sebevraždě. Děj musí se stávati stále napínavějším, a v každé kapitole musí nastati nějaký obrat, musí státi se nová událost nebo podobně. Konec musí být šťastný a musí zanechávati příjemný dojem." — Pryč s takovým smetím. Tedy jakou literaturu? Místo všeobecných pouček řekl bych: Takovou, jakou psal na př. Björnson. Takovou, jakou psal na př. Dostojevský. Mužové ti přemítali a řešili tolik záhad života soukromého i národního, že se stali učiteli svého národa, ač nepřestali být umělci pravými. H.

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Z. TOPELIUS:

Dary mořského boha.

Byl jednou rybák a žil se ženou u moře. Kde jinde by byli žili? V zimě bydleli v chaloupce na pevnině, ale na jaře se vždycky přestěhovali na ostrůvek v moři a tam zůstávali až do podzimu. Na ostrůvku měli ještě menší chaloupku s dřevěnou závorou místo kliky, s krbem z čedičového kamene, s vlajkovou žerdí a s korouhvičkou na střeše.

Ostrůvek se jmenoval Atola a nebyl větší než náměstí blízkého městečka. Zakrnělý jeřáb a čtyři olše rostly na ostrůvku. Nikdo nevěděl, jak se tam dostaly, nejspíše podzimní příboj je tam zanesl. Rostlo tu také několik keříků hebounké trávy a trochu rákosí. Ale nejlepší ze všeho byly tři záhonky cibule, jež rybář obezřele nasázel do úžlabiny, kde je chránila žulová skalní stěna k severu a kde z jihu na ně svítilo sluníčko.

V sobotu, bylo-li pěkně a vál-li příznivý vítr, rybák se ženou odveslovali do města, aby prodali ryby, i v neděli jezdívali tam do kostela. Ale často se stávalo, že po celé neděle byli samotinci na ostrůvku a neviděli živé duše mimo hnědého smíšence psíka, který se honosil pyšným jménem Princ, neviděli ničeho než keříčky trávy, olšové keře, cibulové záhonky, mořské racky, ryby, zachmuřenou oblohu a šedavé rozbouřené vlny. Ostrůvek byl dosti daleko v moři a na sedm mil nebylo lidského příbytku. Jen tu a tam vypínal se ostrůvek právě tak malounký jako Atola. Rybák a jeho žena byli hodní a skromní lidé. Šťastně a tiše žili s Princem v chaloupce a byli rádi, měli-li dostatek nasolených ryb, aby jim vystačily na celou zimu, a něco měďáků na tabák pro starce a na trochu kávy pro stařenu. Přidávala k ní ovšem dvakrát tolik praženého žita a cikorky, aby byla chutnější. Mimo to měli chleba, omastek a ryby.

Všecko bylo dobré, ale tajné přání nedalo rybářce pokoje. Léta a léta již toužila zbohatnouti tak, aby si mohli koupiti krávu. „A co bys dělala s kravou?", ptal se muž. „Plovat neumí, aby doplavala až sem a do naší loďky by se nevešla, tak mi jen pověz, jak bys ji sem dostala?" A až bys ji tu měla, teprv bys ji neměla co dát."

„Vždyť máme čtyři olše a šestnáct keříků trávy."

„Toť máme", smál se rybák. „A ještě tři záhonky cibule. Toť abychom ji krmili cibulí."

„Škoda, že krávy nežerou solených ryb; Princ je rád", povzdechla žena.

„No, pěkně děkuju", řekl stařec, „ta by se vyplatila, abys ji krmila solenými rybami. S Princem je jiná, odhání racky a sám si sežere vnitřnosti, když ryby vyvrhujeme. Krávu si vypuď z hlavy; máme bohudíky vše, čeho nám třeba."

Stařena povzdechla. Viděla, že muž má pravdu, ale na krávu nemohla zapomenout. Sražené mléko v kávě jí nechutnalo a čerstvé

máslo, smetanu a mléko považovala za nejlepší dary boží.

Jednou, když rybák se ženou vyvrhovali na břehu ryby, zaslechli Princův štěkot a ohlédnuvše se viděli, kterak pěkně obarvená loďka se třemi mladíky v námořnických čapkách přistála u ostrůvku. Byli to studenti, kteří si vyjeli na daleký výlet po moři a nyní přistáli, aby si opatřili čerstvých zásob. „Dostali bychom čerstvé máslo?" volali.

„Sama bych nezahodila," vzdychla žena.

„No tak nám dejte konvici mléka," pravili studenti, „ale nefalšovaného."

„Sama bych ho chtěla!" vzdychla zase žena.

„Co pak nemáte krávy?"

Stařena mlčela. Nebyla s to odpovědět na tuto trapnou otázku.

„Nemáme," odvětil muž. „Ale napečeme vám ryb."

„Výborně," pravili studenti a již seděli na balvanech a zapalovali si doutníky.

„Jak se jmenuje váš ostrůvek?" ptali se.

„Atola," odvětil stařec.

„No, to netřeba vám míti v něčem nouzi. Jste v říši mořského boha."

Starý rybák nechápal. Četl málo a nevěděl ničeho o dávných mořských bozích. Ale studenti hned vysvětlovali:

„Ati," pravili, „je mocný bůh, jenž žije v paláci Atole někde blízko vašeho ostrůvku v hlubinách mořských a má hromady drahých klenotů. Vládne rybám a všem zvířatům mořským; má krásné krávy a hbité koně, jež se pasou na mořských loukách na dně mořském. Bude-li vám přáti, brzo zbohatnete. Ale dejte pozor, abyste si ho dost málo nepohněvali, neboť bůh Ati je velice rozmarný a urážlivý. Urazí se, kdybyste do vody hodili třeba jen oblázek a potom by vám zase vzal všecky své dary a rozpoutal by bouři na moři a stáhl by plavce do hlubin. Ati má nejkrásnější rusalky, jež nosí vlečku jeho ženy královny Wellamo a češou jí dlouhé vlasy. Naslouchají rády v rákosí, když někdo hraje na nějaký nástroj."

„Bůh mne netrestej!" zvolal rybák. „To všecko že jste viděli?"

„Jako bychom byli viděli," řekli studenti. „Viděli jsme to vytištěno a co je tištěno, je pravda."

„Prosím vás!" zvolal rybák trochu pohněván. „Včera mělo být pěkně, protože je to tištěno v kalendáři. Ale místo krásného počasí jsme měli vichr a cedilo, jako by se byla obloha otevřela."

„To protože kalendář má privilej na lež, ta privilej je v tisku a proto je pravdivá." pravili studenti

Stařec vrtěl hlavou; než ryby byly již hotovy. Tři studentíci jedli za šest a častovali Prince, jenž seděl na zadních nohách a čuměl na ně, zbytky studené pečeně z loďky.

Když dojedli, dali rybákovi několik stříbrňáků a trochu tabáku. Nacpal si dýmku až praskla. Potom hosté poděkovali za pohostinství a odveslovali za hlubokého žalu Princova, jenž stál na břehu a smutně se za nimi díval, dokud viděl bílá vesla loďky na modrých vlnách.

Rybářka neřekla ani slova; tím více přemýšlela. Měla bystrý sluch a pamatovala si vypravování o bohu Atim do nejmenších podrobností. „Pěkné by bylo," myslila si „kdybych měla jedinou z krav mořského boha. Jak krásně by taková pěkná kráva dojila ráno, v poledne i večer a o pastvu by nebyla žádná starost. Nad okénkem bych měla poličku plnou krajáčů s mlékem a se smetanou. Ale takové štěstí mne do smrti nepotká."

„O čem pak přemýšlíš?" ptal se muž.

„I o ničem," řekla žena. Ale snažila se, aby se upamatovala na několik kouzelných průpovídek, jež slýchávala v dětství od starce, o kterém se říkalo, že rybářům při lovu přičaruje štěstí. „Což abych to zkusila," myslila si

Byla sobota a v sobotu nikdy rybák nelovil. Byl nábožný a světil svatvečer. Avšak dnes pravila stařena k večeru: „Dnes bychom přece mohli vrhnouti sítě."

„Nikoliv," řekl stařec. „Sváteční lov nebývá požehnaný."

„Včera byla bouře a málo jsme ulovili," řekla žena. „Dnes je moře hladké jako zrcadlo a vítr jistě přihnal ryby ke břehům."

„Ale na severozápadě vylézají mračna", řekl muž. A dnes odpoledne náš Princ okusoval trávu."

„Snad mi nesežral cibuli!" lekla se žena

„Nesežral. Ale zítra ráno nebude pěkně," pravil rybář.

„Poslechni, co ti povím," řekla žena, „vyhodíme síť jenom jednou, jen co bychom měli tolik ryb, abychom doplnili soudek. Kdyby zůstal dlouho otevřený, zkazily by se v něm ryby."

(Dokončení.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 17. února 1911. Číslo 7.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

BOJ O RUKOPISY.

Historické zpomínky na dobu před 25 lety.

Od let 1817 — 1818, kdy Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský byly objeveny (věřilo se, že byly objeveny), nikdy nebyly všeobecně uznávány za pravé od mužů učených. Prvním jejich odpůrcem byl patriarcha Josef Dobrovský. Jestliže se v posledním boji o jejich pravost říkalo, že v ně věřili i cizinci a že odpůrci jejich ženou vodu na německý mlýn, mělo se říkat — na slovanský mlýn, protože ruští a polští učenci zejména v Rukopisy nevěřili. V Rusku byli nevěrci zejména od r. 1857. kdy Pavel Josef Šafařík psal prof. Pogodinovi (22. února): „Nyní něco — pro Vás samého. Museum jest nuceno zřídit nestrannou komisi ke zkoušení pravosti některých staročeských zlomkův. V prvých dvou seděních, jimž jsem byl přítomen, dva staré zlomky bídně propadly. Jsou to hanebné podvody — a fabrikant není neuhodnut. Komise bude ve svých pracích pokračovat a zajisté propadne ještě několik jiných památek, jež za staré se vydávají. Než o tom se musí mlčet, dokud komise svých výsledků neuveřejní tiskem. Tedy k jiným ztrátám ještě tato hanba!" Propadly při zkoušce „Píseň na Vyšehrad" a „Milostná píseň krále Václava", nebylo pochyby, že těmi jinými několika Šafařík mínil RKZ. V zápětí na to r. 1859 objevily se v Tagesbotu aus Böhmen anonymní články (Václava Nebeského).

A tak již se řada odpůrců netrhla. Nemluvě o cizích jako Fejfalikovi, roku 1877 vystoupil s útokem vídeňský prof. Vojtěch Šembera, roku 1879 brněnský profesor Ant. Vašek, nesměle r. 1885 Jaroslav Vlček (Přehled dějin literatury české, nákladem K. Winklera v Brně), nepřímo Jindřich Vančura (Program kolínského gymnasia, Studie o Kronice Dalemilově), na podzim roku 1885. Konečně sám — prof. Jan Gebauer, největší naše autorita v české filologii od Dobrovského.

Požádal jej totiž, jak Gebauer sám vyložil v Athenaeu v únoru 1886 profesor slavistiky A. Leskien jakožto redaktor Ersch-Gruberovy Všeobecné encyklopaedie za článek o Rukopise Královédvorském. Gebauer jej napsal, článek vyšel koncem roku 1885. Za tento článek napadl jej profesor university pražské Martin Hattala 16. ledna 1886 v Nár. Listech.

Redaktor Athenaea T. G. Masaryk požádal prof. Gebauera, aby o Rukopisech napsal článek do tohoto vědeckého listu, protože stav nynější kontroverse nesrovnává se s naší národní ctí ani s pravdou a doma i v cizině jen si velmi škodíme. Dne 15. února 1886 vyšel pak v Athenaeu článek Gebauerův: Potřeba dalších zkoušek rukopisu Královédvorského a Zelenohorského a Masarykův: List redaktora Athenaea. Tyto dva články byly signálem velikého, ač posledního boje. Na obranu Rukopisů nevystoupil P. Hattala, ačkoliv obranu jich sliboval od r. 1860, nýbrž žurnalista — dr. Julius Grégr v Nár. Listech. Články své zahájil 5. března 1886 a napsal jich (nepočítaje drobnější polemiky) 28 kapitol.

Grégr sebral své články v knihu a vydal ji koncem 1886 tiskem a nákladem J. Otty v Praze pod názvem Na obranu rukopisů K. a Z.

Gebauer r. 1888 nákladem Lud. Masaryka v Hustopeči vydal Poučení o padělaných RKZ pro širší kruhy inteligence české, v němž shrnul všechny námitky proti padělkům ve formě přehledné a slohem co nejsrozumitelnějším.

To jsou hlavní prameny k boji poslednímu, všech nejlítějšímu.

Když po 25 letech pročítáme důkazy o podvrženosti památek tak dlouho uznávaných, musíme se divit, kam lidé dali oči a kde měli rozum, že důvodům těm mohli vzdorovat. Poznané pravdě odporovati, jaký to hřích! učili jsme za dětství. Ale což kdyby lidé byli jen odporovali, ale oni rdousili odpůrce vlasteneckými provazy. Vysvětlení je jedno — šlo o národní dogma a dogmata se nezkoušejí, v ty se věří.

V Rukopisech je — na pouhých 16 listech — při 6000 slov přes 1000 chyb mluvnických. Tedy každé šesté slovo je nesprávné. A kdyby bylo potřeba učenosti, aby tomu člověk rozuměl! Není však potřeba pražádné učenosti, nýbrž jen soudnosti průměrného rozumu.

Padělatelé znali dost staročesky na svou dobu, ale pramálo na dobu naši. Někde si vůbec nevěděli rady a jen tak po čichu si vymýšleli, jak by své výrazy postaročeštili.

A tak nám natvořili takové nesmysly:

1. říká se nejen novočesky zelený strom, ale i staročesky se tak říkalo; v Rukopisech se však říká zelen strom, črn les, k modru vrchu.

Protknúti je slovo staročeské, znamená tolik, co naše probodnouti. Padělatelé neznali dobře význam slova a proto napsali, že Jaroslav zachvátil mečem Kublajevica a že ot ramene šúrem kyčlu protče, což znamená, že mu od ramene šourem kyčli probodl. Chtělo se patrně říci, že mu kyčli šourem od ramene rozsekl, ač i to je nehorázný nápad.

Říkáme hýbati něčím, vítr hýbe stromem. Ale falsatoři myslili, že staročesky se mohlo říkat hýbati něco, což je novověký germanism; a tak v rukopise zelenohorském Lumír bieše pohýbal Vyšehrad i vše vlasti. Takovou chybu mohl spáchat jen Čech vychovaný po německu v 19. století.

A takových chyb je mnoho: vyskytují se vedle sebe tvary jazykové, které jsou sehnány ze všech století, což lidem věřícím snadno se vysvětlovalo: náhodou. Kdyby se však našel obraz Jana Žižky a tvrdilo se o něm, že je z 15. století — kdyby pak na tom obraze Žižka měl v jedné ruce sice svůj palcát, ale ohnutý meč z tureckých válek, klobouk švédský a v ruce druhé revolver — jistě by nikdo nebyl tak pošetilý, aby věřil, že to je náhoda a že proto přece jen obraz maloval Žižkův současník.

*

Konečně obránci RKZ mohli říkat: to jsou malicherné hnidy a trusy. A skutečně stáli bychom snad bezradně nad takovými podivnostmi, kdyby se Václav Hanka nebyl dal přímo chytit za ruku jinými chybami. Hanka před tím, než objevil Rukopis královédvorský a než Kovář objevil Rukopis zelenohorský, naučil se staročesky, co mohl, z mluvnice Dobrovského a ze staročeských památek; vydal pak malý nákres staročeské mluvnice při vydání staroč. památek nazvaných od něho Starobylá skládání. V té mluvničce své i při vydání Starobylých skládání dopustil se četných chyb, což vrstevníci ovšem nevěděli. Proto jim také nebylo nápadno, když v Rukopisech nedlouho na to objevených, nalézaly se tytéž chyby. Naopak vrstevníci našli jen v Rukopisích potvrzení té staré češtiny, kterou znali z Hankovy theorie.

Ukázky:

Říkáme: dva a dvě a říkalo se tak i staročesky. Hanka však myslil, když se říkalo dva orly letíta, že říkalo se také dvě orlici letítě. Ale to se neříkalo, říkalo se v duale pro mužský, ženský i střední rod — letíta. A ejhle, v Rukopise zelenohorském čte se: dvě děvě stastě.

Veliká nehoda přihodila se Hankovi, když vydával staročeskou báseň Alexandreis. V básni se na jednom místě nalezají tyto dva verše:

tehdy sě zástup zamiesi,
biechu u vojště lítí čěsi, —

Hanka tomu nerozuměl. Tolik staročesky neuměl, aby byl věděl, že slovo čěsi je množné číslo od čas, tedy časové. On to slovo četl jako Češi. A když četl Češi, nutil ho rým, aby četl také zaměši. Jenže co je to zaměši — zaměšiti? Hádal a vyhádal, že je to staročeské slovo zaměšiti a že podle smyslu znamená tolik, co zaškarediti. zaměšiti se = zaškarediti se. Tak to vyložil se slovníčku k Alexandreidě přidaném. Než, nehodo zlá, takového slova ve staré češtině ani v žádném slovanském jazyce není. A také v těch dvou staročeských verších není zaměšiti, nýbrž zamiesiti, což znamená v nové češtině: zamísiti, zamíchati, a ty dva verše by novočesky zněly:

tehdy se zástup zamíchal,
byli u vojště lítí časové —

Toto nově udělané, vymyšlené, vyhádané slovo se brzy na to vyskytlo třikrát v Rukopise královédvorském; patrně se Hankovi velice v něm zalíbilo:

zaměšichu se voji —
zaměši se chám jich krutým hněvem —
vrah zaměši zraky —

Ještě v prvém případě (zaměšichu se voji) mohl se jakž tak připustit smysl, že se vojska zamíchala, jako se zástup zamíchal v Alexandreidě, ale nedopouští toho smyslu situace v básni líčená. Čestmír vyzývá vojsko své, aby potrestalo nevěrného Kruvoje; pod účinkem jeho slov jistě se vojsko nezamíchalo, nýbrž — jak Hanka chtěl říci — zaškaredilo. V druhém a třetím případě už je to bláznivý nesmysl, má-li se rozumět, že se chám zamíchal krutým hněvem a vrah že zamíchal zraky.

Ale to všechno věřících nepřesvědčovalo, a „kdyby Hanka sám z hrobu vstal, jak se vyslovil spisovatel J. V. Frič, a kdyby řekl: Já jsem Rukopisy psal, ještě bych mu nevěřil.“ Na konec ten Václav Hanka opravdu vstal z hrobu a řekl to. Zdá se, že Hanka si přál, aby se jednou poznalo, že on byl tím zázračným staročeským básníkem. Neboť do jedné iniciálky nastrkal všelijaká překřížená písmena, s nimiž si dlouho nikdo hlavy nelámal. Až Ladislav Dolanský si s nimi pohrál a nalezl, že Hanka do iniciálky vepsal: Hanka fecit — Hanka udělal.

*

Hanka fecit — Hanka udělal, slyšeli jsme, a přece zůstával v českém národě mocný tábor věřících. Strašný doklad, jak nesnadno je z národa vymýtit víru a třeba pověru. Tato víra v Rukopisy byla posvěcena slavnými jmény Palackého a Šafaříkovým. Gebauer marně vysvětloval, že autority neplatí. Neboť tytéž autority věřily také v Píseň vyšehradskou a Píseň krále Václava, také ve všechny glossy v Mater verborum a v Evangelium svatojanské t. j., věřily v rukopisy, které obecně uznány od jejich časů za padělky. Právě tak všechny důvody, pro které Palacký a Šafařík uznávaly RKZ za pravé, časem ukázaly se mylnými. Obhájci na konec pořád tvrdili, co na počátku, že nálezcové Rukopisů neklamali, že svědkové odpřisáhli nález Hankův, že autority uznávaly rukopisy, že zkoušky dokazují pravost, že z dialektů se může dokázat pravost, že učenost básní a krása jejich jsou důkazem pravosti. To je význam předmětu, jenž dostane název palladium a stane se předmětem národního uctívání. Víra se vžije.

Josef Hlávka, zakladatel České akademie, věřil v Rukopisy až do smrti a zanechal fond, jímž má být obdařen ten, kdo dokáže pravost Rukopisu královédvorského a zelenohorského. Pokus oslabit Gebauera provedl r. 1896, po deseti letech boje, pan dr. Flajšhans, ale plné ceny Hlávkovy nedostal.

—::—

AFORISMY Z TĚCH MINULÝCH BOJŮ.

Byli mužové, kteří nebyli odborníci a přece pochopili, která strana má pravdu. Uvádím profesora chirurgie ve Vídni dr. Edvarda Alberta, jenž psal Gebauerovi 13. listopadu 1888: „Přiznávám se upřímně, že jsem s útoky na RKZ nebyl velice srozuměn. Vy arci jste mohl se stanoviska odborníkova útočiti i sebe prudčeji; též i Goll a i poněkud Masaryk. Ale když i Seydler vystoupil s počtem pravděpodobnosti, zdál se mi útok příliš umíněný a příliš horlivý. Že pak se děl útok na věc pohud posvátnou — takořka na relikviář — bylo mnoho lidí v citu svém jaksi uraženo. Avšak velice jsem byl upokojen klidností Váší práce. Nemyslím tím jen způsob, jakým jste se v polemice choval, ale především onen klidný a rozhodný postup práce. Vždy jasněji a jasněji se Vám pravda objevuje. Každé nové pozorování Vám dodává smělosti a ráznosti nové. Přesvědčení Vaše je od doby k době pevnější, důkaz Váš úplnější, ostrovtip Váš hlubší . . . Ještě jsem myslil, že nemožno si pomysliti, aby kdo okolo r. 1817 měl tolik vědomostí a poesie zároveň, aby RK i RZ složil! Z této nemožnosti, pokládati Hanku za člověka tak umělého, mi svítala jakási naděje. Brožurkou Vaší (míní Poučení) však i to otřeseno a nyní musíme připustiti, že době okolo 1817 jsme posud nerozuměli. Byl to tedy skutek ovšem žalostný, že nová universita česká začala své působení zničením relikvií; ale s druhé strany je skutek ten i očištění.

Každým způsobem jste obohatil naše myšlení skvěle. I kdyby RK. a RZ. byly pravými, učenost Vaše nebyla by menší. — “

*

Hledala se tiskárna. Athenaeum vycházelo sice až do prázdnin (do července) r. 1886 v tiskárně Jana Otty v Praze, ale rukopisný boj nutil redaktora prof. Masaryka, aby se na ročník IV. ohlížel po nové tiskárně. Sešel se některý den v září 1886 v bytě prof. Gebauera náhodou s dr. Edvardem Grégrem. Dr. Grégr mluvil tak, že vlastně byl na straně rukopisných odpůrců. Zejména s prof. Masarykem, ač se viděli ponejprv, mluvil proti Nár. Listům. Povídal: „Do čeho se Národní Listy dají, to rozšlapou a pokazí.“ Že prý bratr jeho napřed upřímně věřil v Rukopisy, později však články jaksi vázly. — Po takovém hovoru prof. Masaryk vyzval tiskárnu jeho v Tůních o rozpočet, že by jí dal tisknout Athenaeum. Dne 30. září 1886 dostal od ředitele tiskárny D. Sluníčka odpověď: „Vraceje laskavě mi zapůjčený ročník, prosím zároveň za omluvu, že na ten čas není mi možno obstarati tisk časopisu Athenaeum a z té také příčiny že ani rozpočet nepřikládám. V obzvláštní úctě . . .“ Ředitel Sluníčko ptal se totiž dra Edvarda Grégra, má-li Athenaeum převzít a dr. Grégr telegrafoval z Vídně: „List, který vystupuje proti Juliovi Grégrovi a národu, se tisknouti nemůže.“ Po dvou letech a to 28. prosince 1888 prof. Masaryk opět se potkal s Edv. Grégrem u Gebauerů. Byl přítomen také zemský inspektor Tille. Masaryk domlouval dru Ed. Grégrovi, že Nár. Listy se neslušně chovají, a on odpověděl: „Mladočeši vlastně už všichni věří to, co vy, jen se stydíme ještě to vyznat.“ Druhý den na to, vypravoval prof. Masaryk, potkali jsme se na ulici. Šel s Tůmou a ještě s kýmsi. Uviděv mne, kvapem sklopil zrak, abychom se nemusili pozdravovat.

*

Důkazy z náhody — to byla na konec jediná zbraň těch, kdož hájili RKZ. Pan dr. Flajšhans r. 1888 velice vtipně odpověděl na tyto důkazy z ná-

hody, kterých věda nepřipouští. „To je všecko pravda, napsal, a v tom spočívá také hlavní důvod věřících; v těch drobnostech, které podařilo se vyvrátiti a v tom počtu možných omluv. Ale to vše, každé zvlášť, může býti; může nějaký rukopis býti podoben pravopisem druhému; může míti odchylky své vlastní atd; ale nemůže — aspoň není pravdě podobno — býti možno připustiti zároveň v toliku — ve 100 a více případech — různých omluv s t o. Abych příkladem věc objasnil: Může býti člověk jednoruký, jednocký, se šesti prsty na nohou, albino, koktavý, příliš vysoký atd., ale aby jediný člověk byl zároveň jednoruký a na druhé ruce měl šest prstů, zároveň jednooký, albino, koktavý a obr — takový člověk se myslím ještě nenašel — a nenajde. Možno, že snad některý starý Čech vyslovil **o** — místo e (jako Třemošná, světom): velice málo pravděpodobno je, že by si byl týž Čech utvořil (jinak nedoložené) slovo b e d r o s t s touže chybou **e**—**o**, tedy b o d r o s t; nepravděpodobno je však, že by byl týž Čech také omylným tvořením vytvořil duál na — **tě** místo — **ta** a je téměř nemožno, aby byla bývala po 500 letech jiná osoba živa (Hanka), která měla tytéž chyby a tytéž několikeré náhodnosti zároveň. Je možno, že do sněmovní schůze některý poslanec nepřijde, že zapomene nebo nechce a podobně: ale je naprosto nepravděpodobno, že by zapomenuli přijíti všichni do jednoho, ač theoreticky takovou m o ž n o s t připustiti musíme: podobně je nepravděpodobno, aby v rukopisech scházely (nově objevené) správné tvary všecky, místo nich však aby se objevovaly jen novočeské odchylky. Každá možnost má konečně své meze."

*

Ukázka Hattalova slohu. Vyňata je z P o k r o k u 21. února 1886, kdež Hattala vykládal staročeskou báseň: „Š l a d v a t o v a ř i š e v j e d n o m ě s t o t i š e." „Podruhé skladatel anebo přepisovač písně I. od verše 7. až do konce tak nespůsobně zahalili moment erotický, jako kdy by jim bylo šlo zvlášť o důkaz, že Čechové za jejich času byli paederasty. Nemotorností té podobných však nedopouští se pravá poesie prostonárodní, poněvadž „ihr Wesen vor allem in der Stärke schlichter Naturwahrheit liegt, die dem dichterischen Genius das Geheimniss ihrer Kraft wie von selbst offenbart, nicht aber in dem künstlichem Befolgen abstrakter poetischer Regeln" a sice nejen dle Volkmanna, citovaného již na str. 90. 91. B r u s u mého, než i dle jiných důkladnějších znalců jejich. Potřetí kdy by Feifalik i zcela pravdu měl o metru písně I., nesvědčilo by to dřív o prostonárodním původu jejím, než by bylo hodnověrně dokázáno, že prostonárodní poesie česká v XV. století, kam transkribované zbytky i původem svým vůbec spíše patří než na konec XIV., veskrz asi tak svobodně zacházela s rýmem, jak se toho F. kromě příčin dále vyložených už i z té marně dokládá, že se nedomyslil ani výminky právě vyslovené nijak, ačkoli k tomu jistě nebylo třeba příliš bystrého rozumu. Konečně přirozená poesie česká velice se podobá podnes překrásné přítelkyni své, zachované v RK., a liší se od umělé i nejstarších rýmařů českých a písemné češtiny vůbec dle § 36. mého Brusu nejpatrněji tím, že neplýtvá tak nesmírně enklisemi ť, to a ž, jako na př. prvou z nich i píseň I.; potřebujíc ť čtyřikrát a sice ve v. 9., 13., 17. a 23.: Tuť, tohoť, jižť a jáť... Ještě víc odporují prostonárodnímu původu jeho (zlomku II.) obsah a vazba dvou posledních veršů, rovnajících se smyslem této prose, neobtížené žádnou enklisí: Z jedné z těch růží vínek uvila. Z jedné růže totiž jest opravdu těžko, ať nedím, nemožno vínek uviti vůbec a tak skvostný zvlášť, o jaký v té písni nejspíše šlo. Růže znamená ovšem i růžový keř jako ve v. 2. téhož kusu a v Róži RKho; dle dříve dotčené verše vztahují se, jak obyčejně, k nejbližší části předchozí věty, kde se jistě míní květ a sice dle v. 1. a 2. jen jednoho kře růžového. Konečně i vazba veršů 5. a 6. odporuje předešlému výroku Volkmannovu o prostonárodní poesii, vynikající atrakcí, jaké neznám odjinud podnes. Bez ní čili pravidelně zněl by v. 5. takto: Z jedné těchže ruoží. Kde by však o slabiku méně bylo třeba, tam by i ruož obstálo. O původě tří posledních kusů mlčí Feifalik, jak už i výše řečeno, zcela. Mně již i j a k o ž t o kusu III., jsouc obtíženo dvěma enklisemi, **ž** a **to**, mimo metrum arci zbytečně, zavání školometstvím a sice tím odporněji, čím se méně podobá pravdě, že by teprve přepisovač byl přeměnil jako v jakožto. Tak smýšlím ovšem i o plýtvání enklitickým ť, dotčeným i proti kusu IV. a V. ještě. O prostonárodním původě týchže kusů (posledních) pochyboval tuším i F. sám, poněvadž naň ani tak ostýchavě nenarazil jako u kusu II. Nejspíše c í t i l už i F. aspoň to, že se zmínka o skládání písní nehodí lépe do situace, míněné kusem IV., ani do prostonárodní poesie vůbec, než na př. páté kolo u vozu o čtyřech. Dále týkají se oba kusy patrně více prosaicky než poeticky takého záletnictví, jaké hejskové, poběhlice a mužatky, podobní a podobné panici a panně kusu IV. a paní V. spíše dovedou provozovati s kýmkoli a opěvovati než obecný lid." Smysl je krátce ten: protože se v básni té vyskytuje enklitické **ž** a **ť**, není prostonárodní. —

*

Staročeští Sokolové. Nejstarší čeští Sokolové jsou Záboj, potom „dva syny, jejú hlasy přecházesta v muska" a vojáci dobývající pětipatrovou skupinou hradu Kruvojova, potom Bivoj, jenž chytal divoké svině... Nejstarší česká družina Sokolek je — družina Vlastina v dívčím boji. Takových a jiných veselých věcí dočtete se v P ř í s p ě v c í c h k d ě j i n á m s l o v a n s k é h o t ě l o c v i k u, jež v časopise S o k o l u uveřejňoval v čas boje rukopisného br. K a r e l V a n í č e k. Kdo chce, najde v tom čtení mnoho příležitosti ke šprýmům. Hledíme-li na věc vážně, nutí nás však k nešprýmovným myšlenkám. Právě od našich Sokolův byli bychom čekali a zajisté právem, že ve veřejnosti měli by vystupovati, aby se druzí od nich učili, mužně, prostě, rázně. V článku Vaníčkově hemží se předně tolik prázdných frásí, že bychom v jejich

původci jakživ Sokola nehleděli. Ale to byla bohužel taková doba. Dokazovat, že staří Čechové a Slované uměli bojovat udatně (doklady z řeckých a římských pramenů, ze Šafaříka), bylo zajiste zpozdilé. Že i Čechové staří byli otužilí, obratní a těla cvičeného, rozumí se také, neboť ve staré době platila osobní statečnost. Ale vybrakovat Záboje a Čestmíra z RK pro dějiny slovanského tělocviku, to přesahovalo míru. Br. Vaníček dokonce se tvářil, že rozumí známé matenici z dobývání hradu Kruvojeva, ba dokazoval z ní nepřímo pravost rukopisu. Mnozí už dnes neznají ten básnický rebus v básni o Čestmírovi. Zde jest: Pražané dobývajíce hradu Kruvojova přiklonili stromy vysokorostlé k hradbě, aby prý klády, jež by obhájcové hradu shora spouštěli, po těch stromech se svalovaly. Takovým přístřeším proti kládám se chráníce, Pražané postavili se do řady ke zdi hradební. Jak tam stáli, položili si dřeva na ramena a postavili dřevce vedle sebe. Z toho jim vyrostlo jakési lešení, jehož částí byla i těla Pražanů. Na tuto řadu vystoupila druhá řada Pražanů a ta svázala zase kopí po ramenou rozložená. Na tu řadu vystoupila Pražanů vrstva třetí. Na tu čtvrtá. Na tu pátá. A tato pátá řada Pražanů sahala až „k vrchu ku hradovu." S tohoto vrchu hradu prý hořely potom meče, sípěly střely a řítily se bouřící klády na Pražany. Než Pražané té páté vrstvy své vysoké pyramidy zpod přikloněných stromů nebo skrze ně odolali těm, kdož bránili Kruvojův hrad a „jarno přese zdi tekli." Prof. Gebauer v Poučení napsal, že věci líčené mohly by se vypravovat o equilibristech a clownech, že by skuteční válečníci a dobyvatelé něco takového mohli vykonati, není a nebylo nikdy možno. Palacký řekl, že nikdy nečetl, aby tímto způsobem v Čechách hradu bylo dobýváno. Ale jestliže kdo, tedy Sokolové naši byli odborně povoláni zjistit, že taková pyramida je nesmyslná a že Hanka zblábolil něco, co jemu samému nebylo dost jasno a k čemu arci ani stará jeho čeština nevystačila.

—::—

JAK PSALI BÁSNÍCI O BOJI.

Čtyři básníci udeřili ve zlaté struny proti odpůrcům Rukopisů a proti filosofům sebevraždy; Antonín Šnajdauf v Národních Listech, Adolf Heyduk ve Zlaté Praze a Jaroslav Tichý (prof. Rypáček) v proslovu, kterým se zahajovaly divadelní hry v Brně. První z nich však byla Eliška Krásnohorská, která v prvém čísle Zlaté Prahy na rok 1887 uveřejnila dvě básně o českém starověku. Druhou z nich tu citujeme.

Moderní útok.

Jak víří útok, jiskří meč
a řinčí náraz hbitých kopí.
Kdož nepřítelem? s kým to seč?
v čí krvi se tu pole topí?

To nebřmí Slavoj, Heřmanov,
ni Výhoň, žádný z dávných reků;
toť na tebe jest krutý lov,
ó štvaný český starověku!

Toť módních Čechů tažení,
jež vybroušenou vědy zbraní
ti zapřisáhlo zničení,
by stín tvůj nezbyl stínem ani.

Ty nejsi ničím pro těch voj,
jimž k úsměchu tvá zpěvná sláva,
ten dav, jenž hlásá svatý boj,
když pomníky tvé rozkopává.

Ty nejsi pro ten divný rod,
jimž hany korouhev se vznesla,
v prach mohyl tvých kdy vetkla hrot,
s „Ne!" záporným — s „Ne!" místo hesla!

Ne! pro jich přerodilý cit
jsou fraškou tvoje památníky;
jich duch je cizou slávou syt, —
tys nebyl pro ty podkopníky!

Tys nebyl! Ne, tak nežili
a neválčili muži tvoji
tak nikdy Němců nebili —
tak vzdorni, volni a tak svoji!

Ne! V Libušiných šerých dnech
si nemohli tak směšně stýskat,
žeť nechvalno, by hrubý Čech
chtěl v jemných Němcích pravdu iskat.

Tak nekypěla naše krev,
jež známa nám svým klidným chladem . . .
tak nikdy nezněl český zpěv,
by mocně hýbal Vyšehradem!

Ne, Taký zápal, taký žár,
jímž Záboj dýše, naším není!
Věc jediná jen: bratří svár
jest pravdy věrné zpodobení.

Však ono hnutí k otčině,
ten duch tak vroucí — lež to schválná!
Tak velebně, tak hrdinně
nám neplá dějin zoře dálná!

Tuť příliš velký každý rys,
tuť příliš mužné citů blesky;
ne! obojí ten Rukopis
jest příliš lepý, by byl český!

Ty paže srostlé se zbrojí
a k cizotě ten odpor žhavý —
ne! Rukopis ten obojí
jest příliš český, by byl pravý!

Tu nikde z jména vlasti smích,
tu nikde pohrdání svými,
tu nikde sebebijčí hřích —
a to že nejsou plané dýmy?

Tu spolné lásky silný zjev,
tu Čechu Čech jest nad vše dražším!
Ne! nemožný ten smělý zpěv
nám příliš přeje, by byl naším.

Tak vroucně, cele, bez mezi
Čech Čechem nebyl v žádné době!
Ať podléhá, ať vítězí,
vždy cizím dá se ku porobě . . .

Jsme v srdcích příliš otroky,
jen vrahům chceme sloužit krotce . . .
nuž, bijme staré proroky,
již svobodné nám líčí otce!

Tím volným duchem prozrazen
jest klam, jenž veršotepcem zroben;
ten národ, jak tam zobrazen,
jest nám až děsno nepodoben . . .

A nesmí, nesmí pravdou být,
co z oněch zpěvů řve nám k duši:
toť starý lev! Sem rychle štít,
ať našich slabin nerozkruší!

Sem štít, ať skryje na čelech
nám známky hanbou vypálené,
že není Čech, čím býval Čech!
Hoj, na lví stín ať útok žene . . .

Tak zdá se mi, té výpravy
že slyším tajná vříti hesla,
ač žádná ústa ze vřavy
tak bez hledí jich nepronesla.

Eliška Krásnohorská

—::—

MAFFIÁNÍ ODPOVÍDALI.

Jednoho dne, za nejlítějších útoků přinesl jeden z našich filologů do Maffie — tak pokřtili jsme s dobrou myslí své schůze dle nadávky dra Jul. Grégra — tuto parodii, která svým humorem je svědectvím, že maffiani zachovali si bodrost ducha přes všecko posílání k čertu a všecky národní kletby. Roku 1886 vyšlo rychle za sebou v trojím vydání toto Nové skládánie, jež zdánlivě bylo tištěno v Lipsku, poněvadž i české tiskárně šlo o kůži, kdyby se byla prozradila, že propůjčila své kasy sazečské a lisy tiskařské nevlastencům z národa vyvrženým a že se takto poskvrnila. Otiskujeme toto Nové skládánie. Připomínáme, že tehdy byl starostou pražským sládek Vališ; jiná jména lze snadno uhodnouti: Jebúr (tak říkal Hattala Gebauerovi), Kákrej, Kalousek, Píč, Kvíčala (Johannes Politikus). Toma (Masaryk), Bačkovský, Tadra.

Nové skládánie o velikém pobitie Tataróv.

(3. vydání.)

Zvěstuju vám pověsť velesměšnú
o velikých pótkách, liutých bojech,
nastojte i veš svój um sbierajte,
če ho zby z Květovy gramatiky.

I.

Ve vlasti, kdě Vališ vojevodí,
jesti tamo chýžka nevysoká,
nevysoká, Museum jej imě.
V chýžici té Hanka divy tvořil,
velké divy, vzácné rukopisy:
glosy, piesně, skládánie přerózná,
Libušin súd velepřepamátný,
evangelium též svatojenské.
vóbec množstvie rukopieskóv lepých,
nad vsie ale jeden najlepější,
vzácný rukopiesek Králedvorský.
Lepý bieše jako modlitvice,
ježe nosia panny po přiekopech,
kehdy u neděli z cierkve idú.
Napisa jej divotvorce Hanka,
napisa jej na pergamen bielý,
piesmo vykládáše stkvúcím zlatem,
zdobieše jej rumělkú, karmínem,
najvrchněji novú prajskú modřiú.
Stejně velevzácen obsah bieše,
dřevnie učenosti dókaz jistý.
Diviechu se liudé krásě také,
putováchu v město Vališino,
klaniechu se rukopiesku vele.
Dlúho vlasti naše v míře biechu,
dlúho hlúposť mezi lidem ktvieše,
ne Jebúrem búřa v zemiech vstáše,
vstáše diela - dle taterska popa,
ježe hrozný Jebúr nenapsané,
netlačené chtieše pohubiti,
diela, jež pop devět let skládáše,
holedbaje sě jím před vsím světem,
v desátém však niče nevědieše,
než če Jakub Grimm pověděl bieše.

II.

Když sie slyše Martin, pop taterský,
slovútný rezániem i kresániem,
če sě strojí na Obranu jeho,
(slyše o tom právě o Sylvestře,
kehdy pivo plzně - dle bumbáše)
žluč sě jemu rozli po útrobě.
Je sě domobranu svolávati
na obranu vlasti, rukopisa.
Káže psáti Václeslavu Volčku
drobné listy do všech krajóv valných.
Sám i popův sluha vyskočieše,
sluha věrný, Brkoslav Patěra,
i popova lepá kucharica.
Nahrnucho, čeho třeba bieše,
Grimma, Humboldta, Liebiga, Klemma,
i jechu brániti rukopisa.
Sám pop sěde ku psaciemu stolku,
hodla hnáti liuto na Jebúra,
hnáti liuto bez milosrdenstvie.
Uslyše to Jebúr vojevoda,
že pop spěje na jeho gramatiku,
uslyše to král i na záchodě,
slyšechu to bodří masarici

i sbor veleslavných bnidopichóv:
srotichu sě druhý ke druhému
i sebrachu převeliků vojsku,
i tažechu polem protiv jemu.
V Atheneumě sě položichu,
položichu i popa zdé ždachu,
popa i armádu novinárskú.
Sebrachu sie „šmoci" z časopisóv,
i tažechu protiv Jebúrovi.

Tu pop káže všem svým čarodějem,
chemikôm, hvězdáróm, kůzelníkóm,
aby zvěstovali uhodnúce,
práv-li rukopiesek Králedvorský.
Sebrachu sě nalit čaroději,
chymici, hvězdáři, kúzelníci,
siehodlúhé necky přinesechu,
necky kyselicú naplněné.
Do nie rukopisy namočichu,
všechny, če jich bieše v Museumě,
i je luhováchu velevele.
Luhováchu také Králedvorský,
i vyprachu špínu museumskú.
Die tu druhóm čaroděj Bělhúbek,
ký tu zkúšku pracno vymysliese:
„Se! láhvica malá s krevnú soliú!
Kaké piesmo ožive tú soliú,
jesti stáro pět set pól sta rokóv,
kaké neožive krevnú soliú,
to psa neomylno Václav Hanka."
Vstachu všicci čaroději popšči,
diviechu sě učenosti také,
i chválechu výpovědi jeho.
Pomazachu všecky rukopisy,
pomazachu také Králedvorský:
ajta, oži piesmo Králedvorské.

Vzradova sě množstvie „šmokóv" velím
prokní teče do redakce svojie,
i do řad sě vespol postavichu.
Tu sě prvý boj v hromadu srazi.
Jako domovnice kehdy přetí
špínu polit klevtné súsědky
a ty spílajíce lajú dále:
tako by roj slyšán z časopisóv.
Zákrýš dščíše jako přieval z mrakóv,
mnich Kaňúsek ohněm búře pláše,
Gröger řváše jako rachet hroma.
Nalit Athénčíci s nimi střetnú,
oruženi pravdú svú a vědú.
Tataré srazúce mladé k starým
rozprnuchu vsiu jich gramatiku,
poplenichu vsie, co vědú sluje.
Aj, tu leže aurist lepotvorný,
ondě velevzácné imperfectum
tu kóň vleče v střemnech estětiku,
ondě historia milost ždaje.
I by bojeváno dlúho, kruto,
obě strany jarobujnú silú,
druha druzě postúpati brání.
Tataré již nevědúce rady,
hlasovánie lechóv spósobichu,
lechóv mnohých i starých pensistov
Klatbu vlasteneckú pohrozichu
vsiem, kto s nimi nechtie vojevati,
akademiky si podmanichu,
dva slavisty sobě opatřichu,
Prusieka i pravoslavna Pieča

III.

Váleno rok, váleno rok vterý,
vícestvie sě nikamo nekloni,
i by hlúposť vsie hlúposti věčšie.
Křestěné úskokóv neznajiechu,
hnachu bez fortela do pohanóv
s takú pýchú, kakú pravdu jmiechu
Ajta! rozmnoži sě Tatar množstvie,
jak sě množie pepieci v ulicích,
kehdy pišči zahudú na pochod.
„Orgán fráse" hemžieše sě hudmi
nosiúcími napiechané v brciech
spisby filologóv, historikóv,
estětikóv vzvýš k popovu stanu.
Tu sě druhý boj k sraženie stroji.
Křestěne již množstvie pohan hnachu,
i již by jim byli odoleli,
by nepřišli čaroději v nově,
nesúce ty blány vylúžené.
Tataré se vele zapolechu,
na křesťany liuto vyrazichu,
velekruto je po sobě hnachu.

„Nevzmožno nám déle tako tráti",
zvola Johannes tu politicus,
„nevzmožno s přátely vojevati.
Komu výbor, komu drah životek,
komu drahy tučné sinekury,
tomu v Taterech milosti ždáti.
Tam nám bude dobra bydla dosti;
za mnú, za mnú, kdo tak smýšle" vece.

Aj tu Toma jak túr jarý skoči,
Johannesa za páže uchváti,
die: „Prorado, skvrno křesťan věčná,
v záhubu chceš vrci vědu svoju?
Ot pravdy pomoci ždáti chvalno,
ne v hlúposti od sveřepých Tatěr.
Zastyďte sě, mužie, takých řečí,
ač sě muži védy zváti chcete.
Pohynemli tu braňúce pravdy,
smrť sie bude národem pomščena,
vzdámyli sě hlúposti taterské,
„krevnú pomstu" nad sobú spáchámy.
Mrzek trúp všeliký Hospodinu,
hřiech v porobu „šmokóm" dáti šíju.
Za mnú pojďte, mužie, kto tak smýšle,
za mnú poďte, za mnú v Atheneum."

Johannes hned milosrdie prosí,
Athénčíkóv, voje v řady hrnú.
Ze všech vlastí, ze všech krajin světa
filolozi chorúhvemi věјú.
Rukopisi po brciech jim visia,

rukopisi, vzácné Hankoviny,
parallely na pleecch jim řeheú,
imperfecta jim na bujných hlavích,
imperfecta lepá, estětická,
rúčí auristi pod nimi skáčú.
Vzezvučechu hlasi filologóv,
uderichu zvuci historikóv.
Nalif srážajevě straně obě.
Podviháše mhla sě ote pracha
samoškrtska uma Prusiekova,
i by pótka kruta poslednějšie.
Vznide chřest i drnket z ohýbánic,
vznide syket od auristóv strašných,
samohlásek lom, súhlásek rachet.
I by klánie, i by porubánie,
i by žváně, i by nadávánie.
Bláto teče jak bystřiny dščevy,
mrch ležeše, jako v lesě dřievie.
Gröger řva, až od huby sě prášie,
Kaňúska zaměši hrozný Jebúr,
Prusiek bezhlav upěje na Plasko
Piečck poletuje semo tamo,
poletuje, až mu mozek sezžen.
Jurečěk sě koti přě Vorfátko
ten sě zavrtieše naposledy.
Bačko Mezulánský hubú mlátie,
přesně v čárkách i puntieciech svojich.
Tadár s Gollem stretne seu boji,
onde hnidopich s Patěrú vále,
vále chrabro, i mu ucho střiže.
Uh, by ryk, sténanie žalostivo:
abonentóv poče ubývati,
Osvětáři v škorně voda téci.

Ajta, Jebúr jako orel letě,
na prsú normalnú gramatiku,
u svém srdci dóvěru a přiemosť;
horlivosť mu z žhavú zrakú pláše.
Rozkacen hna, jak filolog pravý,
když mu formu zlú sě udá zřieti,
kehdy honie hřiešný komparativ:
tako vzliuti sě ve vrahy trči.
Druzi za niem jako krupobitie.
Vrazi kruto na Martina popa,
i nastachu popu liutí „česi“.
Srazista sě najprv auristoma,
zlomista je oba velím praskem.
Jebúr ves citaty popa zbrocen,
jotacú svú Martina zachváti,
ot ramene šúrem kyčlu protče,
i pop spade bezduch mezi nuly.
Zarachoce nad niem túl „s kresadlem“.

Uleče sě ves lud Tatar liutých,
otmetáše pérce jedovatá,
palováše tu, kdo téci móže,
sěmo tamo prokní k žlabu svému.
I by prosta Praha Tatar vrahóv,
Tatar vrahóv, augaróv i „šmokóv“.

—::—

PAN JOSEF TRUHLÁŘ

nám napsal 16. února 1911 po vydání jubilejního čísla Času:

„Velectěný pane doktore! S pocitem radosti i žalosti zároveň přečetl jsem včerejší číslo Č a s u věnované jubileu rukopisného boje, do kterého čísla neposlal jsem zpomínky jen proto, že jsem žádného vyzvání k tomu nedostal (snad pro nesprávnou adresu). Než i tak jest dobře; neboť byl jsem já pouhým trakařníkem, když budovali králové. Ale vězte, milý příteli, že boj onen byl jen s polovici vybojován, provedeno totiž jen řízení objektivní, ovšem tak důkladné, že snad toliko (jméno) ještě těm padělkům věří: hledání a určení zúčastněných osob literárním historikům teprv nastává, i bojím se, aby tento druhý boj nebyl někdy trapnější než minulý. Nešťastný národ český, který na úsvitě vzkříšení svého upadl v nástrahy pošetilých vlastenců. Vy buďte zdráv! Toho Vám upřímně přeje starý přítel — Josef Truhlář. (Pan bibliotekář se nemýlí; hledání adresy zdrželo nás tak, že jsme se na konec báli prosit ho o příspěvek v poslední takořka hodině.)

ČESKÁ UNIVERSITA.

Celý český tisk a veškeří vynikající vlastenci čeští neusilovali věru přes půl století o zřízení č e s k é university proto, aby se stala střediskem k šíření národního indiferentismu, aby hned v první chvíli svého působení byla táborem, z něhož se organisují soustavné výpravy na zohavení a zničení nejcennějších našich kulturních památek, aby se zneužívalo na ní vědy na potupu věci české, a aby — čeho nedovedla u nás ani dřívější německá universita — podnikala nyní naše vlastní: aby pomocí našich „vědců“ otravovala vlasteneckou vřelost v srdci českého studentstva, této chlouby a naděje našeho národa.

Dr. Julius Grégr.

—·—

Listárna. V seznamu těch, kdož účastnili se boje o RKZ. vypadlo jméno prof. Arnošta Krause; v jeho článku v Času 15. února je pak tisková chyba; má se čísti: d í l o s l a v n é h o R u k o p i. (Naráží se tím na případ z německé literatury. kdež kdysi oznamován byl náš rukopis jako Die Königinshofer Handschrift v o n R u k o p i). — Redakce děkuje za četná blahopřání k 15. únoru.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 24. února 1911. Číslo 8.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

F. SKÁCELÍK:

BÍLÁ NOC.

Svítí měsíc na bílý sníh,
září hvězdy jak drobty slunce
v drobných krystalech ledových.

Bílým rouchem prostřený stůl
je celý kraj pod nebem modrým
jak čisté květy levandul. —

Byl tichý den, je bílá noc;
sněhem, dálkou modrého nebe
vane prostoru sladká moc.

Je čistá zem i výsosti . . .
jenom temně zapadá v cestě
skvrna mé lidské bytosti.

*

CHVÁLA BOLESTI.

Dojde vždy jen na bolest,
i pravdy prostota
svést může z vytčených cest
ve smutku lehkého života.

Vlastní vůlí zajistit
si cenu života
je klam pro umělý klid
a nových zoufalství jistota.

Krásné velké určení:
bolesti jistota!
Dík za věčné spojení
s radostí těžkého života!

*

LIST Z DENNÍKU.

Přichází radost krokem váhavým . . .
Ještě jsem včera věřil, že smutků zlých
a bolů rozvratných se nezbavím,
a dnes chví radost srdcem bolavým.
Proč? Co stalo se?
Za okny padá sníh,
šedivo nade mnou, šedivo v obzoru,
tiše je, bez větru v hlubinách prostoru,
a vločky sněhové k sobě se tulíce
padají v zamlklé, zbělené ulice,
které jak dlouhá, skřivená údolí
točí se po bocích venkovských domů . . .
A to je všechno už, proč dnes nic nebolí? —
Ještě mám na stole slova Tvá k tomu:
jen tužkou napsaná, na pohled bledá,
jakési truchlivé líčí mně zvěsti,
pevně však psala je ruka Tvá snědá — —
v jakém as tichém a bezpečném štěstí? —
Když první slunce svit se střech se smekal,
už jsem ten dopis Tvůj srdcem svým čekal,
teď ho mám před sebou; o smutku vypráví,
však slyším přec jen krok radosti váhavý
v neslyšném dupotu tělíček sněhových,
jež prostor zašedlý, vážný i daleký
sype dnes na město zatichlé po věky
u řeky překrásné, u lesů smrkových . . .

A padá, padá dál změt vloček shonlivá,
do ulic městečka ticha víc přibývá,
tichnou v něm radosti i smutky neškodné,
pradávná radost zas z dáli se navrací
a srdce starou myšlenku vyvrací,
že žal je zákonný, štěstí jen náhodné.

—o—

T. A. HANUŠKA:

ODCHOD.

Už po dlouhé měsíce dohoříval smutně a oddaně. Choré ruměnce tváří a horečné zásvity zapadlých očí naplňovaly jeho pokojík tichým, hlubokým steskem. Zimní odpůldne záhy se šeřila, známí nepřicházeli příliš často k němu, a on zůstával, když soumrak padal na předměty kolem něho, sám se svými myšlenkami a vzpomínkami a díval se se svého lůžka do zasněžené zahrady. Čas od času přicházela posluhovačka poklidit a přiložit do kamen. Když otvírala kamna, padla vždy rudá záře do knihovničky a třásla se na barevných hřbetech knih. V posledních týdnech už nečetl,

jen se díval na seřazené svazky a vzpomínal. Jest vždy takové nesmírné ticho, když posluhovačka odejde, a myšlenky a předtuchy po špičkách přikrádají se k němu.

Neví, zda umře. Nemyslí na to. Jest připraven umřít i žít. Ale spíše umře, cítí to v prsou, cítí to v těch chvílích ticha, kdy naslouchá svému dechu. Chtěl by žít, snad ještě bude žít, snad až přijde jaro... Až rozkvete zahrada tu pod okny a vlašovky mihnou se vzduchem. Vždyť by ten jeho život byl příliš smutnou výpravou, příliš chudě by se vracel a příliš záhy. Několik nuzných let studií. Odkázán v nepohodě života na vlídnost a milost bohatších, krčil se po léta pod cizí střechou, sytil se cizím soustem, oblékal se obnošeným šatstvem. A za všechno musil platit stonásobnou vděčností. I zdravím zaplatil životu za ta léta. O zdraví chudší šel na svou výpravu.

Nikdy by byl netušil, že v tom neznámém světě dětské duše, do něhož vešel, je tolik tajemství a poznání. Děti měly ho rády, lnuly k němu kouzlem svých tázavých očí, a on sestoupil k nim prostotou své duše.

Proto na ně nyní tolik vzpomínal. Od nich naučil se tolik milovat život, svět, vesmír. Ony dovedly hovořit k trávě, mravenci, včele, k vodě, k oblakům, k hvězdám. Ony viděly v životě více než denní shon za chlebem. Od rána do večera pomáhávaly rodičům, ale při tom měly plné hlavičky samých důležitostí a večer sesedly se, rukama objaly kolena, zadívaly se do měsíce a objasňovaly si záhady vesmíru a spřádaly dobrodružství. A on v těch letech chudoby téměř zapomněl, že možno hovořit s trávou, s ptáky, s hvězdami i se svým srdcem i s utajenou silou své duše. Až prostinká odvaha té drobotiny ho tomu naučila. Naučila ho ještě mnohému jinému. Tomu, že rozkvetl sám uprostřed nich svým vlastním životem. Tak jako polní květ. Rozkvete, rozjasní několik očí svou barvou, vydýchne někomu svou vůni, k podzimu rozhodí snad do větru símě dalšího života, nebo snad o žních předčasně padne. A proto se nechvěl hrůzou před uvadnutím, odumřením. I květy umírají i hvězdy zhasínají po svém zákoně, aby daly svědectví vyšší pravdě. Svým životem. Podřaděním svého života nezměnitelným zákonům. Prostotou a svobodou své duše. Několik široce rozevřených očí pilo jeho barvu. To jest vůně jeho života, to jest smíření s jeho smutky. To jediné bohatství mu zůstalo z ochuzené výpravy.

Pravda, střežili tu jeho svobodu jako něco nebezpečného cizím pokoutním zájmům, jako něco podrývajícího autoritu společnosti. V posledních letech cítil na sobě upřenu dvojici potměšilých a nenávistných očí, tušil zostřený sluch za svými zády a slyšel na dálku slova napuštěná jedem. Po inspekci školní kdysi zaslechl poznámku o atheismu, o nepředepsaných methodách. Rozuměl dobře. V posledních dnech už ani děti k němu nepřicházely. Proč?

Přišla posluhovačka poopravila oheň. Rudé světlo padlo do knihovničky. Ten pohled ho vždy roztesknil, jakoby se díval na rozkvetlá luka pryskyřníky, kukačky, zvonky, kopretiny, jetýlek... a každý květ zná, z každého ssál med — a teď odejde snad daleko, zanechá zde rozkvetlé louky.

Posluhovačka vyrušila ho z myšlenek.

— Mladý pane, pan farář se mne ptal, jak se vám daří. Přijde se prý některý den na vás podívat a pozdravuje vás. On neodpovídal. Cítil chladnou ironii toho vzkazu. Jakoby někdo studenou rukou sáhl mu na srdce.

Jednoho odpůldne přišla maminka. Vzkázal jí, že je zle. Vrásčitá, ustaraná, v šátku zachumelená. A pláč zadržuje. On se na ni němě pousmál ale oči se mu chvěly smutkem. Venku na zahradě byla sněhová vánice, sníh pleskal do oken. Pochmurný, bezútěšný zimní den. Maminka si sedla u jeho lůžka, do tvrdých dlaní vzala jeho měkkou ubledlou ruku a mlčela. Jen koutky úst se divně chvěly. On se díval, jak metelice bije velkými chumáči sněhu do okna. A šedivý soumrak už pomalu zastírá pokojík. Pojednou na jeho ruku padne horká slza.

— Neplač, maminko, snad bude lépe. Cítím se dnes zdravější.

Ale matce to nějak podivně v hrdle zavzlyklo.

— A co dělají doma? Co dělají hoši? A co Mařenka?

Chtěl ji uvést na jiné myšlenky a rád by také slyšel něco o sestře, jež k němu bývala tak dobrá a jemná.

— Mařenka? Prosila mě, abych — abych ti vyřídila...

Hlas její dnes je nějak příliš tichý a chvilkami selhává. A jeho to tak trápí.

— Co mi vzkazuje?

— Víš, hochu, na jaře bude zas dobře. Budeš chodit u nás do lesů, odpočineš si... Víš, Mařenka ti vzkazuje, když ji něco bolí, když je jí těžko, že jde k pánu bohu o pomoc a že jí bývá potom lehčeji. Snad bys mohl také...

— Ne, maminko.

— Ale hochu, vždyť nemusíš... víš, Mařenka říkala, že se bude tolik modlit a že by chtěla, aby i tvoje modlitby se setkaly s jejími u pána boha. Vždyť bude zas dobře. Vyzpovídáš se, poprosíš pána boha, už jsi se tak dlouho nezpovídal...

Její hlas zněl tak lahodně a měkce a její oči dívaly se na něho s prosbou. V pokojíku se víc a více šeřilo a ticho se prohlubovalo jak propast mezi dvěma nechápajícími se srdci. Přimhouřil oči a mlčel dlouho. Ucítil, že na jeho ruku padla opět slza. Po chvíli mluvil tiše a zamyšleně.

— Maminko, já nemohu, nechtěj toho ode mne. Jsem usmířen s bohem.

— A proč nechceš, dítě?

— Ty nepochopíš, ale já nemohu. Rozmlouvám se svým bohem sám. Nemám tajností a hříchů před ním. Zpovídám se mu každou myšlenkou, každým slovem, každým skutkem a on nemá pro mne výčitek a hněvu. A kněži jsou lidé jako my...

— Ano, dítě, jsou, ale oni mohou prosit za naše viny, oni jsou tu na místě božím.

— Maminko, pamatuješ, pod okapem naší chalupy hnízdívají s jara vlaštovky. Jejich mláďata tam vždy pískají, a když dorostou, když je staří naučí litat, odlétnou, aby žila svým vlastním životem. Nech mne také, maminko, žít. Ty si žiješ svým způsobem. Ty vyhovíš svému svědomí modlitbou, zpovědí. Nikdo tě k ničemu nenutí, děláš si, co chceš, dopřej toho i mně. Dalas nám život jak těm pisklatům, naučilas nás lítat, nech nás tím životem hospodařit. I já mám své svědomí, svou víru a podle ní žiji a podle ní umru, nenuť mne proto. Vždyť bych neměl svého vlastního života, své vlastní duše, kdybych měl žít podle tvého svědomí a ne podle svého.

Nechápavě a s bolem dívala se na něho, víčka očí začínala se jí chvět. Mlčela. Vítr metal stále sněhové spousty do oken a soumrak houstnul. A on cítil, jak mu matka něco béře, co dosud bylo jediným jeho majetkem. Je mu při tom strašně smutno, že právě matka mu to béře, upracovaná, ustaraná jeho matka, kterou má tak rád. Nemůže pochopit, že ta jeho volnost, jistota duše jest mu stejně čímsi svatým jako jí ta prostá víra! A jeho život už tak je ochuzen, mládí prožil poníženě z milosti cizích a teď, kdy umírá, má se vzdát svého nejvnitřnějšího záblesku štěstí, své svobody a odpoutání, jež rostlo v samotách utrpení a jež dává mu klid posledních chvil.

Mlčení tížilo dvě srdce On zadíval se do ztemnělého kouta a matka přitiskla mlčky šátek k očím.

— Maminko, mamičko, na jaře až k vám přijdu, tak se vyzpovídám, udělám všechno, co budeš chtít. A bude nám spolu dobře, tak se těším . . .

Nemohla ztajit usedavý pláč pod šátkem.

— Vždyť přece jsem tvá matka. Nechci ti radit k ničemu zlému. Mařenka mě o to prosila i já tě prosím. Pán bůh se bude radovat. A vím, že potom bude lepší. Až se zotavíš, přijedeme s Mařenkou pro tebe, viď, hochu, že mi to uděláš k vůli. pan farář mně tak radil.

Neodpovídal. Vítr nelítostně šlehal okna a s hukotem vrhal se mezi větve stromů. Trapné, napjaté ticho zalilo pokojík, v němž už jen temné obrysy dávaly tušit jednotlivé předměty. Chorý cítil se zesláblý a tak nějak opuštěn a vychladlý. Chtěl se schoulit pod peřinu, chtěl vysunout svou dlaň z ruky matčiny, ale ucítil jak ji pevněji sevřela, ucítil její tvrdý, mozolný dotek. Zdálo se mu, že maminka neslyšitelně pláče a tak nějak shrbeně, ustaraně rýsuje se na šedivém obdélníku sešeřeného okna. Pláče nad svým synem· umírá jí mlád, když dopracoval se postavení, umírá neusmířen s bohem, odcizen její víře. A s tím pomyšlením půjde tak schýlena k hrobu, a jak zodpovídá se sama sobě, jak odpovídá se po smrti? Lidé jí říkali o něm, že nechodí do kostela, že se ani křížem nepoznamenává, musí-li už tam jít s dětmi. Její dítě! — — Kolika jejími slzami musil by vykoupit pokoj své duše, své klidné a odevzdané shasnutí! Ona nechápe jeho vše, jeho bolestí a jeho tichých vítězství. Nemůže to ani chápat, ona, jež život prožila mezi hromadou malých dětí v boji a pachtění za krajícem chleba Jí snad víra byla sladkou útěchou a vědomí vykonaných povinností jedinou nadějí. A teď nejen, že jí umírá syn, ale i víru i vědomí vykonaných povinností jí béře. Spíše on jí může chápat než ona jeho. On asi umře a vyhoví-li jí, dá jí mír a útěchu do zbývajících let starostí. Pravda, za cenu jeho vzdání se, přemožení, pokoření, bude slavit své vítězství někdo třetí. Otřásl se hrůzou. Před očima mihla se mu dvojice potměšilých očí. Jakoby někdo pobíhal tmou a číhal na umírající a na mrtvoly, oči mu potměšile svítí.

— Maminko, chceš-li, zavolej kněze.

A opět nesmírně dlouhé ticho. Bylo mu těžce a smutně. Cítil takovou tíhu na prsou a v hrdle divnou bolest. Utonul úplně v svých zmalátnělých myšlenkách.

Matka tiše vyšla z pokoje.

Už tedy dobojováno. Vzdá se němě a lhostejně.

A pak půjde . . . chudý, ochuzen, ožebračen: Už tedy může jít — . .

—o—

NÁŠ PAN FIXL.

V letech padesátých (minulého století — zní to tak minule, daleko) na Hodoňsku každý ten Slováček byl vychováván k antisemitismu; vychováván rodinou, školou, kostelem, celou společností. Maminka nám zakazovala přibližovat se Lechnerovým, Židé potřebují prý křesťanské krve, krve dětské — vyhýbal jsem se tedy Lechnerovu domu vždycky velikou oklikou, a tak to dělali všichni čejkovští kluci kamarádi. Na kázáních co chvíle jsem slyšel napomínání proti Židům a stejně ve škole. Pan kaplan, když byl v nejlepší míře, vždycky požádal pana učitele, aby zahrál tu „židovskou“, odrhovačské napodobení židovského modlení. Bydleli jsme vedle pana učitele; když k němu přišel pan kaplan, obsluhoval jsem a slýchal jsem tedy tu „židovskou“. Po způsobu venkovských milovníků hudby pan kaplan ku všem kusům přibručoval nějaký ten text, při židovské „tajterltajterltajterltaj“ — a jak se tomu sám smával! !

Pověra o křesťanské krvi se mi tak vžila, že jsem pokaždé. když jsem se náhodou dostal poblíž nějakému Židovi — schválně jsem se nepřibližoval žádnému — okukoval jeho prsty, nelpí-li na nich krev. Ten hloupý zvyk jsem měl dlouho.

A přece jsem tenkrát měl rád pana Fixla, „našeho pana Fixla“. jak jsme doma říkávali. Teprve teď ve zpomínce si uvědomuji, že rodinný náš antisemitism připouštěl jednu výjimku přímo filosemitskou: ale jako dítě jsem si neuvědomil, že pan Fixl byl také Žid. Pan Fixl byl z Hodonína, hausírník; matka od něho kupovala plátno a všecky prádelné potře-

by vůbec. Čas po čase k nám přicházel pan Fixl, a my všichni jsme se jeho příchodu těšili; rozprostíral před námi hromady své zboží, o každém nám řekl, odkud je, ze které fabriky, komu už toho a toho kus prodal a kolik; pověděl, co je v Hodoníně a v okolních vesnicích nového, živé, zajímavé noviny. Rozumí se, při tom udal nějaký ten klípek, ovšem že pod rouškou tajemství. Na konec jsem já vždycky dostal kousek tužky (plevajz, jsme říkali) — pana Fixla jsme zkrátka a dobře měli rádi. A byl to pan Fixl „náš“.

Poznáním, spolužitím, hospodářskou vzájemností zapomnělo se na krev — ta pověra platila jen pro ty Židy, se kterými jsme se nestýkali a větším dílem, že každý rituální pověrec měl nebo má svého pana Fixla. Židovské děti měly svou školu nebo svého učitele, rostli jsme tedy každý od sebe, člověk člověku cizí a odcizený. Oni měli své ghetto židovské, my své křesťanské.

Teprve na reálce v Hustopeči měl jsem spolužáka Žida. Ale vyhýbal jsem se mu a díval se mu na prsty... Natřápili jsme se ho všichni dost a nekřesťansky; a přece byl to hoch z gruntu dobrák, nechytrý, špatně se učil a vůbec in natura vyvracel všecku tu naši židovskou psychologii... A tento Žid spolužák stal se mému antisemitismu Damaškem.

Udělali jsme jednou letní výlet na palavské kopce. (Neříkali jsme: hory.) Na zpáteční cestě zdrželi jsme se na svačině v hospodě v Dunajovicích; pilo se víno, pivo, starší kouřili, profesoři dováděli s námi a terčem vtipů byl „Leopold“. (Pamatuju se dobře na tvář, ale příjmení jsem zapomněl; jen vím, že bylo ve jméně jeho nějaké to s.) Sluňko zapadalo. Leopold zmizel od stolu, až byla po něm sháňka; našli ho; stojí prý za vraty, s řemínky na čele, prý se modlí. Hoši odbíhali, aby ho viděli a škádlili i při modlitbě. Šel jsem se na něho také podívat. Nezapomněl jsem nikdy, jak mě Leopold zarazil: stál za vraty, na místě nečistoty, patrně aby nebyl viděn; tamže by ho nikdo nehledal; klaněl se a modlil. Rázem nebylo mně do vtipů, my jsme skotačili, a Leopold nezapomněl na svou modlitbu; od toho okamžiku byl můj antisemitism podvrácen, třeba že ještě ne překonán a byl podvrácen nábožensky.

Rodiče dostali se tenkrát zpět do Hodonína a měl jsem příležitost poznat židovské město a seznámit se s více Židy: ghetto předsudků se zkušeností rozbořilo, poznáváním, srovnáváním postřehoval jsem, že jsou Židé a Židé, jako jsou křesťané a křesťané. Ze známosti vyklíčilo přátelství a přátelství věrné, pěkné. V Brně, ve Vídni kruh mých známých Židů se rozšiřoval, předsudky mizely, třeba že zvyk z dětství se občas ohlašoval; a zvyk je mocný, hrozný.

Mladší generace, vyrůstající spolu již v národní škole, nemohou pociťovat toho antisemitismu, jejž jsme pociťovali my. Teď se více filosofuje o hospodářském rozdílu nás křesťanů a Židů, čtou se theorie Wagnerovy, Nietzscheovy, Lagardeovy, Gobineauovy; my jsme prostě měli antisemitism pověrčivý, v podstatě klerikální.

Není to divné, že my Čechové nemáme žádného theoretika antisemitismu — v Hilsnerově aféře ohlásil se ten primitivní, starý trochu divošský antisemitism a podmanil si značnou část inteligence. Nejednou jsem tenkrát vzpomínal Leopolda za vraty dunajovickými — snad jsem odčinil všecko to nepěkné, k čemu mě kdy svedl můj bývalý antisemitism.

Mladší generace neznají již ghetta, assimilují se snáze, srůstají. Assimilace, vzpomínám na Lechnerovic děti, které nám dětem byly taboo, kdežto pan Fixl byl náš. Padlo ghetto — — ale žid nemůže se stát vyšším důstojníkem, nemůže se stát vyšším soudcem, nebývá profesorem na střední škole, ovšem nemůže být učitelem, nevolíme ho za starostu atd., posud míváme jen pány Fixly, naše pány Fixly. Assimilace?...

T. G.

—o—

FR. DOUCHA:

MRTVÝ PŘÍTEL.

Zřím líc tvou vážnou, výraz dojímavý
a vznešené tvé duše cítím vzmach,
čtu v očích vlídných oheň bystré hlavy
a v řeči slyším souhlas družných snah.

Jak tomu dávno, co jsi mrtev, ach —
já nechci věřit, skutečnost co praví
a vždy tě volám, bol když v duši sáh,
ty mrtvý druhu, jediný a pravý.

Neb také chvíle v žití nastanou,
kdy půda pod nohou ti mizí
nad srdce ústrkem a pohanou.

Leč musíš žít, ač život je ti cizí
a ač se zdá ti, že bys tolik rád
chtěl k mrtvým ulehnout a spát.

*

NOC.

Již k zemi noc se snesla tichá,
již ztichnul hluk a denní snažení,
že mníš, mír všechněm v duši dýchá
a všichni klidně spí již znaveni.

Však nemyl tě to klidu šálení!
Ó noc, ta více nářků slýchá,
neb k žití probouzí se hlasně v ní,
co za dne v hloubi duše vzdychá.

Tu vstanou všechny starosti a bědy,
vše pomyšlení smrti, života
před oči staví se, jak přízrak bledý

a dávají ti cítit plnou hořkost svoji,
než přijde ráno, světlo zakmitá
a zapomnění na chvíli vše zhojí.

—=o=—

EPIŠTOLY MLADÝM LITERÁTŮM.

III. Ještě trochu theorie.

„Zkrátka — všecko karakteristické, všecko národní naše převahou (a tedy všecko opravdu umělecké) po mém úsudku Evropanovi jest nepostižno.“ Tak praví Dostojevský v Denníku spisovatelově (česky, str. 40, I. díl). Jinými slovy praví, že umění má kořeny své pro každého umělce jen v zemi, ve které se zrodil, a v době, jejíž ovzduší prožívá. Proto skutečné a pravé umění je vždy národní a naopak všecko, k čemu se v dílech umělců hlásíme jako k národnímu, je umělecké. V umění pojem uměleckosti a národnosti jsou nerozlučné. Jako není v moci básníkově, aby změnil zeměpisnou šířku a délku onoho kousku zeměkoule, na které se zrodil a začal myslit o sobě, tak ani není v moci jeho, aby si vymyslil city a snahy, moudrost i zlo a vůbec poměry života jinaké, nežli které přináší století, v němž žije. Nemůžeme se prostě svléci ze své kůže.

A když tak, tedy je patrno, že umělec žije pouze v přítomnosti a z ní, na rodné půdě a z ní. Z toho může být jen několikero odchylek. Je pochopitelno, že umělec uštván neb otráven rád by někdy unikl světu a nalezl si jinde zelenou ratolest štěstí. A nalezá snad štěstí ve snech o životě jiném. Možno si lehce představit umělce, jehož tíží kultura, a jenž touží, aby mohl vyprázdnit svou hlavu a oprostit se k naivní, jednoduché formě života, třeba už živočišného. Známe také případy, že umělci zamilovali se do života minulých století a stěhují se do století přešlých, aby si v nich budovali představu, jak by se jim tam žilo. Ale pro mne je axiomem, ověřeným zkušeností, že umělec, který nesvedl nic z domácí skutečnosti, nesvede nic ani ze světa cizího, tím méně jen vysněného a myšleného. Zeyerův Plojhar je věc mátožná, Vyšehrad věc indická, a všecko, co Zeyer hledal a zpracovával z látek francouzských, španělských, japonských a středověkých je přirozeně ještě mátožnější. Jeho lidé jsou schemata, která nemají proudící krve v žilách a pevné půdy pod nohama. Jiří Karásek zamiloval se renaissance; snad jen proto, aby se renaissance pomstila na jeho českém karakteru. Volal-li Slavíček jako malíř po oproštění, nevolal po primitivismu, jenž popírá kulturní stupeň, v němž žijeme. Také Brahms volal po oproštění v hudbě, jak vypravuje Josef Suk. Chtěl však několik „rozumných not“, nikoliv abychom se vrátili ke kobze a dudám.

*

Ponevadž primitivism stal se právě heslem dne, pozdržím se u něho ještě několika slovy. V literatuře české je dávno pochován. Bylo sice možná a je dovoleno posud, aby si básník nebo hudebník zahrál s písničkou jako ohlasem lidové písně. Starý Čelakovský složil celou sbírku, Smetana komponoval „Letěla bělounká holubička“ a Machar občas si zahraje s písněmi doby robotní. Ale Sládkovy Selské písničky, Směska a p. byly uměleckým omylem. Moderní složitý, civilisací odkojený duch nemůže ani básnit ani komponovat naivně jako staří ovčáci a šumaři. Vyjde z toho posa, nepřirozenost a nevkus, neboť dělaná naivnost je horší nežli nejodpornější rafinovanost. Nevěřím, že by se ve 20. století opakoval podobný pokus. Ani se nemůže podařit primitivism našich nejmladších výtvarníků! Už nejezdíme ani dostavníkem, máme automobily; už skoro nepíšeme dopisů a nebude postilionů, protože máme telegraf a telefon; už nesvítíme petrolejem (neřku loučemi), protože máme plyn a lampy elektrické: a v tu dobu máme přispůsobit své oči tomu, abychom přírodu viděli jako skály, hroudy a spousty připomínající dobu, kdy se vody oddělovaly od suché země; a člověka abychom viděli jako troglodita, na něhož číhají v jeskyni předpotopní potvory. Jak jen je myslitelno, abych neviděl, co vidím ve skutečnosti, a následkem toho abych viděl v uměleckém provedení (kdyby jen bylo!), co by sotva stačilo obraznosti člověka 8. a 9. století po Kristu?

Každé umění je ztraceno, jakmile opustí půdu skutečnosti, protože umění je pro lidi, kteří se skutečnosti zbavit nemohou a jejich obraznost nemůže mimo skutečnost vůbec pracovat. Kdo zná koně, může pustit uzdu fantasii a představit si Pegasa, ale nemůže být žádnou mocí přinucen, aby viděl koně v hovadu trojnohém a podobném mezku nebo volu. Kdo zná les, dovede se obrazností přenést i do rajských zahrad, ale nemůžete ho přinutit, aby za stromy pokládal jakési křivolaké rostliny, jež vyrůstají z květináčů nebo z pohovek.

Za to tolik dovede realistický dobrý umě

lec, že může být prorokem. Ne proto, že by od přírody byl dostal dar prorocký, nýbrž tím, že příroda mu dala silný d a r p o z o r o v a c í. Z pronikavých pozorování básníků vyrůstá samo sebou proroctví o dnech příštích, byť si toho básníci ani nebyli vědomi. Turgeněv prorokoval v tom smyslu i zrušení nevolnictví i nihilism. Machar vypozoroval život „Božích bojovníků“ ve Vídni, že prorokoval z něho budoucnost české politiky a proroctví se v deseti letech splnilo. A dále: naprosto nemůže být umělec nenárodním, když je umělcem. Židé v zajetí babylonském zavěsili harfy na vrbách a nezpívali — nebylo podmínek, ze kterých zpěv vyrůstá. Turgeněv v zajetí francouzském zůstal však Rusem do poslední kapky krve a psal v roztoužení po vlasti tím krásněji o životě ruském; Heine v Paříži zůstal Němcem, Byron v Italii Angličanem, a kdyby se pravý básník jihoevropský usadil na severní točně, ponese svou Italii s sebou na točnu a zůstane Italem.

*

A ještě jeden tak zv. problém bych dnes rád odbyl. Je to otázka, je-li umění samo sobě účelem — u m ě n í p r o u m ě n í, l'art pour l'art — či m á-l i u m ě n í b ý t u ž i t e č n é, čemuž říkají utilitarism v umění.

Spor ten je starý a vždy byl vlastně sporem o slovíčka. Kde mají umění opravdové a národní, tam takový spor nemůže ani povstati. Spory takové rodí se, kde je mezi umělci mnoho hračkářů, kteří nemají co dělat. A proto vymýšlejí spory tak důmyslné, jakoby se někdo ptal, kolik váží člověkův stín nebo jsou-li myšlenky lidské špičaté nebo kulaté. Z rozdělování umění na čisté a užitečné dělá se problém z něčeho, co problémem není. Již tím je řečeno, že „problém“ vznikl ve Francii. Nejprudším obhájcem hesla l'art pour l'art mezi romanopisci byl Flaubert. „Umění majíc svůj vlastní účel v sobě — napsal — nesmí býti považováno za p r o s t ř e d e k. Přes všechnu genialnost, kterou bychom vynaložili k rozvití takové a takové fabule vzaté za příklad, bude moci jiná fabule sloužiti za protivný důkaz, neboť rozuzlení nejsou závěry. Z jednoho zvláštního případu nesmíme vyvozovati n i c o b e c n é h o, a lidé, kteří se domnívají, že takovým spůsobem někam dospějí, p o s t u p u j í p r o t i m o d e r n í v ě d ě, která žádá nahromadění velkého množství faktů dříve, než vyvodíme z á k o n y.“

Tak mluví jedna strana.

Lev N. Tolstoj ve studii C o j e s t u m ě n í? mluví takořka opačně. Tolstému jest umění vyvoláváním citu, jejž umělec zažil, v jiných osobách, a umělec je ten, kdo dovede tlumočiti cit svým zvláštním, silným, jen jemu vlastním spůsobem. Vyvolávání citů v jiných nazývá „nákazou“ a praví: čím silnější nákaza, tím lepší je umění jako umění, nemluvě o obsahu. Umění je Tolstému jedním ze dvou orgánů pokroku člověčenstva: slovem (vědou) člověk vchází v společenství myšlenkové, uměním vchází v společenství citové nejen se všemi lidmi přítomnosti, ale i minulosti a budoucnosti. Poněvadž pak Tolstoj pokládál za společenství lidské — náboženství, žádal, aby umění sloužilo náboženství.

Tak mluví druhá strana.

Soudím prostě, neuznávaje žádného sporu o podstatě umění, že umění samo sobě je cílem, že umění ani nemůže existovat s nějakým obmezením, že nemůže mít tudíž postranního úkolu, neboť „v umění první zákon jest — jak praví Dostojevský — svoboda nadšení a tvůrčí činnosti.“

Výklad Flaubertův je nesprávný. Kdo pak pokládá umění za prostředek a kdo z něho vyvozuje obecné závěry a zákony? Na to je věda. A Flaubert, který v theorii hlásal, že lidská hlava je pouze stroj zachycující obrazy, sám v praksi neunikl citům docela subjektivním; kritikové mu to dokázali. A Taine, který v osobách románových odhadoval jen hru jejich pohnutek a měl stejný zájem na špatnosti jako na dobru, na muži poctivém jako na darebáku; Taine, který mohl říci, že se kochá v uměleckém díle čistou a hlubokou radostí, vidí-li jen duši jednající dle jistého zákona (determinism), považoval umění za pěkně psanou zoologii. Flaubert nechtěl, aby jeho Paní Bovary byla posuzována jinak než estheticky; pohrdal vším praktickým a sociálním vlivem svých děl: a přece nemohl zabránit, že byl posuzován jako filosofický nihilista a jeho hrdinové Emma Bovaryová a Bedřich jako plody unavené civilisace.

Umění nemá být užitečné, rozumí-li se tím, co shledal Dostojevský u pošetilých utilitaristů, že totiž má užitečně působit hned a přímo, že se dá užitečnost jeho zvážit a změřit. Připomíná ruského kritika, kterému byl neužitečný Puškin i Turgeněv. „Těžko jest — praví naproti tomu — změřiti celou massu prospěchu, jejž přinesla a doposud přináší všemu lidstvu na př. Illiada nebo Apollon Belvederský, věci to, jak zřejmo, naprosto za naší doby nepotřebné. Hle, na př. ten a onen člověk kdysi ještě v dětství svém, v ony dny, kdy čerstvé a nové jsou všecky dojmy života, vzhlédl jednou na Apollona Belvederského, a Bůh nezvratně zobrazil se v duši jeho svým majestátním a nekonečně spanilým obrazem ... Pokochal se dvě minuty z krásné sochy a šel dále ... A kdož ví? Když tento mladík za dvacet, za tři-

cet let projevil sebe ve chvíli nějaké veliké společenské události, při níž on byl velikým, předním činitelem, tak a tak a ne jinak, tedy možná, že ve spoustě příčin, jež ho přiměly, aby jednal tak a ne jinak, obsažen byl, nevědomky pro něho samého, i dojem Appolona Belvederského, kterého viděl před dvaceti lety . . .“

Kdož zavrhují užitečnost umění, myslívají právě na nejkrajnější krajnost, na mravokárnou literaturu. Ale ta právě nemá být zpomínána. Neboť ta právě předně není uměním (aspoň z 99 proc.) a nikomu není užitečná, spíše svou nemotorností odpuzuje a škodí. Některé básně Douchovy a Jablonského, některé povídky Pravdovy a Kosmákovy mohou se dětem dávat čísti jenom za trest, o dospělých nemluvě.

A přece umění jest užitečné a může být užitečné, a Tolstoj jakožto utilitarista (ovšem svého druhu) spíše má pravdu nežli Flaubert. Dostojevský mezi jiným se táže a vlastně připouští; proč by se i mezi mravokárnými spisovateli nemohl objevit skutečný umělec, geniální spisovatel, básník, jehož vlastní specialitou bude kárati mravy? Jistě. Takovým spisovatelem je Björnson a Tolstoj ze své nejposlednější doby. N a d n a š i s í l u je dobré dílo umělecké; a kdo myslí, že je neumělecké napsat takové „lidové povídky“ jako: Č í m j s o u l i d é ž i v i, K d e l á s k a, t a m i B ů h, D v a s t a r c i, N e u d u s í š - l i j i s k r y atd. — nechť to jen zkusí. Básník je synem své doby. Nemůže se vylučovat z ničeho, čím se souží a po čem prahnou spolubratři. Básník má být bojovník, a když bojovník, tedy umění jeho má být proniknuto ideami, které rozechvívají jeho národ. Jediné „umění pro umění“ je bezcenné, jalové i hnusné a to tehdy, když spisovatelé a básníci, hudebníci i výtvarníci si říkají, že jsou povýšeni nad všední život národa, že se pošpiňují a své kněžství snižují, jestliže se obírají politikou a palčivými otázkami dne, národními a sociálními bolestmi společnosti, jejímiž jsou členy. Tomu se říká V y s o k é U m ě n í a máme je i v chudé své literatuře. Jednou se bude o renaisančních povídkách českých mluvit s tím opovržením, s jakým Panajev zaznamenal petrohradskou družinu, v níž jeden člen v čas svaté války r. 1812 skládal řeckou anthologii a druhý psal dramata ze života italských umělců, kdežto pozdvižení národa bylo jim sprostým lomozem.

„Společnost nějaká jest na př. na pokraji záhuby; vše, co má jen trošku rozumu, duše, srdce, vůle, všecko, co uznává v sobě člověka i občana, zaujato jest touto otázkou, jedním společným dílem. Což pak tehdy jen mezi jedinými básníky a literáty nesmí býti ani rozumu, ani duše, ani srdce, ani lásky k domovu, ani citu pro všeobecné blaho?“ Nikdo se dnes ani nepídí po jmenech těch dvou hračkářů z roku 1812, a všichni jsme dychtivě očekávali každou povídku Tolstého, třebas užitečnou, protože byla nejen mravokárná, nýbrž také umělecká.

Dle mého mínění není žádného problemu; neexistuje umění pro umění a nedělá se umění pro užitečnost jeho. Alexandr Veliký se však nadchl Illiadou pro činy válečné, a Tolstoj psal Vzkříšení, Vládu tmy, Smrt Ivana Iljiče a j. z pohnutek náboženských. Umělec prostě neví ani, čím komu jeho dílo prospěje, a na druhé straně všecko lidské cítění může dávat látku umělci. Kde je tedy problém a hranice dvou sporných stran?

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Z. TOPELIUS:

Dary mořského boha.

(Pokračování.)

Stařec se dal přemluvit a vyjeli se sítěmi. Když dojeli na hlubinu, začala žena mumlati kouzelné průpovídky měníc slova podle přání svého srdce:

„Ati, oceánů králi,
dlouhý vous tvou bradu halí,
pokladů máš bájné zdroje,
všecky ryby jsou jen tvoje,
vzácné perly v skalní skrýši
září ve tvé mořské říši;
stádo krav se v mořské řase
na tvých svěžích lukách pase.“

„Co pak to bubláš?“ ptal se muž.

„Ale napadla mi taková stará průpovídka,“ odvětila žena a potom hlasitěji pokračovala:

„Vodám velíš, moudrý králi,
zlato zrak mi neošálí,
pro perly jsou ústa němá,
stříbro pro mne ceny nemá;
dej mi krávu, vem si za to
luny stříbro, slunce zlato.“

„To je pěkná průpovídka,“ pravil rybář. „Neměla bys od mořského boha chtít než ryby. A potom není dobře zpívati takové věci v sobotní svatvečer.“

Žena se stavěla, jakoby neslyšela a zpívala dále, zatím co veslovali nad hlubinou. Rybák ji už ani neposlouchal. S namáháním řídil těžkou loďku a myslil si na puklou dýmku a na vonný tabák. Přistáli k ostrovu a brzy potom ulehli.

Leželi tiše na loži, ale na spaní nebylo ani pomyšlení. Muž si vyčítal, že znesvětil svatvečer a žena myslila na krávy boha Atiho. K půlnoci se stařec posadil na loži a ptal se ženy: „Neslyšíš ničeho?“

„Neslyším,“ odvětila.

„Tak se mi zdá, jako by korouhvička na střeše jaksi podivně vrzala. Bude bouře.“

„To se ti jen zdá,“ řekla žena.

Rybář si ulehl, ale za chvilku se zase posadil. „Už zase slyším korouhvičku,“ pravil

„Lež a spi, to se ti jen tak zdá,“ řekla žena. A stařec se snažil usnout.

Ale po třetí se posadil na loži.

„Teď vrže korouhvička jako vzteklá. Nastává asi bouře, nic platno, musíme ven, uschovat sítě.“

Oba se oblékli. Letní noc byla temná jako v říjnu, korouhvička vrzala a vítr skučel kolem chaloupky. Když vyšli do noci, prostíralo se před nimi moře bílé jako sněhová plachta a pěna stříkala až na střechu. Rybák nepamatoval takovou noc. Nebylo ani pomyšlení, aby odvázali loďku a stočili sítě. Stáli ve dveřích a drželi se stěny a mořská pěna jim stříkala až do tváře.

„Nepovídal jsem, že svatvečerní rybolov nebývá požehnaný?“ pravil rybák mrzutě a žena tak se bouří vyděsila, že zapomněla i na mořské krávy boha Atiho.

Nebylo možno ničeho dělat i vrátili se domů a zase ulehli. Oči se jim klížily a usnuli, jako by rozbouřené moře neřvalo vztekem kolem osamělého ostrůvku.

Když se rybák se ženou probudili, bylo slunce již vysoko na nebi a bouře se stišila; jenom zpěněný příboj třpytil se na slunci a lámal své těžké vlny o červené skály ostrůvku.

„Podívej se muži. Co je tohle?“ zvolala stařena hledíc ze dveří.

„Jako by to byl tuleň,“ pravil muž.

„Jak je bůh nade mnou, že je to kráva!“ zvolala žena.

A byla to kráva, pěkná červená kráva, nejušlechtilejšího plemene, tlustá a vykrmená, jako by se byla pásla jenom na špenátě a na marjánce. Procházela se pěkně po břehu a ubohých keříků travných si ani nevšímala; jako by takovou sprostou stravou pohrdala.

Rybák vlastním očím nevěřil. Ale kráva, opravdická kráva byla živá a nejlepší důkaz podala, když ji žena podojila a naplnila všecky nádoby i hrnce čerstvým lahodným mlékem. Marně si stařec lámal hlavu, aby vypátral, kterak se kráva dostala na ostrov. Vypravil se tedy s loďkou hledat ztracenou síť. Za nedlouho našel ji na břehu omytou vlnami a plnou stříbrných ryb, že se až trhala.

„Mít krávu je pěkná věc,“ pravil, když vyvrhoval ryby. „Ale čím ji nakrmíme?“

„Něco se vždycky najde,“ řekla žena.

Ale kráva si našla krmivo sama. Brodila se ve vodě a žrala mořské chaluhy, jež v dlouhých záhonech rostly pod vodou u břehu a strava jí šla pořádně k duhu. Stařec i stařena byli krávě velice rádi, ale Princ na ni štěkal a viděl v ní soupeřku.

Od té doby bylo na ostrůvku mléka i másla hojnost. Sítě byly stále plny ryb. Rybák se ženou tloustli od dobrého živobytí a bohatli každým dnem. Žena stloukala hrudy másla a muž si najal dva chasníky, aby mu pomáhali lovit ryby.

Moře bylo mu nyní jedinou obrovskou kádí na ryby, z níž mohl vzíti, kolik mu bylo libo. Kráva však starala se sama o sebe. Na podzim, když rybák se ženou se odstěhovali na pevninu, vrátila se kráva do mořských hlubin a na jaře, když se vraceli na ostrůvek, čekala tu již na ně.

„Potřebovali bychom míti lepší stavení,“ pravila rybářka druhé léto. „Chaloupka je nám již malá, když máme chasníky.“

„Ano,“ pravil rybák. Vystavěl krásnou chalupu s pěknými zámky. Vystavěl také kolnu na ryby, najal ještě dva chasníky a nalovil takové množství ryb, že posílal spoustu soudků do Ruska i do Švédska.

„Tolik lidí v domě, totě nějaké práce!“ řekla žena. Najmeme si služku, aby mi pomohla.“

„Najmi si ji, chceš-li,“ pravil muž. A najali si služku. Ale potom řekla zas žena:

„Pro tolik lidí nestačí mléko od jediné krávy. A mám-li služku, je již jedno, obstarává-li jedinou krávu anebo tři.“

„Toť abys zazpívala kouzelnou písničku mořskému bohu!“ odsekl muž.

Žena se zarazila, ale jednou v sobotní svatvečer, vyveslovala nad hlubinu moře a zazpívala:

„Ati, oceánů králi,
dlouhý vous tvou bradu halí,
stáda krav máš, nemeškej
prosím, jenom tři mi dej.“

Ráno stály na břehu tři krávy místo jedné a všechny tři žraly mořské chaluhy a samy se o sebe staraly jako první.

„Jsi teď spokojena?“ ptal se rybák ženy.

„Byla bych úplně spokojena,“ pravila, „kdybych měla ještě dvě služky, aby mi pomohly v domácnosti a potom kdybych měla lepší šaty. Neslyšel's, že mi již říkají: „milostpaní?“

(Dokončení.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 3. března 1911. Číslo 9.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

VĚRA PÁDOVSKÁ:

MRÁZ.

Dnes slunce je tak kruté v kráse oslnivé,
modravý prostor rozřezává lesklou ostrou pilou,
stříbrné piliny pláň posypaly bílou,
po sněhu tančí jako jiskry dovádivé.

A hrdé postav linie jsou nějak křivé,
jak kazit by chtěl krásu rukou rozpustilou
rozmarný vládce s nebezpečnou silou,
ledových mrtvých nocí dítě živé.

Kročeje chvatné zpívají si notou známou
ve sněhu zářivém; dnes odpočinku není –
Děvčátko, jež tu plačky batolíš se za svou mámou,

pobídni honem, honem ten svůj krůček malý,
sic bujný kouzelník tě ve princeznu změní,
které se z očí perly sypávaly.

•

TÁNÍ.

Ivanu Tryznovi.

Na nebi mraky šedivé dnes jinačí se zdají,
jak zbytek roucha bohů by to byl;
nějaké skvělé překvapení zakrývají,
lem zlatem naběhlý to prozradil.

A dole na pláni už nehraje to mrazem.
Tam bezvládně teď leží chorý sníh,
však kraj můj smutek zimy nezapomněl rázem
a bez účasti trvá nepohnut a tich.

Jen tmavý, hluboký les vášnivě už hučí,
jak všichni by se náhle shledali
a v proudech slz si padli do náručí,
kdož se tak dlouho marně hledali.

Po celý den ta krásná píseň lesem zmítá
a večer jistě zaletí vstříc hvězdám všem,
neb Orionu stříbrostrunná kytara noc vítá
teď nějak měkčím akkordem. —

A proč mi prcháš, zakletý můj klide?
Čím to jen duše plní se až po okraj?
Což doopravdy přijde jaro, přijde,
a bude zase máj? —

—=o=—

E. MOSELLY:

NANEBEVZETÍ STARÉHO PŘEVOZNÍKA.

Přeložila L. Hudcová.

Na konci vesnice se otvírá roklinaté údolí, jehož svahy jsou pokryty nezdělaným vinicemi, lučinkou zaplavenou kokoticí a lomy, do nichž pere slunce. Třešňové stromy vztahují do prázdna své paže křečovitě stažené jako údy mučených. V onen večer však veškerá ta škaredost měla v zářném měsíci ráz zvláštního ticha. Jeho svit vniká do nitra houští a rozsévá po zemi divně se chvějící stíny; síť barvínku jest protkána stříbrnými nitmi a veškerá bída, odpočívající v klínu noci, vydychuje šeptem tak jemným jako trhan, který nalezl nocleh v dolíku suché trávy a který, vzdálen lidí, odpočívá . . . .

Na dně lomu, jehož vápencové stěny se neurčitě rýsují noci, jest vyhrabána díra podobná brlohu lišek a jezevců. Zeď z vyprahlých kamenů, bídně slepených jílem, uzavírá zpola otvor, nechávajíc jako vchod jakési dvéře tak nízké, že obyvatel tohoto brlohu musí vklouznout dovnitř plaze se.

A měsíc provádí dále své obvyklé hry, obestírá měnivým třpytem lomy kamenů a rozsvěcuje jiskřivé cetky na rozcuchaném příkrovu střechy. Ze zvědavosti se odvažuje vniknout paprskem do zejícího otvoru a jakoby dojat bídou nábytku, kulhavou stoličkou, otlučeným džbánem a kadećkou zpola zvrácenou, rozprostírá na podlaze z udupané hlíny zářivě bílý koberec.

Cosi se pohnulo v truhle, která slouží za postel.

Matsin, starý převozník, právě dokonává. Ubohý stařec! Žil trudným životem jako kůň tahoun poháněn bičem a napínající ohbí kolenní, aby vytáhl vůz z koleje. Zdlouhavé práce polní udřely mu nohy, zchvátily ruce a ohnuly hřbet, tak že chodí zlomen, neschopen se vztýčit. Býval nádenní-

kem, vláčel lodi, tloukl kamení; nepohoda, pronikavé větry a bičující lijáky se sypaly na jeho kostru, mučíce ji s vytrvalou rozkoší. Nepamatuje se už, byl-li kdy mlád, statný, pyšný ve své síle. Jak ho řezával popruh na ramenech, když vláčel nákladní lodi, které se vzpírají a skřípou ve všech šroubech! Lámal balvany na dně lomu který byl vykopal na odlehlém místě. Jednoho dne, když se mořil se stěnou, která nechtěla povolit, balvan se uvolnil nenadále, sřítil se na něho a roztříštil mu nohu. Zůstal tak několik hodin, sténaje, v bolestech a horečce, až povozník okolo jedoucí ho bolestně vytáhl na fůru otavy. Od té doby chodil práce neschopen s nohou křivější než pahýl mišpule. Tehdy zželelo se ho starostovi obce a umístil ho jako převozníka na vedlejším toku Mosely, pod velkým mlýnem. V létě to šlo dobře; líhal na horkých oblázcích, údy rozveseleny vlahým dechem řeky jako zavanutím štěstí a s rozkoší naslouchal jasnému tepotu klepaček pradlen a sledoval očima poskakování nesčetných třasořitek na pobřeží. Ale přicházela zima s ledovými dešti, které mu leptaly obličej, svíraly kůži, a krutými mrazy, kdy železný řetěz ho pálil do rukou. Ubohý stařec! Skrčen pod bídnou střechou ze suchého listí, kterou prosakoval déšť, upadal v těžkou malátnost, v níž slýchával jako ve snu hlasy velkých vod. Jedné noci uvolněné ledové kry odnesly mu loď a roztříštily ji po proudu o pilíře velkého mostu. Tehdy, ničeho už nejsa schopen, zalezl do své díry jako zvíře. Žil z trošky chleba, který mu podávala dobročinnost; zmíral bezmála zimou, strašlivou zimou, kterou vína mrzla ve sklepích. Průvany, vnikající skulinami mezi kameny, zkoušely mu na šíji a nohách ostří svých břitev z ocele. Když šel do lesa pro klestí, vracel se po několika hodinách shrben pod nákladem a tak sláb, že odpočíval na každém mezníku. Jak zlomyslným se mu zdál severák zdvihající na zemi kotouče prachu, který zasypával oči! Oddychoval těžce; na rameni cítil zářez popruhu těžké otepi a opakoval svůj stesk nezměnitelný a mimovolný: „Co jsem jen Pánubohu udělal?"

Anděl naléhal:

„Vzpomínáš na květnou neděli, kdy voněl zimostráz a kadidlo, kdy matka ti pomáhala opisovat hříchy do veliké písanky? Čelo ubohé ženy bylo rozryto hlubokou vráskou . . ."

Převozník zakoktal:

„Jsem tak stár, nevím už."

Hlas s hůry se zamžil neskonalým slitováním:

„Pomohu ti."

Nastalo ticho: bylo slyšet jen skřípání cvrčka v suché trávě, zvuk tak stříbrný, že bys řekl zpěv měsíčních paprsků chvějících se ve strništi.

„Začněme. Nebyl's líný? Mařil jsi rád čas, Matsine a lidé ti to vytýkali. Když přišla doba, kdy jsi měl požnout své žito nebo okopávat brambory, odešel jsi do vesnice a sháněl nářadí. Šel jsi si vypůjčit motyku od Josona, vozík od Remya a hrábě od Fanfaua. Když ti dali nástroj, místo aby si s naplil na ruce, hodil ho na rameno a stoupal vzhůru na pole, zvoně podpadky o křemení jako řádný dělník, zdržoval jsi se povídáním. Vzal jsi nástroj za jasanovou násadu a hodil ho na zem řka: Vidíš, kmotře, já na tvém místě bych ho zkrátil anebo dal ke koláři, aby zahnul tento roh. Matsine, co můžeš odpověděť?"

„Bylo mi tak dobře, když jsem mohl mluvit! Někdy jsem po celý měsíc v lomu neslyšel než zvuk kladiva dopadajícího na kameny. Hleď, anděle boží, vlk z lesa juretského, ten starý vlk s bílou srstí, který žije sám v rokli a spí v kručinkách, chodí s večerem mezi mladé vlky, kteří tančí na pokraji lesa. Viděl jsem ho! Rozmlouvá s nimi po celé hodiny, čenich mezi prackami."

„Nuže, buďsi! Ale neměl jsi hrdosti! Vzpomeň na zimu, kdy jsi chodíval každého večera do kovárny. Vplížil ses vždy dveřmi, skrčil se na hromadě starého železa, svinul se, abys zůstal nepovšimnut. Marně! Hoši z vesnice, kteří se tam shromažďovali, tě nazývali smrtonošem a prováděli ti hrubé kousky. Jeden z nich protáhl hadr komínem a začernil tě sazemi. Jindy tě hodili do koryta, kde se namáčelo žhavé železo a tys vylezl zablácen, vláčeje své hadry, z nichž stékala černá voda. Sám kovář, když koval radlice, potutelně se zařídil tak, aby ti jiskry padaly na ruce. „Hop" říkával jsi pokaždé, směje se, abys je odzbrojil. Ale oni tě ztloukli a vyhodili ze dveří . . ."

A všecka tato bída nebyla ničím proti bolu a zármutku, který mu hlodal v srdci. Žena mu zemřela, děti opustily domov jako hrabiví vrabci, kteří odlétají z hnízda za zralým obilím. Nikdy se už nevrátily . . .

Od několika dnů je starci totiž hůře. Sotva má sílu dovléci se na práh, když slunce v poledne zahřívá boky údolíčka svým velikým klidným světlem. Usedá na kámen přivalený k bídné chatrči a poddává se cele teplu, které mu proniká staré kosti.

Oné noci si řekl, že určitě zemře. Olověná hmota jakoby byla dopadla na jeho tělo a skroutila ho svou tíží — jakoby už cítil na údech tíhu jílu. Štván příšernými viděními, jejichž víření naplňuje světnici, lapá do prázdna bezmocnými pažemi, které se bojí, že narazí na zvučné a nepovolné víko rakve.

Vstává.

Tápaje kolem a s námahou, která mu způsobí vír bolestí v zahnuté kostře, obléká se a jde si sednout ke dveřím chatrče na chromou stoličku vypanou rákosím.

Noční chlad ho oživuje a záhy se mu zdá, že dýchá volněji. Sklání hlavu pod jemným deštěm paprsků, pozoruje u svých nohou zářivý čtverec měsíční a čerpá ze svého pozorování jakoby uklidnění, útěchu a oddanost.

Ach, té jemné záře, která svítí nocí a zdá se, v toliku utrpení, zázračným pokladem. Když lehký obláček přelétne přes kotouč měsíce, zář se chvěje a oživuje, že bys řekl, že pod jemnými břízami a osykami se rozprostírá hladina vodní, která se čeří nenadálým pádem kamene.

A stařec se cele ztrácí ve svém pozorování, až konečně se mu zdá, že se v té pláni světla shle-

dává se zjevy milých bytostí a radostí, které kdys mu byly údělem.

Pojednou se chvěje.

Cíp jakési látky vlá u prahu: hedvábí tak průhledné, že stěží rozeznává jeho úběl v bílém světle noci. Naklání se vpřed a napíná zpola vyhaslé zřítelnice.

Zázračná to návštěva! Aniž mu byl písek zaskřípal pod nohama, aniž divoké bezoví skloněné nad pěšinou bylo zašumnělo krajkovitým listím, jakýs cestující si přišel usednout u dveří, právě na kámen přivalený na práh.

Opřen o zeď trvá klidné v postavení plném laskavosti a vznešenosti. Otevřené paže vztahuje vpřed a jeho tělo je utkáno z látky nehmotné, tak průhledné, že starý Matsin pozoruje mezi zářícími střechami vesnice spící svah a postříbřené borovice. Ale ještě zázračnější je roucho utkané z průsvitného lnu, na němž se mění modř i růžová perleť duhy. A přece Matsin vzpomíná, že viděl pod bnou hru světla na strništích pokrytých babím létem, když zima se blíží. Přítomnost Boha! Stařec snadně poznává anděla, jehož obraz visí proti sakristii v kostele vesnice. Ano, jest to anděl sedící na kameni hrobu Páně, vztahující ruce k svatým ženám, které přicházejí ke hrobu, řka jim: „Vstalť jest."

Všechnu duši starcovu probíhá nevypravitelné chvění, když anděl k němu obrací hlas:

„Starče Matsine, zemřeš."

„Věděl jsem to."

A napíná sluch, chtěje ještě slyšeti hlas, v němž zní více měkké zádumčivosti než ve hvízdání sluky v rákosí.

„Starče Matsine, chvíle nastala. Zpytoval's svědomí? Bohu musíš přinésti duši čistší než roucho oltářní vyprané ve vodě potoka. Musíš se vyznati ze svých hříchů."

Převozník neodpověděl. Zamyslil se nad svým životem a seznal ho pojednou chatrný co do trvání a nekonečný a ubohý spoustou běd; chatrný, ano. Stařec, který loni se skláněl pod tíží klestí, neměl už ve světě více místa než mravenec, který vleče zrno obilné do kopce — — —

„Vracel jsem se tam příštího dne, ano; v kovárně bylo tak pěkně a moje chatrč byla tak studená! Ach — červené jiskry, které mne pálily do rukou, padaly do tmy jako kusy hvězd. A ostatně ti hoši nebyli zlí; to jen síla jim stoupala k mozku. Vyprávěli o tanci, písničkách a děvčatech a to mi připomínalo má mladá léta."

„Starče Matsine, často se ti nedostávalo chleba a přece jsi neustále kouřil. Lidé proti tomu reptali. Často dobrá vůle, ochotna dát se obměkčit, se zatvrdila při pohledu na spokojený obláček vycházející ti z úst. Jako Hanz, bohatý pekař, který bydlí v bílém domě, kde se točí dvě větrné korouhvičky, když jednou řekl své ženě: „Dáš starému Matsinovi mé obnošené lovecké boty", — žena odvětila: „Je bohatší než ty: má stále dýmku v ústech." Střez se, abych nebyl odpověden, když srdce špatného boháče se vzpíralo otevřít se — pro tvoji lehkomyslnost."

Stařec se hrabal v kapse a vytáhl vápennou dýmku, kterou nechal poskakovat na dlani, pohlížeje na ni zádumčivě.

„Byl to můj jediný přítel, jediný, který mi neublížil. Chuďas přec také se musí na zemi někdy mít dobře."

„Nechodil jsi do kostela."

„Hned ti vysvětlím. Když člověk celý týden pracoval pro jiného, vstane v neděli s úmyslem jít na mši a pak na hrob těch, co odešli vyplet býlí. Ale potom zpozoruje zralou lucinku, kterou slunce spaluje a že je nejvyšší čas okopat brambory. Co budou jíst v zimě koza s vepříkem? Člověk se tedy dá do práce, mysle, že se Pánbůh proto nebude hněvat a každý rozmach kosou mu připadá jako modlitba. A přece jsem měl rád ty krásné obřady, táhlý zvuk harmonia, jáhna a podjáhna ve zlacených kápích, když si dávali políbení míru. Ale jak jít do kostela? Někdy ti schází pětník na sbírku, jindy máš děravou košili a spodky tak záplatované, že člověk nemá smělosti se tam objevit, třebas by zůstal u křtitelnice." (Dokončení.)

—o—

JOSEF ROSENZWEIG-MOIR:

MASOPUSTNÍ NOC.

Noc únorová plula krajem tiše,
nehlučně třesouc stromů větvemi.
Stříbrné hvězdy zaplanuly s výše,
ale tma černá byla po zemi.

A já šel sám ulicí němou, temnou,
stesk přepadl mě známý, veliký.
Ruch světel, tváří ještě chvěl se se mnou
a v duši zněly lehké valčíky.

Leč záhy všechno vyvanulo; hlava
počala klesat pustá, znavená.
A jak když náhle vyroste a vstává,
stesk ve mně rozpial bílá ramena.

I věděl jsem: už nevrátím se zpátky,
to není to, co žádám od mládí:
lahodné slovo, plachý úsměv sladký,
a hudba, která měkce pohladí,

zář světel, která zpívá, hoří, jásá —
a to, co přijde potom: zklamání.
Vím, kvete ještě jinde mladá krása,
jež posílí a zrádně neraní.

A přijde láska, úsměv teplý, slunný,
jež bude žití smyslem, náplní,
jež rozehraje utajené struny
a nedohledné hloubky rozvlní,

jež temné dálky prozáří svým světlem,
nadějím pyšným nedá zhasnouti,
zvuk zvonů rozlije po kraji zkvetlém
a nedá klesnout dlouhé na pouti. —

Už bledly hvězdy, jako vše, co mámí,
co okamžiku kouzlí půvaby;
slunce se probudilo za horami,
mlhy se roztrhalo hedvábí,

zem nekonečná leží před očima,
neznámé krásy utajeny v ní,
a nová píseň, která budí, jímá,
života píseň v duši mojí zní.

— o —

NOVÁ OBRANA RUKOPISŮ.

(Přednáška prof. dra Josefa Hanuše.*)

Ne bez jistých rozpaků předstupuji před toto vážené shromáždění s novou obranou našich Rukopisů, Královédvorského a Zelenohorského. Rozpaky ty plynou z vědomí, že vlastně nepovím mnoho nového. Snad trochu lehkomyslně dal jsem se svésti přítelem Dr. Jelínkem, abych ve spěchu přepracoval delší rozpravu, určenou za úvod k novému vydání RK a RZ, na přednášku, jež jen ve hrubých rysech může nastíniti to, co potřebí vyložiti a doložiti obšírněji. Neuspokojím-li tudíž plně, nezbývá, než vymluviti se na vlastního viníka a poněkud také na odkaz dvou nejmenovaných starých vlastenců, jehož svůdnosti nemohl jsem odolati ani já, posavadní odpůrce Rukopisů.

*

Památnou diskusí, již právě před čtvrtstoletím v Athenaeum zahájil Gebauer a kritickým, všestranným rozborem jazyka, písma, obsahu i okolnosti nálezu atd. obou Rukopisů rozhodli Gebauer, Goll, Masaryk, Jos. Truhlář, Vančura, Jar. Vlček a j., definitivně a trvám na vždy dobojován byl boj o Rukopisy, jenž přes půl století neuvěřitelně rozčiloval nejen všechen svět český a slovanský, nýbrž namnoze i cizinu. Rukopis Zelenohorský (RZ) i Královdvorský (RK), — právě jako Evangelium sv. Janské (EJ) a dříve již většina českých gloss v musejním rukopise Mater Verborum (1877), Písen Vyšehradská i Píseň milostná krále Václava (1857) a Libušino Proroctví (1849) — památky pokládané do té doby za nejdrahocenější skvosty staré české literatury a kladené původem až do tajemného dávnověku Sámova a Libušina, napsáním do X. až XIII. nebo nejpozději do počátku XIV. století, prokázány byly s jistotou, jakou historie může jen podati, za novodobé padělky. Dnes známe již dosti podrobně jejich motivy, prameny, vzory i tendence, ba můžeme s jistotou ukázati i na padělatele, dvojici důvěrných přátel, Václava Hanku a Josefa Lindu . .

Celé čtvrtstoletí uplynulo již od bojů Rukopisových a v době tak dlouhé přirozeně uklidnily se vášně, dmoucí se kdysi vlnami tak vysokými a kalnými. Když v posledních dnech vzpomínali jsme s radostnou pýchou na ony neohrožené bojovníky za svobodu vědeckého bádání a přesvědčení — a kdož by dnes pochyboval, že jimi byli? — jen jediný trpký cíl kalil jubilejní náladu: teskná vzpomínka na ty, jichž dnes už není mezi námi, a jmenovitě na velikého Gebauera, jemuž osud nedopřál dovršiti vítězství dokončením životních jeho prací, které v první řadě vnutily mu boj proti Rukopisům. Úplná ‚Historická mluvnice‘ a ‚Staročeský slovník‘ nejnázorněji by ukázaly, že revoluce Rukopisová více, daleko více nám dala, než vzala.

Těch pětadvacet let, jež uplynula od Rukopisných bojů, přineslo nám vůbec mnoho poučení.

Tak především celým kulturním a zejména vědeckým vývojem našeho národa ukázala přesvědčivě, že rozřešení Rukopisového sporu bylo pro nás již palčivou nutností naší národní a vědecké cti a zároveň nezbytnou podmínkou vědeckého pokroku. Boj o Rukopisy musil již jednou býti vybojován u nás, od nás a pro nás, jak pěkně pověděl Jaroslav Goll. Jsem přesvědčen, že dnes nenašel by se již u nás ani jediný vzdělanec, jenž by si troufal kaceřovati odpůrce RKZ takovým způsobem, jako skoro obecně se dálo r. 1886. To je jedno poučení z pětadvacetiletí porukopisového.

Stejně významná jest také zkušenost jiná. Kdo jen poněkud sleduje náš rozvoj vědecký, jistě mne přisvědčí, že literární historie naše právě v posledních dvacíti letech pokročila neobyčejně; jmenovitě našemu národnímu a literárnímu obrození, tudíž době, do níž hlásí se také Rukopisy, věnováno tolik svědomité a podrobné práce, jako posud nikdy. Abych aspoň jeden doklad uvedl: Literatura Česká XIX. stol. jest toho dokladem přesvědčujícím. Že při tom přihlíženo se zdvojenou pozorností ke všemu, co jakkoli týče se Rukopisův, bylo po Rukopisových bojích samozřejmo. Za takových nimořádných okolností má pak tím větší váhu zkušenost, že ani nejhorlivějšímu pátrání za celých těch pětadvacet let nepodařilo se učiniti jediný objev, jenž by svědčil pro pravost Rukopisů nebo vyvrátil, seslabil, jen jedinou z podstatných výtek, r. 1886 proti pravosti Rukopisů přednesených.

Naproti tomu však řada důkazů proti pravosti Rukopisů, již r. 1886 téměř nepřehledná, byla ještě překvapující měrou rozmnožena novými významnými objevy, často naprosto bezděčnými. Vzpomínám jen na nález Máchalův dvou ruských zpěvníků, z nichž **Hanka zbásnil všecky lyrické** písně RK, na sensační objev Dolanského, jenž v RZ našel kryptogram „V. Hanka fecit“, na objev Nejedlého o známosti ‚lesních rohů‘ v Čechách teprve od doby Sporckovy a posléze na sensační objev Jos. Smolíka o Hankově padělání mincí s nápisem ‚pegnaze‘!

Po takových zkušenostech pochopujeme, proč řady věřících od r. 1886 nesmírně prořídly, proč

**) Přednesena byla v Umělecké Besedě 25. února 1911.

naděje, jež byla r. 1886 posledním útočištěm poražených, že přece snad *někdy později* se podaří obhájiti pravosti staročeskosti Rukopisů, téměř zanikla. Před týdnem četli jsme v novinách, že dva nejmenovaní ‚ideální staří vlastenci' pamatovali jaksi na takový desperátní případ a učinili odkaz 4000 K, aby ještě v poslední chvíli naděje ta uměle byla oživena divotvorným elixirem zlata . . . Nevím, jaké ovoce přinese odkaz tento, jenž snad byl lépe míněn, než proveden (zpráva Ant. *Truhláře*). Pro toho však, kdo hloub pronikl do naší literatury a kriticky probral akta Rukopisové diskuse, není dnes již sporno, že Rukopisové jako památky staročeské jsou nenávratně a na vždy ztraceni, že každá obrana jejich pravosti a staročeskosti jest a bude marná, zbytečné maření času, sil i peněz . . .

Avšak — rád to přiznávám — Rukopisové bývali nám drazí, my starší srostli jsme s nimi a i nejmladší generace, pokud je znají, nerady se s nimi loučí (Jiří Karásek v Moderní Revue 1900, 173). Proto až s překvapující resignací naše veřejnost přijímala ztrátu nejen písně Milostné a Vyšehradské, ale i evangelia sv. Janského a gloss v Mater Verborum, jež přece tak zářivé, lichotivé světlo vrhaly na naši dávnou minulost a počátky našeho písemnictví. Při pádu RK a RZ nebylo toho resignovaného klidu. Nechci dnes vzpomínati na pustou vřavu, již r. 1878 vyvolalo vystoupení Šemberovo, r. 1880 Vaškovo a r. 1886 Gebaurovo, Gollovo, Masarykovo; bylť v ní více umělého než elementárního vzrušení, jmenovitě osudný vliv Jirečkův a Hattalův. Ale i dnes, kdy bouře dávno přešly a vášně ztichly, slýcháme co chvíli, a to od samých nevěřících, že Rukopisů jest škoda, protože byly přece jen pěkné. Neváhám přiznati, že jest v tom mnoho pravdy — a *v tomto přesvědčení o významu Rukopisů i po prokázání padělanosti kotví má nová obrana RK i RZ, ne tedy jako památek staročeských, nýbrž jako památek novočeských*. Jen taková obrana jest dnes možná, ba pokládám ji přímo za povinnost naší literární historie. Vlastně nemám ani práva, zváti takovou obranu v podstatě *novou a svou*, nanejvýš jen novou formulaci smím si přivlastňovati.

Ohlédněme se jen po dějinách sporů o Rukopisy. R. 1877 rozborem Paterovým (a Baumovým) zkonstatována padělanost téměř celého tisíce českých gloss v Mater Verborum; ale v obšírném článku Paterově čtenář marně by hledal poučení, kdo tedy glossy kolem r. 1827 padělal, jak bylo padělaní možno, z jakých motivů a pramenů paděláno atd. Prokázaný padělek odložen zkrátka ad acta. A stejný případ opakoval se po r. 1886. Pod tíži námitek, jmenovitě Gebaurových, přiznána mlčky padělanost RZ, v musejních sbírkách uložen do skříně padělků — ale pro jeho historické zařazení a vysvětlení z doby nové (kolem r. 1818) nestalo se nic, ba úmyslně se tomu vyhýbáme. Podobně RK konečně prohlášen za památku *spornou* a tím vyloučen vlastně z písemnictví starého i nového. Jen touto nepochopitelnou polovičatostí a neupřímností oficiálních kruhů, representujících se jako obránci našich národních skvostů, RZ a RK vyloučeny byly z našich čítánek, výborů, ze škol, z literatury.

Docela jinak počínali jsme si my, odpůrci RKZ.

Pro nás Rukopisy ani po důkaze padělanosti nepřestaly existovati, neodložili jsme je ad acta, nýbrž s logickou důsledností obírali jsme se jimi dále. V téže chvíli, kdy Rukopisové přestali pro nás býti památkami staročeskými, vystoupila tím evidentněji potřeba vyložiti je jako památky novočeské, ba právě svou minulostí budili v nás tak živý zájem, byli předmětem tak sympatické péče badatelské, jako málokterá jiná památka novočeská. A výsledky tohoto láskyplného zahloubání do Rukopisů a všeho, co s nimi souviselo, byly překvapující: Rukopisové zařazeni přesně do vývoje novočeské literatury, objeveny jejich pohnutky, prameny, vzory, zkonstatováni jejich tvůrci i tendence, psychologicky vyloženo jejich nadšené přijetí i vliv . . . Slovem: naučili jsme se historicky chápati RKZ jako památky novočeské. Kdo dovede pochopiti, dovede odpustiti — pověděl hluboce veliký Goethe. Tou měrou tudíž, jakou učíme se historicky chápati Rukopisy, posuzujeme mystifikaci jejich také mírněji. Již v tomto psychologickém smyslu všecko to podrobné zkoumání a vysvětlování Rukopisů jako památek novočeských, počínající se již Feifalikem, Šemberou, Vaškem, Gebaurem, Gollem, Masarykem, Vlčkem atd., jest tudíž zároveň *obranou*, tou jedinou obranou, jež vědecky jest ještě možná.

Ale obranou jest také v užším, obyčejně míněném smyslu slova. Vyložil jsem již, jak neupřímnou, tutlavou methodou obránců Rukopisové zmizeli ze škol, čítanek, výborů, ze živé literatury. Docela k jiným názorům dospěli jsme nutně my, posavadní odpůrci. Podrobným rozborem Rukopisů jako básnických výtvorů nových a srovnáním jich s ostatními básněmi současnými ukázali jsme především, že v druhém desítiletí XIX. věku, v němž vznikly, a zejména v básnické činnosti V. Hanky a Jos. Lindy, jejich původců, nemáme nic básnicky cennějšího, že obsah Rukopisů představuje vrchol básnického tvoření druhého desítiletí XIX. věku a speciálně vrchol básnického tvoření V. Hanky a Jos. Lindy. Mohlo by se namítnouti, že právě Masaryk naprosto odsoudil RKZ po stránce básnické. Ale nesmíme zapomínati, že toto odsouzení týkalo se básní domněle staročeských, jež hájeny bývaly také tím, že jen veliký genius mohl je vytvořiti. Geniální na jisto nejsou — Čelakovského ohlasy na př. stojí výše, ale poměrné ceny v době a mezi skladbami Hankovými a Lindovými neupře jim nikdo. Z toho vyplývá pak samozřejmě, že Rukopisové nezasluhují toho zapomenutí a neváženosti, jimž propadli, že je nutno rehabilitovati. Rehabilitace taková již se děje: RKZ pronikají opět do našich nejnovějších učebnic (Mejsnarovy, Vlčkovy), co nejdříve bude dáno veřejnosti prvé jejich vydání, authentická edice Hankova z r. 1818, aby oživila památku těchto výtvorů první naší ro-

mantiky, podobně jako **Macphersonův Ossián** vydává se opět a opět, ač jest také padělkem.

Ještě důrazněji, plněji literární historikové odpůrci rehabilitovali kulturně-historický význam Rukopisů. Přesvědčiliť se, že prvá fáse novočeské romantiky, představovaná Hankou, Lindou, Svobodou, nemá výmluvnějších, charakterističtějších dokumentů nad Rukopisy, že nejúplněji a nejkoncisněji představují básnickou synthesi všech názorů, pohnutek, nálad, snah, tendencí a vlivu jejich. S Rukopisy naše liter. historie zřekla by se pro druhé desítiletí XIX. věku pomůcky nejvděčnější, bez nich obraz naší první romantiky byl by kusý, mezerovitý.

Tak historická nemesis způsobem opravdu překvapujícím zaměnila úkoly posavadních obránců a odpůrců: někdejší pravověrní obránci stali se dnes odpůrci, a kacířští škůdcové hrobaři, herostratové jsou vlastně dnes jedinými a nejhorlivějšími obránci Rukopisů! A nejen Rukopisů, nýbrž celé naší literatury od počátku XIX. stol., všech našich ideálních obrozenských snah, na něž podvcd s Rukopisy vrhal stín tak osudný, našich nejlepších mužů počínaje od Dobrovského, Jungmanna, Palackého, Šafaříka, jejichž památka vírou v Rukopisy byla kompromitována.

Nemohu Vaši trpělivost unavovati obšírným výkladem všeho. Stačí vytknouti dvě, tři okolnosti zvláště význačné. Takovou jest kritické srovnání našich Rukopisů s cizími padělky. Česká mystifikace s Rukopisy není, jak známo, v nové evropské literatuře zjevem nikterak zvláštním, osamoceným. Měla četné předchůdce, z nichž jeden Ossian byl ještě mnohem slavnějším a významnějším svým vlivem na evropskou poesii. A také po ní dostavily se veliké falsifikace literární. Vzpomínám jen na Macphersonova-Ossiana, středověké povídky, Chattertonovy nestvůrné podvrhy Sulakádyovovy, písně a pohádky Makarova a Sacharova, Štěpána Verkoviče a jeho Slovanské Vedy, bretaňské balady Thu de la Vilamarqué, estonské mythologické básně Zählmannovy. Již těchto několik jmen z dlouhé řady moderních padělků všech literatur, angl., rus., bulhar., franc., estonské, z nichž některé jsou rozsahem i odvahou učiněnými obry proti našim Rukopisům (Verkovičovy Vedy slovanské!) ukazuje zřejmě, že české Rukopisy nejsou vlastně ničím tak zvláštním, ojedinělým ve světové literatuře, a tudíž neplyne z nich pro ostatní literaturu naši, pro ostatní naše národní snahy nic více, než jinde. Každé tendenční zevšeobecňování, jak někdy se dálo, jest neoprávněné a jest zároveň křivdou, kterou třeba co nejrozhodněji odmítnouti.

Ale můžeme jít ještě dále. Německý literární historik Rich. M. Meyer, vykládaje o německé romantice, ilustruje její nespoutaný, svrchovaný individualismus a subjektivismus také mystifikací Aug. Hagena, jenž v díle ‚Narica‘ (1829) vybásněné umělecké povídky norimberské vydával za historické, mystifikací Willibalda Alexise, jenž svůj román Waladmor (1823) nechal vydávati za dílo W. Scotta, W. Wackernaglem, jenž své přátele mystifikoval napodobenými středoněm. básněmi atd. (Die deutsche Lit. des XIX. Jhs.)

I známá mystifikace Prospera Mérimée chorvatských písní: La Guzla ou choix de poésies illyriques recueillies dans la Dalmatia, la Bosnie, la Croatie et l'Herzégovine (1827) patří k takovým mystifikacím evrop. romantiky a svedla Bawringa, Gerharda, Mickiewicze a Puškina (srov. o ní článek T. Matičův v Archiv. f. slav. Phil. XXVIII., 321 sll.: Prosper Mériméés Mystifikation kroat. Volkslieder).

Meyer označuje docela takové mystifikování jako ‚Liebhaberei der Zeit‘ . . .

Aplikujme to na české Rukopisy, jež jako památka novočeská jsou zřejmě výtvorem první fase naší romantiky. Nemáme také my právo vysvětlovat je z této ‚Liebhaberei der Zeit‘? a aspoň Lindovu účast na této mystifikaci posuzovat mírněji? Aspoň pověstný kryptogram v RZ (V. Hanka fecit), pocházející podle vší pravděpodobnosti od Lindy, a Lindova báseň Valmír, parodující zřejmě ruskou ‚staročeštinu“ Rk, silně svědčí pro to, že poctivější Linda ne-li již při padělání, aspoň po zakřiknutí Dobrovského přiznal se k padělku.

Podrobná analysa Rukopisů jako památek novočeských jest zároveň obranou všech, kdo dali se jimi oklamati: Dobrovského, Jungmanna — jehož stále pokládám jen za oklamaného! — Palackého, Šafaříka atd. atd. Ukazujeť, že Rukopisové v jazyce, básnické formě, v obsahu, v tendencích realisovali téměř všecky touhy, přání, názory básnické, historické, národní i jazykové, jež vyvinuvše se různými vlivy cizími i domácími, staršími i novějšími, ovládly u nás i ostatních Slovanů v druhém a třetím desítiletí XIX. věku a I. Ossian byl přijat s takovým nadšením, že vyslovil, co cítili všichni: touhu po nové poesii.

Bylo by snadno a ne bez zajímavosti ještě dále rozpřádati takové výklady, ale bylo by to pro náš účel zbytečné. Již to, co uvedeno, tuším stačí ukázati, jak významné problemy skytají Rukopisové jako památka nová, památka z 2. desítiletí XIX. věku. Kam jediné patří nejen nálezem, ale i sepsáním, a kolik vděčných příležitostí podávají badateli nejen k rehabilitaci básnického a kulturně-historického významu Rukopisů samých, nýbrž k obraně mužů, kteří s nimi nerozlučně souvisí, a tím k obraně celého našeho obrození. Přál bych si a se mnou ještě všichni lidé dobré vůle, aby jubilejní rok 1917 přinesl takovou obranu Rukopisů. Bude — pravím to s dobrým rozmyslem — ideálnějším a vlastenečtějším činem, než tendence, již jsme vyčetli před týdnem ze zpráv novin o odkazu darů nejmenovaných ideálních starých vlastenců.

—=o=—

HRDINKY GEORGE SANDA.

(Z F. M. Dostojevského.)

Již od šestnácti let byl jsem udiven zvláštním rozporem mezi tím, co o Georg. Sandovi psali i mluvili, a tím, co jsem uviděl sám ve skutečnosti. Ve skutečnosti mnohé neb aspoň

některé z hrdinek jejích tvořily samy typ takové výsoké mravní čistoty, jaké nebylo možno si ani pomysliti bez ohromného mravního vzletu v duši samého básníka, bez vyznávání nejhlubší povinnosti, bez porozumění a uznávání nejvyšší krásy v milosrdenství, trpělivosti a spravedlnosti. Pravda, při milosrdenství, trpělivosti a uznávání závazků povinnosti objevovala se i neobyčejná hrdost citění a protestu, ale právě ta hrdost byla cenná, protože vycházela z oné vyšší pravdy, bez níž by nemohlo obstáti lidstvo, při vší mravní výši své. Tato hrdost není nepřátelství za každou cenu, nepřátelství založené na tom, že já, abych tak řekl, jsem lepší než ty a ty horší než já, nýbrž jen pocit nejcudnější nemožnosti smířiti se s nepravdou a hříchem, ač, — zase to opakuji, — cit ten nevylučuje odpuštění ani milosrdenství; nejen to, přiměřeně této hrdosti dobrovolně ukládaly si i největší povinnost. Hrdinky její prahly po obětech, zápasu. Zvláště líbilo se mi tenkráte v prvních dílech jejich několik postav dívčích, vytvořených na příklad v jejích povídkách, které byly tehdy nazývány benátskými (k nim náleží také Uskok a Aldini), postav, ukončených potom románem J e a n n e, výtvorem již geniálním, jenž znamenal jasné a snad nesporné rozřešení historické otázky o Jeanně d'Arc. V současné dívce selské náhle křísí před námi obraz historické Jeanny d'Arc a názorně ospravedlňuje skutečnou možnost tohoto velikolepého a podivuhodného zjevu historického, — úkol zcela george-sandovský, neboť nikdo snad mimo ni z jejích vrstevníků básníků nenosil v duši tak čistého ideálu nevinné dívky, — čistého a tak mocného svou nevinností.

Všechny tyto postavy dívčí, o nichž mluvil jsem výše, opakují v několika dílech postupně týž úkol, jedno thema (ostatně nejen dívky: totéž thema opakovalo se potom ve velikolepé povídce její L a M a r q u i s e, také jedné z prvních). Zobrazuje se přímá, poctivá, ale nezkušená povaha mladé bytosti ženské, s onou hrdou cudností, jež se nebojí a nemůže býti poskvrněna ani stykem se hříchem, i kdyby se náhle bytost ta náhodou octla v samém doupěti hříchu. Požadavek velikomyslné oběti (jako by právě od ní očekávané) zasáhne srdce mladé dívky a ona, nic se nerozmýšlejíc a nešetříc sebe, sebeobětavě a nebojácně najednou udělá nejnebezpečnější a nejosudnější krok. To, co vidí a s čím se setkává, neznepokojuje a neleká jí potom ani trochu, naopak ihned to posiluje zmužilost v mladém srdci, které teprve tu po prvé poznává všechny síly své, — síly nevinnosti, poctivosti, čistoty, — zdvojnásobuje její energii a ukazuje nové cesty a nové obzory statečnému a svěžímu duchu, který do té doby sama sebe neznal, duchu neposkvrněnému ještě ústupky života.

Z D e n n í k u s p i s o v a t e l o v a.

—=o=—

DROBNOSTI.

Sokolovia bielí, akých ľudské oči nikdá neviděli — dostali se na podium. Vítězslav Novák složil sbor Pěveckému sdružení pražských učitelů na slova básně Jana Botty o dvanácti sokolích Janošíkových. Píseň je mohutná. Ale o tom nechci mluvit, nýbrž o něčem zdánlivě už všedním. V kratičké životopisné noticce, uveřejněné v programu koncertním ze dne 26. února, praví se o Vítězslavu Novákovi, že jeho hudba má prvky s l o v á c k é, o sboru samém praví se, že hýří barvami s l o v á c k é h o koloritu. Co nejvíc překvapilo, je, že Pěvecké sdružení pražských učitelů zpívá text ze slovenčiny Bottovy do češtiny přeložený a že v tom textu českém vyskytuje se verš: „V s l o v á c k é m srdci však ten oheň neuhas." — Domnívám se, že Ján Botto, kdykoli se tato domnělá jeho slova zpívají, obrací se v hrobě. Polák má adjektivum p o l s k ý (ne polácký), od Slovák je adjektivum slovenský (ne slovácký). Tak to spisovný jazyk český ode dávna přijal. Spisovný jazyk pro jasnost má k Slovincům přídavné jméno s l o v i n s k ý a učinil koncesí vůči Slovákům potud, že připouští novotvar s l o v á c k ý, když jde o Slováky moravské, ačkoliv slovenského ucha se tento novotvar vždy dráždivě dotýká. Tohle slovácký — slovácká — slovácké je určitý zjev pražského separatismu, který se za celé století nedovedl zorientovat o ničem, co leží kus od Prahy a Čáslavě. O pobratimství moravském, o vzájemnosti československé se horuje, ale málokdo tu Moravu a to Slovensko viděl. Udělali jsme i národopisnou výstavu, ale řádný Čech z Prahy pokládá za povinnost nevědět, co je Slovák, Hanák, Valach a Lach moravský. Z tohoto obmezeného pražanství jen lze si vysvětlit, že se slovenská báseň Bottova musí v Praze zpívat po česku, aby jí Pražané rozuměli. Pěvecké sdružení pražských učitelů je sbor mužů vzdělaných, je průkopníkem zpěvu v nezpěvném pivařském srdci Čech, kéž je i průkopníkem jemnějšího cítění jazykového a širších pojmů o naší české rodině!

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Z. TOPELIUS:

Dary mořského boha.

(Dokončení.)

„I dělej si, jak chceš!" řekl muž. I najala si stařena ještě dvě služky a nakoupila si drahých panských šatů.

„Všechno by se mi teď líbilo," pravila, jenom kdybychom v létě pohodlněji bydleli. Měl bys postavit dům o jednom poschodí a navozit hlíny z pevniny, abychom si založili zahrádku. A potom abys postavil besídku, kde

bych seděla a dívala se na moře. A pro letní večery abychom najali hudce, aby nám hrál na cello a koupili bychom si vlastní parníček, abychom na něm v neděli jezdili do kostela, když je moře rozbouřené.

„A už dost?“ pravil rybář uštěpačně, ale potom učinil vše, jak a co si žena přála.

Ostrůvek Atola tak se zvelebil a rybářka tak zpanštěla, že všechny ryby v moři omdlévaly úžasem. Princ už nežral než telecí kotletky a pěnové koláče a tlustý byl, že vypadal jako soudek na ryby.

„Jsi teď spokojena?“ ptal se rybák ženy.

„Byla bych docela spokojena,‘ odvětila, „kdybychom měli třicet krav. Taková velká domácnost jako naše vyžaduje spousty krav.“

„Jdi si k mořskému bohu!“ pravil rybák.

Žena si vyjela na moře na novém parníčku a zapěla mořskému bohu kouzelnou píseň. Ráno stálo na břehu třicet krav a samy o sebe se staraly.

„Muži,“ pravila rybářka, „na téhle mizerné skále není pro nás dost místa, kam pak dám všechny krávy?“

„Mohu ti poradit jenom tolik,“ pravil rybák, „vypumpuj si z moře vodu a hned bude místa dost.“

„Nesmysl,“ řekla žena. „Jak pak z moře vypumpuju vodu?

„Zkus to s naším novým párníčkem. Na palubě je pumpa.“

Žena dobře věděla, že žertuje, ale nedovedla se přemoci, aby o věci nepřemýšlela.

„Moře vypumpovat nemohu,“ pravila. Ale snad bych je mohla zasypat. Za hráz bych nasypala kamení a písku a ostrov by byl dvakrát takový, jak je.“

I naložila na nový parníček kamení a vyjela si na moře. Hudec jel s ní a tak krásně hrál na cello, až i sám Ati se ženou Wellamou a všemi mořskými dvořankami vynořili se na povrch vody a naslouchali.

„Co pak se to tak krásně třpytí na vlnách?“ ptala se rybářka.

„Mořská pěna leskne se na slunci,“ odvětil hudec.

„Vysypte kamení!“ poručila rybářka a posádka parníčku sypala kamení: „Hrr, žbluňk, žbluňk,“ v pravo i v levo do vln. Drobounký kamének rozbil oblíbené družce královny Wellamo růžový nosík. Jiný kamének poškrábal tvář samé mořské bohyně. Třetí žblunkl do vody u samé hlavy boha Atiho a utrhl mořskému vládci kus dlouhé brady. Můžete si pomyslit, co bylo povyku na moři! Vlny se hnaly jedna přes druhou točily se a šplouchaly, jako když se v hrnci vaří voda.

„Kde se ta vichřice vzala?“ ptala se rybářka. Ale sotva že domluvila, otevřelo moře ohromné čelisti jako žralok a spolklo celý parníček.

Rybářka padla ke dnu jako kámen. Ale uměla výtečně plavat a zase vyplavala. Chytila se hudcova cella jako korkového pasu. Tu uzřela těsně u sebe hroznou tvář mořského boha.

„Co pak po mně házíš kamením?“ zařval mořský vládce. „Což jsem ti nedal všecko, nač sis pomyslila, ba ještě mnohem více?“

„Ovšem Vaše Veličenstvi. Uctivě děkuji za krávy. Dojí jako velbloudi.“

„No, a tak kde pak je měsíční stříbro a sluneční zlato, co's mi slibovala?“

„O, Vaše Veličenství, co pak nezáří na moři každého dne a každé noci, když není zamračeno?“

„Já tě naučím,“ zvolal mořský bůh a strčil do cella, až plynulo i s ženou k ostrůvku jako kolébka.

Na břehu stál Princ, ohlodával havraní kost a byl hladový jako vždycky. Muž seděl sám v obnošené šedavé kazajce na schůdkách vedoucích ke staré chaloupce a spravoval sítě.

„Prosím tě, co pak děláš?“ pravil. „Kde pak jsi se tu tak najednou vzala a proč pak jsi celá mokrá?“

„Rybářka hleděla naň jako vyjevená a pravila: „Kde pak je náš dům o jednom poschodí?“

„Jaký dům?“ ptal se rybák.

„Náš velký dům se zahradou, s chasníky a služkami a třicíti krásnými kravami, a parníčkem a všechno ostatní?“

„Mluvíš jaksi s cesty, ženo,“ pravil stařec. „Studenti ti popletli hlavu. Večer zpívala's na moři divné písničky a potom nemohla's usnout. Byla v noci bouře; teď se utišila. Nechtěl jsem tě k ránu budit a sám jsem vyplul hledat síť.“

„Viděla jsem mořského boha Atiho,“ řekla žena.

„Ležela's v posteli a všechno se ti to jenom zdálo. Potom jsi ze spaní vyběhla z chaloupky a vlezla rovnou do vody. Pojď sem, ještě jsi se dobře neprobudila. Ale podruhé již nebudu lehkomyslný a svatvečer neznesvětím.“

Přel. M.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 10. března 1911. Číslo 10.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

V té touze po poznání života,
jenž z duší českých na povrch se dral
jak ze skal, z lůna země prameny,
a různou cestou v jeden splýval proud,
jenž veřejností sluje národa —,
byl Prokop často schůzí účasten,
kde oživených řečí předmětem
byl český problém, souhrn otázek,
jež zadržují národní náš vůz
na dráze svobodného rozjetí,
jež ochromují síly národní,
v ten povoz zapřažené od věků
a od věků se marně pachtící,
jej z bahna na silnici vytáhnout.
Tou veden touhou chodil na schůze,
kde slovo měli vůdci národa,
k nimž — autoritám — všecko zíralo
bez dechu, v oslnění, zbožnění.
S touž úctou Prokop přišel poprvé —
však nemoh' pochopiti, vůdcové
že jazyk otců krutě týrají,
že nemluví-li věty moudrosti,
jež leda otrokům by slušely,
tož prázdná slova křičí, láteří,
až pěny bělají se kolem rtů,
a pěstmi buší, depcí nohama
a peklem, hromem zaklínají se
a takým přívalem slov zaplaví
své posluchače, hybné pagody,
že mozky se jim pletou, východu
že marné hledali by z lesa slov,
i lapají jen silné výkřiky
a tleskají a křičí: výborně!
On výborného nic však neviděl
v tom chudých klasů hlučném mlácení,
kde dobré zrno očím ztrácelo
se v přívalu plev hluchých, neplodných —
snad proto zřel tak, brejle Mámení,
jež straníkům vše barví růžově,
že na očích mu křivě seděly.
I odcházíval smuten, zarmoucen
těch ze schůzí — jak v smutku vycházel
z Menšího Města šeré budovy,
jež pyšně zve se českou sněmovnou.
Sen dávný jeho srdci splnil se,
on s galerie svědkem sněmu byl —
však co tam zřel, to bylo zmítání
jen v kole bludném, začarovaném,
v němž bez východu čeští poslanci
se točili jak náměsíčných sbor:
kruh kolem Čechů Němci svírali,
a páni za nimi a knížata
s milostí velkou trpět ráčili,
když Češi toužebně k nim vzhlíželi —
a v zlatém límci tiše opodál
se čaroděj ník tajně ušklíbal,
jenž proutkem všecko řídil kouzelným.

Z všech Prokopovi jedné postavy
jen líto bylo, která jako dub
se nad okolním lesem tyčila:
to kmet byl rysů v tváři výrazných,
v jehž vážné, jak by přísné podobě
se tajiti zdál smutek podivný —
to Rieger kmet byl, jenž se Prokopu
zdál zosobněním české tragiky . . .
Sám tělem obr, orel duchem svým
po marném všeho žití úsilí
jak jiní hříčkou čaroděje byl,
jenž v bludném kole kouzlem držel jej.
Tou často nad postavou ctihodnou
se Prokop ve svém snění zamýšlel,
zřel v duchu ty, kdož druhdy jako on
boj vedli náš a cíle nedošli:
Zřel Palackého, otce národa
jenž podobně jak jeho nástupce
se v posled octnul v kole kouzelném;
zřel zosobnění vzdoru českého
a české síly zdravé, rozumné,
Havlíčka Karla, jehož přezáhy
rozdrtil v spárech orel dvouhlavý —
i ptal se, kdy ten vybojujem boj,
v němž marně zhynulo již tolik sil,
kdy kouzlo zlomíme, jež drží nás
jak vězně v bludném kole zavřené,
kdy v národů kruh vejdem svobodných
a nastoupíme cestu ztracenou
svým za velikým v lidstvu posláním? . . .

V ty chmury těžké svit se prodíral,
když Prokop viděl mladých úsilí.
Sic mnoho prý v něm bylo negace
a chladné analysy, pátrání —
však právě v tom zřel zdaru záruku:
dřív nemoc třeba řádně rozpoznat,
dřív chyby vlastní odkrýt, odhalit,
než k volbě léků možno přistoupit
a cestu novou, správnou zvolit.
Z všech nejvíc heslo se mu líbilo,
jež slyšet bylo mezi mladými:
dřív každý vejdi v bytosti své dům,
jej vyčisť od veškeré neřesti
a okny četně opatř velkými,
by hojně světla dovnitř vcházelo
a hojně vzduchu zvenčí svěžího,
jej ozdob nejkrasším, co nalezneš —
a pak v něj Práci uveď, družku svou
a svazek váš buď hojně požehnán,
by děti vaše, činy, rozešly
se po vlasti a oživily ji.
To heslo, sebezdokonalení
by všeho bylo prvním základem,
mu nejvíc k duše hloubi mluvilo,
to zdálo se mu k dobám návratem,
kdy totéž heslo bylo základem
Čech slávy nejsvětlejší, největší,
kdy veden jím se vznesl český duch
k jednomu z hlavních štítů lidskosti,
kde Mistr Jan je s Bratry Českými . . .

Těch o věcech se dával v rozhovor
vždy chutě, s plným duše zápalem —
však nikdy v shromáždění velikém,
kde mnoho očí tkvělo na mluvčím.
Zde záhy ztrácel stezku předmětu,
vír jakýs vždy jej rychle uchvátil,
že dech se krátil mu a tlumil hlas,
že srdce chvatně bilo o žebra,
krev útokem se k hlavě valila
a úzkost svírala jej podivná,
by za nadšení výsměch nestržil
a tak se stávalo, že ze všeho,
čím všecek naplněn byl k zalknutí,
jen drobty mohl jasně povědět
a záhy nucen býval umlknout,
by rozbušené srdce uklidnil
a hlavu horkou v dlaně uchvátil,
by ve dví snad se nerozskočila.
A od jiných pak šumných ve větách
vše uslyšel, co sám chtěl povědět,
co jasně cítil v nitru hlubinách,
co nedoved však z hloubi vylovit
a slovy sdělit se shromážděním.
Však ve dvou s duší blízkou, příbuznou
se srdce jeho otevíralo,
jak lůno hory kouzlem v pohádkách
a jasný pramen z něho vyplynul,
jak ranní rosa čirý průzračný.

Tou duší blízkou právník Bárta byl,
hoch neforemných tvarů, vysoký,
se zpytavostí v očích rozumných,
jež pod obočím povždy staženým
se černaly a ostře jiskřily;
duch neúprosné, přísné logiky,
zdánlivě tvrdý, chladný jako kov,
leč pod rozumu tvrdým krunýřem
cit skrývající ryzí, křišťálný.
Syn horníkův znal žití přísnou tvář,
jež pro jiné jest vlídně úsměvná,
a z vůle otcovy i z touhy své
sem přišel, na koleji Karlově
by pro boj připravil se za bratry.
„Kdys chodívali k ďáblu v učení,
kdo nad ním chtěli dobýt vítězství —
my sílu budem čerpat z řádů těch,
kdož zástupy nás drží v područí,
a obrátíme na ně jejich zbraň,
než přivodíme nový světa řád."
Tak starý Bárta kdysi rozhodl
a na studie syna vypravil.

—=o=—

KACÍŘI NA NÁCHODSKU
v 17. a 18. století.

Napsal Bedřich Profeld.

I.*)

Protireformační činnost v kraji hradeckém zahájena soustavně a energicky teprve po míru vestfálském. Do té doby všechno úsilí její tříštilo se o tuhý odpor lidu, podporovaný chybami protireformačního systému, vpády nepřátelskými a poměry místními. Dle seznamů sestavených krajskými hejtmany žilo tu koncem r. 1650 ještě 52.529 nekatolíků a přes 40 nekatolických rodin šlechtických.

Z té příčiny bylo třeba pro kraj hradecký zvláštních ustanovení, aby vyhubeno bylo kacířství, v němž dvůr císařský spatřoval i zločin politický. Vězení, pokuty peněžité, denunciace, ubytování vojska a jiné a jiné ušlechtilé prostředky měly napraviti zpurné hlavy těm, kteří vychováni ve víře svých předků houževnatě se jí přidržovali. Nařízení z r. 1651 stala se základem protireformačního úsilí v Čechách, zvláště pak v kraji hradeckém.

Na Náchodsku ujal se v té době díla protireformačního velmi horlivě sám majitel panství hr. Octavio Piccolomini. Náchod patřil mu sice již od r. 1634, ale z důležitých příčin zdržoval se až do r. 1650 v cizině.

Za jeho nepřítomnosti spravovali panství jednak katoličtí Vlaši, jednak zjevní nebo tajní nekatolíci. Byl to zvláště Jakub Špáta z Frideburku, hejtman panství náchodského, který přestoupil ke katolictví r. 1638; zemřel 3. ledna r. 1640. Manželka jeho Dorota, rozená Kostelecká ze Sladova, zůstala asi věrna své

*) O pramenech zmíním se později.

víře až do smrti († 1642), neboť uvedena na prvním místě v seznamu nekatolíků, kteří měli platiti na domácí mušketýry. Seznam pořídil r. 1640 nebo r. 1641 Jiřík Šoltc Solnický, písař radní přísežný města Náchoda. Nástupcem Špátovým stal se do r. 1643 Václav Průša (z Rytteršperku) a po něm Jan ml. Kostelecký ze Sladova, který zůstal protestantem až do r. 1650. Že úředníci takoví — Vlaši se o protireformaci valně nestarali — nebyli přáteli persekuce náboženské, rozumí se samo sebou. To byla také z hlavních příčin, proč protireformace na panství náchodském tak zvolna postupovala.

Ostrý postup proti protestantům ve 2. polovici 17. století značně rozmnožil řady uprchlíků, o čem svědčí hojné zápisy hlavně v gruntovních knihách té doby.

R. 1651 prodali purkmistr a rada města Náchoda statek se zahradou v Bělovci po Martinovi Blažkovi „odběžný" pod závdavkem na roky placení za 350 kop, chalupu po Jakubovi Kaufmanovi za 30 kop, statek po Vavřinci Poláčkovi za 400 kop, dům varní po Václavovi Kuzmovi za 50 kop, chalupu po Janu Píčovi za 35 kop, dům s pozemky po Václavu Krauzovi, barvíři pláten, za 290 kop, grunt po Vítovi Vrabcovi, jinak Dvořáčkovi, který „dobrovolně, beze vší příčiny preč od svého příbytku odšel," za 45 kop a r. 1654 dům se zahradou po mydláři Janu Jiřenovi za 25 kop míšeňských.

Kožešník Jan Píč opustiv chalupu svou pro náboženství chtěl odehnati do Slezska také najatý dobytek, ale osudné setkání s Pavlem Prunarem z Prunerstorfu a na Lhotě Řešetově zmařilo jeho úmysl. Prunar odňal mu dobytek a vydal jej asi radě náchodské na vlastní její žádost z 8. září r. 1651, aby se zaplatily dluhy, které Píč ve městě nadělal.

Jan, syn Zikmunda Beneše, zběhl ze statku svého ve vsi Kostelci. Po nějaké době se zase vrátil a „pod pokličkou při vrchnosti své, též u práva to sobě zjednal a od Jana Urbana (který byl převzal statek dne 24. srpna r. 1651) grunt tento i se všemi svršky zase jest ujal a jej sobě postoupený měl." Ale po týdnu času nočního opět utekl se všemi svršky, s koni, kravami a vozem. Janu Urbanovi, aby se opět ujal statku opuštěného, dovolila vrchnost sleviti 20 kop za svršky od Jana Beneše pobrané. Urban zůstal na něm do r. 1656, kdy jej směnil s Jakubem Pavlem, jinak Novákem, jenž si vzal za manželku Dorotu dceru nebožtíka Zikmunda Beneše.

A tak mnozí, „zapomenouce se nad Pánem Bohem a vrchností svou," odcházeli „preč" do ciziny, aby ušli pronásledování. Ostatní „reformování" skoro ještě půl druhého století, dokud nezvítězil duch náboženské snášelivosti.

R. 1653 viněn Jiřík Špaček ze Zbečníka, že se rouhal Bohu a učení katolické církve. Prohlásil prý ve středu po neděli Sexagesima (19. února) na Plhově u Náchoda v domě Vojtěcha Pozděny u přítomnosti poctivých lidí mimo jiné, že panu páterovi, až mu podávati bude Tělo Páně, ukousne palec. Bylo totiž před tím nařízeno všem poddaným z panství náchodského, by přistoupili ke zpovědi a k přijímání. Když se Špaček v kostele hronovském vyzpovídal, promluvil neuctivě panu páterovi tato slova nenáležitá: „Nu, dejž mi, co mi dáti máš!" Ulekaný kněz odpověděl, že se to hned státi nemůže, nýbrž že se k tomu náležitě musí připraviti a času ranního k přijímání se hotoviti. Ale Špaček odsekl: „Když má býti večeře, nechť je!"

Poslední slovo měl appelační soud, který vynesl 13. ledna r. 1654 rozsudek, že Jiřík Špaček pro rouhavá slova proti velebné svátosti ku příkladu jiným „ještě za tři neděle (Špaček dopustil se ještě jiného deliktu) o samém chlebě a vodě zdržán a po tři dni nedělní pod trvajícími službami božími před oltářem, rozsvěcenou svíčku v rukou držíce, klečeti má podle práva."

—o—

E. MOSELLY:

NANEBEVZETÍ STARÉHO PŘEVOZNÍKA.

(Dokonč.)

„Neupadl jsi ve hřích opilství? Vidím tě v době lisování, jak jsi se plížil do lisu. Jak jsi bral vesele jasanový pohár, říkaje: ‚Kamarádi, to je dobré, to nezkyše v sudě!' A vinaři ti dávali pít, až ses převalil na otepi, obličej pokrytý všelijakými odpadky."

„Dobrý anděle z ráje přišlý, což můžeš vytýkat chuďasovi sklenku vína, která mu zahřeje život a rozezpívá ústa."

„Sklenku vína — příteli, vždyť jsi pil z konvic!"

„Protože první sklenka nic není; při té člověk jen líp cítí svoji bídu. Ale dvě, tři, mnoho sklenic vína. Pak, Pane, v žilách proudí naděje silnější než život. Pak člověk myslí, že má v hrsti veškeré štěstí, kterého neměl, má rád lidi, rád je má až k pláči, z lásky k vínu, které utápí srdce v něžnosti."

„A pak — nevedl jsi se ženou vzorný život."

„Pila a když byla opilá, bila mne. Panečku, to měla kuráž! Jako kůň byla silná přes své stáří. Což ty víš! Začla pít, když chodila prát uprostřed kruté zimy. Chodil jsem se sekerou na led do zá-

toky a lidé jí na posilněnou dávali celé litry horkého vína. Vracela se večer se svítícíma očima; pak vždy tančily talíře — honila se za mnou okolo stolu. Jednoho dne se vrátila od mlynářů; dali jí tam pít kořalku a horké kořeněné víno, aby ji rozcuchali a aby jim zpívala písničky. Potácela se po cestě, která jí už nestačila a já se na ni díval. Když měla přeskočit příkop, třikrát se rozeběhla; učinila krok vpřed, krok vzad a málem upadla. ‚Matsine', povídá, ‚pojď mi na pomoc!' — ale já potřásl hlavou. Zapotácela se do příkopu a sotva ležela, usnula. Chrápala s ústy otevřenými; pršelo tak silně, že náhon valil spousty vody, vody a bláta, které se plavily přes ni. „Aspoň ji to vyléčí", řekl jsem si. Ale nazítří začla znovu."

„Starče Matsine, kde jsou tvé dobré skutky? Omýval jsi krvácející nohy poutníků? Potěšil jsi bídného žebráka, který na ulicích vzývá svaté jméno Páně? V den soudu anděl složí k nohám Hospodinovým váhu přesnou a neúprosnou, která má zvážiti zásluhy. Pověz, co položíme na misku tvých dobrých skutků?"

„Položíme tam pytle brambor, putny hroznů a otepi krmiva, které jsem při sklizni odnesl na svých ramenech po roklinatých cestách. Položíme tam dále hromady kamení, které jsem rozbil na svahu silnic, protože mé staré ruce vydláždily cesty na čtyři míle v okolí, ty, které stoupají do návrší i ty, které se sklánějí k řece. Dále tam položíme všecky balvany litiny z tavíren, které jsem vláčel na těžkých prámech. To bude mít svoji váhu před spravedlností Hospodinovou. Chceš-li, položíme tam taky kus skály, který mi roztříštil hnát a zvláště velikou otep, ano, otep, kterou jsem letošní zimy přinesl z lesa. Ach — těžké bylo to břímě lidské bídy . . ."

„Starče Masine, nepovídáš vše. Neskrýváš nějakou hanebnou krádež? Vidím člověka, který za soumraku se plíží hložinami . . ."

Starý převozník padl na kolena a vztáhl ruce jako k prosbě a modlitbě. Měkký úběl mu zaplavoval vousy, svadlá víčka a ruce s uzlovitými žilami. A měsíc opředl klečícího ubožáka rubášem stříbrem protkaným . . . Stín jeho vedle se zdál prosit za něho. — Promluvil chvějícím se hlasem, který co chvíle se zdál uhasínat:

„Otevřel jsi mi starou ránu. Ach — bezmála jsem už zapomněl! Léta se snášela za léty a zasypala vzpomínku tu popelem. Budu mít dosti síly, abych vyřkl slova těžší než kámen hrobový? — Poslyš — už je tomu velmi dávno, co se mi narodilo děvčátko — děvčátko tak bílé a rusé, které mi připomínalo děti, jež z domu odešly a nikdy se nevrátily. Jak jí jemné vlásky vykukovaly zpod čepičky! Už běhala a já ji vodil do vinic; když klopýtala nožkama ve spletitém révoví, bral jsem ji do náručí a tiskl k srdci. Rozuměli jsme si dobře. Bavila se pouhými maličkostmi: oblázkem s pestrými žilami, ochmýřeným zrnem, které poletovalo ve vzduchu nebo vlaštovkami, které ji strašily svým ztřeštěným křikem. Robil jsem jí hračky z kůry vrb a z dutých stonků divokého bezu. Ku podivu, jak pouhé stéblo slámy dlouho umí bavit děti chudých! Což ty víš! Jednoho dne usnula na balvanu u vchodu lomu. Spala klidně, hlavičku na rameni a ručky otevřeny na klíně, jakoby chtěla dušičku svoji darovat Pánubohu. Vzduch se chvěl kolem ní, usmívala se chvílemi a já se neopovážil uhodit do skály. Nebyla jako ostatní. V očích se jí často zalesklo světlo, které mne děsilo. Zdálo se, že zná věci, jichž lidé neznají. Ach ano — později jsem pochopil. Takové děti přicházejí k nám do života jako cizinci a jejich velké oči neustále číhají na povel, který je zavolá zpět. Jednoho večera dostala zimnici. Zmocnila se jí zlá horečka a po několik týdnů jí tělečko jen hořelo. Nenaříkala; jen oči otvírala, oči, které den ze dne více se leskly, oči zářivé a krásné.

Zemřela ve chvíli, kdy vlaštovky tiše štebetají v hnízdě . . .

Vidíš tam onu hlavní větev, onu zahnutou větev třešně na stráni? Držel jsem se v onen večer zuby nehty, abych se na ní nepověsil na ohlávce naší kozy.

Matka jako šílená utekla v noci. Když bylo nutno dítě pochovat, otevřel jsem prádelník a nenalezl ničeho, ani opranou plénku, ani kus plátna. Vzpomněl jsem si na starou Kateřinu, která předla konopí a nitě posílala tkalci. Takové stařeny lpí tolik na starých zvycích! Právě byla na plotě rozestřela čtverec plátna k vybílení — snad si řekla, že by jí mohl sloužit za rubáš. A . . . já . . . já jí plátno ukradl . . .

Hlas andělův zazněl tak jemně jako šepot osyk:

„Starče Masine, pojď sem."

Stařec, vztahuje ruce stále vpřed, se přiblížil. I vzal ho anděl do náručí a vztyčil se pojednou ve světle měsíčním, tiskna ubožáka k svému oslavenému tělu, které rostlo do nekonečna. Spočinul nohama na stříbřitých vrcholcích jedlí, které se nesklonily, koleny přesahoval hory čnící v modrém vzduchu a jeho tvář zářící dobrotou splynula uprostřed oblohy s kotoučem skvoucího měsíce. Potůčky manny, tenké proudy medu, mlhy kadidla a jemné vůně skořicové stékaly s noční oblohy kvetoucí souhvězdími, jimiž probíhalo zvučně chvění harf a theorb zpívajících v rukou vyvolených. A anděl a ubožák, v těsném objetí, tváří v tvář, stoupali zářivou drahou k žhoucí růžici, kde duše blažených v harmonických proudech světla krouží kol posvátného oka, které vidí vše. A starý převozník, dotknuv se zraněnýma nohama prahu diamantové brány, vstoupil do ráje. Přel. L. Hudcová.

—=o=—

JULIUS SCHMITT:

V ČLUNU.

Vesluji. Nad vodou
trysk světel náhodou . . .
Rozplašená
vlna sténá,
hle, kmity radosti!

Veslaři bázlivý,
tvé srdce zdali ví:
Okamžiky? . . .
Díky, díky!
Hle, tvoje radosti!

Vroucí smích náhody
jak slunce na vody . . .
Rozkmitané
stokrát plane . . .
Hle, radost radostí!
— — a bolest radosti . . .

—o—

F. L.:

TRIUMF ALEXANDRA VI.

Dne 25. měsíce července 1492 o šesté či sedmé hodině na noc zemřel papež Innocenc VIII. V tu chvíli bylo jednání o obsazení papežského stolce v plném proudu. Kandidáti papežství agitovali pro své zvolení, kardinálové, kteří neměli naděje na zvolení, hleděli, jak by svůj hlas prodali nejdráže, vlády, především italské, pracovaly, aby prosadily volbu osob sobě milých.

Dne 6. srpna vystrojen byl mrtvému papeži nádherný pohřeb. Jsme zpraveni, že stál apoštolskou komoru 16.033 dukátů.

Ještě týž den vstoupili kardinálové do konklave; bylo jich 23.

Biskup Bernardino Lopez de Carvajal oslovil volitele řečí, v níž pojednal o přítomném stavu církve, vzpomněl zesnulého papeže, načež obrátil se ku kardinálům těmito slovy: „Smutek veliký jest v církvi, kterou vy snadno potěšiti můžete, jestliže dle svého nejlepšího svědomí, nedadouce sluchu nabídkám a falešnému přemlouvání — jsouce tak spolupracovníky s božskou vůlí — budete pomýšleti na zvolení papeže, jenž by se skvěl svatostí, vědou, zkušeností. Jsou na vás upiaty zraky celé církve, otcové nejlepší: dejte jí papeže, jenž by jediné vůní dobrého jména všecky národy ku spáse vedl, jakož zajisté, jak stojí ve knihách moudrých, vášněmi knížat a jejich neřestmi se kazí veškerá obec, tak opět zdrželivostí se lepší a tříbí. Nejlepšího tedy třeba zvoliti knížete, jak snadno pochopíte, jestliže poslechnete Platona, jenž se domnívá, že má býti vyvolen ten, jenž v každém věku se osvědčil a ukázal se neposkvrněným a vytrvale k tomu směřoval, o čem myslil, že jde k duhu obci. V témž smyslu dal vám ponaučení papež sv. Lev, abyste zvolili toho, jehož celý život od mládí až k věku dospělému řídil se předpisy církevní kázně a jemuž svědectví dává život předchozí, že netřeba váhati s jeho volbou, ježto za mnohou práci, za mravy čisté, za výborné činy odměna vyššího místa mu patří. Třeste se před hrozným slovem Hospodinovým, otcové nejdůstojnější, aby jednou nezvolal k vám: učinili jste si krále, ale nikoli skrze mne, knížete, a ne dle rady mé . . ."

Ale proti slovům nadšeného řečníka kardinálové byli obrněni dokonale. V jejich očích byla řeč biskupova jen pouhou dekorací volebního aktu.

V tu chvíli myslil si kardinál Roderigo Borja, kdyby se mělo dáti na slova biskupova, že nesměl by na své zvolení ani pomysliti. Jeho život zatanul mu náhle před jeho zraky. Jeho tužby a ideály byly zcela jiné než ideály španělského biskupa. Zalétl v mysli do svého mládí. Vzpomněl si živě na příhodu, která se sběhla, když mu bylo 29 let, když byl biskupem sienským. Byla tehdy krásná červnová noc. Tolik se mu tehdy zachtělo veselí, bezuzdného veselí. Veselá mládež sienská udělala si zábavný večer v zahradě Giovanniho de Bichi. Sešel se tam veliký počet sienských dam, i biskup přišel také. Pět hodin se tu zdržel a tančil se vší možnou nevázaností, vedl si tak jakoby nebyl biskupem. Mluvilo se o tom večeru po kolik dní; ba dozvěděl se o něm i papež. Starý, vyžilý Pius! Roderigo Borja vzpomínal, jak se tenkrát smál, když mu Pius poslal důtklivé napomenutí. A proč by musil žíti, myslil si, jako starý papež, proč by se neměl vybouřiti, jako to dělal tentýž Pius, když byl mlád, když sloužil v kanceláři Bedřicha III.! Pius kázal marně Roderigovi. Byl jsem zatvrzelým hříšníkem, řekl si nyní šedesátiletý kardinál, když slyšel slova Lopezova; a zůstal jsem jím, dodal v duchu. A dobře, že jsem zůstal. Kde bych byl nalezl více štěstí než v objetí žen, kde jinde než u své Vanozzy, mezi svými dětmi.

Ale v tom už myslil Roderigo opět na svoji volbu. Dosáhne svého cíle? Poukazuje se na to, že je Španělem. Někteří si myslí, že nemá vůbec kněžského povolání. Ale co na tom! Kdo z jeho kolegů ve svatém kolegiu má více povolání než on? Všichni jdou za sobectvím a za svojí ctižádostí. Proč by nešel on?

Je bohat. Může si zakoupiti hlasy. A pro případ svého zvolení může učiniti ještě větší sliby.

Když dozněla slova španělského biskupa, pustil se do práce.

Trojí volba zůstala nerozhodnuta — jak psal florentský vyslanec, náležející ke stráži konklávní dne 10. srpna. Do té doby měli největší vyhlídky na zvolení kardinál Caraffa a Costa. Ale Borja nezoufal. Podařilo se mu získati na svoji stranu kardinála Ascania Sforzu, jenž byl také jedním z kandidátů, ale když viděl, že jeho naděje je marna, hledal, jak by nejlíp svůj hlas zpeněžil. A Borja byl velmi štědrý. Slíbil mu úřad vicekancléře, svůj vlastní nádherný palác, jiné biskupství, vynášející 10.000 dukátů a jiná beneficia. Kardinálové Orsini, Colonna, Savelli, Pallavicini, Michiel, Sclafenati, Sanseverino, Riario a Domenico della Rovere dali se rovněž koupiti. Ještě nikdy nevydělávali kardinálové na svých hlasech tolik jako nyní. Celkem měl Borja i se svým vlastním 14 hlasů; ale to nebyla ještě dvoutřetinová většina. Běželo ještě o jeden hlas; ale ten bylo těžko koupiti. V kritické chvíli podařilo se Borjovi získati hlas starého kardinála Gherarda. Tento 95letý stařec dostavil se

krátce před tím jako mnich kamaldulský v bílém rouchu do Říma, a pro toto bílé roucho předpovídána mu skvělá budoucnost. Tento tedy svým hlasem rozhodl volbu Borjovu. Časně ráno dne 11. srpna byl Roderigo Borja provolán za papeže, přijav jméno Alexandra VI.

Římský notář Latinus de Masiis zvěděv o volbě zanaříkal si takto: Ó Pane Ježíši Kriste, pro naše hříchy se to stalo, že Tvuj zástupce na zemi byl zvolen tak nehodným způsobem.

Ale Alexandr VI. byl spokojen, že byl papežem. Chystal se ke své korunovaci, jež se konala 26. srpna.

Petr Delfin v dopise k převoru Bernardinovi popsal nám korunovaci Alexandra VI. takto:

„Jestliže bych ti chtěl vylíčiti a vypsati, s jakou slávou, ctí a nádherou byl papež korunován, nepostačil by mi den: krásné zajisté divadlo a na pohled příjemné, ani naprosto neužitečné, jestliže na duchovní stránku časné věci vyložíš: rozmanitá rozličných osob a důstojenství ozdoba, řád, místo v průvodu na mysl mi přiváděly četné a rozmanité příbytky nebeských občanů a blaženců, a sláva církve bojující ducha mého častěji povzbudila k úvaze o stavu a lesku církve oslavené. Celé město jen se hemžilo zástupy mužů i žen, jedni na cestě stáli, jiní z oken se dívali, až od sv. Petra po mši k duchu svatému, kterou sám papež sloužil, jsme přišli k Lateránu. Celá cesta, po níž jsme jeli, byla pokryta sukny a různými vítěznými odznaky, po obou stranách na stěnách domů visely koberce, na četných místech visely štíty papežovy s různými epigramy. Z těch tento jediný poslechni, jejž po cestě jsem si přečetl a od mnohých vážných mužů ne příliš vychvalovati jsem slyšel:

Za Caesara byl veliký, nyní jest Řím větší:
šestý kraluje Alexandr; onen muž, tento bůh.

Ale pohnulo mě k úvaze o vratkosti lidského štěstí a ku pohrdání slávou pozemské moci a důstojnosti to, co se sběhlo papeži uprostřed těchto rozkoší v chrámě Lateránském, v mé přítomnosti a blízkosti, nač jsem s jinými preláty patřil. Papež dlouhými obřady u sv. Petra unavený a cestou vysílený, ježto cestu k Lateranu konal v mitře, kterou nazývají: království, a oděný kněžskými rouchy v úpalu slunečním, vstoupil do chrámu velmi vyčerpán a vyprahlý. Nejprve u oltáře, pod nímž se chovají hlavy apoštolů, na kolenou se modlil a uvázav se v držení dle obyčeje lidu požehnal. Na to k hlavnímu oltáři do velesvatyně, kde na místě povýšeném byla připravena stolice, se odebral, aby mu zde od kanovníků a kněží Lateránských byla slíbena poslušnost. Těžce vystupujícího na stupně s obou stran dva kardinálové jáhnové podporovali. Jakmile obrátiv se k lidu papež usedl, čili lépe řečeno, úplně bez sil na stolici klesl, ihned hlava mu klesla na šíji kardinála od sv. Jiří. Praví se, že byl zachvácen zimnicí, a potrval tak dlouho bez sebe a bez pohnutí, až po postříkání studenou vodou zase k sobě přišel. A tohle za tolik si cení papežství, jež tolik stojí a s takovým nebezpečím se dobývá. Co mu pomohly šiky tolika ozbrojenců po celém městě k jeho ochraně připravené? Když Hospodin snadno ukáže, co chce a může. Buď zdráv! V Římě 27. srpna 1492."

—o—

DROBNOSTI.

Unicum v české literatuře. „Bylať to podivná literární doba, v níž Marek vystoupil, skutečná to doba „honby po krásně zvučících slovech, po hledaných konstrukcích a dithyrambických obratech." Znamenitá toho druhu jest O b ě ť, povídka z českých věků pohanských, již sepsal V á c l a v N o v o t n ý. Sloh tu tak zamotaný, tolik květů tu naházeno a tolik obrazů, že se nelze k povídce ani dopracovati. Zdá se, že tu znamenitý talent ubředl v labyrinthu tropův, vyplésti se z něho nemoha. A přece se jeví v povídce této neobyčejná fantasie, až příliš někdy potřeštěná a v přepodivných skupeních obrazových si libující. O b ě ť Novotného jest unicum svého druhu v beletristické literatuře české, pravé metaforické monstrum." Tak nejmenovaný pisatel studie Novelistika a romanopisectví české doby novější v Kritické Příloze k Národním Listům v listopadu 1864. Zdá se, že Karel Sabina. Kdo tu O b ě ť zná?

Cesta po Německu, Švýcarsku, Francii, Belgii a Anglii, kterou napsal prof. Jan Krejčí r. 1862 a vydal u Ed. Grégra, obsahuje zapomenutou zpomínku z Kostnice. Vážený měšťan Zogelman v Kostnici, jenž tak vřele vítal české poutníky v Kostnici r. 1869, již za návštěvy Krejčího v Kostnici udržoval památku Husovu v rodném svém městě. Provázel mladého učence českého městem a z jeho úst Krejčí slyšel toto: Již roku 1834 měšťanstvo kostnické, ač katolické, pokoušelo se postavit pomník Husovi a Jeronymovi. V naivnosti své obrátilo se tenkrát i na magistráty v Husinci a v Táboře v Čechách, žádajíc za spolupůsobení při pomníku. Z Čech nedošla žádná odpověď z příčin, které nám každému jsou známy, kterých však Kostničané neuměli si vyložit. I sama protestantská vláda badenská zaslala městu, nepochybně na pokyn Metternichův, přísný zákaz proti pomníku. Jiný popud uctít Husa stal se r. 1840. Parní loď jedna na bodamském jezeře dostala jméno J a n H u s, avšak nesměla přistát u rakouského města Bregence a potom z rozkazu vlády badenské musil se nápis odstranit; loď dostala název Helvetia. — Známý bludný balvan, jenž položen na místě, kde Hus upálen (místo to stanovil a určil prof. Eiselin), přičiněním zmíněného kostnického měšťana Zogelmanna r. 1864.

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

Kapitola I.

Nat.

„Prosím vás, pane, je tohle Plumfield?" ptal se malý otrhánek vrátného. Dostavník právě zastavil před velikým domem s otevřenými velikými vraty.

„Ano“ znéla odpověď „a kdo tě posílá, hochu?“

„Pan Lorenc, a mám od něho dopis vaší paní.“

„Dobrá, vylez tedy; jdi nahoru a odevzdej jí ho, ona se již o tebe postará, špuntíku,“ zahovořil vrátný přívětivě, a hoch povzbuzen chutě vešel do domu.

Toho dne padal jemný jarní déšť a zalé-val vyrážející trávu a pučící stromy, a skrze něj zahlédl Nat jako v mlze veliký čtverhranný dům se staromodním vstupem, širokými schody, a četnými jasně osvětlenými okny. Ani záslony, ani okenice nezadržovaly příjemnou tu zář. Nežli Nat zatáhl za zvonek, zastavil se chvíli a nahlédaje dovnitř, uviděl mnoho drobných stínů, jež zdály se tančiti po všech stěnách pokoje. Zároveň slyšel veselý ševel mladých hlasů, a tu ozvala se náhle v srdci jeho pochybnost, zda by to jasno a onu veselost směl s obyvateli domu sdílet i takový ubohý otrhánek jaký jest on... „Snad mne ta paní nevyžene“, pomyslil si, a při tom zatáhl nesměle za velké, bronzové držadlo zvonku, jež představovalo hezkou ptačí hlavičku. Otevřelo mu červenolící děvče, které uzřevši dopis usmálo se a vzalo jej hochovi z ruky. Chlapec nepromluvil ani slovíčka.

Ale služka byla patrně již takovým způsobům zvyklá, a pravila ukazujíc na prázdné sedadlo v předsíni: „Sedni si, a hleď si očistit na rohožce nohy, já zatím psaní odevzdám“. Nat si sedl a choval se tiše, oči jeho však nalezly hned dosti zábavy. Zde v koutku u velikých dveří zůstal nepovšimnut a mohl si vše v klidu prohlédnout. Celý ten veliký dům hemžil se hochy, kteří se v soumraku deštivého dne krátili chvíli, jak nejlíp dovedli. Kam oči obrátil, všude seděl chlapec: nahoře, dole, v síni i v pokoji. Hloučky a skupiny hovořících hochů, malých, velkých, prostředních, ve všech náladách a rozpoložení bylo tu viděť. Ale všichni zdáli se býti veselí, skoro rozdováděni.

Dva v pravo ležící pokoje byly asi učebnami, neboť v nich byly lavice, a na těchto knihy, sešity, mapy a pijáky. V krbu vesele praskal oheň, a několik hochů leželo kol krbu na zemi pohodlně rozloženo. Hovořili o novém hřišti s takovým nadšením, že až botami ve vzduchu šermovali. Jakýsi vytáhlý mladík cvičil se na flétně v jiném koutě pokoje, nedbaje ani v nejmenším o všechen ten ruch a křik okolo. Dva, tři hoši přelézali lavice, chvílemi se zastavujíce a oddychujíce. Při tom se smíchem prohlíželi, co jakási dobrá kopa nakreslila na tabuli: karikaturu celé školy.

V levo ležel druhý pokoj a v něm stál ubrusem pokrytý dlouhý stůl. Na něm mnoho hrnéčků s podmáslím a hromada nakrájeného bílého i černého chleba. Mimo to byl zde i marcipán pro osvěžení chlapeckých myslí i žaudků. Ve vzduchu plovala jakási sváteční vůně pečiva a pečených jablek, která tolik dráždívá nos i žaludek vyhladovělých dětí. Ale Natovu pozornost zaujalo přece jen nejvíc schodiště; tam právě začínala veselá hra na chytanou. Na jedné straně se žmukalo, na druhé honilo; než nahoře na vrchním schodě seděl klidně jakýsi hošík a četl, nedaleko něho uspávalo děvčátko pannu, dvě štěňata a kotě. Mezi tím vším stále se míhaly řady klučíků, vozících se po zábradlí, nedbajících, že derou kalhotky a že si mohou rozbít hlavu. Nat byl tak zaujat pozorováním pestrého života kolem, že se pomalu odvážil dál a dál ze svého koutečka.

V tom jeden z oněch čiperných chlapíků po zábradlí jezdících nemohl se zastavit a v rychlém letu sletěl jako puma s velkým hřmotem na podlahu. Nat zapomněl, kde je a skočil mu vstříc mysle, že nejmíň hlavu srazil. Ale toto! Kluk byl otužený! Zamrkal pouze několikrát, potom upřel zrak na nový obličej nad ním se sklánějící a vyrazil:

„Holá.“

„Hola“, odvětil Nat nevěda žádné kratší a přiměřenější odpovědi.

„Ty jsi nový?“ zeptal se na podlaze ležící človíček, ani se nehýbaje.

„Nevím ještě.“

„Jak ti říkají?“

„Nat Blake.“

„Já jsem Tomek Bangs“, pojď nahoru mezi nás a pojedeme spolu, chceš?“ a v tom se Tomášek vymrštil na obě nohy, jako by mu připadly na mysl hostitelské povinnosti.

„Teď ještě nesmím, musím čekat až jak bude; zůstanu-li zde či ne“, odvětil Nat a stále více si přál, aby ho tady nechali.

„Jeníku, slyšíš, tady je nějaký nováček, pojď k němu“, vykřikl Tomek a potom začal znovu jezdit po zábradlí.

Oslovený hoch pozvedl od knihy dvé velkých hnědých očí, jako by nesměle, vsunul knihu pod rameno a začal sestupovat se schodů, aby přivítal nového příchozího, který se cítil jako přitahován příjemným pohledem a dobráckým obličejem štíhlého hošíka.

„Byls už u tetičky?“ zeptal se, jako by mluvil o nějakém důležitém obřadu.

„Ještě jsem u nikoho nebyl, jen vás hochy jsem viděl; čekám tu“ odvětil Nat.

„A kdo tě poslal, strýc Tedouš?“ pokra-

čoval Jeník vážně, jako by vyslýchal provinilce.

„Pan Lorenc."

„Nu ano, to je strýček, strýc Tedouš, on vždy posílá hodné hochy."

Nat se usmál vděčným úsměvem. Po této poznámce rozjasnil se i jeho vyhublý obličej. Nevěděl, co by odpověděl, a tak stáli hoši proti sobě, dívajíce se jeden na druhého, až ono malé děvčátko s panenkou k nim přistoupilo. Bylo velice podobno hochovi, jen trochu menší; mělo buclatější a růžovější obličej a modré oči. „To je má sestřička Désy" ohlásil Jeník, jako by ukazoval něco velice vzácného. Děti se na sebe podívaly, kývly hlavami, holčička trochu zčervenala a pravila přívětivě:

„Doufam, že u nás zustaneš, my se tu máme tak dobře, že Jendo?"

„Jistě že; avšak nač by měla teta ten veliký starý Plum, ne-li pro nás?"

„Mně se také zdá, že je tu krásně", řekl Nat, aby děti potěšil.

„Tohle je nejkrásnější koutek na světě, že Jeníčku?" pravila holčička, která se ve všem dovolávala bratrova úsudku.

„O ne, nejkrásněji jest asi v Gronsku, kde jsou ledovce a tuleni. Tam je asi krása! Ale mám také rád Plum, je to krásné místečko", dodal Jeník. Jeho záliba pro Gronsko pocházela od dočtené právě knihy. Chtěl ji donést, aby Natovi ukázal vyobrazení, když se vrátila služka s vyřízením. Ukázala na dvéře vedlejšího pokoje pravic: „Že prý je dobře a máš tu zůstat."

„Jé to jsem ráda, tak pojď se mnou k tetičce Jožené." A holčička vzala hocha za ruku, takže pod její ochranou cítil se jako doma.

Jeník se vrátil ke své milé knize, a sestra jeho vedla nováčka do nejzadnějšího pokoje, kde jakýsi statný pán seděl na pohovce a hrál si se dvěma drobnými hošičky. U stolu seděla štíhlá paní, dopisujíc psaní, které právě ještě jednou pročítala.

„Tu je, teti", křičela Désy.

„Tak tohle že je můj nový hoch? Nu vítej, doufám, že se ti u nás bude líbit, drahoušku", řekla dáma a přivinula hocha k sobě, odhrnujíc mu vlasy z čela. Jemná ruka a mateřský pohled dotkly se mocně ubohého opuštěného srdce, a ono jí přímo letělo vstříc. Nebyla ani dost málo hezká paní Jožena. Měla však veselý obličej a v něm jako by dosud vězely všecky dětské čtveračivé nápady; i hlas její a způsoby byly jaksi dětské, a něco v celém jejím zevnějšku, což se velice nesnadno popisuje, ale tím zřetelněji cítí, činilo ji velice příjemnou každému. A každý ji měl rád. Děti jí říkaly všeobecně „hodná teta", a to už něco znamená. Zpozorovala ihned, jak se hochu zachvěly rty při jejím pohlazení a její veselý zrak nabyl odstín vroucnějšího výrazu. Ale nechtěla ho rozplakat, proto přivinula jej k sobě ještě blíž a pravila se smíchem: „Nu vidíš, já jsem matička Bérová a tuhle je tatíček Bér a tamhle se válí dvě malá Bérčata. Pojďte, dětičky, podívejte se, tohle je Nat. Ale zároveň s hošíky vstal i statný pán, a nesa na každém rameni jednoho ze svých synků, pravil srdečně: „Vítej, milý synku, už jsme pro tebe připravili místo. Sedni si a ohřej si u krbu mokré nohy."

„Mokré? Opravdu! Honem boty dolů, hned ti donesu něco suchého k přezutí," zvolala paní Bérová běhajíc sem a tam po světnici, a brzy seděl Nat v pohodlné lenošce s čistými punčochami a pohodlnými trepkami na nohou. Bylo to dříve, než by byl pět napočítal. Ale on se o počty ani nepokoušel. Místo toho opakoval stále „Děkuji vám, paní", a říkal to s takovou vděčností, že oči paní Bérové se znovu zalily a ona honem přemýšlela, co by mu veselého vypravovala. Býval to už její způsob. „Tohle jsou vlastně Tomkovy trepky, ale náš milý Tomášek zapomíná se přezouvat, když přijde večer z venku domů; a tak mu je sebereme. Jsou ti sice trochu volné, utíkat bys v nich nemohl, ale tím líp, aspoň nám tak hned neutečeš."

„Oh, však já od vás nechci utéci," a Nat roztáhl všech deset prstů proti ohni s pocitem rozkoše.

„Jen se hřej, to ti poslouží. Budu tě u nás dobře krmit, a zkusím zahnat tvůj škaredý kašel. Jak dlouho už tě trápí?" zeptala se paní a prohrabávala veliký koš, zda by v něm nenašla nějaký kus flanelu.

„Celou zimu; nastudil jsem se a nechtělo mi to vyjít."

„Není divu, když bydlil ve vlhkém sklepě a přikrýval se starou houní. To není maličkost", pravila paní svému muži, který zatím hocha pilně pozoroval. Nelíbily se mu časté záchvaty křečového kašle, jež otřásaly celým tím hubeným dětským tělíčkem pod zedranými šaty. „Jdi, Robínku, jdi k chůvě, ať mi pošle černou láhev a náplast", pravil pan Bér, když se byl očima s ženou dorozuměl.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Po konfiskaci nové, opravené vydání.

Ročník XVI. V Praze, 17. března 1911. Číslo 11.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

Je oba, Prokopa i Václava,
cit stejný sblížil, stejné prahnutí:
to bylo nevývratné poznání,
běh dějů člověčenstva křivý řád
že vytvořil, jenž jedněm dává moc
a jiné drží ve jhu otroctví,
že třeba, aby všichni spoutaní
se k podkopání stavby spojili,
jež odvěkým jest jejich vězením,
co jiným, šťastnějším, jest palácem.
Ten rozdíl pouze mezi nimi byl,
že hlavním vůdcem Prokopu byl cit
a Václavovi chladná rozvaha.
Též Václav více k bídě přihlížel,
jež síly ze žil, z kostí vyssává,
jež jedněm dává věčně hladovět,
co jiní oplývají hojností —
však Prokop rovně jako bídu tu,
ba více ještě jinou v mysli měl:
svobodných lidských duší poutání,
jež za sluncem v let míří do výše,
těch duší bídu, muka, útrapy —
a bídu jiných duší, v temnotách
jež drží mocní světa tohoto
a ještě přijímají jejich dík,
že cestu ukazují ubohým.
A vedle toho cítil bolestně,
jak český člověk na stupnici práv
níž mnohem stojí svého souseda,
jenž o tolik jest Čecha šťastnější,
že nemusí se o svůj jazyk chvět,
že všecku sílu může obrátit
na svojich lidských zájmů hájení,
co síla česká ve dví tříští se.

Když poprv oba mladí druhové
si odkrývali nitro srdcí svých,
druh druha vedl na své hledisko,
zkad na svět díval se a jeho běh —
tu Prokop episody vzpomínal
tak všední, každodenní na pohled,
v níž shledával však všecko zhuštěno,
co nitro jeho v hloubi bouřilo
tak v citech Čecha, jako člověka:

Zabaveno.

Zabaveno.

„ „Já také uviděl jsem příšeru," "
tak Václav začal hlasem hlubokým,
ta tvojí mátohy jest vlastní syn:
má ústa nenasytná, velký břich,
rukama zlato v pytle shrnuje
a ovládá jím celý lidský svět.
Ten netvor davy zapřáh' lidských sil,
by za groš bídný jemu sloužily
až do úpadu, v potu tváří svých.
Duch lidský dychtivý co vybádal,
co pracně vyčet' z písma tajného,
jímž črtány jsou knihy vesmíru,
čím jako čaroděje formulí
vyvábil skryté síly přírody
a přikázal jim chladné stroje hnát —
vše netvor nenasytný uchvátil
a pro své břicho všeho zmocnil se.
Tak lidské síly, síly přírody
jsou nyní jeho sluhy, otroky. —
Já viděl z blízka toho netvora.
Sto sáhů pod zemí, kde z pravěku
sní dávné lesy v uhlí zčernalé,
můj otec ryje svými se druhy.
Tak nazí skoro, jak se zrodili,
tam leží naznak v chodbách nizounkých
a černé vrstvy ruší tesákem;
dne neznají a noci neznají,
jen místo slunce, měsíce a hvězd
jim lampek svítí žluté plamínky,
chléb černý v torbě s vodou v lahvici
jsou jejich každodenní hostinou
a těžký, uhlím, vlhkem čpící vzduch
jim místo vánku z lesů, polí, luk.

(Pokračování.)

KACÍŘI NA NÁCHODSKU
v 17. a 18. století.

Napsal Bedřich Profeld.

II.

Mnoho starostí způsobil radě města Náchoda mistr popravní B e d ř i c h K o p ř i v a. Pocházel z Paky a koproformu*) ujal se r. 1662. V Náchodě neměl na růžích ustláno. Když se vyzradilo, že je protestant, byl dlouho vězněn a často napomínán, aby buď přestoupil ke katolické víře, nebo prodal svou koproformu a opustil město. V dopisech ke krajskému úřadu, jimiž rada se dotazovala, jak by se s katem dále mělo naložiti, líčen Kopřiva jako neústupný arcikacíř, podvodník a lhář, který jen o to usiluje, aby se dostal z vězení.

Krajští hejtmané v listě ze dne 27. září r. 1665 odkázali radu na patenty J. M. C. a nařízení královských místodržících; jak odpověděl biskup hradecký Matouš Ferdinand Sobek z Bilenberka na list rady náchodské ze dne 18. února r. 1666, nevíme.

Kopřiva požádal krajský úřad o čtyřnedělní lhůtu, že chce buď sehnati kupce na svou koproformu, nebo „k poznání samospasitedlného sv. katolického náboženství na jinou cestu

*) Rasovna a katovna.

pomysliti." Krajští hejtmané žádali tudíž radu náchodskou o dobrozdání, může-li býti propuštěn z vězení čili nic. Rada odpověděla 16. dubna r. 1666, že vězni taková lhůta již r. 1665 byla poskytnuta, ale bezvýsledně. Kopřiva prý předaje kupce sem tam přecházel, v Přelouči zabil darebného syna svého, potom zase se potuloval, takže s nemalou nesnází byl zastižen a opět uvězněn. Potom ještě jednou propuštěn na několik neděl, avšak nic neprospívalo, ježto prý nemá v úmyslu koproforny své prodati. Zbytečně ukazuje na jiné katy protestanty, hořického a vrchlabského, kteří prý nejsou pro víru pronásledováni jako on. Snesení magistrátu je takové, aby Kopřiva dále zůstal ve vězení, dokud by se nerozhodl, a kdyby ani ve lhůtě jemu poskytnuté tak neučinil, aby království českého prázden byl.

Krajští hejtmané byli tehdá v Náchodě a schválili návrh rady. Ale nedocílilo se ničeho. Kopřiva neprodal, nepřestoupil ani r. 1666, ani roku následujícího, kdy zase propuštěn na čtyři neděle na slib městského rychtáře Jana Slaniny. Rada nevěděla kudy kam. Neočekávala asi takové pevnosti ve víře u člověka, který měl trestati mečem, kolem, provazem a páliti cejchy odsouzencům. Dne 5. listopadu r. 1667 a 27. dubna r. 1668 opět žádala krajské hejtmany o radu, jak naložiti s katem, který ve své tvrdošíjnosti a kacířské zarputilosti to všechno „přeseděti" a radu „přetrucovati" sobě troufá. Také děkan náchodský Jan Bohumír Kapoun ze Svojkova musil prý na pravou míru uvésti tvrzení manželky Kopřivovy Kateřiny, že muž její byl by přistoupil ke zpovědi a k přijímání, kdyby mu nebylo bývalo uloženo něco těžkého, co nikoho jemu rovných nestihlo.

Dne 14. června r. 1668 obrátil se Kopřiva s úpěnlivou prosbou na hejtmana panství náchodského, aby z vězení šatlavního, v němž úpí již půl třetího roku, byl propuštěn, zavazuje se, že se nevzdálí ze svého příbytku a každému rozhodnutí povolně se podrobí. Ztráta finanční, tuhé vězení a osud rodiny bolestně dotýkaly se Kopřivy. Zoufalá žena a plačící děti stále naléhaly na městskou radu prosbami, aby jim vrátila manžela a otce. Byly to tehdá těžké boje pro ideu mravní, kterým žalářníci nerozuměli nebo nechtěli rozuměti. Kdo zůstal vítězem v nerovném tom boji, těžko pověděti. Jen tolik připomínáme, že Kopřiva prodal r. 1671 koproforny a zahradu při ní Jiříkovi Křechovi a manželce jeho Dorotě za 500 kop míšeňských a že po několika letech zemřel. R. 1677 přijala vdova Kateřina od Jiříka Křecha na výživu 25 kop míšeňských.

Dne 9. ledna r. 1682 stalo se snesení obecní, aby Václav Škoda, poněvadž Václavu Pavlíčkovi, řezníku mezileskému,*) netoliko k dceři své Kateřině do komory choditi, ale také s ní „k luteránským praedikantům preč odjíti a tam chtíti se dáti oddati povoloval", hotově zaplatil 20 kop míšeňských na opravu města, a dokud by takové pokuty nesložil, aby ve vězení seděl. Potom však z ohledu na zlé časy měl 10 kop složiti při sv. Jiří a 10 kop při sv. Havle. Za to ručili rychtář Jan Škoda a Jan Jakubec, sousedé mezilešti. Ale v červnu t. r. páni dovolili, aby každoročně při sv. Jiří skládal po 5 kopách až do úplného zaplacení.

Václav Pavlíček odsouzen dne 9. února r. 1682 k pokutě 25 kop; 5 kop měl zaplatiti hned, čtyři následující léta o soudech po 5 kopách míšeňských.

Velmi nerad chodil obrácený lid ke zpovědi velikonoční, tak že musil býti donucen násilnými prostředky k plnění církevních přikázání. R. 1651 přivlečeny do Náchoda ke zpovědi velikonoční ženy ze vsi Slaného, v listopadu opět ze Slaného a Březové a v prosinci z Mezilesí a Sendraže.

R. 1654 vykonalo zpověď velikonoční v osadě náchodské (mimo Slané a Březovou) 1315 lidí (na zámku 12, ve městě Náchodě 577), v Brusnici Něm. 473, Bohušíně 209, Hronově 454 (ve městě Hronově 83), Hořičkách 623, Kostelci 928, Rtyni 303, Skalici 973, Úpici 803, Zálezlích 340. R. 1663 prohlásil farář úpický Martin Pelikán († 1692), že všichni osadníci jeho duchovní správě svěření jsou katolíky. Toho roku vyzpovídalo se v Úpici 1007, r. 1664 1033, r. 1675 1187, r. 1677 1150 lidí, v Brusnici v týchž letech 625, 627, 785, 723 a v Zálezlích 403, 307, 452 a 432 lidí.

Vedle zpovědi velikonoční častěji nařizováno světit dny nedělní a sváteční. Proti tomu prohřešovali se netoliko poddaní, ale také vrchnosti. V cirkuláři ze dne 23. září r. 1672 vytýká se některým pánům kraje hradeckého, že nedbajíce poručení J. M. C. a král. místodržících, jakož ani napomenutí krajských hejtmanů, dny sváteční světiti se zpěčují, své poddané k velikému pohoršení lidu obecného k robotám nutí a tak pro špatný zisk přikázání církevní přestupují a Boha všemohoucího úmyslně a těžce urážejí. Provinilcům pohroženo žalobami netoliko u místodržících, ale také u samého císaře. Lid poddaný trestán — jak několika příklady z 1. pol. 18. stol. doložíme — pokutami peněžitými a vězením.

---

*) Mezilesí, šosovní vesnice města Náchoda.

BUDHOVA POMSTA.

Čínská legenda.

Když na zemi krev lidská dopadne,
zem propálí a v nitro pronikne,
kde každá její krůpěj palčivá
se v zlého hada pomsty promění,
had smrti Hunsaigo z ní vyroste.
Je celé moře krve pod zemí
a bouří v nitru země hluboko,
tam myriady Hunsaig hemží se
a čekají, až mocný Budhův hněv
ven na povrch je zemský vyláká.
Tu každou puklinou i trhlinou
ven spěchá hejno zmijí strašlivých
a uštknutím svým lidi zraňuje.
Jak Budha poveli, zas vracejí
se k smutným břehům v zem a čekají,
až znovu vzejde pomsty hodina.
Hle, vzešla doba pomsty bezmezné!

*

S svých výšin Budha shlížel na zemi
a hluboká jej bolest schvátila,
když viděl zápas lidí ukrutný.
Tu bystrý pohled Budhův zavadil
o malý mořský záliv vzdálený,
jenž Sai-Li-tsi dělí od Honga,
kde vlny mocné bílých hřebenů
jak zuby moře kryjí hladinu.
Zří Budha jinocha, jenž zápasí
s vln přesilou a mocně pluje v před
zrak maje na břeh pevně upřený.
Tam štíhlá dívka stojí na břehu,
o skálu opírá se volajíc:
„Ó Li!“ Zní hlas ten jak zvon stříbrný.
Tu jinoch doplul k břehu, uchopil
ji za ruku a těžce dýchaje:
„Má rozkoši, mé blaho,“ pravil jí,
„má sladká dívko, ty jsi slunce mé,
z tvých očí mi tak jasně svítí vstříc.
Když slunce takové mi zasvitlo,
věř, nejen tento záliv podmaním,
já celého ti světa dobudu.“
A dívka zasmála se vesele,
jak duhový se směje ledňáček
nad lesklou v poledne když hladinou
se houpe mlčícího jezera
a potom umlkla. A v mlčení
byl klamný slib i tiché svolení.
„Ó dívko má,“ řek Li, když pahorky
se v purpur halily a moře hláď
se skvěla jako zlato ohnivé.
„Tvé jméno neznám. Pro mne Láskou jsi!
Dar přijmi od chudého rybáka.“
Dal dívce perlu vzácnou, svázanou
již nosil ve vlasech a znovu vrh'
se potom do vln, rychlým pohybem
svých paží mize v mlze krvavé.
Když proplout měl však vlny zpěněné
po dívce ještě jednou ohléd se
a naposledy smutně vykřikl.
Bol, úzkost v jeho hlase chvěly se,
když z hrdla vylét výkřik poslední.
Než moře shltlo jej, tam na břehu
svou dívku viděl ještě naposled,
jak mladou hlavu klade na rámě
mladého bojovníka.

Hrozný hněv
tu Budhu uchvátil, i zadupal.
Hned ozvalo se hrozné zahřmění,
až celá zem se hrůzou zachvěla.
I ulekla se dívka, leknutím
až perlu pustila. A v tentýž čas
zlá zmije Hunsaigo vklouzla v ni
a skryla se. „Teď jdi a zabíjej,
zabíjej lidi,“ Budha zašeptal
a odvrátil se. Zmije poslechla
a uštkla dívku. Vplynul v její krev
jed černý bez milosti smrtící.
Než tři dny uplynuly, zemřela
na černý mor, jenž Moljen zove se,
a morem celé město vymřelo
i přes půl Pekingu.

A od těch dob
se v krvi lidí skrývá Hunsaigo,
leč nikdo nezří zmije příšerné.
Jen na zemi když lidé velkou lží
neb velkým bezprávím se proviní,
zašeptá Budha: „Jdi a zabíjej!“
a Moljen táhna krajem zabíjí.

—=o=—

J. ZEMAN:

ZE SLOVÁCKÉ VONIČKY.

(Od Luhačovic.)

U síně vrzly dveře.

„Pochválenbuď — — —“ pozdravuje vstupující hoch.

„Navjekjamen! Vítaj, Francku!“ — No poď do jizby; šak su s Mařú sama doma.“

„Nate, baběnko, upite si!“ podává odrostlý ogara stařeně plnou „sodovku“.

„Ja synku, tys donésl dobrého vítaného! — Mařo hde sa langáš? Franeek je tu!“

„Už idu; nosila sem eščе krávě za žcbř.“ A čtrnáctiletá asi, však vyspělá cérka usmívá se vstříc svému šestnáctiletému galánovi.

„Podívaj sa, co Franceк donésl! Na, upi si!“

Cérka vezme „sodovku“ a plnou pravicí povznese ji před oči: „Tož ti daj pánbu zdraví!“

„Pánbu daj!“ odpoví šohaj a sladká babská kloktá v dívčině bílém hrdle. Když pravice se „sodovkou, klesne, oči jiskří se už žárem alkoholu.

Stará štrachá se potom s lahví na pec, a mladí sedají za stůl. A začíná škádlení... Mají se hodně k světu.

V tom ozve se z venčí bouchání na rám okenní a ženský zlostný hlas: „Francku, si tu?“

„Kruci, maměnka sú tady! Co včil?“ vyskočí zděšeně Francek. Ale Mařa nepozbývá duchapřítomnosti. Strká Francka do síně, potom zadními dveřmi na dvůr, a odtud on už sám trefí na humno

a oklikou domů. Stařena, opilá už. zatím odbývá rozzlobenou matku Franckovu a hrubé nadávky chrlí se z obou stran.

V šestnácti letech Mařa povila, dítě nechala na ošetřování rodičům. A když se zeleninou a semeny do světa odjedou, tedy stařeně. Sama odjela do Vídně za kojnou.

*

Před nízkou chalupou s černou doškovou střechou poskakuje zástup mládeže a zastavují se i staří. Plno smíchu a veselého hovoru

„Janíci majú na dveřoch přibitý vdolek."

„A kdo ho tam přibil?"

„Starý Janík. Vyběhli steklý, a že Janica neumíja péct vdolky. Přibili ho na dveřa hřebíkem, že aby ludé viděli, jaké jim vdolky na hody napékly."

„A kde sú včiléj Janík?"

„Ja v jizbě, aji s Janicú. Nečujete, jak hřešíja a mlátíja palicú?"

*

„To sem měl s Lojzú práce," povídá statný sedlák své ženě, vstupuje do jizby.

„Ná, co s Lojzú?"

„Ja, idu ti kole jeho kutě a čuju jakési hřešení. Mhm, řku, to zas on dělá pořádek. Jidu do jizby a Lojza ožhralý. A nadává a honí Francku (jako ženu) po jizbě s palicú. A nepřestál! Nepřestál ani, dyž sem tam přišél. — Že šak on jí dá, těj k....! — A furt na ňu. No co, schytil sem ho a vyhodil za dveřa, ale práce to dalo dosť!"

„Ná, čem ju mlátil?"

„No šak to! Čem! Že šak zas bude mět cosi malého! Notož ona za to može? Je to rozum od takového chlapa hlúpého?"

„A co Francka?"

„Tož co Francka? Co má dělat? Křičat? Šak jí to nic není platné! Jenom potichy beči a děcka sa na to dívajú!"

„Panenko Maria, ta sa vydala!"

*

„To bylo parády! A toho ludu — jak prachu! Pěkný je ten nový svatý Frolijánek," pochvaluje si asi třicetiletý sedlák Joška Zvarůj jda se svým kamarádem ze slavnosti posvěcení nové sochy, postavené na návsi.

„Nó! A ty, Joško, čuješ, lúbilo-'i sa ti to kázaní?"

„Čem by sa ně nelúbilo? Moc sa ně lúbilo! Šak je to aji pravda, že lud už pomáli nic nebude věřit. Panáčci si možú hubu roztrhnút. Šak ty noviny! Čem sú nám rolníkom noviny? Jak ten Vincek Žmolíkůj. Ten by furt noviny kupoval a furt v tom říkání ležal. Šak ten má ty Lidové Noviny, co o nich panáček povídali, že sú ty židovské!"

„A co mysliš, aji já nehdy říču o novinách. Panáčci dávajú starému Mlčkovi toho Našinca a on mně ho dycky poščá."

„A tož ty, kdo je to ale ten Masaryk, co o něm v tem kazaní panáček řečňovali?"

„Ja, já nevím. No, to víš, že to bude také takový co nic nevěří a nám chce víru zebrat. — Ale co sa starat o takové věci! Půjdeš k muzice, Antošu?"

„To by bylo, aby ne, dyž sme posvícali svatého Florijánka!"

„Máš recht! Já půjdu také." — — — —

— — Večer hospoda nabitá. V páchnoucím horkém vzduchu chvěje se něco jako předzvěst bouře, alkohol v různých formách jen teče, v koutě mezi chlapy křik a nadávky stále horší a prudší.

Pojednou padne někde rána — výkřik — a už dvě strany jsou v sobě.

„Ježíš Maria, Antošu!" vzkřikne mladá žena lomíc rukama.

Antoš však v bezvědomí klesá na mokrou, poplivanou podlahu.

Druhý den přikládá lékař několik obvazů a napravuje Antošovu zlomenou ruku. Antoš kašle krev — má též uvnitř něco pochroumaného. Poleží si! Největší užitek z posvěcení nové svaté sochy má hostinský, který rád za to dá odrhnout krví zbrocenou podlahu, a advokáti v okresním městečku.

—=o=—

MAETERLINCKŮV „MODRÝ PTÁK."

Na divadle paní Réjanové v Paříži byla v nedávných dnech uvedena na francouzské jeviště Maeterlinckova pohádka, která se již po několik let hraje v cizině, zvláště na Rusi s neobyčejným úspěchem. Poprvé Modrý Pták byl sehrán v Moskvě družinou „moskevského uměleckého divadla", známou Pražanům z nezapomenutelných pohostinských her v Národním divadle, brzy po návratu jejím z cest po Evropě a byl po sanaci „moskevského uměleckého divadla" po kolik období kasovně i umělecky z jeho nejpůsobivějších atrakcí. Pronikavý úspěch Modrého Ptáka na Rusi, kde se nyní hraje již asi na padesáti jevištích, proklestil mu cestu do Londýna, kde sehrán poprvé v prosinci 1910 na divadle Haymarketském. Hra vypravena tak nádherně, že obecenstvo jásalo při pouhém pohledu na dekoraci jeviště, a vzbudila takový zájem, že sedadla na všechna představení až do února byla již v prosinci zadána. Výprava ruská zůstala v mnohých návrzích vzorem. I pro pařížské představení pořízeny některé dekorace a obleky podle původních návrhů ruského malíře Jegorova. Ostatní obleky zhotoveny podle návrhů ženy básníkovy, paní Georgetty Maeterlinckové-Leblancové, která pařížské představení scenovala a řídila.

I knižně vydán Modrý Pták nejprvé rusky. Vyšel v almanachu „Šipovník" r. 1908. Francouzský originál, v textu leckde trochu odlišný, vydán v Paříži o celý rok později.

*

Obsahem pohádky jest báje o ptáku štěstí, po němž člověk touží, marně se namáhaje, aby jej uchvátil; hledá ho daleko ve světě a netuší, že jej má doma v kleci. Až z nenadání pták štěstí uletí.

*

Je štědrý večer. Děti drvoštěpovy chlapeček Tyltyl a holčička Mytyl leží již v postýlkách, ale dlouho nemohou usnout. Ve světnici je chvíli temno, potom lampa na stole se sama rozsvítí, děti se probudí, vyskočí s lůžek a hledí do protějších oken, kde u zářícího stromečku děti bohatých sousedů se radují ze spousty hraček a cukroví. Zavřené dveře samy se otevrou a vejde hrbatá, kulhavá babička. Je podobná sousedce Berlingotové. „Máte zpívající trávu nebo modrého ptáka?", ptá se. „Tráva není nutná, ale ptáka mi přineste pro mou nemocnou holčičku. Nevíme vlastně, co jí schází, ale chce být šťastná. Jsem víla Béryluna." . . Dá Tyltylovi zelenou čapku s třpytivým diamantem. „Otočíš-li démantem, uvidíš duši věcí". Ihned oživnou předměty, jež se dosud nehýbaly: Chléb, Mléko, Cukr, Oheň, Voda, Světlo. Věrný pes Tylo a falešnice kočka Tyletka začnou mluviti a všichni vydají se s dětmi na cestu za Modrým Ptákem.

Zastavivše se v paláci víly Béryluny, kde zanechají zatím své společníky, zajdou si děti do „Říše vzpomínek". Vidí dědečka a babičku, kteří již dávno umřeli, svoje zemřelé sestry i bratříčky, a všichni žijí právě tak jako dřív, kdykoliv je vzpomínka živých probudí. Vidí celou dědečkovu chaloupku, včely, květiny, stromy, psíčka Kiki i starého kosa v kleci. Navečeří se u babičky a Tyltyl uprosí dědouška, aby mu dal kosa, který mu připadá modrý jako pták, kterého vyšli hledat. Ale jak odcházejí, mizí chaloupka s dědouškem, babičkou a dětmi a starý kos, který se Tyltylovi zdál krásně modrý, nadobro zčerná.

Děti octnou se se svými druhy v říši Noci. Tyltyl otevře síň Přízraků, které se nudí od té doby, co jim lidé nevěří; nahlédne do síně Nemocí, odtud na chvilku vyhopkuje malá Rýma kašlajíc a kýchajíc; podívá se skulinou do síně Válek, z nichž některé, kdyby uprchly, bůh ví, co by se s námi dělo. „U těch asi není Modrý Pták!" Chce vidět i Temnoty a Hrůzy a Ledové Mlčení; prohlédne si komoru, kde Noc skrývá Hvězdy bez zaměstnání, osobní svoje voňavky a světla: bludičky, svatojánské mušky, rosu a zpěvy slavičí. Malý Tyltyl otevře i hlavní dvéře nočních Snů a Rozkoší, ač Noc odcházejíc do své věže bez oken ho zapřísahá, aby toho nečinil. Dvéře se rozlétnou, je vidět rajskou zahradu měsícem ozářenou, miliony modrých ptáků tu poletují, ale sotva si jich děti nachytaly, černají, kloní hlavičku a zmírají se zlomenými křidélky. „Modrého Ptáka", který by žil i za bílého dne, nepodařilo se Tyltylovi polapit.

V Lese spiknou se zvířata i stromy proti Tyltylovi. Falešnice kočka stále spřádá pletichy, ale pes věrně ho brání a duše Světla vysvobozuje ho ze všech nesnází.

O půlnoci octnou se děti samy na hřbitově. Otočí-li démantem na čapce, uvidí mrtvé. Děti se bojí mrtvých. Mytyl přemlouvá bratra k útěku. Ale Tyltyl otočí démantem. V ranním svítání mění se hřbitov v čarovnou zahradu. Rosné perly se třpytí ve vycházejícím slunci, včely bzučí, ptáci šveholí. „Kde jsou mrtví?", ptá se Mytyl držíc bratra za ruku. A Tyltyl odpovídá: „Není mrtvých."

Duše Světla dovede děti do říše Budoucnosti, kde děti dosud nezrozené, „Modré Děti" čekají, až je Praotec Čas v růžovém člunu dopraví na zemi. Každé dítě přinese si na svět něco svého: nadání či neřest, nějakou zálibu nebo aspoň nějakou nemoc.

Potom se děti rozloučí s Duší Světla a s ostatními druhy a octnou se zase doma v chaloupce.

Probouzejí se v postýlkách. Všecko je v chaloupce jako bývalo dříve. Předměty leží nehybně na místě; pes ani kočka nemluví. Přichází sousedka Berlingotová. Její holčička stůně a stále touží po Tyltylově hrdličce. A hle hrdlička je najednou celá modrá. Tak daleko hledaly děti „Modrého Ptáka" a měly ho doma v chaloupce. Holčička sousedčina přiběhne s hrdličkou, kterou jí Tyltyl daroval, v náručí, ač dříve nemohla chodit. Tyltyl chce jí ukázati, jak hrdlička zobe a tu z nenadání mu hrdlička uletí. Holčička se rozpláče, ale Tyltyl slibuje, že jí zase polapí M o d r é h o P t á k a. Budou ho v životě potřebovat, aby byli šťastni.

M.

DROBNOSTI.

Devadesáté výročí narozenin Jos. Fr. Smetany spadá skoro současně s padesátým výročím jeho smrti. Narodil se ve Sviníšťanech u České Skalice 11. března 1821. Byl strýcem slavného skladatele hudebního Bedřicha Smetany, ale v tom nespočívá jeho sláva. Smetana sám je znamenitý duch. Vstoupil do řádu premonstrátského, stal se profesorem přírodních věd a matematiky na gymnasiu v Plzni a zemřel 18. února 1861. Je tudíž možno zpomínat v těchto dnech výročí jeho 90. narozenin a 50. výročí smrti. R. 1905 vyšly nákladem Šimáčkovým v Praze aspoň B á s n ě jeho, jež vydal spolek přátel literatury a umění v Plzni (prof. dr. Jaroslav Šťastný), další práce jeho u vydávání zamrzly. Na velikou škodu literatury české vůbec a mladších pokolení zvláště, neboť Smetana byl duch neobyčejný, duch samostatný, jehož ohně a rozumu ani habit kněžský ne-

dovedl udusit. V době absolutismu si zapsal do deníku: „Rok padesátý vychází nad hrobem všech lepších nadějí našich. Měli jsme se již navždy zbaveny absolutismu, plesali jsme jako otroci na svobodu propuštění, ale místo očekávané svobody nastoupila krutá vláda bodákův . . . Království české i dle jména zhynulo. Koruna Karla IV., zdobivši ještě hlavu Ferdinanda Dobrotivého, zavržena nyní mezi zbytečné starobylosti . . . Všecky staroslavné, velevážné upomínky národní zavrženy mezi nepotřebné haraburdí minulých, copařských věků, a za to prý dána národům svoboda dle požadavků ducha času nynějšího. O božská ty svobodo! Co se vše děje ve jménu tvém." — Vůbec v člověku dnešním zaplesá srdce, ať vezme do ruky cokoliv, co z péra tohoto podivuhodného premonstráta tepelského vyšlo: ať kniha přírodovědná, ať kniha dějepisná, ať úvahy nebo básně politické. Však také bachovská vláda o něm věděla. Po čase prodán byl archiv četnického velitelství uzenáři, a v něm nalezen také koncept konduitní zprávy, jakou četnictvo napsalo o Smetanovi: „Smetana, premonstrátský profesor, bydlí v Plzni. Velmi radikální pop (německy Pfaffe), jenž se v letech 1848 a 1849 veřejně slovem i skutkem vyznamenal. On uvítal Fastra hlučným jásotem a může ve svém okolí (Sphäre), poněvadž mu jest svěřeno vyučování mládeže, na tuto velmi škodlivě působiti, tím spíše, ježto českému živlu — dem Czechenthume — zcela jest oddán a co nejdříve změnu vlády ve prospěch Čechů si přeje. Nalezá se pod dohlídkou policie v Plzni." — Smetana žil v Plzni osamocen a někdy opuštěn. Před starou budovou gymnasijní stojí od r. 1874 jeho pomník, ač k Plzeňanům, jak se zdá, nic nemluví.

*

Budhova pomsta. Legendu, kterou dnes uveřejňujeme, čínští zpěváci zpívají nebo vypravují prosou na ulicích morem zamořených měst. Je to patrně kus tak zv. jarmareční poesie, ale jak se tato poesie liší od naší „poesie" jarmarečních krváků!

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALGOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

(Pokrač.)

Nata se zmocnil při těchto přípravách jakýsi strach, ale brzy bylo po strachu, a on vypukl v srdečný smích, když paní se k němu naklonila, a pošeptala mu se smíchem: „Poslouchej, jak malý Tedouš kašle! Robínek přinese láhev se syrobem, a on by si rád líznul." A skutečně: klučík celý zrudnul, jak se rozkašlal. Však také za své namáhání směl olíznouti lžičku. Nat poslušně spolkl předepsanou porci a dal si ovinouti flanel kolem krku. Sotva že učiněny tyto první kroky v jeho léčení, uslyšeli hlučný hlas zvonu, a hned na to cupot mnoha nožek. Neklamné dvě známky, že se přiblížil čas večeře. Bázlivý Nat se zalekl při pomyšlení, že bude musit mezi tolik cizích hochů; ale paní Bérová vzala ho laskavě za ruku, a Bobínek pravil mu ochranitelsky: „Neboj se, já dám na tě pozor." Dvanáct hochů stálo již u stolu před vykázanými místy a čekali netrpělivě, až budou směti zasednout. Štíhlý flétista hleděl je udržeti v pořádku. Neboť dokud neusedla paní Bérová, ani jeden z hochů neusedl. Vedle paní seděl Nat s jedné strany a Tedoušek s druhé. „Tady je náš nový hoch, Natanael Blake. Po večeři se seznámíte. A teď pěkně zticha, jezte. Všichni se zadívali na Nata, ale jen chvilinku; potom všichni usedli s nejlepším předsevzetím způsobně jíst —, což se jim dosti špatně dařilo.

Bérovic snažili se všemožně, aby si hoši při jídle osvojili slušné chování, a dařilo se jim při tom, neboť pravidla jejich byla nemnohá a stručná. Hoši se snažili zachovávat je, vědouce, že jsou jim k dobrému. Než v životě chlapců nastane někdy i takový okamžik, že hladový chlapec nedá se zdržet od jídla leda krutostí. Takovým hladovým dnem bývala v Plumu sobota hlavně večer, po odpoledním prázdnu.

„Ubohé dušičky, ať mají aspoň jeden den volno, a mohou se vykřičet a vydovádět do libosti. Co je do prázdna bez úplné volnosti: aspoň jednou do týdne nechť jí užijí do syta", říkala paní Bérová, když úzkoprsí lidé se divili, že nezakáže jízdy po zábradlí a polštářové boje, mimo jiné ještě rušné zábavy a kratochvíle, které bývaly domovem pod vážnou a ctihodnou střechou jindy tak tichého Plumu.

Někdy se zdálo, že ta střecha vyletí do povětří, ale nestalo se, neboť slovo otce Béra stačilo pokaždé zjednati pořádek, a hoši se učili, že nesmějí své svobody zneužívat. A tak přes různá, nezdar věštící proroctví, škola Plumfieldská zkvétala, a žáci se učili slušnosti a mravnosti, sami vědouce jak.

Nat si liboval, že sedí za vysokými konvicemi a že při tom dobře vidí na Tomáška. Paní Bérová byla hned vedle něho a mohla mu naplnit hrnéček i talíř, jakmile ho vyprázdnil. „Ty, Tomášku, jak se jmenuje ten hoch, co sedí vedle Désynky?" zeptal se potichu svého souseda, když náhle u celého stolu zahlaholil veselý smích. „Ten? Nu, to je Demík Brooke. Pan Bér je mu strýčkem." „Ale jaké má podivné jméno?" „Má, ale víš on se vlastně jmenuje Jan, ale protože jeho tatínek se také tak jmenuje, tedy jemu říkají „demi" totiž půl Jana. To je směšné, viď?" vysvětloval Natovi hovorný Tomášek. Nat se nesmál, ale ptal se dále a se zájmem:

„Je to hodný hoch, že?"

„To se ví, že je, mnoho už ví a pořád ještě knihy polyká."

„A kdo je ten tlustý vedle něho?"

„Oh, to je náš Jedlík. Jmenuje se Jiří Cole, ale my mu říkáme Jedlík, protože moc jí. Ten maličký vedle pana Béra, je syn jeho Rob, a ten veliký — synovec František; on nás také někdy učí a dohlíží na nás, když si hrajeme."

„Píská na flétnu, ne?" zeptal se Nat v tom okamžiku, kdy Tomek si vecpal do úst celé pečené jablko a stal se na čas řeči neschopen. Zakýval nejdřív pouze hlavou, ale s jablkem byl hotov dříve, než Nat očekával, a než mohl pochopiti, načež odvětil:

„Ano, píská na flétnu, a my při tom tančíváme a cvičíme se v tělocviku. Mně je buben milejší než flétna, a jakmile budu moci, začnu se učit naň hrát, to už jsem si umínil."

„Oh, housle jsou nade všecko; budu-li asi směti hrát s vámi, co myslíš?" zeptal se živě Nat. Hudba byla předmětem, jenž ho vždy činil sdílným.

„A ty už umíš?" podivil se Tomášek, vyvaluje oči přes okraj hrnéčku, „pan Bér má jedny staré housle a jistě by ti dovolil na nich hrát."

„Dovolí? Jemine, to by byl hodný! Víš, já jsem hrával s tatínkem, a ještě s jedním na ulicích, než mi tatínek umřel."

„Vy jste hrávali na ulicích? Jé, to bylo asi veselé."

„Och ba ne, hrozné to bývalo; v zimě jsme zmrzali, a v létě jsme hrávali někdy v takovém nesnesitelném vedru! Někdy jsem už nemohl s místa, a oni se vadívali a nedali mi ani dosyta se najíst."

Hoch se odmlčel, ale potom chutě kousl do marcipánu, jako by se chtěl ujistit, že ty zlé časy pro něho už minuly. Přece však dodal s nádechem smutku: „Kdybych jenom měl své housličky, ty mi byly nejmilejší a tady se mi po nich bude stýskat. Když tatínek umřel, sebral je Mikuláš, a mne už potom nechtěl brávat s sebou, protože jsem stále churavěl."

„No, umíš-li něco, tak tě jistě vezmou do naší kapely, to se ví že ano!"

„Vy zde máte celou kapelu?"

„' se ví že máme, a jakou krásnou, dáváme koncerty a zábavy. Však uvidíš, co bude zítra večer." Když byl takto napial strunu Natovy zvědavosti, obrátil Tomášek svou pozornost zase výlučně k jídlu a pití; též Nat zamyslil se hluboce nad svým talířkem.

Paní Bérová, ačkoliv pilně plnila hrníčky a talíře, poslouchala každičké slovo obou hochů a přehlédla, že Tedoušek začal klímat, a místo do úst vedl lžičku k očičkám. Malá hlavička se klonila níž a níže, až konečně si ustlala na pomazánce.

Paní Bérová posadila Nata a Tomáška vedle sebe zúmyslně. Věděla, že povídavý a společenský Tomek je, a doufala, že bázlivého chlapce nejsnáze do společnosti uvede. Nat byl při večeři sdílný a podal jí nevědomky v hovoru s druhem klíč ke své povaze. Dověděla se věru více, než kdyby s ním byla sama mluvila. I v dopise, který jí doručil, měla některá důležitá sdělení. Pan Lorenz psal:

„Drahá Joženko, posílám ti, co budeš mít ráda: hošíka sirotka, nemocného, bez přátel a přístřeší na světě. Byl potulným šumařem, a našel jsem ho ve vlhkém sklepě žalem sklíčeného nad ztrátou otce a housliček. Zdá se mi, že v dítěti vězí nadání, a chtěl bych ho podporovati. Ty budeš pečovat o choré tělo a Tvůj muž se ujme zanedbaného jeho ducha, a když ho vychováte, uvidíme, je-li geniem nebo pouze nadaným muzikantem, který si hudbou dovede vydělávat vezdejší chléb. Však časem uvidíme!

Zkus toto dílo k vůli svému věrnému vychovanci Tedoušovi."

Toť se ví, že zkusím, řekla si paní, když dočela list a spatřila hocha. Cítila, ať je nastávajícím geniem nebo ne, že jest opuštěn a nemocen. Že potřebuje toho, co ona tak ráda rozdávala: mateřskou péči.

Oba manželé jali se hocha pilně pozorovat a přes špinavý oblek a neznalost slušného chování nalezli mnoho, co se jim ihned zalíbilo. Nový jejich chovanec měl útlou postavu, a byl bledé pleti. Bylo mu snad asi dvanáct let, měl modré oči a pod hustými vlasy pěkně klenuté čelo. V obličeji jeho často zračila se bázeň, snad před bitím nebo hrubými slovy. Že byl citlivý, bylo na biledni: rty jeho se často zachvěly pod dojmem přívětivého slova a z očí šlehl v takových okamžicích paprsek vděku. „Ubožáček, ať si jen hraje celý den aspoň první čas", slibovala dítěti v duchu paní Bérová, když zahlédla jeho obličej štěstím vzrušený, jak Tomášek se zmínil o domácí Plumfieldské kapele.

(Pokrač.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 24. března 1911. Číslo 12.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

KAREL NOVÝ:

NAŠE SLOKY.

Neumím lásky sladkých písní zpívat
„o zlatých výších nadhvězdných,"
„o krásách nikým nedotknutých,"
„o marném stesku růží žlutých,"
znám se jen dlouze, mlčky dívat
se žalem lidsky malicherným,
se štěstím těch svých dvaceti jar
do dobrých očí tvých.

Neumím líbat ruku, moje milá.
Neznám vět krásných, hledaných.
Jsem drsný hoch — jak srdce mé je.
V to kopnu, co mi špinavé je,
co dvojí morálky lež pokřivila —
Umím se jenom tiše dívat,
se štěstím, s žalem svého mládí
do dobrých očí tvých.

A ty mi rozumíš.
Nepujdem spolu
pěšinou, kde svit hvězdic hrál,
slunným dnem proženmutou strání.
Nám nohy ostrý kámen zraní
v slzavém, stinném žití dolu . . .
Svou radost srdce však mít bude,
života pýchu, píseň toho,
jenž dobře bojoval!

* * *

KAREL NOVÝ:

RODNÝM LESŮM.

Moje místa tichá, buďte pozdravena!
Z víru, ruchu ulic krok můj jde vám vstříc.
Nejčistší to bude chvíle vymodlená.
až má hlava unavená
klesne do kořání starých borovic!

Po hořkosti dnů se nervy skolébají,
žádná bolest u vás srdce nezhlodá.
Temné koruny mi měkce zahudají,
ptáci stříbro v sny mi dají,
políbení ke rtu podá jahoda . . .

* * *

KAREL NOVÝ:

BŘEZEN.

Kus pohádky je v modři nebe zakleto!
Toť moře usměvavě uklidněné
a oblaka jsou nové touhy koráby
plující v země zaslíbené . . .

Hle, z města polostínu den mě vylákal
v březnové zamyšlené líchy . . .
Shoď viny se sebe, jež v zimě své jsi vzal,
shoď bídy svojí mrzké hříchy!

Poklekám v brázdy čerstvou krví vonící,
modlitbou nitro chví se živou:
matko má, země, syn tvůj k tobě vrací se,

přijmi jej v náruč milostivou,
sluníčko jarní, vztáhni bílé ruce své
na tečku pitvornou — lidského tvora,
naplň mu sladkým lásky plamenem
zlou nenávistí prsa chorá!

—=o=—

GABRIELE D'ANNUNZIO:

VZPOMÍNKA NA PERCYHO SHELLEYE.

(Přednáška.)

Z vlaštiny přelož. M. Votrubová-Haunerová.

Percy Bisshe Shelley narodil se 4. srpna 1792 ve Field Place poblíže městečka Horshamu v onom Susexském hrabství, které bylo již rodným krajem Collinse a Otwaye. Vzpomínáme muže, jenž byl z největších anglických básníků devatenáctého století a z největších básníků světových vůbec. A nikdy nebylo jméno člověka ozářeno čistším jasem slávy, povzneseno hromadnějšími apotheosami. Několik desetiletí po své smrti jeví se našim představám Percy Shelley polobohem. Nám jest básníkem básníků, tak jako jest srdcem srdcí. Jeho život připadá nám stejně podivuhodný jako jeho dílo.

V jeho osudu jest nadlidská vznešenost a nadlidský smutek. Jeho smrt je tajemná a slavnostní jako smrt pradávných reků hellenských, jež náhle neviditelná moc vznesla ze země, aby je přeměně-

né uvedla do pásma radosti. Jako ve zpěvu Arielově též jeho bytost nedoznala nijakého porušení, ale moře jej proměnilo v něco drahocenného a zvláštního: into something rich and strange. Jeho mladistvé tělo hoří na hranici, u paty Appenin, před osamělým Tyrrhenským mořem, pod blankytným obloukem nebes. Hoří s aromaty, s kadidlem, s vínem, olejem, solí. Praskající plameny šlehají do nehybného vzduchu, jejich melodie chvěje se vstříc svědčícímu slunci, jímž třpytí se mramory horských vrcholů. Mořská vlašťovka chlétá hranici, dokud tělo není stráveno. A když zuhelnatělé tělo se rozpadne, objeví se nahé, neporušené srdce: — cor cordium!

Které srdce lidské dovedlo kdy pojmouti v sebe nesmírnou záplavu lásky, již Percy Shelley rozlil a rozproudil veškerým svým dílem, od vystupujících zpěvných strof Skřivana až do hluboké synfonie Osvobozeného Promethea? V žádné době, v žádné literatuře není ničeho podobného. Třeba vrátiti se ke Kristu, chceme-li nalézti přirovnání. Tak jako Ježíš, Percy Shelley miloval člověka: hrdinnou láskou. A nemiloval pouze lidi, ale všechny věci, všechny přeměny Života a Smrti ve Vesmíru. On je vskutku básník vše objímající dobroty, vše zahrnujícího soucitu, odpuštění a míru.

My brethern, we are free! Bratří, jsme volni! Třpytí se volstva pod hvězdami a noční vánky vlní zralé klasy, ptáci a šelmy dřímají. Nikdy již krev ptáků a zvířat neposkvrní otravným svým proudem lidské slavnosti, a nebude již její kouř, stoupající k čistému nebi obžalobou lidského pokolení. Mstivé jedy nebudou pak živiti nemoc, strach, šílenství. Obyvatelé země a nebe budou v houfech radostně provázeti naše kročeje, hledajíce v naší blízkosti pokrm a útočiště. Naše výrobní síla žádati bude od myšlenky nejvznešenější tvary, aby ozdobila tuto Zemi, naše obydlí; a Věda a její sestra, Poesie, rozestřou světlo po nivách a městech volného lidstva!

„Victory, victory to the prostrate nations!" Vítězství, vítězství v prachu ležícím národům! O Noci, buďiž ty svědkyní, buďte svědky vy, němá souhvězdí, jež na nás pohlížíte ze svých křišťálových vozů! Procitla rušná síla myšlenek a neusne již. Vítězství! Vítězství! Nejodlehlejší končiny Země, kraje, lkající pod jižními hvězdami, zelené stepi, jimž je kolébavkou řev západních vln, a širé, lidnaté píščiny, vroubící okeany tam, kde Zora barví zlaté své vrkoče, budou účastny velikého našeho opojení. Králové zblednou úžasem. Všemocný Strach, tento bůh-démon, až zaslechne čarovné naše jméno, jako stín se vytratí z chrámů svých, jichž má tisíce, zatím co Pravda, pozvednutá na trůn s Radostí, ujme se vlády v bývalé své říši."

Takto pěje, v neodolatelně povznášejícím hymnu, Laon v básni The Revolt of Islam. To jest vidina básníkova o svobodné zemi, o lidstvu obnoveném. V odvěkém zápasu mezi Ahrimanem a Ormuzdem, bojuje pro zásadu Dobra, pro Světlo, se všemi nesmiřitelnými, zavilými nepřáteli lidského rodu, bojuje se zákonem, se zvykem, s vírou, s tyranstvím, s pověrou. Myslí, že břímě tolikera otroctví, nechť jakkoliv těžké, bude lidstvem konečně přece nadzvednuto a setřeseno, aniž bude třeba proliti bratrskou krev. Stejně jako Jan Jakub Rousseau přál by sobě spíše ztrnulost stavu věcí, než prolití jediné krůpěje krve. Nesnesitelný jest mu pohled na kteroukoliv trýzeň. V díle: Prometheus inbound, když přízrak opakuje strašlivou kletbu, již Odbojný byl vychrlil na Jova, táže se Prometheus matky Země: „Where these my words, o Parent?" Byla to moje slova, Roditelko? — „Byla". — „Já se kaji. Slova jsou ukvapená a jsou marná. Je zaslepena bolest ještě svěží; a taká byla moje. Mým přáním není trpět zřít, co žije. I wish no living thing to suffer pain."

Kdo nepoznává v tomto posledním verši, napsaném před r. 1820 předchůdce oněch slovanských evangelíků, kteří v době tak krátké vyryli tak hlubokou brázdu v dnešních duších? Mluvím o Teodoru Dostojevském, o Lvu Tolstém. V Revolt of Islam jsou slova, jež Dostojevský byl by mohl dáti epigrafem nejbolestnějšímu a nejsoucitnějšímu svých románů. „Nebuď zatvrzelý ke své duši, ano znej sebe sama; neměj v nenávisti přečin druhého, aniž se děsiž vlastního. Temné zbožňování sebe sama jest příčinou, proč lidé pláčí, krvácejí, sténají, když není již jejich myšlenek a činů. O prázdné pokání! . . . Pokoj s tebou. Minulost patří smrti, tobě budoucnost. Láska a radost mohou proměniti nejpokálenější srdce v kvetoucí ráj, v němž by mír mohl zbudovati své hnízdo." Věru je v těchto verších všechno těšivé nepomenutí, jež sestupuje do záhybů duše Rozkolnikovy. A zřejmě se jeví, že Cythna jest duševní sestrou Soninou.

V kolika stránkách, počínaje s Queen Mab, do Promethea, od Hellas k Juliananad Maddala, od Cenci k Swellfoot the Tyrant, tato dobrota, soucit, nekonečná láska, mají přízvuky neporovnatelného lyrismu! Vidiny země ujařmené a trýzněné, střídají se s vidinami země sproštěné všeho tyranství, klidné, radostné, na niž přichází Krása, aby sídlila mezi lidmi, jako jedné doby Kristus uprostřed rybářů galilejských, pod nejspravedlivějším sluncem. V Prometheu, jenž jest nejveľkolepější básní 19. století, mohutnější snad i Goethova Fausta, všechny záchvěvy a hlasy Vesmíru jsou sloučeny v jediném nesmírném choru, aby velebily dobro Života.

Když v první scéně druhého jednání Ozvěny kruhem opakují slova: „Follow! Follow!", Asia praví Panthei: „Hark! Spirits speak. The liquid responses, Of their aerial tongues yet sound. Slyš! Mluví Duchové. Plynoucí odpovědi — Jejich vzdušných jazyků hlaholí ještě kolem." Hudba Ozvěn se vzdaluje slujemi, jimiž nikdy ještě lesní včela neprolétla; pak opět se blíží. Panthea praví: „Poslyš! Teď přibližují se k nám vlny zpěvu." A v tom Ozvěny pějí: „In the world unknown-Sleeps a voice unspoken; By thy step alone — Can its rest be broken; — Child of Ocean!

V světě neznám dosud, spí hlas ještě němý, jen tvůj krok jej může vzburcovati z klidu, Synu Okeánu!

Tyto verše jsou mně poněkud nápomocny vyjádřiti dojem, jímž působí na mou duši Shelleyova poesie. Básník je věru a s p i r i t - t o n g u e d. Nikdo ještě, moduluje verš, nenalezl tak vzdušných, nikdy dříve neslyšených harmonií. Opravdu se zdá, že tento syn Okeánův probudil ve světě spící, nepoznaný dosud hlas. I v jeho méně dokonalých ódách jest cosi nadlidského. Některé noty jako by nevycházely z úst smrtelníkových, ale ze rtů boha nebo démona. Některé verše zdají se složeny z nepochopitelného živlu, z čehosi, podobného elisejskému snu. „H a r k! S p i r i t s s p e a k t!“

Maje v sobě všechny vynikající schopnosti nejstarších antických mistrů, jest přece všechen svůj a nový. Jeho obrazů nemá žádný druhý básník: tryskají z jeho mozku v také zázračné hojnosti, že i nejbohatší zdají se ubohými, srovnáváni-li s ním. Kdo z nás kdysi řekl, že dal by provincii za nový básnický obraz? Percymu Shelleyi bylo neznámo toto trapné hledání. V jeho poesii je blýskavice obrazů, nesčíslných obrazů, šlehajících z jeho mozku náhle a rychlostí, jež chvílemi působí závrať. Někdy se rodí obraz z obrazu, a jeden ozařuje druhý stále rostoucím jasem; a z prvního podnětu vyvíjejí se následující a tyčí se jako v mocné spirále, pozvedající a udržující na svém vrcholu břímě myšlenky tak zhuštěné, že zdá se neproniknutelnou.

Všechny tvary, všechny barvy, všechny zvuky, všechny vůně, všechny jevy přírody, nejtrvalejší, nejprchavější, oživují v těchto obrazech, a sice životem úplnějším, mohutnějším a hlubším. Zde všechno se chvěje, dýchá. Zde není třeba skoku od přírody k umění. Přichází se od oné k tomuto téměř nepozorovaně. Za všemi jevy, které básník zří svým velikým, věšteckým zrakem, postřehuje to, co odhalují, co ukrývají. Pod formou, jež zdobí svět, odkrývá onu záhadnou vnímavost, rodící v každé věci dychtění, nebo úsilí; odkrývá duši a její tajemství.

Nikdo nevycítí a neprojeví skrytý život věcí jako on. Všechny je prohřeje týmže plamenem lásky. Jemu všechny zdají se hodny milování: stéblo trávy i skála, hvězda i krůpěj rosy. Naslouchá jich řeči a tlumočí ji lidským slovem, přiděluje jí důstojnost lidské myšlenky. Jeho duch přizpůsobuje se pozorovanému. „Učiň mne svou lyrou, jako les!“, volá západnímu větru. „Buď, ó duchu mocný, duchem mým! Buď mnou, mocná bytosti! B e t h o u m e, i m p e t u o u s o n e!“

V tomto pantheistickém pronikání Všehomíru, jakož i v nadšeném kultu Lidskosti, jest hlavní karakter shelleovské poesie. Žádný druhý básník nedal zrcadliti se ve svém díle tolika vzhledům žijící Přírody. Od vysokých nebes, usmívajících se nesmírným nezanikajícím úsměvem, až do nejhlubších kořenů, proplétajících se zemí jako žíly těla, všechno žije, chvěje se a dýchá v těchto zázračných verších, jež chvílemi jsou lehké a prchavé jako hudba duchů, a pak opět ohromné a nesmírné a semknuté jako žula, pravá pásma skal a lesů.

O b l a k zpívá o svojí pouti nad kvetoucí zemí, nad burácejícím okeánem, o svých snech v náručí vichřice, o svých odpočincích ve vzdušném hnízdě, o náhlém svém vynoření z deštných doupat, o všech svých hrách. S k ř i v a n stoupá ve zlatém slunečním paprsku, vtělená radost, básník zahalený světlem myšlenky, zpívající bezděčné, tryskající chvalozpěvy, jimiž konečně svět je prochvěn netušenými nadějemi a obavami. A r e t u s a povstává ze svého řečiště a rozlévá pastvinami své třpytné proudy; o běží, pronásledována Alfeem, zelenavými roklemi, kde vládcové Okeánu sedí na perlových trůnech uprostřed korálových lesů. P a n vyluzuje ze šalmaje svůj nápěv, napodobuje vzdech větru mezi třtinami a rákosím, bzukot včel na thymianu, klokotání ptáků v myrtových keřích, zatím co Fauni a Nymfy na orosených lučinách a v skalních slujích zmlkají láskou. A takto tisíci různých hlasů je oživena země, moře, nebe; tisíce jiných tvarů se vynořuje, září, mění se, mizí; tisíce jiných symbolů rozkvétá v etherném snu, spojeno kořeny s útrobami země; konečně pak, ve velikém, závěrečném choru Prometheově splývají a spojují se všechny symboly, všechny formy, všechny hlasy s takou ohromnou silou a působivostí, že naše duše, jakoby pohledem na divadlo, jehož nesmírnost vymyká se její chápavosti, stane zaplavena zmatkem a rozkoší.

—=o=—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

Když s otcem svým jsem fáral v podzemí,
když hrozné tmy mne v náruč objaly
a ticho nekonečné, děsivé,
v něž žádný jiný nezapadal zvuk,
než jednotvárné v sluji tesání,
když nízkou chodbu všude hmataje
jsem tušil tíhu vrstev nad sebou,
jež mohly by nás rázem rozdrtit
a učiniti hmotou bezduchou —
tu v temnotách jsem uzřel příšeru,
jak drobnýma k nám hledí očima,
jež skoro mizí v tváři otylé,
jak spokojeně ústa široká
se ještě šíří v sladkém úsměvu
a prsty plné kruhů ze zlata,
jak pohrávají drahým řetězem.
Věř, v takých okamžicích nenávist
v mých prsou náhle vzrostla divoká,
já zuby zaťal, ruku sevřel v pěst
a proti mátoze se vztekle vrhnout chtěl —
však bolest v zápětí mne srazila,
leb udeřila tvrdou o klenbu
a bezmocně jsem klesl na zemi
a slzy bezděky mně vytryskly,
co příšera se v dálce chechtala

a obraz její rozplýval se v tmu. —
A v celé hrůze měl jsem uzřít ji,
když horou zatřás' výbuch strašlivý
a z jámy šlehly ohně jazyky,
by zvětšovaly, dole pod zemí
že zahynuli muži, otcové
a synové a bratří, milenci —
a jiní že tam smrti děsí se,
jenž na ně zuby cení z temnoty
a blíží se jim rukou kostlivou...
Pak těla viděl jsem, jež vynesli
bezduchá země ze hlubin,
a děti, ženy v zoufání k nim jít,
vrhat se na ty hmoty beztvárné
a ruce lomit, vlasy rvát si, lkát,
své živitele volat v žití zpět
a řeči vésti strašné, blouznivé...
A po hodinách, po dnech viděl jsem,
jak živé stíny na den vyvedli
těch, kteří smrti blízké unikli,
jich oči zřel jsem, děsem strhané,
svítící divně z tváří opadlých,
jich poslouchal jsem vypravování
tak hrozné, že se vlasy ježily,
že mozek v lebce tuhnul, stydla krev...
Jak v žízni stěny chladné lízali,
jež měly ubožákům hrobem být,
jak hladem hlínu jedli, řemení,
jak olej pili ze svých kahanů,
jak hrůzy podsvětí je děsily,
snů horečnatých strašné obrazy —
i zřel jsem, kterak muži plných sil
se navrátili starci od těch hrůz...
Pak lid se počal bouřit, pomsty ždát
a tu jsem opět uzřel netvora.
Své pytle zlata chráně tělem svým,
zavolal na tvou, bratře, mátohu —
a ta hned na jediné kynutí
mu dala v pomoc na sta bodáků.
Když zřel jsem, brachu, hrozivě
jak ocelové hlavně míří v lid,
v ty sirot zástupy a řady vdov
a soudruhů těch, kteří zhynuli,
i děsem ztýraných a mrzáků —
tu, sevřen hrozným hněvem k zalknutí,
pěst pozdvihl jsem proti příšeře
a v nitru vzbouřeném až do hlubin
jsem přisáhl jí boj až do smrti!..."

Víc ještě tehdy z duší mladistvých
se vyřinulo v chvíli sdílnosti
jak dvojí pramen ryzí, křišťálný.
V úžlabích souběžných dva potůčky
plynuly družně v lesa hlubinách,
zurčely v závod tvrdým kamením,
až naposledy tak se sblížily,
že v jediném se sešly řečišti,
v přátelství splynul dvojí jejich proud.

Prokop se cele oddal půvabu,
jímž vábilo jej nové přátelství.
Část nepoznaná světa českého
se objevila zrakům dychtivým
na dosah ruky, v jasné blízkosti.
Co jindy k němu z knih jen mluvilo
a z čerstvých sloupců denních efemér —
teď samo k němu přišlo Václavem.

Zas chodil se svým druhem do schůzí —
však jaký zde byl jiný, jiný svět!
Zčernalé tváře očí pochmurných
a rysů vrdých jako ztuhlý kov,
hranatá těla zde, tam shrbená,
veliké ruce tvrdé, mozolné —
a řeči všecky drsné, bez ozdob,
však plny pravdivosti drtivé
a plny hněvu z hlubin vzešlého
a plny odhodlání, všecko dát
a všecko ztratit, se vším zahynout,
by v š e c k o mohlo býti získáno.
Vždy zdávalo se při tom Prokopu,
že slyší na kov děsné údery,
že zvony slyší bíti na poplach,
že ze hluboka slyší hřímání...

Zřel z blízka část té valné armády,
jež ve všech světa úhlech sbírá se,
jež nemá knížat, králů, císařů,
ni tisíciníků ani setníků —
a přec boj velký vede v den i noc,
zástupy valné stále získává,
do hradeb buší věky stmelených
a věří, že se doba přiblíží,
kdy zatkne v baštu prapor krvavý...

I území část poznal, prameny
kde vyvěraly proudu valného,
jenž jako řeky v Krasu pod zemí
své vody valí, světu ukryté,
jen někdy na svět vyplývající
a plnící jej citem úžasu.
Tam dole, v nevšímaném podsvětí
půdu a skály zvolna podmílá,
ničí je vlhkem, drolí v štěrk a prach,
tam sluje vymílá a jeskyně,
nad nimiž mocní světa tohoto
své hrady mají, chrámy, paláce,
své bašty, věže, temné bastilly —
a netuší, že půdy pod nimi
dnem každým ubývá i hodinou,
až přijde chvíle, vrstva ztenčená
zhlodané skály že se prolomí
a stavby mocných řádů sřítí se
a propadnou se na dno propasti,
kde pohltí je uvolněný proud.
A volná řeka potom poplyne
vzniklým tu náhle širým údolím,
v něm vláha proudu, slunce paprsky
vykouzlí hvozdy, květné lučiny —
a blaze bude pozdním potomkům
žít bez řádů zde, věky prokletých...

S Václavem Prokop zajel na sever,
kde v stínu Rudohoří český lid
v dělnických bluzách, v šatě havířů

přední je stráží světa našeho,
ač o svém poslání v svět nehlásá,
ač doma přehorliví vlastenci
mu vyčítají zradu národa,
že pod rudým jde k boji praporem.
Zde putovali mladí přátelé
od místa k místu starých českých jmen,
zde Prokop celé prošel krajiny,
kde český hlahol volně zazníval,
ač v zněmčelém byl zavřen území,
zde lid svůj viděl v těžkém, krutém jhu
a z blízka, jasně, plně pochopil,
proč připojil se k černým zástupům,
jež chystají se světa dobývat. (Pokrač.)

—=o=—

Š. HOCH:

ZLOMKY MINULOSTI.

Z dívčích zápisků.

22. dubna.

Dnes ráno řekl mi: vím-li, proč jeho rodiče chtějí nás tak brzy spojit? Uvedla jsem za důvod obavu jeho otce; bojí se, že se nedočká uvidět syna ženatého, bude-li se to odkládat.

Usmál se záhadně. Ještě o něco se jedná. Uhodnu-li? Mám mysliti dál — do budoucnosti. —

Cosi mi prolétlo hlavou; pobouřilo mne to; ale řekla jsem chladně: na dalekou budoucnost nemyslím. — Až přijde, bude zde.

Říci se prý to nedá, když neuhodnu. Jsem prý dítě. — Snad jsem uhodla! A zarylo se mi to až do hloubi duše. — Jeho otec říká: Vnoučata chci, vnoučat chci se dočkati! — Proto spěch jejich. Cítím: kdyby oni to chtěli pro cokoliv; on má sňatek proto chtít, že mne má rád. V tom mu nerozumím. A nechci vysvětlení. Mám ráda jeho — jinému nerozumím. Že jeho mám ráda, chci jej učinit šťastným, jak si to bude přáti, pokud to dovedu, pokud budu moci. Ale kam sahají moje možnosti? — V tom určitém směru? — Lze určitě s takovými věcmi počítati napřed? Nevím. — Cítím se tělesně slába — churavá.

To mi nasadil brouka do hlavy. — Ale co s tím? Ani nepláču. Ale nějak úzko je mi. Taková zmatená hloupost zní mi v hlavě. — Polka, nerozumějící česky, napsala mi toto do památníku:

„Vše je klam a zříceniny —
stálý je zde jenom trud.
Štěstí je jen odlesk stinný
stinných věcí od jinud."

Podivno: místo abych myslila o určitém svém smutku, lámu si hlavu, co je to: „odlesk stinný stinných věcí od jinud." — A jako dodatek se vynořují z mysli verše Xavera Dvořáka: „A co potom, dítě, kde vzít síly, až své ruce v pláči zalomíš — kde je Cyrenejský, jenž se schýlí, by vzal za tě na se těžký kříž?" Chodím, pracuji mechanicky a zní mi to ustavičně v hlavě: „Kde je Cyrenejský?" a nic mi tyto verše nevnukají — ale cítím: vedou kamsi — nevím kam. Verše, verše, verše. — Najednou mi z toho vyzní zase nové: „To štítem bude, blud kdy srdce kruší a ochranou v zedmutých vlnách vin; hned prchnou chmury, zavoláš-li v duši: jiným dobře čiň." — Jiným dobře čiň! — Splňuj jejich přání. — Nemysli na sebe! — říkám si. Nemyslím na sebe. Ale na svůj úkol. — A nemám strachu o sebe — ale — splním-li úkol. — Bojím se, stačí-li moje síly.

„Lidé jsou sobci, každý jen pro sebe, o svůj prospěch se snaží", psala mi starší sestřenice. Dejme tomu, že má částečně pravdu. Ale nepoznala by přece někdy svůj omyl, kdyby přála si mýliti se? Kdyby věřila v obětavost a pravé přátelství a hledala je — někdy někde snad přece by je nalezla. — Hledáme-li sobectví, najdeme je. Hledáme-li nezištnost, snad i tu najdeme. Na která vrátka klepáme, ta se nám otevírají. Nechci dělati svět zcela černý; on je i bez dělání černým dost špinavý. — Tak jej raději chci vybílit, aby se mi nezdál tak tuze škaredý. —

1. května.

Dnes první máj. A není pro mne tím, čím by měl být. V duši mám jakž takž klidno — asi jako po bouři a před bouří novou, když mračna visí ve vzduchu a tuší se nové hromobití. —

Včera byl krásný, slunečný den. Jako zázrakem v několika hodinách téměř zazelenala se zahrada. — Sedávám tam s prací — oči hledí v měkoučkou zeleň — ústa vdechují vonný vzduch — hruď se šíří — a v nitru přece něco bolí. Starý žal, uspaný jen — (já myslila, že umřel) klepá na srdce. Ale bráním se. Staré odháním — nové urovnám. Vždyť umím — modlit se. —

Včera jsme hovořili s Milanem (brzy bude mým švakrem) o svých domněnkách. O žití — o smrti. Jaký je snílek proti mně! Vytváří si svůj názor beze vztahu ke skutečnosti. U mne je naopak: skutečnost, neodolatelná fakta vyvolávají moje názory. Bezmála jsou dosti silná utvořit moje předsvědčení. — Ale tak daleko ještě nejsem. — Neboť s fakty — nejsem nikdy u konce. A celkový dojem je možný a správný až po posledním slovu. — Tak ve svém usuzování čekám stále ještě na to, co mi poví více. — Jak dlouho budu čekati? —

Včera byl tichý večer, vlahý, a zdál se šerý. Hvězdy drobounké vysoko se ztrácely — proti hořícím v letu košťatům. A lidé byli oslněni nasmolenými, roztaženými, hořícími pometly. — Sami to vymyslili, sami to rozhý-

bali; ovládají to — a více se to blýská, než tiché, daleké, cizí světlo hvězd. — Dvojí světla. — Vše se hrne k těm, která se točí v jejich středu dnes! — A vysoko, vysoko, nedosažitelně vzdáleny stálým tichým světlem, svítily mi opuštěné hvězdy. Seběhla jsem v tmavou, opuštěnou zahradu. — Bylo mi nesnesitelno mezi našimi lidmi. Opřela jsem se o jasan. — Zamrazilo mne. Vkradla jsem se do svého pokojíku. Rozsvítila lampu. Četla jsem Máchův Máj — ale nesoustředila jsem se k tomu. — Šla jsem k otevřenému oknu. — „Čarodějnice" zmizely. — Všude klid. — A ve mně — bolest. Proč? A odkud? — Bolest mne škrtí znovna. Pláču, a ten pláč neulevi! Je děsný. Kdyby někdo, jen někdo, dítě, člověk, kdokoliv u mne byl; kdybych jen ve své ruce ucítila něčí ruku; kdybych nebyla tak sama, snad bych nemusila takhle plakat. — Ale nikoho živoucího kolem! Jen moje Madonna, zmrzačená na obraze malířem nedoukem, dívá se na mne výmluvnýma očima. — Ty oči jsou krásné, žijící oči, záhadné, rozumějící a bolestné. — Klekám, v takové chvíli před postel — a modlím se.

Cítím nad sebou Boha — uvědomělou, skrytou inteligenci. Spojuji se tak s onou nejvyšší Silou, jež je kolem mne, nade mnou a přechází ve mně, když jí srdce otvírám.

Přestávám pak cítit se slabou, opuštěnou, ztracenou. — A když znovu ztrácím klid, vytáhnu starou školní bibli a otevírám namátkou. — Rozevřela jsem, kde je psáno: „Já jsem světlo světa. Kdo mne následuje, nechodí ve tmách, ale bude míti světlo života." A potom: „Proste, a bude vám dáno; hledejte a naleznete; tlucte a bude vám otevřeno. Kdo z vás prositi bude otce za chléb, zdali kámen dá jemu? Aneb za rybu, zdali místo ryby dá hada? Jestliže tedy vy, zlí jsouce, umíte dobré dary dávati dětem svým, čím více Otec nebeský dá ducha dobrého těm, kteří ho prosí."

Ano, Bůh mi ho dal. Jak Kristus slíbil. Prosila jsem, jak jen člověk prosit může. Klid se vrátil. Usnula jsem jako malé dítě a spala až do rána. — Jen hlava je dnes těžká a oči čdrvené. —

Leč klidně přemýšlím. — Psal mi, „abych neplakala" — ne z potřeby vlastní. Jak jsme různí; miluje mne. Náleží své práci — a pak mně. Myslí na denní povinnost — pak na mne. Já i se svojí prací jsem jeho. Vše, co dělám, je k vůli němu. Ale moje denní povinnosti nevyžadují mnoho přemýšlení; a moji duši objímá celé nekonečno představ, ze kteréhož nekonečna jasně vystupuje on jako představa nejurčitější, hlavní, nenahraditelná. Ustoupí-li však jeho představa, obklíčí mne ostatní — a já se ocitnu v začarovaném kruhu. Hledám to pravé — tluku na neznámé dveře. Prosím o to, co by uzdravilo a posílilo duši. — A najdu to — vím. Doprosím se toho. Pochopím. Vždy Otec nebeský dá ducha dobrého těm, kteří ho prosí. —

—=o=—

DROBNOSTI.

Kritické spisy Jana Nerudy. Literatura t. j. kritiky a referáty. To je název VII. svazku sebraných spisů Nerudových u Fr. Topiče v Praze; stojí K 5.60. První kritika, když svazek otevřete, padne vám do očí. Roku 1859 Neruda posoudil Hálkovy Večerní písně. Mluvil nevlídně o milostné lyrice připadala mu zženštilou. A při té příležitosti napsal: „Jest ovšem jisto, že má každý úplné právo aby básnil, jak chce a třeba věčně jen o svém srdci zpíval; jakmile však vstoupí do veřejnosti, žádáme od něho, aby byly písně jeho širší důležitosti, aby nezpíval jen, co on jakožto individuum cítí, ale co každý s ním zároveň cítiti musí." Slova ta jsou zajímavá tím, že po 30 letech Neruda měl ještě tytéž názory. A přál si mít v básních víc myšlenky než rozplizování citů. Mrzelo ho, že mladé básnické pokolení podřizuje myšlenku formě, ne naopak, že forma mu neroste z věci. Takořka závěrečným odkazem jeho je poslední odstavec kritiky, kterou psal o první lyrické sbírce Svobodově: „Kdo dovede k plné individualitě národní přidat plnou individualitu vlastní, může vždy se stát dobrým spisovatelem původním." Kolik je těch, kteří pochopili tu individualitu národní? tu cestu k ní? a tu práci, které je třeba potápěči na dno mořské?

Symbolický obraz. Vídeňský Künstlerhaus připravil svým návštěvníkům zvláštní překvapení. Ve velkém sále nalezají triptych od L. B. Eichhorna, na němž je poznámka: „Provedeno z rozkazu Jeho cís. a král. Výsosti nejjasnějšího arcivévody Františka Ferdinanda pro nový dvorní hrad." — Obraz má název: Bouřlivá deputace protestantů a Ferdinand II. — Jde tu o známou scénu z 6. června 1619, kdy protestantští stavové žádali na Ferdinandu II. potvrzení náboženské svobody. Deputace počínala si hodně sebevědomě, ale když do nádvoří vjeli Dampierrovi kyrysníci, musela utéci z dvorního hradu. To zrovna obraz znázorňuje výmluvným způsobem. Na prostředním obraze vidět je císaře, jak klečí a prosí nebesa o vnuknutí. Shora proudí světlo svatého rozhodnutí. Na pravo vidět je protestantské stavy, jak prchají z hradu; císařský dvořan stojí u dveří a prstem ukazuje jim cestu k útěku. Na levo zobrazen je císař uprostřed pobouřených zástupců šlechty. — Obraz je více než charakteristický a provedení skupin není bez určité politické zajímavosti.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALGOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

Po večeři, když hoši rozběhli se do školní světnice, aby si tam ještě před spaním zadováděli, objevila se před nimi náhle „matička"

s houslemi v ruce, a když byla cosi „tatíčkovi" pošeptala, zamířila rovnou do koutka k Natovi. „Tu máš, hošíčku, zahrej nám něco. Hledáme pro kapelu houslistu, a zdá se mi, že jsme ho už našli." Očekávala, že hoch se bude zdráhat a dělat drahotu, ale chyba lávky! Rychle a obratně chopil se nástroje a v obličeji jeho bylo lze čísti, jak drahou mu je hudba.

„Vynasnažím se, abych vám pěkně zahrál," řekl pouze a přejel několikrát smyčcem po strunách, nemoha se dočkat, aby už slyšel, drahé, známé tóny. —

Ve světnici bylo hlučno, skoro rámus, ale Nat jako by býval hluchý vůči všem ostatním zvukům na světě. Hrál a hrál — zapomínaje ve svém vytržení na vše kol sebe. Jen jednoduchá pouliční písnička potulných šumařů nesla se světnicí. Hoši však jeden po druhém přestali hlomozit, a stáli tiše, plni radosti, poslouchajíce. Pomalu zanechali i hry a přistupovali blíže. I pan Bér povstal a pozoroval bedlivě hráče, neboť hošík zabral se ve hru tak, že na nic kolem sebe nedbal; líce se mu rděly a hubené prstíky jen jen se kmitaly. A staré housle pod rukou dítěte mluvily ke všem řečí, jakou jim našeptávalo, a jakou samo milovalo. Srdečná pochvala hochů, i dospělých, byla mu lepší odměnou, nežli býval déšt drobných peněz na ulici.

Hošík vstal, a řekl skromně: „Hrál jsem. jak nejlépe umím; jsem rád, že se vám to líbí."

„Ale já povídám, že's hrál znamenitě," vyhrkl Tomek, který od nynějška považoval Nata za svého chráněnce. „Budeš zítra jmenován prvním houslistou naší kapely" dodal František s povzbuzujícím úsměvem. Paní však řekla tiše ke svému manželu: „Zdá se mi, že Tedouš, dobře usoudil; v tom hochovi něco vězí."

Profesor Bér poklepal hochovi na rameno a řekl: „Dobře hraješ, synáčku. Pojď, doprovoď nás také při večerním zpěvu."

Nebylo snad dosud šťastnějšího okamžiku v hochově osamělém žití. Byl uveden na místo vedle piana, a hoši se tlačili kol něho, nic nedbajíce jeho ošumělých šatů; pohlíželi naň s úctou a tiše čekali, až opět začne hrát. Zpívali známou píseň, se začátku trochu plavali, ale brzy se pěkně shodli. Piano, housle a flétna doprovázely sbor mladistvých hlasů, a hudba rozléhala se po celém domě. Ale Natovy síly byly vyčerpány, sám ani nevěděl, jak je sláb. Když dozněl poslední ton, zachvěly se všecky svaly v jeho přepadlém obličeji a dal se do hlasitého pláče.

„Co je ti, drahoušku", zvolala paní Bérová, která dnes s velkou chutí zpívala, ale zároveň hleděla udržet v klidu Robínkovy nožky, udávající trochu hlasitě takt.

„Vy jste ke mně tak hodní — a všecko je tu krásné — a já — já za to nemohu" — vzlykal Nat a při tom se rozkašlal až k zadušení.

„Pojď se mnou, děťátko moje, uložíme tě do postele, odpočineš si. Tys unaven, a zde je pro tebe příliš hlučno", šeptala paní a zavedla hocha do svého vlastního pokoje, aby se vyplakal a uklidnil. Za chvíli teprve se k němu vrátila a jala se mu klidně domlouvati. Tu jí hoch sám od sebe vypravoval celou svoji historii. Poslouchala se slzami v očích, ačkoliv jí mnohé nebylo žádnou novostí.

„Dítě", pravila pak, „teď nalezl jsi domov, otce i matku. Nemysli již na zlé minulé časy, zotav se u nás a buď vesel. Vynasnažím se, abys už více netrpěl. Tento dům zřídili jsme pro hochy, pro mnoho hochů, aby jim zde bylo dobře a učili se býti statečnými a užitečnými lidmi; doufám, že mne v tom nesklamou. Hrát na housle můžeš, kolik jen budeš chtíti, ale dříve musíš sesílit. Teď pojď, chůva ti připraví lázeň, a lehneš si; zítra spolu budeme dělati hezké plány do budoucnosti."

Nat se chopil paniny ruky, ale ani nemukal, jen jeho vděčné oči mluvily. Potom šel s ní do veliké světnice, kde byla jakási usměvavá žena vysoké postavy, Němka přímého pohledu a s obličejem, ze kterého jakoby sluníčko zářilo, tak dobrotivého výrazu byl. Na hlavě měla bílý čepeček, a stuhy jeho splývaly jí na ramena. Nat si pomyslil, že ty stuhy vyhlížejí jako sluneční paprsky.

„Tož tohle je tetička, tetička Humlová, Nate. Ona tě pěkně vykoupá, ostříhá ti vlasy a ‚udělá ti pohodlí,' jak říká náš Bobínek. Tady máme koupelnu. V sobotu večer zde odrhnu s tetičkou Humlovou všecky malé chlapce a uložíme je do postele, zatím co velicí zpívají. Tož, Robínku, šaty dolů." Paní svlékla dítěti šaty a posadila ho do vany v malém pokojíčku, který byl hned za dětským. Tam byly dvě vany, jedno umývadlo pro umývání nohou, nádržka, sprchy, vůbec všecky prostředky a potřeby k udržování čistoty. Nat si brzy hověl v koupeli a díval se při tom na paní Bérovou a tetičku, jak myjí, osušují a převlékají do nočních košil, čtyři nebo pět nejmenších hošíků. Rozumí se, že všechny děti čtveračily, tak že stále slyšel výbuchy smíchu, až byly všechny konečně utišeny ve svých postýlkách.

Zatím Nata též vytáhly a utřely před teplými sálajícími kamny a potom mu ostříhaly vlasy. Tu přiběhla nová četa hochů a byla zavřena do koupelny. Hned na to začal

odtud zaznívat ohlušující výskot a šplouchání, jako by tam byli zavřeli nanejmíň několik mladých velryb.

„Bude líp pro Nata, zůstane-li zde u vás, tetičko; kdyby ho v noci trápil kašel, můžete naň snadno dohlédnouti a dát mu trochu lípového květu," pravila paní Bérová, která stále běhala sem a tam jako poděšená kvočna s velikým zástupem kuřat.

Tetička Humlová bylo srozuměna; dala ještě Natovi flanelovou noční košili a cosi teplého a sladkého napít se a potom ho položila do jedné ze tří malých postýlek stojících v dětském pokoji.

Ležel klidně jako malé miminko a zdálo se mu, že nic na světě nemůže se vyrovnat jeho nynějšímu blahobytu. Čistota sama byla pro něho novým rozkošným pocitem; flanelové prádlo dosud nepoznanou vymožeností; doušky „sladkého a teplého" tišily kašel a mnohé laskavé slovo potěšilo a povzbudilo dnes jeho opuštěné srdce.

Vědomí, že se tu někdo o něho stará, proměnilo sirotku dětský pokoj v učiněný ráj. Bylo mu, jakoby vše bylo pouhým krásným snem, a často zavřel oči, aby se přesvědčil, zda to vše nezmizí, až je opět otevře. Bylo škoda usnout! Však na spaní nemohl ani pomyslit, nebo po několika okamžicích úplného a jaksi podezřelého ticha stal se svědkem nového a netušeného zdejšího obyčeje. Náhle objevily se totiž na všech stranách podušky, které byly chytány, a dále házeny bílými z postelí vylézajícími, nebo na nich stojícími postavami. Rozpoutala se bitva v několika pokojích, a přenesla se někdy až do dětského, kam se někdy některý pronásledovaný válečník utekl. Nikdo z velkých si bitvy nevšímal, nikdo nic nezakazoval a bitva zuřila stále. Tetička Humlová zcela klidně věšela ručníky a plachty, paní skládala čisté prádlo jakoby panovalo největší ticho a klid.

A hleďme ji: teď sama hodila po jednom chlapci polštářem, kterým on dřív jaksi bázlivě i po ní hodil. „Ale jemináčku, a neudělají si nic?" ptal se Nat, který se z plna hrdla rozesmál. „Ale toto, v sobotu večer mají tohle dovoleno. Zítra se budou povlékat peřiny, a hoši se aspoň po koupeli dobře zahřejí a tak mají z bitvy užitek." A paní sklonily hlavu nad půltuctem punčoch. „Co je tohle za krásnou školu!" zvolal Nat, pln údivu. „Že je krásná? Nevím, ale podivínská je, to doznávám," zasmála se paní Bérová. „Vidíš, my nechceme, aby se naše děti zde cítily přetíženy učením nebo mnoha pravidly. Já jsem nejdříve nechtěla tohle řádění dovolit, ale později jsem poznala, že bude dobře, když hochům povolím. Tolik hochů neudržíš potichu v postelích, kdež pak! Jsou jako vraľci v hnízdě. Udělala jsem s nimi však smlouvu. Povoluj jim čtvrthodinovou bitvu každou sobotu večer, a oni zas mi slíbili, že půjdou ostatní dny slušně a tiše spat. Zkusili jsme to a osvědčilo se. Dostojí-li hoši celý týden slovu, ať se potom vydovádějí; odklidím z cesty všechny lampy, vásy a jiné sklo, a pak ať se staví na hlavu!"

„To je věru krásné zařízení," pravil Nat a bylo mu jakoby musil mermomoci také s postele, a do bitvy, ale neodvážil se poprosit o dovolení. A tak ležel tiše a pásl se pohledem na tom, co viděl.

Tomášek vedl obléhající armádu a Jeník hájil svůj pokojík s velkou zuřivostí. Bylo nač hezké podívání, každý polštář schoval za zády hned, jak k němu doletl, až obléhatelé neměli žádného střeliva. Potom se naň všichni sesypou a přemohou jej. Sem tam dopadl polštář prudčeji, než bylo třeba, ale nic proto zasáhnutý bojovník, odbyl ránu smíchem a polštáře, jako hromné koule sněhu, létaly dál, až paní, dívajíc se na hodinky, prohlásila: „Dost, hoši! Všichni do postele, sic budete platit zástavu!"

„Jakou zástavu?" zvolal Nat a vzpřímil se zvědavě na posteli. Byl by rád věděl, co se stane s nešťastníkem, který by neuposlechl rozkazu této dobrácké paní ředitelky.

„Jakou, Nate? Inu zrátu příští bitvy, hošíčku," zněla odpověď. „Pět minut mají k tomu, aby se utišili a shledali polštáře, potom zhasím světlo, a musí být klid. Naši hoši mají čest v těle a dostojí slovu."

A bylo to pravda. Bitva náhle ustala právě tak náhle, jak začala. Ještě jeden nebo dva výstřely na rozloučenou, tlumený smích, Jeník odpálil sedmý a poslední polštář proti němu příteli, ozvalo se trochu hrozeb pro příští sobotu — a nastal pořádek. Jen sem tam nějaký tichý šepot přerušil ticho, které zavládlo po sobotním skotačení.

Matka Bérová políbila svého nováčka a zanechala ho sladkým snům o příštím životě v Plumu.

(Pokrač.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 31. března 1911. Číslo 13.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

V. MARTÍNEK:

TY KALNÉ DNI . . .

Ty kalné dni a plné špíny,
kde ubíjen je světlý cit,
kde těžce bloudit musíš stíny
a marně chceš se vyprostit —

ten stálý úder z tajných dlaní,
ten chmurný závěr v dění všem,
to přísných sudeb hrozné zrání —
to nazýváme životem . . .

S ním jdeme jako s nepřítelem,
má tvrdou ránu na náš vzdech,
má výsměšek jen v zraku stmělém,
když jdeme k němu v úsměvech.

A jedna prudká bolest láme
tím hořkým proudem v závrati,
že tolik jemu v obět dáme
a tak nám málo navrátí.

•

IMPROVISACE.

A už je srdce
do krve zdráno . . .
daleko, daleko
ještě je ráno . . .

Černé a tvrdé
temno se dívá,
v mozek se vpije ti,
s myšlenkou splývá.

Nyní se shroutit
v bezmoci k zemi,
aby tma pronikla
cévami všemi?

Pokorně sklesnout —?
Kdos mluví: ano!
Ještě ne, není přec
dobojováno!

Zakřikněm srdce
směšné a malé!
Ku předu, ku předu,
dále a dále!

Zatněte rety!
Krev ať je třísní!
Ale my půjdeme
s nezlomnou písní!

Půjdeme pouští,
sněhem a ledněm —
přece snad paprsek
čekaný shlédnem!

Noc-li nás zhubí,
nezhynem v bázni!
Hrdé však zvolání
v duši nám zazní!

Slavné a jasné
zvolání síly,
že jsme se poctivě
o světlo bili!

—o—

AHMED HIKMET-BEJ:

SALŽIN HŘÍCH.[1]

(Převod z turečtiny.)

Mé drahé Lídě.

Ještě jednou, ač bylo to už myslím tak asi po dvacáté, přelétla ona dnes večer ten růžový kus papíru ležící na podušce pohovky. Nyní Salha vykouzluje sobě své první vzpomínky z manželství, ba nejraději by chtěla je vyčísti mezi otřelými záhyby telegramu, který jí muž posílal z Beyrutu.

Na divaně rozložena, své srdce dokořán otevřevši té blahé zvěsti, že se co nevidět shledá s milou jí a drahou bytostí — tolik totiž oznamoval telegram — představuje si Mü'mina, svého chotě, an na parolodi, jež po siných vlnách Středozemního moře poskakujíc, zmítajíc se, kymácejíc a otřásajíc, ve chvatu a spěchu každičkou minutou jej blíž a blíže nese, na ni, jen na ni myslí.

V tom přímí její tchyně, v koutě uvelebena, nahrblá svá bedra a z těžka dlouha nehybné zraky spouští přes horní okraj brejlí s onou suchou pří-

snosti, jaká právě vyplývá z drobných životních zkušeností, člověku léty uštědřovaných.

„Pozor, holka, pozor! — současně se odtamtud ozývá — ať si nepovídáš, že Mü'minovi, až přijde, honem okolo krku padneš a se na něho ověsíš —"

„A proč?"

„Protože pak by bylo po tvém postě veta."

„Oh! . . . No dobře, dobře!"

Salha pochýlila hlavu a s jakousi zbožnou odevzdaností sklonila modré, velké oči k podlaze, nadále se hříží do svých dum, že se s n i m shledá. Teď přemítá o j e d n é noci, to bylo rovněž v měsíci Ramazánu: o noci, kdy jej byla uzřela, kdy se jí tolik zalíbil, že se do něho zamilovala . . .

Zpomínka na uplynulé dni . . . Jestliže uprostřed shluku myšlenek, jež náhle nás vždy obklopí, kdykoli z oněch zapadlých koutů teď již v niveč obrácených dálav a zasutých krajů přikvačí k nám ta vichřice vzkypění a vzruchu, by k žití vyburcovala nejmrtvější místa našich citů, až i oči zamhuřuje s dojmem podobným bolesti poraněného těla a se zvláštním jakýmsi krutým, násilným předsevzetím, — jestliže uprostřed tohoto shluku myšlenek krok za krokem své zašlé časy sledujeme a na ně mžik po mžiku patříme, tu věru přímo žijeme v téhle změti a spleti představ . . . Och, těchhle okamžiků!

Již čtyři léta prchla od té doby, co mezi jinými, kteří do hôtelu jejího otce ve čtvrti Sülejmanijji byli na Ramazanní hostinku pozváni, dostavil se kteréhos večera spolu se svým otcem i Mü'minbej, vycházející onoho právě roku ze škol. Dohodováno . . . Po rozlehlém korridoru obydlí sluhové prostírají koberce k obvyklé postní pobožnosti; za mříží pak, jež jako každého večera, tak i dnes byla vsunuta do mezidveří mužského a ženského oddělení, vyrovnává několik opět děveček záhyby u pokryvadel a iráckých koberců haremem rozložených. Třaslavé, modravé světlo sesýpá se s pětiramenných svícnů selamlyku,[2] a ještě dále až v předpokoji zřít paprsků jemné stopy, kterak se mazlivě lísají k chodníčkům na podlaze; i zazvní povel k noční modlitbě, načež hned dávají se hosté do předepsaného mytí, v prostorném předpokoji selamlyku pěkně z široka a pohodlna rukávy sobě vyhrnujíce, druh s druhem stále ještě po slovíčku vyměňujíce; v zadní řadě stojí müezzin-efendi, již přichystán, s ním pak několik osob jemu na výpomoc: rozhlížejí se na všechny strany, jakoby tím chtěli kradí jaksi společnost ke spěchu pobídnout, poněvadž, dokud tato není úplně se svými přípravami hotova, jim zajisté dlužno čekat; teď každý upírá oči na linii nohou svého nejbližšího souseda, i hledí podle toho zřídit plnící se řady; hlasem zádumčivým a dojímajícím, u velebném, však srdcemilém tonu předčítá imám-efendi[3] božský refrain: A KTERÉ ŽE Z DOBRODINÍ SVÉHO PÁNA CHCETE ZAPŘÍT? v překrásné súře ‚er-Rahmán" („Slitovník") — — — Salha poznovu nyní vnímá ta slova nepřekonatelného dojmu:

Nuž z hříchů svých se kajme pokorně:
ad te revertor poenitenter, Domine![4])
ó ulituj nás v laskavosti své:
iniquitates nostras dele, Domine! —[4])

kterýžto hymnus účastníci vždy zanotují, jen co se pronese formule: SPLYŇ POŽEHNÁNÍ NA MUHAMEDA! při každé „druhé přestávce"[5]) opakovaná. Zdá se Salze, jako by opět dnes večer slyšela, kterak imám-efendi, když už byli postní pobožnost i „lichou" [6]) nad to modlitbu skončili, dodatkem čte ještě vznešenou perikopu desíti veršů z koránu, napodobuje při tom akcent arabské recitace, zatím co řady své počáteční přesné seskupení poněkud již roztrhaly, poněvadž jedni členové společnosti popošli trochu vpřed, jiní zas trochu nazad postoupili, ano někteří skříživše nohy usedli; zrovna tak jako tenkráte pohroužena, ona poznovu se teď čistosvatě opájí duchovním veselím nad tím nade vším . . .

To bylo onoho večera, kdy Salha Mü'minabeje poprvé uzřela: i dívala se naň s religiosní téměř oddaností — v té jeho póse — s hlavou skloněnou a rukama rozepiatýma — jak se totiž ještě po skončení postní bohoslužby modlil, v pravdě upřímně a nábožně.

Čtyři roky prchly již od vylíčeného hostinného večera. A v těch čtyřech rocích bylo jí přestáti mnohý přetrpký, mysl nanejvýš vzrušující převrat: vdala se, muž byl přesazen, matka, otec sešli smrtí jejich hôtel v Sülejmanijji dědici prodán, rodina se rozptýlila, ona sama pak přesídlila se svou tchyn do tohohle domečku a pod., což jen může na bedr mladého děvčete život uvalit.

Noc spěla v před. Hodiny ukazovaly již na osmou.[7]) Na ulici poznenáhlu pohasínal ruch příznačný nocím Ramazánu; potuchly a zmlkly křišťálem jasné břesky malých nezbedů; jen několik lucernou vyzbrojených chodců kráčelo tam ještě provázeni tepotem, jaký povstává z nárazů podpatků o dlaždice; slyšel's, kterak psi ze samého srdce temnot bolestně a ostře hafají; zacvakala kopyta, zarachotila kola nějakého kočáru od divadl se vracejícího, však potom již husté ticho rozložil se vůkol; přestal třeskot, šum, svit a harašení ulic zašpiněle — jako sežloutlé listí projevovaly se plameny svítilen; v tom pojednou z dálky, z daleké dálky, z klidu a osamělosti opačného konce byl uslyšet přerývaný, drsný rachot kotlu, dávajícího znamení k zavčasné snídani: dan . . . dan . . . da dan! . . .; nemnoho minut po té ozval se náhle na rohu jiný, přímo až mozek drásající buben a s děsivou, úžasnou vřavou bral se podle vrat, celý dům na ruby obraceje, za štěkotu všech psů z okresu jím dolekaných a vyburcovaných, — pak se vzdaloval — zacházel . . .

Strachem, jakoby ani nechtěla vnímat ten hrozný zvuk, začala Salha třít si oči. Na sousedovic zd tiše a jemně zamňoukala kočka. Odněkud, ne blízko, zakokrhal kohout, jemu pak hned v odvět druhý, jehož zpěv se opět dál a dál odrážel, až se sdusil a zalehl úplně. Potom ticho . . . hluboké, hrozné, tmavé ticho! . . .

U pomyšlení, že již zítra rukou j e d n o h věrného přítele budou roztrhány a rozdrceny — ta osamělost, jež se zášklebem zlobné jakés, zachmuřené satanské tváře na ni třeští své jako havran čer né oči, ji svírá silou ocelové, zarezavělé pěsti —

ty zdlouhavě se loudající noci, jež sama a sama strávit musí — i ten černý, hustý závoj — — polehounku vztahovala Salha do předu své ruce, by už teď zlíbala o n y ruce, by už teď vrhla v ně tělo své spité trýzní dávného odloučení; jakmile však vábavý záblesk lampy rozvířil klidné světlo panující v pokoji, tu chvatně, s dětskou předostražitostí spouštěla zas páže k boku.

Dva dni tomu, co Ramazan jest zde, od okamžiku jejich rozluky vrátiv se po třetí. Všaktě již po celý týden byla Salha na ulicích i v domech pozorovala ona vždy stejná uchystávání k Ramazánu; vyhlédla-li k oknu, viděla, kterak nosič za nosičem venku přechází s houpavým břemenem koláčů — tu červenou, tu zelenou stužkou do balíků svázaných a na jejich proutěné krosny položených. Tam u nárožního, hrubou červenou barvou olíčeného a již valně zkřiveného domu, pod výstupkem, zavěsil si sousedovic hošík malinký buben okolo krku a rychle za sebou pouštěl do něho rány, o nichž jsi mohl bezpečně za to mít, že samých skvrn ve vzduchu nadělají. Jiný chlapec, ze žlutého opět domu, zručný do té míry, že troufal si na protější zeď iluminaci[8]) napnout, nejprve sobě okenní mřížku otevřel, načež s klubkem nití a se starou jakousi cívkou v ruce lopotil se a namáhal jen což. Holobradý kostelník, jehož úlohou bylo utříti okna a vyčistiti lampy hlavní mešity v okresu, oblečen v kabátec na způsob shasolu a na ramenou nesa třínožku, rozháněl se po dvoře o stošest, až se mu větrem i plky vzdouvaly. V široké třídě, s kamením páté přes deváté pozpřeházeným, obnovovali právě dlažbu. Zašly-li sobě paničky navštívit známé, tu nebylo slyšet než samé výklady o přípravách ke koupelím. Každého dne vycházely z určitého domu ženské v mohutných závojích, pod paždími objímajíce po povetšelém uzlíku. Její tchyně byla již vymyla džbány na ovocné naloženiny, očistila příbor určený k slavnostním večeřím tohoto měsíce, vyňala z příslušného vaku chošábové[9]) lžíce a kus po kuse otřela; s touže pak horlivostí a pečlivostí uvedla zas i spižírnu do pořádku. Každý, kdo jen prošel ulicí, držel si růženec v hrsti, i ustavičně na všechny strany potřepával buď žlutým, buď zeleným nebo červeným střapečkem, jakoby tím chtěl tu radostnou zprávu zvěstovat, že Ramazán jest zde...

Týmž zjevům, které skoro každého Ramazánu jí uprostřed bezstarostnosti a nevšímavosti unikávaly, věnovala tentokráte Salha po celý týden důkladnou pozornost.

§

Než uplynulo třetího Ramazánu, tedy až nazejtří, měl parník, jemuž pro nepohodu nebylo lze dostati se vpřed, Salze Mü'mina odevzdat. Jen k vůli tchyni, jež sotva by byla snesla svízele cesty, — při tom hlavně ovšem na prosby manželovy — Salha nemohla svému d r u h u života d r u ž s t v í až do Jemenu prokázat. Ač Mü'min pouze na rok tuto cestu byl zvolil, přece nevrátil se až za tři léta, arciť už v hodnosti povýšen.

V tichu, jež však jí našeptávalo sladké žertíky podobné něčemu jako naději, že brzo s manželem se shledá, míjely té noci minuty a hodiny. Právě když mířila do kouta světnice, by ještě jednou uspořádala mužovo noční prádlo na jeho posteli, zaklepala služka na dvéře a ohlašovala, že postní snídaně jest přichystána.

Salha odebrala se do svého pokoje a ulehla do lůžka, bílým tylovým, červeně krajkovaným šátkem pevněji stahujíc sobě rusé vlasy — dotud vlhké, ač přec ještě za dne se byla koupala; v tu chvíli zřela, kterak ve své vysoké postavě, s černými kníry a velikýma očima, oděn do známé vojenské uniformy, z pozadí svíčkového světla k n í u řinkotu šavle přichází — Mü'min. A čím vášnivěji se pod žhavými polibky tohoto rozkošného přízraku opíjela, tím více klížily se jí zraky, až konečně se zahalily do neproniknutelného mraku lehkého a lahodného spánku.

Pomalu se mělo již rozbřesknout, když tu odněkud z hluboka duseně dlouhý a těžký tón, zvuk to píšťaly na nějaké veľké parolodi, dorazil k Salžinu sluchu, takže rychlostí vyděšeného ptáka z postele vylétla. Však pořád ještě hořela v koutě svíčka — ospale — unaveně — svou bledou září úlisně a lehtavě oslňujíc oči mladé paní, která z onoho hustého pološera se žádostivou touhou blíž a blíže natahuje rty k obrazu Mü'minově v hlavách jí visícímu...

§

Právě byla dokonala svou polední pobožnost, vstala, svinula koberce, ba chtěla už i modlitbový šátek s hlavy sejmout, když v tom přihrčel kočár, pak v sledu rozlehl se zdola radostný výkřik, kterýž mžikem zašuměl do hořejšího patra; a zatím co do toho jásavého ruchu, jenž naplňoval celý dům, Salha po schodech tetmo, jakoby se jen klouzala, sestupovala, — v té chvíli, jakmile uprostřed vydlážděného vestibulu pozahlédla Mü'mina, šircokopaseho, štíhlého a statně urostlého, v té chvíli dalo se jí srdce do takového tlukotu, jakoby se chtělo rozkočit. Ale užtě u řinkotu šavle rozevřel ze spod pro ni p ř í m ý m a u p ř í m n ý m způsobem Mü'min své paže, stoje tam v majestátném vzezření velkolepé sochy; a Salha — bez všakého rozmýšlování vrhnuvši se mezi ty paže, přes všechny výstrahy tchýniny dala kolkolem prostorám zazvučet dlouhou prudkou, neodolatelné touhy — hubičkou — — — — —[10])

19. Ramazánu 1317 hidžry (= ca 1899 A. D.).

Poznámky.

[1]) Devátým měsícem lunárního roku muhammedánského jest posvátný R a m a z á n, měsíc postu. Postit se nutno p ř e s d e n, z jitra do večera, přesněji — od okamžiku, kdy tmy noční již tak dalece ustoupily, že možno černou nit od bílé rozeznat (podle Koránu II 183), až do slunce západu, kteréžto oba momenty signalisují se v Cařihradě dělovou ranou. Půst ve smyslu muslimského učení neznamená pouze větší či menší újmu na jídle, nýbrž: a b s o l u t n ě s e z d r ž e t jakýchkolivěk poživatin, ať pevných či tekutých, dále tabáku, cigarettového i šňupacího, voňavek, ba i — v e š k e r ý c h e r o t i c k ý c h v ý l e v ů, k n i m ž (aspoň dle tur. lidového názoru) p o č í t á s e t é ž h u b i č k a. Toť basis našeho vypravování.

[2]) To jest: místností mužům vykázaných.

[3]) — patrně nahoře zmíněný müezzin-efendi, v hodnosti „staršího bratra.“

[4]) V originále **arabsky**.

[5]) Popisovaná tu (speciálně Ramazanní, velmi dlouhá) pobožnost dělí se na 5 stejných skupin po 4 skoro stejných částech (rak'ách). „První“, zcela krátká, přestávka spadá vždy mezi dvě a dvě rak'y, „druhá,“ delší, mezi jednotlivé skupiny.

[6]) To jest z 1, 3, 5, 7, 9 n. 11 rak' po sudé (= 4 × 5 rak') Ramazanní pobožnosti.

[7]) Podle tureckého času, jehož hodina prvá začíná se západem slunce.

[8]) Oblíbené Ram. zaměstnání dětí, k němuž netřeba než motouzu, cívky a lampionu. Jeden konec motouzu uváže se totiž na určité místo, o něco pak níže, proti němu, druhý. Po tomto motouzu spouští se lampion na cívku připevněný, jiným pak do téže cívky zastrčeným opět vytahuje.

[9]) **Chošáb**, v prostonárodní tur. výslovnosti **chošaf**, jest šťáva ze zavařeného ovoce s různými vonnými a sladkými ingrédiencemi.

[10]) A Salha (= Pia, Optima!), z té duše milující svého Mü'mina (t. j. „Věřící“-ho!), po něm tolik toužící, ježto tři roky už ho nebyla viděla, hubičkou, se kterou náboženství kázalo jí čekat až do večera, — „zhřešila . . . Ani polední modlitba, kterou před kratičkou chvilkou právě dořikala, nepřivedla ji na dráhu žádanou Alláhem, či lépe — zkostnatělou theologií . . . .

Dr. Jan Rypka.

—=o=—

KACÍŘI NA NÁCHODSKU
v 17. a 18. století.

III.

Dne 14. června r. 1728 usnesla se rada náchodská, aby sousedé dne nedělního nebo svátečního, též i na procesí v pláštích viděti se dali; kdo by tak neučinil, měl zaplatiti kopu gr. míš. k záduší sv. Vavřince. Dne 19. září roku 1729 povoláni šenkýři z města a předměstí na radnici, kde jim podle příslušných patentů přísně nařízeno, aby v čas Služeb božích měli hospody zavřeny a nikomu aby nenalévali. Zápis o tom končí se pohrůžkou, že jinak „ten a takový hospodský 3 kopy gr. míš. pokuty složiti povinen bude a ten host do arrestu daný býti má.“ Že se planě nehrozilo, dokazuje zápis ze dne 4. ledna r. 1734, dle kterého vsazen Jakub Jirásek na 14 dní do vězení, že o Hod Boží místo do kostela na mši sv. zašel raději do hospody.

„Visitirovati“ hospody v čas Služeb božích měl městský rychtář.

Že to však nebyla příjemná povinnost, potvrdil roku 1766 rychtář František Rudl. V neděli dne 14. prosince toho roku chodil po hospodách se starším panem kaplanem. U souseda Matějky zastihli Gabriela Bořka, syna řezníka Josefa Bořka, s nějakou děvečkou z Dobrošova. Seděli za stolem a pili kořalku. Pan kaplan ihned poručil oba „arrestirovati“, ale rychtář, dobrá duše, nechtěje synka městského „veřejným uvedením“ zahanbiti, žádal jej, aby se sám poslušně do vězení dostavil. Ale Gabriel nepřišel. Posel právní stihl jej u Ignáce Víta, odkud místo do vězení zadními dveřmi utíkal k otcovskému domu. Posel za ním. Rychtář Rudl, aby předešel konfliktu, sám došel si pro uprchlíka. Ale matka a vdaná sestra objaly Gabriela a zbraňovaly mu jíti, nic nedbajíce protestů rychtářových, že jíti a poslušnost zachovati musí. Když konečně Bořek byl veden do vězení, ulevovaly si obě ženy, zvláště však sestra Proboštka, nevybranými slovy: „Sakramentský páni, jaké to užívají moci, to jsou mastní páni!“ To týkalo se pánů, ale také Rudlovi vynadaly „partykářů“ a že chudobou tak šosy schlípené má, že by bylo potřeba mu do nich 7 liber kamení dáti, aby mu trochu „odvstávaly,“ a podobně. Rychtář stěžoval si 22. prosince vzácnému magistrátu, ale jak pochodil, nevíme.

Častěji býval přistižen „na kořavce opilej“ Václav Otta. Úřad pohrozil mu r. 1732 značnou pokutou a vyhostěním z města. R. 1734 zašel si duchovní také k Janu Ottovi pro koledu, ale se zlou se potázal. Opilý Otta ho nepočestně přivítal a nechvalitebné řeci jemu mluvil. Za trest musil odprositi pana děkana, pana kaplana Paikera, zaplatiti k záduší 4 kopy gr. míš. a tři dni seděti v šatlavě.

Dne 31. října r. 1729 stalo se snesení, aby Michal Volhejn potrestán byl 8denním vězením, že dovolil v příbytku svém včas „katechismusu“ hráti v karty, a Janovi Klampernovi, že také v tu dobu zdržoval u sebe sousedy, uložena r. 1732 pokuta 4 kop k záduší sv. Michala, která snížena potom na polovici.

V prosinci r. 1729 napomenut rychtář městský, aby budoucně o trhu dne svátečního skládati dal obilí a jiné věci až po Službách božích, v září r. 1733 a zase z jara r. 1734 nařízeno branným, aby včas Služeb božích žádného formana ven za město ani do města (kromě kurýra) nepouštěli a v dubnu t. r. ostře pohroženo Václavu Mařatovi pokutou 4 kop gr. míš., jestliže by v neděli nebo ve svátek povolil lidem prodávati a kupovati přízi.

V kostele musil lid úzkostlivě hleděti k tomu, aby nezavdával ničím příčiny ke stížnostem. R. 1732 uvězněna na 8 dní Magdalena Kejzlarová, že se opovážila v kostele své sestře vzíti čepec s hlavy a jej na zem hoditi.

Vedlo-li se protestantům v 17. století zle, bylo za vlády Karla VI. (1711—1740) ještě hůře. Prospěch státu vyžadoval jednoty víry a proto nekatolíci neměli býti nikde trpěni. Dne 10. prosince r. 1717 vydán patent proti emisařům, kteří přicházeli do země rozsévati „jed

kacířský," a proti kacířským knihám a opět ve formě zostřené dne 15. března r. 1721. Zvláštní však pozornosti zasluhuje přísný reskript ze dne 28. prosince r. 1725, který vydán ve formě guberniálního patentu dne 29. ledna r. 1726. Praví se v něm, že J. M. C. „s velkým nezalíbením vyrozumívati ráčí, kterak ten již v tomto království vykořeněný kacířský blud sem i tam nejen v krajích mezi sprostým, neumělým a tudy lehce převedenu býti mohoucím lidem selským, nýbrž i v městech, a to i v samých městech Pražských, se vyskytovati a vždy dále rozmáhati počíná." Proto se nařizuje, aby poddaný v kraji, též soused ve městech vrchnostenských, jak mužského tak i ženského pohlaví, který by z kacířství byl usvědčen, od apelačního byl potrestán ročním dílem obecním, a jestliže by v tom čase přestoupil ke katolické víře, „tedy takový (maje však na něj bedlivý a dobrý pozor duchovenstvo, úřad krajský, vrchnost, správce hospodářský i právo) zase do domu propuštěn a tam přijat býti má."

Kdyby však takový „zločinec" dále ještě v bludu setrval, má druhý i třetí rok při témž díle přidržen a konečně, kdyby ani to neprospělo, proti hrdelnímu reversu, ze země vypověděn býti. Jestliže by se takový „relegatus" zase v zemi dal postihnouti, měl býti potrestán na hrdle mečem. „Relapsi", totiž ti, kteří by zase od církve odpadli a k bludu svému se navrátili, měli býti „bez usazení a vyměření času" odsouzeni na galeje. Ženy a muži k pracím galejním nezpůsobilí měli býti vymrskáni a navždy vypověděni ze všech císařských a královských dědičných zemí. Jich majetek měl připadnouti vrchnostem, které byly povinny grunty takto získané osaditi katolickými poddanými.

Tytéž tresty určeny také pro „sprostné" měšťany v královských a svobodných městech. Konečné rozhodnutí vyhradil si panovník jen v tom případě, že by postižen byl „kdo ex civibus qualificatis, seu honoratioribus, jenž by obzvláštní ohled zasluhovali, jakožto osoby konšelské, nobilitati, neb nějakou službu královskou mající."

Kacířští učitelé, vyslanci a jich přechovávači měli býti odevzdáni apelačnímu soudu a potrestáni mečem dle „Josefinské kriminální instrukce" Tomu, kdo by udal takového podvodníka, slíbena odměna 100 tvrdých tolarů, kdo by ho dostavil, 300 zl. rýnských, při čemž jeho jméno mělo býti dokonale utajeno. Kupci, formani a jiní, kteří by s kupeckým a kramářským zbožím přiváželi také kacířské knihy, měli býti trestáni mečem a třetina zabaveného zboží slíbena udavači, po případě „recompens ex publico."

Krajští hejtmané, vrchnosti, správcové nebo sloužící hospodářští, zvláště tam, kde vrchnosti in loco nejsou, měli dáti bedlivý pozor na poddané, aby při katolickém náboženství byli zachováni, „jakož také vrchnosti a magistrátové k tomu napomenuti býti mají, aby děti těch rodičů, jenž v pravé víře se navrátiti nechtějí, pobrané a v městech s katolickými poručníky zaopatřené, v kraji ale dobrým katolickým hospodářům, jak chlapci tak děvčata, do služby dané byli."

Také nařízena a vydána zvláštní přísaha, „clausula religionis," kterou musili skládati všichni vrchnostenští správcové, práva neb soudcové a přísežní ve všech poddaných neb vrchnostenských městech, městečkách a vesnicích v království Českém, „kdykoliv renovirováni a na obyčejnou právní přísahu bráni byli," že totiž chtějí při katolickém náboženství setrvati, manželky, dítky a čeládku domácí, jakož i podřízené k téže víře přidržovati, kacířských knih netrpěti, podezřelé z kacířství ihned vrchnosti udati a všechno činiti, co by k zachování a rozšíření víry katolické jako i k odvrácení nebo vykořenění bludu kacířského přispělo.

—=o=—

JAN LIMBORA:

OVCE ZTRACENÁ.

Stádo zašlo. Pastýř odešel a za ním odešlo stádo.

V hlubokém lese probudila se však ovce, mladá a nezkušená, a když se rozhlédla, neviděla nikde družek, neslyšela zvuk známého zvonku.

Kde se octla?

Úzkost podobná dechu smrti na ni zavanula. Ale byla ještě plna víry, že stádo je nedaleko. Jen na chvíli proběhl jí všemi údy děs, že by mohla zcela osaměti.

A zamečela.

Ale když zamečela, padla na ni opět úzkost podobná smrti. Hlas její zněl pustě mezi obrovskými stromy. Zalekla se svého hlasu.

A pojednou cítila zcela zřetelně, že je ztracena. Pojednou byla si toho úplně vědoma.

Přece to není možné! Vždyť bylo při stádu tak krásně, vše uplynulo tak souladně — a nyní mělo být všemu tomu konec? Domnívala se, že už se nevzchopí, aby přerušila příšerné ticho, ale děs před nejhroznější smrtí ji přemohl. A tišinou lesní ozval se opět zděšený hlas ovce. Smysly její jakoby se zastřely a jen ze sebe vyrážela teskné mečení.

Slunce zapadlo, mrak zalitý purpurovým zlatem vystoupil na oblohu. Ovce proběhla mezi stromy a dostala se na skalisko. Strhané oči zíraly do dál-

ky, neviděly však nikde svého stáda. A znovu a znovu rozevírala škubající čelisti. A odnikud ani hlásku družného hlasu. Černé smrkové stromy zíraly děsivě, opodál šplíchala voda potůčku přes kameny.

Marno, marno vše! Marno volati. Musí se dáti do běhu a utíkat, utíkat, co síly stačí, musí zastihnout stádo bratří a sester, musí najít milého pastýře. Nemůže zůstati sama, nebo zahyne, bídně zahyne. Sama zahyne. A ovce se sřítila takřka se skaliska a běžela. Úprkem běžela. Zaplétala se do ostružin vlnou, do krve se rozdrásala. Krev kapala s jejího boku, ale prchala dále. Les neměl však konce. Ponuré kmeny dívaly se na ovci lhostejně. Nepotěšily ji, ale naplňovaly její srdce hrůzou. Jaká to příšera, která ji chce uchvátit? Drápy na ni rozevírá . . . Černý mrak s purpurovým okrajem dere se proti ní. Klesla unovena, ale povstala opět. Běžela dlouho, běžela s hlavou sehnutou, běžela nejistě, vracela se k místům, kde již byla, klesala a opět povstávala.

Marno, vše marno. Již nenalezne stáda, již nenalezne pastýře. Musí zahynout.

A klesla, když klopýtla o kámen, klesla a již nepovstala. Jazyk byl vyplazen a boky se křečovitě svíraly dechem. Oči se zavřely.

Stalo se však, že šel tudy hospodář a nalezl uštvanou ovci. I pozvedl ji a donesl do svého domu. A uložil jí do čistého chléva.

Ovce se zotavila.

Ale nebyla jako jiné ovce. Hospodář ten neměl ovcí a nepřišla do stáda. Nebyla jako jiné ovce veselá, nehopkovala a nemečela, ale tupě přecházela po dvoře i po stavení. Občas se ztrnule někam zadívala a chvěla se, když objevil se na nebi černý mrak s purpurovou ovrubou. Stala se z ní ovce tvrdé šíje a nedbala rozkazů svého hospodáře.

Hospodář však se proto na ni nehoršil, ale když se někdo ptal, proč je taková, řekl jenom:

„Je to ovce ztracená."

- - — - - - — — - - — -

Z tvého stáda ztracená, pastýři Jane Amose!

—═o═—

DROBNOSTI.

K povaze Ant. Dvořáka napsal příspěvek prof. F. O. Pečírka do Almanachu Nár. Listů: Kdysi v rozhovoru prohodil Dvořák: „Brahms — ten nenapíše pořádné rekviem nikdy." — Proč? — A mistr se podíval hluboce: „Protože nevěří." — Kratičká věc a Dvořáka vystihuje dokonale. Byl prostoduchý věřící člověk.

Mám pocit . . . Píše se nám: „Mám pocit . . . Napřed povím, oč jde. Četl jsem těchto dnů také almanach Národních Listů. Narazil jsem na článek, v němž se čte: „Poklesl u nás v posledním čtvrtstoletí cit národní a zlé toho důsledky' Ve chvíli tohoto poznání vzpomeňme národních českých heroů, pokloňme se jich památce, učme se od nich, ba učme se od samých chudých herců národních tam na severu za píď české půdy a špetku jazykového práva bojujících! Jako kdysi národní cit svedl kněze, šlechtice a sedláka a urychlil naše národní vzkříšení, nechť semkne opět týž cit všecky příslušníky národa ke společné obraně jazyka a vlasti! Nic semknutí tomu nesmí vaditi oprávněné dnešní zájmové, třídní, hospodářské, náboženské, svobodomyslné a sociální chtění a cítění. Všechno toto chtění a cítění jde buď souběžně nebo podřaděně snahám národním a i sama ‚sociální myšlenka' spíše dojde vítězství oporou silných, zdravých individualit národních nežli oporou mass, tlumících v sobě přirozené zdravé city národní a nahrazující je cítěním nepřirozeným, vnuceným, chorobným, perversním." Takového žvanění následují ještě dva odstavce, jeden horší než druhý. Přál bych si tohoto inteligenta vyzkoušet několika otázkami: Od kterých národních heroů se máme učit? Jmenujte je! My jsme se snad od nich učili, ale Vy ne. — Kdy to bylo, co se kněz, šlechtic a sedlák semkli a proto urychlili naše národní vzkříšení? Jsem jist, že by kandidát nevěděl, co říci, protože to nebylo nikdy. A potom bych mu řekl: Pane, ti heroové na severu, k nimž nás posíláte do školy národní, jsou titéž, které my milujeme, které Vy však po několika řádcích mrskáte urážkami: cítění nepřirozené, až perversní. To jsou ti nevlastenečtí sociální demokraté, které jste vyhazovali z národa. — A konečně možná, že bych s takovým inteligentem vůbec nemluvil, neboť když slyším inteligenta, pijícího plzeňské a kouřícího voňavé doutníky takto horovat o vlastenectví, mám pocit, jakobych byl na blízku někomu, komu páchne z úst. Každý mluv za sebe, mluv o sobě, co Ty děláš vlasteneckého. Nemluv na cizí účet, neboť už v Palestyně byli v obecném opovržení ti, kdož říkali: „Bože, děkuji tobě, že nejsem jako jiní lidé, dráči, nespravedliví, cizoložníci, aneb jako tento publikán. Postím se dvakrát do téhodne desátky dávám ze všech věcí, kterýmiž vládnu." A ctili publikána, jenž zdaleka stoje, nechtěl ani očí k nebi pozdvihnouti. Ale bil se v prsy své řka: „Bože, buď milostiv mně hříšnému." (Luk. 18, 11.)

Pasivní bilanci sdělal České akademii spisovatel Ad. Boh. Dostal v Lidových Novinách. Je těch pasiv několik, které Akademii vyčetl. Zejména toto napsal „Není na příklad nikterak možno neviniti Akademi ze zániku tak eminentně důležitého podniku, jakým bylo vydávání revue Naše Slovensko. Zůstaly marny všecky práce záchranné, výkřiky na pomoc vyzněly na prázdno a přece — jediným krásným gestem pomocné ruky mohla Akademie, kdyby si byl rozhodující o tom činitelé uvědomili morální závaznost a nepopíratelnou, ač umlčenou dosud niternou souvislost s celkem národní práce osvětové, na vždycky zachovat strom kvetoucí bohatým květem příštího vydatného ovoce. Kdyby si byli uvědomili! Ale snad je opravdu příliš daleko z údolí, kde se bije skutečný život o kulturní hodnotu národa, do olympických výšin pod kopulí Pantheonu. Alespoň i jindy volání zdola až tam neslyšet. A nejpodstatnější skorem skutky kulturní u nás vykonávají s nadliskou silou duševní a obětavostí hmotnou — soukromníci ať jednotlivci, ať sdružení soukromých osob." — M: mezi pasiva nejdůtklivější započetli bychom vydávání Sebraných spisů Komenského, kter ponecháno organisovat a nakládat moravskému uč telstvu. Kdož ví proč; snad by Komenský vadil pr tektoru jako Tolstoj. Do téže rubriky náleží seznan osob, které v České akademii nejsou. Než s tím se počítá jako s článkem stanov. „Nedivte se, říkaj dobromyslní akademikové, takový je osud všech ak demií, že v nich nejsou ti, kteří do nich předevší patří."

Karel Havlíček vypisoval svou cestu na Rus a zastávku u Zapů ve Lvově. V dopise tom (v Quisově publikaci Havlíčkova Korrespondence na str. 37) píše mezi jiným: „Jím ba... klusky, burak" atd. Dr. Quis poznamenal při ba, že konec slova je nečitelný. Lze si však dle jídel domyslit a doplnit znění onoho místa: „Jím baršč, klusky, burak, okurky s medem, pšenici vařenú s makem, bukovinskú polentu, huculskú bryndzu, pohankovú kaši et similia." —

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALGOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

II.

Hoši.

Taková byla společnost, ve které se Nat opětně octl, když se ráno probudil.

Začneme s nejstarším hochem: František, obyčejně Fanouš zvaný, byl šestnáctiletý, vytáhlý hoch, který nezapřel germánského původu. Velký, rusých vlasů, miloval knihy, hudbu a svou rodinu; proto nejraději sedal doma. Jeho strýček, pán Bér, připravoval ho pro vysoké školy a paní vychovávala a pěstila v něm všechny vlastnosti, které by mu mohly jednou prospět v jeho vlastním, pozdějším, rodinném životě. Učila mladíka jemným způsobům, lásce k dětem, úctě k ženám starým i mladým a často od něho žádala drobné úsluhy v domácnosti. Býval jí skutečně pravou rukou, pro svou spolehlivost, trpělivost a přívětivost. Svou veselou tetu miloval jako vlastní matku, neboť cítil, že mu hledí matku nahradit.

Bratr Fanoušův, Emil, byl nadobro jiné povahy; živý, až prudký, nepokojný, a dobrodružný; jeho největším přáním a vytouženým snem bylo jíti na moře. Kolovala v něm námořnická krev a nedala se utišit. Strýc po dlouhém uvažování mu slíbil, že v 16. letech dá ho k námořnictví, zatím ať jenom pilně studuje doma. Volil mu četbu sám: povídky o dobrých a slavných námořnících. Když bylo po učení, hoch směl se bavit u řeky a rybníka, jak dlouho se mu líbilo. Vedl vůbec již nyní život obojživelníka. Jeho pokojík vyhlížel, jako by v něm bydlili mořští loupežníci, vše tam připomínalo moře, vojsko a loď. Horoval pro všecky možné kapitány, a vrcholem požitku bylo mu potloukat se po okolní krajině a při tom zpívat písně krvežíznivých pirátů (těch mořských loupežníků). Ostatní hoši mu říkali náš Komodor,*) a rádi se jiným hochům vychloubali jeho loděnicemi, které byly všude: za domem, u potoka i na rybníku. Často za bouřky všechno se mu potopilo, ale hoch nedbal — stavěl znova jako posedlý.

Demík, vlastně Jeník Brooke (Brúk) byl jasným dokladem toho, jak blahodárně působí na dítě rozumná starostlivost a láska rodiny. Duše i tělo vyvíjelo se u tohoto hocha krásně a souměrně. Byl jemných způsobů, kterých nabýváme jen rodinnou výchovou; matka jeho pěstila v něm láskyplné srdce a otec měl na starosti tělesný zdar. Bděl nad tělíčkem, aby zdárně rostlo a hoch nezanedbával tělocviku. Dědeček hochův, pan March (Merč) otec paní Bérové, staral se o mladou jeho mysl s vážností a rozvahou moderního Pythagora. Nemučil dětí dlouhými lekcemi a papouškováním, ale napomáhal mladé jeho mysli, aby se zvolna a přirozeně rozvíjela jako světlo sluneční pomáhá k rozvoji růžovému poupěti. Demík nebyl dokonalým nebo zázračným dítětem, měl chyby jako všecky děti, ale byly to chyby lehčího druhu, a proto že ho doma zavčas naučili tajemství sebeovládat se, nebyl vydán v šanc, zlým náklonnostem, jako jiní malí smrtelníci. Měl proti svým pokušením zbraně, a věděl jak jich užívat. Celkem to byl hodný, tichý hošich, veselý a příjemný; nevěděl ani jak je hezký, ale hned postřehl krásu a ducha u jiných dětí a zamiloval si je pro to. Knihy byly mu ze všeho nejmilejší. Byl pln obrazotvornosti a často se zamýšlel, až rodiče jeho mívali o něho starost. Zaměstnávali tedy hocha učením a posílali ho mnoho do přírody. Báli se totiž, aby se z něho nestalo jedno z oněch bledých, přeučených dětí, kterým se obyčejně lidé mnoho podivují a bývají rodinnou pýchou, brzy však uvadnou jako květiny ve skleníku, protože se vyvinuly příliš náhle. Tělo pak nebylo dosti silné, aby vývinu tomu stačilo. Jsou to květiny, jež nemohly se klidně zakořeniti na slunném nějakém místě velké světové zahrady.

Rodiče Jeníkovi rozhodli se, že dají hošíka do Plumu k tetě a strýčkovi, a zde si tak uvykl za krátký čas, že otec, matka i dědeček byli úplně spokojeni. Stýkal se tu s jinými živějšími hochy, a učil se mnohem více praktickému životu, než doma. Duch jeho byl probuzen k větší činnosti a pavučiny obrazotvornosti, které mladou mysl zastíraly, přetrhala skutečnost. Když dojížděl domů návštěvou, bývala matka jeho zaražena boucháním dveřmi nebo občasným „I hrome!" nebo tím, že chtěl nosit boty, jaké nosí tatínek, „aby hodně bouchaly" — ale otec měl z hocha radost. Smál se chlapeckým jeho nápadům, a boty mu koupil. Pak pravil spokojeně: „Jen když pro-

*) Commodore = nejstarší kapitán loďstva.

spívá, ať si třebas dupá. Chci z něho mít statečného hocha, a trochu toho rámusu nebo nějaký drsný výraz mu neuškodí. Však ho časem zas obrousíme! A s učením naň nespěchejte, však nemá zmeškáno."

Daisy, (Dézy), sestra Jeníčkova, byla hezounká dívenka, sluneční paprsek v domě; hotová žena, ale malá s různými ctnostmi svého pohlaví — ovšem teprve v zárodku. Byla velmi podobná své ušlechtilé matce. Milovala domácnost a její práce a povinnosti. Kol děvčátka stále bývala rozložena celá společnost panen, které vzorně vychovávala. Stále něco píchala a bez košíčku na pletení jí nikdo nespatřil. Byla maličká, ale již pěkně šila, a bratr její rád se chlubíval jejími droboučkými stehy na obrubě svého kapesníku. Děti měly doma malou sestřičku Joženku. Ještě ji chovali, ale již měla na sobě šatečky, které jí ušila starší sestra Dézy. Běhat ze sklenníku do komory, připravovat slánky, čistit a rovnat nože na stole, bylo děvčátku důležitým denním zaměstnáním. Každého rána, ozbrojena hadrem a kartáčem, vyčistila sama obývací pokoj a utřela všechny stolice a stoly. Demík jí říkal „hospodyňko", ale byl rád, že udržuje pořádek i v jeho knihách, a že její malé prstíky mu často vydatně pomohou. Úlohy vždycky psávali spolu. Byli totiž dvojčata a tudíž v učení stejně pokračovali. Nikdy se také nepředbíhali.

Jejich vzájemná láska často dojímala; nikdo se nesměl a nemohl smát, když viděl, jak se spolu objímali. Jeník se vždy sestřičky zastával a nemohl pochopit, proč jiní hoši stydí se říci zcela otevřeně, že své sestry milují.

I děvčátko milovalo vroucně svého bratříčka a „můj bratr" by v jejích očích nejznamenitějším hochem na celém světě. Každé ráno přibíhala v malém županku ke dveřím jeho pokojíku a volala, klepajíc na dveře: „Vstávej, draho, už brzy budeme snídat, a zde máš čistý límec."

Rob a Tedy (Robert a Theodor) byli domácí synové. První, veselý, zdravý klouček, jakoby byl vynalezl tajemství stálého pohybu: nikdy neseděl tiše; na štěstí nebyl zlý a často bojácný, a tak málokdy co provedl. Spíše se batolil celý den od jednoho z rodičů ke druhému jak budíček, a celý den bylo slyšeti jeho trochu hlasité tikání. Hoši o něm říkali se smíchem: „Pořád mele!"

Tedoušek byl ještě maličký a v záležitostech Plumfieldské školní obce neměl dosud velkého účastenství, ale ve svém malém světě se hezky vyjímal. Každý z hochů cítil občas potřebu ho políbit a pohladit, nebo i s ním zadovádět, a děcko to vše velice dobromyslně snášelo. — Paní Josefa Bérová, které též krátce říkali paní Joža, bez něho se nehnula, a tak míval své prstíčky ve všech domácích pracích. A bylo-li to, o čem paní právě pracovala, něco k jídlu, chutnalo to pak při obědě tím líp — neboť v Plumu měli děti rádi.

Z cizích hochů byli zde ve škole tyto: Dick Brown (Braun) a Dolfa Pettingill, oba osmiletí. Dolfa velice koktal, ale byla naděje, že si to odvykne; nikdo se mu nesměl posmívat, a pan Bér hleděl ho z osudné chyby léčit. Navykal ho pomalému mluvení. Hodný hošík byl Adolf, ale bez zvláštního nadání, nicméně byl ve škole rád a konal své povinnosti řádně a s jakýmsi zvláštním klidem.

Dick byl hrbáčkem. Nesl však své břímě tak oddaně a vesele, že Jeník jednou docela vážně se ho zeptal: „Dicku, ty's takový hodný, to máš asi od toho svého hrbu? Jestli ano, pak bych já hned také jeden hrb chtěl."

Opravdu, hrbáček byl stále veselé mysli a hleděl stačiti ve všem ostatním dětem, neboť v ubohém jeho tělíčku bydlil volný a snaživý duch. Když přišel do ústavu, byl velice nedůtklivý k vůli svému neštěstí, ale pozapomněl naň a nikdo se neosmělil naň znovu hocha upozornit. Pán Bér totiž kdysi potrestal neobyčejně přísně hocha, jenž se ubohému dítěti posmíval.

„Však Pánu Bohu je to jedno, že mám křivá záda, jen když budu mít rovnou duši", odvětil tenkráte Dick svému trapiteli.

Bérovi se chopili tohoto dětského výroku a brzy přesvědčili hocha, že i lidé mají rádi jeho krásnou duši a že zmrzačeného těla ani nevidí. Že ho pro tělesnou vadu sice každý lituje, a že rád by mu každý pomohl s klidem ji snášeti.

Kdysi hráli si hoši na zvěřinec, a kterýsi prohodil: „Dicku, čím ty budeš?" Já? Nu to se ví, že velbloudem, což nevidíš, jaký mám hrb? Dnes se mi zrovna hodí!"

„Ano, ty jsi můj malý velbloudeček, a jaký hezký! Nedáme ti žádný náklad — jen tak půjdeš a první v řadě!' pravil Jeník, který představení pořádal.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 7. dubna 1911. Číslo 14.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

STANISLAV CYLIAK:

JARNÍ TOUHA.

Bůh milý ví, proč tolik miluji tu jarní vodu,
i proč mi připomíná drobných košiláčků rej,
jíž v shonu laškovném, za smíchu doprovodu
svá tiíka perleťová stápí každou pod peřej.

Chtěl bych ji obejmout a líbat v ústa lačnou touhou,
a v brouzdajících košiláčků chtěl bych vplynout šum,
a po kamení slizském stoupat bosou nohou
a hlavu moci klást k jich vláčným vrkočům,

jež plynou lehce zlatem štětek slunce rozčesány,
jak niti odmotané s klubek stříbrných,
a jež, jak routami by byly prosypány,
se třpytí s hlav a šíjí košiláčků mých.

Pod hbité jejich nožky chtěl bych položit se v déli
a nechat dotýkat se hupky pružných jejich pat,
a slastí ulehtán a divem oněmělý
si nechat o jaru sen krásný nerušeně zdát.

*

PODLE VLOHY.

Tak zcela nizoučko se Vašek přikrčuje k zemi,
ne nepodoben mravenci, jenž cestou chvátá:
jej denně do set nohou překročí,
a posléz jedna ve prach zašlapuje pata.

A snad i to jen náhodou, vždyť touž chce cestou k předu,
jíž spějí současně i velcí kolohnáti,
a v cestu-li jim mravenec se připlete,
tu snadno nohu, ruku, neb i život ztratí.

Jest trudné proto mravencem se k zemi krčit, Vašku,
líp podle husitské své narovnat se vlohy,
a kolohnátu, byť si jako hora byl,
když připlete se, po mistrovsku podraziti nohy!

V. IZMAJLOV:

POSLEDNÍ CHVÍLE TURGENĚVA. — PRVNÍ KROKY ČECHOVA.

Jakoby se domluvily přinášejí březnové svazky historických žurnálů neobyčejnou hojnost vzpomínek na literární pracovníky nedávné Rusi. Smutný obraz Turgeněvova umírání kreslí v „Historickém Věstníku" Olsufjevová, jejíž zápisky náhodou podařilo se najíti jejímu synovi. Byvši pověřena od Tolstého, aby Turgeněvovi doručila skonfiskovanou Zpověď, Olsufjevová navštívila Turgeněva v domě Viardotové. Hned s prvých stran ve vzpomínkách obraz této ženy, jíž dostalo se šťastného losu žít na blízku velikému ruskému člověku, rysuje se nepěkně. Služka přímo ohlásila přibyvší krajance spisovatelové, že „madame vzteká se na všechny, kteří si přejí Turgeněva vidět, a že zapověděla ohlašovati kteréhokoliv Rusa." Se strany Olsufjevové třeba bylo veliké energie, aby se shledání domohla. Turgeněv vyšel shrbený, sestárlý, v plédu a pantoflích na kožešinových ponožkách. Dychtivě a něžně doptával se na Tolstého, na jeho ženu, rodinu. „Jak vám závidím! Jak se mi chce do Ruska!" — nejednou pravil svému hostovi a opakoval ta slova louče se na schodech. Zachovával tehdy dietu, pil pouze mléko. Vzhled jeho byl chorobný a často zavíral oči od návalu bolesti v prsou.

Charakteristický jest Turgeněvův náhled o Zpovědi.

— Včera jsem ji četl, — pravil, — četl a uvnitř zuřil. Tolstoj, jenž jest u nás, v Rusku, takovým umělcem, a — píše takový nesmysl! Co chce ze sebe udělat! Není myslitel ani kazatel. Ještě méně — filosof, učenec, a spolu s tím takové dětinské sebevědomí, že on prvý odkryl pravdu! Což pak nebylo to, co vykládá, již tisíckráte posouzeno, promýšleno, zváženo a oddisputováno před ním! Maří svůj talent na takový nesmysl! Ale jak on dovede lézti do duše, rozkládati ji po kousíčkách! — —

A Turgeněv vzpomněl, jak jednou v Jasné Poljaně kráčeje po boku Tolstoj nabidl se mu vyprávěti, co cítí a nač myslí starý nudíci se kůň na poli, a vyprávěl to s takovým uměleckým mistrovstvím, jakoby se sám „změnil v starou herku."

Bezutěšne jsou stránky líčící poslední shledání Olsufjevove s Turgeněvem. Veliký spisovatel umíral. Služka předem uvědomila návštěvnici, že ubohý stařík hrozně celou noc trpěl. Ivan Sergějevič ležel na posteli pod pokrývkou „jako skácený kolosální dub" a těžce dýchal. „Tak dobře je slyšeti váš ruský hlas!" — mezi jiným vyrvalo se mu z hrdla. Olsufjevová mu pocelovala ruku. — „Tak vidíte, umírám, — řekl Turgeněv, — jinak vy byste mne tak nepocelovala! — —"

V noci dostal Ivan Sergéjevič zachvat, v němž se říkalo — „šílenství". Spolu s Olsufjevovou nahodil se k loži umírajícího kníže Orlov, jenž jí pravil:

— Madame Viardotová chce za každou cenu dokázati jeho šílenství, aby si zajistila odkaz jeho.

— Ale vždyť jest to jen blouznění z bolesti!

— I já jsem toho mínění. Ale co myslíte, vždyť on umírá a kněze nevolá. Nemáme-li poslati pro otce Priležajeva — zaopatřiti ho?

— Násilně, kníže?

— A jak pak jinak?

— Vždyť pomyslete, kníže, nač ho ještě mučit, jestli sám nechce? Vždyť on právě blouzní o násilí, o nespravedlivosti, a nyní ho náhle opět znásilňovati! — —

A Turgeněva nechali na pokoji.

* *
*

V témž Věstníku vzpomíná kníže B. A. Ščetinin na literární bohy více blízké našemu dni. Zajimavé jest jeho vypravování o jeho setkání s počínajícím Čechovem v ubohém žurnálu Duha.

S vyhrnutým beránčím límcem, v kulaté plstěné čapce, s rukama v kapsách budoucí známá osobnost zatím dělala jen dojem „člověka, který promrzl." Čechov vrčel, že ho zbytečně nutí choditi do redakce, a on nemá kdy. Byl tehdy ještě studentem-medikem v pátém roce a sotva příliš vážně pohlížel na literaturu. Možno-li se plně spolehnouti na paměť vypravovatelovu, řekl mu přímo:

— Já prostě budu zemským lékařem, nic víc. A literatura jen tak, mezi jiným.

Svého mladého známého, tehdy ještě gymnasistu, Čechov pozval na pivo v pivnici ležící na cestě. Zašli a popili si.

Čechov byl již znamenitostí, když jej Ščetinin uviděl podruhé. Tvář jeho byla nažloutle bledá, vzezření nadmíru unavené. Souchotiny vtiskly mu svoji pečeť. Při snídani v restauraci skoro ničeho nejedl, vína nepil a byl zachmuřený. Jen tehdy oživl, když přišla řeč na Tolstého, u něhož právě před tím pobýval.

— Zkusí-li se prozkoumati ho, — pravil Čechov, — možno se v něm propadnouti jako v bezedné studni — — Nemá ani jednoho rysečku, ani jednoho tahu nedokončeného! Všecko jest v něm určité, přesné a jasné v nejvyšší míře. Jest to člověk téměř dokonalý! — —

Přeložil Josef Pelíšek.

—=o=—

CITY UMĚLCŮ.

(Ze soukromého dopisu.)

Jmenuji to láskou nebo sympatií k věcem a lidem, co je podstatou umělcovou. Všecko, co se zjevuje oku, sluchu, hmatu a ostatním smyslům člověkovým, to všecko je materiálem pro umění. Od vytržení mysli, v němž poustevník viděl Boha na nebeském trůně, až do močálu při hnojišti, jehož povrch leskne se překrásnou zelení, od rachotu blesku až do bzučení mouchy na skle okenním: toho všeho umělec dovede se zmocnit.

Vědec ovšem také. S tím rozdílem, že vědec spočítá nové poznatky, udá vryp, počet nožiček, vyšetří původ zabarvení. Není tím řečeno, že vědec nemá rozkoše ze své práce a že nemá lásky ke svým předmětům. Materiál studijní může vědci poskytovat radost i rozkoš. A jak by ne! Nedovedete přec jít lhostejně mimo skříně kabinetů, v nichž uloženi jsou krásní ptáci a srovnány nerosty s krásnými krystaly! Rozum se pokloní!

Umělcova rozkoš a radost má však zabarvení citové, při kterém srdce se chvěje sympatií nebo láskou. Tudíž také nesympatií nebo neláskou. A to je totéž, co Tolstoj i jiní nazvali mravním poměrem spisovatelovým k věcem a lidem, které líčí umělecky. Vám, jako umělci, nestačí fakta; pečlivě nasbíraná fakta, třebas i důmyslně rozpitvaná fakta — vám třeba ke tvoření c i t ů, k t e r é v z n i k a j í z t ě c h f a k t ů. Není bytosti živoucí, není věci ležící, aby vám neposkytla nějakého dojmu. Není v historii lidstva příhody, a třeba suchého letopočtu, aby vám nevnukly nějaké myšlenky nebo nějakého pohnutí mysli. A tam teprve, kde začíná pohnutí mysli, začíná umění, láska k věcem a lidem.

—=o=—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

Jak velký Dante kdysi v snění svém
se nad propastmi octl Gehenny,
tak Prokop uzřel pekla prohlubeň,
v níž trpět bratřím našim souzeno,
nás všecky ostatní by spasili.

V hloub opuštěný, otevřený důl
se pod nohama jeho rozvíral,
kde lidé kdysi uhlí kopali.
Jak valná, smutná smrti kotlina
být zdál se Prokopovi černý důl,

v němž květů nebylo ni suchých trav;
jen šedé kamení a hlína neplodná
tvořily stráně smutné, mlčící,
z nichž černé žíly uhlí na povrch
se draly tu a onde ze země
a na vzduchu zde volně doutnaly.
Plamínky rudé tu tam šlehaly,
kouř tmavý z nich se plazil po stráních
a nad mlčícím, smutným údolím
v šedivé splýval, čpící oblaky.

To byla chvíle mocná, veliká.
Jak dvojice kdys družných básníků,
Slovanstva orlů letu velkého,
stanula na vrcholu Vesuvu
a do kráteru sopky hleděla —
tak Prokop stál zde němě s Václavem,
v důl příšerný se díval nehnutě,
sledoval dýmu šedé kotouče,
jež táhly němě jako duchové,
své srdce slyšel mocně v hrudi bít
a v snění slyšel v hloubi pod zemí
cos jako bouře temné hřímání,
cos jako sopky temné dunění . . .
A náhle zdálo se mu, na dně tam
ze stíny míhají se horlivě,
dno prohlubují černé propasti —
a dunění že vždy je mocnější,
čím níž se hloubí propast pekelná

III.

Ten obraz, plný chmurné velkosti,
mu navždy utkvěl na dně v paměti,
v snech zjevoval se jemu zas a zas
a rostl do rozměrů příšerných.
Ba často, když se zdál být zapomněn,
zaplaven nových dojmů nánosem,
se náhle z duše hlubin vynořil,
kdy Prokop toho nejmíň nadál se.
Když přišla k němu chvíle radosti,
když po dnech zachmuřených, zimavých
se náhle obloha mu zjasnila,
když převysoko v modru hlubokém
se bílí ptáci štěstí koupali —
pojednou jak by křídlo obrovské
zakrylo celou širou oblohu:
stín od něho pad na zem příšerný —
a Prokop náhle viděl prohlubeň,
v ní míhati se postav tisíce
a kopati a rýti hloub a hloub
za zlověstícím, temným duněním.
A když se v zamyšlení zahlížel
v ty pachtící se na dně zástupy,
tu zdálo se mu, zrakem zbystřeným
že rozeznává temné postavy,
že vidí v tváře přísně stažené,
že rozeznává bluzy modravé
a mezi nimi černé oděvy,
jak vídáme je v městských salonech,
i tváře bílé vousů pěstěných.

A jedna z tváří knírků mladických
a očí pronikavých, zpytavých
tak známa byla mu a blízka tak!
Toť Václav se svým pro věc zápalem,
toť jeho postava a pohyby,
toť velitelské ruky vztažení,
jímž provázel své řeči vášnivé,
jak vojevůdce před svou armádou
když vojákům svým kyne: vzhůru, v boj!

V těch minutách jej divný jímal cit.
Cos mocí táhlo jej v tu prohlubeň,
jak vábívá nás síla tajemná,
když chýlíme se černou nad tůní,
v hloub do mlčících, temných vod.
A zase bázeň stejně tajemná
jej zdržovala, tiskla v objetí,
jej ovívala dechem mrazivým,
že na celém se těle zachvíval
a předmětů se chytal v úzkosti,
by nestrhla jej síla neznámá
v hloub na dno temné, chmurné propasti . . .

Vždy po takové chvíli slabosti
se v hloubi za ni styděl v duši své —
vždyť všecko jeho dobré cítění,
vždyť všecko jeho pravdy žádání
jej táhlo k bratřím na dně prohlubně!
Však po čase, když chmurné vidění
zas před zrakoma jeho vyvstalo —
on totéž zkoušel citů křížení,
týž zápas v duši znova prožíval
a tutéž lítost cítil na konec . . .

Tak bývalo mu často, s Václavem
když rozloučil se, s Prahou matičkou.
Zde ve velkého města kypění
a poblíž druha stejných toužení,
jen větší síly, větší tvrdosti,
víc duše měla vzdorné zdatnosti,
míň podléhala smutkům tísnivým.
Ach, jinak bylo po dnech rozruchu,
když po studiích Prahu opustil!

Jej osud zase domů navrátil
v zdi nevelkého města rodného,
by v starém gymnasiu, na němž sám
kdys nahlížeti počal v síně věd,
teď mládeži byl v život průvodcem.
Šel s radostí, pln snů a záměrů,
chtěl mládcům dobrým učitelem být
i dobrým vůdcem, dobrým přítelem —
a přec jej smutek svíral víc a víc,
čím déle vlaku jednotvárný zpěv
mu v duši padal melancholický.
Co pocítil, když Kunětický vrch
se v dálce zamodral a zmizel zas,
když Polabiny se otevřela dál,
když blizoučko se mihl Zámeček
a na to věží shluk se vynořil,
jímž vévodila štíhlá Bílá věž,
když celý obraz města zjevil se,

v němž první Mládí vodívalo jej
a do něhož se občan vracel teď —
to nebyl radosti cit jásavý,
že vlastní svoji dráhu začíná,
jež může dovésti jej v blahobyt.
To stesk byl, smutek očí slzavých,
jenž na tichý jej, prostý vedl hrob,
kde otec jeho stlíval po strastech,
po těžkých s bídou o chléb zápasech,
po marných vzletech z bahna všednosti.
To stesk byl očí chmurně stažených,
jenž propast černou před ním rozevřel
a na dno její smutně ukázal,
kde bratří lopotnou se prací pachtili,
kam také Václav právě sestoupil...

Hvizd vlaku táhlý, páry syčení
jej probudilo z těžké zádumy.
Byl doma. Matky něžné objetí
jej měkce na nádraží sevřelo,
oolibky bratří, sester vítaly
jej radostně, a spousta otázek
i řečí zapudila těžký sen,
jenž jako můra ležel na duši
Jen hlavou utěšlivá myšlenka
mu kmitala jak světla plamínek,
že bude těchto drahých oporou,
když jejich kmen se skácel předčasně,
kol něhož ovíjeli úponky —
a to že zatím dobrý úkol jest,
než ku větším jej osud povolá.

Ó, byl to smutný, plný pláče den,
když náhlou zvěstí z Prahy odvolán
sed vzrušen u hlav lože otcova,
zřel ve tvář jeho bledou, na niž svit
už ze zásvětí padal podivný,
a řeči poslouchal, jež v zmatení
ret otcův slabým hlasem šepotal...
Ó, byl to smutný, pozdní listopad,
v němž otec vydech' duši do noci,
v němž dospěl klidu, po němž toužival,
a tajemství práh věčný překročil...
Ó, byl to soumračný den podzimní,
v němž otce uložili do hrobu,
den bez sluneční záře, bez tepla,
den těžkých mraků jako z olova,
kdy vítr lupeny rval poslední
a zpíval píseň k smrti zoufalou,
v níž nebylo ni hlásku naděje...

—=o=—

FD. ŠTORCH:

NA BRIONECH.

V zátoce brionské bystře rejdí motorový člun. Vine se jako had a v malých obloučích svižně se zatáčí. Zčeřená stopa zůstává za ním. Muž, který pod bílou plátěnou stříškou řídí člun, ukazuje znamenitou dovednost. Už, už jsme myslili, že rozjetá lodice narazí na balvany u mola, ale v okamžiku bylo opět vidět, jak člun zahýbá obloukem do volného moře. Ale zase vrací se do zátoky a přijíždí skoro až k nám, jakoby to racek poletoval nad hladinou.

Toto divadlo nás velmi bavilo. Seděli jsme — koncem května 1910 — na terase nábřeží před hotelem brionským. Božka dívala se na vše, jako by dlela v čarovném zámku v pohádkové říši. Byla teprve dva dny u moře. I mně byl život na brionských ostrovech novinkou.

Z otevřeného okna v prvním patře rozlehl se pochvalný tleskot něžných ruček. Muž v člunu povstal a ukláněl se. Za chvilku dvě mladé dámy přešly kolem nás a vstoupily do člunu. Lodice rozjela se jako šíp a zahnula, jakoby chtěla celý ostrov brionský obejeti.

Kromě nás bylo tu ještě několik Němců. Lázeňská sezona ještě nezapočala, i zdálo se mi, že Briony jsou skoro neobydleny. Několik hotelových vill kolem přístavu vyhlíželo zcela tiše, nikde nebylo ani človíčka. Na Brionech není hospody, není obchodníka, ani housky tu nelze koupiti. Jen 2—3 rybářské rodiny mají tu někde skryty své chalupy. Kiosk s pohlednicemi tu ovšem jest — nedaleko přístavu, vedle villy, ve které bydlíme.

Celé souostroví brionské, smaragd Adrie, koupil 1893 prohlédavý Němec Kupelwieser, který nyní v několika svých hotelových villách poskytuje zde pohostinství světové buržoasiii a zatoulaným turistům.

Dopili jsme kávu. Na stolek postavili nám číše s vodou, která přiváděna je sem z pevniny podmořským vodovodem, prvým toho druhu na světě. Když dostatečně jsme si odpočali, vydali jsme se procházkou po ostrově.

Rajský Brioni Grande!

Valná část ostrova pokryta je neproniknutelným pralesem. Mohli jsme jít pouze prosekanými úzkými cestičkami. Hlavní body zeleného ostrova spojeny jsou krásnými cestami, takže ostrov podobá se přírodnímu parku. Na některých místech jsou světlé a prostranné lučiny vroubené šalvějem a barvínkem. Našich keřů a stromů jsme tu neviděli. Vegetace zdejší je zcela subtropická. Vavříny, myrty, pinie, cisty, pomerančovníky, rohovníky, rozličné druhy palem, agave mísí se s vysokými keři rostlin, které u nás v květináčích za okny pěstujeme. Zvlněný terén dodává křivolakému ostrovu nesmírného půvabu. Několik vrchů s nízkými rozhlednami zdvihá se tu do výše. Tu a tam objevuje se výhled na moře, buď do úžiny istrijské, nebo do některé tiché zátoky.

Nejvyšší vrchol je přikryt čepičkou. Ale není to čepička, je to ocelový pancéř, který přikrývá hnízdo dlouhánských děl.

Tisíce neviditelných ptáků jásá z houštin. Přečetné ještěrky pobíhají kolem nás. Sotva jsme kousek ušli, zpozorovali jsme, jak nějak volně se tu dýchá. Na Brionech není prášku, není dýmu, vzduch voní a jakoby tíhu a zemdlenost s těla snímal a podivuhodně občerstvoval, takže únava se tu vůbec necítí a úpal sluneční snáší se zcela příjemně.

Proti nám šly dvě dámy s košíkem. Zeptám se jich, povídá Božka, kudy bychom došli k římským rozvalinám. Těžko je v labyrintu cestiček se vyznati.

Zde v levo — zněla odpověď — až k těm sekáčům, tam se zeptejte dál.

Byli jsme rádi, že nyní trefíme do staré římské osady, která nás na tomto ostrově, vedle neprobádaného posud hradiště na Monte Castelli, v prvé řadě zajímala. Všiml sis, jak se zde chodí? — plna údivu ptala se Božka. To jsou toalety, jakých u nás zřídka kdy vidět.

To víš, odpovídám, Briony jsou ostrovy milionářů...

Sekáči byli Charvati a ochotně ukázali nám cestu k rozvalinám. Právě svačili sedíce na pokraji louky ve stínu jedlých kaštanů.

Římská osada objevila se nám v rozkošné kotlině k moři nachýlené. Zastavili jsme se jako přimrazeni. Příliš silný to dojem. Naproti na mírném svahu volaly k nám zbytky pohanského chrámu. Několik sloupů osaměle vyčnívalo, sesuté terasy jako hradby dávno zřícené, vykopány byvše milující rukou archeologovou, znovu po staletích svítily se v záři sluneční. Dole kolem hluboké zátoky Val Catena, patrně někdejšího přístavu římského, v rozryté zemi ukazovaly se základy villy, osamělé zdi, schodiště, sklepy a příkopy. Už jsme letěli dolů. Spěchali jsme stanout na díle římských rukou, napojit si duše sledy pohanského ducha.

Hle, jaká tu mosaika — a zde přeražený sloup — tam kámen ozdobně přitesaný...! Nemohli jsme se odtrhnout. Marně hledali jsme střep nějaké nádoby, podle něhož bychom mohli podrobněji určiti tuto římskou osadu.

Pojďme nahoru ku chrámu! — volám. Zde jsou jen kupecké domy.

Poprvé v životě stojím v pohanském chrámě, uprostřed mramorových rozvalin. Nač dřív hledět — na ušlechtilé sloupy, na ponuré zdi staveb okolních, nebo na zeleň pohádkového ostrova, na modravé vrchy, nebo dolů na líbeznou zátoku, nebo na širé moře, veliké, nesmírné moře, věčně krásné, věčně živé, plné tajemnosti?

Božka sedla si pod štíhlý sloup. Ještěrky běhaly až k ní. Jak je tu krásně! — volá nadšena. Včera, když jsme se koupali na strandu za Miramarem, mraky z Alp hustě táhly k jihu, nám nad hlavami. Obávali jsme se bouře, déšť provázel nás hned z Čech. Ale včera jsem viděla, jak moře odsuzuje mraky k smrti. Ničí je, jakmile je vítr zanese nad jeho lesklou hladinu. Z Alp žene se těžký mrak, strašidelně vyhlíží. Myslím už, jistě z něj bude čtrnáct dní pršet — ale sotva mrak přijde nad Miramar, stoupá vzhůru, bledne, trhá se a v modru rozplývá. A tady, na Brionech, ani mráčku nevidíme. Obloha zde tak modrá a čistá...

Stoupl jsem si na okraj zdiva.

O, slunce! — přece jsem se tě dočkal. Jak jsem toužil po tobě! Jak okřívám pod tvými paprsky! Do říše nového života mne uvádíš, tebou se spojuji se vší přírodou. Padá se mne prach všedního života, jakobych křídla dostával v hřejivém teple tvém. Kořím se ti na hrobech dávných služebníků tvých. Zde pohanství, radost a život, zde líbezností vše naplněno. Ano, poznávám. Na chladném severu ve tmách se žije; čím více slunce, tím více pohanství. Už v Benátkách více je pohanství než u nás, a Řím všecek je naplněn pohanstvím. Jižní národové jsou pohané. Ale jak otrávené jest jejich pohanství, jak degenerované! Ty, slunce, jsi přece tak čisté, jasné! O, jak nečistí lidé do tmy tě strhují a velikost tvou lidským duším zakrývají! A tys přece zdroj pravdy a života, světlo neklamné.

Hle, tyto háje, stromy, keře i byliny — všecky tebou živy jsou. Ty dáváš stromům vzrůstat, bez tebe nebylo by života. Na jaře vracíš zemi život. Ano, v tobě je život. Hledám-li původ a příčinu věcí nevyzpytatelných, k tobě nakonec docházím. A když chorý a znaven k tobě ruce vzpínám, cítím jak krev mi nově oživuješ, jak silou a radostí mne naplňuješ. Chrám nový chtěl bych zde tobě postavit.

Ty mé slunce dobré,
ty sílo a živote!
Tys otec stromů, travin,
ptáčat, rybek, lesní zvěře!
Bez tebe smutno je lidem na zemi.
Jen s tebou je radost a teplo.
Tys Bůh předobrý,
tak laskavý!
O, jak tě miluji, sluníčko!

S rozvalin Jupiterova chrámu volal jsem do šíra a dáli. Odhodil jsem kabát a rozhrnuv košili nabízel jsem tělo své paprskům slunečním. Jak radoval jsem se v záplavě sluneční! Tušil jsem, že slunce vrátí mému tělu sílu, že s každým paprskem sestupuje pozdravení do zemdlené krve mé. Jak toužíval jsem v zamračených Čechách po slunci! Jako po milence! Jako po mládí! Mám tě nyní! Nuž, svěť mi, sluníčko, svěť!

Sestupme k moři! — zachtělo se Božce a cestou, necestou přes sklepy a terasy dostali jsme se na pěšinu vedoucí podél břehu.

Musím do vody! — volala Božka — a kdybych se jen omočit měla!

(Dokonč.)

—=o=—

RICHARD DEHMEL:

LÉTA PÁNĚ 1812.

Nad mrtvolnou Rusi pustinou
vysoko noc bledé ruce spíná;
jiskrnými zraky bílou, širou,
chladnou tiší mlčky zírá noc.
Zvonění se blíží.

Temně dupají kopyty, jíní se chví,
skřípají sáně, sanice v spěch
prchavé oře brázdy, sviští bič,
koně jen funí, letí dech;
třpytivě třesou se břízy.

„Ty — co slyšel jsi o Bonapartu?“
Sedlák naslouchá a věřit nechce,
že tu za ním, ztrnulý jak kámen,
cizinec ten tvrdým hlasem
slova plna smutku děl.

Odvětit chce staroch, chce a mlčí,
mlčí, zbožně, bázlivě se diví:
z cípu mraku dolů civí,
dolů z cípu černého,
plamenný měsíce roh.

Krvavým jak sněhem silnice plá chmurně,
krvavým jak mrazem skví se břízy,
okapán jak krví sedí v saních.
„Co se říká o císaři velikém?“
Zvonění zní chmurně.

Řinčí zvony, sténá cos, zní,
naslouchá sedlák, dutě šumí sníh
a těžce teď, pozvolna, slavnostní,
tak, bolna jak píseň z dob prastarých,
v poušť zní mluva jeho.

„Vysoko na nebi mrak stál černý,
měsíc svatý byl by sežral rád,
ještě na nebi však měsíc stojí
a rozprášen všecek mrak jest černý.
Lide, proč pláčeš?

Hnán byl pyšným, studeným mrak vichrem,
sežrati měl všechny tiché hvězdy,
avšak věčně kvetou tiché hvězdy,
pouze mrak sám roztrhán byl vichrem,
vichr pozřen bude dáli.

A též bylo vojsko velké, černé
a též pyšný studený byl císař,
matička však naše, svatá Rus, má
mnoho tisíc, tisíc tichých teplých srdcí:
věčně, věčně kvete lid!“

Ústa noci hlasy polykají,
temně kopyty buší, kvílejí zvony;
rudé jíní orosené
na holých se břízách tají.
Zhrozí se císař.

Prázdnou plání bloudí jeho zrak:
nad mrtvolnou Rusi pustinou
vysoko noc bledé ruce spíná,
visí a se leskne rudý měsíc,
krvavý srp boží.

Přeložil Rudolf Illový.

DROBNOSTI.

Stromy v městech. Na loňské výstavě zahradnické Klub za starou Prahu vyvěsil plán města Prahy, na kterém byly černou smuteční barvou označeny velice hojné plochy. Tato smuteční barva znamenala místa smutku opravdového, místa, na kterých bývaly buď sady nebo aleje a kouty osázené stromy. V posledních 15 letech Praha buď ochudila své obyvatelstvo o ně, buď na některé brousí sekery. Praha dělávala všelijaké justamenty. Hrabě Clam Gallas hodlal v minulém století zakoupit a sbourat část domů před svým palácem v Husově třídě. Byl by pozemek ten proměnil v sad, jenž by se byl zelenal na nevelikém sice, ale útulném prostranství mezi jeho palácem a Klementinem. Jen mu Praha měla slíbit, že bude sad udržovat. Na radnici dali hlavy dohromady, vypočetli, že by udržování sadu stálo ročně krkolomnou sumu sto zlatých, a proto návrh bohatého kavalíra zamítli.

Dne 14. listopadu 1910 podal obecní starší J. Emler interpelaci na schůzi pražských obecních starších proti ničení zeleně pražské. „Je dosti známo, tak asi pravil mezi jiným, že byla právě zničena polovina porostu Štvanice, ačkoliv tvořila pro celý velký okres dolejšího Nového Města zdravotní nezbytnost. Co pro ostatní obyvatelstvo pražské jsou letní byty, byla Štvanice oné části města. Tato výhoda ostrova jest regulačními pracemi zmařena, dnes už i stromoví na Primatorském ostrově je vykáceno, zahrady v někdejších starých domovních blocích na Starém Městě zastavěny a kdysi vysázené dvory stavebně využity nebo zrušeny. Na Starém Městě kromě toho v poslední době bylo vykáceno 21 stříbrných topolů na Františku. Zastavěny zahrady mezi Bílkovou a Dušní ulicí a ulicí U Milosrdných. Nedaleko jsou vyťaty stromy u kostela sv. Ducha a zmizí i volná dnes ještě zahradní plocha u obecní knihovny. A přes to, že se tolik ublížilo starému Židovskému hřbitovu, není posud zabezpečeno další trvání Košířského hřbitova, zahrady ústavu šlechtičen v Eliščině třídě, zahrady U Milosrdných, kde roste prastarý, vzácný tis, a stále ještě jsme v úzkosti o topoly-obry na Židovském ostrově. Neobviňuji zatím nikoho — vina leží v asanačním plánu a ve stavebním řádě, který je docela zastaralý a pro estetické potřeby moderního člověka nepotřebný. Ničením vegetace v Praze ničí se důsledně důležitý živel hygienický, nezbytný pro ohromnou většinu oné populace, která nemá možnosti, aby vyhledávala vzdálené procházky, ani prostředků, aby jezdila na zotavenou. Jde tu tedy také o otázku sociální a výchovnou, protože mládež, nemajíc v okolí svém zeleni, nenaučí se ani vážiti si přírody. Nicméně však opětně již vážně jsou ohroženy zahrady kolem sv. Haštala a při ulici Celetné a Jakubské regulačním plánem. Kromě toho nedávnou změnou plánu polohy při bloku C mezi Bruskou branou a ulicí Badeniho vzniklo nebezpečí, že stará trojitá alej kaštanová v těchto místech bude zrušena, aby se bez potřeby rozšířil blok činžovní při třídě Belcrediho. Se zřetelem k tomuto ustavičnému mizení zeleni...“ atd.

Co by asi byly učinily Král. Vinohrady, kdyby byly vyslechly 14. listopadu tuto smuteční řeč nad mizející zeleni ve zdech městských? Nepochybně to, co udělaly nyní zjara. Vyplenily a zpustošily zelené Purkyňovo náměstí. Již již ty 25leté lípy a kaštany pouštěly mízu, a podlehly sekeře. Ničivý pud, do-

cela nerozumný a barbarský ochudil střed města před radnicí o stromořadí a malý park. Měly by uschnout ruce, které ten kout ničily! A pro zrušení těchto zelených záhonů a stinných stromů hlasoval sám předseda okrašlovacího spolku. Bohužel obligátní náš ochránce sadů tentokrát musil mít roubík v ústech, neboť buď v Kráse našeho domova nebo ve věstníku Za starou Prahu bývá občas dokazováno, že co je náměstím, má být náměstím a ne parkem. Král. Vinohrady to vzaly doslovně.

Žeravice, které to jsou? F r a n t. B í l ý vydal životopis Komenského v Hynkově Pestré knihovně a praví tam o J. A. Komenském, že byl r. 1616 na synodě v Žeravicích u P ř e r o v a vysvěcen na kněžství. To není správné. Žeravice u Přerova jsou malá vesnička, zapadlá mezi lesy a mírnými svahy. Synod r. 1616, při němž Komenský byl 26. dubna vysvěcen na kněze s Mik. Drabíkem a jinými pětadvaceti kněžími bratrskými, a k němuž se sjeli bratrští delegáti nejen z Moravy, nýbrž také z Čech a Polska, tento obecný synod byl v m ě s t e č k u Žeravicích, východně od K y j o v a. Tedy docela jinde, než píše Fr. Bílý. Chyba se šíří do jiných publikací a krajinských listů. Ten kus země mezi Zdounkami a Kyjovem byl jako ostrovem bratrským. Městečko Žeravice patří do něho.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALGOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

II.

Hoši. (Pokrač.)

„Kdyby jen všichni lidé byli k našemu ubožáčku tak přívětiví jako naši hoši" — pravila paní Jožena spokojená s výsledky své výchovy, když Dick šel volně kolem ní v průvodu docela šťasten ve své roli. Byl to ale velice malý velbloud proti tlustému slonu, kterého Jedlík představoval.

J a k u b F o r d byl živý chytrý, ale trochu potměšilý hošík. Poslali ho do této školy proto, že byla levná. Mnoho lidí nazvalo by ho hezkým hochem, ale pan Bér nemiloval jeho způsobů a považoval chybu Jakubovu, totiž lakomství, za vážnější vadu než Dolfovo koktání a Dickův hrb.

E d a B a r k e r byl jako každý jiný čtrnáctiletý hoch: samá noha, ruka, divokost a čtveráctví. Měl ve škole přezdívku „Nešika" a právem; neboť každou chvíli mohlo se očekávat, že spadne se stolice, vrazí do stolu a převrhne kde co. Mnoho řečí nadělal o tom, co vše kdysi vykoná, ale málokdy započaté dílo dokonal. Byl bázlivec a rád dělal klepy. Malé hochy strašil, velkým lichotil, při tom nebyl zlého srdce, ale dal se lehko ke zlému svésti.

J i ř í C o l e (Kal) byl rozmazlenec. Maminka ho doma krmila tak dlouho cukrovím, až jí z toho onemocněl; stále tvrdila, že je příliš sláb, aby se namáhal učením a tak ve dvanácti letech byl bledý, zavalitý, líný a každému odporný. Jeden známý upozornil rodiče na školu v Plumu, a radil jim, aby tam hocha poslali. Tam se chlapec vzpamatoval: sladkosti byly málo kdy na talířích, za to hojně tělocviku a velice zajímavé učení. Jiřík-Jedlík tu zdomácněl, učení se mu zalíbilo a úzkostlivá jeho maminka nevycházela z údivu nad jeho prospěchy, jsouc nadále přesvědčena, že „v tom Plumfieldském vzduchu opravdu něco vězí".

Ubohý V i l é m W a r d! (Uerd). Ve Škotsku a v Rusku říkají jemu podobným tvorům „nevinní." Ve třinácti letech měl hoch rozum šestiletého dítěte! V dětských letech býval prý neobyčejně vyvinutého a bystrého ducha a otec jeho ukládal mu těžké úkoly a mučil jej u knih celé dni. Očekával pošetilec, že hošík spolkne veškeru moudrost jako husa kukuřici. Myslil, že tím koná svoji povinnost a zatím hocha skoro zabil. Vilek na konec dostal prukou zimnici a tak měl smutné, nucené prázdniny. Když se jakž takž zotavil, ukázalo se, že přemožený mozek dítěte vypověděl nadobro službu. Jeho mysl podobala se tabuli, se které bylo smazáno veškeré písmo. Krutá lekce pro ubohého otce! Nesnesl pohledu na svoje, dříve tak nadané nyní docela zblblé dítě a poslal je z domu do školy. Nedoufal, že v Plumu dítě se rozumově uzdraví, ale byl přesvědčen, že tam s ním budou laskavě nakládat. Vilek byl úplně klidný, poslušný a povolný. Namáhal se, aby alespoň trošinku pochopil, čemu jiní se učili. Zkrušující podívání! Zdálo se, jako by stále tápal ve tmách, a hledal něco ztraceného. Den po dni sedával nad slabikářem uče se A, B, C, a již měl za to, že aspoň tři písmena umí. Ale běda! Nazejtří vše vymizelo, čemu se včera tak pracně naučil, a hoch musil začít znovu. Pan Bér měl s ním neskonalou trpělivost, a přes zdánlivou beznadějnost do budoucna, namáhal se, aby zatemnělou mysl dítěte zbavil temného příkrovu, který ji zastíral, a vrátil mu tak ztracenou paměť i soudnost, aby aspoň svému nejbližšímu okolí hoch nebyl břemenem.

Paní tužila jeho zdraví všemi možnými prostředky, i hoši byli k němu přívětiví, neboť ho všichni litovali. Vilík nemiloval hluku. Sedával často celé hodiny na dvoře dívaje se na holuby. Hrabal v písku dírky pro Tedouška, až byl upokojen i tento tak zuřivý stavitel. Zahradník Silas měl ubožáka stále v patách. Proto že byl dobrák, neodháněl ho od sebe, když pracoval, nýbrž laskavě na něho mluvil, a Vilík, ač zapomínal abecedu, pamatoval si vždycky přívětivé a přátelské tváře.

Tomáš Bamgs (Benks) byl zlý duch školy, ze všech rozpustů, kteří kdy žili, nejrozpustilejší. Samé čtveráctví a kejkle jako opičák, ale při tom tak dobrosrdečný, že opravdu nebylo možno naň se rozhněvat. Napomínání odráželo se od něho jako hrách od stěny: jedním uchem poslouchal, druhým vše unikalo. Když však provedl něco opravdu zlého, kál se vždy upřímně, ano vymýšlel i sám na sebe podivné tresty, které mu měly být za hřích jeho vyměřeny.

Pán a paní žili v neustálém strachu před nějakým novým kouskem nebo neštěstím, jehož bude Tomášek příčinou: že buďto někde srazí vaz, nebo zapálí školu.

Tetička Humlová měla v dětské jizbě zásuvku jen pro něho. Tam bylo náplastí, mastiček, obvazů! Vždyť každou chvíli přiběhl s nějakým poraněním. Až dosud ho nic vážně nezranilo, ano zdálo se, že po každé nehodě s novou větší silou povstává. Inu, učiněný nezmar! Hned první den, který ztrávil v Plumu, zažil nehodu: vstrčil prsty do sekacího stroje. A v prvním týdnu svého zde pobytu spadl jednou se střechy, byl poštípán rozlobenou kvočnou proto, že jí chytal kuřata, jednou vůbec zmizel z domu a nebyl k nalezení. Hned nazítří dostal však od kuchařky za uši proto, že ho přistihla v komoře na kyselé smetaně a na koláčích. Ale to vše ho nezkrušilo! Z takových neštěstí si vůbec mnoho nedělal!

Nedobrota hoch, obcházel a ohrožoval každého svými více méně šelmovskými kousky. Neuměl-li úkolu, nebylo o výmluvu nouze. Ale obyčejně svou věc znával a dovedl si skoro vždy sestrojit slušnou odpověď, dělal dosti dobré pokroky ve škole. Ano, ve škole! Ale mimo školu — pro pána krále, to se Tomek někdy navyváděl!

Kdysi zamotal tlustou kuchařku do šňůr na prádlo. Právě věšela, a hoch ji nepozorovaně obtočil, zamotal a přivázal ke sloupu. Celou hodinu stála a nemohla se rozmotat. A bylo pondělí ráno, kdy je nejvíce pilno.

Jednou zase při obědě — a byli hosté — hodil Maršce, která obsluhovala, za krk rozpálený dvouhaléř, až děvče pištíc bolestí, vyběhlo z pokoje, paní pak myslila ne jinak, než že se jí služka zbláznila.

V zahradě přivázal na strom vědérko vody kouskem hezké stužky, a když Dézy, které se stužka zalíbila, chtěla ji odvázat, dostala takovou sprchu, že si šaty pokazila a dlouho proto plakala. Jednou čekali v Plumu vlastní babičku Tomáškovu k svačině. I co hochovi nenapadlo! Nasbíral čistých, bílých oblázků a namíchal je do cukřenky mezi cukr. Chudák stařenka se divila, proč se jí to v koflíku nerozpouští? Míchala, míchala — ale káva pořád hořká. Ale proto, že byla velice zdvořilá, neřekla ani slova.

Když jednou všichni hoši byli v kostele, rozdával jim Tomek při kázání šňupavý tabák. Několik si notně šňuplo a dostalo takové záchvaty kýchání, že musili z kostela utéci. V zimě prohazoval rád cestičky ve sněhu, polil je vodou a potom číhal někde za domem brzo-li na náledí někdo upadne. Zahradník Silas měl ohromné nohy a mohl se uzlobit, když Tomek zvětřil někde jeho těžké boty a pověsil někam, kde byly na očích celému světu.

Nebo: Dolfa má bolení zubů. Jeden zub se mu kývá a Tomášek mu radí: „Ven s ním, Dolfo!" Hoch vrtí hlavou, že ne, že se bojí. „Víš co, uvaž zub na šňůrku a nech si ji viset z úst; až usneš, já ti ho vytrhnu." Ale když přišlo k činu, zub po jednom trhnutí nepovolil, a Dolfa rozespalý pustil se do křiku a pláče. Od té doby ztratil úplně důvěru v Tomáškovo lékaření.

Poslední z kousků Tomkových odehrál se nedávno na dvoře. Nakrmil slepice chlebem v rumu namočeným. Opilé slípky lítaly po dvoře jako zběsilé k velikému pohoršení ostatní domácí drůbeže. Malí ani velcí nevěděli si rady, se smíchem dívají se, jak i kvočny, jindy tak vážné, a staré, dobré nosky klopýtaly po dvoře a vyrážely nejpodivnější skřeky. Konečně se Dézy nad nimi slitovala a zavřela je do kurníku, aby svoji opičku vyspaly. —

To tedy byli hoši v Plumu. Žili spolu klidně a šťastně, jako dvanáct bratří. Byli soudruhy v učení, při práci i zábavě přemahajíce své chyby a pěstujíce ctnosti jako za starých časů.

V jiných školách možno, že hoši učili se více z knih, ale málo pěstovali onu lepší životní moudrost, která činí dobrého člověka.

Latina, řečtina a počty byly dle mínění profesora Béra užitečné vědy, ale samostatnost, samostačitelnost a sebeovládání byly důležitější, a proto k nim pilně své žáky vybízel.

Někteří lidé kroutili nad tím hlavami, ačkoliv musili doznat, že hoši z Plumu krásně v mravnosti prospívají. Jiní však řekli krátce asi tak jako paní Jožena žertujíc pravila Natovi: „To je podivínská škola!"

(Pokrač.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyril Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 14. dubna 1911. Číslo 15.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

M. JIŘÍN.

NALEZENÝ PRVNÍ DOPIS.

Snad v chomáči svých citů sám se nevyznám,
snad v prázdném pokoji mě mate lampy plam
a bílé světlo měsíce mi rozum krátí —
ne, nevím, cítím jen, má touha posílá Ti
tou nocí stříbrnou a tichým šumem řeky
jeden vzdech svůj měkký.

Žeť rýmy došly mi! Už sama poznala jsi —
zvuk, volný rytmus, všecko schází slovům těm,
a já se obávám, že s tichým úsměvem
si pouze přitiskneš své temné krásné vlasy
a z drahých očí Tvých se vznese povzdech krátký,
až jimi přelétneš tři — čtyři první řádky...

Ó neklň nikdy špatné výmluvnosti mojí
a zapomeň, že tvář tak nepěkná se strojí
snad chvilku Tvého klidu veršem zaplašit,
vše odpusť mi, jen věř, že překypuje cit
a duše roztoužená nádhernými slovy,
jichž rety mé ni péro nikdy nevypoví,
a každá věta moje, kterou chví se touha
snad slyšena jen bude jako fráze pouhá.

Teď přijíti bys měla v sladké důvěře
tak, abych neslyšel, jak klepáš na dveře,
jak vcházíš lehkým krokem, stojíš za mnou chvíli —
ó jak bys náhle vykřikla: „Můj hochu milý,
co péro jen ti udělalo a co papír?
Jak v ruce tvojí skřípá ubohý ten papír!
Že nemáš soucitu! Co škrábeš tu tak hlasně?
Ó jaká hrůza, co zřím, hoch můj píše básně?
A proč? A komu? To je věru tajemné!
Nu, pověz, koho opěvuješ? Snad ne mne?“

Jak daleko mě zavádějí kvapná slova —
a sedím dál a znovu roste řádka nová.
Tvůj jsem!

Kéž víc než ve snu bys teď zabloudila sem,
jen kdybych věřit mohl, vidinou že klamnou
není to vše a Ty že vskutku stojíš za mnou —
péro bych odhodil a slovo v polovici
bych nechal nedopsané, ó jak spěchal bych
jediným políbením tisíckrát víc říci
než možno napsat v básních prázdných, únavných,
ó jak bych jásal, kdybych ještě jako včera
Tvou teplou ruku držel místo svého péra.

*

LOUČENÍ.

Neboj se, milenko, dnes jsem tak silný,
ta naše srdce jsou z poctivé dílny.

Osud nás rozloučí na sto mil,
kdo by však srdce rozlomil!

Neboj se, skřivánku, dnes jsem tak silný,
ta naše srdce jsou z poctivé dílny!
Z lepší jsou dílny než celičký svět,
z lepší jsou dílny než rozumy věků,
ať si nás rozloučí na tisíc let.—
ať si nás rozloučí na tisíc let!

Hoch tvůj Ti odjede beze všech léků,
sám neví, na kolik, na kolik let,
život však jedinou nadějí měří,
protože věří, protože věří

*

MAGLAJSKÉ MOSTY.

S bodákem studeným na pušce přechází vojáček prostý,

vojáček přechází sem a tam a hlídá maglajské mosty.

Dokud byl v Čechách tam nahoře, bývalo všecko jiné,

vojáček přechází se a tam a touhou horoucí hyne.

Dokud byl v Čechách tam nahoře, bývával milenčin milý,

maglajské mosty studené, jakoby z kamene byly.

Maglajské mosty jsou studené, do žil a do duše mrazí,

přecházím po nich sem a tam, celičké mládí mi kazí.

Kdo by měl maglajské mosty rád? Jaká to v srdci je bída!

Vojáček přechází sem a tam, maglajské mosty hlídá.

V Čechách mám milenku, zde jsem sám, v Čechách mám všecky své skvosty,

zde noci procházím sem a tam a hlídám maglajské mosty.

—=o=—

KACÍŘI NA NÁCHODSKU
v 17. a 18. století.

Napsal Bedřich Profeld.

IV.

V mnohých krajinách vystupováno proti nekatolíkům ještě přísněji, než ukládal patent z r. 1726. Rezek ve svých „Dějinách prostonárodního hnutí náboženského v Čechách" praví, „že děly se ve jménu víry a církve katolické tehdáž věci, kteréž se naprosto díti neměly. Tvrditi, že se přehání, nepostačí ve případech těchto a také není správno; neboť doklady pocházejí z pramenů přes příliš authentických, než aby o pravdě jich mohlo býti pochybováno. Lépe jest otevřeně doznati, že se staly ukrutnosti, jdoucí mnohem dále, než předpisoval poslední patent Karla VI., a to že bylo, jak výsledek ukázal, velikou chybou. Neboť kdo o pravdách katolického náboženství nebyl přesvědčen průběhem hnutí protireformačního od r. 1620 až do Karla VI., toho již ani nejpřísnější tresty nepřesvědčily ani neobrátily." Lid poddaný prchal za hranice, aby ušel týrání, ovšem tajně, ježto vystěhovati se ze země dovoleno bylo ve skutečnosti jen šlechticům a obyvatelům měst královských.

Dne 19. dubna r. 1730 utekl mezi lutriány barvíř Jiřík Rozvoda z České Skalice i se svou manželkou, dvěma dítkami, s pacholkem Řehořem, jedním děvčátkem a svými sestrami Alžbětou a Mandalenou. S sebou vzali dva koně, vůz, kotel, moždíř, veliký řetěz od mandle a ledacos, co za něco stálo. Také ze Žďárek uprchl roku 1724 chalupník Václav Holub. Usilovně pátráno po kacířských knihách, z nichž lid čerpal ve strastných těch dobách útěchu a posilu. Velmi mnoho jich sebral na panství náchodském missionář jesuita P. Firmus, který při výslechu šlapal lidem na bosé nohy svými botami, do nichž si dal zaraziti ostré hřebíky, tahal je za uši a vlasy tak silně, až se přiznali, kde knihy schovali. Sebrané knihy dal r. 1720 páliti na náměstí v Náchodě, později za městem. R. 1723 dostal z důchodů panských 300 zl. na zakoupení knih katolických, které měly býti rozdány mezi poddané.

Kacířské knihy přechovával zvláště Jiřík Urban ze Žďárek, který dne 16. listopadu r. 1728 odsouzen s Martinem Zárubou k jednoroční práci obecní. Ortel „publicirován" oběma delikventům v domě radním dne 9. prosince. Později uvězněny také manželka Urbanova a děti jeho a často hrozně mrskány, aby vyznaly, zdali od otce byly vychovávány v kacířství. O osudech Václava Másla z Kramolné, který vyslýchán v srpnu 1726, ničeho se nedovídáme.

Dne 22. dubna r. 1717 odsouzen Jan Šimek pro pohoršlivá slova proti sv. Janu Nepomuckému, zjištěná dobrovolným i útrpným vyznáním, k 6nedělnímu vězení, však o špatné stravě, t. j. aby toliko jednou za týden teplého pokrmu požíval. Potom měl býti propuštěn s dobrým napomenutím, aby se takových řečí budoucně „pod skutečným tělesným trestáním ano i ztracením hrdla" varovati hleděl. Jan Nepomucký prohlášen za blahoslaveného r. 1721, za svatého teprve dne 19. března 1729 — v uředních aktech už r. 1717. Téhož skutku dopustil se kacíř Jan Vojtěch ze Sedmákovic, který dodán z rozkazu královského úřadu krajského a vrchnosti ku právu města Náchoda dne 19. července r. 1730. Rozsudek vynesen dne 20. listopadu t. r., podle kterého měl býti Jan Vojtěch pro kacířství a rouhání potrestán mečem na hrdle. Ale cestou milosti změněn ortel smrti nejvyšším rozhodnutím ze dne 23. června r. 1731 ve tříletou zostřenou práci obecní nebo panskou v železech a poutech. Appellační soud vyhlásil nový rozsudek dne 28. června.

V březnu r. 1729 uvězněn a vyslýchán in puncto haereseos Jan Jirásek z Hronova a odsouzen dne 30. ledna k jednoroční práci obecní. Jeremiáš Vojtěch, který z téže příčiny byl vězněn, měl býti propuštěn erga inscriptionem, t. j. když právně upíše, že se chce a povinen bude volně a poslušně ku právu postaviti, kdykoli mu bude rozkázáno. Téhož roku dne 19. září nařízeno od appelačního soudu, aby propuštěn byl z vězení také pernikář Jan Trubka, soused náchodský, ovšem s ostrým napomenutím, by se všech podezřelých řečí proti samospasitelné katolické víře varoval. Rok potom vyslýchán ex capite suspectae haeresis Jiří Schreiber. Jak proces skončil, nevíme.

Dne 18. září r. 1732 „na obecní dílo condemnirováni" pro kacířství Václav Lelek na rok, Jan Hejsler a Václav Jirásek na půl roku a Jan Válek na čtvrt roku, dne 26. června r. 1733 Alžběta Česenková na rok a Kateřina Sopoušková na čtvrt roku a v listopadu t. r. zase na rok, dne 24. listopadu Václav Šulitka na rok, Jan Šulitka a Jan Urban na čtvrt roku. O Václavu Šulitkovi a Kateřině Sopauškové měla se potom podati zpráva, zdali přestoupili ke katolické víře.

Dne 10. května roku následujícího usnesla se rada náchodská, aby Jiřík Řehák, že proti zápovědi u svého příbytku dne nedělního obilí složiti a zase nakládati a pryč odvézti jest povolil, pro ten „vejstupek" na nové právo rychtářské neb „regiment" 2 kopy míš. složiti hleděl. Hůře pochodila Mariana Langrová ze šosovní vsi Slaného, jejíž oba synové utekli mezi lutriány. Ostře jí nařízeno, aby je dostaviti hleděla, a kdyby se tak nestalo, měla zaplatiti 50 říšských tolarů. Později pohrozili jí páni

prošacováním statku, nesloží-li uložené pokuty. Nouze železo láme a také Marianě nezbylo nic jiného než platiti. Také známému již Michalu Volhejnovi uložena r. 1736 pokuta 2 kop miš., poněvadž „opilej“ do kostela přišel.

R. 1638 z rozkazu appellačního soudu propuštěni z vězení Jan Guld a Václav Hurdálek s ostrým napomenutím, aby se všeho zlého tovaryšstva a podezřelých knih varovali, pokud by přísnějšího trestu očekávati nechtěli. Téhož roku dne 6. října „publicirován“ opět Janu Jiráskovi z Hronova ortel pro blud kacířský, že má 6 neděl v poutech na obecním díle pracovati.

—=o=—

ED. ŠTORCH:

NA BRIONECH.

(Dokonč.)

Šli jsme tak dlouho; až našli jsme příhodné místo s písčitým břehem, který zde v četných záhybech se zatáčel. Obuv hodili jsme do trávy a jako děti brodili jsme se vodou. Nevadí, když se nám šaty trochu pomáčí, vždyť sluníčko ještě vysoko. Rybičky přibíhaly nám až k samým nohám. Šli jsme podle břehu dále. Snad najdeme i mušle nějaké.

Zde by se krásně koupalo! — touží Božka. Břeh je zarostlý neproniknutelnými houštinami, vidět sem odnikud není — to by bylo ideální kupaliště.

Drobné vlnky hladí nám nohy. Břeh prohnul se novou zátokou, nevelikou, ale mile schovanou. Před námi sedí na balvaně nahá dívka. Jako mořská nymfa sluní se v hřejivých paprscích. Je krásná jak antická socha.

Zaslechne šplouchnutí, ohlédla se a vskočila do vody. Smála se vesele a bílými pažemi čistou vodu rozhrnovala.

Vrátili jsme se.

Ani se nás tuze nelekla — povídá Božka.

Vždyť je krásná!

Kdo to asi je? Vyhlížela jako princezna. A že se tu tak o samotě nahá koupá?

Nedivím se tomu. Na takovém pohádkovém ostrově může ve stínu pohanského chrámu vykvésti duše volné přírody milovná.

V hovoru o krásné nymfě stoupali jsme opět do vrchu. Netušil jsem, že ještě dnes polituji krásné Neptunovo dítě, že pohlédnouti budu moci na list z jeho románu.

* *
*

Obešli jsme břečťanem ověšené strmé stěny starobylých lomů, jejichž popelavě šedý mramor vábil sem vybíravé Římany a z jejichž kvádrů Benátčané vystavěli si největší své paláce.

Charvatští sekáči strojili se k odchodu a dopíjeli víno z tykvic. Chodili jsme semo tamo asi hodinu a z údivu jsme nevycházeli. Krásná zátoka Buon Porto, již uzavírající na západě Isola della Vanga a Isola Gallia, připadala nám jako smavé jezero. Všude plno slunce, plno zářícího blaha.

V křovinaté hradbě objevili jsme nepatrný průsek. Nu, což — zkusíme ještě tudy, kam asi přijdeme. Neušli jsme ani sto kroků, cesta se rozšířila a snížila nejprve v úvoz, pak v rokli. Jako bychom vstoupili do čarovné podzemní říše. Byli jsme v Indii. Nahoře hustý prales, úbočí rokle pokryto nejrozmanitějšími rostlinami, po skalách visí růže s tisíci květů. Podle stezky do výše ční palmy banánové, vějířové a rozmanitých jiných druhů, z jejichž korun visí veliké hrozny drobných květů. A živé duše tu není. V jedné skupině palem lavička zve k odpočinku.

Po dlouhé době mlčení pravím: Bude večer, musíme domů. Nic krásnějšího jsem posud neviděl.

Ještě jednou nenasytně prošli jsme celou rokli a pak po hlavní stezce vraceli jsme se do hotelu. Únavy jsme necítili. Ještě malou zacházku jsme si dovolili. Ale spatřili jsme na ní, co nikdy nezapomenu. Ocitli jsme se v koutku, ve kterém sneseno vše, co zahradnické umění stvořili může. Skvostné růže nevídané krásy a jiné květiny neznámých jmen, skupiny květinové, nádherné keře, k zemi splývající stromy — vše omamovalo nás mocnou silou krásy.

Pojď do džungle! — volám na Božku a již jsem zmizel v bambusovém háji. Mezi vysokými, štíhlými bambusy bylo šero jako v lese.

Poslouchej ptáky! — povídá Božka. Slyšíš jak volají svá hesla?

Stáli jsme tiše.

Po stezce kolem džunglí kráčel mladý párek. Mohu jej pozorovati ze své skrýše.

To je ona, nymfa — hledí si do očí a o nic se nestarají — — A s ní je P. (skutečné jméno zde pověděti nemohu) — poznávám ho i v uniformě, studoval v Hradci, byl na reálce asi o dvě třídy výše nežli já. Neviděl jsem ho od té doby, kdy odešel na techniku. — — Před krásným keřem růží se zastavili, a nymfa, nyní v nádherných bílých šatech oděná, utrhla poupě. Pomalu zašli.

Na konci džungle byly skály. Vystoupili jsme poněkud na ně. Opatrně vyhýbali jsme se pichlavým kaktusům, kterých tu asi padesát druhů divoce rostlo, a ostnitým listům agave, jejichž přes dva metry dlouhé listy obdiv i bázeň v nás vzbuzovaly.

Byli jsme dnes v tropech — povídám při návratu Božce.

* *
*

Na večer sjíždělo se do brionského přístavu množství lodic, malých i velkých. Venku před zátokou na širém moři stála eskadra válečného loďstva, v řadě srovnána. Nevzhledné válečné lodě obrátily se ve stejných vzdálenostech od sebe čelem k ostrovu, jakoby připraveny k bitvě. Nedovedli jsme si vysvětlit, co vše to znamená.

Manévry to nejsou. Oslavuje se snad vítězství Janovanů, kteří na tomto místě 1379 porazili Benátčany v kruté námořní bitvě? Pochybuji, ra-

kouské loďstvo oslavuje spíše památku admirála Tegetthoffa, který zde shromáždil 1866 veškeru svou moc před slavným vítězstvím u ostrova Visu. Však i zdejší pevnost na Monte della Guardia nazvána Fort Tegetthoff. Je tedy možno, že bude se tu dnes něco oslavovat. Snad se ještě dovíme.

Drobných lodí stále a stále přibývalo. Už byl přístav plný. Přijely torpedovky, dělové čluny, motorové lodice a všecky jiné druhy. Přijížděly tiše, tajemně, ale rychle jako šipky. Na břeh z nich vystupovali důstojníci u velikém počtu. Rychle jako delfín přiletěla bílá lodice a z ní vyskočil admirál, viceadmirál a několik dam v bílých toaletách.

Nábřeží oživovalo. I několik uniforem suchozemského vojska se tu pestřilo. Dam přibývalo velmi mnoho, všecky vystrojeny jako do plesu. Z malého motorového člunu vynesli nádherný bílý květinový stolek. Dva kadeti odnášejí jej po schodišti villy, v níž i my bydlíme.

Stmívá se. Nepřehledné množství lodic stále ještě vzrůstá. Důstojníci převádějí dámy s lodě na loď, nežli je na břeh dopraví. Co chvíli objeví se v dálce světélko a v okamžiku je zde nová loď. Najednou všechen zástup dam a pánů hrne se k hlavnímu hotelu. Všichni se někomu uklánějí a pak vstupují dovnitř, do skvostného sálu, kdež hudba zahrává počátek rakouské hymny.

Po dobu hostiny byl skvělý koncert. Na druhé straně zátoky, z ochranné hráze proti vlnám, vyletěla raketa. V tom okamžiku veškeré válečné loďstvo osvětlilo se nespočetnými světly. Ohromné elektrické reflektory válečných korábů zároveň švihly dlouhé pruhy ostrého jasu na přístav brionský. Špendlík na zemi bylo vidět. Vyletěla nová raketa. Reflektory skřížily svá světla, pak zvedly je vzhůru na oblohu jako paprsky vějíře a setrvaly tak po celý večer poskytujíce překrásné divadlo.

Na vlnoborné hrázi rozsršel se ohňostroj. Točivá slunce, vodopády ohnivých jisker, různobarvé rakety, padající a zpívající hvězdy, bengálské ohně atd. Uprostřed vzňal se veliký monogram. Různobarevná světla ve věnci okrašlovala písmo **M.** Na konci hráze zářila ze světel sestavená podoba lodi

Šli jsme poslouchat koncert z blízka. Viděli jsme, že se tu od koncertní síně k nábřeží připravuje špalír. Postavili jsme se také do řady. Přišlo sto námořníků s pochodněmi a rozestavili se. Otevřely se dvéře a průvod ne nepodobný divadelním průvodům královským bral se špalírem po nábřeží podél břehu. První šly ony dvě dámy, které jsme odpoledne na ostrově potkali. Provázeli je admirálové. Skoro bezprostředně za nimi poznáváme nymfu z mořského zákoutí. Průvod zastavil před naší villou. Hudba postavila se do kruhu a námořníci s pochodněmi svítili. Patrně zastaveníčko. Několik skupin panstva stálo nedaleko hudby. Po nábřeží kolem přístavu byla hustá promenáda.

Při hudbě hezky se nám chodilo. Přišli jsme už na molo. Stáli tam dva námořníci a mluvili česky.

Nevím, kdy půjdeme dnes spat — pravil jeden.

Dali jsme se s krajany do řeči. Neměli jsme tu nikoho, koho bychom se byli pozeptali. Snad nám tito námořníci povědí. co tu dneska je. Ochotně vypravovali. „Rakouské válečné loďstvo udělalo dnes překvapení paní arcikněžně, kteráž zítra slaví narozeniny. Četl se nám admirálský rozkaz, aby 30. května 1910 veškeré loďstvo sjelo se k Brioni Grade k holdovacímu projevu. Jen nejnutnější pohotovost zůstala doma. Vidíte tu dnes veškerou námořní sílu. Jsou tu všichni admirálové, velitelové lodí a vůbec důstojnictvo válečného loďstva a sezvaná šlechta. Ona dáma s kyticí je arcikněžna Marie Josefa."

To je ona, co nám ukazovala cestu k rozvalinám! — poznává Božka.

„S ní mluví velitel loďstva, admirál hrabě Montecuccoli. Ta dáma vedle je kněžna X., za ní je hraběnka Y. — referoval hovorný krajan."

Nezajímala nás dlouhá aristokratická přízviska, ale šli jsme z blízka si prohlédnout vznešenou společnost.

Paní arcikněžna byla asi v příjemné náladě, přívětivě se všemi hovořila. Ve skupině vedle ní bílými šaty mezi tmavými námořnickými uniformami svítila naše nymfa. Nebyla veselá. Všiml jsem si, že je rozrušena, jako by se velmi přemáhala. Jen na půl ucha naslouchala dvoření nějakého světáckého šlechtice.

Došli jsme opět k námořníkům. Ukázali nám kometu; bylo ji dobře vidět, ačkoliv u nás v Čechách už nebylo po ní ani potuchy.

Kdo je ona slečna? — ptám se námořníka na krásnou nymfu.

Neznali ji.

A což, znáte tohoto důstojníka? — ukazuji na svého hradeckého spolužáka. Byl nějak rozčilen a jeho kamarád mu patrně domlouval.

To je náš inženýr P., chlapík, Čech. Tady na lodích je mnoho Čechů inženýry. Z P. něco bude. Má už několik vynálezů. Zdokonalil přístroje k telegrafování bez drátu. Vidíte tu tyč na pevnosti? Na tom on pracoval. Brionské ostrovy i přístav puljský jsou opatřeny bezdrátovou telegrafií. I na lodi se telegrafuje.

Vida, dobře jsem ho odpoledne poznal. Ale teď se k němu hlásit nebudu.

Přišli jsme zase k družině paní arcikněžny a zpozorovali jsme tu zajímavou věc. Šlechtic horlivě mluvil k zamlklé nymfě, jež s tajenou bolestí vzhlédla k inženýru P., jenž jakoby náhodou šel mimo. Nevím, co vše jejich pohledy znamenaly, ale vím, že nebyl to již onen pohled tichého štěstí z růžového údolí od džunglí.

Najednou arcikněžna obrátila se k nymfě a jejímu společníku a s úsměvem jí podává svou kytici. Nymfa i její společník se uklánějí. Arcikněžna opět mluví s admirálem. K smrtelně bledé nymfě hrnou se dámy a tisknou jí ruce. Slyším opětované „Ich gratuliere!" — Nymfa a její společník vypadají jako snoubenci.

Ohlížel jsem se po inženýru P., ale toho večera jsem ho již neviděl.

Paní arcikněžna vystoupila s malou společno-

-tí na balkon naší villy a vyslechla tu ještě krásné nokturno.

* *
*

V noci jsme ani oken nezavřeli. Miliony hvězd zářilo na obloze. Poslouchali jsme ještě slavičí jásoty a hovořili jsme o nymfě, z jejíhož života mnoho domýšleti jsme se mohli. Snad miluje z plna srdce českého inženýra P. a snad z nějakých důvodů vnucují ji onoho šlechtice.

Příteli P., jakou noc asi trávíš dnes?

Ráno vyběhli jsme si ještě na ostrov. Naše loď odjede až v 8 hodin. Můžeme ještě naposled navštíviti některá blízká místa. Božka lezla na skálu nad džunglemi a já pomalu za ní. Ranní slunce dodávalo ostrovu nových půvabů, takže znova a znova ohlížel jsem se po ráji pozemském.

Jednu růži na památku si ještě utrhnu — volala na mne Božka a vylézala už na vrchol. Čajové růže rozlézaly se tu po skále.

Najednou Božka uleknuta seběhla ke mně.

Tam — za tím ohromným keřem agave sedí P. — hlavu v dlaních! Zdá se mi, že pláče . . .

Potichu sestoupili jsme na cestu. Už jsme nehledali dalších krás ani růží. Zaraženi vraceli jsme se domů.

Při zavírání zavazadel povídá Božka: Říkals, že P. bude mít dnes špatnou noc. Je to pravda. Byl by z toho román.

V osm hodin měli jsme odjet, ale loď nemohla v přístavu zakotvit pro prudkou boru. Zvlněné moře hrozilo rozbíti loď o přístavní hráz. Až na druhé straně zátoky nalezla loď zakrytou tišinu, kde mohla přistáti.

Za chvíli jsme se loučili s Briony. V prvním patře naší villy otevřelo se okno a paní arcikněžna dívá se na odjíždějící parník. Houpali jsme se jako skořápka.

—=o=—

ANEŽKA BUROKOVÁ:

NA VELKÝ PÁTEK.

Nevěřím už, čemu věřili naši a čemu i my děti jsme věřily, že kdo chce být po celý rok zdráv, musí na velký pátek navštívit tři hroby boží. Ale po starém zvyku zašla jsem loni na velký pátek do chrámu Páně. Stojím opodál a pozoruji pompésní výzdobu: řada lampiček, v nichž ovšem acetylen nahradil dřívější knůtky; jinak vše jako dříve bývalo, zejména děti — ty vždy jsou stejné, neposedné a štěbetavé: strkají a hašteří se potichu, jako jsme i my dělávali. Také staří lidé se tlačí k božímu hrobu, aby líbali ruce a nohy figury Kristovy, a kupí se kol mísky u hlavy Kristovy položené, jež znenáhla se plní drobnými mincemi.

Oči se mně svezly do kouta, kde klečel na holých kolínkách malý, rozedraný dráteníček; krk odhalený, tělo v chudé drsné haleně. Modlil se tak horoucně, že ani nedbal štulců bujné mládeže: patrně byl jim zvyklý.

Za mnou stála elegantní dáma s chlapečkem vystrojeným v sametových šatkách, sněhovém límečku, vše bezvadné od hlavy do paty; hošík držel desetihaléř a čekal, až se protlačí, aby mohl také položiti na mísku, která již byla téměř přeplněna.

Odcházejíc zahlédla paní dráteníčka a dojal ji nepochybně svou zbožností, neboť sáhla do tobolky, vtiskla mu korunu do ruky a odešla. V tom přišel mladý kněz, shrnul peníze s mísky a odnesl je do sakristie.

Míska však nezůstala dlouho prázdna; zacinkal peníz, byla to koruna. „Zpozdilý hochu!“ napadlo mi.

Po půl hodině asi vracela jsem se kol hřbitova domů.

U mříže vrat seděl dráteníček, mně z kostela známý, a hlasitě naříkal.

— Co pláčeš?

„Dostal jsem od jedné paničky v kostele korunu, dal jsem ju na prázdnú mísku Ježíškovi a čekal jsem, až tam bude 49 grajcarů zpátky; já preca celú korunu nedám. Ked som 48 kr. napočítal, chcu je vzít s mísky. Přinde kostelník, vyvédl mia z kostela, vzal mně všecky moje peniaze a zbil mia. Kluků zlodějských mi nadával.“ — „Takovú haňbu mi udělal,“ zanaříkal chlapec. Já to snáď nepřežijú!“

Přežiješ, dráteníčku, přežiješ, ale snad nezapomeneš!

Když jsem odcházela, otíral si drsným rukávem haleny uslzené oči, v nichž se zlobou zablýskalo, a ručka ve vzduchu zahrozila: „Šak mně viac žiaden v kostele neuvidí!“

—=o=—

PETR JAKUBOVIČ-MELŠIN.

Dne 1. dubna 1911 pochován byl v Petrohradě za srdečného účastenství pokrokové inteligence jeden z bojovníků za svobodu, spisovatel Petr Filipovič Jakubovič-Melšin.

Ruský spisovatel, jenž většinu života prožil bez vlastního jména. Jako beletrista byl znám pod pseudonymem Melšin, jako kritik podepisoval se Griněvič, a poesie jeho kryla se za pouhá dvě písmena P. J. — Spisovatel, jenž sbírku svých veršů zahajoval takovými větami: „Pěju pro mladé duše, těm, kdož trpěli za bratra jako za sebe. Muzou mojí byla temnota kazemat, řetěz s provazem — byly strunami mé lyry. Starost o přísné umění ponechávám vám, vy pěvci lásky a plesání! Já opěvám veliká utrpení pokolení prokletého Bohem!“

Ruské listy tklivě se loučí s Jakubovičem jako významným spisovatelem a ideálně čistým člověkem. Smutek vane z nekrologů nad předčasnou smrtí muže, jenž většinu života prožil v těžkých věženích a ve vyhnanství a teprve několik let směl žít zase ve středu jejich v Petrohradě. Smrt Jakuboviče va postavila jasně před oči hrozný

osud ruských bojovníků za pokrok a svobodu, a před touto hrůzou ubitého národa v sibiřských dolech sklánějí čelo i černosotěnské a vládní listy, které Jakuboviče nazývají sice revolucionářem a svým vysloveným protivníkem, ale vzdávají mu čest jako ruskému poctivému spisovateli. Nejvážnější listy ruské prohlašují smrt Jakubovičovu za těžkou ztrátu literatury ruské.

P. F. Jakubovič nezemřel stár, neboť se narodil r. 1860 jako syn staré šlechtické rodiny v novgorodské gubernii. Gymnasium skončil, vyznamenán byv stříbrnou medailí. Potom dal se zapsat v Petrohradě na filosofické fakultě, kdež pilně studoval. Měl tedy všecky podmínky dosíci klidného občanského života. Odtud však podobá se osud Jakubovičův osudu Dostojevského. Již jako osmnáctiletý mladík přispíval do předních ruských časopisů, verše jeho tiskly listy: Dělo, Slovo, Věstník Evropy a Otěčestvennyje Zapiski. Ale právě tak záhy dal se Jakubovič i druhou, méně bezpečnou cestou. Od samého počátku let osmdesátých byl přívržencem revolučního hnutí, a když byl rozehnán jeho výkonný výbor, Jakubovič stal se jedním z prvních činitelů revoluční organisace. Nepochyboval ani dosti málo o tom, co jej očekávalo za dílo, jemuž se s tělem a duší oddal. „Pamatuji se jako dnes — vzpomíná přítel jeho v Řeči — na klidný úsměv, s nímž mi sdělil, že dle statistiky strany revolucionář chodí na svobodě nejvýš dva roky.“ A pokud se týče úspěchu věci samé, nebyl v pochybnosti, že je ještě nekonečně daleko do ničivé „deváté vlny“, kteréhož obrazu rád užíval, nýbrž že je třeba také vlny druhé a třetí... A nerozmýšleje se, obětoval svůj mladý život této přípravné úloze.

R. 1884 P. F. Jakuboviče zatkli a věznili po tři léta v Petropavlovské pevnosti, v nejtěžším ruském vězení. Po třech létech této těžké vazby, byl se svými druhy (Lopatinem na příklad) odsouzen k trestu smrti. Po celé tři neděle visel nad ním Damoklův meč v nejvlastnějším slova smyslu. V předkonstituční době nepopravovali tak rádi jako později, ale věc byla přec velice vážná a možnost, že poprava vykonána bude, nebyla ani trochu vyloučena. Než přece byl trest smrti Jakubovičí zaměněn osmnácti léty kátorgy, t. j. nucené práce v dolech na Sibiři.

Do r. 1890 odbýval si Jakubovič svůj trest na Kaře, a tato tři léta uběhla mu poměrně mírně. Posílal odtud přátelům svým dopisy plné plánů na literární práce, a čilých posudků běžných literárních novinek, po nichž se vytrvale pídil. Tenkrát ještě Jakubovič mohl duševně pracovat a žít. Roku 1890 vše to končí. Byla zavedena větší přísnost, Jakubovič byl převezen do Akatujské věznice a tam po celé tři roky vykonával skutečné práce trestanecké v celém hrozném jejich dosahu. Právě tuto nejhroznější dobu svého vyhnanství pod přísným režimem ředitele „Šestiokého“ vylíčil ve svém díle V e s v ě t ě v y v r ž e n ý c h, jež uveřejňovali jsme v B e s e d á c h Č a s u v letech 1904—1906.

Neštěstí však nejen nezlomilo ducha Jakubovičova, nýbrž probudilo v hloubi duše jeho nové síly. Všichni, kdo znali slabé nervy Petra Filipoviče byli nejvýš překvapeni jeho duševní silou a vytrvalostí. Osvědčilo se na něm, co bývá jen v životě skutečných rytířů ducha, že totiž nepříznivé okolnosti zůstávají bezmocny tam, kde jsou duchovní síly hluboce založeny. Kátorga nezlomila ani děkabristů, ani Dostojevského a Šlisselburg nezlomil Šlisselburgovců. Kdo může společnosti lidské něco dáti, dává za všech životních okolností a pouze prostřednost zaniká v „prostředí“ a „nepříznivých okolnostech“.

Několik manifestů ulehčilo konečně i úděl Jakubovičův, takže směl r. 1895 usadit se v Kurganě. Ale jestliže těžká utrpení nezlomila silnou duš jeho, působila tím více na slabé jeho tělo. Těžká nervová porucha projevila se brzo a působila zejména zhoubně na jeho řeč. Vzhledem k tomuto stavu jeho bylo mu dovoleno, aby jel se léčit nejprve r. 1899 do Kazaně, později i do Petrohradu. Rozumí se, tam ovšem pod Petrohradem pouze na klinice vojenské medicinské akademie. Sotvaže ozdravěl, musel se vrátit na osady a teprve ve dnech svobody stal se znovu plnoprávným občanem.

Od té chvíle plynul zevnější život Jakubovičův klidně. Již od druhé polovice let devadesátých stává se Jakubovič skutečným miláčkem širokých vrstev čtenářstva. Do té doby znali jen milovníci veršů nevelikou sbírku jeho, kterou vydala jeho rodina pod pseudonymem Ramševa. V časopise R u s s k o j e B o g a t s t v o vycházející dílo V e s v ě t ě v y v r ž e n ý c h mělo pronikavý úspěch, a sbírka jeho veršů, kterou označil pouze písmenami P. F., dočkala se již r. 1898 sedmého vydání. Velký úspěch měla rovněž později vydaná (1901) chrestomatie Jakubovičova R u s k á M u z a. To vše vyzdvihlo Jakuboviče-Melšina do prvých řad současné ruské literatury. (Dokončení.)

—=o=—

DROBNOSTI.

Jeden z našich Francouzů.

Pan dr. Hanuš Jelínek napsal do R e v u e d e s É t u d e s F r a n c o-R u s s e s jubilejní studii o prof. Masarykovi. Příslušné číslo revue 11. je datováno 15. listopadu 1910, ale přišlo do Prahy teprve koncem března 1911. Podávám výňatek z jubilejní studie:

„Byl z prvních propagatorů nejhlubšího psychologa, jenž kdy psal, F. M. Dostojevského. Naproti tomu byl mu cizí kult formy, smysl pro architektonickou harmonii, vrozený plemeni latinskému. Krása formální úplně unikala tomuto filosofu, zaujatému krásou mravní. Hledal všude podklad ethický a vycházeje z něho, pohlížel s tohoto hlediska na umění slovesné, kde forma tvoří závažnou, neodlučitelnou část díla. V tom je vysvětlení, proč nebyl s to, aby pochopil a spravedlivě ocenil ohromnou službu, kterou genius Jaroslava Vrchlického prokázal české literatuře.“

„Přinesl českému myšlení a české politice spasné a plodné popudy. Méně správné byly jeho názory literární. Řekl jsem, jak cizí byl tomuto drsnému moralistovi kult formy. Proto byl vždy, ne-li franko-

ob, tož přece lhostejný k literatuře francouzské, roto nepochopil umění, pokud jest čistým projeem krásy. Pro něho musí míti umělecké dílo hodotu ethickou, musí býti sociálně užitečné."

„Masaryk mnoho vytrpěl od svých odpůrců. ení pomluvy, které by se proti němu nebylo užilo. a i jeho přátelé měli často pocit, že jsou mučedníy pro své přesvědčení, což je uvedlo v omyl a suggerovalo jim nebezpečnou myšlenku neomylnoti. Jsou-li lidé nespravedlivě osočováni, semknou e úže a ztrácejí schopnost posuzovati sebe sama. távají se náchylnými obdivovati se a navzájem se slavovati. Stávají se velmi podezíravými. Zvyknou i viděti nepřátele v každém, kdo nesdílí jejich náorů. — K tomuto psychologickému zjevu, ostatně elmi přirozenému, došlo v Masarykově straně. Tito esmiřitelní volní myslitelé tvoří jakousi církev, iající své fanatiky, své proselyty, své klerikály. 'ak se nám naskýtá bolestný pohled na kritickou tranu, která svoje pozorování omezuje na ty, kdo ní nejsou. Vidíme, jak starší obrazoborci omdlé ají v blaženém obdivu před svým mistrem. Jak se talo zakladatelům všech církví, tak také zde žáci azí dílo mistrovo. Ale bylo by nespravedlivo, vyýkati Masarykovi, který prokázal Čechám neoceniélné služby, chyby jeho příliš horlivých žáků."

*

Tohle psal český Francouz francouzským Franouzům. Český čtenář t. j. česky myslící člověk zaazí se hned při prvních dvou antithesách: šířil psyhologa Dostojevského, byl zaujat krásou mravní, le neznal se ke kultu formy, jež je vrozena plemei latinskému. Co je Masarykovi do plemene latinkého, když je Čech? Nic mu do plemene latinského ení, to se ví, ale z pana Jelínka vylezlo hned ídlo: on sám by byl rád z plemene latinského, smíse tak říci, neboť jemu je věcí hlavní — kult forıy. Pro našince kult formy má podřízený význam při charakteristice Masarykově má celá věc asi akový rozum, jakoby dr. Jelínek byl napsal: šířil ásady Dostojevského a vůbec byl zaujat krásou ıravní, ale neměl smyslu pro moderní kravaty.

Pan Jelínek zná se ke kultu formy, ale je slabý ıyslitel. Jen slabý myslitel mohl vypustit z úst míění, že Masaryk nedovedl pochopit genia Vrchliorná mezi námi doma, a proto se nemá vydávat 'rancouzům za nespornou. Genius, jenž není ještě edesátníkem a již svou slávu přežil, jak se zdá. V akových otázkách rozhodují poněkud fakta, a fatum je, že nakladatel Jan Otto zastavil vydávání ebraných spisů Vrchlického, protože jich nikdo nedebíral. A když se neodebírají, patrně se ani netou. Jsou všichni ti, kterým se Vrchlický přejedl, toupenci Masarykovi a společně s ním nemají smylu pro kult formy? Ne, nepleťme pojmy. Nepochybě jsou u mnohých pohnutky rozmanité, proč Vrchický není čten a jsou mezi nečtenáři snad i vyznaači formy: proč však Masaryk nenalezl záliby ve 'rchlickém, vyložil až příliš jasně. Nebyla to naproto jeho necitelnost k formě; Masaryk nenalezl stejě živoucího obsahu v poesii Vrchlického, jako nazl formu neuměleckou, zpracování povrchní, přímo edostatečné na př. v dramatě **Exulantech** a v ásni **Twardowski**.

*

Není mi jasno, jak pan dr. Jelínek mohl referovat Francouzům, že Masaryk je frankofob. Vždyť přece o Masarykově poměru k jazykům i národům bylo psáno dost v čas jeho jubilea. Masaryk sám řekl, že z cizích jazyků nejdříve znal francouzštinu a že ona mu zůstala jazykem po celý život nejbližším a nejmilejším. Masaryk pronesl první přednášku po svém příchodu do Prahy r. 1882 o Blaise Pascalovi. Masaryk přinesl do Čech studium Comta proti Durdíkovi a ostatním Herbartovcům; pro důraz, jaký kladl na francouzskou filosofii, byl denuncován v prvních desíti letech své profesury. A Masaryk osvědčil znalost i krásné literatury francouzské, byť v ní nenalezl zalíbení. Proto ještě není frankokob. Kdybych byl zlomyslný, tu bych měl hned doklad proti dru Jelínkovi. On a jeho přátelé **pro samý kult formy neznají základních faktů**. — Kdyby na tom kultu formy, architektury, harmonie, vrozené latinskému plemeni, tolik záleželo, mohli bychom se my Čechové jít utopit. Celá naše literatura starověká, středověká a 90% literatury novověké nezná kultu formy. Zejména jí nemají nejčeštější hlavy naše umělecké nové doby: Mácha, Havlíček, Němcová, Neruda. Je-li to neštěstí, nezbývá než utopit se, protože děláme na světě hanbu. A mohli by se s námi utopit i Rusové: Dostojevský, Tolstoj, Gončarov, Garšin, Korolenko...

Názor dra Jelínka na stranu Masarykovu je čistě francouzsko-esthetický. Jak nás posuzuje, v tom je trochu uražené ješitnosti, trochu klepů, trochu aristokratické povrchnosti, a z podobných složek skládá se celý jeho a přátel jeho světový názor. Břečka, podmáslí, syrovátka. Nemůže ani jinak být. Nám je literatura obrazem života. Nemilujeme v literatuře ničeho, čeho nemáme rádi v životě. Když se na př. řekne, že Masaryk propagoval psychologa Dostojevského, je to nesmysl. Ta ohromná psychologie Dostojevského je pouze jeden z **přívlastků** jeho tvoření: **jádrem** jsou nám jeho názory o náboženství a lásce k lidem, o životě, vraždě a sebevraždě, všechno to, čím se lidstvo má stát lepším, jak zdokonalit zásady associační a přetvořit prostředí, aby ubývalo zla mezi lidmi. A názory jsou u Masaryka ne pro parádu, nýbrž abychom je ráčili přenášet do prakse. Lidé, kteří takto stojí vůči velikým duchům, nejsou neomylní, nýbrž velmi omylní. Ale to nesouvisí s osočováním, které se zalíbilo také dru Jelínkovi. On je, ač jinak člověk milý a hodný, prostě jeden z těch českých Francouzů, kteří nerozumějí tomu, co se v Čechách děje, protože o tom u Verlaina a ve francouzských ani těžkých ani lehkých knihách nenalezli poučení. A už nenajdou. On je z těch, kterým chybí **dar vlastního vidění a vlastního úsudku**, poněvadž ve všem jsou závislí na cizí modní literatuře. Ta literatura má přímý vliv na charakter. Kdyby přišla prudká vichřice na náš národ, on a jeho esthetičtí a aristokratičtí soudruzi poskytli by nám tesklivé divadlo, protože nemají v sobě nic z toho, co máme my domnělí církevníci, fanatikové, klerikálové. Naše české sebevědomí je víc než kultus formy, vrozený plemeni latinskému. Jen ať dr. Jelínek řekne, co na př. čistý vyznavač formy má z Husa? Co má z Palackého? J. H.

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALGOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

III.

Neděle.

Jakmile ráno zavzněl zvon, Nat vyskočil z postele a s velikou radostí oblékal se do šatů, vedle lůžka na židli pro něho připravených. Nebyly nové, byly trochu obnošené, po jednom z bohatších hochů. Paní Bérová schovávala všecka taková vypadlá péra pro opelichaná kuřata, která vítr zavál někdy do jejího hnízda. Sotva že hoch byl oblečen, zjevil se ve dveřích Tomášek v nových šatech a čistém límci, aby dovedl Nata dolů ke snídani. Tam slunce plným proudem svítilo na pokrytý stůl, a na stádo hladových veselých hochů kol něho. Nat postřehl, že všichni byli mnohem čistší a spořádanější než večer a každý stál tiše u své židle. Robínek stál vedle tatínka a začal odříkávat krátkou modlitbičku dle německého zvyku. Profesor Bér byl rodem Němec a učil svého syna ctít zvyky svého národa.

Potom všichni zasedli k hojné nedělní tabuli. Měli kávu, maso, pečené brambory místo obyčejného všedního snídaní: chleba a mléka. Povídali o překot a při tom vesele pracovali vidličkami. Měli dnes mnoho na starosti. Pro neděli byly k učení nazpamět zvláštní úkoly, potom bylo třeba ujednat kam půjdou odpoledne na procházku a obyčejně se hned při snídani rozvrhla činnost na celý příští týden. Nat poslouchal a myslil si, že neděle je opravdu velice krásný den. Měl rád klid, a dnes nade vším jakoby se vznášelo jakési ticho a to se mu velice líbilo, neboť přes drsný život, jaký až posud vedl, hoch měl jemné nervy hudebně nadaných lidí. Nuže, hoši, udělejte každý své nedělní práce a buďte připraveni, až omnibus (v Plumu říkali „bus") pojede kolem, řekl pan Bér. Sám též odešel do studovny, aby si připravil knihy pro pondělní vyučování.

Všichni se rozprchli za svými povinnostmi: každý měl nějakou a bylo od něho očekáváno, že ji dostojí. Jeden přinesl vodu, druhý dřevo, utíral schody nebo doběhl někam s posilkou paní Bérové. Někteří krmili domácí zvířata nebo byli s Fanoušem ve stodole. Dézy umývala nádobí a Jeník je utíral. Dvojčata pracovala ráda spolu a hoch byl již z domova uvykl v domácnosti vypomáhati. I Tedoušek, drobeček malý, měl úlohu: skládal ubrousky, a zastrkoval židle na místa. Asi půl hodiny hoši pobíhali sem tam jako včely v úle. Čekali na dostavník. Konečně přijel.

Tatíček, Fanouš a osm nejstarších hochů do něho vstoupili a jeli do kostela, do města tři míle vzdáleného. Nat zůstal doma, protože kašlal, ještě se čtyřmi malými hošíky. Zažil krásné nedělní dopoledne ve společnosti paní Bérové. Vypravovala jim povídky, předčítala jim, učila je písničkám a rozmlouvala s nimi. „Tohle je můj nedělní pokojíček", pravila uváděj ic je do malé světničky a ukazujíc jim přihrádky plné knih, obrazů a předloh, velkých i malých denníčků a papíru ku psaní, které tam měla. Potom se obrátila k hochovi:

„Hleď, ráda bych, aby moji hoši si zamilovali neděli, aby cítili že jest dnem klidu a míru. V něm si odpočinou od školních prací a hlučné hry. Mají se po tichu a klidně bavit a získávat něco z důležitějšího učení, nežli jest školská moudrost. Rozumíš mi?" dodala, upírajic zrak v pozornou hochovu tvář.

„Myslíte asi, že máme být dobří," odvětil po krátkém rozmýšlení.

„Ano, být dobří a milovat dobro. Těžká práce to někdy bývá, vím sama ze zkušenosti, ale my jsme zvykli jedni druhému ve všem pomáhat," pokračovala, sundavajíc velkou s polovice popsanou knihu. Otevřela ji na stránce, kde shora bylo napsáno jedno slovo. „Hle, tu je mé jméno," zvolal Nat udiven a zvědav. „Ano, mám zde pro každého hocha jednu stránku. Zapisuji tam, jak se celý týden choval, a v neděli večer mu to ukážu. Kdo byl nehodný, nad tím se trápím, ale u koho je stránka plná hezkých věcí, z toho mám radost... Ale ať tak neb onak, všichni naši hoši vědí, že si přeji pomoci jim, a snaží se pracovat, jak nejlíp dovedou, z lásky ke mně, a k tatíčkovi."

(Pokračování.)

Listárna redaktorova. Dostávám pro Besedy Času příliš mnoho prací; ani dvacátý díl z nich nemůže být uveřejněn. Bez přepínání mohu říci, že jsem za podzimní a zimní měsíce přečetl metrický cent rukopisů. Zisk z toho pro Besedy Času malý a osobní potěšení ještě menší, ačkoli upřímně se raduji, najdu-li zákmit myšlenky nebo jiskřičku nadání v práci zasílatelů mně neznámých. Ale někteří spisovatelé a překladatelé jsou velmi obtížní. Jsou takoví, kteří ve 14, v 8 dnech žádají za odpověď; ba někteří uložili mi už také lhůtu do tří dnů. Jiní žádají, abych jim potvrdil, že práce došla; abych ji dodal časopisu jinému neb aspoň poradil, kam ji mají zaslat. Dovoluji si prosit pány spolupracovníky, aby měli se mnou aspoň takovou trpělivost, jakou já mám s nimi. Počkat a dočkat se. Ostatně všechno doléhání a bombardování je marné; o tom se už přece mnozí přesvědčili.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 21. dubna 1911. Číslo 16.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

Z BÁSNÍ PETRA JAKUBOVIČE.

(† 30. března 1911.)

Z ruštiny přeložila Marie Klimová.

„Tyto písně vínkem z růží asi
nikdy neověnčí mého čela,
plynuly mi jako slzy s řasy,
krev je pěla, jež mi v srdci vřela.
. . . .

Peju vám, jichž duše věčně mladá
bolest bratří jako svoji cítí.
. . . .

Pěvci lásky citu laškovného
nechať starají se o umění,
o velkém já zpívám utrpení
pokolení bohem prokletého.“

(Z „Věnování.“)

Ó kdybych veršem vládnout znal,
tak mohutným a působivým,
jak boží hrom by rozléhal
se nad tím lidstvem haštěřivým!
A srdce proudem mojich vět,
by mužnější a tvrdší byla,
by nechvěla se, netruchlila,
a v pravdy, lásky čistý svět
by novou naděj slabým vlila.
Ó, nedbal bych jak světlý duch
ni zákazů, ni hradeb klatých
a moje píseň volně v sluch
by v chaty žebrákovy puch
i do paláců zněla zlatých
a hlásala tam novou říš,
kde zmlknou kletby zloby staré,
kde ve bratrské lásce jaré
přisednem k hodům štěstí blíž!
A v lidstva ráj ten vytoužený,
jejž v prorockých jsem vídal snech,
rod rabů smutný, zubožený
bych sezval z koutů světa všech.
Na slavnost šel by z mrtvých vstání
svátečním rouchem oděný
a shodil by rab znavený
tíž okovů i pohrdání!

Ideál.

Jak maják svítí nám nad hlubinami moře,
ráj tichý slibuje po cestě plné běd,
jak volal k duši by, jíž trápí stesk a hoře:
„Jen v před! Pluj bez oddechu v před!“
Však kdo je vůdce náš a širou temnou nocí
kam chvatně cílí tak? Kdo, smělý, jeho líc
zřel ve snu? Úchvatná kouzelnost čaromoci
    však hrůzná ještě víc:
A čemu v pokoře snad klaněli se včera,
dnes v prach se rozlétlo a rozprchlo se snem
a dnes co zločin snad a hřích a zpronevěra,
    je zítra svatým zákonem.
Čest, rozum, svoboda, otčina, láska, víra . . .
kdo spočte obrazů a jmen tvých četný roj?
Ty pálíš oběti, fanatik pro tě zmírá,
ty vedeš hrdiny v krvavý slavný boj!
Svět toužil po tobě! . . . Tvé hřbitovy tu strmí,
ty s čistým poroučel a svatým na smrt jít - -
a zůstal's bez viny . . . Tys vzduchem, sluncem krmí,
tys radost života, bez níž je těžko žít!
Až věnec bude již s svatyně lživé shozen
před světlem rozumu, až zhyne zloby říš,
ty z jejich rozvalin, jak fenix znovuzrozen
    své čisté čelo vynoříš!

Veselý paprsek

Veselá zář zlatá slunečního světla
na chvilečku kdysi v temná místa slétla,
spočinula v okně vězení.
Vězňovu skráň smutnou potěšila s výše,
na zemi že vše již bujnou vesnou dýše,
na světě že vše se promění

„Okovy jsem sňala s bujných bystřin hravých,
zelenavé pýří hladím luhů smavých,
protírá les oči v zeleni,
v lazurná vod jarních zrcadla se dívá,
skřivánčí už píseň krajem hlaholívá,
na světě teď vše se promění!“

Pod okénkem právě přítulně a čile
proletěl roj ptáčat křiče rozpustile,
nejvyšší že čas je k hnízdění,
sluněčkem že teplým polní tráva zkvete,
hlásal jásavě, že v ptáčat volném světě
na jaře se všecko promění.

Najednou tu bylo duši umučené,
dávno ubité a dávno mrtvě němé

v okovů svých tesknému řinčení
jak by, — bůh ví odkud, — ústa prorokova
pěla věštící a vytoužená slova:
„Na světě se všecko promění!“

*

Potomstva přísný bude soud! . . .
Či život příjemný je sen,
či sluch je tupý postihnout
hlas dobra nebo bratří sten;
výmyslem prázdným komu jsou
bratrství, otčina a čest,
— kdo trpíš, setři slzu svou, —
ten věkem příštím souzen jest!

Potomstva soud je spravedliv:
od dobrých zlé si oddělí,
on uzná světlé práce vliv,
i hoře tíž, kdo trpěli,
sten obětí, slz hořký proud,
vše bude správně sčítati
potomstva spravedlivý soud
i zlem i láskou odplatí.

—=o=—

BĚLA ŠINDLEROVÁ.

Napsala B. V.

Dnes se rozlítostnila. Velmi se rozlítostnila a přála si, aby nikdy už nemusila do školy vkročit — Běla Šindlerová, nejmladší učitelka.

Vypadala tak mladounce, že se na ni každý díval jako na školačku. Prohlíželi si ji, protože byla hezká a dívala se divně — na všecky a na nikoho, protože nosila hezkou kabelku, hezky zahnutý klobouk, všecko na ní bylo hezké a všecko jí slušelo. — Běla Šindlerová jela prvně do školy, do vzdáleného předměstí pražského, jako výpomocná učitelka, zastat ochuravělou slečnu Moudrou. Vskočila do vozu elektrické dráhy a sedla si do rohu na své místečko.

Obalené větve, telegrafické tyče, domy, vše jakoby se vracelo, jenom ona, která měla největší touhu vrátit se domů, nemohla; jela dlouho, stále přesedala, až konečně přijela ke škole. Velká budova ani nevypadala tak školsky se svou velkou divokou zahradou, nadýchanou vůní bezu. Ještě se Běla kolem otáčela, jakoby chtěla z nehybných zdí a rozhoupaných stromů vynutit jistotu, dřív než vejde, že se jí nebude stýskat.

Přišla pozdě. Už odzvonilo, už se i děti pomodlily. Řekl jí to ředitel jako jemnou výtku. A zastesklo se jí opravdu, bylo jí úzko, div ne do pláče. Vkročila do třídy, příliš ostýchavě, příliš tiše, zarazila se jako se zarážíme, vkročíme-li do prázdného chrámu, kde nám ohlas našich kroků teprve připamatovává, kde jsme. Rozhlédla se po třídě. Jak se styděla dětí! Zdálo se jí, že nemá žádného práva poroučet jim, ona, která by se byla nejraději se všemi točila, hodně, hodně, jak to dělávala o prázdninách. A zatím se musila vážně tvářit, aby se jí nevysmály, přetvařovat se, a to se jí nelíbilo. Ten pocit se opakoval; den byl jeden jako druhý.

Běla Šindlerová jezdila každý den dvakrát, podepřena v koutku elektriky, s očima divnýma, jež hleděly na všecky a na nikoho. Někdy se tomu i usmívala, že jede učit. Ne; až vstoupila do školních vrat — v té chvíli byla teprve učitelkou, ale mimo školu, když myslila na všecky milé lidi, když cítila v sobě tolik mládí, tolik nadšení, tolik dívčích plánů, tehdy byla vším, jen ne učitelkou. Ani neví, jak se to vlastně stalo. Jen se pamatuje, když byla sama ještě školačkou, že dostaly ve škole slohový úkol: „Čím chci býti?“ A tenkrát napsala docela rozhodnuta, s nadšením, že „chce dosáhnout nejideálnějšího cíle ženy — učitelství.“ Potom se jí doma ještě několikrát vyptávali a ona vždycky kývla radostně hlavou, že psala pravdu.

Nyní smýšlela jinak. Myslila si, že by se lidé měli rodit s lepším rozumem, aby si dle něho volili zaměstnání a aby nemusili tak často litovat. A že by učitelkami měly být jen osoby lhostejné, které žijí proto, že neumřely a ne bytosti plné života a snů.

Umínila si, že bude žít dvojí život: učitelka vkročí do školy, odbude přesně svoje povinnosti a Běla Šindlerová bude chodit do přednášek, do divadla, do koncertů, bude číst všecko, pozorovat lidi všude, kam přijde. Učitelství nesmí omezovat jejího mládí, ani jediná starost školní nesmí přijít ve chvíli, kdy už bude Bělou Šindlerovou. Nebude myslit nikdy na školu, musí být šťastna. Dvojí bytost — tak se rozřešila.

Běla Šindlerová jela v pondělí ve čtyři hodiny ze školy. Nedívala se kolem, nevšímala si zajímavých figurek, kterých bylo dnes ve voze dost a dost. Seděla tiše a myslila. Dnes se rozlítostnila, velmi se rozlítostnila a přála si, aby nikdy nemusila do školy vkročit. Jak se děti smály, radostně, s tvářemi rozpálenými těšením. Byly to dvě „jedničkářky“, první z třídy. Ptala se, proč jsou tak veselé. — Chvíle rozpačitosti, červenání, ohlížení po třídě, klopení očí. Ptala se znova a Černá konečně prozradila, že patnáctého už má zase přijít jejich stará slečna, že jim to slíbila, když odcházela. Bylo to docela přirozené, že se těšily, Běla Šindlerová to uznávala, ale přece jí něco stisklo hrdlo, že nemohla dlouho promluvit, a děti opisovaly celou hodinu z čítanky. Dlouhá hodina lítosti,

přemýšlení. Když se v přestávce třída vyprázdnila, zavolala „jedničkářky", aby zalily květiny. Musila mluvit, aby se vzpamatovala.

„Tak Černá, ty už se tolik těšíš, až odejdu?"

„Ne, slečno," řekla.

„Ale vždyť už počítáš, kdy přijde „vaše" slečna."

„Ba ne, vy jste jako slečna Moudrá. To Petrová řekla, že má radši slečnu Moudrou než vás."

Petrová se začervenala a začala se bránit: „Ba ne, slečno, to není pravda, já jsem jenom . . ."

„Ale proč bys jí neměla radši? Což je to něco zlého? Slečna je přece velmi hodná."

To řekla, a pamatuje se, jak na to zastihla vítězný úsměv Petrové, který platil její spolužačce a který jakoby říkal: Vidíš, slečna se mnou souhlasí, to sis toho vyžalovala.

O tom přemýšlela Běla Šindlerová v tramwayovém voze. Ne, nikdy jí nebudou mít rády „jedničkářky", protože ona nedovede být k nim v té míře milá, jak jsou tomu zvyklé. Něco se v ní vzepře, když je má chválit, když je má dávat druhým za vzor. Má nejradši děti nejhorší, nejšpinavější, ty, které se tak divně dívají, když je pohladí, jakoby nechápaly, že mohou být také někomu milé a které jakoby zakřiknuty neosmělí se přijmouti lásku, tak, jak se má přijmouti — radostně. Jednala zvráceně, právě proto, že věděla, že by jiný tak nejednal, a že by nevzhledné, nevědomé děti nepoznaly nikdy úsměvů a přívětivých slov, která je zjemňují.

To si myslila Běla Šindlerová v tramwayi. Přistihla se prvně, že myslila mimo školu — na školu. A všecko, co si umiňovala o dvojím životě, o dvojí bytosti, najednou bylo to tam. Škola ji chytla. Zapadla hluboko do rohu vozu s očima nešťastnýma, které četly jasně před sebou: Běla Šindlerová, učitelka.

—=o=—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

Teď, na chudém když hrobě otcově
se octnul zase skoro po roce,
již bolest drásavá jej nervala,
jen tichý stesk s ním na hřbitově stál
a oblíbená píseň otcova
mu tanula jak pozdrav z věčnosti:

„Šelmy vášní zuby cení,
vody života se pění,
bouře zuří krajinou —
naposledy vše se změní,
všecko dojde usmíření
za poslední hodinou.

Stichnou výkřiky i steny,
boj ustane rozzuřený,
všecky strasti pominou —
zlato pozbude své ceny,
pluh i palaš zkrvavený
za poslední hodinou.

Ale se vším zmizí taky,
co zde v žití nad oblaky
vznášelo tě výšinou —
nikdy milované zraky
nesvitnou ti skrze mraky
za poslední hodinou."

S tou písní v hlavě, hřbitov opustiv,
šel Prokop v zamyšlení do polí.
Nic nezřel kolem sebe, nevěděl,
kam obracel se, bloudě stezkami,
až náhle cos jej ze snů zbudilo
a vrátilo mu jasné vědomí.
Co, věděl hned, když rozhlédl se kol.
To bylo smírné kouzlo Polabin,
v něž kroky jeho zašly bezděky,
to byly dálky jejich zamlklé,
jež tichem svým jej ze snů zbudily,
to bylo oko jejich zádumy,
jež zadívalo se mu do duše
a přimělo ji, aby prohlédla.
V té chvíli stesk od něho odstoupil
a tichá radost zjasnila mu tvář,
jak přítele když náhle spatříme,
jenž nejdražší byl srdci našemu
a od něhož nás osud odloučil.

„Ó, pozdraveny buďte lučiny,
i vrby, nachýlené nad Labem,
i duby, zírající do dálky,
i olše, vazy, jilmy šumivé,
i zátočiny proudu labského,
i břehy rozervané, vysoké,
i tůně hlubin černých, tajemných,
i dálky, mizející v mlžinách —
buď, rodný kraji, vroucně pozdraven!"

Tak duše Prokopova jásala —
a pozdě večer prozářen a tich
se Prokop vracel domů z Polabin . . .

Co z jitra cítil, v chodbách koleje
když dávné jesuitské octl se,
kde staré gymnasium stan má svůj!

Bledého, útlého zřel hošíka
stát na chodbě kdes tiše u okna
a snivě na dvůr starý pozírat,
co zatím jiní hoši hemžili

se v družném hovoření sem a tam,
než náhle pronikavý zvonce hlas
je velitelsky do tříd zavolal;
Zřel plavých kadeří i studenta,
jenž z bázlivého vyrost hošíka
a těžké verše tajně počal psát
o fantasie vílách vysněných
a o krajinách nikdy nezřených,
kam touha nezkojená vedla jej
a plápol sedmnácti jarých let.
Teď hošík, student mužem vrací se
v ty chodby, síně, plné vzpomínek
a plné kouzla zašlých jarních let.
Teď s těmi přichází sem pracovat,
kdož učiteli jeho bývali,
k nimž pohlížíval s úctou upřímnou
anebo aspoň s bázně zachvěním.

Jej vlídně vítal starý ředitel,
kmet nízký, těla zavalitého
a oček drobných v tváří dobrácké,
jež k přísnosti se jenom chmuřila,
než marně snažila se zakrýti
odlesky srdce z míry dobrého.
Však jinošíkům nikdy nebýval
on ředitelem, než jen „dědečkem“ —
a dobře přiléhává z pravidla
vtip studentíků, který vymýšlí
svým profesorům jména pobočná
dle vlastností a stupně důvěry,
již hoši k učitelům chovají.
Tak přírodních jim tajů vykladač
byl „slonem“ podle obří postavy,
učitel vážný mathematiky
zas jméno Archiméda měl,
že stále chodil jako zamyšlen,
jak v záhady své vědy ponořen —
a jiní jiná příjmí dostali.
Jen jeden tehdy neměl přezviska:
to řeči mateřské byl učitel
a historie věrný tlumočník,
jenž také o zemi jim vykládal,
o jejích krajinách a národech.
Ač nebyl nadán duchem plamenným,
jejž dovedl by v slova vložiti
a zanítit jim srdce jinošská,
přec vážný jeho výklad jímal je
svou obsažností hojnou, bohatou,
svým ovládáním látky do hlubin,
svou reálností pádně mluvící.
On učil je vždy k jádru pronikat
a cetek nedbat planých, vedlejších,
on pravdivě je učil nazírat
i tam, kde cit by snadno zavésti
je mohl k pojímání křivému,
jež po jejích snad přání bylo by,
však s pravdou nebylo by ve shodě.
Ten símě v duši Prokopovu vsil,
jež v Praze vzpučelo a vzrostlo,
i zavedlo jej v nový tehdy proud —
ten rádce nyní byl mu ochotným
a posluchačem vlídným, vnímavým
o Prahy vzruších, mladém proudění,
jež bralo se již valným řečištěm
a rozlévalo se i na venkov,
do tichých českých měst a městeček
i konalo zde kvasu úlohu.
I katecheta starý ještě byl
zde, řádu piaristů bodrý kněz,
poctivý Hanák statné postavy,
ze staré školy ještě duchovní —
též on uvítal vlídně Prokopa,
nic nevadilo knězi dobrému,
že Rybář páterem byl vyklouzem.
Sic později, když často sborovnou
se rozléhaly hlasné hovory,
jež mnohdy v půtky přecházely tón
a v nichž své Prokop hájil názory,
jimiž se hlásil k „mladých“ táboru —
kněz v nesouhlase hlavou potřásal,
však nikdy neodpíral bojovně;
se shovívavým jenom úsměvem
klepával Rybářovi na rámě
a říkával: „To mládí mluví z vás —
my všichni takými jsme bývali.
Což na tom, jiný směr že volíte,
než cesta jest, v níž vžili jsme se my
my také proti starým bouřili,
a mládí věru jiným nebude.“ —
Byl Prokop tedy v novém životě,
a ten jej celého tak zaujal,
že míjely mu rychle hodiny,
v nichž studentíkům učitelem byl,
že dny míjely, týdne, měsíce,
že než se nadál, zima minula
a jaro zasmálo se po kraji.
Vzlét skřivan v rozjásání k nebesům,
kos volal silným hlasem z Polabin,
mladistvá zeleň zvala do polí
a bílé květy štěpů do zahrad.
Vše vůkol bylo plno klíčení,
vše bylo plno mízy proudící,
vše plno touhy silném po zrůstu
a po rozkvetu v slunci zářivém.

Zas poprve zřel Prokop po letech
ten květný zázrak, jaro v přírodě.
Zas mohl svěží zeleň sledovat
od chvíle, kdy se tlačí z pupence,
kdy na stromy jen hebkým závojem
se chytá, mlhou lehce průsvitnou,
až po dobu, kdy v roucho nádherné
se změní, pod nímž sladce tušíme
kypící ňadra mladé přírody.
Zas kouzlům této krásky vzdával se,
tak jako blahých za studentských dob,
kdy do přírody chodil studovat,
slov knihy školní smysl pochopit —
vždyť luzná krasavice příroda
se na něj smála všude s polí, luk,
vnad svojich kouzlem hocha jímala,
hruď plnila mu touhou tajemnou
a činila jej v duši básníkem.

V ty doby slastné rád se navracel,
rád bloudil zase týmiž stezkami,

jež vábívaly hocha před lety —
a s úsměvem i na to vzpomínal,
jak na těch cestách toužně vyhlížel
svou první, mladou lásku studentskou.
To bylo v topolové aleji.
Tam Eva chodívala s tetou svou,
štíhlá její, vábná postava
i černých očí kradmé pohledy,
vždy jako snivě, měkce zamžené,
v síť lásky studentíka lapily.
Ať kudykoliv bloudil stezkami,
vždy v aleji se octnul na konec
a s nepokojným srdce tlukotem
té chvíle čekal, v stínu topolů
až objeví se dívka s matronou
a zjevem svým jej luzným oblaží
a snad i očí tajným pohledem.
Tak denně zraky jich se střetaly,
a Prokop již se čísti domníval
řeč tichou lásky v očích dívčiných.
To dodalo mu v posledi odvahy,
že při setkání něžně pozdravil.
Pták z prsou hrozil z prsou vyletět
tím náhlým odhodláním studenta —
a ještě více slunným úsměvem
i dívčí hlavy vábným úklonem,
jež byly studentovi odměnou.

—=o=—

AKSAK:

PLETKY.

Navštívil jsem přítelkyni; mladou učitelku. Hovořívali jsme vždy jen vážně, myslím jako dva rozumní lidé, kteří nepozorují ani rozdílu pohlaví. Náhle mi napadlo, že je dosti hezká. Má bohaté tmavé vlasy, těžká víčka, veliké modré oči s tmavými kroužky. Nebylo by dobře ji zlíbat? Šel jsem k ní s úmyslem: prozkoumati půdu. Věděl jsem, jak ráda poslouchá moje zpívání. I zpíval jsem zamilované písničky.

Dala se strhnouti a zpívala příjemným altem ještě zamilovanější písně.

Potom jsem řekl: „Potkal jsem dnes Andu R., tu, která měla poměr s kolegou K. Vyprávěl mi kolega, jak ta uměla krásně milovat."

Po těch slovech čekal jsem probuzení touhy —

A skutečně. Mladá moje přítelkyně, která dosud nemilovala, pojednou zčervenala (byla dosti rozkošná při tom), zpívala podivným, vášnivým hlasem kuplet o lásce a pak řekla: „Je jenom přítomnost. Je třeba užít přítomnosti a nehledět ani vpřed ani vzad."

To znamenalo: Snad tě ani nemám ráda, ale milujme se! Zkusme, zda to půjde. Byl jsem náhlým tímto vítězstvím tak ohromen a téměř zhnusen, že jsem se nemohl hnout s místa. Nechal jsem ochladnout nadšení své přítelkyně a s hlubokou poklonou jsem odešel, abych se již nevrátil. —

Seznámil jsem se později s dívkou dosti sčetlou, která ve mně viděla muže silného ducha. Vše, co jsem konal, zdálo se jí silné a dokonalé. Věřila mi, i měl jsem ji trochu rád. Stýkali jsme se velmi často, tak že mně i nuda přepadala. Říkal jsem: Nemiluji vás, ale mám vás rád. Milá dívka byla by pro mne učinila vše možné i nemožné.

Až jednou . . .

Ona procházela se po korsu s velmi elegantní společností.

Zastesklo se mi po ní nějak; šel jsem také na korso vyhledat ji. Byl jsem však tak neopatrný, že jsem se ani neoholil a špatně jsem si oprášil kabát.

Potkali jsme se. Chtěl jsem ji oslovit, ale tu jsem si vzpomněl, že jsem neoholen, zaprášen, kdežto ona je dnes velmi elegantní. Nemohl jsem vypravit slova, vyhlížel jsem velmi sklesle.

Ona se usmála významně, nepoděkovala ani na můj pozdrav a odešla s elegantní společností.

Pochopil jsem, že naše přátelství je u konce. Ale právě tento hloupě „ztracený dukát" mne lákal.

Vyznal jsem jí nesmírnou lásku. Řekla jen: „Nevěřím vám nic!" Všecko moje konání zdálo se jí malé, nízké!

Tak ztratil jsem přítelkyni na maloměstském korse o desáté hodině dopoledne.

Zbývá otázka: Kdo z nás byl vlastně komičtější?

—=o=—

PETR JAKUBOVIČ-MELŠIN.

(Dokonč.)

Když čtu Ve světě vyvržených, Mladost, Pastorky života a jiné povídky Melšinovy a básně P. J. — praví J. Ignatov v Ruských Vědomostech — vzpomínám si na výrok, který je nám všem znám z let gymnasiálních. Vzpomínám si na onoho nešťastného zajatce, jenž svůj strašný úděl snesl se suchýma očima, ale zaplakal při pohledu na útrapy svého soudruha. „Nad neštěstím svého soudruha mohu ještě plakat — vysvětloval udiveným tazatelům — ale mé vlastní hoře je tak veliké, že pro ně nemám slz." Zdá se mi, že neštěstí Jakubovičc-Melšina — a pod jeho neštěstím musí se vyrozumívat záhuba oněch ideálův a onoho díla, s nímž svázána je mladost jeho — bylo tak veliké, že pro ně spisovateli nestačilo ani slzí ani sil; avšak neštěstí druhých, soudruhů, nikoliv soudruhů v díle, ani v ideálech, ale v útrapách, vyvolalo u něho ony slzy a ona slova, která učinila jméno jeho známým v literatuře.

Stržen byv již v ranné mladosti do boje politického, upadl rychle do světa vyvržených a pro-

živ tam dlouha léta jako člen „pokolení Bohem prokletého,“ Jakubovič nosil v sobě moře niterních slzí, ohromné množství utrpení. Ale ani ve svých básních, ani v dílech, kde líčí příbuzná strádání inteligentův, nemohl vyslovit celou velikost vlastního utrpení, nemohl nalézti dostatečného výrazu pro to, aby dotkl se srdcí mimoděčnou silou. Nestačilo mu na to vřelosti, neměl dostatečné síly. Než sotva že pohled jeho padl na soudruhy ve světě vyvržených, dostavila se mu potřebná slova a „neštěstí soudruhovo“ vyvolalo do života onen pramen uměleckého tvoření, jenž ihned vysychal a bledl, jakmile autor znovu přešel k tomu, co mu bylo blízké a nejdražší.

Vezměte ony hlavy ve Světě vyvržených, které věnovány jsou politickým vězňům, t. j. všemu tomu, co bylo autoru blízké i drahé, a uvidíte, jak jsou neživotné a umělé, když srovnáte je s tím, jak autor vylíčil zločinné vyhnance, jemu jistě mnohem vzdálenější. Nechtěje obnažit svatyně duše své, bojoval s nevyhnutelností mluvit, i nenalézal výrazů odpovídajících síle svých citů, a tak mimoděk oslaboval sám sebe. Na to, aby byl lyrikem, jenž otřásá mocí svého slova srdci lidskými, Jakubovič příliš mnoho trpěl: přebytek citů nezřídka klade na ústa pečet mlčení.

Stával se teprve silným, když od lyriky přešel k vyličování skutečnosti. Ve světě vyvržených je nejlepším dílem jeho a v tomto nejlepším díle jsou nejvýmluvnější stránky věnovány typům zločinných vyhnanců. Kdo ze čtenářů této knihy nepamatoval by se na velkolepé stránky, kreslící duševní stav mladého Kyrgize Marazgalího, odsouzeného za útěk od vojska na dlouhá léta do vyhnanství. Melšin byl první, jenž po Dostojevském odvážil se vystoupit s líčením vyhnanství, a od Dostojevského nebylo spisovatele, jenž by vylíčením tohoto života byl způsobil tak silný dojem u čtenáře, ačkoliv popisy vězení v poslední době byly tak hojné. A tento dojem nezakládal se v tom, že by Melšin mluvil o nových věcech, když staré, popsané Dostojevským byly již dobře zapomenuty, nýbrž v tom, že v jeho obrázcích bylo cítit slzy, vynucené „neštěstím soudruhovým“.

Jakubovič přinesl do vyhnanství a vložil do svého spisu onu lásku k člověčenstvu, která jej oduševňovala od nejrannějších let mladosti, a která byla pramenem jeho neštěstí, jakož i neštěstí celého „pokolení prokletého Bohem“. Ale díky této lásce objevil ve středu vyvrženců onu duševní krásu, jež skryta zůstává lhostejným lidem a jedním z pozoruhodných obrazů takové krásy byl již vzpomenutý mladý Kyrgiz Marazgalí. Autor Světa vyvržených nebyl důsledným přívržencem učení o „jiskře boží“, zářící i v nejnižší bytosti, ale láska k lidem působila, že pozorně hledal dobro uprostřed padlých, a táž láska dodávala stránkám, na nichž líčil lidi padlé, způsobilosti budit ve čtenáři hlubokou soustrast k lidskému neštěstí.

Když z tohoto světa přejdeme k básním P. J. — k básním, které přes to, že do nich autor nemohl vložit ani malou část svého skutečného utrpení, vyšly přece v sedmi vydáních, měli tudíž velký počet čtenářů — když tedy k nim přejdeme, budeme míti stále na mysli, že muzou jejich byla temnota kazemat a řetěz s provazem — že byly strunami jejich lyry. Nejen že nelze je jaksi posuzovat bez člověka a jeho tvrdého údělu, nýbrž ani bez zřetele na těžký los celého pokolení a na strašný osud ruských nadaných lidí. Není tu rhetoriky, není tu obrazův vytvořených rozpálenou fantasií, jež by neodpovídaly skutečnosti. V těchto básních je vše pravda, je vše — hrozná realnost. Když autor praví: „Kde jsou vysoká vzplanutí, sny o pravdě, o dobru? Předčasný hrob jste si našly ve vězeňské kobce,“ — nepotřebuje vymýšlet smutných slov a hrozných obrazů, aby překvapil čtenáře, stačí, když nakreslí maličký růžek obrazu:

Tam, kde chladem oblity
hory výší se kruhem —
zneosobněni, oholeni,
v okovech, pod bodákem —
v polosvitu šachty dusné,
nelitujíce síly ruk,
vrtáme tu žulu bezcitnou
monotonním „fuk“, a „tuk“!

A čteme-li verše P. J., slyšíme toto monotonní „fuk a fuk“, jakoby přitloukalo víko rakve nad mladými snahami, nadějemi a sny básníkovými. A to, co nám nedopovídá srdce autorovo utrpením příliš přeplněné, doplňujeme si sami z hloubi svých vlastních, hrozným osudem básníkovým rozrušených srdcí.

V údělu Jakubovičově je — osud tak mnohých nadaných lidí našich.

Širý svět zdál se být těsný,
světem stal se — žalář vězni.

*

Většina ruských listů nazývá Jakuboviče posledním občanským básníkem. Poezie jeho byla příbuzna s poesií Někrásova a Nadsona, mezi nimiž umísťuje kritika i jméno Jakubovičovo.

Jako kritik Ruského Bogatstva P. Griněvič měl značný vliv na mladé básníky ruské. K začátečníkům byl velice laskav, pln dobré vůle a přátelských rad. Tam ze Zabajkalí, z dalekého Kurganu odpovídal láskyplně na balíky veršů za ním posílané. Rozebral pozorně každé slovo rukopisu a odpovídal neznámým dopisovatelům dlouhými, přátelskými listy.

V jednom z takových dopisů radil autorovi, aby nespěchal s otiskováním svých veršů, ale aby jen pokračoval:

„Tážete se, proč máte pokračovat? Proto, že snad později — kdož ví — okolnosti života rozehrají v duši vaší ještě nějakou novou, originální a vlastní strunu, a z vás stane se pak skutečný básník. Vždyť na př. i Někrásov nejednou hledal svou dráhu. Domníváte se úplně zbytečně, že pokud se tkne svěžesti a bezprostřednosti, nenapíšete již ničeho lepšího nynějších veršů. Proč?

Povím Vám malou, ale poučnou historku. R. 1878 přišel z venkova zelený mladík, ovšem se sešitem veršů, a pustil se přímo k nebožtíkovi Ščedrinovi. Verše byly velice špatné — slabé formou i obsahem. Ščedrin je, rozumí se, zamítl; ale na otázku mladíkovu, má-li psát verše dále, nebo toho nechat, — odvětil: „Pokračujte“. — Z mladíka nestal se, pravda, veliký básník, ale něco se z něho přece stalo“ — prozrazuje Jakubovič, neboť sám byl oním zeleným mladíkem. — —

Pohřbu Jakubovičova účastnila se hlavně mládež vedle vynikajících spisovatelů, vědcův a politiků (Korolenko, Miljukov, Karjejev mimo mnohé jiné). Policie strhala s četných věnců rudé stuhy a zatlačila několika tisícihlavý průvod do postranních ulic; kordon policistů bděl nad pořádkem.

P. F. Jakubovič byl pohřben na Volkově hřbitově v oddělení literátů a umělců, po boku literárního historika Skabičevského.

BRONISLAVA HERBENOVÁ:

—=o=—

DROBNOSTI.

Jak čínští redaktoři odmítají rukopisy. „Četl jsem Vaši práci a jsem jí nadšen. Ano, přísahám při popelu svých předků, že ještě nikdy v životě jsem lepší práce nečetl. Proto se obávám, kdybychom ji vytiskli, že by se tak zalíbila Jeho Veličenstvu našemu vznešenému Císaři a Pánu, že by nám přísně zakázal tisknouti věci, které by se Vašemu znamenitému dílu nevyrovnaly. A protože v nejbližším tisíciletí asi sotva bude napsáno básnické dílo takové mohutné síly, vracíme Vám Váš rukopis s nevýslovným politováním a prosíme Vás snažně, abyste nám laskavě odpustil.“

Starý pan rechtor. Dne 11. dubna 1911 pochován byl ve svém dlouholetém působišti Bánově na Moravě nadučitel Josef Haluzický. Patřil svou výchovou i působením svým do starší generace učitelské, jejímž údělem bylo mnoho pracovat a ještě více trpět. Rodák z uherského Holíče vystudoval nižší reálné gymnasium v Uherském Hradišti, když těžce si byl nastřádal něco grošů k počátkům studií. Praeparandu t. j. učitelský ústav vychodil v Trnavě, kde nabyl způsobilosti vyučovati česky, německy i maďarsky. Vyučoval pak za pětizlatový plat roční, za byt a za to, co si vyhrál na varhany a vyzpíval při pohřbech, na různých místech uherského Slovenska — půl roku učil i na maďarské škole — a v roce 1872 přestěhoval se trvale na Slovácko moravské, kde působil v Záhorovicích, Horní Lidči, Bzové a v Bánově. Na poslední stanici přišel, když ještě při počtu 200 dětí byla jediná třída při celodenním vyučování. Vyzván byl přímo okresní školní radou, aby tam šel povznést zanedbanou školu. A za dvaatřicet let (od roku 1879) jeho působení vyrostla škola bánovská na čtyřtřídní se třemi pobočními třídami. Vedle horlivé činnosti učitelské, o níž svědčí dvě pochvalná uznání zemské školní rady, účastňoval se i jinak života veřejného. Přes třicet let byl i poštmistrem bánovským. Přes třicet let obveseloval svůj pracovitý, přísný, abstinentský (nepil lihovin, nekouřil) život hrou na varhany, což bylo vášní skoro všech starých rechtorů a proto jim bylo těžko poslechnout organisačních příkazů nové generace — nevarhaničit! Ve vzdělání viděl největší oporu svého okolí a dokázal to i skutkem: svým dětem poskytl všem vzdělání, jak jen bylo možno: nejstarší syn Bohuš je profesorem na české státní reálce v Brně, mladší Otto profesorem na gymnasiu v Kyjově, nejmladší Viktor posluchačem exportní akademie. A že chápal i volání po právech ženy, patrno z toho, že dcera jeho věnovala se úřadu poštovskému. Práci pro povznesení obce věnoval mnohou hodinu, byl po celých třicet let členem obecního výboru bánovského a za své zásluhy jmenován i čestným občanem bánovským. Vděčnost svou starému panu rechtorovi dokázal při poslední jeho pouti nejen ohromný zástup jeho žáků, starých i mladých, nýbrž i členové úřadů a kolem sta učitelů z celého okolí, již zpěvem doprovázeli nebožtíka do nového jeho domova, dr. Veselý, majitel Šaratice a mn. j. A tak zaslouží jistě mrtvý „pan rechtor“ slov, jež o něm napsal v dopise jeho žák a kolega: „Nežil nadarmo, kdo ryl tak hlubokou brázdu za sebou jako on... Chtěl bych jednou umírat s tím pohledem na vykonanou svou práci ve škole, v rodině a ve společnosti jako on...“ L. N.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALGOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

III.

Neděle.

(Pokračování.)

Za jejími řečí hleděl Nat na protější stránku, snaže se zachytit, co bylo napsáno pod Tomáškovým jménem zrovna na protější stránce. Ale paní postřehla jeho pohled a zakroutivši hlavou obrátila list, řkouc: „Ne, ne! Co napíšu, smí číst jen ten, koho se týká. Tohle je má kniha svědomí: jen ty a já budeme vědět, co jest napsáno na stránce pod tvým jménem. Budeš-li příští neděli mít radost, nebo budeš-li se stydět, závisí na tobě, milý hochu! Těším se však, že pod tvým jménem budou stát samé hezké věci. Budu hledět zde v novém místě pro tebe všecko ulehčit a budu spokojena, dovedeš-li zachovati těch několik našich pravidel, budeš-li se snášet s ostatními hochy a naučíš-li se něčemu.“

„Pokusím se, paní Bérová,“ řekl hošík a zarděl se. V tu chvíli přál si s celé duše, aby paní se „netrápila“, ale „měla radost.“

„Ale vždyť to je moc práce o tolika hoších psát“, dodal potom, když zavřela knihu a poklepala mu přívětivě na rameno.

„Pro mne je to zábavou, někdy opravdu nevím, co mám radši, zda chlapce či psaní.“ A rozesmála se setkavši se s Natovým vyjeveným pohledem. „Vím, že mnozí lidé považují chlapce za obtíž. A proč? Proto, že jim nerozumějí. Já ano, já jim rozumím: a dosud jsem

se nesetkala s hochem, abychom si spolu dobře neporozuměli, jakmile se mi podaří, dotknouti se některé jemné struny jeho srdce. Věru, že bych si ani nedovedla život bez svého houfečku mazánků představit. Co myslíš, Tedoušku?" a paní smějíc se, vyzdvihla svého malého šibala vysoko do vzduchu. A právě včas: neboť měl chuť vstrčiti velký její kalamář do kapsičky u zástěrky. —

Nat dosud nic podobného od nikoho neslyšel a nevěděl tedy, má-li paní Bérová o kolečko víc, nebo je-li to opravdu nejhodnější paní na světě. Ale ihned se v mysli naklonil ke druhému mínění — přes všechny její podivnosti. Měla snad své zvláštní libůstky, ale — hned postřehla, po čem touží chlapecké žaludky a obyčejně naplnila dětem talíře, dříve, nežli se odvážili o něco poprosit. Smála se s nimi někdy jim žertem vykrákala za uši nebo jim poklepala na rameno, což se zvláště Natovi velmi líbilo.

„Teď bys třeba mohl sejít do školnice a cvičit nápěvy některých našich písní. Dnes večer si zazpíváme," řekla náhle paní a uhodla tak právě, co Nat by byl nejraději dělal. Když byl se svými houslemi sám, cítil se úplně šťasten. Rozložil si noty do okna, sluncem ozářeného, a cvičil staré kostelní melodie.

Slunce jasně svítilo a ve školnici bylo tak veselo, celá krajina zářila, — hoch pak zapomínal pro krásnou přítomnost na strastnou minulost. Když chlapci se vrátili z kostela a bylo po obědě, každý rozešel se do svého koutku, jeden četl, jiný psal psaní domů rodičům. Ve tři hodiny všichni se vypravili na procházku. Mládež potřebuje pohybu, a na těchto procházkách hleděl se profesor přiblížit duším a srdcím svého houfečku. Ukazoval a vysvětloval jim díla Prozřetelnosti a učil mladé své posluchače čísti v knize přírody. Šel pokaždé s nimi, když podnikali nějakou výpravu do okolí, a děti četly pod jeho vedením kázání o božské všemohoucnosti. Četly je na rostlinách, kamenech a ve vodě, a učily se hledat a nalézat krásu a dobro ve všem.

Paní Bérová se dvěma synáčky jezdívala v neděli do města k matce. Celý týden bývala zaměstnána, a toto byl její jediný výlet a odpočinek. Nat zůstal doma s Tomáškem, který se nabídl, že ho provodí po domě. Kuchařka měla pozor, aby něco neprovedli, neboť ačkoliv Tomášek byl jeden z nejdobromyslnějších hochů, přece se mu nesmírně často něco „poneštěstilo" a žádný vlastně obyčejně nevěděl jak.

„V domě jsi už viděl všecko, že?" tož teď se půjdeme podívat do zahrady, do stodoly a na zvěřinec."

„Co, na zvěřinec?" zeptal se Nat, když spolu s Tomáškem klusali kolem domu.

„Víš, my máme každý nějaké zamilované zvíře ve stodole, a tomu říkáme náš zvěřinec. Tu je to, hleď! Jak se ti líbí mé morče? To je krása, co?" a Tomášek pyšně představoval jeden z nejošklivějších druhů těchto jinak dosti hezkých zvířátek.

„Mně jednou chtěl jeden hoch dát morče, ale já ho neměl kam schovat a tak jsem si je nemohl vzít. To bylo ale bílé s černou skvrnou, krásný samec, možná, že bych ho ještě dostal, kdyby's ty ho chtěl," dodal Nat, cítě, že by se měl Tomáškovi za jeho pozornosti nějak odvděčit.

„Oh, to bych byl rád, kdybych je dostal! Víš, potom bych ti tohle svoje dal a krmili bychom je spolu. Tyhle bílé myšky jsou Robinkovy, dostal je od Fanouše. Tihle králíci jsou Edovi, a na druhé straně Jedlíkovi. Tamhle v té bedně má Jeník hrdličky, totiž teď ještě nemá žádných, ale loni jich měl dvaašedesát, považ! A některé krásné, veliké! Jedné z nich vytiskl své jméno na hlavičku a potom ji pustil. Pravil tenkráte, že snad se s ní ještě někdy sejde. Četl kdesi, že kdosi našel hrdličku se známkou na krku, a že prý byla, skoro sto let stará. A on tomu věří. Ten má nápady, viď?"

„Co máte tady?" zeptal se Nat, zastaviv se před bednou plnou obyčejné hlíny.

„Oh, to je Jakubův obchod s červy. On jich vždycky nakope mnoho najednou a schová ve hlíně. Když chceme jít na ryby, tak nám je prodává. Pro nás je to pohodlné, ale on si dá moc platit! Posledně žádal za tucet žížal dva centy a jaké byly mrňavé! Vydřiduch je. Však jsem mu také řekl, že nebude-li lacinější, založím si krám já. — Mimo tohle morče mám ještě dvě slepice; vidíš, tamty dvě šedivé s chocholkami. Ty nesou, pane! Já prodávám vejce paní Bérové, ale víc než pětadvacet centů za tucet nikdy od ní nevezmu. Musil bych se stydět!" zvolal Tomášek, měře nepřátelským pohledem červí bednu.

„A čí jsou psi?" zeptal se Nat, kterému se obchodní záležitosti hochů líbily. Zároveň si stále více obliboval Tomáška a umiňoval si, že s ním „bude mít."

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforte v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 28. dubna 1911. Číslo 17.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

P. M. S.:

PŘI RACHMANINOVU.

Když skutečnost a tíha zkušenosti
v prach nesrazí tě s vybájených výší,
když cíle drahé v zlatém jara slunci
se třpytí jako sněhu říše věčná:
jak lehko o životě snít a bajit! — —

Však projdi životem a ze pramene
se napij hořkého. Sám, bez opory
se trním prodírej a stezku novou
si hledej po dni parném, v chladném stínu,
když ani ozvěna ti neodpoví — — —

Pak usedneš, kde očí není smělých
a dlouho hlavu těžkou budeš tisknout,
než ruka nesmělá se zvolna vztáhne
a struny rozezpívá k nové písni.

Snad rozjásáš se o vrcholích slunných,
kde jediným ti druhem tvoje písně:
snad pohřební jen melodie chmurné
kol budou znít, když plaše budeš čekat
zda novou ránu nechystá ti Osud — —
Neb květu bílého snad nad kolébkou
sny tiché vpřádat budeš v struny svoje
a z pramene, jenž pro tebe, skryt, zpívá,
zas budeš slyšet melodie nové — — —
Jen nelekat se houštin, tmy a trnů
a nedbat, v tvář když šlehne větev nízká,
neb uštknul had, jenž tiše v mechu číhal,
až zastavíš se, vysílen a znaven,
bys usedl — Do krajů netušených
tě Život vede tak a k cílům novým:
Pak radostí svou rozepěješ světy,
tvá bolest sestersky se bude sklánět
k všem, kteří sami jdou — — Pak rukou pevnou
si žití podepřeš i dílo svoje.

*

STARÉ SNY.

Dnes ranní paprsek sem vnikl čilý
a s rozkoší se ve sklo vnořil modré,
v němž zachyceno Adrie je kouzlo — —
Zas vlny neúnavné v sluch dnes hučí
a na břeh tichý pod večerním nebem
zas vrhají své stříbro nejjemnější — —
Což nutno tupě žít a bez pohádek?
Proč nezatoužit, osamělá cesta
by zazvonila písní skřivanovou? — — —
Tak často mimovolně ruka stane,
by péro odsunula, práci denní
a udiveně kol se šinou zraky:
kde zůstal drobný smích a nožky malé
proč nemotorně necupou tu kolem?
Což nedočkavé nevztáhnou se ručky
a rtíky umíněně sešpulené
se nikdy nenabídnou k políbení? — —
Tak mrtvo kol — jen někdy tony ostré
zaskřípou v mozku, v čelo brázdy vryjí.
Je nutno sílu mít a nepodléhat,
by to, co pracně zbudováno léty
se navždy nesesulo v trosky šedé. —
Dlaň měkká odvane i dávné stíny
a poduškou je hebkou v chvílích prázdna.
Či bohatství znáš vyšší mysli věrné,
jež v pozdních bouřích přístavem je klidným?
O léku dražším víš a účinnějším, než přivinout
se tam, kde teplo cítíš
a slunit se a nedbat, svět že stojí?

*

VZPOMÍNKOU.

Byl cizí pohled, který odpověděl
k otázce — snad i k prosbě [illegible] plachých
a ústa milá měla tvrdá slova
pro nitro zděšené a chtivé něhy.
A přec — den letí, k večeru tak chladno
a studeně, ač vlídně, hledí hvězdy:
Ne, neodcházej tak! Pojď, úsměv měkký
nechť vrátí radost nám a jasné chvíle!
Tak často těžko jít — proč nejít spolu
a usnadnit si stezku vzhůru k cíli? — —
Je mnoho květů mezi ostrým bylím:
chci všechny přinést, pokud stačí rámě:
Jen slovo měkké dej a pohled známý,
ať rány nebolí, když trní drásá —

KACÍŘI NA NÁCHODSKU
v 17. a 18. století.

Napsal Bedřich Profeld.

V.

V letech 1738—1750 prameny naše umlkají. Byla to rušná doba pro emigranty i nekatolíky domácí a zásada vlády, že kacířství je zločin proti státu, uplatnila se zase v plné síle.

Z patentu ze dne 17. září 1749 se dovídáme, že se již vykořeněný blud mezi lidem selským, v městech a městečkách zase vyskytovati a vždy dále rozmáhati počíná a znamenitě odtud svůj počátek béře, „že v času poslední vojny*) od porozdílného lidu, obzvláště ale od těch z nekatolických krajin se zpátky navracujících emigrantů, popů a svodníků, i také od těch do Karlových Varů a Teplice pro ušetření svého zdraví přicházejících podobných, jinému náboženství oddaných, porozdílné nejen lutheriánské, kalvínské, anobrž i pietistské, husitské a všecky jiné katolickému náboženství naproti čelící knihy sem vnášené a od nich jako i od zdejšího lidu roztrusované bývají." A proti této „nejškodlivější věci" se mělo vší mocí a všemi prostředky vystupovati, jak už nařizoval patent z r. 1726, který co rok byl obnovován. Ustanovení patentu měla býti přísně zachovávána a to tím více proto, „an by Její Milost, kdyby se to shledalo, že vrchnosti neb jich správcové neb ouředníci a rychterní práva této patentální obsažitelnosti a poručení se vší přičinlivostí a vynasnažením zadosti neučinili, je skrz svýho královskýho procuratora neb fiscusa, rychterní práva a hospodářský ouředníky ale jinými ostrými pokutami stížiti ano i také jakožto křivo-přísažníky dle povahy věci bezpromijitedlně na těle a hrdle potrestati dá."

Ale neuplynulo ani půl roku od vydání přísného tohoto patentu a zase uvězněno a vyšetřováno několik poddaných in puncto suspectae haeresis, hlavně že přechovávali — kacířské knihy. Byli to Vojtěch Nyveldt,**) František Svoboda, Jan Hejlek, Jiří Klovrza, všichni z Velkého Poříčí, Jan Máslo z Náchoda, Jakub Plundra a Josef Čepelka.

Jan Máslo a Jakub Plundra odsouzeni k jednoročnímu, Josef Čepelka k šestinedělnímu obecnímu dílu v železech a poutech. Rozsudek datován dne 1. prosince r. 1750 a ohlášen delinkventům dne 22. t. m.

Vojtěch Nyveldt a Fr. Svoboda měli býti donuceni všemi prostředky i karabáčem, aby vydali knihu „Philadelphia," manželka Nyveldtova měla býti ihned uvězněna a vyslýchána a byt její důkladně prohledán, nejsou-li tam uschovány podezřelé knihy; o výsledku měla se podati zpráva appelačnímu soudu.

Dne 30. ledna r. 1751 ohlášen prvním čtyřem ze 7 svrchu jmenovaných vězňů trest smrti mečem, který však potom nejmilostivějším reskriptem ze dne 28. dubna změněn v jednoroční dílo obecní. Z vězení propuštěni byli dne 19. února roku následujícího. Dne 7. května r. 1751 odsouzena také Marie Nyveldtová k jednoročnímu a 23. listopadu Jiří Truneček pro blud kacířský k dvouletému dílu obecnímu.

R. 1762 připomínají se Jiřík Šrůtek a Tobiáš Beneš. První měl se ucházeti o certifikát vyznání víry u královéhradecké konsistoře, aby dříve se zbavil vazby, druhý měl býti dostaven ku právu města Náchoda, aby vyslechl rozsudek (patrně vyšetřován také pro víru, ač to výslovně není řečeno) daný 12. srpna t. r.

Končím historii utrpení listem ze dne 29. května r. 1770, který zaslal farář skalický radě Náchoda. Je to odpověď na nějaký dotaz, po kterém marně jsem se pídil. Zní: „Z psaní od nich přijatého vše dobře sem vyrozuměl, na které zase touto odpovědí sloužím, že panna Veronika, která u mne jest, nikdy se své malé sestře nesvěřila, že by oumyslu byla se dát pokřtít a naši římskou katolickou víru přijmout, aniž napřed jmenovaná Veronika od své malé sestry neslyšela, že by křesťankou bejti chtěla, tak ona ode mne tázána jináče neodpovídala; jiného dyž víc nic nevím, sloužiti nemožu. S tím se poroučím a zůstávám celého vzátně váženého, počestného magistrátu

žádostivý služebník

Josephus Marinelli,
p. t. farář Skalický."*)

—=o=—

*) Slezské války 1740—1742 a 1744—1745.

**) Vyskytuje se mimo jiné také tvar Nyvald.

*) Hlavním pramenem byl mi archiv města Náchoda (městské knihy, rozličné listiny, rozsudky a listy apelačního soudu, patenty, Rojkova matrika, zápisy J. M. Ludvíka a j.). Některé výpisky ze zámeckého archivu (knihy gruntovní), z Ratibora (Frant. Souček: Z pamětí farnosti Hronovské. 1889) a Hradeckého Kraje (V. Schreiber: Zápisník Houserů z České Skalice. VI.) zapůjčil mně laskavě pan Vilém Schreiber, správce spořitelny a kustos musea v Úpici, začež mu srdečně děkuji. Z literatury dobře posloužila výborná kniha Rezkova „Dějiny prostonárodního hnutí náboženského v Čechách"; spisek Machátův o náboženských poměrech na Náchodsku sahá jen do r. 1660.

*) V 15. čísle Besed Času má se čísti: „R. 1738 z rozkazu apell. soudu propuštěn", nikoli r. 1638.

ANTON P. ČECHOV:

VĚRA IVANOVNA KARDINOVÁ.

(Z povídky „V rodném koutku".)

Objednávala si knihy a časopisy a čítala je ve svém pokoji. I v noci čítávala, ležíc v posteli. Když bily hodiny na chodbě dvě nebo tři a když už od čtení začínaly boleti skráně, sedala si v posteli a přemýšlela. Co má dělati? Kam se poditi? Proklatá, dotěrná otázka, na niž už dávno hotovo mnoho odpovědí a vlastně není žádné.

O jak je to asi ušlechtilé, svaté, krásné — sloužiti lidu, ulehčovati jeho muky, osvěcovati jej. Ona však, Věra, lidu nezná. A jak přiblížiti se mu? Je jí cizí, nezajímavý, nesnese těžkého zápachu chýší, krčmářských nadávek, nemytých dětí, babských rozmluv o nemocech. Jíti závějemi, zmrzati, potom seděti v dusné chýši, vyučovati děti, jichž člověk nemá rád, — ne, to lépe umříti! A vyučovati mužické děti, kdežto tetička Daša dostává důchod z hospod a pokutuje mužíky — jaká by to byla komedie. Co se narozmlouvají o školách, o selských knihovnách, o všeobecném vyučování, ale vždyť, kdyby všichni tito známí inženýři, majetníci závodů, dámy se nepřetvařovali, nýbrž skutečně věřili, že osvěty je třeba, neplatili by učitelům po patnácti rublech na měsíc, jako nyní, a netrápili by je hladem. I školy, i rozmluvy o nevzdělanosti, — jsou pouze k tomu, aby utlumovaly svědomí, poněvadž je hanba míti pět nebo deset tisíc děsjatin půdy a býti lhostejným k lidu. Tuhle o doktoru Něščapovu říkají dámy, že je hodný, že postavil u závodu školu. Ano, školu postavil ze starého závodského kamene asi za osm set rublův, i zpívali mu při svěcení školy „mnogaja lěta", ale tuhle podílu svého zajisté nedá, a zajisté na mysl mu nepřijde, že mužíci jsou právě takoví lidé, jako on, a že je nutno vyučovati je také na universitách, ne však pouze v těchto ubohých závodských školách.

A Věra cítí zlost na sebe i na všecky. Chápe se opět knihy a chce čísti, ale po malé chvíli zase sedá a přemýšlí. Státi se lékařem? Ale k tomu nutno skládati zkoušku latinským jazykem, a mimo to má nepřekonatelný odpor k mrtvolám i nemocem. Dobře by bylo státi se mechanikem, soudcem, velitelem parníku, učencem, dělati něco takového, nač by se vynakládaly všecky schopnosti těla i duše, i aby se unavovala a potom tvrdě spala v noci, měla by věnovati život svůj něčemu takovému, aby byla zajímavým člověkem, aby se líbila zajímavým lidem, aby milovala, měla svou skutečnou rodinu.. Ale co má dělati? Čím začíti?

Kdysi v neděli Velkého postu teitčka zašla k ní časně ráno, aby si vzala slunečník. Věra seděla v posteli, objavši hlavu rukama a přemýšlela.

„Měla bys, dušinko, jeti do kostela," řekla tetička. „Sice si pomyslí, že jsi nevěřící."

Věra ničeho neodpověděla.

„Vidím, že se nudíš, ubožátko," řekla tetička, padajíc na kolena před postelí, zbožňovalať Věru. „Přiznej se: nudíš se?"

„Tuze."

„Krasavice, královno má, jsem tvá poslušná otrokyně, přeji ti pouze dobra a štěstí... Řekni, proč nechceš si vzíti Něščapova? Koho ještě potřebuješ, děťátko? Odpusť, milá, nelze si tak vybírati, nejsmeť knížata... Čas utíká, není ti sedmnáct let... Já ti nerozumím! Miluje tě, zbožňuje!"

„Ach, Pane Bože," řekla Věra zlostně, „ale odkud bych to věděla? Sám mlčí, nikdy nemluví ani slova."

„Ostýchá se, dušinko... A najednou dáš mu košíčkem!"

A když potom tetička vyšla, Věra stála uprostřed své světnice, nevědouc, má-li se oblékati, či zase lehnouti. Postel je protivna, pohlédneš oknem — tam jsou holé stromy, šedý sníh, odporné kavky, vepři, jež sní dědeček...

„Skutečně," pomyslila si, „mám se provdati, či co?"

Dva dni tetička chodila s uplakanou, silně napudrovanou tváří a u oběda ustavičně vzdychala i pohlížela na obraz. I nebylo možno pochopiti, v čem záleží její hoře. Ale tu se odhodlala, vešla k Věře a řekla nenuceně:

„To je to právě, děťátko, nutno úroky zaplatiti do banky, a nájemce neplatí. Dovol zaplatiti úroky z patnácti tisíc, jež ti tatínek zanechal."

Potom celý den tetička vařila v zahradě višňovou zavařeninu. Alena s tvářemi od ohně červenými běhala brzy do zahrady, brzy do sklepa. Když tetička vařila zavařeninu s velmi vážnou tváří, jako by sloužila služby boží, a krátké rukávy dovolovaly viděti její maličké, pevné, despotické ruce, a když bez ustání běhala čeleď, pachtíc se u této zavařeniny, které sama nebude jísti, — pokaždé bylo cítiti ukrutnost...

Zahradou se šířila vůně rozvařených višní. Již zapadlo slunce, pekáč odnesli, ale neustále ještě ve vzduchu držela se tato příjemná, nasládlá vůně. Věra seděla na lavici a hleděla, jak nový dělník, mladý cestující voják, na rozkaz její dělal cestičky. Řezal lopatou drn a házel jej na káru.

„Kde jsi sloužil?" otázala se ho Věra.

„V Berďansku."

„A kam jdeš nyní? Domů?"

„Nikterak ne," odpověděl dělník. „Nemám domova."

„Ale kde jsi se narodil a vyrostl?"

„V Orelské gubernii. Před vojenskou službou žil jsem u matky, v domě otčímově. Matka je — hospodyně, jí si vážili, i živil jsem se při ní. Ve službě však dostal jsem psaní: matka zemřela... Nyní jako bych už ani neměl chuti jíti domů. Otec není vlastní, tudíž i dům je cizí."

„A tvůj vlastní otec zemřel?"

„Nevím. Jsem nemanželský."

V tu chvíli v okně objevila se tetička i řekla:

„Il ne fo pa parlé o žans...*) Jdi, drahoušku,

*) Il ne faut pas parler aux gens = nesmí (nesluší) se mluviti s lidmi (s čeledí). Pozn. překl.

do kuchyně," obrátila se k vojákovi. „Tam to vyložíš."

A potom, jako včera i vždycky, večeře, čtení, bezesná noc a nekonečné myšlenky ustavičně na jednu věc. O třech hodinách vycházelo slunce, Alena už šukala na chodbě, Věra však pořád ještě nespala i snažila se čísti. Ozval se skřípot káry: to nový dělník přišel do zahrady. Věra posadila se u otevřeného okna s knihou, dřímala i dívala se, jak voják dělal cestičky pro ni, a to ji poutalo. Cestičky byly rovné jako řemen, hladké, i vesele si představovala, jaké budou, až je posypou žlutým pískem.

Bylo viděti, jak po páté hodině z domu vyšla tetička v růžovém svrchníku, s kadeřničkami. Postála na schodišti, mlčky, asi tři minuty, a pak řekla vojákovi.

„Vezmi svůj pas a odejdi s Bohem. Já nemohu u sebe míti nemanželských."

V hrudi Věřině jako kámen obrátil se těžký, zlý cit. Byla rozhorlena, nenáviděla tetu; teta omrzela ji až k tesknosti, k odporu... Ale co je dělati? Vpadnouti jí do řeči? vyvésti jí hrubost? Ale jaký prospěch z toho? Snad zápasiti s ní, odstraniti ji, učiniti ji neškodnou, učiniti tak, aby dědeček nerozpřahoval se holí, ale — jaký prospěch z toho? Je to zrovna tak jako v stepi, jejíhož konce není viděti, zabíti jednu myš nebo jednoho hada. Ohromná prostranství, dlouhé zimy, jednotvárnost a nudnost života vštěpují vědomí bezpomocnosti, postavení zdá se beznadějným, i nechce se nic dělati, — všecko je marno.

Vešla Alena a hluboko se poklonivši Věře, začala vynášeti křesla, by z nich vyklepala prach.

„Co tě to napadlo, teď poklízeti?" mrzutě řekla Věra. „Jdi odtud!"

Alena všecka se pomátla a strachem nemohla pochopiti, co od ní chtějí a počala rychle poklízeti na skříni.

„Odejdi odtud, pravím ti," zvolala Věra, chladnouc. Nikdy před tím nepociťovala takového těžkého pocitu. „Odejdi."

Alena vydala ze sebe jakýsi vzdech jako ptačí, i upustila na koberec zlaté hodinky.

„Ven odtud!" vykřikla Věra nesvým hlasem, vyskakujíc a třesouc se na celém těle. „Žeňte ji ven, utrápila mě!" pokračovala, rychle jdouc za Alenou po chodbě a dupouc nohama. „Ven! Metlu! Bijte ji!"

A po té náhle se vzpamatovala a úprkem, jak byla, neučesaná, neumytá, v županě i trepkách vyběhla ven z domu. Doběhla až ke známé rokli a skryla se tam v trnovníku, aby nikoho neviděla, ani aby jí neviděli. Ležíc tu nehybně v trávě, neplakala, neděsila se, nýbrž hledíc na nebe, nemrkajíc očima, uvažovala chladně a jasně, že došlo k tomu, nač není možno zapomenouti a co není možno si odpustiti po celý život.

„Ne, dosti, dosti!" myslila si. „Je čas, abych se opanovala, sice nebude tomu konce... Dosti!..."

*

V poledne jel přes rokli do dvorce doktor Něščapov. Viděla ho, a rychle se rozhodla, že začne nový život, přinutí se začíti, a toto rozhodnutí ji upokojilo. I doprovázejíc očima pěkně urostlou postavu doktorovu, řekla, jakoby chtěla zmírniti surovost svého rozhodnutí:

„Je hodný... Nějak prožijeme život svůj..."

Vrátila se domů. Když se oblékala, do pokoje vešla tetička Daša i řekla:

„Alena tě znepokojila, dušinko, odeslala jsem ji domů do vsi. Matka ji celou stloukla i přišla sem, plakala..."

„Tetičko, kvapně promluvila Věra, „vezmu si doktora Něščapova. Ale promluvte s ním sama .. já nemohu..."

A zase odešla do pole. I jdouc, kam oči nesou, rozhodla se, že až se provdá, bude se zabývati hospodářstvím, bude léčiti, vyučovati, bude dělati všecko, co dělají ostatní ženské jejího kruhu. A tuto neustálou nespokojenost i sebou i lidmi, tuto řadu hrubých omylů, které jako hora vyrůstají před tebou, sotva ohlédneš se na svou minulost, bude považovati za svůj pravý život, který jí byl usouzen, i bude očekávati lepšího... Vždyť lepší život nebývá! Krásná příroda, blouznění, hudba, říkají jedno, skutečný život však druhé. Patrně štěstí a pravda existují kdesi vně života... Nutno nežíti, nutno splynouti v celek s touto nádhernou stepí, bezmeznou a lhostejnou, jako je věčnost, s jejími květinami, kurhany, i dálkou, a pak bude dobře...

Za měsíc Věra bydlila již na závodě.

—=o=—

M. VOTRUBOVÁ-HAUNEROVÁ:

VZPOMÍNKA.

Siréna hvízdá. Naposled
se ruce stisknou, spojí ret,
a potom: Good bye!... Vzdálenost
je buďto propast, nebo most.
Jedenkrát jsi mně s cesty psal
o divném citu, jenž tě jal,
když s paluby jsi viděl vlát
barevných stužek pestrý řad,
jichž jeden konec v rukou těch,
kdož opouštěli rodný břeh,
a druhý svírán přáteli,
od nichž je moře oddělí...
Loď zvedla kotvy..., napiaty
jsou stužky volné dřív, a Ty
zříš, kterak trhají se již
symboly svazků...
Netušíš,
jak tehdy dojal mne Tvůj list...
Zněl duší neuprosný hvizd
Sirény, a z přervaných stuh
kapala krev... Nač myslil duch?...

—=o=—

PROSBA KOŇOVA.

Předkládám ti, pane můj, svou prosbu. Nakrmiž mne a napoj. Po práci a námaze poskytni mi útulek v čisté stáji. Hovoř se mnou, neboť hlas jest mnohem účinnější nežli uzda a bič; laskej mne a nauč mne pracovat dobrovolně.

Nepoháněj mne při stoupání a netahej za uzdu při jízdě s vrchu. Nerozumím-li ti hned, nespěchej s bičem, ale raději prohlédni oprati, nejsou-li zapleteny, a podívej se, zdali nezranil hřebík mou nohu.

Zdá-li se ti, že pohrdám potravou, vyšetři můj chrup.

Nestříhej můj ocas, neboť jest jedinou ochranou proti mouchám, které mne mučí a trýzní.

Milý pane můj! Až věkem seslábnu a onemocním, neodsuzuj mne k smrti hladem, ale zabij mne sám, abych netrpěl zbytečně. Konečně odpusť, že tě obtěžuji touto pokornou prosbou jménem toho, který sám narodil se ve chlévě. — — —

Společnost pro ochranu zvířat ve Spojených Státech severoamerických má větší význam nežli náš český spolek. Policie mu pomáhá odstraňovat týrání zvířat a zejména přísně trestá kočí a drožkáře, kteří jednají krutě s koňmi. Na všech stájích novoyorských je nalepena tato P r o s b a k o ň o v a; zní jako koňský otčenáš.

—=o=—

JAK NA MĚ PŮSOBILA ČETBA DĚL BÁSNICKÝCH.

„Kniha musí projet duší tvojí, jako hluboko zabírající pluh a musí v duši tvé něco obrátit — ať tě zlobí, ať odporuje tvým ustáleným názorům, ať nepříjemně vyburcuje hlas svědomí, ať tě vyzpovídá. . .“

Vyzpovídá! Slovo, které mi bývalo dlouho postrachem a při jehož vyslovení mi pokaždé tanul na mysli tmavý kostelní kout se zpovědnicí, také jednou jsem slyšela z úst někoho, kdo byl náružívým čtenářem básní. A to dostačilo v době, kdy mi byla poesie ještě hodně mlhavým pojmem, abych se dlouhou dobu nedotekla ani jedné knihy, v níž jsem veršovaný obsah tušila. Jen proto, abych tam nenašla něco z toho vysloveno, co právě mysl moji zaujímalo, ale co jsem též i pečlivě před cizím detekem ukrývala.

Však poznala jsem později přec, že nejsou básně tak hrozné, ba že v nich možno i najíti neočekávanou odpověď na otázky, které jiným předložiti nemůžeme — snad i nechceme. Toto poučení se mi dostalo ve školní knihovně mého rodiště, do níž mi nikdo vstup nezabraňoval. Však jsem taky bývala na toto dovolení nemálo hrdá! Namanula se mi tam kdysi do rukou knížka nevelkého objemu; byly v ní básně, a já věrna své zásadě, již jsem jí chtěla zase odložiti, když mi zrak utkvěl na nadpisu jedné básně: „Věčnost“. A jedině pro ten nadpis pustila jsem se do čtení. Byla jsem tehdy již „do rozumu přišlou“ katoličkou, jež je zodpovědna za své činy a která byla o trestech pekelných tak důkladně poučena, že láska boží před tím musela ustoupiti do pozadí. Děsila jsem se té hrozné věčnosti a záviděla jsem každé travičce i každému kamení, že nemají duše a tedy — do pekla se dostat nemohou. Toho strašidla mne zbavila na vždy první báseň, kterou jsem vůbec četla. Nerozuměla jsem sice mnoho steskům umírající ženy, ale chápala jsem tu její úzkost před věčnými tresty; a odpověď, jíž se jí dostává od slitujícího se Boha, ulehčila ženě umírání a ze mne udělala kacířku.

Že to byl Rudolf Mayer, jenž mne podmanil vlivu poesie, jsem poznala teprve o mnoho později; tehdy mi byl autor lhostejný, jen když jsem se nemusela bát pekla.

Se slovem tím zmizela i hrůza před básnickými sbírkami v tatínkově knihovně, z nichž jsem znala jen nadpisy a jména básníků. Četla jsem Schillerovu „Pannu Orleanskou“; snila jsem jen o hrdinných činech a Panna Orleánská byla mým ideálem. Však ustoupila po nějaké době Marii Stuartovně, kterou jsem zbožňovala, nemohouc anglické královně Alžbětě dlouho odpustiti, že vydala skotskou panovnici katům. Po dlouhou dobu jsem si představovala různé sceny, v nichž bych se mohla tak klidně a s oddaností loučiti, jako Marie Stuartovna se svými věrnými ve vězení; však konečně jsem usoudila, že by to nešlo, poněvadž bych v každém případě tonula v slzách; a tak jsem i konečně na celou tragedii zapomněla. Zaujala pak moji mysl i fantasii „Píseň o zvonu“, jediná báseň, která mi zůstala milou i tehdy, když jsme ve škole musely rozebírat každý verš i rým, což mne nemálo zlobívalo. Připadalo mi takové jednání jako znesvěcení a mrzelo mě to právě tak, jako když někdo z pouhé svévole strhával korunky květin. Proč mi byla ta báseň tak milá? Snad pro líčení požáru, jež mi přivolalo vždy vzpomínky na hroznou, ale přece krásnou noc zimní v mém rodišti, kdy do zděšeného volání vesničanů zněly zvony na poplach, přehlušovány jsouce praskáním a duněním plamenů, v jejichž rudé záplavě lidé, domky i stromy vrhali příšerně oživené stíny na zasněženou zemi; snad také zaujala mne tehdy již básníkova touha po míru, jehož zvon má býti hlasatelem — nevím to.

Vždyť jsem si nedovedla dlouho sama ujasnit, co vlastně hledám, jen toho jsem si byla vědoma, že něco chci, co na světě posud není, ale býti by mělo. A všechno to, co jsem jen tak zcela neurčitě tušila, našla jsem pak vyslovené v „Modlitbách k Neznámému“ s takovou určitostí a vřelostí, že jsem nemohla vůbec pochopiti, proč se hned všichni lidé dle toho neřídí, když si přece tak snadno mohou zjednati ráj. Stála jsem před novou záhadou: Proč lidé se stále mučí a pronásledují, proč

jeden druhému vnucuje jiné přesvědčení, když ví, že vždy nové a nové sváry rozsévá? Kdo tu otázku konečně rozřeší? Knihy nemohou, a lidé — ti nechtějí.

Má snad Machar přece pravdu, když tvrdí, že jedna pohádka o ztraceném ráji je za námi a druhá o lepší budoucnosti lidstva zůstane též jen pohádkou, pro niž se lidé budou marně bít. Až to zabolí, že je ten pessimismus tak oprávněný! Však kdo by té beznadějnosti ještě uvěřil, když čte o několik stran dále epilog vlasti věnovaný; kdo odolá milému dojmu, jenž vane z posledních slov básně, v níž básník vlasti své praví:

Já na tě vzpomínám, mně po tobě se stýská
a mám tě z celé duše rád!

Tak upřímná a jednoduchá slova tam, kde jiní nemohou dosti vzletných slov vymyslit, aby to jen hodně působilo, najdou vždy ohlas u těch, již fráse nenávidí a pravdu nade vše stavějí, a pak ta pohádka o novém ráji přece jen pohádkou nezůstane.

Však než k cíli tomu dospějeme, musíme království Míru hledat s Rokytou tam, kde není lidí, v lese. V tom království Ticha a Snu, jehož šum i šelestění míníme slyšeti z básníkových slov, a jehož nekonečný mír nás zbavuje tíži, jež nás až na pokraj zeleného toho moře doprovázely. Tak lehce se v jeho tichu pohřbívá vše, co nás bolí, však do nekonečna vzrůstá před duší naší utrpení všech, již nám blízkými jsou a jimž přece jen pomoci nemůžeme. A to bolí víc než vlastní utrpení. „Být laskavým a všem pomáhat" je pěkné heslo; však co je tu všechna laskavost platna, když tím rány sotva mírnit, tím méně hojiti můžeme.

Tak mnoho se o tom mluví i píše, jak veršem, tak prósou a tak málo se z toho uskutečňuje; snad zapomínají lidé pro slova na čin? Jistě lépe by bylo, kdyby všichni nechali na sebe působit — ale v pravdě působit, tak aby všechno jejich jednání s tím souviselo — slova Čechova:

Nic nemluvte, co nečiníte sami;
dřív sami za vzor spokojte se s málem,
a všichni aby šťastni byli s vámi,
buď nejpřednějším vaším ideálem!

—=o=—

DROBNOSTI.

Anton Pavlovič Čechov. Ruská Knihovna přišla s Čechovem dost pozdě. Přišla, když už sta jeho drobných věcí bylo do češtiny přeloženo. A přece se zájem o Čechova nemenší. Čechov byl pravý spisovatel z konce 19. století. Nepsal dlouhých historií — doba předrevoluční byla taková, že se ani nechtělo dlouze psát, ani dlouze číst. Jen okamžité, nepokojné, dráždivé zachycování událostí, jen zákmitky a útržky úvah o životě a sobě samém. A nad tím vším zvláštní duch zoufalé poklesloti, nechuti do něčeho nového, humor pod šibenicí. Současníci nevěděli si rady s Čechovem. Byli lidé, kteří tvrdili, že práce Čechovovy jsou jen příjemnou četbou na dráze nebo v čekárně lékařově. Byli lidé, kteří pobožně naslouchali jeho divadelním hrám a s hlubokým rozechvěním četli jeho „nudné historie", aby na konec skládali Hannibalskou přísahu, že chtějí bojovat proti podlosti světské. A třetí druh ctitelů Čechovových, jak praví P. Papáček, byli lidé mrační, teskliví, polomrtví, kteří pochopili zmámenost života a marnost všech snah vznešených i nízkých, jimž ničeho se už nechce, jimž netřeba zábavy ani poučení; tito lidé chápali Čechova jako svého rodného bratra, v jeho náladách a myšlenkách nalézali své nálady a myšlenky; byl jim milý jako ozvěna tupé a těžké bolesti vlastní duše jejich. Anton P. Čechov zemřel 2. července 1904, a dnes už je Rusko literární sjednoceno v úsudku, že Čechov zakončoval řadu oněch slavných ruských realistů, která se začíná Gogolem a že Čechov jako Tolstoj a vlastně Čechov více vystihoval těžkou náladu předrevoluční v pracích svých a zejména v lidech zlomených. — Otiskujeme kousek povídky V rodném koutku, která je typickou ukázkou Čechovova umění. Prvý svazek spisů Čechovových přeložil A. G. Stín. Ruská Knihovna, jak vidět, chystá nám Čechova, dosud rozptýleného a nahodilého, v rozumné soustavnosti, v jistém logickém uspořádání.

Školní úloha. Jeden z našich profesorů na reálce dal ve vyšší třídě žákům úlohu, jaký prospěch nám plyne z četby poesie; zralejším žákům při tom uložil, aby mu vylíčili dojmy, jak na ně působila četba básní. Jeden z úkolů pokládá za velmi pozoruhodný, i poslal nám jej na ukázku. I my soudíme, že je to myšlenková práce, jakož i formální zpracování, nevšední a zajímavé. Proto úlohu tu uveřejňujeme. Zvláštní zmínky zasluhuje, že práce ta pochází od privatistky. Ozývá se u ní znalost literatury německé, což se vysvětluje tím, že rodiče její jsou Němci, ale dávno již v české krajině usedlí. Na úloze je vidět, jaké ovzduší vane u profesora pokrokového. Tím nemá být pověděno nic nového, neboť všichni dobře víme, že na střední škole působí lidé, na které hnutí naše nezůstalo bez účinku a kteří nejsou pokrokoví jen dle jména. Z jejich pokrokovosti vyplývá ovšem, že také jejich poměr k žákům je jiný než u profesorů starých i těch mladých, kteří sic odbyli zkoušky, dostali dekret, ale nový život šel a jde mimo ně bez vlivů.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALGOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

III.

Neděle.

(Pokračování.)

„Toť ten veliký je Emilův. Říkají mu Krištof Kolumbus. Paní Bérová, když si diví, ráda někdy vykřikne „Krištofe Kolumbe." A když se tak jmenuje pes, může si křičet, žádného tím neurazí. Proto prý mu to jméno dali. A tohle malé štěně je Robínkovo, a žluté patří Tedouškovi. Jeden chlap chtěl je kdysi obě utopit v rybníce, ale tatíček mu v tom zabránil. Není to žádná raça", dodal Tomášek pohrdlivě. „Říkáme jim Kastor a Polux."

„Mně by se ze všeho nejlíp líbil tento oslíček: Hleď, jak je nízký a takový dobráček. Na

oslu se asi krásně jezdí!" a Nat si vzdychnul, vzpomínaje, jak často míval nohy samý otlak od dlouhého chození ulicemi.

„To je Ušák. Pan Lorenc ho poslal paní Bérové, aby nemusila nosit Tedouška, chce-li jít s námi na procházku. Holečku, Ušáka my všichni máme rádi, to je kapitální osel!"

„A tihle holubi, jsou nás všech dohromady," pokračoval; „každý má svého zvláštního zamilovaného. O holoubátka se potom dělíme. Ukázal bych ti selátka, ale teď právě tam žádných není, můžeš se zatím dívat na staré. Já teď musím jít hledat vejce. Rouska a Stará měly dnes snášet."

Ale Nat raději vylezl na žebřík, vstrčil hlavu do vikýře, a zadíval se na krásné holoubky, sedící podle sebe v řadách ve velkém, vzdušném holubníku. Někteří seděli na hnízdech, jiní řadou na střeše a odtud poletovali, lesknouce se na slunci, až konečně se snesli na dvůr, kde šest krásných kravek klidně přežvykovalo.

„Každý z nich má něco, jen já nic. Aspoň kdybych měl slepičku, nebo holuba, nebo jen hrdličku, ale sám pro sebe," pomyslil si hoch a najednou se mu zdálo, že je přece jen velice chudý proti ostatním. „Poslouchej, kde jste nabrali všecka ta zvířata?" zeptal se, když Tomek se vrátil do stodoly.

„No, víš, něco najdeme, něco koupíme a něco dostaneme. Mně moje poslal tatínek, ale jakmile budu mít za vejce hodně peněz, koupím si pár kachen. Za stodolou je pro ně rybníček a kachní vejce jsou vzácná; lidé je dobře platí. Já mám kachňátka rád, ona tak směšně plovou!" Tomek se cítil být milionářem s párem kachen.

Nat si vzdychl, protože neměl ani otce ani peněz a byl sám na širošírém světě. Jen malý, starý notes a trochu dovednosti v desíti prstech bylo celým jeho majetkem. Zdálo se, že Tomášek porozuměl vzdechu i smyslu otázky. Zastaviv se a zamysliv, řekl potom:

„Víš co? Já ti povím: budeš-li za mne vybírat vejce, dám ti z každého tuctu jedno. Já je nerad vybírám a nerad je počítám. Dělej to za mne. Až jich budeš mít dvanáct, dá ti paní Bérová pětadvacet centů, a potom si můžeš koupit jaké zvíře budeš chtít!"

„To je nápad! Ty jsi opravdu hodný kamarád, Tomku!" zvolal Nat unešen.

„Hm, to je toho! Teď ale jdi a prohledej stodolu, já si tu sednu a budu na tě čekat. Stará kdáče, něco někde najdeš." Na to se pohodlný Tomášek zahrabal do sena s příjemným pocitem, že udělal dobrý obchod a získal přítele.

Nat začal hledat. Lezl od hnízda k hnízdu, nahoře i dole a našel dvě krásná vajíčka; jedno bylo schované pod trámem a druhé ve staré kukani, kterou si paní Rouska přisvojila.

„Toto si zrovna nech a druhé právě doplní můj tucet", řekl Tomášek, „a zítra začneme znovu. Piš si svůj seznam zde, zrovna vedle mne, ať máme své účty v pořádku."

A náhle Nat spatřil řadu podivných znamení napsaných na zadní straně starého mlýnku na obilí. S pocitem, jako by byl boháčem, zapsal majetník jednoho vejce svůj poklad do řady záznamů, které Tomášek s veselým smíchem nadepsal

„Tomáš Bangs a Spol."

Nat byl tak u vytržení nad tím vším, že živou mocí nechtěl dát své drahocenné vejce z ruky, až ho konečně přesvědčili, že jest nutno, odevzdat je kuchařce.

Potom prohlíželi dál. Tomášek ho seznámil ještě se dvěma koni, šesti kravami, jedním teletem a potom — se rozběhli hoši k potoku. Tam skláněla se nad vodou stará vrba. Ze břehu bylo snadno vylézti až do koruny, kde mezi třemi velikými větvemi, které kdysi byly uřiznuty a ze kterých pučelo nyní mnoho proutí, bylo přirozené sedátko, nad kterým se klenula zelená besídka. V jedné dutině bylo zřízeno i místečko pro knihu a nějakou tu lodičku z kůry, nebo několik píšťalek.

„Tohle místečko patří mně s Jeníkem, my jsme si je totiž zařídili, a nikdo sem nesmí, leda když mu dovolíme. Ano, Dézy, smí, ta nám nepřekáží," pravil Tomek. Nat se díval dolů na vodu a nahoru do zelené střechy, kde bzučely včely sbírajíce med ze zlatých kvítků, jejichž vůně naplňovala vzduch. —

„Ej tu je krásně", zvolal, „dovolíš mi někdy sem si sednout? Nikdy jsem neviděl hezčího místečka! Kdybych byl ptákem, jinde bych nesedával."

„Mně se tu taky líbí. Můžeš tu sedávat, dovolí-li ti Jeník, a já myslím, že dovolí, však včera večer říkal, že tě má rád."

„Říkal?" usmál se Nat, neboť chvála z úst tohoto hocha zdála se mu něčím velice vzácným, dílem, že byl pánovým synovcem, dílem, že se mu zdál být hochem hodným a svědomitým.

„Víš, Jeník má všecky tiché hochy rád, a jestliže také rád čítáváš jak on, budete kamarádi." Ubohý Nat! Radost z obličeje jeho zmizela v okamžiku, a na místo ní objevila se červeň studu v celém obličeji.

„Ó, já neumím velice dobře číst," vykoktal, „neměl jsem kdy naučiti se tomu. Vždyť my jsme stále jen hrávali na ulici!"

„I vždyť ani já velice rád nečtu, ale když chci, umím čísti“, řekl Tomek, ale při tom stálo v tváři jeho zřetelně napsáno: „dvanáctiletý, a neumí ještě číst!“

„Noty přečtu jakékoliv“, doložil Nat dosud jsa zahanben.

„Vidíš, to já zas nepřečtu ani jedné“, řekl Tomášek pln údivu a jakési úcty, tak že Nat hned se vzmužil.

„Víš, já se teď chci všemu velice pilně učit, abych dohonil, co jsem zameškal. Dává pan Bér těžké úkoly?“

„I toto, a není zlý ani za mák, všecko nám vysvětluje, a když je třeba i pomůže. Každý učitel nepomáhá. Jemináčku, když si vzpomenu na toho, co jsem k němu dříve chodil! Jak jsme vynechali slovíčko, tu pohlavky jen lítaly!“ a Tomášek si mimovolně přejel rukou po temeni, vzpomínaje na jedinou věc, která mu z předešlé školy utkvěla v paměti.

Nat zatím vytáhl z přihrádky knížku a povídá: „Nu, tohle bych snad také přečetl.“

„Tož začni, já ti pomohu.“ Nat četl, Tomek mu sem tam vypomáhal a na konec ho vážně ujistil, však že bude brzy číst jako každý jiný, ale že musí „trochu dřít“.

Potom si ještě povídali o všeličem. Také o zahradnictví. Nat totiž hleděl přes potok a pojednou se zeptal, co že je na oněch malých políčkách?

„Ale to jsou naše zahrádky“, řekl Tomášek. „Každý z nás má svoji a smíme tam pěstovat, co chceme. Jen musíme mít každý něco jiného a nesmíme to pak vytrhat, ale pěstovat celé léto.“

„A co ty letos pěstuješ?“

„Nó, tendlec rok jsme si zasili hrášek a ukazuje se, že budeme mít k světu ourodu!“

Nat se pustil do hlasitého smíchu, neboť Tomek tu stál před ním vzpřímen, rozkročen s kloboukem v týle, ruce, ruce v kapsách: slovem věrný obraz zahradníka Silasa.

„Nu, co se směješ? Však hrášek a boby se opravdu lehčeji pěstují než obilí a co jiného. Panečku! Já loni sadil melouny. Ale to jsou mršky! Vícekrát jich nechci. Takové už byly velké a staré, ale ne a ne uzrát před mrazem! Měl jsem k jídlu celý jeden a dva takové malinké — jen pro parádu“, dodal Tomek a zas nechtě napodobil každým pohybem zahradníka.

„Já rád vidím, jak obilí na poli roste“, pravil Nat vážně; v okamžiku bylo mu líto, že se smál.

„Ano, ale obilí dá také práci. Fazole za to jednou dvakrát okopeš a brzy uzrají. Však letos je také zkusím, řekl jsem to nejdřív. Jedlík je sice také chtěl, ale přepustím mu svůj hrášek, může si ho také sám otrhat, však ho beztak sní nejvíc ze všech nás.“

„Jestli pak mně také dají nějakou zahrádku?“ řekl tiše Nat, myslil si v duchu, že i to kopání by rád dělal. A jak rád! (Pokračování.)

—=o=—

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Náš Jirka.

Náš čtyřletý Jirka jest sice veliký nemotora, neumí ještě pořádně běhat (pořád se mu při tom pletou nohy!) a má-li vylézti na židli, dá mu to hodně špekulace, každou chvíli se svalí i na čisté rovině — ale jinak jest ukrutný mudrc! Leckterého školáčka z I. třídy by schoval svou učeností do kapsy!

Dávno již znal číslice do 14 — naučil se jim podle elektriky — a dokonce ví dobře, odkud a kam která elektrika jezdí. Když už znal 14, naučil se také dalším — a dnes čte již až do 99. Jenom že se mu to často plete, zpravidla čte pozpátku, místo 24 čte 42! A při tom mudruje; viděl na svítilně v parku číslici a ptal se tatíčka, která číslice značí 30 a která 3?

Velice ho zajímá, jak dlouho tatíček chodil do školy, nežli se stal doktorem, jak dlouho se učila matinka, jak dlouho se učí císař, kaprál, francouzský voják, anglický voják, průvodčí v elektrice, strážník v parku atd. Aby se hned od malička nabádal k pilnosti, povídali mu tatíček a matinka, kdo se neučí, že zůstane hloupý a hloupý musí poslouchat chytrého; aby tomu dobře rozuměl, dodali, kdyby tatíček byl hloupý, musel by poslouchat matinku, a kdyby byla matinka hloupá, musela by poslouchat tatíčka.

Jirka na to nic neřekl, šel s tatíčkem do parku, vypravoval a ptal se o všem, co viděl. Asi za půl hodiny se zamyslil a najednou se ptá tatíčka: „A kdyby byli o b a hloupí?“

O hloupých vůbec rád mluví.

Vypravoval služebné Bóže pohádku: „Matinka šla do lesa. Sbírala tam houby. Až jich měla plnou tašku. Potom šla domů. Potkala dědouška — ne zlého, hodného! Dědoušek jí říkal, aby mu dala jednu houbu. Ona mu dala všecky. T o b y l a h l o u p á v i ď t e?“

Někdy také povídá šelmovství a neplechy, ale neumí to dobře.

Matinka šla něco nakupovat, nechala Jirku a Jarmilku s Bóžou samotné doma. Aby neplakali, dala Jirkovi dva kousky čokolády, pro každého jeden. Když se matinka vrátila, Jirka jí hned podává zprávu: „Máti, Jarmilka čokoládu nechtěla, já ji m u s e l sníst sám!“ Matince to bylo divné, že by Jarmilka čokoládu nechtěla a ptá se Jirky: „Ty jsi jí říkal, že máš čokoládu, a dával jsi jí také?“ Jirka na to: „Ne, já jsem si m y s l e l, že nechce; ona mi nic neříkala!“ V. J.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 5. května 1911. Číslo 18.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

VĚRA PÁDOVSKÁ:

MALOMĚSTSKÁ SIESTA.

Kol domů jako stejné kostky v čtverci srovnaných
vybřáté, prázdné chodníky se nudou přikryly,
jen dítě časem odkuds vyběhne a nožek mih
to odpolední ticho jich rozšlape na chvíli, —

vůz rozkývá se ztěžka po skloněném dláždění
a dlouho rachotí tu jako v polích táhlý hrom,
bu ještě z předměstí sem klopotné ty zvuky zní —
a jinak měst hluché zůstalo jak opuštěný lom.

Teď na věži se naříkavý zvonek rozcinká:
člověka slední drama hlásí všem, již žijí dál,
žaluje bohu, lidem, všemu monotoně lká,
a měšťáka kdes po obědě v spánek skolébal.

*

NA ROZHRANÍ.

Stříbrná hlava starců — měsíc bílý,
jenž nad údolím smrti vzešel právě —
Co čekat jiného a o čem snít v té chvíli,
kdy první hádě bělavé se svíjí na tvé hlavě?

Dál jít, však bez touhy již po neznámém v dáli,
jen jako s ostatními v lidské smečce veden
dnes věda, ze všech dnů, jež tolik slibovaly,
že slibu svému dostál jen ten jeden,

jenž připověděl očím kdysi usmívavým
přísného soudce mrazivými slovy,
že pramen vytryskne z nich proudem dravým,
jak ze skal pod úderem hole prorokovy —

Dál jít, však bez touhy již po neznámém v dáli,
jak množí se za dlouhých, špatných nocí,
i za dnů mdle se střídajících do únavy,
sám, proti jedu vzpomínek tak zcela bez pomoci,

a jenom ohlížet se, jak tam někde v dálce
co s jednou bylo: léta tvoje mladá.
Života komedie vlastně sehraje se krátce,
však opona tak dlouho, dlouho padá.

—=o=—

ALEX. HERZEN:

MAZZINI A GARIBALDI.

V Londýně (z jara r. 1852) spěchal jsem, abych uviděl Mazziniho, nejen proto, že projevil nejteplejší a nejčinnější účast v neštěstích, která padla na moji rodinu, ale i proto, že jsem měl k němu zvláštní poslání od jeho přátel. Medici, Pisacane, Mezzocapy, Kosenz, Bertani a jiní byli nespokojeni se směrem, který se dával z Londýna; říkali, že Mazzini špatně zná nový stav, stěžovali si na revoluční dvořany, kteří, chtějíce se mu zalíbit, udržovali v něm myšlenku, že všecko je připraveno k povstání a očekává jen signálu. Chtěli vnitřní změny, zdálo se jim, že je nutno zavésti více vojenského ducha a míti v čele stratégy místo advokátů a žurnalistů. Proto si přáli, aby se Mazzini sblížil s nadanými generály jako byl Ulloa, jenž stál vedle starce Pepe v jakési nepříslušné vzdálenosti.

Poručili mi, abych to vše pověděl Mazzinimu jednak proto, že věděli, že měl ke mně důvěru, a jednak proto, že moje postavení, nezávislé na italských stranách, nevázalo mi rukou.

Mazzini mne přijal jako starého přítele. Na konec došla řeč na poslání od jeho přátel. S počátku mne poslouchal velice pozorně, ačkoli se netajil, že se mu oposice vůbec nelíbí, ale když jsem od všeobecných míst přešel k jednotlivostem a k osobním otázkám, přerušil pojednou moji řeč.

„Tomu úplně není tak, tu není ani slova věcného."

„Není však," poznamenal jsem, „ani půldruhého měsíce, co jsem opustil Janov, v Italii jsem byl trvale dva roky a mohu sám potvrditi mnohé, co vzkázali vaši přátelé."

„To povídáte proto, že jste byl v Janově. Co jest Janov? Co jste tam mohl slyšet? Mínění jedné části emigrace. Vím, že tak smýšlí, vím však i to, že se mýlí. Janov je velice důležité středisko, ale je to jeden bod, já však znám celou Italii; já znám potřeby každého městečka od Abruzy do Vorarlberka. Naši přátelé v Janově jsou odděleni od celého poloostrova, oni nemohou soudit o jeho potřebách, o všeobecné náladě."

Učinil jsem ještě dva tři pokusy, ale Mazzini už byl nevrlý, počínal se zlobit, netrpělivě odpoví-

dal . . . Umlkl jsem s pocitem zarmutku; takové nesmířelivosti jsem na něm dříve nepozoroval.

„Jsem vám velice povděčen," pravil zamysliv . . . „Musím znáti mínění našich přátel; musím uvážit každé, přemyslit každé, ale souhlasit-li či nic, je jiná věc; na mně leží veliká zodpovědnost netoliko před svědomím a Bohem, ale i před národem italským.

Poselství moje se nezdařilo.

Mazzini již tehdy pomýšlel na 3. únor 1853; věc byla pro něho již rozhodnuta, ale jeho přátelé s ním nesouhlasili.

„Znáte se s Ledru-Rollinem a Košutem?"

„Neznám."

„Chcete se seznámit?"

„Velice rád."

„Musíte se s nimi sejít, k oběma vám napíši několik slov. Vypravujte jim, co jste viděl, jak jste opustil naše. Ledru-Rollin — pokračoval vezma péro a počna psáti list — jest nejmilejší člověk na světě, ale Francouz každým coulem; on pevně věří, že bez revoluce ve Francii Evropa se nehne. Francouzi jsou peuple initiateur! A kde je nyní francouzská iniciativa? Ba i dříve ideje, hýbající Francií, přicházely z Italie nebo z Anglie. Uvidíte, že novou revoluční éru začne Italie. Jak vy myslíte?"

„Přiznávám se, že já tak nesmýšlím."

„Což snad, rekl usmívaje se, slovanský svět?"

„To jsem nepravil; nevím, na čem Ledru-Rollin zakládá svoji víru, ale je velice pravděpodobno, že ani jedna revoluce se v Evropě nezdaří, pokud bude Francie v tom stavu ochablosti, ve kterém ji vidíme."

„Tak i vy se nacházíte pod vlivem Francie?"

„Pod vlivem jejího zeměpisného postavení, jejího hrozného vojska a jejího přirozeného opírání o Rusko, Rakousko a Prusko.

„Francie spí, my ji zbudíme."

„Nezbývalo mi než říci: „Dejž Bůh, abyste se neklamal."

Kdo z nás měl pravdu v tu chvíli — dokázal Garibaldi. Na jiném místě mluvil jsem o svém setkání s ním v západoindických dokách (v Londýně) na jeho americkém korábu Common-wealth.

Tam při snídaní u něho v přítomnosti Orsiniho, Hauku a mé Garibaldi mluvil s velikou přátelskou příchylností o Mazzinim, vyslovil otevřeně svoje mínění o 3. únoru 1853 (bylo to na jaře 1854) a tam také vyslovil se, že je nutno spojit všecky strany v jednu stranu vojenskou.

V týž den večer sešli jsme se v jednom domě; Garibaldi byl nevesel, Mazzini vyňal z kapsy list I t a l i a d e l p o p o l o a ukázal mu jakýsi článek. Garibaldi přečetl jej a řekl: „Ano, napsán je obratně, ale článek je velice škodlivý, a řeknu otevřeně, za takový článek měl by se žurnalista nebo pisatel silně potrestati. Rozdouvati všemi silami nesvár mezi námi a Piemontem v době, kdy máme pouze jedno vojsko — vojsko krále sardinského! Toť přenáhlenost a nepotřebná smělost, dostupující zločinu."

Mazzini hájil časopis; Garibaldi stal se ještě smutnějším. Když odcházel z korábu pravil, že se vrátí do dok pozdě v noci a že pojede na nocleh do hôtelu; navrhl jsem mu, aby šel spát ke mně. Garibaldi souhlasil.

Po tom rozhovoru Garibaldi, obležen jsa ze všech stran neohroženou legií dam, dovednými obraty vypletl se z houfu a popošed ke mně, zašeptal mi do ucha: „Jak dlouho se zdržíte?"

„Pojedu třeba hned."

„Prosím."

Jeli jsme; cestou mi řekl: „Jak je mi líto, jak je mi neskonale líto, že Peppo (Mazzini) tak se unáší a s nejšlechetnějším, nejčistším úmyslem dělá chyby. Nemohl jsem toho snésti: těšiti se tím, že naučil své žáky dráždit Piemont. A jestliže se král úplně vrhne do reakce, svobodné slovo italské umlkne v Italii, a poslední opona zmizí. Republika, republika! byl jsem vždy republikánem, celý život, ale nyní nejde o republiku. Massy italské znám lépe než Mazzini, já s nimi žil jejich životem. Mazzini zná Italii vzdělanou a ovládá její mysli; ale vojska, aby vyhnal Rakušany a papeže, z nich nesestaví; pro massy, pro lid italský je jediný prapor — jednota a vyhnání cizinců. A jak toho dosáhnouti, když na sebe popuzuje jediné silné království v Italii, které z nějakých příčin nechce se postaviti za Italii a bojí se, místo aby království zvali k sobě, odhánějí a urážejí je. V ten den, ve který mladý člověk uvěří, že je bližší arcivévodům nežli sám, osudy Italie zastaví se na pokolení nebo dvě."

Druhého dne byla neděle, on odešel na procházku s mým synem, dal ho u Caldesiho fotografovat, přinesl mi darem jeho podobiznu a potom zůstal u mne na oběd.

Za oběda poptával se po mně jeden Ital poslaný od Mazziniho, jenž od rána hledal Garibaldiho; požádal jsem ho, aby se s námi posadil za stůl. Zdálo se, že Ital chce s ním mluvit o samotě; navrhl jsem jim, aby šli do mé pracovny.

„Nemám žádných tajností a cizích zde není, mluvte," poznamenal Garibaldi.

Za hovoru Garibaldi ještě jednou opakoval totéž, co mi povídal, když jsme jeli domů.

Co do věci úplně souhlasil s Mazzinim, ale rozcházel se s ním v provedení, v prostředcích. Že Garibaldi lépe znal massy, o tom jsem dokonale přesvědčen. Mazzini jako středověký mnich hluboce znal jednu stránku života, ale ostatek si tvořil; on mnoho žil myšlenkou a vášní, ale ne na denním světle; od mladých let do šedin žil v karbonářských juntách, v kruhu pronásledovaných republikánů, liberálních spisovatelů; byl ve stycích s řeckými hetery a španělskými exaltados, spolčoval se se skutečným Cavaignarem a nepravým Romarino, se Švýcarem Jamesem Fasi, s polskou demokracií, s Moldovalachy — z jeho pracovny vyšel požehnaný jím nadšený Konarskij, jenž šel do Ruska a zahynul. Všechno dobře, ale s li-

dem, s tím solo interprete della legge divina, s tou hustou massou pracujících s polích, s divokými kalaberskými pastuchy, s fakiny a lodníky nikdy nebyl ve stycích; a Garibaldi nejen v Italii, ale i všude s nimi žil, znal jejich síly a slabost, hoře a radost: on je znal na bojišti a uprostřed bouřného okeánu a jako Böhm uměl se státi legendou, v něho věřili více než v jeho patrona San Giuseppe.

Jediný Mazzini mu nevěřil.

A Garibaldi odjížděje pravil: „Jedu s těžkým srdcem, nemám na něho vlivu, a opět podnikne něco před časem."

Garibaldi uhodl, neminul rok a znova dvě tři nezdařená vzplanutí. Orsini byl chycen piemontskými četníky na piemontské půdě, téměř se zbraní v ruce, v Římě odhalili jedno středisko hnutí, a ta překvapující organisace, o které jsem mluvil, se rozpadla. Polekané vlády sesílily policii; svéřepý zbabělec král neopolský znovu dal se do mučení. Tu Garibaldi již toho nesnesl a vytiskl svůj známý list, že „těch nešťastných povstání mohou se účastniti buď jen ti, kteří pozbyli rozumu, nebo nepřátelé italské věci."

Snad tento list neměl býti vytištěn. Mazzini byl zdrcen, nešťasten. Garibaldi mu zasadil ránu . . Ale o tom, že jeho list je úplně důsledný s tím, co mi řekl, není pochyby.

*

KOŠUT.

Košuta jsem zastal v Londýně 1852 pracujícího za velikým stolem; měl černou aksamitovou husarskou kazajku a černou čepičku. Košut je mnohem hezčí*) nežli všecky jeho podobizny a poprsí; v prvé své mladosti byl nepochybně krasavec a zvláštním romanticko-zádumčivým rázem obličeje měl asi veliký vliv na ženské. Rysy jeho nemají antické přesnosti, kterou vidíme u Mazziniho, Saffiho, Orsiniho; ale (a snad proto byl příbuznějším nám, obyvatelům severu) v smutně milém pohledě zračil se netoliko silný rozum, ale i hluboce cítící srdce; zádumčivý úsměv a poněkud nadšená řeč rozhodně mluvily v jeho prospěch. Mluví neobyčejně pěkně, byť by i ostrým přízvukem, jenž zůstává právě tak v jeho jazyce francouzském, jako v německém a anglickém. Nepomáhá si frásemi, neopírá se o věci odbyté; myslí s vámi, vyslechne a rozvíjí svoji myšlenku skoro vždy originálně, protože se zprostil více než jiní doktriny a ducha stranického. Snad v jeho způsobu dokazování a namítání je viděti advokáta, ale co mluví, je seriosní a promyšleno.

Košut se do r. 1848 mnoho zabýval praktickými věcmi své země; to mu zjednalo zvláštní správnost názoru. On dobře ví, že ve světě události a provádění není vždy možno létati přímo jako vrána, že fakty vyvíjejí se zřídka v jednoduché logické linii, ale ze jdouce zatáčejí se, zaplétají se v epicyklech, svažují se po tečnách. I tu je mezi jiným příčina, proč nedostihuje Mazziniho v ohnivé činnosti a proč zase Mazzini dělá neustálé pokusy a Košut jich nedělá vůbec. Mazzini hledí na italskou revoluci jako fanatik a věří ve svoji myšlenku o ní: nepodrobuje ji kritice a letí ora et empre jako střela puštěná z luku. Čím méně okolností béře v úvahu, tím pevnější a prostší je jeho jednání, tím čistší jeho idea.

Revoluční idealismus Ledru-Rollinův taktéž není složitý; můžeme ho přečísti v řečích konventu a v předpisech komitétu pro veřejné blaho. Košut si nepřinesl z Uher společný majetek revoluční tradice, ani apokalyptické formule sociálního doktrinarismu, nýbrž protest svého kraje, jejž hluboce prostudoval, kraje nového, neznámého i vzhledem k jeho potřebám, i vzhledem k jeho divoce svobodným zřízením, i vzhledem k jeho středověkým zřízením. Proti svým soudruhům Košut byl odborník.

Francouzští emigranti (revolucionáři) ve svém nešťastném zvyku neohlížet se na nic a měřit vše svou měrou, velice vyčítali Košutovi, že v Marseilli vyslovil své sympathie sociálním ideám a že v řeči, kterou pronesl v Londýně s balkonu Mansion house mluvil s hlubokou úctou o parlamentarismu.

Košut byl úplně v právu. Bylo to v době jeho cesty z Cařihradu, t. j. v době nejslavnější epické episody temných let, která následovala po roce 1848. Severoamerický koráb, jenž ho vyrval ze zaťatých drápů Rakouska a Ruska, hrdě plul s vyhnancem do republiky a zastavil se u břehů republiky druhé. V té republice již čekal příkaz policejního diktatora Francie, že vyhnanec nesmí vstoupiti na půdu budoucího císařství. Nyní minulo by to tak; ale tehdy ještě nebyli všichni úplně podlomeni, zástupy dělníků pospíšily si na loďkách uvítati Košuta, a Košut s nimi mluvil velice přirozeně o socialismu. Obraz se mění. Cestou jedna svobodná země vyžádala si od druhé vyhnance k návštěvě. Košut veřejně děkuje Angličanům za přijetí, nezatajil své úcty k státnímu zřízení, které přijetí jeho umožnilo. On byl v obou případech úplně upřímný, nezastupoval vůbec žádné strany; on mohl sympatisuje s francouzským dělníkem sympatisovati s anglickou konstitucí, nestav se proto orleanistou a nezradiv republiky. Košut to věděl a výtečně pochopil svoje postavení v Anglii k revolučním stranám; nestal se ani glikistou ani piecinistou; držel se stejně v dáli od Ledru-Rollina i od Ludvíka Blanca. S Mazzinim a Worcelem měl společný terrain, sousedství hranic, stejný a skoro týž boj; s nimi prvními se sešel.

Ale Mazzini a Worcel dávno již byli podle španělského výrazu afrancisados. Košut zdráhaje se, ztuha se jim poddával, ale je pozoruhodno, že ustupoval tou měrou, kterou naděje na povstání v Uhrách bledly.

Z mého rozhovoru s Mazzinim a Ledru-Rollinem bylo jasno, že Mazzini očekával revoluční podnět z Italie; vůbec byl nespokojen s Francií, ale z toho nenásleduje, že bych neměl pravdu, když jsem

---

*) Když tento článek psán, Košut byl ovšem ještě živ. Pozn. red.

jej nazval afrancesado. Tu dílem v něm mluvil patriotismus, ne úplně souhlasný s ideou bratrství národů a všeobecné republiky, dílem osobní nechuť k Francii proto, že r. 1848 pro Italii neudělala nic a r. 1849 udělala vše, aby ji zahubila. Ale býti podrážděným proti současné Francii neznamená býti opačného ducha; francouzský revolucionismus má svůj společný kroj, svůj rituál, svůj symbol víry, v jeho mezích možno býti speciálně politickým liberálem nebo zapřisáhlým demokratem, možno při nelásce k Francii milovati svou vlast po způsobu francouzském; vše to budou variace, jednotlivé případy, ale algebraická rovnice zůstane táž.

Košutův rozhovor se mnou hned vzal vážný obrat; v jeho názoru a v jeho slovech bylo víc něčeho zasmušilého než veselého; opravdu neočekával revoluce zítra. Jeho vědomosti o jihovýchodní Evropě byly ohromné, překvapil mne cituje body kateřinských smluv s Portou. „Jakou strašnou škodu jste nám udělali v době našeho povstání," pravil, „a jakou strašnou škodu jste udělali sobě samým. Jaká to úzká a protislovanská politika podporovati Rakousko. Rozumí se samo sebou, že Rakousko nepoděkuje za záchranu; což myslíte, že nechápe, že car Mikuláš nepomáhal jemu, nýbrž despotické moci vůbec?"

Sociální stav Ruska byl mu mnohem méně znám nežli politický a vojenský. Není to divno; i mnozí naši státníci vědí o něm jen něco; kromě všeobecných míst jsou to jednotlivé, náhodné, nesouvislé poznámky. Košut myslil, že rolníci splácejí své daně robotou, vyptával se na selskou obec, na statkářskou moc; vypravoval jsem mu, co jsem věděl.

Opustiv Košuta, ptal jsem se sebe, což má společného, kromě lásky k nezávislosti svého národa, se svými soudruhy? Mazzini blouznil Italií osvobodit člověčenstvo, Ledru-Rollin chtěl člověčenstvo osvobodit v Paříži a potom nejpřísněji předepsat svobodu všemu světu. Košut sotva se staral o všecko člověčenstvo, a byl, jak se zdálo, dosti lhostejný k tomu, prohlásí-li brzy republiku v Lisaboně nebo bude-li se Dei Tripoli nazývati prostým občanem jednoho a nerozdělného Tripoliského bratrstva.

Tento rozdíl, bijící mi do očí na první pohled, prokázal se potom řadou činů. Mazzini a Ledru-Rollin jakožto lidé nezávislí na praktických podmínkách, každé dva tři měsíce hleděli dělati revoluční pokusy: Mazzini povstáním, Ledru-Rollin vysíláním agentů. Přátelé Mazziniho hynuli v rakouských a papežských žalářích, Ledru-Rollinovi vyslanci v Lambesse nebo Caeně, ale oni s fanatismem slepě věřícím posílali své Izáky za oběť. Košut nedělal pokusů; Libeni, jenž nožem bodl rakouského císaře, neměl s Košutem nijakých styků.

Není pochyby, že Košut přijel do Londýna se sangunečtějšími nadějemi, ale nelze neuznati, že se stalo leccos, z čeho se točí hlava. Vzpomeňte zase té stálé ovace, té královské cesty přes moře a okeany; města Ameriky svářila se o čest, které z nich prvé má mu jíti v ústrety a uvésti ho ve své zdi. Dvoumilionový, hrdý Londýn očekával ho na nohách u železné dráhy; povoz lord-mayora stál připraven pro něho; obecní starší, šerifové, členové parlamentu provázeli ho mořem jásajícího lidu, jenž vítal ho voláním a házením klobouků do výše. A když vyšel s lord-mayorem na balkon Mansion-house, uvítalo ho to hromové „hurá!", kterého se nemohl v Londýně domoci car Mikuláš ani protekcí Wellingtovou, ani sochou Nelsonovou, ni dvořením na koňských dostihách.

Nadutá anglická aristokracie, která odjížděla na svoje statky, když Bonaparte hodoval s královnou ve Windsoru a hýřil s měšťany v city, tlačila se, zapomenuvši na svoji důstojnost, v kočárech a drožkách, aby spatřila znamenitého maďarského agitátora; vyšší hodnostáři se představovali jemu — vyhnanci. Times se zamračily, ale tak se ulekly křiku veřejného mínění, že počaly nadávati Napoleonovi, aby zahladily chybu.

Není divu, že se Košut vrátil z Ameriky pln nadějí. Ale proživ v Londýně rok, druhý a vida, jak a kam jde historie na pevnině a jak v samé Anglii, chladl v nadšení. Košut pochopil, že povstání není možné a že Anglie je špatná společnice revoluce.

Ještě jednou naplnil se nadějemi a znova stal se advokátem dřívější věci u národa anglického; bylo to na počátku krymské války (1854). Opustil svoji samotu a šel ruku v ruce s Worcelem, t. j. s demokratickým Polskem, které prosilo od spojenců jediné o vyzvání, jediné o souhlas, aby se odvážiti mohlo k povstání. Najisto byl to pro Polsko veliký okamžik — oggi or mai. Kdyby obnovení Polska bylo uznáno, čeho mohly očekávati Uhry? Proto Košut objevuje se 29. listopadu 1854 na polském meetingu a dožaduje se slova. Proto hned potom vydává se s Worcelem do čelnějších měst Anglie, hlásá agitaci na prospěch Polska. Řeči Košutovy, tehdy proslovené, jsou neobyčejně pozoruhodné i obsahem i formou.

Ale Anglii tentokráte nenadchl; lid v zástupech scházel se sice na meetingy, tleskal velikému daru slova, hotov byl dělati sbírky; ale dále hnutí nešlo, řeči nebudily toho ohlasu v jiných kruzích, v massách, které by mohly míti vliv na parlament nebo přiměti vládu ke změně cesty. Minul rok 1854, nastal r. 1855, zemřel Mikuláš, Polska se nebývala, vojna obmezovala se na břehy Krymu; na obnovení polského národa nebylo pomyšlení; Rakousko stálo jako kost v hrdle spojenců; k tomu všichni chtěli mír, hlavní věci bylo dosaženo — občanský Napoleon přioděl se slávou vojenskou.

Košut zase odstoupil se scény. Jeho články v Atlase a přednášky o konkordátu, které měl v Edinburce, v Manchestru, spíše možno pokládati za soukromou věc. Košut nezachránil ani svého jmění, ani jmění své manželky. Jelikož uvykl veliké nádheře uherských magnátů, musel si v cizině vydělávati prostředky; činí to, nijak se tím netaje.

V celé jeho rodině je cosi ušlechtile-zádumčivého; je viděti, že zde prošly veliké události, které nezůstaly bez vlivu na všechny. Košut je do-

sud obklopen několika věrnými spolubojovníky; zprvu tvořili jeho dvůr, nyní jsou prostě jeho přáteli.

Neuběhly mu lehce události; v poslední době velice sestárl a z jeho klidu svírá se srdce.

První dva roky zřídka jsme se v Londýně vídali; potom náhoda nás svedla na jednom z nejkrásnějších bodů netoliko Anglie, ale i Evropy, na ostrově Wight. Jednu dobu žili jsme spolu celý měsíc ve Wentnoru, bylo to r. 1855.

Před jeho odjezdem z Anglie byli jsme na dětské slavnosti, oba synové Košutovi, krásní, milí hoši, tančili s mými dětmi... Košut stál u dveří a jaksi smutně na ně hleděl, potom s úsměvem ukazuje na mého syna, řekl mi: „Tu již je nové pokolení úplně hotové zaměniti nás."

„Uvidí-li oni?"

„Právě na to jsem myslil. Zatím ať si zatančí." — dodal a ještě smutněji počal hleděti.

Zdá se, že i tentokráte jsme myslili na jedno a totéž.

A uvidí-li otcové? A co uvidí? Ta revoluční éra, o kterou jsme usilovali my, osvícená, dohořívající září devadesátých let, o kterou usilovali liberální Francouzi, mladá Italie, Mazzini, Ledru-Rollin, nenáleží-li již minulosti, nestávají-li se tito lidé představiteli světa minulého, kolem něhož vyřinují se nové otázky, nový život? Jejich náboženství, jejich jazyk, jejich hnutí, jejich cíl, vše to je i příbuzné nám a zároveň cizí... zvuky chrámového zvonu tichým jitrem slavnostního dne, liturgické zpěvy i nyní zachvívají duší, ale víry přec jen v ně není!

Jsou smutné pravdy, těžko, nesnadno hleděti na mnohou věc, nesnadno i vysloviti někdy, co vidíme. A nutno-li to? Vždyť je to svého druhu vášeň, nemoc. „Pravda, holá pravda, jedna pravda!" Tak je tomu; ale hodí-li se znalost její našemu životu? Nerozpouští-li jej, jako příliš silná kyselina rozpouští stěny nádoby? Není-li vášeň k ní strašný neduh, trpce trestající toho, kdo ji vychovává v srdci svém?

Jednou před rokem, v den pro mne památný, tato myšlenka zvláště překvapila mne.

V den smrti Worcelovy očekával jsem sochaře v chudobné světničce, kde dostrádal tento trpitel. Stará služka stála s plápolajícím žlutým oharkem v ruce, osvěcujíc vyhublou mrtvolu, přikrytou jediné přikrývkou. On, nešťastný jak Job, usnul s úsměvem na rtech, víra zemřela v jeho potuchajících očích, jež mu zavřel takový fanatik jako on — Mazzini.

Toho starce jsem zasmušile miloval, a ni jednou jsem mu nepověděl vší pravdy, kterou jsem měl v hlavě. Nechtěl jsem rozčilovati potuchajícího ducha jeho, on beztak se dost nastrádal. On měl potřebí slov útěchy a ne pravdy. A proto byl tak rád, když Mazzini jeho umírajícímu uchu šeptal sliby a slova víry. Přel. Martin Kozák.

—=o=—

LAD. NAR. ZVĚŘINA:

JAK ZÁHADNÉ SFINGY . . .

(Jednomu z našich básníků.)

Jak záhadné sfingy, jež zavřely v sobě tajemství všecka,
bloudíme světem.
A trpíme, protože často a s naivní důvěrou děcka
toužíme povědět, kde nás co souží a bolí —
ať už to komukoli!
Jak bezděčně důtky svých bolestí sami si spletem'!

A dál jdeme světem —
však tajemství pozvolna mizí a mizí,
ta nejdražší tajemství, v naší jež rozkvetla hrudi,
den ze dne půvab svůj tratí a zdají se býti již cizí,
až v duši je prázdno . . . A prázdno to zebe a studí!

Když pak tak jedenkrát pohřbíme tajemství všecka
pro tu svou nešťastnou tlachavou důvěru děcka,
ve chvílích samoty přec jen své svědomí hnětem'
a bloudíme světem
jak zoufalci bídní, jimž vyhasly rodinné krby,
kteří vše prokleli, pod bičem osudu tiše se hrbí
a smutnou si šeptají písničku, tu píseň vrby,
jež na stuchlý, podrytý kořen svůj léta se dívá!

— o —

BABIČKA KOŠVICOVÁ.

F. H.

Z nedostatku jiné důležitější práce chodím před domem. Jarní sluníčko mile hřeje, javory před okny již již se přiodívají zelení, je radost být na světě. Jenom babička Košvicová nemá žádné radosti. Ona je sice vždy jen kost a kůže, ale teď vypadá ještě hůř. Pozdravuje.

— Kam pak jdete? — ptám se jí.

„K súdu."

— Co tam? —

„Skrzevá ty podílečky, co sme měli od Husáků v pachtě. Lůni sme to od nich kúpili — šak za štyrycet rýnských — ale neměja peněz nemohli sme položit ratu. A tož oni nás žalujú."

„A ten náš, Pámbínku, se ztratil. Taky tu měl byt, ale už týdeň je pryč. V pondělí sme šli do Podolí, on si pěkně špacíroval s hůlečků — běžel jak fták. Ale já mu povidám: Ty, Janku, až přindeš k Podolú, počkej na mě. Já sem šla s tetičků Přichystalků — pos ilali cosi k jejichmu vojákovi do Vídňa počtú. Já donďa k městečku, Janka nikde. Čuhám, ptám se: Neviděli ste tady takovýho a takovýho člověka? Žádnej ho neviděl. A je pryč. Nevím, kde by se byl zatúlal."

— Měl s sebou penize? — -

„Šrajtoflíček měl a doma šestku na stoli vzal a dal si do teho šrajtoflíčka, ale kde pak dl nde se šestkú? Esli by byl měl víc peněz, to nevím, ale pochybuji, protože kde pak on a peníze!"

Babička zdvihla kraj sukně a utřela si oči.

„Já s ním mám veliký trápení. Takovej muž a rozumu má jak tolkej chlapec," ukázala stařena kdesi ke kolenům a oddechla si.

„Malej chlapec, co eščc do školy nechodí, má lepší rozum než on. A jakej je to muž! Podsíatu má, žádnej by neřekl, že je slabej na rozum. Jeho otec, pane, byli taky takovej. Maminka jeho — tá měla takovej nos do špice, ten on má nemlich — nos po mamince, postavu po tatínkovi" — zasmála se tomu Košvicová suchým jakýmsi smíchem.

„A dyby si aspoň dal říct! Možu prosit, možu se vadit, všecko jedno. Lůni za celej rok mně dal přede žňama deset zlatých a před vánoce deset zlatých. Co pak je to! A ostatek všecko utratil. Čítali sme to, tož na sto štyrycet zlatých utratil ten člověk! Je to podobný k víře? Na novej rok dostávajú všeci, co ve dvoře pracujú, po třiceti zlatých přídanek — on donesl pět. Tož nevím, esli by si to nekdo na svú dušu uvázal a vzal mu ty peníze, dyž je takovej, anebo by to byl nekde vytrúsil? Takovej malej troníček." — Košvicová s hrůzou kreslí na dlani — „a je to pětka, pane pětka, pomyslijú si, a desítka zas tak."

Je vidět, že stařenka se takových peněz zrovna obává, ale zároveň patrno, že takové obnosy nepřicházejí jí často do rukou.

„Mám strach, kde se jenom mohl podět. Myslím si, esli nešel do Záhořan. Taky by ho tam mohli potřebovat třeba na přebírání erteplí. Ale tři ženský v domě! Zeť a dcera na vdaj! Co pak oni by ho tam tak dlúho trpěli! Tož nic nevím, dušo milá."

— Ale vždyť jste říkávala, že vám dělá zle.

„No taky dělal. Ale dyž je to přece muž. Já musím na něho dělat, ale su ráda, dyž je aspoň doma. Dobrýho v něm, pane, nejni nic, a dyž se opije, to neví, co dělá. Po novým roce sám od sebe vystúpl ze služby. A říct si nedá a nedá."

„Novú bundu na sobě měl a nový boty — esli ho z teho nekdo nezesleče, dyž se opije Že by byl nekde skovanej, ani nemyslím. Indá ho přede mnú v hospodě a u Vajskopa aji skovávali, dyž sem pro něho přišla, ale tady týdeň ho budú nekde držet?"

Díval jsem se na hodinky. Bylo tři čtvrti na devět.

„Kolik pak je hodin? Musím it na ten kancelář. Se strachem! Aji sem už jednú byla zavřená," přiznává se stařenka.

— A proč? —

„No proč! Skrz slovečko, pomyslijú si: skrz slovečko! Ztratil se mně po smrti mýho prvního muža brus. A žádnej inej u nás nebyl než Ščepán Mička. Přišel skrz prodej té chalúpky a viděl ten brus na dvoře. Inej tam nebyl. Tož za to slovečko, že sem řekla: ztratil se mi kameň a inej tam nebyl než Ščepán Mička, sem byla zavřená. Ešče ščestí, že to nebylo v práce — dobytek sem taky žádnej neměla — aspoň mně ušel čas. A jenom skrz slovečko! Može to?"

— To jste, milá brachu, neměla říkat. —

„No podívejte se! Šak jak povídali ti misionáři, co u nás byli předlonsky. Slyšeli o tem? Ne? Takový knížečky rozdávali. Co to bylo za čtení!"

— A umíte číst? —

„No pravda! Ale to bylo k neuvěření, co v tech knížečkách stálo. Člověk prej hřeší v jednem kusu. A jak? V myšleňú, pomyslijú si. Vzpomenú si na neco — hřích. Udělajú krok (stařenka musila pokročit) — hřích. Sednú si — hřích. Vstanú — hřích. Tak Bože milej, co budeme dělat?"

Bezrádná Košvicová snaží še z mého obličeje vyčísti odpověď.

„Dyt to tak nemože byt! Musíme dělat, musíme kopat, mlátit — dyby mělo byt všecko hřích, kdebychme přišli. Dyt Pámbu by nás měl mět rád za to, a ne všecko: hřích! Ó dyby to čtli! Co všecko v tech knížkách stálo! Dybych já měla tak dobrú hlavu a mohla si to pamatovat, co sem všecko v nich čtla!"

„No musím it. Ó já sem už moc zkusila. Dvanáct roků sem byla vdovú. A co se mi navzkazovali! Na domy sem se mohla vdat. Chlapec říkával: Maminko, ostaňte tak, nevdávejte se — a už je sám chudák v zemi. Chytl ho kašel. A on můj taky kašle. Doví, esli s tým nešel do špitálu. A bolavú nohu má. Neviděli to? Takovú ránu —", babička zas maluje na noze.

„Snáď teda v tem špitali bude . . ."

—=o=—

DROBNOSTI.

Historické verše. Ratibor 29. dubna napsal: „Levý břeh Orlice mezi silnicí Svinarskou a Brněnskou lemován byl četnými vrbami. Loni vrby ty byly seřezány a před několika dny právě, když koruny jich obalovaly se prvním jarním zeleným listím, byly vesměs pokáceny. Silných kmenů mezi nimi napočetli jsme 65 a slabších na 50. Tak regulací Labe a Orlice nejkrásnější ozdoba jich břehů, stromy a keře, mizí jedny za druhými a ještě není tomu konec. Historickým dokumentem jsou dnes již ver-

še rodáka královéhradeckého, Jana Rokyty z básně Prokop Rybář, uveřejněné v posledním čísle Besed Času:

O pozdraveny buďte lučiny,
i vrby, nachýlené nad Labem,
i duby, zírající do dálky,
i olše, vazy, jilmy šumivé,
i zátočiny proudu labského,
i břehy rozervané, vysoké,
i tůně hlubin, černých, tajemných,
i dálky, mizející v mlžinách —
buď rodný kraji, vroucně pozdraven!"

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALGOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

III.

Neděle.

(Pokračování.)

„Jistě že dají, synáčku", ozval se kdosi zdola, a pan Bér, který se právě vrátil z procházky, stál pod stromem, hledaje hochy. Míval ve zvyku mluvit v neděli s každým hochem. Aspoň chvilku. Poznal totiž, že takováto nedělní rozmluva mezi čtyřma očima připravuje hochy na příští týden. Sympatie a srdečnost tvořila v Plumu divy. Každý hoch věděl, že „tatíček" se o něho upřímně stará a někteří otevřeli mu své srdce raději nežli paní. Obzvláště starší hoši předkládali mu své plány do budoucna jako muž muži. Za to, přišla-li na některého z nich nemoc nebo zármutek, tu srdce pudilo je k paní Joženě, a maličtí k ní vůbec chodili vždy a se vším.

Když hoši lezli se stromu, spadl — to se rozumí — Tomek do potoka. Jak by ne? Na něho vždy číhalo nějaké neštěstí! Ale byl na ně zvyklý. Proto zcela klidně a bez řečí vylezl a šel se domů usušit.

Nat osaměl s panem Bérem. Procházeli se po zahradě. Profesorovi bylo právě vhod, že může s ním několik slov o samotě promluvit. Nejdříve mu vykázal malé jeho políčko a rozmlouval s ním o budoucí žni s takovým zájmem, jako by na ní závisela výživa celého Plumu. Po té přešli na jiné věci a Natovi dostalo se mnohého důležitého poučení, které jeho mysl dychtivě přijímala. Byla to rosa na vyprahlou půdu.

Celý večer zaměstnával se Nat v mysli tím, co mu tatíček vypravoval a často utkvěl zrakem na jeho obličeji, jako by mu chtěl říci: „To se mi líbilo, po druhé se mnou zase tak mluvte!"

Možná, že profesor porozuměl dítěti beze slov, neboť když byli později všichni shromážděni k večerní rozmluvě, začal vypravovat něco, co snad mu napadlo v zahradě.

Když Nat se kolem sebe rozhlédl, zdálo se mu, že je v rodinném kruhu a ne ve škole. Hoši seděli v polokruhu kolem ohně; někteří na židlích, jiní na koberci, Dézy a Jeníček strýčkovi na kolenou. Robínek vylezl vzadu na maminčinu lenošku, kde mohl dřímat, kdyby rozmluva byla moc učená. Každý měl pohodlí a pozorně poslouchal; byliť po dlouhé procházce všichni slušně unaveni. Věděli též, že za chvíli budou tázáni, co o tom neb onom soudí a proto hleděli mít odpověď pohotově a pozorně poslouchali.

„Před dávnými časy," začal pan Bér, „byl jeden velice moudrý zahradník a ten měl nejkrásnější zahradu na světě. Hlídal ji pečlivě a vypěstoval v ní mnoho krásných a dobrých věcí. Ale v zahradě zjevilo se někdy mnoho kopřiv, i půda potřebovala kypření, jinak byla by dobrá seménka ani nevzešla. Měl mnoho pomocníků. Někteří se přičiňovali a konali náležitě svoji povinnost, tak že zasloužili mzdu, kterou jim vyplácel, ale někteří všechno zanedbávali, a s těmi byl nespokojen. Byl však velice trpělivý a mnoho tisíc let již ve své zahradě pracoval, a těšil se na svou konečnou velikou žeň."

„Tož to už byl hodně starý," prohodil Jeník.

„Ticho, Jeníku, vždyť to je pohádka," šeptala Dézy.

„Ne pohádka, ale arigorie," odvětil.

„Co je arigorie?" zvolal Tomášek, jenž se velmi rád na vše doptával.

„Tak, Jendo, teď vysvětluj a podruhé užívej jen těch slov, kterým zúplna rozumíš," pravil pan Bér.

„Ale já vím, co je to, strýčku, dědeček mně to kdysi vysvětlil: je to povídka, která má skrytý smysl. Mám jednu knížku a v té je také taková povídka. Vypráví se o dítěti a znamená to duši, že tetinko?" zvolal hoch, chtěje dokázat, že rozumí věci.

„Ano, drahoušku, a strýčkova pohádka je alegorie; ale teď poslouchej, ať srozumíš, co znamená," odvětila paní.

Děti ztichly, a pan Bér pokračoval. Dříve dělávala mu angličtina obtíže, ale dnes mluvil velice správně a říkával, že za toto zdokonalení děkuje svým hochům.

„Tedy onen veliký zahradník dal jednomu ze svých sluhů asi dvanáct záhonků a řekl mu, aby je co nejlépe vzdělával. Ten služebník nebyl ani chytrý, ani bohatý, ani velice dobrý, ale chtěl se zavděčit pánovi proto, že mu byl povinnován velikými díky. Tak tedy začal pracovat na záhoncích. Byly všechny pohro-

madě, ale různých velikostí; v některých velice dobrá půda, některé byly kamenité, ale všechny měly potřebí velkého dohledu a bedlivé práce, neboť na dobré půdě bujely kopřivy a v chudé byla zas hromada kamení.

„A co rostlo v té dobré půdě mimo kopřivy?“ zeptal se Nat, který se tak pohroužil do povídky, že zapomněl i na svoji ostýchavost.

„Květiny,“ řekl pan Bér s přívětivým pohledem a úsměvem. „Každý i nejvíce zanedbaný záhonek měl nějakou tu macešku nebo větévku resedy. Jeden měl růže, jiný viku, nebo sedmikrásky — —“ a při tom jemně štípl do tvářinky buclaté k němu se tulící děvčátko.

„Někde jinde rostly i vzácnější květiny, a některý ze záhonků okrášlen byl pestrými kameny na krajích, na jednom pnula se bujná vinná réva; slovem: ani jeden záhonek nestál prázdný, každý byl nucen nějaké ovoce vydávat, protože onen služebník byl zkušený a na podobných zahrádkách pracoval po celý svůj život.“

Demik se začal vrtět, kladl hlavičku se strany na stranu a hlížel se po hoších, co tomu říkají. Hlavně úplně sledoval každý výraz strýcovy tváře a hledal se mu do očí cosi větře, jako by myslil, že je třeba býti na stráži.

Ale pan Bér vyhlížel jak učiněná nevinnost: pokračoval ve své povídce, stíhaje vážným a upřímným pohledem všecky tváře. Jenom žena jeho rozuměla plně onomu pohledu, neboť věděla, jak vroucně si manžel její přál konati vždy svou povinnost na těchto svých svěřených záhoncích.

„Nu, jak jsem vám už povídal, ony zahrádečky daly mnoho práce. V některých byla náramně tvrdá půda. Jeden záhonek měl příznivou polohu, byl krásně sluncem ozařován a mohlo na něm růsti mnoho ovoce nebo krásných květin. Ale nerostlo! Zahradník tam zasil — řekneme melouny — ale zvrhly se; záhonek nedodal jim potravy. Pěstitel naříkal všelijak a všelicos zkoušel, ale pokaždé mu záhonek řekl: „Já zapomněl!“ — —

Až sem děti poslouchaly, ale teď vypukly v smích a každý hleděl na Tomáška, který již při slově „melouny“ nastavoval uši. Jakmile se ozvalo: „Já zapomněl!“ — svěsil hlavu a schlípl uši, protože to bývala jeho zamilovaná omluva, když nedostál v něčem své povinnosti.

„Však já jsem dobře věděl, že to je o nás povídka,“ křičel Jeník, tleskaje rukama. „Ty jsi zahradník, totiž ten služebník, a my jsme záhonky, že strýčku?“

„Uhodls. A teď mi, děti, povězte, jaké símě mám teď na jaře rozsívat do vašich srdcí, tak abych v podzimku mohl mít radostnou žeň na svých dvanácti — ne teď třinácti políčkách?“ pravil pan profesor, hledě Natovi přívětivě do očí.

„No, snad abyste zasil boby nebo hrách. Či se bojíte, že bychom moc ztloustli z toho?“ řekl Jedlík, jehož tvář se vyjasnila. — Mluvilo se nepřímo o jídle, ale i to vzbudilo jeho pozornost.

„Ale Jedlíku, vždyť strýc nemyslí opravdová semena. Míní věci, které by nám prospěly, abychom byli hodní,“ zvolal Jeník který měl rozhovory rád a obyčejně je skoro řídil, an byl z domu na ně uvyklý.

„Ano, každý z vás přemýšlej, jakou vlastnost by rád pěstoval a potom mi řekněte. Poradím vám, jak si máte počínat. Musíte mi však slíbit, že se všemožně přičiníte, sic to dopadne jako s Tomáškovými melouny: budou samé listy a žádný plod. Rád bych začal od nejstaršího, a ptám se tedy maminky: co si zaseje na svůj záhonek? Jsme všichni částí oné veliké zahrady světa a máme přinést užitek Tómu, jenž nás zde zasadil, našemu Pánu, milujeme-li Ho,“ řekl vážně profesor.

„Já na celý záhonek zaseji trpělivost, neboť té nejvíce potřebuji a často se mně jí nedostává,“ pravila paní Jožena tak skromně, že hoši vážně začali o tom přemýšlet, co řeknou oni, až na ně přijde řada. Někteří také uvědomili si, že paniny trpělivosti často zneužívali.

Fanouš, který v řadě následoval, přál si stálost. Tomášek vytrvalost, Eda veselost, Dézy píli, Jeník, aby toho tolik věděl jako dědeček, a Nat řekl docela ztichounka, on že by tolik mnoho věcí potřeboval, že raději poprosí pana Béra, ať volí za něho.

Ostatní jmenovali ponejvíce stejné vlastnosti, které slyšeli od prvních. Jeden řekl, že by si přál časně vstávat, ale že neví, jak by to seménko pojmenoval, a Jedlík vzdychl si: „Chtěl bych, aby mi učení tak chutnalo, jak oběd, ale toho nikdy nebude.“ —

„Zasadíme sebezapření, a budeme je okopávat a zalívat; doufám, že příští vánoce nikdo z nemírnosti v jídle neonemocní. Budeš-li, Jiříku, svůj mozek namáhat a jím pracovat, přestanou ti hoši říkat Jedlík, a potom bude i tvá mysl často hladová, nejen tělo.“

*) Daisy (Dezy) znamená v angličtině 'sedmikráska.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 12. května 1911. Číslo 19.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

Co blaha tehdy domů nesl si,
co nepokoje divně slastného!
A do noci pak dlouho psal a psal,
své mladé city veršem odíval,
zas oči v náhlé slasti přivíral
a duše zrakem úsměv dívčiny
se snažil životně si vykouzlit,
jenž úsměvem se zdál mu nebeským . . .
A druhého dne časným večerem
zas k aleji se staré ubíral,
by shlédl vábnou dívčí postavu
a pozdravem svým tichým, nesmělým
zas úsměv na rty její přivábil
i na tváře i černých do očí,
jenž včera tak jej sladce opojil.
Však marně bloudil do tmy alejí,
dnes nezjevil se anděl jeho snů
v průvodu staré, vážné matrony,
ni zítra dívka jeho nepřišla —
a od té doby už ji nespatřil.
Jen starou tetu její potkával
a pozdravoval s němou otázkou,
jež odpovědi marně čekala.
Tak mladá jeho láska skončila . . .
„Nuž zajděme si v alej topolů,"
sám sobě Prokop v usmívání děl,
když na tu rozpomněl se idyllu,
„snad potkám zas tam víly zjevení
se starou tetou, věrnou strážkyní,
a snad mne zas jak tehdy okouzlí,
dnes ovšem staršího již kozáka,
jenž první rozruchy má za sebou."

Tak úsměv na rtu pro sen blouznivý,
jenž hocha nezralého popletl,
zamířil cestou hradeb k vodárně
a po hučavém mostě přes Labe
do mladé jeřábkové aleje,
jež k stromořadí vedla topolů,
mohutných stromů, které šuměly
kdys horkou nade hlavou studenta.
Ba ano, zde, ó zde to bývalo:
po levé straně Labe v stínu vrb
a po pravé jest louka ohromná,
již na západě stromy lemují
vysoko, přímo k nebi trčící,
dumavé našich krajů cypřiše.
Zde vojenské jsou, dávné zákopy
a za nimi se cesta zahýbá
v aleji starou šumných topolů.
Z ní nejraději rodné na město
se dívával, když západ barvil je,
když jeho věže, řadou srovnané,
se skvěly v záři slabě růžové.
To byly jeho mládí Hradčany,
k nimž pohlížíval v hrdém nadšení.
Teď ovšem pozbyly své velkosti,
však ne své mluvy něžně důvěrné —
ba více k srdci muže mluvily,
než mluvívaly k duši jinocha . . .
Zas utkvěl na tom známém obraze,
než alejí se dále ubíral.
Tam, tam to asi bylo uprostřed,
kde naposled ji potkal spanilou,
úsměvem ozářenou čarovným,
jímž směje se jen šestnáct dívčích let . . .

Tam bylo to . . . Však je to klamný sen?
Což tak se v zašlé doby ponořil,
že bytosti z nich nazpět přivolal,
by žily dávných časů životem?
Vždyť tam, hle, asi prostřed aleje
se dvojice mu známá rýsuje,
silveta vážné paní, vedle ní
zjev mladé děvy kráčí ztepilý,
tak známých obrysů a pohybů!

„Ach bloude! Ovšem jakés dámy dvě
se z dáli blíží starou alejí,
však nejsou z minulosti oživlé
to bytosti, jež tvůj tam stíhá zrak —
to vážná jakás vyšla měšťanka
si s dcerou na procházku podvečer,
a duch tvůj, vzpomínáním opojen,
mní viděti v nich známé postavy,
jež na dně v duši z dávna utkvěly."
Tak Prokop z pošetilství káral se
a zbystřil zrak, by mohl z omylu
cit usvědčiti, předrážděný as
na doby mládí tklivou vzpomínkou.

Ne, nemýlím se — řekl zase cit,
jenž vzpomínáním v srdci jeho vstal:
Hle, nejsou-li to tytéž pohyby,
jež stíhaval jsi okem mladickým
a podle nichž jsi v písních dívčinu
tu labutí svých snění nazýval?

Ba věru, je to tentýž plavný chod,
jímž dívenka jeho blížívala se,
jak labuť po hladině rybníka.
Až srdce se mu prudce sevřelo
a dech mu v prsou umřel napolo.
Toť vskutku Eva mladých jeho snů,
jen ženský plnější a vábnější,
ne poupě, cudně v kalich zavřené,
však růže dechem června rozkvetlá
v svých rudých lístků plné nádheře.
A stará teta vedle jako kdys,
s týmž přesným, starosvětským účesem,
v němž jenom více sněhu zachytlo
se z uplynulých od té doby zim.

Již není pochybnosti: tváře rys
už jasně vidí, z dávna známý mu,
jen povyspělejší a plnější –
vždyť také Evě pominul již máj
a červen přišel s růží nádherou.
Jen oči tytéž jsou, jak bývaly
ty oči snivé, divně zamžené,
jež jinocha svým kouzlem jímaly,
tak jako snivé oči pohádky.
Teď zazářily ze závoje snů
a s jeho pohledem se setkaly.
Cos jak by zabodlo jej u srdce;
on klobouk rychle k pozdravení sňal,
tak jako kdysi za dob studentských,
a úsměv spatřiv na rtech Eviných,
jenž také tvář i oči naplnil
a přenesl jej v minulosti den,
on v odhodlání náhlém chvíle té
dam dvojici tak tiše oslovil:
„Mně, dámy, smělost vlídně promiňte,
že slovem zdržuji vás neznámý.
Vás uviděv, jsem rázem jinochem,
jenž v této aleji vás potkával.
Jest mi, jak bývává nám v cizině,
když setkáme se náhle s krajanem,
s ním radostně se v hovor dáváme,
ač nebýval nám druhem nikdy dřív.
Tak vy jste náhle se mi zjevily
z krajiny milé mladých vzpomínek.“

Zdvořilé slůvko dala v odpověď
mu vážně bělovlasá stařena,
a dívka s povzbudivým úsměvem
ta slova k jeho řeči připiala:
„Též mně se zdá, že z dřívějska vás znám,
snad osm tomu bude let, snad víc;
to duše má se teprv budila
a udiveně dívala se v svět
a zvědavě, co na ni čeká v něm.
V té době, myslím, vídala jsem vás,
když u tety jsem byla návštěvou
ne vás, spíš někoho vám blízkého,
jak blízka jest mi ona dívčina,
jež tehdy chodila tou alejí.“

(Pokračování.)

—=o=—

Z VLASTNÍHO ŽIVOTOPISU RICH. WAGNERA.

I.*)

Byla již úplná zima, když matka přijela do Drážďan a vzala mne na týden s sebou. Cestování s matkou bylo zcela zvláštní; až do smrti dávala dobrodružné jízdě v najatém povoze přednost před rychlejším cestováním poštou. Z Drážďan do Prahy jeli jsme plné tři dny, za veliké zimy. Zdálo se, že cesta přes české hory byla často spojena se všemožným nebezpečím, a když jsme šťastně přestáli rušná velice rozčilující dobrodružství, přijeli jsme konečně do **P r a h y**, kde jsem náhle cítil se přesazen do úplně nového živlu. Dlouho působila na mne návštěva Čech, a zvláště Prahy, ze Saska, úplně poetickým kouzlem. Cizí národnost, lámaná němčina obyvatelstva, jistý způsob úpravy hlavy u žen, domácí víno, **h a r f e n i c e** a muzikanti, konečně všude zjevné příznaky katolicismu, množství kaplí a svatých obrazů, působily na mne dojmem opojným, který se snad připínal k významu, jehož nabyla u mne, proti měšťáckým zvyklostem, theatrálnost. Především starodávná nádhera a krása nevyrovnatelného města Prahy působila na mou obraznost nesmazatelným dojmem. Ale také ve společnosti, se kterou se stýkala má rodina, nalezl jsem živly, které mně dosud zůstaly cizí. Zejména sestra **O t t i l i e**, starší jen o dva roky, získala si vášnivé přátelství šlechtické rodiny hraběte **P a c h t y**. Jeho dvě dcery Jenny a Augusta, které ještě dlouho byly proslulé jako nejznamenitější krásky pražské, přilnuly k mé sestře s exaltovanou něžností. Mně byly takové bytosti a takové poměry úplně nové a okouzlovaly mne. Mimo to navštěvovali nás někteří Schöngeistové pražští, mezi nimi W. **M a r s a n o**, muž velice krásný a roztomilý. Bavili jsme se často vášnivě o **H o f f m a n n o v ý c h** povídkách, které tehdy byly ještě dosti nové a velice působily. Mně dostalo se tehdy tím, že jsem se poprvé, s počátku jen povrchně seznámil s tímto fantastou, popudu, který se po několik let stupňoval až k výstřed-

---

*) Matka Wagnerova přestěhovala se r. 1826 do Prahy, kde dcera její Rosalie, živitelka rodiny, dostala velmi výhodné engagement u divadla. R. Wagner zůstal v Drážďanech, aby dokončil studia na „Kreuzschule.“

nímu vzrušení a ovládal mne na světě nejpodivnějším způsobem nazírání.

Příštího jara 1827 opakoval jsem z Drážďan návštěvu Prahy, ale tentokráte pěšky a v průvodu svého druha R u d o l f a B ö h m a. Cesta byla plna dobrodružství; hodinu cesty před Teplicemi, kam jsme dorazili prvního večera, musili jsme se druhého dne, poněvadž jsme měli nohy chůzí bolavé, dáti vézti povozem, avšak jen do L o v o s i c, protože nám od té chvíle naprosto došly peníze. Za žhavého, letního vedra, hynouce téměř žízní a putujíce s hladovým žaludkem, ubírali jsme se po postranních cestách úplně cizím krajem, až jsme večer došli opět k hlavní silnici, kde nás právě potkal elegantní cestovní vůz. Přemohl jsem se a poprosil, tváře se jako cestující tovaryš, vznešené cestovatele o almužnu, kdežto můj přítel se bázlivě schoval v příkopu. Rozhodli jsme se, že na noc půjdeme na zdař Bůh do přívětivého hostince u cesty a rádmi se, co raději učinit, zda za almužnu, kterou jsme právě obdrželi, koupiti večeři či nocleh: rozhodli jsme se pro večeři, zamýšlejíce ztráviti noc pod širým nebem. Zatím co jsme se občerstvovali, vešel zvláštní poutník: měl černý sametový baret s kovovou lyrou místo kokardy, na zádech harfu. S výborným humorem složil svůj nástroj, pohodlně se usadil a žádal o dobrou stravu s úmyslem, že zde přenocuje, aby příštího dne putoval dále do Prahy, kde byl doma, a kam se vracel z Hannoveru. Žoviální způsoby tohoto člověka, jenž při každé příležitosti uplatňoval své oblíbené motto: „n o n p l u s u l t r a" se mně zalíbily a vzbudily mou důvěru: rychle jsme uzavřeli přátelství a cestující hudebník oplácel mou důvěru tím, že mně projevoval skoro něžnou lásku. Smluvili jsme se, že příštího dne půjdeme společně dále pěšky; půjčil mně dva dvacetníky a dal si zaznamenati pražský byt mé rodiny do své tobolky. Tento osobní úspěch byl pro mne jaksi okouzlujícím. Můj harfeník se vášnivě rozveselil: vypilo se mnoho č e r n o s e c k é h o vína; zpíval a hrál na harfu jako zuřivý, přísahal neustále své „n o n p l u s u l t r a" a klesl konečně opilý na slaměné lože, které pro nás všechny naházeli v hostinské světnici. Když slunce zasvitlo dovnitř, nebylo možno vzbuditi ho a musili jsme se odhodlati, že se dáme za svěžího rána na cestu bez něho předpokládajíce, že nás ten statný muž do večera snadno dohoní. Ale čekali jsme na něho marně na silnici i za svého následujícího pobytu z Praze: až za několik měsíců dostavil se tento podivný člověk k mé matce, spíše proto, aby dostal zprávu o svých mladých přátelích, než aby žádal vrácení své půjčky. — Zbývající část naší cesty stála mladé údy velikou únavu. Nevylíčitelná byla moje radost, když jsme konečně s kopce, vzdáleného asi hodinu, spatřili Prahu. Když jsme se blížili k předměstím, potkala nás zase skvostná ekvipáž: z ní volaly na mne překvapeně obě krásné přítelkyně sestry O t t i l i e; poznaly mne hned, ačkoli jsem byl strašně znetvořen slunečním úpalem a modrou plátěnou blusou s křiklavě červenou kartounovou čepicí. Pln studu a s tlukoucím srdcem nemohl jsem mnoho povídati a šel rychle dále, abych v matčině bytě pečoval především o uzdravení své spálené pleti v obličeji. Tomu jsem obětoval dva dny, zahaluje svůj obličej do petrželových obvazů. Nyní teprve oddal jsem se zase užívání světa. Když jsem na zpáteční cestě s téhož kopce pohlížel zpět na Prahu, rozplýval jsem se v slzách, vrhl se na zem a můj užaslý přítel dlouho nemohl mne pohnouti, abych šel dále. Zůstal jsem vážný, a až do návratu do Drážďan nepřihodilo se nám tentokráte žádné dobrodružství.

—=o=—

M. J. SALTYKOV.

STARÉ ČASY.

(Z povídky „První vypravování písařovo".)

Za těch starých časů — vypravoval písař — byl mezi námi úředníky poměr veskrze přátelský . . Všichni poskytovali jsme si navzájem radu a pomoc. Stávalo se, že jsem hrál celou noc v karty a nechal tam všechno, do poslední vindry. Co tu dělat? Nu, jdu k policejnímu správci. „Baťuško, Demjane Ivanyči, tak a tak, pomoz mně!" Vyslechne mě Demjan Ivanyč, zasměje se velitelsky. „Však, vy taškáři-úředníci, ani peněz neumíte nahrabat, všechno do hospody a do karet!" A potom řekne. „Nu, co dělat, jdi do okresu šarkovského vybírat daně!" A jedu. Daní neseženu, ale dítky budou mít na mlíčko.

A vidíte, jak se to vše jednoduše dělalo! Žádného trápení a vynucování tu nebylo, nýbrž jednoduše přijdeme a svoláme shromáždění. „Nu tak, dětičky, vysvoboďte mě! Car baťuška potřebuje peněz, plaťte daně!" Sami pak jdeme do světnice a z okýnka pokukujeme. Mužici stojí a škrábou se za uchem. Ale potom nastane mezi nimi zmatek; všichni dají se do řeči a začnou rozhazovat rukama a tak asi za hodinu ochladnou. A my ovšem sedíme ve světnici a smějeme se do vousů, občas pak pošleme k nim sotského (dohlížitele nad 100 domy): „Jaké pak tu medle řeči — pán se zlobí." Nu a tu nastane mezi nimi ještě větší zmatek a začnou metati los. Z toho patrno, že všecko jde dobře: rozhodli se, že půjdou k přísedícímu, že snad se pro boha smiluje a počká, až si vydělají.

„Ech, noši, ale co bude s carem-baťuškou? Vždyť on peněz potřebuje? Kdybyste měli aspoň soustrast s námi, svými představenými!"

A neustále tak vlídným slovem bez políčků a tahání za vlasy. „Já, to víte, úplatku neberu, však vám známo, jakého mám okružního.“ Ano, tak vlídně a souctně, aby je to, pane, naskrze prorazilo.“

„A není možno, baťuško, sečkat do Panny Marie Pomocné?“ A tu padnou vám k nohám.

„Proč bych nepočkal, toť vše ve vašich rukách, ale zač pak budu představeným odpovídat? Sami posuďte!“

Hoši strčí hlavy dohromady, radí se sem a tam, potom se rozejdou po domech a hle, za dvě hodiny sotský nese vám za sečkání po hřivně z duše. A poněvadž v okrese jsou asi čtyři tisíce duší, tedy z toho vyplynou asi čtyři sta rublů a někdy také více... Nu a jedeme domů veseleji.“

Však jsme měli ještě jiný fortel — totiž všeobecnou prohlídku. Takové věci jsme si schráněli na léto, pro dobu žní. Vyjedeme tak na vyšetřování a počneme všechen lid okolní shánět: nestačí-li jedna volost (okres), přibéřeme i druhou — všechny dáme sebrati. Sotské jsme měli čilé, prohnané — všechno dovedou. Seženou tak asi tři sta lidí, nu a leží oni na sluníčku. Leží jeden den, leží dva dny, některému dochází chléb, který z domova vzal, my však sedíme ve světnici, jako bychom do opravdy pracovali. Vidí-li tedy oni, jak čas utíká — polní práce nečeká — tu počnou sotského posílat na zvědy. „Neráčíte býti tak laskav a pozeptat se, čeho třeba?“ Tu polevujeme; jsou-li hoši ústupni, proč bychom jim neudělali něco k vůli? Budou-li však dělati velký rámus, tu jen ať den nebo dva dny posečkají. Hlavně běží o to, osvědčit se pevným, nenudit se nedostatkem práce a neošklivit si pokoj a kyselé mléko. Vidí-li, že je člověk k něčemu, tedy se podrobí a nejen to: prve žádal snad od každého hřivnu, teď hravě však dostane tři pětáky — na větší láci není ani pomyšlení. Toto skoncovavše, tážeme se ouhrnkem.

„Medle, jaký pak je ten Trifon Sidorov? Taškář?“

„Taškář, baťuško, darmo mluvit — taškář.“

„Že prý ukradl Mokejovi koně? Byl to on, no, hoši?“

„Byl, baťuško, jistě to byl on.“

„Kdo pak z vás umí číst a psát?“

„Kdež, baťuško, u nás písmo!“

Tak mužíci mluví už veseleji: vědí, že budou jistě hned propuštěni.

„Nu tak jděte s Bohem, příště buďte však chytřejší!“

A propustíme je za půl hodiny.

Práce ovšem mnoho není, všeho všudy na několik minut, ale uznáte sám, co tu zkusíme! Sedíme dva, tři dni se založenýma rukama, žvýkáme kyselý chléb... Jiný by proklel celý život, ale tím nezíská ničehož.

Návodcem a strůjcem toho všeho byl náš újezdní lékař. Byl to, věřte mi, opravdu neobyčejný člověk, ke všemu měl hrozný vtip! Ten aby byl ministrem, takový měl rozum. Měl jedinou chybu, k pití měl nejen náklonnost, nýbrž jaksi divokou vášeň. Když tak spatří lahvičku s vodkou — tu se celý jen třese; ovšem i my jsme k tomu byli náchylni, ale přece s mírou; sedíme tak někdy blaze, o vyšší zájmy se nestaráme a máme jen tak — tak špičku, ale on, věřte mi, neznal míry, opíjel se pod obraz.

Říkávalť: „Mně už jako malému dítěti kojná vodky dávala na lžice, abych nekřičel, když mně pak bylo sedm let, tu otec už mně dával denně po skleničce.“

Takový to byl mazaný chlap a naučil nás všemu.

„Mou zásadou je, bratři, nedělat zadarmo nic a kdyby to bylo světější, než Boží Hod, aspoň desetníček, jen uštípnout, ale jen si ruky nekaziti.“

A ten to uměl popadnouti za pravý konec — radost vzpomínati! Utopil-li se někdo v řece nebo spadl se zvonice a potloukl se k smrti — to bylo něco pro něho. A tehda byly jiné časy, teď se o takových věcech nesmí ani řízení zaváděti, tenkráte však byla mrtvola jako mrtvola. Snad se domníváte: člověk se utopil nebo potloukl, jaký tu může býti zisk, z čeho těžiti? Ale Ivan Petrovič to uměl. Přijede do vesnice a začne utopeného rozparovati, samozřejmě tu musí býti soudní svědci a také ranlékař, ale ten pes je horší než sám Ivan Petrovič.

„Nu tedy, Grišucho, drž nebožtíka za nos, abych jej mohl snadněji řezati.“

Ale Grišucha (soudní svědek) má před nebožtíkem hrozný strach, netroufá si ani přiblížiti se k němu na pět loket.

„Smiluj se, baťuško Ivane Petroviči, za živý svět nemohu, žaludek se mi obrací!“

Nu, za přiměřený dárek nechají arci jej na pokoji. Jiného zase nutí, aby držel vnitřnosti; uznáte sám, kdo by rád držel v ruce kus slizské mrtvoly, nu, poznenáhlu se vykupují a Ivan Petrovič shrábne asi deset rublů. A přece jsou to samé maličkosti.

Byl to však přece bohabojný člověk: zabil-li neb usmrtil-li kdo koho, toho nepitvá.

„Bratří, takového hříchu neberte si na svědomí,“ říkával. „Za to můžete se dostati před soud. Ale taškáře objevte a na sebe nezapomínejte.“

„A jak to, Ivane Petroviči?“ tážeme se.

„Ale to je tak. Vrah je jeden, ale známých, přitelíčků má skoro celý újezd. Tu musíte všechny ty známé obejít a pachatele navést, aby co možná nejvíce lidí nařknul. „Byl's v tu a tu hodinu u toho a toho sedláka? Nešel's od něho k tomu a k tomu?“ Hodiny pak nutno zvoliti si náležité... a zatahovat a zatahovat. Kdo je chytrý a v tom se vyzná, může zamotati mnoho lidiček. Pak začne rozplétání. Všechna ta nařknutí jsouť ovšem hloupost a zůstanou malicherností — čeho však potřebí, provedeno. Sedláček byl očištěn z očernění — my sami pak zasloužili sobě vroucí vděčnost a pachatele usvědčili.“

Měli jsme však také takovýto způsob: zavádíme vyšetřování tak, na př. pro krádež, odřeme pa-

hatele a pustíme na svobodu. Vida, za měsíc nanátne se zase — zase jej odřeme a zase pustíme. A tak, pane, jednáme tak dlouho, až na chudákoví, jak se říká, nezbude ani žabího vlasu. Nu tehdy zanechme žertů, miláčku, cachej do vězení, opravdově. Řeknete, že to je špatnost, pachatele zatajovati, ale považte, že to není zatajování, nýbrž využitkování daných okolností. Vždyť víme, že našim rukám neujde, tedy proč bychom mu nepopřáli útěchy?

V našem újezdě žil kupčík, byl to milionář, továrnu měl náramnou, vedl obchod veliký. Ale dělej co dělej, užitku neměli jsme z něho pražádného a nejen to, má se tak na pozoru, až hrůza! Leda, že tak někdy čajem nás uctí a láhvičku studeňoučkého (šampaňského) s námi vypije — to je celý zisk. Lámali jsme si hlavu, kterak bychom toho kupce taškáře dostali na lep — nic na plat — jen zlosti to bylo. Kupec to vidí, nesměje se sice, ale tváří se lhostejně, jako by ničeho nepozoroval. A co myslíte? Jedeme kdysi s Ivanem Petrovičem k místnímu ohledání. Byla nalezena mrtvola nedaleko továrny. Jedeme tedy podle továrny a mluvíme spolu, že jako toho taškáře není možná nijak polapiti. Vidím však, že Ivan Petrovič se zamyslil a poněvadž jsem mu náramně důvěřoval, myslím si: však on něco smyslí. Nu a smyslil. Sedíme příštího dne a posilujeme se po opici.

„Nu co, dáš polovinu?" povídá, „dá-li ti obchodník dvě tisícovky?"

„Máš-li pak, Ivane Petroviči, dobrý rozum? Dvě tisícovky!"

„Však uvidíš. Sedni si a piš:

Svino-grodskému kupci prvé gildy Platonu Stepanovu Trojekurovu. Vyrozumění. Ježto dle udání těch a těch vesničanů (naškrab jich co nejvíce) stává ohledně shora uvedené mrtvoly podezření násilné smrti a mrtvola ta vykazuje též takové známky ukrutných ran a nad to schována byla jakýmsi zločincem včera v noci v továrním rybníce vašem — tedy račte tento za účelem prohledání vypustiti . . ."

„Ale prosím tě, Ivane Petroviči, vždyť mrtvola leží v baráku u silnice."

„Jen dělej, co ti říkám."

A jen zahvízdal svou oblíbenou: „Při cestičce stála," ježto pak byl měkkého srdce a nemohl se při zvucích této písně slzám ubrániti, tu zaslzel i tehdy. Později jsem se dověděl, že poručil opravdu sotským, aby zatím schovali mrtvolu někam do sokle.

Vousáč naše vyrozumění přečetl a byl omráčen. Mezi tím však vjíždíme na dvůr k místnímu ohledání. Vítá nás celý bledý.

„Není libo napiti se čaje?"

„Co pak ti napadá nyní čaj!" povídá Ivan Petrovič. „Nemáme kdy k čaji, jen poruč, rybník vypustiti."

„Pro Boha vás prosím, otci rodní, co pak mne chcete na mizinu přivésti."

„Kdež bychom tě chtěli na mizinu přivésti! Vidíš, že jsme přijeli k ohledání, bylo nám poručeno."

Slovo k slovu, obchodník vidí, že to nejsou žádné žerty a že mu jistě nezbude, než aby rybník vypustil. Zaplatil tři tisíce a bylo po všem. Jezdili jsme pak drobátko sem a tam po rybníce, šťourali ve vodě háky a nenašli ovšem mrtvoly žádné. To však vám říkám, když jsme při hostině všichni měli v hořeních štokách, Ivan Petrovič vypověděl obchodníku, kterak se to vše stalo, tu, věřte mi, vousáče popadl takový vztek, že byl zrovna celý omráčen.

Byl to podivuhodný muž, darmo mluvit. Nechť se chopil čehokoli, vše se mu tak dařilo, radost se dívat. Očkování je na pohled marná věc, ale i tu věděl si rady. Přijde tak někdy na rychtu a rozloží všechny své přístroje: soustruh, různé pilky, pilníky, vrtáky, kovadliny a tak hrůzné nože, býka mohl by jimi podřezati. Jakmile pak příští den sejdou se ženské s dětmi — uvede hned celou továrnu do chodu, nože nabrušují, soustruh bručí, děti křičí, ženské bědují, že nezbude než svaté z domu vynésti. On však prochází se tak vážně, z dýmčičky pokuřuje, přihýbá si ze skleničky a na ranhojiče pokřikuje: „Tak jen nabrus, hezky ostře!" Hloupé ženské, toť koukají a skuhrají ještě hůře.

„Koukej, tetko, vždyť on tím nožem děťátko docela zmrzačí. Hele, on je přece tak opilý!"

Skuhrají tak chvíli, pak ale začnou špytati: za půl hodinky pak hle, — všem dostane se jediného rozhodnutí: kdo dá rubl, ať jde domů, kdo však nedá — přijde o celou ruku.

A nemyslete, že takové věci nedošly k sluchu představených: docházely, pane, a hleděli jej polapiti, ale na toho si nepřišli — vyváděl takové kousky představeným pod nosem, že jsme se za břicho popadali. Byl u nás odvod branců ohlášen a Ivan Petrovič, nu, toť se ví, zajímal se o ten odvod náramně. Takové případnosti byly, toť uvěříte, pro něho největším ziskem a nazýval žertem odvod svou žní. Tenkráte byl gubernským náčelníkem takový kruťák, až hanba povídat! (I za starých časů takoví ohavníci se vyškrabali nahoru.) Nu a tomu napadlo, že polapí Ivana Petroviče a proto navedl občánka: „Medle, jdi k lékaři, vysvětli mu co a jak, že na tebe došlo, že bys měl býti odveden, že to ale není žádná spravedlnost, že máš velkou rodinu, aby se snad nad tebou pro Boha smiloval." A dali mu, toť se ví, náležitou zásobu takových poloimperiálů (desetirublovek), aby doktoru se srdce smálo, za přehradou pak jsou svědkové a všechno nalíčeno, jak se patří: jest amen s Ivanem Petrovičem! Dověděl se však o této léčce v čas od kteréhosi dobrodince a sedí, jako by se nechumelilo. Nu a do opravdy, onen měšťánek přijde, vykládá všechny okolnosti a na stůl klade, co se patří. Jakmile to všechno vypověděl, Ivan Petrovič jak by se utrhl od řetězu a na něho:

„Ta—ák! Mne podplácet! Co pak jsem přísahal křivě? Což pak jsem nepřítelem sobě samotnému, po království Božím netoužím?"

A tak mlátí pěstí do stolu, zlaťáky, jen, jen kutálely se po podlaze, on pak křičí ještě hrozněji:

„Pryč mi s očí, darebáku! Vyhoďte ho a proklepejte mu hodně pěstmi zadek, jen mu dejte na chrám páně!“

Měšťánka vyhodili — příštího dne pak, jako by ne byl na úřadě odveden. Imperiálky však s podlahy zvedli! To jsme se tenkrát nasmáli!“

(Dokonč.)

—=o=—

JAN LIMBORA:

Z CYKLU ‚Z DUŠE EXKATOLÍKOVY‘.

Doma cizincem.

Projdeš města, projdeš dědiny a hledáš tváře těch, kteří by ti byli blízcí. Hledáš na ulicích, hledáš v polích, ve společnosti, hledáš v rodinách, školách, schůzích — — — člověka, který by byl s tebou za jedno — ale hledáš marně. Všichni jdou, ženou se jiným směrem než ty, všichni mají jiné cíle. Nerozumějí lidé tobě a ty nerozumíš jim.

Čemu bys rozuměl — to jsou bytosti neživé — ty Týnské věže v Praze, ty zašlé nápisy na starých městech, těch několik knih, které zanechala minulá století, těch několik dávno zaniklých hlav — to jsou tvoji přátelé.

Ale z těch postav dnešních vane na tebe cizota — cizota z očí, z řeči, cizota ze ždání a doufání.

A přece se praví, že jsou ti lidé jedné krve se mnou, jednoho rodu. Rád bych se tak cítil — ale nemohu. Jste mi cizí a já jsem cizí vám.

Jsem doma cizincem — — — ač byste snad vy měli být cizinci, bratří Čechové.

*

Nové cesty.

Vy cesty nové, jak se zdáte být temné a chmurné. Co obav, co stesků leží na vás. A přece lze vámi jíti. Kdo naučí se po vás kráčeti, zakusí mnoho útrap, neboť jste trnité a kamenité, ale pozná také radosti, kterých nikdo ze současníků nepoznal, neboť objeví často tichý, slunný kout, objeví strom plný svěžího ovoce, keře ostružin a krásné květiny.

Veden touhou nepřemožitelnou zašel jsem do krajů dávno opuštěných, do krajů, jež bál se kde kdo překročit, neboť prohlášeny byly za příšerné a hrůzné, plné temných přízraků.

Ale nevěřil jsem.

A šel jsem hledat cesty do těch krajů. Se srdcem zděšeným, s očima vytřeštěnýma, hlavou zmatenou — a jen nepochopitelná jiskra v srdci táhla mne dál a dál. A odříznut od lidí, samoten a opuštěn — byl jsem často pojat hrůzou, viděl jsem se již ztracena na cestách bludných a přece zase jsem viděl, že cesta vede dál
a nalézal jsem zase odměnu za svou útrapu
Mnoho, dlouho jsem někde prodlel v zátiší
nemohl se dostati dále. Ale na cestách nový
není možno jíti přímo, neboť jsou to cesty ne
známé. Prodlení na nich je přece ještě něčím
oproti tomu, jak na cestách známých způsobe
docela legálním se žije a žíti smí.

Cesty nové buďtež pozdraveny!

Pozbyl jsem obav, že vedete v záhubu, ž
vedete do propasti. Věřím, že vedete
slunci. Věřím tou vírou, kterou vás ji
před staletími nalezli a vámi kráčeli dě
dové moji, dědové jedné krve se mnou, ne otc
vé, kteří se bojí vámi kráčeti — ó malé víry —
zbabělí a odcizení, kteří uvěřili cizincům, ž
vedete v záhubu.

„Běda srdci osláblému, nebo nevěří; pro
tož nebude ochráněno.“ Běda by nám byl
skrze otce naše, kdybychom báli se cest no
vých.

—=o=—

DROBNOSTI.

Výbor povídek M. J. Saltykova Ščedrina. V To
pičově sborníku (pořádá K. Rožek) přeložil Kare
Frypés. Ruská Knihovna nestačí krýt potřebu ru
ského čtení a proto objevují se překlady z ruštin
na všech stranách. Pan Karel Frypés vybral ze Sal
tykova řadu povídek, líčících staré Rusko, Rusk
úřednické svévole a zločinů. Saltykov poznal zlořá
dy a prostopášnosti úředníků, když byl přesaze
(1848) do Vjatky z Petrohradu, do polovičního vy
hnanství jako kdysi Herzen. Tam se zrodily slavn
jeho Obrázky gubernské, jež vydal r. 185
když opět přidělen ministerstvu vnitřních záležit
stí v Petrohradě. Obrázky gubernské vyšly po
pseudonymem „dvorního rady N. Ščedrina“ a Vjat
ka v nich nazvána symbolicky Krutogorskem. Te
čem jeho satir jsou vzdělané třídy gubernie: úře
níci a statkáři. Překladatel vybral ze 32 obrázk
gubernských 12 pro knihu Topičovu. Z Rusk
Knihovny naši čtenáři znají Ščedrinovy Pán
Golovlevy, Bajky, Pošechonskou starinu a j. drobn
věci. Byl to neobyčejný spisovatel i člověk ten Sal
tykov. On zastal Rusko pohřížené v hlubokou te
mnotu, praví o něm vrstevník, bezprávné i němé
on prožil onu krisi, kterou počala se jeho pozvoln
obnova. Uhodnuv spolu s lepšími lidmi své doby
že hlavním pramenem zla je nevolnické právo, po
chopil, že nevolnictví nemůže být vykořeněno pouz
zákonodárnými a administrativními prostředky, ž
ono svilo sobě trvanlivé, pevné hnízdo v obyčejích
mravech i v samém světovém názoru společnosti
Pronásleduje je v rodině, kde ono dosud nalezá pro
sebe velmi vděčnou půdu; v lidu, který nevycház
po staré paměti zpod jha lhostejnosti a nepředlože
ného strachu; ve středních kruzích mezi lidem
společností, které pracují o novém způsobu otro
ctví; ve společnosti lenivé, mdlé a ochotné k lehké
mu výdělku i požitkům vyššího druhu; v zemstvě
které jde po stopách chorobných zřízení stavov
ských; ve šlechtě, která blouzní o návratu nena
vratitelných časů; ve všech oborech byrokratickéh

světa, jenž zahaluje novými formami starý obsah." Ščedrin byl ostrou metlou literární. Zemřel v Petrohradě 28. dubna 1889.

Český literát a česká politika. V nastalé volební vřavě několikrát opakováno Bismarckovo slovo, že nikdy se nelže víc než před volbami a po honě. Tím se mnozí chtějí přenést lehce a s humorem přes věci, které ani lehkosti ani humoru nesnesou. Překvapující je, že bezvýznamnost literátů v české politice bije do očí už i krajinskému tisku a že z něho slyšíme výčitky: Nemělo by tak být! Mělnický Obzor 5. května se o tom thematě rozepsal na úvodním místě, volaje spisovatele do kolbiště politického a dávaje za vzor Machara. „Český literát a česká politika se neznají, proto také literatura nemá valného vlivu na politický náš život. Vina je na spisovatelstvu. Skoro typem českého spisovatele je člověk aristokratický a nalicherný. Protireformaci je posud silně v literatuře cítit. Kdo je trochu obratný stilista, pokládá se za genia a věří, že genij povýšen jest nad denní úsilí lidu. Náš spisovatel není súčastněným kronikářem své doby, jak zní pěkné slovo. Vystoupiti z církve, říci a napsati otevřeně, koho volit, vyjádřiti se o socialismu, rozlučitelnosti manželství atd., to je prý nedůstojno ověnčeného básníka. Vytvořit vtipný paradox, duchaplně se usmívat a duchaplně zívat, toť především. A tak dvě třetiny literatury jsou jenom zálibné hračkářství. Říkají, že umění je nový smysl života a náboženství zjemnělých lidí. Ale když se něco děje na ulici, když lid demonstruje, ideje se srážejí a politická veřejnost je napiata, ovládají advokáti a sekretáři žurnály a ulice demagogové; český spisovatel, estét, sedí doma a na dveřích má visitku s poznámkou, že návštěvy se nepřijímají. Nevzrušuje se dobou, nenoří se v šachty hořkých denních zápasů a proto nevydoluje také nic uchvacujícího, strhujícího, nic, co podmaňuje a nutí k následování. Je patron dosti studený a sobecký, že dovede jen státi za kulisami, analysovat, studovat, a jak se tomu říká, ale neokusit. Jinak je na Rusi, ve Francii a jinde. Tolstoj, Gorký, Krapotkin, Zola, Reclus, France, šli vždy v první řadě jako bubeníci nových myšlenek politických. U nás měl Neruda odvahu také o politice něco mysliti a pronášeti soudy, ale v dnešní generaci politické je po skrovnu individualit, které by dovedly a chtěly zasahovati do národního života přímo."

—=○=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALGOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

III.

Neděle.

(Pokračování.)

Jsem jist, že budeš potom také rád knihy čítat jako tento můj filosof," pravil pán, odhrnuje vlasy synovci s čela. „Ty, milý chlapče," dodal při tom, „zasluhuješ také napomenutí. Přetěžuješ svůj malý mozek pohádkami a báchorkami, jako Jiřík svůj žaludek koláči a cukrovím. Obojí je špatné a rád bych, abys to napravil. Počty nejsou ani s polovice tak líbivé jako „Tisíc a jedna noc", vím to, ale jsou mnohem užitečnější. Pamatuj si to, sice budeš jednoho dne litovat."

„Ale, strýčku, vždyť „Harry a Lucie," nebo „Frank" nejsou pouhé pohádky, je tam o tlakoměrech, cihlách, železe, kování koní a o jiných užitečných věcech, a já je rád čtu, že ano, Dézy?" hájil se Jeník.

„O, já tě při pohádkách mnohem častěji přistihnu, než při knihách, které právě jmenovals, vůbec se mi zdá, že Sinbad se ti mnohem lépe líbí, a že ho máš raději než Franka. Víš co, Jeníku, uděláme smlouvu; totiž s vámi oběma, Jiříku. Ty budeš jíst jen třikrát denně a Jeník přečte jen jednu pohádkovou knihu za týden. Dostojíte-li slovu, spravím vám krásné nové hřiště, ale musíte slíbit, že ho budete také užívat," dodal profesor. Dobře věděl, jak nerad Jedlík se pohybuje, a že Demík všechen volný čas ztráví u knihy.

„Oh, já nerad běhám po hřišti a nerad si hraji," namítl Demík.

„Snad nyní, dokud neznáš žádných hezkých společenských her, ale ostatní by si třebas rádi hráli a ty chceš ve své zahrádce jistě pěstovat semě vzájemnosti a budeš si hrát s nimi a přičiníš se zajisté, aby dostali ono hezké hřiště."

To obě strany uklidnilo a svolily tedy ke smlouvě k veliké radosti všech ostatních. Ještě chvíli si povídali, potom se dali do zpěvu. Kapela zladila své nástroje a Nat byl opět ve svém živlu. Paní Bérová hrála na klavír, Fanouš na flétnu, pan Bér na basu a první housle zaujal rozumí se Nat. Byl to jednoduchý koncert, ale všichni z něho měli radost. I kuchařka, sedíc ve svém koutku, kývala hlavou do taktu.

V této rodině byl každý považován za člena: malý, velký, starý, mladý, běloši i černoši. (Kuchařka byla černoška a říkali jí Asia.) V neděli večer shromáždili se všichni vespolek, aby zpívali chvalozpěv. Potom podali všichni pánovi a paní ruku a matička políbila každého hocha od šestnáctiletého Fanouše až k malému Robínkovi. Na to všichni odešli na odpočinek. V dětském pokoji dosud hořela lampa, a ozařovala jasně obraz, jenž visel nad Natovým lůžkem.

Bylo tam sice ještě několik jiných obrazů, ale hoch se cítil tímto zvláště upoután a domníval se tudíž, že zajisté něco zvláštního představuje. Okolo rámu vinul se věnec vřesu. Byl to nejkrásnější obraz v celém pokoji a Nat ležel a díval se naň upřeně, s jakýmsi temným tušením toho, co asi představuje. Toužil však věděti něco víc.

„Tohle je můj obraz", ozval se tu, jakýsi hlásek.

Nat se ohlédl, ale v tom už stál tu Demík ve své dlouhé bílé noční košili. Přicházel z tetiny ložnice, kde si byl pro obvaz na poraněný prst.

„Ty, a co on dělá těm dětem?“ ptal se Nat ukazuje prstem na obraz.

„Ale vždyť to je Kristus, a žehná maličkým. Což to nepoznáváš? Ty o něm nevíš?“

„Nevím, ale rád bych věděl, — má takový moc dobrotivý obličej,“ řekl Nat, jehožto celá známost o Kristu spočívala v tom, že často slýchal brát jméno jeho nadarmo.

„Já o něm vím všecko a mám Ho moc rád „proto“, že chtěl pravdu a proto, že to vše je pravda,“ řekl Jeník.

„A kdo ti to všecko vypravoval?“

„Dědeček, on všecko ví a zná, a pohádky umí vykládat, nejkrásnější na světě. Já jsem si rád hrával s jeho tlustými knihami; víš, on jich má moc; dělával jsem z nich mosty, železnice a domy. To jsem byl ale ještě maličký.“

„Kolik je ti let?“ zeptal se Nat — jaksi uctivě, „ty esi víš mnoho, že?“

„Vím, však na to mám takovou velikou hlavu, a dědeček mi říkává, že to bude ještě dlouho trvat, než si ji dobře naplním, proto do ní pořád něco ukládám, abych už byl hotov, aby se mi plnila,“ odvětil Jeník docela vážně.

Nat se odmlčel, za chvíli však pravil:

„Vypravuj mi o tom obrazu, prosím tě!“

A Jeník spustil: „Jednou jsem u dědečka viděl krásnou velkou knihu a chtěl jsem si s ní hrát, — ale dědeček mi ji nedal. Ukázal mi v ní obrázky a vysvětlil mi je. To bylo o Josefovi a jeho zlých bratřích; potom zas jak žáby vylezly z rybníka, a chudák Mojžíšek plul po vodě. Ještě bylo těch povídek mnoho, ale mně se nejlíp líbilo o Ježiši Kristu a dědeček mi o něm musil často vypravovat. Brzy jsem to uměl zpaměti. A na to mi dal tento obraz, abych prý si ony povídky často připomenul. Přinesl mi ho jednou sem, když jsem zde v dětském pokoji ležel nemocen. Potom jsem ho zde již nechal, aby i jiní nemocní hoši se naň mohli dívat.“

„Ale poslyš, proč těm dětem žehná?“ zeptal se Nat pomalu, neboť postava Kristova zdála se ho přímo přitahovat.

„Proto, že je má rád!“

„To byly chudé děti, Demíčku?“

„Ano, totiž já myslím, však vidíš, že některé není ani pořádně oblečené, a jejich matky nevyhlížejí jako bohaté dámy. On miloval chudé a pomáhal jim, bohatým pak říkával, že nemají chudých lidí utiskovat a proto ho ubožáci tolik, tolik milovali,“ volal Jeník se zápalem.

„A byl bohatý?“

„O, nebyl, narodil se ve stáji a byl tak chudý, že ani neměl domu, kde by se skryl, často žil z toho, co mu lidé darovali. Chodil po zemi a kázal lidem; chtěl všechny dobrými učiniti a za to ho zlí lidé zabili.“

„Proč?“ a Nat přímo vyskočil na své postýlce; tak dychtivě naslouchal povídce o muži, jenž miloval chudé lidi.

„Tož počkej, já ti to všechno povím pěkně od začátku; teta Jožena se snad nepohněvá, že nejdu do postele.“ A Jeník se uhnízdil na protější postýlce, raduje se, že má tak horlivého posluchače. Tetička Humlová otevřela dveř, pátrajíc, zda Nat už spí, ale když viděla, co se děje, rychle je zase zavřela a běžela pro paní. „Drahá paní, jen se prosím vás pojďte podívat do dětského pokoje, uvidíte obrázek: Nat poslouchá a Jeníček mu vykládá o Kristu. Vypadá věru jak andělíček a já vždycky říkám, že jest opravdu andělíček.“

Paní Bérová měla v úmyslu zajít ještě k Natovi, než půjde spat. Věděla, jak mnoho dobrého vykoná někdy vřelé slovo promluvené k dítěti večer před spaním. Ale když nahlédla do dětské světnice a viděla Natovu tvář upřenu ku protějšímu lůžku, kde Jeník své krásné oči maje upřeny na obraz, vykládal vážnou a dojemnou zvěst evangelií, tu zalily se jí oči slzami a obrátivši se, tiše odešla. Myslila si v duchu: „Ten hošík prospěje dnes Natovi více nežli bych já dovedla. Ani jediným slovem toho nepokazím.“

Ještě dlouho bylo z dětského pokoje slyšet šepot dvou hlásků. Nevinná ústa a čisté srdéčko hošíkovo přednášelo nevědomky velké kázání dítěti druhému a nikdo nemohl ho umlčeti.

Když konečně hlasy ztichly, vešla paní, a zhasila lampu, neboť Nat již klidně spal. Obličej jeho byl obrácen k obrazu. Když se zadívala do klidné tváře spícího dítěte, cítila, že jediný den laskavého s ním zacházení mnoho při něm vykonal. I těšila se, že rok pilného ošetřování a pěstování jistě přinese hojnou žeň na této zanedbané zahradě.

Vždyť právě bylo do ní zaseto nejlepší símě a to malým misionářem — v noční košili.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyril Dušek. — Tiskem E. Beaufort v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 19. května 1911. Číslo 20.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

To jako v udýchání pravila,
že zřejmo bylo, náhlé vzrušení
že duše hladinu jí zvlnilo,
až ňadra jím se prudce vzedmula.
„Ba pravdu máte,“ Prokop na to děl,
„též mně tak děje se, když v zpomínkách
si vybavuji hocha, jinocha,
jímž bývával jsem kdysi před lety.
Vím, že jest na světě mi nejbližší,
však přece že to nejsem, nejsem já,
že kdosi jiný je to, mimo mne,
s nímž nikdy, nikdy více nesplynu,
ba jenž se víc a víc mne vzdaluje,
čím větším prostorem nás dělí čas.
Jen ve vzpomínkách se s ním setkávám,
tak jako s druhy, kteří odešli
a jejichž obraz stále vybledá,
že sotva s to jsme jej si vybavit. —
Však dobře tak, že stejně díváme
se na své v zašlých letech bytosti —
tak aspoň bez rozpaků můžeme
si povzpomínat na ně, vzdálené.
Tak aspoň dnes vám, slečno, mohu říc,
jak onen jinoch rusých kadeří
se srdce bušením tu vyhlížel,
jež bližší vám, než sestra může být,
jak čekával, až večer zjeví se
v tom stromořadí se svou tetinkou,
jak šťasten ztělesnění spatřoval
v ní víly, která děcku v pohádkách
a jinochu se jevívala v snech,
jak lačně lovil její pohledy
a blažen jak se domů navrátil,
když jeho, odvážlivce, za pozdrav
slunečným obdařila úsměvem.“

Tu hlasitě se Eva zasmála:
„Aj, z toho věru moh být románek,
neb vězte, že i dívka z oněch dob,
odrostlá sotva dětským šatečkám,
jež první knihy tajně čítala,
v tom bledém, známém vašem studentu,
jejž potkávala tehdy den co den
vždy na témž místě staré aleje,
hrdinu zřela svého románu
a denně dychtivěji čekala,
zda objeví se v stínu topolů
a zda se o krok víc jí přiblíží,
než nesmělými pouze pohledy.
A když pak konečně ji pozdravil,
tu jista byla v srdci vzbouřeném,
žeť souzený to její bohatýr.
Však osud rychle jinak rozhodl:
v týž večer přijel otec dívčiny
a druhý den ji domů odvezl.“

„A její rek, ji marně v písních zval,“
zas pokračoval Prokop s úsměvem,
„ji marně hledal v této aleji,
zjev její marně v dálce vyhlížel
a jméno její volal v srdci svém.
Ó, byl to věru smutný hrdina,
nes' těžce konec svojí idylly
a v smutných písních bol svůj vyléval.“

Tak s rozmarem se oba nořili
v uprchlé doby první mladosti,
kdy kroky jejich svedla náhoda,
by mladá srdce jejich vznítila
a za krátko je navždy rozvedla.
Pak, nepozorovaně za řeči
když ke bráně se městské blížili,
se Prokop dámám krátce poroučel
a v přírodu se ještě uchýlil,
v stín břízek bílých vzhůru po Labi . . .

Ba, věru, že měl o čem přemýšlet!
To nenadálé, divné setkání
v té době mladé vesny rozkvětu,
ty řeči o mladosti rozruších,
zjev dívky v krásnou ženu rozvité,
jejížto oči ještě hořely
mu před otvory jeho zřítelnic,
jejížto pleti nádech broskvový
jej dosud jímal hebkým kouzlem svým,
jejížto dech jej dosud ovíval
i hlas mu dosud ve sluch zazníval —
to vše tak duše jeho hladinu
jak prudký náraz větru zvířilo,

že vlnami se prudce zmítala
a myšlenky že na ni v neladu
se honily jak bárky na moři,
když náhlá vichřice je přepadne.

A trvalo to týden celičký,
než ve svém nitru jakž takž uklidněn
se v alej starou zase odvážil,
kde zahrála s ním divná náhoda.

„Aj Castor někdejšího Polluxe,
jenž rytířem byl mojí blíženky!“
Tak uvítal jej záhy Evin hlas,
jež sama byla tu dnes procházkou,
když tetu uvěznila churavost.

„Jak onen rytíř smutné postavy
by býval v srdci bouřně zajásal
v dnech, smutně kdy ji hledal v aleji,
jej kdyby vaše sličná blíženka
tak byla pozdravila, jako mne
dnes pozdravuje líbezný váš hlas!
Oj, což by přestal teskné písně pěl,
což naladil by struny radosti,
což koupal by se v slunci jako pták,
což víno jasné, žluté, perlivé
by tysklo v jeho srdce poháru
a opojilo jižní radostí
by celou bytost jeho mladistvou!
Však nebylo mu přáno zaslechnout
hlas té, jež k němu mluvila jen v snech,
a nebylo mu dáno zpívati
jí písně lásky šťastné, blažené —
jen teskně, smutně, romanticky lkal,
jak středověku bludný trubadúr.
k své paní písně touhy vysílal.“

Tak na žert Evin Prokop žertem děl
a dlouze tiskl ručku podanou.

„A byl tak velmi smutný jeho zpěv?“
se Eva ptala s milým úsměvem.

„Ba smutný, slečno,“ Prokop opáčil,
„jak raněného ptáka může být
jen píseň umírání, poslední.
Tak smutný, že sám jeho původce
jej ohně svěřil žhoucím jazykům,
tak jako všecky marné pokusy,
jež pošetilé mládí zrodilo.“

„To škoda,“ Eva poznamenala.
„Proč ničit plody, třeba nezralé,
jež přece bytosti jsou výrazem,
byť hledající teprv nejistě,
však přece vaší, vaší bytosti.
A nic vám neutkvělo v paměti,
z těch sežehnutých veršů mladických?“

„Zda utkvělo mi? Chvilku sečkejte —
snad jednu aspoň píseň vylovím
ze zapomnění tůně setmělé.
A úsměv útrpný když na váš ret
se bude tlačit, bez všech rozpaků
jen dejte jemu plně zazářit —
vždyť vidíte, že také úsměv můj
jen budí pošetilost studenta.“

„Nuž uvidíme, paměť seberte
a písni Polluxově dejte znít!“

„Nuž tedy, ať zní píseň mladých let,
jak zazpíval ji smutný snílkův ret:

Temný rybník. S kuropění —
třikrát žel, ó žel! —
labuť marně jsem svých snění,
marně vyhlížel!

Slunce nad východem stojí,
v slávě povstalo —
srdce moje labuť svoji
marně volalo.

Zřídlo světla proudy svoje
lije v krajiny —
nevyplula labuť moje
mezi lekníny.

Slunce umíralo v krvi,
v smrti ještě král —
já zde pod mocnými drvy
labuť marně ždál.

A když měsíc vyplul siný
nad hladinu vod
a mne ve svůj příkrov stinný
zhalil spánku svod —

ve snu zřel jsem, prozářeném
svitem měsíce:
labuť plula po zšeřeném,
tmavém rybníce.

Labuť plula, dívka bledá,
v bílý luny svit,
já se — běda, třikrát běda —
nemoh probudit!

Pokud šeřil měsíc v kraji,
písně zpívala
ráno po snu duše má ji
marně volala! . . .

(Dokonč.)

—=o=—

JAN MACLAREN:

JEHO VELKÝ DEN.

Přel. Božena Šimková.

Sejdeme se silnice, vinoucí se Glenem mez
duby, které byly vysazeny sice již před pade
sáti lety, ale jejichž větve ještě ani dnes se ne
dotýkají, a zamíříme ke stráni, až se ocitneme v

purpurovém moři vřesu, jehož vlny se zdvihají a zase klesají, přerušeny jsouce jen tu a tam oasou zeleně anebo nepravidelným nějakým spáleništěm. Naším cílem je tam ta malá chatrč, tak nizoučká, že její střecha splývá v zadu s vrchem, a na jejíž doškách bují divoké kvítí. Sehněte se, prosím, neboť není moudré stavět vysoké dvéře tam, kde zimní bouře tak divoce řádívají. A poněvadž jsme lidé počestní, jistě nás pozvou do světnice, kde obvykle přijímáni bývají jen vzácní hosté, a kde chovají se rodinné poklady. Prohlížení inventáře nábytkového nezabere nám mnoho času, vždyť cena jeho nečiní ani dvě číslice. Postel, malý stůl, čtyry starobylé židle, pak to, čemu se říká prádelník, a na římse u krbu jako ozdoba skví se několik pavích per, a jakési porcelánové okrasy, představující zvířata, kterých nikdy nikdo v přírodě neviděl, a která nepochybně ani v žádné vývojové řadě živočišstva se neobjeví. Kdyby tohle bylo vše, nebyl bych vás věru obtěžoval, abyste se pachtili tak vysoko, a abyste třebas jen na pět minut opustili nádherné, širé vřesoviště. V této nizounké světničce však jest ještě něco jiného, co stojí za podívanou, byť cesta stála i den času; neboť uhlídáme neobvyčejný zjev v pasákově chýši. Hle, vizte tamhle tu polici na knihy; v ní pyšní se několik svazků vázaných v teletině, jež nesou na přední desce znaky university. Musíte pak opravit svůj úsudek o této chaloupce a měřit jinou měrou, než tou, která počítá jen výšku stěn a krychlový prostor světnic. Nezáleží na tom, má-li dům třicet komnat s vysokými stropy, měkkými koberci a vyřezávaným nábytkem; neboť nekrášlí-li jejich stěny knihy literárně cenné, pak je to chudý a nepřívětivý domov, a duše v něm žijící bývají povrchní a mělké.

Zatím co prohlížíte knihy, žena pasákova se na vás upřeně dívá. Od okamžiku, kdy jste překročili její práh, myslí jedině na tuto příhrádku, a doufá, že si jí všimnete; avšak za celý svět neupozornila by na ni sama ani slovem ani posunkem. My v Glenu máme svůj vlastní zákonník slušného chování, a k našim nejtěžším proviněním patří „nadýmat se“, čímž rozumíme vychloubat se; a jestliže se muži promine, přebere-li, ač snad ženě nikdy, neznají milosrdenství s vychloubačem. Když na příklad syn starého Davida Rosse stal se profesorem, tu otec i matka jen jakoby maní svěřili slavnou tu zvěst Domsiemu, jenž, rozumí se samo sebou, nelenil a okamžitě ji rozhlásil po celé vesnici; avšak ani otec ani matka nikdy nepojmenovali syna před lidmi profesorem, ač jsem jist, že mezi sebou jinak mu neříkali. Ale Glen odměnil je za jejich skromnou mlčelivost tím, že, kdykoliv někdo hovořil o jejich synu, okrašloval každičkou druhou větu jeho titulem. Rovněž i paní Mc. Phersonová bystře nás pozoruje a byla by nadobro zklamána, kdybychom byli polici přehlédli; a potom v odpověď na naše otázky zavede nás do kuchyně a posadí k ohništi; a tu vyslechneme vypravování o jejím učenci-synu, vypravování, kteréž jest opravdu jedinou romancí v dějinách prosté této rodiny. — (Dokončení.)

—=o=—

M. J. SALTYKOV:

STARÉ ČASY.

(Z povídky „První vypravování písařovo“.)

(Dokonč.)

Oženil se právě tak, t. j. nejpodivnějším způsobem. Tchán mu slíbil pět tisíc — konec konců však nedává nic a basta! A ne že by neměl peněz, ale tak, že byl škmořil, bylo mu líto, rozloučiti se s nimi. Čeká Ivan Petrovič měsíc, čeká dva měsíce — denně ženu bije a tchánovi neslušných jmen dává, nic naplat. A peněz potřebuje. Hleďte, náhle jsme se dověděli, že Ivan Petrovič je nemocen, má delirium, leží, vrhne se na každého, kdo se mu nachomýtne a dostane-li se mu nože — snad docela i někoho zařeže. A sehrál tu komedii tak šikovně, pane, že nám všem ho bylo líto. Ženu mlátil hůře než kdy před tím, z okénka, pane, vyskakoval, po ulici v prostopášném stavu běhal. Nu, když tak asi týden bláznil, odejde kdysi v noci a rovnou do domu k tchánovi a má v každé ruce pistoli.

„No tak,“ povídá. „Teď sem s penězi, jinak, Bůh ví, tě poznamenám.“

Starý dostal strach.

„Myslíš si,“ povídá, „že jsem opravdu se zbláznil, ale to není pravda, to vše byl vtipný kousek. Dej sem peníze, nebo rozluč se s životem! Mne jen zavrou, poněvadž nemám dobrý rozum — na to mám svědky, ty však budeš v hrobečku odpočívat . . .“

Toť ovšem, jaké tu řeči: tchán mu sice vynadal a snad i jeho cti se dotkl, ale peníze mu přece dal. Příštího dne Ivan Petrovič jako by se nebylo nic stalo! A dlouho se s tím tajil, až potom při punči celou historii vypravoval, jak se sběhla.

A nejen samotného, ale i nás hříšné Ivan Petrovič vytrhl nejednou z nesnází. Přijela kdysi k nám do újezdu jistá osobnost — ne zrovna na prohlídku, ale tak — podívat se.

Však ozvaly se tu stížnosti a nářky různé, jak tomu bývá, a to hlavně na jakéhosi přísedícího. Osobnost ona byla dobromyslná, ale rozzuřila se. „Sem s ním, s tím přísedícím,“ povídá.

On však byl na štěstí tou dobou v újezdě při místním ohledání, zrovna s Ivanem Petrovičem. Nu a dali jsme mu zprávu, že zítra přijede k němu jeho osvícenost, tedy aby se měl na pozoru, poněvadž tak, a že takové řeči jeho osvícenost vede. Náš přísedící se polekal, tak se zděsil, že mu bylo až nanic od žaludku.

„I co," povídá Ivan Petrovič. „Co mně dáš? Vytrhnu tě z neštěstí."

„Ani života nebudu litovati, Ivane Petroviči, prokaž mně to dobrodiní!"

„Co bych dělal s tvým životem, brachu. Mluv moudřeI Mám-li tě vytrhnout, tedy tě vytrhnu, ne-li, starej se sám, jak se vymotáš!"

Shodli se o cenu. Příštího dne jeho osvícenost přijede hezky z rána. Nu, toť se ví, my, jako celý zemský soud, jsme tu všichni, v uniformách, jen přísedící tu chybí, kterého je potřebí.

„A kde je přísedící Tomilkin?" táže se jeho osvícenost.

„Mám čest se představiti," odpovídá Ivan Petrovič.

Mráz nám všem projel po zádech.

Jeho osvícenost ani nepozoruje docela jinou uniformu (dokonce uniformu nezměnil, takovým byl znalcem lidí), toť měl jistě slabý zrak.

„Na vás," povídá jeho osvícenost, „je mnoho žalob a nad to takových, že pověsiti vás za ty všechny věci bylo by ještě málo."

„Bůh je svědek, že nevinně, nevinně mě nařkli nepřátelé před vaší osvíceností. Osměluji se poníženě prosit o vyslyšení a kojím se nadějí, že podaří se mně úplně se ospravedlniti, ale před svědky pociťuji bázeň."

Jeho osvícenost to uznala; odebrali se do druhé komnaty, celou hodinu tam podával vysvětlení co a jak, nikomu není známo, ale když jeho osvícenost vyšla z komnaty, byla přece velmi vlídná, ba pozvala Ivana Petroviče k sobě do Petrohradu, ale on se poděkoval, že je skromný a nemá vzdělání, jakého v hlavním městě třeba.

A vidíte, vždyť ani docela neznal dobře věci, o nichž jeho osvícenosti zprávu podával, ale na svůj ostrovtip se spoléhal a nikoli zbůhdarma.

Jediný hřích měl na svědomí — velký to hřích — jinorodce zabil. Takhle se to stalo. Známo, že náš újezd je lesní a že v něm žije mnoho jinorodců. Je to lid velmi prostomyslný a majetný. Jen že jsou velmi nečistí a cizí nemoci jejich jsou tak rozšířeny, že z rodu na rod přecházejí. Zabijí na př. zajíce, stáhnou s něho kůži a tak nevykuchaného hodí jej do kotle a vaří, kotel pak není čiděn, jen jak byl zhotoven: slovem: nesnesitelný zápach; z toho si nic nedělají a tu celou kaši s chutí jedí. Vlastně takový lid není ani hoden, aby se kdo oň staral — hloupý je, nevzdělaný, nečistý — modláři takoví. Nu, šel kterýsi jinorodec, zastřelil veverku a samou šikovností prostřelil si rameno. Dobrá, zavedeno vyšetřování. Stalo se to prý mimoděk, bylo tedy dobře a újezdný soud rozhodl, že jako věc tu poručí Bohu, mužika pak odevzdá újezdnému lékaři, aby jej léčil. Ivan Petrovič dostal od soudu rozkaz — cesta je zdlouhavá, dálka hrozná! Ale vzpomněl si, že to je mužík mohovitý, počkal tři neděle a když příležitost se nahodila jeti v tu stranu za služební záležitostí, zajel tam zároveň. Mezitím však onomu rameno docela již srostlo. Přijel doktor a přečetl rozkaz.

„Svlékni se," povídá.

„A vždyť mám, pantáto, rameno docela zdravé," povídá mužík. „Už na pátý týden jsem zdráv."

„Vidíš pak? Vidíš, modláři, rozkaz, vidíš, že poručeno tebe léčit?"

Co dělat, mužík se svlékl a ten šťoural se mu v zdravé ruce. Hlupák křičí, jak by ho na vidličky bral, ten však se jen směje a listinu ukazuje. Dal mu pokoj teprve, když dostal od jinorodce tři zlaťáky.

„E, čert tě vem!" povídá.

Potřeboval-li Ivan Petrovič zase peněz — jel zase k jinorodci, jej léčit a tak jej přes rok trápil, až z něho vycucal všechny peníze. A človíček ten už celý uschl, nejí, nepije, ani ve snu mu lékař pokoj nedá. Jakmile však tento zpozoroval, že tu pranic už nedostane, přestal jezditi. Mužík si oddechl a díval se už veseleji. Ale událo se kdysi, že kterýs úředník naprosto nesúčastněný, jel podle té vesnice a ptal se vesničanů, jak tomu a tomu se daří (pro své pohostinství znám byl mnoha úředníkům). Nu, a povídají mužikovi, že nějaký úředník ptal se jako po něm. A věřte-li, pane, napadlo jej, že jej jistě zase doktor chce léčiti — šel domů, nikomu nic neřekl a v noci se oběsil.

Říkám vám, je to hřích, živou duši takhle ničiti. Jinak to však byl podivuhodný člověk a náramně pohostinný; potom, když umřel, nezbylo ani na pohřeb — vše, co vydělal, všechno prohýřil! Žena dosud chodí žebrotou a dcerky — bůh ví — snad po jarmarcích jezdí: jsou velmi hezké.

Nu vidíte, jací lidé bývali za našich časů, pánové; nebrali hrubě, ani nebyli zákeřníci, nikoli — každý prováděl to z libůstky. Mnohdy jsme ani peněz nepotřebovali, ježto nám samy do kapes lezly; ne, bylo jen o to, sestaviti plán a potom dbáti svého užitku.

„Aa co je teď! Prosím, nyní neslušno prý též od nájemce bráti. A vězte, že to je pouhá svobodomyslnost. Toť je právě jako nalézti peníze na cestě a netěžiti z toho . . . Pane Bože!"

„A jak jste se vy spálil, Prokofyji Nikolajeviči, dařilo-li se za vašich časů všechno tak znamenitě?"

„Ach, darmo mluvit! Spálil jsem se při takové záležitosti, že to je hanba říci — o mrtvolu. Začala u nás muzika podle noty a čert mě na ni navedl. Bylo to v zimě. Mrtvola musila rozmrznout. Tedy jsme ji odvezli do velké vsi a jak to bývalo, začali ji po domech voziti a výkupné sbírati. Vozili jsme — vozili — až zbyl jen jediný domek: vdova po vojáku tam přebývala. Neměla čím platiti a tam jsme tedy mrtvolu nechali. Sebrali jsme příští den soudní svědky a tu ovšem zachtělo se nám zisku; aby po domech se nerozutekli, sebrali jsme jim čepice a do domku je zavřeli. Jen, že jsme to ostražitě nenalíčili: příliš mnoho lidí si toho všimlo. A tenkráte jsme měli gubernátora, hrozný pes to byl, i dnes, když si naň vzpomenu, tak ještě bych ho mohl proklíti. Hned jsem byl suspendován a začalo psaní. Nepodařilo se jim mě do opravdy usvědčiti, ale celého mě pošpinili a soudní řízení zavedli. A věřte mně, vím dobře, že mě ne-

chají běžet, ježto přímých důkazů není, ale přece mě, darebové, celého utrápili. Asi deset let to pořád táhnou: tu zprávy požaduji, tu vyšetřování doplňuji. Já pak abych seděl bez chleba a u moře čekal, až se vyčasí."

—=o=—

J. W. GOETHE:

KORINTSKÁ NEVĚSTA.

Do Korinta přišel z Athén kdysi
jinoch jakýs poprvé, co živ,
zdali měšťana zas nakloní si,
jenž byl s otcem pohostinu dřív;
že oň tehdá stál,
na jevo všem dal,
dcerušku mu svoji zaslíbiv.

Přízeň-li však draze nevykoupí,
nebude teď host jim nemilý?
S ním rod pohanský k nim ještě vstoupí,
oni však se všichni překřtili.
Víra vyhostí
lásku s věrností
jako plevel, nová vzklíčí-li.

Dům už celý v tichém snění dříme,
otec, dcery, jenom matka bdí:
hosta tedy srdečně hned přijme,
v sál ho nejkrásnější provodí.
Jídel, nápoje
ihned plno je
a pak jdouc jen „dobrou noc" mu dí.

Ani nejvybranější však vína
ani pokrm neláká ho nic,
pro únavu všeho zapomíná,
ani nerozstrojen v lože sklání líc;
a když usíná,
jakás vidina
dvéře otevírá vstupujíc.

Vidí se své lampy matné záři:
vešla dívka cudně v světnici
v bílém šatě, se závojem v tváři,
s černozlatou páskou nad líci.
Jak ho zahlédla,
lekem pobledlá
bílou ruku zvedla chvějící.

„Což jsem", vzkřikla, „v domě cizí zcela,
ani zvědět nesmím o hosti?
Ode všech mne odloučila cela,
ach, kdo teď mne z hanby vyprostí!
Prosím, bys tam spal
na loži jen dál,
a já zmizím zase v tichosti."

„Zůstaň, spanilá", dí junák mladý,
při čemž rychle s postele se zved,
„hle, dar Cereřin a Bakchův tady,
za tebou pak Amor přijde hned!
Zbledlas leknutím?
Drahá, pojď, ať zvím,
jak ty bohy v lásce těší svět!"

„Zůstaň, jinochu, ó zůstaň státi,
mně už radosti vzkvést nemohou.
Poslední krok dobrá chorá máti
za mne učinila ubohou:
dala Bohu slib,
bude-li jí líp,
že dá nebi v oběť mladost mou.

Ihned tichý dům náš opustila
starých bohů pestrá směsice.
Jediného nebesa nám skryla,
Spasitel dal na kříž přibít se.
Jehně ani býk
nepadne mu v dík,
lidských obětí však tisíce."

Vyptává se, o všem uvažuje,
neujde mu slovo jediné.
„Opravdu, to nevěsta má tu je
v tiché této kobě hostinné!
Pojď, ó předrahá,
otcův přísaha
s požehnáním na nás spočine."

„Nerostla jsem, duše dobrá, pro tě!
Chotí za mne sestra bude ti.
Až se budu soužit o samotě,
vzpomeň na mne v jejím objetí,
že zde den co den
myslím na tě jen,
až se stanu hrobu obětí."

„Ne! já přísahám zde před plamenem,
jejž nám Hymen dobrý roznítil:
budeš má a radost zas tvým věnem,
dům pak otcův oběma nám cíl.
Zůstaň, milá, zde,
slavit budeme
svatební hned spolu kratochvíl."

Odznaky si věrnosti již mění;
ona dá mu řetěz ze zlata,
stříbrný on pohár drahocenný,
na němž okrasa je bohatá.
Nač mně může být
stříbra, skvostu třpyt?
kadeř tvá mně lepší oplata."

Hodina v tom duchů bila pustá,
jí však rozkošnější nad vše snad,
chtivě pila bledá její ústa
víno krvavější nad granát;
avšak bílého
chleba od něho
nechtěla ni sousto do úst dát.

Jinochovi podala pak číši,
jenž jak ona k rtům ji chtivě nes,

prosil o lásku v té noční tiši,
srdce ubohé, ach, mřelo dnes.
Ať ždá jakkoli,
přec mu nesvolí,
na konec až s pláčem v lože kles.

Přijde dívka, k mládenci se sklání:
„Ach, jak líto je mně útrap tvých!
údů mých však nesmíš tknout se ani,
sic by hrůzný úžas tebe stih.
Dívka, již bys rád
milenkou chtěl zvát,
bílá je, leč chladná též jak sníh.

Prudce uchvátí ji do objetí
mladou silou lásky zahořev.
„Doufej, srdce mé že rozhřeje ti,
bys i z hrobu přišla, tvoji krev.
Splývej se rtů mých
láska v polibcích!
Nepláš se mnou, nejdražší všech děv?“

Láska v objetí jich pevném vzrůstá,
v rozkoš jejich stéká slzí proud,
lačně líbá horoucí mu ústa,
sebe lze jen v druhu vzpomenout.
Láska chnivá
krev jí zahřívá,
v prsou srdce se však nemůž' hnout.

Zatím po chodbě se matka plíží,
v pozdních dobách byl to její zvyk,
poslouchá a k dveřím ucho níží,
jaký podivný k ní tón to vnik.
A te řeči tou
ženich s nevěstou
láskou výskají v ten okamžik.

U dveří tak stojí bez pohnutí,
nezví, co a jak, když nevyčká,
a ty přísahy ji k hněvu nutí,
lichocení, slova sladičká.
„Kohoutí, slyš, hlas!
Tiše! přijdi zas
v noci zítra! —“ a zas hubička.

Matka nemůž hněv již zadržeti,
spěšně trhne známou závorou:
„Cože, v domě zde že děvčí smetí,
jež jde k cizincům, kdy pokynou?“
volá do dveří.
V lampy zášeří
spatří — Bože! spatří dceru svou.

V prvém leku chce hoch dívku skrýti,
chytne závoj, zkouší, kryje-li,
kobercem pak chce ji zahaliti,
ona však se zatím osmělí
a již vystává
bílá postava
jako duch se tyčíc v posteli.

„Matko, matko,“ volá dívka dutě,
„krásné noci nepřejete mi,
z tepla zas mne vyháníte krutě
k chladné zoufalosti pod zemí?
Což vám nestačí,
když mne v rubáši
vaší vinou mladost oněmí?

Avšak z těžké krypty, jež mne tísní,
zvláštní osud ven mne vyhání,
nedbám kněžských mumlajících písní,
marná jsou i jejich žehnání.
Sůl a voda nám
zhasí mládí plam? —
Ani hrob nám v lásce nezbrání!

Mně byl slíben tenhle jinoch tady
za dob, chrám kdy Venušin tu stál,
vy však jste se dopustili zrady,
cizí slib vás lživě oklamal!
Avšak můž mít Bůh
pro slib matčin sluch,
jediné jenž blaho dceři vzal?

Z hrobu mne to bude stále štváti
hledat poklad, který mně byl vzat,
muže ztraceného milovati,
ze srdce krev lačně jemu ssát.
A mé náručí
mnohé umučí,
budou matky pro své syny lkát.

Krásný hochu, zchřadneš v krátké době,
nemůžeš tu ani zůstat sám,
neboť řetěz svůj jsem dala tobě
a tvou kadeř, hle, zde ssebou mám.
Pohleď na ní blíž,
ach, jak šediviš,
zhnědneš sice zas, leč teprv „tam“.

Poslyš, matko, prosím tě teď vřele:
z dříví hranici dej postavit,
otevř dvéře v teskivé mé cele
a nám milencům přej v ohni klid!
My pak s hranice
v jiskrách letíce
můžem k starým bohům zaměřit.“

—o—

DROBNOSTI.

Moravské Slovácko, ilustrovaný průvodce po jihovýchodní Moravě, vydala sekce pro povznesení návštěvy cizinců v Uher. Hradišti za korunu. Knížka úhledná, plná krásných fotografií, 76 stran tlustá a velmi skrovná. Neboť jest to víc nežli průvodce. Může se nazvat národopisnou příručkou o Slovácích. Ani ten, kdo moravské Slovácko zná, neodloží jí bez zájmu, tím méně Čech z království a zvláštní odruda jeho Pražan. I pan dr. Harlas se konečně může z ní informovat, že Jožka Uprka maluje Slováky, né Hanáky. Vlaštovky přiletěly a velkoměstští lidé rozletají se z města vyhledávat letní byty a

připravovat se na červenec a srpen. Slovácko má ovšem lázně Luhačovice a ještě řadu drobnějších lázniček. Ale ne každý potřebuje lázní a ne každý hledá ruch a šum o prázdninách. Takových zátiší, kde se rodina ukryje jako hřib v lese, má Slovácko velice mnoho. Na př. **Z l í n**; leží v horách, na lokální dráze sice z Otrokovic do Vizovic, a přece jakoby té dráhy nebylo: čisté, tiché město, v němž by se pražská rodina ukryla jako za pecí nebo za ňadry Kristovými, jak Rusové říkají. Okolí plné lesů temných i půvabných, procházky radostné a osamocené. — Také **N a p a j e d l a**, ležící při řece Moravě, také **H o d o n í n** pro toho, kdo pokládá kopce za překážku komunikace; odtud výlety do Uher na Holič a do Skalice. Jeďte tam. Ostatně nechť si čtenář pročte **M o r a v s k é S l o v á c k o** a vybere si sám. Přiložená mapa dobře orientuje.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALGOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

(Pokračování.)

Kapitola IV.

Po kamenité cestě.

Když druhého dne ráno Nat vcházel s ostatními do školnice, měl malou dušičku v těle. „Teď“, myslil si, „uvidí všichni, jaký jsem hlupák.“ Ale pan Bér posadil ho do výklenku k oknu, kde seděl k ostatním obrácen zády. Jediný Fanouš slyšel, jaké chyby dělal Nat při čtení a jak byl jeho sešit pomazán inkoustem. Jak byl za tohle Nat tatíčkovi vděčen. Tak se ponořil do učení a s takou horoucností pracoval, že pan Bér, vida jeho uřícený obličej a špinavé prsty, pravil konečně:

„Neber si to tak příliš k srdci, hochu, všecek se unavíš —, vždyť máme ještě dosti času.“

„Ale já nemám kdy, pane, chci-li je dohonit,“ odvětil rozčileně. „Oni toho již tolik vědí, a já nic, pranic.“

Hoši odříkávali dějepis, zeměpis, mluvnici, a Nat byl udiven, jak dobře to vše znali.

„Však ty zase umíš jiné věci, chlapče, o kterých oni nemají ponětí,“ chlácholil ho tatíček usedaje k němu do výklenku, když Fanouš zkoušel mladší hochy z násobilky.

„Umím?“ zvolal Nat nedůvěřivě.

„Jistě, hochu; za prvé znáš se přemoci a oni toho někdy nedovedou, aspoň ne Jakoubek, ačkoliv znamenitě počítá. Víš, tohle mnoho znamená, a mně se zdá, že této lekci naučil ses zvláště dobře. Potom umíš hrát na housle, a z našich hochů — ač by velice rádi — neumí dosud žádný. Ale to nejlepší teprve přijde: ty máš opravdovou žádost a vůli něčemu se naučit a tak máme již zpola vyhráno. S počátku se ti leccos bude zdát velice těžké, ale nedej se odstrašit, nýbrž buď pilný a ponenáhlu se do všeho vpravíš.“

Hochův obličej se očividně rozjasňoval; ačkoliv měl před sebou teprve malou část toho, čemu bylo se třeba učit, přece bylo mu velkou úlevou slyšeti, že přece něco již umí. „Ano, přemoci se dovedu“, pomyslil si, „tomu mne naučily tatínkovy dutky, „a vrzat na skřipky také znám. Ovšem, — kde je zátoka Biskajská, to zas nevím.“

Ale v celku mu bylo už mnohem lehčeji. Náhle řekl hlasitě a s velikou opravdovostí: „Ano, chci se něčemu naučit, a budu toho hledět! Nechodil jsem ještě nikdy pořádně do školy proto, že mne neposílali, ale když se mi nebudou hoši smát, tak myslím, že mi to půjde. Vždyť vy a paní jste tak hodní“ — — —

„Však se ti žádný nesmí posmívat“, vykřikl Jeník, který zaslechl Natova poslední slova, „a budou-li, však já jim! — — že jim hned zajde chuť!“ — — hošík se tak rozčilil, že zapomněl na to, kde sedí. Děti se zarazily u „sedmkrát devět“ a začali se obracet, co se to vzadu vlastně děje.

Pan Bér si pomyslil, že nyní bude jim užitečnější slyšeti něco o vzájemných povinnostech jednoho k druhému; proto přerušil početní hodinu a vypravoval dětem pěknou povídku o Natovi a jeho dřívějším domovu, tak že hošíci dojati slibovali, že mu budou napomáhat v učení, jak jen budou moci. Byli hrdi vědomím, že mohou dělit špetku svých vědomostí s hochem, který uměl tak znamenitě hráti na housle. Pan Bér nemluvil nadarmo: hoši časem rádi a ochotně podávali Natovi ruce na jeho kamenité cestě do chrámu moudrosti. Ze začátku nebyl učením přemáhán, zdraví jeho bylo otřeseno a tak co jiní seděli u knih, Nata zaměstnávali v domácnosti nebo v zahradě. Svůj záhonek miloval nade vše. Byl pro něho také nejlepším lékem. Tam ryl a hrabal jako krtek, kopal, opravoval a přehlížel své fazolky, které teprv nedávno zasel a každý den odhrabával půdu, zdali „už lezou.“ Těšil se z každého lístku, pilně pozoruje jeho vzrůst na tenounkém stonku. I květy počítal, jež pod teplým jarním sluníčkem v hojnosti vyrážely. Žádná zahrádka nebyla snad nikdy lépe skopána. Pan Bér měl obavy, že tam vůbec nic nebude mít času vyrůsti, neboť Nat stále přehrabával půdu. Aby mu tedy dal širší pole působnosti, dovolil mu okopávat i v jiných částech zahrady, a Nat pracoval mezi květinami a keři jako pilná včela.

„Nu, už se mi začínáš líbit,“ říkávala paní Jožena štípajíc hošíka do líce, které zrůžovělo, a trochu se zakulatilo. I tělíčko dítěte se rovnalo, a paní ho ráda pohladila po zádech, jindy

sehnutých, nyní vyrovnaných zdravou prací. Hoch prospíval, zbaven byv těžkého břímě — chudoby.

Jeník byl mu přítelem, Tomášek ochráncem a Dézy ho těšívala, měl-li nějaký zármutek. Obě děti, bratr a sestra, byly mladší Nata, ale klidná povaha hochova libovala si v jejich společnosti více, nežli v hlučných hrách starších soudruhů.

Pan Lorenc na něho nezapomněl: posílal mu šaty a knihy, noty a pozdravy; někdy i sám přišel, aby se přesvědčil o chování svého svěřence. Často ho bral s sebou i do města, do koncertu. Při takových příležitostech zdálo se Natovi, že je v sedmém nebi; býval pozván do pánovy rodiny a uviděl jeho krásnou paní a jeho malinkou dcerušku, která se mu zdála být jako víla. Obyčejně ho zdrželi přes oběd, a tu mu bylo tak dobře, že o každé takové návštěvě dlouho a dlouho vyprávěl, i ze sna o ní mluvil. Jak málo jest potřebí k tomu oblažit dítě! A jaká škoda, že v tomto světě někdy plném slunečního jasu jsou malé bytosti s vyhublými líčky a opuštěnými, smutnými srdéčky. Bérovi sbírali kde jakou kůrku nalezli, aby nasytili svůj houfeček hladových vrabců, neboť sami nebyli bohatí, neměli mnoho, leda milosrdná srdce. Některé známé paní Jožeminy, které byly bohaté a měly děti, posílaly jí porouchané nebo odložené hračky, Natovi pak bylo potěšením opravovat je. Měl dovedné prstíky, a tak mnohý deštivý den ztrávil příjemně tím, že lepil, maloval, přiřezával a opravoval nářadí, zvířátka i zmrzačilé panny, které potom Dézy oblékala. Jakmile hračky byly spraveny, uložila je paní do zvláštní přihrádky určené pro hračky k podělování chudých dětí ze sousedství.

O vánocích byly v Plumu tyto děti poděleny na památku toho, který miloval chudé a žehnal maličkým. Jeník rád vypravoval o tom, co četl ve svých knihách a všichni tři sedávali často ve staré vrbě, naslouchajíce pohádkám z Tisíc a jedné noci, Edgeworthovým*) povídkám, nebo příběhům Robinsona Crusoe a jiných vypravováním, jež těší již tak dávno dětská srdce a budou je těšit třebas ještě celá staletí.

Nat poslouchal, jako by byl na nějakém novém světě a nedočkavost, „jak to asi dopadlo" pobádala ho, aby se pilně učil číst.

Za nějaký čas skoro dohonil ostatní a v duchu byl velice hrd na svůj úspěch. Teď skoro stále seděl u knih, a honili ho od nich zrovna jako Jeníka. Mimo to naskytlo se mu časem zvláštní velmi příjemné zaměstnání. Někteří hoši „provozovali obchod." Tak totiž jmenoval každý svůj způsob, který si vydělávali drobet peněz.

Pan Bér je v tom podporoval. Věděl dobře, že ti, kteří jsou chudí, budou si musit chléb svůj brzy sami vydělávat.

Navykal je záhy samostatnosti. Tomášek, jak víme, prodával vejce, Jakub obchodoval s ochočenými domácími zvířaty, Fanouš pomáhal strýci při vyučování a byl za to placen. Eda rád tesařil a truhlařil; i pořídili mu truhlářský stůl a zhotovoval v prázdných chvilkách dosti hezké věci, které potom prodával.

Jeník sestavoval vodní mlýnky, řehtačky a jiné podivné hračky, nepotřebné, ale mezi hochy měly cenu a nejednu prodal.

„Dejte ho na strojnictví, když ho baví", říkával pan Bér. „Hoch má znáti nějaké řemeslo, aby byl samostatný. Práce je zdravá, a nechť má hoch nadání k básnictví nebo k orání, vše jedno, jen ať něco praktického provozuje, bude mu to k užitku."

Jednoho dne přiběhl Nat domů s horkými rozpálenými tvářemi, všecek rozčilen a sháněl se po panu Bérovi:

„Prosím, smím jít hrát do lesíku? Je tam výlet, a oni chtějí, abych jim hrál k tanci, že prý mi dobře zaplatí. Já bych si tak rád něco vydělal jak ostatní hoši a jinak neumím než hraním."

Pan Bér svolil:

„I jdi si jen, synáčku, jsem rád, že se ti naskytne tento způsob práce; je lehká a příjemná."

A Nat šel a hrál tak pěkně, že se vrátil se dvěma dolary. Však je také každému s velkou radostí ukazoval. Vyprávěl, jak se měl celé odpoledne dobře, jak byli k němu výletníci přívětiví a jak chválili jeho hru. „Mám prý příště zase přijít", pravili. „Tohle je lepší, než hrát na ulici, člověk více dostane, a teď si peníze mohu nechat všecky sám a ještě se dobře najím. Mám také „obchod", jako Tomášek a Jakub, a líbí se mi," pravil hoch, zapisuje svůj příjem do starého zápisníku, jako by již byl půl milionáře.

(Pokrač.)

*) Anglický spisovatel pro mládež.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 26. května 1911. Číslo 21.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

LILA B. NOVÁKOVÁ:

NAŠE POLE POKRYLA SE MĚKKOU, KRÁSNOU ZELENÍ.

(Milovi a Věře.)

Naše touhy horečné, sladké, závratné
zkypřily půdu širých úhorů.
Všechno býlí a kořeny starých žní
zanesli jsme daleko za hranice svých polí.
A v brázdy tmavých lánů zasadili jsme semena.

Až vzejdou, rozkvetou v nejnádhernější slávě
nevídaných dosud zázraků Krásy.
Zavoní omamně, zahoří barvami.
Nebylo takých kvetu, jaké vzejdou na našich
polích — — —
tak jsme si říkali.

A čekali jsme na hranici svých úhorů bývalých.
Nic se nedělo, jen lány potemněly,
jak padaly na ně deště podzimní.
I slunce, které svítilo, když naše touhy kypřily
půdu,
skrylo se: zdálo se, že navždy.
A zima přišla. Lány oděly se sněhem.
Po našich hranicích přecházeli lidé,
chvějící se chladem.
Zapálili jsme svůj oheň, vše snesli jsme na hranici,
aby žár byl největší, aby plamen vysoko šlehl,
aby mnoho okolojdoucích zvábil.
A byli jsme posvěceni věrou,
že mnoho bude těch, kdož přijdou k ohni.
A lidé přecházeli.
Nezastavili se u našeho ohně;
lhostejně mávli rukou a šli dále, za nás někam:
oči jejich upřeny tam byly,
jakoby ve větší záři hleděly, než náš oheň.
Prosili jsme úpěnlivě,
aby zahřáli bosé své nohy u naší hranice
ale oni přecházeli bez ohlédnutí.
I obrátili jsme se, abychom spatřili onu zář,
která všechny okolojdoucí od nás zvábila.
A viděli jsme šero nějaké na obzoru.
Zatoužila srdce naše;
když všichni tam do dálky mimo náš oheň jdou,
jaký je to plamen, který je vábí?
Vztáhli jsme ruce k obzoru.

Náš oheň za námi zapraskal.
Vzpomněli jsme všech, kteří přešli, pohrdajíce.
Stopy jejich dosud byly krvavé na jíní sněhu.
Bolest sevřela naši hruď, oči naše zavřely se.
Vlna vzedmula se a převalila se nitrem
A nastalo ticho v nás.
Oheň náš snad zatím shasl — — —

— — — obrátili jsme se.
A viděli jsme:
Plamen šlehal dosud vysoko — ba výše;
hořela v něm tisícerá bohatství jiná,
rozžhavily se krásnější ještě oběti zápalné.
A dole, u paty hranice, seděli mnozí,
v kruhu kolem ohně.
Přišli tiše, když my hleděly k šerému obzoru.
Oči jejich, průhledy v nekonečno, hleděly na nás,
zářice sladce,
a vlaženy byly vnitřní radostí.
Byli to ti, jichž oběti hořely na naší hranici.
I usedli jsme k nim a spojili jsme všichni ruce.
A hleděli jsme v plamen;
oheň praskal, hranice se sesýpala.
Přes plamen klesající hleděli jsme si v oči;
a naše pohledy byly radostnější a radostnější.
Poslední jiskry zemřely v popeli.
Kolem nás se ale nesetmělo.
A neochladilo se.

Před námi vycházelo slunce.
Ne tam, kde prve se šeřilo,
kam zacházeli ti, kteří nechtěli tepla naší hranice,
ale na protější straně rozlila se rudá záplava.
Rozhledli jsme se.
Nebylo už sněhu kolem nás.
Naše pole široká a tmavá
v dáli topila se v záři sluneční.
Rozmetali jsme kolem sebe popel své hranice.
A naše pole pokryla se měkkou, krásnou zelení.
I zazpívali jsme radostně a pokorně:
„Naše žeň! Naše žeň!“
Vzali jsme se za ruce všichni,
jichž oběti zápalné shořely na jedné hranici,
a rozjetou cestou šli jsme mezi svými poli
vstříc slunci a žni.
A víme, že přijde den, kdy zavoní klasy.

—=o=—

JAN MACLAREN:

JEHO VELKÝ DEN.

Přel. Božena Šimková.

(Dokonč.)

Jednou z rána vykročil jejich Jan z chaloupky do školy; pasácký synek, určený nepochybně k tomu, aby pásl ovce a žil v Glenu po všechny dny svého života, jako jeho otec před ním. A kterýsi večer pan učitel, jenž je v Glenu znalcem v oboru vědy, s panem farářem jakožto soudním dvorem potvrzovacím zavítali nahoru do pasácké chýše a řekli otci i matce, že v radě Prozřetelnosti jejich synek byl rozhodně určen k tomu, aby se z něho stal student, a že pouze na nich záleží, aby se Janovo povolání a vyvolení uskutečnilo.

Kdyby se byla těmto dvěma prostým lidem, jichž týdenní výdělek nepřesahoval deset šilinků, donesla novina, že zdědili veliké bohatství, nebyla by způsobila tolik potěšení jejich srdcím, jako naděje, že na jejich nízkém kmeni alespoň jednou za mnoho pokolení vyroste bílý květ učeného života. Celá rodina, otec i matka s dospělými syny a dcerami, kteří slouží, spojí se nyní k jediné usilovné snaze — schraňovat a střádat, aby tento synek stůj co stůj dostal se na universitu, a aby mohl býti podporován na svých studiích, pokud nedosáhne svého cíle.

Kdybyste byli stáli po čtyřech letech od onoho večera v klenutém portálu, kudy studenti vcházejí na čtyřhranný dvůr edinburské university, byli byste spatřili vstupovat pasákova syna, chudičce oděného, a ostýchavých způsobů, avšak silného na těle a zmužilého na duchu, naplněného všemi vědomostmi, které trpělivou a neúmornou prací vštípit mu mohli učitel s farářem. Chlapec, jenž kráčí před ním, je syn šlechticův, a ten za ním synek obchodníkův, a tak synové bohatých i chudých vcházejí tu společně do jediné pravé Republiky na tváři země, do Republiky vědy, kde ani peníze ani stav ani vliv ani intriky nic neznamenají, nýbrž kde muž je roven muži, a kde nejlepší z nich vítězí.

A minou nové čtyři roky — a Jan dokončí studia a jednoho dne napíše do chaloupky, tulící se ke stráni, že jeho staří rodiče musí přijít se podívat na jeho povýšení za bakaláře. A po celých šest neděl před určeným dnem, matku jeho zžírá jediná palčivá úzkost, co si totiž oblékne k významné té příležitosti, a teprve po četných poradách s kmotrami a tetkami z celého Glenu důležitá ta otázka je rozhodnuta; a všecka mysl otcova zatím zaujata je po všechny ony neděle snahou, aby nevypadal jako otec, jehož syn dosáhl akademických hodností.

Nesmíme si představovat pasáka a jeho ženu, jež právě vcházejí branou universitní, jako dva nevědomé venkovany, kteří nedovedou dělat rozdílu mezi universitou a obchodním domem se suknem. Ač nikdy nečekali, že se octnou na místě tak povzneseném a chovali to pouze jako tajnou touhu, že snad někdy jeden z jejich hochů dospěje tak daleko, naučily je přece tradice jejich národa a spolu také nedělní výklady Domsieho na hřbitově vstupovat od vekolepého ústavu, jímž je jim universita. Pro ně universita je domovem nejhlubších vědomostí, posvátným místem, kam úctyhodní lidé putují asi jako zbožní Mohamedáni do Mekky anebo Židé do Jerusalema. Když kráčejí přes dvůr, pasák dotkne se náhle ženy a ukazuje na staršího pána, jenž v nevelké vzdálenosti jde před nimi. Sledují ho s uctivou pozorností, jak se kolébá v před s půl tuctem knih pod paždím v ošumělém kabátě, na němž zbyl již pouze jediný knoflík, a v klobouku, který je asi tak starý jako klobouk Janneho Soutera a který sedí mu kdesi až na temeni hlavy.

„Zastav Jeemsie," šeptá Janeta bázlivě. „Myslíš opravdu, že je to ňáký profesor?"

„Určitě to nevím, ženo; možná, že je to ňáký učenec, ale já soudím, že je to profesor — tak aspoň podle zevnějšku."

Oba staří lidé stojí tiše, až pán zmizí, potom jdou dále, celí blažení. Mimo náboženství žádné jiné slůvko ve skotské řeči není posvátnější než slovo „profesor." Označuje to polonebeskou bytost nasycenou latinskou a řeckou filosofií a mathematikou. Znamenalo to tedy něco, jen vidět takového muže. A ocitnout se dokonce v jeho společnosti znamenalo prodlévat v ovzduší, kde lze nakazit se jeho učeností. Když obyvatelé Glenu, kterým Domsie s utajeným dechem po více než jedno pokolení vykládával o profesorech, se dověděli, že v jižních krajích Skotska titul ten přisvojovali si také vlásenkáři a břichomluvci, a že pro toto znesvěcení nebyli posláni na galleje, tu Drumtochtští objevili nový důvod pro zamilované své učení o dědičném hříchu.

Pasák se ženou blíží se poloosvětlenou chodbou k síni promoční a potkají majestátní postavu — mladého muže v černém úboru, přes nějž splývá mu bakalářský plášť s hedvábnou bílou kápí, a s bakalářskou čapkou na hlavě.

„Přicházíte, prosím," oslovil je čistou anglickou výslovností, „na promoční slavnost, a mohl bych vám v něčem posloužit?"

„Ano, sire; jsme tu cizí, z venkova, víte, a byli bychom vám tuze vděčni, kdybyste nám ukázal pravé dveře. Nechceme si sednout tam, kde sedí páni; ale kdybyste nás zavedl někam

odkud bychom všecko dobře viděli, budeme spokojeni a udělá nám to náramnou radost. Máme zde jednoho . . . přítele, který bude dnes také povýšen, a my bychom tuhle s mužem rádi jej při tom viděli."

„Maminko", neudržel se již mladý muž, „a vy jste ani nepoznala svého vlastního syna?" Dobře vše nalíčil, tak že se mu čtverácký jeho kousek vydařil znamenitě. Až dosud nikdy ho ještě neviděli v černých šatech ani v universitním kroji; a nad to byla v chodbě skoro úplná tma; a mimo to nemluvil nářečím svého Glenu. Otec se synem vesele se smáli Janetě; ta však se bránila, prý že po celou tu dobu dobře věděla, že je to on, a ptala se jich, zda je vůbec možné, aby někdy matka nepoznala své vlastní dítě. Mám-li však prozradit pravdu, přece jen ho nepoznala, a pokud Janeta byla živa, tu syn, kdykoliv přijel na sever rodiče navštívit, neopomenul, když vítal se s matkou u zahradních vrátek, kde na něj čekávala, připomenout jí tento svůj žert. „Nu tak, maminko" říkával, „poznáváte svého syna?"

Janetě to nesmírně lichotilo, když ji později škádlili tímto Janovým úskokem, neboť naskytla se jí vždy příležitost znovu vypravovat, jak pěkně mu slušel černý plášť s bílou hedvábnou kápí, a nikdy nezapomněla dodat, že ona, paní Mc. Phersonová, žena Carnashachského pasáka, Jamese Mc. Phersona, považuje kroj bakalářů svobodných umění za nejkrásnější, jakým jen člověk může se honosit.

Jan zavedl otce i matku do sálu, a posadil je do jedné z lavic oddělených pro příbuzné promovaných studentů. Člověk zakusí sice rozličných chvil čisté radosti ve svém životě, není však sladšího okamžiku nad ten, jako když na konci svých universitních studií přivede svoji matku, aby viděla jeho slávu. V této věci vděčí vše dvěma lidem — učiteli, jenž ho učil, a matce, jež ho povzbuzovala.

„Tak, maminko, a teď pěkně pozor na tamhle ty dveře, kudy vejde průvod; a až uzříte vcházet mladé muže s bílými kápěmi, nezapomeňte, že jsem mezi nimi; snad už mne podruhé nepřehlídnete."

Byl tak vyzývavý a slušel mu tolik ruměnec vzrušení na tváři, že když se sklonil nad ní, již již mu chtěla pohrozit a říci, aby nebyl tak drzý ke své staré matce; v tom si však uvědomila, kde je, a jaké to vzácné panstvo sedí kolem ní, a tak tedy v odpověď pouze mlčky přikývla.

Vyňala z kapsy brejle, a pasák pečlivě jí je vyčistil, neboť ruce se jí třásly; ba musil jí je skoro až na nos nasadit, tak byla rozechvěna v tento slavný den. Potom upřeně hleděla na dveře, jakoby v celém tom sále nebylo ničeho kromě nich. Trvalo to, jak se jí zdálo, celých dvanáct hodin, než se dveře rozlétly a průvod v pestrých hávech a s mnoha znamenitými muži v čele vplul dovnitř. Janeta neměla oči pro Kancléře v purpuru a zlatě, ani pro červené řízy a hedvábné kápě citronové barvy, lemované bílou kožešinou; neboť dnes nic nezdálo se tak krásné jejím zrakům, jako ty černé pláště, zdobené bílým hedvábím. Když se konečně objevili bakaláři umění, byl prý to, jak mně později v Glenu mnoho a mnohokráte opakovala, sbor velmi úctyhodně vypadajících mladých mužů, ale mezi nimi všemi pouze jediný prý byl urostlý a hezký, a ten podivnou náhodou, jakou jenom matky dovedou vysvětlit, byl zrovna její synek. Sledovala ho bedlivě, hned jak vkročil, a jen to ji trochu mrzelo, že nesl bakalářskou čapku v ruce, místo aby si ji byl posadil na hlavu. Viděla, jak usedl, a neodpustila jakési vznešené dámě, jež seděla před ní, že klobouk její bránil jí ve výhledu, takže neviděla nic jiného jen kousek Janova ramene, pokrytého bílým hedvábím. Všimla si po chvíli, jak syn vstává, jde v před a poklekne před Kancléřem, a slyšela, jak pronášejí nad ním nějaká kouzelná latinská slova, kterými, jakmile je vyřknou, student z obyčejného muže mění se v bakaláře umění. Říkali jsme vždy žertem, že latina se nedá přeložit, tak připadala nám tajemnou a hroznou; avšak pasákova žena a Janova matka byla v onen den dokonalou latinářkou a slyšela zcela zřetelně, že Kancléř praví —

„Jane Mc. Phersone, jste nejurostlejší, nejsilnější, nejhezčí, nejschopnější a nejdobrosrdečnější syn, jakého kdy universita povýšila na bakaláře umění." Byl to ovšem volný překlad, avšak pravdivý v duchu, a litera přece zabíjí!

Stál jsem za Kancléřem, a rozhlížeje se po sále, viděl jsem tváře pasáka i jeho ženy, a vytušil jsem, že nikdy už nezakusí radosti tak dokonalé — leda tehdy, až vejdou branou do věčného města. I zatoužil jsem v tento okamžik, abych měl moc, jako mívají lidé v kouzelném světě, kde můžete dělat, co se vám zlíbí. Byl bych sešel do sálu, a vykonal zvláštní a neslýchanou promoční ceremonii, a udělil bych hodnost zcela nového druhu tomuto pastýři a jeho ženě, poněvadž bez jejich nezištných ideálů, bez jejich trpkých obětí a bez jejich svatých modliteb, Jan Mc. Pherson nikdy by tu nebyl poklekl v nádherném, bílém hedvábí, jako Bakalář Umění, jenž dosáhl nejvyšších vyznamenání.

—=o=—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

Toť píseň, na kterou si vzpomínám —
a nyní smějte se jí od srdce."

Však Eva nikterak se nesmála;
tvář její ponenáhlu vážněla
při slovech písně z uplynulých let,
a zornice se zvolna šířily
a jak by zřely kamsi do dálky,
ač na Rybáři tkvěly upiatě.
Snad dívaly se nazpět v minulost
a v Rybářovi zřely studenta,
jenž před lety ty smutné verše psal,
když mladickou ji láskou miloval? . . .
„Ó nesměji se," děla v odpověď,
„zda nevidíte, že mne přešel smích?
Ten bliženec váš z uplynulých let,
ten studentík, byl vlastně básníkem —
a líto mi jest jeho bliženky,
že osud od něho ji odvedl."
On vzrušen chtěl cos na ta slova říc,
však zdržela jej prudkým pohybem:
„Ne, nemluvme již o těch věcech dnes,
sic upadneme v elegický tón.
Až jindy zase. S bohem pro dnešek,
a přijdete-li za týden sem zas,
mně píseň studentovu přineste.
Nuž s bohem! Přinesete?"
„Přinesu."

A s lehkým vábné hlavy úklonem
se navracela k městu alejí,
co Prokop zamyšlen se uchýlil
dál do luk, polí k starým rybárnám,
zde starce převozníka vyvolal
a převézt dal se přes Labe, kde klid
mu slibovalo ticho Polabin . . .
Co dělo se s ním? Celých sedm dní
jej Evin obraz všude provázel,
ať čímkoli se v mysli obíral,
vždy k setkání se vracel zas a zas,
jež po drahných jej letech svedlo s ní.
Je osud v tom, jenž s nimi zahrál si?
Až usmál se té naivní myšlence.
Je láska to, jež divným setkáním
se v prsou jeho náhle vzbudila,
když příroda je kolem samý květ
a zpěv a jásot bujné mladosti? . . .
A nyní toto nové, krátké setkání,
ta píseň, vylovená z přešlosti,
Evina náhlá, vážná proměna
a náhlé odhodlání k rozchodu! . . .
Zda v jejím srdci hnul se k němu cit,
zda před přívalem jeho prchala,
zda v srdci jejím láska klíčí to? . . .

Ty otázky a jiných ještě víc
s ním zašly v dálky dumných Polabin
a neopustily ho na chvíli
až do setkání s Evou v neděli.

Zas přišla sama. Bílý klobouček
když v topolů se zaskvěl dvojřadí
a pod ním postať ladných obrysů
a Prokopovi známých pohybů,
on krok svůj zostřil, chvátal v ústrety
jí, v rysech tváře její pátraje
po stopách poslední s ní rozmluvy.
Tvář její byla zase úsměvná
i oči její opět smály se,
když při setkání ruku stiskla mu.
A plynuly pak jejich hovory
o máji, který kráčel krajinou,
i o básníku Máje nešťastném,
o jiných pěvcích, jimiž zvučí sad
našeho písemnictví mladého,
a o Praze zas, jejím životě,
o českých tužbách, snech a nadějích —
a duše Prokopova jásala,
když v průvodkyni sličné viděla
dívčinu vážnou širších obzorů,
jíž pokrok nebyl věcí neznámou
neb dokonce snad hrůzným strašidlem.
Ty řeči oba odváděly je
od minulosti jejich společné
i od otázek náhle vyvstalých,
jež aspoň jeho nitro jitřily.
Až jak by sobě náhle vzpomněla,
když blížila se chvíle rozchodu,
se otázala Eva usměvně:
„A zdali píseň mého rytíře
jste o dívce mně přines, labuti?
Zda na daný jste nezapomněl slib?"

„Ne, nezapomněl," zněla odpověď
a Prokop dívce papír podával,
drobounkým písmem chvatně popsaný.
„Dík," řekla Eva, ruku stiskla mu,
„to, věřte, bude milá památka
mně na hrdinu mladistvých mých snů. —
Aj!" udivena náhle dodala.
„Zde ještě jiný přidružil se verš —
tož jednu ještě píseň zachránil
jste nepaměti, krutě spálenou?"
A stanuvši hned četla dychtivě:

„Zabloudil jsem se svou lodí
do vod přešlosti,
kudy vzpomínání chodí
v slasti, v lítosti.

Stín můj stál tam nad vodami
z uplynulých let,
pozpěvoval nápěv známý,
v dál upíral hled.

Labuť volal dívku bílou,
pěl a pěl a pěl —
obraz její písně silou
tam se zabělel.

Proč ten zjev svou bělostností
uchvátil mne tak?
Vždyť to k stínu minulosti
pluje bílý pták . . ."

Když dočetla, ruka zvolna s papírem
jí sklesla, hlava níže ke hrudi
se nachýlila prudce dmoucí se —
a chvíle přešla v tichém mlčení . . .
Pak zvolna zvedla zraky k Rybáři
a hlasem, v němž se chvělo pohnutí,
mu ruku podávajíc pravila:

„Je pozdě, příteli . . . Snad zachvátí
mne jednou proto lítost hluboká,
že náhoda vás pozdě přivedla
mně v cestu po letech — však nelze zpět . .
Mně přejte, aby život můj
mi nepřinesl žal a zklamání .
A chovejte mne v dobré vzpomínce,
jak moji blíženku jste zachoval . . .
Je pozdě . . . S bohem! S bohem, příteli! . . ."

Když odcházela, Prokop za ní zřel,
jak za odcházejícím, krásným snem.
Stál dlouho, marně sbíral mysli své
v prázdnotě, náhle v duši nastalé —
stál dlouho, marně hledal světlý bod,
k němuž by upjal pohled duše své . . .
Jen bílý klobouk zřel a bílý šat,
zjev mizející v dálce alejí,
jen slovo „pozdě, pozdě" znělo mu,
stisk ruky jenom cítil poslední . . .

A náhle před ním důl se rozevřel,
dým z něho vzhůru stoupal dusivý,
zřel na dně jeho temné postavy
kopáním zaujaté horlivě,
z pod země temné slyšel dunění —
a z davu pachtících se horníků,
z kotoučů dýmu, ze dna propasti
se známá k němu obrátila tvář.
To Václav od práce tam pilné vstal
a s výčitkou se na něj zadíval . . .

(Pokrač.)

—=o=—

Z VLASTNÍHO ŽIVOTOPISU RICH. WAGNERA.

Polský boj za svobodu. (1831.)

Můj krátký, ale vášnivý život studentský zaplavil ve mně nejen smysl pro vlastní umělecké vzdělávání, nýbrž zároveň také účast na všech ostatních světských i duchovních věcech. Kdežto však, jak jsem ukázal, hudbě jsem se nikdy úplně neodcizil, vzbudil se ve mně současně s opětným probuzením mého zájmu pro události politické první hnus z nesmyslného ádění studentského, na něž jsem brzy úplně zapomněl jako na pustý sen. Právě polský boj za svobodu proti ruské nadvládě naplnil mne brzy vzrůstajícím nadšením. Úspěchy, jichž Poláci dobývali po krátkou dobu v měsíci květnu 1831, uvedly mne v údiv a extasi: zdálo se mně, že svět byl jakýmsi zázrakem znovu stvořen. Naproti tomu byl dojem zprávy o bitvě u Ostrolenky takový, jako by nyní svět byl znovu zahynul. Žasl jsem mezi svými studentskými komilitony v kneipě, že se mně surově nebo zlomyslně vysmáli, jakmile jsem se dotkl některé z těchto zpráv: mému citu ukázala se zde strašná stinná stránka německých „handmannschaftů".*) Bylo zde ubito principielně jakékoli nadšení a uvedeno do kolejí pedantické bravury, která se vyznamenávala jen suchostí a afektovanou bezcitností. Opíjeti se a dělati dluhy s největší chladnokrevností a bez špetky humoru cenilo se skoro stejně jako statečnost při soubojích. Poznal jsem teprve později ušlechtilejší význam německého buršáctví proti tomuto zhoubnému studentskému duchu; tehdy jsem pociťoval pobuřující jeho ráz zcela osobně z urážlivých napomenutí, jichž jsem si získal, když jsem naplněn nejbolestnějším smutkem naříkal nad onou nešťastnou bitvou u Ostrolenky. Musím doznati ke své cti, že tyto a podobné dojmy značně přispěly k tomu, že jsem se tak rychle vymanil z oněch pustých studentských kruhů. V době mých studií u Weinlicha bylo jediným hýřením, jež jsem si dovoloval, že jsem každý večer navštěvoval cukrářství Kinstschyho v Klostergasse, kde jsem s vášnivou horlivostí hltal právě došlé noviny. Dostavovali se tam mnozí, kdo stejně smýšleli se mnou; naslouchal jsem zejména rád několika starým mužům, kteří horlivě politisovali. Počaly mne zajímati také beletristické žurnály; začínal se u mne při četbě již určovati také vtip a duch, kdežto dříve mne dráždila jen velkolepost a fantastičnost. Přes to zůstával hlavní věcí můj zájem pro výsledek polského boje: obléhání a dobytí Varšavy prožil jsem jako osobní neštěstí.

Nevylíčitelné bylo pak moje rozčilení, když první zbytky polské armády, stěhující se do Francie, táhly Lipskem a nezapomenutelný byl dojem první tlupy těchto nešťastníků, kteří byli ubytováni u zeleného štítu ve Fleischergasse. Jestliže jsem zde byl naplněn velikým zdrcením, tož jsem byl brzy naopak nadšeně okouzlen, když jsem ve foyer lipského „Gewandthausu", v němž toho večera hráli Beethovenovu C-moll symfonii, mohl s účastí pozorovati skupinu heroických postav, která se skládala z několika nejvznešenějších

*) „Landmannschaften", studentské spolky krajinské. Překladatel.

vůdcu polského povstání. Poutala mne zejmé na neobyčejně silná postava a nade vše mužná fysiognomie hraběte Vincence Tyszkiewicze, který spojoval s klidným vznešeným chováním jistotu a laskavost mně do té doby neznámou. Pohled na muže tak královského chování v čamaře a červené sametové čapce zničil ve mně ckamžitě všechnu úctu, kterou jsem dosud choval k šroubované kohoutí bojovnosti heroů našeho studentského světa. Uvedlo mne ve vytržení, že jsem se právě s tímto mužem shledal brzy v domě svého švagra Friedricha Brockhause a setkával se tam s ním delší dobu téměř jako s domácím člověkem. Můj švagr vynikal totiž velmi horlivou oddaností k nešťastným polským bojovníkům; stál v čele komité, které o ně stále pečovalo a přinášel osobně své účasti po dlouhou dobu velmi značné oběti. Nyní měl pro mne dům Brockhausovský co největší přítažlivost. U hraběte Vincence Tyszkiewicze, který pro nás zůstal vůdčí hvězdou tohoto malého světa polského, pobylo delší dobu několik jiných zámožnějších rodin polských, z nichž mně utkvěl v paměti především jakýsi rytmistr Bausemer, který vynikal bezmeznou dobromyslností, neméně velikou lehkomyslností a překrásným čtyřspřežením, jehož rychlost při projížďce městem vzbuzovala u lipského měšťanstva neustálý vztek. Vzpomínám si také, že jsem jednoho dne seděl u stolu s generálem Bemem, jehož dělostřelectvo si počínalo tak statečně u Ostrolenky. Pohostinným domem prošli mnozí jiní členové emigrace, kteří na mne působili buď obratnou jemností nebo melancholicky válečnickým chováním: ale trvalý dojem vyvolal jedině Vincenc Tyszkiewicz, jehož jsem miloval a ctil jako ideál opravdu mužného muže.

Tento výborný muž oblíbil si také mne: přicházel jsem k němu skoro denně a účastnil jsem se často polováléčnických hostin, od nichž se rád včas se mnou vzdaloval, aby v mé společnosti na klidném místě oddal se zasmušilé, starostlivé náladě.

Neměl totiž dosud zpráv o osudu své ženy a synáčka, od nichž se odloučil ve Volyňské gubernii. Mimo to ležel na něm stín, který jej činil zvlášť jímavým pro soucitná srdce: mé sestře Luise pověděl o strašném osudu, který jej kdysi stihl. Byl již jednou ženat, a navštívil s první ženou svůj vzdálený zámek; v noci objevil se na okně jeho ložnice strašidelný zjev; byv jím několikráte zavolán uchopil hrabě pušku, aby se chránil před nebezpečím, a zastřelil vlastní ženu, která měla výstřední nápad poškádliti svého manžela v postavě nočního strašidla.

Sdílel jsem pak brzy jeho radost, kdy
ho došla zpráva, že jeho rodina byla zachrá
něna: konečně objevila se v Lipsku sama jeh
paní s podivuhodně krásným tříletým hochen
(Januszem). Rmoutilo mne, že nemohu
dámě chovati týchž sympatií jako k jejím
choti, v čemž mi bránil rušivý dojem, kteréh
jsem nabyl pohledem na líčidlo, nanešené pří
liš silně, kterým tato paní, úplně vyčerpan
převelikými námahami, snažila se podivný
způsobem zakrýti svůj znavený a trpící výraz
Odcestovala opět brzy do Haliče, aby zachrá
nila ze svých tamějších statků, co se dalo za
chrániti a aby zároveň vymohla svému mu
od rakouské vlády pas, s jehož pomocí měl z
ní přijeti do Haliče. — Tak se přiblížil tře
máj. Osmnáct Poláků, kteří ještě dleli v Li
sku, sešlo se k slavnostní hostině v jakém
hostinci v okolí Lipska: tam měl býti oslave
tento výroční den založení ústavy, tak dra
polské vzpomínce. Pozváni byli jen předá
lipského komitétu polského a také já, ze zvláš
ního ohledu a z lásky. Byl to nezapomenute
ný, dojmů plný den. Z hostiny mužů stal
kvas: plechová hudba objednaná z města hr
la neustále polské národní písně, jichž se sp
lečnost účastnila s jásotem i nářkem; jaký
Litvín (Zan) předzpěvoval. Úžasné nadše
vzbudila zejména krásná píseň „třetího máje
Pláč a jásot stupňovaly se v neslýchaný hlu
až se utábořily jednotlivé skupiny na trávn
cích zahrady a utvořily tam roztroušené milos
né párky, v jejichž blouznivém, milostném h
voru bylo heslem nevyčerpatelné slovo „ojczy
na“ (vlast), až konečně závoj velkodušné
opojení zahalil vše v noc. — Sen této noci v
rostl u mne později v orchestrální skladbu
formě ouvertury pode jménem „Polonia
při příležitosti podám zprávu o osudu to
práce.

Cestovní papíry mého přítele Tyszk
wicze došly; chtěl cestovati přes Brno
Haliče, což se zdálo jeho přátelům přece
odvážným Vzbudila se ve mně touha spat
další kus světa. Tyszkiewicz mně
bídl, abych cestoval s ním, což matku pohn
že mně dala svolení k výletu do Vídně, jel
jsem si přál. Odcestoval jsem s partiturou sv
tří již provedených ouvertur a s velikou symf
dosud neprovozovanou, abych doprovodil s
ho polského přítele a příznivce v jeho po
dlném cestovním voze zvláštní poštou až
hlavního města moravského. Když jsme se
li krátce pozdrželi v Drážďanech, uspořá
vznešení i prostší členové emigrace, kteří t
žili, hraběti, jehož všichni milovali, v Pir
přátelskou hostinu na rozloučenou, při níž
proudech šampaňského provolávána sláva

oucímu „Diktátoru Polsky“. Rozloučili jsme se konečně v Pirně, odkud jsem měl odjeti druhého dne poštou dále do Brna. Prožil jsem odpoledne a noc, které jsem musil ztráviti v Brně, v prazvláštních dojmech náhle vzbuzeného strachu před cholerou. Dlel jsem poprvé na místě, o němž jsem se z nenadání dověděl, že je tam cholera jako doma: právě mne opustil spolehlivý přítel, byl jsem úplně sám v kraji naprosto cizím, beze všech vztahů k místu, na němž jsem náhodou dlel, a tu mně bylo při této zprávě, jakoby zákeřný démon mne byl vlákal do této pasti, aby mne beze stopy zničil. Nedával jsem v hostinci na sobě ničeho znáti; ale když mne odvedli spat do velice odlehlého křídla domu a nechali náhle samotna na tomto pustém místě, zahrabal jsem se oblečen do postele a prožil ještě jednou všechnu hrůzu ze strašidel, jež jsem vytrpěl od dětství. Cholera stála přede mnou jako živá: viděl jsem ji a mohl jsem ji hmatati rukama; přišla ke mně do postele, objímala mne; moje údy ztuhly jako led, cítil jsem, že jsem mrtev až k srdci. Naprosto jsem si neuvědomil, zda jsem spal či bděl; divil jsem se jen nesmírně, když jsem na úsvitě vstal živ a cítil se úplně zdráv. Tak se mně také podařilo dostati se šťastně až do V í d n ě, kde jsem se brzy naučil chovati se naprosto nevšímavě k nákaze, která také tam vládla. Přeložil P. Maxa.

—=o=—

DROBNOSTI.

Překlad Goethovy Korintské nevěsty, jenž vyšel v minulém čísle Besed Času, pochází od prof. Jana Kamenáře. Znalci zajisté to uhodli.

Painův Věk rozumu. Pan Flor. Zapletal podává v P o z o r u 6. května několik poznámek k překladu. „Ještě jako gymnasista — vypravuje — debatoval jsem jednou o světovém názoru s inteligentním dělníkem, jenž pobyl delší dobu v Americe. Odkazoval mě tehdy na četbu V ě k u r o z u m u. Poněvadž jsem však myslil, že to bude jen nějaká brožurka nejmenovaného autora, nestaral jsem se o citovanou knihu. Když jsme potom měli v Masarykově semináři filosofickém rozebírati pojem revoluce, označil nám Masaryk mezi jinými autory také Painův V ě k r o z u m u a P r á v a č l o v ě k a. Nastala sháňka po překladech německých. Tehdy jsem si teprv vzpomněl na zmíněnou knihu dělníkovu. Ale nešlo mi do hlavy, že dělník četl onu knihu v českém překladě. Až v knihovně u Náprstků v Praze vysvětlila se mi záhada: nevím určitě, v kterém roce, ale jistě před r. 1890 byl přeložen Painův V ě k r o z u m u v Americe do češtiny — na jméno překladatele si také nevzpomenu — u Náprstků je dokonce i druhé vydání, také ještě z doby před r. 1890. Z toho je vidno, že kniha měla veliký odbyt mezi našimi vystěhovalci do Ameriky, kteří se navrátili později do vlasti, byla jistě v hojném počtu exemplářů zavlečena i k nám. V Naučném slovníku pod heslem „Paine“ (z r. 1902) není uveden americký překlad. A není citován ani v novém překladu v Laichterových O t á z k á c h a n á z o r e c h od Rudolfa Krystinka, ač jsem konstatoval u Náprstků, že Krystinek několik měsíců měl americký překlad Painův vypůjčený. A necituje ho. Myslím, že by se dalo amerických výtisků shledat mnoho po Čechách, Moravě a na Slovensku.“ Při té příležitosti pan Zapletal zaznamenal, že Macharův „Jed z Judeje“ má předchůdce v „judäisches Gift“ u Heineho (Bäder von Lucca).

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

(Pokračování.)

Kapitola IV.
Po kamenité cestě.

A vedlo se mu opravdu dobře! Léto se blížilo, a výlety do okolních lesů začaly; brzy měl Nat plné ruce práce. Směl chodit pokaždé, když tím nezanedbal školy, a výletníci byli slušní lidé. Pan Bér mu vysvětlil, že učení ve škole je první jeho povinností, a že ani hromady zlata nevyváží by škodu, kterou by ve špatné společnosti na duši utrpěl. Nat souhlasil. Teď častěji než jindy zastavil před Plumem „bus“. Býval pln výletníků, a přibral tu jen malého košíka s housličkami pod paží. K večeru Nat vraceje se pěšky domů, vyhrával si pro ukrácení chvíle celou cestu.

Býval unaven, ale šťasten; v kapse si nesl poctivě vydělaný groš a též nějaký pamlsek pro Dézy nebo Tedouška. Na ty dva nikdy nezapomněl.

„Teď budu spořit, a koupím si nové housle, potom se už uživím sám, že?“ říkával panu Bérovi, který byl jeho pokladníkem.

„Snad, milý hochu, ale dříve musíš sesílit a vyrůst a tahle malá muzikantská tvoje hlavička se musí ještě mnohému naučit. Na to ti pan Lorenc najde někde nějaké dobré místo a my všichni přijdeme a poslechneme si tě, až budeš hrát v koncertě.“

Tak utvářil se život osiřelého chlapce každým dnem veseleji a šťastněji. Pro jeho znamenitý prospěch v hudbě odpustil mu tatíček váhavost v předmětech ostatních. Věděl, u kterého předmětu žák utkví srdcem, že v tom dělává nejlepší pokroky. Největším trestem bylo proň, zavěsil-li pán housle vysoko, z dosahu hochova, tak že celý den nemohl hrát a musil pracovat o svých úlohách. Po takovém postu dlouho v literním učení ničeho nezanedbal, aby mu drahý nástroj zase neodňali. A jakmile jednou dokázal, že dovede všecko vypracovat, co mu uloženo, nesměl již couvnout.

Dézy velice milovala hudbu a obdivovala každého, kdo uměl hrát; často ji našli za dveřmi Natova pokojíku, kde sedíc na zemi poslouchala, jak hoch se cvičí. Tím se mu vloudila do srdce, a hrál pro ni, jak nejlíp uměl. Nechtěla nikdy vstoupit do pokoje, ale seděla za dveřmi, šijíc na panenky nebo zamyšlena, se snivým výrazem ve tváři, který tetě Joženě tak velice připomínal zemřelou její sestru Bětunku. Tu říkávala slzíc: „Jak je jí to dítě podobno." A nechtíc ji vyrušit, šla tichounce a beze slova mimo.

Nat z celé duše miloval paní Bérovou, zároveň však se obdivoval pánovi, neboť on se ujal osiřelého, slabého hocha, jenž jako pravým divem vyvázl z proudu rozbouřeného moře, na němž loďka jeho života dvanáct let bez vesla se potácela.

Snad nad ním bděl nějaký dobrý anděl, neboť, ač tělo jeho trpělo, duše zůstala netknuta rmutem, a hoch dosáhl přístavu jsa nezkažen jako malé dítě. Možná, že hudba, kterou z celé duše miloval, ochránila a přivinula ho k sobě, když řádila kol něho zkaženost. Aspoň prý se tak vyslovil pan Lorenc a jeho úsudku bylo lze důvěřovat.

Profesor zabýval se hochem velice rád, protože byl poslušný a povolný jako malé děvčátko. Proto o něm také často říkával: „To je moje dcera!" Ale jen když mluvil se svou ženou. Ona se mu však vždy vysmála. Takoví slabí hoši nebyli jí po chuti. Měla ráda silné statné neposedy a ne takové křehotinky, jako byl Nat. Hoch však nikdy ani zdaleka nepocítil její mínění v tomto směru. Byla k němu dobrá a rozmazlovala ho jako Dézy, svoji neteř. Pro Nata byla paní Bérová nejhodnější paní na světě.

Než jedna vada hochova je znepokojovala, ačkoliv poznali, že je asi následkem bázně a nevědomosti. Sděluji vám, ač s lítostí, že Nat někdy nemluvil pravdu. Nebyly to lži velké, promyšlené a schválné, někdy spíše jen „ošidil", „napálil", ale lež je lež. Ačkoliv pak dospělí lidé, chtíce být zdvořilí, též někdy nemluví plnou pravdu, není to správné a každý tak cítí.

„Buď velmi opatrný, hochu, a střez svého jazyka, svých očí i rukou, neboť snadno vidíme a říkáme lež a někdy i beze slova lživě jednáme", pravil pan Bér jednou Natovi, když s ním byl delší dobu o tomto předmětě rozmlouval.

„Vidíte, tatíčku, já ani nechci lhát, a někdy se mi ani nezdá, že lžu. Dříve jsem lhával proto, že jsem se bál otce a Mikuláše, který s námi hrával: teď lžu — snad, aby se mi hoši nesmáli. Vím, že se to nemá, ale vždycky vzpomenu, až když je pozdě." V tomto okamžiku byl Nat velmi zkrušen svojí chybou.

Profesor pokračoval: „Když jsem já byl malý, také jsem si rád zalhal. A jak jsem si uměl vytáčet! Až mne jednou babička z toho vyléčila. Rodiče mne napomínali, hněvali se, kárali, ale vždycky a vždycky jsem na vše zapomenul. Zrovna jako ty. Kdysi, když jsem zase selhal, pravila mi babička: „Počkej, já ti pomohu, abys nezapomněl: poznamenáme ten nešťastný jazyk. Ukaž! Vyplázni ho!" poručila a zastřihla do špičky nůžkami, až krev vystříkla. Myslíš si, že byla ukrutnicí, viď? Mně však prospěla: jazyk se mu rozbolavěl, musil jsem mluvit pomalu a tím jsem se naučil rozmyšlet nad každým slovem. Potom už jsem byl vždycky opatrnější · bál jsem se velkých babiččiných nůžek. Ale moje drahá babička byla ke mně v jiných věcech samá laskavost, když později v Norimberku umírala, tu ještě prý na smrtelném loži se modlila, aby malý Bedříšek miloval Boha a vždycky mluvil pravdu."

„Já nikdy neměl babičky, ale kdyby mi to pomohlo, jak vám to udělala vaše, chtěl bych, abyste mne střihl vy do jazyka", řekl hoch.

A to bylo mnoho, neboť Nat nebyl statečný, když měl snášet tělesné bolesti a dokazoval tím, jak velice si přál nelhat. Profesor se usmál a zakroutil hlavou.

„Vím já něco lepšího", pravil, „jednou jsem toho zkusil a osvědčilo se. Hleď, Nate, kdyby se ti ještě jednou jedenkráte stalo, abys selhal, pak potrestáš ty mne, ne já tebe." „Jak?" zarazil se hoch. „Napráskáš mi jak se to dělávalo za starých časů. Víš, že já málokdy koho uhodím a myslím, že si líp zapamatuješ, proč jsi nabil mně, než proč bych já bil tebe."

„Vás bít, vás uhodit", zvolal Nat, „ne, to bych neudělal, to bych nedovedl!"

„Tedy si dej pozor na svůj lhavý jazyk. Však já sám si nepřeji, aby mne kdo bil, ale rád vše snesu, vyléčím-li tím pouze tvoji chybu."

(Pokrač.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyril Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 2. června 1911. Číslo 22.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

KAR. NOVÝ:

Z PODMRAČSKÉ SAMOTY.

I.

Zda tomu jaru, jež se v kraje vrací,
est možno dneska znova uvěřit,
když naděje vše — sestřelení ptáci
propastí ve tmy padli stlít,

když síla, vzruch a křepká svěžest mládí
edovou vichřicí jsou strženy.
Léčivé jarní světlo darmo k žití hladí
přervané, shnilé kořeny.

Jak lhostejno mi ptáka rozjásání,
en plápol slunce zlatě rozpiatý,
a těžká vůně zalesněných strání,
ten něžný večer hvězdnatý.

Uprostřed rozhořené krásy jara
— vše tvary hoří rytmy žhavými! —
ediná barva mdlá a chará,
kalný stín pozdní podzimi.

2.

Horem i dolem lesy křižuji,
stržemi, pěšinami ztracenými,
když jarní jitro k trylkům vzbouzí ptáka
polibky stříbrnými.
poledném když se hloubky zamlčí
a vzdech jen bloudí jimi,
když k ohni západu se mraky svinují
a fialovým šerem vlnivě se od hor smráká . . .

Daleko všechněch konvencí a lží,
pověr a cností, klepů, špíny,
národních putyk, bordelů a chrámů
hnisu a rakoviny
(och, jen se nerdi, rodné město moje!)
ve vůni lesní hlíny,
v šumění borovic jak srdce osvěží!
Radostná síla z jara v tep se nalévá mu.

3.

Smířlivě západ v lese dohořívá,
tiše a jemně
jak zlaté květiny by s korun chvěly se.
Tak těžce voní země.
Já v keřích stulen, čekám,
až zcela setmí se . . .
Je měkké ticho . . . Slyším, jak mé srdce
písničku o pablescích štěstí zpívá.

Rád chvíle tiché ve soumraku světím.
Pták dozpěvuje,
světluška vyletěla tiše ze travin
a bludně světélkuje . . .
Teď bílý měsíc nad les vyšel,
lesk vodám hodil v klín . . .
Jsem brouk, rozpínám prudce lehká křídla,
nad hory, lesy letím, letím, letím —

4.

Plna je měsíčního stříbra paseka,
jak v údolí snů byl bych zapadnul . . .
Životem plavec uštvaný
v zátoku sladkou vplul . . .
Plna je měsíčního stříbra paseka
a každý keř a každý květ
o štěstí pohádku chce vyprávět
opojně vřelou.
Hudba se mojí hrudí roztéká
hedvábná, tklivá:
To se vzpomínkou jako cudné blaho jara
se moje milá do srdce mi dívá.

—=o=—

HRST VZPOMÍNEK NA JINDŘICHA MOŠNU.

Třicet divadelních prázdnin — možná že jich bylo i více — strávil zvěčnělý mistr Mošna v letním útulku svém v Dobřívi u Rokycan. Letos poprvé nebude hostiti po této řadě let utěšené lesní zátiší dobřívské skrovnou postavičku Mošnovu, letos poprvé neuvítá svého milého hosta dobrý krč-

mář ze „Staré hospody“ dobřívské. Odešel za milými druhy svými Frankovským a Šamberkem, aby doplnil jejich trojlístek tam, odkud není návratu.

Bylo mi dopřáno ztráviti několikeré prázdniny v Dobřívi s mistrem, jak jsme mu říkali, i nebude mi snad vykládáno ve zlé, když položím několik vzpomínek dobřívských jako kytku na čerstvý jeho rov.

Postavou i nároky svými skrovný Mošna v těch dobách, kdy jsem ho poznal, byl v životosprávě své pravidelný jako hodiny. Rázem 6. hodiny večerní zavítal na „Starou“ a zasedl na své místo, které mu nikdo nesměl zasednouti. Nikdy nezasedl do místnosti vyhražené panstvu, nýbrž vždy do čela stolu v šenkovně domácím sloužící. Pokuřuje své cigárko vypil svá dvě plzeňská piva do 8. hodiny. Někdy seděl celý večer sám, jindy býval mu společníkem jen starý, dobrý krčmář. Mnoho hovoru spolu neměli tito dva staří známí, takže zajímavá byla podívaná na tyto mlčící dva besedníky, kteří tak za hodinu vyměnili mezi sebou asi půl tuctu slov. Ale ani zasedli-li k jeho stolu známí z domácích nebo letních hostí, mnoho řečí nenadělal, pouštěl se do hovoru nerad, zvláště měl-li navázati novou známost. Se starými známými vyměnil tu pozdrav, tam několik slov. Rázem 8. hodiny se zvedl a opouštěl hospodu, aby se ubral k domácímu krbu. Taškařice v době, kdy já jsem ho poznal, pořádal velmi zřídka a jen za zvláštních příležitostí. Tak jednou, dvakrát za léto podařilo se nám jej vylákati do zahrady pod stinné lípy za vlahé noci letní, aby ze své uzavřenosti roztál. Tu začal vypravovati veselé své příhody a anekdoty s verou a takovým orgánem, který až překvapoval v té jeho malé postavičce. Celá postavička jeho jako by rostla, obličej ožival, a očka svítila, jak octl se ve svém živlu Za takový jeden večer nasmáli jsme se tolik, že i druhý den nás od smíchu všechno bolelo. Veselé taškařice proměšoval úryvky monologů svých oblíbených rolí nebo vážných básní. Byli jsme vždy výkony mistrovými nadšeni a kdo jednou jen v životě byl takové zábavě přítomen, často rád oživuje si ji ve vzpomínce. Bylo to několik pěkných večerů v zátiší dobřívském.

*

Ze své malomluvnosti dal se vyrušiti zmínkou o divadle. To byl předmět, o němž rád a s chutí se rozhovořil. Vzpomněl jsem jednou za hovoru o divadle, že jsem mistra viděl v „Prodané“, když Krössing vystupoval po 400 jako Vašek. „To už teď není pro mne, já mám raději vážné role. Ale kdyby jednou Jeho Veličenstvo do Prahy přijelo, jemu bych ještě v „Prodané“ na Národním divadle zahrál, aby viděl, že jsem loyální člověk“; odpověděl mi Mošna. Jindy zajímalo mne zvěděti, jak asi svého času pojal Mošna Shylocka v „Kupci benátském“, abych mohl srovnati pojetí jeho s pojetím nynějším. Měl jsem za to, že Mošna pojal úlohu tu jako komickou, ale ku podivu svému shledal jsem, že Mošna pojímal úlohu tu vážně a nikoli jako komickou. Tento poznatek překvapil mne značně. Z dob, jež rád citovával, byla role Libaiova z Marvši.

Jest vysvětlitelno, že novému směru, který dnes v činohře Národního divadla vládne, Mošna nepřál. Kolikrát musil jsem vyslechnouti jeho rozhorlenou a pernou kritiku, proč že ty „Fausty, Valdštejny, Stuartky atd.“ na scenu uvádějí. Kritika jeho bývala bezohledná a drastická, takže mnohý jeho výrok nedá se ani reprodukovati Také s režií dnešní nemohl se spřáteliti a zle na ni nařikal jadrnými slovy, jež těžko opakovati. Ale zprávy z Národního divadla sledoval stále a byl rád, mohl-li si pohovořiti o divadle vůbec a Národním zvláště.

Místní ochotníci pořádají občas o prázdninách divadelní představení, na jejich hrách chyběl Mošna málo kdy. Z pravidla zasedal v první řadě a sledoval se zájmem hru i děj. Uznáním a pochvalou svou neskrblil. Byli jsme svědky, jakým povzbuzením a jakou odměnou bylo panu X., bělovlasému kmetu, když Mošna, dobromyslně poklepav mu na rameno, pochvalně pronesl: „No, dobře to provedli, p. X.!“

*

V posledních létech větších procházek po krásném okolí dobřívském Mošna již nekonal. Jen tak přes ves za slunných dnů zašel ještě k „tetičce Divokové“ odpoledne a tam na lavičce pobesedoval. Dopoledne obyčejně vyhříval se na zahrádce před svým letním bytem a oslovoval mimojdoucí známé, pokud je poznával, neboť zrak mu v posledních dobách vypovídal službu. Ale v okolí jest dosti názvů, které se jménem Mošnovým souvisí. Tak na př. „U Floriana“ pařezy, na kterých po svých potulkách krásnými lesy dobřívskými odpočívával, jsou známy pod jménem „Mošnovy pohovky“. Posledním výletem větším do okolí byl Mošnovi výlet na „Zámeček“. Nevykonal ho již pěšky, ale kočárem. Když přijel domů, liboval si nám, jak tam bylo krásně, ale zadivil se „jak se to tam změnilo od těch dob, co tam nebyl.“ Nepodivili jsme se tomu, když jsme z mistra vyzvěděli, že již tomu, co tam nebyl, nějakých 25 let.

Návštěvy známých a milých hostí vítal rád, a vždycky propustil nějaký žert nebo vážnou deklamaci. A návštěv těch bývalo v dobách, kdy Mošna býval zdráv, hojně. Neboť kde neměl Mošna po Čechách přátel a známých? V posledních dobách ovšem, kdy již mistr churavěl, nebylo návštěv mnoho — ze šetrnosti k mistru — ale přece tu i tam nějaká se dostavila. Jednou z posledních byla návštěva letních hostí ze Sv. Dobrotivé, dobrých to známých mistrových od Patsche a Šulce. Bylo to naposled, co viděli jsme Mošnu v jeho živlu: žert za žertem sršel z jeho úst, taškařice sledovala za taškařicí. A tu náhle změna: Mošna vzal vážný mim, a z úst jeho plyne krásným přednesem „Chodská“. Uchvacujícím přednesem byli jsme dojati mocně. Tenkráte slyšeli jsme „Chodskou“ z mohutného orgánu Mošnova naposled! Podivovali jsme se nejen přednesu, nýbrž i jeho paměti a síle hlasu.

Pozvání však do Sv. Dobrotivé nevyhověl, nerad se vzdával obvyklého pořádku.

Nove známosti už uzavíral nerad. Jednou přišli „Na Starou hospodu" hosté a požádali mistra o dovolení, aby si směli přisednouti k jeho stolu. Ale se zlou se potázali, nedovolil toho. „Já se už nažavil společnosti a lidí dost, teď chci míti svůj klid a toho mi prejte!" odbyl společnost kategoricky. Po klidu toužil, netuše, že ho dojde už tak záhy.

*

Odjížděje z Dobřiva, vyprosil jsem si na mistru Mošnovi podpis na společnou fotografii. Neodepřel mi ho a pod obrazem vedle podpisu připsal slova: „Per aspera ad astra (trnitou drahou k výšinám)." Byl jsem dojat: celý život Mošnův totť ilustrace k této devise.

Loučili jsme se s Mošnou a volali: „Na šťastnou shledanou na rok!" Ale Mošna nám chvíli loučení ještě více zesmutnil, prohlásiv, že již do Dobřiva na prázdniny nepřijede. Netušili jsme ovšem tehdá, že se rozcházíme pro život na vždy, — a bylo nám smutno. A dnes ve vzpomínkách jest nám ještě smutněji! — — —

10. V. 1911. Atom

—=o=—

LEONID ANDREJEV:

DEN HNĚVU.

(Pověst.)

Píseň prvá.

1.

... Tuto volnou píseň o hrozných dnech spravedlnosti a trestu jsem složil, jak jsem uměl, — já — Džeronimo Paskaňa, sicilský bandita, vrah, loupežník, zločinec.

Složiv ji, jak jsem uměl, chtěl jsem ji zazpívat hlasitě, jako se zpívají pěkné písně, ale nedovolil mně žalářník. Žalářníkovo ucho, chlupy zarostlé, je těsný a úzký průchod: pro slova nepravdivá, zprohýbaná, umějící se plazit po břiše jako nízké stvůry. Má slova však chodí přímo, mají zdravou hruď a široké plece — ach, jak bolestně rvala něžné ucho žalářníkovo, zarostlé chlupy!

— Když je ucho zavřeno, hledej jiný vchod, Džeronimo, — řekl jsem si přátelsky; a přemýšlel jsem a hledal a vymyslil a nalezl, protože Džeronimo není docela hloupý. A co jsem našel: nalezl jsem kámen. A hle, co jsem udělal: na kámen jsem vytesal píseň, jeho studené srdce jsem zažehl údery hněvu. A když kámen ožil a pohlédl na mne svýma žhoucíma očima hněvu, odnesl jsem jej ostražitě a položil na okraji vězenské hradby.

Vidíš-li, s čím počítám? Já jsem rozumný, já počítám, že brzy znova rozčeří zemi přátelský úder a znova rozruší vaše město; — tehdy budou padat hradby, můj kámen spadne dolů a rozdrtí žalářníkovu hlavu. Rozdrtí ji; — na měkkém, jako vosk, šedě-krvavém mozku vytlačí moji volnou píseň, vtiskne ji, jako královskou pečeť, jako nové přikázání hněvu ... s tím půjde žalářník do hrobu. Hej, žalářníku, nezavírej ucho! — Projdu skrze tvoji lebku.

2.

Budu-li tehdy živ, budu se smát radostí: pakli budu mrtev, zatancují moje kosti v nepevném hrobě. To bude veselá tarantella!

Můžeš snad přísahat, že toho nikdy nebude? — Ještě dříve, týmž úderem vyhodí mne na zem: mou shnilou rakev, mé ošklivé maso, mne celého — mrtvého, na věky pohřbeného, pevně přitisknutého. Vždyť tak bylo v těch velikých dnech: rozestoupila se země na hřbitově a vylezly tiché rakve.

Tiché rakve, nezvaní hosté na hodech!

3.

Hle, jména druhů, s nimiž jsem se spřátelil v těch několika krátkých hodinách: Paskale — profesor, Džuzeppe, Pinčio, Alba. Rozstříleli je vojáci. Byl ještě jeden mladý, úslužný a takový hezký, že líto bylo dívat se na něho; počítal jsem ho za syna a on si mne vážil jako otce, ale jména jeho neznám: nestačil jsem se zeptat a možná že jsem zapomněl. Jeho také rozstříleli vojáci. Zdá se, že byl ještě jeden nebo dva, také druhové ... nepamatuji se. Když stříleli mladého, neutekl jsem daleko, schoval jsem se zde, za rozvalenou hradbu, vedle rozlámaného kaktusu. A všechno jsem viděl a slyšel. A když jsem odcházel, zlámaný kaktus mne bodl mrtvou bodlinou — vždyť on je postaven u hradby, aby nepouštěl zloděje. Jaké dobré sluhy mají boháči!

4.

Rozstříleli je vojáci. Zapamatuj si ta jména, která jsem ti jmenoval, a o ostatních, kteří nemají jmen, si prostě pomysli: rozstříleli je. Ale ať ti nenapadne křižovat své čelo, nebo ještě hůře: neobjednávej mše — oni toho nemilovali. Ucti rozstřílených mlčením pravdy, a když se ti zachce zalhat, to zalži nějak veseleji, jen ne mší: oni toho nemilovali.

5.

Tento prvý úder, rozrušivší vězení a město, měl hlas neobyčejně silný a dotčela zvláštní, nelidské vážnosti: on řval zdola, z podzemí, byl neobsáhlý a hluše hrozný; a všechno se kolébalo a padalo. A já ještě nepochopiv, co se stalo, jsem už věděl, že všechno skončilo.

možná, že skončila země. Ale neulekl jsem se zvláštně — čeho bych se lekal, kdyby i celá země skončila? On dlouho řval, ten podzemní, hluchý trubač.

A najednou se uctivě rozevřely dvéře.

6.

Seděl jsem v žaláři dlouho a beznadějně. Pokusil jsem se už utéci, ale nemohl jsem. A ani ty bys neutekl, nemysli si: tak slavně byla vystavena proklatá věznice!

A přivykl jsem železu mříží a kamení stěn, a zdály se mně věčnými, a ten, kdo je postavil — nejsilnějším na světě. Ani se nechtělo přemýšlet, je-li spravedlivý nebo ne — tak byl silný a věčný. Ani ve snu jsem neviděl svobody — nevěřil jsem, neočekával, necítil. A bál jsem se volat ji. Je nebezpečno volat svobodu: dokud mlčíš, můžeš ještě žít; ale když jenom jednou, třebas co nejtišším hlasem pozveš svobodu, to jí musíš buď dobýt, nebo zemřít. To je pravda — to říkal i profesor Paskale.

A hle, tak beznadějně jsem seděl v žaláři, když se najednou otevřely dvéře. Uctivě a samy; v žádném případě je neotevřela lidská ruka.

7.

Ulice ležela v rozvalinách, v úžasném nepořádku. Všechen materiál, z kterého se staví, se vrátil zpět a ležel jako na začátku. Domy se rozpadávaly, praskaly, kolébaly se jako opilé; usedaly na zemi, na vlastní rozdrcené nohy. Jiné se zamračeně vrhaly dolů, hlavou na dlažbu — trach! Otevřely se přihrádky, ve kterých žijí lidé, takové slavné, malinké krabičky, polepené papírem. Obrázky ještě visely na stěnách, lidí už nebylo; oni se vyvalili, je to vyhodilo, váleli se pod kamením. A země se křečovitě chvěla — to proto, že znovu zatroubil podzemní trubač, hluchý čert, kterému se všechno zdá málo, protože neslyší. Milý, starostlivý čert, vysoké postavy.

Vždyť jsem byl svoboden a nechápal jsem toho: stále jsem se ještě nerozhodoval odejít z prokleté věznice. A druhové se zde shromáždili a také neodcházeli, kupili se nerozhodně, jako děti kolem zatoulavší se, opilé a na zem padší matky. Pěkná matka!

Najednou profesor Paskale řekl:

— Pohleďte.

Jedna stěna, kterou jsme pokládali za věčnou, byla v půli roztržena; na půl bylo i okno a železná mříž. Železo bylo skroucené, rozervané, jako shnilý hadr — železo, pomysli si! V mých rukách ono ani nezvučelo, stavělo se věčným, nejsilnějším, a teď nestálo ani za plevu — železo, pomysli si!

Tu jsme já i ostatní pochopili, že jsme svobodni!

8.

Svobodni!

9.

Pro tebe je těžší ohnout stéblo slámy než jemu troje železné koleje, položené na sebe. Tři nebo sto, jemu je vše stejné. Pro tebe je těžší zdvihnout a donést k ústům džbánek s vodou než jemu zvednout celé moře vody, rozbouřit ho, zdvihnout rmut a vyvrhnout ho na zemi studenému — dát vzkypět. Pro tebe je těžším překousnout kousek cukru, než jemu celou horu. Tobě je trudněji přetrhnout teninkou, shnilou nitku, než jemu tři železná lana, spletená v cop. To se zpotíš a zčervenáš, než se ti podaří hůlkou alespoň trochu rozrýt mraveniště — on jediným nárazem zničil tvé město. On pozdvihl železný parník, jako ty rukou malinký kámen, a hodil ho na hřbet — viděl jsi takovou sílu?

10.

Všechno to, co bylo otevřeno, on zavřel: dvéře tvého domu vzrostly do stěny tvého domu a společně tě udusily: tvoje dvéře, tvoje stěny, tvůj strop. A on otevřel dvéře vězení, které jsi ty tak starostlivě zavřel.

Ty, bohatý, kterého já nenávidím!

11.

Kdybych sebral s celého světa všechna dobrá slova, která lidé mají, něžné řeči, zvonivé písně a hodil je houfem do radostného vzduchu;

kdybych sebral všechny úsměvy dětí, smích žen, ještě nikým neuražených, laskání šedivých matek, silné stisknutí druhů — a spletl netlící vínek na něčí překrásnou hlavu;

kdybych obešel celou zemi a sebral všechny květy, jaké jen jsou na zemi: v lesích, na polích a lukách, v sadech boháčů, v hlubinách vod, na silném dně oceánu; kdybych sebral všechny drahocenné lesknoucí se kameny, dobyl je v hluchých úskalích, ve tmě hlubokých šachet, vytrhl je z královských korun a uší boháček — a všechno to, i kameny i květiny složil do třpytné hory;

kdybych sebral všechny ohně, které hoří ve vesmíru, všechna světla, všechny paprsky, všechna vzplanutí, plápoly a tichá záření, a záplavou jediného velikého požáru ozářil otřásší se světy; —

to ani tehdy ještě nepojmenuji, neověnčím, nevychválím tebe — svobodo!

12.

Svobodo!

13.

Nad mou hlavou bylo nebe, a nebe je vždy svobodné, odkryté větru a pohybu mraků; pod mýma nohama byla cesta, a cesta je vždy svobodna — je udělána proto, aby po ní chodili, přešlapovali nohama, pohybovali se do předu nebo do zadu, zanechávali jednoho a nalézali druhé. Cesta, vidíš, je zamilovaná toho, kdo je svoboden: ji je třeba políbit při setkání a oplakat při loučení.

A když se moje nohy pohnuly po cestě — myslel jsem, že se stal div. Dívám se: i Paskale hýbe nohama — profesor! Hledím: i ten mlaďoučký pohybuje mladýma nohama, spěchá, motá se a najednou běží:

— Kam?

Ale Paskale mne přísně zastavil:

— Neptej se ho: zpřerážíš mu nohy! Vždyť my s tebou jsme staří, Džeronimo.

Zaplakal jsem. A najednou zatroubil hluchý trubač.

(Dokončení.)

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

IV.

„Ó, rozumím tvé, druhu výčitce,
vím, co mi praví kárný pohled tvůj:
Tví bratří zde se pachtí, s nimi já —
a ty se bavíš lásky hříčkami! —
Ó, vrátím se k vám, budu pracovat,
vždyť vidíš: není pro mne lásky slast.
Jen krátce přišla ke mně jako sen,
jen dala v oči své mi pohledět,
jen májově se na mne usmála —
a než jsem mohl vzpamatovat se,
než mohl jsem ji v náruč uchvátit:
hle, tam již mizí v dálce aleje.
Ne ke mně přišla: k stínu přešlosti,
jenž kdys byl mnou a já jsem býval jím
však teď je číms mi stejně vzdáleným,
jak ona doba jest mne daleka,
v níž bývali jsme jednou bytostí...
Nuž s bohem, bílý, klamný lásky sne —
a ruchu práce budiž pozdraven!"

Šel tedy Prokop, kde byl práce chvat.
Sic často ještě bílou vidinou
se Eva k jeho duši vrátila,
sen dlouho ještě v noci míjel ho
a nitrem zmítal různých citů spor —
však časem na dno duše kleslo vše,
tak jako kámen padá na dno vod.
Sic kruhy zvíří celou hladinu
a rozejdou se po ní po sám břeh,
však slábnou stále, až se utiší
a hladina jest zas jak zrcadlo,
jež poutníkovi, který kráčí kol,
nepoví, že ji kámen rozvířil
a v hlubině že na dně utonul...

Až do té doby škola Prokopa
jen nadšeného zcela poutala —
a vedle školy volná příroda,
jíž po tolik let stále vzdálen byl.
(Neb domů jenom zřídka přijížděl —
by studie moh' svoje dokončit,
chléb novinářův sobě dobýval
a býval proto poután ku Praze,
i soudruhové jeho k domovům
když rozjíždívali se vesele.)
Teď, upomenut chmurným viděním,
též společenské práce chopil se.
Dost bylo díla tomto na poli!
Neb život jeho města rodného
dost podoben byl vodám stojatým,
v nichž není ozdravného proudění
a v nichž se dobře loví do sítí.
Jen volby jimi časem pohnuly
i nastal zápas osob, kruhů, stran —
a po volbách zas tichá hladina
skrývala tůni vody stojaté,
klid jejíž nikdo prací nerušil.
Jen jeden, jediný byl činitel,
jenž neskládal ni potom rukou v klín,
jenž ve hlubině vody stojaté
své sítě rozestíral k lovení,
však opatrně, aby nezvířil
hladiny klidné, aby nevzbudil
ryb bezstarostných pod ní pozornost.
To činitel byl, k jehož armádě
měl také Prokop zprvu náležet —
teď zřel jej v městě rodném při práci.
Zřel, jak své sítě na ty rozstírá,
jež všichni přehlížejí s výše své,
jak obezřetně, patře v budoucnost
to množství hledí sobě pojistit,
jež přítomnost sic drží v mlčení,
však jemuž hlas dá doba příchozí.
I toužil budit bezstarostný rod,
by nastražených sítí neplnil,
i toužil zbořit lhostejnosti hráz
a přivést živé, zdravé proudění
v ty vody tiché, líné, nehybné,
jež přece byly srdci blízky tak.

I počal Prokop chodit mezi lid
a počal chodit mezi vzdělance,
jen zprvu jako pozorovatel,
jenž zkoumá půdu, nežli odhodlá
se rádlem do ní zarýt, osévat.
Jen pátral, pluh kde nejlíp zasadit,
kde společníky hledat ku práci.

Lid tvrdých dlaní, plných mozolů
a tváří ořesných, dýmem zčernalých
mu nejdřív porozuměl, pochopil,
že přítel v jeho řečech mluví k nim,
jenž cítí s nimi, ví, co tlačí je
a chce být spojencem v jich snažení.
I vítali jej rádi ve svůj střed,
v slov jeho smysl bystře vnikali
a lační poučení, zádali

(Pokračování.)

—o—

KRKONOŠE O LETNICÍCH.

Svátky svatodušní — ať v máji nebo v červnu bývají na našich nejvyšších horách okázalým počátkem letní sezony, a příroda i lidé tam dýší uvolněním a radostí, podobnou té, jíž účastni jsme v kraji první dny máje.

Vítězný příchod jara na naše hory opožďuje se o 4 až 6 neděl, a možno říci, že průměrně každých dvě stě metrů horské výše zdrží počátky zelené a květů o celý týden. O letnicích cestou z podhorských, obydlených údolí (7—800 m nadmoř. výše) lze pozorovat zázračný děj vzkříšení přírody k novému životu postupně téměř až k samému prahu jeho v sousedství — sněhu. Četná, rozsáhlá pole sněžná krášlí haldy kamení na vrcholech, nadlesné luční pláně a hřbetné holiny a činí Krkonoše právě o letnicích nižším Alpám nejpodobnějšími. Ale všude na mezisněžných prostorách v oblastech kleče usmívají se již travní a květné prvotiny, a kde na úbočích i v celinách smrčí (zvláště na straně severní) ještě na metr sněhu, nad ním z temné zeleni jehličí svítí pučící letorosty a mladé lupení řežábů, doleji rozvité březí a boučí. Začátkem června v slunný den užasnete nad přemírou jasna v horních partiích krkonošského lesa, jehož kořeny ještě sníh kryje. Odrazem paprsků od chladné běli, zmnoženým světlem jako teplem dráždí se chtivost života a všechen porost zbujnělým vzrůstem snaží se dohánět úrodu kraje.

Krkonošské bystřiny, o letních prázdninách jen krotké šumivky, o letnicích jsou podobné statnějším šumavským sestrám. Nejkrásnější, Mumlava a Bílé Labe, paradují hučivými peřeji, slapy a víry (v „obřích kotlech"), také velikými nádržkami s vodou rozkošně zelenou i modravou. Jakkoli odevšak hrčí nesčíslné pramínku, žulová drť cest je ku podivu suchá, na slemenech i na svazích, v samém sousedství sněhu i — v něm. Turistické „silnice", totiž nejoživenější chodníky, na nejednom místě, zvláště v nitrohorských dolech, ještě vysoko kryje zledněly sníh.

Zpěv drozdů a kukaček v údolích, skřivánků a lindušek na pláních vyjímá se exoticky vedle zbytků Moranina rubáše, ale ten není více, čím byl v zimě, je zkrásnělým kontrastem k složkám obrazu života a jeho slávy. V zimě jen bouřné vichry s vánicemi rušily ticho bílé samoty horských výsostí, ticho zimního spánku, který i v nitru bud (hotelů) týdny byl domovem.

Avšak letnicemi počínaje veselí turisté hýbou nepřetržitě již nejen boudami, ale i horami, a zejména o těch svátcích. Na Sněžce a Sněžné Pláni (Koppenplan), v okolí roklí, Labské boudy, od Petrovky ku Špindlerovce hemží se lidí jako o pouti.

Kdo chce vidět jaro na horách v klidu a samotě, do Krkonoš o svatodušních dnech obecné volnosti nechoď, vyber si všední dny! Ale rušné sváteční dostaveníčko (ponejvíce Vratislavi, Berlína a Drážďan) tam není horší promenádní schůzky v sadech velkoměst prvního máje. Němci turisté dovedou být veselí, že jim nejednou závidíme. Byť i z různých krajů Teutonie byli, umějí zazpívat a v dobrém spolu pobýt, jak my snad již ani doma nedovedeme. Komu z našinců nezáleží na pouti nitrohorskými doly a po hraničném hřbetě, kdo chce být mezi svými a přece jen na Krkonoších, tomu doporučujeme Žalý a Benecko pod ním (u Jilemnice). Tam ve dvou pěkných hostincích a v chatě Česk. Skiklubu Prahy bude dobře ubytován. Hostům z laciného kraje, bubákům a nerozumným šovenům ve většině krkonošských bud je nevolno. Jistě také oni z části zaviňují, není-li všude na české straně hor dosti respektu k nám...

Jestliže v Labské boudě, v Rennerově pod Mísečníkem a dvou, třech menších, Dvoračce, Martinovce a hoř. Davidovce jsou k nám přívětivi, je to zásluhou obezřelých a vytrvalých našinců, přede všemi členy jmenovaného praž. klubu. A že v této příčině p. Jan Buchar, ř. učitel v D. Štěpánicích u Jilemnice je naším zasloužilým konsulem, jistě všeobecně známo.

Ostatně netřeba soužit se příliš starostmi o český účet a besedu s národně politickými odpůrci tomu, kdo má oči pro velikolepost a soulad krajinného celku, kdo má smysl pro svéráznost jednotlivých vrcholů, údolí, hřbetů a roklí (kotlů, jam — — po německu!), pro pohyb vody, měnivé formy lesa, barvy a neobyčejnost pozměněné a cizokrajné květeny Krkonoš. (Alpské, subalpské i nordické druhy hostí jejich výše!) Jakkoli horská příroda mluví k citlivé duši v každé roční době, přece jen v rozpuku jaré síly a něžné krásy v červnu, řeč její je nejdojemnější. Na horách člověk z kraje cítí se znovuzrozen, omládlý, lepší. Ano, nejsou to jen příjemné pocity zrychleného fysiologického děje, blahé účinky mocnějšího pohybu a zvýšené chuti k jídlu v čistém ovzduší, duševně lahodné uvolnění od zloby a starostí všedních dnů, nejsou to jen smyslové pocity zdraví a síly, jež nás na hory lákají a vzpomínku na ně tak milou činí. Nad ně mocnější, trvalejší jsou dojmy z požitků nevyumělkované přírodní krásy.

Znáte-li Krakonošovu říši z prázdninových měsíců, bude vám překvapující novinkou, uzříte-li ji po prvé v červnu. Zimy báti se netřeba, také strach z deště je zbytečný, zvěstuje-li jej meteorologická kancelář jako přeháňku. Trocha mlžného chmuření vytvořuje tam divy. Jste-li na výsostech, na Sněžce

neb nad některou z rokli (výtvorů pravěkých ledovců!) a mlha, jako čarovným prutem dotčena rychle mizí nebo se rozstupuje, máte úchvatnou podívanou do hlubin a šířek. Tenkrát utvoříte si správný obraz horské mohutnosti. Ve chvílích hry větru s mlhou budou vám hory vznešenějšími než pod blankytem bez poskvrny. Čím lépe rozumíte souhře nebe se zemí, hře světla a ovzduší s útvary na zemi na blízku i v dálkách, tím dokonalejší požitek máte z krajinné krásy. Šťasten, komu oči a srdce otevrou se dokořán, uzří-li nějaký kus přírodní slávy po prvé: tomu zjevují se nové světy.

A znovu to říkám, abyste si vyjeli do letních Krkonoš již v červnu, majíť více alpského koření než o prázdninových měsících. V první polovině máje mohli byste být svědky i hřmění lavin, a v červnu najdete pod severní vdutí Kozího hřbetu ještě jejich stopy: bílý most, jejž mocné pěniny Bílého Labe vytvořily prorazivše sněžnou strži. Miniatury sněžných bran s průtokem vody uzříte v okolí Sněžky nad vodopádem Lomničky a nad Obřím dolem, kde Úpa a její přítok Schneegraben spadají v kotelnou hlubinu. Na vrcholech Studničné, Vysokého Kola a Kokrháče najdete heroldy krkonošského jara, krvavý petrklíč nejmenší, sasanku alpskou i narcissokvětou ještě v panenské svěžesti, nad jezery a v Blaugrundu (pod Studničnými) nedočkavé prvotiny žlutého kuklíku, něžného sedmikvítku a v horních partiích údolí ruměnnou žluťochu orlíčkolistou, pravé skvosty alpské flory. Jaké rozkošné barevné koncerty v okolí Luční boudy a Martinovky, jasně červená knotovka v brčálové travní zeleni vedle oslňující běli sněžného pole! Jaká rozmanitost, jaké stupně travního a květného porostu, jdeme-li ze Spindelmühle do výše k Petrovce neb Martinovce neb z Vrchlabí do Luční boudy a jsme-li jen trochu pozorni na řadu lučin oddělených pruhy lesa! Každá lučina jiná, každý vyšší pruh lesa má jiný ráz, rozmanitost a krásu v jednotlivostech i celku. A cestou s hor znova projdete celou stupnici jara v prostoru, uzříte ji zrychleným postupem v nepřetržité souvislosti, v přehledném celku. V srpnu holiny plání a hřbetů šediví a hnědnou, úbytkem květů i zeleně a rozjíží posledních kusů sněhu ztrácejí Krkonoše víc než polovinu své slávy.

Aleš-Lyžec.

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

Kapitola IV.

Po kamenité cestě.

(Pokračování.)

Tohle rozčililo hocha tou měrou, že dlouhou dobu ostříhal svého jazyka, uvažuje každé slovo které měl vyslovit, s největší péčí, neboť jak pan Bér správně vytušil, láska k němu působila na něho víc než nevím jaká bázeň před potrestáním. Než, ach! jednoho dne Nat zapomněl dávat pozor! Emil byl prudké povahy a chtěl mu nabít za to, že mu přeběhl přes záhonek a pošlapal žito! Nat tvrdošíjně zapíral. Teprv později se přiznal, že pošlapal políčko den před tím večer, když se s Jakoubkem honili po zahradě. Myslil, že o tom nikdo neví, a že věc se neprozradí: ale Tomášek byl náhodou nedaleko a viděl, jak se hoši honili, a tak když Emil za dva dny opět o věci začal, a to u přítomnosti pana Béra, Tomek dosvědčil, že Nat je vinen.

Bylo po škole a pán právě usedl do lenošky a počal si hrát s Tedouškem; tu zaslechne Tomáškova slova a uviděl, jak Nat zčervenal a pak úzkostlivý jeho pohled utkvěl na tváři učitelově. Ihned sesadil Tedouška: „Jdi k mamince, děťátko, jdi, já hned přijdu!“ a vzav Nata za ruku vrátil se s ním do školnice.

Dveře zavřel, hoši se dívali jeden na druhého a bylo ticho jako v kostele.

Jen Tomášek rychle vyklouzl z domu a vytratil se do zahrady. Polootevřenými okenicemi šilhal do školnice a uviděl toto: Pan Bér sundal velké pravítko, které viselo nad jeho stolem a bylo celé zaprášené, protože ho málokdy užíval. „Jemináčku, ten jich dostane“ — a v tom okamžiku velmi litoval, že vůbec co řekl. Neboť bití bylo v Plumu považováno za největší pohanu a nejhorší urážku.

„Pamatuješ-li se, co jsem ti posledně řekl“, bylo slyšeti pana Béra. Hlas tatíčkův byl smutný, ale ne zlostný.

„Ano, pane, ale prosím vás, já nemohu, já nebudu, nechtějte toho po mně“, plakal Nat ustupuje ke dveřím a obě ruce skrývaje za zády s obličejem plným hluboké lítosti.

„No tak! Teď je zbabělcem! Proč to nesnáší jako muž? Styděl bych se!“ zlobil se venku Tomášek, ač i jemu srdce v těle prudce tlouklo.

„Já dostojím slovu, a ty si zapamatuješ, že máš vždycky mluvit pravdu. Zde máš pravítko Nate, a dáš mi ihned šest velkých ran!“

Tomášek byl ohromen! Málem byl by sletěl s lavice, na které stál. Ale zachytil se háčku u okna, a díval se dále; oči vyvaloval jako vycpaný výr, který stál ve školnici na skříni.

Nat pomalu vzal do ruky pravítko, neboť když pan Bér začal mluvit tímhle tonem, žádný se neodvážil odepřít mu poslušnost — a třesa se, jako by měl tatíčka probodnout, uhodil zlehka dvakráte v jeho nastavenou ruku. Potom se zarazil a díval se na něho skrze proudy slzí. Ale jen přísné slovo: „Bij silněji!“ bylo hochovi odpovědí.

Vida, že není zbytí a chtěje mít už odbyto

trápení, zakryl si rukávem oči a uhodil rychle dvakrát po sobě v napřaženou ruku. Zčervenala, ale neskonale větší bolest cítil hoch v srdci.

„Ještě?“ hlesnul sotva slyšitelně a jako by bez dechu.

„Ještě dvě“, zněla odpověď.

Hoch uhodil nevěda ani dobře kam, potom mrštil pravítkem daleko za sebe, a uchopiv nastavenou ruku do svých obou, položil na ni svůj obličej a vzlykal, jako by se mu mělo srdce utrhnout. Při studu opakoval stále. „Já už si to budu pamatovat oh, uvidíte, že budu!“ Tu jej tatíček přivinul k sobě, a pravil hlasem plným soucitu: „I já doufám, že budeš, a pros Boha, aby ti pomohl a nám uspořil napříště takovouto smutnou chvilku.“

Teď už Tomek dále neposlouchal. Zalezl do předsíně s obličejem tak vyděšeným, že se hoši shlukli okolo něho a jeden přes druhého se ptali, co se stalo s Natem. Tomášek vyprávěl, jak nejlépe dovedl, a všichni zůstali, jako když je poleje horkou vodou. Tenhle obrácený pořádek jim nešel na rozum!

„Mně už se tohle také jednou stalo,“ přiznal se náhle Emil, jakoby k většímu zločinu.

„A tys ho uhodil? Ty? Tatíčka? Hrome, já bych tě zmaloval, kdybys to chtěl ještě jednou udělat“, volal Eda uchopiv ve spravedlivém hněvu Emila za límec. „To už je dávno, velice dávno. Teď bych si snad dal spíše hlavu uříznout!“ a Emil, aby dokázal, jak se dovede přemoci, položil Edu pěkně jemně na záda, aniž mu byl ustědřil i jen jediný štulec. Jindy, při méně vážné příhodě, bylo by ho několik „buchet“ jistě neminulo. „Ale, Emile, jak jsi byl jen schopen něco takového udělat? Jak jsi vůbec jenom mohl?“ zvolal Jeník, jenž celý zbledl rozčilením. „Nevím, co se tenkrát se mnou dělo, snad jsem byl bez rozumu. Mně se vám tenkrát dokonce zdálo, že si z toho všeho, ani mnoho nedělám, že je to dokonce zábavné. Ale tu padla má první rána na strýčkovu ruku, a mně v tom projelo mozkem, co všechno tahle ruka již pro mne učinila dobrého, — a dosud činí. A tu já vám ne a ne — bít dál. Ne a ne! Kdyby mnou byl snad o zem praštil a po mně šlapal, nic bych si byl z toho nedělal, tak mě bylo v tom okamžiku hanbou líto“, a Emil se přede všemi hochy uhodil v prsa, aby dokázal, jak velice ho ona vzpomínka dosud bolí.

„Nat pláče, že by se kámen nad ním ustrnul a je tak nešťasten, neříkejte mu už ani slova o tom, ano?“

„To se ví, že mu nic neřekneme, ale přece je to hrozné, že tak selhal,“ pravil Jeník, který celou věc prostě nechápal. Všecko se mu zdálo být ještě zhoršeno tím, že místo vinníka potrestán byl jeho nejhodnější strýček.

„Víte co, pojďme všichni pryč, aby Nat mohl utéci do svého pokojíku,“ navrhoval Fanouš a sám první pustil se do stodoly, kde hoši mívali své útočiště ve zlých časích.

Nat ani k obědu nepřišel, ale paní Jožena vzala jeho díl a odnesla mu jej nahoru; řekla mu též několik slůvek pro potěchu a ty mu dodaly mysli, — ale do očí se jí podívat nedovedl. Po několika hodinách zaslechli hoši zvuky houslí a pohlédnouce na sebe, kývali hlavami: „No, už je mu dobře!“

Opravdu se hoch již trochu upokojil, ale bál se jíti dolů mezi ostatní. Napadlo mu, že by se mohl nepozorovaně vykrásti do lesa.

Jaké bylo však jeho překvapení, když otevřel dveře! Na prahu seděla Dézy. Nešila ani nepletla, pouze malý kapesníček mačkala v ruce, jakoby jím právě byla sušila slzy, naříkajíc pro svého přítele. „Jdu do lesa, chceš jít se mnou?“ zeptal se jí, jakoby mimochodem. V hloubi srdce byl dítěti vděčen, velice vděčen za její soustrast, neboť se obával, že se ho nyní bude každý jako zločince štítit.

„Hned jsem hotova,“ odvětila holčička, a už si běžela pro klobouček, šťastna, že jeden z „velkých“ si ji vyvolil za společnici.

Ostatní hoši se za nimi dívali, ale žádný se neodvážil jíti také; mívajíť hoši někdy více útlocitu, než se obyčejně myslívá. A hoši v Plumu věděli, jak dobrou těšitelkou je Dézy, když jsou v trestu nebo nějak zarmouceni. Natovi procházka znamenitě posloužila; přišel domů tišší a klidnější než jindy a pln dobrých předsevzetí. Kolem krku měl navěšeny řetízky z pampelišek, které mu jeho malá kamarádka nadělala, když ležel v mechu, a vyprávěl jí pohádky. Nikdo ani slůvka nepromluvil o dopolední příhodě, ale tím lépe si ji všichni zapamatovali.

Nat se snažil z celé duše, aby se polepšil. Nacházel sílu nejen v modlitbě ke svému nebeskému Příteli, ale též v trpělivosti a lásce svého pozemského, jehožto drahé ruky dotýkal se vždycky s úctou a rozpomínal se každý den, na to, jak ochotně snášela bolest — z lásky k němu.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 9. června 1911. Číslo 23.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

A lační poučení, žádali
vždy více slyšet jeho výkladů,
vždy více čísti knih, jichž obsahem
tak jejich mysli doved zaujmout.
Co posud mezi nimi doutnalo,
to jeho slovem jasně vzhořelo,
co v duších jejich pouze bobtnalo,
teď vzklíčilo a bujně vyrostlo:
duch stejných cílů, stejných tuch a snah
je kruhem sepial těsným, pevnějším,
jenž v mocný svazek pruty sjednotil,
by nikdo síly jejich nezlomil.

I klidný život města smetánky
dovedl vyrušiti z pohodlí.
Debaty rušné, živé vznikaly,
kam slova jeho přimísil se kvas,
kam vrhl drobné zrnko hořčičné.
Ty tam již byly doby blažené,
kdy v Besedě vše svorně sedalo,
nad nečtenými listy klímalo
neb v koutě usedalo k tarokům —
kdy výbor o výlety staral se,
když parné léto v lesy vábilo,
neb o plesy, když sněhy napadly.
Teď mladý houfec nespokojenců,
jak staří posměšně jim říkali,
chtěl všecko jinak, nežli bylo, mít.
Buřičské listy chtěli zavádět,
z nichž nákaza se v městě šířila —
a knihovna, jež otcům stačila,
jak od dědův ji kdysi zdědili,
jim nevyhovovala, víc a víc
vždy žádali si pro ni nákladu
a šetřit proto na všem radili,
co dosud bylo spolku životem
A ne dost na tom bylo, v knihovně
že chtěli míti knihy „učené"
(dřív pobavení hledal's v knihovně,
teď abys chodil tam spíš studovat) —
i zábavy kdys pěkné kazili
svým věčným, nudným poučováním,
jež přední místo míti musilo
a při němž měšťané i s purkmistrem,
i jejich paničky a slečinky
jen aby jako kapři mlčeli,
by nikdo nezacinkl sklenicí,
by nikdo ani doutník vábivý
si po večeři chutně nezažeh'.
A nejhorší, že nemoh's odpírat,
ne slovem postavit se k obraně,
nechtěl-lis zpátečníkem nazván být.

Ba novotářům přísným na konec
již nestačila ani Beseda —
svůj politický museli mít klub,
ne snad jen k agitaci při volbách
neb k pořádání hlučných táborů,
však cosi jako školu učenou,
cos jako školu politických věd.
A vše tam přednášeli veřejně,
ne vybraným jen, vážným měšťanům,
neb lidem stavů v místě vážených,
než každému, kdo poučení práh',
ať dělník byl, ať podruh poslední!
Co může z toho vzejít dobrého,
když studna vědění se otvírá
všem bez rozdílu, ať je sluha, pán,
když nahlížet se dává všetečně
i poslednímu v obci do hlubin,
kam nořiti se dáno zvolencům?
Tím rozsevá se nespokojenost,
jen žádost změny řádu starého,
tím touhy jen se budí nemožné
a nesvár posléz — ne-li horší zlo.
A nebylo dost kvasu ve spolcích,
i dále ještě měl se rozšířit.
I za rodinné prahy vniknout měl,
ty zachvátit, kdož sami nepřišli,
kde v přednáškách se slovem podával.
List ode dávna v městě vycházel,
jejž bez úhony mohl každý číst,
i vážný měšťan, velebný i kněz,
i synkové i dcerky měšťanské:
byl ctihodný to „Ohlas domova",
v němž o sňatcích se psalo, o plesích,
rozšafných otců města o činech,
o slavném biřmování, primici,
list, v němžto novin lačné paničky

vždy našly něco, co je vzrušilo,
a jen něž otcům rodin ve svatek
se po obědě sladce dřímalo.
Teď „Ohlasu“ však náhle soupeř vstal.
Již samo jméno jeho „Nový Ruch“
se vyzývavě smálo v záhlaví —
a ještě bylo příliš nevinné,
jak mnohým moudrým hlavám zdálo se:
ne „Ruch“ prý mělo jméno jeho znít,
však spíše „Vlk“ — „Vlk v rouše beránčím“.
Tam plody poznání se trhaly
a všem se podával jich vábný jed,
tam neztajeno nezůstalo nic,
se všeho záclona se trhala
a nahé vše se očím jevilo,
co opatrně moudrost skrývala,
tam hesla mohl's čísti buřičská
a nejhorší z všech: Pravdu poznávej! —
S počátku zdálo se, že zahyne
ten odvážlivý míru rušitel —
však nezahynul: sterým ramenem,
tak jako polyp v moře hlubinách,
se všude chytal, všude pronikal . . .

O, nebyla již mlčící to tůň,
jež větek větrom sotva rozčeří,
však jejíž hlubinou nic nepohne —
a nebyl rybník to, v němž lenivě
se žije kaprům, linům, candátům.
Teď štika dravá sem se vloudila
a jikry dravčí do těch vnesla vod — —
a nyní, kapři, veta po klidu!
Co chvíli některý se vymrští,
opíše oblouk ve vzduch nad vodou
a pádem svého těla tučného
rozvíří klidnou jindy hladinu.
Teď, neznámo ni odkud, vnik sem proud,
jenž klidnou vodu v pohyb uváděl
a — nedej bože — hrozí strhati
i hráze z dávnověku ochranné
a do šíře i v dál vše zaplavit . .

Ten, který v těsto vložil vzruchu kvas,
ten, který zasil zrno hořčičné,
se mohl z toho těšit po čase,
že těsto v díži kvasem zkynulo,
že zrnko vzklíčilo a vzrostlo v strom.
Však také jiní dílo viděli
a uhodli i jeho původce:
to byli obezřetní rybáři,
jichž sítě nyní ryby trhaly
a vrhaly se v čerstvé vody proud.

A Prokop neleniI a pracoval,
jak kdyby viděl, že se krátí den,
že připozdívá se a přijde noc
neb jako kdyby tušil stahovat
se za obzorem mračna bouřlivá.
Zimničně pracoval i ve škole,
kde vlastní cestou usiloval jít,
ne táhnout pluh svůj v potu pode jhem,
leč za ním jako volný oráč jít
a sám si řídit jeho směr a cíl
a sám si hloubku brázdy určovat.
Svým žákům nechtěl býti postrachem
neb aspoň lohem v mračno zhaleným,
byl jenom jako starší jejich druh,
jen jako přítel, který vedl je
ne z povinnosti, ale bratrsky,
a také snažil se jim dávat víc,
než suchá povinnost mu kázala.
Ne mrtvou jen jim dávat literu,
však také ducha, by ji oživil,
ne ve školních jen stěnách držet je,
však také okna v život otvírat,
vzduch jeho aby k duším přístup měl
a zrakům by se jevil jeho ruch. —

(Pokračování.)

—==o==—

LEONID ANDREJEV:

DEN HNĚVU.

(Povést.)

Píseň druhá.

1.

Dlouho jsme chodili po městě a viděli jsme mnoho překvapujícího, neobyčejného a úžasného.

2.

Oheň také není možno zavírat, to pravím já, Džeronimo Paskaňa. Chceš-li být kliden, uhas jej docela, ale nezavírej ho ani do kamene, ani do železa, ani do skla — uteče, až tvůj silný dům stihne neštěstí. Až tvůj silný dům padne a tvůj život shasne, on jediný bude hořet, zachová žár a horkou červeň, všechnu sílu plamene. Poleží nedlouho na zemi, ba i bude se stavět mrtvým; potom pozvedne hlavu na tenké šíji a rozhlédne se — na pravo, na levo, do zadu, do předu. A skočí. A zase se schová, zase se rozhlédne, vzpřímí se, pohodí hlavou, hruď strašně zmohutní.

A už má ne jednu hlavu na tenké šíji, ale tisíce. A už se tiše neplazí, ale běží, kráčí ohromnými kroky. To byl mlčelivý, a teď zpívá, hvízdá, křičí, poroučí kamenu a železu hnát všechny z cesty!

Najednou se začíná točit.

3.

Mrtvých lidí jsme viděli více než živých a oni byli klidni: nevěděli, co se s nimi stalo a byli klidni. A co živí? Pomysli si, jakou směšnou věc nám řekl jeden blázen, kterému se také otevřely dvéře v ty veliké dni hrozné rovnosti.

Myslíš, že byl udiven? Ne. Díval se bedlivě a blahosklonně, a šedá štětina na žlutém obličeji se ježila hrdou radostí, — jakoby on sám vše to způsobil. Nemám rád blázny, a chtěl jsem ho minout, ale Paskale profesor mne zastavil; a uctivě se zeptal hrdého:

— Z čeho se radujete, siňore?

Paskale nebyl člověk docela nemalé postavy, ale blázen ho dlouho hledal očima, jako na hromadě písku promluvivší zrnko; konečně ho našel. A sotva otvíraje ústa — tak byl hrdý — opakoval otázku:

— Z čeho se raduji?

Vznešeně ukázal rukou kolem a řekl:

— Hle, to je skutečný pořádek. My tak dávno chceme pořádek.

To on nazýval pořádkem! Rozesmál jsem se: ale tu se přiblížil tlustý, docela zběsilý mnich, a bylo ještě směšněji.

4.

Dlouho nám představovali uprostřed rozvalin svou komedii, mnich a blázen, a my jsme seděli na kamenech, smáli jsme se a pobízeli je, křičeli jsme „bravo“.

— Podvod! Podvedli mě! — řval tlustý mnich.

Byl tak tlustý, že jsi jistě nikdy neviděl takových, strašně tučný. Bylo protivno dívat se, jak poskakoval a se třásl zlostí a strachem žlutý tuk jeho tváří a okrouhlého břicha.

— To je přece skutečný pořádek! — chválil blázen, sotva otvíraje ústa.

— Podvod! — křičel mnich.

A najednou začal proklínat Boha — mnich, pomysli si!

5.

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

6.

. . . Ujišťoval nás všechny, že ho Bůh podvedl, a plakal. Zaklínal se jako falešný hráč v karty, že je to špatný plat za jeho modlitby a víru. Dupal nohama a nadával, jako honák oslů, když vyjde z krčmy a vidí, že se všichni oslové rozutekli.

A neočekávaně se profesor Paskale rozzlobil. Požádal mne o nůž a řekl mnichu, který již usedl, aby si oddechnul po proklínání:

— Poslyš! Teď ti rozpářu břicho, a najdu-li tam jen kousíček kuřete nebo kapku vína . . .

— A když nenajdeš? — zeptal se zlostně mnich.

— Pak tě připočteme k svatým. Podrž ho za nohy, Džeronimo.

Mnich se ulekl a odešel, bruče:

— A já myslil, že jste křesťané. Rouhačství! Rouhačství! . . .

Blázen blahosklonně hleděl za ním a pochvaloval si:

— To je přece skutečný pořádek. My jsme dlouho očekávali pořádek.

7.

A ještě dlouho jsme chodili po městě a viděli jsme mnoho neobyčejného. Ale den byl krátký, a noc se snesla na zemi tak brzy, jako nikdy; a vojíni, když stříleli Paskale, měli zažehnuté pochodně.

8.

Když už postavili Paskale ke stěně, k její opravené části, a vojíni pozvedli pušky, zeptal se ho důstojník:

— Hleď, ty teď zemřeš; pověz — proč se nebojíš? Vždyť je to strašné, to co se stalo, a my všichni jsme strachem bledí, a ty ne. Proč?

Paskale mlčel: čekal, nač se ještě důstojník zeptá, aby na vše odpověděl najednou.

— A odkud máš smělost: naklánět se a brát cizí teď, kdy lidé strachem zapomněli na sebe ba i na své děti? Což tobě není líto žen a dětí, které zahynuly? Viděli jsme kočky, které se pominuly od úžasu, a ty — jsi člověk. Ihned poručím zastřelit tě.

To bylo pěkně pověděno, ale náš Paskal uměl mluvit o nic hůře. Teď ho rozstříleli, on zemřel, ale někdy, při vzkříšení všech mrtvých, ty uslyšíš jeho řeč — a ty tehdy zapláčeš, nevyschnou-li do těch dob tvé slzy, člověče!

On řekl:

— Beru cizí, protože nemám svého. Sňal jsem šaty s mrtvého, abych oděl svoje živé tělo, ale vy jste to viděli, a znovu jste mne svlékli; a teď stojím holý před vašimi puškami. Střílejte, vojáci!

Ale důstojník nedovolil vojákům střílet a žádal, aby mluvil dále.

9.

— Hle, holý stojím před vašimi puškami a nebojím se ničeho, ani vašich pušek. A vy jste strachem bledí, a vy se všeho bojíte, ba i vašich pušek, ba i mého holého těla. Když se rozlehl úder, rozrušil a zabil vaše město, vaše štěstí, vaše děti a ženy — a mně on otevřel žalář. Tak čehož jsem se měl bát? Na vší zemi nemám nic svého. Jsem holý.

10.

— A kdyby se rozzuřila celá země, a zvířata zavyla úžasem, a ryby nabyly hlasu od zármutku a ptáci by padali na zemi strachem, ani tehdy bych se nelekl. Všem by rozrušil zemi, a mně — by pouze žalář otevřel. Tak čeho se mám bát? Já jsem holý.

11.

— A kdyby se rozzuřil vesmír, nebe i peklo, a úžas by zavládl vší bezkonečností živých tvorů, to ani tehdy bych se nelekl. Pro

všechny je vesmír rozrušen, ale mně — se otevřelo vězení. Tak čeho bych se bál? Já jsem holý!

12.

— A teď, kdy jedinou salvou vy naráz zničíte pro mne i zemi, i vesmír, — to ani teď se nebojím. Pro vás všechny se tím rozruší a upadne lidské tělo, a mně — se otevře žalář. Střílejte, vojáci! Já jsem holý.

13.

Pochodně plápolaly. To byl nejkratší den, jaký jsem viděl: noc se snesla na zem tak časně, jako ještě nikdy.

— Teď se postav ty — nařídil důstojník, když padl Paskale profesor.

To je pravda — mne při ničem nepřistihli a vůbec nenáleželo mne zabíjet. Ale co pak je možné přít se s nimi? A postavil jsem se. Ale bylo mně líto noci, rozumíš, noci. Zde ji kazily pochodně a oheň, ale tam dále, za pochodněmi a ohněm, za rozvalinami a mrtvolami, stála ona taková silná, tvrdá, temná, jako v mé mladosti. Miluji noc, tehdy se nevidím a mohu si myslet vše, co chci. Den se dotýká pouze mého šatu, ale dále nejde; naráží na temnotu těla, a slepne; ale noc dochází do samého srdce — a proto v noci je tak pěkně milovat, to ti každý poví. Chtěl bych pouze jednu hodinu strávit uprostřed skutečné, pěkné, temné noci, nic více. Ale což je možným přít se s nimi? A já jsem se postavil.

Ale milovat je pěkně i ve dne, když hoří slunce. Láska, vidíš-li, je jako noc, ona také dochází do srdce; a v lásce také nevidíš sebe, jako v noci. A když se budeš při tom dívat do očí — přímo do černých očí — a budeš se dívat, neodtrhuje se . . .

Najednou se důstojník pro něco rozzlobil na vojáky a vzkřikl na mne:

— Jdi pryč!

14.

Uplynul ještě jeden den. A v ten den zastřelili vojáci toho mladounkého, který mne zval otcem.

15.

Nadešla noc, — a já jsem odešel z města mrtvých.

16.

Dies irae — den hněvu, den pomsty a hrozné odplaty, den Úžasu a Smrti.

17.

. . . To procesí, které jsem viděl ze zástěny, vypadalo neobyčejně a strašně. Nesli sochy svých svatých, ale nevěděli, mají-li je zdvihnout ještě výše anebo udeřit jimi o zem a střepy rozdupat nohama. Jedni ještě proklínali, zatím co druzí se již modlili, ale šly pohromadě děti jednoho otce a jedné matky. — Úžasu a Smrti. Skákaly přes trhliny a padaly do propadlin. A svatí se potáceli jako opilí.

Dies irae . . . Někdo zpíval, někdo plakal, a někdo se i smál; vyli jako blázni. Rozhazovali rukama a všichni pospíchali. Utíkali tlustí mniši. Před kým utíkali? — za nimi na cestě bylo pusto, krotce se ohřívaly na slunci rozvaliny a oheň se obracel do země, dýmal unaveně.

18.

Před kým utíkali? — za nimi bylo pusto.

19.

Jen se dotkneš stromu rukou, a už padá zralý pomeranč . . . jeden, druhý, třetí. Bude pěkná úroda. Krásný je pomeranč — je jako malinké slunce, a když je jich mnoho, chce se ti usmívat se, jakoby v sluneční den. A listí je tak temné, jako noc za sluncem — ne, ono je zelené, temně-zelené. Proč mluvíš nepravdu, Džeronimo? Ono je zelené.

Ale jak je opatrný hluchý čert, podzemní trubač, kterému se od hluchoty zdá vše málo: město rozrušil, ale pomeranč nechal viset na větvi a čekat na Džeronimo. Jen se rukou dotkneš stopky, už padá zralý pomeranč . . . jeden, druhý, třetí. Povezou je přes moře do dalekých zemí. A v těch dalekých zemích, kde je zima a mlhy, budou se na ně dívat lidé a myslet si: hle, jaké bývá slunce.

20.

Paskale profesor — tak jsme ho jmenovali: il professore proto, že byl moudrý, uměl skládat verše a o všem mluvil ušlechtile. On zemřel.

21.

Od čeho mně začíná být strašně, a já jdu stále rychleji? Tam mně nebylo strašně.

22.

Ani jsem nevěděl, že moje nohy tak rády chodí. Ony milují každý svůj krok, a s každým krokem se smutně loučí, chtěly by se vrátit zpět, a tak jsou nenasytné, že nejdelší cesta se jim zdá krátkou, nejširší — úzkou. Je jim líto — pomysli si! — že nemohou kráčet najednou: do zadu a do předu, na pravo a na levo. Kdyby dostaly svobodu, pokryly by celou zemi stopami, nezůstavily by kousíčka; a ještě by vyhledávaly nového.

A čeho jsem ještě nevěděl: nevěděl jsem o mých očích, že umějí dýchat.

Daleko je vidět moře.

23.

Co ti ještě povědět? Chytli mne policajti

24.

Zase jsi zavřel dvéře mého žaláře, člověče. Kdy jsi stačil ho vystavět? — tvůj dům leží ještě v rozvalinách, kosti tvojich dětí se ještě v hrobě neobnažily, a ty už klepeš kladivem, spojuješ cementem poslušný kámen, prohýbáš před obličejem pokorné železo. Jak rychle stavíš žaláře, člověče!

Tvoje kostely jsou ještě v rozvalinách, a vězení už je hotovo!

Tvoje ruce se ještě třesou strachem a už chytají klíč, zvoní zámkem a zavírají. Ty jsi hudebník: při zvuku zlata je ti nevyhnutelným i zvuk okovů — ať je to bas.

Ještě máš mrtvolný zápach ve svém nose, a už cosi vyčicháváš, rychle otáčíš nosem. Jak rychle zhotovuješ vězení, člověče!

25.

Ani nezvučí to železo — tak je silné; a chladné na dotek, jako něčí ledové srdce. Mlčí i kámen stěn — tak je hrdý, věčný a mohutný; a studený na omak, jako něčí ledová mysl. V určenou hodinu přichází žalářník a hází mně potravu jako divokému zvířeti. A já cením zuby — proč bych necenil zubů? Jsem hladový a holý. A bijí natažené hodiny.

Jsi spokojen, pane můj, člověče?

26.

Ale já nevěřím ve tvé vězení, pane můj, člověče. Já nevěřím ve tvé železo, — nevěřím v tvůj kámen — ve tvou sílu, pane můj, člověče. To, co jsem viděl rozrušené, nikdy znovu nesroste.

To by řekl i Paskale profesor.

27.

Natahuj hodiny — ony pěkně ukazují čas, dokud se nezastaví. Zvoň klíči — vždyť ty jsi i samotný ráj zavřel na klíč. Zvoň klíči a zamykej ony pěkně zamykají, dokud jsou dveře. A choď ostražitě kolem.

A až nastane ticho, ty řekneš: teď je hezky, teď je docela ticho — a lehneš si spat. Teď je docela ticho, řekneš si, a slyším, jak hryze zuby železo, ale železo je silnější — řekneš si a lehneš si spat. A až usneš, svíraje klíče šťastnou rukou — najednou zařve podzemní trubač, rachotem tě probudí, silou úžasu pozvedne, silnou rukou postaví: abys viděl smrt, umíraje. Široce, jako den, otevrou se tvoje oči — rozevře je úžas; a u tvého srdce vyrostou uši — abys slyšel smrt, umíraje.

A zastaví se hodiny.

28.

Svobodo!

Přeložila Běla Holubová.

M. J. ROŠOV:

IN HORTO.

(Momentka z loňských prázdnin.)

Zvláštní, nepopiratelný pocit jímá mne, kdykoli stanu na rozvalině některého starého hradu. Duch na perutích obrazotvornosti vznáší se daleko, daleko do minulosti a kreslí si živými barvami obrázek bývalého kdysi stavu. Zvláštní podivný pocit! Tak jako dech vůně hřbitova. Ano člověk stojí na hrobe minulosti, na mohyle lidské práce, lidských myšlenek. Vždyť tato interessantní zřícenina zarostlá bujnou florou, to rejdiště lesklých ještěrek, a zřídlo tajemných pověstí i pověr, kdysi bylo hlavou celého kraje, „sídelní místo knížete, sídlo moci a práva, po němž celý kraj nezřídka měl jméno." Posud se říká prácheňský kraj, ač Prácheň se svou slávou dávno práchniví, a kraj má dnes zcela jiná střediska. Tak sláva, moc i význam přecházejí s místa na místo a kde kdysi lesk a přepych vévodily, tam roste tráva zapomnění a naopak zase kde dříve tísnily se skromné chaty selské, dnes trčí majestátně k nebesům černé komíny a hemží se davy lidstva. „Všecka sláva polní tráva" říkávali Čeští Bratři."

Žel ze ani oni neušli tragické pravdě tohoto úsloví!

Jsem ve městě Českých Bratří. Starý kostelík se hřbitůvkem, „Sbor" — a pak něco památek v maličkém Museu hlásá dnes jediné na místě slávu zašlých dob, kdy v tomto místě pracovala tiskárna, kdy zde bylo gymnasium vyhledávané bratrskými synky z celé snad Moravy, kdy zde působil největší český spisovatel století XVI. — slavný náš Blahoslav. Zde v tomto místě rodily se vzácné myšlenky, zde vycházel podnět k obrovským dílům literárním. Zde byl několikráte v krásné úpravě tištěn Blahoslavův kancionál, „ta kniha plná utěšení, nesmrtelná památka mužů mnohých", jejíž cenu musil i krajní nepřítel Bratří, jesuita Šturm uznati, srovnávaje dílo s nádhernými hody, jejichž obsah jest otráven. Ano, toto místo stálo kdysi v popředí českého života duševního, byl to takový kulturní hrad náš, který po hříchu propadl také osudu pravdivosti bratrské průpovědi.

Stojíš v tomto historickém městě, dech se ti tají, máš dojem Nerudovy básně „Ve lví stopě". Po této zemi kráčeli kdysi velikáni českých dějin, ušlechtilí Bratři, týž vzduch dýchali, totéž nebe se na ně rozkošným azurem usmívalo — a dnes?

Vrátíš se do přítomnosti . . . Rozhlížíš se kolem sebe — a srdce bolí, bolí. Špinavé nízké domněnky tulí se k sobě po obou stranách blativých uliček, tak blátivých, že by mnohý ze zdejších „kopáčů", jak se tu říká malorolníkům, mohl obsahem ulice zdvojnásobiti výtěžek svého role, prach a všeliká nečistota, ubohé vychudlé občanstvo, nepořádné, nemyté a právě také nikoli nejlépe vedené děti — slovem neutěšený obraz chudoby, neuspořádanosti — obraz z říše tmy. A zde kdysi šířila světlo jedna z nejslavnějších knihtiskáren českých . . .

Věru kdybys neslyšel českého hlaholu kolem sebe, myslil bys, že se nalézáš v některé z pověstných zapadlých garnisón haličských na samých ruských hranicích. Takový dojem činí nynější upravenost tohoto druhdy tak slavného města. Potácíš se po hrbolaté dlažbě — také snad ještě památce ze XVI. století — smrdutými uličkami. Oko tvé hledá školy. „Jaká škola — taký lid" mělo by se státi příslovím století XIX. a XX. Žlutý, škaredý baráček dvoupatrový hlásí se ti nápisem jako sídlo výchovy příštích generací tohoto bratrského města. Trneš — nevěříš svým zrakům. Zimní expositura kdesi v Zadních Černicích, skrytých hluboko v horských hvozdech za Ztracenou Lhotou representovala by se takovou budovou snad dosti obstojně — ale město, mající přes 5000 obyvatel, město, k němuž přiléhají ostrůvky menšinové, město vzdálené jen málo stanic od hlavního města země, město s tak slavnou českou minulostí kulturní — ne, to že by zavíralo svůj dorost v nejkrásnějších létech jeho do této chajdy ještě dnes ve století XX.? Je tohle možné? Pohříchu je. Za to „Deutsche Volksschule" jest ovšem zcela jinak umístěna, netřeba říkati, že daleko, daleko lépe! A v tomto městě bylo kdysi slavné gymnasium bratrské...

Rozhlížíš se maně ulicemi. Jsou pusté, jako ty domky, jež je tvoří a jako ta nemytá okna, jež tupě hledí do špíny ulic. Nápadný zjev! Není tu skoro ani pozorovati výzdoby květinové. Ano, málo které okno kyne ti vlídně vkusnou pestrostí květin. A těch několik bytů ušlechtilých lidí, kteří dbají krásné úpravy oken, ojediněle září vybraným vkusem do pustoty ulic, jako krásný vzor nikým nenásledovaný, jako perly v blátě pohozené; jsou tu hlasem volajícího na poušti. A jako okna tak i cesty u města jsou pusty. Tam scházejí květiny, zde není stromů. Divno věru, že ti dobří lidé tak málo si všímají přírody! Nač, táži se, jsou okrašlovací spolky? Zde by ovšem okrašlovací spolek se musil okrašlovati, nežli by se mu podařilo alespoň na nejprimitivnější niveau přivésti exterier měst.

A zde se kdysi říkalo slavné tiskárně bratrské „in horto", t. j. v zahradě. Dnes by tak slouti nemohla. Patrně bývalo tehdy jinak, docela, docela jinak...

Unaven potácíš se do hostince. Jsou zde vedle četných krčem, hospod a hostinců tři representační místnosti. Kasino to je „koser restaurace", jak jsem nedávno četl v jistém krajinském listě východních Čech, tam chodí Němci a Židé. Také však tam „k vůli společnosti" časem zapadají dobří lidé čeští. Ano zlí jazykové tvrdí, že se tam dokonce účastnil slavnosti Schulvereinu kterýsi český učitel a funkcionář vlasteneckých a učitelských spolků.

Nevěřím této pomluvě. V době „poštorenského výpadu" a „jihlavských krveprolití" — nelze přece mysliti, že by příslušník stavu učitelského byl schopen takového činu. Pochybuji velmi, že by moravské učitelstvo takový zjev mlčky sneslo, že by neprovedlo soudu nejpřísnějšího! Ne, nevěřím, nemohu uvěřiti, že by dnes, ve XX. století něco podobného bylo vůbec myslitelno, o možnosti ani nemluvě.

Druhou representací jest ovšem „Beseda". Tam sídlí, jako obyčejně vládní strana, konservativní kruhy městské, slovem starousedlíci. Konečně třetí representační místností jest hotel „u červeného raka" na náměstí. Tam prý se schází inteligence, tedy pokrokoví lidé, zkrátka ti „předáci a representanti duševního života."

Obával jsem se, dle zevnějšku města soudě, že tento hotel bude prázdný. Ale mýlil jsem se. Čtyři hrací stolky a bilard obklopovali místní pokrokovci i s příslušnými skupinami „kibiců". Hráli patrně — dle veselé nálady soudě — nevinoučkou hru nějakou, snad zelenou louku, a hráli s úctyhodnou vytrvalostí, dlouho přes hodinu duchů.

A zde působil kdysi Jan Blahoslav, zde snad osnovaly se plány největších a nejcennějších děl české literatury, kancionálů, bible kralické...

„Tak hluboko, pane, klesl ten lid, že jsi ho proklel na věky", naříká Bezruč nad Slezskem. I zde by bylo možno tak naříkati.

II.

Pohádka o spícím zámku, o začarované princezně tane mi na mysli, když bloudíme mrtvým městem. Zlý čaroděj dotkl se kdysi zlotajnou rukou spanilé princezny tolik krásy, ušlechtilosti, radosti a blaha slibující, zasáhl ji mocí ničivou v době rozkvětu — ona usnula a vše kolem zarostlo trním. I zde se tak stalo... Těžký sen leží na městě i jeho obyvatelstvu. Duch času řítí se mimo vpřed do nedozírna — to město spí však klidně těžkým nezdravým spánkem. V XVII. století usnulo a dosud marné pokusy je buditi. Nejeden mladý rytíř ducha pokoušel se již o osvobození krásné princezny. Marně však, marně. Zklamán, roztrpčen ustoupil stranou a hledá snad ukojení své ambice u hracího stolku. Nelze se mu diviti. „Kdybyste tu byl jen tři neděle, viděl byste, co se tu dá dělat", odbyl mne přátelsky jeden z inteligentů. Souhlasím plně. V začarované říši těžko pracovati.

A přece...

Přece by snad bylo možno přičiňovati se přes všeliké nezdary alespoň trochu o zdar a rozkvět města. Snad se konečně přece někomu podaří vysloviti všemocné heslo, kterým se hrozná moc kouzla odbaví a začarovaný hrad opět procitne. Snad, snad! Šříci se pro zažité neúspěchy další práce, je horší než lepší.

Stav se tím nezlepší ani o nic, ano zapadne se v tím zpátečnictví ještě hloub — a pak je práce tím těžší, tím úmornější docíliti alespoň stavu dřívějšího. Tedy neskládat ruce v klín, ani tehdy ne, když veškerá činnost zdá se býti marna a všeliká práce zdá se býti vodou v síti.

Opožděný vývoj neznamená ještě nemožnost vývoje vůbec. To je nesporné. I v našem případě není věc naprosto ztracena, není, není.

Ale bude ovšem vyžadovati mnohé práce, mnohých myšlenek, mnohých obětí a mnozí dobří lidé se ještě vystřídají, nežli na radnici bude pevně vzty-

čen prapor dobré, moudré reformy. Ale k reformám musí se zvolna pracovati, pro ně půda upravovati jinak čím později se začne, tím bude práce těžší a postup volnější. A tolik, tolik je věcí, jichž by se mohli uchopiti zdejší pracovití lidé. Jmenuji jen některé, nechtěje poučovati, ani mentorovati, ale ukazuji toliko na příklady konkretní, které by snad ve zbahnělých poměrech mohly znamenati změnu, byť jen nepatrnou, třebas snad nepřinášely nic nového a byly opakováním prostředků, dříve selhavších.

Začarovanému městu jest potřebí nových vnějších posil — intensivnějších styků s velkým světem. Prvou otázkou buďiž lokálka z hlavního nádraží do města a pak do sousedního městečka, kde by navazovala na odbočku dráhy jiné. Lepší spojení železniční mohlo by míti příznivé vlivy hospodářské. Podporoval by se jím příliv výletníků — i otázka výletnická by pro město měla značný význam hospodářský. Nedaleké hlavní město bude potřebovati stále nových sídel výletních. Krajina pak bývalého sídla bratrského jest překrásná a vyhovuje všem podmínkám výborné akce výletnické. Akce výletnická dnes v nejbližší stanici úspěšně postupující záhy vnikne i sem, bude-li lepší spojení železniční a za krátko stane se vážným činitelem hospodářským pro obyvatelstvo města. Bez nadsázky lze počítati, že 50 výletnických rodin znamenalo by zvýšení hrubého příjmu občanstva o 30.000 K ročně. Hospodářské zlepšení přivodí také lepší kulturní styky — občanstvo získá i po této stránce, což povede ke zvýšení úrovně kulturní. V této věci by bylo dobře ve městě konati universitní extense a přednášky — byť jen nemnohé — předních mužů českých, aby lidé chtějící pracovati, viděli jasné vzory práce a posilováni byli ve své vůli.

Nejlépe by bylo ovšem, kdyby se sbor pracovníků rozšířil. Toho by bylo lze snadno dosíci, kdyby se město domohlo z e m s k é s t ř e d n í š k o l y. Jest to div, že město s tak slavnou kulturní minulostí a s takým významem menšinovým, dosud se nedožadovalo zemské reálky, ana jiná města s m e n š í m počtem obyvatelstva, dávno střední školy mají, na př. Bučovice, Jevíčko, Nové Město, Strážnice, Telč atd. Inu začarované, zlým kouzelníkem uspané město slavné minulosti! Myslím, že by střední škola nebyla nedosažitelná. Obrovský komplex mezi Hodonínem, Brnem a Telčí, nemá střední školy. Pro střední školu tu podmínky jsou. A střední škola znamená pro občanstvo ročně minimálně 100.000 K. Odplatí tedy i s bohatými úroky městu výlohy s vydržováním spojené. Co však znamená kulturně? Nový život, nový rozmach kulturní. Národně pak? Dobytí blízkých ostrůvků německých. Tento trojí význam školy stojí za práci sebe krutější, úpornější a namáhavější.

A práci tu nutno věnovati širým vrstvám lidovým. Mezi lid! buď heslem přátel pokroku a práce. Pryč s hracími stolky! Knihu do ruky a mezi lid! Krčmy proměňte ve školy. Obětujte večery a neděle! Lidové besedy, přednášky, vyučování v Sokole, debatní večery Palackého spolku, lidová divadla a koncerty — a pak plné a věcné zprávy do novin. Ve školách se učí o tomto staroslavném městě — v novinách však se o něm nedočteš, jako by se ztratilo s povrchu zemského. Také noviny ať stále přinášejí zprávy o poctivé kulturní práci v tomto městě a to zprávy střízlivé, pravdivé, věcné a poctivé!

Pamětlivi staré slávy kráčejte pevně vpřed k ideálům novodobým, nelekejte se nezdaru ni zášti, znejte jen svůj velký smělý cíl a vytrvale užívejte všech prostředků, byste ho dosáhli, aby se opět zbudoval vznešený oltář české osvěty na místě, kde kdysi slávu české kultury šířila proslulá knihtiskárna [illegible].

—==o==—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

Kapitola V.

N á d o b í č k o.

„Co je ti Dézinko?"

„Hoši nechtějí, abych si s nimi hrála!"

„A proč ne?"

„Protože prý děvčata nemohou hrát na kopanou."

„Mohou, já jsem také hrávala," řekla paní Jožena se smíchem, vzpomínajíc svých veselých dívčích časů.

„A já umím, teti; s Jeníkem vždycky hráváme, ale dnes ani on mne nechce, protože ostatní se mu vysmívají", žalovala holčička na bratrovo tvrdé srdce.

„No víš, drahoušku, já myslím, že Jeník má vlastně pravdu. Hrejte si na kopanou, když jste sami, ale s tuctem jiných hochů je hra ta pro tebe moc divoká. Já být tebou, hrála bych si raději sama nějak hezky, bez nich."

„Mne už omrzelo hrát si stále sama", odvětilo děvče mrzutě.

„Budu si hrát někdy s tebou, ale teď zrovna nemám času, vypravuji se do města. Pojeď se mnou, chceš-li, podíváš se k mamince a můžeš si nějaký čas zůstat doma, holčičko."

„I ano, pojedu, ale doma nezůstanu, teti, jen co bych uviděla maminku a tatínka a malou Joženku, ale potom mne zas vezmi s sebou zpět. Jeníčkovi by se po mně stýskalo, a potom, já jsem zde tak ráda."

„Nu bez Jeníka ty se neobejdeš, viď?" a teta zakývala hlavou na znamení, že docela chápe lásku dívenky k jedinému bratříčkovi.

„To se ví, však my jsme dvojčata, a proto se máme radši než ostatní lidé" odvětila, a všecek obličej se jí náhle rozjasnil. Považo-

vala svoje dvojenství s Jeníkem za největší čest, která se jí mohla stát.

„Nu a co budeš dělat teď, než si všecko přichystám?" pravila paní, rovnajíc velké stohy prádla do skříně.

„Nevím, teti, panny mne omrzely a hračky také, víš co, teti, kdybys mi tak vymyslila nějakou docela novou hru," pravilo děvče, houpajíc se na křídle dveří.

„O, to bych musila dříve mnoho přemýšlet, taková věc potřebuje času, milé dítě; ale víš co, jdi dolů a zeptej se, co nám kuchařka připravila ke druhému snídaní;" navrhovala paní, chtíc se na chvilku zbavit malého výtržníka.

„Půjdu, teti — jen nemá-li Asia bručivý den?" A holčička odběhla do kuchyně, kde tento černý duch kraloval.

Za minutu byla zpět, červená, veselá, s kouskem těsta v ruce a popraškem mouky na nosíčku: „Teti, víš co, pusť mne do kuchyně, já budu dělat marcipán! Asia nebručí, povídala, že mám přijít, a já bych tolik ráda," žebronilo dítě.

„Dobrá, to se sešlo, jen jdi, a zůstaň si tam jak dlouho chceš," dovolovala paní ochotně. Spadl jí kámen se srdce, neboť jí někdy bylo obtížnější zaměstnat jediné děvče než tucet hochů. Dívenka byla ta tam.

Paní Jožena začala namáhat svůj mozek: přemýšlela o nové hře. Náhle se zastavila, bouchla dveřmi od šatny a povídá si: „Dobrá, je-li to jen trochu možné, tak ji to pořídím!"

Co, toho se dnes už nikdo nedověděl; ale tetě Joži se leskly oči šelmovinou, když oznámila děvčeti, že už o té nové hře přemýšlela a nyní že ji půjde koupit. Děvče bylo zvědavo, a celou cestu do města se vyptávalo. Marně. Zůstalo u rodičů a hrálo si s malou sestřičkou; teta Jožena odešla nakupovat. Když se vrátila s plným náručím paklíků a balíčků i kornoutů, Dézy se nemohla udržet zvědavostí a prohlásila, že hned v minutě, chce se vrátit do Plumu. Než na tetu Joženu se nesmělo hartusit: dříve si ještě hodnou chvíli poseděla v maminčině pokoji, — ale ne na židli, nýbrž na podlaze a s Joženkou na klíně. Při tom vykládala paní Brookové veselé a směšné nápady svých hochů. Dézy nemohla vystihnout, kdy teta řekla mamince o nové hře, ale matka jistě o všem věděla, neboť když jí vázala stužku u kloboučku a líbala na rozchodnou, řekla: „Buď hodná, Dézinko, a uč se pilně nové krásné hře, kterou ti teta zaopatřila. Je užitečná, a velice zajímavá a tetička je anděl, že si chce s tebou hrát, neboť sama ve skutečnosti tu hru nenávidí.

Při posledních slovech propukly obě dámy u veselý smích a proto údiv a zvědavost děvčátka ještě více vzrostly. Na zpáteční jízdě stále cosi hrkalo na dně povozu.

„Co to, teti?" ptala se holčička, nastavujíc ouška.

„Nu, nová hra", odvětila paní Jožena slavnostně.

„A z čeho je?"

„Ze železa, cínu, dřeva, mědi, cukru, soli, uhlí a mnoha a mnoha jiných věcí.

„Jej, ta je divná! A jaké barvy?"

„Všech možných barev!"

„Veliká?"

„Dílem ano, dílem ne!"

„Už jsem ji někde viděla?"

„O ano, mnohokrát, ale ještě nikdy tak krásnou, jako tato."

„Jemine, teti, co to jenom je? Já už to déle nevydržím. Kdy mi ji ukážeš?" a Dézy začala sebou netrpělivě házet.

„Až zítra po škole, dříve ne!"

Chvíli bylo ticho.

„A je to i pro chlapce?"

„Ne, pouze pro tebe a pro Betinku Lorencovou. Ale hoši budou chtít, abyste jim to ukázaly a vím, že si budou také chtít zahrát. Je vaší věcí, pustíte-li je k tomu, ne?"

„Jeníček smí, bude-li chtít."

„Nu, já nemám strachu, že by některý nechtěl, zvláště Jedlík," a oči paní Joženy se ještě více zaleskly, když rukou zavadila o zvláštní neforemný balík, který měla na klíně.

„Jenom jednou mne nech na to sáhnout", prosilo děvčátko.

„Ani se toho netkneš, uhodla bys ihned všechno, a měla bys po radosti!"

Dézy chvíli reptala. Za chvíli se rozveselila: uzřela malou dírkou v papíře cosi lesklého.

„Jak mohu jen tak dlouho čekat? Snad bys mi to mohla už dnes ukázat, teti?"

„Ne, ne, drahoušku, ani pomyšlení, vždyť vše je nutno dříve sestaviti. Slíbila jsem strýčkovi Lorenzovi, že ti věc dříve neukáži, až vše bude na svém místě."

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 16. června 1911. Číslo 24.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

KDYŽ SE JEDE PRO DOKTORA.

F. H.

Protože nemám svého povozu, musím brát za vděk tím, co lidé pro mě pošlou a jezdit, jak to jde. Na jižní Moravě nesmí být člověk choulostivý a nesmí se bát na nic sednout. S kočárem nebo bryčkou přijet — to je zrovna svátek, a protože je svátků míň než všedních dní, je toho pohodlného ježdění také poskrovnu. Ale na to ani tuze nehledím. Hlavním požadavkem mně je spíš rychle než snadno. Jede-li člověk na malou vzdálenost — tak půl nebo tři čtvrti hodiny, nemám dokonce starosti, ale je-li to půl druhé nebo dvě hodiny, přece jen mi není lhostejno, jak pojedu.

První věc, na niž hledím znaleckým okem, jsou koně. Dva bývají lepší než jeden — vždy arci také ne — obzvláště když na tom jednom až příliš vidět, že o nějakém příbuzenství s nebožtíkem Bucefalem ani Pegasem nemůže býti řeči. Když ohlásí člověk, že mám jet do Záhorovic, což je hodně daleko, a já pohlédnu na jeho oře stojícího s hlavou u samé země, klesne mi srdce aspoň o padesát centimetrů. Rozloučím se se svým milým domovem nejméně na pět hodin a dáme se na cesty. Někdy praxe ukáže, že mé theoretické výpočty a obavy byly málo odůvodněné, mám z toho radost ovšem, ale jindy zase se zklamu, když si myslím, že to půjde rychle — toho zklamání však bývá víc. Kočímu — obyčejně jest jím majitel povozu sám — ačkoliv mně třeba řekl, abych jel hned, že je s nemocným tuze zle, někdy dokonce že zůstává mrtev — je to lhostejno, kdy přijede, a poznávám k svému zármutku, že se řídí heslem: Co se vleče, neuteče.

Povoz je skoro vždy stejný. Prostý vůz s košatinami. Rozdíl bývá jen v tom, že někdy je hezký, jindy škaredý. Ale to je konečně jedno. Důležitější je sedadlo. Málokdo má takové, aby se na něm sedělo pohodlně. Často je to jen napříč položené prkno, někdy pletené ze slámy, jindy zas — snad abych měkko seděl — jen otep slámy, třeba jen ječmenné, do níž člověk zapadne, takže vypadá opravdu jak hromádka neštěstí. V jedné obci mají na ta vozová sedátka zvláště dovedného umělce: jsou všecka úzká, opěradlo je přesně v pravém úhlu postaveno a chce-li na něm člověk se udržet, musí se opírat nohama i rukama jako Havlíček, když jel přes Rus.

Třetí konečně příslušnost povozu je vozka, neboť na něm do značné míry záleží rychlost jízdy. Mezi všemi přednost dávám těm, kteří nekouří z dýmky. Některý člověk si myslí patrně, že by se sbořil svět, kdyby nekouřil, když veze lékaře. Když člověk sedící přede mnou si zapaluje dýmku, hned si myslím: Zle je!, ale nechci mu kazit radost. Kouř sice jde na mne, a jaký kouř! Dýmka se patrně nikdy nečistí a kouř páchne ne tabákem, ale zanedbanou dýmkou. Těším se, až vyjedeme ven, že kouř nepůjde na mě, protože vítr bude foukat z boku. Ale ku podivu! Ať jedem kamkoli, kouř z fajfky vždycky jde na mě. Někdy ne zbývá než zakročit, protože bolí hlava.

Někteří ti vozkové si rádi porozpráví, a ty já mám rád, je-li jejich řeč moudrá neb aspoň originální. Nejraději se dají do řeči, když jim člověk pochválí koně.

— Ty vaše koně dobře utíkají. —

„A co se nadělajú. Nejni dňa co by stáli. Včil sú stáhaný. Ale měli byste jich vidět z jara! Kníže pán by se nemusel za ně stydět. Šak už sem dvakrát na ně dostal premium. Kladeckej pán baron ten se mi něco navzkazoval! Ty koně nejsú na prodej — povídám. Taky u nás majú nekeří koně a pěkný koně, ale co pak je to za koňa, dyž nemá žádnej gryf. Chodijú jako krávy. Tyto nesmijú biča vidět. Já ho mám, ale šlahnút jich . . ."

„Takového koňa, ale jenom na rychlost, má Jakub Stavinoha z Hrachůvky."

„Teho koňa nejni na celým okresu. Je to enom koníček., ale jetí se nebojím žádnýho. Žádnej mě s mým koněm nezdožene. Už sem ho měl dvakrát prodanýho, ale vrátili mi ho, že prej netáhá. No netáhavej je, to je pravda, ale na běh mu žádnej nic neudělá. Dybych ho ešče

jednú prodal, budu ho mět zaplacenýho. Ten první kupec na něm ztratil desítku a ten druhý padesát korun, a proč? Jenom pro tu věc, že mu ustřihl ocas. Ale šibnút ho nesmím. To bychme byli nešćasni. Všecko pošklube a uteče pryč. Ono by ho aji mohl šibnút, ale nesmí ho držet. Dyž ho drží, zle je.“

Na důkaz toho ho švihl několikrát bičem, aniž jsem pozoroval, že by ho nedržel, ale ku podivu! Nebyli jsme nešťastni. Ani neutekl, ani nic nepotrhal.

Jakub Stavinoha je dobrý člověk, jenže si rád přihne a všecko poplete. Jednou pro mě také přijel, že mám jet k jisté ženě, ale co jí je, že mu neřekli. Žena byla před porodem, já jsem náhodou žádných nástrojů nepotřeboval, ale byl bych si je vzal, kdybych to byl věděl, co nemocné schází.

— Proč jste mi nevzkázali, co a jak? —

„Dyt sme dali Stavinohovi psání pro vás!“

Ptal jsem se potom Stavinohy. Ale ten se rozhorlil:

„Psání? Jaký psání? Položil tam na stůl cedulečku, ale neřekl nic. Povídá: Pojedete pro doktora a stavíte se ve mlejně pro múku, esli máme semletý. Kemu psání je, nic neříkal. Já sem psání dal minářovi. Šak on ho musí mět a nemože ho číst, esli nejni pro něho. Akorát sě tam stavím. Dobře, povídá minář, sú tady tři pytle. Ale kemu to psání bylo, žádnej neřekl. Má napsat: pro pana doktora nebo co. Ale on tam má jenom jeho dekrýt: Pan Balousek a nic víc. Dyby řekl: Je to doktorovi — tak doktorovi, je to minářovi — tak minářovi, ale on nic. Jenom tam má dekrýt — jeho míno: pan Balousek a dál nic. Mně je stejný: dyž doktorovi, tak doktorovi — dyž minářovi, tak minářovi. Já to vědět nemožu, dyž mi neřekne. Na tem psáňú nebylo nic jenom . . .“

Ne takový dobrák je Jurka Paráček. Kopanští lidé ho nemají rádi, neboť se s celým světem soudí. Nevím, jak vypadal Marat, ale jako Jura Paráček vypadat mohl. Mluví-li se v knihách Samuelových o Davidovi, že „byl pak on ryšavý, krásných očí a libého vzezření“, je to známka, že Izraelité, pokud se týká prvního bodu Davidova zevnějšku, měli jiný vkus než náš lid, který v člověku zrzavém vidí vtělení zla. Paráček povahou svou nekáře tento úsudek ze lži.

Dle jazyka Paráčkova soudě celý svět nestojí za nic. Se mnou sice mluvívá dost vlídně, ale nechtěl bych to slyšet, když mluví o mně. Ještě nikdy jsem neslyšel, aby někoho pochválil. Neostojí před jeho očima ani kněz, ani učitel ani starosta — nikdo.

„Náš starosta? Co naša ůbec ůbců stojí, takovýho starosty sme snáď neměli. Ničemu nerozumí, ale myslí, že može s celú ůbcú orat. Šak včil s hodama. Ten se neco nadělal s chasú. Chasa to chce mět u Pavlíka, ale on: Inde že to nesmí byt než u Luskača. Donesli si z Brna povolení, on chmac to, jel s tím na hejtmanství, a přece muselo byt po jeho. Šak u teho Luskača, dyby na to přišla komis, tož by to ani nesmělo byt. Takový kurníky a tolej lidí nadžganých! Včil tolej křiku s tú kolerú, to by nesmělo byt, dyby přišla komis . . .“

„A falář je při něm. Falář si má hledět svýho a nemjást se do ůbce. Tady ‚na lúčkách‘ celú cestu zoral. Nemá teho dosť? Tam dycky bývala cesta. Včil je tam jenom chodník. Ale šak jednú . . .“

— Já jsem myslel, že starosta je hodný člověk — vyzvídám.

„Co hodný! Takovýho zloděja nejni vůkolečně. Ůbec je moc platama svázaná a skrz keho? Skrz něho. Na ruku mu ide Janek Ledvina za potokem, Gazda, Trumpeš — oni všecko jenom mezi sebú. Celú ůbec by chtěli rozkrast. To nende! Naši tatínek říkali dycky: Děti, s poctivosťú nejdál se donde! Dyby si aspoň řekli: Ten Paráček nejni hlúpej člověk — dejme mu taky něco. Dyby mi nechali u mýho podsedka ten obecní trávník rozorat — ale oni nic! Jenom všecko sami!“ Paráček odplivl skrze zuby do tajícího sněhu.

Štěpán Hradský z Borovan zavede řeč na to, je-li to pravda, co „panáčci kážó v kostelách“, Martin Pivoda myslí, že píšu do Volné Myšlenky, Pavel Smetiprach vypráví o těch, kteří se upsali krví, že nebudou pít.

— Viděl jste to? — ptám se.

— „No neviděl, ale snáď. Povídali to.“

Tomáš Bečka si stěžuje, že mu utekla žena — on je ovšem nevinen jako lilie. Nevezme jí k sobě, kdyby ho prosila kolenačky. Červinkovi se opíjí tchán a vyhání ho z domu, Zezula se ošidil na koněch, Lengál se bude stěhovat do Ameriky atd.

Ale jsou také takoví, od nichž se člověk nedoví nic anebo nic pořádného. Dvě tři otázky – vidím, že milého člověka musím ponechat [illegible] lu.

—=o-—

Z LISTŮ LVA N. TOLSTÉHO TETIČCE TAŤANĚ A. JERGOLSKÉ.

Koncem minulého roku vydány v Moskvě redakcí P. A. Sergějenka sebrané „Listy Lva Nik. Tolstého z let 1848—1910“. Současně vyšel v berlínském nakladatelství ruských autorů J. Ladyšnikova německý překlad obsahující na 500 dopisů, kdežto původní ruské vydání má jich toliko 281. Ruská censura totiž nepropustila četné listy (mezi nimi i listy carovi) v Německu bez závady otištěné.

Některé listy jsou již pojaty buď cele anebo v menších úryvcích do knihy Pavla Birjukova „Vzpomínky a listy L. N. Tolstého", jejíž český překlad vyšel u Vilímka.

Mnohé ze starších listů byly původně napsány francouzsky. Tak téměř všecky listy tetince T. A. Jergolské, která po smrti matčině, když bylo Lvu N. půldruhého roku, ujala se výchovy osiřelých dětí a která, jak sám Tolstoj praví, měla největší vliv na jeho život. „Naučila mne duševní radosti obětavé lásky i rozkoši samotářského života ne slovy, ale celou svou bytostí."

Taťana A. Jergolská byla vzdálená příbuzná sirotek vychovaný v domě děda Lva N. Z mládí mívala ráda otce Tolstého, ale ustoupila, aby si mohl vzíti bohatou nevěstu. Po smrti matky Tolstého zamítla návrh na sňatek, ale slíbila, že bude osiřelým dětem matkou a že jich neopustí, dokud bude živa. I po sňatku Lva Nik. žila v jeho rodině, kdež také zemřela r. 1874. Tolstoj zvěčnil ji v románě „Vojna a mír" v ušlechtilé postavě obětavé Soni.

Zadluživ se vášnivou hrou, odejel mladý Tolstoj s bratrem Nikolajem na Kavkaz a odtud psával tetince, která zatím hospodařila v Jasné, srdečné listy. Tři z nejzajímavějších podáváme svým čtenářům. První je psán brzy po příjezdu na Kavkaz, kde byl Nikolaj důstojníkem a Lev doprovázíval ho jako dobrovolník. Druhý z Tiflisu, kam zajel Lev N. chtěje býti zařazen do vojska a kde v německé kolonii na předměstí začal psáti své „Dětství". Třetí, psaný na cestě z Tiflisu do Starogladovské, je nejkrásnější.

I.

Starý Jurt v červenci 1851.

Chère tante!

Dávno jsem vám nepsal a od vás obdržel jsem jenom několik slov. Dovolte, abych vám proto domluvil.

Dojel jsem živ a zdráv, ale trochu smuten koncem měsíce do Starogladovské. Uviděl jsem z blízka způsob života, který vede Nikolaj a seznámil jsem se s důstojníky, z nichž se skládá naše společnost. Život zde není tak příliš vábný, jak se mi z počátku zdálo, protože i sama krajina, o níž jsem se domýšlel, že je překrásná, taková naprosto není. Protože stanice je položena v dolíku, není pěkné vyhlídky, byt špatný a právě takové je i vše ostatní, co dodává životu příjemnosti. Důstojníci, jak se sama snadno domyslíte, jsou lidé bez vzdělání, ale dobří a mají Nikolenku velice rádi.

Aleksejev, jeho plukovník, je malounký, bělokučeravý, přizrzlý človíček s knírky a licousy, hovoří pronikavým hláskem, ale je dobrý křesťan; připomíná poněkud A. S. Volkova, ale není takový pokrytec jako on. Potom D., mladý důstojník, upřímný a veselý, podobný Petrušovi. Potom starý setník Bilkovský, od uralských kozáků, prostý, starý voják, ale ušlechtilý, udatný a dobrý. Přiznávám se, že z počátku mnoho v té společnosti se mi nelíbilo, ale přivykl jsem, ač jsem se s těmi pány blíže nespřátelil. Našel jsem vhodný způsob stýkati se s nimi, v němž není ani hrdosti ani důvěrnosti. Ale v tom jsem toliko následoval příkladu Nikolenkova.

Nikolenka sotva že dojel, dostal rozkaz, aby se odebral do opevnění Starojurtovského, jež kryje nemocné v ležení Gorjačevodském.

Nikolenka odjel za týden po našem příjezdu a já jsem přijel za ním, tak že již asi tři neděle tu žijeme ve stanu. Počasí je skvostné a protože jsem již trochu přivykl takovému životu, je mi velice dobře. Zde je čarovná podívaná. Začnu místem, kde jsou prameny. Je to vysoká hora z balvanů na sebe navalených. Některé se urvaly a padnuvše utvořily cosi jako jeskyně, jiné visí v ukrutné výšce. Všechny jsou přerývány proudy vřelé vody, jež se na několika místech po nich řítí s šumotem a jež zvláště ráno zakrývá vrcholky skály bílou parou vystupující z vroucí vody. Voda je tak vřelá, že by se v ní za tři minuty uvařilo vejce na tvrdo. V úžlabině u potoků jsou tři mlýny; jeden za druhým vystaveny docela zvláštním slohem, ale velice půvabně. Nad mlýny i pod ně přicházejí po celý den Tatarky, aby praly prádlo. Nutno vám říci, že perou nohami. Je to jako mraveniště věčně se hemžící. Ženy bývají většinou sličné a urostlé. Oděvy východních žen jsou při jejich chudobě velice vkusné. Krásné skupiny žen, divoký půvab krajiny, to vše tvoří kouzelný obrázek. Stojím tu často po celé hodiny a těším se vyhlídkou na krajinu. Ale pohled s vrchu hory je ještě krásnější a zároveň docela jiný. Než bojím se, abych vás svými popisy neunavil.

Jsem rád, že jsem u vřídel a užívám jich. Beru železité koupele a již necítím bolestí v nohou. Měl jsem stále rheumatismus a myslím, že jsem se nastudil, když jsme cestovali po vodě. Málokdy mi bylo tak dobře jako nyní a nedbaje velkých veder, mnoho se pohybuji.

Důstojníci jsou tu právě takoví, jako ti, o nichž jsem vám napsal. Je jich tu mnoho. Znám všecky a styky s nimi jsou tytéž.

Řekněte Sergějovi, že ho líbám a že vám píšu totéž, co jsem napsal jemu a že čekám od něho dopis. Ví dobře, co by mne zajímalo, nebude mu tedy za těžko sestavit dopis. Buďte s bohem, tetinko, líbám vám ruce.

II.

Tiflis 12. listopadu 1851.

Chère tante!

Za týden budou tomu čtyři měsíce, co jsem od vás neobdržel zpráv, ale nyní mám aspoň naději, že vaše dopisy jsou ve Starogladovské.

Vyjeli jsme skutečně 25. a po sedmidenní cestě — velice špatné, protože na každé zastávce byl nedostatek koní, ale velice pěkné pro krásu krajů, kterými projíždíme, dojeli jsme 1. tohoto měsíce na místo.

Druhého dne jsem šel ku generálovi, abych mu předložil listiny, jež jsem obdržel v Tule a abych se mu představil. Při své německé úslužnosti, ač nerad, musil mi odříci, protože moje listiny nejsou v pořádku, schází mi dokumenty, jež jsou právě v P. a je mi čekati.

Nedojdou-li moje listiny do měsíce, vzdám se vojenské služby, protože bych se již letos nemohl zúčastniti zimní výpravy, což bylo mou jedinou touhou, když jsem do služby vstupoval.

Mimo očekávání našel jsem v Tiflise dobrého petrohradského známého knížete Bagrationa; bude mi velice nápomocen. Je to rozumný a vzdělaný člověk.

Tiflis je městečko velmi civilisované a velmi se opičí po Petrohradě, ale daří se mu to. Vybraná četná společnost. Je tu ruské divadlo i vlašská opera, jichž užívám, pokud mi mé skrovné příjmy dovolují. Bydlím v německé čtvrti, je na předměstí, ale má pro mne veliké výhody. Předně je to překrásné místečko obklopené zahradami i vinicemi, tak že si tu připadáte spíš jako na venkově než ve městě. (Je tu velmi teplo a pěkně, dosud nesněžilo ani nemrzlo). Druhá výhoda je, že tu platím za dva dosti úpravné pokoje pět rublů stříbra měsíčně, kdežto ve městě bych takový byt nedostal pod čtyřicet rublů měsíčně. Mimo to mám bezplatný cvik v němčině, mám knihy, zaměstnání i volný čas, protože tu nikdo nepřichází vyrušovat, tak že mi celkem není smutno.

Pamatujete se, dobrá tetinko, na radu, kterou jste mi kdysi dala — abych psal romány. Vidíte, uposlechl jsem vaši rady a zaměstnání, o němž jsem vám psal, je práce literární. Nevím dosud, bude-li kdy vydáno na světlo, co píši, ale je to práce, která mne zajímá a ve které jsem již příliš daleko pokročil, než abych ji zanechal.

Toť zevrubný výkaz mých zaměstnání a co do mých plánů, nevstoupím-li do vojenské služby, pokusím se, abych si našel nějaký státní úřad. Zde — ale ne na Rusi.

Buďte s bohem, líbám vám ruce a očekávám vaše dopisy. Adresujte přímo — Gruzie, město Tiflis.

(Dokonč.)

— o —

GUSTAV R. OPOČENSKÝ:

PŘEDJARNÍ VZPOMÍNKA.

V předjarní čas vždy maně připadne mi
vzpomínka dávno minulých už chvil,
kdy protloukal se divně studiemi,
mnoho jsem chtěl a málem šťasten byl.

Co kouzla jedna upomínka chová!
Ji osvětluje mladosti mé zář.
Zní v sluch mně často slova soudruhova,
vidím tu tichou, zakřiknutou tvář.

Ta jeho tvář... Sám osud do ní psal mu
důvěru, skromnost, nikdy klam a lež.
— S tím výrazem — já vždycky říkával mu
— to bratře, sotva někam přivedeš! —

Však měl jsem tehdy pravdu jenom zpola.
— Jak často člověk v žití prohádá! —
Je to dost smutná pro mne kapitola —
on rozhodně to přiveď dál než já!

Pár let jsme už se neviděli spolu.
Co vše se změní dlouhá za léta!
Se mnou to denně dolů šlo a dolů —
až stal se ze mne tulák poëta.

On zatím k nebi obrátil své zraky.
Svým věrným nedá zahynouti Bůh,
když živí jiné, uživí jej taky,
do semináře šel tedy můj druh.

Ta mírná tvář mu dobře posloužila.
(S ní dá se líp hrát role pastýře.)
Jen pokrytectví též se přiučila —
a soudruh můj byl vzdělán u víře.

Dnes farářem je. Má své malé stádce
a pěknou farku vedle kostela.
Lid k bohu vede, učí, kárá — krátce,
on vystihl svůj úkol docela.

Na jeho faře kyprá panna cudná
mu spokojenou vede domácnost.
Však někdy přec je as ta svatost nudná
a protivnou ta pokrytecká cnost!

A druh můj cítí jistě, bez účele,
že prázdní číši svého života.
A mrzut je a silně tloustne v těle —
Je v srdci jeho chlad a tesknota.

Zří žití strom bez plodů, na odkvětě,
(ač cit-li lepší z mladosti mu zbyl).
Soudruhu dávný, věř mi, za nic v světě
bych tulák já dnes s tebou neměnil!

Pod žádným jhem jsem nesklonil svou šíji.
Ó jak mi drahou je má svoboda!
Mám život rád. A pro sebe jen žiji,
dost přinese mi štěstí náhoda.

Do modré dálky zatoulám se kamsi.
Slunce mi svítí, voní sad i luh.
O nové touze píseň zazpívám si,
o volnosti, jež můj je pán i bůh!

— o —

NA SKALNÉM PODHALÍ.

(Poznámky k Podhalanské výstavě ve Lvově — jaro 1911).

Jest tomu asi 30 roků, co polští výletníci a turisté bloudící Tatrami a Karpatami objevili v Podhalí a zvláště v jeho srdci Zakopaném, klimatickém místě, kde schází se nyní výkvět polské inteligence, poklady lidového umění.

Jest to význačný rys druhé polovice minulého století: po sociálních převratech, uprostřed kolisavé nejistoty v umění a stavitelství, v rozhořeném citu národním hledá a pátrá se po zbytcích i po živém dosud umění národním, jde se k jeho pramenům, aby se odhadl jakýsi prasloh národní a chce se v jeho tradicích budovat od cizích živlů očištěné umění národní. Tak bylo též u nás v Čechách, a sběratelská ona činnost vyvrcholila v národopisné výstavě. Jakožto dokument tvořivosti esthetické československého lidu uložena jest většina oněch pokladů v Národopisném museu. Tak bylo také v Polsce.

Vznikalo umění pseudolidové také u nás a takovým slohem pseudolidovým jest též polský sloh zakopanský, též podhalanský zvaný. Jest to výsledek vřelého citu národního, touha po všenárodním slohu, který by spojoval srdce zabraných krajů rodinným poutem v jedinou vlast. Jest to důsledek citu, sloh však má být důsledkem životních potřeb, sociálního rozvrstvení, reální formou, otiskem našeho života kulturního i sociálního. Každodenní potřeby naše, naše zaměstnání, naše zábavy nadiktují nám nové tvary architektonické, nemůžeme však napřed říci, že celý život v jeho nejrůznějších odstínech a projevech směstnáme do obdélníkové chalupy podhalanské.

Chata podhalanská jest obdélníkový dřevěný srub z kmenů uprostřed rozříznutých, vypouklou, částečně otesanou stranou na venek umístněných. Střecha vysoká, sedlová, dovnitř zalomená, šindeli krytá. Obloukové dvéře uprostřed průčelní stěny orámované širokými trámy pěkně uloženými a kolíčky zdobenými jsou nejcharakterističtější vnější částí chaty. Na dveřích, jakož i na štítech opakuje se motiv slunce paprsky vyzařujícího, složený z prkének. Uprostřed skalnaté přírody na úpatí lesů vznikly tyto horalské, dřevěné chaty pro lid prostý bez velikých životních nároků a bez rozdílu zaměstnání. A rozvinutím stavitelských prvků této chaty a přilehlé kulny, jakož i nářadí a nádobí vznikl sloh zakopanský (podhalanský), kterým zabývá se již celé odvětví průmyslové a stavitelské. Letošní výstava podhalanská ve Lvově měla znázornit jeho nynější stav a zřídla, ze kterých pramení.

Všechny původní nesestylisované předměty mluví jediným základním tónem: přísnou prostotou. Nevidíme rozkošných krojů, pestrých, v nejjemnějších odstínech sladěných barev. Barva jest dosti vzácná a cizí tomuto horalskému umění. Při vzpomínce na slovácké kroje, na hru barev v plném slunci, na jemné a pracné výšivky, na džbánky a talíře zdobené nevyrovnatelně prostými ornamenty a odstíny barevnými, při vzpomínce na nesčetné, jak nejrůznější květy rozmanité kraslice české i slovácké, máme dojem jakési chudoby, tvrdosti. Poznáváme, že tím uměním mluví k nám jiný lid, lid juhasů, pastýřů, přes jehož horský kraj přehánějí se sněhové bouře, po jehož turních a propastech bloudí neustále smrt. Kraj, kde v zkazkách a písních žije Janošík a zbojnický nůž jest jedním z nejkrásnějších předmětů domácích. V takovém kraji a v takových duších nekvete poesie barev. Lidové umění horalské promlouvá k nám mluvou tvarů. Ornamentace prostá, podřízená formě, vřezaná do dřeva, do stropních trámů, nábytku, lišt, zdobené topory, nože, tepané okrasy kovové, vše vypravuje o přísné kráse hor a žulové povaze lidu.

Ale to vše přeneseno do města, do rodin měšťanských, do rodin kulturou věků a poměrů zhýčkaných, to vše předělané, sestylisované, uhlazené, nalakované, působí dojmem nepřirozeným, zmalicherňujícím. Na příklad d ů m. Půdorys obdélníkový, materiál dřevo. Pro město jest již předem taková stavba vyloučena. Materiál neodpovídá předpisům stavebním, jest drahý, půdorys se podstatně změní, zavedením krámů, výkladních skříní, lomením střechy setře se zbytek podhalanského rázu, zůstane pouze několik vnějších, ornamentálních motivů. Dosavad stavěno pouze přízemí ze dřeva, ponejvíce v Zakopaném a okolí a v jiných letních místech. Stavba zděná jest dosud problémem. Na villové domky to dosud stačí, ač i „bohužel Zakopanému hrozí nový nájezd — se strany zděného domu" — jak praví katalog výstavy a zdá se, že slohový dům podhalanský tomuto nájezdu podlehne, neboť nevyrostl z potřeby, nýbrž z citu. Bylo též vystaveno několik projektů architektonických: projekt kostela, mausolea přibírají zdivo, pouze projekt loveckého zámku odpovídá snad svojí podstatou původnímu materiálu, téměř všude však vnější ornament jest měřítkem stylovosti.

Stejně se má věc se stylovým n á b y t k e m. Za každou cenu má být docíleno zakopanského psacího stolku, zakopanské kredence, jardiniery, pohovek. Jedna z neodčinitelných chyb tohoto nábytku bývá nepraktičnost způsobená četnými průřezy a zářezy, ve kterých se usazuje neustále prach, též četné neobvyklé výstupky svým dotekem nejednou připomenou svému majiteli zvláštnosti slohu zakopanského. Divně vyjímá se uprostřed původních předmětů na př. zakopanský psací stůl komponovaný dle skládacích vzorů amerických. U jiného stolu opět jest téměř nemožno sedět a musíme kolena uhnout, abychom učinili místo stylovým obloukům. U všech komfortních předmětů během věků ustálila se přibližně nejen forma odpovídající životním potřebám, ale i způsob výroby, jest tedy těžko přizpůsobit tvar za jiných podmínek vzniklý zcela různorodým prvkům lidovým. Z police vznikla kredenc, k pohovce a k fotelům užit tvar podhalanských saní a aby dřevo převládalo na novém tom nábytku, nahražuje se čalounická práce vyšívanými poduškami. Tak se však člověku zdá, že kdyby

se vyseděl na stylovém nábytku zakopanském, šel by si odpočinout na nábytek nestylový. Velice krásným původním tvarem jest truhla se svými šindelovými výplněmi, vyřezávanými rámci a silnými, čtyřrohými nohami. Postel podhalanská má tvar dolu se zúžující na způsob kolébky a proto ve slohu zakopanském komponuje se lůžko na vzor truhly.

V nádobí též převládá vnější ráz lidového umění podhalanského, ornamentace. Velké dřevěné lžice jsou nemyslitelny ke každodenní potřebě, užívá se jich tudíž k zavařeninám a salátům a se svérázným čerpákem na žinčici nevědí si umělci rady. Miniaturní napodobenina ve stříbře a v porcelánu v podobě šálku zmalicherní a ztrácí na významu, zvláště ucho opatřené otvory pro prsty stane se dekorací bez hodnoty užitkové. A užitková hodnota jest první a nejdůležitější složka umění užitého, v umění však podhalanském stala se něčím druhořadním, ornamentace a užití původních vzorů stojí na prvním místě.

V podhalanském umění lidovém samozřejmě jsou prvky mající skutečnou hodnotu, ale přeneseny do jiného sociálního útvaru, do jiných poměrů životních, ztrácejí na své hodnotě a nemohou být východiskem pro nějaký styl všepolský, poněvadž Polák v království jinak žije než horal na Podhalí a život horalů, jejich stavby a dnes již zapominané tradice jejich lidového umění nemohou být měrou, esthetickou formou všepolského života.

Dnes zabývá se stylem zakopanským hlavně škola dřevařská v Zakopaném, též však umělé zavádění krajkářství, výšivkářství, kilimkářství (koberce), hrnčířství mají význam prozatím hlavně hospodářský a nejsou průmyslem tam zdomácnělým. Prodá se tamnějším hostům do roka spousta drobností a toto tržiště má pseudolidové umění zakopanské zásobovat svými výrobky.

Jsou vystaveny též některé krásné předměty, zvláště záclony a kilimy, ke kterým užito motivu podhalanského, jinak nemají ničeho společného se stylem zakopanským a právě v té volnosti, odpoutání od přesně vymezených tradic a tvarů lidového umění jest možnost rozvoje stylu zakopanského. Potřeby dneška, naše požadavky životní, esthetické, duševní vtisknou pevný ráz stavitelství a vůbec všem předmětům užitkovým. O stylu zakopanském v malířství, v literatuře se nemůže přece ani myslit. K výstavě lvovské připojena též výstavka podtatranské literatury a výstavka obrazů vztahujících se k Zakopanému. O přitažlivém kouzlu štítů horských, o vábící hloubce údolí a mořských ok, o přilnutí k těm horám nejlépe vypravuje Jacka Malczewského hluboký a výrazný portét Witkiewiczův na tle horské scenerie. Stanislav Witkiewicz jest vlastně tvůrcem slohu zakopanského. Sám první zbudoval villu ve slohu lidovém a od té doby štětcem, nákresem, plánem i perem šířil zápal pro toto umění.

Až uhasne první oheň nadšení, může být poetivost forem a materiálu umění lidového osvobozená od přísného zachování tradic obrodným prvkem při hledání slohu, který by odpovídal bijícím tepnám života.

R. V.

—=o=—

DROBNOSTI.

Slovácké dítě. Připravuje se monografie, pracovaná učitelstvem hejtmanství uh.-hradišťského. Bude v nejkratší době definitivně zredigována a zformována. Společnou součinností podařilo se sebrati mnoho cenného a až překvapujícího materiálu a význačných dokumentů a poznatků o dítěti našeho kraje, o jeho duševním i tělesném životě, o sociálním prostředí a postavení atd., jež jsou každému vychovateli a učiteli nezbytně potřebny. Moderní paedagogika zdůrazňuje víc a více výchovu na podkladě individuálním; odtud také snaha vytvořiti školu nikoli schematickou, zabývající se pouze jakýmsi vyabstrahovaným pojmem dítě, nýbrž životnou, přihlížející a těžící z vrozených fondů našeho dítěte. Publikace Slovácké dítě je práce, jak se dovídáme, jediná svého druhu a jest i základním kamenem ve studiu moravského dítěte. Na Valašsku pracují, na Horácku; a všude očekávají výsledky práce naší. Dílo doporučuje se zájmu nejen kruhů učitelských, nýbrž i inteligentů žijících a pracujících mezi lidem a folkloristům pro bohatý nashromážděný materiál lidozpytný, ilustrující hlavně život slováckého dítěte a poměr dospělých k dětem. Komité pro vydání této knihy oznamuje: „Poněvadž pro tak velké dílo nebylo možno nalézti nakladatele, nutno nám, abychom neustali v poloviční cestě a sáhli k svépomoci. Za tím účelem Komité zvolené na schůzi Uč. Jedn. Komenský v Uh. Hradišti vypisuje subskripci na vydání publikace v obnosu 8 K do 15. července t. r., kterýž obnos možno složiti i ve dvou, po př. 4 splátkách. Interesenti račte se přihlásiti do určené doby podepsanému, načež jim bude zaslán potřebný počet čheků.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

Kapitola V.
Nádobíčko.

(Pokračování.)

„O jemine a strýček o tom ví! To bude asi krása", tleskalo děvče rukama, neboť do čeho se vložil tento bohatý a hodný strýček bylo vždy čarokrásné. Děti v něm viděly jakéhosi kouzelníka, jenž míval vždycky pro ně nějaká překvapení, dárky nebo zábavky.

„Ano, strýček Tedouš šel se mnou a ku-

povali jsme spolu; znamenitě jsme se při tom pobavili. On chtěl mít všecko co možná krásné a veliké a můj plán se tedy dal za jeho podpory krásně provést. Až přijede k nám, tož mu musíš dát velikánskou pusu za to, že ti koupil takové překrásné ná — jemine, málem bych se byla podřekla." Ale paní se zarděla a nedopověděla slovo, které se dítěti zdálo nejzajímavější. Na to se dala do přehlížení účtu a nepromluvila již. Snad se obávala, aby během hovoru vše nevyzradila.

A tak děvčeti nezbylo než svěsit hlavu, sepnout ruce v klíně a sedět úplně zticha. Div jí hlavička nepraskla! Tak úsilovně přemýšlela, která hra začíná s „ná".

Když přijely domů, stihala zvědavým zrakem každý uzlíček, jejž vynášeli, zvláště jeden veliký balík, pro který přišel Fanouš a odnesl jej nahoru do dětského pokoje. Tam se potom vůbec začalo díti cosi tajuplného. Fanouš stále klepal kladívkem a tlustá Asia běhala sem a tam kolébajíc se nahoru dolů po schodech. Teta byla hned tu hned tam a stále něco pod zástěrou schovávala.

Z dětí byl připuštěn pouze Tedoušek, protože neuměl dobře mluvit a nemohl tedy ničeho vyzradit. Na otázky druhých stále jen odpovídal, že je to „móc eký".

Dézy byla již jako divá zvědavostí a zasela její símě i mezi hochy. Chtěli mocí paní pomáhat, ale tato je odbyla. „Děvčata nemohou hrát s hochy. Tohle jest jenom pro děvčata hra. Pro Dézy, Betinku a mne, vás při ní netřeba!" Načež mladí páni sklopili hlavy a smutně odtáhli. Za chvíli ale jeden přes druhého hleděl se děvčátku zalichotit. Jeden jí nabízel, aby šla hrát s ním v kuličky, druhý na kopanou, třetí na všecko, co jen bude chtít.

Chuděra Dézy nechápala, odkud vítr věje a kde se v hoších náhle vzala taková zdvořilost. Ale dík těmto pozornostem dočkala se příjemně večera a na to šla časně spat.

Druhý den ráno pracovala ve škole s takovou chutí a tak dobře, že pan Bér uvažoval, zda by nebylo dobře vynalézt častěji nějakou novou hru. Celou školní světnici proběhla jiskra rozčilení, když děvče bylo konečně v 11 hodin propouštěno. „Teď to uvidí!" Mnoho očí hledělo za děvčátkem, když ubíhalo ze školnice a Jeník byl tak roztržit, že na otázku Fanoušovu: kde je Sahara, odvětil: „v dětském". Rozumí se, že celá škola i s Fanoušem propukla v smích.

„Mám po škole, teto, a teď už nemohu ani minutu déle čekat, opravdu", vrazila Dézy s křikem do pokoje.

„Tož pojď, všecko je hotovo", a s Tedouškem na jedné ruce a ve druhé majíc veliký košík s šitím, vedla paní holčičku do prvního poschodí.

„Ale já tu nic nevidím, teto", pravila Dézy, stojíc ve dveřích dětského pokoje. „Nu tak, snad něco slyšíš?" odvětila paní, a chytnuvši Tedouška, který zatím již byl na zemi, vzadu za šatičky, táhla ho rovnou ku protější straně pokoje. Dézy zaslechla jakési podivné praskání a potom zvuky, jako když z kotle uchází pára. Ale všechno to vycházelo ze zastřeného výklenku u okna. Rychle odšoupla záclonu a vykřikla podivením. Neboť co myslíte, že uviděla? Na všech třech stranách výklenku bylo přiděláno široké prkno jako lavice. V pravo ležely na něm a byly nad ním po stěnách zavěšeny různé hrničky, pánvičky, rožně a kotlíčky, na levo byl prostřený stůl, v prostředku proti oknu krásná plotýnka. Ne z plechu, ale krásná opravdická z pravého železa, a tak veliká, že bylo na ní možno uvařit potravu pro celou rodinu hladových panen. Ale nejlepší ze všeho bylo, že v ní hořel opravdický oheň. Z kotlíku vycházela opravdická pára a poklička na jednom hrničku jen jen tančila, v takovém varu byla voda. V okně vyňali jednu tabuli a místo skleněné zasadili cínovou; tou veden byl komín, ze kterého tak krásně vycházel opravdový kouř! Inu srdce se smálo radostí nad tím vším. Uhlák a koš na dříví byly zde také a zrovna nad nimi visely pohromadě smeták, smetáček a lopatka. Na stolečku stál košíček do trhu, a přes lenoch židle visela zástěrka a čepeček pro kuchařku; všecko pěkně čisté bílé.

Sluníčko osvětlovalo přívětivou kuchyňku jako by se z ní samo těšilo, v kamnech praskalo, kotlík syčel, plechové nádobíčko se lesklo po stěnách a porculánové stálo v řadách na stolečku. Krásnějšího nádobíčka a kuchyňky jste jaktěživi neviděli!

Naše dívčina se také po prvním výkřiku zarazila, ale oči jí jen těkaly s jednoho kousku na druhý; a leskly se stále víc, až konečně zářicí utkvěly na tetině obličeji.

„Oh, teti, jaká překrásná nová hra! Smím opravdu vařit v těch krásných kamínkách, pořádat hostiny, uklízet nádobíčko a rozdělávat opravdický oheň? Jemine, to je krása! Ale jak ti to jen vše napadlo?"

„Když jsi včera s takovou radostí šla za kuchařkou do kuchyně, napadlo mi, že bys mohla vařit sama pro sebe. A z toho nápadu povstala tahle hra."

Dézy tak radostí vyváděla, poletujíc z kouta do kouta, že se zdálo, že uletne.

„Bála jsem se, že mi teď polezeš často do kuchyně a to by bylo zlé. Nemá kdo na tě dávat pozor. Koupila jsem ti tedy nádobíčko a postavila kamínka a budu tě sama učit vařit,

chceš-li. Budeš si pěkně hrát a zároveň se něčemu naučíš. A tak jsem chodila z obchodu do obchodu, ale každá jen trochu větší plotýnka stála mnoho peněz, a já už myslela, že z toho ze všeho nebude nic, když náhle uvidím strýčka Lorence. Jak zvěděl, co mám za lubem, ihned se nabídl, že mi pomůže; a nejen to: postavil si hlavu, že koupí největší a nejkrásnější plotnu, která jen bude k dostání. Ať prý je třeba drahá! Já se zlobila, ale on se mi vysmál a celou cestu mne škádlil. Stále mi připomínal, jak jsem vařívala, když jsem byla malá. Potom si vzpomněl, že by se mohla i Betinka u mne učit zároveň s tebou a při tom kupoval a kupoval, až jsem měla celou hromadu krásného nádobíčka pro ‚kuchařskou školu'. To jméno si sám vymyslil."

„Ten měl nápad, že šel zrovna tou cestou co ty, teti!"

Paní se dosud smála, vzpomínajíc na včerejší veselou chvilku se strýcem Tedoušem.

„Musíš se pilně učit, dítě, abys brzy dovedla něco dobrého uvařit, neboť mi slíbil, že jakmile bude mít chvilenku kdy, přijede k nám na čaj, a že se těší na nějaké dobré cukroví!"

„Tohle je nejkrásnější nádobíčko, jaké jsem kdy viděla. Mně se zdá, že se budu vaření učit ze všeho nejraději. Teti, necháš mne dělat koláče a paštiky a suchary a všecko?" volala holčina, otáčejíc se po jizbě se sběračkou v jedné a pohrabáčem v druhé ruce.

„Všecko má svůj čas! Při téhle hře se máš něčemu naučit. Teď jsi mou kuchařkou a máš dělat, co ti kážu. Všecko, co nebudeš umět, ti ukáži. Tak navaříme aspoň věci k jídlu a ty se naučíš vařit z malého množství. Budu ti říkat Rézi. Dejme tomu, že jsi právě u mne vstoupila do služby."

Paní Jožena se docela vážně usadila k ruční práci, Tedouška posadila na zem vedle sebe, kde hned začal cumlat paleček dívaje se při tom se živým zájmem na plotýnku jako na nějaké živé, dosud nevídané zvíře.

„To bude krása, teti! Tak, co mám nejdříve dělat?" ptala se Rézi-Dézy s obličejem plným dobrých úmyslů. Teta Jožena si v tom okamžiku přála, aby každá nová služka byla tak hezká a ochotná.

„Ze všeho nejdříve si vezměte čistý čepeček, Rézi. Též zástěrku si uvažte. Já jsem trochu ze starého světa a nejraději vidím kuchařku v čepečku." Rézi skryla svou buclatou tvářinku v čepečku a bez odmluvy přivázala si zástěrku, ač obyčejně proti ní reptávala.

„Tak, a teď uklízejte kuchyň, a potom opláchnete nové porculánové nádobí. Staré musíte ale též umýt proto, že moje předešlá kuchařka byla velice nepořádná a nechala je špinavé od poslední hostiny." Teta Joža mluvila docela vážně, ale děvčátko se dalo do smíchu. Dobře věděla, kdo byla ona nečistá kuchařka, co neumyla nádobíčko!

Rézi si vykasala rukávy a se spokojeným úsměvem pobíhala sem a tam po kuchyni. Každou chvíli projevovala svoje udivení: „Oh jemine, tohle jeválečínek, a jaký krásovaný drež s obroučkami. A tamhle ta kořenka, to je něco!"

„Nuže, Rézi, vezměte koš a jděte na koupi, máme nejvyšší čas. Zde máte napsáno, čeho třeba k obědu", pravila paní, ukazujíc na ústřižek papíru, když byla kuchařka všecko nádobí umyla a urovnala.

„A kde je trh?" ptala se naše kuchařinka, pravíc si v duchu, že tak hra je věru čím dál zajímavější.

„V kuchyni, Asia je trh!"

A Rézi vzala košík a šla. Když obcházela dveře školnice, nemohla se zdržet, aby tam nenakoukla. Její úbor vzbudil ve škole okamžité vzrušení, zvláště když zrakem i ručkama telegrafovala bratříčkovi: „To je ti krása!"

Asia měla zrovna takovou radost, jako děvčátko! Dala se do hlučného smíchu, když její malé vydání vletělo do kuchyně s čepcem na stranu a s otevřeným košem.

Podivná kuchařská figurka! „Moje paní teta Jožena, mne poslala pro tyto věci, dejte mi je hned, mám ještě moc práce!" vyřizovala holčička vážně se natřásajíc.

„No ukaž, srdéčko, ukaž; kilo masa, brambory, fazolky, jablka, chléb a máslo. Maso ještě nemám, dosud ho nedonesli, ale jak přijde, hned vám ho nahoru pošlu. Ostatní mám po ruce. Tu máš."

A kuchařka dala do košíku jeden brambor, jedno jablko, pár lusků, hroudečku másla a řekla Rézi, aby dávala pozor na řezníka, že někdy podvádí.

„A kdo je řezníkem?" A dívčinka si přála, aby to byl Jeník.

„Však uvidíš," řekla pouze Asia, a s tím se kuchařinka musila spokojit. Odběhla zpívajíc o Červené Karkulce.

Červená Karkulka cupala k babičce;
nesla jí koláč a vínečko v torbičce . . .

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK' společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 23. června 1911. Číslo 25.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

LILA B. NOVÁKOVÁ:

V DEN ČERVNOVÝ SI VYJDI!

(Panu dru H.)

V den červnový si vyjdi, sotva slunce vstalo
a rozsvítilo v trávě hvězdy tisíceré,
i všechno kvítí rozkoší se rozplakalo.
Cos v duši rozjasní ti náhle kouty šeré.

A v trávu zbožně klekáš k modrým očkám zvonků,
dvé mandelinek v jednom hody lásky světí.
Zříš mízu živou proudit v nepatrném stonku
a neposkvrněná tu hledíš na početí.

V tom s výše tryskla píseň z hrdla skřivanova,
jak pole klasů čistým vzduchem teď se vlní.
Ty cítíš dobře, podle starých zkazek slova
duch svatý, čistý žehnáním svým vše že plní.

Dí stará zkazka dále, bůh že stoupl v nebe.
Což všechna tato krása sama nebem není?
Kdo že tu zůstal tedy, kdo jde kolem tebe,
čí stopu zříš tu na květu i na kameni?

Lán krásný, širý zraje v slunci k pokosení,
Bůh života se znovu vtělil ve své dílo,
svým tělem slavné chystá tvorstvu pohostění.
Buď pozdravena, oslavena, svatá sílo!

A ženu potkáš, sladký tvor jí v rukou dřímá,
květ rtíků rudý přissát bílému je ku oblaku.
Hle, láska posvátná, jež všechno obejímá,
se zjevila a vtělila se do Zázraku.

Ó, člověče, to víš-li, pak jsi pánem všeho,
a svojí říší projdi hrdý s jasným čelem.
Pak není tajemství, nic neznáš nemožného,
a zatoužíš jen zbožně: být též Stvořitelem.

—=o=—

HANA RYCHTÁŘOVÁ:

HRDÁ SRDCE.

I.

Když se Anna Sezimová vrátila z pohřbu své matky a prošla prázdným bytem, padla na ni těžká tesknota. Nikde nebylo pohnuto ani kouskem nábytku, a přece byt byl prázdný, opuštěný. Stěny před pohřbem obílené se roztáhly a všechny známé předměty jak by se odcizily. „Byt mlčí a číhá po mně, co udělám", napadlo Anně.

Připadalo jí, že každý kousek staromódního nábytku, který dostala nebožka do výbavy, hledí na ni, na novou svoji paní, nepřátelskýma, přísnýma očima. V těch tmavých pohodlných křeslech, vybledlou látkou potažených, v té uměle pracované polici, ve velikých postelích s vyřezávanými „čely", v massivních skříních, ba i v těch filigránských roztomilých porculánových drobotinách žila Minulost, padesát let života počestné, pilné, hrdé manželky a matky.

Bylo nutno opřít se nějak nepřátelskému mlčení, přerušit ticho, oživit zamlklé prostory. Anna vešla do matčina pokoje, zastavila se u dveří a rozhlédnuvši se, promluvila hlasitě: „Tak už jsi odešla, mamičko. A já jsem sama, sama!"

Proti dveřím na zdi viselo velké zrcadlo zelenavého skla. Anna maně se do něho podívala, ale i vlastní výrazný, ne zrovna sličný obličej s velikýma, hnědýma očima zdál se jí cizím. Cítila tlak a velikou palčivost v hrdle i na prsou, ale pomyslila si, že vlastně ani příliš netruchlí. Jen kdyby tak sama, tak zcela sama nebyla! Sundala pozorně elegantní černý klobouk, splývající s něho smuteční závoje lehce na něm složila a přidržujíc řasnaté, dlouhé smuteční šaty, volně vyšla z bytu ven, na pavláčku.

Nízké, šedé, nevlídné nebe stlačovalo blízké, lesnaté kopce. Za velikou zahradou hučela řeka, řítíc se s jezu a vedle ní temně bzučea veliká továrna. Drobný, pichlavý déšť, hnaný větrem, šlehal Anně do obličeje. Bezútěšností, žalem nad zašlým létem prodchnut byl kraj, a bezútěšností, žalem zavalila se i prsa Anina.

Suchýma, horečnýma očima pohlížela na holé, klátící se stromy, rozměklou půdu zahrady, po celém, šedí pohlcovaném blizounkém obzoru. Zarývala nehty do zábradlí. Chtělo se jí křičet, přemetnout se přes zábradlí, vystře-

lit, uhodit do okna, vůbec učinit něco, aby probudil se život v mrtvém tichu, které její duši omotávalo. Snad ani nevěděla, že si stále tiše přepovídá: „Tak už jsem sama, docela sama a už mne nikdo nemá rád!"

Přepiatá struna na houslích praskne, příliš napiaté lidské srdce ochabuje — aby samo sebe regulovalo.

Anna Sezimová telegrafovala pouze pro svoji neteř, universitní posluchačku, aby k ní na čas přijela. Telegrafovala v pátek, 11. listopadu, a v sobotu ráno šestihodinovým vlakem Hanička Sezimová přijela z Prahy do vzdáleného horského městečka, v němž Anna učila na dívčí měšťanské škole.

II.

Annu neteř velmi překvapila. Představovala si ji pořád ještě jako líbezné, přítulné dítě, jakým Hana byla před čtyřmi roky, kdy naposled se viděly.

Byla to ona a nebyla to ona! Ani účesu nezměnila, ba ani nesesílila, ale z její bytosti vanulo zvláštní kouzlo vyrovnané duše, které přitahovalo a dráždilo, vzbuzujíc sladkou touhu po Hanině lásce neb aspoň přátelství. Anna stejně jako všichni, kdož Hanu poznali, zahořela zvědavostí nahlédnout jí do duše.

Bylo to něco více než čtyři léta studií, třeba v Mnichově, Vídni a Paříži strávených, co Haninu duši přetvořilo. Její veliké, blankytné oči tak pozorně každý předmět studující, skrývaly jakési tajemství, které jen jim bylo povědomo, a které jen ony prohlédly. Ale ty oči při vší něze, kterou vyzařovaly, byly zároveň světem pro sebe uzavřeným, a člověku, jenž se do nich díval, vkrádal se v duši smutek, že nemá takové ceny, aby si je mohl získati.

Hana udomácnila se u tety v několika hodinách. Vybalovala a rozkládala svoje knihy, po většině německá a francouzská díla dějepisná, politická, nebo sociální a ženskou otázkou se zabývající. Přecházela tiše ukládajíc svoje prádlo a šaty, v obličeji trochu pobledlá od nevyspání a mírně vypravovala tetě o svých studiích v cizině, o známých v Praze a jak už bývají hovory při shledání po delší době.

Anna hřejíc se o vysoká černá kachlová kamna, všímala si každého pohybu neteře, pozorovala známé otcovy a bratrovy rysy a přemítala: „Dívá se tak, poněvadž poznala život, anebo proto že ho vůbec nezná?"

Kdykoliv však čekala, že se k ní obrátí Hanin pohled, vždy lhostejně zahleděla se oknem na protější školu. Zotvíranými okny bylo vidět mapy, obrazy, lišky a supa, tabule a počítadla. V jedné třídě ženy zametaly a mračna prachu zdvihala se nad jejich košťaty

Hana však začala se brzo sama vyptávat. Zajímaly ji místní poměry, chtěla vědět, jaké politické organisace jsou v městě, kolik bylo v Hořičkách přednášek, co tu lidé čtou, má-li zde odbor Volná Myšlenka a takové věci. Anna odpovídala neochotně, unaveně, zimomřivě se tisknouc k rozpáleným kamnům, do nichž velmi často přikládala.

Náhle se odtrhla, odešla do vedlejšího pokoje a opatrně za sebou dvéře zavřela. Postavila se před zrcadlem a zkoumavě hleděla do svých hnědých, unavených očí, na pleť povadlou neradostným životem. „Dvacet osm let!" zašeptala si.

— — — — — — — — — — —

III.

Špinavě bílé jednotvárné nebe viselo tak nízko nad krajinou, že Podfarské lesy n Vršcích už v něm mizely. V ulicích a na rozlehlých lukách za městem ležel bělavý přísvi a holé větvičky stromů, kandelábry i zdi domů byly jako pavučinou potaženy.

Obrysy předmětů se rozplizovaly a podél všech hran táhla se jakási uzounká římsička jako ze špinavě bílého skla. Kouř válel se po střechách a sloupy jeho chvílemi i okna zahalovaly. Zdi, střechy, okna, pavláčky, zdály se otlučené a pusté, jako po Božím Těle odstrojené oltáře.

Neútulnost v pokoji slečen Sezimových nezahnaly ani plameny z kamen šlehající. Nálada přírody působila však jen na Annu, která štítivě berouc sešit po sešitu, omrzele, unaveně a s velikou nechutí opravovala úkoly. Časem odcházela do kuchyně vydrhnout si fialkovým mýdlem prsty potřísněné červeným inkoustem.

Hana rozpálená, nevšímavá k okolí jako vždy, když pracovala, četla Masarykova H a l í č k a. V nepravidelných přestávkách odkládala knihu a zamyšleně, mechanicky házela uhlí do kamen, až železná dvířka zčervenala.

Anna líně, s odporem skoro, namáčejíc pero, sklouzala po neteři zvědavým, nechápavým pohledem. Z hromádky přichystaných sešitů jen pomalu ubývalo; ale konečně přece byly opraveny. Anna spěšně je odklidila a v stejném chvatu přinesla si Zolovu N a n u. Do četby pohřížila se s rozkoší, pohodlně se natáhnuvši v měkkém, velikém křesle; nohy opřela si o malou stoličku pod dvířka kamen, aby horko na ně sálalo.

Nečetla však dlouho a položivši knihu, hlavou jako přetíženou přistoupila k oknu. Její smyslné rty byly rozžhaveny, ztemnělé oči

leskly. Spalovala ji touha a bolest, že nikdy nebyla milována takovou vášní, jaká Muffata táhle k Naně. Šlapati po lidském srdci na smrt jí oddaném bylo dávným snem Aniným.

Slečna Sezimová cítila se královnou a žádala, aby i nejmenší krůpěj její lásky byla vykupována královskou cenou. Ale ač měl život pro ni cenu jedině láskou, ač nedovedla si představiti, jak by žila bez obdivu, jak by mohla stýkati se s muži, v jejichž očích by už nevídala blýskavé plaménky — přece zdálo se jí nemožné, aby také sama se v lásce pokořila. Manželství se hrozila, poněvadž při myšlence na sňatek nedovedla si představiti nic jiného než začouzenou, zapařenou kuchyň, necky s prádlem a vřískot dětí.

Byla však příliš moudrá, aby nevěděla, že obdiv mužů pomine s jejím mládím a proto čím více blížila se vrcholu, tím více toužila po lásce, které by ona byla životem a smrtí. Anna neznala žádné morálky a její jedinou, ale bezpečnou zásadou byla hrdost a ta jí nedovolovala, aby lásku vyhledávala, aby o ni usilovala.

Chtěla býti dobývána, poznávána, a ač leckdy v touze celé noci probděla, nedovedla k okolí chovati se jinak než s věčně stejnou, vlídnou laskavostí, kterou jako skleněným zvonem chránila svoji bytost i svůj vnitřní život — a o niž poranili si srdce tak mnozí neopatrní, neboť slečna Sezimová nesměla býti zjevně zbožňována ledakým.

Kompromisů Anna neznala a čím více ubývalo jí obdivovatelů, tím byla chladnější, důstojnější, uspokojujíc se opovržením, které k lidem chovala. Libovala si v uzavřenosti, v nepřístupnosti. Přes všechnu touhu líbil se jí román vášnivé, kultivované, nikým nepoznané bytosti, jejž sama žila.

Celé dny horečného napětí střídaly se s chvílemi bezedného smutku, naprosté beznaděje, častějšími a častějšími zvláště od smrti matčiny. Svého povolání nemilovala, vydělávala si jím pouze chléb, neulpěla vůbec na ničem, byla na světě cizinkou, která kdykoliv může zase odejít.

Rozjasňovalo se jí však stále více, že je cosi pochybeného, v jejím životě a neubránila se dojmu, že jej prohrála. Ale únava ji zmáhala, a nic nemělo takové ceny, aby znovu chtěla sázeti do životní loterie.

A jako člověk, jenž v rozhodné chvíli místo rozvahy rozevře knihu a se zavřenýma očima namátkou ukáže si slovo, na jehož písmenech pak počítá ano, ne, a slepě se řídí tím, co na poslední jeho hlásku padlo, tak i Anna předem podepsala si ortel, který zněl: Nezamiluje-li se do mne ředitel Goll, jediný člověk v Horečkách, který by mohl pro mne něco znamenati — pak — — —.

Ulehčilo se jí, jakmile určitě věděla, co chce, a slepě poddala se své fixní idei. Nemilovala Golla, ale působila jí mučivou rozkoš myšlenka, že tento člověk posměvačný, tvrdý, v němž cítila sourodou duši, změkl a zcitověl by láskou k ní. Na něho myslila čtouc Nanu, jeho zamželé, zkroušené, žebronící oči představovala si, stojíc nehybně u okna.

Zatím Hana četla; pojednou vyskočila, přeběhla několikrát pokojem, pak v nervosním chvatu pohybujíc prsty u nohou, až jí nízké střevíčky spadaly, začala psáti do velikého zeleného zápisníku:

„Pro slabé lidi, kteří musí se opírati, je náboženství jistě štěstím a člověk může se i octnouti v pochybnostech, má-li jim je bráti. Nesmíme se však klamati: fiktivní štěstí slabých nevyváží bolest silných, kteří vidí tento klam a trpí jím. Klam zůstává klamem! Jen na pravdě dá se budovati vývoj a každý myslící člověk má povinnost poznanou pravdu do všech důsledků hlásati a hájiti, jako vůdce bloudících je povinen jíti tam, kde vidí východiště. Jiné cesty není!

Jen na té nynější pravdě rozumu, která snad leckoho neuspokojuje, ale je pro nás p r a v d o u, dá se lepší život vystavěti. Lež se vždy sesuje a musí se stavěti znovu na úhelných kamenech pravdy."

Podařilo se jí asi myšlenku zachytiti, protože rýha na čele se vyhladila a i zamyšlený výraz modrých očí zmizel. Hana ještě chvilku prohlížela hustě popsané stránky zápisníku, potom modrou tužkou zatrhala některé otázky, jako:

Hýbe massami opravdu vždy jen materiální potřeba? (Havlíček 164.)

Posléze uspokojeně a zcela již probrána rozhlédla se po setmělém už pokoji. Bylo jí pojednou líto, že za celé odpoledne na tetu nepromluvila a chtěla jí nyní říci něco hodně příjemného. Přistoupila k ní a ač se Anna ani nepohnula a Hana jí do tváře vidět nemohla, vycítila přece, že teta není jak obyčejně uzavřena, že v tu chvíli nechrání se skleněným zvonem chladné laskavosti, ale že je nějak bližší a lidštější.

Její duše byla obnažena a třebaže Hana úzkostlivě se chránila pohledět na ni, přece jen viděla, že ta duše je nešťastná, rozervaná, neuklidněná. Prolnul ji smutek jistého pochopení a pravila si v duchu: „Nádherný, pěstovaný tulipán, jejž vichr vyrval a nese jej na svých křídlech krajem. Leckde se zastaví, ale kořeny jeho nemohou se nikdy více zachytiti."

IV.

Když jednoho listopadového večera Hana vešla do čítárny, seděl naproti obvyklému jejímu místu asi osmatřicetiletý až čtyřicetiletý snědý muž, urostlý, mužný, pronikavých, bystrých očí, jimž nic neušlo, a které pozorovaly až k výsměšné drzosti.

Hanu na první pohled upoutal. Postřehla u neznámého cosi, k čemu nemohla zůstati lhostejná, co bouřilo její duši — zda k sympatii nebo antipatii, nedovedla by ještě říci. Podivně vzrušena rozmýšlela se poněkud, má-li si sednout proti němu. Vnitřní hlas ji varoval, ale Hana moudře si řekla, že není příčiny, pro kterou by se vyhýbala.

Protějšek zdvořile pozdravil a hned se představoval: „Jsem žid Goll, slečno, ředitel továrny. Vím o vás, že jste příbuzná slečny Sezimovy a že v Horečkách pobudete přes zimu. Mám také trochu strach před vaší učeností."

Hana překvapena Gollovým vystoupením, nevěděla, jak z rozpaků. Seznamovala se nerada s lidmi z tak zvaných inteligentních kruhů a naprosto už si nevěděla rady, při jejich duchaplných frásích. Cítila, že se zardívá, že se tváří hloupě a rděla se tím více.

„Poznáte brzo, že jste se strachoval zbytečně, pane řediteli."

Hleděl na ni a jakoby se mu rozsvětlovalo, zvážněl a řekl prostě: „Neznáte asi venkova, a proto je vám možná podivné, jak jsem vás tak přepadl. Jistě mne však po čase omluvíte. Přál jsem si vás poznat a jsem rád, že jsem vás tady zastihl."

Haně ihned se uvolnilo a hledíc stranou, vnímala zbystřeně Gollova slova. Udivoval ji poněkud způsob, jakým postupoval, prolamuje bezohledně plot konvenčnosti, jakoby ji chtěl poznati co nejdříve, aby marně času netratil.

Zadívala se mu pozorně do očí a řekla mile:

„Budeme se asi častěji vídati, pane řediteli, chodíte-li pravidelně do čítárny."

Četli oba, až Hana najednou bezděčně vzhlédla a zrovna tak neuvědoměle středla se s černýma očima ředitele Golla. Několik okamžiků hleděli jeden na druhého a šípy jejich očí vzájemně jim pronikaly do srdce.

Hana první sklopila hlavu a pološeptem odříkávala si slova, která už před chvílí přečetla. Šeptala si je úsilovně a ač měla čelo svraštěné a kolmá rýha mezi obočím víc a více se jí prohlubovala, přece jí smysl unikal, poněvadž za těmi řádky zkoumavě a s něčím nerozluštitelným v hlubinách hleděly na ni černé oči Gollovy.

Odešla brzo s lehkou úklonou. (Pokr.)

Z LISTŮ LVA N. TOLSTÉHO TETIČCE TAŤANĚ A. JERGOLSKÉ.

III.

Zastávka Mozdok na půl cestě z Tiflisu
12. ledna 1852.

Takovéhle myšlenky mi přišly na mysl. Chci je s vámi sdělit, protože jsem myslil na vás. Velice jsem se změnil duševně a to se mi už tolikrát přihodilo. Proto si myslím, že se tak děje všem. Čím déle žijeme, tím více se měníme; jste zkušená, rcete, je-li to pravda? Myslím, že vady i dobré vlastnosti, to jest základní povaha, zůstává táž, ale životní názor a názor o štěstí musí se lety měnit. Před rokem jsem se domníval, že najdu štěstí v radovánkách a v ruchu, nyní naproti tomu fysický i mravní klid je vše, čeho si žádám. Ale představuji si klid bez nudy s tichou radostí lásky a přátelství — toť mi vrcholem štěstí. Proto kouzlo klidu pocítíš teprve po únavě a radosti lásky toliko potom, když jsi ji dlouho postrádal. A nyní postrádám toho i onoho a proto po nich tolik toužím. Jenom, když jsi ji dlouho postrádal. A nyní postrádal? Bůh sám ví. Nevím proč, ale cítím, že je to nutno. Náboženství i zkušenost životní, byť byla jakkoli nepatrná, naučily mne, že život je zkouška. Mně je víc nežli zkouška, je vykoupením mých hříchů.

Zdá se mi, že nápad, abych jel na Kavkaz, byl mi dán s hůry. Ruka Boží mne vede a já ustavičně jí děkuji. Cítím, že jsem se tu stal lepším (to ovšem není mnoho, protože jsem byl velice špatný) a věřím pevně, že vše, co by se mi tu mohlo stát, bude mi k užitku, že sám Bůh toho chce. Je to snad myšlenka příliš smělá, ale je to mé přesvědčení. Proto snáším obtíže i nedostatky fysické, o nichž mluvím (jaké pak fysické obtíže pro zdravého 23letého jinocha) jakobych jich ani nepocitoval, ba i s jakousi rozkoší přemýšleje o štěstí, které mne očekává. Hleďte, jak si je představuji

Po několika letech ne mlád a ne starý, jsem v Jasné Poljaně, moje věci jsou v pořádku, nemám ani starosti ani nepříjemnosti. Vy také žijete v Jasné. Poněkud jste starší, ale ještě svěží a zdráva. Žijeme jako jsme dříve žili; ráno pracuji, ale vidíme se téměř po celý den. Obědváme. Večer vám předčítám něco, co vás zajímá. Potom si vypravujeme, povídám vám o životě na Kavkaze, vypravujete mi o svých vzpomínkách na mého otce, na matku, povídáte mi „pohádky o strašidlech", kterým jsme vždycky naslouchávali s vyvalenýma očima a otevřenými ústy. Vzpomínáme si na lidi, kteří nám byli drazí a jichž už není. Zapláčete si a já též, ale budou to slzy uklidňující; budeme si vypravovati o bratřích, kteří k nám časem budou přijíždět, o drahé Maše, která rovněž bude každoročně se všemi svými dětmi několik měsíců trávit v Jasné, jíž tak miluje. Nebudeme míti známých, nikdo nepřijde, aby nás trápil a klevetil. Toť čarovný sen. Ale není to ještě všecko, o čem si dovoluji snít. Jsem ženat, moje žena je tichá, dobrá,

milující; vás také miluje jako já; máme děti, které vám říkají babičko; bydlíte ve velkém domě nahoře, v témž pokoji, kde dříve babička bydlívala. Celý dům se vede tak, jak byl za otce a začínáme žít týž život, jenom úlohy jsou přeměněny. Vy zastupujete babičku, ale jste ještě lepší, než byla ona, já zastupuji otce, ač nikdy netroufám, že bych si té cti zasloužil. Moje žena zastupuje matku, děti nás. Maša beře na sebe úlohu dvou tetiček, ale bez jejich neštěstí; ba i Gaša zastupuje Praskooji Iljinišmu. Nedostává se toliko osoby, jež by na sebe vzala vaši úlohu v životě naší rodiny. Nikde nenajde se duše tak ušlechtilé, tak milující jako vaše. Nemáte, kdo by vás nahradil. Budou tři nové osoby, které se časem mezi námi objeví, jsou to bratři, zvláště jeden, který bude často u nás, Nikolenka, starý mládenec, holohlavý, na odpočinku, vždycky stejně dobrý a stejně ušlechtilý.

Představuji si, jak bude, jako za dávných dob, vyprávět dětem pohádky, které si sám vymyslil, kterak mu děti budou líbat umazané ruce (ale jež jsou toho hodny), kterak si s nimi bude hrát, kterak žena se bude starat, aby mu upravila oblíbená jídla, kterak spolu se budeme obírat společnými upomínkami na doby dávno minulé, kterak vy budete sedět na svém obvyklém místě a s uspokojením nám naslouchat, kterak nám, starým, budete říkat jako dříve: Levočko, Nikolenko, a budete mi domlouvat, že jím rukou a jemu zas, že nemá umyté ruce.

Kdyby mne udělali ruským císařem, kdyby mi dali Peru, jediným slovem, kdyby kouzelnice přišla ke mně s čarovným proutkem a zeptala se mne, po čem toužím, položil bych ruku na srdce a odpověděl bych, že toužím, aby tyto sny se staly skutečností.

Vím, že nerada hádáte do budoucnosti, ale co je v tom zlého? A je to tak příjemné. Bojím se, že je to příliš sobecké a že jsem vám poskytl málo podílu na štěstí. Bojím se, že minulá léta plná hoře zanechala příliš citelné stopy ve vašem srdci a ty že vám nedají, abyste se oddala budoucnosti, která by byla mým štěstím. Drahá tetinko, rcete, byla byste šťastná? Všecko to může být a naděje tolik těší!

Opět pláču. Proč pláču mysle na vás? Toť slzy radosti, jsem šťasten, jsa si vědom své lásky k vám; ať by se již jakékoliv neštěstí přihodilo, nebudu se považovati nikdy za docela nešťastného, dokud bude živa vy. Vzpomínáte si na naše loučení u Iverské kaple, když jsme odjížděli do Kazaně? Tehdy jako vnuknutím v poslední okamžik loučení jsem poznal, čím jste mi byla, a ač ještě dítě, slzami a několika nesouvislými slovy dal jsem vám na jevo, co jsem cítil. Nikdy jsem vás nepřestal milovat, ale cit, který jsem pocítil u Iverské kaple a city moje nynější jsou docela jiné, nynější jsou daleko silnější, hlubší než bývaly — kteroukoliv jinou dobu.

Přiznám se vám k něčemu, zač se stydím, ale co vám musím říci, abych ulehčil svědomí. Dříve, když jsem četl vaše dopisy, v nichž jste mluvila o svých citech ke mně, zdávalo se mi, že přeháníte. Ale čtu-li je právě nyní, chápu vás, vaši bezmeznou lásku k nám a vaši vznešenou duši. Vím, že každý jiný, kdyby přečetl tento dopis i předešlé, vyčetl by mi totéž. Ale od vás se toho nebojím, znáte mne příliš dobře a víte, že snad jediná moje dobrá vlastnost je citlivost. Této vlastnosti děkuji za nejšťastnější chvíle svého života. V každém případě je to poslední dopis, v němž si dovoluji projevit takové přepiaté city. Přepiaté pro lhostejné lidi, ale vy je dovedete pochopit.

Buďte s bohem, drahá teto; za několik dní doufám, že se opět shledám s Nikolenkou a potom vám napíšu.

—=o=—

J. W. GOETHE.

DOBRÁCI.

A zítra bude Martina,
muž dobrák od kosti,
tož na buchty mu zadělá
a pěkně pohostí.

A když jsou oba v posteli,
hú! jaký venku čas!
Muž dobrák praví ženě své:
„Ty stará, uzamklas?“

„Eh, sotva jsem se zahřála
a zas mám z peřin ven?
Když nezamkla, tož nezamkla,
nech dvéře dveřmi jen.“

I udělají úmluvu
a blíž se přikrčí:
Kdo první slovo promluví,
ať jde a zastrčí.

A o půlnoci buch buch buch!
dva vstoupí chasníci.
Krb zhas i lampa, čirá tma
a ticho v světnici.

„I co je tohle za pelech!“
z nich jeden zhurta řek;
leč neslyšet ni slovíčka,
to pro ten závazek.

Tož sedli, buchty pojedli,
kdo pek je, to jim fuk.
A stará v duchu hubuje,
leč nahlas ani muk.

Pak praví chlapík chlapíku:
„Jak v peci v krku mám
a breberku tu cítím kdes,
jdi, koukni na skříň tam!“

„Ej, na mou věru, flaštička!“
druh všecek vesel vzkřik.
„Tož trošku ty a trošku já
a budem jako fík.“

V tom dobrák muž už vyletí
a zařve jako drak:
„Ó jenom se jí dotkněte
a hnát vám zlámu pak!“

A panímáma radostí
až skáče v chatrči:
„Heč, táta první promluvil,
tož táta zastrčí!“

Přeložil J. Kamenář.

—=o=—

DROBNOSTI.

HUDBA V AMERICE.

„Američané jsou se stanoviska hudebního pravými barbary a je proto úlohou amerických hudebníků, aby Američany v hudbě zcivilisovali.“ Tak doslovně pravil Abraham W. Harris, rektor university Northwestern, když zahajoval 5. ledna 1910 výroční schůzi národního sdružení amerických hudebníků v Chicagu. „Američané jsou se stanoviska hudebního pravými barbary“, pravil a dokládal, že je zjevem žalostným, když hudba při výchově hraje tak nepatrnou úlohu; že je pravou ostudou nového světa, když absolventi středních škol vědí tak málo o jemnosti tonu lepších skladeb. Mladík, jenž vstupuje do života a nemá aspoň nějaké ponětí o hudbě a nedovede jí trochu ocenit, jest jen bídně vyzbrojen k boji o existenci, poněvadž jest mu velebný účinek velké hudební komposice úplně neznám. Nynější vyučování je příliš škrobené, chladné, beze všeho zanícení, ale získalo by velmi mnoho, kdyby studium hudby bylo zařazeno do učebního plánu vyšších ústavů.

Špatná poesie. Slavný anglický romanopisec Walter Scott (1771—1832) dlouhá leta tajil před svými dětmi svou spisovatelskou činnost. Jeho syn Walter byl velmi pohoršen, když mu jeho spolužáci žertovně přezdívali Jezerní panna, neboť neměl ani tušení o románu svého otce, jež neslo toto jméno. Jeho sestra Žofie byla tehdy dvanáctiletá. Přítel rodiny zastihnuv ji jednoho dne v pokoji otcově, oslovil ji: „Nuže, slečno Žofie, jak se vám líbí Jezerní panna? Ó, odpověděla dceruška, ani jsem to nečetla, tatínek to zakázal; říká, že pro mladé lidi není nic horšího než číst špatnou poesii.

—=o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

Kapitola V.

Nádobíčko.

(Pokračování.)

„Ulož všecko, co jsi nakoupila do almárky v kuchyni“, pravila paní Jožena, když Rézi se vrátila z trhu. Pod jednou z lavic byla skřínka, a když ji děvčátko otevřelo, objevily se nové poklady. Jedno křídlo bylo jakoby sklepem; byly tu zásoby uhlí, dříví a třísek, ve druhém pak bylo plno zásuvek, přihrádek a škatulek pro mouku, cukr, sůl a jiné domácí potřeby. Nalezla tu hrníček zavařeniny, cínovou bedničku s perníkem, láhvičku od kolínské vodičky plnou rybízového vína a balíček čaje. Ale nejhezčí byly dva malé krajáčky čerstvě nadojeného mléka a u nich malá sběračka na smetanu. Dézy tleskala rukama u vytržení a chtěla hned mléko sbírat. Ale paní nedopustila:

„Ještě ne, budeš potřebovat smetanu na jablkový koláč k obědu, do té doby s ní nesmíš hýbat.“

„Dnes budeme dělat koláč?“ volala Dézy jako by ani pochopit nemohla, že takové štěstí ji mohlo potkat.

„Ano, jestli se plotynka osvědčí, upečeme dnes dva: jeden jablkový a jeden s rybízovou zavařeninou.“

„Dobrá, A co mám tedy teď dělat?“ volala netrpělivě dívenka.

„Zavřete, Rézi, popelník u plotny, aby se kamna rozehřála. Potom si umyjte ruce a vyndejte mouku, cukr, sůl, máslo a skořici. Podívejte se, jestli vál na koláče je čistý a připravte si jablka. Dézy si všecko snesla správněji, než bylo k očekávání od tak mladé kuchařky. „Nevím opravdu jak odměřit mouku na tak malé koláče, musím si to trochu rozmyslit, a jestli se nám první nepovedou, zaděláme znovu.“ Nevědělať paní sama dobře jak vařiti z takových drobtů a velice ji to bavilo.

„Vezměte plnou misku mouky, dejte tam ždibec soli a potom do ní rozdrobte tolik másla, co se vejde na onen talířek. Pamatujte si, že nejdříve nutno smíchat tuhé s tuhým, až pak přiléváme. Tak se všecko lépe smíchá.“

„Ó, já vím jak,“ odvětila Rézi, „viděla jsem v kuchyni jak to dělali. Abych si také namastila plechy, že? Asia to dělá ze všeho nejdřív,“ pravila.

„Máš pravdu, mně se zdá, že ty budeš mít vlohy k vaření, chápeš se toho velmi obratně,“ chválila teta Jožena a zapomněla na okamžik svoji roli.“

„Teď přilejte trochu studené vody, jen co by se to smísilo, poprašte vál moukou a vyválejte těsto! Vyválejte a složte do čtverce, tak, ano tak se to dělá. Nyní pokryjte těsto malými kousínky másla a zase vyválejte. Nesmíme těsto dělat moc mastné, panny by dostaly bolení.“

Dézy se zasmála a nasypala másla tím víc. A pak válela a válela svůj krásný koláček a když byl hotov, kladla na plechy. Pokrájela naň jablka a posypala skořicí s cukrem. Potom

vše zas opatrně přikryla těstem, sotva dýchajíc, aby ho neprotrhla, když ho nesla na plech. „Vždycky jsem chtěla ořezávat kraje, ale Asia mi nedovolila, bála se, že jí vše pokazím; teď si ale nedám nic povídat, a všecko si udělám pěkně sama.“ A nožík jen se kmital okolo krajů koláče.

Ale každé kuchařce přihodí se někdy neštěstí a tak i této naší maličké. Náhle jí plech i s koláčem vyklouzl z ruky, opsal ve vzduchu přemet a plác na zem.

Rézi vyvřískla, teta se pustila do smíchu a Tedouš se rychle šoural ke koláči, aby se ho zmocnil. Na okamžik panovalo v nové kuchyni zděšení a zmatek. Kuchařka však neztratila hlavu:

„Neroztrh' se, ani z něho jablka nevyletěla, uděláme doň pár dírek a dáme ho znovu na plech,“ řekla, sbírajíc svůj poklad se země. Že je na něm plno prachu, o to se mnoho nestarala.

„Moje nová kuchařka, má duchapřítomnost a to je znamenité,“ chválila paní. „Otevřte sklenici se zavařeninou. Rézi, a pomažte ještě ten druhý koláč. Mohla byste naň udělat nějakou ozdobu.“

„Já vím co: vykreslím do prostřed veliké J a okolo udělám paprsky. To bude krása, až se upekou,“ řekla Rézi a začala tvořit z těsta kudrlinky a ozdůbky, ze kterých by Asia byla nejmíň dostala křeče. „Ták“ oddechla si, „teď ho dáme do trouby,“ neboť poslední ozdůbka byla šťastně umístěna v červeném zavařeninovém poli. S vítězoslávou zavřela dílo rukou svých do trouby.

„Teď si všechno po sobě ukliďte; dobrá kuchařka má vždy okolo sebe pořádek, neboť sama po sobě uklízí. Připravte si brambory a fazolky.“

„Ale vždyť zde máme jenom jeden brambor,“ naříkala Rézi.

„Však to stačí, rozřežte ho na kousky a dejte do páry vařit. Jsou tak brambory lepší, ale trvá to déle než se uvaří.“

Náhle se ozvalo jakési zvláštní škrábání u dveří. Rézi běžela otevřít a do pokoje vběhl Kit, — v tlamě košíček s masem.

„Aha, to je řezník“, zvolala Dézy. Tohle zařízení se jí znamenitě líbilo! Odebrala košíček, načež pes se začal olizovat a prosit, mysle patrně, že si nese vlastní oběd, neboť si ho jindy tak nosíval a pán mu ho potom dal sníst. Vida, že se tentokráte zmýlil, odběhl s hlasitým štěkotem a štěkal a bručel zuřivě celou cestu po schodech dolů. Patrně tím ulehčoval svým uraženým citům. V koši byly dva kousky masa (odmírky pro panny), pečená hruška, koláč a útržek papíru, na němž stálo: „Snídaní pro slečinku, jestli se jí dnes vaření nepovede.“

„Co já potřebuji, aby mi posílala hrušky a koláče jakési; moje vaření se vždy povede, jen počkejte, jaký skvostný oběd dnes budeme mít,“ křičela uražená Rézi.

„Možná, že dnes přijdou hosté, a tu je dobře míti pečivo v zásobě,“ pravila paní, která získala tuto zkušenost řadou domácích rozpaků.

„Téda če papat!“ oznamoval hošíček na podlaze, který náhle pochopil, že když je takový poprask s vařením, mohlo by tu už konečně také něco k jídlu být. Maminka mu půjčila košík s ruční prací na krámování a vrátila se ke hře:

„Vyndejte zeleninu, Rézi, a pak mějte řežavé uhlí připraveno, budeme dělat maso na rychlo.“

To bylo vyražení. Dívat se, jak bramburky vrou, fazolky krásně měknou, otvírati každou chvíli troubu, zdali se koláče pěkně pekou, a konečně, když uhlí bylo řežavé, upéci na něm dva „opravdické“ beafsteaky.

Jak pyšně obracela je vidličkou!

Nejdřív byly uvařeny brambory; však také vřely, div že zhrnce nevyskočily.. Teď se utloukly malým tloučkem. Másla se do nich sice mnoho dalo, ale na sůl — se v rozčilení zapomnělo nadobro.

Potom je Rézi vyrovnala na krásnou červenou mísečku, uhladila v mléce namočeným nožem a nesla na kraj trouby, aby se opekly.

Zabrala se tou měrou do těchhle posledních prací, že zapomněla na své pečivo v troubě. Otevře dvířka — ale z trouby jen se valí ošklivý černý kouř! Oba koláče jsou na uhel! „Oh, moje koláče, moje drahocenné koláčky! Všecky zkaženy“, plakala Dézy lomíc rukama nad svým zničeným dílem. Zvláště ozdobené Y to odneslo, vypadalo k pláči, neboť kudrlinky na něm se rozběhly a celek vypadal jako obraz domu po požáru.

„Vidíš, vidíš, já jsem ti zapomněla připomenout, abys je vyndala, moje chyba“, vyčítala si paní. „Nu, neplač, miláčku, po obědě začneme znovu vařit“, dodala, když uviděla, jak kuchařinka roní slzy, jež dopadajíce na koláč, zvolna se vypařovaly. A bylo by jich spadlo více, kdyby právě v tom okamžiku nebylo začalo syčet maso na ohni a nebylo tou měrou zaujalo pozornost děvčátka, že trochu pozapomněla na zničené pečivo. Paní se vrátila ku hře.

„Rézi, dejte si ohřát mísu na maso a také talíře, a teď zasmažte fazolky máslem a přisolte je i pepře dejte trochu.“ Při tom si tetinka vroucně přála, aby se dnes už nestalo žádné

neštěstí. Rézi se zatím docela uklidnila a přehlížela tajnosti hezké kořenky. Konečně i fazolky byly na míse. Oběd se dostal šťastně na stůl a všech šest panen usazeno. Na prvním místě usazen Tedoušek, s každé strany měl tři panny a na poslední místečko sedla si Dézinka.

Když byli všichni usazeni, byla jich hezká řada a neméně pestrý byl na ně pohled: jedna panna měla plesový úbor, druhá byla pouze v noční košili, jiná, za chlapce přestrojená, měla červený kožíšek ač bylo léto, a Serafína, zvláštní Dézin miláček, přišla vůbec bez košile... Tedouš byl otcem rodiny a choval se přiměřeně vážně: všecko, co mu nabídli, pojídal s blahosklonným úsměvem a nevytýkal ani jedinké chyby. Dézy obsluhovala společnost jako unavená, uřícená, ale pohostinná hospodyňka. Jistě, že byla již na mnohem větších hostinách, neboť si velice svých hostí hleděla. A to je u hostitelky nesmírně vzácná věc. A co hostina sama? Maso bylo tuhé, malé olověné nožíčky ho nemohly uříznouti, brambůrky hostům nejely, a zásmažka na fazolkách byla v kusech, hosté však seděli klidně, žádný ani slova neřekl, zatím co pán a paní vyprázdňovali mísy se závidění hodným apetitem.

Plný hrneček smetany odškodnil holčičku za ztrátu koláčků. Snědli koláč od Asie, kterým dříve tak opovrhovala.

„Tohle je opravdu nejhezčí druhé snídaní, kterou jsem kdy jedla, smím si ji udělat každý den?“

„Po škole můžeš pokaždé trochu vařit, budeš-li mít chut, ale musíš potom jíst také u stolu. Na druhé snídaní ti stačí i kousek chleba s máslem, nebo marcipán. Dnes zavru jedno oko, protože máš nádobíčko první den, ale příště už musíme dbáti pravidel. Upeč dnes odpoledne něco k čaji, chceš-li,“ řekla teta Jožena. I ona byla úplně spokojena s hostinou, ač jí nikdo ani kousínek nenabídl.

„Já bych raději napekla pro Jeníčka omeletek, on je tolik rád jí a já zás velmi ráda obracím a sypu cukrem,“ prosila dívenka utírajíc jedné panně nos. Byla to Serafína a nechtěla prý jíst fazolky, ačkoliv ji hospodyně velice pobízela, pravíc, že jsou dobré proti „lumatismu.“ Není divu, že zmíněná dáma jím trpěla, když chodila tak lehce oblečena.

„Ale děťátko,‘ pravila teta po chvíli, „budeš-li dávat Jeníčkovi mlsky, přijdou ti ostatní hoši také na krk. A budeš mít plné ruce práce!“

„Ale snad bych si Demíčka mohla aspoň dnes pozvat, jenom na čaj, a pro ty ostatní navařím jindy — když budou hodní,“ napadlo děvčátku.

„Tohle je nápad! Tvé hostiny budou odměnou za slušné chování, však jsem jista, že žádný z hochů nezahodí. Jsou-li malí muži jako velcí, tedy dobrá kuchyně se někdy zázračně dotkne, jejich srdcí, a pohne jimi spíš než všecko jiné,“ dodala teta Joža, kývajíc ke dveřím, kde stál „tatíček“ a vesele pohlížel do dětského pokoje. „Aha, to poslední platilo mně, ty zlý jazýčku. Přijímám, neboť něco pravdy v tom je, ale jen něco. Kdybych si tě má nejdražší byl vzal jenom k vůli tvému vaření, byl bych všecka ta leta špatně dopadal!“ zasmál se profesor hladě Tedouška.

Ten hned začal svým způsobem otci vykládat o hostině, které se právě zúčastnil.

Dézy šťastná ukazovala strýčkovi svoji kuchyni a zároveň mu slibovala, že mu napeče omeletek, co jen bude chtít. Právě začala vykládat o odměnách pro hodné hochy, když hoši vedeni Jeníkem vrazili do kuchyně jako hladoví vlci, již větší kořist.

Nejspíš jim přišla pod nos vůně beafsteaku a dovedla je na stopu.

Nikdy jste neviděli šťastnější kuchařinky než byla Rézi-Dézy. Jak ukazovala své poklady a slibovala, hoši vůbec pochybovali, že by to, co navaří, se mohlo jíst — ostatní prohlásili, že budou s úsudkem čekat, až okusí. Ale Jeník, Nat a Jedlík ihned uvěřili v její umění. Všichni do jednoho však obdivovali nádobíčko. Jeník dostal chut na kotlík a navrhoval sestře, že jí ho odkoupí. Potřebuje prý ho pro svůj první stroj. Edovi byla by se znamenitě hodila největší pánvička na tavení olova, ze kterého dělal sekerky, kuličky a jiné maličkosti. Na tváři děvčátka objevilo se ale takové zděšení, že paní Jožena ihned s důrazem prohlásila: „Žádný z hochů se nesmí dotknouti nádobíčka a plotynky, leda když by mu to majitelka dovolila.“ Následkem toho stouplo „nádobíčko“ v očích mladých pánů, zvláště když později se dověděli, že každé přestoupení zákona má za následek pozbytí práva na veškeré slíbené hostiny. Dole zavzněl zvon k obědu. Dnes každý jenom nařizoval holčičce, co mu má navařit, až „jednou bude hodný.“

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK' společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 30. června 1911. Číslo 26.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

PETR BEZRUČ:

ŽIL JSEM . . .

Žil jsem jak stepní kůň svobody
ciz lidem v životě prostém,
dávno jsem zahodil do vody
skřipky s tím jediným mostem;

nevím, jak strunu tu vložili
v srdce mi bohové přísní,
hořem půl, vodkou půl opilý
vázal jsem věnec svých písní;

z bodláčí, z kopřivy nehezké,
z trní a ze slz byl uvit —
já sto Pieronów! byl ze Slezské,
já jinak neuměl mluvit . . .

—==o==—

BORIS LAZAREVSKÝ:

JITRO.

Pro mne zůstane patrně pro celý život památné jitro, kdy jsem se sestrou Zinou přijela na nádraží do stanice, abych jela do M., odkudž jsem se měla vrátit jako vdaná žena. Byl říjen. Bylo chladno, často jsem se zachvívala — nevím, zda ranním chladem či vzrušením přes to, že mám zdravé nervy. Cítila jsem se jaksi ne svá.

Do příjezdu našeho vlaku zbývalo ještě přes dvě hodiny. Slunce ještě nevyšlo. Fialové obláčky na bledězeleném pozadí oblohy počaly se již po krajích krášliti zlatistými stužkami. Listí topolů, jež byly vysázeny podél nádražního peronu, bylo úplné žluté . . . Jak známé jsou mi ty topoly!

Procházejíce se se Zinou sem a tam po vlhkých deskách peronu, zastavily jsme se na okamžik, když jsme došly na konec. Pohlédla jsem směrem, odkud jsme přijely, a překvapila mne prostota a zároveň neobyčejná krása krajiny. V ní, jak říkaly mé bývalé kolegyně a kolegové ve škole, bylo cítiti „náladu“. Zvláště krásná byla obloha — jakých tonů tam jen nebylo! Ze zvyku jala jsem si v duchu představovat, jakými barvami možno je vyjádřit na plátně. Nad vzdálenými stromy, docela nízko nad horizontem, shasínala jitřní hvězda (vždycky zapomenu její jméno), také podivuhodně krásná. Probudil se ve mně umělec — vášnivě se mi chtělo zachytiti i ty vzdálené stromy i tony oblohy i mráčky, jež řídly již před východem slunce.

— Víš, Zinočko, — řekla jsem sestře, — zajděme do nádraží, veznu si skřínku s barvami a půjdeme po trati tam k tomu nákladnímu vlaku — mám úžasnou chut kresliti.

Zina ihned svolila; s ní se spíše shodnu, než s dvěma druhými sestrami. Ostatně nyní, kdy brzy nadejde chvíle, kdy se docela odloučíme od naší rodiny, miluji všecky její členy zvláště vroucně.

Nejsem sentimentální, miluji Peťu víc než Tončeva, Zachareviče, Němce Stahla i Veselovského dohromady, ale přes to je mi často do pláče. Slovům matčiným: „Rozmysli si to, Šuročko . . . Šuro, dobře si rozmysli, co chceš učinit“ . . . nepřidávám významu, ale přes to dráždí bolestně můj sluch a připomínají se mi občas i v matčině nepřítomnosti.

Skřínka je již vzata a já se Zinou, bystře kráčejíce a klopýtajíce jdeme po pražcích k nekonečnému nákladnímu vlaku, stojícímu na vedlejší koleji.

Minuvše výhybku, jakž takž jsme usedly vedle dráhy. Ve skřínce jsem objevila neveliký kousek skizzového kartonu; spěšně jsem na něm načrtala kontury. V popředí na pravo byla lokomotiva; několika črtami nakreslila jsem její mohutnou figuru, dvěma vzmachy tužky naznačila jsem koleje, vzdalující se od nás ke stanici (v perspektivě jsem vůbec jistá), nakreslila jsem linii horizontu a chopila jsem se barev.

Spěchala jsem. Východ slunce se blížil, ale já chtěla jsem podati zejména osvětlení před úsvitem; cosi neobyčejně elegického a spolu povzbuzujícího lze cítiti v těch tonech oblohy!

Zinočka, ta milá bytost, otevřevši široce oči, sledovala mou práci. Nebyla jsem ještě hotova s oblohou, když zpod horizontu jal se vystupovat purpurový kotouč sluneční. Ale všecky hlavní, charakteristické tony svítání byly zachyceny. Brzy byla zhruba ukončena celá krajina. Do odjezdu vlaku, který nás měl odvézti, zbývalo ještě mnoho času. Jala jsem se propracovávat lokomotivu, načrtnutou v popředí. Skutečná lokomotiva dlouho nejevila známek života kromě dobráckého syčení; potom však zazněly s tendru zvuky otvíraných

dvířek od pece, a vyhlížely odtud dva jakési utrápené, spálené obličeje, pokryté sazemi; oba se čemusi usmívaly. Pohlédnuvši na ně i na celou kolosální figuru lokomotivy, vzpomněla jsem si náhle na jednoho směšného člověka, který — nevím, zda proto, že nemohl vydržeti ve své rodině, či proto, že miluje mne, pochopil, jak vzdálená jsem byla, jsem a budu všech jeho šílených tužeb i všeho s ním společného — zamanul si jezditi na tomto stroji. Domnívala jsem se, že je to u něho jen dočasný afekt, že brzy opustí bezesné noci, hladovění a to hrubé, neinteligentní prostředí, v něž zapadl, ale pracoval tam téměř celé léto. Vzpomínám si, jak před naším odjezdem na ves několikrát k nám přišel ve vysokých botách, ve studentské bluze, s obličejem opuchlým a se zanícenýma očima, a jak jsem vždycky cítila výčitky svědomí, když se můj pohled setkal s těma očima.

I on, tak jako já, vedle mne ze všech sester má nejraději Zinočku. Zdálo se mi, že cit jeho k Zině je vážný, ale instinkt mi našeptával, že s ní sympatisuje proto jen, že já ji miluji. Kromě mne nebude již nikoho milovat. Sestry říkaly, že po odbytém kursu chystá se oženit, ale to je nesmysl... Vzpomínám si, že naposledy, před naším odjezdem na ves, přišel z nádraží, aby se rozloučil s námi, vlastně se mnou. Nikdy jsem ho nemilovala a v poslední době jsem se i vyhýbala rozmluvám s ním, ale toho dne jsem si umínila býti k němu zvláště pozorná.

Odcházeje, velice si přál tento směšný člověk, abych ho pokřižovala; splnila jsem jeho přání, sotva zadržujíc úsměv; potom si vyprosil ode mne darem nevelikou ikonku Matky Boží, kterou mi přivezla Zinočka — dala jsem mu ji. Byl tím hrozně potěšen a jak jsem se později dověděla, při jízdě se s ní nikdy nerozloučil říkaje, že jen díky tomu ani jednou se nedostal pod kola.

Člověk, schopný takových řečí by mne nemohl nikdy upoutat... a on si toho byl vědom. Jsem příliš korektní.

Pak přišlo léto a dlouho jsem ho neviděla, za to každodenně vídala jsem Peťu a každého příštího jitra cítila jsem, že jsem Peťovi — vším. Peťův charakter nepodobá se mému. Duší je ještě dítě, přes to, že se pokládá za člověka, jenž mnoho prožil. Proto ho také nejvíce miluji. Ostatně, zodpověděti si přesně, proč zejména Peťu miluji — nedovedu. Pudí mne to k němu — to je všecko. V srovnání s jinými mými ctiteli je divoký a často bývá drsný, ale za to je vždycky upřímný a pravdivý. Čeká nás mnoho krásného. Sám Peťa nemá rád malířství, ale je ochoten zamilovati si je, protože slyší, jak mnozí chválí mé malby. Peťa ví, že se mi těžko bude žíti bez školy, bez žáků a žaček a učiní vše, aby mi nahradil tento veliký nedostatek. V zimě nebudeme žíti na vsi. Peťa říká, že hned po svatbě dostane v Petrohradě místo, jaké právě místo — neporozuměla jsem, ale to je rozhodně lhostejné, protože Peťa, ať je kdekoli a čímkoli, vždycky zůstane týmž Peťou. Uvidím akademickou výstavu, uvidím Orlova a ještě několik kolegů ze školy. Cestou zajedeme do Moskvy, půjdeme do Treťakovské galerie, uvidím zase Řépinova Hrozného... Bude to štěstí opravdové, ne pozlátkové.

— Nu, Šuro, skončila jsi? — promluvila náhle vedle mne Zinočka.

— Skončila, — odpověděla jsem, a složivši skřínku, odešla jsem se Zinou směrem ke stanici a zároveň k novému životu.

Přeložil Lad. Ryšavý.

—=o=—

HANA RYCHTÁŘOVÁ:

HRDÁ SRDCE.

V.

Maloměstský advent přerušen byl hudebním večírkem, který v předvánočních prázdninách uspořádalo několik akademiků z Horečel i okolí.

Slečna Anna Sezimová, vysoká majestátní, ve smutečných řásných šatech, vévodila u stolu maloměstské honorace. Narodila se kněžnou a přirozené její nadvládě nikdo se nevymkl. Nalévala si čaj s důstojností nejurozenější dámy. Způsob, jakým brala kostky cukru nedovedla napodobiti žádná z nastrojených pan í, které, ač krásnější, roztomilejší, přece se vedle ní tratily.

Anna bavila se s nimi jako při audienci, s vlídnou laskavostí a lahodným altovým hlasem odpovídala na př. paní poštmistrové na otázky po dcerušce: „Ó, ano, dobře se učí vaš Julinka. A zvláště pořádná je. Milé děvčátko!

Učitelka znala tajnosti všech dam, kterým lichotilo, když se jí mohly svěřit; nemilovaly ji ale přitahovala je. Byla tak jiná, tak ciz zvláštní zjev, že žádná špína na ní neutkvěla že klepy se po ní jenom svezly, ale buď se jim nepřikládalo víry, nebo se na ní nejevily ničím špatným.

Veliké, hnědé, unavené oči s jemným stínem pohrdání bloudily volně sálem, zatím co Anna nesúčastněně, s pouhou shovívavostí naslouchala hovoru. Prohlédla všechna nitra znala skryté nitky, které je uváděly v pohyb — sama však zůstala cizinkou, jíž nikdo nepoznal za léta vzájemných styků.

Hana bavila se s mladým lékařem a několika akademiky. Zanícené, jako zhypnotisované oči mužů ji těšily, usmívala se jim v duchu s jemným taktem udržovala hovor ve všeobecných mezích. Jejím společníkům se zdálo jakoby byla ohrazena kružnicí, kterou narýsovala kolem její bytosti čistota přímé, uvědomělé ženy. Málokdy a jen ze slušnosti vmísila se do debaty, poněvadž nemilovala společenských hovorů, v nichž obyčejně nejduchaplně

si vedou nejprázdnější lidé. Hlubší člověk nenosí svého nitra na veřejnost a tak často konvenční hovor bývá maskou nevšedních lidí. Ne to, co lidé mluvili, ale co zamlčovali, ji zajímalo.

Už skoro po programu přišel ředitel Goll se slečnou Steinerovou, urostlou krasavicí mléčné pleti, semitského typu, rafinovaně oblečenou tak, aby vynikly všechny vnady jejího těla. Později představil ji Haně jako svoji snoubenku.

Když Goll vešel, oživly oči starší slečny Sezimové, která mu na pozdrav poděkovala důstojným pokývnutím hlavy, aniž se zdánlivě vyrušovala v zábavě. Hana vrhla po Gollovi a jeho hezké nevěstě jenom letmý pohled a odmlčevši se poněkud, uvědomovala si, že ředitel vypadá starší než minule v čítárně, že je unavený a jako sesivělý.

Neohlédl se, snad Hany skutečně neviděl, ale studentka nemohla se zbýti dojmu, že jeho černé oči na ní utkvívají, že ji vidí a pozorují, a že také ona, třebaže se ani nepohnula, věděla o každém jeho pohybu. I proti její vůli cosi spojovalo je a táhlo k sobě.

Hana necítila žárlivosti na jeho nevěstu, necítila ani hnutí svého srdce, ač na ně pilně číhala, jen Gollovo fluidum ji pronikalo — a zároveň tušila, že se tak děje i jemu. Za celý večer vyměnili spolu pouze několik běžných vět o programu hudebním, o Gollově opozděném příchodu, ale Haně bylo jasno, že se sblížili, že si prostě nemohou uniknouti.

Bavila se volně, úsměvně s kollegy, a pobuřovala mladého lékaře, jenž nevěděl, je-li tak cnostná nebo hloupá, že vůbec neodpovídá jeho výmluvným pohledům. Rozuměla i jeho pobouření a v nitru se usmívala. Ne, on nebyl ten, jenž by se jí mohl líbit. Pohledy mužů těšily ji pouze proto, že ji ubezpečovaly o půvabu jejího zjevu, ale neomalená otevřenost, která nosí na trh své tajemství, nemohla ji rozechvíti.

Rozevřeným, klidným zrakem, jako by si prohlížela řadu soch, klouzala po rozjařených obličejích dam, kterým radost z vítězství, z vyznamenávání mužů, seděla takřka na nosech. Jediným očím uhnula Hana rychleji, a to byly oči tety Anny.

Když se slečny Sezimovy loučily, střetl se pohled Gollův s Haniným. Byly klidné jeho oči, ba zdály se i obrněny jako netečnou, průhlednou clonou, ale v jejich hlubinách vyčetla Hana, že Goll je proniknut její bytostí stejně jak ona jeho. Srdečně rozloučila se se slečnou Steinerovou, k níž cítila jistou sympatii, snad proto, že na ni nežárlila — a tím stoupla sama u sebe v ceně.

Mrzlo, a nad ztichlým městem klenulo se tmavé, hvězdnaté nebe. Řeka hučela a blízké, neviditelné lesy oddychovaly. Hana se usmívala k roztřepetaným hvězdám a veliké, tiché povznesení plnilo jí srdce. Byla vděčna sobě i životu za výši vlastních citů a s přítulnou, radostnou vzpomínkou připomněla si všechna dobrá slova, která jí lidé dali, všechny krásné oči, jež jí srdce rozezvučely.

Tušila, že je milá i tetě Anně a že i jejich duše snoubí se v závratných výších, což přispívalo ke kráse bílé noci zimní pod rozklenutým, rozhvězděným nebem. Haně dralo se na rty něžné oslovení, ale zadržela je. Nechtěla profanovat krásnou chvíli, v níž každou krůpějí vstřebávala krásu života.

VI.

Hana věřila. Ne v Boha osobního podle církevních dogmat, ale v neznámou, neuvědomělou Sílu, jejíž částečkou je i jiskra, kterou jmenujeme lidskou duší. Cítila nad lidstvem rozklenutý strom Života, jehož kořeny kotví ve Věčnu.

Člověk prostým svým bytím je pouze půdou, z níž věčný Život vyrůstá. Dovedl-li Životu odvésti část svého Já, byl-li tak silný, že jméno jeho je vryto v kořen stromu života, je nesmrtelnost jeho vedena jménem. Byl-li však súčastněn jenom svým bytím, pak stává se pouze buňkou stromu Života, je ztracen jako individualita a žije jako nepatrná částečka, jejíž jména nikdo nezná, a která ačkoliv je nutná, musí se spokojiti bezejmenností, nebo tím, že je zařazena pod vignetu, k níž se asi tak hlásila a která jí dala látku k nepatrnému duševnímu životu, jímž snad žila.

Hana cítila v sobě božskou jiskru a často podivovala se hloubce obsahu, jaký skrývá prostá věta, stvořená věky: člověk se skládá z těla smrtelného a z duše nesmrtelné! Chvěla se o svoji hřivnu a snažila se pochopiti samu sebe, odposlouchati vlastnímu nitru úkol, který jí byl svěřen. Bála se, aby neprohrála vlastní život a často skládala si účty ze dnů, které už prchly v nenávratno.

Spočívala v Bohu, a její klid byl tak nerozborný, že zdávalo se jí, že vlastní štěstí nemá pro ni významu, že láska a utrpení mohou pouze rozmnožiti poklad, jejž chtěla ze života vytěžiti.

Žít a pracovat pod zorným úhlem věčnosti v každém okamžiku tak, aby ani nejmenší čin nebyl v rozporu s naším úkolem, je zásadním problémem lidského života. To Hana poznala a věděla také, že nevyhrála tehdy za zimního mrazivého dne, kdy schoulena ve svém mnichovském studentském pokojíku, náhle pocho-

pila Život i proč svého bytí, kdy poznala své místo, ale že teprve teď musí sama na sobě i v nejnepatrnějším konání pracovati, stejně, jako umělec, jenž stvořiv dílo v myšlenkách, teprve pak pouští se do zápasu s hmotou, jíž chce svoji ideu otisknouti.

Cíl byl Haně jasný. Chtěla býti dobrým člověkem, tolik dluhovala sobě samé, ale žíti a pracovati mohla pouze pro jiné — měl-li ve vlastních očích míti pro ni život význam. Ale jakou cestou jíti?

Hana milovala Havlíčka — nestačilo však vzíti jeho program, ale bylo nutno stvořiti si svůj. Jak však proniknouti, ovládnouti celý život národní, aby člověk na základě poznání bezpečně mohl si vytýčiti cestu!

Hana neopomenula ničeho, v čem mohla se poučit, ujasnit si směr národního života, ale po všech schůzích, po všech knihách a článcích zbyla jí v rukou tříšť a vědomí, že na poznání vlastníma očima, vlastním názorem, přímo mezi lidem, nestačí jí ani život — a přece bylo nutno začíti s prací a ne jen pozorovati.

Odpověď zdá se lehká: šířit vzdělání, pravdu mezi lidem. Ale každý, kdo se z blízka přesvědčil, ví, že se to lehko řekne — ale těžko provádí, zvláště poznáme-li, že ani největší vědomosti nemusí ještě zúrodniti duši — a o to přece jde při práci mezi lidem.

Taková byla asi tresť myšlenek, které Hanu zaměstnávaly za zimních večerů, kdy sedávala skloněna nad knihami.

Lampa zářila, ohnivé jiskry padaly do popela, růžové a zarudlé plamenné jazyky olizovaly železná dvířka kamen a červenavá záře mihala se po černém leštěném nábytku, po staromódních křeslech, na nichž Hanin děd a Anin otec tolikráte užíval odpoledního odpočinku.

Slečna Anna ráda sedávala na křesle těsně u kamen přistaveném a majíc bohaté, kaštanové vlasy rozpuštěny po bílém nočním oděvu, všemi póry těla vdechovala sálavé horko. Volně překládala své bílé, krásné ruce a unaveným pohledem, z něhož málokdy mizel pohrdlivý stín, dívala se do plamenů, nebo přes Haninu hlavu kamsi do tmavého večera.

Obě ženy dopřávaly si plné volnosti a řečí vedly spolu velmi málo. Často když Hana rozpálena, duchem nepřítomna, črtala svoje visionářské poznámky, Anna tichounce se vykrádala do svého pokoje. Ani „dobrou noc" si neřekly.

Hana pak bdívala samojediná, opíjejíc se tichem a vlastní pílí. Někdy prudce odkládala knihu a celé hodiny stávala u okna, pohlížejíc na kasárnickou budovu protější školy, na níž blýskaly se okenní tabulky, jak na ně padala záře větrem se pohupující oblóukovky.

Po jedenácté velká světla zhasla. Zbyly jen drobné žárovky, jejichž záře za zamlžených, deštivých nocí lámala se v tisíce drobných paprsků, tak že se zdály, jako obalené svítícím pýřím. „Svítilny pampelišky" pojmenovala je Hana. Mátně osvětlovaly nevelikou, kruhovou plochu, na které odrážela se bělost sněhu, než ji kdesi na neurčitém obvodu snědla tma. Vypadalo to jako světlé skvrny na ohromné černé plachtě.

Ve veliké farské zahradě, která se rozkládala na mírném návrší vedle školy, táhly se za měsíčných, předvánočních nocí pruhy bledého světla po netknutém sněhu, na němž tím jasněji odrážely se stíny keřů i vysokých, holých stromů. Za polozamračených večerů honily se na bělostné ploše zahrady stíny mračen s jasným odleskem bezoblačného nebe. Bílým světlem luny polité hřbitovní pomníky pevně se rýsovaly na tmavém pozadí lesnatých kopců.

Jednou za měsíčné předvánoční noci, když Hana v myšlenkách přecházela pokojem, najednou, jakoby ji někdo přitáhl, poskočila k oknu. Její oči zabloudily přes ulici k farské zahradě, kde o mohutný topol v plotě vrostlý opíral se nějaký muž. Hana probuzená z myšlenek cítila, jak se jí krev hrne k srdci a jak celá její bytost tíhne ven k tmavému stínu u plotu. Neznámého halilo temno, ale Hana věděla, že je to Goll.

Nepohnul se, když Hanu uviděl, a byla to snad hodina, snad jen okamžik, snad celá věčnost, co duše jejich splývaly.

Také Anna stála u okna a pozorovala neznámého, který však ji v neosvětleném pokoji zahlédnouti nemohl. V první chvíli hnědé její oči oživly, zablýskly, brzo se však zamyslily. Po hodné chvíli Anna malounko odstoupila od okna a vláčnými pohyby začala splétati svoje bohaté, dlouhé, hnědé vlasy.

(Pokračování.)

—=o=—

R. E. SCHAUER:

POVÍDÁNÍ O VÍDNI.

Ve Vídni nemají zázračné fontány di Trevi jako v Římě — a přece má toto „fajácké hnízdo" takové kouzlo do sebe, že kdo tam nějaký čas pobyl, rád v myšlenkách se vrací na pravý břeh dunajský do nepřehledných linií ulic se starými kasárnickými činžáky i moderními paláci, s úředními budovami, kláštery a řadou božích kostelíčků — rok od roku vzrůstající. Tak rád člověk zalétá do Vídně, třebas znal veškery vady toho města tak dobře, jako jeho důležitost. I já vzpomínám. Vidím se dosud o svém posledním pobytě tam kdesi u „Scheidlstrasse", nahoře za Gersthofem a pohlížím na moře domů u svých nohou a na rozkošný po-

horský kraj na západě. Překrásné červnové odpoledne... a člověk tone ve vzpomínkách — milých, až sentimentálních. A vzpomínky na Vídeň budí mi v duši také zmínky literární, jež se zájmem pročítám, jak jen písemnictví nový nějaký spisek přinese.

*

Dvě zajímavé knihy — různého významu a rozdílné ceny — padly mi poslední dobou do rukou. K nim připojuji své glossy. Prvou napsal před několika roky Němec zvučného jména, předák literární Vídně moderní — myslím česky vydanou Bahrovu Vídeň. Se zájmem četl jsem knihu z péra tak břitkého, knihu slibující moderní názory na dnešní život „hloupých chlapů vídeňských“, jak Machar říkává po Luegrovi.

Bahr je břitký a dovede vystihnouti stav věci. Trefí hřebík. Probírá historii Vídně od Adama, ukazuje, vykládá, odůvodňuje. Vídeňský člověk se svou zvláštní povahou jest analysován do podrobna, vytčeny jasy, podány stíny v plné jich temnosti. Nešetřeno nikoho — určité partie otištěny — jak u nás dnes skoro přirozeno ze stenografického protokolu jakožto parlamentní interpelace. Bahr řízně ukazuje složky dnešní Vídně: barok a liberalismus, odvozuje z toho plynoucí důsledky. Nehotovou, neurčitou a věčně nevyzpytatelně kolísavou povahu Vídeňákovu demonstruje i na vídeňských umělcích — na samém Grillparzerovi věčně nešťastném, nespokojeném, po tichu soptícím, ale nestatečném kvietistovi. Dovozuje, že žádný velký, celý muž ve Vídni nedošel porozumění, nebyl chápán, nebyl oceněn. Mozartovy klasické kusy propadly, Beethoven byl zneuznán a t. d. a t. d. A jako minulosti tak budoucnu věnuje pozornost. Vídeň buď se musí vzkřísit k novému životu nebo — setrvá-li na dráze starých tradic, čeká ji osud mrtvého města. O budoucnu spisovatel nerozhoduje. Ale jako řízně kritisuje, tak doufá v obrození města, doufá v nové proudy pokrokové, jež na dunajském Babelu vykonají spasné dílo obrození. Břitká tato knížka — vyšlá letos v českém rouše — je hodna pilného a hojného čtení v českých kruzích!

Jsme-li s Vídní spiati osudem, pak bychom si měli dobře povšimnouti všeho, co se o ní píše, hlavně toho, jak o ní přední synové její novodobí mluví a soudí — a jak na ni s hlediska německého dnes se pohlíží. Neméně ovšem bylo by záhodno studovati Vídeň českou. A o české Vídni bychom potřebovali tak žíravé analysy, jakou napsal Bahr o Vídni vůbec.

Takové knihy o české Vídni nemáme. V Macharových feuilletonech před léty vycházela řada statí skvostně Vídeň charakterující. O české Vídni, tuším, nemáme podobné důkladné a podrobné studie, ač bychom ji dávno míti měli.

Za to v beletrii česká Vídeň dosti je zastoupena — hlavně zásluhou Jančovou. Žel, že Vídeň na podání beletristická nemá štěstí, alespoň ne valného. Produkty ty jsou totiž vším možným, jenom ne obrazem Vídně, a speciálně ne české Vídně. Takové nešťastné dítě slabé chvíle ne literátovy, ale spíše nakladatelovy je také román Česká Vídeň od p. Adolfa Brabce vydaný — menšinovým týdeníkem Pařík a doporučený báječnou reklamou jako dílo znamenité, nejen po stránce vlastenecké, ale i umělecké.

K tomu si dovolím glossu.

*

Psáti knihy ledajaké, je věcí jednotlivcovou, dávati knihy takové do prodeje — je zvláště u malého národa při nejmenším luxus; doporučovati pak takové knihy jménem menšin — je hříšné, ano trestuhodné.

A z toho důvodu mluvím o této knize, která jménem menšin se doporučuje, která však kromě důkazů o minimální autokritice auktorově nepodává nic, pranic, nejméně pak o české Vídni. Člověk je věru na rozpacích, má-li knihu považovati za podařenou satiru politickou, či za neméně podařenou literární negramotnost. Dle všeho chce býti kniha apotheosou národně sociální strany — ale strana by si měla podobné oslavy zakázati, věšeti špinavé prádlo místo praporů rozumnému člověku nenapadne. A zde se to děje — boná fidé.

Malá jen ukázka.

Hrdinou je národně sociální redaktor Zlatý, — líčený jako vývlupek cnosti, vzor pracovníka, jenž zakládá peněžní ústavy, knihovny, spolky. O tom však pouze ex post a jen mimochodem dějí se stručné a podřadné zmínky — vlastní těžká ta práce — která by jistě velmi zajímala, se nelíčí. Heslem Zlatého je: „Vše spočívá v organisaci“ — a přáním jeho státi se předsedou Národního domu, jejž ovládají starovlastenci vší špatnosti schopní, s poněmčilými rodinami a líní, neboť teprve strana národně sociální vzkřísila dle autora českou Vídeň. —

„Román“ Česká Vídeň rozvíjí se mezi tímto redaktorem a chotí jeho nejlepšího přítele a spolupracovníka. Před vánočními svátky asi o 8. večer navštíví tato řádná paní redaktora — a předloží mu navštívenku jeho s výzvou k dostaveníčku. Bystrý redaktor pozná ihned, že výzva je podvržena, že je to dílo intriky starovlastenců — ale přes to ženy zneužije, zatím co manžel venku na byt marně zvoní. Tím se rozejdou s přítelem, který pak zemře a zanechá ženu v bídě. Redaktor o smrti jeho zví od choti jeho, se kterou se náhodou sejde až za rok v Prateru — a pak, když jako ženich bohaté nevěsty — kapitálu potřebuje pouze ke své práci (!!) — loučí se „s mládenectvím“ ve zpité společnosti u Ronachra. Tam již vystupuje bývalá přítelkyně jeho — jako prostitutka. Bída ji k tomu dohnala. Opilý redaktor ji doprovází. Cestou zcela po způsobu světáků činí jí kázání — a konečně ji udeří do tváře, až ji zkrvaví. Žena od něho odchází tiše bez vý-

čitky. Zlatý se pak ožení bohatě, pracuje se ženou pro lid — což opět nám pan autor povídá mimochodem — vyhraje volby v Národním domě a končí ve cti a slávě. „Vše leží v organisaci."

A tento hokus-pokus se jmenuje Česká Víděň. Co chce říci? Že vídeňští pracovníci svádějí choti svých přátel, že si berou bohaté ženy a připravují se na sňatek v rozkřičených místnostech, že se perou ve spolcích? Co je tu vídeňského? Kromě kulis nic. A co českého? Je-li toto charakteristika české Vídně — pak je ubohá a nešťastná, a je-li to charakteristika strany národně sociální — pak jest ještě ubožejší a ještě nešťastnější! Vždyť ten znamenitý předák a pracovník, tak jak je líčen, je mravně hluboko pod povahovou úrovní té ubohé prostitutky. Tohle přece je přespříliš!

Co je na věci přece vídeňského? Jazyk. Ten „peřestými úchylkami" od mluvnice připomíná dlouholetého vídeňského Čecha — z řad živnostnictva. Panu spisovateli by dobře posloužila Gebauerova krátká mluvnice — a když již jsme u té literatury, tedy také Bílého Slovesnost. Tam pozná pan spisovatel vlastnosti románu. Šije-li krejčí kabát, musí míti jeho výrobek podobu kabátu, u romanopisce by se mělo alespoň tolikéž žádati pro jeho literární produkt.

*

Ukázal jsem současně na obě knížky — dobou vydání i rázem a významem zcela odlišné — proto, aby se jasně poznala různost názorů i péče o Víděň se strany Němců i Čechů. Jaký tu rozdíl! Tam žíravá kritika, analyse břitká, slovo silné, upřímné, studie vážná, cenná — u nás odbývá se Víděň beletrií tak zuboženou, že by měl Osvětový Svaz zakročiti, aby se věci tak neužitečné netiskly. Tím méně aby se vřele doporučovaly jako znamenité dílo, nota bene menšinovým nakladatelstvím. Tohle by se u nás ve XX. století přece již díti nemělo.

Vydává-li Pařík svou knihovnu, je to chvalitebné. Knihovna jeho by mohla rádný kus práce pro menšiny vykonati. Co studií, co brožur by bylo lze vydati a jimi osvítiti menšinové poměry a přispěti k organisaci práce menšinové — a když již beletrii — tedy práci seriosní, umělecké i ethické ceny látkově vyčerpávající thema české Vídně — a nikoliv paskvil, kterým se jen kazí čtenářstvo nižších vrstev a zkušenější se zbytečně rozčiluje. Vždyť je to plýtvání národním jměním zpeněžovat věci tak bezcenné. A jak je to nedůstojné menšin!

—=o=—

DROBNOSTI.

Slezské písně vydal právě po třetí spolek českých bibliofilů v Praze v červnu 1911. Vydání to lze dostati v komisi Českého lidového knihkupectví (Josefa Springra) v Praze za K 1.20. Vydání je prosté, úhledné a laciné; je nám milejší než Preissigovo ilustrované, protože se od něho mnoho očekávalo a mnoho napovídalo do veřejnosti; když pak vyšlo, urážello zrovna tím, jak p. Preissig knihu odbyl. Ačkoli také je možná, že to byla umělecká nemohoucnost, nebo nesourodý duch mezi básníkem a ilustratorem. Nynější vydání je bez nároků takových, za to při své láci může vniknouti tam, kam poesie Bezručova patří. Z tohoto vydání otiskli jsme do dnešního čísla báseň: Žil jsem . . .

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

Kapitola V.
Nádobíčko.

Víra Dézina v nádobíčko neměla mezi: slíbila hochům všecko, jestli jí teta ukáže, jak se to dělá. Tohohle se však paní nakonec přece zalekla: některá jídla byla totiž „nad její sílu."

Tak ku příkladu žádal kdosi svatební dort, jiný volská cukrátka, opět jiný kapustovou polévku se slanečky a třešněmi. Poslední jídlo navrhl profesor sám, chtěje svou ženu poškádlit, neboť rozhodně nevěřila v německou kuchyni. Jakmile bylo po obědě, chtěla holčička začít znovu vařit, ale bylo jí dovoleno pouze opláchnout nádobí, uklidit, naplnit kotlík vodou na čaj, a vyprat kuchařskou zástěrku; vyhlížela, jakoby v ní kuchařka byla strojila na hody. Potom poslali děvčátko ven až do pěti hodin, neboť strýček tvrdil, že příliš mnoho učení u plotny škodí; teta pak věděla z vlastní zkušenosti, že hračky, se kterými si mnoho hrajeme, brzy nás omrzí. Jak byl dnes odpoledne každý k dívence přívětiv! Tomášek jí slíbil svoje nejrannější fazole, ačkoliv je právě zasil. Nat se nabídl, že jí bude zadarmo nosit dříví do kuchyně. Jedlík ji doslovně zbožňoval. Eda se dal hned do díla; udělá prý do kuchyně vzdušník, aby tam neměla velké horko. Jakmile pět odbilo, přišel Jeník a docela vážně vedl Dézy do dětského k čaji.

Nebylo už času péci cukroví k čaji, ale prosil tolik, že rád počká a že bude pomáhat, až mu konečně povolily; a tak rozdělával oheň, donášel věci z trhu a díval se s nelíčeným údivem na pokroky hostiny. Takové výsady měl málokterý host. Paní sice dnes věšela v celém domě záslony, ale na chvilku vždycky přiběhla a radila jim. „Popros dole v kuchyni o trochu kyselé smetany, chceš-li dělat omelety. Nemusíš přidávat mnoho prášku do těsta a budeš je mít lehčí", znělo první přikázání. Jeník se bral dolů a vrátil se s velkou skvrnou na nose; cestou mlsal. Pravil, že je velice kyselá, z čehož soudil, že ty omelety asi sotva budou k jídlu.

Paní Jožena měla za to, že nastal okamžik, kdy třeba vysvětlit něco o chemických účincích sody, jenž jest hlavní součástkou prášků

do těsta! Dézy ji vůbec neposlouchala, ale Jeník ano a porozuměl, což dokázal za chvíli krátkou, ale výmluvnou odpovědí: „Já myslím, teto, že po prášku je těsto sladší a proto, že ho šleháme, stává se lehčím! Tak, Désinko, dělej, ať to vidím."

„Naplň tuhle mísku moukou a přidej soli", pokračovala teta.

„Ale, jemine, do všeho sůl?" divila se holčička, která se již nasytila stálého otevírání a zavírání solničky. „Sůl, jako veselá mysl činí všecko chutnějším, myšičko", prohodil strýček a vzal kladívko, aby děvčátku zavěsil některé pánvičky, které dosud ležely na lavici.

„Ty nejsi pozván na čaj, strýčku, ale já se nezlobím, žes také přišel a dám ti alespoň jednu omeletku", pravila Dézy nastavujíc svoji umoučenou tvářinku strýci k políbení. „Muži, nevytrhuj v mojí kuchařské škole, sic uvidíš, že příště přijdu přednášet do tvé latiny o morálce. Co bys tomu řekl?" smála se paní a hodila při tom velkou záslonu mužovi na hlavu.

„Co bych řekl? Byl bych rád! Jen přijď!" a dobrácký profesor se dal do zpěvu a odešel vedle, kde měl cosi přibíjet. Kdo ho viděl klepat, řekl, že vyhlíží jako veliký předpotopní datel. „Teď dej prášek do smetany, dceruško, a až se to vše dobře promíchá, vlej na mouku a šlehej co nejrychleji dovedeš. Zatím si dej na plotnu namaštěnou pánvičku a pak ještě šlehej, až se zase vrátím."

To bylo rámusu a klepání! Až se skoro z mísky kouřilo, na mou věru. A když konečně Dézy dala trochu těsta na pánvičku, zvedlo se těsto a naskočila taková krásná omeletka, že se Demíkovy sbíhaly sliny v ústech. Rozumí se, že první se nepodařila, kuchařka málo podmastila a těsto se spálilo; ale potom už všecko se dařilo a šlo — inu, jako na másle — až konečně šest krásných omeletek leželo na míse.

„Víš co, já bych je radši se syrobem než cukrem," pravil Jeník, usedaje do malé lenošky, když byl dříve pěkně prostřel na stůl. „Tož musíš jít a zaprosit, snad ti Asia nějaký dá", odvětila holčička a šla do koupelny, aby si tam umyla ruce. Chvíli byla jizba prázdná. Tu se přihodilo něco hrozného! Kit, vidíte, byl ještě od rána uražen: přinesl přece maso, jak mu kázali a nic za to nedostal. Náhodou přiběhl právě teď do pokoje, zvětřil něco dobrého, uviděl to na nízkém stolečku a bez dlouhého rozmýšlení snědl všech šest omeletek najednou. Alespoň se asi dobře popálil, neboť hned na to žalostně zaskučel. Dézy to zaslechla, přiběhla zděšena a vidí: nejdříve prázdný talíř a pak žlutý ocas, jenž právě zmizel pod postelí. Beze slova chopila ocas oběma rukama a s napjetím všech sil vytáhla zloděje ven. A teď jak ho mele tak ho mele, až psovi dlouhé uši divoce lítaly kolem hlavy. Potom ho popadla a hodila dolů do kulny, kde na hromadě uhlí měl o svém hříchu přemýšlet.

Jeník začal děvčátko litovat i dalo si říci a upeklo dvanáct nových omeletek podařenějších nežli byly první. I strýček snědl dvě a docela vážně prohlásil, že nikdy tak dobrých nejedl a všichni hoši záviděli při večeři Jeníkovi, že byl pozván na čaj.

Opravdu, krásná malá hostina: konvice na čaj se jen jednou převrhla a konvička s mlékem také jen jednou. Omelety plovaly v syrobu a byly cítit hovězím masem, protože kuchařka pánvičku od beafsteků neumyla. Jeník zapomněl na filosofii a jedl jako každý jiný rozpustilý kluk. Ale sestřička viděla už v duchu veliké hostiny, které jejím přičiněním budou nyní na denním pořádku. Zdálo se jí, že i panny se v očekávání příštích věcí přívětivě usmívají.

„Nuže, děťátka, měla jste se dobře?" pravila teta, když s Tedouškem na ruce vstoupila do pokoje. „Móc dobře, teto. Já zas brzy přijdu", sliboval Jeník. „Ale zdá se mi, že jste se přejedli, soudíc dle tohoto stolečku?" „Ne, teti, já né, jenom patnáct omeletek jsem snědl, ale maličkých", vysvětloval hoch, kterému sestřička stále ještě plnila talířek.

„Oh, z těch mu nebude nic, teti, byly tak dobré", řekla Dézy se staromateřským přízvukem a jakousi hospodyňskou pýchou — —

Teta Jožena se usmála: „Nuže, nová hra se ti líbí, co?" „Nu, já aspoň ji mám náramně rád", odvětil Jeník za sestru jakoby na jeho úsudku všecko záviselo. „Opravdu, krásnější hry není", potvrdilo děvče a připravovalo si dřez, aby opláchlo čajový příbor. „A přála bych každému takovouhle plotynku."

„A jak se ta hra bude jmenovat?" zeptal se Jeník, oblizuje si ústa po syrobu. „Nu, vždyť již má jméno." „Jaké?" „Nu, já myslím, abychom jí říkali „nádobíčko", pravila teta, spokojena, že se jí podařilo zachytiti pro děti opět jeden sluneční paprsek. —

Kapitola VI.

Oheň ve škole.

„Prosím, paní Bérová, mohl bych s vámi mluvit? Něco moc důležitého mám", pravil Nat nahlédaje do panina pokoje. Byla to dnes už pátá hlava, která se za poslední půl hodinu ve dveřích objevila, ale paní Jožena byla podobným návštěvám zvyklá; zvedla pouze oči pravíc: „Co bys rád, hochu?" Nat vešel, zavřel za sebou opatrně dveře a řekl rychle a jakoby úzkostlivým tónem: „Dan je tu!" „Kdože?"

„Inu Dan paní, můj známý ještě z těch časů, když jsem hrával v ulicích a šumařil s tatínkem. On prodával noviny a měli jsme se spolu rádi. Včera jsem ho potkal ve městě a vypravoval jsem mu, jak se zde dobře mám a jak je tu hezky a on hned povídal, že by sem také šel a teď přišel.“ „Ale, hošíčku, tohle je přece jen trochu podivná návštěva.“

„O, to není pouze návštěva, prosím, on už zde chce zůstat, jestli ho tu necháte“, řekl Nat docela prostoduše. „Nu, to já dosud nevím, milé dítě“, řekla paní udivena. Takový případ se jí dosud nestal. „Ale já myslel, že máte ráda, když chudí hoši přijdou a usadí se u vás, a že jste potom ke každému tak dobrotivá jako ke mně“, odvětil Nat pln údivu a strachu. „Ale ano, hošíčku, jen dříve musím o každém z nich něco bližšího vědět; a potom zde nemohu mít všechny, smím si pouze vybrat; chudých hochů je tolik na světě. Věř, že bych je tu chtěla všecky mít, kdyby možno bylo.“

„Já mu neříkal, že nesmí přijít, protože jsem si myslil, že vám udělám radost, ale nemáte-li proň místa, tedy ať jen si zas jde“, řekl smutně hoch.

Důvěra Natova v její pohostinnost dojala paní a ona neměla srdce, aby dobrácké jeho úmysly rázem zničila. Řekla tedy ke konci: „Víš co, vypravuj mi něco o tom tvém Danovi.“ „Já o něm sám mnoho nevím, jenom že nikoho nemá, je chudý a byl hodný ke mně a tak jsem mu to nyní chtěl oplatit.“

„Dobré důvody, opravdu; všecky dohromady, i každý zvlášť, ale pohleď jen, hošíčku, jak dům náš je už plný, a já opravdu nevím, kam bych synka vstrčila“, odvětila paní Bérová, čím dále tím více nakloněna k tomu, zahrát si na ochranný přístav, za který ji hoch považoval. „Mohl by snad spávat v mé posteli a já bych si třebas lehnul do stodoly. Teď není zima a já si z toho pranic nedělám; však s tatínkem jsme spávali ledakde“, řekl Nat. Paní Jožu dojal výraz oka a obličeje hochova a kladouc mu ruku na rameno, pravila nejpřívětivěji: „Nu, tož mi sem přiveď svého kamaráda, bude nám nalézti proň útulek, aniž bychom tebe z tvého koutku vytlačili.“

Nat odběhl pln radosti, ale brzy se vrátil s chlapcem podezřelého vzezření, jenž se za ním spíše plížil než vstupoval. Na to zůstal stát a díval se kolem polo drzým, polo mračným pohledem.

Paní na něm utkvěla pohledem a v duchu si řekla:

„Tohle se mi zdá být podezřelé zboží!“

„Tož tu je Dan“, představoval Nat, jist jsa přívětivého přijetí.

„Nat mi pravil, že bys rád k nám“, začala paní Jožena přívětivě. „Jo“, utrhl se chlapec.

„Nemáš žádných příbuzných, kteří by se o tebe starali?“ „Ne.“

„Řekni ne, paní“, šeptal Nat.

„E, co“, zamumlal Dan.

„Jak jsi stár, hochu?“

„Asi čtrnáct.“

„Myslím, že ti už bude víc! Co umíš pracovat?“

„Každého trochu.“

„Zůstaneš-li u nás, budeme po tobě žádat, abys pracoval jako ostatní naši hoši, abys se učil a hrál si s nimi.“

„No, šak to zkusím a uvidím.“

„Dobrá, tož zde pár dní zůstaň, uvidíme. Jdi s ním, Nate, a hleď ho pobavit; až přijde pan profesor, potom si ještě o věci pohovoříme.“ Ale paní Jožena nemohla se nikterak spřátelit s výrostkovým tónem a vystoupením. Zdál se jí lhostejný, nechlapecký, podezřelý. „Ty, pojď, vyfouknem!“ obrátil se nyní k Natovi ukazuje palcem na dveře.

„Děkuji vám, paní Bérová“, dodal Nat vycházeje a v tom okamžiku si jasně uvědomil rozdíl mezi uvítáním, jakého se dostalo jemu, a tímto výslechem Danovým. „Hoši mají venku cirkus, ve stodole, pojď půjdeme se naň podívat, chceš?“ zeptal se, když sešli dolů po širokém schodišti na trávník. „Jsou to už velcí kluci?“ „Ne, velcí šli právě na ryby,“ zněla odpověď. „Tak se nes!?? Nat ho zavedl do stodoly a usadil na jednom ze sedadel, která byla umístěna v poloprázdných senících. Na širokém mlatě byl drobným senem vysypán veliký kruh a uprostřed stál Jeník s dlouhým bičem. Tomášek stoje na trpělivém Ušákovi představoval opičku.

Vstupného bylo špendlík. „Musíte každý zaplatit špendlík, zadarmo nic neukazujeme“, zvolal Jedlík, který stál u vchodu vedle kapely — zatím dvojčlenné: Eda hrál na hřeben, a Robínek tloukl na bubínek. „On je hostem, a já platím za nás oba“, pravil Nat ukazuje na svého přítele, při čemž zapíchl dva špendlíky do suchého hřibu, jenž tu stál na místě pokladny. Hoši pozdravili společnost a usadili se na místech, načež představení započalo.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 7. července 1911. Číslo 27.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

KAREL SCHÖNHERR:

ČESTNÝ ÚŘAD.

Jednou, dokud jsme ještě my, caparti, trhali ve školních lavicích první kalhoty, rozevřely se najednou dveře třídy dokořán:

Vešli slavnostně — těžkopádně starosta s obecními radními; řezníkem, jirchářem a kovářem. Všichni byli svátečně oděni a vysvětlili udivenému učiteli, proč přišli.

„Proč jsme přišli, pane učiteli? Hned se dovíte!“

Obec se konečně po dlouhých soudech v dobrotě se sousední vsí dohodla o hranice obecního lesa a dnes za všeobecné shody má býti slavnostně zasazen mezník. A tu bývalo od nepamětných dob zvykem, že k slavnostním obřadům býval přibrán z každé rozvaděné obce jeden školák za svědka.

„Poněvadž a protože,“ ujal se nyní kovář slova, „aby kluk potom po mnoha a mnoha letech, až z nás dnešních zástupců obce už ani kostečky nezbude, — aby on jako očitý svědek byl tu mezi našimi vnuky a kdyby se snad mezník někdy ztratil, aby mohl říci: „Zde na tomto místě zasadili dědové mezník a sem musí býti opět zasazen . . . jak je pán bůh nade mnou, sám jsem byl jako školák u takového zasazení!“

Ovšem že k takovému čestnému úřadu vybrán bývá chlapec obzvláště zdravý a bujarý, který podle lidských výpočtů má naději, že bude hodně dlouho jako živá mezníková kronika obcházet mezi „dětmi našich dětí“.

Po takovém chlapci pátral nyní obecní úřad ve třídě. Zvláště řezník zkoumavě přehlížel řady školáků svýma pronikavýma, telatům dobře rozumějícíma očima.

Učitel ovšem ihned předvolal „nejlepšího žáka“ třídy. Byl dlouhý a suchý jako stéblo.

Řezník pravil starostovi:

„Starosto, potřeboval bys hůlku na procházku? Já ne!“

Odstrčil pohrdavě nejlepšího žáka a znovu těkal očima po třídě. V zadních lavicích najednou ho cosi upoutalo.

Učitel předvolal druhého žáka.

Řezník se naň úkosem podíval, zkoumavě ho omakal jako řezníci při nákupu dobytka a velkopansky ho odmítl. Jeho oči se stále úsilovněji zabodávaly kamsi do zadních lavic.

Učitel předvolal třetího a čtvrtého, po řadě nejlepší žáky třídy. Ale řezník již nespustil oka ze zadních lavic. Najednou odstrčil učitele i s výbornými žáky, namáhavě se prodral až k poslední lavici a zkušeným pohybem, — jako pasák ovcí ze stáda — vyzvedl vzpouzejícího se chlapce z „oslovské lavice“. Okamžik ho podržel ve vzduchu, jakoby ho vážil a potom ho se spokojeným úsměvem opatrně postavil na zemi.

„Jakpak se jmenuješ, hošíčku?“ zeptal se s překypující něžností.

„Jeník Bergrův.“

Jeník Bergrů byl malý kluk, ale veliký uličník. Všude ho bylo vidět; ve škole a v kostele docela vzadu, ale při skotáctví v první řadě. Kypěl zdravím jako většinou uličníci. Tváře měl červené a masité a na kulaté hlavě celé strniště vlasů žlutých jako sláma.

Řezník oslovil starostu a radní:

„Lidičky! Tuhle je, co hledáme! Při tomhle kousku zůstaneme.“

Starosta a radní prohlíželi si „kousek“ s roztoucím zalíbením.

„Dobře zkřížené plemeno,“ pochválil kovář.

„Na silných nohou, krátkého těla . . . a s kulatou hlavou . . . ano při tomhle zůstaneme! Ten bude živ ještě sto let po věčnosti!“

Učitel jakoby dostal ránu do hlavy:

„Cože! Jeník? Nejhloupější kluk z „oslovské lavice“; největší uličník; můj hřebík do rakve . . . a tomu čestný úřad?“

Ale nikdo nedal na učitele.

Starosta poklepal Jeníkovi blahovolně na rameno. Těžká ruka obce chránila Jeníka.

„Při tom zůstaneme! A teď v před! Učitel půjde s námi . . . aby sestavil zápis a napsal listinu!“

A všichni jsme stoupali k pomezí lesa. S Jeníkem sedláci zacházeli téměř uctivě. Vzali si ho mezi sebe a vedli si ho pyšně jako býčka poctěného cenou. A Jeník v plném sebevědomí čestného ú-

řadu nafukoval se a nadouval tváře; vykračoval si pyšně jako kohout na smetišti.

My ostatní jsme natahovali krky a záviděli jsme Jeníkovi. Všem nám bylo kráčeti za největším nezbedou ze třídy.

Učitel se plížil zdrcen až nejposlednější a stále si opakoval:

„Na světě není spravedlnosti!"

Jakmile se některý z nás přiblížil Jeníkovým patám, hned ho starosta zadržel za rukáv:

„Zůstaňte více pozadu! nešlapte klučíkovi na paty!"

Nahoře byli již shromážděni všichni ti „hlaváči" ze sousední vsi. Na pomezí byla vykopána hluboká jamka a vedle ní ležel žulový „mezník". Když se všichni sešli, zasazen byl slavnostně mezník za úplného ticha. Potom se ozvalo:

„Jeníku! V před!"

Jeník měl si místo vrýti přesně do paměti. Stál tu s rukama na zádech pyšně a nadutě, jakoby již den a rok zasedal a hlasoval v obecní radě. Nebylo třeba velikého nadání, aby si zapamatoval místo. Přesně tři kroky v levo od mezníku byla louže, které říkali „Žabárna" a opět přesně šest kroků od mezníka v pravo stoupal zalesněný pahoreček „Bučinka".

„Jeníčku," pravil řezník ne docela bez starosti: „Zapamatuješ si místo? Mohlo by to být někdy důležité pro naše vnuky, kdyby mezník ztýřel; anebo kdyby jej snad nešlechetné ruce tajně vyhrabaly a přesadily; neboť nevíme, jací lidé přijdou po nás! Zapamatuješ si tohle místo?"

„Haha," zasmál se Jeník pohrdavě: Tři kroky v levo od „Žabárny" a šest kroků v pravo od „Bučinky" stojí mezník. Do osmdesáti let si to budu pamatovat."

„Jeníku," pravil starosta. „Obejdi si asi dvanáctkrát to místo. Od mezníku k „Žabárně", od mezníku k „Bučince"! A kroky si nahlas počítej, aby ti zůstaly v paměti. Věc mohla by být někdy našim potomkům důležitá."

Jeník učinil, jak mu poručeno; počítal při chůzi nahlas: „Jeden . . . dva . . . tři; tři kroky od „Žabárny"! Dva . . . tři . . . čtyři. . . pět . . . šest kroků od „Bučinky"!" A tak hezkou chvíli. Sedláci si spokojeně pokyvovali hlavami.

„Ano . . . ano! Ten si to zapamatuje!"

Tu zaslechl Jeník na pasece sýkorku.

„O jé! sýkořička! . . . civui . . . civui . . . civui . . .

Počítal mechanicky dál a odměřoval kroky:

„Tři kroky v levo od „Žabárny", šest kroků v pravo od „Bučinky".

Ale srdcem byl u sýkorky, ne u mezníku, jak si toužebně přáli sedláci v zájmu dětí svých dětí."

Řezník, který nespouštěl s Jeníka oči, první si povšiml jeho roztržitosti. Čelo se mu zachmuřilo.

„Čertův kluk! Nemyslí na věc!"

„Co si počneme?" povzdechl starosta. „Nemyslí na věc."

Kovář se ujal slova:

„Poněvadž a protože vím sám podle sebe, že kluk nikdy nezapomene na místo, kde dostal něco dobrého k jídlu ba že i kůň si léta pamatuje místo, kde dostal kousek cukru, a poněvadž a protože jsem přinesl na posilněnou paměti pro svědka mezníku kousek dobrého jídla!"

Kovář vymotal z kapsy obrovský kus bábovky a pravil Jeníkovi:

„Jez, kloučku!"

K nám pravil:

„Jděte si kousek dál! Nechte kloučka pokojně najíst!"

Jeník vycenil zuby; radostí rozšklebil ústa až k uším.

„To je dnes den! haha! Nono! . . . Na tohle místečko do smrti nezapomenu! Tři kroky v levo od „Žabárny" a šest kroků v pravo od „Bučinky".

A ukusoval a žvýkal a polykal.

Starosta vyňal ze spodní kapsy u kazajky láhev vína a nalil plnou skleničku.

„Na posilněnou paměti! Tuhle se, kloučku, napij!"

Jeník zamlaskal radostí.

„Na zdraví! Abyste všichni dlouho žili! I s panem učitelem!

A vyprázdnil sklenku na jediný doušek.

Řezník přistoupil k Jeníkovi a vyňal měšec.

„Kloučku! Jeden, dva, tři kroky v levo od „Žabárny" . . . viď . . . Aby sis to lépe pamatoval . . . natáhni levou ruku!" A vysázel Jeníkovi radostí zářícímu tři lesklé nové dvacitníky na dlaň. Za každý krok dvacitník.

„A šest kroků v pravo od „Bučinky", dodával řezník.

„Kloučku, natáhni pravou ruku!"

Jak by ji Jeník nenatáhl!

Řezník vysázel mu podle kroků za sebou šest dvoukrejcarů.

„Zapamatuješ si to, kloučku?"

Teď, když by se věc byla začínala vypláceí, — najednou vytáhne měď . . . Lakomec řezník!

„Hm . . . ano!", pravil. Jeník podrážděně a uraženě pokrčil rameny. „Snad si zapamatuju! Zvláště tři kroky v levo od „Žabárny."

Špinavost řezníkova nešla Jeníkovi z hlavy. Devět dvacetníků mohl míti v kapse!

Na rozkaz starostův bylo mu zase pro zapamatování obcházeti místo . . . Tři dvacitníky v levo od „Žabárny" . . ., dva kroky v pravo od Bučinky."

„Kolik že kroků, Jeníčku?", polekal se řezník.

„Nepamatuje si!", vzdechl zarmouceně kovář. Sedláci sestrčili starostlivě hlavy a radili se tajně stranou.

„Co počíti? Nepamatuje si."

Nikdo nevěděl rady.

Jirchář po celou dobu, co zasedal v obecní radě, ještě nikdy nepromluvil celé věty. Ale teď mu překypěla žluč:

„Co počíti?“ zlobil se. „Jsem jen sprostý jirchář a dost. A mají-li u jircháře štěně, které si nechce zapamatovat, že světnice není patník, nedává mu jirchář ani bábovku, ani víno, ani dvacitníky. Zavede ho pěkně na místo, kde něco provedlo, a vyvalchuje mu pořádně kožich. A pokaždé bylo dobře a každé štěně si to do smrti zapamatovalo, — třeba že jsem jen sprostý jirchář!“

A ustoupil, durdě se, aby zas po léta mlčel.

Starosta prohlásil:

„Lidičky! Jirchář má pravdu! Zůstaneme při jeho návrhu!“

Řezník, muž činu, uřízl si nenápadně v nejbližším křoví lískovku a ukryl ji ve vysokých holinkách. Potom opět přistoupil k Jeníkovi:

„Kloučku, kolik že kroků?“ ptal se s potutelnou přívětivostí.

Čím déle Jeník přemýšlel, tím více ho hnětla špinavost řezníkova, jenž mu šest kroků v pravo chtěl vrýt do paměti toliko mědi. A to mu chtěl Jeník dát na jevo.

„Tři kroky v levo od „Žabárny“ — ani za sto let nezapomenu! Ale tadyhle v pravo,“ pravil, protahuje slabiky a ohrnuje nosík: „hm . . ., tady mi ještě něco schází!“

Doufal, že dostane dodatečně dvacitníky.

Místo toho řezník ho hrubě uchopil a vedl jej jako štěně, které něco provedlo — krok za krokem od mezníka k „Žabárně“.

Po každém kroku se zastavil a přetáhl udiveného Jeníka prutem po koženkách.

„Kloučku! Pamatuješ si už?“

Jeník křičel, jako by ho na vidle bral:

„O jé! . . . už si pamatuju . . . na věky si budu pamatovat. Tři kroky v levo od „Žabárny“, šest kroků v pravo od Bučinky!“

Ale celá věc připadala řezníkovi příliš důležitou pro děti a vnuky. A bez rozmýšlení šel s Jeníkem křížovou cestou od mezníku k „Bučince“ zpátky a dal mu při každém kroku pořádnou ránu; ale stále ujišťoval:

„Kloučku! Nic si z toho nedělej! Máš čestný úřad! To jen na posilněnou paměti!“

Jeník řval:

„Děkuju za takovou čest!“

Ale řezník nepřestával splétati nerozvižitelné uzly v Jeníkově paměti.

My kluci jsme z nich měli velkou radost — i s panem učitelem — a přáli jsme je Jeníkovi ze srdce.

Řezník neuschoval prut do holeně, dokud nebyl pevně přesvědčen, že se poloha mezníku — byť i oklikami pevně a pro celý život vtělila v paměť Jeníkovu.

Starosta s obecní radou šli spokojeně domů a vesele hleděli do budoucnosti.

„Teď bude Jeník s pomocí boží — kdyby toho snad jednou bylo zapotřebí — potomkům spolehlivým a správným svědkem, kde byl zasazen obecní mezník!“

Přeložila Marie Klímová.

HANA RYCHTÁŘOVÁ:

HRDÁ SRDCE.

VII.

V naplněném sále přednášel Goll o lidovém vzdělání.

Hana, původce myšlenky a hlavní pořadatel, seděla stranou a pozorovala. Strachovala se tedy nadarmo. Řečníka sehnala, plakáty přišly v čas i svolení od hejtmanství, aby mohly býti nalepeny, a návštěva byla větší než si Hana v nejodvážnějších snech představovala. Nescházelo opravdu nic, poněvadž pozornost byla všeobecná a Goll dokonce mluvil bezvadně o tom, jak je nutno se vzdělávati, jak v malém Dánsku, Finsku, Norsku atd. — a přece Hana cítila, že to není to pravé.

Nevěděla, co ji vlastně mrzí, ale obviňovala sama sebe, že se nepostarala, aby posluchačstvu bylo dáno více. Dívala se na Golla a najednou se jí rozblesklo: „Vždyť to nemluví pravý Goll, ten, jehož duši jsem zahlédla v hlubinách černých očí, ale Goll vnější, kterého všichni znají, dobrý společník a řečník, energický ředitel největší továrny pod horami, ženich slečny Steinerové.“ T e n t o Goll ovšem nemohl promluvit k d u š í m. Pro dělníky a městské živnostníky byl všemocným ředitelem továrny, na níž svojí existencí záviseli, pro honoraci byl ženichem slečny Steinerové a budoucím zetěm prvního radního, největšího boháče na okolí, v jehož rukou byl celý slavný okresní výbor i městské zastupitelstvo. Proto tedy přišli, proto byla taková návštěva!

Zde nešlo o společnou věc, jak se Hana s počátku bláhově domnívala, ale o vykonání nepříjemné povinnosti, kterou si posluchačstvo odbývalo úzkostně pozorným výrazem obličeje (zatím co myšlenky bůhví kde bloudily), a kterou si Goll elegantně jsa oblečen v ladných, uhlazených větách odříkával.

Hanino pokoření bylo tak veliké, že se styděla sama sebe, že si mimovolně v duchu odříkávala: „Blázne, blázne, blázne“, a zardělá až po vlasy neodvažovala se pohlédnouti do obecenstva, aby se nesetkala s výsměšnými pohledy — zvláště tety Anny.

Když Goll domluvil a po povinném potlesku doktor Jiřka poděkoval „jistě ze srdce všech přítomných za obsažnou a krásnou přednášku“, vyžádala si Hana slovo. Nevěděla, co řekne, ale celá její bytost toužila vzepříti se. Cítila, že musí učiniti něco, co by rozbilo lež, kterou zakrývali všichni omrzelost, prázdnotu, netečnost svých srdcí. V jejím srdci háral oheň veliké lásky a Hana s odhodlanou důvěrou mládí chtěla se oň rozděliti, chtěla zapáliti nezúčastněná, zaprášená srdce přítomných.

„Přátelé," začala a hlas se jí chvěl, „sešli jsme se dnes v hezkém počtu, pan řečník pěkně mluvil a vy jste mu poděkovali a zatleskali." Odmlčela se poněkud a zapomínajíc na Golla, na přítomnost tolika lidí, tolika párů očí, soustřeďujíc se jen na své myšlence, hleděla několik okamžiků oknem na daleký, zvlněný kraj, tak typicky český, ale neviděla jej. V sále v napiatém tichu rodil se horký údiv, zvědavost až bolavá. Srdce se jitřila a připravovala k zápasu.

„Ale když jsem se na vás dívala, když jsem vás pozorovala, poznala jsem, že je tu mýlka. Představovala jsem si něco naprosto jiného, navrhujíc dnešní přednášku — než co vy jste v ní viděli. Jde o více než o pouhé vyslechnutí!

Denně čítáte ve svých novinách o nebezpečí germánského moře, o tom, jak pevně musíme stát, atd. Přátelé, to jsou hluchá, bezobsažná slova; obsah jim musíme dáti nejen my, jak jsme se tu sešli, ale i ti, co zůstali doma, všichni, kteří mluví společnou s námi řečí. Našim největším nepřítelem nejsou Němci, ale naše netečnost, naše lenost, která se ustavičně na někoho spoléhá. Praha čeká na zázraky ve Vídni, venkov na spásu z Prahy, věří se ve veliké činy někoho třetího — a zatím náš veliký čin skládá se ze statisíců přednášek, z tisíců knihoven, čítáren, družstev, odborných kursů, ze svobodných nezklerikalisovaných škol! Hlava národa nemůže ku předu, není-li nesena celým tělem.

Nás nespasí poslanci a vedoucí lidé, ti nejsou národem, národem jsme my! Dům se nestaví od střechy, ale od základů, a teprve budeme-li my, drobný lid, po vesnicích a městech zdatnými, uvědomělými, pokrokovými, bude i naše poselstvo ve Vídni míti váhu — a stane se sebevědomější. Řekli to už jiní a lépe tisíckráte přede mnou, ale já bych si přála míti takovou moc, abych vám křikla do duší a do srdcí, abyste si uvědomili, že každý z vás musí pracovat, že je to jeho svatá povinnost.

Co je náš národ? Jsou to živnostníci, dělníci, zemědělci, úředníci zrovna v takových městečkách, jako jsou Horečka a jejich okolí. Vás tady nemůže nikdo jiný spasit než vy sami sebe. Vy nemůžete pro nikoho nic učinit než jenom pro sebe a tím i pro národ. Jsem cizinkou, ale co mně nejprve padlo v Horečkách do očí, byly rozježděné, nedlážděné ulice, které jste jako na posměch pojmenovali Havlíčkovou a Palackého. Ve škole nemáte pomůcek; teď v zimě, když se topí, zalykají se děti kouřem, který se valí ze špatných kamen a větrati je možno pouze otevřenými okny. Nádraží jste si nechali postavit hodinu cesty za městem, jediný most přes řeku musí se zavírat při každé větší vodě. Továrna vám zařídila čítárnu, ale většina časopisů zůstává nerozřezána. Své dcery posíláte do německého kláštera na osmitřídní obecnou školu, a nedaleké průmyslové dívčí učiliště zajde nedostatkem žákyň. Mrháte národním majetkem, poněvadž na svých polích, na svých lukách a lesích hospodaříte neracionelně.

Celé litanie hříchů mohla bych vyčísti já, která ještě těmto věcem mnoho nerozumím. Vy jste budoucnosti zodpovědni za své město, za své okolí. Není volno mezi vámi, jste jako uvadlí a uschlí. Zkysli jste a zatrpkli; vzájemně si buď závidíte, nebo sebou pohrdáte. Plníte kostel, ale víra bez skutků a lásky mrtvá jest. Lásky a práce je nám třeba, to jsem vlastně chtěla říci."

Ne, to nebylo to, co chtěla pověděti, a co jí duši plnilo. Není prostě slov, jimiž by člověk vystihl rozvlnění nitra a i když pramen vřelé krve vysoko stříkne, vidí jej pouze vlastní oči. Jsme zakleti sami v sebe a největší naše láska zůstává jiným ztajena — a každý ji měří pouze svojí citovou mírou.

Hana viděla, že jí nebylo porozuměno, ale necítila bolesti — poněvadž v podivné té chvíli byla příliš sama sebou překvapena. Nahlížela do svého srdce bezprostředně, nic jí nepřekáželo, a byla si tak blízko jako dosud nikdy.

Nepovšimla si, že jí ani nezatleskali, nehleděla vůbec na obecenstvo, které jako překvapená šelma v prvním okamžiku nevědělo, co učinit. Jen kapka chyběla k překypění, jediný výkřik byl by stačil, aby se strhl vichr nevole — nebo i souhlasu. Nikdo se však nepohnul a tak vztyčené vášně zase ulehaly.

Zatím co doktor Jiřka končil schůzi, Hana široce rozevřenýma, čistýma očima, v nichž se modré nebe odráželo, hleděla ven do rozbíhajících se polí. Bylo jí tak dobře na návštěvě u sebe samé. Nepřemýšlela, v čem se pramení její blaho, neuvědomila si, že jeho příčinou je neočekávané poznání vlastní síly, soběstačnosti a vnitřního souladu.

Rachocení odstrkovaných židlí, šumot šatů a hlasů ji vytrhl. Povstala volně, políbila zrakem milý kraj za oknem, k němuž cítila skoro vděčnost.

I Goll se opozdil. Setkali se pohledem a Hana poznala, že už asi dlouho na ni hleděl. Zdál se jí sotva znatelně pobledlý, ale vysmála se sama sobě, co všechno vidí. Těšilo ji, že nepodlehla jeho hypnotisujícímu pohledu a všecka rozveselena zářila štěstím.

Z hostince k továrně bylo asi sto kroků cesty, kterou měli Goll s Hanou společnou.

Bylo něco mezi nimi, co bránilo jim mluviti tak volně jako jindy.

„Co z vaší řeči padalo na moji adresu?“ zeptal se Goll už u továrních vrat a tvářil se jako člověk, nutící se do žertu. Hana zadívala se mu pevně do očí a bylo jí velkým zadostučiněním viděti, jak se mění výraz Gollových očí — jak rozdvojená jeho bytost se spojuje.

„Vy nevěříte ve svá slova a nemáte lásky k opravdové práci mezi lidem,“ řekla konečně Hana, když už oči Gollovy byly upřímné. „Nejste vinen, vím, je to už ve vás. Vy necítíte se součástkou lidu, vám na něm nezáleží, vy stojíte stranou — a snad jím opovrhujete.“

„Nu, řekněme, že je to pravda, jaké jsou vaše závěry?“

„Můžete být i nešťasten. Je totiž velký rozdíl být osamocen ve výškách, nebo státi stranou a nemoci splynouti. Když jsem se tak na vás při přednášce dívala, mrzelo mne, že jsem vás o ni žádala! Proč jste mi neodepřel?“

„Dámám se neodpírá,“ usmíval se, maje oči jako zacloněny. Byl už zase vzdálen, cizí, neupřímný, natřený společenským lakem.

Hana úmyslně hroužila svůj pohled do jeho v tom okamžiku skoro drzých očí a ač jí byl přímo protivný, cítila přece, že ji cosi strašného k němu táhne. (Pokračování.)

—=o=—

RODNÝ DOMEK HUSŮV V HUSINCI

náleží Pražskému Sokolu a stojí v Trhové ulici. Husinec je městečko, ale má ráz veliké vesnice. Z jedné strany Husova domku sousedí řezník, z druhé strany rolník. Trhová ulice jest hlavní ulicí v Husinci a zároveň největší částí jeho a je také jmenována náměstím, ač domek se nalézá v místě, kde je ulice o něco súžena. Literární památky o Husovi tu uloženy nejsou žádné, vyjma několik řádek Husova rukopisu a 2liberního kamene přineseného sem z Kostnice jedním husineckým měšťanem.

Je tu pamětní kniha, do níž se zapisují návštěvníci, zvláště z ciziny sem přicházející. Několik obrazů visí na stěnách představujících Husa před koncilem. Jsou tu na prodej pohlednice s Husovým domkem. Klíč od světničky Husovy má domovník, návštěvníky tam uvádí jeho manželka. V jednom evangelickém listě (Církevníku) vysloveno bylo r. 1910 několik správných přání, vlastně pokynů. Na př. cesta k Husovu domku není žádným nápisem označena. Čech se doptá, cizinci je tu přece jen těžko se vyznati.

Dříve byla v domku Husova kolébka, teď se nalézá v museu v Praze. Z cizinců přicházejí sem nejvíce Angličané, ale i Francouzi a j. Správa obce je ovšem katolická a pro domek Husův ještě ničeho neučinila, ale ne snad z odporu, spíše z neporozumění. Nikdo jí to neřekl a nepostrčil ji. Zkrátka je to český jih. Český národ, který sbírá na pomník Husův, měl by se postarati vhodným způsobem o to, aby úprava okolí domku byla provedena a cesta k domku byla přiměřeně označena tabulkami (česky, francouzsky, anglicky, německy); dále aby do domku snesena byla literatura o Husovi a aby tu byl nějaký správce domu, který by cizince sem přicházející mohl uvésti a výklad jim podati. Zkrátka rodné místo Husovo mělo by se opatřit tak, aby cizinec odnesl si lepší dojmy. R. 1915 očekáváme silnou návštěvu cizinců do Čech. Pamatuje na to někdo?

—=o=—

DROBNOSTI.

Přerovský barok. Pan Z. F. napsal v Pozoru živou karakteristiku umění, jež v Přerově vyrostlo za protireformace. „Jaké umění mohlo vyrůsti v tak otráveném ovzduší? Umění nemocných tělem i duchem, umění extatických bláznů, umění baroku. Třebas socha sv. Rocha na Horním náměstí: ve stínu košatých lip, na polátaném podstavci, s železným zábradlím rozlámaným (takové jsou konce jesuitského baroku) stojí patron proti moru; na husím dlouhém krku soch je vyvrácena hlava s kozí bradkou, s jesuitskýma očima, s kloboukem kravských pasáků, plášť sochy je jako z plechu, postava odkrývá dlouhými, nervosními prsty levé ruky theatrálně, až necudně neforemnou levou nohu, vypůjčenou od nešikovného bandažisty, pravou ruku klade divadelně na prsa, jako by chtěla vyznati lásku svojí milence, jakoby její vyschlé, bezkrevné rty šeptaly „o che bella“, na pravém boku se houpá svatohostýnská baňka a u nohou sedí pes, hledící na vás, jakoby se ptal, může-li choditi s takovým potřeštěným výtvorem sochařovým. Ty barokové sochy jsou všechny na jedno kopyto. Nejhůř děti. Všimněte si břichatých andílků s emblemy na římse kaple bolestné před farním chrámem, dětí krmených snad jen „krakovským“ nebo Nestleovou moučkou. A oba lotři po boku Spasitele, jací to jsou unylí, uplakaní Šimáci, tvářící se, jako by se najedli hodně kyselých okurek! A marcipánový hrdina na podstavci sochy sv. Josefa, s jakou rozkoší se rozvaluje na rozžhaveném rožni jako na sametovém kanapé — pod aegidou znaku „staroslavného“ Přerova. Sv. Vavřince nepálí asi oheň, jinak by se přece neusmívali tak líbezně odulí čtyři andíci na rozích... Nedal bych dětské tvářičky ze štukové výzdoby zámecké za všechnu skulpturu farního kostela. Ani za obrazy. A vůbec ne za celý kostel.“ —

Bibliotheca. V archivu rakovnickém zachován je seznam knih, které patřily nejmenovanému rakovnickému měšťanu. Žil ke konci 16. století, zejména v době Rudolfa II. U některých knih udáno také, co stály. Cena této měšťanské bibliotéky spočívá pro nás v tom, že si umíme podle ní představit, co se tehdy v Čechách četlo a kolik. Tedy takový je seznam:

Biblí Jednoty Bratrské celá v bílé kůži drobné impressí. — Postilla kněze Martina Philadelpha v

černé kůži s postříbřenými puklami. Postilla na epištoly a evangelia od kněze Jana Špangenberského v bílé kuži 2 g. — Postilla téhož, kázání toliko na evangelia v bílé kuži s puklami 1 zl. — Celoroční řeči v bílé kůži 1 zl. 20 g. — Kancionál český, složený od kněze Jakuba Kunvaldského, na celým modum v pergameně s puklami 2 zl. — Kancionál v bílé kůži vázaný 35 g. — Kniha Jezus Sirach s výklady pěknými 3 zl. — Kniha Vita Christi na celým modum v bílé kůži 1 zl. 30 g. — Zákony bratrské, drobné impressí v červené kůži 2, 2 zl. — Kniha vázaná in octavo slove Život P. Krista 15 g. — 3 knížky, jichž tituly nejsou čitelny, protože seznam je na tom místě utržen. — Modlitby Habermanovy na každý den in octavo 36 g. — Modlitby Aipacinsovy 12 g. — Modlitby v červené kůži vázané, přeloženy od Mouřenína, velmi pěkné 24 g. — Modlitby od Mistra Daniele v bílém prořezaveném pergamenu pozlacené 48 g. — Modlitby v červené kůži o Zuzaně ženské 20 g. — Knížka slove Čelední ďábel, v červené kůži in octavo 20 g. — Apatyka domácí, v červené kůži in octavo 1 zl. — Herbář nový, v bílé kůži na celém archu regalním od d. Hubera a M. Daniele 8 zl. 30 g. — Kniha lékařská doktora Koppa v černé kůži 1 zl. 30 g. — Kniha o pálení vod v bílé kůži in octavo 24 g. — Kniha psaná lékařská 12 g. — Knížka slove Malá biblí v červené kůži in octavo 20 g. — Knížka v bílé kůži pozlacená, kterak má člověk spasen býti 1 zl. — Knížka v bílé kůži vázaná velmi starého a pravého smyslu o přijímání těla a krve P. Krista 1 zl. — Knížka in octavo v červené kůži, slove Bič židovský 28 g. — Knížka in simili o stavu městském 48 g. — Knížka in octavo v bílé kůži, slove Široký plac, velmi příkladná 30 g. — Práva městská malá v bílé kuži in octavo 30 g. Kniha v bílém pergamenu psaná na celém archu, slove Ortelní 2 zl. 30 g. — Kniha in quarto v černé kůži; též ortelní 30 g. — Kniha tištěná in simili, slove Acta pádu země české anno 1547 45 g. — Kopial psaný a svázaný do bílé kuže, v němž majestáty a jiné pěkný smysly se vyhledati mohou 1 zl. 30 g. — Arithmetiky české, jedna psaná, v bílé kůži a tištěna 2, 1 zl. — Obraz na plátně malovaný Ecce homo (pod nímž obraz můj jest) 1 zl. 30 g. — Obraz císaře Rudolfa na plátně malovaný a do rámce fasovaný 5 zl. — Snář s výklady, v bílé kůži in octavo 20 g. — Kalamář nový dřevěný, velmi pěkně udělaný 1 zl. — Kalamář dřevěný s posýpadlem měděným 2, 12 g. — Kalamář olověný s mosazným posýpadlem 2, 30 g. — Grošův pečetních 63, 54 g. — Kladívko se štočkem z oceli na pečetění 2, 36 g. — Pulpity dřevěný, jeden se zamyká, 3, 1 zl. 10 g. — Tabule dřevěné, černé, křídou psáti, 2, 8 g. — Tabulka malovaná, dny a měsíce 30 g. — Tabulky veliké pergamenové se stříbrným drátem, k psaní 30 g. — Tabulky kamenné, vázané velké 50 g. — Tabulky pergamenové, při nichž modlitby české svázané a pozlacené jsou 48 g. — Štambuch tisknutý, s erby, velmi pěkný 3 zl. 30 g. — Kniha s výklady Daniele proroka a Tobiáše, spolu in quarto za 1 zl. 30 g. — Knížka omezování od Menšíka vydaná in octavo 36 g.

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

Kapitola VI.

Oheň ve škole.

(Pokračování.)

Po výstupu s opicí přišla řada na Edu: skákat přes židli a běhat po žebříku jak námořníci činívají. Potom tančil Jeník s velice vážným obličejem kalamajku, což vyhlíželo velice směšně.

Nyní nastaly zápasy: Eda vyzval Jedlíka na souboj a brzy ho krásně uložil na zem.

Teď vyběhl na jeviště Tomášek a udělal krásný přemet. Byl to jeho parádní kousek a dokázal ho teprve po dlouhém cvičení.

Někdy býval od toho samá modřina. Však také nadšený potlesk byl mu odměnou. V tom ozval se z řad diváků hněvivý výkřik: „‚děte, dyť to nic není!“ „Řekni to ještě jednou“, zařval Tomek a vyskočil, červený jak krocan. „Chceš se prát?“ opáčil Dan, a již seskočil se sedadla a zaťal pěstě, připravuje se k činu podle obyčeje kluků-zápasníků.

„Ne, nechci“, odtušil Tomášek již klidněji a ustupoval jakoby zaražen touto nabídkou. —

„Zde v Plumu je zakázáno prát se“, křičeli ostatní hoši rozčileni. „No, vy jste čistá sebranka“, vysmíval se Dan. „Pojď, Dane, pojď, to nesmíš, nebudeš-li se slušně chovat, nenechají tě tu,“ volal Nat pohoršen pro urážku svých přátel.

„Chtěl bych vidět, dovede-li přemet lépe než já,“ poznamenal vyzývavě Tomášek.

„Tak se scvrkněte!“ vykřikl Dan, a bez dlouhého rozmýšlení a nejmenší přípravy udělal tři přemety za sebou; přes celý mlat.

„Tohle ty nedovedeš, Tomíku, obyčejně se uhodíš do hlavy a pleskneš sebou na břicho,“ zvolal Nat raduje se z přítelova úspěchu. Ale dříve, než ještě dopověděl, shlédli přítomní — ztrnulí údivem — tři přemety do zadu a procházku po rukou s hlavou dole a nohama v povětří. Tohle zde dosud nebylo, a vyvolalo takové pohnutí, že i Tomášek účastnil se nakonec nadšených výkřiků. Chvála zahrnula dokonalého sokola, když konečně se vztyčil a pohlížel na hochy s klidem a jakoby z nedostihlé výše.

„Co říkáš, naučil bych se tomu též? A nebolelo by to moc?“ zeptal se Tomek již zúplna zkrotlý. Chtěl zkoušet také tři přemety, ale dosud si držel loket, jak ho zabolel.

„Co mi dáš, když tě naučím?“ řekl Dan.

„Svůj nový nůž, má pět želízek a jen jedno z nich je zlomené.“

„Tedа, — sem s ním.“

Tomášek se naposledy s vroucným pohledem rozloučil s milovaným nožem, potom ho podal Danovi. Tento vykonal nejdříve důkladnou prohlídku získaného předmětu, pak ho vstrčil do kapsy a obrátiv se k Tomáškovi zády, prohlásil: „Tak, teď se můžeš učit sám, ale nůž je můj.“ Tomek zařval zlostí a mezi hochy nastalo všeobecné pohnutí, které stále rostlo, až Dan vida, že je v menšině, navrhl, aby o nůž hráli. I bodali nožíkem v kruhu. Na tvářích rozčilených hochů objevil se brzy spokojený úsměv. — Tomek vyhrál! Spokojeně vstrčil svůj majetek do nejhlubší kapsy.

„Pojď se mnou, já ti ještě něco chci ukázat,“ pravil Nat, neboť chtěl, že se svým kamarádem musí promluviti vážné slovo. Co se mezi nimi událo, nikdo se nedověděl, ale když se vrátili, byl Dan ke každému mnohem uctivější. V jeho chování cítil dosud každý drsnost, ale co možno žádat po hochovi, jenž se protlouká sám světem, a jenž dosud neměl živého ducha, aby ho vedl k dobrému? Hoši byli mezi sebou za jedno, že ho rádi nemají a nechali ho brzy Natovi, který jak se zdálo, dosti těžce nesl svoji zaň zodpovědnost, ale jsa velice dobrosrdečný, nechtěl jej opustiti. Jediný Tomášek cítil, že přes onu hádku o nožík, a hlavně k vůli — kotrmelcům lne k novému hochu a obdivuje ho. Brzo naskytla se příležitost ku sblížení. Dan cítil, že je obdivován, a ke konci prvého týdne byl již veselý a pohyblivý Tomášek s Danem velice zadobře.

Když pan Bér hocha uviděl a vše vyslechl, potřásal chvíli hlavou a potom řekl klidně:

„Nu, tenhle experiment nás možná bude něco stát; ale ať!“

Cítil-li Dan nějakou vděčnost za prokazované laskavosti, neukázal jí: přijímal vše bez díků, a jako by se samo sebou rozumělo. Neuměl vlastně docela nic, byl však neobyčejně chápavý, když chtěl; jeho zrak a chápání byly velice bystré a pilně pozoroval, co se kol něho dělo. Nedařilo-li se mu dle jeho vůle, huboval, bručel, býval hrubý, ukřičený, nezkrocené povahy — ale hned na to zmocnil se ho stesk a býval velmi zamlklý. Přívětivosti se od něho nedočkal nikdo, vyjma malé děti.

Hoši, jak řečeno, neměli ho rádi, ale všichni do jednoho obdivovali jeho sílu a odvahu, neboť Dan se ničeho a nikoho nezalekl. Nebál se ani velikého Fanouše, kterého kdysi srazil k zemi. Od té doby se mu všichni vyhýbali — báli se ho. Pan Bér ho zticha pozoroval a namáhal se seč byl, aby „divocha“ skrotil, ale v duchu pochyboval říkaje si: „Namáhám se, abych doufal v nejlepší, ale nevím, nevím! Jen aby nám náš pokus nepřišel příliš draho!“

Paní často divoch přivedl z míry, ale nepovažovala ho proto za ztraceného, říkávala, že je v něm přece jen dobré jádro. A proč? Byl ke zvířatům přívětivý, mnohem víc než k lidem, rád chodil do lesů a polí, miloval tedy přírodu. Ale nejlepším důkazem dobrého srdce jeho bylo, že malý Tedouš měl Dana rád. Nikdo nevěděl, proč si ho dítě tolik oblíbilo, ale jak ho uvidělo, hned po něm nastavovalo ručky.

I jméno si proň vymyslilo, volávalo naň: „Můj Dána.“ Tedouš byl ale také jediná bytost, které Dan ukázal trochu lásky, a to jen tenkráte, když ho nikdo neviděl. Matky však vždy zpozorují takové věci a jejich srdce hned vycítí, zamiluje-li si kdo jejich děcko. A tak paní Jožena brzy seznala, že i drsný Dan měl jemnou strunu v srdci, a jenom vyčkávala času, až se jí bude moci dotknout.

Než neočekávaná a opravdu rozčilující příhoda zbortila všecky plány a zahnala Dana z Plumfieldu.

Tomášek, Nat a Jeník měli Dana dosti rádi; ostatní hoši jím však opovrhovali, — nejdřív. Ale později cítili, že jim chlapec učaroval: místo, aby se naň dívali přes rameno, začali k němu vzhlížet, a to každý z jiné příčiny.

Tomášek obdivoval jeho odvahu a dovednost, Nat byl mu vděčen za minulé časy, Jeník pak ho poslouchal, jako zajímavou pohádkovou knihu, neboť když byl dobře naladěn, vypravoval Dan velmi pěkně a poutavě. Náklonnost této trojice byla i Danovi milá a byl k nim — jak dovedl — přívětiv. Proto ho měli i oni rádi, ač pán a paní trochu se tomu divili. Nicméně nadáli se, že toto přátelství bude na Dana míti dobrý vliv. Někdy však mívali přece starost, aby vše zle neskončilo. Dan vycítil, že mu úplně nedůvěřují, a proto jim nikdy neukázal svých nejlepších stránek, ano zdálo se, jakoby měl radost z toho, mohl-li zneužívat jejich trpělivosti a zklamávat je v očekávání a nadějích.

Pan Bér nedovolil, aby zápasili a rohovali. Říkával, že v tom dokonce nevidí důkaz statečnosti, a mužnosti, když dva hoši se melou k vůli cizí zábavě. Všecky druhy tělesných cvičení byly dovoleny a podporovány, očekávalo se také od hochů, že dovedou snášet boule a odřeniny bez fňukání, ale podlité oči, a do krve rozbité nosy, k vůli zábavě druhých, byly zakázány jako hrubá hra.

Dan se tomuto pravidlu jen vysmíval a vykládal tolik rozčilujících věcí o své vlastní statečnosti v kolika pračkách byl atd., že hoši celí byli zapálení pro zápasy a přímo prahli po nějaké kapitální domácí pranici.

„Neříkejte nikomu nic, a já vám k ní dopomohu, uvidíte", pravil Dan, a shromáždiv asi půl tuctu chlapců za stodolou, oznámil, že dnes bude za stodolou „vyučovat" rohování. Hoši, i ti nejzuřivější, byli na koni, těšili se. Ale Emil, kterému minulo již dávno čtrnáct let a byl velký a silný, nemohl snésti, aby mladší hoch jej přemohl. I vyzval Dana na souboj. Dan ihned přijal, a druzí, rozčileni přihlíželi. Nikdy nevyšlo na jevo, která kukačka zakukala v pračce v prvním poschodí, ale v okamžiku, kdy zápas byl nejprudší, kdy Dan a Emil rvali se jako dva buldogové a druzí s očima vytřeštěnýma celí vyjevení ještě je povzbuzovali, vstoupil mezi ně náhle pan profesor, roztrhl zápasníky silnou rukou a pravil hlasem, kterého hoši dosud od něj neslyšeli: „Má škola je pro hochy, ale ne pro divou zvěř. Podívejte se na sebe, — a styďte se!"

„Pusťte mne," řval Dan, „ať ho srazím", a vytrhl se pánovi přes to, že ho pevně držel za límec.

„Pojď jen, pojď, však ještě neležím," křičel Emil, který sice byl na zemi již pětkrát, ale v rozčilení ani o tom nevěděl.

„Oni si, strýčku, hrají na klady . . kladý . . či jak se to jmenuje, víš u Římanů co zápasili", volal Jeník s nepřirozeně rozšířenými zornicemi svých velkých očí.

„Gladiatoři byli nejhorší sebránka biřičů starého Říma; od té doby jsme už, doufám, trochu pokročili a mimo to: já vám rozhodně nepropůjčím svou stodolu za Colosseum. Kdo to smyslil?"

„Dan", ozvalo se několik hlasů.

„Což nevíš, že pračky jsou zakázány?"

„Bodejť ne!" zamručel temně hoch.

„Tož, proč přestupuješ pravidla?"

„Vy z nich ze všech naděláte rozmazlenců, nedovolíte-li jim zápasit!"

„Zdá se ti, že je Emil rozmazlenec? Mně se nezdá", a pán přiklonil k sobě obě rozohněné hlavy. Dan měl podlitinu u oka a na cáry rozbitý kabát. Emilovi tekla krev potůčkem přes tvář dílem z nosu dílem z prasklého rtu. Na čele měl bouli jak holubí vejce. Ale vzdor všem ranám ještě vrhal na svého protivníka zuřivé pohledy a byl hotov, ano chvěl se nedočkavostí, začít pračku znova.

„Z něj by něco mohlo být, kdyby se cvičil," pokračoval Dan, nemoha upříti uznání protivníku, který mu tak statečně odporoval.

„Však já ho během času naučím šermovat i rohovat, do té doby ale obejde se úplně bez jakýchkoliv praček. Nyní jděte a umyjte se. Ty pak, Dane, pamatuj, že jakmile bys jenom ještě jedenkráte jednal proti pravidlům, půjdeš odtud. Tak zněla naše smlouva, na tobě jest dostáti podmínkám, jako my plníme naše."

Hoši odešli a profesor promluvil ještě několik slov k „obecenstvu." Potom odešel, aby obvázal gladiatorům rány. Emil byl nemocen, dostal horečku a musil do postele a na Dana se celý týden nikdo nemohl podívat, tak byl zohaven. Ale nevázaný chlapec nemyslil na polepšení, brzy opět jednal proti pravidlům.

Jednou v sobotu odpoledne sebrala se tlupa hochů, a že si půjdou ven hrát. Tomášek navrhoval: „Víte co, pojďme k řece a nařezejme trochu prutů k udicím."

„Vezměte Ušáka sebou, naložíme mu je a někdo potom může na něm jeti domů," pravil Jedlík, protože se nerad mnoho pohyboval.

„Aha, a tím chceš být ty sám, peciválé, viď? No tož, ber se, ať se hneme," řekl Dan.

A šli. Když byly pruty nařezány, sedl si ale na Ušáka Tomek a jak naň usedl, s prutem v ruce vyvolal následující Jeníkovu poznámku: „Ty vyhlížíš jako zápasník v mé obrázkové knize. Je tam namalován zápas s býkem ve Španělsku. Ale ty nemáš červeného šálu a pestrého oděvu."

„Jemine, já bych rád jednou viděl zápas s býkem, hoši, vy ne?" A Tomášek zamával prutem jako kopím.

„Víte co, budeme zápasit se starou Stračenou, tamhle leží na louce, ať Tomek za ní jede a poštve ji," navrhoval Dan, jako vždy pln zápalu pro darebáctví.

„Ne, hoši, nedělejme to", varoval Jeník, který začínal Danovým návrhům nedůvěřovat.

„A proč ne, ty škvrně?" ptal se Dan.

„Myslím, že strýček se bude hněvat."

„Copak někdy řekl, že si nesmíme hrát na býčí zápasy?"

„No, to zrovna ne, ale" . . .

„No tak, drž hubu! Tomku, jeď na ni. Zde máš kousek červeného cáru, tím ji dopáliš. Počkej, já ti ji naženu."

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 14. července 1911. Číslo 28.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

KAREL NOVÝ:

SETKÁNÍ.

Ve starém parku rozkvetlé
se smějí akáty.
Mží. My svítilen ve světle
jdem spolu. Já a ty.
Tak jsme se náhle nalezli,
podivní motýli —
Proč je tvůj úsměv tolik mdlý?
Čím rty se znavily?

Drobný hlas, tichý, plačtivý
se náhle zpovídal . . .
Život má zrádné zálivy,
záludné klíny skal!
K hvězdám ses chtěla rozlétnout,
v nejkrasší světa dál?
Osud tě zaklel v shnilý kout,
v špínu a hnus a kal.

Drobounce, tiše, tiše mží . . .
Nějaký mrtvý sen
divoce hlavou naráží
v kalná skla svítilen.
Drobounce, tiše, tiše mží
v rozkvetlé akáty . . .
Dávám ti srdce do dlaní,
ty — příliš lidská ty!

*

* * *

neska svých milců Musy neživí.
ásníkům národ neuplétá věnce.
vacáté století, věk příliš střízlivý,
a krásu, pravdu platí tuze tence.

ož všeho chop se, synu rozmilý,
ož ve všem možném štěstí svoje hledej,
en k tomu, by se tvoje nervy ztrávily
kládáním veršů, ničím svést se nedej!

ohleď jen, (nemožno bez slzy lítosti!)
olik že běhá s věčným smutkem v zraku
irokým světem zlomených těch bytostí,
odobných bouří rozbitému vraku.

Bez krbů, bez matek a milenek,
mravy a zákony, kast cnostmi vykopnuti,
předčasně dožívají smutek svůj a vztek,
úděsné sklamání ve prósy procitnutí. —

Lyrika dneska chleba nedává.
Pokrčí nosem ctný pan nakladatel:
Číst verše dnes — toť hlupců zábava . . .
Račte je vydat nákladem svých přátel!

*

ZÁPAD.

Jdu z vonných lesů jarním sněním rozžhaven
a slunce jasem, země vůní nassát,
jdu šedým prachem silnice . . . Již zrudnul den,
modř večera se měkkou vlnou počla střásat,
jak pohádkový sen . . .

Posvátně v nitru je — stříbrné lilie květ
o věčném smíru srdcí všech tam pěje.
I pole zpívá tím, pták, jenž už k hnízdu slét',
tah vánku, jenž se jemně křovinami leje . . .
Nejkrasší písní chví se celý svět — —

Tlum dělníků v záhybu zvířil náhle prach,
tak temně duní hrubé kroky jejich,
jak jdou kol mlčky shrbeni v svých
myšlenkách.
Točím se po nich — a hle, těžkých ve šlépějích
zřím čerstvou krůpěj rudou, divný nach!

Proč jedni syti zlatem, druzí kamením,
proč jedni žijí v blahu — aby druzí mřeli? . . .
Šel tudy bratr můj s životem zraněným,
šlo bratrů tisíc, ránu v prsou měli,
a já chtěl zpívat světa smíření.

A teď tu stojím bezradně, jak kdos by šleh'
mě přes tváře, kdo mráz jen v sobě choval,
kdo věky hlad a žízeň sytil v plamenech —
To v středu cesty života mě náhle oválu
lhostejný smrti dech . . .

—=o=—

KAREL SCHÖNHERR

ŠNAUCL.

U lesíka v dolíku je louže; kdo chce nadsazovat, může ji jako její majitel říkati třeba lesní jezírko.

Tam u louže za hustou olšinou zabil předevčírem potulný kramář svého psíka. Ještě dnes je celá vesnice pobouřena proti surovému kramáři. Ale kdo pak si vymyslil lživou průpověď: „Dá-li pan bůh kravičku, dá také travičku?“

Kdosi těšil jí chuďáka, který měl světnici plnou dětí. Odpověděl mu s hlubokým povzdechem:

Ó, ano, to je všecko krásné! Ale moje děti, bohužel, trávu nejedí.“

V lesíku, kde stojí vozík, — považte — není ani hrstky trávy, tak jsou polé i luka vyklizena. Děti kramářovy by ji byly možná jedly, neboť byly hlaďovy jako vlci. Z pod zamazané plachty vozu vykukovalo pět rozcuchaných hlaviček a křičely jako hladoví krkavci:

„Táto . . . ó mámo . . . ó . . . vařte . . . topte . . . pečte . . . jíst . . . jíst . . .“

Nejmenší bělovlasý Bělohlávek křičel nejvíc. Křičel tak, že i Šnaucl, který tři kroky od vozíka leží a bedlivě hlídá, udiveně se ohlíží. I jemu kručí v psím žaludku. Kdyby měl každý takhle křičet!

Máma sedí před károu na zemi, objímá zdvižená kolena a jako dravý pták slídí po krajině po potravě; kolem a kolem nikde nic; žádné brambory v brázdách, ani stébla kukuřice nikde nezapomněli sedláci ve žních. Neboť je hladový rok a nutno znát lakomé sedláky.

Táta zahání rozcuchané křiklouny holí pod plachtu:

„A ty, Bělohlávku . . . . už ani muk!“

Na chvilku zalezou děti do slámy a šeptají si:

„Copak táta, ten má samovar . . . honem navaří!“

Táta se jen staví tak nemilosrdným. Také by jim raději dal najíst.

„Ale kde nic není, . . . vařte a pečte!“

Slídí bystře do polí po nejstarším klukovi, jehož vyslal na žebrotu a na krádež. Každou chvilku se může vrátit a přijde jistě s plnými kapsami. Neboť pro Lixilexa není zámků ani závor; proleze i sklepním okénkem. Mladý Lixilex umí již mistrovsky krást.

Netrvá ani, co by se otčenáš pomodlil, a rozcuchané hlavy opět vykukují z pod plachty; nejprvé nesměle bělovlasá hlava Bělohlávkova; potom ostatní po řadě . . . jeden . . . dva . . . tři . . . čtyři.

„Táto . . . ó . . . mámo . . . ó kdypak už budete vařit!“

Táta sahá opět po „samovaru“ a v mžiku mizejí hlavičky. Máma slídí jako dravý pták po potravě. Kolem do kola nikde nic.

„Potom vařte a pečte!“

Z polí přichází Lixilex. Jako na zavolanou.

„Děti, Lixilex jde! Nese jídlo . . . Plné kapsy!“ volá máma.

Chumáč dětí se převrací, až se kára otřásá; křičí a krákorají jako mláďata krkavčí.

Táta si bystře prohlíží blížícího se Lexu. Zkoumavé oči měří vyhublého hocha od hlavy k patě; potom zachmuří čelo; neboť nikde nejeví kapsy Lixilexovy vydutinu, pod kterou by mohl tušiti kořist. Pro tohle má kramář dobré oči. Mladík nespěchá, ať si děti křičí a natahují z káry krky, jak chtějí.

„Lixilexi! poběž . . . poběž honem! Copak‘s dostal? Brambory . . . a chleba . . . a slaninu?“

„Houby!“ křičí na ně hoch. „A na záda bití jako máku.“ A vysvětluje otci:

— V okénku do sklepa u sedláka jsem uvázl, ti mi dali, starý i stará! Ti mi dali!“ A hladí si bolavá záda.

Teď ho mlátí otec. Rozezlené děti hrozí z pod plachty Lexovi pěstěmi a popouzejí otce:

„Táto! Jen víc . . . samovarem!“

Malý Bělohlávek hodil po hochovi starou pokličkou. Ale ten se nedívá na život těžkomyslně. Vyplazuje jazyk, směje se ranám a raduje se jako sněhulák, že Bělohlávkova střela se chybila cíle.

„Vlez mi na záda, Bělohlávku!“

Máma slídí jako dravý pták po krajině, hledajíc potravu. Kol do dola nikde nic.

Potom vařte a pečte!

Oči jí najednou utkvěly na hlídajícím Šnauclovi; zaleskly se chtivě jako oči jestřabí. Kramář si pak jich povšiml. Dívá se na mámu chvíli s úžasem. Poděšeně. Potom praví výhrůžně a pomalu:

„Ty stará! Drž své oči na uzdě!“

Jeho pohled se jiskří jako obnažený meč. Máma se jenom trošku na Šnaucla zadívala. Ale kramář byl úplně přiveden z míry. Opravdová úzkost se ho zmocnila.

„Vzhůru, stará! Do vsi! My dva . . . ty a já! A potkáme-li pekaře, vytrhnu mu košík . . . a nebude-li nikde otevřeno okénko do sklepa . . . proraz'm lebkou ve zdi díru!“

„A Šnaucl zatím tady u káry pohlídá . . . viď Šnauclíčku, než se vrátíme . . .“ a hladí psíka a čechrá mu huňatou srst a laská ho jako dosud nikdy. Nescházelo mnoho a drsnému kramáři by se byly oči zalily slzami.

Šnaucl vrtí ocáskem a dívá se chytrýma, černýma, modravě se lesknoucíma očima vyčítavě na pána, jakoby chtěl říci:

„Copak jsem vždycky nehlídal . . . To bych si vyprosil!“

Hrabou se spolu do vsi . . . ona i on; všude je ticho. Vlhké podzimní mlhy se plíží ulicí. Tápou dům od domu, dvéře od dvéří. Nikdo neotevřel. Sedláci leželi už v peřinách, anebo za pecí. Ano, když se chýlí k zimě, sedláci zleniví jako jezevci. A kde se otevřelo okno a uviděli kramáře s kramářkou, řekli:

„Kliďte se! Zlodějům ničeho nedáváme!“

A báe, okno se opět zavřelo. Žádného pekaře nepotkali, žádné okénko do sklepa nebylo otevřeno. A lebkou zeď prorazit se lehko řekne, ale těžko vykoná.

Tedy zase zpět bez jídla, bez potravy. Kramářka nemluví ani slova a věsí hlavu; kramář jde vedle ní v podzimním šeru a naslouchá. Z daleka již slyšeli divoký sbor dětí:

„Táto, ó... mámo... ó, vařte... pečte... jíst!...“

Čím víc se blíží, tím je křik divější. Jenom Šnaucl leží klidně tři kroky před károu a hledí bystře — slídivě do dálky; dobrý věrný hlídač.

Když táta s mámou došli ke káře, zaječel jim na přivítanou zuřivý křik dětí. Máma povídá si jako pro sebe:

„Jaký je Šnaucl tlustý!“

A prohlíží si chtivě psíka.

Tu se kramář rozběsnil. Křičí a zuří, až mu tepny na krku nabíhají jako provázky.

„Tlustý anebo hubený!“

Chopí se hole a mlátí svou starou, až tancuje. A divoce se sápe na děti:

„Ticho...! Anebo vás všecky zabiju!“

Ale děti hned neztichly. Ještě více natahují krky z káry a křičí jako zjevní vzbouřenci:

„Bij!.. Samovarem! Zabij nás! Ušetříš jídlo!“

I klesá kramáři hůl z ruky; posadí se u káry na zemi a počne si hvízdati mezi zuby.

Máma neví, co by si počala; mechanicky počítá rozcuchané hlavy:

„Jeden... dva, tři, čtyři... A kde je pátá? Malý Bělohlávek tu není; nejdivější a nejnepokojnější křikloun. Máma přistupuje ke káře a dívá se pod plachtu. Bělovlásek tu sedí zahrabán ve slámě a hlodá a ssaje... co pak to jenom má?

„Ježíš Marjá! Starou koženou záplatu kouše. Bělohlávek!“

A matčin hlas řeže jako nůž.

Kramář přestává hvízdat; vstává. Zvolna, těžce a nemotorně, jakoby ho země držela. Konečně stojí na nohou. Pečlivě si sfukuje každý prášek s rukávu; každé stéblo trávy obřadně si stírá s kazajky a s kalhot, jako by při jeho roztrhaných hadrech záleželo na stébelku trávy. Ale myslím, že chtěl jen nabýt času.

Konečně, konečně se dává do chůze.

„Šnaucle, pojď!“

Šnaucl sebou trhne; dívá se udiveně na pána. Tohle už nejsou jenom slova; jde o život. Ale Šnaucl vědom své povinnosti vstává, zkoumá bojácně tvář pánovu; plaše se plíží kolem něho a tulí se k mámě; skáče na ni, líže jí ruku, lísá se k ní.

Ale máma praví:

„Jdi, Šnaucle!“

Odstrčí jej a odvrátí se, jakoby chtěla plakat.

Kramář trochu přívětivěji:

„Pojď, Šnauclíčku! Půjdeme do lesíka, zajíček... v lese... zajíček...“

I ty bože spravedlivý! Zajíček! Šnaucl není dnešní. Tohle přec pozná každý pes, že dnes není všecko v pořádku... Ale šel. Jak pak by Šnaucl neposlechl, zavolá-li pán. Pokorně s ocáskem mezi nohy vtaženým cape vedle kramáře; plaše, poděšeně se ohlížeje na zamračeného muže — ale stále těsně jemu po boku.

Za olšemi vedle jezírka — louže kramář se zarazí. Rozhlíží se a oddychuje. Psíček s velikým strachem v očích také zarazil. Vědom své povinnosti. A lísá se jako dosud nikdy. Skáče na pána, vrtí ocáskem, lichotí se a tulí se k němu, líže mu ruce... ještě jednou... a ještě jednou... Jen kdyby mohl pána trochu rozveselit! Psíček s velikým strachem v očích provozuje všecky nejzábavnější kousky, jež umí; jindy se jim pán vždycky usmíval. Ale dnes je už všecko marné. Kramář se mračí jako mračna před bouřkou.

Až k jezírku — louži proniká skřehot hladových krkavčat:

„Táto... mámo...“

Uchopí kuchyňský nůž.

Šnaucl stáhne ocas mezi nohy, natáhne se na zemi; zas vyskočí, kňučí, chce utéci a přece zůstává. Jak pak by Šnaucl utekl od pána! Ne. Zůstane i kdyby z toho měl smrt.

I praví kramář, těžce oddychuje:

„Šnaucle! Není vyhnutí! Bělohlávek ohryzuje starou koženou záplatu!“

A bodne psíka nožem. Psík padá a ještě vrtí ocáskem.

Když mu krev začala prýštit, jakoby se mu ulehčilo.

Kramář toho nemůže snésti. Utíká kousek do březového lesíku a dá se do pláče, až se stromy i keře třesou. Přeje si, aby celé lidské pokolení mělo jediný krk a ten aby se mu dostal pod nůž.

Když se po chvilce opět vrátil, Šnaucl ležel klidně, hlavu měl trochu nakloněnou na stranu. Tak tu ležel a byl mrtev. Nuže, tedy ano! Není-li vyhnutí!

Když se táta vrátil, děti se zaradovaly. Táta přinesl zajíčka pěkného, vypaseného — docela po myslivecku. Šnaucl prý ho vyslídil a Šnaucl přijde brzy taky; ještě si trošku po lese honí; jen tak pro radost!

„Šnauclíček vyslídil zajíčka... Šnauclíček!“ pláče a směje se Bělohlávek.

Brzy před károu vesele zaplápolá oheň. Svítí do lesíka jako slavnostní ohně do zamlžené podzimní noci... Děti tančí kolem pánve, na níž se peče „zajíček“ — výskají a potřásají rozcuchanými hlavami. Ovšem, máme-li zajíčka... ten se brzy uvaří a upeče.

Táta sedí stranou. Oči mu plápolají.

Máma po chvilkách zvedá pokličku s pánve, obrací pečeni a utírá si mezi tím oči, neboť roztopila oheň zeleným roštím a to tolik kouří. Pleská děti vařečkou přes prsty; neboť ti divoši se nemohou jídla dočkat. Chtěly by vytáhnout zajíčka polosyrového z pánve.

Máma se na ně dívá a tiše naříká:

„A tak pěkně dával pracičku... a hlídal... Ve dne v noci tři kroky před károu. A utírá si honem oči, neboť večerní větřík foukl jí dým z uhasínajícího ohně přímo do obličeje.

Táta sedí opodál.

Děti obírají každou kůstku tak čistě, až se leskne jako slonovina; jenom Bělohlávek nechává kousíček masa na poslední kůstce... Malé, malounké soustečko schovává Šnauclovi. Vždyť Šnaucl byl takový hodný a vyslidil zajíčka! Bělohlávek stává od jídla, tlustýma, měkkounkýma ručkama sbírá všecky kostečky a zve a volá do lesa:

„Šnauclíčku... Šnauclíčku!... Tak, teď tu není, když bych mu dal kostečky. Šnaucle! Šnauclíčku!...

Ale tu se táta rozvzteklí:

„Marš do slámy! A už ani muk! Nebo vás všecky zabiju!"

Děti se polekaly a zalezly jedno po druhém na káru, za nimi oba staří. Brzy také usnuli.

Ať si lékaři říkají, co chtí, s plným žaludkem se přece spí lépe.

Táta měl neklidnou noc. Ospalý stále vstával ze slámy. Slyšel ve snu štěkat Šnaucla.

„Co jen dnes dělá!... bručel v polosnu a v polobdění a vystrčil hlavu z pod plachty.

„Pst!... Šnaucle!... Ticho!"

Až ho ovanul noční studený vzduch a nadobro ho probudil. Tu se vzpamatoval:

„Ach, ovšem! Ten už štěkat nebude!"

A s hrozným zaklením se zase převalil.

A byla to dlouhá noc

—=o=—

HANA RYCHTÁŘOVÁ:

HRDÁ SRDCE.

VIII.

Přednáška byla o sv. Štěpánu a na Nový rok poprvé hrála kočující divadelní společnost, která se na čas v Horečkách usadila, Šimáčkův J i n ý v z d u c h.

Hana jako obyčejně oblečená v bílou anglickou halenku a v černou, prostou sukni, napiatě sledovala hru. Náhle postřehla, jak Prokop na jevišti hraje vlastně jen pro ni, jak neúnavně vyhledává její pohled. Když se dívka zbystřeně rozhlédla, není-li hlídána, setkala se s rozhněvanýma, blýskajícíma očima lékaře Jiřky. On si všiml, a jako detektiv číhal na Hanu, zuře při pouhém pomyšlení, že by s hercem koketovala. Jeho hezký, červenobílý obličej křivil se vztekem.

Rozuměla mu, ale nedovedla jako jindy zakrýti svého nitra. Zápalná jiskra padla v její srdce, a Hana nepřipravená, udivená, marně dusila požár. Vášeň se vzpouzela a vyšlehávajíc i z pod schýlených řas sdílela se Jiřkovi i Prokopovi. Studentka neodvážila se ohlédnouti, obávajíc se nejvíce tety Anny. Raději by se propadla než setkati se s jejíma vše chápajícíma očima, jejich ironické záślehy tak dobře znala. Uznamenala pojednou, že jí něco schází a uvědomila si, že poprvně neoblévá ji fluidum Gollovy bytosti a že zcela zapomněla na jeho přítomnost.

Její srdce zatopilo se tesknotou a pokorně, jako by ho za něco odprošovala, zadívala se na Golla. Seděl duchem nepřítomen, vhroužen v sebe; oči měl pohaslé, pleť sesivělou a i bílé nitky ve vlasech byly dnes nápadnější. Byl zase tak docela jiný, než jej dosud znala, že si Hana v podivu kladla otázku, kterému z těchto naprosto se různících Gollů má věřiti, poněvadž i ten, kterého ve svém srdci nosila, byl jiný.

Připadal jí velmi sestaralý, i na svých osmatřicet let. Žil už mnoho a Haně bylo nyní lhostejno, jak žil; záleželo jí jen na přítomnosti, na tom, jakým je dnes člověkem, jak rádlo života zkypřilo jeho duši. „Vždyť může člověk projíti největší špínou, aniž by na něm ulpěla," myslila si v jasném uvědomění plně probuzené, hluboké lásky.

Přála si, aby se ohlédl, toužila setkati se s pohledem jeho černých očí a říkala si v hlubinách: „Miluji, miluji tě, Otakare." Zároveň rval ji takový divý bol, že se dusila niterným pláčem; už, už se zvedala, poněvadž byl ji nesnesitelný pobyt v místnosti přeplněné cizími, nesúčastněnými lidmi. Se zavřenýma očima blouznila o širokých polích, kde by samojediná kráčela dalekým bílým krajem. Jen někde v rozlehlých pláních mohlo se jí uleviti, tam, kde by cítila dech Věčnosti při svitu hvězd.

Uvolnilo se jí a vkládajíc celou duši do svého zraku, upřela oči na Golla. Neohlédl se, jemná vlákna, jimiž byli od prvního setkání opředeni, byla přervána.

Po divadle sešla se menší společnost. Byly přítomny slečny Sezimovy, ředitel se svojí nevěstou, doktor Jiřka, poštmistrovic, učitel Ponocný se ženou a jiní. U sousedního stolu zasedli přespolní hosté, kteří užili sanice a přijeli do divadla. Zastoupena byla hlavně rožánecká tkalcovna a i z Chrastounova mnozí dojeli. Goll je uvítal velmi zdvořile, hlavně dámám složil mnoho poklon — ale jakmile si je odříkal, vrátil se k své společnosti, s níž se bavil okázale hlučně, skoro provokativně upozorňuje na svoje češství, zněmčilé, jen německy mluvící hosty.

Haně se znechucovalo jeho nápadné chování a přímo se za něho styděla; styděla se však i za sebe, že se jí ještě před chvíli tolik líbil. Připadal jí povrchním, pyšným mluvkou,

jejž si ve své naivnosti idealisovala. Bystře jej pozorovala i slečnu Steinerovou, která v bílé hedvábné robě kypěla zdravím a krásou. Líbila se a prostoduše se z toho radovala. Vyprávěla o pensionátě, v něž byla na vychování, směšné a všem historkám z pensionátů podobné příběhy a často s rozkoší zavolala přes stůl: „Ty víš, Otakare.“ „Poslechni, Otto!“ „Pamatuješ se Ottone?“

Doktor Jiřka si přitáhl židli těsně k Haně. Prohlížel Zlatou Prahu a často upozorňoval sousedku buď na vyobrazení, nebo na autora, konečně na grafologické odpovědi. Předával jí pokaždé desky, při čemž se vždycky dotekl její ruky.

Hana nutila se do hněvu, do ošklivosti, ale neubránila se, aby jí při každém dotyku neproběhl elektrický zážeh a všecka se nezachvěla. Ošklivosti necítila, naopak, dotyky Jiřkovy ruky byly jí příjemné.

Rozpoznávala však dobře, že činí něco, co jí bude doma velmi mrzeti a v duchu si opakovala: „Jsem pošpiněna, zneuctěna.“ Byla by se nejraději skryla pod zemí a ač trpěla nesnesitelně, přece smála se vesele a modré oči smyslně zářily pod čelem zastíněným rusými vlasy.

„Řítím se dolů, dolů“, přiznávala si v myšlenkách — a prudce vyskočivši odtrhla se od Jiřky. „Teto, prosím tě, připevni mi límeček, knoflíček se mně vypial,“ požádala úsměvně. Když Aniny hebké, teplé ruce zašimraly jí na krku, sotva že se pláče zdržela; stejně jako dítě, jemuž ukřivdili, rozlítostní se teprve pod matčiným konejšivým laskáním. Zůstala už u Anny a hned oddychovala volněji, jsouc zbavena ošklivé můry probouzející se smyslnosti.

Goll obklopen jsa pány vykládal se sebevědomím muže, jehož energie ničemu neustoupí, o nových velikých odbytištích pro továrnu, o rozmnožení dělnictva, o přístavbách nových dílen i dělnických domků. Naslouchali mu uctivě i s obdivem, poněvadž bylo dobře známo, že Goll je velmi oblíben u majitele závodů, Němce, který jej pověřil neomezenou mocí pro horečský majetek. Vědělo se také, že nabízel mu společenství, aby si udržel odborníka tak vynikajícího. Goll však toužil po Praze a proto vyčkával s přijetím nabídky.

Bylo Gollovou zásluhou, že většina zaměstnaných, dělnictva i úřednictva, byli Češi. V tkalcovně vládla železná kázeň, ale za Golla nedošlo ke stávkám, které tak často vypukaly v tomto kraji převahou textilní. Ani při všeobecné loňské stávce horečská tkalcovna se nepřipojila. Dělnictvo nejen že bylo slušně placeno, mělo i pěkné zdravé byty v rozsáhlé kolonii domků, z nichž ke každému patřila zahrádka. Nebylo vzácností, že v továrně pracovala celá rodina, poněvadž nejmenší drobotinu matky odnesly do jeslí, nebo do mateřské školky, při tkalcově zařízené. I veliký park s hřištěm byl určen dělnictvu k užívání. V konsumu, jejž si dělníci sami spravovali, bylo poměrně lacino ke koupi všechno zboží koloniální, vařiva, ba i látky. Goll pomýšlel také na společnou kuchyň, která by zároveň byla kuchařskou školou pro mladé dělnice.

A přece dělníci neměli ředitele zvláště rádi. Uznávali, že je jim pod ním dobře, ovšem konají-li řádně své povinnosti; jinak nebylo s Gollem řeči. Avšak srdce lidská jsou na lásku nesmírně citlivým aneroidem.

Zvláště prostý člověk vycítí na dálku, má-li jej pán opravdu rád, nebo jestli se tak jen tváří.

Goll, pravda, nikdy svým lidem lásky nevyznával, k takové lži se nesnížil, ale jeho srdce bylo studené a pečoval-li o dělníky, činil tak jednak ze samolibosti, věda, že si to může on jediný dovoliti, poněvadž byl pro pána skutečně nenahraditelný, jednak jsa dobrým obchodníkem, vypočítal si hravě, jak nabýti i udržeti nejlepší síly. Kalkuloval více než dobře. Hana v prudké touze po očistě zadívala se na Golla, který si jí dosud nevšímal více, než vyžadovala zdvořilost. Také když si usedla vedle Anny, nezavadil o ní pohledem, a přece dívku prolnulo bývalé kouzlo a zase usídlil se jí v mozku dojem, že mluví jen k ní. Vysmívala se sama sobě, říkala si: „Domýšlivá, domýšlivá! Co si myslíš? Vždyť tě ani nevidí, vždyť se na tebe nepodívá, ani k tobě nepromluví.“

Ještě nedomyslila, když Goll ufal svoje vypravování, a jakoby vedle proudu řeči, který vedl s pány, v duši snoval jiné myšlenky, obrátil se na Hanu: „Slečno Sezimová, znáte Marholmovou?“

Trhla sebou jako při zlém přistižena, a odpovídala hledíc mu hluboko do očí: „Myslíte Knihu žen? Ano, proč?“

„Chtěl jsem vám ji nabídnouti,“ řekl lhostejně a oči jeho byly zase zasloněny.

Doktor Jiřka odcházel nejdříve a loučil se se všemi podáním ruky jen proto, aby i Haně mohl ruku podati. Stiskl jí pravici tak mocně, že zbledla bolestí, ale jinak se neprozradila.

„Proč už odcházíte?“ ptala se slečna Anna. Hana vrhla po ní podezíravým zpytavým pohledem, ale teta zdála se zcela nevšímavou. Neteř však nepropouštěla jí z podezření, že prohlédla ji i doktora Jiřku.

„Jsem znechucen, doma mi bude lépe,“ odpovídal lékař úmyslně, ale Hana pohlížela k němu tak nechápavě, jako by měla před se-

bou zeď. Jiřka zuřil a zardělá mladistvá, zženštilá tvář i sivé oči věrně zrcadlily bolest vášnivé, trpící duše.

Slečny Sezimovy vyšly společně s Gollem, jenž doprovázel svoji nevěstu. Při loučení zdálo se Haně, že jí Goll jemně stiskl ruku a že i jeho „Dobrou noc!" bylo vroucnější. Nevěřila si však, neklame-li se.

(Pokračování.)

—o—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

Tak mijel čas a mnoho věcí s ním —
a nový nové věci přinášel.
I tvářnost gymnasia počala
se měnit zvolna. Starý ředitel
dal s bohem škole, na niž zšedivěl,
a na procházkách v parku rozmnožil
kruh pensistů, jimž práce po letech
se znova otevíral volný svět,
jež všecko bavilo: i trávy stvol,
i květina i býlí, strom i keř,
i motýl, pták, i změna počasí,
i drobné příhody a noviny,
i jmenování, změny v úřadech,
i hospodářství obecní, i sněm —
a nejvíc vzpomínání zašlých let,
jež pavučina jemná, stříbrná
jim opřádala měkce víc a víc.
A starý katecheta Moravan
si jiný odpočinek vyvolil:
kde příroda již kouzlem nevábí,
kde nemi příhod dobrých ani zlých,
kde není ani noci, ani dní,
kde není života ni vzpomínek.

A přišli jiní: nový ředitel,
dob nových starý, suchý byrokrat,
sám ztělesněný školní katalog,
vše jemuž bylo hříchem, přestupkem,
co nebylo lze vtěsnat do rubrik
I katecheta nový nastoupil,
kde bodrý Hanák místo zůstavil:
muž mladý drobných, krtčích očiček
a věru skoro krtčí tváře též —
špičatý nosík, brada špičatá
se věru zdály býti stvořeny,
by mravem krtčím ryly pod zemí.
A tělo suché, hbitě ohebné,
jež jak by rukou ani nemělo
(neb schovával je páter v rukávech,
jak ženy v rukávníku před zimou),
zas hadí havěť připomínalo
a její sotva slyšné plazení.
Když Prokop s jeho pohledem se střet,
hned známý oheň vstříc mu zaplanul,
zlověstný plápol, jímž plá nenávist,
vša'k jenž se umí změnit v chvíli té
a sladkým zahořeti přísvitem.
Jen okamžení Prokop vzpomínal,
když pohled ten mu poprv šlehl vstříc;
a když se úsměv sladký rozstřel
kol drobných úst, jež skrýval krtčí nos,
a v jeho ruce ruka studená
když octla se, jak jedovaný plaz
by dotkl se ho — projela mu hned
jak zablesknutí hlavou myšlenka:
ach, toť můj Páleč z theologie!

A nový katecheta, páter Král,
též poznal Prokopa, když uprostřed
jej sboru uviděl; však líbezně
jen usmál se, řek' frázi obvyklou
a slůvkem ani nedal na jevo,
že druha bývalého poznává,
jejž kdysi zradil z lačné žádosti.
Jen zásvit oka o tom pověděl,
jenž vyšlehl jak z temných mraků blesk,
však v chvíli té byl ztlumen mistrně
barevným sklíčkem hladké konvence.

Až později, když spolu náhodou
se ve sborovně sami setkali,
vzal na se pravou svoji podobu,
slaďounký úsměv jeho vystydl,
zpod obočí, jež skoro dotkla se,
nenávistivý plamen vyšlehl
a hlas, jenž sklesl na bod mrazu až,
zlověstně tak se ozval k Rybáři:
„Ty neklameš se, že tě neznám snad —
a jistě také snadno pochopíš,
že nesetkali jsme se náhodou.
Já proto přišel na uprázdněné
jsem místo, ty žes počal překážet
nám v díle. Žel, že příliš slabý byl
můj předchůdce, že pole ponechal
tvé zhoubné činnosti a mnoho zla
že dovedl jsi nám již způsobit.
Teď jsem zde já a nejprv po dobrém
tě vyzývám: jdi, ustup s cesty nám —
a zůstaneš-li, potom běda ti.
Já všude budu s tebou jako stín,
já budu s tebou jako kletba tvá,
až na tvou šíji nohu postavím —
nuž, rozmysli se: sám buď odejdi,
anebo padneš mojí obětí."

„Znám, znám tě," řekl Prokop, „dobře vím,
že boj's mi přinesl, ne bratrství —
však neustoupím, stojím, kde jsem stál:
ty ukaž, co tvá zloba dovede."

A vyšel pobouřen. Mrak na něj pad
a slunce radosti mu zastínil.
Ó, věděl dobře, že mu nekyne
již působení klidné, radostné,
že nastává mu neustálý boj,
jenž bude síly jeho sžírati,
až jeden ze soupeřů podlehne.

Kdo? — nebyl v pochybnosti v chvíli té,
a v duši jeho padla malomoc.
Proč mařit síly svoje nadarmo,
proč o klid duše připravovat se,
když na vítězství není naděje?
Snad lépe bylo by hned ustoupit,
vzdát boje se a jinde zakotvit? . . .
Však rychle zavrhl tu myšlenku
a v duši své se za ni zastyděl.
Ne, nesluší se pole opouštět:
buď padnout na něm, neb je ovládnout.
On padne snad, však přece vytrvá. —

A za krátko již ránu ucítil,
ne přímo mířenou, však bolestnou.
Měl hrstku žáků, hochů nadějných,
jež blíže ještě k sobě připoutal,
než ostatní jich druhy. V přírodu
je zvával spolu k volným rozmluvám,
knihovny otvíral jim poklady,
jež za léta si pilně nastřádal,
a šířil obzor jejich mladistvý
dál, nežli možno bylo ve škole,
vzlet jejich posiloval bujarý
a směr mu dával svého nadšení.
To byly chvíle zvláště radostné,
když cítil těchto hochů přítulnost,
když zřel jich oči mladé vznícené,
jak lačně lpěly jeho na ústech,
když slyšel jejich bystré otázky
a odvážlivé, přímé úsudky,
v nichž slyšel ohlas svého volání
a viděl vzcházet svoje osení.
Ty všecky zasáh katecheta Král,
že neprospěli v svaté nauce.
Jich Prokop ujal se a jiní s ním —
však marně: katecheta setrval,
prý s bolestí, však nelze ustoupit,
kde o svatou jde, nejsvětější věc.
„A hlavně o mstu," Prokop pomyslil
však uznal, že zde nutno ustoupit.
Již studentíkům nebyl Sokratem,
by nebyl jejich zkázy příčinou.

A brzo přišla rána, mířená
již přímo v samu Prokopovu hruď.
List nový ohlásil se. „Vzkříšení"
si jméno mnohoslibné vyvolil
a novému se proudu postavil:
prý třeba záškůdníky odkrývat,
jichž dílo míří k města záhubě.
Prý nijak nejde o osobní boj,
jen o věc, které škodí osoby.
A prvním všeho zlého původcem,
to nutno předem přímo vyznati,
je Prokop Rybář, člověk podvratný,
sám socialist, anarchista snad
a nad vše nepochybně neznaboh.

Že s městem naším dobře nesmýšlí,
ba ani s vlastí celou, drahou nám —
kdo dnes by mohl bráti v pochybnost?
Jen čtěte jeho dítě, „Nový Ruch":
tam uzříte, jak nic mu není vhod,
ni dílo vlastenecké naskrze.
Jen čtěte, co tam hlásá na příklad
jen v čísle posledním: prý zbytečné
jen drahé sokolovny stavíme
a nákladné jen domy národní —
a Němci ať si staví továrny!
Slyšíte, sokolové, vlastenci?
To hlásá vašich synů učitel —
a co jim vštěpuje as ve škole,
kdo, otcové, kdo z vás se po tom ptá? — — —
(Pokračování.)

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

Kapitola VI.

Oheň ve škole.

Dan v rozčilení přeskočil plot, a ostatní za ním jako stádečko ovec i s Jeníkem, který si sedl na zeď a čekal jaká z toho ze všeho bude švanda. Stračka, chudák, nebyla právě v nejveselejší náladě, neboť jí před nedávnem prodali telátko, a ona velice po něm tesknila. Teď byl jí každý člověk nepřítelem (a nemůžeme ji proto kárat). Když náš matador přijel až k ní, zatřepal nad ní kapesníkem, který uvázal na prut. Potřásla hlavou a vydala mrzuté „Búú". Ale Tomášek přiklusal vesele až těsně k ní. Ušák se nevzpouzel, neboť byli se Stračkou dobří přátelé. V tom však dopadla tyčka prudce krávě na hřbet a již také obě zvířata, kráva i oslík, udiveně a polekaně uskočila. Kráva pak natrčila zlostně proti hochům rohy.

„Na ni, hurá, jen na ni, už se vzteká, půjde to s ní kapitálně!" křičel Dan běhaje s jiným klackem v ruce. Jakub a Eda v patách za ním. Kravka pronásledována a švihána se všech stran jala se běhat po louce stále divočeji. Kamkoliv se obrátila, narazila na nějakého hrozného kluka, který řval a hleděl ji citelně zasáhnout. Pro chlapce bylo to vyražením, ale pro zvíře trýzní, a proto vyhazovalo jako zběsilé.

Náhle se Stračka obrátila a hnala tryskem na svého bývalého přítele Ušáka, nejspíše, že jeho chování ji v nejvyšší míře rozčililo. Chudák oslík nemohl se jí rychle vyhnouti a couvl, ale neobratně: zakopl o kámen a svalil se i s jezdcem k zemi, tak že oba i prapor byli v jednom chumli. Kráva udělala přemet přes zeď a divokými skoky cválala pryč po silnici.

„Chytněte ji, zastavte ji, nadskočte jí,

palte, kluci," křičel Dan a letěl za zvířetem jako by mu hlava hořela.

Teď si uvědomil, že Stračka byla páně Bérovým miláčkem, a kdyby se jí něco stalo, věděl, že bude s ním zle. To bylo nějakého lítání, volání, křiku a hulákání, než ji opět chytili! Všecky pruty potratili, Ušák se přímo schvátil v té honbě, každý hoch byl uříčen, znaven, bez dechu. Konečně našli ubohou Stračku v jedné z okolních zahrad, kamž zalezla celá zemdlená od dlouhého běhání. Dan si vypůjčil provaz a vedl ji domů. Za ním šli ostatní hoši, všichni jako zmoklé slepice, neboť kráva byla opravdu zraněna, na jednu nohu kulhala, blátem byla postříkána a spocená.

„No počkej, Dane, teď si to odskáčeš," pravil Tomášek, veda oslíka, který stále odfrkoval.

„Však vy také, vy jste pomáhali."

„Všichni, mimo Jendu," dodal Jakub.

„Jakpak? Vždyť on vše smyslil!" řekl Eda.

„Já? já vám pravě říkal, abyste toho nedělali!" uplakával Jeník, neboť jak pohlédl na ubohou Stračku, zabolelo ho srdce.

„No, starý Bér mne teď asi vyleje, ale ať si", bručel Dan, ale vzdor posledním slovům vyhlížel zasmušile.

„My půjdeme všichni za tebe prosit," řekl Jeník a všichni souhlasili mimo Jedlíka, který se nadál, že trest padne jen na jednu hlavu.

„I nestarejte se o mne, to je má věc," řekl Dan, ale nezapomněl hochům jejich důkazů přátelství, ačkoliv za nějaký čas, když se naskytla příležitost, sváděl jich znovu ke zlému.

Když pan Bér shlédl zvíře a uslyšel celý příběh, neříkal ani slova. Patrně se obával, že by řekl příliš mnoho v prvním návalu hněvu. Krávu uvázali ve stáji a hochy poslali do ložnic až do večeře. Ta chvíle samoty přišla hochům vhod; přemýšleli o trestu, hlavně o tom, který má stihnouti Dana. Ten však zatím vesele — jak se zdálo — pískal nahoře ve svém pokoji, aby si jen nikdo nemyslil, že si věc béře k srdci. Ale když tak čekal na rozhodnutí svého osudu, rostla v něm stále mocněji touha, aby ho ještě v Plumu nechali. Vzpomínal, jaké tu měl dobré bydlo, jak tu byli k němu přívětiví. Jaký je to vše rozdíl proti zacházení, na které byl zvyklý od jiných lidí! Jak mnoho hrubostí a tvrdého zacházení zakusil jinde. A tady? Věděl a cítil, že s ním mají nejlepší úmysly, že mu chtějí pomoci a v hloubi srdce byl jim také vděčen za to, ale ten drsný život, který vedl dříve, nezůstal naň bez účinku, zatvrdil jej. Dan byl lehkomyslný, svéhlavý, tvrdošíjný. Z té duše nenáviděl každičké omezování svobody a proti všemu bojoval jako neskrocený kůň i když věděl, že má někdo oň upřímnou starost, i když temně cítil, že vše jen k jeho dobru se děje. Již napřed se ustanovil v mysli na tom, že nyní odejde, a bude se zase potulovat po městě, jako dříve, jako dělával skoro celé své živobytí. Než vyhlídky tyto byly málo lákavé a hoch se zamračil, stáhl obočí a smutně se rozhlížel po svém úpravném pokojíku. I tvrdší srdce, než bylo páně Bérovo, bylo by se nad ním ustrnulo. Výraz smutku ale ustoupil ihned z hochova obličeje, když uviděl profesora vstupovat do světnice. Pán pravil svým obvyklým, vážným způsobem:

„Vím již o všem, Dane, a přes to, že jsi opět porušil pravidla, chci s tebou učinit ještě jeden pokus — paní Bérové k vůli."

Dan se zarděl radostí až po kořínky vlasů. Neočekával nic podobného. Řekl však pouze:

„Nevěděl jsem, pane, že je nějaké pravidlo proti býčím zápasům."

„Nemohl jsem tušit, že kdy jaké v Plumu budou," odvětil pan Bér skoro se usmívaje, však dodal vážně:

„Naším prvním a hlavním pravidlem jest přívětivost ke každému tvoru v domě. Chceme, aby zde byl každý šťasten. I zvířata aby nás milovala, nám důvěřovala a nám sloužila, jakož i my jim rádi a věrně sloužíme. Často jsem pozoroval, že jsi vlídnější ke zvířatům než ostatní hoši, a moje žena si vážila tohoto rysu ve tvé povaze říkajíc, že prozrazuje dobré srdce. Ale teď jsi nás zklamal, hochu. Bolí nás to, neboť jsme tě chtěli přijmouti mezi nás. Tož co, máme začít znovu? Máme ještě poshovět?"

Danovy oči byly upřeny k zemi a prsty rozpačitě poškubávaly na kousku dřeva, které ořezával, když profesor vstoupil. Na přívětivou pánovu otázku rychle pozvedl oči a řekl uctivěji než až dosud bývalo jeho zvykem: „Ano, prosím."

„Nu, dobrá tedy, nebudeme o tom více mluviti. Zítra ale s námi na procházku nepůjdeš — ani jeden z vás nepůjde — a budete opatrovat ubohou Stračku, dokud se zúplna neuzdraví.

„Vynasnažím se, pane, aby se uzdravila."

(Pokrač.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK' společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 21. července 1911. Číslo 29.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

JOSEF ROSENZWEIG-MOIR:

EPIŠTOLA PŘATELŮM.

Skloněni v sebe pátráte nad srdce hlubinami,
zda jemné zavanutí lásky vlny rozčeří,
zda ticho dusné rozechvěje písně jásot známý,
a jasná hvězda zableskne se v smutku zášeří.

Své naděje jak pavouk svoje nitky rozpínáte
ode dne ke dni a od člověka k člověku,
a nitky marných nadějí se roztrhají zlaté —
a radost života plápolá kdesi v daleku.

Sny vaše k zemi rodné připoutat se nedovedou,
a vaše touhy nemají určitých linií.
Tak jdete světem jak silnicí zaprášenou, šedou,
a život v tisíc chvilek drobných se vám rozbíjí.

Ty chvílky vyssajete a hodíte stranou
— rozměry života se povážlivě ztrácejí —
a chvílky, které vám zbývají, bludičkami vzplanou,
bez masa, bez krve a bez nádherných idejí.

Což nehoří to pro vás také slunce nad krajinou,
což píseň ptáka pro vás všemi tóny nezvučí?
Což květy také pro vás nekvetou a nezahynou,
a neotvírá se vám lesa hebké náručí?

Což všechny krásy, divy světa neplanou vám taky,
nešumí pro vás měkkou hudbou klasy na poli,
což pro vás rudým červánkem nebarví západ mraky,
a klid vám nenese zvon, jenž večerem hlaholí?

Což všechna práce věků netvoří též pro vás, živá,
nehloubá pro vás myslitel a rolník neseje?
Což neotvírá se vám velkolepá perspektiva
silného života, jenž veliký a bohat je?

Zvedněte hlavy. Nezříte, jak svět se k boji řadí,
jak pluky světla zbrojí se k prudkému útoku?
Vzpomeňte, že marně kvete poutané vaše mládí
a že vaše místo je bojovníků po boku!

B. KADEŘÁBKOVÁ:

FILOSOFICKÝ ROZHOVOR O PŮLNOCI.

Moje přítelkyně s protější střechy, kočka číslo druhé (je totiž přítelkyň toho druhu více), žalostně naříká — naříká pro lásku. — Moje zlatá kočičko, pro lásku se tak srdceryvně nesmí naříkat; není ve světě lásky — ani kočičí — ani lidské — jsou jen fikce, a pro jednu jarní fikci chtěla by sis zoufat a snad dokonce vrhnout se v sebevražedném úmyslu se střechy?

Ne — jen ne tragedie — více noblesy a diskretnosti, láska se mnohomluvností profanuje! — Hleď, vezmi si ze mne příklad! I já postonávala jednou jarní fikci, ale snad jsem se již vystonala, aniž kdo tušil. Vidíš, není třeba tolik křiku, aby každý slyšel! Přešlo jako všechno druhé, přebolelo bez nářku, a nevrhla jsem se v zoufalství se své mansardy — a víš, proč jsem tak neučinila? Protože čekám na fikci druhou — letní — a život máme než jeden, tedy není možno jej obětovat každé nahodilé fikci. —

Tož filosofuj, moje kočičko, jako filosofuji já a zanech své zoufalé nyvosti. — Věř, tobě neprospěje, lásky se jí nedovoláš, a mne ruší ze spánku.

Chápu tě, ale nesmíš býti bezohledná. — Dobrou noc, má zlatá, uklidni se a spi sladce!

—=o=—

HANA RYCHTÁŘOVÁ:

HRDÁ SRDCE.

IX.

Hanu mrzelo, že dobráčtí měšťané omlouvali její památné vystoupení mládím, nezkušeností; by dokázala svoji opravdivost, uvolila se pořádati v čítárně pravidelné týdenní rozhovory. Každou neděli odpoledne proslovena byla kratší přednáška jako úvod do debaty. S počátku byly rozhovory už předem připravovány, než se účastníci osmělili, aby sami kladli dotazy, po případě podali i svůj názor o věci.

Hana měla značně starostí i práce se sháněním řečníků a potřebných pomůcek v městě tak malém. Golla nikdy o přednášku nepožáda-

la, ale ráda se s ním radívala o výběru themat a vůbec o směru besed, které pomalu stávaly se zvláště radnici a faře nepohodlnými. Proti řediteli, jejž v pozadí tušili, si však nikdo netroufal.

Když nebylo řečníků, Hana nebo i některý inteligentnější dělník předčítal. Ale jádro besed přesmykávalo se tam, kde je Hana chtěla míti: do volného rozhovoru, který nejčastěji a nejprudčeji zabíhal do náboženství. Čím lépe však se besedy dařily, tím byla Hana nespokojenější, poněvadž ji mrzela prozatímnost práce. Co v Horečkách začala, bylo jen jako mimochodem, při vlastních studiích, které chtěla nejpozději na podzim skončiti. Písemnou státní práci měla už dávno zadanou — šlo jen o ústní zkoušku, při níž chtěla Hana jen projíti, aby mohla jako profesorka začíti s vlastní, pravou prací. Viděla ty hory, které je nutno odstraniti, a věděla, že nezmůže z nich než maličkou hrudku — ale toužila už už začíti.

Ale v nejpilnějším studiu Hana se zamilovala a to, co ještě včera považovala za nutné a krásné, přestalo pojednou pro ni míti cenu.

— — — — — — — — — — — —

Za pruhem zahrad hučela řeka a souběžně s ní běžela dlouhá, rovná cesta, v létě zcela zastíněná akáty. Vedla od veliké továrny do lesů, které tmavě a rozlehlé ležely za městem, obkličujíce s jedné strany daleké louky, v něž zahrady přecházely. Podzimními dešti sytě napojená řeka bystře protínala režné plochy luk a na březích jejích i teď v zimních měsících místy zelenala se vytrvalá, nízká, svěží tráva. Obnažené kořeny pobřežních vrbinatých křovin omotány byly mrtvými sítinami, roštím, suchou travou, kterou drobné prameny kdesi v nedalekých horách nasbíraly.

Vysoký tovární komín chrlil sloupy sazí, které špinily sníh, domy a usazovaly se i na holých stromech, z nichž pak při dešti špinavá voda stékala. Vál-li jižní vítr, bylo slyšeti hukot tkalcovských strojů daleko za městem, až i v lesích.

Hana hned po příjezdu do Horeček oblíbila si rovnou, dlouhou cestu za městem, po níž nikdo nikdy nepřešel. Denně probíhala zahradou a po úzké, dlouhé lávce na ni přecházela. Spěchávala po osamělé cestě za každého počasí, nejraději když vítr skučel a závoje sněhu honil krajem.

Takové procházky byly jí po celodenní duševní práci prostě potřebou životní. Musila se proběhnout, unaviti svaly a proto v lesích cesta necesta prodírala se houštinami, až se pršky sněhu na ni setřásaly, mrtvé jehličí zaplétalo se jí do vlasů a suché větvičky oškubávaly třísně z rudé vlněné její šály.

Po Novém roce se Haniny procházky prodlužovaly, poněvadž na pusté cestě i v mlčelivých lesích mohla zcela oddati se myšlenkám na svoji lásku. Přijímala ji radostně, poněvadž byla životem. Hana zavírala oči, toužíc, aby byla plně podmaněna proudem lásky, ale brzo poznala, že se jí děje jako dovednému veslaři, jenž pluje známými sice místy, ale rozvodněnou řekou. Proud má jej ve své moci, ale veslař věda o každém víru, o každém skalisku, přesně může určovati, jak velké je asi nebezpečí, které mu hrozí, a při plném vědomí na vteřinu si vypočítává, jak brzy vlny jeho lodici zvrátí.

Hana tisíckráte snažila se vysvětliti, proč při prvním setkání zamilovala se do Golla, když zůstala lhostejná ke stům kolegů, mezi nimiž tak mnohému se líbila. Nepovažovala lásku za obsah života, nýbrž byla jí pouze jeho obohacením. Nevyhledávala jí a proto věděla určitě, že nepřišla snad doba, kdy probuzené pohlaví touží po muži, spokojujíc se s kýmkoliv. Mohl to býti pouze Goll, jenž její srdce otevřel.

Každý člověk neviditelným magnetem blíží se svým bližním a zkoumá jejich srdce. Poněvadž není na světě dvou úplně stejných lidí, jsou i všechny magnety rozdílné — a jen málo je těch, které na sebe působí.

Osud leží tedy v každém člověku, jenž si jej i nevědomky tvoří celým životem; přijetím kteréhokoliv dojmu určujeme si svoji budoucí lásku a blížíme se jí. Jednoho dne pak přidán je poslední atom, magnet je dost silný, aby přitáhl, i byl přitažen.

Čím déle však člověk staví na svém magnetu, tím nesnadněji nachází jiný, jenž by mu odpovídal, poněvadž každým dnem života víc a více specialisuje svoji budoucí lásku.

Srdce kulturních lidí nejsou méně vřelá, ale kritičtější a vybíravější a proto štěstí lásky je u nich vzácnější, ale dokonalejší.

Nebyla to tedy, lehkomyslnost, nýbrž důvěra ve vlastní instinkt, který Hanu dosud nikdy nezklamal, když tak prostě, bez uvažování podala se podivné přitažlivosti ředitele Golla. Tolik věřila sama sobě, že nevzbouřilo by se její srdce člověkem povrchním.

Netrápilo ji také, že je Goll zasnouben, nebála se o jeho lásku, bylo tak jednoduché její očekávání: „Nemýlím-li se, jsme-li si blízcí, pak nás nic nemůže rozloučiti, nic se mezi nás vetříti, pak jsme si osudem a on přijde, musí přijíti za mnou, i kdyby tisíc přísah dal jiné. Takovou lásku je možno žíti pouze jednou a ta jako oheň sžehne všechny plevy jakýchkoliv vztahů, i těch, které snad Goll chová ke své nevěstě.“

Hana sice měla svoje city hezky rozpitvány, ale proto přece nebyla muka její tajné lásky o nic menší, než kteréhokoliv prostého děvčete. A kdyby byla stála hlavou v oblacích, milovala, a proto toužila po Gollovi a nemohla nemalovati si, jak se jednou shledají.

Obrazy její byly čisté, klidné. Netoužila po vášnivých objetích, po polibcích a vzdání se. Věděla všechno, ale byla nedotknutou pannou, její pohlaví dosud psalo, a takové dívky nemají vilných snů, těch schopny jsou jen polopanny a ženy probuzené, jež už poznaly vášeň. Křišťálová první láska srdce jako studnu vybírá; ničí a krev vystřebává teprv láska druhá, probuzená.

Ředitele vídala Hana dosti často v čítárně, na ulici, v nedělních besedách i v přípravných schůzích. Pozdravoval ji velmi zdvořile, choval se velmi uctivě, ale černé, hluboké jeho oči nikdy už jí nevyhledávaly tak, jako poprvé.

„Bláhové, bláhové, bláhové srdce," odříkávala Hana hlasitě v rozlehlých polích a větry, které ošlehávaly její tvář a rozhořelé modré oči, letěly dále k městu, k vysoké bílé ohradě kolem továrny.

Jednou v čítárně zastihla Hana ředitele zase na témž místě, kde jej před čtvrt rokem poznala. Stejně jako tehdy zaváhala, má-li si sednouti proti němu, a stejně se rozhodla, nevyhýbati se. Prostě, přátelsky podala mu ruku. Náhodou byla oblečena v tutéž tmavomodrou sametovou blusu s lehkým výstřihem u krku, v tentýž široký černý klobouk, pod nímž tak rozumně hleděly její modré oči. Goll měl tytéž šedé anglické šaty, četl „Národohospodářský Obzor" a Hana „Naši Dobu."

„Všechno jako tehdy," pomyslila si dívčina a jako by chtěli opakovati 18. listopad, pojednou mezi čtením setkaly se jejich zraky v pohledu, který Haně vehnal všechnu krev do tváří.

Slečna Anna zastavila se v čítárně pro neteř. Jak vešla, vysoká, majestátní, v černém volném kostymu, zahalená kožešinou, všichni se po ní ohlédli. Ukláněla se velmi laskavě pozdravujícím čtenářům, Gollovi podala ruku. Usednouc na okamžik, „než Hana dočte", zeptala se jako mimochodem:

„A kdy bude vaše svatba, pane řediteli?"

„Nevím, slečno, snad také někdy," usmál se, a Hana náhle vycítila, jak mezi rozmlouvajícími leží podivné nepřátelství. Pohlíželi si do očí chladně, pronikavě a zdálo se, že tak budou si duše věčně obraceti, oba vyspělí, jemní. Studentka připadala si vedle nich maličká, nepatrná a skoro nehodná i divoké bolesti, kterou v ní Anna vyvolala svojí otázkou.

X.

Hana stála u okna a pohlížela na ulici, kde ležel čerstvý, dosud nešlapaný sníh. Bylo takové bezvětří, že černý prapor na škole visel úplně svisle. Ticho rušil jen hukot tkalcovských strojů v továrně, jejž doprovázelo vzdorné šumění rozhněvané řeky, které zahradili řečiště jezem.

Ve škole četla celá třída monotonně: Na - še má - ma vo - lá Ná - nu, a tak podobně.

Podél farské zahrady valil se farář s oběma bílými buldogy, kteří bystře známkovali sníh malounkými tlapotkami. Drobné dítě batolilo se u plotu, opuštěné starším, o málo větším bratříčkem a sestřičkou, kteří sedíce na bobečku stavěli jakousi ohradu ze sněhu. Buldoci doběhli k dítěti, a očuchali je. Děcko se ani nepohnulo; teprve když psi odběhli, otočilo se nemotorně, jak by se chtělo za nimi rozběhnouti.

Přejely venkovské hrubé sáně, tažené jedním koníkem. Vezly doktora Jiřku k nemocnému někam do Rybářova. Hana snad viděla, snad neviděla, jak se Jiřka ještě u Janáčkových ohlédl po jejích oknech. Myslila na citovou smršť, v jejímž víru už několik týdnů žila, a která vyvála z jejího srdce každou náklonnost, která se nenesla ke Gollovi a z mozku, každou myšlenku, která neměla jeho jména.

Někdo zaklepal.

Hana sebou škubla a srdce jí zděšeně poskočilo. Ne, nemohl to býti on, ale což kdyby přece?

Po novém, důraznějším zaklepání rázně odemkla. Proti ní stál Lamač, herec od kočovné společnosti, který o Novém roce hrál Prokopa.

„Má poklona, slečno. Jdu vás pozvat do divadla, kolega Párek má dnes benefici," mluvil spěšně, v rozpacích, sám udiven svojí smělostí.

„Ale já nechodím do divadla, pane,"

„Vím, že nechodíte, slečno, byla jste jen jednou, poprvé. Nelíbila se vám tehdy hra?" zeptal se impertinentně a Hana dobře věděla, kam bije. Podívala se mu do očí svým známým, nerozumějícím pohledem a odřekla lhostejně.

„Proč by se mi nelíbila? Kus je slušný — a hra ... Nu, proč by se mi to nelíbilo?" pokrčila ještě rameny, „ale jsem velmi zaměstnána."

Měla ruce složené za zády a opírajíc se o veřeje otevřených dveří hleděla na špičku svého střevíčku. Vypadala velmi nenuceně, ač ve skutečnosti číhala po každém hnutí hercově. Byla velmi pozorna a přece i Lamač i vlastní odpovědi byly jí zcela vedlejšími a výstup s hercem jako by se odehrával daleko od ní a

ona jen nezúčastněně přihlížela. Její nervy, celou bytost pronikalo pouze jediné jméno: Goll. Prolnul každou krůpěj krve, usadil se v každičké buňce mozkové, opanoval ji bezpodmínečně. Žila-li, jedla, učila se, činila tak silou setrvačnosti, ale ne ze své vůle. Spala-li, kdož ví, neboť na okamžik Goll nesešel z její mysli.

„Je to takové řemeslo někdy, musí-li člověk hrát — a není-li mu do hry“, promluvil Lamač a Hana zbystřeným pohledem snažila se zjistiti, pokud může věřiti stesku v jeho slovech. Staraly se však o to pořád pouze její oči, srdci málo na Lamači záleželo.

Hleděla naň a oči shledávaly, že je hezký snědý hoch, prostosrdečného, otevřeného pohledu, v šatech už značně opotřebovaných s modrou tečkovanou vlající vázankou. Hrál si nepokojně s divadelními cedulemi a byl poněkud v rozpacích, když si jej Hana prohlížela. Vzchopil se však ihned, jak její pohled sklouzl s něho a těkal po schodech, po okně vedoucím na pavláčku.

„Není možno žít jen svátky,“ odpověděla dívka a v uších měnil se jí hukot továrny v hlahol zvonů: Goll, Goll. Položila ruku na kliku, jakoby už chtěla odejít a pohled modrých očí boudil, zamyšleně po bílé zahradě, po ojiněných stromech, po křoví u řeky a bílé, dlouhé, milované cestě za lávkou. Neušlo jí však, že Lamač neodtrhává zraků od obnaženého hrdla a lehká červeň stoupala jí do lící.

„Tady bydlíte . . . Sama?“ zeptal se a postoupil, aby vešel. Vztáhla ruku na zavřenou půlku dveří a učinivši ze svého ramene přepážku, odvětila volně: „Ne, se slečnou Sezimovou, učitelkou. Je to moje teta. Znáte ji asi, vysoká, krasavice.“

„Vídávám vás spolu denně, slečno,“ přisvědčil s důrazem na slově „denně“ a čekal, že se Hana zeptá, kde je vídá.

„Tázal jsem se jen tak,“ pravil po pomlčce v hovoru, kterou dívka úmyslně nepřerušila: „vím o vás všechno, snad více, než tušíte.“

Nebyla zvědavá.

„Nu, co byste mohl věděti,“ usmála se skoro urážlivě netečně, „jsem Pražka, studuji historii a je mi třiadvacet let. Můj otec byl úředníkem; to jsou všechny mé tajnosti. A je chladno,“ schoulila se zimomřivě.

Lámač chápal, že nemůže dále. Než se nadála, uchopil její ruku s vykasaným rukávem a přissál k ní rty.

Dívala se na jeho kučeravé vlasy a prudká, horká vlna rozpěnila jí krev a nutila ji, aby objala tmavou kadeřavou hlavu a nechala se líbati. Co na to, že se třeba více nesejdou. V srdci však hluboká, vroucí láska připamatovávala: Goll, Goll.

Vytrhla se, skočila do pokoje a prudce přirazila dveře. Zamkla a vrhnuvši se na pohovku, zabořila do ní do krvava zardělý obličej. Otírala ruku od políbení dosud zarůžovělou, ale nemilý pocit sežehnutí nemizel.

(Pokračování.)

—≈o≈—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

Ta rána byla dobře mířena.
Jak kolem úlu podrážděných včel
to zazvučelo po tom úderu:
hle, není vlastenec, hle, rouhá se
myšlence sokolské — co hlásá as
pak s učitelské svoji stolice,
čím otravuje mladý jejich rod?
Tak zvučelo to v starých obměnách,
a Prokop duší příliš citlivou
vše vytušil, ač přímo tváři v tvář
mu nikdo neřek slova výčitky —
však střely mu chladné pohledy,
s nimiž se na ulici setkával,
by seznal, zášti slova hanlivá
že vykonala svoje poslání.

A od té chvíle neměl pokoje:
červ pobouření v duši hlodal mu,
novými stále živen útoky.
Již neměl klidu ve své světničce,
kde bdíval s knihami a svými sny,
již ani Polabiny zádumné
mu tolik nedávaly úkoje,
co jindy v starostech a souženích.
Jen ve třídě, když žáky svoje zřel,
a jejich jasné oči, oddané,
jež jako by mu tiše říkaly:
„My s tebou jsme“ — jen zde klid nacházel.
Však sotva vyšel, veta po klidu.
Jist mohl býti, nedaleko kdes
že uzří drobné oči slídivé
a nastražené ucho knězovo.

I ředitele oči zpytavé
v něm počínaly budit nepokoj.
Že nesklamal se v těchto pohledech,
měl zvědět záhy v chvíli důvěrné.

„Vás, pane, věřte, nerad ztratil bych,“
řek jemu tehdy suchý ředitel —
a v chvíli té se zdálo Prokopu,
že duše v chladné formy zakletá
se z těsných rubrik, řádů, předpisů
ven dobývala na svobodný vzduch.
„Vím, že jste vychovatel nadšený
a zdar že s vaším kráčí zápalem.

A proto jako přítel radím vám:
víc opatrnosti! Vám škola vším
ať jest; co za ni, může zničit vás —
a také ve škole svůj řiďte krok,
by nikdo stínu na vás neshledal..."

„Hle, semináře rektor oživlý,"
si při tom Prokop mimě pomyslil.
„Jak onen tehdy, on též radí mně:
své nitro zapři a buď pokrytcem.
Tak zdá se, že to světa největší
jest moudrost: jinak žít, než káže cit,
než žádá nejvlastnější nitro tvé —
a tím že lepším budeš občanem,
čím lépe přirozenou svoji tvář
dovedeš zakrýti si škraboškou."

Však i ta rada pozdě přišla už.
V čas nenadálý, v dobu nezvyklou
se náhle zjevil z Prahy velký pán:
ne aby zkoumal práce horlivost,
však jako soudce napáchaných vin.

Z nich obžalován Prokop Rybář byl —
a kdo byl tajným jeho žalobcem,
on věděl jasně v první okamžik.
„Ach, dílo krtčí dobře daří se,"
tak v duši své si Rybář pomyslil,
když předložil mu vážný inspektor
vše, z čeho těžkého byl obviněn...
Je tajný evangelík, nepřítel
snah církve, jejíž hlavou věčný Řím,
duch revoluční, nespokojený,
jenž mládež vede směrem podvratným,
vodí ji z ohrad, přesně vytčených
úřady, zřízenými k blahu škol,
a směle otvírá jí oblasti,
v nichž může zbloudit cestou nepravou,
ne k vlastní pouze svojí záhubě,
však ke škodě i „širší otčině".
Tak se zálibou ve svých výkladech
se k dobám naší země navrací,
v nichž vlna reformace vznesla se,
i k dobám, v nichž ta vlna poklesla
a protireformace vzedmutou
a mocnou vlnou byla splavena.
Z těch výkladů by v srdcích mladistvých
snad bludně mohla vzklíčit nenávist
nejenom k církvi, duší pastýřce,
leč také k státu, jehož základy
z těch dob vyrostly, mlhou zhalených.
Kam zavést moh by mládež vznětlivou,
to praví jeho činnost veřejná,
jež hlavním cílem záhy bude mu
a práce školní družkou podřadnou.
To s demokraty tajné bratření,
s pastorem denní schůzky důvěrné,
„Ruch Nový", zhoubný, štvavý list,
jejž do života on jen povolal —
to vše přec velmi jasně povídá,
za jakou hvězdou Rybář zamířil...

Na tyto stesky Rybář obhájce
si vedl, o kterém se domníval,
že nejlépe jej může očistit:
svou práci ve škole a výsledky,
jež odměnily jeho snažení.
Řeč obhájcova byla vydatná.
Rybáři aspoň jasným zdálo se,
že v očích soudcových je očištěn:
vlídně s ním loučil se, když odjížděl,
ba měl i pro něj slova uznání
a jen jej napomínal otcovsky,
tak jako rektor v semináři kdys
a jako před nedávnem ředitel.

Klid zase vešel v duši souženou,
mr Polabin zas byl jí balsámem
a v nerušené práci míjel čas,
že rychle blížily se prázdniny.
Již cítil jejich kouzlo radostné
v nahořklé vůni bílých akátů,
jež měnilo jej znova v studenta;
již křídla chystala se k rozletu —
když náhle byl jak bleskem zasažen:
byl konec práce v městě otcovském
má po prázdninách jinde zakotvit...

To tedy znamenal ten náhlý klid,
jímž vystřídána doba rozruchu:
bylo to utišení před bouří.
Když nejméň nadál se, mrak přiletěl,
blesk vyslal k zemi jeden, jediný,
jím chatku jeho míru zasáhl
a v okamžení na troud sežehl.
Podlehl v boji, když se vítězem
již býti domníval — a ten, jenž zdál
se býti poražen, teď blaženě
a spokojeně moh se usmívat.

(Pokračování.)

—=o=—

DROBNOSTI.

Na Českou Akademii pronesena byla v těchto dnech těžká žaloba. Týkala se Zeyerova fondu. Česká akademie vypadá v tom osvětlení jako okresní neb obecní ústav mladočeský, který si dělá, co chce. Zdá se, že v Akademii není už ani toho mechanického, byť bezduchého pořádku, jaký držel zesnulý president Hlávka. V těchto dnech dostali jsme z Lublaně dopis od spisovatele slovinského: Chudý slovinský student přeložil do slovinštiny Zeyerovy Tři legendy o krucifixu a Dům u tonoucí hvězdy. Našel i nakladatele. Ale nakladatel nechce mu zaplatit honorář, dokud nepředloží od Akademie české autorisaci ku překladu. Dáti právo na překlad není tak obrovská práce, ale slovinský student psal Akademii české už třikráte a nedostal odpovědi. Vždyť Akademie česká má snad i povinnost podporovat překlady z české literatury, zvláště do slovanských jazyků. — Je smutné takovými notickami dávat zprávu o činnosti a nečinnosti Akademie české a přece uznáváme, že chudý slovinský student odpo-

veď dostati měl. Měl chudák jistě nějaké plány s honorářem, snad na prázdninovou cestu, snad na něco naléhavého! —

Šimpanz. Dojemný příběh vypravuje kalendář Simplicissima ze života šimpanze Jussufa, jejž přivezl loni se svým zvěřincem pan Hagenbeck do Gumbbin. Jednoho dne přivedl pan učitel do zvěřince celou školu sousední vesnice. Nestalo se nic zvláštního; dozorci se jen zdálo, že Jussuf nespouští učitele s očí a že jej pozoruje se zvláštním soucitem. Když byl Jussuf příštího dne krmen, požil sotva polovici potravy a větší díl uložil do kouta klece a pečlivě jej přikryl. Tak to dělal každý den při krmení a nikdo nedovedl hádanky rozluštit. Ani majitel ani dozorce nedovedli si vysvětliti chování zvířete. Konečně za týden se jim vyjasnilo. Onen učitel, horlivý přítel zvířat, navštívil opět zvěřinec. Jakmile jej šimpanz spatřil, začal vyrážeti ze sebe podivný nářek, pospíšil k nahromaděným zásobám a podával je hladově vyhlížejícímu paedagogovi. Teprve když učitel všecko snědl, uklidnila se dobromyslná opice a přestala naříkat. Takovou měrou vzbudilo její soucit vzezření pruského vesnického učitele. Pruského! O českém se v Simplicissimu arci nepíše.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová

(Pokračování.)

„Tak a teď jdi dolu k večeři. Snaž se jak nejlíp dovedeš, hochu, ne k vůli nám, ale k vuli sobe." Potom podal tatíček Danovi ruku. a hoch šel. Byl zkrocen a skrušen laskavosti a dobrotou více, nežli kdyby mu byli „dobře vyšlehali" jak kuchařka důtklivě radila. Dan se na chvilku polepšil.

Ale dlouho nevydržel dělat dobrotou, nebyť tomu zvyklý a zabřeď brzy opět do svých svévolných kolejí.

Jednoho dne bylo panu Bérovi odejeti za obchodními záležitostmi. Hoši neměli tedy školu! Byli rádi: hráli si vesele až do soumraku, načež skoro všichni vlezli do postelí a za chvíli spali jako sysli.

Ale Dan měl v hlavě plán, a když byl s Natem sám, počal mu ho vysvětlovat.

„Koukej!" pravil a vytáhl z podpostele lahev, doutník a balíček karet: „Teď si udělá me švandu! Poveselíme se jako s chlapy ve městě, víš? Tady máme pivo, starý hlídač na stanici mi ho dal, a doutník též, však to pak můžeš zaplatit, Nate. Ty nebo Tomek však beztak máte hromadu peněz a já nemám ani vindry. Musím ho taky zavolat — ne, počkej, jdi raději ty, oni si tě nevšimnou."

„Ale poslouchej, oni se budou zlobit na nás, uvidíš," začal Nat.

„'Šak se to nikdo nedozví; starý je pryč a paní má starost o Tedouška. Ani se od něho nehýbá, dostává prý záškrt či co. Však dlouho nebudeme vzhůru a rámus také nebudeme dělat, tož co?"

„Ale Asia pozná ráno, že jsme spálili mnoho petroleje!"

„Ne, nepozná, na to jsem si zaopatřil temnou svítilnu, ta jen bliká, a můžeme ji hned sfouknout, kdyby někdo šel," řekl Dan.

Tohle Natovi dodalo, protože měl tajuplné věci rád. Už se hnul, aby šel pro Tomka, ale náhle se vrátil a povídá:

„Ale Jeníka přece také pozveme, co?"

„Ani pomyšlení. Co s takovým fláterem? Bude darmo kroutit očima a kázat. Však on už beztoho spí, zakývej na Tomka a táhni zpět."

Nat šel a za chvilku se vrátil s Tomáškem, sic jen polooblečeným a rozespalým, ale nicméně připraveným ke každému šelmovství.

„Buďte ticho, a já vám ukáži jednu móc krásnou hru. Říká se jí „očko", pravil Dan, když všichni tři rebelové zasedli okolo stolu, na kterém byla lahev, doutníky a karty.

„Nejdříve se všichni napijme, pak si podáme kraťáka kolem a dáme se do hraní. Tak to dělávají chlapi. Kapitální zábava, uvidíte."

Pivo tedy kolovalo a všichni si libovali. Mlaskali rtoma a usmívali se, ačkoliv Nat ani Tomek oň jindy nestáli, říkajíce, že je hořké.

A „kraťák" byl ještě horší! Ale z hochů žádný ani necekl. Hulil a hulil, až se zakuckal a žaludek se mu počal zdvihat. Tu podal obyčejně kraťáka sousedovi. Dan byl ve svém živlu; bylo mu jako za starých časů nevázanosti, kdy se mu časem povedlo, že se mu dalo napít ve společnosti spustlých lidí, mezi kterými žil. Pil tedy, kouřil a mluvil jako oni. Vžil se tak do minulosti, že začal i tiše klít. Ale jen potichu; bál se, aby ho někdo neuslyšel.

„Ty, nech toho, Dane, říkat „sakra" a „k čertu", je to hřích!"

„Nekaž, ale snímej raději; bez klení se při tomhle člověk neobejde."

„Já radši řeknu „krupice — česnek", řekl Tomášek; tenhle vykřičník byl jeho vlastním výmyslem a byl naň velice hrd.

„Mně se líbí říkat „k ďáblu", zní to mocně a zvučně," mínil Nat, na kterého Danovo „mužné" vystupování udělalo dojem. Dan se

také hochům pro jejich úzkostlivost jen posmíval, a když jim ukazoval jak se hraje v karty, klel až se hory zelenaly. Tomáška však zmáhalo spaní, tloukl špačky, protože ho bolela hlava z kouře a piva. Dlouho nic ze hry nechápal a dělal vše naopak. Zábava vázla. V pokoji bylo skoro tma, neboť svítilna špatně hořela. Hoši směli se zasmát pouze do hrsti a vůbec být velice opatrni, neboť vedle spal zahradník, starý Silas. Nebylo a nemohlo být mezi hochy pravého veselí.

Náhle se Dan v polovici hry zarazil volaje: „Kdo to?“ hlas se mu zachvěl, ale ještě si vzpomněl a zsahl světlo. Jakýsi úzkostlivý hlásek odvětil mu z chodby: „Já, a nemohu najít Tomka!“ a hned na to bylo nedaleko slyšet cupot bosých nožek. Braly se směrem ke schodům a odtud dolů, snad do kuchyně.

„To byl Jenda, jistě šel pro někoho dolů; táhněte na kutě, kluci, a už ani slova,“ volal Dan, uklízeje všecky podezřelé známky nočního bdění z cesty a začínaje se honem svlékat. Zrovna tak i Nat. Tomášek hajdy do své a Jeníkovy ložnice. Vlezl hned do postele. Teď se teprve s chutí zasmál. V tom však ho něco začalo pálit na ruce; mačkal v ní dosud zbytek doutníku, který právě dokuřoval, když se musili rozutíkat. Ještě v něm byl trochu ohně, a chtěl ho právě načisto zhasit, ale tu slyšel, jak tetička Humlová se šoupe po chodbě a za ní Jeník. Mrštil doutníkem pod postel, jen ho dříve trochu v prstech smáčknul.

„Co zase tropíš, šelmo,“ ptala se opatrovnice a zatřásla jím. Otevřel oči a zamumlal:

„Ale byl jsem pouze trochu u Nata vedle. Jděte pryč, tetičko, a nechte mne, já bych tolik spal!“

Humlová uložila tedy Jendu a ukryla ho. Pak šla ještě na obhlídku k Danovi, ale tam nalezla oba chlapce v posteli a jakoby tiše spící! „Patrně nějaké malé čtveráctví“, řekla si v duchu a když neviděla nikde nic podezřelého, neříkala nic paní Bérové, věděla, že má starosti s Tedouškem.

Tomášek už sotva mluvil, tak byl ospalý.

„Neptej se mne teď na nic,“ řekl Jeníkovi a za deset minut už chrápal. Co se děje pod postelí, o to se nestaral. Kraťák nezhasl, ale doutnal a doutnal; náhodou trčelo ze slamníku několik stébel, ta chytla a oheň se dostal až k peřinám. Malinký plamének prodíral se slamníkem až k houni a prostěradlu. Brzy byla celá postel zahalena kouřem a začínala hořet. Pivo omámilo Tomáška, teď zase kouř Jeníka a tak leželi omámeni v kouři v nebezpečí, že uhoří.

Fanouš však dosud nespal, seděl ve školnici a studoval. Když vycházel, ucítil jakýsi kouř a poznal ihned, že vychází z levého křídla domu. Aniž koho volal, běžel do pokoje, vytáhl chlapce z hořících postelí a vylil všecku vodu, jež byla po ruce, do plamenů. Potuchly, ale oheň se nezastavil. Oba hoši, vyburcováni z tvrdého spánku a vyhozeni bez okolku na studenou chodbu, začali pronikavě křičet. Paní Bérová tu byla v okamžení a hned na to vyběhl i Silas ze své komůrky, volaje „Hoří, hoří“ takovým hlasem, že byli všichni v domě ihned na nohou. Hromádka postaviček menších i větších v bílých dlouhých nočních košilích vvběhla na síň a na chvilku panoval úplný zmatek a zděšení. Tu se paní Bérová vzpamatovala, rychle nařídila Humlové, aby se starala o popálené hochy a poslala Fanouše dolů pro mokrá prostěradla. Ta rychle rozházela po posteli a jinými bila do oken, kde záclony hořely jako pochodně. Již i stěny začaly chytati. Hoši většinou stáli a přihlíželi, jen Dan a Emil pilně pomáhali hasit. Vodu nosili z koupelny. Konečně ztrhány hořící záclony, a brzo bylo po nebezpečí. Paní kázala hochům, aby se vrátili na lože. U ohně zbyl pouze Silas, jenž bděl, aby snad nějaký zbylý oheň ještě jednou nezapálil. Teď šli s Fanoušem teprve dolů podívat se na popálené hochy. Jeník měl jenom jednu popáleninu a jednu odřeninu, ale Tomášek si spálil skoro celou hlavu a na ruce též měl velkou ránu, tak že bolestí křičel jako šílený. Jeníka však brzy upokojili. Fanouš ho zanesl do své vlastní postele a tam ho ukonejšil a uchlácholil jako vlastní matka. Hůře bylo s Tomáškem. Tetička proseděla u něho celou noc a hleděla mu všemožně ulehčit, paní přes tu chvíli přišla s olejem nebo vatou, ačkoliv jí Tedouš také dělal starosti. Shledávala tišící prostředky, mořskou cibuli a jiné. Při tom si čas od času jakoby pro zábavu opakovala. „Vždycky jsem to říkávala, že nás Tomek podpálí! A už se stalo!“

Když se pán Bér ráno vrátil, našel krásný pořádek! Tomášek v posteli, Tedouš zachraptělý jako starý hrnec, a paní Jožena sotva únavou stála.

Hoši rozrušeni, tak že mluvili a vykřikovali jeden přes druhého, nebo všichni najednou a hned ho táhli k spáleništi. Ale když začal zcela klidně udílet rozkazy a nařizovat pořádek, všecko se pomalu klidnilo. Každý cítil, že pán by dovedl zmoci několik takových ohňů a proto byly uložené práce od každého lehce a přesně vykonány. Toho rána nebylo vyučování, odpoledne byl poškozený pokoj uklizen, nemocným bylo líp a nastal čas k výslechu provinilých.

Nat i Tomášek se hned ke všemu přiznali a litovali upřímně, že starý, drahý dům uvedli do takového nebezpečí. Ale Dan? Vyhlížel, jako by si z ničeho nic nedělal a nenahlížel vůbec, že by byl co zlého provedl. Než profesor nenáviděl ze všeho nejvíce pití, hraní karet a klení. Sám se zřekl kouření, aby hoši nebyli k tomu sváděni. Proto ho velice hnětlo a trápilo pomyšlení, že právě hoch, se kterým si dal tolik práce a již tolik s ním zkusil, využil jeho nepřítomnosti a zatáhl do školy takové nepravosti.

Nevinným chlapcům vštěpoval takto domnění, jakoby tyto věci patřily k mužnosti, — jakoby byly jakýsi druh mužských práv.

Dlouho a vážně mluvil dnes profesor ke svým žákům, ke konci pak řekl: „Myslím, že Tomáš jest dosti potrestán; jizva na ruce bude mu dlouho připomínat, které věci má nechat na pokoji.

Nat se polekal, a vidím, že je opravdu zarmoucen; příště si dá pozor, jak doufám.

Tobě ale, Dane, bylo už mnohokrát odpuštěno a přece se nelepšíš. Nechci a nemohu dopustit, aby hoši moji byli kazeni tvým zlým příkladem. Nechci také tratit zbytečně času a mluvit hluchým uším. Dej tedy všechněm hochům s Bohem, a popros tetičku ať sbalí tvé věci do mého malého, černého kufříku.

„Oh, pane, — ale kam půjde?“ volal s pláčem Nat.

„Na venkov do pěkného, příjemného kraje, kam posílám hochy, kteří zde nechtějí dělat dobrotu. Pan Páže, majetník farmy, je hodný, přívětivý muž a Danovi se u něho jistě zalíbí, když se přičiní.“

„A vrátí se k nám ještě někdy?“ zeptal se Jeník.

„To závisí pouze na tom, jak se bude chovat, doufejme že ano!“

A s tím pan Bér odešel, aby napsal dopis panu Pážovi. Hoši se shlukli okolo Dana, jako by odcházel na dalekou cestu do neznámých krajin.

„Jsem zvědav, jestli se ti tam bude líbit,“ začal Jakoubek.

„Eh co, však nebude-li, uteku a bude,“ řekl chladně Dan.

„Ale kam,“ staral se Nat.

„Hm, třebas na moře, nebo na Západ, do Kalifornie,“ odsekl Dan s tak divokým výrazem v tváři, že se ostatním až dech zatajil.

„Jemine, Dane, nechoď raději, zůstaň trochu u pana Páže, a když budeš hodný, budeš se smět zase vrátit k nám,“ prosil Nat, neboť mu Dan velice ležel na srdci.

„Eh, co mi na tom stojí, kam jdu, nebo jak dlouho kde jsem, rač bych se oběsil než bych se sem vrátil,“ vykřikl chlapec a byl ten tam. Sbalil své věci, které mu všecky byly panem Bérem darovány. A to bylo také celé jeho rozloučení, neboť když odcházel, byli všichni hoši ve stodole a Dan zakázal Natovi, aby koho volal.

Omnibus zastavil přede dveřmi, a pouze paní Bérová vyšla, aby se s ním rozloučila. Byla velice smutná, tak že hochovo srdce se pohnulo. Pravil tiše:

„Smím se rozloučit s Tedouškem?“

„Jdi jen, jdi a polib ho. Jak mu bude smutno, když tu nebude jeho Dana!“

Nikdo nehleděl do obličeje hochova, když se sklonil nad kolébkou dítěte a pozoroval malý veselý obličejík. Vedle v pokoji zaslechl hlas panin:

„Nemohli bychom to ještě jednou zkusit, muži?“

Ale jiný vážný hlas odvětil:

„Ne, má drahá, je lépe poslati ho někam, kde nemůže uškodit ostatním. Vždyť tam budou k němu také přívětivi. Jakmile však budu moci, povolám ho zpět, to ti slibuji!“

„Vždyť tohle je první chlapec, se kterým ničeho nemůžeme svést; a já mám za to, že bych z něj vychovala krásný charakter, vzdor jeho mnohým chybám a drsnostem.“

Dan slyšel zřetelně, jak pán si zhluboka povzdechl. Jak rád byl by poprosil ještě o jednu jedinou lhůtu, ale jakási pýcha mu bránila. A tak vyšel s tvrdým výrazem v zasmušilém obličeji, podal Natovi a paní Bérové ruku, a vstoupil s pánem do vozu. Paní a hoch stáli ještě dlouho ve dveřích, dívajíce se za nimi a stírajíce si slzy s očí. Za několik dnů na to došel od pana Páže dopis, že Dan se činí, a tak měli všichni radost.

Ale za tři neděle přišel jiný, ve kterém byla zpráva špatná: hoch utekl a není k nalezení.

Všichni se zarazili a pán řekl:

„Snad jsem to s ním měl přece ještě jednou zkusit.“

Ale paní zakývala vážně hlavou a řekla:

„Netrap se proto, Bedřišku, však on se vrátí, vím určitě, že se vrátí.“

Ale čas ubíhal, a Dan se nevracel — —

(Pokrač.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 28. července 1911. Číslo 30.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

V.

Tak tedy v jinou půdu přesazen
byl náhle z půdy v městě otcovském,
kterou si zkypřil prvním zápalem.
Nebyl to úhor ani novina,
jež prací pilnou možno obrátit
v úrodné pole, které odmění
užitkem stonásobným znoj a trud,
když záhy ne, tož aspoň po letech.
To byla smutná, suchá, holá poušť,
kde přenikdy snad neklíčilo nic,
nic nerašilo, nevydalo květ,
kde vše jen kámen bylo, písek, prach,
prach šedý, suchý, hustý k zalknutí,
jenž na vše tlustou vrstvou usedal
a tlumil všecky barvy života
svým jednotvárným, šedým příkrovem
Prokopa úzkost z toho pojala,
že neubrání se mu ani on,
že také jeho za čas pokryje
ten neodbytný, hnusný, šedý prach,
že pohřbí jeho touhy, snažení,
že v srdci jeho plamen utlumí,
že křídla jeho duše obtíží,
že učiní jej živou mumií.

Snad viděl vše tak smutné k zoufání
že vysílen byl dlouhým zápasem,
že ochromen byl ranou hromovou,
jež z čista jasna v zem jej srazila.
Tak sám si říkal, sám si vykládal,
že není půdy potud neplodné,
by nerodila aspoň metlici,
by neživila mech neb lišejník
a nedávala takto naděje,
že oráče snad jednou odmění.
A místo půdy kámen-li tu jen,
nuž, z toho možno jiskru vykřesat . . .
Však v příští okamžik, kam pohleděl,
zas prach jen viděl, prach jen, prach jen, prach!

Zde jako byl by sto mil za světem.
Sem nedoléhal jeho šum a ruch,
zde bylo ticho, ticho k zalknutí,
klid, nerušený ani větérkem.
Největší událostí pro město
byl v roce svátek těla božího,
kdy přední v obci nesli nebesa,
kdy veteráni vyšli s praporem,
i družstvo mariánské s korouhví
a za ním zbožných mužů bratrstvo.
To otce, matky z klidu vzbudilo
a potom zase sdřímli pokojně
a klidně na ně padal šedý prach.
Jen provozovali svá řemesla,
jen zboží ve svých krámech vážili,
otcové svoje dýmky kouřili,
vždy stejný počet sklenic prázdnili
při kartách v začazené hospůdce,
a matky na návštěvy chodily
a dcerám vyhlížely ženichy —
tak jako před sto lety, včera, dnes
jim život plynul stejně beze změn
Jen šosáky se změnily a kaškety,
jen sukně, živůtky a mantily —
ne život však, jejž v sobě skrývaly.

Zda v této poušti srdce pokrevné,
zda duši spříbuzněnou nalezne,
by pomohla mu snášet vyhnanství,
by podala mu ruku pomocnou
k obraně proti prachu všednosti?
Tak ptal se záhy po svém příchodu,
když počal odhalovat smutnou poušť,
jíž podobal se život městečka —
a při té otázce mu bezděky
zasvitly oči snivě zamžené,
kmitla se tvář mu v tichém úsměvu
i pružná postať známých pohybů,
jíž sledovával v staré aleji
v mladistvé duše mocném vzrušení
a která v týchže místech po letech
v něm ještě probudila mocný cit . . .
Žel, v zápětí že musil zvěděti,
že nalezenou ztrácí nadobro.
Ó Evu, Evu kdyby teď zde měl,
jež chápala by jeho bolesti

a rozuměla jeho snažením —
ó, kterak by mu bylo snadněji
žít v této poušti k pláči vyprahlé! . . .

Tak duše jeho teskně volala,
když přišla k němu chvíle zoufání.
Sám sobě sice při tom usmál se
a sentimentální si vytkl cit,
nehodný muže, jemuž sluší boj,
rozumný odpor proti zlobám dne
a práce tím jen vytrvalejší,
čím větší překážky jí vzrůstají.
Ach ano, vše to dávno uznával,
vše toto dávno napsal na svůj štít —
však v těchto okamžicích přece jen
se nemoh' zbavit citu tesknoty
po duši stejných cílů, stejných snah,
po teplé, věrné ruce pomocné
a . . . nuže ano, nač to zapírat,
i po objetí lásky hřejivém,
v němž uštván moh' by chvíli spočinout,
po hrudi lásky věrně oddané,
kde hlavu složit moh' by po boji.
Ať jakkoli se bránil bláhovým
těm citům, marným, planým myšlenkám,
přec v takých okamžicích tesknoty
dvě oči z dálky na něj hleděly,
dvě oči pro něj navždy ztracené . .

A chvíle bolesti se množily,
když počal také jasně poznávat
své trudné postavení ve škole.
Zde poznal třetí stupeň vývoje
škol českých ředitelů: nebyl to
již starý, dobrodušný ředitel,
spíš presidentu republiky podobný,
ni jeho zkostnatělý nástupce,
však přece ještě člověk se srdcem —
byl ředitel to školy nejmladší,
despota tvrdý z boží milosti,
ne jako kdysi první z kolegů,
leč vládce bohorovný bezmála,
jen k „vyšším místům“ byzantinský tak,
jak chtěl, sbor jeho aby k němu byl.

To Rybář z uvítání, chladného
jak prosincový, zamračený den,
moh' poznat nad pochybnost nezvratně —
to jasnějším mu bylo každým dnem.

Nebylo radostí té na škole,
jak můra jakás by ji tížila.
Ba věru víc se podobala vězení,
než škole příštích volných občanů:
vše v přísný dozor zde se měnilo
a každý, kdo tu chodil, v dozorce –
vše chodilo tu s dechem ztajeným,
jejž nedůvěra v prsou dusila,
a nic té školy nebylo tak vzdáleno,
jak radostný a volný, živý duch.

Jak nyní teskně vzpomínal těch dob,
kdy studentem sám býval mladičkým,
jenž často s chvěním sice čekával
zvolání svého jména s kathedry,
jemuž však jinak doba studií
pramenem čistých byla radostí!
Zda této smutné školy studenti
tak budou na ta léta vzpomínat,
jež prožili v těch zamračených zdech,
v nichž nedáno jim volně oddychnout? –
Jak nyní na počátek vzpomínal
své vlastní učitelské činnosti,
ba na dobu i následující,
kdy mnoho nový změnil ředitel,
však jenom zevně, formou úzkostnou,
jen překážeje duchu pravidly
a tabulkami, řády, normami,
však přece z něho vězně nečině
a střeženého stále zločince!

A Prokop záhy trpce ucítil,
on zvlášť že je zde takým zločincem,
že hlídán je zde každý jeho krok
a každé slovo jeho váženo,
že snad i bílé stěny školních tříd
sledují přísně jeho výklady
a ředitele o nich zpravují,
i když on sám jich bděle neslyší,
přítomen majestátně ve třídě.
Hodiny konferencí, nudné kdys
a dráždící jej času mařením,
teď změnily se jemu v chvíle muk.
Co výtek jeho práci stíhalo,
co neuznání přísně mračného!
Je plevel jenom — slyšel ze všeho —
škodlivý, zhoubný plevel, jehož vzrůst
je nutno potlačovat ze všech sil.
Není zde silou k práci vítanou,
je vnuceným jen, nebezpečným zlem,
jež třeba bedlivě mít na oku
a nepřát jemu vzrůstu volného —
ač mohla-li být o volnosti řeč,
kde všecko bylo přísně spoutáno.

Vše to když jasně se mu zjevilo,
tu teprv celou tíži pocítil
trpkého v tato místa vyhnanství.
Tu teprv poznal, nejen odstraněn
že být měl navždy z místa rodného,
kde trhal sítě chytrých rybářů,
však že měl být i navždy ochromen
v svém po úrodné práci rozletu,
že měl být zbaven volné peruti,
jíž za světlem chtěl jiné unášet,
že zbaven měl být hlasu jarého,
jímž volati chtěl jiné za pravdou.
Teď cítil: zde jest jeho vězení
a on v něm provinilý káranec . . .

(Pokračování.)

UPOMÍNKA NA KARLA HAVLÍČKA.

Napsal Josef Němec.

Havlíčka jsem osobně poznal v oné době, když zavítal po svém návratu z Ruska do Prahy; bylo to letního času r. 1844 při následující příležitosti. Toho času byl kruh vlastenců ještě nepříliš valný. Znali jsme se, jak v Praze, tak i na venkově, dopodrobna, skoro veskrze. Navštívil-li toho času některý z venkovských vlastenců matičku Prahu, doneslo se to hned od jednoho k druhému s ustanovením, tam neb tam se sejdeme, bychom se vespolek k poctě příchozího pobavili. V tutéž dobu byl také zvěčnělý Čelakovský, někdejší profesor slovanských jazyků na universitě Vratislavské, v Praze přítomen, a to zavdalo podnět, že se k jeho poctě uspořádal jednu neděli výlet do oblíbeného lesa Kunratického, při kterém se skoro celý tehdejší vlastenecký svět pražský účastnil. Naznačím tu na krátko zavedený způsob při tehdejších podobných výletech. Zaopatřiti všelijaká občerstvení míval obyčejně na starosti tehdejší sládek Mňouček a Ferd. Fingerhut, a tu bývalo dobrého piva, šunek a studených telecích kýt vždy hojnost. Kávu a pečivo obstaraly paničky. Tento proviant se naložil na malý vozík, a mladá sladovnická chasa dovezla vše předkem na určité místo. Byla to doba, co se týče společenského života, na tehdejší poměry blažená, nebylo ještě v kruhu vlasteneckém žádného rozdílu ani stavů ani povolání, každý do kruhu vlasteneckého patřící byl stejně milým a vítaným; byl to kruh tvořící takořka jednu rodinu. Jsem si toho vědom, že každý ze žijících tehdejších vlastenců ještě dnes vzpomíná na onu dobu s potěšením.

Nemoha toho dne v určitou hodinu společně s druhými výletníky z Prahy vyjíti, spěchal jsem o něco později sám a sám na určité místo. Na cestě za Krčí dohonil jsem dva muže; jeden z nich dr. Rieger představil mi neznámého mi posud Havlíčka. Rozmlouvajíce dorazili jsme společně k ostatním výletníkům. Havlíček byl jak mně tak i z většího dílu ostatní společnosti osobou docela neznámou. Až po chvíli, když jsme se o něm dozvěděli, že je Čech, že přichází z Ruska, neb to znamenalo toho času mnoho, věnovala se jeho osobě všeobecná pozornost.

Havlíček se usadil od té doby v Praze; s počátku si ho skoro ani nevšímali. Já se setkával častěji s ním při procházkách na baštách, při které příležitosti čítával vždy z nějaké knihy, a pohovoříval jsem s ním krátce. Z nenadání se tu objeví v jednom z našich beletristických listů přísná kritika Tylova „Posledního Čecha“, na kterém literárním plodu jsme si tak mnoho zakládali, a tento odvážlivý kritikář, který se tak ostrými slovy dotknul našeho miláčka Tyla, nebyl nikdo jiný nežli v literárním světě doposud skoro neznámý Havlíček. Přísnější nestranné kritice plodů naší tehdejší panenské literatury nebyli jsme uvykli a běda tomu, kdo by se byl opovážil nějaké ostřejší slovo o tom neb onom spise veřejně pronésti. Od uveřejnění Havlíčkovy kritiky rozdělil se náš vlastenecký svět v Praze na dva tábory: Havlíčkovce a Tylovce, já patřil k druhému a mezi těmito tábory nastaly při společnostech mnohé půtky. Od té doby vzdaloval se Havlíček, aby ušel domluvám, poněkud veřejnosti.

Střediště vlasteneckého především literárního světa byla toho času nově zařízená kavárna Fastrova v studených lázních blíž kamenného mostu. Jednoho dne objeví se v této kavárně z nenadání Havlíček, nepřisednul si ale k naší společnosti, nýbrž usadil se docela o samotě. Zpozorovav přítomnost Havlíčkovu, usedl jsem si k němu já z jedné a mladší Braťka, též přívrženec Tylův, z druhé strany, tak že jsme měli Havlíčka uprostřed. Doráželi jsme naň nepříliš lichotivými slovy ohledně nadzmíněné kritiky. Nevím ani sám, jaký as smysl Havlíček podkládal našim slovům, že mu to dalo příčinu k poznámce „snad mne nechcete dokonce bít, to já ode dneška nevyjdu z domu bez hole.“

A věru od té doby vídával jsem Havlíčka mimo dům vždy ozbrojeného notnou bambuskou.

Za mého pobytu v Domažlicích obrátil se písemně Havlíček na mou zvěčnělou manželku žádaje ji za literární příspěvky pro „Včelu“ jím redigovanou. V tomto listě dotknul se i mé osoby, žádaje mne, abych zapomněl na někdejší mezi námi kyselosti a byl mu přítelem. Obsah tohoto listu byl tak vřelého vlasteneckého citu, že si jím získal mou náklonnost, a od té doby byl jsem mu až do jeho smrti věrným přítelem a podporovatelem jeho snah. Když se objevily ve „Včele“ dopisy z okolí domažlického a i z města samého tenkráte ještě málo uvědomělého, tu byl v městě oheň na střeše. Bodrému vesnickému lidu se namluvilo, že se těmi dopisy uvádí v novinách v posměch, měl se k tomu, aby s mou manželkou všeho styku zanechal, a horkokrevná městská cháska hrozila mně co původci těchto dopisů výpraskem. Vesnický lid nedbal ale na tyto domluvy. Když konečně vše to nic nepomohlo, zaslal jeden z domažlických panáčků Havlíčkovi hanebný dopis s honorářem za vytisknutí proti osobě mé manželky k uveřejnění. Jak se samo sebou rozumí, neuveřejnil Havlíček tento dopis, a odpověděl dopisovateli veřejně s udáním příčin. Ku konci podotknul v tomto uveřejnění mezi jiným: „víno není vino, že se jím lidé opíjejí“.

Přicházím k době Havlíčkově po jeho návratu z vyhnanství Brixenského. Havlíček poctil za svého pobytu v Praze mou manželku návštěvou. Že slavná policie střežila bedlivě každý jeho krok, snadno si domysliti, a neušla jí ani tato návštěva v mém bytu. Tehdáž měl Havlíček v úmyslu, vydávat čelnější literární práce na vlastní náklad a potřebný k tomu kapitál sehnat příspěvky, aby tím vyrval české spisovatele z rukou zištných nakladatelů. Při této návštěvě sdělil mé manželce tento úmysl. Bohužel zámysl ten neprovedl; v krátké době na to zastihla jej těžká nemoc a smrt učinila všemu konec. Jak známo, zhoršila se jeho nemoc značně za jeho pobytu v lázních Šternberských, tak že musel býti dopraven do Prahy k svému švagru Jarošovi. Dle výpovědi lékařů nebylo již skoro žádné naděje udržeti jej na živu. Společně s mojí manželkou odebral jsem se do jeho bytu, v kterém byli tu dobu přítomni Palacký a Rieger. Jeho ordinarius dr. Podlipský nám sdělil, že nemožno s ním v tu chvíli mluviti, anť z většího dílu spí, a jen chvilkami přichází k vědomí. Pročež jsme se pozdrželi dlouho v jeho bytu, chtíce se dočkati té chvíle, až by přišel k sobě. Naše čekání bylo ale marné, spal ustavičně. Odebrali jsme se společně k jeho posteli, bychom snad naposled tu šlechetnou tvář trpitele za živa spatřili. Ležel tu klidně, jen jeho pravá ruka se ustavičně sem

a tam na pokrývce pohybovala, jako kdyby psala. Hluboce pohnuti opustili jsme jeho lože. Zvěst o jeho smrti roznesla se jako hromová rána mžikem nejen po Praze, nýbrž i po celé naší vlasti; jméno Havlíčkovo bylo známo i v prosté chýši, a truchlení nad jeho úmrtím bylo všeobecné, vyjímaje toho času vládnoucí kruhy, které byly příčinou jeho umoření.

Jednalo se o přípravy k slavnému a důstojnému pohřbu. Že tu nescházelo se strany vládnoucí překážek k zamezení vší okázalosti, leží na snadě, ba ani smuteční lístky neměly se vydávat. Tak telegrafoval z Vídně Havlíčkův švakr Jaroš z nařízení samého tehdejšího ministra Bacha „Keine Partezettel". Vzdor všem těm překážkám pokračovalo se v přípravách k slavnému pohřbu, o který si hlavní zásluhu vydobyli pp. Ferd. Fingerhut a Jos. Frič; a úmrtních lístků se tisklo několik tisíc. Přišel den pohřbu. Hned z rána byla naplněna místnost, kde ležela v rakvi mrtvola, na jejíž hlavě byla trnová koruna, kterou na ni vložila něžná ruka ženská co symbol utrpení, jak domácím, tak i přespolním lidem všech stavů a povolání, nevyjímaje ani vojsko. Z venkova, až i ze vzdálené Jaroměře, nelitovali ctitelé jeho za příčinou pohřbu cesty do Prahy, by svému dobrodinci, jak jej mnozí jmenovali, poslední čest prokázati. Mohu dotvrditi, že žádný z přichozích neopustil místnosť smutku bez pohnutí a bez zarosených očí.

Když měla býti rakev u „nové brány" vložena v umrlčí vůz, nechtěl toho dopustit dělnický lid, chtěje ji sám nésti na hřbitov volšanský. Jen na domluvu jednoho váženého národovce upustil od svého úmyslu. Po spuštění rakve v chladný hrob nezůstalo z bobkového věnce, krášlícího celou rakev ani lístečku, každý se snažil osvojiti si alespoň jeden lístek co drahou památku. Taková pocta dostala se muži, žijícímu a trpícímu jediné pro svůj národ.

*

Asi čtrnáctý den po Havlíčkově pohřbu byl jsem předvolán na policejní direkci do kanceláře tehdejšího policejního rady Webra. Já míval před policií vždy náramný respekt, a chránil jsem se vždy všemožně zavadit o ni v tom nejmenším. Zpytovav své svědomí a jsa tím jist, že jsem se ničím neprohřešil, lámal jsem si mozek, co as může býti příčinou toho předvolání. Ta věc se ale brzy vysvětlila. Policejní rada Weber zavedl se mnou protokol, a první otázka byla, znal-li jsem Havlíčka, a jak jsem se s ním seznámil. Za vinu se mně kladlo, že jsem před pohřbem Havlíčkovým rozdával úmrtní lístky a vybízel, by při pohřebním průvodu za rakví kráčející obnažili hlavu. To vše bylo dle smyslu tehdejších pánů Päumannů jak stálo černé na bílém doslovně „hervorragende Betheiligung bei dem Leichenbegräbnisse des Schriftstellers Karl Havlíček, und nach §. 11. der kais. Verordnung vom 20. April 1854. (tuším ještě nyní v platnosti) eine demonstrative Handlung". — Konec toho vyšetřování bylo mé odsouzení do vězení na osm dní. Já se ovšem z tohoto rozsudku odvolal k místodržitelství, tu jsem ale teprv špatně pochodil. Nejen že pan Mecséry tento rozsudek potvrdil, hrozil mně ještě tím, že mne vypoví z Prahy, dopustím-li se ještě jednou podobného hříchu.

Nezbylo mně nic jiného, nežli nastoupiti přírkný trest. Nežli jsem se odebral k nastoupení trestu, poptal jsem se u jednoho z mých přátel, který byl již podobných sladkostí okusil, jak to asi na té slavné policii a jak vlastně v těch komůrkách vypadá, vůbec je-li možno opatřiti si nějakého ulehčení, a ten mně dal tu radu, abych si hleděl přede vším naklonit pana profousa, který prý je jinak dobrý člověk a to tím způsobem, abych si s sebou vzal láhev „roztopčinky", kterého nápoje byl pan profous veliký milovník. A věru tato rada mně skutečně prospěla, neboť prostředkem láhve výborné roztopčinky byli jsme hned od prvního okamžení s panem profousem dobří přátelé, tak že na místě, aby mne zavedl do separace a v ní mne uzavřel, ponechal mne po celých osm dní co vězně ve své kanceláři, a mimo to i svou vlastní postel ve svém bytu k spaní mně přenechal. Za tu neočekávanou úslužnosť byl pan profous mým každodenním hostem jak při obědě tak i při večeři. Jednalo se mně také o to používat čerstvého vzduchu, kterého se v domě samém nedostávalo. I k tomu mně dopomohl pan profous. Večerního času jsem se denně procházel ve společnosti pana profousa po ulicích pražských. Jen jedenkráte musel jsem okusit té sladkosti, ale jen na několik hodin, býti zavřen v separaci, jelikož se odbývala prohlídka, a tu arci muselo býti všecko v nejlepším pořádku. Za těch osm dní mého pobytu v kanceláři nabyl jsem mnohých zkušeností, a seznal ten aparát policejního řízení pražského, měl jsem také příležitosť poznati mnohou osobnost jak mužského tak i ženského pohlaví, provozující řemeslo špiclovské. Tak mívá často i nepříjemná věc své dobré stránky. I byl pan profous také tak laskav, že mne propustil na svobodu o značný počet hodin dříve než vypršela doba trestu mého. Nezapomenu na to okamžení, jak jsem se cítil uvnitř volným, když jsem vstoupil po vystálém trestu zase poprvé na pražskou dlažbu, neboť jediné to vědomí, že je člověk zbaven svobody, je strašný prsa svírající pocit. U toho p. profousa nelíbilo se mně jen to, že míval vždy veliké potěšení, když mohl někoho k tělesnému trestu odsouzeného vypláceť, což nejraději činíval sám. Několik lískovek a metel míval vždy v zásobě, a tu spokojeně říkával, „dem hab' ich's tüchtig gegeben".

—=o=—

HANA RYCHTÁŘOVÁ:

HRDÁ SRDCE.

XI.

Velikým přípravám a zvaní podlehla i Hana a objednala si na zkoušku dvě masky, ač stále ještě nebyla rozhodnuta, navštíví-li horečský maškarní ples. Naděje na setkání s Gollem značně na ni působila, ale studentka správně tušila, že až jí bude jíti, hrdost ji zadrží. Masku si však pro všechny přípravy vyzkoušela, v čemž jí teta pomáhala. Hana rozhodla se pro volnou bílou řízu zlatě vyšívanou s rudým přehozem.

Anna oblékla si zálibně krvavý atlasový přiléhavý oblek. Do plesu jíti nemohla, poněvadž od smrti matčiny neuplynulo ještě ani půl roku, ale strojila se vždycky ráda a neodolala proto ani teď, oslušeti si krásné roucho. Padlo jí tak, že Hana ztrnula.

Nikdy neviděla vábnějšího těla, nikdy se jí tak ženská krása před oči nepostavila, a ni-

kdy také nebyla slečna Anna hezčí. Neteř snad poprvé uviděla nádhernou korunu hnědých vlasů, zvláštní, málo komu se líbící oči, většinou mdlé, ale někdy takřka světélkující, teprve dnes povšimla si rudých, smyslně vykrojených rtů.

Ohnivým otazníkem zahořela jí v hlavě myšlenka, kdo je tato podivná žena, jejíž povaha jako by se denně měnila, kterou nemohla charakterisovati několika větami, jako jiné ženy od průměru se nevzdalující. Stavěla ji vysoko, unavené její oči mnoho Haně napovídaly, a studentka nedala se také mýliti chladnou laskavostí, ale nikdy dosud nepřesvědčila se tak jasně o síle, ohni zakrývaném tím opatrněji, čím vřeleji plál.

To nebyla už učitelka Anna, ale Satanela nebezpečná srdcím mořem své vášně, pod jejíž lhostejnou vlídností touha, bolest i láska kypěla.

Slečna Anna přešla pokojem a zastavila se před zrcadlem rozpálena, se ztemnělými zraky. Stála tak dlouhou dobu, nehybná, zkamenělá a oči její, dnes světélkující, vpíjely se do vlastního obrazu.

Také s Hanou se svět zatočil a probuzeně rozhlížela se po pokoji, v němž Anna dovedla zvítěziti nad životem celého století a vtisknouti mu svoji pečet. Cosi opojivého zasálalo k dívce, která nyní dobře porozuměla drobné, křišťálové, umělecky pracované váse, s lehce hozenými snítkami metlice, i obrazu v úmyslně zaprášeném, široce zlaceném rámu.

Za dne pokoj působil neladně, roztříštěně, skoro nepořádně; večerní narůžovělé světlo mírnilo rozdíly a stejným poléváním přivolávalo soulad.

Hanin pohled přehlédl každý kout, uvědomil si přítomnost i nejnepatrnější věcičky a do duše dívčiny vtiskl vědomí, že se stěn, drobností i ze starých kusů nábytku hledí duše Anina, duše záhadné bytosti dosud se před zrcadlem pozorující, jež jakoby se slila v jedinou hmotu s rudým šatem. Rudé fluidum rozlilo se pokojem a svými plameny zasáhlo i Hanu.

A pokoj dychtivě přijímal rudé polibky, po nichž jako po nejpodstatnější své části dlouho prahnul. Rudý pokoj s rukou, ohněm sálající bytostí byl nejpravdivějším ztělesněním Souladu, kdyby pokoušel se někdy ve vztah přivésti Aninu bytost s okolím, jež si Anna vytvořila.

V rudém tom ohni, v prvním a snad posledním význání Anina okolí i duše, které poprvně si porozuměly, poprvně se nalezly a s láskou k sobě zatíhly, byla Hana cizím tělesem. Ale oči její blýskaly a jejich lesk ospravedlňoval její přítomnost; ty oči porozuměly, pochopily a proto měly právo, aby byly zlíbány rudým ohněm.

Nejvzácnější obraz našel svého obdivovatele. Snad po dlouhé době, snad hned v prvních okamžicích Anna s Hanou setkaly se pohledem, kterým si vzájemně přelily tajemství svých niter.

Anna-Satanela přistoupila k oknu a otevřele je prudkým pohybem. Svěží zimní vzduch vedral se do pokoje a do koutů zahnal a tam stlačil rudý přísvit. Omámení přešlo a Hana pochopila, že jen na chvilku zjevil se jí život tetina pokoje, aby tím patrnější byla bolest, tajemná, hluboká, jež stále je v něm domovem.

Když se Anna znovu zastavila před zrcadlem, které celou ji zobrazovalo, ležel těžký, unavený výraz v jejím obličeji a oči její byly potaženy hlubokou zemdleností. I vlasy její zpopelavěly a zdály se tak fádní, šedé skorem a ani se šatů Satanely oheň už nesálal.

Rudý přísvit pohltily zdi . . .

— — — — — — — — — — — —

V podivné jakési souvislosti zdálo se Haně, že nezmýlila se v tetě, nemýlí se ani v Gollovi. Poznáním tety Anny tak klidné, důstojné na venek a spalující se uvnitř pojednou jí život zkrásněl.

Nemohla se přemoci a před spaním, dlouho po Anině odchodu, tiše vstoupila do tetina pokoje. Za mlhavé a přece měsíční noci, v níž se světlo roztékalo, černaly se na sněhových poduškách vlny vlasů a bílé, věčnou horečkou sežehnuté ruce spiaty byly za hlavou.

Hana beze slova sklonila se nad lůžkem a vřele zlíbala Aniny unavené, hnědé oči. Anna nepromluvila a nepohnula se ani, když neteř se odtrhla a vrazila do svého pokoje.

XII.

Jak bezpečnou se Hana cítívala na vlastní, pracně dobyté půdě, jak spolehlivým průvodcem se jí zdál býti její životní názor! Věřila ve svůj klid a byla si jista jeho neochvějností. Věru, dokonce i přezírala lidi, kteří neměli tak určitě vymezenou cestu a jimiž každá nenadálá událost zazmítala. A jak se sama v sobě klamala!

Sotva že se zamilovala, rozpadl se jí „smysl života“ v tříšť několika zásad, které sice rostly jí ze samého srdce, ale nedovedly ji uchrániti před utrpením. Pevná půda ukázala se býti pouhým ledem, jenž roztával pod teplem lásky. Žádná z dosavadních zásad nepovídala, co činiti, když se srdce zaprodalo a nezadržitelně, se závratnou rychlostí vleče člověka k propasti, která skoro bezpečně znamená smrt.

Hana octla se v hlubokém zarostlém lese, v jehož houštinách vede pouze několik uzounkých pěšinek, z nichž žádná však nemíří k světlu, na volné prostranství. Nezbývalo jí, než se prosekati.

Hana věděla, že se musí probíti sama, že v žádné knize na světě není receptu, jenž by se i pro ni hodil, ten že jí musí předepsati vlastní rozum, a vnitřní její hlas. Sebe samu musí spasiti a jen ze sebe vyvážiti sílu, kterou by zdolala utrpení a našla zároveň nový smysl života.

„Musím vykoupiti sama sebe", říkala si, ale dlouho to byla hluchá slova, pouhý zvuk, který zapadal v rozbolavěnou duši stejně lhostejně, jako vzdálené hučení vlaku. Trvalo celé věčné týdny, než Hana poznala, že nemůže nic pro sebe učiniti, než složiti ruce v klín a čekati, čekati.

I Hana, jako tak mnohý z nás, nosila pro veřejnost roucho, kterým neproniknutelně halila svou pravou bytost. Čím více se stýkala s lidmi, tím více obalovala se skořápkou složenou z konvence a zklamání a tím více krčilo se její vlastní Já; často se i docela ztrácelo tak, že je sama Hana nerozeznávala.

Nyní láska a samota tavila konvenční obal a Hana brzo zase nemohla pochopiti, proč by se neměla zbaviti přetvářky úplně, proč by neměla jako Taťána vyznati se milovanému muži. Ztracenou, prostou pravdu: „Má-li mne rád, přijde", zaplatila nekonečnou řadou bolestí nasycených hodin, na něž spotřebovala všechnu svoji sílu.

Myslila si, že je prosta předsudků, cítila však přece, že kdyby Goll byl dělníkem v továrně, kterou řídil, prostě, klidně byla by se mu vyznala. Ale vystaviti se podezření — — ne, Hana otřásla se ošklivostí při pouhé myšlence, že by Goll mohl viděti v její lásce obchod s dobrou partií. Byla zvyklá říditi svůj život a trpěla hrozně malomocí, ke které byla odsouzena, neboť nezbylo skutečně, než vsaditi všechno na jednu kartu: na Golla samotného.

„Nemá-li mne rád, přiznáním v něm lásku neprobudím a vystavila bych se zbytečnému pokoření. Nemýlila-li jsem se v něm, miluje-li mne, pak je zbytečné všechno zasahování, neboť on má před svatbou, on za měsíc už musí se rozhodnouti. Ožení-li se pro peníze, — ztrácí pro mne cenu, neboť jsem se v něm klamala; jsem-li mu lhostejnou a ožení-li se slečnou Steinerovou proto, že je s ní zasnouben, co tu mohu dělati?" porozuměla konečně Hana.

Co potom, až se Goll ožení, Hana nepřemýšlela, ale tápala a hledala nový životní názor stejně přirozeně, jako člověk, pod nímž půda se propadává, zachraňuje se na místo pevnější. Goll ustoupil a v srdci dívčině zbyla jen bolest.

Opouštěla ji rozvaha, poněvadž do nedávna jasné obzory pohltila pojednou tma nicoty, marnosti. Nepravost, hřích, dobro, povinnost, láska, všechny ty pojmy, v něž dosud věřila, zmuchlaly se v hlavě dívčině tak, že jedno od druhého nerozeznávala, že nechápala rozdílu mezi nimi a zdály se jí směšnou malicherností před tváří věčna. „Vždyť je všechno pouhá fikce, vždyť se pravdy nikdy nedobereš, poněvadž jí vůbec není. Co zdá se pravdou dnes, bude překonáno zítra — a zítřky jen máme věčně před sebou.

Ano, strom Života se klene, ale čím bude jeho milliony trvající vzrůst ve věčnosti? Minutou, okamžikem stejně cenným, jako život mouchy.

Proč tedy pracovat, proč trpět? Prospěju-li nebo neprospěju je v poměru k Věčnosti lhostejno a není tudíž poslední moudrostí ta, která radí užívat, zachytit, co se chytit dá, žíti raději příjemně než bolestně, když už se žíti musí? Neboť je jen Nic, v němž velmi málo záleží i na životě země, a na našem? I hvězdy nad námi nejsou než prachem Věčna.

Je pochopitelno, že lidé protestují proti Ničemu, které nemohou pochopiti, že proti němu staví Něco, Boha, v němž vše ústí. Sesadili Boha a nechtějí se k němu znáti, neboť bohem je právě věčné Nic, nebo věčný Život — což je jedno a totéž. A ty vlastnosti „nejdobrotivější", „nejspravedlivější", které jsme pro něho vymyslili! Není největší veleba v tom, že je má všechny, které vůbec kdy kterékoliv stvoření míti bude, neboť všechno a my všichni jsme pouhými jeho částečkami — nebo zrovna v tom, že nemá žádných, poněvadž v něm nikdo nic neznamená?

Jsme všichni božími dětmi a božím je i každý kámen —.

„Křesťanství vytvořili milliony lidských jednotek, z nichž každá snad chápala je jinak, a každá měla pravdu; pravdu mají všechna náboženství, neboť nejsou než plošičkami drahokamu nejumělejí s nesčíslnými milliony hran broušeného. Není bludu, nemůže vůbec býti lží, neboť co znamená revolta takové částečky jako je lidský duch? Nic jiného, než že postřehl a procítil Boha z jiné stránky. Jak uzouninké jsou naše obzory, nevíme více než hmyz a kdyby byl i křesťanský bůh nemohl by býti vševědoucím, neboť vědění je neobsáhlé jako věčnost sama."

Haně se navracel klid, ale věděla, že přes propast, která se v její duši rozevřela, položila pouze tenká prkna, přes něž smí přecházeti

jen s největší opatrností. Zakrýti ji však musela, neměla-li dojíti k naprosté negaci — k zničení vlastního života.

„Vždyť kolem mne žijí lidé, kteří lpějí na životě a nepřemýšlejí o věčnosti. Musím se jim přizpůsobiti a jejich měřítkem posuzovati i sebe. Býti něčím vlastnímu národu je jednou z rozkoší, kterou člověk může pro sebe utrhnouti — vždyť není jisto nic, ani fikce sama. Věčnost neobsáhnu, jsem na zemi, musím tudíž měřiti životem lidským...“

Ale jak laciná a nedostačující byla náhrada za dřívější jistotu, povídaly Haniny modré, smutné oči, které neuspokojeně přebíhaly po lukách s tajícími sněhy. Kalná mocná řeka valila se řečištěm a vlny její splachovaly pobřežní vrbinaté křoví. V daleku, zvláště při ranním slunci, rýsovaly se šedomodré hory, až po temena zakryté blízkými, olesněnými, a jako švestka modrými kopci.

Snad spolupůsobila předtucha blízkého jara, že kteréhosi podvečera Hanina rozdrásanost měnila se v smírný, skoro vyrovnaný klid. Takový byl asi jeho akkord:

„Jsem přece i já částečkou Neznámého, splývám v něm a pohupuji se tak na vlnách věčnosti. Nemám se čeho báti, ani smrti ne, neboť co se může státi ubohému lístečku, jenž přece je stejně částkou boží. Lidská malichernosti, která jsi tak dětinsky rozdělila Věčnost: život, očekávání soudu a na konec trvání! Učinili jsme si ze života předsíň k věčnosti a zapomínáme, že žijíce nebo tlíce plujeme v ní — a že naše jistota má pevnou cenu, kterou nic nemůže zvýšiti — ale ani snížiti.“

Vyrovnanost, částečné uklidnění jevilo se i v rytmické, volné chůzi Hanině, když v myšlenkách přecházela obvyklou akátovou cestou podél hučící řeky. Schylovalo se k večeru a nad poli a lukami rostla tma.

Hana kráčela právě od lesů, když od bílé tovární ohrady odloupla se tmavá silhueta a kdosi přicházel dívce vstříc. Netušila ničeho a neznámý upoutal ji pouze proto, že se dosud nikdy s nikým nesetkala na osamělé, soukromé cestě.

„Některý dělník si asi napřímil. Nebo snad pytlák“... Zarazila se však a dech se jí zatajil, když poznala Golla.

Setkali se, a ředitel teprve pod paprsky Hanina oduševnělého pohledu zbavoval se posledních zbytků pýchy a domýšlivosti. Za těch několik okamžiků, v nichž potápěl se v Haniných modrých očích, z nichž duše zářila, dokonal se očistný proces v jeho duši, která zablýskala ryzím kovem. Hledě do těchto očí Goll pochopil, že pro Hanu není budoucím společníkem velikého závodu ani ředitelem, ale prostě jenom člověkem, jejž milovala.

„Mám vás rád, Hano!“ Bylo naprosto zbytečné toto vyznání a vykloužlo Gollovi stejně bezděčně, jako když si je ve svém opuštěném bytě opakovával. Věděla to, už jejich setkání bylo vyznáním. Sešli se, oba svobodni, očištěni od malicherností, jisti svojí láskou na volné cestě, podrobujíce se nezměnitelným zákonům, jimž marně vzdorují srdce lidských červíků.

*

Když se Hana navracela, nikdo jí neotvíral na umluvené znamení. Tloukla silněji, domnívajíc se, že teta usnula. Bylo zevnitř zamčeno a pruh světla dral se štěrbinou pode dveřmi. Ani pádné rány domácího, ba ani hluk sběhnuvších se lidí a rachot zámečnických nástrojů Annu neprobudil. Opřena ve starém pohodlném křesle u vychládajících kamen usmívala se nebožka zklidnělým, vše pochopujícím úsměvem mrtvých.

—=o=—

DROBNOSTI.

Výročí Havlíčkova úmrtí připadá na den 29. července. Vzpomínáme tohoto významného dne v dnešním čísle Besed Času tím, že otiskujeme zajímavou vzpomínku na Karla Havlíčka, kterou napsal manžel Boženy Němcové před více než 40 lety. Po prvé vyšla r. 1870 ve Světozoru. Zasluhuje, aby byla vyrvána zapomenutí.

Sdružení překladatelské (překladatelů a přátel dobrých překladů) konalo 28. června u Choděrů první schůzi za předsednictví dra Jaromíra Boreckého. Návrhy přednesené svolavatelem prof. drem J. V. Sterzingerem v zásadě schváleny a vykonána volba komise, kteréž uloženo vypracovat stanovy sdružení na základě návrhů svolavatelových. Po obšírné debatě zvoleni byli do komise dr. Jaromír Borecký, skriptor univ. knihovny a spisovatel, Vincenc Červinka, redaktor, prof. dr. Jiří Guth, prof. dr. Prokop Haškovec, c. k. okr. soudce Karel Hevera, prof. dr. Hanuš Jelínek, Karel Mašek, mag. komis. a spisovatel, prof. dr. J. V. Sterzinger a prof. dr. P. Zenkl. Na schůzi byla učiněna též zmínka o tom, že konají se přípravy k veliké akci na ochranu a povznesení jazyka mateřského, kteroužto zprávu zajisté uvítá s potěšením všecka naše inteligence. Přihlášky dalších členů sdružení (překladatelů i nepřekladatelů) přijímá prof. dr. J. V. Sterzinger v Praze III. č. 520.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

Kapitola VII.

Divoká Andula.

„Mám nápad, tati“, volala paní Bérová jednoho dne svému muži vstříc, když se vracel ze školní světnice.

„A co to asi bude, má drahá?“ odvětil a trpělivě čekal, až uslyší více.

Plány a nápady paní Joženy bývaly někdy podivné, někdy veselé a žertovné. Na první pohled se zdávaly směšné, ale mívaly rozumný podklad, a profesor je vždy rád prováděl.

„Dézy potřebuje družku; je osamělá. I hoši by byli slušnější, kdyby jim přibylo ještě jedno děvče do společnosti. Víš, jak pevně věřím v úspěch pospolného vychování, jak ráda vidím malé muže a malé ženy růsti pohromadě. Myslím také, že je nejvyšší čas, abychom s tím pospolným vychováváním začali. Dézy je někdy k politování. Hoši ji chvílemi rozmazlují, chvílemi ji mučí. Takhle se nám děvče zkazí, uvidíš. Potom: hoši se mají učit jemným způsobům, slušnému chování. Nuže, tomu je naučí nejlíp malá děvčátka.“

„Máš pravdu — jako obyčejně, drahoušku. Nu ale, teď mi řekni, koho máš vlastně za lubem?“ řekl pán, který pozoroval v oku své ženy cosi hotového, určitého, co nemínila měnit.

„Malou Andulku Hardingovic.“

„Cože, divokou Andulu, jak hoši říkají?“ zvolal vesele profesor.

„Ano. Od smrti matčiny nelze s dítětem vydržet, nikdo si s ním neví rady, a toho hezkého děvčete bylo by věru škoda, aby je služky zkazily. Již delší dobu ji pozoruji, a tuhle jsem potkala ve městě jejího otce. Ptám se ho, proč ji nepošle někam do ústavu, do školy nějaké. Odpověděl mi, že by ji poslal v okamžení a rád, jen kdyby věděl o tak dobré škole pro dívky jako je naše pro chlapce. Vím, že by ji k nám rád dal, a mohli bychom tedy dnes odpoledne k němu zajet a všecko hned projednat a zařídit.“

„Ale, Jouženko, nemáš ještě dosti starostí, že si chceš uvázat tohoto racha na krk?“ ptal se pán, hladě ruku, jež ležela na jeho rameni.

„I toto, drahý, vždyť to není tak zlé,“ odvětila spěšně paní. „Jsem spokojena a šťastna, šťastnější než kdy jindy s houfečkem své divoké chásky. Vidíš, mně je Anduly srdečně líto, protože já sama jsem bývala také takový rarach, a vím, co to znamená. Ona je vtipná, neobyčejně živá a jen učení je jí třeba. Uvidíš, že z ní bude brzy tak roztomilé děvče, jako je naše Dézinka. Jsem přesvědčena, že takové bystré děvče bude si neskonale vážit učení, když se jí bude správně podávat, a z téhle dovádivé taškářky bude brzy pilné a pracovité děvče. Vím jak na ni, neboť si dosud dobře pamatuji, jak drahá maminka se mnou zacházela, a . . .“

„Nu, povede-li se Andulino vychování jen s polovice tak dobře, jako tvé, pak uděláš záslužný kus práce,“ přerušil ji profesor, který vždy se domníval, že jeho žena jest nejdokonalejší bytostí pod sluncem.

„No, víš, budeš-li si ze mne dělat blázny, Fricku, tož ti celý týden nenaleji slušné kávy, a co z tebe pak bude?“ durdila se a zatáhla profesora za ucho, jako by to byl některý z její divoké chásky.

„Poslouchej, Dézince budou vstávat vlasy na hlavě zděšením, až pozná Andulu, a uvidí, jaká je to divoška,“ při těchto slovech namáhal se pán, aby udržel v rovnováze své dva synátory. Jeden se mu škrábal na prsa, a druhý lezl mu po zádech. Bylo už zvykem těchto hošků, že jakmile otec vystrčil hlavu ze třídy, vlezl mu jeden na záda, a druhého musil vzít do náručí.

„Možná,“ pokračovala paní v hovoru, „že si Dézy bude musit trochu zvyknout, ale to jí nikterak neuškodí. Je teď stále zamyšlená a příliš klidná, příliš tichá, jako nebožka Betinka bývala. Ráda bych ji trochu otužila a roztýlila, aby se z ní nestala křehotinka. S Andulou se snášejí, když k nám přijde na návštěvu. Těším se, že jedna bude pomáhat druhé, aniž by o tom věděly. Tak si někdy myslívám, že polovici práce uspoří vychovatel, jenž ví, jak mnoho jedno dítě pro druhé znamená — ovšem, dovede-li sloučit a spojit souhlasné povahy.“

„Nu, já zatím pouze doufám, že nám podruhé nechytne střecha nad hlavou.“

„Můj ubohý Dan! Nikdy si neprominu, že jsem ho přece nezdržela,“ vzdychla si paní.

Tedoušek, slyše jména Dan, nastavil uši, chtěl na zem, a dobatolil se až ke dveřím. Vystrčil hlavičku a díval se na sluncem ozářený trávník, jako by něco hledal. Potom však veselá jeho tvářinka sesmutněla, a cupkaje zpět žvatlal: „Néni, néni — ale píde můj Dána.“

„Snad jsme ho tu přece jen měli nechat, aspoň k vůli Tedouškovi, tolik se měli rádi a časem bylo by se třebas děcku povedlo, oč my velcí marně jsme usilovali.“

„I já tak často myslíval, ale když hochy nabádal k neposlušnosti a nás by byl skoro vypálil, doufám, že bylo přece jen moudřejší odstranit ho včas,“ řekl pan Bér.

(Pokrač.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 4. srpna 1911. Číslo 31.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

JAN KŘÍŽ:

PORAŽENÍ VÍTĚZOVÉ.

Tak nesmírně malý, tak úžasně všední
je člověk dnů našich, jak olovo šedých:
prý korunou tvorstva ten rabů všech otrok,
jakým i ty jsi, jakým i já jsem.

A přece jsme velcí, já, ty, ba my všichni,
velcí jak duby, velcí jak hory;
třeba náš kořen v zemi je zamčen,
v nebesích volných koupá se hlava.

Jdou překrásní, mocní, jdou nebeští snové,
tak čistí, jak rosa, tak luzní, jak jaro,
tak silní, jak vichry, tak slavní, jak slunce,
skrání jdou naší, v každý jdou večer.

A třeba ti snové sny zůstanou mnozí,
dokud jen bude člověk zde dýchat;
třeba čas taký nevzkvete nikdy,
jenž by sny všechny přeložil v skutek:

Přec byli jsme velcí tou statečnou vůlí,
tou krvavou touhou svou bezmocnost zdolat,
své vyhladit chyby, smýt nešvary svoje,
živu být krásně nad pomyšlení.

Již proto jsme silni, že známe svou slabost,
slabost svou známe, slabost svou lidskou;
vždy však přec jdeme do nových bitev,
velicí tolik — malostí svojí . . .

DÍTĚ.

Rozvinuto na peřinkách,
do jejichž pouta povijan krutý
křehoučké tílko nutívá jindy,
leží dítě.

Dítě tříměsíční leží,
než ručkama hází, jak chtělo by žehnat,
a nožkama zmítá, jak prchnout by chtělo,
to nemluvně.

Vlastně však již téměř mluví,
vždyť posledním časem boj o hovor svádí,
snad o první slovo, jež hlásá nám asi:
blaho.

Rozvinuto na peřinkách,
ručkama zmítá, nožkama hází,
s napětím sil všech, s největším spěchem,
a přece nehne se . . .

Dorosteš však jednou přece,
ty bezmocný tvore těch převrátkých údů,
jenž nadarmo stále vpřed pospícháš nyní,
jednou přece.

Něco zbude sic i potom:
útrapy četné nejemnou rukou
povijan tvrdý, stáhnou kol tebe,
tak odevšad.

Ale neboj se mi pranic:
unikneš všechněm se smíchem bujným,
vůlí svět celý k nohám svým strháš,
vítěz.

Kéž jen trudů vždy máš dosti:
by v potu tvých tváří ti zápasit bylo,
bys nehnilo nikdy zlem spokojenosti,
jež matkou smrti jest! . . .

—o—

FANKICA NOVÁKOVÁ:

HLUCHÁ MARA.

(Z Chorvatska.)

Bylo smutno v tu noc, kdy přišla na svět. Meluzina skučela kolem rohů polorozbourané chalupy, v dolině mezi lesy u cesty, a vlčice toulala se blízoučko lidských příbytků, hledajíc kousek potravy pro svá mláďata. V takové chvíli zaplakala v chudé jizbě poprvé malá hluchá bytost.

Vyrůstala divoce mezi stádem podobně nuzných dětí. Živila se kradenými bramborami z cizích ohnišť, doma popařenými kopřivami, slanou vo-

dou, a venku nasbíranými lesními plody a vším, co se dalo ukrást. Jen v neděli, jako sváteční jídlo, shltla trochu kukuřičné kaše. Bylo několik sourozenců, z nichž každý žil na vlastní vrub. Snadno odcizovaly se děti domovu, beze stesku a lítosti opouštěly tu malou prostydlou boudu, kde ani přikrýt se nebylo čím, a za zimních nocí vítr dral se chudým šatem na kosti. Jakmile poodrostly rozešly se po službách, každý za svým chlebem, jak Mara říkávala, a nikdy více se o sebe nestaraly.

Mara protloukala se z nich nejbídněji. Každý ji předhodil její hluchotu, mnohý jí uštědřil ránu nebo štulce mezi vychrtlá žebra, ale nikdo nepohlédl laskavě v její malé zelenavé oči, aniž dotkl se v pohlazení černých, havraních vlasů.

První službu nastoupila k stejně chudobným lidem, jakými byli i její rodiče. Chovala jim děti, opatrovala nové řady stejného proletariátu, jakým byla sama. Odměnou za tu práci byla jí denně kaše a v neděli palenta nebo kus černého prosového chleba. Stálé bití a ústrky vyhnaly jí do zámku ku sviním, jež měla v opatrování se starší Barou. Tam dařilo se jí lépe, měla aspoň dostatek potravy. Sbírala kde jaké zbytky, šidila psy a kočky, ubírajíc jim z jejich podílů a ukradená vejce vařila si v kotli mezi bramborami a turky. Spávala každou noc jinde, jednou na dlažbě pod schody, jindy v některém koutě dvora a jen málo kdy poštěstilo se jí vklouznout do komůrny a zahřát se v otepi slámy. Věčně rozedraný šat visel s ní v cárech, jež zachycovaly se o roští, kterým přikládala ve své sklepní kuchyni. Dokud byla živa matka, hleděla jí spíchnout oděv ze svých starých hadrů. Matka v bídě dokonala po jedenáctém porodu, a Mara byla odkázána na milost cizích lidí. Dostala šaty po starších služkách ze zámku, ale po prvním vyprání prosvitla jimi bílá úzká prsa a rukávy se roztřepily v nadloktí.

Dorůstala, potřebovala alespoň na zimu slušnější šat a nějakou obuv. V zámku byla jenom z milosti, nebylo tudíž ani pomyšlení na zaopatření si potřebných věcí. Odešla k vesnické paničce, kupcové. Měla dva zlaté měsíčního platu, stravovala se zbytky s talířů a z vlastních peněz kupovala si u přespolní báby okoralý chléb, k němuž jí tato blahovolně přidávala nějakou splesnivělou housku. Bývala to pro Maru pochoutka. Seškrabala plíseň, namočila housku do studené nebo scezené vody se zelí nebo fazol, určené sviním, a labužnicky pojídala takovýto oběd v koutečku za dveřmi, kde by ji paní neshlédla! Měla mimo věčné shledávání potravy také jiné strasti, byla hromosvodem paniných zlostí. Často se stávalo, že lidé chodili do kostela a paní táhla Maru za dlouhé černé copy silnicí, jako pošlého psa. Mara jen plakávala po tichu, ale její bída prosila o slitování. Mnoho míst vyměnila, mnohou hořkou slzu spolkla v suché skývě chleba, než dostala se k lesním, Moravcovům.

Nejhloub v duši vryla se Pavle. Zasela v její mladé vnímavé nitro cosi velkého, co sklíčilo ic prve dlouho po smrti staré Mary. Přišla k lesním ve svých padesáti letech, právě v den narození Toníkova, jehož pak zbožňovala a říkala si se slzami v očích. „Vždyť já ho nesla ku křtu!" Děti si na Maru zvykaly od malička a měly rády její povídání, zvyky pak ctily z nařízení maminčina... Jedním z těch starých nevyléčitelných zvyků bylo její spaní mimo postel. Schoulila se pravidelně do koutečka pod plotnu, opřela hlavu o dříví, nebo za zimních nocí naklonila se přes plotnu, podložila hlavu polénkem a spala tak do rána. Největším proviněním bylo, probudit ji a poslat na lůžko. Učinila-li tak paní lesní, upadla také v nemilost Marynu pro příští den. Měla různé nálady, a za těch dvaadvacet let, které strávila u Moravců, vystřídala všechny!

Moravcových dětí zvláště si Mara oblíbila. Nosila, a později vodila je do nejbližší vesnice k sousedovům pro nějakou tu běžnou novinku, a oklikou pak toulala se s nimi k domovu. Když zůstaly samotny doma, usedala vedle nich na podlahu, povídala staré báje, které si zapamatovala z dětství a kde nestačila paměť, přidělala sama. Někdy dosazovala také jména známých osob, což se dětem zvláště líbilo. Pro svojí nedoslýchavost měla také špatnou výřečnost, čímž malým posluchačům působila nemalou radost. Byla-li v dobré náladě, smála se s nimi, jinak odcházela uražena a jim nezbylo nic jiného, než Maru pěkně odprosit. Někdy usedla mlčky vedle Pavly a hladila její světlé vlasy, které zachycovaly se do rozpryskaných dlaní, a často na nich uvázly. V takových okamžicích nekřičela na ně, ani se nedovedla rozhněvat, spíše zpívala své smutné písně bez melodií! Často opakovala jim také známou, ale vždy zase ochotně vyslechnutou povídku o svém zlém bratrovi, který záviděl jí větší kus kukuřičného klasu a usekl jí půl ukazováčku na pravé ruce, jímž odměřovala mu jeho polovičku. Když se dala do pláče, vzal její půlku a snědl je obě! Musela-li odejíti v takové roztesknělé náladě od dětí, bývala smutna, a u dveří se obyčejně ještě ohlédla, ale zamračeně! Tehdy nepochopila Pavla jejího smutku, necítila, co dělo se v té plané stařeně, až později, když zastavila se nad Maryným hrobem, vytušila, že Mara hladívala hlavičky svých dětí, a když odcházela od nich, byly zase jen dětmi jejích pánů.

Paní Moravcovou milovala jaksi instinktivně, ale pán byl vždy jen pánem. Pravidelně dvakrát do roka odcházela stará Mara od lesních na několik dnů, po vůkolí se potoulat. Chodila k známým, nadávala paní lesní, že je na ni zlá, že ji bije, nedá jí jíst, a vše co nejhoršího si mohla vymyslet, uvrhla na její hlavu. Polovičku své toulky vyplnila tímto programem, druhou pak, hledáním přímluvčích, aby ji u Moravců vzali zpět. Přinášela dlouhé žádosti od náčelníka, od pokladníka, lékaře, a jednou do konce si k tomu přivolala i faráře. Největší přímluvce měla však v dětech. Lpěly na ní, a její slzy vyvolaly u nich stonásobnou ozvěnu.

Kdysi vrátila se po podobné toulce k lesních zahradnímu plotu. Jakmile ji Pavla s Luďkem shlédli, žebronili na mamince o její přijetí, ale ta se nedala uprosit, Mara prý příliš zlobí, tak ať si jde kam chce! Když námaha jejich zůstala bezvýslednou, zalezly do pokoje, usedly pod stůl a držíce se kolem krku, tiše plakaly. Přes chvíli odcházela Pavla k oknu nahlédnout, jestli Mara ještě čeká na své vykoupení, a když zahlédla tu hromádku bílé navléknutých kostí trčet vedle cesty, nové přívaly slz je zaplavily, až splývaly na jejich tvářích v jediný potůček. Maminka si přišla pro ně k obědu, ale vidouc jejich bolest, nezdržela se sama pláče a poslala je pro Maru. Takové scény končívaly vždy stejně. Mara slíbila nikdy více paní nepomlouvat a nenadávat, což ovšem zase v druhém období své toulky úplně zapomněla. Byla známá v celém okolí, a objevila-li se někde po jaru nebo na podzim s pevně semknutými rty, bledá, se svítícíma očima, věděli, že zas odešla od Moravců. Její nepokoje daly se předvídat již několik dnů předem. Zpívala si pravidelně ze začátku, a přes to, že byla již starší, koketovala s muži. Po třech nebo čtyřech dnech sesmutněla, začala bez příčiny plakat, což vystřídala nenávist a proklínání všeho. Nejčastěji však proklela sebe, svoje stvoření, a vše, co zavinilo její jsoucnost.

Mimo svoje nepokoje měla také klidné chvilky a bývala v nich sdílná. Bylo to pravidelně za zimních večerů, kdy zašla si do pokoje na besedu. Přivolávala si dávné vzpomínky, hovořila o lidech, jichž jména byla slavná v místní tradici a uváděla jejich chyby i dobré vlastnosti. Jednou při takové příležitosti vypravovala, jak prodala svému pánovi, o jehož dobré pověsti se nesmělo pochybovat, své panenství za šátek, který tehdy stál 33 krejcarů. Kdykoli prý pak přišla do sklepa a vzpomněla si na to, obyčejně nadávala v duchu a někdy i na hlas, že jí ošidil. Starší Bara jí totiž vyčítala, že měla chtít na něm alespoň za zlatku triko, poněvadž bylo právě před zimou a ona nic teplého na sebe neměla. Po Baryně kázání plakala, pak ale viděla, že to hloupost, ale nikdy se Baře s ničím nesvěřovala. Kdysi, a to již je také dávno, a ví, že to byl hřích, koupila si za šesták kořalky radostí, že nezůstala těhotnou. Má v truhle hodně šátků, všech možných druhů, všechny dostala, jen některé má od paní Moravcové a od kramářů, kteří si u lesních o jarmarcích půjčovali prkna do bud. Tyto pestré, většinou bezcenné hadříky přerovnávala často z jedné truhlice do druhé, hladila je jako Pavlinu hlavu někdy, a počítala, kolik lidí již odešlo před „soudnou stolicí", po nichž ona má památky. V jedné přihrádce měla Mara šňůru skleněných perel, ale ty nedovolila nikdy vzít dětem do rukou. Pokud se Pavla pamatovala, měla je na krku asi dvakrát, a to se na sebe dívala dlouho do malého zrcadélka, které dostala také od někoho, jemuž byla více než hluchou Marou!

Po takovém intimním vyznání odcházela do kuchyně vesele, ba zdálo se, že bude na dlouho klidnou. Ale ta Mara, která odcházela z pokoje, změnila se mžikem v maskovanou Maru, vracela se do pokoje a rozčíleně vykládala, že je přece pannou, opravdovou pannou, které budou muset do rakve dát svatební věnec! Byla o tom pevně přesvědčena, že u dveří nebeských bude sedět pán bůh a zeptá se jí: „Maro, kde jsi nechala svůj panenský věnec?" a co by mu odpověděla? Ne, to přece nejde, ona věnec mít musí, jinak by se nedostala do nebe a musela by se toulat do soudného dne po horách a trhat kvítí na svůj věnec.

Do kostela nechodila skoro nikdy, co prý tam? Povídat se tam nesmí a poslouchat nemůže! Když přišla k Moravcovům, bylo jejím největším přáním chodit s procesím na pouti, jako jiné ženy chodily! Jednou ji také paní lesní slavnostně vypravila. Mara dostala do ranečku buchty, víno a peníze na cestu, ale než se procesí vrátilo, byla Mara zase doma. Buchty jí rozkradly cizé ženské, víno se do půli láhve vylilo a tak co tam, raději prý si nasbírá dobytku trávy a sní kávu, to je lepší než pouť, kde zase nic nového neviděla, než že se pořád lidé modlí. Ona měla svoje zvláštní přikázání, dle něhož se také řídila a byla o tom pevně přesvědčena, že je zcela správným. Největším hříchem bylo vyzradit manželům nevěru jednoho z nich, menším však žít spolu s mužem bez svatého požehnání, a slova lhát a krást vůbec se v jejím seznamu nenacházela. Domácí krádež byla jí takřka vrozena, a skoro by se mohlo říci, že jedině vědomí uschovaných věcí dodávalo jí někdy chuti k životu. Mimo věci od jídla, mlsky a pod., pak cibule a vejce, které prodávala hospodské za kořalku, neměly předměty pro ni ceny. Pověrečný strach z pána boha vyvolali u ní kněží, jež docházeli k lesním někdy návštěvou. Připomínali jí její hříšný život, za nějž přijde do pekla. Někdy odpovídala jim ostře a tvrdila, že se tam tedy jistě sejdou, ale přece něco ze všeho v ní zůstalo. Pána boha si představovala v podobě pana lesního, většího muže se světlým plnovousem.

Luděk zemřel a Pavla odejela do školy. Mara prý často vzpomíná, jak psala maminka, někdy docela tupě seděla a když se jí ptala, co jí je, zastesk1a: „když jsou děti pryč!"

Po třech létech se Pavla vrátila a zastihla Maru stále stejně čilou a nestárnoucí. Její zelenavé oči zavěšovaly se pohledem na děvčeti, které ona chovala, zalévaly se slzami radosti, ale ústa mlčela. Po chvilce odběhla ven a přinesla malé černé štěně: „Na, je hezké, a taková jsi ty měla vždycky ráda!" hodila je Pavle do klína a již se rozběhla do kuchyně.

Jejich sedmdesát let nezabarvilo ani jediného vlásku na její hlavě do běla, leskly se jako vždy natřeny černidlem na boty a lojem, jen několik vrásek naskočilo kolem očí a ty spíše zjemněly tahy. Stáří cítila jen nad škopíkem s nádobím, kde pravidelně usnula s rukama v hrnku, a když se pro-

budila, hlásila bez ptaní, byl-li náhodou někdo v kuchyni, že nespala, ale zadívala se pouze do hrnka, jestli není připálený!

Po jaru toho roku, začala hádkami a rozepři vyplňovat celodenní program. Vymyslela si, že bude psát císaři, a Toník, který byl právě na vojně, jí vymůže vrácení zabavených statků za daně. Blouznila dlouho, až jednoho dne se dala svést některými bábami, a odešla od lesních, by stálou toulkou a žebrotou, v níž viděla ideál svého konce života, protloukla poslední dny. Vrátila se ještě pro své věci, pro truhlice, jež odnesla jí vesnická děvčata na hlavách k známé vdově. Odešla Mara a Pavla s maminkou smutně hleděly se zápraží za ní, za obrázky na víkách, za perlami a celou Marynou minulostí!

Chodila po žebrotě opravdu. I k Moravcovům si zašla pro mléko, buchty a kávu, jindy pro cukr a co potřebovala, ale jakmile vyšla ze dveří, nadávala, že dostala jen bití a co si nese v balíčku nebo láhvi, to je od jiných hodných lidí, které jmenovat nechce! Když tak sedávala u dveří na kamenném výstupku, tolikrát vztáhly se v duchu Pavliny ruce k ní a vzaly ji kol krku, s němou prosbou: „Mara, nehněvej se na mě, vždyť ty jsi ještě naše!“ Odradil ji pravidelně výraz chladu v jejích očích, výčitka: „Ty jsi slečna, a já žebračka!“ Z toho pohledu zůstala jí jenom němá bolest a slzy v očích, jimiž zalily se i zraky paní lesní, když po kamenném schodišti s proutkem v ruce odcházela stará Mara.

V létě přišla si pro ni její sestra, sebrala Maru, naložila truhlice a zavezla vše několik hodin cesty do vesnice. Dlouho nikdo o Maře nezvěděl, a nikdo se po ní nepoptal. Jednoho dne na podzim přišla pěšky, utekla sestře, a ze všech šatů, které si od lesních odnesla, zůstal jí jediný špinavý cár. Jak bylo v její duši, těžce říci, jisto však je, že zatoužila složit své kosti, kde se zrodila!

Po dva dny chodila žebrotou a k večeru druhého skočila nedaleko své rodné chaloupky do rozvodněného potoka. Vytáhli ji pasáci, zachránili život, a hluchá Mara přišla ještě k lesním. Tentokrát nenadávala, nehněvala se na nikoho, ale děkovala paní lesní, hladila jí ruku a přiznávala, že jí, Maře, byla mnohem více než vlastní sestra, která ji o vše okradla a pak nedala ani najíst. Seděla dokonce také u stolu a netrvala na svém tvrzení, že je jenom docela obyčejnou žebračkou, které přísluší sedět u dveří. Těšila se na svátky, kdy měla si přijít pro vánočku a víno, to sladké, jako dostávala obyčejně o svátcích, dokud byla ještě u nich. Než odcházela, šla k Pavle, pohladila ji po vlasech a dlouze se zadívala v oči: „Máš měkké vlasy, jsi pořád stejně dobrá, a já ti nikdy nechtěla ublížit! Víš, lidé jsou zlí, nehněvej se na svou Maru!“ Pavla neodpouštěla slovy, ale slzami.

Mara odešla, všichni tři vyprovázeli ji ze vrat pohledem, a vzduchem táhlo tušení, že byla zde naposled! Skutečně také v týdni zemřela. Z nastydnutí dostala zápal plic a tomu podlehla. V malé prostydlé komůrce ležela naposled, a tvrdé cizí ruce zatlačily jí oči. Vesnická děvčata oblékla ji jako nevěstu a na hlavu připevnila velký, jak je tam obyčejem, svadební věnec. Je neznámo, jak Mara oklamala pána boha svým panenstvím!

Za živa mívala jedinou velkou touhu, a sice mít alespoň tolik zbytečných peněz, kterými by mohla si zaplatit slavnostní hranu dole v hlavním kostele a nahoře na kopci u p. Marie. Tomu přání vyhověl pan lesní.

Smutně hučely zvony údolím, smutně odrážely se zvuky jejich od hor a bolestivě svíraly Pavlinu duši — vždyť byla to přece hrana za jejich starou, hluchou Maru!

Sněhy stály, malý růvek svezlé hlíny objevil se pod křížem. Tam nasázela Pavla své květiny, tam probudilo se v ní poznání bídy života, o níž tušila vidět opřenou hlavu té maličké, do sebe schoulené, jako kdysi doma pod kamny, ubohé bytosti.

—=o=—

VE STOLIČNÍ TEMNICI V LIPT. SV. MIKULÁŠI.

Napsal Josef Němec.

Bylo to roku 1854, právě v době krymské války, v době tu bujně kvetoucího policajtství. Toho času vytrubovali do světa hlavně německé noviny lež, že prý je zvláště uherské Slovensko ruskými agenty přeplněno, na které má žandarmerie nastraženo.

Právě v tom čase a sice v měsíci červnu vyšel jsem si s přítelem svým D. do liptovské stolice za tou jedinou příčinou, bychom tuto krajinu krásou přírody nad jiné vynikající poznali a navštívili lázně v Korytnici. Tuto naši vycházku jsme ale draze zaplatili. Hned po našem příchodu do liptovského sv. Mikuláše byli jsme žandarmerií co podezřelí ruští agenti v jednom tamějším hostinci zatknuti a pomeškavše několik hodin v žandarmských kasárnách tamějšímu c. k. stoličnímu soudu k dalšímu vyšetřování odevzdáni. Pan c. k. služný, kovaný to Němec ze Slezska, byl s námi brzo hotov, poslal nás jednoduše co vězně v průvodu hejduka do stoliční temnice s nařízením, by nás kastelán (žalářník) v některé z lepších jizeb umístil. S naším příchodem byl kastelán, poctivý to Slovák, chtěje vyhověti danému rozkazu, v nemalých nesnázích; praví k nám: nemám v celém domě ani jedné lepší prázdné jizby, ba ani postele, a musíte se spokojit se společností jednoho starého muže, výběrčího daní z Rožmberka, který byl tu pro zpronevěření daní uvězněn. Tak jsme se stali společníky tohoto muže. Jednu postel se slamníkem a pokrovci přece někde kastelán sehnal, a dal ji odnésti do našeho nového bytu, k druhé posteli si vypomohl tím, že dal zřídit z několika prken na kvap nějakou pryčnu, která se pokryla houní. Nebyli jsme v té jizbě uzamčeni na zámek a mohli svobodně z ní vycházeti. Při tom nám zároveň učinil vlídný kastelán nabídnutí, že můžeme, libo-li nám, se u něho stravovat, což nám bylo milé, a mohu říci, že nás nade vše očekávání po celý čas našeho uvěznění

vším potřebným zaopatřil; jeho kuchyň byla výborná.

Po krátké době našeho ubytování dostali jsme návštěvu a sice v osobě jednoho as 16 roků starého vězně na obou nohou spoutaného. Příčina jeho návštěvy byla otázka: „Nerozkážú nic velkomožní páni?“ Z toho jsme poznali, že jest nám dán za posluhu. My ho odbyli odpovědí: „Pro dnes nic, zítra ráno nám vyčistíš šatstvo a boty,“ což se každodenně stalo. Později přišel do naší jizby jeden k stráži určených stoličních hejduků, a neprošeně se usadil. Slovák je velmi hovorný a rád o sobě vypravuje. Tu jsme se od něho dozvěděli celý běh jeho života, i o Praze nám vypravoval, kde nějaký čas co vojín trávil. Mezi jiným také podotknul, jak obtížná a nevděčná služba jest ta služba stoličního hejduka, na příklad že té samé noci musí stát od 11ti do 1né na stráži při vchodu do stoličního domu, a dal nám patrně na srozuměnou, že bude-li nám libo chtíti pohodlně upláchnouti z našeho vězení, tomu že nebude stát v cestě. Očekávali jsme, že budeme druhého dne po výslechu jistotně propuštěni na svobodu. Ale chyba lávky, uplynul den třetí, a ono ještě nic. Kancelář tehdejšího stoličního přednosty pana Kučery, tuším rozeného Čecha, nacházela se v téže budově, odebrali jsme se k němu žádajíce ho, by učinil našemu nezaviněnému uvěznění konec. Ten, jak pravil, nebyl dosud o našem uvěznění informován, nařídil c. k. služnému, by nás předvolal k výslechu, a výsledek mu sdělil. To se ještě tcho dne stalo. Při výslechu bylo hlavní otázkou, co nás přimělo k cestě do liptovské stolice vůbec a do sv. Mikuláše zvlášť. Když nás i po tomto výslechu podrželi na dále ve vazbě, otázali jsme se stoličního přednosty po příčině k tomu. Musím podotknouti, že nám nebylo zapotřebí, jak to obyčejně bývá, hlásiti se dříve k jakémusi raportu. Stoliční úřad nacházel se v témž domě, a nám bylo volno vycházet z naší jizby kdykoliv. Odpověď stoličního přednosty zněla v ten smysl, že naši záležitosť musí udat vojenskému velitelství v Prešpurku (toho času trval ještě v Uhrách stav obležení), a pokud nepřijde na jeho dotaz odpověď, že nelze mu z vězení nás propustit. Že to s tou odpovědí nepůjde as příliš rychle, věděli jsme napřed, a my se odevzdali s resignací svému osudu.

Pohřešovali jsme v stoličním domě čerstvého vzduchu, a aby se nám toho dostalo, vymohli jsme si u stoličního přednosty povolení k denní vycházce mimo město, a to jak se samo sebou rozumí ne bez anděla strážce v osobě hejdukově, který vždy v jisté vzdálenosti za námi kráčel. Třebas i dvakráte denně jsme vycházeli do okolí města, kochajíce se v kráse tatranské letní krajiny a obdivujíce se mohutnému velikánu Kriváni as hodinu od města vzdálenému. Při těchto vycházkách použili jsme i té příležitosti ke koupání v bystrotokém Váhu. Nejmilejší bylo nás doprovázejícímu hejduku, když jsme se zastavili v některé blízké krčmě na pohárec vína, věděl, že i on s námi na sucho nebude sedět.

Nemohu opomenouti, abych se tu nezmínil o jedné naskytlé episodě při těchto našich procházkách. Napadlo nás, abychom toho zkusili, kdo z nás dříve doběhne k jistému určenému cíli. Když jsme byli takto v úplném běhu, měl náš průvodčí hejduk za to, že mu chceme upláchnout. Když jsme se zastavili, přiklusal za námi ubohý, celý během urícen, a vypravoval, jakého strachu jsme mu nahnali. Za ten jeho vystálý strach byl pak v jedné krčmě hojně odměněn, v čem si velice liboval.

I návštěv v našem vězení nám nescházelo, zvláště se strany Čechů ve sv. Mikuláši usedlých, jen tehdejší evangelický farář Hodža se nás stranil za tou příčinou, jak se později omlouval, by svou návštěvou jakožto vyhlášený panslav náš stav nezhoršil. U jistého druhu lidí, zvláště u té chásky úřednické a maďaronské, platí v Uhrách až podnes každý Slovan za panslava, který se neostýchá veřejně hovořiti ve své mateřské řeči a ji zastávati.

Třináctý den našeho uvěznění byli jsme překvapeni neočekávanou návštěvou svých přátel z Báňské Bystřice. Byl to tehdejší gymnasialní profesor Gočar a kaplan Plošič, kteří vykonali tu cestu hlavně za tou příčinou, by se pokusili o naši svobodu. Toto nám prokázané přátelství chováme až po tu dobu v blahé paměti.

Nebylo mnoho naděje, že nás stoliční přednosta na domluvu našich přátel propustí na svobodu; předstíralť, že nepřišla doposud odpověď od vojenského velitelstva. Konečně teprv čtrnáctý den po našem zatknutí odhodlal se stoliční přednosta na naše usilování, vzdor tomu, že ani toho dne neměl řečenou odpověď v ruce, a která snad ani do nynější chvíle nepřišla, nás, když prý, jak se vyjádřil, „nám na tom tolik záleží“, propustiti, s tím vyhražením, abychom se každý z nás odebrali bezprostředně do svého bydliště, a to večerního času, aby to nedělalo v městě velký povyk. My se dle tohoto nařízení přísně zachovali, a rozloučivše se srdečně s naším vlídným kastelánem, opustili jsme vnucené bydliště. Jen stoliční hejduci a náš mladý posluha v poutech litovali toho, že netrval náš pobyt v stoličním domě déle.

Nabyli jsme později přesvědčení o pravé příčině našeho tak dlouhého uvěznění. Pan stoliční přednosta musel nás považovati za velmi nebezpečné lidi pro tehdejší stát rakouský a proto nařídil za naší nepřítomnosti úřední prohlídku v našich bytech, a čekal na zprávu o výsledku této prohlídky, což při vzdálenosti našich bydlišť a špatného poštovního spojení nebylo tak snadné. V mém bytu konal tuto prohlídku jeden z tamních stoličních úředníků pro větší efekt se šesti ozbrojenými žandarmy. Nedotknuto nezůstalo v mém obydlí ani to nejnepatrnější, veškeré rodinné dopisy, i ta nevinná přání mých dětí k jmeninám, píseň Marseillaise s francouzským textem, Arnoldova brošurka: Život a působení Košutovo, podobizna Havlíčkova, pak z knih jeden díl „Dějin českých Palackého“ a dvě bambitky propadly konfiskaci. Zvláštní poznámku zasluhuje charakteristické vyjádření se prohlídku řídícího úředníka, když přišlo Palackého dílo na řadu. „Aha, Palacký, das geht mit.“ Ale až podnes mně zůstane hádankou, jak se mohlo při vší té přísnosti a bedlivosti státi, že ušel konfiskaci jeden celý ročník Havlíčkova „Slovana“, který v prádelníku docela otevřeném ležel.

Těchto několik řádků napsal jsem za tím úmyslem, aby sloužily co příspěvek k historii naší národní persekuce, a aby obecenstvo posoudilo, zda-li se od té doby smýšlení ve vládnoucích kruzích a v byrokracii rakouské proti národní české oposici změnilo.

—○—

BOH. FIEDLEROVÁ:

LEVIČŮV PROVÁZEK.

Byla jsem ještě docela malé děvčátko, když mne naši posílali do starého sadu za město, za městským hřbitovem, pro třešně. Sad patřil Levi- či, starci ruského typu, hrubého kostnatého, mužického obličeje, dlouhých bílých vlasů, šedé husté brady. Pod strništěm hustých šedých řas svítily do vrásčitého, opáleného obličeje chytré, šedé, stařecké oči jako malá světýlka. Těla byl vysokého, nesehnutého, ruce jeho byly kostnaté, opálené, žlutavými chlupy porostlé. Ale co mi jako dítěti nejvíce utkvělo v paměti byl — Levičův provázek. Na zápěstí pravé ruky nosil Levič usmolený provázek dosti pevně ovázaný. Tato „ozdoba" dráždila silně moji dětskou zvědavost, až jednou v příhodné chvíli přímo jsem se naň starého Leviče otázala. „Je to zimniční provázek, dostal jsem jej od staré, zkušené ženy, kdo ho nosí, toho nechytí se ani zimnice, ani žádná jiná nemoc," dal mi za odpověď.

Od těch dob měla bvtost starého Leviče pro mne něco strašidelného. Snad tu působilo i to, že bydlel osaměle za starým hřbitovem uprostřed polí sám a sám, ale více ještě zvláštním strachem naplňoval mne ten usmolený provázek tajuplný na jeho zápěstí. Jako bez dechu přicházela jsem do jeho starého sadu pro ovoce, všecka strašidla z pohádek oživovala v mé pobouřené fantasii na starých, klikatých, polozarostlých stezkách jeho. Jako vyplašený pták spěchala jsem zase co nejrychleji z Levičova ovzduší. Za nic na světě nebyla bych smlsala jen jedinou z třešní, touto strašidelnou rukou natrhaných, což za jiných okolností jistě zůstalo by pro mne — heroismem.

Když někdo známý zemřel, tu ihned bezděky mne napadlo: Starý Levič má vyhráno, ten neumře, ten má čarovný provázek proti každé nemoci. A věřila jsem tomu tak pevně, že když jednoho dne roznesla se zpráva, že starý Levič zemřel, já nevěřila jsem jí ani na okamžik. Když rodiče moji jako dobří známi šli se podívat na jeho mrtvolu vystavenou ve starém zahradním domku, a mne na prosby moje vzali s sebou, nevěřila jsem v smrt starého Leviče pranic, a stále čekala, kde, odkud z těch klikatých cestiček vyjde proti nám se svým příjemným, chytrým úsměvem po starém zvyku s čepičkou v ruce se nám ukláněje. Ale nešel. Ticho jako ohromný olověný pták položilo své zlověstné perutě na celý jeho sad i tichý jeho dům. Vše spalo kolem jako v zakletí, i ten ptačí zpěv zněl jaksi zaraženě, jinak než jindy. Ve staré světnici, jejíž roh vyplněn včelařským hospodářstvím, spal v rakvi tiše — sám starý Levič. Hrůza neobsáhlá zmocnila se teprve nyní celou silou mého dětského srdce. Tedy přece zemřel! A jeho provázek? K té otázce upjala se celá má duše. Ztratil jej snad, že přece zemřel? Ne, na zápěstí té mrtvé, kostnaté, opálené ruky černal se dosud ten osudný, začernalý provázek.

Tenkráte zachvěla jsem se poprvé hrůzou před smrtí. Když nezachránil starého Leviče před smrtí ani jeho kouzelný provázek, v nějž on celý život věřil, co může tedy před smrtí zachrániti? Smutek veliký mne zachvátil a pamatuji se dobře, jak mi bylo líto toho oklamaného stařečka. Zdálo se mi, že cosi Neznámého, Ohromného, Strašlivého přišlo, a zabilo starého Leviče přes všechnu ochranu kouzelného jeho provázku. Cítila jsem, že něco zde rozhodně nebylo v pořádku, ale co, to dětský rozum můj tehdáž nemohl pochopiti. Až po letech teprvé poznala jsem, že žalem naplnilo mne tehdy tušení, že proti smrti není nikde ochrany a pomoci, a že důvěra starého Leviče v moc jeho provázku byla tak šeredně zklamána.

Dosud jako v zakletí tiše stojí za městem bývalý Levičův sad. Dívám se na koruny starých, rozvrácených jeho štěpů, a vidím pod nimi přecházeti staříka s chytrým úsměvem v blýskavých jako lampičky očkách, s nezapomenutelným provázkem na zápěstí ruky. A zdá se mi, že dnes jinak a lépe rozumím filosofii Levičova provázku. Nosil provázek proti zimnici a všem jiným nemocem, a také nezastonal, ale když jednoho dne přišla Ona, Poslední a Neodbytná, našla jej tichého, nevzdorujícího, povolného, neboť proti ní provázek nebyl, zavřela chladnou rukou svou tv vesele se smějící stařecké jeho oči, ujala jej za ruku, za tu, s tím černým provázkem, — a odvedla jej s sebou.

—○—

DROBNOSTI.

Statistika evang. obcí v Čechách r. 1808.

(Z archivu c. k. místodrž. 1806-15. Publ. fasc. 140/1 vypsal dr. J. V. Šimák.)

a) Vyznání reformované má obce

v Chrudimsku: **v Hradišti na panství Nasavrckém, pastor Mich. Borg, duší 1182; v Krouně na p. Rychmburském, p. Daniel Marton, d. 2694; ve Svratouchu tamže, p. Franzois, d. 715; v Telecím na p. Poličském, p. Benj. Kirch ml., d. 2655; v Borové tamže, p. Opočenský, d. 689; v Proseči na p. Novohradském, p. Jan Szantay, d. 1099; v Bučině na p. Litomyšlském, p. Ant. Fleischer, d. 766; v Sloupnici tamže, p. Štep. Vašarhely, d. 1436; v Čermné na p. Lanškrounském, p. Gerzaj, d. 551; v Dvakačovicích na p. Rosickém, p. Vojtěch Baranyai, d. 2065; v Chvaleticích na p. Zdechovickém, p. neznám, d. 1098; v Krakovanech na p. Pardubském, p. Št. Gaal, d. 1317.**

V Čáslavsku: **v Močovici na p. Turadelském, p. Nešpor, d. 855; v Semtěši na p. Žehušickém, p. Bubeníček, d. 2212.**

V Bydžovsku: **ve Velimi na p. Poděbradském, p. Mik. Torongai, d. 1912; v Libštátě na p. Kumburském, p. Kisch st., d. 629; ve Velenicích na p. Poděbradském, p. Št. Soltesz, d. 1134; v Chlebech tamže, p. Jan Kazay ml., d. 1211; v Hořátvi tamže, p. Lad. Laka, superintendent, d. 1189; v Libci tamže, p. Mojž. Tardin, d. 1442.**

V Hradecku: v Klášteře na p. Opočenském, p. Opočenský, d. 1842; v Černilově na p. Smiřickém, p. Košat, d. 691.

V Kouřimsku: v Kšelích na p. Č. Kosteleckém, p. Kubeš st., d. 873; v Libiši na p. Obříštevském, p. Jan Wegl ml., d. 854.

V Rakovnicku: v Ledčicích na p. Roudnickém, p. Št. Ivany, d. 1198; v Krabšicích tamže, p. Nešpor, d. 719.

V Boleslavsku: ve Vysoké na p. Mělnickém, p. Št. Rimany, d. 1268; v Nebuželích na p. Pan. Břežanském, p. Jan Wegl st., d. 1225; ve Vtelně na p. Mělnickém, p. nezn., d. 795; v Lysé, p. Tardin ml., d. 672; v Bošíně na p. Křineckém, p. Lad. Lenke, d. 695.

V Berounsku: v Soběhradech na p. Konopišťském, p. Schedewy (Šedivý?), d. 545.

V Táborsku: v Moravči, p. Č. Řečice, p. Szalatny, d. 1762.

Všech duší 39.390.

b) Vyznání augsburské má obce:

České: V Praze na N. Městě v Truhlářské ul., pastor Jos. Krejčí, duší 1600.

V Rakovnicku: v Krabšicích, p. David Kučera, d. 480.

V Chrudimsku: v Trnávce, p. Jan Kovář, senior d. 910.

V Čáslavsku: v Opatovicích na panství Sedleckém, p. Alex. Audahazy, d. 1013; v Humpolci, p. Sam. Porubský, d. 490; v Krucemburce, p. Jan Salmovský, d. 909.

V Bydžovsku: v Křižlicích, p. Jan Molnar, senior, d. 1528.

V Hradecku: v Černilově, p. Matěj Havlík st., d. 850.

V Boleslavsku: v Kovanci, p. Vác. Procházka, d. 490.

Německé: V Praze na N. Městě, v Jirchářích, p. Mich. Gottlieb Seihm, d. 1000.

V Litoměřicku: v Habří na panství Liběšickém, p. vacat, d. 450.

V Bydžovsku: v Heřm. Seifech, p. Fr. Havlík ml., d. 600.

Všech duší 10.320.

*

Ve stoliční temnici v Lipt. sv. Mikuláše. Črta Josefa Němce, manžela Boženy Němcové, kterou pod tímto titulem v dnešních Besedách přinášíme, je konec článku Upomínky starého vlastence vyšlého r. 1870 ve Světozoru. Začátek otiskli jsme v předešlém čísle Besed pod nápisem Upomínky na Karla Havlíčka.

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

(Pokračování.)

„Oběd je hotov a já dnes budu zvonit, ano?“ prosil Robínek. A již také spustil na zvon solo, že nebylo svého slova slyšet.

„Tož mohu si vzít Andulu?“ ptala se paní ještě jednou.

„Ale třebas tucet Andul, drahoušku“, odvětil pán, který dovedl ve své otcovské srdce pojmouti všecky zanedbané děti na světě.

Odpoledne vrátila se paní z města. Dříve ještě, nežli sesadila své dva potomečky, bez kterých se málokdy z domu hnula, vyskočilo zadem vozu asi desítileté děvčátko a běželo do domů volajíc: „Dézy, Dézy, kde jsi?“ Dézinka přiběhla a vítala hosta. Podivila se však velice, když jí Andula stále sem a tam pobíhajíc, sdělila:

„Teď už zde nadobro u vás zůstanu. Tatínek mi dovolil, a zítra mi pošlou kufr, neboť mi dříve musí služky všecko vyprat a vyspravit. Ale tvoje teta nechtěla čekat, až to udělají, a vzala mne hned s sebou. To je švanda, viď?“

„No, je! A vzalas také svou velikou pannu?“ zeptala se Dézy chvatně, neboť chtěla pannu dostat za jinou, kterou jí při poslední návštěvě Andula pokazila tím, že jí utrhla obličej.

„Ano, bude tam někde mezi hračkami,“ odvětila macešská maminka.

„Hleď, když jsme jeli, vytrhovala jsem koni žíně z ocasu a dělala jsem z nich pro tebe prstýnek, chceš ho?“ Andula vytáhla z kapsy žíněný kroužek a dala ho Dézy jako záruku přátelství, — ačkoliv při posledním rozchodu zapřísahaly se, že jedna na druhou více nepromluví. Ale kroužek získal Andule opět Dézino přátelství, a tak šly spolu do dětského pokoje. Ale hostovi se tu nelíbilo:

„A já raději půjdu za hochy do stodoly.“ Strhla si klobouk s hlavy, chytila jednu jeho vázanku do ruky a točila jím vesele ve vzduchu. Konečně ho v zahradě na trávníku ztratila.

„Hejsa, Andula je tu!“ křičel kde kdo, když děvče jako vichřice mezi ně vpadlo.

„Já už tu zůstanu, hoši!“

„Hurá!“ křičel Tomášek se zdi. Věděl, že Andula je vždy hotova ke každému taškářství a předvídal veselé chvíle.

„Umím panovat, nechte mne, budu si hrát s vámi!“ Andula si nedělala nic z boulí a do všeho vstrčila nos.

„Teď si nehrajeme a nepotřebujeme, abys nám pomáhala, naše strana i bez tebe vyhraje.“

„Ať si, ale v běhu se mi nevyrovnáte,“ odsekla Andula, vědouc, kde má nad hochy převahu.

„Umí běhat?“ zeptal se Nat Jakoubka.

„Na holku, utíká dobře,“ odvětil oslovený, který se na děvčátko vždycky trochu svrchu díval.

„Chceš se se mnou měřit?“ vyzývalo děvče, chtíc ukázat co umí.

„Oh, dnes je moc horko“ a Tomek se podepřel o zeď jako by byl unaven.

„A kde máte Jedlíka, hoši?“ A oči děvčete těkaly s jednoho obličeje na druhý.

„Ale, udeřil ho míč a to víš, že on všecko obrečí“, zvolal Jakoubek mrzutě.

„No, to já nikdy nedělám; brečet pro něco, to tak! Nepláči, kdybych si i sebe víc ublížila. Jen děcka pláčí“, dodala ještě.

„Aha! Kdybych jen chtěl, budeš v minutě brečet! Vsaď se!“ křičel Jedlík vstávaje pohněvaně.

„Ráda bych věděla, jak bys to navlékl!“

„Jdi a natrhej tamhle kytici kopřiv, že to nedokážeš?“ a hoch ukazoval na vysoké, bujné kopřivy, jež tam u zdi rostly. Ale Andula se nezalekla: Běžela, natrhala celé koště kopřiv a zamávala jím nad hlavou, ačkoliv ji nesnesitelně pálily.

„No, tohle se ti povedlo“, křičeli hoši, uznávajíce odvahu a statečnost u slabšího pohlaví. Ale Jedlík rozmrzen, že se spálil víc nežli Andula kopřivami, rozhodl se, že děvče dnes musí zaplakat stůj co stůj.

„Hm, tohle vlastně nebylo pro tebe pranic těžkého, neboť jsi zvyklá do všeho vstrčit prsty, — ale jdi a rozběhni se ze vší síly hlavou proti stodole a potom uvidíme, dáš-li se do breku nebo ne.

„Neposlouchej ho, Andulko“, varoval Nat, jenž nesnesl sprostoty. Ale už bylo pozdě! Divoká Andula už letěla proti stodole, a buch hlavou do zdi tak, že jí ihned na čele vyskočila boule jako holubí vejce. Omámena stála chvíli se sklopenou hlavou, ale — nezaplakala. Když se trochu vzpamatovala, pravila pyšně, ačkoliv svaly v obličeji dosud se jí bolestí stahovaly: „Eh, to bolí, hoši — ale nezapláču!“

„Ještě jednou“, vykřikl Jedlík zlostně a Andula byla by snad běžela. Ale Nat ji ještě včas zadržel. Tomášek však, zapomenuv, že je horko, skočil na Jedlíka jako kohout a vykřikl: „Jestli nepřestaneš, ty surovče, tož tě hodím přes plot!“ Načež Jedlíka tak důkladně pocuchal, že chvílemi nevěděl, co se s ním děje, sedí-li či leží-li na zemi.

„Ale však sama chtěla“, vyjektal, když ho konečně Tomek pustil.

„Ať chtěla; nechápeš, jak sprosté je to od tebe schválně poranit holčičku?“ řekl Jeník vyčítavě.

„Eh, co na tom! A já nejsem žádná holčička, jsem starší než ty i Dézy, abys věděl“; křičela nevděčnice Andula.

„No, no, děkane, jen nekaž, však ty také někdy svoji sestru důkladně potrápíš“, zvolal Emil náhle se zjeviv mezi hochy.

„Nu, ale nikdy jí netluku, že ne, Dézy?“ obrátil se Jeník k sestře, jež právě foukala Andulce na požahané ručky. Radila jí, aby si dala studený obklad na čelo, neboť boule už byla všecka červená a naběhlá.

„Ty jsi nejhodnější ze všech chlapců, Jeníčku“, odvětila na bratrovu otázku a dodala „nu, někdy zlobíváš — ale to jen tak. Nikdy do opravdy!“

„Nu, miláčkové, odpusťte si a pamatujte co smíte a co ne. Víte přece, že na naší lodi pračky nejsou dovoleny“, řekl Emil, který všem poroučel, jako nějaký kapitán svému mužstvu.

„Nuže, divoká Andulo, jak se máš?“ ptá se pan Bér děvčátka, když zároveň s hochy přihnalo se k večeři. „Pravou ruku podáváme ne levou, slečinko, uč se způsobům“, dodal když mu Anda nastavila levici. „Mám ji bolavou.“

„I, chudák, ručička, co pak provedla, že je plná puchýřů?“ zvolal pán, vytahuje ruku děvčátka zpod zástěrky. Děvče ji schovalo s výrazem v obličeji, jako by bylo něco provinilo. Dřív než Andula se vzchopila k odpovědi, vysypala Dézy strýčkovi celou historii na talířek. Důkladně od a až do z. Jedlík hleděl se ukrýt za svůj hrnek mléka.

Když Dézy domluvila, podíval se pan Bér na svou ženu a v očích mu jen hrálo šelmovství. Potom řekl: „Tohle patří, zdá se mi, pod tvoje poručenství, má drahá, a proto se raděj do věci nebudu míchat.“

Paní Joža dobře věděla, nač její manžel naráží, ale v tomto okamžiku měla svoji černou ovečku právě velice ráda. Chvíli přemýšlela potom klidně řekla: „Víte, hoši, proč jsem Andulu vzala do Plumu?“

„Aby mne trápila“, zabručel Jedlík plnými ústy.

„Aby mi pomohla udělat z vás slušné mladé pány a dnes večer jste jí velice jasně dokázali, že toho potřebujete.“

Tu se Jedlík znovu schoval za svůj hrnec a nevylezl dříve, až Jeník vyvolal všeobecné veselí. Otázal se totiž tety svým pomalým způsobem: „Ale, tetinko, jak pak z nás udělá slušné, mladé pány, když je sama takový uličník?“

(Pokrač.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 11. srpna 1911. Číslo 32.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

LILA B. NOVÁKOVÁ:

V POSLEDNÍ VEČER KARNEVALU.

Hle, divné setkání: ty s dívkou dnes jsi šel,
ty, tvrdý muži, jenž jsi asi dávno zapomněl
na lásku moji k sobě.

Že poslední byl večer Karnevalu,
po vlhkých chodnících a v blátu kalu
se masky banalní tu a tam mihaly.

A divný večer byl, tak jeden z těch,
jež ve sníh šlehnou větrem na posměch
jar nových nedočkavé pocely.

Stín úzkostně se k zemi tiskmul stromů bezlistých
a stínem tím jste strastných vášní svých
si nesli smutek tíživý.

Má stará láska kdesi v nitru zaplakala
a jeho cetky na úboru prince Karnevala,
pláč její divně, nepřirozeně tam zachřestil.

A polí vzpomněla jsem, po nichž duše touží,
a řečišť širokých, v jichž tok se volná hrouží,
a hrud, nad nimiž skřivani se modlí v slunci.

Na větrů jarních zpěv a listů na šelest,
na květy bělostné a sladkou jejich zvěst
o zrání nových plodů — v slunci.

Na kolébání klasů zlatých, plných na poli,
na znění kos, shon práce na ztemnělé stodoly,
stád skvrny, pasoucích se — v slunci.

A listů vzpomněla jsem sladce žloutnoucích
na starých korunách, úsměvů ve větvích,
když všechna sláva podzimu se zastkví —
v slunci.

Pak pozdní mlhy, deště za dnů smutných táhly,
i zima se spánkem, klid sněhu neobsáhlý,
a bojů žití nových pod ním tušení.

A vším tím vřela vášeň člověka,
ta sladká, prostá, kterou život roste znova,
po jejímž vzkypění smích dětský zazvoní.

Ta vášeň zdravá, jejíž každé objetí
se zrodem radostným zas nových, příštích posvětí,
ta vášeň, která bezstarostně hýří — v slunci.

Zas známý, těžký smutek dotekl se mého nitra.
Dnů pustých řadu zřela jsem, jichž bezradostná
jitra
jdou nevítána ze zoufalých nocí.

A nudné dny když ke skonu se schýlí,
ty vášně smutné, strastné, z chudoby jež
vyklíčily,
jdou s lidmi stíny stromů bezlistých.

A platno nám, že kdesi svítí slunce života,
a vzduchem zrodů tisícerých vznik i zánik kolotá —
jsme přece dětmi civilisace,

a naše síla, pýcha má své chvilky proradné,
stesk duší churavých že záludně ji přepadne
za vlhkých večerů při skonu Karnevalu.

Pak marné vášně bolestné své slaví vítězství,
jsou chvíle děsu to a vítězství,
jimž po právu se pouliční světla posmívají.

Jak proklatci se vášně ony plouží stínem ulic,
sadů,
a bojí klamu se a rány, tuší zradu
u masek banálních, jež potkávají.

Je tolik smutku v ulicích po Karnevalu za
večera — —
Snad všechno jinak cítil jsi ty při potkání včera,
snad pýchou odpověděls na můj úživ bolestný.

A proto jenom tolik bych ti říci chtěla:
jen trpká lítost nad vším duší přeletěla,
a já ti tiskla ruku.

—=o=—

Z ČINNOSTI PANA HAUKA.

R. Bojko.

Starý Hauk měl dnes velmi nepokojnou noc. Stále se mu zdálo, že jakýsi veliký zloděj s černou maskou na tváři vloupal se do jeho pokoje a všechny papíry na kousky mu roztrhal a rozházel. Hauk chtěl mu je vyrvat, ale on ho odstrčil, že upadl na zemi. Plazil se za ním se sepiatýma rukama a úpěnlivě prosil, ale zloděj se jenom smál, nadávaje mu starých lichvářů, a zacpal mu těžkou rukou ústa, že jen hrčivě vzdychal. Při tom se však stále divil, proč zloděj nepraští ho vlastně něčím po hlavě? „Patrně svědomí mu to nedovolí," myslil si, zmítaje se pod jeho rukou. Zloděj však pojednou tak silně ho udeřil do ramena, že bolestí vzkřikl a otevřel oči.

„Prosím tě, co se ti zdálo?" ptal se ho syn, skláněje se nad ním. „Sténal's a naříkal's jako šílenec."

„Eh, nic. To víš, staří lidé" — zabručel otec a posadil se na posteli.

„Mně se zdá, že máš zase nějaký spor," pravil syn s úsměvem.

Starý zdvihl šedivou hlavu a jeho malé, špendlíkové zorničky zlověstně zahořely. „Co máš stále s těmi spory? Jsem nějaký sudič?"

„Nu, nu. Vždyť jen žertuji," chlácholil ho syn.

„Eh, takové žerty" — zabručel otec, potom se převalil do peřin. „Nech mě, ještě si trochu zdřímnu." Sotva však za synem zapadly dvéře, sáhl rychle pod podušku, vytáhl odtud velikou, zcela promaštěnou peněženku a přistoupiv svižně jako mladík k oknu, jal se ji bedlivě prohlížet. Byla plná dluhopisů, napsaných mnohdy na pomačkaných papírech, a různých směnek. Každý z papírů svědomitě pročetl, proti sklu prozkoumal a ukládal zase opatrně do peněženky. Avšak při jedné směnce se zarazil a šeptal: „Á, á, Kyncl měl včera platit a nepřišel. — Vida", šklebil se. „Patrně zapomněl, zapomněl, hehe — Ale, holečku, starý Hauk si vzpomene. Ten má dobrou paměť. Ten ještě nikdy nezapomněl, hehe". Hned na to rychle se oblékal do svých starých, ošumělých šatů a vypiv na rychlo kávu, již mu snacha po jeho příkazu stavěla hned z rána na stůl, pospíchal ven. V předsíni setkal se se synem. „Prosím tě, kam již jdeš?" ptal se tento uliveně.

„Nu, kam bych šel? Do kostela", odvětil lhostejně otec.

Syn se hlasitě zasmál. Starý se zamračil. „Co se tak směješ? Nesmím již ani do kostelíčka? Pomodlit se? I to chceš mi zakázat?" tázal se ostře.

Mladý zvážněl. „Víš, že ti nic nezakazuji", pravil, „ale do kostela nejdeš, nýbrž za obchodem a bojíš se, aby ti snad neodešli."

Otec zamžikal malinkýma očkama jako proti náhlému světlu a beze slova obrátil se ke dveřím. Náhle však se rozmyslil a postaviv se tváří v tvář synovi, cedil skrze zuby:

„A kdybych šel? Co je ti po tom? Proč stále po mně slídíte? Jsem nějaký chlapec, abyste mi poroučeli?"

„Ale kdo ti poroučí?" zvolal syn uraženě. „Vždyť, bože, dělej, co chceš, jen neobchoduj."

„Neobchoduj, neobchoduj!" posmíval se starý. „Což pak je to něco zlého?"

„To sice neříkám —"

„Neříkáš a říkáš", přerušil otec syna. — „Ale já ti povím", dodával stavě se proti synovi a tluče odřenou jalovcovou holí do dlažby, „budu žít, jak já chci a ne, jak se vám zlíbí. A jestli si myslíte, že se musíte za mne stydět, tak se odstěhuji a bude konec. S bohem."

Hauk bouchl rozčileně dveřmi a sestupoval rychle se schodů. Před domem však se zastavil, rozhlédl se a náhle se lehce usmál suchými jako proužek papíru tenkými rty.

Po celý rozhovor se synem nebyl vlastně ani trochu popuzen. Do rozčilení se jen nutil, aby syna spíše umlčel. „Musím se ozvat", myslil si kráčeje drobnými stařeckými krůčky po ulici. „Vždyť by mne spoutali a svázali jako nebezpečné zvíře — A všichni jsou takoví — Což profesoru a učiteli se nedivím, ale tento — Bankovní úředník, obchody uzavírá, peníze počítá, a také již začíná — — Ale to ho ten profesor navedl — Stále chce poučovat a na provázku vodit — Ale s tatínkem, holečku, nic nespravíš. Poznal a zkusil za jeden rok více, než ty za celý život", bručel spokojeně vzpomínaje na prožitá léta.

Byla to pestrá řada cest.

Napřed byl kupeckým příručím, pak zástupcem jakési pojišťovny. Později zařídil si obchod smíšeným zbožím kdesi na venkově. Záhy však toho nechal a stal se agentem několika brněnských firem. Procestoval celé Rakousko. Nejraději však zajížděl na Slovácko a do zadní Haliče a Bukoviny, kde uzavíral značné obchody. Stávalo se sice často, že kupci nechtěli zaslané zboží přijat, ježto prý tolik neobjednali. Ale to bývaly asi jen liché výmluvy. Objednací lístek dokázal obyčejně pravý opak, a Hauk s dobrým svědomím odpřisahal, že před kupiteli lístek vyplnil a jej před podpisem přečetl.

Vydělal dosti peněz, takže mohl své tři syny dáti vystudovat. Nejstarší byl profesorem kdesi na reálce, mladší učitelem a nej-

mladší, Haukův miláček, bankovním úředníkem.

Měli otce rádi a vážili si jeho energie. Chtěli se mu odměnit a zvali ho k sobě, zvláště nejstarší syn, jenž vyženil velký dům. Ale starý Hauk nechtěl ani slyšet. „Celý život žil jsem v Brně a zde chci také zemřít," namítal na prosby synovy. „Znám tu každý kout, každého občana. Sejdu se se známým, pohovořím s ním a chvíle ujde. Mnohdy příležitost k obchůdku se naskytne, uzavřu jej a krejcárek vydělám."

„Vždyť toho nepotřebuješ," namítal profesor. „Dáme ti, co budeš chtít."

„Nic nechci," mračíval se otec. „Na to je vždycky čas."

Syn obyčejně vzdychl a odmlčel se. Kdysi však neustal na otce doráželi. Bylo to tenkráte, když nejmladší bratr stěžoval si na otce, že měl jakýsi výstup pro peníze s jedním z jeho kolegů.

„Nač stále sháníš?" domlouval mírným hlasem otcovi. „Pokoje nemáš, neodpočineš si a jsi přece již tak starý. Celý život jsi pracoval, nás zaopatřil a nějaké peníze také máš —"

„Já že mám peníze?" divil se hrozně Hauk. „Snad tisíce myslíš, he? Co ti napadlo? Což vaše studia nic nestála? — Ani krejcaru nemám a jsem rád, že něco vydělám."

„A vyděláváš takovým divným způsobem —"

„Jakým divným? Snad nechceš říci nepoctivým?" Starý Hauk zabodl své ostré zorničky do mírné tváře synovy.

„To nemyslím — ,ale soudíš se — přísahat musíš —"

„Ah, to ti zase napovídal Frantík. Hned jsem si myslil, že to nesmlčí. Mohu za to? Mně samému bylo nemilé, že musím žalovat jeho kolegu. Co jsem však měl dělat? Vypůjčil si a neplatil. Musil jsem žalovat. Nemohl jsem přece čekat, až mu ostatní zabaví plat."

Syn zakýval povážlivě hlavou, zadíval se na otce a mlčel.

„No, co se tak na mne plačtivě díváš?" přerušil otec trapné mlčení.

„Tatínku," pravil syn pohnutým hlasem, vztahuje k němu ruku, „nech těch obchodů. Prosím tě o to. — Vždyť je to — přece jen — nehezké. — Slzy jen množíš a bolest lidskou zvyšuješ. — Na chvilku pomůžeš, potom se snad o peníze bojíš a po lidech šlapeš. — Žij s námi. — Pomni, jsi starý — za chvilku odejdeš. — Co z toho budeš mít? A my již nic nechceme."

„Přišel's mi dělat kázání?" otázal se ostře otec, vstávaje od stolu. „Tos mohl také zůstat tam v Lipníku."

„Tatínku — " opakoval prosebně syn.

„Ale co chceš stále po mně," rozkřikl se otec, pozbývaje trpělivosti. „Co ty víš, co je život? Žili jste všichni jako v zahradě, a tatík musil se venku bít, pěstě zatínat a škubat, kde se co dalo. Dokud jste potřebovali, nikdy jste se neptali, odkud to beru. Teď, když vám trochu křídla narostla, ohrnujete zobák a přicházíte nade mnou fňukat, Ale já, holečku, na to zvykl. Žil jsem tak celý život a budu žít dál, Jestli se ti to nelíbí, nehlas se ke mně!"

Syn hluboce vzdychl a mlčel. Od té doby otce nepřemlouval. Bratrovi však při odchodu kladl na srdce, aby otce pokud možno zdržoval.

II.

Za těchto vzpomínek došel Hauk k domu, v němž Kyncl bydlil. Podíval se vzhůru k zavřeným oknům a zašklebil se ceně úlomky dvou žlutých zubů: „Hehe, ti budou mít radost, až mne uvidí." Na to vešel do vnitř.

Služka přišla mu otevřít. „Páni jsou doma?" tázal se vcházeje rychle do předsíně a odkládaje bez rozpaků hůl do kouta.

„Jenom pán. Milostivá odjela. — Mám vás ohlásit?" ptala se služka, udiveně si prohlížejíc hosta.

„Ohlásit —? Ano, ano. Řekněte, že starý Hauk je tady," smál se jí do očí. — „Žebrota," syčel za odcházející služkou. „Myslí, že jim patří půl světa."

Služka otevřela dvéře do pokoje a zvala ho dál, ustoupivši uctivě stranou.

„Jako u hrabat. Jako u hrabat," čepejřil se vcházeje do vnitř a rázem přehlížeje slídivýma očima útulné zařízení.

„Co si ráčíte přát?" ptal se Kyncl, třicetiletý pán se silně prořídlými vlasy, nabízeje hostu lenošku.

„Nu, k vůli té směnčičce jsem přišel, pane oficiále," zašišlal sladce Hauk.

„K vůli jaké směnce? Jsme přece vyrovnáni," zaškaredil se Kyncl.

„Jak —? Vyrovnáni —?" trnul Hauk vstávaje.

„Dal jsem vám přece hned po svatbě 100 K či ne —?"

„Dal, dal," přisvědčoval ochotně Hauk. „Ale o směnce jste se ani nezmínil. Myslil jsem, že mi je dáváte jen tak — abyste radost šířil. — Bývají takové případy, bývají. — Ani mi nenapadlo, že to na směnku."

Kyncl odložil dlouhou dýmku do kouta a zadíval se na hosta. Na jeho čele počala vystupovat modrá žíla a ruce se mu poněkud třásly.

„Nevím, míníte-li to vážně, nebo se mi jen vysmíváte," pravil marně se namahaje, by se

mu hlas netřásl. „O směnce jsem ovšem nemluvil, poněvadž byla žena přítomna, ale výslovně jsem vám řekl, že jsme vyrovnáni. Kývl jste hlavou a řekl „dobře, dobře; děkuji."

„Já že jsem řekl —?" opakoval Hauk rozšířiv do nekonečna oči a nachyluje se celým tělem do předu. „Ne, to není možné," dodával po chvíli ,jakoby si vzpomněl. „Nejsem přece baba. Vím, co mluvím. Nepřijmu 100 K, když mám právo na 300."

„Ale jaké právo?" rozkřikl se Kyncl, zrudnuv ve tváři jako vypálená cihla. „Bylo ujednáno, že dostanete 300 K, když bude mít žena 10.000 věna. A víte, kolik měla? Sotva 5000."

„Sotva 5000 —?" Hauk vyskočil překvapeně z lenošky a zíral mlčky za Kynclem, jenž počal přecházeti rázně pokojem. Jeho malá očka se rozšířila a stařecká ústa zůstala otevřena. — „Ale — ale — to přece — ne", koktal v úžasu a náhle, jakoby připadl na velkou myšlenku, s přesvědčením volal: „Ale to bude jen nějaká mýlka, pane oficiále. Nějaké nedorozumění — Snad jste si pány rodiče něčím pohněval, nějaké neopatrné slůvko řekl a proto oni —"

„Prosím vás, aspoň teď nehrejte se mnou komedii", přerušil ho nevrle Kyncl. „Dobře jste věděl, co bude mít. Říkali vám to —"

„Jak je bůh nade mnou", zdvihl Hauk slavnostně ruku. „Naopak. Spořitelní knížku na 12.000 K mi ukazovali."

„Ovšem. Ale jsou 2 dcery a sami také si musejí něco na stáří nechat", usmál se křivě Kyncl — „A já vám tak věřil — Na každé slůvko bych býval přísahal a směnku vám podepsal", dodával melancholicky.

„Ale proč jste si tedy bral paní? Vždyť jsem vám tolik nabízel", vyčítal Hauk.

„Však víte, proč", usmál se opět Kyncl. „Dobře jste viděl, že se mi žena líbí a proto jste kul železo."

Hauk se spokojeně usmál a položiv důvěrně ruku na Kynclovo rameno, pravil: „No tak, pane oficiále, aspoň máte hodnou ženušku. A mně dejte ještě 200 K a budeme vyrovnáni."

„Ani krejcaru", pravil rozhodně Kyncl setřásaje jeho ruku.

„Pak vás zažaluji". Haukova očka začala bodat.

„Můžete. Směnka je neplatná".

„Oh, to se mýlíte. Nevyznáte se v tom", smál se Hauk.

„Zkrátka, nedám nic a neobtěžujte mne!"

„Budete tohoto litovat — — !"

„Já?" Kyncl přistoupil k Haukovi — „Dejte pozor, abyste vy nelitoval. Směnku jste na mne vylákal jen podvodem."

„Á, vy tak —? Nu, to se pěkně poroučím", a Hauk se poklonil posměšně skoro až k zemi. Kyncl chvilku zíral na dvéře, jež za ním zapadly, pak mávl rukou a chystal se do úřadu.

(Pokračování.)

—o—

HENRYK AKSAK:

STRÝC.

Protivná vesnická chalupa. Ve veliké světnici, jež je podivnou míchanici kuchyně a salonu, leží můj strýc, účetní cukrovaru ve výslužbě. Stará pohovka vrže pod neklidným, nečinností znuděným jeho tělem.

Strýc vítá mne radostně, neboť jsme se neviděli několik týdnů. Opakuje několikráte: „To jsem rád, žes přijel."

A hned vypravuje: „Tak jsem, hochu, přišel o oko. Ten zdejší doktor léčil mne na šedý zákal, a já měl zelený. Když jsem přijel do Prahy do nemocnice, řekli mi tam: Proč jen jste to nechal tak zanedbat? Radili mi, abych se už ani operovat nedával. Ale já jsem chtěl, a tak mne operovali. Druhý den na to, když jsem se nahnul z postele, ucítil jsem velikou bolest. Přišel doktor a lamentoval. Jak já ji tam teď dám, jak ji tam dám? — Čočka totiž vyběhla z operovaného oka, a doktor ji našel na obvazu. Potom ji upustil na zem (snad z neopatrnosti) a bylo po operaci: — — Jel jsem domů. Když jsem trochu naříkal, řekla mi ošetřovatelka: Kolik je vám let? — Dvaašedesát! — I to jste už dost užil. Podívejte se, jsou tu malé děti, ty mají do smrti daleko, ale vy?

A doktor mi řekl: Vám teď nepomůže nic jiného než kapání pilokarpinem. —

Ptal jsem se také ošetřovatelky (ty všechno zaslechnou), jak je s mojí nemocí. Dala mi špatnou útěchu: Operované oko vám brzy vyteče a to druhé pomalu také. Však jste už užil na světě dost!"

Strýc leží na pohovce a dívá se na určitý bod nevkusného stropu.

Těším ho, aby nevěřil ošetřovatelkám. Nic nevědí, ale chtějí se zdáti učenými.

„Také možná," prohodil strýc a tváří přeletěl mu radostný zákmit.

Vstal, přešel pokojem a huboval:

„Kam jsem si to jen vlezl, sem, do takové díry. Nemohl jsem se odstěhovat někam do města? Ale to jsem chtěl stále vesnickou romantiku. Teď mám z toho samé nepohodlí. Kde pak k stáru — romantika!"

Radím mu, aby se odstěhoval do blízkého horského města s nádherným okolím.

Strýc souhlasí, a tato nová starost jako by probudila jeho síly k životu. Chodí rázně po světnici a dokonce si libuje: „Tak nějak dneska lépe

tím. Aspoň takhle kdyby to zůstalo! Člověk by spokojil." —

Stará strýcova hospodyně přináší snídaní. lyž odešla, vypráví strýc: „S ní mám také velu starost. Je jí skoro sedmdesát let, — kam pak teď šla? V noci často slyším, jak ji v prsou hra- Mám někdy strach, že do rána umře. Tak smut- to vypadá, hochu, když člověk zůstane starým ádencem."

Po snídaní vybízím k procházce do polí. Diví co že to na něm chci: Už dlouho nikde nebyl, i na zahrádce ne. Nutím, abychom se pokusili. 'lím totiž, že tělo jeho je posud plné sil a skry- energie, i bylo by škoda nevyužít co nejlépe sledních dnů.

Nasadil černé brýle, roztáhl deštník proti sluna vyšli jsme. Velice jej zajímal vzrůst řípy. Li- val si: „Vždyť já ještě dost vidím. Člověk by se ím spokojil, jen kdyby to tak zůstalo." —

K večeru se opět roztesknil.

„Dělají se mi v oku takové plošky, obláčky. c se objeví, celý se zatřesu a je po náladě. Vi- n, že to všecko není nic platno, ztrácím zrak, ká na mne slepota. Ježíši Kriste, jak já se té rti dočkám!"

—=o=—

TR ALTENBERG.

TŘI BÁSNĚ V PRÓSE.

SCÉNA

Pracovna muže.

V lenošce sedí schoulena mladá paní, s prsty do e sevřenými mezi koleny. Muž sedí u svého pra- ního stolu, kouří cigaretty, chodí sem a tam, k si zase sedne, chodí sem a tam a pak si zase ne.

Jeden na druhého nepohlédne. Dlouhá trapná na.

Muž otevře zásuvku v psacím stolku, vyjme ze inky revolver.

Mladá paní naň po straně pohlédne, zachvěje se zůstane nehybna ve své poloze.

Muž: „Raymondo, k telefonu!"

Paní se zvedne a jde k telefonu na stěně. Muž lá jí jedno sluchátko a vezme si druhé.

„Jaké číslo má tvůj milenec?!?"

Ticho.

„Jaké číslo má tvůj milenec?!?"

„5712."

Paní zazvoní a volá: „5712" — — —.

Pausa.

Muž jí předříkává: „Zde Raymonda —."

Ona: „Zde Raymonda — — —."

Malá pausa, v níž pán odpovídá.

Muž: „V lásce a starosti trávím prokleté y — — —."

Ona opakuje.

Muž: „Jen u tebe, u tebe cítím se zroze- — — —."

Ona opakuje.

Muž: „Můj muž dnes ráno náhle odcestoval na dny. Přijď tedy ihned ku své Raymondě — — —."

Ona mlčí.

Pohlédne na ni.

Ona mlčí.

Zvedne revolver.

Ona vše odříká do telefonu.

Neslyšitelná odpověď.

Paní křičí do telefonu: „Nechoď! Je zde! Jsme zrazeni!"

Muž zvedne revolver, aby spustil. Raymonda hledí mu ztrnule do obličeje, vzpřímena, k smrti připravena, hluboce zarmoucena.

Ruka s revolverem mu klesne; jde k psacímu stolu a posadí se. Dlouhá pausa.

Pak řekne pomalu: „Tak to tedy je, když miluje žena někoho o p r a v d o v ě?!? Odejdi v pokoji, Raymondo!"

(Paní pomalu odchází.)

* * *

POSLEDNÍ DOPISY AŠANTSKÉ DÍVKY Z VÍDNĚ.

Milý Petře!

Odcházím a ty zůstáváš.

Víc ti nemohu říci.

Toť vše.

Odcházím a ty zůstáváš — — —.

Chtěla bych ti stokráte a stokráte říci: „Odcházím a ty zůstáváš!"

Tvá

Nòkò.

*

Oznamuje svůj brzký příjezd do Vídně.

Milý Petře!

Až dosud cítila jsem se nucena každý večer vyjíti z vesnice ku břehu moře a zpívati směrem k tobě.

Nyní toho už nebude brzo zapotřebí.

Nòkò.

*

Zpozoruje, že jí již nemá rád a že dává jiné darem skleněné perly.

Milý Petře!

Jen tyto překrásné broušené černé perly jenitové jí nedávej. Nikomu jsi je kdysi z celé vesnice sám za peníze nezaopatřil nežli mně. Jen ty jí nedávej.

Nòkò.

*

Poslední dopis.

Milý Petře!

Tvá nová přítelkyně prodala skleněné perly, které's jí daroval, jedné své přítelkyni. Darovala jsem jen dvě tvé perly své matce a sestře v Africe. A třetí jsem jednou večír zahodila do vody. Proč? Co je komu do toho?! Ale žádnou jsem neprodala.

Nòkò.

* * *

DOPIS.

Napsal jsem jedné sladké, „padlé" dívce nadšený dopis a vylíčil jsem jí v něm všecky její dokonalosti od hlavy až k patě — — —.

V noci, v kavárně L. dala mne poprosit číšníkem, abych přišel k jejímu stolu.

„Vy jste mi psal?!?"

„Ano, prosím, ovšem, byl jsem tak smělý, slečno — — —."

„J a k ý t o m á ú č e l ?!?"

Později se dověděla, kdo vlastně jsem.

Tu říkala často svým pánům: „Věřte mi nebo ne, ale Petr Altenberg napsal mi velmi nadšený dopis, pojďte se mnou domů, ukáži Vám jej — — —."

A tak tedy měl můj dopis přec v jistém ohledu účel.

Přel. K. Jasný.

—o—

J. AL. KORÁB:

RECITACE.

Básnický večer. V sále prázdném skorem
přecházím sem a tam s recitatorem.
Je mladík nadšený to, nelekavý.
Vedle se hosté dobře, hlučně baví.

Půl deváté. Již začít by se mělo.
Náš recitator vraští hrdé čelo.
„Že nikdo nejde!" Židle sem tam staví . .
Vedle se hosté zcela dobře baví.

My sami zde. Ach, poesie, hochu
ty vedle tam nám sotva zláká trochu.
Co zbývá: jít k nim? Pozvednou snad hlavy,
až přednes uslyší tvůj něžný, žhavý!

Snad neutekou, doufejme, když práce
ty moderních jim autorů dáš v krátce
zde poznat, výkvět umění to pravý,
snad chvíli poslouchat je neunaví!. . .

Jdem vedle. Poet na práh vstoupil dveří.
Jej hosté chladným pohledem si měří.
On mladík nadšený je, nelekavý.
K mrzutým hostům cosi v úvod praví . . .

Pak recituje verše celou duší,
hluk sklenic, talířů jej nevyruší,
pozornost chabá, hovor nevšímavý
jej neodstraší nezmdlí, neunaví . . .

Nechť lhostejnost vstříc čiší z všech mu tváří,
ba přímo hněv, že zábavu jim maří,
on přec jen mnohý symbol přiléhavý
a obraz krásný před oči jim staví.

Co symbol — obraz: slova nekonečná,
abstraktní pojmy! — Vepřová je vděčná,
prazdroj je řízný! Zbrklý poet žvavý
kéž přestane již, kéž nás bůh ho zbaví!

Pomůže sbírka. „Vaše blahorodí,
umělce vzácný!" — Korun pár se hodí
vám do chřtánu a — nekažte nám zdraví,
neberte humor, nepleťte dál hlavy! . . .

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporov

(Pokračování.)

„Vidíte, o to se mi právě jedná, hoši: V jí máte dávat dobrý příklad!"

„Copak Andula bude také jednou mladý pánem?" zeptal se docela nevinně Robínek.

„No, ona by se třebas nehněvala, že, A dulo?" prohodil Tomášek.

„Bodejť; já kluky vystát nemohu", odsek pyšně holčička, neboť ruka ji dosud pálila, pomalu začínala uvažovat, že svoji statečno mohla projevit jiným způsobem.

„O, to mne mrzí, Andulko; že mé hoch nemáš ráda, protože oni dovedou býti též ve mi hodní, slušní a zábavní, když chtějí. Přív tivost v pohledu a slově jest pravou zdvořil stí a tu může každý míti; jen ať se snaží ch vati se k lidem tak, jak by chtěl, aby se o chovali k němu." Paní mluvila obrácena k A dulce, ale hoši na sebe pošilhávali. Zdálo se, napomenutí si berou k srdci, neboť když p dávali máslo, říkali náhle „prosím", za všeck děkovali a užívali oslovení „pane" a „paní" neobyčejnou uctivostí.

Andula ani nemukala, mnohé jí přicházel sice k smíchu, ale tolik se opanovala, že se a Jeníkovi neposmívala, ačkoliv byl velice sm šný ve své vážnosti. Za chvíli nevěděla nic své domnělé nenávisti k hochům, neboť si nimi hrála na schovávanou až do tmy. Jedlí jí během hry často nabízel své veliké cukrátk „aby si lízla" a tohle ji s ním nadobro usmířil Když konečně lezla do postýlky, slibova všem: „Až zítra přijde moje tenisová raketa míče, můžete si s tím všichni hrát."

Ráno, když se probudila, bylo prvním j jím slovem: „Už je tu můj kufr?" Ale když vysvětlili, že kufr přijde asi až k polednímu n bo večer, byla velice mrzutá. Která panna přišla pod ruku, byla nemilosrdně vyšlehán Dézy se až zhrozila nad krutostí těch trest Tak do pěti hodin vydrželo děvčátko čekat n svůj majetek, pak ale zmizelo. Nikdo se p něm neptal, až při večeři; mysliliť všichni, ž si někde hraje s Jeníkem nebo Tomáškem.

„Já ji viděla utíkat dolů stromořadím, al byla sama. A pelášila jen se za ní prach zdvi hal", oznamovala Mařka, jež právě nosila jídl na stůl a zaslechla, jak se všichni po Andul ptají.

„Jen jestli se ta šelma nerozběhla domů? pravila paní úzkostlivě.

„Možná, že šla na nádraží pro svůj kufr" mínil Fanouš.

„Nemožno, hochu, nezná cesty, a kdyby i náhodou došla až k nádraží, nikdy by neodnesla kufr na míli cesty", pravila paní Jožena, které v tom okamžiku napadlo, že její plán potkává se s prvními překážkami.

„Ale ano, to by se jí právě podobalo", řekl pouze pan Bér a sáhl po klobouku, aby šel dítě hledat, když v tom Jakoubek strhl pokřik, že všichni spěchali za ním k oknu.

Tu byla slečna Andula! Za všech sil táhla za sebou jakýsi kufřík zavázaný ve staré plachtě. Uhřátá, červená, unavená, ale dosud si pyšně vykračující. Na schodech však přece již nemohla dále, stanula, vydychla a mrštila břemenem o schody, usedla a složila ručky v klín.

Všichni vyběhli ven.

„Už jsem to nemohla vydržet, a tak jsem šla, a donesla jsem si to sama".

„Ale vždyť jsi nevěděla cesty", divil se Tomek, zatím co ostatní stáli jen a dívali se.

„O, však tu jsem si našla, nebojte se, já se neztratím."

„Ale vždyť odsud ke stanici je na míli cesty, jak jsi mohla jen tak daleko jít?"

„No, byl to kus cesty, je pravda, ale však jsem odpočívala."

„Nebyl ti kufr těžký?"

„Ani tak těžký jako nezručný, ne a ne ho chytit, vždy se mi vysmekl, už jsem myslila, že mi ruce upadnou, opravdu!"

„Nechápu, jak ti mohl přednosta věc vydati?" divil se Tomek.

„Ale vždyť já mu o nic neříkala! Byl u okénka a prodával lístky, ani mne neviděl. Můj kufr tam stál, já ho vzala, a šla jsem."

„Běž hned na stanici a řekni tam, že je vše v pořádku, sice bude staroch myslit, že věc někdo ukradl," zasmál se pan Bér. A s ním pustil se do smíchu kde kdo.

„Řekla jsem ti přece, že pro tvůj majetek pošleme, nebude-li tu do večera. Slib mi, že mi nikdy více takhle neutečeš, dítě, sice by se ti mohlo jednou něco zlého přihodit. Mimo to bych tě nesměla ani na chvíli pustit s očí," řekla paní, utírajíc prach a pot s dívčina uhřátého obličeje.

„Dobrá, však já už teď vím, ale tati doma říkává, že co možno udělati dnes, nemám odkládat na zítřek a tak jsem šla dnes."

„Ech, dej jí raději teď večeři a napomeň ji až potom", řekl pan Bér, který měl radost ze statečné mladé dámy, a nemohl se na ni hněvat.

Hoši si příhodu libovali jako velikou švandu, neboť Andula je při večeři bavila vykládáním o svých dobrodružstvích: jak na ni štěkal veliký pes, jak se jí chlap vysmíval, a jakási ženská jí dala buchtu. Potom měla žízeň. Běží k potoku, nahne se k vodě — zas jí spadl klobouk s hlavy. Musila ho z vody lovit.

„Mně se zdá, má drahá, že budeš mít víc práce, než ti bude milo. Tomek a Andula stačí právě tak na jednu ženu," řekl pán půl hodiny na to k paní.

„Dá mi trochu práce, než ji skrotím, ale podá se, hleď jen jak je dobrosrdečná, musím ji mít ráda, kdyby byla i sebe divočejší." A paní Jožena ukázala na veselou skupinu uprostřed světnice, kde stála Andula obklopena hochy a rozdávala na pravo a na levo ze svých pokladů, jako by jim ani nemohlo být konce. A pro tyto vzácné vlastnosti, dobrosrdečnost, velkomyslnost a štědrost, měl malou „Čečetku", — jak ji chlapci pojmenovali, — brzo každý rád. Dézy už si nenaříkala, že je jí smutno, neb Andula byla vynalézavost sama, co se týkalo her. V tom ohledu závodila s Tomáškem a škola měla sice o jednoho ferinu více, ale také o mnoho veselí.

Tak na příklad vystrojila své panně pohřeb a nechala ji v hrobě celý týden; rozumí se, že když ji opět vykopala, měla ubohá panna tvář již načisto rozmoklou a smazanou. Dézy naříkala, ale Andula nic. Ani nemukla. V domě byli právě malíři, a tak vzavši pannu do náručí, šla k nim na radu. Mají prý jí nabarvit tváře na cihlovo. Černé oči beztak měla, jen ji ještě ustrojit. Dostala oblečení z červeného flanelu, kol hlavy věnec ze slepičích per a do ruky jednu z Edových olověných sekyrek. Indiánský náčelník byl hotov a jal se skalpovat a pronásledovat ostatní panny. Velké bylo tenkráte zděšení v panenské obci i v celém dětském pokoji.

Andula chtěla stůj co stůj chodit stále bosa, a aby toho snáze dosáhla, rozdala své nedělní botky prvnímu žebráckému dítěti, které uviděla. Potom však viděla, že pohodlí a dobročinnost nelze vždy dobře sloučit, a bylo jí vysvětleno, že dříve, nežli něco rozdá, třeba jí žádat za dovolení.

Kdysi byli hoši u vytržení! Anda vzala šindel, zabodla doň dřívka, jako stožáry, napjala plachty a celek polila terpentinem. Večer za soumraku pozvala hochy k potoku, pustila loďku po vodě a plachty zapálila. Divadlo pro bohy! Starý krocan na dvoře zakoušel od Anduly pravá muka: udělala ze slámy vozíček a starého pána k němu hezky přivázala tak, že kamkoliv se pohnul, vozík musil tahat za sebou. Jednou uviděla několik cizích hochů trápit čtyry koťata. Bez dlouhého rozmýšlení získala kočičky — za korálový náhrdelník, který právě ten den měla na krku, táhla je vítězoslavně domů. Na to je uložila a opatrovala s mateřskou péčí. Dávala jim mléko po lžič-

kách, natřela rány vaselinou, obvázala je celé, den obvazy obnovovala, a když konečně bylo po koťatech, dlouho je oplakávala. Jeník ji uchlácholil jen tím, že jí dal svoji největší hrdličku.

Se zahradníkem uzavřela přátelství; jednou ho dlouho prosila, aby jí vytetoval na raménku znamení jako měl sám. Uprosila starocha, ale nestačilo jí to. Ještě ho pro všecko na světě prosila, aby jí na každou tvář namaloval modrou hvězdu. Ale tohle se Silasovi zdálo tuze nebezpečné — neodvážil se toho, ačkoliv ho hladila a lichotila se mu, až mu jí bylo vskutku líto, a byl by jí to rád udělal k vůli.

Andula jezdila na všech zvířatech v domě na velikém tahounu i na zlostném kanci, který se jednou na ni tak rozzuřil, že ji s námahou od něho osvobodili. Co si hoši zmyslili, na to ji také navedli, ať to bylo sebe nebezpečnější. Odvaha jí nikdy nescházela — a to hoši věděli.

Pan Bér byl zvědav, bude-li se dobře učit? A Andula dychtila po učení; rychlá chápavost a dobrá paměť byla u ní znamenitě podporována dobrou vyřídilkou. Hoši si musili dát práci, aby vůči ní uhájili svých míst; Andula jim ukázala, že děvčata, chtějí-li, mohou mnohé věci dělat zrovna tak dobře, jako hoši, — některé že dokonce provedou i lépe.

Ve škole Plumfieldské nebylo odměn, ale profesorovo „Dobrá“ nebo panina zpráva v týdenníku naučily děti milovat práci k vůli práci samé, k vůli tomu, že byla jejich povinností. Hleděli ji věrně vykonávat.

Andulka brzy vpravila se do ovzduší svého nového okolí, líbilo se jí a zamilovala si je; ukázalo se, že je právě potřebuje. Její dušička podobala se zahrádce, v níž bylo plno květů, ale dosud byly schovány a zahlušeny býlím. Nyní však, když láskyplné ruce jaly se v záhonku pracovati, pučely všude zelené ratolístky, které slibovaly, že na výsluní lásky utěšeně rozkvetou. Neboť, pod teplými paprsky lásky daří se mladé mysli a mladému srdci nejlépe.

(Pokr.)

—=o=—

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Naše Ola.

Mimo obligátní „all right“ neslyšela Ola anglického slůvka, dokud se neseznámila se svou přítelkyní Esther, jež neznala zase slůvka českého. Obě děvušky — Ola je dvouletá, Esther o 8 měsíců starší — baví se vždy velmi dobře, a Ola si často ze schůzky s Esther přinese nové anglické slůvko. Nejlépe se jí zalíbilo „nice girl“ (hezká dívka), jímž oblaží teď každého, kdo se jí nějak zavděčí. Sobě ovšem tuto pochvalu udílí nejraději, ale uštědřila ji nejednou i tatíčkovi. Je při tom velmi zajímavo, že čistou výslovností těžkého slůvk „girl“ předčí otce i mámu.

Někdy vznikne mezi Esther a Olou malé ned rozumění. Nedávno přišla Esther s babičkou Ole, jíž se zalíbily šatičky malé přítelkyně. Hlad la je a chválila: „šatiti sesý“ (hezký). Esther t dopálilo. Don't say saucy“, (neříkej sósy — roz pustilá), rozkřikla se uraženě a hněvala se vážn dokud ji babička neusmířila vysvětlením, že Ol přece mluví česky a že chválí její šatičky.

Když se někdy děvušky pohněvají, pobízí ba bička Esther: „Love her!“ (Měj ji ráda, totiž Olu Esther běží k Ole a bouřlivě ji objímá a líbá. Ol protestuje a brání se, jak jen dovede. Když j pak s mámou na procházce, vzpomene si naje nou: „Poď Ester.“ Máma svolí. Za chvilku si Ol vzpomene, co jí as na návštěvě očekává a vym ňuje si velmi rozhodně: Nece laver (love her).

S maličkým bratříčkem se Ola dosud nespřátelil Když hodně zlobívala, říkala jí máma: „Já tě n mám ráda, když jsi taková, mám ráda kluka, klu je hodný.“ Provede-li teď Ola něco, táže se hne plačtivě: „'áďa kuka?“ Nedávno zase mámu p hněvala. Snažila se sic všelijak, aby ji usmířil ale máma měla stále „ráda kluka“. Olu to koneč ně rozlobilo. Seděla chvíli zamračeně a z nena dání z ní vyhrklo: „Taky 'áďa kuka.“ Když za píská listonoš (v Chicagu píská listonoš na píšťa ku a volá jména adresátů), volá Ola ze všech ne dřív: „All right, cac, cac (Čas).“ Všem novinán ať jsou jakéhokoliv formátu, říká „cac“. I veliký illustrovaným plachtám chicagským. Když mám nebo otec vezmou noviny od listonoše a přineso je do pokoje, domáhá se jich Ola: „Dej cac, dej. Když se k tomu nikdo nemá, upozorňuje důtkl vě: „Ona muci číst cac“ (Ola musí číst „Čas“

M. B.

Náš čtenář.

Pětiletý Františk sedí se sedmiletým Jeníkem nad Národním Obzorem. Jeník: „heč, já už umím čís z novin, jako náš tatínek,“ a začne slabikovati nad pis Národního Obzoru. Ná—ro—d— Františk si při spíší a chce ukázat, že i on umí již čísti, a slavnost ně, hleďě na nadpis, zvolá: „narodil se Kristu Pán . . .“!

A. B.

Pavel a vlak.

Dvouletý Pavel šel tuhle v poledne s mámou a tátou kolem Labe, kde pojíždí drobný vlak s lokomo tivou jak hračka a rozváží kamení po regulačn stavbě. Vláček právě stál, a Pavel, který měl u hlad, si to srovnal v hlavě takto: „Vlak — hamá — polulu — hajat.“ Pavel totiž to také tak dělá v po ledne; sní polévku a ještě něco a jde hajat.

ř.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redakto Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 18. srpna 1911. Číslo 33.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

IVAN MALINA:

EPIGRAMY.

Na Moravě.

Je smutno v zákristiích. Hanácké kuchařinky
však ruce mnou si, skáčou bujaře:
Už nestraší ta Vídeň! Zůstanem v bázni boží
zas s jemmostpány doma, na faře! . . .

Odměna dobrých mravů.

Vše bývá konec konců odměněno,
buď Nieritzem neb nebesy:
pan farář dostal péknou faru,
za volby korteš koncesi.

Po volbách 1911.

Je kratochvilno čísti chválu
o české svornosti a dohodě:
to teprv víme, co je špíny
v předrahém našem národě!

Bajka o velikých liniích v politice a vzdělání poslancově.

Goethe: Doch willst du das Volk betrügen
so mach es nur nicht fein.

Dle Lafontaina skoro. Leč dětem nevypráví
ji rozhýkaný osel, jezevec, rusalka:
červenobílým baťipánům sbásnil
ji toho roku poet Maštálka . . . .

Prodáme se za portefeuille.

O znám ze smutné, hořké historie,
krev zděděnou od našich pradědů:
dnes s okna smetem Martinice
a zítra s Plachým hurá! na Švédu . . . !

Náš poslanec řečnil.

Byly to všední triky: Hus, Trocnov, Hora Bílá!
Socialisté, vláda i šlechta dostala.
Byl žvast to z novin, hospod, ze starých kalendářů,
leč vlastenecká Margot nadšeně tleskala!

Rozprava v nebesích.

Kam, pohleď, vlekou, Petře: do bláta, v bahno tržišť,
do temna zpustlých krčem, mé slovo bílé, čisté!
Rci velikým jim hlasem: „Pán nechce!"
— Neposlechnou,
jsou sluzi Vatikánu, ne tví, o světlý Kriste!

—=o=—

Z ČINNOSTI PANA HAUKA.

R. Bojko.

III.

„Počkej, já ti dám podvod — Já tě naučím — To mne ještě neznáš", šeptal si uražený Hauk spěchaje přímo k svému zástupci doktoru Pórovi. U velkého domu však tvořícího roh Bergovy ulice se zastavil, jako by si právě na něco vzpomněl, a zašeptal stahuje odporně tvář: „Eh, to také již jednou skončím —." V okamžiku na to vystupoval po vyšlapaných, dřevěných schodech do třetího poschodí, zaklepal rázně na staré, odřené dvéře nacházející se hned vedle půdy, a vešel do malé, tmavé kuchyně.

Jakási stará žena s řídkými, hladce přičesanými vlasy stála sehnuta nad vanou a usilovně prala přeslechnuvši zaklepání.

„Dobrý den, paní Slánská", pozdravil Hauk přistupuje k ní.

Slánská zdvihla hlavu, její staré, strhané oči ulekaně zamžikaly a košile vypadla jí z ruky. Na pozdrav ani neodpověděla.

„Zdá se, že mne nerada vidíte", poznamenal jízlivě Hauk.

„Ach, odpusťte," pamatovala se Slánská. „Byla jsem tak zabraná do praní — Není libo jíti dále", zvala otvírajíc dvéře do pokoje.

„Děkuji, děkuji. Budeme hned hotovi", odmítal nedbale Hauk a zatínaje své ostré, pichlavé oči do ulekané tváře Slánské tvrdě se tázal: „Tak co, zaplatíte mi konečně?"

Slánská se po této otázce přímo zachvěla, ač ji čekala hned od příchodu hostova. „Ale — — jak mohu? — Vždyť víte —" zakoktala úzkostně rozhodivši zoufale rukama.

„To jsem si myslil", prohodil Hauk se zarážející lhostejností bloudě očima po kuchyni. „Ale pamatujte, já již déle nečekám", dodával ihned na to obraceje se ke dveřím.

„Ale, pane Hauku — Pro boha — Snad nechcete —?" vrhala se k němu Slánská chytajíc ho za ruku — „Vždyť — vždyť jste přece

řekl, že počkáte a pětku jsem vám na posledního dala. A všechno vám zaplatím, všechno —."

„To říkáte stále —."

„Bože — vím a ráda bych — Ale což jsem mohla? — Víte, že Hanna byla bez práce a Jiřík potřeboval. Teď však jistě — zcela jistě — Do měsíce všechno dostanete i s úroky. Hanna přece teď nějakou tu korunu vyšije a Jiřík má místo. Po prázdninách nastoupí jako podučitel v Zaječí — Bože, jak jsem se těšila, že zůstane s námi v Brně a zatím — Hlas Slánské se nalomil a z očí vyhrkla jí slza, již rychle utřela — „A je vám takový bledý", pokračovala nemohouc proud myšlenek zadržet, „až strach z toho mám. A stále se zlobí. Nic mu nemůžeme po vůli udělat."

Hauk sebou netrpělivě pohnul.

„Ah, odpusťte", pamatovala se Slánská. „Jsem taková povídavá a vždycky se zapomenu a Jiřík se tolik proto se mnou vadí."

„Pořád máte jen toho Jiříka a on vám jen krev pije a pána dělá", zašklebil se Hauk.

„Ó ne, ne. To se mýlíte. To byste Jirkovi ublížil. Neznáte ho," vykřikovala horlivě Slánská a zapomenuvši úplně na své trapné postavení, dodávala se šťastným hrdým úsměvem. „Kdybyste věděl, jak nás má rád. Pravda bývá nevrlý, ale nemůže za to. To ty poměry dělají. Sám to říká. Za to někdy přijde a oči mu září jako hvězdičky a hlas má takový měkký a teplý — jako beránek — jen se přitulit. — Po matuře třebas přišel, po pokoji chodil a jen se usmíval. Stála jsem u stolu, a slzy mi pořád tekly — Jsem již taková a hned brečím — Až jsem se bála, že mne okřikne. A on najednou přijde ke mně, klekne a ruce mi líbá, až jsem se celá polekala. A tolik mi toho napovídal. O vděčnosti mluvil, o tom, jak se nám odmění. Ale my po něm s Hannou nic nechceme. Již jsme si to říkaly. Vždyť — — Ah odpusťte, zase jsem se zapomněla", přerušila se Slánská vidouc, že Hauk obrací se k odchodu. „Ale tak nám počkáte, že?" dodávala s jistotou doprovázejíc hosta. „Bože, jak jste hodný! Jak dobré srdce máte! Vždycky jsem vás hájila před Jirkou."

„Pan učitel má patrně o mně jiné mínění, než vy", zašklebil se Hauk zastavuje se.

„Ale ne — To on — Co vás napadá? Naopak, váží si vás a ctí", volala v zřejmých rozpacích Slánská.

„Eh, neomlouvejte ho," smál se Hauk. „Možná, že pan učitel skutečně lépe vidí, než vy. Vždyť, abych pravdu řekl, přišel jsem vám jenom oznámit, že vás zažaluji."

„Ale, pane Hauku — Pro boha —!" lekala se Slánská vrhajíc se k němu — „Vy jste se přece urazil, viďte? Ale já tím nic nemyslila — Vždyť jsme vám všichni vděčni, všichni, a vážíme si vás. Nemůžeme to přece zadarmo po vás žádat — Prosím vás, pane Hauku —".

„Velice rád, drahá paní; velice rád. Ale to víte, každý potřebuje", šišlal Hauk nepotlačuje nikterak ošklivého úsměšku, jenž mu hyzdil tvář.

„Ale pane Hauku — Se sepiatýma rukama vás prosím — —."

„Nemohu, milá paní, nemohu."

„Bože, což nemáte srdce? Neznáte smilování? Vždyť všechno dostanete — Všechno — Pane Hauku! — Bože — Jiřík zase bude se tolik trápit, spát nebude — Pane Hauku, na kolenách vás prosím — — —."

Slánská skutečně před Haukem poklekla vztahujíc k němu své popraskané ruce. Hauk krče lhostejně rameny ustoupil k dveřím a snažil se je otevřít. V tom však se tyto zvenčí rázem rozevřely a na prahu stanul mladík bledé tváře, rovného, tenkého nosu a vysokého čela, nad nímž se kadeřil černý, hustý, vlas. Pod krásně klenutým obočím leskly se veliké, vlhké oči jako v horečce. Uzřev Slánskou na kolenou zarazil se, potom však odvrátil hlavu a nepromluviv slova vešel do kuchyně.

„Velmi zdvořilý mladík, velmi zdvořilý", prohodil Hauk sleduje mladého muže ostrým pohledem.

„Prosím tě, Jiříku, nevíš, kde je klíč od půdy? Nemohu ho najít", pravila Slánská obracejíc hlavu po synovi.

Ten se na ni podíval dlouhým pohledem, pak se křivě usmál a ukázal prstem na klíčník, kde klíč visel.

Matka sklopila oči a začervenala se jako školák.

„Vidíš, teď se stydíš, že's před něj klekala", pravil syn trpce.

„Vždyť já před pana Hauka neklekala", osmělila se namítnout matka a opírajíc se o zem těžce vstávala.

„Tak, ještě zapírej — Proč jen se tak zahazuješ —? Proč tolik ponižuješ; jako bys člověkem nebyla?" volal syn s bolestnou hořkostí. „Což nemáš trochu hrdosti v sobě? Což jsi tak již na to otročení zvykla? — Kolikrát jsem ti říkal, abys s ním nejednala, s takovým —."

„Ale Jirko! Vždyť je to neslušné", zdržela ho matka ohlížejíc se po Haukovi.

„Eh, ten pán se neurazí", mávl syn nedbale rukou. „Ten chce jen peníze."

„Ano, chci, a hned je chci, vy nezpůsobo", zakohoutil se Hauk přistupuje k mladému učiteli.

„Také je dostanete", odsekl Jirka, odvraceje se od něho.

„Od vás snad, ne?"

„Ode mne", pravil hrdě mladý Slánský a obrátiv se prohodil k matce: „70 K jsi ještě dlužna, viď?"

„Ano, bude to tak", vzpomínala matka. „100 K jsem si vypůjčila a třikrát jsem dala po pětce panu Haukovi."

„A 30 K si strhl na šestiměsíční úrok", poznamenal nevinně syn a vytáhnuv z kapsy malou peněženku, počal vypočítávat peníze na nenatřený kuchyňský stůl. Haukovy oči hned se připialy k lesklým penězům a suché jeho rty tiše šveholily odříkávajíce mimoděk číslice. Slánská však rozevřela dokořán oči a zřejmě bylo na ní vidět, že jest nepokojna a rozčilena. Několikráte sebou pohnula, jako by chtěla k synu přistoupit, ale vždy se zase ovládla. Když však počet peněz dostoupil 50 K, nedovedla se již zdržet a celá zadýchaná zašeptala: „Jirko — Jirko — Ty to chceš platit?"

„Ovšem, maminko", odvětil lehce syn, nezdvihaje hlavy.

„A kdes sebral peníze? Vždyť ještě ráno —"

„Vzal jsem si hodiny a dostal jsem napřed", odvětil lhostejně syn, nezastavuje se v počítání

„Ty si's vzal hodiny — —? A kolik si's jich vzal?" ptala se tiše matka ztěžka dýchajíc.

„Ó ne, maminko. Jen čtyři denně", usmál se syn.

„Čtyři denně?" opakovala táhle po něm Slánská a náhle její vrásčitá tvář vzplanula rudým plamenem. Přistoupila rázně ke stolu a dívajíc se ostře na syna pravila: „A ty si's myslil, že k tomu svolím? Že to tak nechám? — Do smrti bych si to musila vyčítat — Srdce bych nesměla mít — Vždyť by se's tím ubil — do hrobu připravil — Co pak nevím, jak špatně spíš a ráno pokašláváš? — — Ne, nedovolím to! Nikam nebudeš chodit a nic nebudeš platit — a peníze vrátíš —". A matka strčila hubenou rukou do peněz, až se jejich řádky pomíchaly.

„Ale — buď přece rozumná", pravil syn a stáhl obočí.

„Nic! Ty buď rozumný!" rozčilovala se Slánská. „Myslíš, že tě nechápu? Že ti nerozumím? To se chceš zase obětovat — ulehčit nám — Ale my to nechceme a nesmí to být! Však nám to ještě vždycky můžeš oplatit. Času máš dost."

„Ale nemohu přece vracet teď peníze. Co by mně řekli?" namítl netrpělivě mladý učitel urovnávaje řádky peněz.

„Tak si kup šaty. Potřebuješ jich — Dobře jsem si všimla, jak přidržuješ lokty, aby nebylo vidět, že jsou celé ošoupané."

Syn podíval se dlouze na matku a na bledé tváři vystouply mu červené skvrny. Slánská mimoděk ustoupla od stolu a sklonila hlavu.

„Tak prosím, zde je 70 K. Račte nám vydat směnku", obrátil se Slánský k Haukovi přemáhaje s úsilím chvění hlasu.

Hauk, jemuž po celý rozhovor matčin se synem nezmizel úšklebek se rtů, podíval se mu upřeně do očí, prohodil krátce „nepřijmu to" a obrátil se ke dveřím.

Slánská zdvihla překvapením hlavu. Syn však vrhl se k němu a chytiv ho za rukáv rozčileně volal: „Ale vy to musíte přijmout! Slyšíte, musíte!"

„Myslíte?" tázal se tento posměšně vyprošťuje ruku z prstů mladého Slánského.

„Do toho přece, co mám s matkou, nic vám není", křičel mladý učitel.

„Ah, vy myslíte —? Ani mi nenapadlo", smál se mu Hauk do očí. „Ale peníze nejsou všechny."

„Jak? Přece jste 30 K dostal", pravil Slánský přistupuje znovu k stolu, zatím co matka mimoděk učinila krok k Haukovi.

„Dostal — nedostal", zakýval sebou lehce Hauk zdvihaje ramena. — „Nejsem přece povinen chodit zadarmo každý měsíc až do třetího poschodí a poslouchat sáhodlouhé výklady a nářky. Zkrátka, musím dostat 100 K a nespustím ani krejcaru, obzvláště vám ne. S bohem."

„Ale to je darebáctví! To je zlodějství!" rozkřikla se Slánská, jež s očima široce rozevřenýma poslouchala Hauka. Vráskovité tváře se jí rozhořely, bledé rty chvěly a ona celá se rozčepejřila jako drážděný ptáček. Chtěla se dokonce vrhnout na chodbu za Haukem, ale syn ji včas zadržel.

IV.

Za půl hodiny na to vešel Hauk do kanceláře svého zástupce.

Doktor Pór, vysoký, hubený padesátník s ohebnou, hadovitou páteří a úzkým, ptačím obličejem seděl skloněn nad těžkým, uprášeným stolem a horlivě psal. Po stole měl rozloženo několik tlustých zákonníků, v nichž občas horlivě přemítal.

Na křesťanský pozdrav Haukův zdvihl hlavu a jeho suchá, zažloutlá tvář roztáhla se ihned přívětivým úsměvem a oči zpod zlatého skřipce radostně zazářily. Rázem vymrštil se z lenošky odhazuje péro a spěchal vstříc příchozímu. „Ah, jaká to vzácná návštěva! Pan Hauk! Pěkně vítám", volal vesele podávaje mu zdaleka ruku. „Jak se máte stále? Tak dlouho jsem vás neviděl. Neráčil jste býti nemocen." švitořil čile potřásaje pravicí klientovou.

„Nikdy nestůňu", usmál se spokojeně Hauk.

„Jak? Nikdy nestůněte?" volal advokát v líčeném údivu couvaje před klientem. „To si dám líbit! To je zdraví! 70 let a nikdy nestonat!" vykřikoval v obdivu.

„Jen 67 let, pane doktore."

„Boží pravda! 67 let! To je kořen! A neráčil byste se posadit? — Ale ne tam, ne tam — Sem, na pohovku — přece takový vzácný host — Tak, čím mohu sloužit?"

Zřejmě potěšený a ulichocený Hauk vytáhl z peněženky směnky a přál si „žalůbky". Současně sdělil svému zástupci celý stav věci, nezapomenuv ani námitek dlužníků, jež ovšem ihned prohlásil za smyšlené a lživé. Ale doktor Pór znal již svého klienta. Proto stáhl starostlivě obočí a zamyslil se. Hauk se na něho zadíval a konečně sebou netrpělivě pohnul. Advokát zdvihl hlavu a setkav se s pátravým pohledem klienta, naklonil se k němu a skoro šeptem pravil: „Víte, musíme býti opatrni".

„Nu ovšem, ovšem", přisvědčoval Hauk. „Proto jdu k vám".

„Nemáte nikoho, komu byste směnky postoupil?" tázal se přidušeně advokát. „Víte, třebas jen tak — Však mi rozumíte —?"

„Ó, ano, mám", chápal ihned Hauk. „Nějakého — Holiče. Však ho již znáte."

„Doveďte ho tedy odpoledne ke mně, aby podepsal plnou moc, a já hned směnky zažaluji."

„Ano, pane doktore. Ale napřed budeme žalovat jen Kyncla. Slánskou si necháme, až jak to dopadne", rozhodoval se Hauk vstávaje. —

„Dobře, dobře. Tož odpoledne."

Doktor Pór vyprovodil klienta přes celou kancelář až k dveřím, podal mu ještě jednou ruku, srdečně mu jí potřásl a elegantně se uklonil — —.

Žaloba byla podána a doktor Pór předvídaje jako dobrý vojevůdce všechny úmysly nepřítele postavil na nejnebezpečnější místa nejlepší střelce své advokátní dlouholeté zkušenosti a praktiky. Tak se stalo, že Kyncl skutečně byl odsouzen zaplatiti Holičovi celých 300 K a nahraditi mu veškeré útraty sporu.

V důvodech rozsudku stálo:

„Jest sice jisto, že obnos 300 K slíben byl za sprostředkování sňatku, kterýžto slib jest neplatným, ježto směřuje proti dobrým mravům. Avšak v našem případě stal se slib ve formě směnky, kteréž p. Holič dle přísežné (v rozsudku podtrženo) výpovědi svědka Hauka řádně nabyl koupí, aniž něco o okolnostech, za kterých směnka vznikla, věděl. Nemohl proto soud na tyto námitky žalovaného dle toho a onoho ustanovení zákona vzíti zřetel.

Co se týče splátky 100 K, jest jisto, že Kyncl ji Haukovi vyplatil. Avšak i kdyby nebyla pravdivá Haukova přísežná (opět podtrženo) výpověď, o jejíž pravdivosti pochybovat neměl ostatně soud žádné příčiny, a dle které žalovaný oněch 100 K Haukovi přidal, pak přece jest on (v závorce: „žalovaný") povinen také těchto 100 K zaplatiti, neboť měl si dáti tuto splátku se směnky odepsati, a když tak neučinil, musí sám za svou neopatrnost trpěti, neboť p. Holič, jak svrchu již uvedeno, celé směnky řádným způsobem nabyl a o splátce nic nevěděl, takže mu do poměru mezi žalobcem a svědkem Haukem nic není."

Když Kyncl po velké námaze poněkud se vyznal v těchto spletitých souvětích, zmačkal rozsudek v hrsti, mrštil jím do kouta a odplivl si. —

Hauk však mnul si v kanceláři ruce a mžikaje radostně na svého zástupce volal: „Tak, tak — No, tu máš za své hrubiánství. Myslil's, že se Hauk lekne a zatím — hehehe! Já ti dám hrozit mi udáním! Zaplatíš, všechno zaplatíš i útraty — Kolik že dělají, pane doktore?"

„80 K."

„80 K?" vykřikl Hauk, spráskaje ruce.

„A to jsou jen naše. Jeho budou také tak veliké."

„Jak? Ještě jednou 80 K?" trnul Hauk. „Ježíši, Ježíši. Tolik peněz — Chudák!"

„Inu, kdo se soudí —" krčil advokát ramenama.

„160 K a mně 300! To je peněz! To je peněz! — Ale dobře tak, dobře!" volal Hauk přecházeje spokojeně pokojem. „Podruhé budeš opatrnější, chlapečku. S lidmi neumíš zacházet. Musíš se učit. Přišlo ti to trochu draho, ale neškodí — A abych nezapomněl", zastavoval se před advokátem, „žádné ohledy, žádné lhůty. Jak nezaplatí, hned exekuci. Ať se učí."

„Račte být bez starosti", podotkl krátce doktor Pór a vstal."

„Tak, tak. Však na vás úplně spoléhám. Má úcta."

Doktor Pór doprovodil Hauka opět až do předsíně, potřásl mu zase srdečně rukou a zase se elegantně uklonil. Když se však vrátil do pokoje, sklonil hlavu a zamyslil se. Myslí kmitl mu celý průběh procesu, bezpečné a jisté svědectví Haukovo i jeho škodolibá radost. S odporem svraštil čelo a na hubené jeho tváři a v chladných, krátkozrakých očích zračilo se opovržení a znechucení. „Chlap", zašeptal. „Myslil jsem, že to vyrovná, on však raději přisahá — A v takové špíně se máchám a ještě jí napomáhám." Doktor Pór sedl k stolu a stahuje tvář k

ošklivému úsměšku podepřel bílou rukou hlavu. Po chvíli však pokrčil ramenem, vstal a chopiv se aktů, šel nadiktovat žalobu na Slánskou. (Pokračování.)

—=o=—

ANATOLE FRANCE:

PSÍK PANA PROFESORA BERGERETA STĚHUJE SE DO PAŘÍŽE.

(Ze IV. dílu Soudobého románu: Pan Bergeret v Paříži. Kap. II.)

Nábytek profesora pana Bergereta byl za dohlídky slečny Zoé zabalen a dopraven na nádraží.

Za dnů stěhování Rek bloudil smutně ve spustošeném obydlí. Nedůvěřivě hleděl na Pavlu a Zoé, po jichž příjezdu za několik jen dnů byl na ruby obrácen byt nedávno tak tichý. Slzy staré Angeliky, jež plakala v kuchyni po celý den, roznnožovaly jeho smutek. Nejmilejším jeho zvykům stavěly se v cestu překážky. Neznámí muži, špatně odění, nespravedliví a hrubí, rušili jeho odpočinek a chodili až do kuchyně a šlapali tu po jeho talíři se žrádlem a po misce s čerstvou vodou. Brali mu židle, jak na ně lehal, a vytahovali prudce pokrývky zpod jeho ubohého zadku, takže ve vlastním svém domě nevěděl, kam se položit.

Budiž řečeno k jeho cti, že se zprvu pokusil odporovat. Když zdvihli akvarium, štěkal zuřivě na nepřítele. Ale na jeho volání nikdo nepřišel. Necítil se nijak povzbuzeným k odvaze, ba nebylo pochyby, že byl poražen. Slečna Zoé řekla mu suše: „Mlč přec'!“ A slečna Pavla dodala: „Reku, ty's směšný!“

Od té chvíle vzdav se marných upozorňování a pokusů bojovati sám za společné blaho, oplakával v tichu trosky domu a, přebíhaje z pokoje do pokoje, marně hledal trochu klidu. Když stěhující zřízenci pronikli do pokoje, kamž se byl utekl, skryl se opatrně pod stůl nebo pod skříň, které ještě zbývaly. Ale tato obezřetnost byla mu spíše ke škodě než k prospěchu, neboť záhy se nábytek nad ním rozhoupal, nadzdvihoval a padal s duněním a hrozil jej rozmáčknout. Utíkal divoce a se srstí zježenou v jiný útulek, který nebyl o mnoho bezpečnější nežli byl prvý.

A toto nepohodlí, tato nebezpečí dokonce, nebyla však ničím proti strastem, jež vytrpělo jeho srdce. Bylť v náladě, jak se říká, nejpohnutější.

Nábytek obydlí nepředstavoval mu věcí bezvládných, ale bytosti oživlé a dobré, duchy příznivé, jichž odchod věštil krvavá neštěstí. Mísy, cukránky, pánve a kastroly, všechna božstva kuchyně; lenošky, koberce, podušky, všechny modly krbu, jeho lárové a jeho bozi domácí odešli. Nevěřil, že by tak veliká zkáza mohla kdy být napravena. A tolik hoře pociťoval, kolik mohla pojmouti jeho malá duše. Tato na štěstí podobajíc se duši lidské, snadno se rozptýlila a rychle zapomínala zla. Za dlouhých nepřítomností děsivých zřízenců, když pometlo staré Angeliky zdvihalo pradávný prach parket, Rek čenichal myší rach, potajmo naslouchal pavoučímu útěku, a jeho myšlenka lehká se tím pobavila. Ale upadal záhy v zármutek.

V den odjezdu vida, že jsou věci od hodiny k hodině horší, zarmoutil se nesmírně. Zdálo se mu být obzvláště osrdným, že se kupí prádlo do tmavých beden. Pavla s veselou horlivostí připravovala si koš. Odvrátil se od ní jako by dovršovala dílo špatné. A zahnán ke zdi přemýšlel: „Hle nejhůř! Toť konec všemu!“ A ať se domníval, že těch věcí již není, když jich již neviděl, nebo se pouze varoval trapného divadla, snažil se nedívat se směrem k Pavle. Náhodou ona sem tam přecházejíc všimla si Rekova chování. Chování ono, jež bylo smutné, připadalo jí tak komickým, že se rozesmála. A smějíc se, volala ho: „Pojď! Reku, pojď!“ Ale nehnul se ze svého koutu a hlavy neotočil. Neměl té chvíle chuti mazlit se s mladou svojí paní, a tajemným instinktem a z jakési předtuchy bál se přiblížit k zejícímu koši. Pavla ho volala několikrát. A jelikož neodpovídal, vzala ho a zdvihla ve svých pažích. „Jaké to neštěstí!“ pravila mu; „jak je to k pláči!“ Její hlas zněl ironicky. Rek ironii nerozuměl. Bezvládný zůstal a zasmušilý v náručí Pavlině a stavěl se, že nic nevidí a že nic neslyší. „Reku, podívej se na mne!“ Třikrát ho pak zapřísáhala a třikrát nadarmo. Potom na oko předstírajíc zuřivý vztek: „Blbé zvíře, zmiz!“ hodila ho do koše a sklopila víko. A ježto ji v tom okamžiku volala teta, odešla z pokoje, nechavši Reka v koši.

Zakoušel tam silné znepokojení. Z tisíci příčin mohl předpokládat, že byl hozen do toho koše z prosté hry a žertu. Věda, že jest již postavení jeho dosti mrzuté, snažil se nestížiti si je nepředloženými kroky. Proto zůstal po několik chvil bez hnutí, ani nedýchaje. Potom vida, že mu nehrozí nová nehoda, soudil, že musí prozkoumat svoje tmavé vězení. Ťapal svými tlapkami po spodničkách a košilích, na něž byl tak žalostně uvržen, a hledal nějaký východ, kudy by unikl. Tak se zaměstnával dvě nebo tři minuty, kdyžtě ho pan Bergeret, jenž se chystal odejít, volal:

— Pojď, Reku, pojď! Půjdeme dát sbohem Paillotovi, knihkupci.... Pojď! Kde vězíš?....

Hlas pana Bergereta Reka velice vzpružil. Odpovídal lomozem svých tlap, které v koši škrabaly vášnivě o proutěnou stěnu.

— Kde pak je pes? tázal se pan Bergeret Pavly, která se vracela s hromádkou prádla.

—Tati, je v koši.

— Proč je v koši?

— Protože jsem ho tam dala, tati.

Pan Bergeret se přiblížil ke koši a pravil:

— Tak chlapec Komatas, který hrál na šalmaj, hlídaje kozy svého pána, byl zavřen do vaku. Byl tam živen medem včel Mus. Ale ty, Reku,

zemřel byv hladem v tomto koši, neboť nejsi milý Musám nesmrtelným.

Takto promluviv pan Bergeret, vysvobodil svého přítele. Rek ho doprovázel až k předpokoji, vrtě ocáskem. Potom jakýsi nápad zaujal jeho ducha. Vešel do pokoje, běžel k Pavle a otřel se tlapkami o sukni mladého děvčete. A teprve když ji byl hlučně objal na znamení úcty, připojil se k svému pánu na schodišti. Zdálo se mu, že by nebyl moudrý a nábožný, nedal-li by na jevo tyto známky lásky osobě, jejíž moc ho ponořila do hlubokého koše.

Pan Bergeret nalezl krám Paillotův smutný a škaredý. Paillot tu obstarával se svým příručím dodávky obecné školy. Tyto starosti mu bránily, aby se s profesorem šíře rozloučil. Nebyl nikdy příliš výřečný; a ztrácel znenáhla stářím zběhlost slova. Mrzelo ho prodávat knihy, díval se na své zaměstnání jako na ztracené a nemohl se již dočkati, aby prodal závod a vzdálil se na svůj domek na venkově, kde trávil všechny neděle.

Pan Bergeret zapadl podle svého zvyku v kout antikvarních knih, vytáhl z přihrádky XXXVIII. svazek V š e o b e c n ý c h d ě j i n c e s t o v n í c h. Kniha také tentokráte se rozevřela na stranách 212 a 213, a také tentokráte četl tyto nechutné řádky: „Na jaře cestou k severu.“ A takto náhodou, pravil, mohli bychom navštívit znovu ostrovy sandwichské a obohatiti svoji cestu objevem, který, ač poslední, zdál se být z mnoha ohledů nejdůležitější, jejž Evropané dosud učinili na celé rozloze Tichého oceánu.“ Šťastné plány, jež se zdála tato slova ohlašovat, žel se neuskutečnily.“

Tyto řádky, jež četl po sté a jež mu tolik připomínaly hodiny života jeho prostředního a těžkého, zkrásněného zatím bohatými pracemi myšlenky, tyto řádky, jichž smyslu nikdy nehledal, pronikly ho tentokráte smutkem a malomyslností, jako kdyby obsahovaly symbol marnosti všech našich nadějí a výraz obecné nicoty. Zavřel knihu, kterou byl tolikrát otevřel a které již neměl nikdy otevříti, a odešel zarmoucen z krámu knihkupce Paillota.

Na náměstí Sv. Exupera posledním pohledem pohlédl na dům královny Markéty. Paprsky zapadajícího slunce lehce se dotýkaly historických říms, a v náhlé hře světel a stínů štít Filipa Tricouillarda hrdostí forem svého pyšného erbu, svými výmluvnými vztyčenými zbraněmi, jako vzorem a výčitkou žaloval na ono jalové město.

Rek vstoupiv v dům bez nábytku, otřel svoje tlapy o nohy svého pána, pozvédl k němu svoje krásné oči usoužené, a jeho zrak pravil:

— Ty, nedávno tak bohatý a mocný, stal jsi se chudým? stal jsi se slabým, můj pane? Dovoluješ mužům oblečeným v laciné hadry, aby vpadali do tvého salonu, do tvojí ložnice, tvé jídelny, aby se vrhali na tvůj nábytek a vlekli jej ven, aby vlekli na schodišti tvoji hlubokou lenošku, tvou lenošku a moji, lenošku, v níž jsme odpočívali každého večera, a častokráte z rána, jeden vedle druhého. Zaslechl jsem jak sténala v pažích mužů špatně oděných ona lenoška, jež jest velikou modlou a dobrým duchem. Ty's neodporoval oněm lupičům. Nemáš-li již žádného z geniů, kteří plnili tvůj příbytek, ztratil-li's také ona malá božstva, jež jsi oblékal ráno, když jsi vylézal z postele, ony trepky, jež jsem hryzal, hraje se s nimi, jsi-li nuzný a nebohý, můj pane, co se stane se mnou?

— Luciene, nemáme času nazbyt, řekla Zoé. Vlak odjíždí v osm hodin a ještě jsme neobědvali. Pojďme jíst na nádraží.

— Zítra budeš v Paříži, pravil pan Bergeret Rekovi. Je to město znamenité a ušlechtilé. Tato ušlechtilost, řekněme pravdu, není rozdělena mezi všechny jeho obyvatele. Zavírá se naopak ve velmi malý počet občanů. Avšak celé město, celý národ sídlívá v několika osobách, které myslí s větší silou a spravedlností nežli ostatní. Zbytek se nečítá. Co se nazývá duchem racy, uvědomují si jen nepostřehnutelné menšiny. Na všech místech jsou řídcí duchové dosti svobodní, aby se osvoboditi z obecných hrůz a sami aby odkryli zahalenou pravdu. Přeložil St.

—=o=—

BOHUMÍL ŠAFÁŘ:

UMĚLCI.

Bez hořké neustálé práce
nerostou umělci. — Turgeněv.

Nad svoje dvéře vryj si tato slova,
jež pravdivá jsou do posledních písmen.
Z nich čerpej stále posilnění nová,
když života tě v spáry chytá tíseň.

Nad svoje dvéře vryj si tato slova,
a refrainem ať má je každá tvoje píseň.
Tvé každé ráno ať v modlitbě je chová,
by plody hojné vydala tvá jeseň.

A pak dne jednoho, až zmlknou bojů sváry,
ve středu svého díla státi budeš jarý
a krví, již jsi tvořil, tvá zrudnou oblaka.

Neb osud umělce je: bít se každou chvíli,
zneschůdnit stezku si, jež snadno vede k cíli,
tím víc ji milovat, čím víc je daleká.

—=o=—

DROBNOSTI.

Květ české ballady. Ve světě ballad E r b e n o v ý c h vždy jiné pocity úžasu, opojení a hrůzy máme, neznámé dosud slasti prožívajíce! Koupáme se v dojmech nových a přece nám tak známých, tak našich. Jako v očarování jsme, pravé zázraky! A přece ne nevysvětlitelné! Vše to překrásné, divuplně působící, omamně v hýřivých barvách rozkvetlé, bylo připravováno po několik desítiletí! Máme-li

souhlasiti s názorem Vlčkovým (v První novočeské škole básnické str. 51.): „posuzovati básníka z doby, v níž žil, a z okolností, za nichž působil, z individuality, jež je mu vrozena, a z prostředků, jež mu byly po ruce; a posléze z účelů, jež si vytkl sám": u prohlásíme, že u Karla Jaromíra Erbena bylo vše to velmi příznivé. Nemusil se tak těžce prolévávati; uzrál již pod šťastnějšími pohodami, s nirem zúrodněným, žil a působil v době a okolnostech pro náš druh poesie příznivých; až na to, že hmotné i jiné překážky způsobily, že méně rozkvetlo, než bylo zárodků a přání. Individualita byla vhodně založena, prameny hojné. A na štěstí i úkol, jejž si Erben vytkl, byl veliký: neodejíti s cesty, k níž ej vedla duše, duše básníka a vědce. Chtěl zúrodniti nitro své hlavně setbou poesie a moudrosti lidové — a nenapodobiti, než nechat rozkvésti květy nové, své. — Jest nám, jako když zavítáme na širé kraje slovácké, kde hoří a mění se barvy kroje lidového; bez rušivých karikatur kroje „národního" nebo pololměstského; kde žije se skutečný život venkovský s krásnými i stinnými stránkami; kde slyšíme pravou řeč a píseň lidu. Máme na mysli **stilovost, jednotný dojem, zhuštěnou náladu.** To přirovnáváme, kde je nám, jako mezi obrazy básníka přírody i lidu Slovácka, Jože Uprky. Vzpomínám zvláště na jednu jeho výstavu. Kolik analogických pojmů! V celém Slovácku žijeme, rozumíme mu, těšíme se i rmoutíme; teskníme a toužíme, pracujeme, staráme se a hýříme a oddaná píseň mariánská jne se k zářivému oltáři. Ba i Panna Maria a svatí jsou Slováci, jako u Nerudy Češi. Ano, toť onlas umělecký, je to Slovácko. Jednolitý stupňující se čin vyvolává **Kytice.** Ta českost, zamyšlenost , stesk přírody i lidí, krása mluvy, prostota i velikost ideí! Jediným pohledem zajaly mysl i pro denní náš život. Vlny tajemna, prolínající život, plounají a doznívají až k břehům duše čtenářovy... Kromě malířů a sochařů, kteří nám prozradí jednou smotně svět ten, tak svůj, jako svůj je slavně truchlý Máchův **Máj**, jen hudba nám napověděla, co tušíme, co vypravují ony vlny, vyvěrající z mystiky přísnosti předků, tajů přírody i srdcí, života a smrti, hnány svými ideami od věčnosti k věčnosti. Jako jednotný cyklus Smetanův — svět pro sebe — **Má vlast**: tak i vedle slavné Erbenovy hudby slov (delikátně ani humorem nerušené) zhudebněna bude jednou i nezapomenutelná říše Erbenova velebnou symfonií. — (Prof. Fr. **Kocourek** ve výroční zprávě c. k. vyšší reálky v Žižkově 1911: Ballada a romance v českém písemnictví.)

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindova-Nešporová.

(Pokračování.)

Kapitola VIII.

Jak si děti v Plumu hrávaly.

Povídka naše nemá vlastního plánu. Chce našim malým lidem pouze předvésti plumfieldské žáky, aby se trochu pobavili. A proto dnes míním vypravovati něco o zábavách a kratochvílích hochů paní Joženy. Starší čtenáře dovoluji si ujistiti o tom, že všecky ty příhody vzaty jsou ze skutečného života, a že i ty nejpodivnější jsou pravdivé. Věru, že by dospělý člověk i tou nejbujnější obrazotvorností nadaný nemohl vymysliti ani s polovice tak směšné, prapodivné a původní dětské nápady, jaké se rodily v hlavách tohoto veselého národka. Jeník a Dézy byli zvláště vynalezaví; mívali plánů a smyšlenek plné hlavičky. Chvílemi žili vůbec ve zvláštním jiném, vlastním světě, jenž byl oživen něžnými, vzdušnými, prapodivnými a někdy i strašidelnými bytostmi s nejrůznějšími jmény. A s těmi potom v duchu osnovali a prováděli nejpodivnější slavnosti. Jeden z oněch výplodů obrazotvornosti dětského pokoje byl duch, zvaný „Divý myší skřítek." Obě děti v něho pevně věřily, bály se ho a sloužily mu jako otroci. Málokdy však zmínily se o tom zajímavém tvoru nezasvěcenci a tajily pečlivě i jakési tajemné obřady ke cti skřítka ustanovené. Nikdy nedošly k jasné představě, jak vlastně „Divý myší skřítek" vypadá, ale právě tato okolnost měla do sebe i zvláštní kouzlo, zvlášť pro Jeníka, který v duchy a skřítky věřil.

Tenhle nešťastný skřítek trápil děti velice často. Dézy ho slepě poslouchala a měla v tom i jakés potěšení, — ovšem že se při tom domnělého ducha bála. Rozkazy skřítkovy rozhlašovány byly obyčejně Jeníkovými ústy, — a víme, že byl neobyčejně vynalézavý tento skřítkův nejvyšší kněz.

Robinka a Tedouše přibraly děti někdy z milosti k obřadům a maličcí mívali vždy velikou švandu, ačkoliv vlastně nevěděli, oč se jedná. Jednoho dne tedy zakýval Jeník vážně hlavou, vzal na se tajemné vzezření a pošeptal sestře:

„Ty, dnes se obětuje divému skřítkovi!" — „A jak, co budeme dělat?" — „Nu, však slyšíš: bude veliké obětování", odvětil vážně chlapec. „Ve dvě hodiny nechť hoří posvátný oheň za skálou a tam ať každý snese co mu nejmilejšího. Tak zní rozkaz."

„Jemináčku! A já mám nejradši svoje papírové panenky, co mi teta Růža nedávno namalovala! Což je musím spálit, opravdu?" naříkala Dézy, které nikdy ani ve snu nenapadlo, že by mohla necitelnému tyranu odepříti poslušnost.

„Ať spálíš všecky do jedné! Já přivezu loď, knihu s obrázky a všecky vojáčky", řekl vážně Jeník.

„No, tak já taky, ale je to od skřítka škaredé, že chce právě naše nejlepší věci."

„Když obětovat, tak obětovat, při tom nutno dát vždy, co má člověk nejdražšího. Staří Římané tomu říkali „sakrificio". vysvětloval

Jeník, který padl na obětní plán v dějepisné hodině.“

„A co Rob? Půjde také?“

„Jistě a přinese vesnici; ta je celá dřevěná. To bude plamen! A budem mít velký oheň. Na ten se těším. To bude krása, co?“ Dézy se uklidnila a při obědě posadila si celou řadu panenek okolo sebe, jakoby k banketu na rozloučenou.

V ustanovenou hodinu dali se obětníci na pochod. Každý nesl, co propadlo nenasytnému skřítkovi. Tedouš vřískal, že půjde též, a když viděl, že děti nesou hračky, vstrčil svou ovečku pod jedno rameno a starou pannu Anabelu pod druhé. Nepomyslil, že za chvíli tato jeho nejmilejší ho k smrti zleká.

„Kam pak jdete, kuřátka?“ ptala se paní ze svého pokoje, když děti šly kolem dveří.

„Jdeme si hrát za skálu, smíme, že?“

„Ano, jen mi nechoďte k rybníku, a dejte na maličkého pozor.“

„Však já vždycky dávám, teti; však víš“, řekla holčička, táhnouc děcko za sebou. Vyhlížela, jakoby opravdu dovedla naň dáti pozor.

„Tak, a teď si sedněte do kolečka, vedle sebe a ani se mi nehýbejte. Až vám řeknu. Tenhle plochý kámen bude oltářem, na tom rozděláme oheň.“ A opravdu rozdělal za chvilku hoch ohníček, jak viděl dělati jiné hochy na výletech. Když pak oheň vesele plápolal, poručil dětem, aby ho třikráte procesím obešly. Potom se musily vzít za ruce a stát kolem ohně.

„Já začnu, a jak budou moje věci dohořívat, tož už neste vy svoje.“ A již položil na oheň knížku plnou nalepených obrázků, porouchanou lodičku a hned na to i ubozí vysloužilí vojínové kráčeli na smrt; jeden za druhým, statečně a bez zachvění. Ani jeden neustoupil, ani jeden se nezarazil, nýbrž všichni od hejtmana červeně a žlutě natřeného, až k malinkému beznohému trubači, zmizeli v plamenech. Po smrti nebylo ani mezi nimi předností: všichni se smíchali ve hromadu roztaveného olova. „Teď, Dézy“, zavzněl hlas velekněze, když k velkému uspokojení dětí všecinko pěkně zhořelo.

„Ach moje drahocenné panenky, jak je mám dát do takového ohně?“ naříkala dívenka a tiskla celý tucet k prsoum s výrazem mateřské bolesti. „Musíš“ zavznělo jí nad hlavou hromovým hlasem velekněze, a tak políbivši na rozloučenou každou pannu zvlášť, položila jich jedenáct na hořící uhlíky. „Jen tuhle jedinou si nechám“, prosila, „tuhle modrou, je tak krásná a mám ji tolik ráda“ a malá maminka přitiskla v zoufalství poslední krásku pevně k sobě.

„Víc, víc!“ zahřmělo nad hlavami dětí. Zároveň pak volal Jeník: „To je hlas „Diveh myšího skřítka“, honem, dejme mu vše, sic nás roztrhá!“ A poslední azurová kráska le do ohně a růžový klobouček a krajková šerpa všecko dokonává na ohníčku. Brzy zbyly z cel nádhery jen tenké lístky popele.

„Postav domky a stromky kolem, ab chytly a bude to jako opravdický požár.“ Cel u vytržení kladou obětníci na oheň celou ves nici, jeden domeček vedle druhého a dívají s na požár. Pomalu chytají domečky, nejdřív jen jedna chaloupečka vzadu; ale teď již hoř plamenem. Od ní chytl jakýsi stromek „z rod palmovitých“, ten spadl jinému domečku n střechu a v několika minutách hořela osad plamenem. Dřevění obyvatelé stáli ohromen leknutím, až se také vzňali a zhořeli beze slova.

Trvalo dosti dlouho, nežli celá ves lehla popelem, ale diváci se znamenitě bavili. Každ hořící dům doprovázeli divokým křikem a tan čili kolem požáru jako divocí Indiáni. Když pa dala kostelní věž, pohřbila v ssutinách malou dámu, která zcela klidně stála na náměstí, právě uprostřed požáru. Nadšen skvělými úspěch posledních obětí, vrhl rozčilený Tedouš i svou milou ovečku do ohně, a dříve ještě nežli s začala péci, posadil vedle ní ubohou Anabelu. Rozumí se, že tohle se panně nemohlo líbit a začala dávat svému ničiteli svou nelibost na jevo.

Proto, že měla tělo z kůže, nehořela plamenem, ale začala se scvrkat a to bylo horší. Nejdříve se jí zkrátila jedna noha, pak druhá. Protože se kůže hýbala, vyhlížela panna jak živá. Náhle rozhodila oběma rukama jako u veliké úzkosti, i hlava se jí vyvrátila zpět, oči vypadly, a na konec začalo se scvrkat a krouti celé tělo. Jako v křečích padla náhle celou tíž na zbytky ohořelého města.

Tohohle se děti věru nenadály, že se bude panna hýbat. Vyděsily se všecky. Nejvíce Tedouš. Vyvřísknul, vytřeštil oči a s křikem letěl domů. „Mámo, mámo,“ pískal nejvyšším tónem, kterého byl schopen.

Paní Bérová, zaslechnuvši vřesk, běžela ihned na pomoc. Ale Tedouš byl tak zděšen, že nemohl souvisle vypravovat. Křičel a plakal a jen sem tam si ulevoval slovy: „Chudák panna — bolí — velký oheň — a secky panny pic.“

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK' společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 25. srpna 1911. Číslo 34.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

V té době druhu Václavovi psal:
„Ty v ohni boje, v práce nadšení
s mnohými bratry postupuješ v před,
cíl vida blížiti se před sebou —
já osamělý jsem zde zajatec,
mne v spárech drží orel dvouhlavý,
tiarou pyšnou korunovaný.
Co horšího, že takým zajatcem
vše české školství bude bezmála,
jež hlídá v zlatém límci byrokrat
a v černé kutně sladký římský kněz."

Při slovech těch se maně zamyslil:
Zda jenom české školství a nic víc?
Zda celý život náš v tom zajetí
se nedusí? Zda naše lhostejnost,
zda naše slabost, polovičatost,
zda naše lenost, láska k pohodlí
a jak se vlastnosti ty jmenují,
jichž setřást nedovede český rod,
nesplétají se v provaz vítaný,
by spoutávat nás mohl pevněji
v zlaceném límci suchý byrokrat
a v černé kutně sladký římský kněz? . . .

Z těch otázek se hořkost prýštila,
z níž rostl v duši jeho nový vzdor
a nový povel: K dílu! Vytrvat!
Ať cokoli se staví do cesty,
přec brázdu svoji pevně dále rýt!

A vytrvával, zbočit nedoved,
nedoved zapřít nejvnitřnější cit,
nedoved zapřít pravdu poznanou,
nedoved stavět světlo pod kbelec —
a doufal pevně, v poutech vítězit
že přece bude jasný, volný duch,
že přes vše slídění a překážky
přec dobré símě zasít dovede
v mladistvých duší půdu úrodnou,
by stonásobný dalo užitek . . .

A časem snad i v této pustině
příbuznou duši. druha nalezne,
s nímž pokusí se orat, zasévat,
prameny živé hledat pod zemí,
by vytryskly a odplavily prach
a poušť by proměnily v Kanaán.
Tak doufal neoblomně, netuše,
že vyroste mu nový nepřítel,
jak upír neodbytný, příšerný,
by krve, sil mu zvolna upíjel
a podlamoval jeho odvahu.
Netušil, stálé jehlou bodání
že rozbolaví duši týranou,
že stín přivábí šedý, vyzáblý,
jenž dnem i nocí bude jeho druh,
sen bude s jeho očí zahánět,
ssát jeho síly, dusit jeho dech,
kamenem věšeti se na paty
a ruku zadržovat v rozmachu . . .

Dlouho se bránil, trpěl celý rok,
i druhého půl prožil na poušti
a pod vězenským, dvojím dozorem,
než přemožený klesl na lože.
Když tušil v patách už stín vyzáblý,
dech jeho otravný a sžíravý,
když toužil po oživné posile,
po jakés veliké, čisté radosti,
jež dala by mu silná křídla svá —
poselství nenadálé, tíživé
mu přišlo z města otcovského říc',
že protivníků jeho vítězství
je dovršeno ještě. „Nový Ruch"
nepřežil dlouho jeho odchodu.
Kořeny jeho ještě nebyly
tak pevny, aby ztráta hlavního
neohrozila jeho života.
A tak zas jenom „Ohlas Domova"
v neděli otce rodin uspával —
a „Vzkříšení" se mohlo radovat,
že Prokopovy práce rozvratné
poslední zjevná stopa zmizela.
To byla rána příliš veliká
pro Rybářovu bytost zlomenou.
Rozum sic říkal: není první to
v osudech pravdy triumf temných sil,

ne také dlouho ještě poslední —
však přec ta zpráva kapkou neblahou
snad byla, které bylo potřeba,
by hořká jeho číše přetekla,
by choroba jej mohla dolomit
a zbezvládniti dlouhé na týdny . . .

A nyní teprv osamění své
a celou tíhu jeho pocítil.
Byl dříve tady se svou duší sám,
však přec mu plály zraky jiskrné
mladistvých posluchačů ve škole,
přec v přírodě se na něj usmál květ,
skřivan mu píseň jara zazpíval,
les šuměním jej ve sny skolébal
a v zimě stříbrovlasý čaroděj
mu změnil dálky v bílou pohádku.
Teď sám byl mezi čtyřmi stěnami,
s ním jediný jen, stálý, smutný druh:
stín choroby jej hlídal pochmurný.
A přešel-li přec někdo jeho práh,
to aby muka jeho rozmnožil:
kněz vykrmený, očí vypouklých,
rtu tlustého, jenž visel nad bradou,
na tváři úlisného úsměvu
a na jazyku plno sladkých slov
a vylhaného plno soucitu.
Ten chodil číhat jeho na duši,
jak nemoc zápasila o tělo.
Ty návštěvy jen bolest jitřily,
jež duši jeho krutě týrala;
volaly na seminář vzpomínky
i s Králem katechetou na zápas —
a přísným myšlenkovým pochodem
důtkami stávaly se, jimiž sám
svou duši zbolavělou bičoval.

— Ty pokrytectví knězi vytýkáš,
a zdali sám jsi této výtky prost?
Zda také etiketu nenosíš,
jež nesrovnává se s tvým obsahem
a právo dává knězi tučnému,
by nad tvou duší bdělé oko měl?
Proč nedomyslils dosud tuto věc,
proč nestrhl jsi dosud nápis falešný,
by pravou podstatu tvou neskrýval?
Ach, kariéra v cestě stála ti,
že nepřišlo ti ani domyslit,
co přesvědčení tvého důsledkem!
Zda lepší jsi, než stádo ostatní,
jemuž jsi slabost trpce vyčítal,
k pohodlí lásku, polovičatost
a jak se vlastnosti ty jmenují,
jichž setřást nedovede český rod?
Ty hněvem kypíš v duše hlubinách,
že nepřátelský osud dějinný
vyšinul Čechy z vlastních kolejí
a v náručí je Říma uvedl —
a sám máš etiketu: katolík! . . .
A co ti platna tato prorada?
Zda nejsi s kariérou u konce?
Zda nejsi nadosmrti odsouzen
k bídnému životu zde na poušti?
Zda lživé zachování nápisu
prospělo aspoň věci pokroku,
jíž celý život svůj jsi zasvětil?
Zda nejsi spoután, nejsi ochromen
v své činnosti, bys vzlétnout nemohl? . . .

(Pokrač.)

—o—

Z ČINNOSTI PANA HAUKA.

R. Bojko.

V.

U Slánských měli po snídani.

Hanna, 18letá, hezká dívka s energicky vystávající bradou, s poněkud zahnutým nosíkem a silným obočím oblékala si laciné rukavičky chystajíc se do obchodu.

Matka žmoulala pomalu bezzubými dásněmi kousek kůrky a její veliké, strhané oči sklouzaly starostlivě s dcery na syna, jenž četl v jakési knížce. Potom vstala a sbírajíc se stolu nádobí, prohodila: „Měla bych přece k tomu Haukovi zajít.“

Jiřík zdvihl hlavu, podíval se na ni a beze slova odešel do pokoje přiraziv za sebou prudce dvéře.

„Proč se o tom před ním zmiňuješ? Přece ti říkal, že si to obstará sám“, vyčítala dcera šeptem matce.

Slánská těžce vzdychla. „Sám, sám“, opakovala po dceři ohlížejíc se po dveřích od pokoje. „Co pořídí, prosím tě? Víš, jak je náhlý. Ještě mu něco řekne a — Dobré slovo železná vrata otvírá, a mne neubude, když ho poprosím. Snad nás přece nebude žalovat.“

„Nu —“ chtěla namítnout cosi Hanna, když se dvéře pokoje otevřely a bratr vešel do kuchyně. Jeho krásně vykrojené, plné rty byly pevně sevřeny, klenuté, černé obočí staženo, a pramen dlouhého, havranního vlasu spadal mu na vysoké čelo. Postoupil až doprostřed kuchyně a dívaje se ostře na matku pravil: „Poslyš, matko — Jestli přece k němu půjdeš — — Jestli se jen o-po-vážíš — do smrti s tebou nemluvím.“ Na to se obrátil a odcházel pomalu do pokoje.

„Ale — Co ty — —? Vždyť já — —“ zakoktala ulekaně Slánská couvnuvší až k stěně.

Hanna však vrhla se za bratrem. „To bylo hanebné od tebe, Jirko“, zvolala rozechvěným hlasem.

Bratr se zastavil. „Od tebe a od maminky to není hanebné — tak otročit?“ tázal se zžíraje sestru planoucím pohledem.

Malé, plné rtíky Hanny se zachvěly a očka jí zablýskala. „Což nechápeš, sobče sobecký, že

to děláme jen pro tebe?“ vzkřikla zčervenavši až po husté vlasy.

Jiřík zbledl ještě více a podivný úsměv skřivil mu rety. Matka však vrhla se k dceři a rozhořčeně volala: „Ale co to mluvíš, Hanno? Že se nestydíš! — Ne pro něho, ale pro sebe to děláme, abychom jednou pokoj měly — Nic na ni nedbej, Jirko“, obracela se k synovi pohlédnuvši se strany na něho. „To ona jen ze zlosti. Ví, jak jsi hrdý, a na nejcitlivějším místě chce tě urazit. Taková je.“

„Nech mne maminko“, bránila se Hanna stihajíc zlobným pohledem bratra, jenž se založenýma rukama opřen o veřeje díval se na ni. „Vidět to nemohu, jak s tebou zachází, a přece ví —“

„Ale co je ti po tom?“ přerušila ji matka. „Starej se o své a jdi do obchodu. Bez tak jsi již zmeškala.“

Matka dceru skoro vystrkovala.

„Ne, maminko, nech Hannu“, ozval se klidným hlasem Jiřík přitahuje ji lehce od Hanny k sobě. „Má pravdu. — Obětujete se pro mne — Ty i ona — Vím to a přece vás mučím a šlapu po vás — Ale víš ty, moudrá sestřičko“, obrátil se k sestře zablýsknuv náhle očima a křivě rty, „že to právě proto dělám, že nechci obětí, že je mi bolestno od vás je přijímat? Víš, že nechci, abyste mne stále šetřily a piplaly, abych si snad prstíčků nepřipálil? Že chci také něco značit, něco pro vás být a něco přinést?“

„Vidíš“, zvolala vítězně matka, „neříkala jsem ti to stále?“

„Ale vy mně v tom bráníte“, pokračoval Jiřík nevšímaje si zvolání matčina. „Stále mne nutíte, abych jen v peřinkách seděl a od vás dary přijímal. Stále chcete, abych jen po kobercích chodil, zatím co vy — — Již včera jsem vám to říkal, a maminka zase chce tam jít a zase bude prosit a na kolena před něj klekne —“

„Ne, ne“, bránila se matka. „To jen tenkráte. Byla jsem tak ulekaná.“

„Jako bych tě neznal,“ usmál se křivě syn. „Pro nás jsi všeho schopna. I vraždit bys dovedla.“

„Ne, Jirko, že můžeš něco takového říci“, zvolala bolestně matka.

„Ale opět ti povídám“, zvýšil syn hlas obraceje bledou tvář k matce, „jestli tam přece půjdeš a budeš žebrat a ponižovat se, jestli necháš zase po sobě šlapat takovým darebákem, který není ani hoden, aby ti — pak se ihned odstěhuji od tebe a jaktěživ s tebou nemluvím.“

Na násilně klidném hlasu synově, na jeho staženém obočí a jiskřicích se očích bylo vidět, že jest odhodlán svou hrozbu provésti, a že by ani na okamžik neváhal od matky a od sestry, když ne na vždy, tedy aspoň na delší dobu, odejít a veškeré styky s nimi přerušit.

„Vidíš, tím jsi ty vinna“, zašeptala bolestně matka, když Jiřík odešel do pokoje zavřev za sebou potichu dvéře. „Vždycky musíš ho podráždit a vždy mu podkládáš takové úmysly.“

„Tak, teď to zase na mne svedeš“, usmála se trpce Hanna. „A kdo začal o tom, že půjde k Haukovi?“

„A neříkala‘s, že zastavíš hodinky a vezmeš si napřed od Wermutha, aby si mohl podržet peníze na šaty?“

„Ale před ním bych to neřekla“, namítla dcera a vzavši slunečník spěchala do závodu. —

Stará Slánská osamělvši složila nádobí do kbelíku a počala umývat. Nohy jí však jaksi nesloužily a ruce se třásly jako pijákovi. Stále viděla před sebou planoucí synovy oči a v duši jí znělo jako refrainem „Odstěhuji se a jaktěživ s tebou nemluvím . . .“ „Vždyť, bože, on je s to, aby to provedl“, bolestně náhle zašeptala a usedla k stolu — „Odešel by a nikdy se nevrátil. Plakal by nade mnou, svíjel se, ale nepřišel — A kdyby potkal, nezastavil by se, ale dále šel — Ani na zavolání by se neobrátil — Takový je — Sám by trpěl, ale matku by musil ztrestat, do krve bičem sešlehat — — —“

Sklonila hlavu a z očí jí vyhrkly veliké, trpké slzy, jež nechala volně stékat po upracovaných, popraskaných rukách. Ve svém bolu ani nepozorovala, že syn již dávno vešel do kuchyně a v rozpacích stál nehybně nad ní. Konečně sehnul se k ní a zašeptal nesmělým, sevřeným hlasem:

„Maminko — Maminko — Odpusť mi — Nemohu za to — Maminko neplač.“

Ruka jeho lehce spočinula na matčiných zádech zohnutých do oblouku jako tesařská pila — Slánská se vzchopila a přivinuvši se k synovi jako stydlavé děvčátko, skryla hlavu na jeho prsou. Hubená ramena její křečovitě sebou škubla a ona hlasitě zavzlykala.

„Maminko —! Mamičko drahá!“ zaúpěl syn — „Oběti moje — Ubohá — Odpusť mi — odpusť — — Tolik se napracuješ — tolik nadřeš — pro nás — pro mne — — Nevyspíš, neodpočineš, nenajíš — a já tak — Mamičko odpusť — —!“

Matka zdvihla zaslzenou tvář, uchopila náhle do svých sedřených rukou drahou hlavu synovu a celou ji bouřlivě zlíbala —.

„Mamičko má —! Mučednice moje —!“ lkal syn sklouzaje před ní na kolena. „Jak jsem zlý — nelidský — hrubý — Tak tě urazím — tak se k tobě chovám — —! A na rukách chtěl bych tě nosit — zlato ti na cestu stlát — nohy

ti líbat — všechnu tvou velikou lásku ti splatit — a tak tě do krve zraním."

„Ale co pak to — Vždyť — to nic — to nic", blábolila matka usmívajíc se. „Vždyť nejsi zlý, nejsi — Hodný jsi — hodný, drahý Jiříčku můj — Vždyť já jsem vinna, já hloupá — Vždy mám své nápady a vždy hned pláču — Vždyť vím, že mne máš rád, že to jen ve zlosti."

„Mamičko dobrá — Anděli můj — Živitelko moje", volal rozlítostněně syn a líbaje její ruku smáčel ji horkými slzami.

„Co ty —? Co ty—?" lekala se matka jeho slz a zdvihla jeho hlavu.

„Ne, ne — Nech mne tak, maminko", bránil se syn. „Nech mne očistit se — vyplakat — Je mi tak lehko, tak čisto u tebe — Bože, jak bych tě objímal — jak líbal! — Jak tě miluji, bolestně miluji, mamičko má, a přece tě tak urazím —"

„Nemysli již na to, nemysli", konejšila matka mladého učitele hladíc lehce jeho měkké, černé vlasy a nechávajíc jeho hlavu na svém klíně... Chápala, že je mu třeba po dlouhé době zarputilé zamlklosti a podrážděnosti, jež se v něm bídnými poměry a studiemi nahromadila, teplých slz odpuštění a lítosti. Chápala, že syn omývá se sebe všechen vztek a nenávist životní bídy, že odprošuje ji za každé nevrlé slovo, za každý zlostný pohled, za každé rozkřiknutí se, jež mnohdy jen násilím zadržel. — Tichá, ia hodná radost rozlévala se jejím nitrem. Osvěžovala se jako uvadlý pažit tichým, teplým deštěm a cítila mohutný příliv lásky k dítěti i k životu, jenž náhle se vyjasnil a zazářil, jako by chmurné mraky již nikdy neměly se nakupit na jeho blankytu. Zadívala se duševním okem do uprchlé dálky a v její mysli vyhoupl se malý klučík s měkkými vlásky, jenž, naraziv kdesi na ulici nožkou o kámen, přišel ukryt uslzenou tvář do jejího klína. Po seschlém, drobnými vráskami posetém líci jejím kmitl tichý úsměv — —

VI.

Od toho dne žili všichni tři spokojeně a nerušeně jako novomanželé v prvém měsíci. Necítili bodavých ostnů tíživé starosti, nelekali se slizkého pohledu vyšklebačné bídy, nedívali se na zamračenou, hrozivou tvář temné budoucnosti. Chodili po špičkách kolem sebe a stihali se dlouhými, utajenými pohledy plnými lásky a oddanosti.

I dlouho napiatý poměr Jiříka k Hanně se vyjasnil. Sedávali nyní spolu s večera u okna a hovořívali o svých známých, o knihách, o svém zaměstnání. Chodili na procházky zavěšeni a přituleni jako milenci vykládajíce o svých plánech a ideálech, při čemž Jiřík obyčejně tak se rozhovořil, že zapomínali na návrat a matka musila je volat. Sblížili se jako nikdy před tím a Jiřík, hrdý na svou sestru, divíval se nyní, jak ji mohl tak dlouho přehlížet.

Této světlé, jarní pohody nedovedl skoliti ani náhlý mrak Holičovy žaloby. Matka sice strachem zbledla a úzkostně zaplakala, Jiřík však cítil v sobě tolik energie, že ani větší nehoda by ho nezalekla. Pokládal také řádné vyřízení záležitosti za svou neodvratnou povinnost.

Jeden z jeho žáků byl synem soudního rady. Docházeje k němu Jiřík vzal si nejlepší šaty a čisté prádlo. I nehty vždy vyčistil, ač pravidelně „na takové hlouposti" neměl času. Za nic na světě „nedal by se před ním do brekotu" a úzkostlivě tajil své bídné poměry. Tentokráte však přemohl svou nedůtklivou hrdost.

„Pane rado, nemohl bych vás poprositi o nějakou pomoc?" pravil po hodině zardívaje se až po kořínky svých černých vlasů před zvědavým — a jemu zdálo se že výsměšným — pohledem svého žáka.

„Prosím, prosím," svoloval ochotně rada veda Jiřího do své pracovny. „Čím mohu sloužit?"

Jiřík zarděl se ještě více a v rozpacích mlčel nevěda, jak začít.

„Přejete si snad zálohu?" napomáhal soudní rada sahaje do kapsy.

„Ne, ne," zvolal Jiří vztahuje ruku jako na obranu.

„Ach, odpusťte," omlouval se rychle rada. „Ale předе mnou nemusil byste se ostýchat", dodával přívětivě. „Byl jsem také studentem a dosud se pamatuji, jak jsem stával před bohatými patricii pražskými a koktal nesměle prosby."

Po vlídné tváři radově kmitl tichý úsměv.

Jiřík se vděčně naň podíval. „Nejedná se mi o pomoc finanční, ale právnickou", pravil a vytáhl soudní spisy.

Rada nahlédl do aktů. „Á, pan Holič s p. Haukem," pravil zakývav hlavou. „Znám, dobře znám. Také vás dostali do spárů?"

Jiřík vysvětlil celou záležitost.

„Máte na to důkaz, že si Hauk strhl 30 K na úroky a 30 K že přijal na splátkách?" ptal se rada.

„Sestra a já. Kromě toho matka si každou splátku zapisovala."

„Musíte zajít k advokátovi a podat námitky," mínil soudní rada. „Počkejte, dám vám doporučení na svého přítele, doktora Vymetala. Nemusíte aspoň skládat žádné zálohy."

Soudní rada napsal několik slov na visitku a laskavě se s Jiříkem rozloučil.

(Dokončení.)

—=o=—

[. GORKIJ:

A. P. ČECHOV.

Úryvky vzpomínek.

Přel. Josef Pelíšek.

I

Jednou pozval mne k sobě do vesnice Kučuk-[K]oje, kde měl ždibeček půdy a bílý jednopatrový [d]omek. Tam, ukazuje mi svůj „statek“, oživeně [z]ahovořil:

— Kdybych měl mnoho peněz, zřídil bych tu [s]anatorium pro nemocné selské učitele. Víte, zří[d]il bych takovou velikou, světlou budovu — velmi světlou, s velikými okny a s vysokými stropy. [M]ěl bych překrásnou knihovnu, různé hudební ná[s]troje, včelník, zahradu, ovocný sad... mohly by [s]e čísti přednášky z agronomie, metereologie... [U]čitel všecko musí věděti, tatíčku, všecko!

Náhle se odmlčel, zakašlal, stranou na mne [p]ohlédl a usmál se svým měkkým, milým úsmě[v]em, který tak neodolatelně vždy k němu táhl a [b]udil zvláštní ostrou pozornost k jeho slovům.

— Nudí vás poslouchat mé fantasie? Ale já [o] tom rád mluvím... Kdybyste věděl, jak ruská [v]esnice potřebuje dobrého, rozumného, vzdělaného [u]čitele! U nás v Rusku jest nevyhnutelno postaviti [j]ej v jakési zvláštní podmínky, a musí se to státi [c]o nejdříve... chápeme-li, že bez širokého vzdělá[n]í lidu hosudarství se rozpadne jako dům vystavě[n]ý ze špatně vypálených cihel! Učitel musí býti [a]rtistou, umělcem vášnivě zamilovaným do svého [d]íla, ale u nás — je to dělník, špatně vzdělaný [č]lověk, jenž jde do vesnice učit děti zrovna s ta[k]ovou radostí, s jakou by šel do vyhnanství. Jest [h]ladov, polekán možností přijít o kousek chleba... [A]le je třeba, aby byl prvým člověkem ve vsi, aby [m]ohl mužikovi odpověděti na každou jeho otázku, [a]by nikdo se neopovážil na něho křičet... ponižo[v]at jeho osobu, jak to u nás dělají všichni: poli[c]ista, bohatý obchodník, pop, představený, školní starosta, obecní... i ten úředník, jenž má název školního inspektora, ale pečuje ne o povznesení vzdělanosti, nýbrž jen o přesné splnění okresních cirkulářů... Ošklivo přece platiti groše člověku, který jest povolán vychovávati lid, — chápete? — vychovávat lid! — Nelze přece dopouštěti, aby tento člověk chodil v cárech, chvěl se zimou v sirých, děravých školách, ulovil si k třicátému roku laringitis, reumatism, tuberkulosu... vždyť je to pro nás hanba! Náš učitel osm, devět měsíců v roce žije jako poustevník, slova s nikým promluvit nemůže, tupne v samotě bez knih, bez zábav... a sezve si on k sobě druhy — obviní ho z nespolehlivosti... hloupé slovo, jímž chytří lidé lekají hlupáky! — Odporné je to všecko... zrovna jako nějaké rouhačství nad člověkem, jenž dělá velikou, strašně vážnou práci... Víte, — když vidím učitele, — dělá se mi nevolno před ním i pro jeho nesmělost, i pro to, že je špatně oblečen... zdá se mi, že v této ubožáckosti učitelově i sám jsem čímsi vinen ... vážně!

Odmlčel se, zamyslil a máchnuv rukou tiše řekl:

— Taková nepěkná, neohrabaná země — to naše Rusko.

Stín hlubokého smutku pokryl jeho slavné oči, tenké paprsky vrásek je obklíčily prohlubujíce jeho pohled. Pohleděl kolem a zažertoval nad sebou.

— Vidíte, — celý úvodník liberálního listu jsem vám odříkal ... Pojďte, — čaje dám... za to, že jste takový trpělivý...

To se u něho často stávalo: — mluví tak teple, vážně, upřímně a náhle se sobě a své řeči ušklíbne. A v tomto měkkém smutném úsměšku cítil se jemný skepticism člověka, jenž zná cenu slov, cenu snění. A ještě v tomto úsměšku prozařovala milá skromnost, citlivá delikátnost...

Tichounce a mlčky vešli jsme do domu. Byl tehdy jasný, parný den, hrajíce mocnými slunečními paprsky šuměly vlny, pod vrchem laskavě pokňučíval čímsi spokojený pes. Čechov vzal mne pod ramena a pokašlávaje zvolna pronesl:

— Je to hanebné a smutné, ale pravdivé: jest množství lidí, kteří závidí psům...

A hned zasmál se a doložil:

— Mluvím dnes samé ubohé řeči... tedy — stárnu!

*

Velmi často jsem od něho slýchával:

— Zde, víte, jeden učitel přijel... nemocný, ženatý... nemohl byste mu pomoci? Zatím jsem ho již opatřil...

Nebo:

— Poslouchejte, Gorký, — zde jeden učitel se chce s vámi seznámiti... Nevychází, stůně... Nezašel byste k němu... ano?

Nebo:

— Tuhle učitelky prosí o knihy...

Někdy jsem u něho zastihoval tohoto „učitele“: obyčejně on, zardělý, vědomím své neobratnosti, seděl na krajíčku židle a v potu tváří volil slova hledě mluviti co nejuhlazeněji a „nejvzdělaněji“, nebo s nevázaností chorobně ostýchavého člověka všecek se soustřeďoval na přání neukázati se v očích spisovatelových hloupým a zasypával Antona Pavloviče krupobitím otázek, jaké mu dříve ani snad na mysl nepřišly.

Anton Pavlovič bedlivě poslouchal neveselou, neskladnou řeč; v jeho smutných očích blýskal úsměv, zachvívaly se vrásky na spáncích, a hle on sám počínal svým hlubokým, měkkým, přímo matným hlasem mluviti prostá, jasná, životu blízká slova, — slova, jež jaksi rázem spolubesedníka činila prostým: přestával snažiti se, aby byl duchaplný, od čehož rázem se stával i rozumnějším i zajímavějším...

Pamatuji se, jeden učitel — vysoký, hubený, se žlutou, hladovou tváří a dlouhým hrbatým no-

sem, melancholicky zahnutým k bradě, seděl naproti Antonu Pavloviči a nehybně mu patřo do obličeje černýma očima, mluvil zasmušile basem:

— Z podobných životních dojmů během pedagogické saisony vytvoří se takový psychický konglomerát, že absolutně pohlcuje všelikou možnost objektivního vztahu k okolnímu světu. Ovšem, svět není nic jiného než jen naše představa v něm...

Tu se pustil do oblasti filosofie a kráčel v ní jako opilý na ledě.

— Ale řekněte, — nehlučně a laskavě se zeptal Čechov, — kdopak to ve vašem újezdu bije děti?

Učitel vyskočil se židle a pobouřeně zamáchal rukama:

— Co povídáte! Já? Nikdy! Bít?

A uraženě zafrkal.

— Nerozčilujte se, — pokračoval Anton Pavlovič upokojivě se usmívaje, — což mluvím o vás? Ale pamatuji — četl jsem v novinách — kdosi bije... právě ve vašem újezdu...

Učitel sedl, utřel spotivší se obličej a ulehčeně oddechnuv zahovořil hluchým basem:

— Jest pravda... Byl jeden připad... To — Makarov... Víte — není divu! Je to divoké, ale — vysvětlitelné. Ženat jest.. čtyři děti... žena — nemocná... sám — souchotinář... platu — 20 rublů... a škola — sklep a pro učitele — jediná místnost... Za takových okolností — anděli božímu natlučeš bez jakékoliv viny... a žáci — oni daleko nejsou andělé... již uvěřte!

A tento člověk, právě Čechova nemilosrdně překvapující svojí zásobou umných slov, náhle, zlověstně kývaje hrbolatým nosem, zahovořil prostými, jako kameny těžkými slovy, jasně jako ohněm osvětluje prokletou hroznou pravdu toho života, jejž žije ruská vesnice...

Louče se s hospodářem učitel vzal oběma rukama jeho nevelikou suchou ruku s tenkými prsty a potřásaje jí řekl:

— Šel jsem k vám jako k ředitelství, — nesměle a s chvěním... nafoukl jsem se jako krocan... chtěl jsem vám ukázati, že, jářku, ani já nejsem pytlem praštěn... ale odcházím hle — jako od dobrého, blízkého člověka, jenž všemu rozumí... Veliká je to věc — všemu rozumět! Děkuju vám! Jdu... Odnáším si pěknou, dobrou myšlenku: velicí lidé jsou prostší a chápavější... a blíže duší našinci než všichni ti mizerové, mezi nimiž žijeme... S bohem... Nikdy na vás nezapomenu...

Nos se mu zatřásl, rty složily se v dobrý úsměv a on nenadále dodal:

— A vlastně i podlci — také jsou nešťastní lidé... čert je vem!

Když odešel, Anton Pavlovič pohleděl za ním, usmál se a řekl:

— Hodný hoch... Nebude učit dlouho...

— Proč pak?

— Uštvou ho... vyženou...

Chvíli přemýšlel a dodal nehlučně a měkc

— V Rusku je čestný člověk — něco na zp sob kominíka, jímž chůvy lekají maličké děti..

—o—

HYNEK KASKA:

DOMOV A ŠKOLA.

Pan Prokop z Bohutína správně poukázal článcích Radostné neděle (v Času pod ča rou), že dnešní domácí výchova je většinou mál uvědomělá, pokroková, málo radostná. Rodiče v nují poměrně jen málo péče svým dětem.

Inteligentní, vzdělaný otec hledí uplatniti s síly pro širší okruh, ve společnosti — a zapomír na rodinu, vlastní děti. Inteligentní matka jest příliš nasáklá duchem poslední literatury, vyvýš jící kult těla ženy, a je-li krásná, chce mít kole sebe společnost, jež by oceňovala a zbožňoval její tělo, chce se „vyžít", jak radí fráze posle ních dnů. Děti jsou zanedbávány, odbývány p vrchně a mrzutě. Rodiče nevzdělaní (z t. zv. ni ších vrstev) mají většinou nejen málo chuti, a hlavně málo času a nedostatek schopností, ab mohli věnovat svým dětem péči, jež je nutna k v chově pevné vůle a poctivého charakteru.

Je toho úkolu schopna škola?

To jest otázka velmi vážná. Většina učite zodpovídá ji záporně: Dítě je do šesti let dom V tom čase vykonán jest poměrně největší rozvo podán i základ jeho povahy. I později mají rodič a domov největší vliv. Škola může jen vyučova a domácí výchovu poněkud doplniti.

Znám tyto výtky velmi dobře a přece věřím v výchovnou moc školy. Ovšem nesmí to být ško úřednická, kasárnická, ale volná, přirozená.

Je nutno pochopiti dítě. To neznamená vyšť rati všecky jeho vady a pak je „odstraňovati." P chopiti duši dětskou, tak jako člověka vůbec, zn mená pochopiti možnosti jeho ideálnosti, pozna její rozsah a meze.

Člověka nevychováme, budeme-li neustál mrskati jeho vady, ale pochopíme-li dobro v něm budeme-li jej vyvíjeti, podporovati tak, až nabud převahy nad zlem.

Výchova školní musí být ideálnější než domá cí. Nikdo ovšem nemůže dítěti lépe rozuměti, než vzdělaná matka. Ale ukázal jsem již, že dnešn matky rády se vyhýbají svým povinnostem vychova telským.

Dítě musí navštěvovat školu rádo, bez nucení a dokud se toho nedocílí, buďme jisti, je vada v nás, nebo v systému školním.

Dítě musí vycítit, že škola a učitel to s ním myslí skutečně dobře, že chce jen jeho prospěch a vývoj.

Ale v dnešní škole vytuší dítě velmi brz trpnost svého postavení, a odtud rodí se nechu a odpor ke škole.

Škola musí být domem radosti. Ironisuje s tento požadavek a přece je naprosto správný! Prá-

ve škole musí být ne hravá, ale skutečně radost-, neboť jen taková má trvalé výsledky. Ve škole ude dítě vedeno k jednání charakternímu; vzor ude vidět ve svých učitelích. Bude si vážit školy o radostnou práci. Mnohé dítě dělá se ve škole pším, než je doma. Říká se tomu přetvářka. Neávem. Což nestává se nám dospělým také, že společnosti, které si vážíme, jako bychom se ívali lepšími, objevovali takořka sami sebe. Myím, že bylo by výtečnou vlastností školy, kdyby tě, sotva do ní vstoupí, „navléklo toho nejlepho člověka“, kdyby tu z úcty ke škole a učiteli kořka objevovalo svoje lepší snahy a city.

Záleží především na učiteli, jeho schopnoech, vědomostech, jeho niterním bohatství. Ale ávě takový učitel bude potřebovat mnohem větší lnost než má učitelstvo dnes, neboť bude chtíti latnit co nejvíce své vynikající schopnosti. Jem v tom případě bude šťasten, a každé omezoní, každý odpor, způsobí mu bolest.

Celkem je v nás učitelích málo lásky k děm a veliká láska k pohodlí. A přece základem škeré výchovy je **láska k dětem**. To není nová avda v theorii, ale v praksi ano. Budeme-li mít dostatek lásky, nic nepomůže vážení, měření dětí, elijaké zapisování dětských poklesků a pod.

Z mých řádků snad jasně vysvítá odvážná aha, **aby škola byla lepší a silnější než domov**. Takovým způsobem snad vznikne duši dětské nespokojenost s domovem (což je lmi bolestné), ale dokud výchova domácí nebude vědomělejší, poctivější a radostnější, nebude jiné omoci.

Učitelstvo nesmí přestat věřit ve výchovnou oc školy. Jsou-li nespokojeni, roztrpčeni neúspěem, musí pečlivě zkoumati příčiny nezdaru a edati je především v sobě a ve škole samé.

—=o=—

ROBNOSTI.

Alois Jirásek takto charakterisoval svoje dílo, yž 20. srpna oslavovali v Hronově jeho šedesáté rozeniny: Snažil jsem se oživit naši minulost, iblížit k jasnějšímu názoru a porozumění. Nečinil m tak jako snílek, který má oči jen do minulo-obráceny a nedbá těžkého zápasu svého národa době nynější. Právě proto, že jsem s celou duší ožíval ten boj, cítil jsem, že také třeba pohlédnout naší minulosti, neboť dnešku plně neporozumí, o nezná včerejška. V řetěze života jsou články nější doby spiaty s články minulosti. A není echno mrtvou minulostí, co bylo. Bojovníci ode-, ale boj zůstal. Předkové naši staletí udatně zásili a my zdědili jejich boj. A je dobře znáti, jak valo za těch zápasů o svobodu národa, přesvědče- i o samou existenci jeho. To připomínat, nebylo není zbytečno, ani připomínat křivdy nám způsoné, které zapomenout není ještě na čase. Obnot paměť minulých dnů a tou osvěžit a posílit a ba i k svatému hněvu roznítit, je, myslím, nutno ři všem snažení moderním, při veškeré snaze po větě a pokroku, jež jsou naší přední zbraní a pazou.

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindova-Nešporová.

(Pokračování.)

Matka ho vzala za ruku a ve strachu, že se dětem něco zlého přihodilo, běžela se podívat k místu neštěstí, kde dosud nalezla zaslepené skřítkovy obětníky. Naříkali teď nad ztrátou staré a jim všem milé Anabely.

„Ale co jste prováděli? Povězte mi přece, děti!“ pravila paní nutíc se k trpělivému výslechu provinilců, jimž však již napřed odpustila, tak skroušeně se tvářili.

Jeník začal vyprávět. Váhavě, jako by se trochu styděl, popisoval tetě celou hru a paní Jožena — se rozesmála, až jí stékaly slzy po tvářích. Tak podivínská hra a děti dělaly tak vážné tváře! Když se dost nasmála, řekla:

„Jakživa jsem si nemyslila, že byste mohly být tak hloupé, a hrát si na takový nesmysl! Kdybych já věřila v nějakého skřítka, tedy by alespoň musil být rozhodně dobrý, a chtěl by po mně, abych si hezky hrála a ne, abych kazila a pálila věci. Jenom se podívejte, co jste tu vše zničili: Dézyny krásné panenky, Jeníkovy vojáčky, Robínkovu vesnici. Ani Tedouškovy zamilované ovce jste neušetřili. Ale děti! děti! I ubohou starou Anabelu jste upálili! Ode dneška napíši nade dvéře dětského pokoje veršíček, který dříve, když jsem já byla malá, stával na každé škatuli s hračkami:

Co dětičky v Holandsku napracovaly,
to děcka v Bostonu polámala.

Ale místo v Bostonu napíši v Plumfieldu, abyste věděli!“

„My už toho opravdu nikdy neuděláme“, volali malí hříšníci zahanbeni.

„Však to Jenda, on nám poroučel“, žaloval Robínek.

„No, a já jsem zas slyšel od strýčka, že Řekové a Římané mívali oltáře a takové věci a tak jsem to chtěl mít taky. A když jsem neměl nic živého za oběť, tak jsem si vzal hračky.“

„Jémine, to je načisto jako s tou fazolí!“ zvolala paní a vypukla znovu v smích.

„Povídej nám o tom, teti!“ prosila Dézy, a změnila tak předmět hovoru. Teta Joža začala vypravovat.

„Byla jednou jedna chudá žena, a ta měla tři nebo čtyři malé děti. Když šla ráno do práce, zavírala je obyčejně doma ve světnici, aby se jim nic zlého nestalo. Jednoho dne, když odcházela z domu, pravila: „Dětičky, já už jdu. Nehrejte si se sirkami a dejte pozor, ať maličký nespadne s okna; a ať vás nenapadne cpát si fazole do nosu!“ O tomhle poslednějším děti ani nevěděly, že je to možno, a tak jim to by-

lo divné a tolik jim vrtalo mozkem, že jakmile matka odešla, hned běžely a nacpaly si neposluchy plné nosíčky fazolek! Chtěly vědět, jaké to je, má-li člověk fazoli v nose! Když se maminka vrátila, všecky ji přivítaly hlasitým pláčem."

„A bolelo to, mami?" zeptal se Robínek tak zvědavě a s takovým zájmem, že paní Joža honem, honem přidávala výstražný dodatek, aby se naposledy ve své vlastní rodině nedožila druhého vydání své povídky.

„Jistě, že bolelo, však jsem sama zkusila, jak velice — neboť, když mi maminka tuhle povídku vypravovala, byla jsem — považte — tak hloupá a chtěla jsem zkusit, jak to ty děti dělaly. Ale na štěstí jsme neměli fazolí, a tak jsem vzala oblázky a nacpala jsem si pár do nosu. Ale tolik mi v nose vadily, že jsem je honem zas tahala ven. Ale jeden ne a ne! Nešel! A musila jsem ho tam nechat. Teď na mě padl strach, ale styděla jsem se jít k mamince a říci jí, jakou jsem byla husou. A tak jsem se trápila s kamenem v nose celé odpoledne. Konečně mne však nos tak rozbolel, že jsem musila s pravdou ven, a když maminka nemohla sama kamínek vyndat, zavolali pana doktora. Pak mne posadili na židli a jeden mi pevně držel hlavu. Pan doktor vzal kleštičky a tak dlouho se mi v nose šťáral, až mi kamínek vytáhl. Jémine, to bolelo, děti! Ani jsem svůj ubohý nos od bolesti necítila. A co se mi navysmívali!" A paní kývala povážlivě hlavou, jakoby tu upomínku ani snésti nemohla.

Na Robínka však učinila příhoda trvalý dojem. Tu Jeník navrhl, že by ubohé Anabele měli alespoň slušný pohřeb vystrojit. Nové zájmy a nové starosti o pohřeb zaplašily Teodušovo rozčilení. Dézy dostala brzy na to od tety Růženy nový svazek panenek a „Divý myší skřítek" byl posledním obětováním na dlouhou dobu uspokojen, neboť již nikdy více dětí netrápil. —

Jiná v Plumu velmi oblíbená hra byla na „Bropy". Velice zajímavé, — vynálezce je Tomášek. Zvláštní jméno, že děti? Tak se jmenovalo zvíře, jež si každý v Plumu jinak představoval. Proto, že se nenachází v žádné zoologické zahradě, nebude na škodu, když vám je trochu popíši: Brop je čtyřnohé zvíře odkudsi z afrických prý pralesů. — Chceme zde uvésti některé jeho zvyky a obyčeje. Tedy: čtvernožec s lidským obličejem, plným veselí a čtveráctví. Chodí-li po zemi, mručívá, povstane-li, vydává divoké skřeky. Někdy vůbec chodí dlouho vzpřímen, a mluví správnou angličtinou. Tělo jeho pokryto je zvláštní látkou, které se říká maminčin vlněný šátek. Následkem toho bývá tedy brop buď černý, zelený nebo červený. Někdy si dokonce bropové mezi sebou vymění k… že, což je mezi zvířaty opravdu vzácná vlas… nost... Na hlavě mívají roh z cukrového p… píru. Křídla na ramenou bývají také z téh… materiálu. Bropové vysoko nevylétnou, a kd… se někdy vznesou trochu výš od země, tu jis… brzy s křikem dopadnou zpět. Pohybují se ne… častěji po čtyřech na podlaze v dětském, a… někdy sedí i docela tichounce a louskají oř… chy jako veverky. Nejmilejší potravou jest ji… marcipán; i jablko rádi přijmou nebo kouse… mrkve, není-li nic lepšího. Žijí v koutech, do… patech, pod stolem. Nejraději hnízdí v koši… prádlo, ve kterém si malá bropátka hrají až… té doby, dokud jim nenarostou křídla.

Tato podivuhodná zvířata se občas hád… vají a tu si počínají docela po lidsku: nadáva… si, křičí, vadí se, často si i vjedou do vlasů -… vlastně do srsti, a strhnou si roh i kůži, prohl… šujíce: „Já už nehraju! Já s vámi nemám… Těch několik lidí, kteří měli příležitost je st… dovati, kloní se k tomu názoru, že brop je p… opice, půl sfingy, půl člověka, vůbec záhad… stvoření....

Tuhle hru měli naše děti „strašně" rády, hlavně maličtí prožili nejedno deštivé odpole… ne lezouce prapodivně vystrojeni po podlaze dětském, hrajíce si jako malí blázni a veselí… se jako malí šaškové.

Rozumí se, že kolenům u kalhot hra ta… mnoho neprospěla, a lokty také brzy nesly st… py zvířecích zvyků, ale paní Bérová trpěliv… spravovala.

Její názor byl: „Však my také někdy dělá… me takové bláznivé věci a nejsou ani tak nevi… né jako tyhle. Kdybych mohla za jedno odp… ledne užít tolik štěstí jako tito maličcí, věř… že bych chtěla sama býti také takovým bro… pem."

Natovy nejmilejší zábavy byly v zahrádce… Tam ve staré vrbě sedával se svými houslička… mi, a zelené to hnízdečko bylo mu samo o sob… malým světem. Tam obyčejně zalezl a hrá… jako malé ptáče. Hoši mu říkávali „Starý du… dák", protože vždycky měl nějaký nápěv n… rtech, buďto pískal, nebo notil, nebo vrzal n… housličky.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redakt… Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 1. září 1911. Číslo 35.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

To jasno bylo Mnohá pochybnost
však přece duši jeho týrala,
obrazy sladkými jej opředla
a slovy Mládí k němu mluvila.
Matičku viděl, rukou třesoucí
jak kreslila mu křížek na čelo —
a chvění hošíkovo tajemné
si připomínal, v ticho chrámové
když zvonek zacinkal a šedý kněz
v oblaka dýmu zdvíhal monstranci
v níž bělostná se skvěla hostie,
a slavným, mnohozvučným souzvukem
když zahřímaly v ticho varhany
a chorál dětských hlasů vzbudily.
Zas ozářená okna chrámová
zřel svítit bílé zimní do noci,
a hošíkem se viděl ve stopách
otcových kráčet zmrzlém ve sněhu
k těm oknům, jimiž zářil temný chrám,
za hlasem zvonů, zvoucích k půlnoční.
A mnoho jiných, sladkých obrazů
mu táhlo duší, poetických strun
se dotýkalo, píseň mladosti
z nich vábilo a tichou výčitku:
To všecko chtěl bys rázem odhodit,
vytrhnout z duše, zapřít navždycky,
co přece bylo bytosti tvé kus,
a když ne bytosti, tož tvého života? — — -
Přetřel si čelo potem zperlené
a hlasy dětství snadno umlčel:

— To vnějšnosti jsou, které posvětil
a v pohádkové zlato proměnil
kouzelný dotek proutku Mladosti —
a nyní proutku tklivých vzpomínek.
Však obsah jejich? V semináře zdech
se objevil mu v také podobě,
že v rozhořčení před ním uprchl —
a po letech týž obsah v podobě
sladkého kněze štval a týral jej,
až z rodného jej města vypudil.
Týž obsah jako plíseň hebounká
pronikl život jeho národa
a po staletí ničil jeho tkáň,
až změnil její dávnou podstatu,
že co v ní černým bylo, bílým jest
a bílé černým učiněno zas.
Lid husitský teď chodí na pouti,
uctívá sošky, svaté obrazy
a líbá ruce kněžím církve té,
jež knihy brala jeho praotcům,
za víru v žaláře je vrhala
a vyháněla s půdy zděděné.
Kacířský měšťan, který při pivě
slepého vůdce s pýchou vzpomíná
a Mistra, jehož sžehla hranice —
jde ráno pyšně v černém úboru,
žerď uchopí a nese nebesa
nad hlavou kněze církve vítězné,
neb spěchá poklonit se biskupu
a všecek do kořene bytosti
se chvěje blahem, pohled milostný
když na něm utkví Říma knížete...
Tak plíseň proměnila českou povahu,
že co byl dub, je vetchá třtina teď,
jež přímí se jen v mrtvém bezvětří,
jíž nejmenší však vánek otřese
a jež se ohne rychle, poslušně,
kam zavanutí větru pokyne...
Tak plíseň proměnila českou povahu,
že pravdy hledatelů potomci
teď ode lži se potácejí k lži...
A ty, Prokope, zda jsi menší lhář
než ti, kdož ve tmách nevědomosti
jsou světlé minulosti zapřením —
neb ti, kdož sice vidí minulost
a pyšně se jí dovolávají,
však denně zapírají životem?
Zda's pevnější než třtina ve větru,
když pouhé tklivé z dětství vzpomínky
tvou ruku zadržeti dovedou,
by nápis nestrhla, jenž světu lže,
jenž podstatu tvou kryje před světem,
a svědčí o tobě, žes také — lhář?...

Tak duši svoji přísně bičoval
v hodinách nekonečné samoty —

a dlouhé noci, kdy jej míjel sen,
i fantasie vzplálá horečně
jen zvyšovaly trýzeň jeho muk.

A když se jarní slunce usmálo,
když otevřeným oknem zadých máj,
když zchladla horečka, jež po týdny
jej v Záhořově loži mučila,
když lékař přísně radil ke změně
i pobytu i rázu života —
byl dobojován dlouhý vnitřní boj
a Rybář odpověděl lékaři
s lehounkým, ironickým úsměvem:
„Ba změním, pane, změním z kořene."

A sotva potácivě s lože vstal,
poslechl, přijav radu s povděkem:
strh nápis, který o něm světu lhal,
a pocítil se volným člověkem.

VI.

— - Člověkem volným, na dlouho-li však?
Zda na konci to není života?
A není-li, zda jeho odvaha
jen nepřivolá tužší spoutání,
jen nezpůsobí horší vyhnanství,
než bylo ono, z něhož choroba
jej aspoň na čas vysvobodila? —

Tu otázku sám sobě položil,
když v krátce město opouštěl svých muk —
však odpovědí se již netrápil.
Otázku zahnal ruky mávnutím
a zrakem stíhal jarní krajinu,
jež uháněla v hřmění vlaku zpět.
Již očím jeho město zmizelo,
kde málem byl by nalezl svůj hrob —
a vlak jej napříč vlastí unášel
v kraj luzný pod zelenou Šumavou.
Tam v šumných lesích zdraví hledat chtěl,
sil nových tam chtěl k práci načerpat —
ač nebylo-li pozdě nadobro.
Tam vábila jej touha po zdraví —
a spolu jiná touha bláhová:
tam odlétl sen jeho mladosti,
tam se svým chotěm Eva přebývá,
již nedovedl dosud zapomnět,
ba jejíž obraz tanul přečasto
mu před očima v smutném vyhnanství.
Nic o ní nezvěděl, co z domova
byl vzdálen, ba co navždy ztratil ji;
jak zapadla by v tůni hlubokou,
v níž všecko minulé se utápí.
Teď léto prožije ji na blízku —
a možná zároveň svůj podzimek...

„Jak romantické, sentimentální!"
sám sobě sice při tom usmál se,
když pojal myšlenku tu bláhovou —
však přec ji nezavrhl, přece šel,
kam neutlumený jej volal cit.

A teď je na podhorském nádraží,
teď město zří již v luzné dolině,
kde Eva žije pro něj ztracená.
Vůz hrčí s ním už kolem rybníka,
kde bílé labutě se koupají
(ach, vtělené tu bílé symboly,
jež pro svou lásku student volíval),
již na hrbolaté vjel dláždění
a staré štíty na něj shlížejí,
jak by jej vyzývaly: Hádej nám,
pod kterým z nás tvá Eva ukryta?...
Srdce se hlasitěji ozvalo,
v hrudi se rozbušilo bláhové,
jak před lety když v staré aleji
zahlédl student pružnou dívčinu.
Dobře, že z města vyjel za krátko
vůz na protější straně do polí,
kde svěží plochy osení a luk
a v dálce tmavé vrchy lesnaté,
obloha modrá s bílým oblakem,
větérek vonný a zpěv skřivanův
ztišily v hrudi srdce vzbouřené.

(Pokrač.)

—=○=—

Z ČINNOSTI PANA HAUKA.

R. Bojko.

VII.

Doktor Pór prozkoumav námitky Slánské starostlivě se zachmuřil a předvolal Hauka do kanceláře.

„Přál jste si, pane doktore?" sladce se tázal Hauk usedaje do nabídnuté lenošky.

„Se Slánskou je nařízeno stání na zítřek," sděloval advokát.

„Už? To je dobře. Však jsem se nemohl ani dočkat," přichvaloval si Hauk. „Počkej, skrotneš a ten tvůj učitýlek také."

„Nevím, nevím," poznamenal advokát zachmuřeně.

„Jak? Ráčíte mít snad pochybnosti?" lekal se Hauk.

„Namítají lichvu."

„Cože —? Lichvu —? Mně —?" Hauk vzpřímil se v celé své výši a malá jeho očka zrovna bodala. „Já jim z nouze pomohu — a oni lichvu —? Na nejisto peníze dám, zrovna oknem vyhazuji — a oni lichvu? " vykřikoval rozčileně. „Ne, toho nestrpím, pane doktore! To se musí potrestat! Žalovat, hned žalovat pro urážku na cti."

„Neleknou se. Mají zástupce a hned navrhli postoupení spisů trestnímu soudu," usmál se křivě doktor Pór.

„Hned navrhli — — ?“ Žlutá tvář Haukova se prodloužila a on musil usednouti. „Ale — což,“ koktal, „může to být? Jsou si tak jisti?“

„Jestli jste strhl si 30 K na 6měsíční úrok a 30 přijal na splátkách —“ krčil doktor Pór ramenoma.

„Ale to je lež! Sprostá lež!“ vzkřikl rozčileně Hauk. „Nic mi nedali. Nic nezaplatili. Přísahat na to mohu.“ Hauk vzdvihl slavnostně 3 prsty a zbožně vyvrátil oči k zaprášeným malbám kancelářského stropu. V jeho stařecké, dlouhým, šedivým plnovousem zarostlé tváři bylo tolik přesvědčení o posvátnosti přísahy a ve vyvrácených očích tolik hrůzyplné úcty před vševědoucností boha, že méně zkušený advokát jistě by mu býval uvěřil. Doktor Pór však znal již dobře svého klienta. Proto se lehce usmál a položiv ruku na jeho rameno pravil s přesvědčením: „Věřím vám, drahý pane Hauku, úplně věřím. Ale což když oni odpřísahají opak?“

„Nemohou, pane doktore.“

„Ale neznáte svět? Neviděl jste ještě nikdy lidi křivě přísahat?“ vzkřikl s líčenou rozhorleností advokát. „Považte, že jsou to blízcí příbuzní, dcera a syn!“

„A co mám tedy dělat?“ Na pobledlé tváři Haukově zatetelil se strach.

„Vyrovnejte se,“ radil advokát. „Kolik byste spustil?“

„Spustil?“ trhl sebou Hauk rozevíraje udiveně oči. Po chvíli však se vzpamatoval a prohodil nejistě, jako by půdu ohledával: „Nu, 20 až 30 K.“

Doktor Pór se křivě usmál: „To je málo!“

„Co? Málo?“ zlobil se Hauk. „Snad nechcete, abych daroval všechno?“

„To ne“, smál se advokát, „ale musíte spustit tak asi 50 K a každá strana své útraty. Jinak to nepřijmou.“

Hauk rozčileně vyskočil s lenošky. „Myslíte to vážně, pane doktore?“

Právní zástupce kývl mlčky hlavou. Hauk vrhl po něm nenávistný pohled a začal rázně přecházet pokojem. „Ale kam bych to přišel?“ volal zastavuje se před sedícím advokátem. „Co by mně zbylo —? Padesát korun —! Celou polovičku své pohledávky — a ještě útraty! — — Ty budou jistě dělat 20 K?“

„Tak asi,“ kývl hlavou advokát.

„Tak asi, tak asi,“ posmíval se jedovatě Hauk úplně se zapomínaje. — „Ale to mi zbude jen 30 K!“ rozkřikl se hned na to se zběsilou zuřivostí. — „30 K! — 70 mohu vyhodit, darovat, spálit —! 70 K —! Celou svou pohledávku —!“ volal zastavuje se uprostřed pokoje a spínaje ruce, — „Ale vždyť já na ně musil dřít“, pamatoval se křiče na svého zástupce, jako by on byl vším vinen. — „Vždyť jsem žebrák — učiněný žebrák —! Vždyť nic nemám — naprosto nic! Každého krejcaru musím si vážit — po kolenách za ním se plazit — A vy si řeknete: spusť, spusť! — To věřím, vám se lehko spouští. Z cizího krev neteče. — To mne pěkně zastáváte.“

Doktor Pór škubl sebou jako uštknutý.

„Pane Hauku,“ pravil ostře jako by pitevním nožíkem řezal, „mně nedělejte výčitek. Radím vám dle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Nemáte-li ke mně důvěru, račte se obrátit na jiného zástupce.“

Na to vstal na znamení, že pokládá věc pro sebe za odbytou. Hauk však rychle přistoupil k němu a prosil ho, aby se nehněval, že je tak rozčilený, že tím nic nemyslil. Doktor Pór nechal se uchlácholit, zvláště když si vzpomněl, že Hauk byl přece jenom dobrým klientem. Vyložil mu tedy ještě jednou výhody smíru a odešel do vedlejší místnosti zeptat se telefonicky kolegy Vymetala, zda smír jest přijatelný. Po chvíli však se vrátil a sděloval se zachmuřenou tváří: „Doktor Vymetal vašeho návrhu nepřijal. Chce vám zaplatit pouze 43 K, vy však máte nést všechny útraty.“

„Jak to že jen 43 K?“ tázal se nechápavě Hauk.

„Nu, 6% úrok za půl roku činí 3 K. Dostal jste 60 K, patří vám tedy 43,“ vysvětloval krátce doktor Pór.

„Ale těch 30 K bylo výslovně umluveno. Slánská s tím přece souhlasila,“ zvolal zlostně Hauk.

„To přece je lichvou,“ usmál se křivě advokát.

Hauk se na něho vztekle podíval a stichl. — Z vedlejší místnosti doléhal sem splašený klapot psacího stroje a rozčilený hlas solicitátora, jenž cosi vysvětloval jakémusi klientovi. Doktor Pór mechanicky kreslil kroužky po papíře a přemýšlel, kolik má Haukovi za tuto dlouhou poradu čítat. „Řeknu-li 10 K,“ bude se křižovat,“ uvažoval, „a já se mám s ním zdržovat.“ Konečně se rozhodl, že mu zapíše 7 K a zdvihl hlavu. Hauk se na něho sklíčeně podíval a zašeptal zlomeně: „Tak mi poraďte, pane doktore, prosím vás.“

Doktor Pór pokrčil ramenoma a podíval se na hodinky.

„Bože, tolik peněz! Tolik peněz,“ zalkal bezmocně Hauk — — „A kolik dělají útraty doktora Vymetala?“ a oči jeho zavěsily se úzkostně na rty zástupce.

„25 K.“

„Ale to mi nic nezbude. — To musím ještě doplácet,“ zvolal bolestně Hauk.

„Ovšem," kývl hlavou advokát.

„Ne, to nepřijmu. Nemohu přijmouti," rozhodl se Hauk a vstal. „To bych nesměl ani jíst ani pít. Ať mne stíhají — ať mne soudí —"

„Jak si přejete, pane Hauku," pohodil hlavou doktor Pór rovněž vstávaje. „Ale považte, co řeknou vaši páni synové —?"

Haukovi sklesla hlava. Okamžik díval se jako bez myšlenky před sebe, pak sklesl zlomeně do lenošky a zaúpěl jakýmsi cizím, nesvým hlasem: „Tak okraden —! Tak oloupen —! O všechny své peníze podveden —! Ó, strestat vás musí bůh — na každém kroku. — Prokleti musíte být — zatraceni — —! Kdy já to zase ušetřím —? Kdy nahradím —? Och, bože můj, bože — — —!"

—=o=—

M. GORKIJ:

A. P. ČECHOV.

Úryvky vzpomínek.

Přel. Josef Pelíšek.

II.

Zdá se mi, že vůči Antonu Pavloviči každý člověk mimovolně v sobě pociťoval přání býti prostším, pravdivějším, být více samým sebou, a pozoroval jsem nejednou, jak lidé shazovali se sebe pestrá roucha knižních frásí, modních slov a všecky ostatní levňoučké věcičky, jimiž ruský člověk, chtěje býti Evropanem, se zdobí, jako divoch lastůrami a rybími zuby. Anton Pavlovič neměl rád rybích zubů a kohoutího peří; vše pestré, hřmotné a cizí, navlečené na sebe člověkem pro „větší vážnost", budilo v něm zmatek, a já jsem pozoroval, že po každé, kdykoliv viděl před sebou naparáděného člověka, jímalo jej přání zbaviti ho všeho tohoto obtížného a zbytečného pozlátka, kazícího pravou tvář a živou duši spolubesedníkovu. Celý život prožil A. Čechov prostředky své duše, vždy byl samým sebou, byl vnitřně svoboden a nikdy neuvažoval o tom, co jedni od Antona Čechova očekávali, druzí — hrubší — žádali. Neměl rád rozhovorů na „vysoká themata", — rozhovorů, jimiž tento milý ruský člověk tolik horlivě se baví, zapomínaje, že jest směšno, ale docela ne vtipno uvažovati o sametových kostymech v budoucnosti, když v přítomnosti nemá ani slušných kalhot.

Krásně prostý miluje vše prosté, skutečné, upřímné, a měl originální způsob oprosťování lidí.

Jednou, pamatuji se, navštívily ho tři nádherně oděné dámy; naplnivše jeho pokoj šumem hedvábných sukní a vůní silných voňavek, usedly hbitě proti hospodáři, tvářily se, jakoby je velmi zajímala politika a — počaly „klásti otázky."

— Antone Pavloviči! A co vy myslíte, jak dopadne válka?

Anton Pavlovič zakašlal, uvažoval okamžik a měkce, vážným, laskavým tónem odpověděl:

— Pravděpodobno — mírem — —

— Nu, ano, — — — ovšem! — Ale kdopak zvítězí? Řekové či Turci? — — —

— Zdá se mi, — zvítězí ti, kteří jsou silnější — — —

— A kdo dle vašeho mínění jest silnější? — o překot se dotazovaly dámy.

— Ti, kdo se lépe živí a jsou vzdělanější —

— Ach, jak to jest vtipné! — vzkříkla jedna,

— A koho máte raději — Řeky či Turky? — zeptala se druhá.

Anton Pavlovič laskavě pohlédl na ni a odvětil s krotkým, líbezným úsměvem:

— Já mám rád — marmeládu — — — a vy — ráda?

— Velmi! — oživeně zvolala dáma.

— Meruňkovou! — solidně potvrdila druhá.

A třetí pozamhouřila oči a labužnicky dodala:

— Jest taková vonná!

A všecky tři oživeně rozhovořily, projevujíce v otázce o marmeládě překrásnou erudici a jemnou znalost předmětu. Bylo patrno — byly velmi spokojeny tím, že netřeba napínati mozek a předstírati vážnou zaujatost Turky a Řeky, na něž si do té doby ani nevzpoměly.

Odcházejíce slíbily vesele Antonu Pavloviči:

— My vám pošleme marmeládu!

— Slavně jste besedovali! — poznamenal jsem, když odešly.

Anton Pavlovič tiše se rozesmál a řekl:

— Nutno, aby každý člověk mluvil svým jazykem — — —

Jindy zastal jsem u něho mladého, hezoučkého prokurorova pomocníka. Stál před Čechovem a potřásaje kudrnatou hlavou, rázně mluvil:

— Povídkou „Zlomyslník" kladete mi, Antone Pavloviči, krajně složitou otázku. Přiznám-li v Denisovi Grigorjevu přítomnost zlé vůle, účinkovavší vědomě, musím beze sporu Denise strčiti do vězení, jak toho vyžadují zájmy společnosti. Ale on jest divoch, on neuvědomoval si přestupnosti jednání — — — jest mi ho líto! Budu-li k němu míti zřetel jako k subjektu jednavšímu bez pochopení věci a poddám se citu útrpnosti, — čím zabazpečím společnosti, že Denis znovu neodšroubuje matice na kolejích a nezpůsobí katastrofu? O to jde! Co dělat?

Odmlčel se, odklonil trup na zad a upřel zkoumavý pohled v tvář Antonu Pavloviči. Uniformičku měl novoučkou a knoflíky na hrudi leskly se zrovna tak sebevědomě a tupě jako očka na čisťoučkém obličejíčku mladistvého horlitele soudu.

— Kdybych já byl soudcem, — vážně řekl Anton Pavlovič, — osvobodil bych Denise — —

— Jakým právem?

— Řekl bych mu: ty jsi, Denise, ještě nedozrál k typu úmyslného zločince, táhni — a uzrej!

Jurista se zasmál, ale hned na novo byl slavnostně vážný a pokračoval:

— Nikoli, vážený Antone Pavloviči, otázka vámi položená může se rozřešiti jedině ve shodě se zájmy společnosti jejíž život i vlastnictví jsem povolán chrániti. Denis — divoch, ano, ale jest — zločinec, — tak to je!

— Máte rád gramofon? — náhle se laskavě zeptal Anton Pavlovič.

— O ano! Velice! Podivuhodný vynález! živě se ozval jinoch.

— A já cítit nemohu gramofonů! — smutně se přiznal Anton Pavlovič.

— Proč pak?

— Ale protože mluví a zpívají ničeho necítíce... A vždy to při nich dopadá karikaturně... mrtvě... A fotografií se nezaměstnáváte?

Ukázalo se, že jurista jest vášnivý ctitel fotografie; hned s nadšením se o ní rozhovořil, naprosto se nezajímaje o gramofon, přes svoji podobnost s tímto „podivuhodným vynálezem", na níž Čechov jemně a věrně poukázal. Znovu jsem viděl, tak z uniformy vyhlédl živý a dosti zábavný človíček, jenž se dosud cítil v životě jako štěně na lovu.

Doprovodiv jinocha Anton Pavlovič zasmušile pravil:

— Hle, tací puchýři na.... soudní stolici — rozhodují o osudu lidí...

A pomlčev dodal:

— Prokurorové nepochybně velmi rádi loví na udici ryby... zvláště okouny!

Vládl uměním všude nalézati a cejchovati špatnost, — uměním, jež dostupno jest pouze člověku vysokých požadavků k životu, jež vytváří se pouze vřelou touhou viděti lidi prostými, krásnými, harmonickými. Špatnost vždy v něm měla krutého a ostrého soudce.

Kdosi vypravoval v jeho přítomnosti, že vydavatel populárního časopisu, člověk stále uvažující o nevyhnutelnosti lásky a milosrdenství k lidem, — zcela bezpodstatně urazil konduktéra na železné dráze a že vůbec tento člověk nanejvýš hrubě jedná s lidmi na něm závislými.

— Nu, jak by ne, — řekl Anton Pavlovič s chmurným úsměvem, — vždyť je přece aristokrat... vzdělaný... na semináři studoval! Jeho otec v laptích chodil, a on nosí lakýrky...

A v tonu těchto slov bylo cosi, co rázem učinilo „aristokrata" nicotným a směšným.

— Velmi talentovaný člověk! — pravil o jednom žurnalistovi. — Píše vždy tak vděčně, humaně... limonádově... ženě své před lidmi nadává hloupých... místnost pro služebnictvo jest u něho vlhká a panské ustavičně dostávají revmatism...

— Máte rád, Antone Pavloviče, N. N.?

— Ano... velmi... Příjemný člověk... — pokašlávaje souhlasí Anton Pavlovič. — Všecko ví... čte mnoho... Tři mé knihy rozečetl... Roztržitý je on... dnes vám poví, že jste podivuhodný člověk, a zítra někomu sdělí, že služebné šidíte a že jste muži své milenky ponožky ukradl... černé, s modrými proužky...

Kdosi v jeho přítomnosti naříkal na nudu a tíži „vážných" oddílů v tlustých žurnálech.

— Ale nečtěte těch statí, — přesvědčivě poradil Anton Pavlovič. — To jest literatura kamarádská... literatura přátel... Ji píší pp. Krasnov, Černov a Bělov. Jeden napíše stať, druhý namítne a třetí smiřuje odpory prvých. Podobá se to, jako by vint hráli s klackem... A nač to všecko potřebuje čtenář, — nikdo z nich si tu otázku nepoloží.

Jednou přišla k němu jakási plná dáma, zdravá, krásná, krásně oblečená, a začala mluviti „po čechovsku":

— Nudno je žít, Antone Pavloviči! Všecko je tak šeré: lidé, obloha, moře, ba i květy zdají se mi šerými... A není přání... duše teskná... Přímo jakási nemoc...

— Je to — nemoc! — rozhodně řekl Anton Pavlovič. — Je to nemoc... Latinsky se jmenuje morbus pritvorialis*)... Dáma k svému štěstí patrně neuměla latinsky, a třeba skryla, že zná...

— Kritici jsou podobni ovadům, kteří překážejí koni v orání půdy, — pravil usmívaje se svým umným úsměškem. — Kůň pracuje, všechny svaly napiaty jako struny na kontrabasu... a tu na záda sedá ovad a šimrá a bzučí... nutno potřásti koží a máchati chvostem. O čem on bzučí? Sotva sám tomu rozumí... prostě — charakter má nepokojný a oznámiti o sobě se chce, — jářku, také na zemi žiju!... Jen se podívejte, — dokonce mohu bzučeti... o všem mohu bzučeti! Čtu dvacet pět let kritiky svých povídek a ani na jediný cenný pokyn se nepamatuji, ani jedné dobré rady jsem neslyšel... Pouze Skabičevskij jednou na mne učinil dojem... napsal, že zemru ve stavu opilosti pod plotem...

V jeho šerých, smutných očích téměř vždy měkce jiskřil jemný úsměšek, ale časem se tyto oči stávaly chladnými, ostrými a drsnými; v takových chvílích jeho ohebný, z duše jdoucí hlas zvučel tvrději, a tehdy — se mi zdálo, že tento skromný, měkký člověk, shledá-li to nutným, může povstati proti nepřátelské jemu síle mocně, hrdě, a neustoupiti jí.

Dále se mi zdálo, že časem v jeho vztahu k lidem byl pocit jakési beznadějnosti, blízký chladnému, tichému zoufalství.

— Podivná bytost — ruský člověk! — pravil kdysi. — V něm jako v sítě nic se nezadrží... V mládí dychtivě plní duši vším, co mu pod ruku přijde, ale po třiceti letech v něm zbude jen ja-

*) Rusky „pritvorjatija" — co české přetvařovati se, předstírati. Pozn. př.

kési šeré haraburdí... Aby se dobře žilo, po lidsku, — nutno přece pracovati! Pracovati s láskou, s vírou... Ale u nás toho nedovedou... Architekt když byl vystavěl dva, tři slušné domy, usedá ke kartám, hraje celý život nebo trčí za divadelními kulisami. Doktor, provozuje-li praxi, přestane sledovati pokroky vědy, ničeho nečte mimo „Novinky therapie" a v čtyřicátém roku je vážně přesvědčen, že všecky nemoce — vznikají z nachlazení. Nepoznal jsem ani jednoho úředníka, který by aspoň maličko chápal význam své práce: obyčejně sedí v hlavním nebo krajském městě, skládá listiny a posílá je do Zmijeva a Smorgoně k provedení. Ale koho tyto listiny ve Zmijevě nebo Smorgoni zbaví svobody pohybu, — o tom úředník přemýšlí zrovna tak málo, jako atheista o mukách pekelných. Když si byl zjednal jméno zdařilým hájením, advokát již přestává starati se o záštitu pravdy a hájí pouze právo vlastnictví, sází při dostihách, jí ustřice a tváří se jemným znatelem všech umění. Herec, jenž zahrál snesitelně dvě, tři úlohy, neučí se již více rolí, ale staví si na hlavu cilindr a myslí, že jest genius. Celé Rusko — země jakýchsi žádostivých a lenivých lidí: oni hrozně mnoho a vybraně jedí, pijí, rádi spí mezi dnem a ve spánku chrupou. Žení se pro pořádek v domě a milenky si opatřují pro prestiž ve společnosti. Psychologii mají — psí: bijí je — oni tichoučce pokňučívají a schovávají se do svých bud, laskají je — lehají na záda, tlapky nahoru a vrtí ocásky...

Tesklivé a chladné pohrdání zvučelo v těchto slovech. Než pohrdaje on litoval a když tak někdy v jeho přítomnosti zanadáváš někomu, Anton Pavlovič hned se ujímá:

— Nu, proč pak to? Jest už stařík... sedmdesát mu je...

Nebo:

— Ale vždyť je ještě mlád... to jen z hlouposti...

A mluvil-li on takto, neviděl jsem na jeho tváři pohrdání...

—=o=—

U HROBU DVOU ČESKÝCH HOCHŮ V ZAKOPANÉM.

(Ing. C. Aloisi Karlíkovi a JUC. Vlastimilu Vonáškovi.)

Navštěvuji vždy na cestách cizinou krajany. Vyhledávám úmyslně české spolky ve větších městech a jednotlivce, s nimiž se setkáš všude, i kde bys toho nejméně očekával.

Letos na cestě západní Haličí, Polskem, přes Tatry do severních Uher a uherským Slováckem přibylo mi opět několik krajanských známostí a vzpomínek, většinou veselých. Jedna je však smutná, hořce smutná.

Přes Moravu, přes Brno jsem putoval na Slovensko; na Velehradě v neděli o pouti ze širého okolí pestře svítily jasné kroje, přes Valašsko, přes Bezručovu zemi, Lysá, Hrabová, Paskov, Frýdek do Ostrav. Uhelné doly a železárny, německý kapitál svírá těch šedesát tisíc našich pracujících lidí, hrdí lidé hrdě se brání na dvě fronty, proti Němcům a proti Polákům, čím dále na východ, tím boj ostřejší.

Kraków, česká beseda, nemusí se daleko od nádraží, přejdete sníženou ulicí z nádražní terasy na terasu protější do velkého českého Frimlova hotelu, kde sídlí Beseda. V parných dnech letošních pozdě do noci byla obsazena všechna místa pěkné zahrádky, hostinec je hojně navštěvován také Poláky. V krakovské Besedě upozornili mne, abych před túrou přes Tatry nezapomněl navštívit také naše krajany — na hřbitově, dva naše studenty; vypravovali mi o nich, o jejich veselém cestování, a vzpomínali, že za několik dní to bude právě rok, co zahynuli. Smutně vzpomínali na ty dva veselé, odvážné hochy.

Potom nás, s dvěma zastávkami ve Skawinie a v Chabówce, za šest hodin donesl vlak dolů, do polského lázeňského místa Zakopaného, východiska taterských túr s polské strany. Když v poslední třetině trati od Nového Targu náš vláček s dvěma lokomotivami pomaloučku stoupal do kopce, když se v pravo nad mírným svahem svěže zelených luk objevil náhle táhlý hřbet tatřanský, pěkně vykrajovaný, se sněhem na vršcích a s věčnou hrou mlh nad nimi — tu zapomněl jsem na přítomnost a díval se a díval zas a zapomněl, že je taký smutek a bolest na světě.

Vlak byl hustě obsazen, vesměs Poláky, jimž Zakopané jest Mekkou přírody, v které každý z nich pokládá za svou povinnost nějaký čas prodlet, celé królewstwo Polskie, německá, ruská, rakouská část má tu každoročně své dostaveníčko. Na nádraží stojí řada furek, polských vozíků s plachtou, bez per, gorali v krojích na kozlících, stojí řada goralů nosičů a prewodníků, vesměs v malebných bílých krojích, s přiléhavými slováckými spodky.

Tož jsem se prvního gorala na cestě ptal na drógu do cmienterza. „Nowego albo starego?" Řekl jsem mu, kde jsou pochováni ti dva čeští studenti? To byl nový hřbitov. Vypravoval mi, že již několika Čechům letos ukazoval cestu na hřbitov, a v Zakopaném druhý den jsem se dověděl od Čecha z Krakova, že všichni našinci se zastavují na hřbitově zakopanském.

Ani rok ještě neuplynul od té smutné události. Dva čeští studenti, technik Alois Karlík z Kutné Hory a právník Vlastimil Vonášek z Českých Budějovic sřítili se na Tatrách do propasti při přechodu přes Rysy od Mořského Oka do Pepradského Plesa, s výše několika set metrů a nalezeni byli mrtvi. Velká společnost s několika převodníkygorali vyšla je vyhledat a dopravit do Zakopaného. Tak stručně oznamovaly 20. srpna novinářské

zprávy. Suchá zpráva a kolik smutku v ní leží, kolik zlomených nadějí. Zpráva došla rodičů... Otec se vypravil a 23. srpna pochoval daleko od vlasti v horách svého synka, v nějž tolik nadějí skládal, jenž byl pýchou rodiny. A zármutek matky, kdo ten dovede pochopit... Druhý student byl sirotek, bydlel u strýce, toho nikdo nepřijel pochovat. Oba byli dobří studenti, bydleli spolu v Hlávkově koleji. Karlík je v Kutné Hoře v dobré paměti, byl předsedou Klubu akademiků kutnohorských. Celý rok těšili se oba hoši na Tatry, celý rok sestavovali program, umlouvali podrobnosti, uvidět Tatry, které snad znali jen z krásných povídek Przerwy Tetmajera. A nevrátili se už domů, ani jako mrtví...

Od silnice mezi dvěma poli s chudým, nízkým ovískem vede cesta ku hřbitovu, pěknému hřbitovu zakopanskému. Ze tří stran je uzavřen kopci s tmavými smrky, k městečku je výhled otevřen. Na tmavém pozadí táhlého kopce dole se krčí malý horský hřbitůvek. Hosty zde nepochovávají, tož horaly z místa a z okolních salaší, kde se umírá tak zřídka. Typický hřbitov tatranský; nízká zeď a uvnitř malý lesík křížů, jeden jako druhý. Uříznutý silný kmen jedle, nezbavené kůry, a přes něj nahoře přeložen kratší kmen — prostý a pěkný kříž. Jen dva, tři kamenné pomníky, snad přece některých hostů lázeňských, či popanštěných horalů.

Vcházím do vnitř a hledám hroby; dva hroby byly označeny společným křížem, ale bez tabulky uprostřed, jaká byla na křížích ostatních. Tušil jsem, že ony dva chudé rovy, ty dvě táhlé hromádky oblázků s jedním hrubým křížem uprostřed a s uschlým věncem chvojí budou asi hledané hroby. Zavolal jsem hrobařovu ženu a ta mi potvrdila, že jsou to hroby „tych czeskich studentów.“ Vypravovala mi, kolik již pánů Čechů tam letos bylo, o jednom jeho kolegovi, nejlepším jeho příteli, jenž prý tam dlouho plakal. — Dva neznámí hoši a přece mi bylo smutno, hořce smutno tam na hřbitově v Zakopaném. Babka hrobařka mi vypravuje stále, kdy a kde zahynuli, jak je těžce sem dopravili, jaký měli pohřeb, z Krakova přijelo mnoho pánů, několik důstojníků, kteří z Krakova ty veselé turisty vypravili do Tater. „Tego pierwszigo ojciec pochowal“ pokračuje babka, ukazujíc na hroby, „tego drugego, nikdo, bo on nikogo niemial...“

Propustil jsem hovornou hrobařku, které jsem už ani neposlouchal, chtěl jsem býti sám. Neznal jsem hochů, ale bylo mi smutno u jejich hrobu, vzpomněl jsem si na jejich rodiče a bylo ještě smutněji.

Večerní chlad a mlha padaly k zemi. Vlahý večer tatranský. Vlhká lepkavá mlha studí tělo, je zima a zima v duši. Je ticho večerem pod Tatrami; z přiléhajícího lesa vzadu slabě si pozpěvuje několik ptáků a cvrček někde za zdí v políčku vesele si hude svoji. V zadu ke hřbitovu je přitisknut tmavý smrkový les, který se tří stran hřbitov uzavírá, a do předu za chudými políčky dřevěnné chatky, zakopanské, nad nimiž valí se modravý kouř, sražený mlhou; uprostřed městečka na návrší pěkný kostelík se štíhlou věží a celý ten výhled na obzoru uzavírá panorama tatranské. Celý dlouhý řetěz s posledními výběžky Tater, na levo Nosale, uprostřed Závrať nad Čarným Stavem, v pravo Giewont. Mlhy se honí nad vrcholky, časem klesnou nížeji a zahalí špice, teď se zrovna rozprchly a poslední paprsky slunce, jež ze hřbitova už dávno zmizely, zjasnily špice. Tichý večer. Časem zahrčí po silnici furka, jež tryskem veze panstwo z nějakého pozdního výletu, kopyta koníka dusají pravidelným tempem. Úplné, svaté ticho; jen za lesem po kamení prudce skáče Bílý Dunajec a slabý hukot až sem zaléhá; viděl jsem jej druhý den, jak vesele skákal přes oblázky, křídově bílá voda hrnula se středem Zakopaného, vesele si zpívajíc písničku, jíž rozumějí jenom goralé tam nahoře u salaší.

Večerní soumrak padal na hřbitov, les vzadu stále více černal, a hrubé kříže smutně trčely v řadách. A Tatry se dívaly shora. Stejně tak, jako před rokem. Jen o dva mladé životy pod zemí je více. Číslo 21, číslo 22, toť vše, a pod ním mnoho slz drahých očí. A přece když jsem seděl u Vašeho hrobu, milí hoši, zde sám, skoro jsem Vám záviděl... Věřte, upřímně. —

Kolem kříže je zavěšen dlouhý věnec z chvojí, suchý, propletený kopretinami, pěkně se tu asi leží; s obou stran jsou již hroby — z leva Wladyslawa z Lachowiczców Gordziewieczowa a na pravo: Tu spoczywa Karol Waigl. Prosi o Zdrawas Marya.

Dlouho do večera jsem zůstal na zakopanském hřbitově, až panorama tatranské úplně zmizelo ve tmě.

Byl smutný večer...

Druhý den kolem hřbitova jsem si zašel, když jsem vyrážel na túry taterskou k Czarnemu Stawu, přes Závrať, k Morskiemu Oku, přes Rysy, do Popradského a Sčrbského Plesa.

Třetí den na Rysech, na místě neštěstí, jsem si ve výši 2500 m vzpomněl na zakopanský hřbitov a na dva prosté hroby, pod jedním křížem. A když jsem se díval s vrcholku Rysů na tu „krásu nevykreslenou — nevyzpívanou, nespodobenou — krásu té goralské země“, zdálo se mi, že se dívám cizíma očima, dvěma páry očí, a dvojnásobně že požívám té rozkoše krajinné krásy, těch skalisk a uplazů, těch zasněžených vrcholků, mlhou omývaných, těch uzavřených průhledů s řadou jezer dole, zdálo se mi, že jsem zapomněl na místo a čas, a sřítil se dolů a ten krásný nespodobený obraz taterský že byl mým posledním dojmem. A zase jsem uviděl jeden kříž nad dvěma hroby...

Oh Tatry, Tatry, krvavě krásné, vzpomínkou na vás rozbolí srdce, zapláčí oči — — vy jste jim svou krásou někoho vzaly. Skř.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindova-Nešporová.

(Pokračování.)

Často se zdálo, jako by housle nahoře ve stromě vedly celý chor letních zvuků, a hoši se zastavovali poslouchajíce. Ptáci si zvykli na housle hochovy tak, že se ho již ani nebáli, seděli nedaleko něho, nad ním a pod ním ve větvích a upírali naň svá lesklá veselá očka. Červenky na sousední hrušce jakoby ho měly též za ptáčka, neboť se k němu chovaly docela po přátelsku. Tatíček kol něho obletoval a honil mouchy, matička pak seděla klidně na modravých vajíčkách, jako by hoch byl nějaký velký černý pták a bavil ji při její trpělivé práci svými písněmi. Dole u paty vrby zurčel potůček a na záhoncích bylo plno včeliček. Šelli kdo z přátel kolem, neopomenul usmáti se vzhůru na hocha, v bezpečném krásném útulku starého stromu. Celé okolí dýchalo tak naprostým klidem a štěstím, že tu Nat sedával někdy i celé hodiny a často přemýšlel o tom, jakým divem dostal se do této šťastné oblasti.

Ubohý Vilek byl jeho nejvděčnějším posluchačem. Sedě pod stromem, díval se do vody, jak se v ní točí lístky a stébla, a jakoby ve snu naslouchal zvukům shora. Snad se mu Nat jevil andělem, jenž kdesi nahoře u nebe sedí a zpívá. Možná, že se v jeho mozku ozvala temná upomínka na dětské dny, neboť když slyšel hudbu, býval vždy rozebrán, a jako by o poznání lépe chápal. Pan Bér žádal Nata, aby svým uměním pomohl mu uklidnit a vyjasnit zatemnělou mysl dítěte, a Nat byl tuze rád, že se svému dobrodinci může nějakým způsobem odvděčit. Když Vilek za ním chodil — a býval mu stále v patách — usmíval se naň Nat a dovolil mu poslouchati, jak dlouho hoch chtěl. Zatemnělý rozum dítěte přijímal hudbu jako řeč, jíž nemohl porozuměti.

„Pomáhejte si navzájem“, bylo domácím heslem, a Nat brzy poznal, jak mnoho radostí přidávalo k životu. Jakoubek Fordův užíval volného času pouze k obchodování: kupoval a prodával. Opravňoval k nadějím, že jednou vstoupí v šlépěje svého strýce, který prodával všecko na světě a vůčihledě bohatl. Jakoubek vídával doma, jak se do práškového cukru přidává písek, do syrobu voda, do másla lůj a více podobných věcí. Žil v pevném domnění, že „tohle všecko patří ke kšeftu.“ Zboží jeho bývalo též různého druhu, ale hleděl z každého červíka hodně vytěžit. Vždycky pracoval s výdělkem, ať prodával co prodával: motouz, hole, nožíčky, udice neb cokoliv jiného. Protože skoro všichni hoši během času dostali nějakou přezdívku, tedy i jemu říkalo se „vydřiduchu“. Ale z toho si náš Jakoubek moc nedělal, jen když starý pytlík na tabák — jeho pokladnička — byl den ode dne těžší. Zařídil si i jakousi zastavárnu a tam prodával, co mu bylo přenecháno v zástavě a nebylo vyplaceno. Mimo to zprostředkovával záměny. Míval rakety, míče, hole k hockeyové hře, koupené za laciný peníz, trochu je opravil a pak je prodal jiným hochům. Někdy však rozšířil se jeho obchod až za brány Plumu. Hoch v tom nedbal domácích pravidel.

Pan Bér se marně namáhal, aby ho zdržel v těchto spekulacích. Byl by mu rád vštípil, že obchod nezáleží pouze v šizení sousedů. Někdy udělal Jakub též špatný obchod, a tu býval tak rozmrzelý, že se přestal zajímat o učení. A běda prvnímu zákazníku, jenž po této nehodě zabloudil do jeho obchodu! Toho jistě ošidil, chtěje si ztrátu nahraditi. Jeho „obchodní kniha“ byla velice zajímavá, a podivuhodná byla též jeho hbitost v počtech. Pan Bér ho často k vůli tomu pochválil, ale hleděl též co možno povzbudit v hochovi cit pro čest a Jakub časem poznal, že bez poctivosti opravdu daleko nedojde. Když byl starší, doznal, že učitel jeho měl pravdu.

Rozumí se, že hoši hráli také na kopanou a kriket, ale o tom se nebudeme šířit.

Emil použil každého prázdného dne, aby šel na potok a k rybníku. Mimo to cvičil hochy v zápasech s městskými kluky, kteří čas od času přišli, a pustošili Plumské území. Konečně se tedy utkali! Ale protože bitva skončila naprostým neúspěchem, nemluvilo se o ní ve veřejnosti. Náš hrdina byl však dlouho potom tak rozmrzelý nad porážkou své armády, že vážně přemýšlel o tom, že usadí se na nějakém pustém ostrově. Ale protože se mu žádný pustý ostrov nepřihlásil, rozhodl se k posledu, že zůstane dál ve škole.

Aby se poněkud odškodnil, začal stavět loděnici. Děvčátka si hrávala, jako si hrají děti jejich stáří. Někdy si vymyslely něco nového, lepšího, protože měly obě vtipné hlavičky.

Nejmilejší bylo jim hráti si na paní Zahrádkovou. Tuhle hru vymyslila vlastně paní Joža.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo „POKROK“ společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI | V Praze, 8. září 1911. | Číslo 36.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

Májové kouzlo mysl zaujalo
a utěšená, nová krajina.
Vůz od města se zvolna vzdaloval
a mířil v otevřené údolí;
s jedné je strany hlídal nízký chlum,
zarostlý mlázím, z něhož smály se
v májovém slunci bílé kmeny bříz,
se strany druhé vážný, starý bor
na vyšším, dlouhotáhlém návrší
a v pozadí je oku zavíral
vysoký, vážný, modročerný vrch.
Jak údolím vůz stoupal zneenáhla,
zaleskla rybníka se hladina,
vroubená vůkol svěžím rákosím,
a za ní výše druhá, třetí též.
V tom vozka zvolal: „Hle, tam myslivna"
a bičem k předu v levo ukázal,
kde nade strání domek bělal se
a pod ním něco políček a luk
se zelenalo, v lesy vklíněných.
Ach, tam je tedy jeho jízdy cíl,
tam v středu tiché lesní přírody
k životu nových sil chce načerpat,
tam na pěšinkách v lesním zášeří
chce hledat zdraví svoje ztracené!
Již cestou vůz jel mezi rybníky,
a u kříže, kde jako bílá ramena
bor těsně objímalo rozcestí,
tu v levo, v údolíčko pobočné
se obrátil, kde shora kynula
myslivna bílá, v slunci zářící.
Jen ještě výše objel půlkruhem
rybníček pod myslivnou schovaný —
a vjížděl do vrat bílé ve brance
a na malém se dvorku zastavil.

Zde vyšel jemu hajný v ústrety,
muž vousů jako podrost borový,
postavy mohutné jak lesní dub
a oka jako střela bystrého;
hlubokým basem hosta uvítal
a stiskl mocně útlou jeho dlaň.
Též za ním vyšla mladá jeho choť,
červená, plná žena venkova,
jíž za sukni se dcerka držela,
k cizinci pohlížejíc zvědavě;
v zástěře kyprou ruku otřela
a hosti váhavě ji podala,
zpytavým zrakem tkvíc mu na tváři.
Co při tom pohledu si myslila,
stařena vyslovila, její mát,
jež také hostě vyšla uvítat:
„Božínku, jaký hezký, mladý pán,
však nějak pobledlý a nemocný,
slabounký jako pára, jako dech."
— „Nu, však zde v lese brzo zčervená;
máme tu silné, zdravé povětří —
zde nikdo ani stonat nemůže,"
zeť její honem setřít pospíšil
stín, který padal ze slov stařeny.
A již jej uváděli v světničku
stěn bělostných a stropu nízkého,
však plnou jasné záře sluneční,
jež malými sem okny vnikala
a zkrásňovala prostý nábytek,
bělostné plných peřin povlaky,
hodiny na zdi staré s kukačkou,
lovecké na obrazech výjevy,
i parůžky i mocné parohy,
té jizby prosté pyšnou ozdobu.
Host radostně se rozhléď světničkou
a potom rychle k oknu přistoupil,
za níž se širý rozhled otvíral:
Hle, v pravo, takřka ruky na dosah
až k chatě přistupuje starý bor
a na protějším vrchu jeho brat
se zelená a shlíží v údolí,
kde pod rybníčkem louka šťavnatá
se směje, všecka kvítím zpestřená,
dál pole kynou štěpy vroubená,
s nichž neoprchal ještě bílý květ,
dál opět vršky mlázím porostlé
a bíle projasněné břízkami,
a ještě dál kraj širý, daleký,
v něm bílé chatky jakés dědiny,
uprostřed s nízkou věží kostela,

[illegible] tu tam les
[illegible]
[illegible] vládne [illegible]
vrcholu sraženého dopolou . . .
„Tuť Šumava, [illegible]“
[illegible] krajiny [illegible]
[illegible]
[illegible] skrývá . . .

A [illegible] krajiny.
[illegible]
a znělo žežulčino volání . . .
[illegible]
[illegible]
[illegible] k tobě navrátí!
Jsi v lesů objetí — a přece máš
kraj širošírý český před sebou.
Čeho bys, srdce, ještě žádalo? . .

A ráno, když [illegible]
mu ozářené vršky borovic,
jak [illegible] po spánku!
Otevřel okno v prozářený kraj
a [illegible]
dech jehličí a vůni pryskyřic.
Les ptačím hlaholem se ozýval,
drozd hlubokými tóny volal kdes
a kos mu odpovídal v přestávkách,
pěnice s čížky, strnad, sýkora
je provázeli drobným šveholem
a občas do zpěvu a jásání
si straka zakřičela vesele.
Vše v porosené jitro zvalo jej —
a on šel rychle za tím vyzváním.
Šel, kam jej ptačí písně volaly,
kam vábily jej svěží výhonky
nízkého mlází, které jaro skropilo
veselou, mladou, šťavnou zelení,
šel, kam jej zvalo zmládlé borůvčí,
jež jasně zelenými ostrůvky
z temného vnitřku lesa svítilo,
šel, kde mu zářil rosy paprsek,
květ bílý jahody kam pokynul,
kam zvaly sasanky a jaterník.
Šel, kam jej lesní stezka zvábila
neznámým lesem s cílem neznámým —
a cítil se tak volným, jako pták,
tak lehkým, jako bílý obláček,
[illegible]
jak májovému jitru nad lesy,
jak lesům v jitra čistých paprscích.
Útrapy jeho byly daleko,
vyhnanství jeho bylo míň než sen —
i na chorobu jak by zapomněl . . .
Tak bloudil dlouho lesem neznámým,
odkrýval jeho luzná zákoutí,
[illegible]
A mechu zvábily jej podušky,
by na nich znaven hebce odpočal,
tam upoutal jej výhled do kraje,
jejž z nenadání průsek otevřel
neb na [illegible] čerstvá mýtina —
až, [illegible] když mu stálo nad hlavou,
jej lesní cesta nazpět přivedla
k myslivně nad údolím kynoucí.

„Aj, daleko nám zatoulal se pán,“
jej uvítala živá stařena,
„a procházka mu věru svědčila:
tvář zčervenala, oko vesele —
a myslím, že i k jídlu zdravou chuť
jste sobě, pane, v lese vychodil.“

(Pokrač.)

—o—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

I.

Již přes 20 let minulo od té doby, kdy se to stalo, ale pamatuji se na to tak dobře, jako by se to odehrálo minulého týdne. Utkvělo mi to dobře v paměti, protože velmi často na to vzpomínám. Vzpomínám na své obětování.

Ještě dnes vidím zřetelně rysy matčiny tváře, když stála jednoho krásného jitra letního u mé postele, a slyším její napomínavý hlas, abych už vstával a strojil se, že už je čas na cestu.

Těžko se mně vstávalo. Bylť jsem hoch sotva devítiletý a velmi rád jsem si z rána poležel. Než přece vstal jsem jakž takž rychle, nabral vody do úst a umyl si tváře tím způsobem, že jsem vypouštěl vodu pomalu na ruce a dlaněmi navlhčoval tvář. Tak jsme se u nás na vesnici umývali všichni.

Oblékání nedalo mi mnoho práce. Do širokých plátěných gatí jsem takřka vskočil, přehodil přes sebe košili, pak rychle do vesty a klobouk na hlavu a už jsem byl hotov s celou toiletou.

Dnes jsem oblékal poprvé všechno z brusu nové a zvláště naškrobené a vyžehlené slovácké gatě se mně zamlouvaly, protože při každém kroku vydávaly zvuk podobný hučení vzdáleného vodopádu, anebo jakoby zase někdo bubnoval prsty na okno.

Boty jsem měl také nové s vysokými holinkami — boty slovácké — ale směl jsem je nositi pouze svázané poutky přes rameno přehozené, abych prý je neroztrhal. Nosil jsem je všude s sebou, každou neděli a při každé slavnostnější příležitosti tloukla mě jedna bota přes břicho a druhá mi skákala po zádech, když jsem utíkal. A tak jsem chodil v těchto svých botech celé léto, aniž by podrážky jejich dotkly se země. A to proto, aby lidé neřekli, že nemám bot. Dnes jsem si v nich vykračoval také tak.

Když jsem měl poslední kousek oděvu na sobě — boty přes rameno — podotkla matka,

že ranní modlitbu vykonáme společně cestou. Vykročili jsme pravou nohou přes práh, aby nás nepotkalo nic zlého, a kráčejíce vesnicí dávali jsme dobrý pozor, abychom nepotkali starou bábu.

Sotva jsme byli ven z vesnice, zataha jsem nedočkavě matku za sukni s otázkou, kam to vlastně jdeme na pouť.

„Jdeme do hor k panence Marii, tam ťa budu obětovat za to, že ťa zachránila na životě, když's byl nemocný", pravila matka, vytáhla z kapsy růženec a dala se do odříkávání zdrávasů a otčenášů. Já ze strachu, aby snad mne nevyzvala, bych se s ní modlil, zůstal jsem pozadu a přemýšlel o tom, co mi řekla. Byl jsem sice velmi zbožný a chtěl jsem být dokonce také jednou za živa svatým a dělat zázraky, ale růženec jsem pro fádní a bezmyšlenkovité odříkávání zdrávasů a otčenášů z celé dětské duše nenáviděl.

Já tedy mám být obětován!? Hlavou mi kmitlo obětování Izákovo ze Starého zákona a dlouho přemýšlel jsem o tom, jak mě asi chce matka obětovat.

Zvědavost moje byla veliká a rostla každým krokem. Už jsem běžel k matce s otázkou, ale pohled na růženec mě zastavil.

Než brzy zvědavost přemohla odpor k růženci. Přiběhl jsem k matce a zatáhal ji za sukni.

„A jak mňa to budete, maměnko, obětovat?"

„Šak uvidíš. Budu ťa obětovat panence Marii; až budeš větší, půjdeš do škol a budeš potom panáčkem, jak pan farář. Nech si její, dyž si ťa zachovala na světě."

Byl jsem totiž dlouhou dobu nemocen, těžce nemocen, že lékař již nedoufal v moje uzdravení. A když i bába Vyskočilka, největší a v celém okolí nejváženější to kapacita ve vědě lékařské, doktorka nad všecky doktory, znaleckým okem mě prohlédla a udělala nade mnou tři křížky, dala se matka do šití šatů pro mě do rakve a moji sourozenci už si připravovali obrázky různých svatých na moji mrtvolu.

Už jsem tedy měl na kahánku, než vyklubal jsem se z toho přece.

Lékař přičítal moje uzdravení svému umění, stará Vyskočilka svému zaříkání a moje matka panence Marii, jíž jsem za to měl býti obětován. Měl jsem se státi panáčkem.

Já! A panáčkem!? Panáčkem jako náš pan farář!

Viděl jsem do té doby jediného panáčka, našeho faráře. Představil jsem si ho v duchu v celé jeho velebnosti, obludně tlustého, s vrstvou šňupavého tabáku na břiše kleriky, tahajícího nás pro každou maličkost za uši a za vlasy. Nikdy nebyl mým ideálem a neodpovídal nikterak mojí představě o kráse. Tenkráte jsem neměl o tom ještě ani ponětí, že jinde běhají velebníčkové napudrovaní, ve šněrovačkách a s vlasy napálenými do kudrlinek. Tenkráte jsem vlastně ani nevěděl, že šněrovačka existuje, jak bych tedy mohl vědět, že ji nosí kdesi kaplani.

Domnívaje se ve své dětské prostotě, že bych vypadal jako náš farář, kdybych se stal panáčkem, ihned jsem si pevně ustanovil, že za každou cenu záměry matčiny zmařím, že se jen tak lacino nedám obětovat.

Ale co mám dělat — proběhlo mi mozkem — když ani nevím, jak ten úkon obětní matka provede?

„Ale což! Dáš si dobrý pozor, co bude dělat při tom obětování a dle toho se zařídíš," pravil jsem konečně sám k sobě a tím jsem se trochu upokojil.

Brzy zaujalo moji mysl vycházející slunce a celá příroda pod jeho paprsky se probouzející. Běhal jsem sem tam po silnici, zabíhal do polí, trhal chrpu a vázal si z květin kytice a strkal je do bot, abych jimi sošku Marie v horách okrášlil. Brzy jsem byl daleko před matkou, brzy daleko za ní, a cesta mi uběhla velmi rychle, ačkoli jsem svým pobíháním vykonal cestu trojnásobnou.

Šli jsme poli a lesy, minuli jsme dvě vesnice, vkročili do hlubokého lesa, kde po půl hodině objevil se zrakům našim cíl naší pouti: malá kaplička v hlubokém údolí, kolkolem lesem obklopená.

Konečně tedy na místě obětním!

Dveře kapličky byly otevřeny, pouze silná železná mříže byla uzamčena. Daleko široko ani človíčka. Ani ptáče zde nepíplo, ani lísteček na stromě nezašelestil. Takové zde bylo ticho.

Poklekli jsme před mříží a matka vyzvala mě, abych se pomodlil celý růženec a prosil Marii, by úmysl můj pomáhala mně uskutečnit. Matka totiž svůj úmysl považovala za můj; vždyť dle jejího přesvědčení ani jinak nebylo možno, abych já měl jiný úmysl než ona.

Dal jsem se tedy do modlitby: přebíral jsem pouze zrnka růžencová v prstech, kdežto celá moje pozornost upiata byla na oltář a na sošku na něm stojící.

Myslil jsem, že bych takový umělecký výtvor také svedl a ještě jsem se pyšně domníval, že moje práce by byla mnohem hezčí. Vzal bych bramboru prostřední velikosti, namaloval na ni oči, ústa a dvě dírky nosní, a hlava by byla hotova. Uší by nebylo třeba. Vždyť tahle na oltáři jich také neměla. Hotovou hlavu narazil bych na dřevěný špalík, přidělal

po stranách dvě dřívka představující ruce, sestra by ušila šaty a měli bychom pannu Marii doma. Všechno jako zde — až na ty zázraky. Tato totiž měla na oltáři čtyři úplně nové, ještě neohmatané berly na důkaz, že uzdravila čtyři mrzáky od narození kulhavé, kteří prý jí z vděčnosti za to obětovali svoje berly.

Jen toho jsem svým dětským rozumem nemohl pochopiti, že ti mrzáci měli všichni z brusu nové krásné berly.

Takové a podobné myšlenky probíhaly mně hlavou, když jsem se modlil růženec. Konečně mi napadlo také moje obětování.

Zrovna jsem se lekl. Ačkoli soška na oltáři ve mně nebudila žádné zbožnosti, přece jsem se na ni obrátil s prosbu, aby úmysl matčin překazila — já že nechci být ušňupaným panáčkem. Svoji prosbu jsem opakoval ve všech možných variacích, až konečně byla matka se svými třemi růženci hotova.

Pokřižoval jsem se rychle s matkou a sotva jsem mohl povstati, tak mě bolela kolena.

Nyní jsem cítil, že nastane hlavní věc — úkon obětní. Matka mě totiž vzala pevně za ruku a beze slova vedla k zázračné studánce několik kroků od kapličky. Tam nabrala do hrstě vody zázračné a pokropila mě jí. Vybalila potom ze šátku malou skleničku, načerpala do ní vody a jedním douškem vypila. Pak načerpala ještě jednou a podala mně řkouc: „Túto svatú vodu vypij najednúc všecku, aby sa všecko dobře vydařilo, co sme panně Marii slúbili, aby tvoju oběť přijala. Vypij všecku až na dno, aby sa všecko vyplnilo!"

Ze slavnostního tónu, jakým matka mluvila, jsem vycítil, že to je to nejhlavnější, na tom že všechno záleží, vypiji-li vodu všechnu.

V tom okamžiku jsem se rozhodl. Celou skleničku jsem vyvrátil najednou do úst, ale vody jsem nespolkl. Podržel jsem ji všechnu v ústech a pevně jsem si umínil, že ji nespolknu za žádnou cenu, nýbrž vyčkám raději příležitost, kde bych ji nepozorovaně vyplivnul.

A opět jsme se vrátili před kapličku. „Tu sa pomodlíme ešče jeden růženec a potem půjdeme", pravila matka a poklekla. Poklekl jsem vedle ní s ústy plnými zázračné vody a hleděl se zase pohroužit v nějaké myšlenky.

Než voda v ústech nedala mi na nic jiného myslit, než jak bych se jí zbavil. Vyplivnout jsem jí před matkou nesměl — byl by to hřích do nebe volající — a spolknout také ne — vždyť bych se potom musil státi ušňupaným farářem.

Už ani pozorování oltáře a tretek na něm navěšených mne nebavilo. V ústech přibývalo mi do vody množství slin, ve skráních a spáncích začalo mě píchat, konečně i slzy vstoupily mně do očí — ale vodu spolknout ne a ne. Tak dlouhým věru se mi nezdál žádný růženec ani před tím, ani potom. Konečně jsem dostával již křeče do čelistí a pár kapek vniklo mi do hrdla. Musil jsem je již spolknout. Ještě chvilku — a maminka vyhraje, myslil jsem si.

Už se mi dělaly mžitky před očima a pro slzy jsem ani neviděl, když tu matka povstala a vybídla mě k cestě domů.

Vyskočil jsem jako pružinou vymrštěn a hleděl zůstati pozadu, neboť mi opět několik kapek zázračné vody vniklo do hrdla. Když byla matka několik kroků přede mnou, zbavil jsem se konečně svého zázračného trápení, vyplivnuv je zuřivě, ale přece tiše, na blízký kmen dubu. Ústa mi zůstala chvíli otevřena a dásně jakobych měl olověné. Hodnou chvíli jsem čelistmi ani pohnout nemohl, tak že se matka až podivila, že jí hned neodpovídám na její otázky.

Tak skončilo moje obětování.

Dlouho mě mrzelo, že jsem musil několik kapek zázračné vody spolknout, ale přece jsem též děkoval náhodě, že vzala matka s sebou skleničku. Bylo by to se mnou totiž špatně dopadlo, kdyby byla matka při mém obětování použila plechového půllitru, uvázaného na řetízku u studánky, jenž byl plný rzi a nečistoty.

Myslil jsem ve své dětské prostotě, že jsem vyhrál. Osud chtěl jinak. Vyhrála přece jen matka, ale ne na vždy, jen asi na tak dlouho, co by stálo za několik těch spolknutých kapek zázračné vody.

—o—

M. GORKIJ:

A. P. ČECHOV.

Úryvky vzpomínek.

Přel. Josef Pelíšek.

III.

V mládí špatnost zdá se jen zábavnou a nicotnou, ale ponenáhlu obklopuje člověka svojí šerou mlhou, prosakuje jeho mozkem a krví jako jed a čoud, a člověk začíná se podobati staré firmě vyžrané rezem: jako by bylo na ní cosi vyobrazeno, ale co? nerozeznáš.

Anton Čechov již v prvých svých povídkách dovedl odkrýti v každém moři špatnosti její tragicky temné žerty; stačí pozorně jen pročísti jeho „humoristické" povídky, abychom se přesvědčili, jak mnoho za směšnými slovy a situacemi — drsného a protivného autor teskně viděl a stydlivě skrýval.

On byl jaksi cudně skromný, nedovoloval si hlasitě a otevřeně říci lidem:

— Ale buďte přece... pořádnějšími! — marně doufaje, že sami přijdou na to, jak to jest pro ně skutečně nevyhnutelné, aby byli pořádněj-

mi. Nenávidě všecko špatné a špinavé, líčil nazosti života ušlechtilým básnickým jazykem s měkým úsměškem humoristy, a za překrásným vnějkem jeho povídek málo je pozorovati plný hořch výčitek vnitřní jejich smysl.

Nejváženější obecenstvo čtouc „Dceru Albiu“ směje se a sotva vidí v této povídce nejhroznější rouhačství sytého bárina nad člověkem osaělým, všemu a všem cizím. A v každé z humostických povídek Antona Pavloviče slyším tichý, uboký vzdech čistého, skutečně lidského srdce, eznadějný vzdech soucitu k lidem, kteří si nedoveou vážiti své lidské důstojnosti, a poddávají se ez odporu hrubé síle, žijí jako otroci a v nic neěří mimo nutnost, každého dne hltati co nejtačější šči, a ničeho necítí kromě strachu, aby jim ad někdo silný a drzý nenatloukl.

Nikdo nechápal tak jasně a jemně jako Anton echov tragiku všedního života, nikdo před ním edovedl tak bezohledně pravdivě vykresliti lidem nnebný a smutný obraz jejich života ve kalném aosu měšťanské všednosti.

Jeho nepřítelem byla špatnost; po celý život ní zápasil, vysmíval se jí a zobrazoval ji nestranm, ostrým pérem, znaje najíti plíseň špatnosti i m, kde se na prvý pohled zdálo, že všecko jest řízeno velmi pěkně, pohodlně, dokonce — s lekem... A špatnost se mu za to pomstila ošklioučkou přírodou, když byla položila jeho mrtvolu — mrtvolu básníka — do vagonu „pro dopravu erstvých ustřic.“

Špinavě zelená skvrna tohoto vagonu zejména mi zdá ohromným triumfujícím úsměvem špatosti nad zemdleným nepřítelem, a nesčíslné zpomínky“ pouličních novin — pokryteckým nutkem, za nímž cítím chladný, páchnoucí dech že špatnosti tajně u sebe spokojené smrti svého přítele.

*

Při čtení povídek Antona Čechova cítíš se jako teskného dne pozdní jeseně, kdy vzduch je tak ůzračný a v něm se ostře rysují holé stromy, sné domy, šeroučcí lidé... Všecko jest tak povně — osamělé, nehybné a bezmocné. Prohlouné modré dálky jsou pusty a slévajíce se s blem nebem dýší teskllivým chladem na zemi poytou ztuhlým blátem... Um autorův jako podmní slunce s krutou jasností osvěcuje vytlučené sty, v nichž zalykají se nudou a leností maličcí oží lidé, plníce domy svým nesmyslným, polopalým shonem. Hle znepokojeně jako šerá myš echází „Dušečka“, — milá, jemná žena, jež tak rocky, tak mnoho umí milovat. Ji možno udei do tváře a ona ani hlasitě zasténati se neopoží, mírná otrokyně... Vedle ní smutně stojí ga ze „Tří sester“: ona rovněž mnoho miluje bez reptání se podřizuje rozmarům prostopášné ničemné ženy svého lenocha bratra, před jejíma ima láme se život jejích sester, a ona pláče a komu nijak nemůže pomoci a ani jediného živého silného slova protestu proti špatnosti není v její hrudi.

Tu plačtivá Raněvská a druzí bývalí páni „Višňovského sadu“ — sobečtí jako děti a sešlí jako stařící. Zapomněli v čas zemříti a teskní, ničeho kolem sebe nevidouce a ničeho nechápajíce, — parazité zbavení síly, znovu se přissát k životu. Mizerňoučký student Trofimov krásně mluví o nutnosti práce a — jest ničemný, při čemž z nudy se rozptyluje hloupými výsměšky Varji, pracující bez oddechu — pro blaho nečinných.

Veršinin blouzní o tom, jak krásný bude život po třech stech letech, a jest živ nepozoruje, že se kolem všecko rozkládá, že před jeho očima — Solený z nudy a hlouposti jest hotov ubíti ubohého barona Tuzenbacha.

Míjí před očima nesčíslná řada otroků a otrokyň své lásky, své hlouposti a lenosti, své žádostivosti zemských blah; jdou otroci temného strachu před životem, jdou v nudném neklidu a plní život nesouvislými řečmi o budoucnosti, cítíce, že v přítomnosti — nemají místa...

Jindy se v jich šeré masse rozléhá výstřel, — to Ivanov nebo Treplev se dohádali, co musí učiniti, a umřel.

Mnozí z nich krásně blouzní o tom, jak krásný bude život po dvou stech letech, a nikomu nenapadne prostá otázka: ale kdo pak jej udělá krásným, budeme-li my pouze sníti?

Mimo všechen tento nudný, šerý dav bezmocných lidí prošel veliký, rozumný, ke všemu pozorný člověk, pohlédl na tyto nudné obyvatele své otčiny a se smutným úsměvem řekl tónem měkké, ale hluboké výčitky, s beznadějným steskem v tváři a krásným upřímným hlasem:

— Ošklivě vy žijete, pánové!
Hanba tak žít!

—=o=—

Z EPIGRAMŮ OLDŘICHA PEVNÉHO.

K masné otázce.

Nad Uhry, jich samovládu
není kursu, není školy;
v jedné hrsti drží vládu,
v druhé argentinské voly.

Pokrok.

Dřív byl člověk obraz boha —
co však ten svět lži se neleká,
způsobila lidská vloha,
že Bůh obrazem je člověka.

Náš pan farář.

Náš pan farář časem hrá tu roli:
po pokroku volá, vývoji —
netknou-li se kuchařky ni štoly,
neb to chce mít vždycky obojí.

Časy se mění.

Dřív vábivější bylo umění:
kdo oct' se v literárním luhu,
z tvůrčího nevycházel nadšení
dnes nevychází z dluhů.

—=o=—

DOMOV A ŠKOLA.

K článku, jenž pod tímto nadpisem otištěn byl v „Besedách Času" č. 34., zaslán mi byl redakcí Času dopis pana kolegy K.

Vyjímáme z něho několik vět, myslím nejdůležitějších:

„Učitelstvo je si vědomo toho, že školá má vychovávati pevnou vůli, karakter; to jest nejvznešenější úkol její. Leč my všichni s bolestí cítíme, že my ten úkol za nynějších poměrů splniti nemůžeme.

Víme dobře, že člověka nevychováme, budeme-li neustále mrskati jeho vady. Zákony školní už dávno nám ukládají laskavost, mírnost, trpělivost. Ale mám ve škole 70 dětí 10—12letých. Musím vyhovět nařízením, udržeti kázeň. Učebna nemá dostatečné ventilace, je nízká, nábytek chatrný a nevhodný. — Při dnešním systému nuceno jest dítě většinou 6 hodin denně seděti a duševně pracovati. Látky učební jest velmi mnoho. Mezi žáky jest řada dětí nenormálních a zatížených. Pro ty marně se dovoláváme okresních vychovatelen nebo tříd.

Učitelstvo sevřeno jest kruhem bídy a nedostatku.

Nynější systém týrá a rve nervy učitelů." —

Kolega K. souhlasí, že nynější systém školní nedostačuje, zotročuje ducha žactva i učitelů.

Pravda, že milovati děti, máme již vlastně nařízeno, ale v praxi stěžována je naše práce přeplněností tříd, nedostatkem pomůcek atd., jak p. kolega uvedl.

Co tedy dělat?

A tu jsme u kořene zla. Většina učitelstva v praxi zříká se výchovného působení a odkazuje tento úkol domovu.

Vžili se úplně a utonuli zcela v nynějším systému. Jejich reformní snahy končí u zlepšení hmotného postavení a zmenšení počtu žactva. Zapomínají, že úkolem školy je vychovávati člověka. Jsou přetíženi prací, namáhají se poctivě a zatím vychovávají jen dovedné stroje.

Dnešní systém vyžaduje mnoho námahy a přece naučí nás pohodlnosti, pohodlnosti vnitřní. Ustrneme, zkostnatíme, nepochopíme dítě, ale zformujeme, učiníme školsky ploché.

Co tedy dělat?

Uvědomit si všichni v celém rozsahu nedostatečnost nynější školy. Studovat dějiny školství, prostudovat současný stav školství v cizině, dobře uvážit naše místní poměry, vžít se do dětské duše a pracovat k vytvoření, zbudování školy nové, jež musí být domem radostné práce.

Ani teď nesmíme se zříkat ideálů, zavrhovat je. Musíme se k nim přibližovat pokud možno nejvíce za všech okolností.

Nesmíme utonout v dnešních poměrech, v nynějším systému.

Hynek Kaska.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindova-Nešporová.

(Pokračování.)

Příhody této zvláštní dámy byly opravdu podivuhodné. Obyčejně představovala paní Zahrádkovou Dézy. Andula bývala někdy její dcerou, jindy její sousedkou, a jmenovala se paní Čečetková. Peru nelze vypsati všecky příhody a všecka nejrozmanitější dobrodružství těchto podnikavých dam. Za jediné odpoledne odehrály se v rodině jedné nebo druhé křty, svatby, pohřby, povodně, zemětřesení, společnosti a vystupování v baloně. Miliony mil cestovaly tyto statečné ženy, oblečeny v klobouky, kostýmy a úbory, kterých oko smrtelníků dosud nezřelo. Obyčejně sedávaly koňmo na postelní pelesti, poskakujíce až někde narazily hlavami. Zažily celou spoustu neštěstí: někde vypukl požár, nebo se někde zase někdo k vůli změně zabil. Andula nikdy neumdlévala, její vynalézavost neměla rovné a Dézy ji všade následovala ať smyslila, co smyslila.

Tedoušek chudinka často zle dopadl, když se hrálo na paní Zahrádkovou. Několikráte ho vysvobodili z vážného nebezpečí, neboť rozčilené a hrou zaujaté dámy nemohly a nedovedly si uvědomit, že děcko není z téže látky a tolik nesnese, jako jejich těžce zkoušené panny. Jednou ho uvěznily v truhle pro jakýsi zlý čin který prý provedl; na to si ale vzpomněly, že si půjdou hrát raději ven a odběhly. Na dítě zapomněly docela. Jednou ho téměř utopily ve vaně, kde měl představovat velrybu. Ale nejhůře se mu vedlo jednou, kdy by ho byly téměř oběsily, že je prý velice nebezpečný lupič.

Ale ze všeho nejoblíbenější byl Klub. Neměl jiného podružného nebo zvláštního jména a také žádného nepotřeboval, protože byl jediným klubem v okolí. Založen byv staršími hochy, přijímal do svého středu i mladší, ukázali-li se býti té cti hodnými, t. j., když se dobře chovali. Tomášek a Jeník byli čestnými členy sice, — ale brzy po zahájení schůze bývali posláni pryč. Proč, nemohli dlouho vypátrat. Činnost Klubu bývala někdy podivná: scházel se na různých místech a za různých časů a okolností. Měl mnoho druhů podivných obřadů. Někdy býval náhle z tajných důvodů rozpuštěn a za čas — na silnějších prý zákla-

lech — znova založen. Když pršelo, scházívali se členové Klubu ve školní světnici a zabíjeli čas hrou v šachy, dámu, vlka; zápasy, přednášky a debaty bývaly na denním pořádku. Divadla též — a skoro vždy se smutným koncem. V létě scházíval se Klub ve stodole, a co se tam dělo, nedozvěděl se obyčejně žádný nezasvěcenec. K večeru pak obyčejně pošinul Klub své těžiště k potoku a tam pořádal cvičení ve vodě. Členové se rozložili v lehkém úboru po trávě a poskakovali jako žáby po trávě i ve vodě. Při koupání se mnoho řečnívalo. Když pak hoši nebyli s řečníkem spokojeni, postříkali ho jednoduše dobře vodou. I největší zápal býval takto schlazen. Fanouš byl předsedou Klubu a dovedl dobře udržovat pořádek. Vládl věru nepokojným duchům. Pán Bér se do záležitostí Klubu nikdy nemíchal. Za tuto šetrnost býval pak často odměněn pozváním ke schůzi. Tu neměli proň žádných tajemství a vážný profesor se někdy znamenitě pobavil.

Když přišla Andula, rozumí se, že chtěla hned vstoupit do Klubu. K tomu cíli psala dlouhé petice, jednu za druhou, a tak velmi hochy rozčilovala. Když nechtěli povolit a přijat ji mezi sebe, křičela na ně skrze klíčovou dírku a vytrhovala je při sezeních, nebo začala za dveřmi ze vší síly zpívat. Psala hanlivé poznámky o Klubu na dveře, stěny a ploty. Zkrátka chtěla hochům dokázat, že patří k „Nepotlačitelným."

Dézy jí ve všem pomáhala. Vidouce, že vše jest marné, utekla se děvčata o radu k paní Joženě, a ta jim poradila, aby si zarazily svůj vlastní „Ženský Klub". Do toho pak velikomyslně zvávaly mladé pány, kteří pro své mládí nemohli býti přijati do Klubu. Zde, v Ženském Klubu byli hošíci dobře častováni a hráli s děvčátky hry, které Andula vynalezla. Když o tom slyšeli členové Klubu, dostali také chuť pochutnat si na „vaření" a pobavit se.

A tak po dlouhém uvažování na obou stranách usneseno, že se zdvořilosti vymění: Členky Ženského Klubu byly vyzvány: aby svou přítomností poctily večerní klubovou zábavu — a hoši se velmi podivili, že přítomnost dívek nikterak nebyla na závadu pravidelným návštěvníkům. A to by se, zdá se mi, nemohlo říci o všech klubech.

Dámy odvětily zdvořile na tyto nabídky k vyrovnání a od té doby oba kluby zkvétaly svorně k potěšení a radosti svých členů.

Kapitola IX.

Na bále.

„Paní Zahrádková dovoluje si uctivě zvái pana Jana Brookeho, pana Tomáše Bangse a pana Natanaele Blakea na svůj bál. Začátek o třetí hodině odpoledne.

Douška: Nat ať přinese skřipky, sic bychom nemohly tancovat, a všecky hochy žádáme, aby se slušně chovali, nebo nedostanou ani špetku toho, co jsme navařily."

Hoši nebyli by snad vůbec pozvání přijali, kdyby nebylo doušky. Ta rozhodla.

„Poslyšte, ony opravdu navařily moc dobrých věcí, já je cítím až sem. Pojďme tam, hoši", řekl Tomek. „Však tam nemusíme dlouho zůstat, až bude po jídle, půjdem" poznamenal Jenda.

„Já ještě nikdy nebyl na bále. Co se tam dělá?" ptal se Nat. — „Víš, my si hrajeme na pány, musíme tiše sedět, rovně jako svíčky a potom tančíme, víš, k vůli děvčatům. Pak jim snîme kde co a půjdem po svých. Čím dřív, tím líp."

„No, myslím, tohle že bych také dovedl," řekl Nat po krátkém rozmýšlení. „Tož napíšu že přijdem, co?" a Jeník sestavil následující slušnou odpověď: „My všichni přijdeme, nachystejte hodně mnoho k jídlu!"

Jan Brooke, Esquire.*)

Dámy byly pochopitelně velice rozčileny. Jejich první bál! Kdyby se povedl, uspořádají později hostinu pro několik vyvolenců.

„Teta Jožena má ráda, když si hoši s námi hrají, jen když nejsou hrubí, a musíme se činit, aby se jim u nás líbilo, pak snad budou dělat dobrotu," řekla Dézy a tvářila se jako stará matička. Teď horlivě jala se prohlížeti spížník, je-li tam pro hochy dosti lahůdek v zásobě.

„Ty, Jeník a Nat budou hodní", pravila Andula, když rovnala malé koláčky na talířek, „ale Tomek jistě něco vyvede, uvidíš!"

„No, já bych ho poslala rovnou za dveře," zněla Dézina odpověď.

„Ó, holečku, to bys nesměla. Jak pak poslat hosty domů?"

„Tož bych ho už vícekrát nepozvala, ani na tu hostinu ne, co chceme vystrojit."

„To je jiná; však by mu bylo líto, kdyby nic z těch dobrých věcí nedostal, co chceme vystrojit."

„Ale však navaříme potom čehosi! Jen počkej: opravdovskou polévku budeme rozdávat velkou lžící z polévkové mísy. Potom nějakého vrabce, to bude jako krocan; a všecky druhy zemny (Dézy říkala zemna místo zelenina).

„Zdá se mi, že budou brzy tři — měly bychom se oblékat," připomenula ještě Andula.

Měla na bál připravený zvláštní oblek.

---

*) Titul šlechty v Anglii.

„Já se nemusím už moc strojit, když jsem tvoje matka," zněla odpověď. Děvčátko si nasadilo noční čepeček s červenou mašlí, tetinu dlouhou zástěru si opásalo, a na ramena si hodilo šátek — brýle na nos a do ruky veliký kapesník. Byla z ní tlustá růžová matronka! Andula vypadala zcela jinak: věnec umělých květin na hlavě, staré červené pantoflíčky na nohou, zelenou sukni, žlutou šerpu a perový vějíř, jehož péra vytrhala z oprašováku. A jako poslední a největší vymoženost elegance držela v ruce — prázdnou lahvičku od voňavky.

„Já jsem slečna dcera, a patří se, abych mnoho mluvila, stále se pohybovala a musím zpívat a tancovat. Maminky, ty jenom sedí, usmívají se a rozdávají čaj, víš?"

V tom ozvalo se hlasité zaklepání. Obě dámy letěly na místa. „Slečna" usedla do židličky a ovívala se, „matka" seděla vzpřímena a namáhala se, aby vypadala co nejvážněji. Betinka Lorenzova, jež byla právě v Plumu návštěvou, převzala úlohu služky. Otevřela dveře a pravila s poklonou: „Jen dále, mladí páni, secko je piplavené!" I hoši se vystrojili. Měli na sobě stojaté papírové límce, cylindry a rukavice; poslednější všech barev a látek; hoši vůbec zapomněli, že je nutno rukavice obléci a v posledním okamžiku si je teprve vypůjčovali, a tak jedna ke druhé vůbec nepatřila.

„Moje úcta, milostpaní," oslovil Jeník dámu v brýlích hlubokým hlasem. Sotva se smíchu zdržel a proto byl zamlklý. Dámy podaly každému hostu ruku a společnost se usadila. Tu se náhle na sebe podívali, a už bylo po vážnosti; neodolali: každý byl tak směšný, ač se poctivě namáhal býti vážný.

Na okamžik se hoši svíjeli smíchem ve svých židličkách. „Ale smát se nesmíte, hoši, pokazíte všechno!" volala paní Zahrádková. — „Kdo se bude smát, toho vícekráte nepozveme," dodala její dcera, a pleskla pana Tomáše Bangse svojí lahvičkou od voňavky, proto, že se smál ze všech nejhlasitěji.

„Ale já za to nemohu, neudržím se, — vždyť ty vypadáš jako strašidlo, Andulo," a Tomek lapal po vzduchu, nemoha smíchy už ani dýchat.

„Však ty také, ale já přece nebudu tak sprostá, abych ti to povídala. Nu, podruhé ať se netěší, že ho pozveme k hostině, co, Dézy!" křičela Andula nahněvána.

„Já navrhuji, abychom teď tančili. Přinesl jste své housle, pane?" zeptala se paní Zahrádková snažíc se zůstati vážnou.

„Nechal jsem je za dveřmi milostpaní," odvětil „pán" a šel pro housle.

„Ale nejdříve nám dejte trochu čaje", navrhl neodbytný Tomek a docela nepokrytě sděloval Demíkovi: „Čím dříve přijde jídlo tím dřív budeme moci vyklouznout."

„Ne, ne před tancem se nikde nic nejídá, nebudete-li dobře tančit, nedostanete vůbec nic, ani co by se za nehet vešlo, pane, abyste to věděl," a paní Zahrádková mluvila nejpřísnějším tonem, jehož byla schopna, tak že i její rozpustilí hosté vycítili, že s ní opravdu nejsou žádné žerty.

„Tož nyní já začnu pana Bangse učiti polce, neboť on neumí ani nohou hnout" a vyčítavý pohled hostitelky zkrotil Tomáška úplně. Nat spustil a bál začal se dvěma páry které šťastně přeplavaly a přeskákaly Natovu někdy docela nepolkovou muziku. Dámy tančily pěkně, protože tančily rády, ale páni se namáhali ze sobeckých pohnutek; věděli, že si musí vydělat pohoštění a proto pracoval každý statečně k tomu cíli.

Když už žádný z nich nemohl dále, povolen jim odpočinek. I paní Zahrádková h[...] vrchovatou měrou potřebovala, neboť následkem své dlouhé zástěry, několikráte upadla. Malinká komorná podávala syrob s vodou, ale číšky byly tak drobné, že jich jeden z hostů vypil devět za sebou. Neprozradím jak se jmenoval, jen to vám ještě povím, že při deváté vstrčil do úst i číšku a neslušně se před celou společností zakuckal.

„Teď musíte prosit Andulu, aby vám zazpívala," šeptala Dézy bratrovi, který ve svém vysokém límci vyhlížel jako výr.

„Zazpívejte nám něco, slečno," řekl Jeník poslušně. Zároveň pak se rozhlížel po saloně, kde asi mají piano.

(Pokračování.)

—=o=—

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Charakter. Malý, 6letý Venda, syn notáře v K., má inteligentní, oduševnělou vychovatelku, která při vhodné příležitosti hochovi klade na srdce: „Neslibuj nic, čeho nemůžeš splniti." — V krátké době po tomto mravokárném naučení stihla Vendu pro nějakou čertovinu trestající ruka matčina. Po nekrvavé exekuci žádá matka na jedináčkovi slib, že bude „hodný" a že již to „nikdy neudělá." Venda, slzy v očích: „Maminko, slečna povídala, co nemůžeme splnit, že nemáme slibovat, a já vím, že hodný nebudu." — — —

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK' společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 15. září 1911. Číslo 37.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

II.

Byl krásný večer zářijový, když jsem hnal krávy z pastvy domů. Halenu mi nesla koza šuta pokojně na hřbetě celou cestu. Říkali jsme jí šuta, protože neměla rohů.

Právě jsem přemýšlel o naší koze a přišel jsem k úsudku, že je přece jen hloupé hovado, když mi nosí vždycky halenu a nikdy jí neshodí na zemi; já bych to přece jen nedělal. Tu zazněl za blízkým návrším, za nímž se skrývala naše dědina, klukovský křik. Brzy jsem rozeznával jednotlivé hlasy a z nich nejpronikavější hlas Jožky sousedovic.

Když se ogaři objevili na návrší, mávali klobouky a spustili nehorázný křik. Poznal jsem, že to platí mně.

Járku, tohle něco znamená!

„Panáčku, panáčku, náš panáčku" — křičeli jeden přes druhého a už byli kolem mne. Jeden vzal mi z ruky bič, druhý ranec s jetelem, jejž jsem na cizím sklidil pro své králíky, a v úslužnosti vůči mně tak se předbíhali, že se až trochu poprali.

„Panáčku, panáčku!" znělo to kolem mne.

Nyní už jsem věděl, co tahle samozvaná deputace znamená. Povídali jeden přes druhého. Přišla prý stará kostelnice se vzkazem od pana faráře, abych prý pozejtří jel dělat zkoušku přijímací do škol na panáčka, už prý je sice pozdě, ale přijmou mě přece.

Že půjdu jednou studovat na panáčka, bylo jisté, jako že dvakrát dvě jsou čtyři, jinak ani nebylo možno — vždyť jsem byl obětován panence Marii — ale že to přijde tak z nenadání, věru jsem netušil.

Jednou dokonce málem by bylo sešlo z mého panáčkování. Stihaly nás totiž živelní pohromy jedna za druhou a když jsme konečně i vyhořeli, usouzeno bylo v domácí radě, že přece jen zůstanu doma. Panáček stojí moc peněz a my byli zadluženi až po krk.

Jednou však přišla matka z kostela celá uplakaná. Utýraná různými pohromami a neštěstím hledala často útěchy v kostele a zabloudila též do zpovědnice. Šla si pro útěchu a přišla s pláčem domů. Zmínila se totiž ve zpovědnici o tom, kterak mě Marii obětovala a že nyní vidí, jak její nejkrásnější sen v nivec se rozplývá. Má prý nejlepší vůli, ale pánbůh jí to snad odpustí, když nemůže. Farář však byl jiného mínění. Sliby bohu a Marii učiněné prý se musí vyplnit, nutno na to vše obětovat, neboť co člověk činí z lásky k bohu, činí vlastně pro své spasení a pro své spasení má vše obětovat.

Tak krásně a dojemně jí domluvil, že mu dala poslední dva zlaté na mši na dobrý úmysl. Měla je připraveny na mouku. Milý bůh asi vzal dobrý úmysl matčin na vědomí a měl z něho zajisté velkou radost; pan farář zastrčil milostivě dva zlaté do kapsy a měl z nich radost ještě větší, a my doma měli pak celý týden k obědu a k večeři kyselé mléko s brambory a k snídani zapraženou polévku s chlebem.

Bylo tedy určitě rozhodnuto, že na panáčka půjdu. Na to prý je času ještě dosti, pravil farář, jsem prý ještě mladý, až tak za rok, za dva. Pan nadučitel však mínil jinak. Škoda prý každého roku, zvláště když se dobře učím. Čím dříve, tím lépe. To byla ovšem voda na matčin mlýn, jež by mě byla nejraději viděla již u oltáře a na kazatelně.

Dnes přišel pan nadučitel z města se zprávou, že musím rychle ke zkoušce, začíná už školní rok.

Když jsem v průvodu kluků přihnal krávy domů, bylo v naší chalupě hotové vzbouření. Všechny sousedky byly u nás shromážděny. Každá bába radila, co věděla, a jedna druhou snažila se překřičeti. Vkročil jsem do jizby. Hluk se poněkud utišil — snad z úcty před nastávajícím panáčkem — ale pak jsem šel z jedněch rukou do druhých a od každé jsem musil vyslechnout radu nějakou. Již se mi z toho hlava točila.

Matka se sestrou mně připravovaly peřiny a šily na ně povlaky a skládaly prádlo do kufru,

jejž jsem zdědil po otci vojáku. Pracovalo se na něm vybavě o překot.

„Dyť tam nemože ten ogara jít enom tak v gaťách a v košuly," pravila stará sousedka. „mosíte mu přeca dát ušít nejaké panské šaty, aby vypadal jak pán".

„To sa dobře řekne, panské šaty, ale kde na ně vzít honem štof a kdo je hneď ušije", namítala druhá. „Jožka Vykydalůj umí šit enom nohavice a vesty s bombikama (knoflíky), ale na panské šaty sa neumí ani podívat."

„A proč by sa neuměl podívat? Dyť to nic není. Takové nohavice se šněrováním ušit je přeca větší umění než ty panské. Já vím, Jožka se na to jednúc podívá a už to bude umět", pravila tetka Navařilová. „Dyť ho tam chlapčisko ani v gaťách nevezný. Šak to víte, že sa enom člověkovi smějú, dyk přijde do města na jarmark. My sa smějeme panským šatám a páni sa smějú zasej našim a myslija, že každý je enom hlúpý sedlák, kdo chodí v našem kroju. Šak ste znali mého neboščíka Vincka; dyž chodil enom tak v širokých gaťách jak druzí, všeci ho měli za hlúpého, a jak si kúpil v Nitišpurku (Mikulově) panské šaty, hneď před ním smekl pěkně čepicu aj ten pyšný Gajdošůj, co byl na vojně kaprálem. A takový vojanský pán přeca bude vědět, co sa patří," povídala tetka a odešla.

Za chvíli se přibatolila s náručí obnošených šatů. Položila je na lavici u kamen, vzala jeden kus do rukou a rozestřela mně před očima. Byl to kabát šosatý, jaký nosíval pouze náš farář. Teprve později na studiích jsem se dověděl, že je to císařský kabát čili „kaiserfrak".

„Tak sa, chlapče, podívaj, toto nosil můj starý, dyž byl v Nitišpurku — oprubuj si to."

A už mně strkala do toho ruce. Než jsem se nadál, byl jsem v tom celý. Musel jsem chodit po jizbě sem a tam, aby sousedky posoudily, jak mně to sluší. Já bos, v širokých plátěnkách a ve fraku chodil od okna ke dveřím a zase nazpět a šosy toho divného kabátu vláčely se mi řádně po zemi.

Je prý mi to trochu dlouhé, ale to nic nevadí — zanese se to ke krejčímu Jožkovi a ten přistřihne a upraví kabát i kalhoty. Jožka přišel a opravdu „jednúc sa na to podíval", poškrabal se za uchem a usoudil, že „sa z toho ešče neco dá udělat".

Druhého dne prožil jsem hotový očistec. Zkoušeli mě z různých modliteb a zbožných říkání a z katechismu.

„Pro boha, ogaro, to mosíš všecko dobře umět, dyž chceš být panáčkem, z toho ťa budú najvíc zkúšat,' pravila matka. Ba i ministrantskou knížku mně přinesla a nařídila, abych se všemu dobře naučil, abych prý „aspoň neco pochytil ze mše svatej".

Tak mi uplynul celý den v ustavičném učení a poslouchání zbožných rad všech sousedek.

K večeru přinesl Jožka přešitý oblek. Šosy u fraku byly přistřiženy a sešity dohromady, v zadu pak vše staženo páskou jako u menšika. Tak prý to nosí pan naďučitel. Kalhoty byly rovněž zkráceny.

Musel jsem ihned do toho. „K probě" dostavilo se celé sousedstvo. Nedovedl jsem udělat kloudného kroku. Tahali mě v tom po jizbě sem a tam, každý mě okukoval se všech stran a tetka Nevařilová usoudila, že nyní konečně vypadám jak skutečný pán.

„Dyž sa na ťa, chlapče, podívám, hned si zpomenu na svého neboščíka; božinku, dyť sa mně zdá, jak bys mu v tech šatách z oka vypadl", pravila.

Staří při pohledu na novopečeného pána pokyvovali vážně hlavou, ogaři však nejraději by se byli smáli — viděl jsem to dobře v těch jejich vypoulených očích — ale přece jen se nutili do vážnosti, neboť by to byl smrtelný hřích „posmívat se panáčkovi". Tak mě totiž už jmenovali.

Shlížel jsem se v zrcadle a — abych přiznal barvu — nelíbil jsem se příliš sám sobě. To mně slušely široké gatě a bombíková vesta mnohem lépe. Když však tetka Nevařilová řekla, že mně to sluší, že „z toho ogary je včil celý pán," uznal jsem, že tomu přece jen nerozumím. Panskému vkusu musím se ještě učiti. Prozatím budu choditi po jizbě, abych novému obleku přivykl a naučil se v něm chodit.

V noci měl jsem sny, jaké by si ani nejbujnější fantasie nevymyslila. Hlavní úlohu ve všech hrál můj šosatý kabát. Nejvíce v paměti mně utkvěla zkouška. Zdálo se mi totiž, že naše koza šuta oblečena byla v mém fraku, měla skřipec na nose a zkoušela mě z ministrantské knížky „mšu svatú." Byla hrozně přísná — a já toho mnoho neuměl. Když jsem se z toho snu probudil, byl jsem celý spocen.

Slunce právě vycházelo a zlaté jeho paprsky vnikaly ke mně oknem na postel.

Nikdy před tím jsem se tak dlouho neoblékal jako dnes. Do panských šatů se to neskákalo tak hezky jako do širokých naškrobených gatí.

Naši skládali mně poslední nejnutnější věci do kufru. Živobytí na čtrnáct dní, jablka, hrušky, švestky, buchty, máslo, tvaroh, bochník chleba jako měsíc v úplňku — „košula a gatě" všecko pohromadě.
vůz a pro mě nastalo první loučení v životě.
Když bylo vše připraveno, naložili kufr na

Přistoupila ke mně matka a třesoucí se rukou se slzami v očích udělala mi několik křížků na čele a na hlavě a asi pětkráte pokropila mě důkladně svěcenou vodou, jež mi vnikla do očí, že jsem ani řádně neviděl. Třaslavým hlasem dávala mi dlouhé naučení, jehož krátký obsah byl: „Porúčám ťa synku do ochrany boží, nespúščaj sa boha, modli sa a uč sa dobře náboženství, aby ti pánbu dal tú milosť, abys už hodně brzo byl tým panáčkem."

Rozloučil jsem se se všemi. Přišel i pes a naše kočka se ke mně snad poprvé přitulila, jakoby cítila, že odcházím a to mne nejvíce dojalo, protože jsme stále vedli vojnu.

Rozloučil jsem se i s kravami a s kozou — vzpomněl jsem si na to, jak byla dnes v noci ke mně přísná — nezapomněl jsem ani na beraňa, jenž mi kdysi rozbil nos, když jsem ho ještě maličkého učil trkat.

Loučení se sousedy trvalo dlouho, protože mě skorem každá sousedka na všechny strany až do páté chalupy dělala křížky na čele a kropila mě svěcenou vodou. Když jsme konečně šli do školy, kapala se mě voda jako s hastrmana.

Naposled jsme šli na faru. Farář už stál před farou, jakoby nás očekával.

„Však že už jdete," pravil, „už jsem myslil, že ani nepřijdete. To by byl pěkný začátek; chtějí mít ze syna sluhu božího a u mne málem by se ani nezastavili." Položil mně ruku na rameno a dal mi na cestu otcovské naučení. Nemám zapomínat na boha, mám chodit každodenně na mši, vyhýbat se špatným společnostem a ze všeho nejvíce učit se náboženství. Nic prý by mně neprospělo, kdybych získal celou moudrost světa, na duši své však škodu trpěl.

Políbil jsem mu ruku, již mi silně přitiskl na rty.

Mezi tím přistoupila k němu matka a něco ze šátku vybalovala. Zaleskl se nový zlatník.

„Tak pěkně jich prosím, důstojný pane, dyby byli tak dobří a odslúžili ešče jednu mšu svatú na dobrý úmysl, aby sa to všecko dobře vydařilo."

„Tak, tak — to je hezky v pořádku," pravil farář, „jen nezapomínat na pána boha. Každé dílo, jež s bohem začíná, musí se vydařit." A zastrčil chvatně zlatník do kapsy.

Dobrý úmysl je sice věc krásná — ale k jídlu přece jen není.

Bylo pro mne peněz málo a cítil jsem ve své dětské duši, že matka činí přece jen zbytečné vydání. Sledoval jsem zlatník, jak mizí v kapse farářově, a zmocnil se mne proti němu divný pocit nenávisti, který nevymizel ani později. Vždyť zastrčil do kapsy zlatník, jeden z připravených na můj byt a stravu. Zdálo se mi, že farář má nastavenou ruku ještě pro druhý, třetí, pro všechny peníze přichystané pro mne. Snad by je byl také tak chvatně zastrčil do kapsy.

Před farou rozloučil jsem se ještě jednou s matkou, jež mě zase několikráte pokřižovala a poručila do ochrany boží. Pak jsme vyskočili s otcem na vůz.

Díval jsem se stále dozadu na plačící matku, až jsme zahnuli za roh uličky. Když jsme jeli mezi vesnickými zahradami, všímal jsem si bedlivě každého stromu a keře, jakobych se snažil, aby mně hodně dlouho utkvěl v paměti.

Na návrší nad vesnicí ohlédl jsem se naposled na naši vesnici. Zdála se mi nyní v záři vyšedšího slunce tak krásná jako nikdy před tím. Srdce sevřelo se mi poprvé jakýmsi dříve nepocítěným bolem a do očí vyskočily mně slzy jako hrách.

Tam na pokraji vesnice vykukovala mezi stromovím došková střecha naší chalupy a kousek za ní jako zrcadlo zářila hladina malého rybníčku. Tam na břehu jeho ztrávil jsem většinu svého dětství. Bože, jak to bylo krásné, když jsem se sem chodil koupat a místo čistoty přinesl jsem si domů vždy plné uši a vlasy bláta!

Jedu do světa a na zeleném trávníku u rybníčku zůstalo moje dětství.

—=o=—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

Zasmál se zvučně slovům stařeny,
jak velká radost by jej potkala.
Bylo mu volno, vše jej těšilo,
i povídání vetché stařeny,
i lichocení domácího psa,
i zakejhání poplašených hus,
i drobných kuřat slabé pískání,
dvůr celý, prostý se svými životem!
i vybílená, nízká světnice,
domácích lidí skrovná společnost,
když s nimi za stůl used pokrytý
k prostému, venkovskému obědu —
vše, vše jej v hloubi duše těšilo
a pocítil, co dávno necítil:
že rád je živ, že rád je na světě . . .
S týmž volným, velkým citem radosti
zas do lesa se vydal podvečer.
Byl jiný zase vnitřek lesa teď.
Co ráno byl pln záře radosti,
pln chuti k životu a jásání,
pln čistých, jasných slunce paprsků,

pln čirých, skvoucích rosných krůpějí
teď byl v něm tichý, ukojivý smír.
Vše dumy, zamyšlení bylo v něm:
i v světle do žlutava zbarveném,
jež dovnitř lesa šikmě vcházelo,
i v ptactva přerývaných popěvcích,
i v dechu prsti, chvoje, mechů, trav,
i ve vrcholku táhlém šumění.
Smír lesa pronikl i Prokopa.
Radost svá křídla zvolna ovládala
a smírem lesa měnila se v klid,
v mír, který duši tichem, velikým
jak ticho lesní, po kraj naplnil.
A jak mu ráno bylo jásavě,
tak nyní v srdci bylo blaze mu
tím velkým, smírným tichem večera.

V jinou se nyní stranu lesem dal.
Ne jako ráno lesa do hlubin —
tam houstnout budou stíny za krátko
a s nimi zavládne tam tajemnost
a smutek noci. Dal se na západ,
kde tušil konec lesů, volný kraj.
Zelenou, travnou cestou kráčel v před
a kde šla v pravo po úbočí v důl,
ji opustil a houštinou se dral
ve směru slunce. Již se domníval,
že marna bude jeho námaha,
že navrátit se bude přinucen —
tak hustý byl zde mladých smrčků les
a nekonečným tak se býti zdál.
V tom překvapen však stanul, rozhrnuv
houštinu boučí svěže zelenou,
jež zde se usadilo ve smrčí,
a ocitnuv se náhle nad srázem.
Dva kroky před ním skála spadala
v důl svislou stěnou — v opuštěný lom.
Hluboko dole smrčí vrcholky
se ostře do prostoru vtínaly,
od lomu mlází sestupovalo
níž stále klesající po stráni,
dole je vroubil starý, řídký bor —
a přes něj pohled v kraj se otvíral,
v němž řeka blyštěla se ve slunci
a město kupilo se rudých střech,
teď město — pomyslil si — Evino . . .

Usedl na kraj srázu, zadíval
se městu na obraz, dál k obzoru
pak bloudil od dědiny k dědině,
i k dvorcům osamělým v daleku,
k rybníkům lesklým, jimiž krajina
se do večera tiše dívala,
k linii vrchů jemně vlnité,
jíž na západě končil horizont,
i k jasné, bezoblačné obloze,
hořící sluncem v barev stupnici.
Byl krásný obraz to, on s rozkoší
jej vnímal v jeho celku sladěném
i v jeho prvcích, v něž jej rozkládal —
však přec jim nebyl všecek proniknut,
jak ráno lesa jitřní radostí.
Jak město bylo středem obrazu,
tak mysli jeho středem byla ta,
jež ve zdech jeho žila — ztracená
se pro něj, ne však zapomenutá.
Jak pohledem vždy k městu vracel se,
tak od krajiny stále vzpomínkou
se vracel k Evě, stále živěji
si vybavoval její postavu,
vzrůst její, pohyby i plavný krok,
pohledy její, hlas i úsměvy —
zalétal odtud v jinou krajinu,
v čas jiný, který navždy uplynul,
byl studentem a čekal v aleji,
až objeví se známá dvojice,
byl mužem, který s Evou po letech
se setkal, zase vzněty prožíval,
jež vzbudilo v něm toto setkání,
a zase došel k chvíli rozchodu,
v níž naposledy ruku její stisk
a pohled její zachyt naposled . . .

Zachvěl se. Snad tou hořkou vzpomínkou,
snad citelným již chladem večera.
Slunce již za obzorem zmizelo,
hořící západ zvolna shasínal,
ohnivé barvy jeho vychladly —
a také z kraje teplo prchalo,
až místo něho rozšířil se chlad,
jak místo světla nastupoval stín.

Prokop se úže ve plášť zahalil,
však přes to nové, prudké zachvění
jej mrazem proniklo až do kosti.
Otevřel oči zdiven, z široka,
na cestu zadíval se, pod lomem
jež ve mlází se dolů vinula:
tam Eva kráčí s hlavou skloněnou,
šat černý její tělo objímá
a černý závoj s její hlavy vlá . . .
Její to postava a její krok,
její to dobře známé pohyby —
však smutně vzdaluje se od něho
v smutečním šatu, v černém závoji —
a on k ní nemá moci pospíšit.
Skalní jej od ní odděluje sráz.
Jen ruce za ní marně vztahuje,
jen zrak ji stíhá, jak mu mizí v dol —
ztracená Mladost v šatě smutečním . . .

Přitiskl ruce na planoucí skráň . . .
Hořela — horkem planula i tvář . . .
A celé tělo žehla horečka . . .

Byl horečný to přelud? Vidina?
Byla to zosobněná vzpomínka? . . .

Tak při návratu sebe sám se ptal,
co duše za vidinou volala:
Mladosti, s bohem — smutná Mladosti!

(Pokrač.)

ZDRAVICE.

Tak někdy i to kolo páté
se uplatní, jak náleží:
ty rušíš svátky a my svaté —
tož Nazdar! pane papeži!

—by—

—o—

HRONOVŠTÍ EVANGELÍCI.

(Z Pamětí Alojse Jiráska.)

Evangelíci hronovští a z okolí pochovávali své zemřelé prvotně na katolickém hřbitově hronovském. Na pohřeb přijížděl evangelický farář z Kláštera, který však nesměl na hřbitově nad hrobem promluvit a pobožnost vykonati, nýbrž před hřbitovem, pod jeho schody, Za takové příležitosti, o evangelickém pohřbu poprvé jsem uviděl evangelického kněze a slyšel jsem jej nad rakví mluvit. Tenkráte jsem byl ještě chlapec; ale to jeho proslovení se mně líbilo, a pamatuju se, jak si známí, kteří ze zvědavosti přišli se podívat, pochvalovali, že se o evang. pohřbu koná všecko po česku.

R. 1859 usnesli se členové evangelického sboorečku hronovského, poněvadž je tehdejší farář hronovský Fr. Hromádka z katolického hřbitova vypověděl, že si zařídí vlastní pohřebiště. Majetných mezi nimi nebylo; tkalci většinou a namnoze chudobní složili se a koupili si od Jos. Pavla, souseda hronovského, „grunt pod jménem Chocholouš", 880 čtvereč. sáhů výměry" za 510 zl. Rozpomínám se, jaký rozruch z toho tenkráte nastal, co bylo řečí, že ,,helviti", jimž tu, tam pro potupu také „beranů" dávali, budou mít na Chocholouši vlastní svůj ,,krchov". Na dolejším konci Hronova, tenkráte v polích, poblíže lesa, na chlumku Chocholouši založen tedy hřbitov, prostý, beze zdi, bez ohrady; jen stromy jej vroubily.

Už zařízení tohoto hřbitova bylo nesnadným a nákladným pro chudé evangelíky; aby si vystavěli vlastní svůj kostel nebo modlitebnu, na to nemohli ani pomyslit. Do kostela chodívali do nedalekého Pruska, do Stroužného, kde byl evangelický kostel a kdež se bohoslužba konala po česku. V létech čtyřicátých minulého věku působil tam znamenitý farář Bergmann, o němž jsem v ,,U nás" obšírně vypravoval. Ale mateřskou svou církev měli hronovští evangelíci v Klášteře za Opočnem. Než tam bylo daleko, dobré tři míle, a tak jenom jednou nebo dvakráte do roka tam docházeli. Ale napořád tak nezůstalo. R. 1869 stala se změna.

Když jsem tohoto roku v srpnu o prázdninách (to jsem právě odbyl sextu) přišel jednou k strýci Seidlovi, zahlédl jsem v hostinské místnosti pána černě oděného, vážně vypadajícího. V kuchyni od tetičky jsem se dověděl, že je to ,,pastor", evangelický farář, ten že v Hronově ostane, že se tu usadí. A tak se stalo.

To byla ta důležitá událost v životě hronovských evangelíků, o které jsem se zmínil na počátku této kapitoly. Hronovský sbor měl tedy svého duchovního. Nebyl to skutečný farář, nýbrž jen výpomocný duchovní, vikář faráře a superintendenta Jana Veselého na Klášteře. Jmenoval se Pavel Jelen. Že jej hronovský sbor obdržel, o to měl největší zásluhu Jan Janata, farář a senionr v Chlebích u Nymburka, jenž svého času do Hronova si zajel a zdejší sboreček a jeho poměry seznal. Jeho přičiněním se stalo, že přátelé evangelické, reformované církve české ve Skotsku hmotně přispěli, aby náklad na vikáře byl uhrazen. Pastor Jelen, tak jej Hronovští titulovali, kázal v najaté místnosti v domě Fr. Šefelína, v přízemí, kdež nyní je kupecký krám. Vikář Jelen působil v Hronově až do března r. 1871, kdy zvolen byl za faráře v Strměchách. Tu zastává ten úřad po dnešní den. Za jeho pobytu v Hronově byl jsem v posledních třídách vyššího gymnasia. Nikdy jsem se s ním nesetkal, ale pamatuju se, že mne tenkráte popudilo, když jsem jednou zaslechl, že i jemu nějaký nezbeda pod okny bečel jako beran.

Hronovský evangelický sbor byl opět bez pastýře. Než senior Janata zase pomohl. Jeho a superintendanta Veselého přičiněním bylo na supt. konventu sjednáno, aby byl pro diasporu*) severovýchodních Čech ustanoven cestující kazatel se sídlem v Hronově. A za tohoto cestujícího kazatele zvolen byl všemi seniorátními výbory českými Josef Šára, který se do Hronova přistěhoval koncem května r. 1872. Kázal v najaté místnosti a zase v domě Fr. Šefelína, ale ne již v přízemí, nýbrž v prvním patře, kdež měl také byt. Tou dobou jsem meškal první rok na universitě v Praze. Dle doby měl bych tu v historii evangelíků hronovských ustati; přece však pro celek a okrouhlost přidám několik zpráv a vzpomínek.

S farářem Šárou, jenž byl mladý, svobodný muž světlých vlasů a knírků a zaryšavělé kozí bradky, chování velmi vážného, seznámil jsem se o prázdninách. Mé sympathie k českým bratřím nás sblížily. Chodíval jsem do jeho bytu, kdež s ním bydlily mladší jeho dvě sestry. Baruška a jí starší Anna, kteráž se pak provdala za mého příbuzného Antonína Šimka. Bývaly to milé chvíle, jež jsem strávil ve společnosti mladého faráře a jeho sester. Jediné jsem mu míval v duchu za zlé, že byl na ně přísný v tom, že jich nedovolil do žádných zábav, jmenovitě ne v neděli do divadla.

Často jsem sedával s farářem samotným, a tu jsme se zabývali většinou vážnými hovory o theologických otázkách, o historii českobratrské i poměrech zdejšího lidu evangelického. A s tím jsem se pak seznamoval prostřednictvím pana faráře. Chodil mezi ně, navštěvoval je po veškerém svém okrsku, obsahujícím celé hejtmanství Broumovské, Náchodské, až k pomezí

---

*) Diaspora (rozptýlení) je společný název všech jednotlivých evangelíků ve velké vzdálenosti od sborů uprostřed katolíků žijících.

České Skalice, větší část hejtmanství Novo-Městského a Trutnovský okres, Úpický a Žacléřský. Chodil mezi ně po dolích, po horách, a oni přicházeli také k němu nejen do modlitebny nýbrž i do bytu. Seznal jsem tak přátelský, srdečný poměr duchovního k věřícím, kteří přicházeli s důvěrou, většinou sami tkalci a nezámožní a mluvili a jednali ne poníženě, nýbrž upřímně a nelíčeně.

Tak jsem se seznámil s nejednou zajímavou postavou vesnickou už tentokrát i pak později, když pan farář bydlil ve své vlastní faře. Zvláště si vzpomínám na cestu, kterou jsem s ním (už jako profesor) vykonal do Tysu, v kopcích u Nového Hrádku, kdež konal pobožnost s „bratry“ a „sestrami“ v těch stranách roztroušeně přebývajícími. Sešli se tu v modlitebně, to jest v čistě vybílené jizbě dřevěné, bělostné chalupy. Rád si vzpomínám na tu krásnou, letní neděli, na zajímavé shromáždění v čistém staveníčku v zarostlé stráni nad úzkým údolím, na muže a ženy, na mladé i staré, kteří všichni mně připomínali zbožné schůzky našich předků a kteří všichni mne tak mile a srdečně uvítali. Tam, když se pobožnost skončila, sebral jsem také nejednu zprávu o bouři vypuknuvší na Hrádku pro evangelický pohřeb. Nejvíce mně jich poskytl Jozue Poul, tkadlec, jenž u vysokém věku zemřel r. 1906, velký písmák, muž nad jiné zajímavý. Ten mně pak i písemně vylíčil, jak se stal evangelíkem. Pocházel z Rovného; bydlel v Dobřanech, v tak zvaných Dolech u Dobřan v kopcích za Novým Městem nad Medhují.

Mlčením nemohu pominouti dvou milých postav z našeho, hronovského zákoutí, Václava Flouska, († 1903) z Machovských Končin a ženy jeho Anny, s nimiž jsem se seznámil u pana faráře Šáry v Hronově. Seznámení to bylo tím snažší, poněvadž Flouskovi dobře znali mé rodiče i bratry. S Flouskovými setkával jsem se v Hronově i na jejich samotě. Zastavil jsem se u nich pokaždé, kdykoliv jsem vystupoval na skalnatý Bor nebo s něho sestupoval. Hora ta vypíná se jen z malé části na české půdě; větším dílem svým patří Prusku. Na tom českém kusu, ve stráni, při samých hranicích, pod starými třešněmi, jejichž plod tu zraje až v srpnu a v září, stálo Fouskovo staré, roubené stavení s přízemní pavláďkou a s přístavky, malebný koutek, odkudž viděti na lesy dole i daleko na kopcovitou krajinu.

Krásný koutek a milé vždycky tu uvítání dobromyslného, srdečného Flouska a jeho ráznější veselé ženy, přirozeného vtipu a pěkné, jadrné řeči, jakouž také Flousek měl. A uvnitř, v prosté jizbě, když jsem poprvé do ní vkročil, jaké překvapení! Dost knih mně ukázali, většinou starých, v starých vazbách. I Komenského „Praxis“ mezi nimi, a „Hlubina —“ Vždycky rád jsem se stavoval u Flousků; a teď s potěšením vzpomínám na hodné, rázovité ty lidi, na chvíle, kterých jsem u nich zažil. Také připomenu, že starý Flousek ve sboru jednou také veřejně promluvil.

Bylo v prosinci r. 1873, když po installaci p. Jos. Šáry na cestujícího kazatele, promluvil ke sboru senior Janata, od let už jeho přítel. Za té řeči zeptal se přítomných, zdali netouží po vlastní modlitebně. Všichni zaraženě mlčeli, až tu Václav Flousek z Machovských Končin vstal a pravil:

„Při té naší chudobě nemůžeme na to ani pomyslit.“

Senior odvětil:

„Tak chudí přece nejste, abyste si ji ani přát nemohli.“

A Flousek na to:

„My jsme tak chudí, že ani přát si to netroufáme.“ —

Než myšlenka byla pronešena. Toho dne na večer šel za měsíčného světla senior Janata s kazatelem Šárou s hronovskými evangelíky na Chocholouš, na evangelický hřbitov. Ale než vstoupili, zastavil se senior pojednou u hřbitova, a zvolal: „Zde bude stát modlitebna!“ — —

A stalo se. V únoru r. 1874 ujednáno ve schůzi zastupitelstva zdejší diaspory, aby se v Hronově vystavěla modlitebna s příbytkem pro duchovního. V srpnu t. r. koupen od hronovské obce pozemek 1241 čtvereč. sáhů za 194 zl. 20 kr. Údové zdejšího sboru ihned upisovali a skládali příspěvky. Při veškeré obětivosti nemohlo se tolik sebrat, mnoholi bylo na stavbu třeba. Tu pomohli souvěrci a příznivci za hranicemi, ve Skotsku, ve Švýcařích, v Hollandsku, v Němcích; odtud jmenovitě továrník Langen v Kolíně nad Rýnem.

Přípravy ku stavbě konaly se r. 1875; stavba sama začala se na jaře r. 1876 a již dne 19. listopadu t. r. konána v nové modlitebně první pobožnost. Tohoto podzimku odstěhoval se od Šefelínů také p. Jos. Šára do nového svého bytu v domě modlitebny, toho času ještě cestující kazatel, od ledna pak r. 1885 skutečný farář farního sboru hronovského, zřízeného r. 1884, a teď také senior.

Za těch let seznámil jsem se také s Janem Janatou seniorem, jenž byl i literárně činný a básně skládal. Přijíždíval obyčejně v létě o prázdninách do Hronova. Byl milý, srdečný muž, horlivý vlastenec. Mně vždycky připadal svou nevysokou, složitou postavou, širokou, zdravě zardělou tváří zatuplého nosu, dlouhých vlasů, dlouhé, husté brady poslední dobou silně do běla prokvetlé jako husitský kněz. — Zemřel v Chlebích r. 1907 u věku osmdesáti let.

—o—

DROBNOSTI.

Z mých pamětí, poslední kapitoly k nové kronice „U nás“, tak se jmenuje 37. svazek Al. Jiráska sebraných spisů, jež vydává nakladatelství Jana Otty v Praze. Tento svazek zabírá paměti Jiráskovy od nejútlejšího mládí až do konce gymnasijních studií v Hradci Králové r. 1871. Roku toho odebral se do Prahy na universitu studovat historii. Jedna z posledních kapitol knihy věnována je hronovským evangelíkům a část z ní citujeme v tomto čísle. Jirásek je z pokolení, kterému čeští evangelíci od prvního poznání byli sympatičtí. Tomuto pokolení zdávalo se, že ani nemůže býti jinak. Ale přišlo

pokolení českých politiků, spisovatelů a žurnalistů, které všecko přerozumovalo a také poměr české inteligence k českým evangelíkům. Čelný politik r. 1902 v delegacích a liberální denník rok později zhrozili se českých evangelíků jako průkopníků pro krále pruského. Když uslyšeli, že jsou v českém národě lidé, kteří mají heslo Pryč od Říma, vzkřikli hlasem velikým.

*

Slibným květem české hudby, předčasně zlomeným, nazval pan Karel Novotný mladého violoncelistu A d o l f a P o l í v k u, jenž zemřel v Obříství r. 1907. Polívka byl ze mlýna obřístevského, narodil se tam r. 1880, hoch tichý, dobrého srdce, málomluvný a velmi citlivý. Ze třetí třídy reální dán na konservatoř, kde zapsán na oddělení prof. Wihana. S Janem Kubelíkem vázalo jej upřímné přátelství. Není snad města českého, kde by nebyl Adolf Polívka ve společnosti předních mladých virtuosů a pěvců na svůj nástroj zahrál. Když absolvoval konservatoř r. 1899, stal se členem orkestru Národního divadla, potom hrál na vojně, hrál v lázeňském orkestru v Išlu a konečně r. 1903 povolán za profesora hry na cello při konservatoři v Tiflisu na Kavkaze. Měl doporučení do Tiflisu od Svat. Čecha, přítele rodiny obřístevského mlynáře. V Tiflisu byl oblíben u žáků, měl pěkné příjmy ze soukromých hodin a vyjížděl koncertovat do Ruska. Roku 1905 přijel však na prázdniny do Obříství unaven a povadlý, měl úplavici cukrovou. Když se vrátil do Tiflisu, bouřlivé události ruské revoluce jím otřásaly. Proto si vyžádal dovolenou. Na přání ředitele konservatoře uspořádal 22. března 1906 koncert na rozloučenou, o němž všechny tifliské listy psaly nadšené úvahy. Z dovolené v Obříství už se Adolf Polívka do Tiflisu nevrátil. V korespondenci rodiny Polívkovy čteme tento list (psaný otci virtuosovu): „Velectěný příteli! Děkuji Vám srdečně za obě krásné fotografie; uchovám si je jako památku na Vašeho drahého zesnulého, s nímž jsem se sice jen krátce několikráte setkal, ale který na mne učinil dojem neobyčejně sympatický. Podobizny tyto jsou velmi zdařilé a jestliže byly zhotoveny v poslední době, chápu, že Vás ta krutá rána zasáhla zcela neočekávaně, vždyť p. syn má na těch fotografiích vzezření krásného mladého muže v plné síle a svěžesti, a nikdo by z ní nesoudil, že jest mu určena tak časná smrt. Vy jste ovšem musel s tou truchlivou myšlenkou delší dobu počítati, vždyť jste znal zákeřnou jeho nemoc, proti níž věda lékařská dosud jest málomocna. Syn mého přítele Klementa ž je sice dosud, ale kdož ví, nebylo-li rozpoznání cukrové nemoci u něho přece jen nesprávné a pak — Klement mi psal, že syn jeho sice žije, ale že zdravotní stav jeho není nikterak normální, že se musí náramně šetřiti a má mnohé potíže. — Vím, že těžko těšiti v bolesti tak hluboké — avšak nutno smířiti se na konec s osudem sebe trpčím, s osudem, který tak mnohé stíhá na tomto světě; moje matka ve svém vysokém stáří šla za rakví jedné své mladistvé dcery a pak nejmladšího svého syna, teprve 18letého, v plném věku skláceného nenadálou nemocí — Slíbený životopis zesnulého miláčka Vašeho bude mi také vzácnou a milou upomínkou. Buďte zdráv — — V Praze dne 3. pros. 1907. Váš oddaný Svatopluk Čech.." — Knížka p. K. Novotného je uspořádána pietně a čte se mile, poněvadž mluví o milém umělci.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

L. M. ALCOTTOVÁ:

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindova-Nešporová.

(Pokračování.)

Slečna Zahrádková však běžela do koutka, ke starému psacímu stolku. Otevřela zásuvku, a sednouc ke stolu, jala se přebíhat po ní rukama, a k tomu zpívala:

Troubadour se vracel z boje (!)
harfu v ruce měl,
nepřátelské přemoh' voje
a teď domů jel.

„Páni" tleskali ze všech sil, a slečna přidávala jednu píseň za druhou: Pásla ovečky, Domove, ó domove, Tráva, tráva a jiných a jiných mnoho jen jen se sypalo z hrdélka mladé dámy, až pánové jemně jí naznačili, že už mají té muziky dost.

Paní Zahrádková byla vděčna za pochvalu dceři uštědřenou, a prohlásila tedy: „Nyní budeme pít čaj; seďněte si pěkně a nemelte nohama."

Krásné bylo podívání na malou dámu, jak s pýchou řídila svou tabuli, a s jakým klidem snášela různé nehody, které se jí přihodily. Nejlepší paštika slétla na zem, proto že ji krájely tupým nožem. Másla ubývalo s neuvěřitelnou rychlostí, a každá jiná hospodyně byla by se nad tím křižovala. Nejhorší ze všeho bylo však, že krémový dort se rozpustil a musili ho vypít, místo co by při něm zasvětili nové cínové lžičky. S lítostí oznamuji též, že slečna Zahrádková pohádala se se služkou o sušenku, až tato z rozčilení zatočila mísou ve vzduchu a koláče začaly padat na zem — zároveň se slzičkami.

Holčičku však brzo upokojili tím, že ji posadili ke stolu a dali jí vyškrabovat cukřenku. Ale ve všeobecném zmatku zmizela náhle záhadným způsobem plná mísa cukroví a nebyla k nalezení.

Tohle cukroví bylo však největší okrasou celého oběda, a paní Zahrádková se opravdu rozhněvala nad tou ztrátou, neboť cukrové koláčky dělala sama, a znamenitě prý se povedly.

Nechť každý uváží, co znamená při takové příležitosti ztráta koláčů, — udělaných z mouky, soli, cukru a vody, s velikou hrozinkou uprostřed! A pryč a pryč jsou! Celá mísa, jako když ji voda smete!

„Tomku, tys je schoval, já vím", křičela uražená hospodyně, hrozíc hostovi hrnkem od mléka.

„Neschoval!" „Schoval!" „Ale nehádejte se, to se nesluší!" řekla Andula, která zatím docela klidně lízala zavařeninu!

„Ty, Jendo, vrať je!“ řekl jaksi nejistě Tomek.

„Ty, taškáři! Sám je má v kapse a chce je po mně!“ vykřikl Jeník pohněván. „Je to sprosté od tebe rozplakat Dézinku.“

„Pojď na něj, vezmeme mu je z kapsy“, radil Nat, a náhle si uvědomil, že ten bál je více rozčilující nežli se nadál. A Dézy opravdu plakala.

Betinka, věrná služebnice, mísila své slzy se slzami své paní, ale Andula pouze rozháněla rukama a křičela, že kluci jsou jen pro trápení na světě. Zatím začala mezi „pány“ divoká řež: dva hoši hájili své nevinnosti a shlukli se na třetího, viníka. Ale napadený mladík vlezl za stůl a odtud házel po svých pronásledovatelích ukradenými koláči. A bolelo, když trefil! Byly jako kamínky. Dokud Tomkovi stačil náboj, vyhrával bitvu, ale jakmile poslední kousek doletěl na podlahu, byl taškář chycen, a vyhozen ze dveří.

Potom se oba vrátili uřícení, ale vítězní a zatím co Jeník těšil plačící, sbírali Nat a Andula po zemi koláče, dávali hrozinky na místa, a urovnali vše zase tak pěkně, že se zdálo, jako by se ani nebylo nic stalo. Ale už byly koláče pokaženy, cukr s nich spadal, a dámy ztratily na ně chuť po takové urážce.

„Víš co, pojďme pryč“, navrhoval Jenda Natovi. Zaslechl totiž hlas tety Joženy na schodišti.

„Pojďme“, přisvědčil oslovený, a položil sušenku, do které chtěl právě kousnout. Ale paní už byla tu. Ústupu nebylo, a hoši musili vyslechnout všecky nářky a žaloby děvčátek. Paní vyslechla všecky nesnáze a stesky, pak pravila kývajíc vážně hlavou:

„Žádné bály pro takové kluky. Teď ať činí pokání tím, že nás všecky něčím pěkným překvapí!“

„My jsme pouze žertovali, teti“, řekl Jeník.

„Děkuji pěkně za žerty, které činí jiné lidi nešťastnými! Zklamala jsem se v tobě, Jeníku; vždycky jsem doufala, že ty svoji sestru nikdy nebudeš škádlit. Ona tě má tolik ráda!“

„Ale, teti, vždyť všichni hoši škádlí své sestry. Tomášek to též říká“, bručel Jeník.

„Doufám, že moji hoši ne, a pošlu Dézy domů okamžitě, nebudete-li spolu dobře vycházet, budeš-li ji škádlit“, řekla suše paní.

Na ta slova Jeník hned byl u sestřičky a Dézy rychle osušila slzy, neboť dvojčata byla by snad ani nesnesla, aby je od sebe rozdělili.

„Nat byl také nehodný, ale největší darebák ze všech byl Tomek“, řekla Andula, bojíc se, aby dva hříšníci neunikli potrestání.

„Já už toho lituji“, doznával Nat zkroušeně. „Ale já ne“, křikl Tomek do klíčové dírky, kterou pilně naslouchal všemu, co se v pokoji mluvilo.

Paní Jožena byla by se s chutí dala do smíchu, ale zdržela se, a pravila ostře, ukazujíc prstem na dvéře: „Jděte hoši, a pamatujte, že žádným způsobem nesmíte mluvit a hrát si s děvčaty, dokud vám nedovolím. Nezasloužíte jejich společnosti a já vám ji zakazuji.“

Nezpůsobní mladí páni táhli ke dveřím, a za nimi přivítal je nepolepšitelný Tomek. Spustil hlasitý smích — a aspoň čtvrt hodiny s nimi nemluvil. Paní Zahrádková se brzy potěšila, že se jí bál nepovedl, mnohem citelněji se jí dotklo, že následkem tetina zákazu nesměla si hrát s bratříčkem. Cítila v hloubi srdéčka, že tím mnoho ztrácí. Andula měla z celé věci spíše vyražení nežli zármutek a když šla okolo jednoho z oněch tří provinilců, vždycky se ušklíbla, zvláště na Tomka. Ten však dělal jakoby se ho to pranic netklo a hlásal celému světu, jak je rád, že se těch hloupých holek zbavil.

Ale brzy svého přečinu želel. Byl vyloučen ze společnosti, jíž míval rád a každou hodinu cítil, jak se mu po těch „hloupých holkách“ stýská. Druzí dva brzy povolili, a byli by se rádi smířili, neboť Dézy jim všude scházela: nikdo jich nelitoval, nikdo pro ně nevařil. I Andulu postrádali: jak byla vždycky veselá a jak obratně vždy uměla obvázat prst, když se řízli. Paní Joža, rozumí se, byla s děvčaty, — a tak nebylo zhola nikoho, u koho by byli nalezli otevřenou náruč. Nejhorší však ze všeho bylo, že paní se považovala také za uraženou, sotva, že na hochy promluvila, a když šli kolem, — jako by jich neviděla. Chtěli-li něco od ní, — měla vždy moc práce. — Takhle to dál nešlo!

Toto vyhnanství padlo jim do duší jako černý mrak, neboť opustila-li je „matička“, zatmělo se jejich slunce a nikdo jim je nedovede nahraditi. Tak se trápili hoši po tři dny. Déle toho již nevydrželi, a bojíce se, aby slunce jejich nezapadlo na dobro, vybrali se na radu k „tatíčkovi“.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK' společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 22. září 1911. Číslo 38.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

J. BOJKO:

Z NOVÉHO DOMOVA.

Úzké, táhlé město v plytkém klínu
nízkých kopců; bílé nohy
řeka Morava mu denně myje.
Obzor jen jak dlaň, pln mlh a stínů —
Teskně zírám přes dolinu
k horám modrým, do oblohy
a to srdce nyje, nyje . . .

Bledá luna prochází se po náměstí.
Přes nesmělé vížky, přes hřebeny křivé
dívají se její sestry, hvězdy snivé.
Pohněvaný vítr vpadne do zahrady,
bílé listí zavzdychá a zašelestí —
Spí tu někde to mé drobné štěstí,
nebo umoří je hlady . . .?

Z uzavřených domů do temnoty
odvázané feny teskně lají.
Žáby celé noci skřehotají.
Vlaky rachotí a duní temně
do mé touhy, do tesknoty —
Týden k týdnu hůře je mně
z pohřbívání, ze samoty . . .

—=o=—

NEVYDANÝ DENNÍK MARIE BAŠKIRCEVÉ.

Známý denník Marie Baškircevé, který po svém vydání budil podiv takových psychologů a znalců lidské duše, jako byli Nietzsche, Pavel Bourget, a jejž pokládal Gladstone za „pozoruhodný lidský dokument XIX. století" nebyl vydán matkou zesnulé úplně. Prvé sešity denníku, které psala Baškirceva ve dvanáctém roce, byly dosud neotištěny. A teprve teď u příležitosti padesáti let od narození této předčasně uhaslé pozoruhodné ženy, jsou v Revue otištěny úryvky z její ranní zpovědi. Dětsky nejistým a rychlým písmem popsané stránečky odhalují před čtenářem podivné záhyby neklidné duše tohoto dítěte, v němž už proudem genialnosti mluví dospělý člověk.

Jako u všech, kdo píší denníky, lze také u mladé M. Baškircevé pozorovati touhu po odhalení své duše. Její stesk, nehledě k věku, vylévá se ve formu lásky. Jako praeludium k jejím pozdějším touhám, opíjejícím jen rozum, zní tento dětský román, jehož hrdinou je vévoda N., jeden ze světových mladých lidí, kteří bývali v domě Baškircevých v Badenu. Děvče ví, že její hrdina je hráč, že bývá ve společnosti velmi pochybných lidí a že vede hýřivý způsob života. Ale jí je to lhostejné, protože ho miluje a blouzní i o manželství s ním. „Kdybych byla velkou, — píše na jedné z prvních stránek denníku v lednu 1873 — vdala bych se za N., — jaký by to byl život! Žíti docela sama, t. j. býti obklopena jen banálními lidmi, kteří by za mnou chodili a táhli mne do víru radovánek — o všem tom blouzním, o to usiluji . . Ale, můj Bože! Co by řekli, že malá Marie, které minulo 12 let, myslí na takové věci?" A dále píše: „Chci vévodu N. Miluji jen jeho. Jeho odporný život je mu možno odpustit. Miluji ho a proto trpím. Vezměte mně toto utrpení a budu tisíckrát nešťastnější. Moje štěstí je v neštěstí, žiji jen jím. Všechny mé myšlenky spočívají jen v tom. Vévoda N. je mi vším. Miluji ho tak silně, třeba že je to velmi staromodní fráze, poněvadž více milovat nelze. Ženy milují muže, protože mají peníze, a muži milují ženy, které jsou v modě a mají pěkné způsoby."

Dítě, které trpí touto láskou, jede s matkou do Vídně na výstavu a tam zapomíná na svou prvou lásku. Výstava a obzvláště ruské oddělení ji uvádějí v nadšení, protože „vlast je vždy vlastí, a všechno, co je v tomto pavillonu ruského — všechno je nádherné. Na prodejných předmětech byly ruské nápisy, a mé oči se naplnily slzami."

Větší nadšení v ní však budí Paříž: „Konečně jsem našla to, po čem jsem toužila, sama nevědouc, co to je", — píše, když přijela do Paříže. „Život to je Paříž, Paříž to je život! Mučila jsem se, protože jsem nevěděla, co chci. Teď to vidím. Vím, co chci: přestěhovati se z Nizzy do Paříže, míti zde stálý byt, vejíti do společnosti prostřednictvím ruského vyslance." Přece jí však je vrátiti se s rodinou do Nizzy. Horlivě se učí. Nové zážitky vzrušují její duševní svět. Po té, kdy poprve uviděla dostihy, píše: „Zbožňuji koně. V nich je všechen můj život, všechna moje duše.

Náhodou jsem práskla bičem. Týž zvuk jako na dostizích. Vyskočila jsem. Nevím, co mi je..." Učí se střílet a to v ní vyvolává nové nadšení — její malé ručky řídí smrtonosnou zbraň. Vůbec už počíná v sobě vyciťovat neobyčejně vzácnou povahu, která je s to proměňovati se v různé bytosti, což přechází pak v samolibost.

„Když střílím, jsem muž, ve vodě jsem ryba, na koni jsem jokey, v kočáře mladá dívka, ve společnosti velkosvětská dáma, na plesu tanečnice. Na koncertu jsem slavík, mám v prsou stroj, který hluboko působí na duši a nutí srdce, že bije." Pokládá se již za ženu a nepozornost k sobě považuje za hanu. A současně, kdy je rozčilena postavením ženy ve společnosti a nechce sloužiti muži za hříčku, je nadšena toilletami a onou úlohou, kterou hrají v jejím životě. „Zbožňuji toilletty, poněvadž mne činí svůdnou a skýtají rozkoš tomu, kdo mne miluje a s kým budu šťastna... Jsem neobyčejná bytost. Mám nádhernou postavu, pěkný hlas, jsem rozumná. Šťasten ten, komu budu náležet. Ten bude míti ráj na zemi. Myslím, že mne dovede ocenit."

Po dvou letech, bylo jí čtrnáct, píše o vztahu pohlaví: „O, ženy, ženy, pohleďte, jak hrdě vystupuje tento muž! On nás přezírá a vy to trpíte a ukláníte se před ním. A vy, mužové, budete-li někdy toto čísti, vězte, že moje srdce je bezútěšné. Jemu je přiznati vám ohromnou úlohu. Ale pokládám za hloupé a nehezké, umenšovati váš význam — čím výše jsou naši nepřátelé, tím výše jsme samy."

Její touha po prostudování sama sebe je tak veliká, že počíná psáti román, aby zakusila radost tvoření. „Díky Bohu, — píše tehdy — dovedu dělati všechno, co chci!" Dle Řeči Mk.

—=o=—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

III.

Naše vesnička lemovaná zahradami zmizela nám brzy za návrším a na druhé straně otevřel se před námi rozhled po celé jihovýchodní Moravě. V dáli na západě viděti bylo hrad Buchlov vypínající se hrdě nad údolím řeky Moravy, na jihovýchodě modraly se lesnaté stráně karpatské. Celá krajina poseta úhlednými vesničkami vykukujícími přívětivě ze zeleni zahrad je roubicích.

Všecko v děl jsem již nesčíslněkráte, dnes však díval jsem se na kraj očima plnýma slzí, dnes mělo všechno jinou barvu, barvu zvláštní — barvu smutku, ač vše zalito jasem slunečním jen zářilo. Zdálo se mi, že celá ta krajina se mnou se loučí.

Sjížděli jsme rychle s návrší do údolí.

Tam o samotě na pokraji lesa stála borovice. Ta byla naše a vedle dlouhá úzká niva také. Tam jsem pásal krávy a prožil většinu letních dnů. Ještě před včírem seděl jsem bezstarostně pod borovicí a pekl si na uhlí brambory. Snědl jsem je napolo syrové, ale chutnaly mně přece; vždyť byly vlastnoručně připravené. Dnes tam sedí Pepek Jančů s Jožkou Jurčovým a pekou zase brambory. Kouř stoupá v bezvětří jako bílý sloup nahoru a vysoko nad lesem se rozptyluje. To jistě Jožka přiložil na oheň zelenou větev jalovce, že mají tak krásný kouř. Raději bych byl tam s nimi a pekl brambory.

V duchu vyslovené přání vehnalo mi proud slzí do očí — s počátku dušeně, pak hlasitě jsem zaplakal.

„No tak už neplač, už neplač — šak nejedeš tak daleko, ani na konec světa", těšil mě otec a pohladil mě drsnou mozolovitou rukou po tváři. Pohladil mě snad poprve v životě. Podíval jsem se udiveně slzami na jeho ustaranou tvář.

„Dyť nebudeš tak daleko od nás a na vánoce dondeš sa podívat dóm. No tak vidíš. Dyť sa dondeš podívat zasej dóm a potem budeš mět už brzo prázdniny. Ja, synku mosíš zvykat už od malučka, jináč to nejde. Co, až ťa odvedú na vojnu, co potem. Já dyž sem šel k odvodu, nesl jsem si celú výbavu v uzlíku s sebú a už sem sa nevrátil dóm. Štrnáct dní sem sa učil v Brně nosit flintu a šablu a potem hneď sem mosel přímo do Netálije a tam sem prodělal dvě patálie. Kulky a kule z kanonů létaly kolem mňa jak muchy a zvykl sem si na všecko. Zvykl sem si aj ludi zabíjat. Dyž sem stával ve Veroně v noci na vartě, viděl sem často, jak ke mně ve tmě leze po štyrech Taliján; zavolal sem enom: „Halt", a když sa neozval, namířil sem a už to búchlo jako hrom a Taliján enom zatřepal nohama. Ja, ja, synku, všemu člověk zvykne — aj ludi zabíjat. A ty bys plakal, dyž jedeš enom za humna!"

Utišoval jsem se.

„No už neplač — šak brzy přivykneš. Víš, já bych ťa měl rači doma, ale dyž maměnka chce, abys byl panáčkem, mosíš ju poslechnút." A opět poškrábal, či vlastně pohladil mě po tváři.

Hlas jeho byl drsný, ač se snažil co možná nejvíce něžnosti mu dodati.

Oschly mně slzy na tvářích. Otce vždycky poslouchával jsem rád a ani jsem nedutal, když za zimních večerů vyprávěl o těch vojenských patáliích u Solferina a Hradce Králové a sousedům ukazoval své záslužné kříže a metály. Měl jich několik, ale nikdy je nenosil na prsou. Dobře věděl, co mě nejvíce zajímá a proto začal o vojně i nyní. Rozptýlil mé myšlenky a cesta nám rychle ubíhala.

Zastavili jsme v úhledné vesnici před hostincem. Otec vyskočil z vozu a přinesl nám

každému po housce a láhev slivovice. Pacholek náš sáhnul napřed po láhvi, učinil z ní několik pořádných doušků, až zrudnul ve tváři a utřev si ústa rukávem košile, podával lahev mně.

„Počkaj chlapče, až budeš veliký“, pravil otec a vzal láhev k sobě, „až budeš veliký, potem teprú možeš kořalku, ale ty už o ňu nebudeš stát. Až budeš panáčkem, budeš mět dosť piva a vína a kořalčisko ti nebude voněť.“

„To já zas rači kořalku,“ pravil náš pacholek Vincek. Kořalka víc zahřeje a opiju sa za pár krejcarů, a dyž bych sa chcel opít pivem, nestačila by mně ani zlatka na deň. Pivo, to nic není. To može enom falář, dyž má na to peníze. Vytáhne jich prej každú nedělu po obědě patnásť a potem ešče má požehnání a kázání. To bych rád viděl, lestli by to dokázal, dyby vypil litr slivovice.“

Dojedli jsme každý svou housku a otec s pacholkem zapili ji kořalkou. Potom šlehli do koní a jeli jsme dále. Přijeli jsme do města. Poprve v životě viděl jsem město. Dosud neviděl jsem ještě domů na poschodí, pouze v obrázkových kalendářích, a tady byl jeden na druhém, jeden vyšší druhého, že při pohledu na ně dostával jsem závrať.

A tam nahoře až pod střechou také bydlí lidé? Tam budou asi bydlet největší páni a čím dále dolů stále menší. Tak jsem rozumoval. Pohled na obrovský dům budil ve mně pocit úzkosti.

Že se ti lidé nebojí. Oni se nebojí, myslím, ani pána boha. Když jednou u nás doma strýc Šobáň, o němž říkali, že má v truhle několik punčoch plných samých rynských, v hospodě se chlubil, že si zavolá stavitele až z města, aby mu postavil dvě chalupy na sobě (dům na poschodí), všecky tetky se křižovaly, aby prý ho pámbu nepotrestal jako ty pyšné v Babyloně. A tady bydlí lidé . . . jeden, dva, tři . . . . až ve čtvrté chalupě nad sebou a ničeho se nebojí a pámbu jich také netrestá.

Zajeli jsme na náměstí do hostince. Pacholek odvedl koně do stáje a my spěchali do gymnasia ke zkoušce. Krásná budova gymnasijní udělala na mne veliký dojem, a když se ve třídě, do níž mě uvedli, objevil vlídný, mladý profesor, opustila mě úplně úzkost a bázeň.

Byl jsem u zkoušky sám, protože ostatní žáčkové odbyli si zkoušky buď před prázdninami nebo včera. Zkoušel mě jen z české mluvnice. Odpovídal jsem jistě a sebevědomě. O různých modlitbách a zbožných říkáních, jimiž mě doma strašili, ani zmínky. Úsměv profesorův dodával mi odvahy. Odpovídal jsem na lehké otázky bez rozmýšlení ihned a profesor se stále jen usmíval, někdy se ode mne na chvilku odvrátil, nebo se hryzl do rtů. Poznal jsem, že jen násilím tlumí smích.

Čemu se stále jen směje? Mluvnice přece není nic směšného. Podíval jsem se mu tázavě do očí. Zarazilo ho to trochu, ale když jsem se k němu obrátil zády, cítil jsem, že se zase usmívá a hryze do rtů. Nezkoušel mě dlouho. Dal mi rozebrati pouze nějakou dlouhou větu a když jsem byl hotov poklepal mi na rameno, řka:

„No, dobře, dobře to dopadlo. Nyní můžeš jít domů a zítra před osmou hodinou přijď už do školy jako druzí.“

Vyběhl jsem radostně ven, kde otec na mě čekal.

V tom přitočila se k nám čistě oblečená babička. Vlasy měla úplně bílé, ale tvář růžovou bez jediné vrásky. Usmála se na nás a v ústech zaleskly se jí dvě řady bělostných zubů.

A jestli prý má študent už nějaký byt? Že nemám? „Bože, to je dobře! U mne je ještě jedno místo prázdné a bude to velmi laciné.“ Jak prý vidí, jsem chudý, a tak laciného bytu bych nikde nenašel. Babička je sama, nemá na světě nikoho a proto si bere studenty na byt, aby měla někoho kolem sebe.

To se rádo poslouchalo. Ihned jsme se vypravili k babičce. Prošli jsme několik ulic, až jsme stanuli před vysokým domem. Na jeho vratech přilepena byla cedulka s nápisem: Tadi se přijme 1 mali študent do bitu a na zdravu. Byt byl až ve třetím poschodí. Otci se zamlouval, protože byl laciný a mně hlavně proto, jelikož jsem se domníval, že budu považován za velkého pána, když budu bydlet tak vysoko. Otec babičce ihned vyplatil na stůl žádaný obnos. Popovídali jsme trochu, a babička zatím poslala do hostince služku, aby pomohla pacholkovi odnést do bytu moje věci.

Když bylo vše zařízeno, šel jsem s otcem do hostince na oběd. Obědvali jsme párky s křenem. Jedl jsem je poprvé ve svém životě a chutnaly mi znamenitě. Snědl jsem celé dva.

Otec s pacholkem dali si nalít piva a rozhovořili se o vojně se starým kolovrátkářem, jenž si k nim přisedl. Chvíli jsem poslouchal, a když mě to omrzelo, vyběhl jsem před hostinec a pozoroval mimojdoucí lidi. Každý se na mě podíval a usmál se. Šel také mimo ušpiněný kluk. V každé ruce pár nových bot. Zastavil se přede mnou, prohlížel si mě chvíli, ústa roztáhla se mu úsměvem od ucha k uchu a přitočiv se ke mně, pravil: „Počúvaj — a nebojíš sa, že ťa sebere policajt? Dyť pozná, že's okradl v zelú strašáka.“ — A už pelášil ode mne.

Zastyděl jsem se a vrátil se do hostince. Přisedl jsem si ke stolu, položil hlavu na ruce a po chvíli usnul.

Probudilo mě volání otcovo. „Stávaj už, stávaj — rozlúčíme sa a pojedu dómi. Dyť už je hneď večer.“

Protřel jsem si oči a opravdu už se skorem sešeřívalo. Otec nenadělal mnoho řečí při loučení. Řečníkem nikdy nebyl. Napomenul mě, abych se hodně učil a dělal dobrotu. Políbil jsem mu ruku a vyšli jsme z hostince.

„No tak jdi už do bytu a vyřiď panimámě pozdravení, že už je pozdě, že sa nemožu jít rozlúčit.“

Díval jsem se chvíli za vozem, až zmizel a potom dal se na cestu do svého nového domova. Přišel jsem na náměstí a nevěděl jsem, do které ulice se nám dát. Tři ulice ústily do náměstí a všechny tři byly stejné. Dal jsem se do jedné na zdařbůh. Prošel jsem celou, ale bytu nenašel, prošel jsem druhou a třetí také bez výsledku. Jména své bytné jsem neznal a jména ulice také ne. Zabočil jsem do postranní ulice a ztratil úplně směr. Chodil jsem tak asi hodinu a bloudil z ulice do ulice. Konečně přišel jsem na náměstí mnohem větší a prostrannější, než bylo dřívější. Unaven usadil jsem se na stupních nějaké sochy a dal se do tichého pláče. Už rozsvěcovali po ulicích lucerny. Když jsem se do syta vyplakal, vstal jsem a dal se znovu do hledání. Už jsem se domníval, že svého bytu ani nenajdu; vždyť byl v domě podobném jako všechny ostatní.

V tom octnul jsem se před domem, jenž svými vraty zdál se mi přece jen povědomý. Kouknu upřeněji — a hle, na vratech cedule: „Tadi se přijme i mali študent do bitu a na zdravu.“

Nebýt věru chyb, nebyl bych svého bytu jistě našel.

Bytná už mě hledala v hostinci a tonula ve strachu, kam jsem zašel.

Unaven tolika dojmy a chůzí po tvrdém dláždění, usnul jsem ihned a spal tvrdě celou noc.

Druhého dne před osmou hodinou seděl jsem už ve třídě. Slyšeti bylo na chodbě zvonění a za malou chvilku vkročil do třídy profesor, jenž mě včera zkoušel. Pomodlil se s námi a rozhlédl se po třídě. Oči jeho spočinuly na mně. Dal mně rukou znamení, abych přistoupil ke stolku. Když jsem k němu přišel, nahnul se ke mně a po tichu pravil:

„Máš jen tyto šaty, či máš ještě jiné?“

Pravím, že mám, ale jen takové, jako jsem nosil doma v dědině naší.

„Tak si oblékni ty a choď v nich, dokud nebudeš mít jiných, ale v těchhle“ — ukázal na můj kabát — „mi sem nechoď!“

Začervenal jsem se a rozhlédl se po třídě. Snad poprve osmělil jsem se rozhlédnouti kolem.

Bože, co tu bylo různých krojů!

Jen asi deset hochů oblečeno bylo pansky, něco málo polopansky a velká většina v krojích. Jedni měli na sobě slovácké vesty s obrovskými červenými třapci a košile se širokými rukávy jako pytel, kalhoty však již panské, stažené přes okované slovácké boty, jiní zase široké plátěné gatě v botech zastrčené, kabát a vestu však panskou již. Jiní opět měli šaty polopanské, jak jim je vesnický krejčí na rychlo spíchl, ale takovou ohavnost přece neměl nikdo na sobě, jako já.

Ani jsem se nemohl dočkati konce, až budu moci domů.

Odpoledne přišel jsem do školy ve svých vesnických šatech a nikdo se po ulici za mnou neohlížel, nikdo se mi nesmál.

Oblek po nebožtíku Nevařilovi daroval jsem později malému dráteníkovi. Než ani dráteníček ho nechtěl. Nechal jej v kuchyni a řekl bytné, aby mladému paňkovi vyřídila, že ho nemože potrebovať.

Dal jsem šaty do kufru a když jsem přijel na prázdniny domů, ošatil jsem jimi strašáka v našem máku. Snad mně to nebožtík Nevařil tam v nebi odpustí, že jsem nechtěl vyhlížet, jakobych mu z okna vypadl.

—o—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

VII.

Blouznivé sny jej v noci trápily.
Jak za nemoci spánek nestálý
měl po večerním, prudkém vzrušení.
Vstal ráno mdlejší, nežli ulehl,
tvář byla bledá, více přepadlá,
ret horkým dechem zprahl, zkornatěl,
krok potácivý byl a nejistý.

„Je nepochybno, že chlad večera
zas horečku v mém těle probudil —
a že, co zřel jsem, přelud horečný
jen byl, jen oživená představa,
jíž duch tak úsilně se obíral.“

To byla první jeho myšlenka,
tak jako včera byla poslední.
Však za ní tajně tkvěla pochybnost,
zda přece skutečnost to nebyla,
zda přec to Eva mimo nepřešla,
když večer v údolí zřel od lomu.

Spor těch dvou myšlenek měl celý den
v své duši. Jitřní radost přírody

dnes nevyvábila ho do lesa.
Jen seděl nedaleko myslivny
ve stínu starých sosen mohutných,
jež přední stráží lesa byly tu,
a do krajiny v dálku pohlížel,
tu se zájmem a nevědomky zas
ji zrakem po obzor až přebíhal,
anebo stíhal pohyb oblaků —
a při tom přečasto se zamýšlel
vždy o témž předmětě . . . Sláb, unaven
dnes k stolu zased' — žvavá stařena
dnes neuvítala ho radostně —
a po prostičké, tiché hostině
rád lože vyhledal, by odpočal.
A uléhaje, sám si vytýkal,
že chybil, v tento kraj se uchýliv.
Bylo mu třeba klidu především —
a zda je klidem tento jeho stav?
A zdali může dále jinak být,
když pouhý přelud tak jej rozrušil,
jak bude, až mu Evu skutečně
kdes pošle v cestu možná náhoda? —
Ne, nemůže zde zůstat — odejde
a jinde zátiší si vyhledá,
v němž sbíral by své síly ztracené.
Kams uchýlí se v jiný český kout,
snad někam v krkonošské údolí,
snad někam k Náchodu, kde matčina
kolébka stála, snad i pod Bezděz
či Kokořín kdes, do stop Máchových —
jen odtud pryč, kde jeho minulost
jest přítomností kohos jiného,
kde mohla by se jemu zjevovat
a jitřit rány špatně zcelené . . .

Tak pevně rozhodl se — podvečer
však zase cestou k lomu zamířil,
zas odtud vnímal obraz krajiny,
v níž středem bylo město Evino,
a zas a zas se vracel k pěšině,
kde včera se mu mihla přeludem.
I stezku našel dolů se skály
k té cestě, po níž Evin smutný stín
se večera přesunul, jí v údolí
se dal až k chatě lesa na kraji
a zpátky zase zvolna vystoupil —
však stínu včerejšího nepotkal.
A klidnější tím, spokojenější
se do myslivny vrátil na konec
a umdlen ke spánku se uložil.

A povstav ráno po snu sílivém,
chuť novou k životu zas pocítil,
zas kouzlu jitra všecek poddal se,
vábení lesa, jeho radostem
a nevzpoměl již ani na útěk
z té krajiny, jak včera rozhodl.
Snad osvěžená síla životní
ve spolku s bílým jitrem májovým
tu změnu způsobila, jasněji
že díval se kol sebe, v duši svou,
v svou minulost i ve svou budoucnost.
Tak bezstarostným sic být nedoveď
jak jitra prvního — však klidněji
než včera myslil na svou příhodu
a více dovedl se rozptýlit
životem lesa, jímž se ubíral.

A odpoledne, aby unikl
hlubokým dojmům, vzruchům bolestným —
utlumil srdce bláhového hlas,
jenž na cestu jej volal pod lomem,
a v stranu opačnou se obrátil
do hlubin lesa ještě neznámých.
Šel za vzdáleným vozu rachotem
a za nedlouho dospěl k silnici,
kams do dálky les přetínající.
Šla vzhůru starým lesem k východu,
vroubena kmeny stříbrošedými
prastarých smrků a tak v mohutnou,
velebnou obří chodbu změněna.
Široký jakýs, velký, volný cit
se rozlil hrudí při tom pohledu;
bezděčně Rybář klobouk s čela sňal
a velkolepou chodbou vykročil
dál do lesa, jímž kráčel poprvé.
Šel, zváben lesní cesty půvabem,
šel, neptaje se, jak čas pokročil —
až zvučné kokrhání kohoutí
mu ohlásilo, lidské obydlí
že tu je na blízku — a za krátko
stavení skrovné, šedé uviděl,
spíš boudě nežli chatě podobné,
a poblíž něho stoly, lavice
jak vyrostly by v lese ze země.
Samota jakás lesní, hospůdka,
v níž cestou stavují se formani
a kterou snad i města občané
si za cíl volívají v neděli.
Usedl chvíli za stůl pod stromy
a přes mýtinu, přes les nízoučký
pohlížel ku pahorkům zeleným,
pokud jich nezakrýval starý les,
jímž právě prošel a jenž na pravo
se šířil dál a rozhled zavíral.
Tam ještě musí dospět, na vršek,
kam stoupá les a odkud široký
snad rozhled za cestu jej odmění.
A odpočinuv, šel tím za cílem.

Opravdu. Na pahorek vystoupiv,
dolinu v lůně lesův viděl.
v ní rybník jako horské jezero,
dál pahrbky a vršky lesnaté,
jež vlnily se na jih k obzoru.
Jen lesy, pokud oko dozřelo,
nikde ni dýmu, stopy člověka,
jen nepřezírné lesů království.
Na balvan used' pod kmen obrovský
a v zelený se obraz ponořil.

Tak země ve své době panenské
se zrakům pračlověka jevila.
Co ticha leží na těch dalavách,
co zamyšlení je tu věčného,
jak rozsáhlá tu říše samoty!
Jen vítr šumí v chvojných korunách,
stín oblaků se sune po lesích,
kukačka do ticha tu zavolá —
a zase mlčí lesní samota.
tak nekonečná, velká, hluboká,
jak by ji nikdy ještě lidský krok
byl neporušil... Avšak přece, slyš —
kdes blízko suchá haluz zapraskla
pod lidským krokem — opět — zas a zas...
A nyní ticho — krok se zastavil.
Člověk zde stanul kdesi na blízku.
Prokop se ohléd' směrem kročejů —
a úžasem div nevzkřik' hlasitě...

Opodál na mýtině stanula
postava známá, z předvčerejška zjev:
tam Eva stojí zahleděná v dál,
šat černý její tělo objímá
a černý závoj s její hlavy vlá.
To není přízrak, přelud horečný,
oživlá jeho duše představa —
to živoucí jest žena, žádoucí,
již dívkou vídal za dob studentských,
k níž vzhořel při setkání po letech,
když jiného již byla nevěstou.
Teď stojí zde — jen kroků několik,
a může stanouti jí tváří v tvář
a může pohlédnout jí do očí
a ruku její ve svou uchvátit.

A nepomyslil, pro něj ztracena
že jest, že muži patří jinému —
jen, sotva první úžas pominul,
vzchopil se prudce, o krok postoupil
a „Evo! Evo!" vroucně zavolal.
Trhnutí živelné jí zachvělo,
tvář obrátila směrem zvolání
a zrakem, rozšířeným úžasem,
hleděla na Prokopa, který k ní
od lesa rychlým krokem pospíchal.
A když jí stanul těsně tváří v tvář,
když ruku její ve svou uchvátil
po drahnou chvíli ještě v úžasu
patřila na něj němá, bez slova,
jen levicí si tisknouc bezděčně
vzbouřené srdce, ňadra vzbouřená...

„Vy zde?!" — po dlouhém vyřkla zápasu
stísněným, sotva slyšným šepotem.

„Zde, Evo, vám zde nyní na blízku,"
děl Rybář, tlumě citů vzbouření.

A Mlčení svou dlaní oběma
rty uzavřelo drahnou na chvíli.

Jen duše jejich objímaly se,
co ona hlavu tiše schýlila
a on k ní patřil, ve své její dlaň.

První se Eva vzpamatovala.
Slabě se usmála a ruku svou
vysvobodila z jeho pravice,
kynula lehce, „Pojďme," zašeptla
a vykročila před ním do lesa.
Šli travnou cestou lesem hlubokým,
alejí delikátních modřínů —
však nevnímali dumných lesa krás,
jež vábily je ještě před chvílí.
Setkáním naplněny přes míru
kalichy jejich duší, krůpěje
že citu jiného již neměla
v nich místa. Srdce otvírala se.
Nejdříve Prokop krátce vyprávěl
od rozloučení svoje osudy,
svých mluvil o snahách a zápasech,
svém o vyhnanství, o své chorobě —
a o svém rozhodnutí, v krajině,
kde ona žije, zdraví vyhledat,
i o tom, jak ji zahléd' pod lomem
a za přelud jak měl ji chorobný.

„A vy jak, Evo — vy jak žijete?"
Tou otázkou svou zpověď zakončil,
zastavil krok a zrakem tázavým
na tváři její utkvěl pobledlé.

„Jak žiju?" — byla její odpověď:
„To z části poví vám můj černý šat,
to poví vám můj závoj smuteční,
jež oblékám, jak káže obyčej."

Spočinul na ní náhlým pohledem,
v němž úžas ruku s citem nejasným
si podával, a okem pátravým
jí dával otázku, jíž vyslovit
si nahlas netroufal.

„Jak žiju teď?" —
tak Eva na němou tu otázku:
„To povídá můj černý, vdovský šat.

(Pokračování.)

—o—

DOMÁCÍ KOLOVRAT.

(Řeč pražského primatora.)

Cítíme to vždy. Ale kdo z nás byl na chvíli v cizině a vrací se do Čech, pocítí dvojnásob hluboce, že tato země je utýraná a umučená. Probleskují někde stopy bývalé slávy, jen se však mihnou a mizejí. Praha, ta Praha naše jest Andromacha, dcera královská, zajatá a vřazená do sboru služek a otrokyň. Ona postává v temných zákoutích zamyšlena a tiše vzlyká. Měli jsme krátkou dobu slávy, ale delší

dobu utrpení. Sláva se před námi na okamžik vznese jako prchavý stín, ale ponížení vryto je v kamení měst i vesnic, není stínem, je drsnou skutečností, z níž není ještě osvobození.

A proto mě řeč starosty pražského Groše, kterou vítal Angličany, trpce rozjitřila. Ukazoval na Staroměstské radnici: „Památná tato budova byla v zašlých dobách svědkem mnohých a radostných dějů, jež rozhodovaly o osudu vlasti. Před půl tisícem let byl tu zvolen jeden z nejslavnějších králů českých Jiří z Poděbrad — —.“ Pravda, na Staroměstské radnici staly se však děje jiné, které také rozhodovaly o osudu vlasti. Takový byl 21. červen 1621. Ten den nesmí být zamlčen před žádným cizincem, ať jsou ohledy sebe větší. Tím méně, když mu vypravujeme, že český národ v 19. století dožil se obrození, jež vzbudilo obdiv vzdělaného světa.

Ne, poprava Staroměstská nesmí být zamlčována před cizinci ze žádné zdvořilosti a ze žádné loyálnosti, jako nesmí být hašena hranice kostnická, dokud bude žít poslední Čech, v jehož prsou doutná. Proudy krve od průčelí Staroměstské radnice zalily Čechy, Moravu a Slezsko a ta krev, kterou pustili národu z žil, ještě nebyla nahrazena. Mnohým v řeči primatorově chyběla zmínka o Wiklifovi a jeho souvislosti s Husem, jiný pohřešoval to a ono; mne jitřilo, že zapřel tu Andromachu a její tichý pláč, jejž slyší naše ucho v ulicích pražských. Proč jen, proč?

Doba slávy zmizela, utrpení zůstalo!

Vrrr.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindova-Nešporová.

(Pokračování.)

Myslím, že tento pán měl jakási tajná nařízení, jak by se měl v podobném případě k hochům zachovati. Ale o tom nikdo nic nevěděl. Hoši odešli od něho s veselou. Jistě že jim dobře poradil, neboť se hned na to dali do jakési pilné práce. Zamkli se do komůrky a vynaložili všechen svůj volný čas na zhotovování jakýchsi divných věcí a vypleskali při tom tolik moučného klihu, že Asia hlasitě bručela, a děvčátka div neshořela zvědavostí. Andule byli by skoro nos přiskřípli mezi dvéře samou zvědavostí; aby viděla, co se děje ve vnitř, vstrčila ho příliš daleko. Dézy pak seděla před komůrkou, hlasitě litujíc, jak je to škoda, že si nemohou hrát všecky pěkně pohromadě. „Nač máme mít jeden před druhým jakési tajemství?“

Středeční odpoledne bylo překrásné, a po dlouhých úradách, jaké je počasí, jaký vítr atd., odešli Tomášek a Nat z domu, nesouce na zádech veliké ploché balíky. Žádný nevěděl, co nesou, měli vše nadobro zabaleno v novinách. Andula netrpělivostí přestupovala s nohy na nohu, Dézy skoro plakala, tak byla mrzuta, a obě se třásly zvědavostí, když za chvíli na to viděly Jeníka, jak s kloboukem v ruce vstupuje do panina pokoje. U dveří se zastavil a pravil tak zdvořile, jak jenom osmiletý smrtelník dovede:

„Tetinko, nechtěla bys jít s námi na výlet? Uchystali jsme tobě a děvčatům malé překvapení. Prosím vás pojďte, bude to móc krásné!“

„Děkujeme vám, milí hoši a rády přijdeme. Jenže musím vzít sebou také Tedouška“, odvětila paní Bérová s úsměvem, jenž působil na Jendu jako slunce po dešti.

„O my bychom tam Tedouška také měli rádi. Malý vozíček pro děvčátka už je připraven a ty dojdeš na Královský kopeček, že teti?“

„Já bych velmi ráda šla hošíčku, jenom nebudu-li vám překážet?“

„O ne, ne, jak pak? My právě chceme, abys přišla ty a také děvčata. Bez vás byl by celý výlet pokažený“, volal Jeník se zápalem.

„Tož vám pěkně děkujeme za pozvání“, řekla paní Joža, a při tom se hluboce svému synovci poklonila. Jak ráda si s dětmi zažertovala!

„Nuže, mladé dámy, ať na nás dlouho nečekají, honem klobouky na hlavu a vzhůru na cestu! Já už se sotva mohu dočkat toho překvapení.“

Za pět minut na to byly tři malé dívenky a Tedouš naloženy do „košatiny“. Tak se říkalo vozíku, do kterého obyčejně Ušáka zapřáhli. Jeník vedl průvod a paní Joža s Kitem ho končili. A vyšňořili se na výlet! Ušák měl na hlavě přivázanou štětku z oprašováku, nad vozíkem vznášely se dva prapory. I psovi dali na krk ozdobu: modrou mašli, a lítal jako zběsilý proto, že ji nemohl strhnout. Jeník měl v knoflíkové dírce velkou pampelišku a paní Joža, chtíc také něčím přispěti k lesku průvodu, rozprostředla proti slunci pravý pestrý japonský slunečník. Děvčátka byla po celou cestu velice rozčilena a Tedouš měl takovou radost, že se veze, že skákal, až mu vypadl z vozíku klobouček. Když mu ho vzali, chtěl vyskočit za ním, patrně se domníval, že musí něčím přispěti ku všeobecné zábavě. Když přišli na kopec „nebylo ani hlásku slyšeti, ani živáčka viděti“, jak stává v pohádkách.

V obličejích dětí ukázalo se sklamání. Kde nic, tu nic! Ale Jeník pravil vážně a přesvědčivě: „Tak teď všechny vylezte a stůjte tiše jed-

na vedle druhé." Na to zmizel za skalou, nad kterou se posledních pár minut objevovaly stále jedna za druhou jakési hlavy. Krátká pomlčka, několik minut napiatého očekávání, potom vystoupili z pozadí skály Jeník, Tomek a Nat. Každý nesl na rameně papírového draka a podával ho s poklonou děvčatům. „To není ještě všecko", volali a odběhnouce zpět za skálu, objevili se ještě se čtvrtým drakem, mocnějšího objemu a krásných barev, na kterém stálo zlatými literami: „Pro matičku Bérovou."

„My jsme si myslili, že byste mohla také jednoho potřebovat a že se vám zavděčíme, však vy jste se také na nás hněvala, byla jste s děvčaty," křičeli všichni tři hoši, a smíchem sotva dechu popadali.

Tato část překvapení byla patrně překvapením i pro paní Jož enu. Alespoň tleskala rukama a byla celá u vytržení. „Ne, opravdu, hoši, tímhle jste se věru vyznamenali! Kdo jen měl ten nápad?" zeptala se, berouc svého netvora do náručí s radostí právě takovou, jako malá děvčátka.

„Strýček nám to vzpomněl! Když jsme lepili draky pro děvčata, řekl nám, že ty bys asi také jednoho chtěla, ale že by musil být veliký a tak jsme ti udělali tohohle nemotoru", odvětil Jeník záře radostí, že se všecko tak krásně povedlo.

„Strýček zná můj vkus. Tohle jsou skvostné dráčky a my jsme si právě nedávno přály, aby každá z nás měla také jednoho draka, když jsme vás viděly, jak jdete pouštět. Že, děvčata?"

„Však právě proto jsme je pro vás udělali", řekl Tomek stoje na hlavě. Stavěl-li vrbu, bývalo znamením, že je radostně rozčilen.

„Tak pojďme pouštět", volala Andula.

„Já nevím, jak", začala Dézy.

„Však my vám ukážeme, všichni vás budeme učit", volali hoši jeden přes druhého.

Jeník chytil Dézina, Tomek Andulina, a Nat pomalounku hleděl přimět Betinku, aby mu svého malého modrého dráčka půjčila, že jí s ním pomůže.

„Teti, počkej trochu, já ti ho hned vyhodím", volal Jeník. Bál se, aby těžce nabytá přízeň panina zase nezmizela, kdyby ji nějak zanedbávali.

„I nestarej se, drahoušku, já umím s draky znamenitě zacházet, a tuhle je hoch, který mi ho vyhodí", a paní Jožena zakývala se smíchem na profesora, který až dosud ukrýval se za skalou. Přišel hned, draka vyhodil vysoko do povětří a paní Jožena běžela s ním pěkně bystře s kopečku. Děti stály a pohlížely za ní. Jeden po druhém lítaly nyní draci do výše a vznášely se ve vzduchu jako velcí ptáci, třepetajíce se ve větru.

Byly to veselé časy! Běhali, křičeli, pouštěli draky a zase je stahovali a dívali se, jak krásně vzduchem plynou. Někdy se jim zdálo, že mají na šňůře opravdového živého tvora, a že jim chce utéci. Andula byla všecka zdivočelá! I Dézy oblíbila si novou hru, — je prý skoro tak hezká jako „nádobíčko". Betince pak její „klásný dlak" tak přirostl k srdci, že se ho vůbec bála pouštět, aby prý jí neulétl. Sedla si do trávy a chovala ho na klíně. Však jí ho Tomášek pomaloval! Jeden obrázek hezčí než druhý. Paní Jožena měla ze svého též veliké potěšení! Však to byl také drak! A jako by věděl komu patří. Nejdříve se mu sice nechtělo lítat: padl rovnou dolů, když jste se toho ani ve snu nenadáli, jednou uvízl ve stromě, jednou spadl do řeky, ale konečně vznesl se do takové výšky, že ho bylo viděti už jen jako malou tečku.

Pomalu se všichni hodně unavili. A tak přivázali draky ke stromům a sedli, aby si odpočinuli. Jen pan Bér vzal Tedouše na ruku a šel se podívat, zdali krávy klidně se pasou.

„Už jste se někdy takhle krásně bavila", zeptal se Nat paní, když leželi okolo ní jako stádečko ovec.

„O jistě že; ale tomu už je dávno, můj hošíčku. Tenkráte jsem byla ještě docela mladé děvče", odvětila.

„Já bych vás byl tenkráte rád znal; vy jste asi byla krásná," řekl hoch zase.

„Oh, já bývala velmi divoké a rozpustilé děvče, to musím přiznat."

„No vidíte, a takové divoké holčičky já mám právě nejradši," řekl Tomek mžouraje na Andu. Ta však skřivila pouze hrozně ústa za tu poklonu.

„A teti, pověz mi, proč se na tě nepamatuji, když jsi byla malá? Tenkrát jsem já byl také asi hodně malinký, že?" ptal se Jeník.

„Nejspíš, drahý," zněla odpověď. — „Víš, já myslím, že tenkrát jsem já ještě na to neměl pamět; dědeček říkává, že některé části našeho mozku se vyvinují, když rosteme a tak ten díl mozku, co je pamět, nebyl u mne ještě tenkráte vyvinut a já se tedy nemohu pamatovat, jaká bylas', když jsi byla malinká," vysvětloval hoch.

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, 29. září 1911. Číslo 39.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

J. S. MACHAR:

LIST Z DENNÍKU.

Já nereptal... Když stavěl jsem svůj chrám,
já nikdy neměl v práci pomocníků,
sám kvádry tahal, tesal každý trám
a sám si dělal práci trakaříku.

Já neštítil se námah metaře
a sám si zametl zaprášenou cestu,
co jiní potom po ní v kočáře
lehounce jeli na zábavy k městu.

I stalo se, že přišli mladíci
pěstěných nehtů, v spodcích vyžehlených,
a vážný výraz vzali na líci
a vyčetli mi v řečech povznesených,

že tahám kvádry, tesám trámy sám,
s trakařem jezdím, ba že cestu metu —
rovnali cvikry, zřeli k výšinám
a pulerovali svou každou větu.

A tu jsem někdy jedním z těchto dřev
či koštětem pral do čeládky této —
mí drazí, člověk nemá rybí krev —
a tyhle cvikry — — inu, chápete to.

(Z kalendáře českožidovského na rok 1911—1912.)

—=o=—

L. HUDCOVÁ:

Z MYŠLENEK EMERSONOVÝCH.

Jest snadno ve světě žíti dle názoru světa; jest snadno v samotě žíti dle názoru vlastního. Veliký však jest ten, kdo uprostřed davu si zachová dokonalou, sladkou neodvislost samoty.

*

Jedině to, co chováme v sobě, může býti patrno mimo nás. Nesetkáme-li se s bohy, jest to proto, že žádných bohů v sobě nehostíme.

*

Klid a jarost jsou odznakem gentlemana — klid při energii.

*

Láska jest nevyčerpatelná. Bylo-li její panství zpustošeno, její sýpky vyprázdněny, ještě osvěžuje a obohacuje; člověk takový je i ve spánku jakoby byl očistou ovzduší, dům jeho okrasou krajiny a posilou zákonů.

*

Veliké činy nás učí, že vesmír jest majetkem každého jednotlivce. Veškerá příroda jest věnem a statkem každé rozumné bytosti. Chce-li jen, jest její.

*

Nespokojenost jest nedostatek sebedůvěry: jest to choroba vůle. Horši se nad nehodami, můžeš-li tím trpícímu pomoci; ne-li, hleď si své práce, a zlo se ihned začne mírniti.

*

Neštvi se přemýšlením, ale jdi a pracuj kdekoliv. Život není duševní nebo kritický, nýbrž drsný. Nejvíce dobra skýtá lidem vlastností dobře sloučených, kteří dovedou se těšiti z toho, co naleznou, aniž by se dále tázali.

*

Proč potřebuje člověk bohatství? Jedině z nedostatku myšlenek. Dejte jeho mysli novou představu: prchne do osamělé zahrady, nebo podkrovní komůrky a jest snem tím bohatší, než by mohl býti výnosem celého kraje.

*

Jaci jsme, tak také jednáme a jak jednáme, tak se nám děje. Jsme budovateli svého štěstí; umělkování, lež a snaha opanovati, co nám nepatří, jsou jednou pro vždy zrádné a marné.

*

Špatný svět napravíš jen tím, stvoříš-li svět správný.

*

Ve výchově každého člověka jest doba, kdy dospěje přesvědčení, že závist jest nevědomost, že nápodobiti jest sebevražda, že musí bráti sama sebe tak, jak mu bylo uděleno; že, třeba širý vesmír jest pln dobra, nedostane se mu ani jediného výživného zrnka, leč těžkou prací na půdě, kterou má zdělávati.

*

Dejte mi zdraví a den a zahanbím nádheru císařů.

*

Nic tak nekrášlí povahu, způsoby nebo chování, jako přání, šířiti kolem sebe radost a ne žal.

*

Křesťanství nemůžeme nikdy poznati z katechismu; spíše snad z pastviny, z loďky na potoce a ze zpěvu lesního ptactva.

*

Žádný člověk zdravého rozumu vlastně nechová k sobě nedůvěry. Jeho bytí jest odpovědí na veškeré sentimentální mudrování. Je-li na světě, jest ho třeba a má žádoucí případné schopnosti. Jsme-li zde, jest to důkaz, že zde musíme býti.

*

Nejkrásnější země jest ta, kde bydlí nejšlechetnější lidé.

*

Láska má moc uhodnouti poslání druhého lépe než on sám a hrdinským povzbuzováním jej udržovati při jeho úkolu.

*

Světem jdeme sami. Přátelé, jak si je přejeme, jsou sny a pohádky. Srdce věrné však se sílí nadějí, že kdesi v jiných končinách světových pracují, trpí a snaží se lidé, které můžeme mít rádi a kteří mohou mít rádi nás.

*

To, co tvoje srdce pokládá za velké, jest velké. Vznět duše jest vždycky správný.

*

Člověk nemůže pronésti dvě nebo tři věty, aby neprozradil jemným uším, kam až dospěl životem a myšlenkami. Lidé jakoby ani neviděli, že svým názorem na svět se přiznávají k své povaze.

*

Prosté a dětské ctnosti opravdovosti a poctivosti pokládám za kořen všeho vznešeného v povaze člověka. Mluv jak myslíš, buď co jsi a splácej dluhy všeho druhu.

*

Neodvážíme se důvěřovati své duchaplnosti, abychom jí zpříjemnili příteli pobyt ve svém domě, proto kupujeme zmrzlinu. Přítel jest zvyklý kobercům, my pak nemáme dosti ducha, abychom ony pokrývky na podlahu zaplašili z jeho mysli, pokud jest v našem domě; proto hromadíme koberce na podlaze.

*

Velký jest ten, kdo působí nejvíce dobra. Nízký jest ten — a to jest jediná nízkost na světě — kdo přijímá dobro a dobrem nesplácí.

*

Mluv jakkoliv, nemůžeš přece nikdy říci nic jiného, než to, co jsi. Co jsem a co myslím, vycítíš přes veškerou moji snahu skrýti to.

—=o=—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

IV.

Krásná vlahá noc květnová — v celé přírodě plno jakési divné touhy. Zdálo se, že lístek lístku, květina květince cosi tajemného, sladkého šepotá.

Stojím u okna a pozoruji jasné, hvězdnaté nebe.

Nic na mne nepůsobí takovým mocným dojmem jako nebe poseté zářícími hvězdami. Není to snad pocit plamenného nadšení z pozorované krásy ani pocit vlastní nepatrnosti a nicotnosti tváří tvář majestátní nádhery, jež ve mně budí pohled na nekonečno plné zářících zlatých bodů, nýbrž jakási divná nezkrotná touha proniknout tajemství vesmíru, poznat a prohlédnout všecky ty neznámé světy, jejich vztah k sobě a k nám, jejich příčiny, začátky a konce. Dovedl jsem někdy vystáti celé večery u okna a pozorovati jasnou hvězdnatou oblohu.

Dnes dumal jsem dlouho do noci pohlížeje na zářící hvězdy. Zda tam bydlí také tvorové jako my a mají stejné touhy, naděje a starosti, zde jedni žijí nečinně v nadbytku a bohatství přemýšlejíce pouze, jak by nudu zahnali a druzí v bídě a nouzi se lopotí, či mají vše rozumněji a účelněji zařízeno než my, ubozí pozemšťané, kteří jsme mohli býti už nekonečně dále, než jsme, kdybychom měli tolik poctivé duševní síly a všichni do jednoho povstali a spřelámali okovy, do nichž jsme se sami během věků vkovali a jež si stále ještě kováme. Tam ve hvězdách napsáno jest tajemství celého vesmíru, tajemství našeho bytí. Kdybych je tak mohl rozluštit! — Chci být hvězdářem a proniknout celou vědu hvězdářskou. Náš profesor fysiky pravil, že k tomu nestačí celý život člověka.

Takové a podobné myšlenky táhly mi hlavou, a duši moji zachvátila tak mocná touha proniknout závoj tajemství, do něhož zahalen je vesmír, že hlasitě jsem povzdychnul: „Kdybych měl aspoň trochu pořádný dalekohled!“

„Dalekohled bys chtěl?“ ozval se za mnou hlas z postele. „Dalekohled, synku, stojí pár set a tisíc korun“, pravil můj kamarád a spolubydlící Francek.

„Ale víš co? — Dej se ke Kapucínům. Kapucíni v T. mají velký krásný dalekohled. U Kapucínů nemusíš celý život nic dělat, můžeš studovat. co budeš chtít a koukat se celou noc na nebe. Můj strýc farář je dobře zná a doporučí tě k nim. Přijmou tě ostatně i bez odporučení, a jak rádi! Vždyť mají nedostatek lidí. Nikdo k nim nechce jít, protože prý jsou chudí a nic nemají, ale to je jen tak na venek. Nic nemají, protože všechno projedí a propijí. Strýc už byl na hostině na mnoha farách, ale nikde prý ani ve svátek tak dobře nejedí jako u Kapucínů každý den. Půjdeš ke Kapucínům a dost. Teď si lehni, a zítra si o tom ještě pohovoříme.“

Ulehl jsem a chvíli bylo v pokoji ticho. Zdálo se mi, že Francek již usnul.

Byl to hoch veselý a ve všem praktický. Bydleli jsme spolu po celý čas gymnasijních

studijí a velmi dobře jsme se snášeli. Od první třídy až do poslední bydleli jsme u oné babičky s krásnými bílými zuby, k níž jsem se prvního dne při svém příchodu do města odstěhoval.

Babička byla velmi zbožná a nadmíru si nás vážila, protože jsme oba studovali na panáčky. Každodenně modlila se z nebesklíče a potom ještě z jakés staré knihy velikého formátu, kterou před námi pečlivě uschovávala. Nevím, co to bylo, babička mně to nechtěla říci. Svěřila se mi pouze, že je to velmi vzácná tajemná kniha, v níž jsou modlitby, kterými se vysvobozují dušičky z očistce. Papež prý tu knihu zakázal, protože chce jen sám rozkazovat v očistci. Jesuiti prý všechny takové knihy spálili, jen ta její se podivným způsobem uchovala. Každou neděli přicházely k nám Slovačky z celého okolí tázat se, zda ta a ta dušička ještě trpí v očistci a jak dlouho ještě tam bude. Přinášely vejce, máslo, tvaroh, kuřata, kachny a husy. Babička za to vysvobozovala dušičky z očistce, a my se s Franckem měli dobře.

Ke zpovědi a přijímání chodila babička každý týden asnoň dvakrát. Než z onoho vysvobození dušiček z očistce posedla ji hrozná pýcha. Jednou došla si na faráře se žádostí, aby jí podával tělo páně ve způsobě velké hostie, jako sám při mši přijímá. Chodí prý do kostela každý den, doma se ustavičně modlí, tělo páně dvakrát týdně přijímá a když prý s pánem bohem obcuje více než ostatní lidé, zasloužila by si také při přijímání větší kousek pána boha než ostatní lidé. Farář jí to rozmlouval, ale když trvala na svém, byl k ní hrubý a vyhodil ji. Obrátila se na kaplana a ten sotva uslyšel, co chce, vystrčil ji okamžitě za dvéře. Od té doby nechodila ke zpovědi ani k přijímání.

„Slečinko“ — byla starou pannou — „až my dva budem panáčky“, těšil ji jednou Francek, „budete k nám chodit střídavě k přijímání, a budete přijímat samé velké hostie. Já dám pro vás upéct na Velehradě zvláště velké. Nic si z toho nedělejte!“

Od té doby vážila si nás nesmírně a jednou, když vypila trochu více „prostějovské“ — slečinka si ráda přihnula — slíbila nám, že nás potom, až budeme panáčky, zasvětí do vysvobozování dušiček z očistce. Mně prý odkáže onu tajemnou knihu a Franckovi nebesklíč. Měla mě radši, protože Francek, procházeje jednou jejím pokojem, zastrčil jí do Nebesklíče otevřeného na stole obrázek čerta. Ve mně však měla vždy pozorného posluchače a zdálo se jí, že mám více porozumění pro očistcové záležitosti její. Ze mne prý bude jistě jednou arcibiskup anebo papež.

Když jsem dnes ulehl do postele, přemýšlel jsem ještě hodně dlouho o vesmíru a o Kapucínech. Byl jsem velmi vědychtivý a pachtění po denním živobytí přímo jsem nenáviděl. Největší odpor ve mně vzbuzovalo pomyšlení, že také věda je prostředkem k živobytí. Je to zařízení na světě!

„Spíš?“ ozval se najednou tiše Francek.

„Nespím.“

„Víš co? — Půjdeme spolu ke Kapucínům. Co tomu říkáš? Já jsem se už také rozhodl. Abych nelhal — rozhodl jsem se již dříve.“

„Ještě jsem o tom nepřemýšlel,“ povídám.

„Jaké pak přemýšlení! Já jsem brzy hotov. Strýc farář mě podporuje a nepůjdu-li na panáčka, nedá mi ani haléře. Půjdu tedy na panáčka. A není to jedno, jdu-li do kláštera? Je v tom ještě výhoda; nemusím se stále jen starat o živobytí. Či myslíš, že v theologii nepotřebuješ peněz? V klášteře jsi úplně bez starosti, dostaneš všechno, čeho potřebuješ.“

„A což by ses neprotloukl v Praze?“ namítám.

„Protloukl — neprotloukl. To se neví. Člověk musí míti vždy štěstí. Já jsem od jakživa fatalistou. Znáš Černocha, znáš Vykydala? Oba studovali s vyznamenáním celé gymnasium a v Praze vytrpěli tolik hladu, že vstoupili raději do theologie. A znáš Prášníka? Na gymnasiu tak, tak že se protloukl, vstoupil do theologie a za dva měsíce dal jí vale. Šel na universitu bez krejcaru, probil se a nyní je profesorem. Člověk musí mít štěstí a nic než štěstí !A co bych dělal, prosím tě, v Praze já? Učil jsem se, jaké měla bohyně Hera oči, jaké měla Afrodita vlasy, umím popsat celého Zeva od hlavy až k patě a jiných rozmanitých věcí spousty, ale nevím, jak se posílají peníze chekem a s poukázkou — kdyby se někdo zmýlil a poslal mně nějaké peníze — nevěděl bych si rady. Co bych si počal v Praze?“

„Vždyť druzí vědí zrovna tolik co ty.“

„Ba že vědí, ale něco nejistého nemohu podniknout, když za sebou nemám vůbec nikoho, kdo by mně aspoň radou byl nápomocen. Již jsem se úplně rozhodl. Půjdu ke Kapucínům. Pojď také! Zvykli jsme si v gymnasiu na sebe, těžko by se nám to rozcházelo.“

„Ještě si to rozmyslím.“

„Já to rozmyslím za tebe,“ pravil rychle Francek.

„Studuješ na panáčka, že ano — byl's přece obětován?! A což Kapucíni nejsou panáčky?! Za druhé, rád bys studoval hvězdářství a měl dalekohled. Kapucíni mají dalekohled. Co ti tedy zbývá? Budeš panáčkem — vyhovíš tím matce — budeš Kapucínem a budeš míti dalekohled — vyhovíš tím sobě. Tu máš celou tu moudrost na dlani. Cítíš povolání na kněžství? — Ne. Cítíš povolání ku kapucín-

ství? Také ne. Rozdíl však je, že budeš míti dalekohled a můžeš studovat, co chceš. Kdybys byl kaplanem, neměl bys na to kdy, a až budeš farářem, do té doby přejde tě chuť. Nemám pravdu? Holečku, já jsem si už dávno vše rozmyslil. Budeme Kapucíny! A teď už spi!"

Nemohl jsem dlouho usnouti přemýšleje o tom, co mi Francek řekl. Konečně jsem přece došel k úsudku, že Francek má vlastně pravdu.

Následující dny nemluvili jsme o klášteře vůbec ani slova. Francek považoval věc již za vyřízenu.

Jednou přišel vesel z procházky domů.

„Víš co", povídá, „půjdeme o prázdninách na Velehrad na exercicie."

„Já mám dosti těch, jež jsme měli před velikonocemi na gymnasiu."

„Byl jsi již někdy na studentských exerciciích na Velehradě?"

„Nebyl a také tam nepůjdu."

„Kdybys věděl, co to je, jistě bys tak nemluvil," pravil, rozdurděně Francek, „já jsem tam byl dosud každý rok a byl jsem rád, že jsem od strýce z fary na týden vyklouznul. Nechodím tam také pro pobožnost. Pomysli si — sejde se nás tam jednou za prázdniny něco přes sto, samá podařená kvítka; třikrát za den posloucháme zbožné výklady o nebi, pekle, očistci a ďáblu, něco se společně modlíme, ale za to v přestávkách vyvádíme největší taškařiny. V zahradě házíme po sobě ovocem, tu a tam ovšem také jakoby nechtě zabloudí nějaké shnilé jablko a bouchne do kutny jesuitovy, jenž má nad námi dozor. Sotva se jesuita otočí, bouchne z druhé strany jiné a za chvilku to do kutny jen bubnuje. Jesuita se tváří, jakoby mu to dělalo tu největší radost. — Jídla tam máme tolik, že večer ve společné ložnici po sobě házíme uzenáči a párky. Jesuiti jsou rádi, že jim tam přijdeme a trpí mlčky všechno."

„To by mě nebavilo."

„Ale můžeš si tam vykonat generální zpověď. Než vstoupíme ke Kapucínům, musíme vykonat generální zpověď buď u nich anebo si přinést potvrzení, že jsme ji už vykonali. Informoval jsem se již důkladně o všem a dopsal jsem jim už, že k nim oba vstoupíme."

„Půjdu-li ke Kapucínům, vykonán si generální zpověď u nich."

„S tebou není žádná řeč."

Přijel Franckův strýc, veselý človíček kulatých tváří — farářství svědčilo mu znamenitě — a sdělil nám, že u Kapucínů za nás vlastně již všechno vyjednal. Pan quardian z T. prý nám ještě úředně dopíše, čeho bude třeba.

„A vy jste se prý ještě úplně nerozhodnul?" obrátil se s otázkou ke mně.

„Tak na polovic, to ostatní až, co řekne maminka.

„A mají tam opravdu velký dalekohled?"

„Mají, mají — a jak daleko se jím vidí! Když se díváte na pět hodin cesty daleko na lidi, zdá se vám, jakoby byli před vámi. Páter Serafin vám ho ukáže, až tam přijdete. Slíbil jsem totiž páteru quardianovi, že vás tam oba ihned přivedu, až dostanete vysvědčení. Vy tedy přijedete s Franckem ke mně, a já už se zas přimluvím, aby vás přijali."

Když jsem dostal vysvědčení, spěchal jsem domů k rodičům. Řekl jsem jim, že asi vstoupím ke Kapucínům. Co tomu říkají?

„Ke Kapucínom? A co sú to za ludé, prosim ťa. Dyť študuješ na panáčka a ne na Kapucína," hrozila se matka, jež ani nevěděla, co to kapucín je.

Když jsem jí vysvětlil, co to vlastně je, pravila:

„No dyž to také sú panáčci, tak bych proti tom nic neměla. Enom dyž sa u nich budeš mět dobře. Ale přesvědči sa dobře, lesti je to pravda; mně sa zdá, že sú to takoví jak milosrdní. Milosrdní chodíja po dědinách a trhajú ludem zuby, ale mšu svatú nesmíja slúžit. Já chcu, abys byl takovým panáčkem, co slúží mšu svatú a zpovídá."

„Však já se o tom, ještě dobře přesvědčím. Pozejtří tam pojedu."

Vypravil jsem se pozejtří k Franckovi.

„Už jsem myslil, že nepřijdete, že jste se snad jinak rozmyslil," povídal mi farář, sotva mě uhlídal. „Nic se nebojte! Budete vidět, že se vám to bude líbit, až to všechno shlédnete. Nemyslete si, že se tam budete ustavičně jen modlit. Tam jsou veselí lidé a zábavy stále dosti. Jen žádný strach."

Přijeli jsme do T . . . a zazvonili u klášterní fortny. Dlouhé chodby klášterní působily na mne tísnivým dojmem a budily ve mně úzkost. Málem bych se byl od fortny obrátil a utekl, kdybych se nebyl styděl.

Otevřít přišel stařičký bratr fortník. Připadal mi jako poustevník. Šedivá dlouhá brada dodávala mu jakési neobvyklé důstojnosti. Přivítal nás, usmívaje se dobráckýma očima — úst mu z vousů nebylo vidět — a políbiv faráři ruku, vedl nás do prvního poschodí ke quardianovi. Na chodbách všude hrobové ticho, jen zvuky kročejů odrážely se od stěn skorem úplně zastřených velkými černými obrazy různých svatých kapucínů a mučenníků. Farář zaklepal na dveře poslední na dlouhé chodbě. Ze vnitř ozvalo se silné basové „ave."

Vkročili jsme.

„Aaá — pěkně vítám . . . pan bratr nám vede študenty — no, to je od vás hezké. Bratře,“ zavolal za odcházejícím fortníkem, „zaskočte do kuchyně a postarejte se o nějaký zákusek!“

Vysoký černovousý a černovlasý kněz mluvil s námi asi půl hodiny, vyptal se mne na všechny rodinné poměry a sdělil nám, že si musíme podati žádost o přijetí do kláštera doloženou posledním vysvědčením, doporučením od katechety a vysvědčením mravnosti od představenstva obce. Bude prý nejlépe, když nastoupíme ihned, jakmile dostaneme vyrozumění, že jsme přijati, abychom po vykonaném noviciátě měli také nějaké prázdniny, než začneme studovati theologii. Je to od nás hezké, že se chceme věnovat žebravému řádu.

Uvedl nás do refektáře, kde jsme byli pohoštěni studenou pečení a vínem. Dva nejveselejší páteři bavili nás při tom různými anekdotami a všemožně se vynasnažovali, aby se nám pobyt v klášteře zalíbil. Po výtečném obědě hráli jsme v zahradě kuželky. Pobyt v klášteře se mi čím dále tím více zaliboval, a když mně páter Serafin ukázal svůj dalekohled, byl jsem úplně rozhodnut, že ze mne bude kapucín.

Přišed domů chválou Kapucínů před matkou jen jsem se rozplýval.

„No tak sa k nim možeš dát“, pravila matka, „enom dyž sú to panáčci a budeš sa mět u nich dobře. Já ti k tom dám svoje požehnání.“

Bylo tedy definitivně rozhodnuto, že půjdu ke Kapucínům.

—=o=—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

A jak jsem žila — nechtějte se ptát.
Jen vězte, tragickým že omylem
manželství bylo, jež jsem prožila.“

Stín chmury přelét její krásnou tvář
a jasnou záři oka přitlumil.
V tom okamžiku jiná proměna
zasáhla Rybáře až do hlubin.
Cit nejasný, jenž vedle úžasu
vstal náhle v srdci jeho před chvílí,
teď celou bytost jeho zachvátil,
rozvlnil v bouři duše hladinu,
však zároveň ji jasně ozářil
neznámým, divně slastným tušením.
Nemohl chvíli slova promluvit,
a když se hlas mu vrátil do hrdla,
jen tiše chvějnou prones' otázku:

„Již tedy nejste ženou jiného?“
„Ne, nejsem“, řekla hlasem hlubokým
a vážně pohleděla k Rybáři,
jenž ve chvíli té za ruku ji jal
a jehož zraky ohlašovaly,
co ústa povědět se chystala.

Však Eva slova jeho zdržela:
„Ne, prosím vás, již neříkejte nic! —
Dnes ne — dnes nic již o tom! Pojďme
dál . . .“

Šel tedy mlčky dále vedle ní,
i ona, oči k zemi, mlčela —
však duše jejich vedly rozmluvu,
vzbuzenou nenadálým setkáním
a poznáním, že propast osudu,
jež zela mezi jejich cestami,
se zavřela, že kalich žádoucí,
v životě dvakrát od nich odňatý
a zaměněný číší hořkosti,
zas před nimi se vábně zjevuje
a že snad stačí po něm sáhnout jen
a přiklonit jej ke rtům vyprahlým
a píti z něho, píti žíznivě . . .
Les šuměl nad hlavami dvojice,
zněl do večera ptactva písněmi,
jehličnou vůní plnil vlahý vzduch —
a oni šťastni šli tu bez slova,
jen v duší rozechvělých souzvuku . . .
A když les řídnout počal znenáhla
a západ mezi stromy prosvítal,
krok Eva zastavila, usmála
se na průvodce mlčelivého,
dlaň hebkou podala mu k stisknutí
a loučila se: „S bohem, příteli!
Tam v pravo cesta k vaší myslivně.“

„A uvidím vás, Evo, zítra zas?“

„Snad uvidíte“, řekla s úsměvem.

„Té na cestě?“

„Snad této na cestě.“

A krokem spěšným vzdalovala se,
tu kmen ji zakryl, podrost zelený,
zas mezi stromy vábná postava
se její mihla, z lesa vyšla pak
a cestou polní spěla k rybníku,
by dále dolů k městu chvátala
touž cestou, kterou — málo tomu dní —
přijížděl Prokop k lesní samotě . . .
On dlouho stál zde, dlouho bez hnutí
za mizející Evou pohlížel,
až nadobro se očím ztratila.
Pak obrátil se, kam mu kynula,
a zvolna navracel se k myslivně . . .
A když se octl ve své světnici

a oknem hleděl v údolí a v kraj,
jejž slunce v rozloučení líbalo
pln ještě prožitého setkání
tak ve své duši z hlubin zavolal:
„Jaký to den byl! . . . Jaký byl to den! . . .“

A dlouho do noci se navracel
k mýtině nad lesnatou kotlinou,
ke chvíli setkání i k úžasu,
jenž schvátil jej a při tom naplnil
předtuchy sladké cílem neznámým,
když o Evině zvěděl osudu,
jenž učinil ji ženou svobodnou. —
Již není navždy ženou jiného! . . .
Ta myšlenka i z rána v nový den
s ním chodila, kam kroky obrátil.
Teď není jeho minulostí jen,
dní uplynulých světlou vzpomínkou —
teď přišla k němu jako přítomnost
a není překážky, by stala se
i budoucností jeho žádoucí.
Teď společnicí jeho může být
v nevolném, těžkém jeho vyhnanství,
v té pustině být jeho studánkou,
úsměvem slunce v mračném životě . . .
S ní mohl by se tam zas navrátit,
odvážit těžkého se zápasu,
jenž samotného by jej zahubil . . .

Když k tomuto až dospěl závěru,
v myšlenkách stanul — pochybnost
se v štěstí přimísila: Bláhový!
Zda víš, že Eva šla by za tebou?
Je svobodna sic — zda však vzpomínka
z let dívčích na studenta z aleje,
neb na pozdější s tebou setkání
jest u ní silna jako u tebe,
v němž ve vyhnanství mocně vyrostla
v mučivou touhu, v žádost bolestnou?
Že při setkání byla vzrušena?
To, brachu, pro tebe nic nepraví.
Ty připoměl's jí náhle dívčí věk,
snů dívčích léta, sladkých tušení —
a hořká léta trpkých sklamání
a snad i zoufalství bezedné . . .

A proč by její mocné vzrušení
namítal na těch pochybností hlas —
nemohlo u ní stejný koren mít,
jak u něho? Proč v život tragický
by nebyla jí mohla vzpomínka
jak jemu svítit v jeho vyhnanství?
Proč nemohla by u ní stejně vzrůst
v mučivou touhu po čems ztraceném,
v trýznivou bolest pro cos krásného,
co mohlo být, čím život mohl zkvést,
co však ji navždy, navždy minulo? . . .

Tak z naděje se zmítal v pochybnost
a zase navracel se k naději,
zas k cestě navracel se vzpomínkou,
jíž včera kráčel se ženou svých snů —
až, slunce když se chýlit začalo
níž na obloze, vskutku navrátil
se v místa, kde se s Evou rozešel,
kde ruku stisk jí, za ní dlouho zřel,
až zrakům jeho v dáli zmizela.

Dnes v místě tom ji dlouho vyhlížel.
Již vítězila suchá pochybnost:
bláhový optimisto, vidíš teď,
jak předčasně jsi jásal v srdci svém
a marně vzdušné hrady budoval . . .
Konečně v polích ženu zahlédl
Eviny vnadné, vábné postavy
i ku podivu jejích pohybů,
že náhlé hnutí v prsou pocítil —
však ne, to Eva býti nemohla.
Šat její tělo šedý objímal
a hlavu šedý zdobil klobouček.

(Pokračování.)

—==o==—

DROBNOSTI.

Ze starých knih. V Kumžaku žil koncem 17. století pekař Cotobědotoho. Dr. Antonín Decker vydal právě Archiv města Strmilova i Kumžaku, kteréžto obě obce zbytky svých listin a kněh uložily v opatrování městského archivu v Jindř. Hradci, a tam se dočítáme, že v Kumžaku měli nezbedného pekaře, který r. 1687 vydal revers, že už víckrát neurazí pana primasa; slul Matěj Cotobědotoho. Bizarní nápad. V Kumžaku se říkalo hlídačům polním hotař, jak se jim posud říká na jižní Moravě. — R. 1825 ostře byli potrestáni rodiče a mistři žáků nedbale chodících do školy nebo do opakovacích hodin; musili pomáhat na stavbě silnice z Kumžaku ke Studené, hlavně na Kopci k sýpce; pěšky pracovali po 4 dnech a s potahem vozili po 2 dnech.

*

Uměna v Olomouci. Roku 1871 založili si studenti českého gymnasia literární spolek Uměna. Spolek začal už v letech 50. na německém gymnasiu a mezi členy jeho býval i František Bartoš. Když r. 1867 zřízeno gymnasium české — „slovanské“ —, spolek přestěhoval se na české gymnasium r. 1868—1869 a vydával psaný časopis Háj. Co se stalo r. 1871, je vlastně zorganisování spolku pomocí pevných stanov, přijatých o valné hromadě 3. prosince 1871. Stanovy ty si v letech 70. opsal a nyní v Časopise vlasteneckého spolku musejního (č. 3.) uveřejnil ředitel Josef Klvaňa, jenž také byl v tajném spolku a psal do tajného Háje. Pokud lze odhalit zakuklence z rozličných pseudonymů, z tehdejších studentů poznáváme Fr. Šromotu, Alex. Jiříčka, Frant. Škrabala, Jana Vařeku, Daneše Seidla, Fr. Vysloužila, Edvarda Volka, Romualda Dubového, Severina Joklíka, Edvarda Parmu, Karla Bednáře, Fr. Táborského, A. Pešku, Josefa Klvaňu, Karla Kozánka. Mnozí objevili se později v almanachu Zoře roku 1876. Hynek Babička buď mezi nimi nebyl nebo neznáme jeho zakuklení.

—==o==—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindova-Nešporová.

(Pokračování.)

„Víš, můj malý Sokrate, tyhlety důležité otázky si laskavě schovej pro dědečka, do toho já se nepouštím," řekla teta schválně dusíc žár hochovy vědychtivosti. „Však se ho zeptám, on ví všecko, a vy žádný nevíte tolik, co on," řekl Jeník a cítil, že tato společnost lépe pochopí něco o dracích.

„Vypravujte, jak to bylo, když jste posledně pouštěla draka," prosil Nat, neboť postřehl, že paní se před chvílí usmívala, když o tom mluvila. Myslil si tedy, že to asi bude nějaká zajímavá příhoda.

„Oh, tenkrát! To vám byla opravdu veselá věc! Já už byla patnáctiletá a trochu jsem se styděla, že si ještě tak ráda hraji. Udělali jsme si se strýčkem Tedoušem tajně dva draky a vytratili jsme se s nimi z domu. To jsme se nasmáli a naběhali. Právě také tak odpočíváme jako my teď, — najednou slyšíme hlasy a vidíme celou společnost pánů a dam. Šli odkudsi z výletu. Jistě že uvidí, jak si hrajeme. Tedouš si z toho pranic nedělal, že ho lidé uvidí s drakem na louce, ale já ano. Věděla jsem, že se mi naši, až se to dovědí, nehorázně vysmějí, a že to budu mít každý den na talířku. Tenkrát moje divoké kousky bavily sousedy naše zrovna tak, jako dnes Anduliny nás."

„Jemine, co teď?" šeptala jsem strýčkovi, když společnost už se blížila. „Ukážu ti," řekl a přeřízl jedním rázem oba provázky. Draci byli pryč! Když společnost se přiblížila, hledali jsme docela klidně květiny. Nikoho z nich ani nenapadlo nás podezřívat, a my se potom ještě dlouho té příhodě smávali."

„A draci byli nadobro pryč?" ptala se Dézy.

„Toť se ví! Ale já jsem nelitovala; umínila jsem si, že dříve nebudu pouštět draka, až budu hodně stará. A vidíte, už jsem se toho dočkala," dodala paní, a pomalu stáčela šňůru.

„Už domů?" „Já půjdu, sice byste dnes nedostali večeře, a to by byl smutný konec výletu. Že byste nebyly spokojeny, kuřátka?" Děti se usmívaly, a Tomášek pravil: „Nu, že byl náš výlet krásný?"

„Báječný", křičel kde kdo.

„A víte-li proč, hoši? Proto, že vaši hosté se slušně chovali a dělali vám všecko k vůli. Myslím, že jste mi porozuměli, co?"

„Ano," odvětili pouze a vrhli jeden na druhého významný pohled. Potom naložili draky na ramena a dali se na zpáteční cestu k domovu. Možná, že si také vzpomněli na jiné hosty, kteří se slušně nechovali, když je kdosi pozval, a jak to pak všecko špatně dopadlo. —

Kapitola X.

Opět doma.

Přišel červenec a začaly senoseče. Na záhoncích chlapců všecko krásně prospívalo, a dlouhé letní dny vyplňovány byly veselou prací v přírodě. Od rána do večera byly domovní dveře dokořán otevřeny, protože vyjma hodiny vyučovací nezdrželi se hoši ani minutku doma. Žili stále venku, stále na vzduchu.

Doba vyučovací zkrácena poněkud, poněvadž Bérovi hleděli vypěstovat zdravé, silné tělo a podporovali tělocvik a otužování prací v přírodě. Jejich hoši byli opálená, hlučná a veselá cháska. Ti mívali hlad! Paže i nohy byly pevné a vytrvalé. Rostli všichni jako z vody, a často něčemu urostli. Však také se dům rozléhal od rána do večera jejich smíchem a křikem. Ve stodole i v domě prováděli nejrůznější prostocviky, v lese pak co chvíli zažili nejpodivnější dobrodružství. Pán i paní cítili vždy radost v srdci, kdykoliv pohlédli na svůj veselý houfec, jenž tělem i duší krásně prospíval. Než jedno přece kalilo jim štěstí. Vzpomínka na toho, kterého ztratili, na Dana. Ale i zde přišla jim útěcha, dříve nežli se nadáli — ba právě, když se jí nejméně nadáli.

Byla krásná letní noc, a maličtí již spali. Starší hoši ještě se koupali v potoce. Paní Bérová právě převlékala Tedouška na noc. Náhle děcko obrátilo hlavičku k oknu a vykřiklo: „Oh D-ána!" a ukazovalo prstíčkem na místo, kam měsíc jasně svítil.

„Ale ne, miláčku, to jen měsíček svítí, nikdo tam není!" řekla paní hošíčkovi. „Ne, ne, mani D-ána v okně, Tedoušek viděl", tvrdilo děcko rozčileno.

„Snad má pravdu", bleskło paní hlavou, a běžela k oknu, aby se přesvědčila. Ale ani památky po Danovi nikde. Volala, jednou, dvakrát. Potom vzala děcko do náručí a běžela s ním k domovním dveřím. „Volej Tedoušku", pobízela maličkého, doufajíc, že dětský hlásek více zmůže než její. Ale nikdo nepřišel, nic se neozvalo, a oba vraceli se sklamáni do světnice. Tedoušek se ale nedal měsícem upokojit, ležel již v postýlce a dřímota naň šla, přece však stále se vyptával, přišel-li už jeho Dána. Konečně usnul, i ostatní hoši zalezli do postýlek, v domě vše stichlo, a pouze cvrčci přerušovali ticho vlažné letní noci.

Paní Jožena dosud neulehla; seděla a šila. Její velký šicí koš býval vždy pln punčoch, ponožek nebo děravého šatstva. Ale dnes myslila stále na ztraceného hocha. Konečně si řekla, že

Tedoušek se patrně zmýlil; proto ani svému manželi ničeho o dětském vidění neřekla, neboť byl celý den s hochy zaměstnán, a teprve teď měl chvíli, aby si odpočinul a napsal některé nutné dopisy.

Bylo po desáté. Složila šití a vstala, a šla zamknout domovní dřeve. Když došla ke schodům, postála okamžik a zahleděla se do krásné noci. Náhle uzřela nedaleko v trávě cosi bílého. Děti si tam celé odpoledne hrály, a paní Bérové napadlo, že Andula tam jistě zase zapomněla svůj klobouk. I sešla se schodů, aby ho uklidila. Ale když se přiblížila, shledala, že to není klobouk, ani kapesník, ale rukáv od košile, a z něho trčí opálená ruka. Obé vyčnívalo z kupky sena. Rychle přeběhla na druhou stranu kupky. A tu ležel — Dan v hlubokém spánku. Byl roztrhán, špinavý, zhubenělý, sedřený. Jedna noha byla bosa, druhá zavázana kartounovým cárem. Nejspíše ho vytrhl ze své vlastní haleny, aby jím zavázal nějakou ránu. Zalezl asi do sena, aby tu přespal, ale ve spánku sebou nějak hodil, jedna ruka vyčouhla ze sena, a prozradila ho. Vzdychal a mumlal cosi jako z těžkého sna, a náhle pohnuv nohou, zakvílel bolestí; ale hned zase upadl ve spánek, patrně následkem nesmírné únavy.

„Tady ho nenechám!" řekla si paní. Nahnula se k hochovi a jemně ho zavolala. Otevřel oči a díval se na ni jako v polospánku. Náhle se usmál a povídá: „Matičko, já jsem přišel domů . . ."

Pohled hochův i slova nesmírně ji dojaly a vsunula mu ruku pod hlavu a nadzvedla mu ji, pravíc svým srdečným způsobem: „Však jsem tě vždycky čekala, Dane, a jsem tak ráda, žes' konečně přišel." Teď zdálo se, že se úplně probral, neboť sebou trhnul a vzpomněl si, kde se nachází. Výraz obličeje hochova se změnil, a bývalá drsnost se v něm opět zjevila. Rázem začal pochybovat o přátelském přijetí!

„Však já zítra odejdu, jen jsem se tu zastavil."

„Nu, ale proč jsi tedy nevešel do vnitř? Což jsi neslyšel, jak jsme tě volali? Tedouš tě uviděl a potom tolik pro tebe plakal.

„Já myslil, že k vám už nesmím," řekl oháněje se malým ranečkem, jako by se hned teď mínil vydati na další cestu

„Nu, zkus to hochu, a uvidíš," řekla paní, a při tom ukázala přívětivě na dům dosud osvětlený.

S hlubokým povzdechem, a jako by se mu svalil kámen se srdce, zdvihl Dan svoji tlustou hůl a začal kulhat směrem k domu, náhle však se zarazil a pravil, jako ve snách: „Ale pan Bér nedovolí. Já jsem od Páže utekl."

„Vždyť on to ví, hochu, a rmoutil se proto, ale to nic nedělá, jen pojď! Kulháš?" dodala, když zpozorovala, jak těžce hoch našlapuje.

„Přelézal jsem zeď a kámen mi padl na nohu. Mám ji rozmačkanou. Ale ať si," a hoch zaťal zuby, aby neprozradil krutou bolest, kterou při každém kroku cítil.

Paní dovedla ho do vlastního pokoje, kdež ihned klesl na židli. Chvíli byl bledý, jako plátno, následkem vysílení a vytrpěných bolestí.

„Ubohý Dane, vypij si tohle, a potom něco sníš; teď jsi doma, a já se o tě dobře postarám, nic se neboj."

Pohlédl na ni s hlubokou vděčností a pomalu upíjel ze sklenice, kterou mu ke rtům přidržovala. Každý doušek navracoval hocha k životu. Konečně začal vyprávět, jako by se nemohl dočkat, aby paní Bérová všecko, všecinko zvěděla, a to co nejdříve. „Kde jsi byl, Dane?" zeptala se ho totiž, ale jen jako mimochodem, a připravovala jakési obvazy.

„Utekl jsem už před měsícem. Páže byl hodný chlap, ale až běda přísný. A to já nevydržím. Prchl jsem a bylo! Vzal mne s sebou člověk, co jel dolů po řece, a proto vám žádný nemohl říci, kam jsem se poděl. Pak jsem pracoval asi čtrnáct dní u jednoho farmáře, ale co neštěstí nechtělo? Napráskal jsem jeho klukovi — a on napráskal mně. Za to jsem mu utek' a pustil jsem se pěšky sem."

„Celou cestu?"

„Ano, celou cestu. Farmář mi nic nedal, a mně se nechtělo o něco ho upomínat. Však jsem si plat vzal předem, když jsem napráskal jeho klukovi," a Dan se náhle zasmál. V tom okamžení však svěsil hlavu; všiml si, jak špinavé má ruce.

„A co jsi jedl? Vždyť to byl hrozný kus cesty, pro hocha tvého stáří."

„I mně se vedlo dosti dobře, dokud jsem měl obě nohy zdravé; lidé mi dali najíst, a spal jsem ve stodolách. Přes den jsem vždy kus cesty ušel. Jednou jsem zabloudil, když jsem si chtěl nadejít, jinak byl bych zde již dávno."

„Ale když jsi zde nemínil zůstat, proč jsi sem vůbec vážil tak dalekou cestu?"

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK' společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 6. října 1911. Číslo 40.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

T. A. HANUŠKA:

CHCI MUŽEM BÝT.

I.

Ty nechceš na mně, abych mužem byl,
Ty chceš mě mít svým dobrým, sladkým hochem.

Muž — dissonance zlověstná Ti zní v tom slově,
jak výkřik ve tmách zoufalý na něčím rově.
Jak pustý smích a zpěv kdes v tabákovém kouři,
kde mladé květy vášně hynou v divé bouři.
Jak usedavý dívčí vzlykot, v němž se chvělo
to v zimní noci zaprodané, útlé tělo.
Jak choré matky pláč, jež na poslední čeká ránu,
až zneuctěné dítě vrátí se jí k ránu,
Jak tichý zpěv, jejž v slzách nad kolébkou šeptá,
co zatím spitý muž kdes na svůj život reptá.

A všude moře slz a vyprahlá poušť hoře
a dravec muž se plíží poušti, noří v moře,
spit bezohlednou vášní krví svoje stopy značí
a rty své žíznivé a lačné v slzách smáčí.

Ty nechceš tedy na mně, abych mužem byl,
Ty chceš mě mít svým dobrým, sladkým hochem.

II.

Já nechci být však dobrým, sladkým hochem.

Chci mužem být snad trochu střízlivým a tvrdým,
jenž trpět dovede a v bolesti je hrdým.
Chci s Tebou vystoupit na nejvyšší štít hory,
nad chrámy, města, kraje, dálné nad obzory.
Vše patřit bude nám, co v dálkách uvidíme,
když zbožně jeden druhému se pokloníme,
neb my jsme pány všeho života i smrti,
neb my jsme dnešek, zítřek, fatum, které drtí,
na náš rozkaz rozstoupí se slzí moře,
poušť zúrodní, že nad ní vzejde nová zoře.

Pláč pošlapaných srdcí, otupělé ženy,
jež chudy, vyssáty a k smrti umořeny,
pod mužů tvrdou, surovou se pěstí chvějí,
a děti v bídě zrozené a v beznaději,
bez lásky živořící, odkopnuté stranou,
se slavným usmířením s mužem dravcem stanou.

Vzdor velký, hrdou sílu ve Tvém srdci vzbudí
a žhavá nenávist i láska rozvlní se hrudí.
Ty půjdeš hrdě vztýčena a neskloníš své hlavy
před vášní, jeho pohled pokorný a žhavý
Tě neujařmí, bezohlednou zvůli jeho
jen němým pohrdáním splatíš srdce vyhladlého.

Však v jeho bojích, smutku, bolesti a muce
na skráních svých vždy ucítí Tvé měkké ruce,
a v chvílích radostí, v nichž život rozjásá se,
on družné, sladké chvění zaslechne v Tvém hlase.
Až v jarních nocích zpívat bude mládí,
my budem naslouchat jak naše srdce svádí.
Z nás nikdo nezkřivdí a nikdo neodcizí,
neb naše mince raženy jsou v zlato ryzí.
A v plném slunci dozrávat až budou lány,
nad krajem slavnostní se rozhlaholí hrany.

A dravec muž? Či dravec člověk? Otrok těla!
Tys nikdy nikde dravce ženu neviděla?

Já nechci tedy dobrým, sladkým hochem být,
chci hrdou odvahou nad dravcem zvítězit!

*

PODZIMNÍ DOPOLEDNE.

Po zarostlých strništích a lukách pokosených,
po zoraných lánech sametově hnědých,
po olšinách tmavozelených a zarosených,
po zvlněných polních cestách žlutošedých
rozlilo se moře podzimního slunce.

Z unavené trávy hledí čekankové oči
v zbožné naději do modré, nekonečné výše,
několik bříz bílých, roztroušených po úbočí
zlatem platí za své jaro sypajíce tiše
žluté listy v moře podzimního slunce.

Hluboko do země vonící mateřídouškou
vrostla naše srdce, oči naše čekankové,
upiaté do dálek zahalených modrou rouškou,
čekají a čekají, co zatím zvadlí dnové
zapadají v moře podzimního slunce.

Avšak v duši chví se píseň pokosených polí,
píseň lánů zasetých a sametově hnědých,
píseň cest, jež vedou dolů do chat do údolí
píseň bříz ku nebi sepiatých a bledých,
píseň vln na moři podzimního slunce.

—=o=—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

V.

Klečelo nás pět vedle sebe na nejnižším stupni hlavního oltáře. Já na kraji, vedle mne Francek a za ním ještě tři nešťastníci stejného stáří s náma. Za námi řada Kapucínů v rochetách s rozžatými svícemi v rukou a před námi na nejvyšším stupni oltáře v nádherném ornátě zlatem prošívaném stál náš nastávající novicmistr, čili — jak ho nazývali — magister novitiorum.

Všechno zahaleno je v modravé obláčky dýmu, vycházejícího z kaditelnice, jíž statečně mává frater Benvenut. Vážné tváře Kapucínů sotva lze rozeznati.

Oltář plný světel — kostel plný lidí. Jako strašidla noří se z dýmu na oltáři barokové sochy svatých a blahoslavených Kapucínů obletované barokově baculatými andělíčky. Svými postoji a kutnami vzdutými na jednu stranu dělají dojem, jako by se vzpírali největší vichřici a dívali se do výše, kam jim vítr klobouk odnesl. Dřevěná mříže, dělící presbytář od ostatního kostela, až praská, jak se na ni tlačí mladý ženský svět. Zajímavá pro ně podívaná: na stupních oltáře klečí pět mladých lidí, kteří se chtějí zde zříci krásného světa a za několik okamžiků přehodí jim vousatý Kapucín přes hlavu hrubou, drsnou kutnu.

Dnes se odbývá naše obláčka.

V T. byli jsme přijati do řádu — veldůstojný provincialát vyhověl milostivě naší žádosti — a už nás nepustili domů. Vousatý quardián odvezl nás druhého dne do Z., kde byl kapucínský noviciát. Nějak divně s námi pospíchali. Potřebné dokumenty prý si máme dáti za sebou poslati. Zde v Z. mučili nás tři dny duchovním cvičením — rozjímáním o lidské špatnosti, nebi, pekle a očistci — a dnes klečíme již před oltářem a čekáme, až nám přehodí kutnu přes hlavu.

Jediným pánem nad námi po celý rok bude náš novicmistr, jenž je přímo zodpověden pouze provinciálovi.

Obláčku naši vykonává dnes také sám. Stojí na nejvyšším stupni oltáře a promlouvá k nám dlouhou řeč o důležitosti a významu kroku, který nyní hodláme učiniti. Potkalo prý nás nesmírné štěstí, štěstí, jaké z milionů potká jen několik vyvolených: bůh v nekonečné milosti své povolal nás do řádu chudého sice statky pozemskými, bohatého však různými milostmi. Oblekou nás nyní v roucho řeholní, v roucho svatého Františka Serafinského. S rouchem tímto oblékneme na se také nového člověka, člověka v duchu svatého Františka. Proto dají nám též nová jména. Jako při křtu, jímž stává se člověk údem církve, dávají se jména svatých, tak také při obláčce, jíž stáváme se údy řádu, obdržíme jiná jména — nové patrony. Tyto své patrony máme se snažiti životem a skutky napodobiti, máme hleděti, abychom se jim ve všem vyrovnali a jednou dosáhli svatosti, jaké oni dosáhli. — Stojíme před velkým a nejdůležitějším rozhodnutím v životě, zda totiž chceme sloužiti světu a ďáblu, anebo bohu. K tomu se nám dává na rozmyšlenou celý rok, jenž se nazývá také zkušební nebo noviciát. V noviciátě musíme zachovávati vše, jako ostatní členové řádu, abychom na sobě poznali, zda se pro řád hodíme. Musíme se učiti hlavní a největší ctnosti mnišské: poslušnosti, nemíti vlastní vůle — vůli svoji úplně podříditi vůli svého představeného. Člověk bez vůle nemůže hřešiti. Konám to, co mně představený nařídí, a zodpovědnost za to nese představený sám. Nemáme nikdy přemýšleti o tom, zda nařízení představeného je správné nebo ne, zda je rozumné, či dokonce — a to bůh chraň — nesmyslné. „Vaše poslušnost musí býti taková, že kdyby vám představený řekl, že něco černého je bílým, nesmíte odporovati ani v duchu; nýbrž věřiti, že je to bílé. Poslušnost vaše musí býti slepá — a pak se nemusíte obávati, že jste sešli s pravé cesty, že jste vykonali něco nesprávného. — Jistý blahoslavený Kapucín dosáhl v poslušnosti takové dokonalosti, že bez svolení svého představeného nechtěl ani zemříti. Když byl na smrtelném loži, poslal k představenému se vzkazem, zda mu dovolí zemříti a zemřel teprve, až mu to představený laskavě dovolil. — Ještě jednou pravím: vaše poslušnost musí býti slepá a pak buďte bezpečni, že všechno vaše konání bude správné a bohu milé.“ — Tak povýšeným hlasem, dávaje důraz na každé slovo, ukončil pater magister svoji promluvu.

Smysly moje ovládla tupost. Mezi jeho řečí prohlížel jsem si bohatě ozdobený oltář a svaté kapucíny na něm. Ze všeho, co mluvil, utkvělo mi v mysli nejvíce, že se mám snažiti, abych ve všem vyrovnal se svému budoucímu patronu, — který to asi bude? — řekne-li mi představený, že něco černého je bílé, mám tomu věřiti a že mám býti ve všem slepě poslušen svého představeného. Dovolil jsem si také v duchu všetečnou otázku, co by asi byl onen umírající poslušný Kapucín dělal, kdyby mu představený nebyl dovolil zemříti. Škoda, že mu to nezakázal!

„Svlečte kabát a jděte nahoru k pateru magistrovi“, zašeptal mi do ucha stojící za mnou Kapucín.

Mechanicky vystoupil jsem nahoru a na povel magistrův poklekl na nejvyšším stupni

oltáře. Za mne postavil se vousatý frater s novým habitem v rukou. Magister měl nade mnou krátké říkání latinské asi jako, abych svlékl starého člověka a s novým rouchem oblekl nového, svatý František že mi tuto námahu vynahradí tím, že mě přijme za svého syna a stanu se účastným všech milostí, jež pro svůj řád na bohu vyprosil. Při tom oslovil mne již jménem mého nového patrona. Málem bych je byl přeslechl, kdyby se zvláštním důrazem nebyl řekl: sanctus Thomas, episcopus et martyr. Nebudu tedy míti za patrona nevěřícího Tomáše, nýbrž biskupa a mučenníka.

Sehnul jsem maličko hlavu. Najednou octl jsem se ve tmě. To mi frater přehodil kutnu přes hlavu. Zvedl jsem ruce, jako bych se chtěl bránit, spustil je však ihned bezradně dolů. Zavřel jsem při tom oči a otevřel je, až když mi stáhli kutnu přes tělo, urovnali záhyby a kolem pasu stáhli bílým cingulem. Na to jsem vybídnut nejistě sestoupil na své dřívější místo na prvním stupni. Nahoře klečel již Francek čekaje, až mu frater přehodí kutnu přes hlavu.

Opakovalo se s ním totéž, co se mnou a ostatními třemi také.

Když s nás se všech svlékli starého člověka a z brusu noví lidé klečeli na prvním stupni oltáře, přistoupili všichni mniši a po řadě od nejstaršího až k nejmladšímu líbali nás na obě líce na znamení, že jsme se stali nyní jejich bratry.

Zazněly v mocných akordech varhany a všichni mniši spustili basovými hlasy slavnostní „Te deum".

Stále týž divný pocit tuposti obestírá moje smysly. Bylo mi lhostejno, když jsem zde klečel jako starý člověk a když zde klečím jako člověk nový, je mi to též jedno. Jen kdyby ten ošklivý habit neškrabal tolik kolem krku a na zápěstí! Zdá se mi, že vlastně ani nevím, jak jsem se do něho dostal.

Jsem nový člověk — mým patronem svatý Tomáš, biskup a mučenník. Slyšel jsem o něm dnes poprvé. Mám se ze všech sil vynasnažit, abych se mu ve všem vyrovnal.

Po skončeném „Te deum" spěchá všechno do refektáře k slavnostní hostině. Musím dávat pozor, abych nepadl. Kutna plete se mi mezi nohy a chvílemi zase mám pocit, jakobych se brodil po pás vodou. — Říkají mně již všichni, bratře Tomáši sem, bratře Tomáši tam, a já na to jméno ještě neslyším.

Splendidní hostina chudých žebravých Kapucínů! O něčem takovém jsem nikdy před tím ani nesnil. Množství neznámých mi většinou jídel až mě omráčilo. Napadlo mi, co asi jedí mniši nežebraví.

Po obědě bylo nám novým lidem — novopečeným Kapucínům — dovoleno projíti se půl hodiny v zahradě.

„Prosím Tě", zatahal mě Francek za rukáv, „jak pak se vlastně nyní jmenuji?" Dali jsme se všichni do smíchu. Francek neví, jak se jmenuje. — Dávali jsme pozor každý na své nové jméno a jména druhého jsme si nepovšimli. „Musíš se zeptat patera magistra", povídám mu se smíchem.

„Jak se stydím!"

„To věřím."

„Zdá se mi, že vás jmenoval tak nějak jako Labré — znělo to asi podobně", pravil jeden ze tří ostatních noviců.

„Labré? — to jsem ještě nikdy neslyšel. A prosím vás, pro jaké zásluhy ho udělali svatým?"

Novic červených tváří a pomněnkových očí dal se při této Franckově otázce do takového smíchu, že se dlouho nemohl utišiti. Koukali jsme chvíli vyjeveně na něj. Když se utišil, chtěl něco říci, podíval se však na Francka a dal se znovu do smíchu: „Pěkně děkuji za takového patrona — pěkné zásluhy — nikdy se nepřevlíkal, nikdy se nemyl a nečesal a kutna jeho byla plná hmyzu — jiné zásluhy neměl."

Rozesmál nás svým zdravým smíchem všechny. Smál se i Francek, ač na něm bylo viděti, že mu takový vzor není příliš po chuti.

Když jsme si všichni sdělili, jak se jmenujeme, povzdychl Francek: „Tak — dnes jsme spálili za sebou všechny mosty."

„Všechny mosty? Jak to?", ozval se onen buclatý, jenž se novým jménem nazýval Konrád. „Vždyť se můžeme každým okamžikem vrátit do světa. Až po slavných slibech můžeme říci, že jsme zbořili za sebou všecky mosty — ano, slavnými sliby se pálí mosty." Konrád to věděl — vyznal se v podobných věcech z nás nejlépe.

Zkoušeli jsme chvíli, jak se to v nové kutně utíká a zdali vůbec možno v ní utíkat.

Nešlo to.

Půl hodina k zábavě určená minula nám ani jsme se nenadáli. Najednou objevil se za námi, jakoby ze země vyrostl náš magister. Odnikud jsme ho neviděli přicházet a najednou byl u nás. Tak se objevoval mezi námi i později po celý rok noviciátu. Oči mu svítily a tváře hořely po dobrém obědě a výborném víně.

„Tak mládenci, už je čas, abyste se odebrali do noviciátu. Musíte přece vědět, kde budete ode dneška bydlet."

Dosud byli jsme považováni za hosty a bydleli v hostinských pokojích, nacházejících se ve vlastním klášteře, kde měli ostatní mniši svoje celly. Noviciát nacházel se ve zvláštním křídle přistavěném později ku klášternímu

čtverci směrem do velké zahrady. Šlo se tam dlouhou chodbou zvláštního kláštera. V prvním patře, do něhož byl přístup jen z kláštera, byl noviciát a v přízemí, kamž se vcházelo z ulice, byl obrovský sál propůjčený spolku katolických tovaryšů. Tam mívali své zábavy a divadelní představení.

Magister vedl nás mlčky dlouhou chodbou a zastavil se před prkenným přehražením. Otevřel zvláštním klíčkem dvéře. Stanuli jsme v dlouhé chodbě. Z pravé strany vnikalo na chodbu malými okénky až u stropu sporé světlo. Na pravé straně bylo v řadě dvanáct dveří za sebou. Těmi vcházelo se do cel noviců.

„Tak tu budete doma", pravil magister obrátiv se k nám. Každému vykázal jeden malý pokojík a pravil: „Pro dnešek se zaříďte dle libosti, a zítra vám sdělím ostatní pořádek." Na to odešel a dvéře noviciátu zamkl.

Vkročil jsem jaksi váhavě do vykázaného mi pokojíku. Čtyři kroky dlouhý — tři kroky široký — v rohu jednoduchý malý stůl, pod ním džbán na vodu — v druhém rohu z prken sbitá postel a na ní houně. Na dveřích věšák a na něm — dutky. Okno vysoko až pod stropem — stěny holé bez malby a obrazu.

Chvíli stál jsem uprostřed pokojíku a rozhlížel se kolem. Pak posadil jsem se na židli u stolu a vložil hlavu do dlaní. Seděl jsem tak až do večera, kdy volal nás zvonek k večeři. Myslel jsem na něco? — Nevím. — Zdá se mi, že na nic. —

Teprve večer, když jsem již ležel v posteli, objevila se mi moje lehkomyslnost v celém svém dosahu. S myšlenkou, že život můj by mohl býti veselejším, kdybych se byl naň díval s vážnějšího stanoviska, usnul jsem. Snil jsem, že jsem u nás doma na vesnici — sedím na břehu rybníčku a pozoruji kachny, kterak se noří pro kořist pod vodu. První můj sen jako mnicha v klášteře.

—=o=—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

I pátral dále, kam až dohlédl —
a zase maně zrakem vrátil se
k postavě dámy, jež se blížila
již k lesu, vstoupila již v jeho stín
a zahlédnuvši podál Prokopa,
mu kynula a naň se usmála.
Udiven hledí: Eva! Rychle vstříc
jí pospíšil a ruku, přátelsky
vztaženou k němu, dlouze políbil.
Hle, přišla k němu, přišla zářivá
s úsměvem čistým jako z dívčích let
a s měkkým, důvěřivým pohledem!

„Já nepoznal vás, Evo", promluvil.

„Vím", odvětila s jasným usmáním,
však nechtěla jsem dále smutek lhát,
když radost prozářila duši mou."

Že radost, Evo, radost přišla k vám?"

„Dřív úžas, rozechvění a zmatení,
spor citů mocný, jenž mi nedal spát
a do svítání nutil přemýšlet.
Však potom úsměv jitra naplnil
mou duši divnou září bělostnou,
jíž nebylo v ní od mých dívčích let;
s ní odhodlání v srdce vstoupilo,
jež v radostný je skolébalo klid
a dalo usnouti mu spánkem blaženým.
A z něho procitnuvši radostně
jsem pozdravila nový, jasný den."

„Nemohu nasytit se vašich slov",
děl Prokop vroucně v mocném vzrušení.
„Jak píseň mládí zaznívají v sluch
a srdce plní slastí májovou.
Však snad jsem pošetilý, bláhově
snad slovům vašim smysl žádoucí
jen dávám, jehož vskutku nemají.
Či mohlo by to býti opravdu,
že jako na vás ve své poušti já,
tak na mne vy jste často myslila,
když v jinou poušť vás život zavedl?
Že nenadálé naše setkání
vzbudilo ve vás neztlumený cit,
by v plné síle z pout se vyprostil
a v jásavé se vzpřímil radosti?
Či mohlo by to býti opravdu,
že chtěla byste, Evo, se mnou jít
v můj život neradostný, vzpruhou být
mých snažení — mou ženou na věky?"

Eva jen tiše k němu pohlédla
a řekla v pousmání: „Což já vím?"

— — — — — — —

Slunce se nachýlilo k západu,
však Prokopu a Evě vzcházelo.
Bludištěm lesa navraceli se
dva chodci samotní — však přece ne:
kdos třetí, neviditelný tu byl,
jenž zášeřím je lesa provázel,
jenž vrátil je v čas první mladosti,
by odtud nanovo se vydali
společnou cestou v život neznámý...

A když zas Prokop ve své světnici
u okna stanul, k cestě pohlížel
v údolí, po níž Eva odešla,
zas jako včera vše v něm volalo,

však hlasem ještě mnohem mocnějším,
voláním štěstí na svém vrcholu:
Jaký to den byl! Jaký byl to den! . . .

Přemožen štěstím used po chvíli,
paž o stůl podepřel, hlavu složil v dlaň —
však v tom ji vzpřímil, čelo zachmuřiv.
Na stole psaní shlédl: úřední
zná tyto nevábivé obálky,
vždy odměřené jako úřad sám
a něco radostného zřídka kdy
příjemci svému přinášející!
List z ředitelství jeho ústavu —
co blahého mu přišel zvěstovat?
Snad jmenování, vysvobození
z té nehostinné, holé pustiny?
Ret zahrál ironickým úsměvem,
po listu ruka sáhla, roztrhla
obálku a zrak rychle pobíhal
po řádcích nečekané listiny . . .
A čím dál četl, tím vždy vážněl víc,
usmání ironické mizelo
a čelo víc se zachmuřovalo.
Dočetl . . . Z ruky na stůl vypad' list . . .
Oči se zahleděly do prázdna . . .

Důl černý v dálce tam se rozvíral,
plaménky kmitaly v něm po stráních,
dým stoupal z nich a houstl v černý mrak
a na dně dolu, v černé hlubině
hemžil se, kopal nespočetný dav . . .

Zřel chvíli v toto chmurné vidění,
vstal potom, dlaní přejel po čele
a k oknu postoup. Slunce zapadlo.
Týž obraz viděl, v který před chvílí
s přemírou štěstí jasně pohlížel —
a teď? Snad veta po všem, co zde snil —
snad Evu ztratí sotva získanou . . .
Snad připraví jej o ni mužský krok,
jenž po úvahách, mnohém po boji
tak nutným, zřejmým se mu objevil,
jak pravda jednou jasně poznaná.
A toto rozhodnutí důsledné,
jímž očistil se před svým svědomím,
by ze lži nemohlo jej obvinit —
to má mu cestu zavřít ke škole,
v níž prý by dál jen pohoršením byl,
to má jej na vždy z dráhy vyšinout,
k níž připravil se těžce, klopotně,
to podkopat má jeho základy,
o něž se život jeho opíral
a o něž teď i Evin opřít chtěl . . .
Jen jeden skutek — píše ředitel
by zadržeti mohl jeho pád:
ať rozhodnutí svoje odvolá,
ať nápis přilepí si stržený
a před světem ať dále tím je zas,
čím v srdci není, býti nemůže.
To neučiní-li, že ztracen jest,
že vzdálen bude navždy ze školy . . .

A tak byl krátký jeho štěstí sen . . .
Snad konec je. Zpět přece nemůže,
sám zhanobit se před svým svědomím —
a to-li nemožno, zda Evu pak
zvát může ještě svojí na cestu
on, od nynějška pouhý proletář? . . .

—=o=—

OHLASY Z ANGLIE.

F. K.

I.

Skotská zkazka.

Patrik, vladař na Dunbaru, směle do boje se dává.
„Dokud srdce bije v těle, nepodám se nepříteli!
Buď zdráva, paní má!“

Patrik, vladař na Dunbaru, mečem zraněn klesl s koně.
Řetězy spiat hrdě volá: „Nepodám se nepříteli!
Buď zdráva, paní má!“

Po tvém věrném srdci toužím, ženo moje, po tvých vnadách,
však, ač krásný život vábí, nepodám se nepříteli!
Buď zdráva, paní má!“

V Kilmarmoku královský kat nedočkavě druha soudí.
Zvony zvučí žaluplně. Dozněly. Jeť mrtev Patrik.
‚Jsi volná, paní ctná!‘

Vrahem divá vášeň zmítá. Dunbar hoří, žena prchá.
Hučí vody pod Dunbarem — kořisti své nevydají.
Jsi volná, paní ctná!

II.

Dle H. W. Longfellowa.

Kníže Wiklaf před svou smrtí zbožným mnichům číši dal,
aby jeho hříšné duše na modlitbách vzpomněli.
O vánocích zbožní mniši připíjeli Kristovi,
věrným jeho apoštolům, pobožnému knížeti.
Mučedníků dál a svatých jména síní hlaholí,
víno proudí ke cti Boží, jakobys krev proléval.
Lektor čte o Guthlarovi, neslyšíš však jeho hlas.
Půlnoc bije. Opat mrtev klesá. Bujný zmoh' ho kvas.
Kolem ihned divá vřava bouří: mniši divoce
připíjejí novému, hle, svatému, jenž leží zde . . .

III.

Motto: Don't try to be silly!
A. M.?

Je večer. „Královna noci“ chystá se k práci. Žehlí pro obyvatelstvo dělnické kolonie . . . Nemluvila jsi mnoho, spíše vyciťuji, že jsi poznala život. S „přítelem“ jsi kdys prý uprchla do temna noci, dvakrát ses vrátila k věrné učitelce své. Snad jsi poněkud výstřední. Proč tak ráda ležíš až nepřirozeně rozprostřena na holé zemi? Snad u ní hledáš lásku, které jsi v domě otcovském nepoznala! . . . Toužíš po něčem a bojíš se, by touha tvá nestala se zjevnou zrakům nepovolaných. Pracuješ obětavě, nechceš však, aby práci tvoji jmenovali službou bližnímu. Hrdá jsi; neznajíc vděčnosti, nechceš, aby tobě děkovali. Co mne k tobě pudilo, co mne nutilo, abych se „duchaplnými hříčkami“ s tebou přel? Udivený tvůj pohled mi v duši utkvěl . . . Nuceně jsi se smála, když při odchodu jsem řekl, že bychom si byli rozuměli . . . Zjev mizí v mlhavé dáli anglických niv. Prý se podíváš k nám! . . . Poznám ji?; poznám své city?! . . . Čas vše zhojí, říkáme; aspoň změní, dodávám. Žij blaze a zapomeň, cos zažila! Tato přání tobě, královno noci, z dáli posílám!

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindova-Nešporová.

(Pokračování.)

„Ach, byl bych tolik rád viděl Tedouška a vás — — potom jsem se mínil zas vrátit ke své staré práci, do města. Jenže, když jsem dolezl až sem, byl jsem nadobro zemdlen. Ráno byl bych hned odešel, kdybyste mne nebyla našla.“

„A hněváš se proto na mne?“ zeptala se paní s vyčítavým, ale i šelmovským pohledem. Teď klekla a počala prohlížeti poraněnou nohu. Dan se zarděl, a sklopil oči na talíř. Po chvíli řekl:

„Ne, paní, a byl bych si přál tu zůstat, ale bál jsem se“ — — nedokončil, přerušila ho hlasitým výkřikem. Uviděla jeho nohu a zděsila se. „Kdy se ti to stalo?“

„Předevčírem.“

„A s tím jsi chodil?“

„Však jsem si ulomil tlustou hůl, a u každého potoka jsem to vymýval, jedna žena mi dala kousek hadru na obvaz.“

„Pan Bér to musí ihned obvázat!“ a už byla ve vedlejším pokoji, ale dveře pouze přivřela, tak, že Dan mohl slyšeti každé slovo!

„Muži, onen hoch se vrátil!“

„Který? Dan?“

„Ano. Tedouš ho viděl u okna, když jsem ho ukládala, volali jsme naň, ale odešel a schoval se v seně. Právě jsem ho tam nalezla v tvrdém spánku k smrti znaveného, a celého zmučeného bolestí. Utekl před měsícem od Páže a od té doby jde k nám. Tvrdí, že vůbec ani nechtěl, abychom ho viděli, ale že chtěl jíti dále, do města, ke svému starému zaměstnání. Dříve však, že chtěl vidět, co děláme. Vidím zcela jasně, jak naděje, že bude smět u nás zůstat, dodávala mu síly, aby všecky útrapy trpělivě nesl. Teď je vedle v pokoji a čeká, zda mu odpustíš a přijmeš ho zpět.“

„Povídal to?“

„Ne ústy, ale jeho oči mluvily, a když jsem jej nalezla, zašeptal jako ztracený syn: ‚Matičko, já jsem přišel domů.‘ Nemohla jsem toho přenést přes srdce, abych ho ještě plísnila a tak jsem jej přijala, jako zbloudilou ovečku, která se vrátila ku stádu. Mohu si ho nechat?“

„Jistě že; vždyť to, že se vrátil, dokazuje, že přece něco při něm zmůžeme. Já bych ho nyní již nechtět ztratit, zrovna tak jako bych nechtěl ztratit svého syna.“ Na to bylo ticho.

Dan slyšel vše a slyšel i tichý jemný zvuk, jako by paní děkovala svému muži, ale beze slov, a v tom okamžiku ticha vyhrkly hochovi z očí dvě velké slzy a zbrázdily jeho zaprášené líce. Nikdo jich neviděl, byly rychle setřeny, ale s nimi, a v tomto okamžiku zmizela nadobro Danova nedůvěra k těmto dobrým lidem. Jemná struna jeho srdce vydala zvuk, a on pocítil vroucí přání dokázati, že je opravdu hoden jejich shovívavé lásky. Nemluvil ani slova, jenom si z celé duše a z celé síly přál. A toužil odvděčit se s celým zápalem mladého svého srdce. A rozhodnutí k dobrému zpečetil a potvrdil slzami, které mu jindy nevynutila ani tělesná bolest, ani cit osamělosti.

„Pojď a podívej se mu na nohu, mám opravdu starost, že je vážně poraněn, chodil s tím tři dny v prachu a horku. Jen vodou prý ránu vymýval a starým hadrem zavazoval. Cítím, muži, že z toho hocha vyroste jednou řádný člověk“.

„I já si toho vroucně přeji, drahá, nadšená ženo; tvá víra v něho zasluhuje nejlepších úspěchů. Teď ale půjdu se podívat na toho Spartánce. Kde ho máš?“

„V mém pokoji, ale drahoušku, budeš k němu přívětiv, že? Ať se ti zdá sebe odmítavějším! Jsem jista, že pouze laskavostí ho získáme. Přísnosti, upiatosti nesnese, ale jemné slovo a nekonečná trpělivost udělá při něm divy, jako dělávala při mně.“

„Jako by tys kdy byla bývala jako tenhle malý darebák,‘ zvolal pan Bér se smíchem sic,

ale napolo uražen pouhým pomyšlením na něco podobného.

„Ano, v duchu jsem se mu podobala, ale na venek jsem se jinak jevila. Zdá se mi, že úplně jasně vyciťuji, jak mu je, rozumím, co ho dojme a získává. Pronikám jeho chyby a pokušení. A jsem za to velice vděčna, že mu rozumím, jest mi to vydatnou pomocí při jeho výchově; a jestli se mi podaří udělat z tohoto zdivočelého chlapce slušného člověka, budu to považovat za nejlepší dílo svého života."

„Bůh žehnej práci, a pomáhej dělníku!" promluvil vážně pán.

A nyní šli společně do vedlejší jizby, kde uzřeli Dana u stolu s hlavou na ruce uloženou, jako by byl celý spánkem přemožen. Ale když uslyšel kroky, rychle pozvedl hlavu a chtěl dokonce i povstati; když ho pan Bér oslovil:

„Tož tobě se v Plumu lépe líbí, než na Pážově farmě? Dobrá, zkusíme, jestli tentokráte se spolu líp sneseme, nežli po prvníkrát." —

„Zaplať Pámbu, pane!" řekl Dan, snaže se zmírnit drsný přízvuk. Cítil, že je to lehčí, nežli si myslil.

„A teď mi ukaž svou nohu, hochu. Ach, tohle není hezké. Hned zítra třeba zavolat pana doktora! Jožo, teplou vodu a staré lněné plátno!" Pan Bér vymýval ránu a zavazoval ji, paní odestýlala jedinou ještě prázdnou postel v domě. Byla v malém hostinském pokoji, kamž se šlo z hovorny. Pokojíku toho často užíváno pro nemocné hochy; paní měla tak ušetřeny cesty nahoru a dolů, nemocní pak mohli pozorovati, co se v domě děje, a bavili se tím. Když bylo lože upraveno, vzal pán hocha do náručí, pomohl při mytí a převlékání, a naposledy uložil ho do bílých peřin. Na to s otcovským „Dobrou noc, synáčku" odešel.

Dan usnul v malé chvíli a spal několik hodin těžkým olověným snem; potom ho rozbolela noha a házel sebou sem a tam. Zadržoval všemožně vzdechy, které se mu draly na rty, neboť byl statečný chlapec a uměl snášet bolest jako Spartánec, jak se pan Bér vyjádřil. Ale paní Jožena měla zvyk v noci často obcházet po domě. Zavírala okna, když se strhl vítr, nebo stahovala záclonky na Tedouška, aby ho mouchy neštípaly. Někdy též dohlížela na Tomka, jenž byl náchylen k náměsíčnictví, rád se totiž v noci procházel. Každý i ten nejmenší šumot v domě paní probudil. Často slyšela domnělé zloděje, totiž kočky. Protože dveře v celém domě byly otevřeny, uslyšela ihned Danovy vzdechy, a již také byla u něho. Právě obracel polštář, tu uviděl záři světla a za ním paní Joženu. Vyhlížela jako nějaké zjevení. Všecky vlasy měla stočeny u veliký uzel na vrchu hlavy. Sama vězela v jakémsi šedém podivném županu, který se za ní vlékl.

„Máš bolesti, Dane?"

„Ach ano, moc mne to bolí, ale nechtěl jsem vás budit."

„O já patřím mezi sovy, a v noci často poletuji. Ale tvá noha je opravdu jako v ohni, počkej, namočíme obvazy."

A sova, — plná slitování — odešla smočit plátno, a přinesla velký džber ledové vody.

„Jak to krásně chladí!" liboval si ubohý hoch, když mokrý náčinek byl mu přiložen na nohu a notným douškem vody občerstvil své sprahlé rty.

„Tak, a teď hleď, abys zase brzy usnul, já sem za chvíli sběhnu zas a obnovím obklady."

Při tom paní obracela a natřásala hochovy polštáře a rovnala přikrývky. Jak se nad ním sklonila, uchopil ji náhle kolem krku a políbil ji vroucně ve tvář šeptaje nejistým rozčileným hlasem: „Děkuji, ach děkuji vám!" Slova ta řekla jí více, nežli by nejdelší řeč kdy byla dovedla vysloviti, neboť ona zároveň obsahovala přiznání: „Lituji všeho, a chci se polepšit." A matička porozuměla, přijala nevyslovenou zpověď, a ani stínem údivu, ani nejmenším slůvkem neporušila posvátného okamžiku. Pouze si jasně uvědomila, že ubohý hoch nemá matky, a proto políbila snědou tvář, napolo ukrytou pod poduškou, neboť hoch nyní jako by se styděl za to, že se dal přemoci návalu něžnosti. Po chvíli pravila mu odcházejíc:

„Teď jsi můj chlapec, Dáničku, a budeš-li chtíti a vynasnažíš-li se upřímně, doufám, že na tě jednou budu hrdá." —

Ještě jednou, na rozbřesku dne, sešla dolů a nalezla hocha v tak tvrdém spánku, že se ani neprobudil, když mu dávala nový obvaz, jen bolestný výraz v obličeji ustoupil spokojenému a klidnému.

Byla právě neděle a v domě obvyklý klid, tak, že Dan se probudil až k polednímu. Rozhlédl se udiveně kolem a uzřel v protějších dveřích dvě dychtivé oči a malý šelmovský obličej. Nastavil obě ruce, Tedouš cupal k posteli a hodil sebou vesele do peřin volaje: „Můj Dána, můj Dána pisel," a třásl se radostí. Potom vešla paní Jožena se snídaním a nevzpomenouc ani slovem toho, co se v noci stalo, nařídila Tedoušovi, aby Dana krmil. Nemocný hoch se pobavil — hladu beztoho neměl.

Brzy na to přišel pan doktor a ubohý Sparťán přestál trpkou chvilku. Některé drobné kůstky na noze byly poraněny a vyrovnání jich bylo tak bolestné, že rty hochovy zbledly

a velké krůpěje potu vyvstaly mu na čele. Ale ani hlásku nevydal, jen ruku paní Joženy svíral ze všech sil tak, že byla ještě dlouho potom celá červená.

„Nechť leží zcela klidně, aspoň týden, vstávat žádným způsobem nesmí. Potom uvidíme, dáme-li mu na čas berlu, nebo ho vstrčíme znovu do postele", řekl pan doktor, sbíraje lesklé nástroje, které Dan tak nerad viděl.

„Ale snad se mi to zahojí, co?" ptal se zlekán slovem berla.

„Doufám", a s tím jediným slovem lékař odešel, zanechav Dana skoro zoufalého, neboť ztráta nohy znamenala něco děsného pro tak živého hocha.

„Netrap se, Daničku, já jsem dobrou ošetřovatelkou, a za měsíc budeš vesele běhat", řekla paní hochovi k upokojení, chtíc mu dodat mysli. Ale strach před možným schromnutím pronásledoval Dana neustále. Nic ho nedovedlo potěšit, ani Tedoušovo laskání. A tak se paní Jožena rozhodla, že mu zavolá ještě několik hochů, a ptala se ho, koho by si tak asi přál.

„Řekněte, prosím, Natovi a Jeníkovi; a já bych měl rád svůj klobouk, je v něm něco pro ně zajímavého. Ale můj uzlík jste asi včera zahodila, že?" dodal jaksi úzkostlivě.

„Ne, uložila jsem ti všechno, myslila jsem si, že tam budou jakési poklady, dáváš-li naň tolik pozor," a už mu paní nesla starý slaměný klobouk, celý popíchaný špendlíky s motýly a brouky. Mimo to byl tam ještě kapesník s mnoha drobnostmi, jež hoch na cestě nasbíral: ptačí vejce uložená v mechu, mušle a kameny, kusy hubek a několik malých koryšů rozzuřených nad ponížením, kterého se jim uvězněním dostalo. „Mohl bych si tyhle chlapíky někam schovat? Pan Hyde a já jsme je našli, a on pravil, že jsou opravdu prvního řádu, a tak bych je nerad pustil. Smím si je nechat? Já bych si je sám poklízel!" prosil Dan, a mimovolně, zapomenuv na nemoc a bolest, dal se do smíchu, vida, jak směšně si krabi počínají, lezouce po peřině.

„Ovšem, že si je smíš nechat, hochu: hleď, mám tam kdesi starou klec, přinesu ti ji", a odešla, zanechavši Dana plného radosti: Paní ocenila jeho poklady! Nemá jich za pouhé smetí.

Nat, Jeník i klec přišli jedním vrzem a brzo byli koryši umístněni v novém domově k velikému jásotu obou hochů. Zapomněli rozčilením na všecko, co souviselo s Danem a setkali se s ním prostě a beze chladu nebo předpojatosti.

A těmto dvěma posluchačům vykládal nyní Dan všecky své příhody, mnohem obšírněji, než dříve pánovi a paní. Pak vykramoval své zboží a každý kousínek kaménku tak dobře popisoval, že paní Jožena, která si usedla do vedlejšího pokoje, aby hochů nerušila, se divila a byla velice překvapena. Rozhovor hochů ji velmi bavil. „Ale co ten hoch — všecko ví o přírodě! A jak je vším tím zaujat! Jaké dobrodiní pro nás zrovna teď! Čím bychom ho zabavili nyní, kdy jest upoután na lože a čte nerad! Hoši mu mohou nosit brouky a kameny kolik jen bude chtít. Jsem ráda, že jsem seznala jeho zálibu pro tyhle věci. Je to dobrá náklonnost, a možná, že by se v tomto směru dalo proň pracovat! Což kdyby z něho jednou byl velký přírodozpytec, tak jako doufám, že z Nata bude jednou veliký houslista. Věru, pak bych byla spokojena s prací tohoto roku." Tak a podobně rozumovala paní nad knihou a pohroužena sama v sebe, stavěla povětrné zámky, zrovna jako za dívčích dnů. Tenkráte stavěla pouze pro sebe, dnes staví pro jiné, a možná, že některý z nich stane se jí skutečným zámkem, neboť na základě útrpnosti a lásky k bližnímu je dobře stavěti.

Nata hlavně zajímala Danova dobrodružství, Jeník však bedlivě prohlížel brouky a motýly. Při tom pilně poslouchal každé slovo o jich krátkém životě, jako by to byl nějaký nový druh pohádky. Dan vypravoval zajímavě, ale zároveň jednoduše a prostince. Nacházel patrně veliké zadostiučinění v tom, že alespoň něčemu i malý filosof Jenda může se od něho přiučit. Stále byli zabráni do přírodopisu a Dan právě vysvětloval hochům, jak se chytne nejlíp zvláštní myška, zvaná bobrová, jejíž kůžičku měl ve své sbírce, když pan Bér vešel. Musil dnes hochům připomenout, že je čas k nedělní vycházce. Dan sesmutněl a pán mu nabídl, že ho alespoň odnese do hovorny na pohovku, aby aspoň nové předměty viděl.

Když byl uložen, přisedla k němu paní Jožena a počala ukazovat Tedouškovi obrázky. Náhle pravila: „Kde jsi se naučil tolik o přírodě, Dane?"

„Ó, brouky a všecko to mám já už dávno rád, ale nevěděl jsem mnoho o tom, až mi pan Hyde pověděl."

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK' společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 13. října 1911. Číslo 41.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

KAMIL LHOTÁK:

MELANCHOLIE.

Ó melancholie, ty záhadný modrý ptáku!
Z jakých to přilétáš neznámých krajů?
K hvězdnému nebi vyhlédnout se bojím,
abych se nesetkal s ledovým pohledem tvojím.
Přilétáš tiše za temných nocí
v perutích studenou rosu,
ve zraku nejasnou touhu.
Ze svého srdce přeléváš v moje
temné a trapné bolesti
neznámých bytostí — vzdálených věků.
Ó — jak srdce krvácí — — —
jaká to tíseň! — —
Slzy se řinou —
pro neznámou trýzeň
bez ukojení — bez naděje — bez pochopení! —
V nejhorších časech upřeně hledíš
do mojich zkalených očí
a neodcházíš!
Snad — nikdy víc!!
Jaký to smutek!
Závojem slzí svět se zdá temný,
slunce nesvítí, barvy nezáří,
kolem se mihají nejasné stíny
bratří a sester, jak byly snad kdysi.
— — — — — — — — — — —
Nastává ticho — věčnosti ticho.
Tisíce bolestí zaplaví srdce.
Slova se ztrácí — zmlkne i duše
— — — — jen srdce krvácí.
Krvácí bolestmi neznámých hříchů
krvácí vinami minulých věků. —
— Však umdlí i srdce —
vyprahnou krvavé zoufalství proudy.
Zmizejí bolesti.
Nastane ticho.
V smrtelném tepotu
ztuhne i srdce —.
Nebude hoře!!

*

KOUZLO ILLUSÍ.

Až zmrtví moje ruce, až vyhasne můj zrak
a záře barev zhasne — z života bude vrak —
kéž s výšin nebes přilétnou
zástupy illusí jak rubínový mrak!
Ó bože dej, ať část tvé tvůdčí síly
vstoupí v hasnoucí duši mou,
ať hrůzou vzpomínek, zloby života zaplaší
věčnosti světlo planoucí lidství mého tmou.
Když zástupy illusí vykročí v rhythmu
v trnoucí představ mých proud,
vyprchnou hořkosti, přestanou tísně —
bolesti života rozpadnou v troud.
Na černém nebi zazáří báječné hvězdy
dávno již minulých nocí — —
Větérky lahodné rozšumí listoví
nejsoucích stromů čarovnou mocí — —
Překrásné pohledy milých mi očí
budou mi magickou silou
k radostem kynout — —
Svaté tušení božského zákona
dá duši mé s věčností
pokojně splynout.

—o—

ZÁZRAČNÝ ČAJNÍK.

Japonská pohádka.

Za dávných, pradávných časů byl v městečku Tatebajasi v provincii Kudzuke budhistický klášter. Jmenoval se Morindzi.

Představený kláštera rád píval čaj a každodenně si dopřál tohoto vzácného požitku.

Jednou uviděl v zastrčeném krámku hezounký starodávný čajník. Koupil jej a odnesl si jej domů, raduje se z jeho umělecky ušlechtilých tvarů.

„Roztomilý čajníček!" zvolal mnich ráno, bera svůj nákup do ruky. „Pozvu si hosty na čaj; ti se podiví, až uvidí, že mám takový pěkný a vzácný čajník."

Při těch slovech otáčel čajníkem v rukou sem i tam, a najednou se mu chtělo spát. I položil svůj drahocenný nákup na truhlici, opřel se o stoličku a usnul, jakoby ho do vody hodil.

Mnich dříme a neví o ničem. Čajníku narostla srstnatá hlava, hned potom čtyři tlapky a chvostnatý ocásek. Seskočiil s truhlice a začal běhat a dupat jako jezevec.

Tři mladí žáci učící se ve vedlejší cele, zaslechli u mistra jakýsi šramot. Jeden z nich tam nahlédl skládacími dveřmi. O hrůza! Čajníku narostly nohy a tancuje a skáče po cele. Žák se polekal a vykřikl:

„Běda! Stala se strašlivá věc! Čajník se proměnil v jezevce!‘,

„Jaký čajník!? Co to pleskáš?“ odvětil druhý, nahlížeje do cely. „Opravdu!“ zašeptal udiven. „Toho nikdy nebývalo! Čajníku narostly nohy a skáče jako jezevec! Běží sem na nás! Honem utecme!“

Třetí žák se hned tak nepoděsil.

„I čeho pak se pojíti! Vždyť je to ukrutná švanda! Jak si poskakuje! A mistr spí a neví o ničem. Vzbudím ho, ať se také podívá!“

Vešel k mistrovi, zatřásl jím a zvolal: „Vzhůru, mistře, vzhůru! Divná věc se přihodila!“

„Co se stalo?“, ptal se stařec rozespale. „Proč pak tolik křičíš?!‘,

„Každý by křičel, kdyby se mu stala taková věc. Čajníku narostly nohy a běhá!“

„Jakže? Čajníku že narostly nohy? Jdi mi k šípku! Co to povídáš?“

Mnich pomalu vstával a rozhlížel se a protíral si ospalé oči. Čajník týmž okamžikem se proměnil zase v obyčejný kovový čajník a již zas tichounce a klidně stál na truhlici.

„Pošetilí chlapci!“ pravil mnich. „Vždyť čajník stojí tuhle na truhlici. Co pak je na něm divného?“

Žáci teprv teď si změny povšimli. „Co pak je zas tohle? A před chvilkou běhal! Dobře jsme ho viděli,“ pravili.

„Cože?! Že běhal? Ne, ne! Slýchával jsem z mládí oválečku na těsto, jemuž narostla křídla a uletěl, ale nikdy jsem neslýchal, že by čajník běhal. Nikdy! Vymyslili jste si záminku, abyste mne probudili a já jsem tak slaďounce dřímal... Nezbedové! A už ať jste venku!“

A vyhnal žáky ,kteří sklonivše poslušně hlavy odešli plni podivení, jak že se to vlastně všecko přihodilo.

Než představený kláštera byl přece jaksi v nejistotě a neustále přemítal o podivné příhodě.

Když se večer sešeřilo a zůstal v cele sám, sňal čajník, naplnil ho vodou a postavil na žhavé uhlí, aby si připravil trochu čaje.

Ještě se voda ani nezačala vařit, čajník zvolal: „Pálí! pálí!‘,... a hop! seskočil s uhlí.

„Pomoc! pomoc!“ křičel mnich všecek vyděšen.

Než sotva že žáci mistrovi přispěchali, přijal čajník zas svou obyčejnou podobu. I uchopil nejstarší žák hůl a zvolal:

„Brzy se přesvědčíme, jsi-li živý, či nejsi-li živý!“ a začal čajník vší silou tlouci.

Nebylo zřejmě života v bezduché věci, jenom kovový zvuk odpovídal pádným ranám.

„Čistou svízel jsem si koupil! A tolik jsem byl rád, že mám pěkný čajník. A teď, jak se mi zdá, ani voda se v něm neměže uvařit. Co s ním, uvažoval mnich, až nakonec nabyl přesvědčení, že takovou nekalou věc nelze přechovávat v klášteře a nejlépe že učiní, když čajník prodá.

Ráno zavolal klempíře a nabídl mu čajník.

„Co pak, otče, že prodáváš takový skvostný čajník? Není ti ho líto?“ pravil klempíř netuše, co mu mnich prodává.

„No ovšem, je mi ho líto, ale koupil jsem ještě lepší a tohohle už nepotřebuji.“

„No tak si jej tedy od tebe koupím.“ A klempíř vysázel mnichovi čtyři sta peněz a odnesl si čajník domů.

Klempíř koupiv tak neočekávaně pěkný čajník, náramně se zaradoval. Líbil se mu a čím déle naň hleděl, tím mu připadal krásnější a vzácnější. V nejlepší náladě uložil se večer ke spánku.

Tu právě o půlnoci, v nejkrásnějším spaní se klempíř probudil. Zdálo se mu, jakoby někdo chodil po světnici. Ale když otevřel oči a rozhlížel se, nikoho neviděl.

„Byl to jenom sen!“ pravil si; obrátil se ke stěně a opět usnul.

Za chvilku ho probudilo volání: „Klempíři! Klempíři! Vstávej!‘,

Tentokrát vyskočil nadobro probuzen a hle tady čajník koupený v klášteře s hlavou, tlapkami a ocáskem v srsti jezevčí běhá po světnici.

„Skřítek! skřítek!“ pištěl klempíř.

Ale čajník se smál a pravil: „Proč pak se lekáš, milý klempíři! Nejsem skřítek.“

„Jak bych se nelekal! Myslím, že‘s obyčejný kovový čajník a teď najednou vidím, že ti narostla hlava, tlapky, ocas i srst a běháš mi tady po světnici. Kdo by se nepolekal! Ale prosím tě, co pak vlastně jsi: jezevec anebo lištička?“

„Jsem jezevec v kovový čajník zakletý a říkají mi „Zázračný čajník.“

„Tak ty nejsi čajník, jak se patří?“

„Třeba nebyl čajník, jak se patří, mohu ti prospěti více než čajník opravdový.‘,

„A prosím tě, jak?“

„Hleď, jsem Zázračný čajník. Jmenuji se Bumbuku Čagama. Ale kdo chce, abych mu přinesl štěstí, musí se mnou dobře a uctivě zacházet. Nesmí mne stavět na žhavé uhlí a potom mlátit holí, jako včera v klášteře Morindzi.“

„Kterak si představuješ, aby se s tebou uctivě zacházelo? Nemohu tě přece zavřít do truhly a nechat tam klidně odpočívat.“

„Ó nikoliv!“ odvětil čajník. „Netřeba mne zavírati do truhly. Udusil bych se. Jsem živý tvor a rád

si občas smlsnu kousek cukroví a rád se posilním doušken vína. Právě jako ty. Ponecháš si mne a budeš mne živit?"

„Dám ti, co sám budu mít."

„Děkuji ti. Nechci ti být břemenem; jsem dovedný provazolezec, umím kolik zajímavých kousků a můžeš mne po světě za peníze ukazovat."

„Co pak umíš?"

„Umím chodit po provaze a umím tančit."

„Že umíš? Tož tedy zanechám klempířství a budeme pořádat představení."

„Ovšem. Přičiním se a uvidíš, že se nám dobře povede."

„Budu tě krmiti samým cukrovím, splníš-li, co slibuješ."

„Nestarej se."

Dohodli se o všech podrobnostech a potom ohlásili velké divadelní představení. Najali si hudebníky, nalepili na rohy ohromná pestrobarevná návěští, klempíř se oblékl do nejlepších šatů, postavil se u vchodu a zval obecenstvo:

„Račte prosím do sálu! Dosud nevídaná podívaná! Čajník provazolezec! Lepší nežli usí anebo králičí divadlo! Čajník má ruce a nohy a tancuje. Jen račte do sálu! Budete ohromeni! Budete nadšeni! Úžasné výkony na provaze! Zmeškáte-li, budete litovat! A všecko zdarma. Platit můžete, až se podíváte! Za chvilku začneme a všecko si dovolím vysvětlit. Představí se vám umělec čajník-akrobat. Nejdřív bude chodit po provaze a potom zatancuje."

Tleskl hůlkou o hůlku a zahájil představení. Umělec-čajník vyšel ze šatny a pokloniv se obecenstvu, rozběhl se po provaze. Jakmile obecenstvo uzřelo podivný „začarovaný čajník", čajník se čtyřmi tlapkami a ocáskem, čajník, který nevypadal jako obyčejné zvíře a přece prováděl umělé provazolezecké kousky a tančil, rozesmálo se a rozjásalo.

Pověst o představeních roznesla se až do ciziny. Divadlo bylo denně přeplněno, až konečně i knížata té země poslala pro klempíře a pro čajník, aby je navštívili a předvedli jim své kousky k pobavení a k veliké radosti princezen a dvorních dam.

Klempíř měl za krátko peněz jako slupek. Ale nebyl hrabivý a nenasytný a bylo mu čajníku líto, že se denně musí tolik namáhati, i pravil: „Poslyš, Zázračný! Vydělali jsme si mnoho peněz. Srdečně ti děkuji, ale nejsem nenasytný a vím, že tě každodenní představení unavují. Peněz mám dost. Snad abychom již přestali.

„Dělej si, jak chceš."

„Přestaňme tedy."

I přestali pořádat představení. Klempíř vzal čajník a odebral se s ním do kláštera Morindzi.

„Prodal's mi zázračný čajník — Bubuku Čagama — a vydělal jsem s ním mnoho peněz," pravil představenému. „Děkuji ti srdečně a tuhle ti ho vracím. A tyhle peníze mu tu nechávám na přilepšenou."

Čajník zůstal již v klášteře. Na žhavé uhlí ho nikdy nestavěli, ani holí netloukli. Byl chován uctivě v chrámě na zvláštním oltáříku jako vzácný klenot svatyně. Ba povídá se, že prý byl dokonce uctíván jako světec.

Podle angl. a ruského překladu vypravuje Marie Klímová.

—o—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

VI.

Čtyři kroky sem — čtyři kroky tam — a opět čtyři kroky ode dveří k oknu a čtyři kroky nazpět. Chodím tak denně aspoň tři hodiny a nemyslím na nic. A jak tak ébych mohl myslet? Ani na stěnách nenalézám bodu, nad kterým bych se zamyslil. Stěny holé — bílé — bez poskvrny. Vyhlíží ta moje cella jako celly ve španělských vězeních, do nichž uzavírali zločince, kteří se nechtěli k činu přiznat. Takový zločinec vydržel to pět, šest dní — celé hodiny běhal dva až čtyři kroky sem a tam a ostatní čas proseděl, zíraje tupě na nějaký bod a po šestém dni — jestliže se nezbláznil do té doby — přihlásil se, že se přizná. Potom na něm vymámili, co chtěli.

Vedle mne má svou cellu Francek. Je na vlas taková jako moje. Naslouchám chvíli: klap — klap —klap — klap. Čtyřikrát to klapne směrem k oknu, čtyřikrát nazpět ke dveřím. Sedím chvíli a poslouchám stejnoměrné klapání jeho sandálů. Sandály máme nosit na boso a smíme si také řemínky na nich vyleštit.

Nahoře u stropu spřádá si v rohu pavouk síť. Mám mu ji potrhat? Raději si ho nechám. Vždyť jest to jediný živý společník, jenž se mnou ve dne v noci cellu sdílí! Aspoň se budu moci občas nad něčím zamyslit. Z okna dívat se nesmíme a také to není možno. Chci-li je otevřít, musím si přistavit stůl a na něj židli; tak vysoko je. Jedna jako dlaň malá tabulka je v rohu rozbita. Venku je bouře. Občas vžene vítr skulinou krupěj dešťovou, jež se na stole roztříští. Kdybych měl aspoň drobnohled, abych si jednu takovou kapku mohl prohlédnouti. Je prý v ní tisíce a tisíce malinkých živočichů — jedna taková kapička je pro ně celým světem; vypaří se, živočiši zaniknou. Zdá se jim ta krátká chvilka tak dlouhou, jako nám náš život? Není země, také takovou kapkou ve světovém prostoru a život náš na ní není snad podoben životu různých mikrobů v kapce vody?

Takové a podobné myšlenky honí se mi denně hlavou. Jen když zpozoruji nějaký bod, na němž by se mohly zachytit. Stávám se sensitivnějším pro každou malčikost, začínají mě zajímat věci, o nichž jsem dříve sotva věděl, že

existují. Snad si konečně zvyknu všemu. Pozoruji, že již se přece ta kpři všem nenudím jako na začátku. Snažím se po duchovním čtení rozjímat o tom, co se četlo a také již se mi podařilo vložit cit do modlitby. Růženec však mě skorem vždy uspí. A taková prý modlitba, která umrtvuje, bohu je nejmilejší. Dal jsem se na vojnu — musím bojovat. Vynasnažím se napodobit svého nového patrona životem i skutky. Dosud pouze vím, že ten svatý existoval. Prosil jsem patera magistra, aby mně zaopatřil jeho životopis, nemohl ho však v celém klášteře sehnat. Z životopisu svatých, z něhož jsme každodenně při ranní mši rozjímali, dověděl jsem se pouze, že byl biskupem v Anglii a že i jako biskup nosil kutnu; zavražděn prý byl od několika velmožů na tajný rozkaz králův, protože se zastával utiskovaného kněžstva. Více jsem se o něm nedověděl. Mám ho ve všem následovat, mám se mu životem ve všem vyrovnat. Ale jak? Kněži prý jsou dnes také utiskováni, než já ničeho takového dosud neviděl. V tom směru se mu tedy nemohu vyrovnat. Budu ho následovat aspoň ostatním životem. Však si jeho životopis přece nějak zaopatřím.

Přemýšlím chvíli — vedle u Francka klap, klap v druhé celle za ním, ve třetí a ve čtvrté rovněž klap, klap.

Najednou klapání sandálů vedle ustalo a na stěnu ozvalo se slabounké zaklepání. To mi Francek dává znamení, že bude telegrafovat. A opravdu. V menších a větších přestávkách ozývalo se klepání a já tužkou na papír označoval body a čárky. Když klepání přestalo, sestavil jsem si z teček a čárek písmena: „Dnes večer po desáté hodině přijď na záchod, ostatní ti povím."

Navštěvovat jsme se nesměli, ba ani práh cizí celly překročit. Mluvit jsme směli pouze půl hodiny denně v zahradě. Po obědě bylo nám dovoleno totiž půl hodiny procházet se po zahradě a bavit se. Ostatní čas jsme museli zachovávat mlčení („silentium"). Zákaz byl velmi přísný, a provinil-li se někdo proti němu, musel jít k páteru magistrovi odříkat svoji kulpu (přiznat se k vině); musel si lehnouti tváří na zem a políbiv ji toto říci latinsky: „Přiznávám se k vině spáchané a prosím vás, veledůstojný otče, pro lásku boží o otcovské napomenutí a uložení pokání." Uložené pokání skládalo se obyčejně z mariánského růžence o sedmi desátcích, anebo z několika otčenášů dle toho, jak velké bylo provinění. Za každou nepatrnou maličkost musili jsme říkati kulpu. Každodenně musil jeden z nás dávati pozor na jiné — dělati policajta — a přestupky oznamovat pateru magistrovi. Přestupků bývalo dost, protože jsme měli vlastně všechno zakázáno. Zakázáno mluvit, zakázáno kouřit, zakázáno smát se — proti tomuto zákazu nebylo mnoho přestupků — zakázáno klapat sandály po chodbě. Směli jsme toliko — šňupat.

Francek rád mnoho mluvil, nerad však říkal kulpu. Políbit při tom zemi ani mu nenapadlo — líbal si obyčejně ruku, kterou položil na zem. V zahradě jednou v ořeší, kam nebylo odnikud vidět, vytasil se s návrhem telegrafie. Plán i abecedu již měl celou ve dvou exemplářích vypracovanou. To se rozumí, že jsem na návrh přistoupil a abecedu schoval do tajné kapsy, kterou jsem si v rukávě sám ušil. Od té doby bavili jsme se tímto způsobem.

Dnes nemohl jsem se ani dočkat večera. Při večeři vyměňovali jsme s Franckem významné pohledy, při nichž se Francek tvářil velice tajemně. Po večeři modlili jsme se litanie v oratoři a čtelo se něco z životů svatých, o čemž pak se rozjímalo. Rozjímal jsem o tom, co mně asi Francek poví.

V noci, sotva odbil yhodiny na chodbě půl jedenácté, vykradl jsem se bos tiše z celly a čekal na záchodě na Francka. Zdálo se mi, že dlouho nepřichází. Konečně slyšel jsem slabé vrznutí dveří, a Francek jako duch objevil se vedle mně.

„Tak ci je?" vyhrkl jsem nedočkavě.

„Počkej, uvidíš hned — rozsvěť sirku!"

Rozsvítil jsem sirku a Francek podstrčil mi malou lucernu, tak zvanou zlodějku, protože vrhala světlo jen jedním směrem, abych ji rozsvítil.

„To jsem naš elschované tam na chodbě v komíně", pravil Francek, ukazuje na lucernu. „A ještě něco." Oči mu radostně svítily, když z rukávu vytáhl velký svazek klíčů. „To jsem našel ve staré bedně v zahradním altánu." —

„A co s tím, prosím tě?"

„Uvidíš! Celou minulou noc jsem s tím chodil po klášteře a zkoušel na všech zamčených dveřích. Tenhle klíč je od naší klausury v noviciátě, tento od staré komory, ze které se jde na půdu, tento od malé příruční bibliotéky, tento starý od velké, ale dá se jím otevřít také sklep, kde je pivo a víno." A tak dále vypočítával Francek.

„A teď pojď se mnou!" Obrátil lucernu pokaždé tak, aby zář její nepadla na okno a vedl mě ke staré komoře. Otevřel po tichu a zase za sebou uzamknul. Vystoupili jsme po spuchřelých schodech na půdu.

„Už jsem dávno o tom přemýšlel, jak bych se dostal do zahrady a náhoda mně přála", povídal cestou, dávaje bedlivě pozor na světlo. „Koukni se — tam se můžeme dostat

do zahrady; k vikýři přistaven je žebřík. Ale dnes půjdeme jinam."

Přelézali jsme pomalu mohutné trámy, na nichž spočívala střecha. Trvalo hodně dlouho, než jsme dolezli na opačnou stranu kláštera. Tam sestoupili jsme po schodech do prázdné místnosti. Francek nahmatal dveře a klíčem otevřel. Byl jsem jako u vidění. Octli jsme se v postranné, dlouhé místnosti, plné dřevěných regálů, v nichž krásně srovnány byly knihy, o dstropu malé a čím dále dolů větší a u země největší. Všechny skorem vázány v bílé vepřové kůži a zavřeny mosaznými sponami. Tolik knih jsem jaktěživ neviděl. Francek podíval se vítězoslavně na mě, zapálil si špačka od viržinka, jejž našel v zahradě — byl náruživý kuřák — a postavil lucernu na starou vyřezávanou židli.

„To koukáš — co? Přece jsem jen na ně vyzrál! Pořádné knihy do ruky nedostaneme a novin ani nevidíme — i na záchod nám musí prý frater Benvenut dávat noviny nejméně dva měsíce staré a musí je na kousky rozstřihat, abychom se světským čtením nezkazili. To jsem na ně vyzrál. Teď máme celou bibliotéku k disposici. Sem budeme chodit každou noc číst. Jen, prosím tě, neříkej nic před ostatními!"

Musil jsem napnouti všechnu sílu, abych vytáhl obrovskou knihu z regálu. Byl to žaltář s iniciálkami krásně malovanými a notami velkými jako pěst. Prohlížel jsem si chvilku obrázky a uložil knihu na dřívější místo. Dlouho jsem hledal. Všecnho latinské. Také staří klasici byli zastoupeni. Konečně vybral jsem si dosti objemnou knihu německou, obsahující životopisy svatých.

„Rád bych se konečně dověděl něco více o svém patronu Tomáši", povídám. „Mám ho následovat ve všem a nevím o něm ničeho."

„Podívej se tedy také na mého patrona — vím o něm zrovna tolik', pravil Francek a listoval v jakési knize. „Já si zase vezmu tuhle knihu, životopisy všech papežů. Uvnitř na desce je německ ynapsáno, že je sepsána ve smyslu církvi nepřátelském. Bude to něco zajímavého."

Hledal jsem ve své knize list za listem, svého Tomáše, biskupa a mučenníka, však jsem nenalezl. Pátral jse mtedy po jiných knihách a nalezl krásně vázané německé Písně od Heineho. Uvnitř napsáno bylo tužkou: „Tyto bezbožné básně vypátral pater magister B. Z. v cele novice Fratera Jana zašité ve slamníku. Střež se každý je čísti!" Malá úhledná knížka vešla se mi zrovna do rukávu.

Francek vzal si svoje papeže, já svého Heineho a vypravili jsme se — vše za sebou uzamknuvše — touže cestou do svých cel. Knihy schovali jsme na záchodě do staré prázdné noční stolice. Tam jsme byli jisti, že jich nikdo nebude hledat. Ze záchodu jsme si udělali čítárnu. V komůrkách svých jsme nebyli jisti, neboť každou chvíli objevil se na prahu náš pater magister — vždy z nenadání a bez zaklepání. Zamknouti jsme se vůbec nesměli a také nemohli, protože zámků na dveřích nebylo. Ode dneška byli jsme s Franckem více na záchodě než ve svých komůrkách a čas nám rychleji utíkal.

Jednou mi Francek na chodbě nepozorován pošeptal do ucha: „Ty se chceš pořád ještě stát svatým?"

„A ty ne?"

„Já už ne — mě už to přešlo, můj Labré mně neimponuje. Je to skutečně pravda, co o něm říkal onen novic. Mám však něco pro tebe. Založil jsem v Životopisech papežů jedno místo, jež se týká tvého svatého, přečti si to. Dovíš se tam všechno, v čem ho máš následovat."

Sotva jsem se cítil trochu bezpečen, spěchal jsem do naší „čítárny". Četl jsem zrovna hltavě.

Můj svatý patron Tomáš Becdekt Canterburský žil ve 12. století a houževnatě se zastával duchovenstva, jež král Jindřich II. chtěl podříditi světskému soudnictví. Podepsal sice jistá obmezení a přísahal na ně, ale ihned dal se od papeže přísahy sprostiti. Byv za to prohlášen za vlastizrádce a zbaven jmění utekl se do Francie, odkudž štval proti králi. Aby se zdál svatější, vlezl také do kutny. Papež Alexandr III. chtěl jej násilím uvésti do Anglie a poslal jej jako svého legata vyjednávat. Když se lid poštvaný svatým legatem začal bouřiti, vypravili prý se čtyři šlechtici k Becketovi a žádali jej, aby odvolal exkomunikaci svých nepřátel. Když se to zdráhal, zavraždili jej u oltáře. Papež prohlásil jej za svatého. Po smrti nalezli kutnu jeho plnou hmyzu, pročež jej jezuit Ribadeneira nazval „dvojnásobným mučenníkem." Bůh oslavil jej mnoha zázraky. Ještě za života vrátil jistému eunuchovi mužnou sílu; jednou prý, když přišel z kostela domů, našel v bytě Marii Pannu, kterak vybírá z jeho kutny hmyz, a zašívá díry na ní svými zlatými vlasy. Špaček, jehož se zmocnil dravý pták a unášel ho pryč, zavolal prý v úzkosti „svatý Tomáši", po kterýchžto slovech dravec padl mrtev k zemi.

Podobných zázraků vypočítáno bylo ještě mnoho. Však ho také lid ctil! První rok po jeho smrti nalezeny byly na jeho oltáři 954 libry jako almužna, na oltáři Marie 4 libry a Kristus měl oltář prázdný. Pravděpodobně do-

mnívaly se zbožné dušičky, že ten, jenž neměl za živa kam by hlavu sklonil, po smrti teprve nepotřebuje nic.

Dočetl jsem a uložil knihu zase do stolice.

„Tak co — už jsi začal následovat svého patrona?" ptal se mě Francek zlomyslně druhého dne.

„Ještě ne", pravil jsem se smíchem.

A také mě od té doby návaly svatosti přešly.

—ᴑ—

DROBNOSTI.

Zpomínka. Kanovníku Karlovi Vinařickému zasazovali desku pamětní na rodný dům v Slaném 23. července 1870. Podle referátu Národních Listů slavnost vypadala mezi jiným tak: „Na domě, kde Vinařický se narodil, skvěl se nad pamětní deskou, dosud zastřenou, nápis: Z malé chýše, velký duch, jende četli jsme: Kdo jste boží bojovníci, hr na vraha za svobodu národa, Ctěme vlast, hajme její práva, mužům našim budiž sláva, jinde: Neomylnost Čechy nezmýlí, tu zas: Trůny na čas, národy na věky a mnoho jiných podobných nesel vlasteneckých více Na domě hostince U české koruny skvěl se pod nápisem tím dodatek z chvoje a kvítí „ze všad pronásledované". Na hostinci U tří bažantů: Sama sebe národ ctí, kdy zdárně slaví syny vlasti. Na náměstí byly všechny domy mimo c. k. řady velmi skvěle ozdobeny. Ze Slanské hory vlál vesele v ranním svěžím vzduchu mohutný prapor červenobílý. Na hlavních třídách ve středu města zbudovány byly slavnostní brány, znaky zemí koruny české zdobené a přiměřenými nadpisy opatřené." — Dnes není Vinařických, proto nebude ani takových slavností. A kdyby obyvatelstvo katolické oslavovalo nějakého Horského nebo Zárubu, nápisy zněly by jinak.

O přednáškách několik aforismu z Frankfurter Zeitung: Čtené přednášky jsou rytmické otřesy vzduchu, nic víc. — Při čtených přednáškách nemohu se zbavit pocitu, že přednášejícímu v celku do nich nic není a posluchačům teprve nic. — V každé přednášce jsou nanejvýš dvě nebo tři věty, pro ktreé se přednáší. — Kdo při zpěvu nebo při přednášce příliš vysoko zabere, převrhne na nejlepším místě.

—ᴑ—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindova-Nešporová.

(Pokračování.)

„Kdo je pan Hyde?"

„Jeden pán, který přicházel k Pážovi na farmu a brával mne s sebou do lesů, abych mu pomáhal sbírat. To jsem míval rád; on mi toho vždycky tolik navypravoval, a byl veselý a hodný. Kdybych ho jen ještě jedenkráte mohl spatřit."

„Nu, to není nic tak nemožného", řekla paní — a obličej hochův zazářil.

Jeho obvyklá zamlklost jako by s něho byla spadla, rozpovídal se: „Ten to znal! On vám uměl zavolat ptáka k sobě." Králíci a veveverky se ho pranic nebáli, jakoby s nimi se všemi by lbýval za dobře. Nikdy jich nezabíjel, ani neporanil. A oni ho snad znali! — Poslouchejte, matičko, už jste někdy lehtala ještěrku, víte, travou?" zeptal se vesele Dan.

„Ne, hošičku, ale chtěla bych to jednou zkusit."

„Jejej, to je vám směšné. Mně se jednou povedlo ji zaskočit, a ona se vém tak směšně rozvalovala, protahovala a roztahovala nožky! Prý to má strašně ráda. Pan Hyde s nimi uměl azcházeti; vůbec se všemi zvířaty! Když zapískal, přivábil hady, a oni ho poslouchali. Vždycky věděl, kdy která květina kvete, kdy včelka nedá žahadlo: ale nejkrásnější pohádky uměl vykládat o Indiánech. Někdy mi mnoho vypravoval i o mouchách, rybách a skalách" — — —

„Mně se zdá, že's ty pana Hydea měl radši, než pana Páže, co?" přerušila ho paní s potutelným úsměvem.

„Ano, měl; s panem Hydem jsem směl chodit po lesích a pan Páže chtěl po mně, abych stále kopal, neb oral. Smával se panu Hydeovi, že je starý pošetilec, že se válá po lesích a ještě prý se z toho zblázní. Zatím pan Hyde pozoroval ptáky a ryby. To se ví, že se při tom musil válat!"

„Což abys říkal válet, místo válat, je to správnější, víš", upozorňovala paní. Potom dodala: „Pan Páže je rolník každým coulem, a neporozumí nikdy, že přírodopiscovo dílo je právě tak zajímavé, jako rolníkovo, a možná že důležitější. Nuže, Dane, máš-li opravdu tyhle věci rád, a já myslím, že máš, a velice se z toho těším, že máš, ted yti zaopatříme knihy a můžeš se v nich učit a mnoho učit. Mimo to bych ráda, abys dělal jiné věci ještě a dělal je co nejlíp, jinak bys toho jednou litoval."

„Rozumím, matičko", uvoloval se Dan, ačkoliv poslední věta panina o knihách dotkla se ho trochu nemile — neboť knihy přímo nenáviděl. Předsevzal si však, že bude dělat vše možné, aby si získal její spokojenost.

„Vidíš tamhle tu skříň se dvanácti zásuvkami?"

Dan pohlédl na dvě staré skříně, které stály po obou stranách piana. Znal je dobře; často vídával, jak se do nich ukládaly a z nich

braly kousky motouzu, hřebíčky, hnědý balicí papír a jiné podobné užitečné věci. Kývl tedy hlavou a usmál se. Paní pokračovala:

„Nezdá se ti, že o ny zásuvky hodily by se ti znamenitě na kameny, vejce, mušle a lišejníky?"

„Oh jistě, to by bylo moc krásné, ale vy byste nechtěla, aby se moje věci všude povalovaly," jako říkával pan Páže. „Či byste to snesla?" zvolal Dan a v rozčilení posadil se na lůžku prohlížejte starý kus nábytku. Oči mu jen hrály.

„Ó, milý hochu, tyhle věci mám já sama velice ráda; jinak bych ti nedala na ně skříň. Vážím si toho, když si děti schraňují všecko pěkně na jedno místo a vážím si těch dětských pokladů, jakoby byly mé vlastní. Ale teď s tebou udělám ještě dříve smlouvu, Dane, a doufám, že mi dostojíš slovu. Vidíš tu dvanáct zásuvek: každý měsíc si vysloužíš jednu, tím že budeš celý měsíc poctivě konat svou povinnost. Ráda mladé lidi odměňuji, když toho zasluhují. Ačkoliv se nejdříve namáhají býti dobrými jen pro odměnu, zvyknou si časem konat dobro pro dobro samo."

„A vy jste také dostávala odměny? Máte je dosud?" ptal se chlapec, jakoby to bylo pro něho něco zcela nového.

„Dostávala, a dosud jsem se nenaučila obejít se bez nich. Mojí odměnou nejsou přihrádky a skříně nebo dary a prázdniny, ale jest to něco, pro mne cennějšího: dobré chování a pilné učení mých hochů! To jest mou nejlepší odměnou a já pracuji, abych jí dosáhla právě tak, jako vy. Dělejte, co jest vaší povinností věrně, byť i nebyla ta práce právě příjemná. Pracujte dobře a pilně a budete odměněni dvojnásobně: pěknou zprávou na konci roku a krásným pocitem plně vykonané povinnosti. Rozumíš-li, hochu, tomu, co ti povídám?"

„Ano, prosím, rozumím."

„Všichni potřebujeme pomoci různým způsobem, a ty také. Budeš hledět, aby ses pilně učil a náležitě pracoval. Hrej si pěkně klidně se všemi hochy a užívej teď prázdnin. Budu-li moci zaznamenat do své knihy pěkné věci, nebo postřehnu-li je sama — neboť já ihned poznám, chovají-li se moji hoši dobře — dostaneš, jak jsem pravila, každý měsíc jednu zásuvku ve skříni. Tam si můžeš ukládat své poklady, které nasbíráš. Hleď — první tato zásuvka jest rozdělena na čtyři díly, a máš tu právě místo pro jeden týden. Naplníš-li celou přihrádku pěknými věcmi, budu se z toho těšit jako ty. Ba, myslím, že více než ty, neboť všecky ty kaménky, mechy a ti motýlové budou mi důkazem, žes cosi začal, prodeveš, své chyby přemáháš a slibům svým dostojíš. Chceš tedy, Dane?"

Hoch odpověděl pouze jedním ze svých výmluvných pohledů, a tím jasně dokázal, že rozumí, co od něho paní žádá, ačkoliv nevěděl, jak by oděl v slova svoji vděčnost, za tolik lásky a přívětivosti.

Ale paní porozuměla, vidouc na jeho čele ruměnec — znamení, že byl dojat. Nepovídala už nic více o této vážné stránce nového plánu, — ale vytáhla pouze zásuvku, vytřela z ní prach a postavila ji na dvě židle, zrovna vedle hochovy pohovky. „Tak a teď můžeš zrovna začít: nejdříve ulož tyhle brouky na místo. Hle, do těchto přihrádek se jich mnoho vejde. Motýly a brouky si dávej vždy po stranách, tady budou dobře uloženy a my získáme volné místo pro těžké věci dole. Počkej, dám ti trochu vaty, čistý papír a špendlíky. Dej se hned do práce pro první týden.

„Ale když nemohu vycházet a nasbírat si věcí," řekl Dan se smutným pohledem na churavou nohu.

„To máš pravdu! Ale ať. Pro tento týden jsme zásobeni, více než dosti zásobeni, a příští týden ti toho hoši nanosí, kolik budeš chtít, jen je popros, a uvidíš!"

„Oni nevědí, co má cenu, a co ne, a když já se celý den válám — ne chtěl jsem říci válím — nemohu pracovat a učit se a nevydělám si zásuvek."

„Oh, hošíčku, jsou věci, kterým se člověk i v nemoci může učit. Mimo to můžeš v tom čase pro mne dělat všelijaké maličkosti."

„Ano?" protáhl Dan — již veseleji.

„Můžeš se učit trpělivosti a přívětivosti, přes to, že jiní se proháněji venku a ty ne. Hle, Tedouška můžeš zabavovat, bavlnu vinout, předčítat im, když šiji a mnoho jiných maličkostí. Při tom si nohu neunavíš a dni ti poplynou, že ani nebudeš vědět jak. Při tom nebudou utraceny."

Tu vrazil Jeník do světnice s velikým motýlem v jedné a prašerednou žabou v druhé ruce. „Koukej, Dane, já jsem se vrátil a dám ti oboje! Není to krása?" volal udýchán.

Dana rozesmála žába, a pravil, že pro ni nemá místa, ale motýl že je krásný, a kdyby mu paní dala špendlík, že by ho hned připíchnul do zásuvky.

„Nechci, abys to krásné stvoření trápil špendlíkem, Dane, když už ho nutno zabít, tedy ho usmrtíme náhle, kapkou étheru", prohlásila paní a vytáhla lahev s jakousi tekutinou.

„O já dobře vím, jak se to dělá, pan Hyde vždy je tak zabíjel, ale já nemám nic podobného, a musím tedy užívati špendlíku." Po-

tom klidně kápl motýlu na hlavu, načež bledězelená křidélka ještě chvíli sebou třepetala, potom ustala nadobro.

Sotva že malá tato operace byla odbyta, vrazil Tedouš do dveří a sotva dechu popadaje oznamoval: „Víte co? Ma laci secky pá, šou venku a velký zele malé."

Jeník s tetou běželi ke kleci. Malí krabi lezli po podlaze; utekli mezerami! Třetí nejmenší lezl pracně ke střeše; dole v kleci čekalo všecky smutné překvapení. Seděl tu největší „lak" a docela chladnokrevně pojídal jednoho ze svých příbuzných. Všecky štítky ubožákovy byly utrhány, on sám ležel na zádech před svým mučitelem, který si ho jedním klepetem přidržoval k hubě a druhým krásně na kousky trhal a pojídal. Chvílemi odpočíval, trče svými kukadly sem a tam. Při tom vyplazoval jazýček a pilně se olizoval, což tak směšně vyhlíželo, že se děti až hlasitě rozesmály. Paní Joža vzala klec a donesla ji do pokoje k Danovi, aby také on viděl zajímavé divadlo. Jeník zatím pochytal tuláky a schoval je pod umývadlo.

„Mně se zdá, že tu havěť musím pustit, nebudu jich moci v domě chovat", řekl Dan s očividnou lítostí.

„Víš co, Dane, já ti na ně dám pozor, když mi řekneš jak; mohou zrovna tak býti v kleci na hrdličky jako zde", řekl Jenda. Začal se pro korýše ještě více rozehřívat, než pro své zamilované hrdličky. A tak dostal některé pokyny od Dana o tom, čeho krabi vyžadují a potom je odnesl, aby je představil hrdličkám.

„Tenhle Jeník je opravdu velice hodný hoch", řekl Dan, zatím co opatrně upevňoval motýle do své zásuvky.

„Však by také měl být hodný, neboť lidé mu už mnoho dobrého prokázali."

„Ano, on měl asi vždy někoho, kdo mu řekl, co má dělat a co ne, ale já jsem býval stále sám a sám —", řekl Dan, a zamyslil se nad svým smutným dětstvím. Často tak nedějával, neboť cítil, že tam někde byla chyba a to mu působilo bolest.

„Vím to dobře, milý chlapče, a proto od tebe tolik nežádám jak od Jeníka, přes to, že on je mnohem mladší než ty. Teď ti však nabízím veškeru pomoc, které si budeš přáti. Doufám však, že jednou si dovedeš sám pravou cestu nalézti. Zdali jsi zapomněl, co tatíček ti řekl jednou, když jsi byl u nás poprvé: Chceš-li býti dobrým, musíš Boha protis o pomoc?

„Ne, nezapomněl", ozvalo se tise v odpověď.

„A zkoušíš to prosit ho o pomoc?"

„Ne, ozvalo se ještě tišeji.

„Hleď, hochu, zkus to zkus to aspoň večer, než zavřeš oči, — udělej to k vůli mně."

„Ano — udělám."

„Spoléhám na tvé slovo a budu též vědět, dostojíš-li mu. Tyto věci jsou vždycky zjevny lidem, kteří v ně věří, ačkoliv jim nikdo ani slova neřekne. — Zde máš hezkou povídku o chlapci, který si také poranil nohu, ale hůře nežli ty; čti ji a uvidíš, jak zmužile své neštěstí snášel. Paní podala hochovu knihu, potom odešla; chvílemi se vša kchodila naň dívat, aby mu nebylo smutno.

Dan neobliboval si čtení, nicméně byl brzy knihou tak zaujat, že se podivil, když hoši vrátili se z procházky. Dézy mu natrhala kytici polních květin, a Andula si vymínila, že mu donese večeři. Dvéře do jídelny zůstaly otevřeny i mohl tudíž ze své pohovky vidět, jak hoši sedí u stolu a jak na něho kývají přes hromady namazaného chleba.

Pan Bér odnesl ho časně na lůžko a Tedouš mu přišel dát dobrou noc, neboť chodíval spát se slepicemi. „Já bych se rád pomodlil tady u Dány, smím mami?" a když matka přikývla, kleklo děcko u hochova lůžka a pravilo vážně a tichounce:

„Žehnej Pane každému,
veď mne cestou k dobrému!"

Potom Tedouška odnesli, a ještě přes matčino rámě se v polospánku usmíval.

Večerní vypravování bylo skončeno, písně dozpívány a v domě se rozhostil obvyklý nedělní večerní klid.

Dan ležel ve svém přívětivém pokojíku, ale nespal. Přemýšlel o nových věcech a nových nadějích. Cítil, že se mu srdce plní jakýmisi novými city. Dnes vstoupili do něho dva andělé: láska a vděčnost. A tito dva činitelé započali dílo, jež čas a snaha měly dokonat. A s vroucím přáním dostáti danému slibu, sepial Dan v temnu rucu a zašeptal modlitbičku:

„Žehnej Pane každému a veď mne cestou k dobrému!"

*

Na tomto místě povídku o malých mužích přerušujeme a druhou část odkládáme na příští rok. Nemohla by být letos bez toho ukončena a mimo to máme v zásobě několik drobných věcí do Dětského koutku, které čekají na uveřejnění.

Redakce.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POK... společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný red... Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beaufort v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 20. října 1911. Číslo 42.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

J. BOJKO:

ABYCH TAK NAŠEL.

Modravé hory mlčí,
nazlátlé listí šelestí . . .
Po kráse hlad mám vlčí,
po touhách, po snech, po štěstí.

Jako štít puklý visí
krvavé slunce ze mraku . . .
Věřil jsem v sebe kdysi
v lidi a možnost zázraků.

Měsíc se nad les věsí
chorobně bledý, zoufalý . . .
Abych tak našel kdesi,
več mé sny sladké doufaly!

Vytušil do hor stezky,
proroky, Kristy z daleka . . .
věřil zas v světla, blesky,
v zrození bohačlověka . . . !

*

ŠŤASTNÝ VEČER.

Nádherných, přec teskných barev jasný pruh
se s jemnou ženskou něhou klad
přes západ,
jakby slunce zachytit chtěl velký bůh
ve svůj měkce rozprostřený, žhavý šat.
A mezitím, co východ němě krvavěl,
jak rány Kristovy ustydal a sinavěl,
toho slunce, velkého i v smrti, teskný žár
do škol, do kostelů vhodil žhavý růží pár.
To si slunce rozsvítilo zlaté svíce u svých
már —
Zatím dole, jakby bůh byl utrh nebe kus,
by okrášlil jím tiché údolí,
modrala se širá řeka travou, topoly.
Jí u břehů, jak hejna vykoupaných hus,
městečka se shlukla, tiché, bílé vesnice.
Když pak večer, pastýř světů, perleťovým
rohem měsíce
svolal stáda bílých oveček, hvězd tisíce,
by se na nebeských nivách krásy napásla;
tu má duše, těmi královskými dary úžaslá,
modlila se v tiše přitulenou temnotu
sladkou píseň k šťastné zemi, k velikému
životu . . .

—o—

CO BYCH RÁDA POVĚDĚLA SVÉMU MUŽI.

(Z anglického měsíčníku.)

Nejsem, co by se mohlo nazvati nešťastnou manželkou. Naopak jsem šťastnější nežli mnohé jiné. Moje přání, abych mohla muži svému říci všelicos, co si myslím, nemá původu v hněvu, nýbrž spíše ve velké mé lásce k němu, a právě ta jest příčinou, že bych ráda měla jej dokonalého.

My ženy dobře pozorujeme a pociťujeme ty různé drobné každodenní události, a jsou to právě takové, které mají na vás vliv, neboť se opakují den ode dne, a musíme je míti stále na zřeteli. Posuzujeme muže a jejich zvyky a jednání mnohem důkladněji, nežli oni sami si myslí. „Pane bože, dej mi muže, ať je jakýkoliv" neplatí u ženy tou měrou, jak si mnozí muži myslí, a zajisté ne zde v Americe.

Jsem vdaná deset let, a po devět z těch deseti (první rok jsem byla láskou zaslepená), sbírám kuráž, bych řekla svému muži, co si myslím o některých jeho zvycích a způsobech. Obyčejně taková mínění vyjevujeme během hádky a v návalu zlosti, ale v takovém případě způsobí projev více zla než dobra. Já však jej miluji a chtěla bych mu to říci po dobrotě, neboť nechci postavit hráz mezi námi, a proto stále mlčím. Ale kdybych mohla se k tomu odhodlat, řekla bych mu, když já se snažím ušetřit při nynější přílišné drahotě několik centů zde i tam, že on za večer prokouří několikrát tolik. On by třebas odvětil, že si také kupuji cukroví. Ano, ale to z daleka neobnáší tolik, jako co on prokouří. K tomu ještě škodí mu to na zdraví, a já musím vdychovat do sebe zápach z tabáku a kouře, jimiž je šatstvo jeho stále prosyceno. Ale — neříkám mu nic a když přijdou vánoce, ještě mu koupím náčiní kuřácké nebo kuřácký kabátek!

Také bych mu dále řekla, že mně nikdy nevěnuje těch malých zdvořilůstek a pozorností, které jsou ženě vždy a vždy milé. Před svatbou by mne nebyl nechal sestoupnout se schodů, aby mi byl nepodal rámě, za celý svět. Nyní však si mne nevšimne,

ba i z tramwaye musím skočit sama. Když jej o nějakou službu požádám, vykoná ji, ale která žena chce stále o všechno říkat? Jí se líbí, když se muž dovtípí sám. On ví, že musím každý večer nésti nahoru po schodech naše dítě, když usne, ale nikdy to neudělá sám, leda když mu řeknu.

Čítáte často rady ženám, jak si zachovati lásku mužů po svatbě? Jedna z prvních takových jest, že mají vždy a bezvýminečně býti úhledně a čistě ustrojeny a učesány, když přijde muž domů, a mají jej vždy uvítat s úsměvem. Ale já myslím, že už je čas, aby také byly podávány návody mužům, jak si mají zachovat lásku žen. Některý věru zaslouží, aby byl přivítán klackem a ne úsměvem. Četla jsem leckdys, že není muži nic protivnějšího, než když vidí svou ženu oblečenou ve vybledlé kimono s vlasy neučesanými. Já o tom nepochybuji, ale když v neděli muž povaluje se celé dopoledne v rozšmachtaných pantoflích, bez vesty a límce, neoholený, se čpící ošklivou dýmkou v ústech — o tom nikdy nečítáte! Ale, všechno si toto jenom myslím, nikdy mu to nemohu říci.

Potom je tu ta věčně důležitá otázka peněz. Jak mnoho žen raději v tichosti hrdě trpí, nežli aby se s mužem hádaly o peníze! Můj muž je liberálnější nežli mnozí, které znám, co se týče peněz, a přece bych mu ráda řekla, že by mně bylo mnohem milejší, kdyby mi dával pravidelně jistou sumu, nežli, jak on činí, aby dával občas více, a potom zas několik týdnů nic. Takto si nejsem jista, když mi peníze docházejí, zdali si vzpomene, že zas potřebuji. Kolikrát jsem si přála, kdybych mohla po chvilkách si něco vydělat, tak abych měla stálý svůj vlastní příjem, se kterým bych mohla vynaložit dle svého přání. Ale můj muž by to nikdy nedovolil, a tak — mlčím, ale často cítím v sobě trpkost. Neboť co by jeho prospěch v obchodě mu byl platen, kdyby neměl domova a rodiny? Což pak to také nestojí za něco, když mu vychovávám děti a řídím pořádně domov? Každá služka dostane svůj pravidelný plat, a já, paní domu, musím být spokojena, když mu napadne mi něco milostivě uštědřit!

Někdy si myslím, že jest chybou, když my ženy se ostýcháme otevřeně s muži promluvit o tom, co dle nás by mělo býti jinak. Snad kdyby si manželé dohromady rozumně promluvili o tom, co jednomu se nelíbí na tom druhém, a snažili se to napravit, bylo by méně rozvodů. Neboť pravdou jest, že jest více rozvodů způsobených sobeckostí jedné neb druhé strany, nežli z nějakých velkých, tragických příčin.

Také bych mu ráda řekla, že jest sobecký, co se týče vychovávání našich dětí. Když jsem mu jednou řekla, aby domluvil našemu nejstaršímu hochovi pro neposlušnost, řekl: „Prosím tě, nežádej na mně, když přijdu domů všecek unaven, abych dělal mezi dětmi soudce. Chci, aby mne měly rády, a ne aby se mne bály.“ Pomyslela jsem si: „A co já mám říkat? Budu-li i já tak s nimi jednat, jaké pak vychování dostanou?“ Vždyť otec má mít právě tak vážné povinnosti při výchově svých dítek jako matka, a který muž se jich hledí zbavit, protože zdají se mu obtížnými, jest sobecký. Takový pak, když je dítě neposlušné, obyčejně svaluje celou vinu na matku, ale že sám je toho také vinen, nikdy neuzná.

Ale přes všechno, jak jsem již pravila, miluji svého muže cele, což mu také nemohu, vlastně nesmím říci, neboť jsou muži ještitní a samolibí tak dost — nač tedy jim dávat příležitost, by vlastnosti ty ještě více u nich se vyvíjely?

—=o=—

VĚRA PÁDOVSKÁ:

V ŠERÝCH DNECH.

Dny zachmuřené smutnou řadou pílí,
jak otroci, král Čas jež vyhnal zlý,
by slunce, synka zlatého, jejž mlhy uchvátily
po horách, lesích, cestách hledali.

A vidím je, jak mlčky míjí každý,
svou marnou cestu končí mrzutě
a v černý jícen noci uvržen je navždy,
jak nové dny se mračí, zasvěceny mstě.

A já si zatím našla stopu slunka zlatou,
to večer při lampě, kdy nocí tichne dům,
a ruka čelu nabídne dlaň rozehřátou
co křeslo drahým hostům: vzpomínkám a snům.

—=o=—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

VII.

Bonum est diffusivum sui — to jest sice pravda, neboť mám-li v něčem štěstí, chci, aby ostatní lidé toto štěstí se mnou sdíleli, ale pravdou také jest, že, jsem-li v neštěstí, necítím jeho tíhu tak na sobě, vidím-li, že jiné rovněž neštěstí postihlo. Člověk chce míti společníky ve štěstí i v neštěstí. Jest mi to jedinou útěchou. Jsem v klášteře bez povolání a nesnesl bych toho, kdybych z tváří ostatních svých spolubratří nevyčítal — jeden druhému by to za nic na světě nepověděli, musí se to vyčísti — že vlastně žádný z mých ctihodných spolubratří nemá povolání klášterního.

Klečím v choru — máme zrovna rozjímání — a pozoruji tváře svých spolubratří. Snažím se z nich vyčíst, jak který v meditaci jest pohroužen. Lavice v nichž sedíme, tvoří velký půlkruh; já sedím na kraji, takže mám všechny své bratry před sebou a vidím jim dobře do očí. Půlkruh začíná nejstaršími kapucíny, potom jsou mladší a mladší a na druhém konci sedíme my, nejmladší, takže staré veterány máme před sebou. Uprostřed je pult, u něhož sedí mnich a čte z životopisu svatých. Jednotvárným hlasem, ani neklesaje při ukončení vět, přečte vždy kousek a pak o přečteném rozjímáme. Když představený myslí, že jsme o přečteném se již dosti narozjímali, zaklepe na la-

vici a mnich u pultu čte jednotvárným hlasem, jenž tak — tak hrozně uspává, dále. Tak se to opakuje několikráte, až je po mši.

O tom, jak se má rozjímat, sepsány byly od zbožných klášterníků celé knihy. Však se nás tím náš magister natrápil! Vypsal si ze všech, co dle svého mínění pokládal za nejlepší, udělal si z toho systém a potom nás v tom cvičil celé dva měsíce dvakrát denně.

Za svoje rozjímání, kdyby bylo k spasení nevyhnutelně potřebné, jistě bych se do nebe nedostal a nevím, kterého ze svých spolubratří bych pro tu zásluhu v nebi viděl. Není divu! V pět hodin ráno musíme vstávat a do choru přijdeme obyčejně všichni nemytí a ospalí.

Já jsem vždy čilý a pilně rozjímám — ne dle systému svého magistra, nýbrž dle svého vlastního.

První díl mého rozjímání: pozoruji brzy toho, brzy onoho ze svých starších spolubratří, odhaduji jejich tíhu a jejich svatost a počítám, z kolika laloků a lalůčků skládá se tvář jejich. Pozoruji, jak který a s jakým zdarem snaží se přemoci spánek. Málo komu se to daří.

Zrovna naproti mně sedí bratr v Kristu. Kdyby ho popisoval student z první gymnasijní, řekl by: Skládá se ze dvou koulí, jedné menší a druhé mnohem větší; ta menší je nahoře a říká se jí hlava a větší koule je pod ní a říká se jí břicho. K té větší jsou přidělány nahoře ruce a dole asi nohy — není jich však viděti, takže se zdá, jakoby ten tvor se skládal jen z hlavy a břicha.

A tato hmota klečí přede mnou. Tvář složena z velkých laloků a malých lalůčků — nos všech odstínů barevných a pod ním široká ústa s masitými rty, z nichž spodní silně odchlíplý visí.

Dívám se chvíli na ty dvě koule, oči moje spočinou na té menší, potom na nose a konečně zrak sveze se na široká ústa. Tahle ústa! Jak by to asi vypadalo, kdyby se otevřela do kořán? Mám se pokusit otevřít je? Ale — vždyť zkouška nic nestojí! Zívnul jsem hodně hlasitě — tak hlasitě, že očka mého protějšku topící se v sádle spočinula na mně. V zápětí už byla široká ústa dokořán, takže ta menší koule vypadala, jakoby se skládala ze dvou sklápěcích poloviček. Sotva se velebná ústa zavřela, otevřela se vedle ještě velebnější a tak dále po celé řadě v půlkruhu. Konečně ani Francek vedle mně se nemohl zdržeti. Začalo mě to bavit. Asi za dvě minuty opakoval jsem zívnutí a účinky jeho byly k mému potěšení stejné. Ještě jednou a ještě jednou, až mě to unavilo. Byla to dětská zábava pro ukrácení chvíle — ale čert v nouzi i mouchy lapá.

Druhý díl rozjímání: pozoroval jsem mravence, jenž se na lavici přede mnou pachtil s nějakým drobtem, běhal kolem něho a snažil se jej uchopit ze strany nejpohodlnější. Nešlo to. Co ty se, mravenečku, nalopotíš, než si svoje břemeno odneseš, a já zde sedím nečinně den co den a jak musím přemýšlet, abych si něčím nudu zahnal a dlouhou chvíli ukrátil! Z útrpnosti pomohl jsem mu břímě dopravit ke skulině, kamž dle mínění mého s ním mířil a on si je odtud již sám svrhl dolů.

V tom zaklepal pater quardian na znamení, že mnich u pultu má ve čtení pokračovat. Všechno sebou trhlo — jedni jakoby z dřímoty a druzí z opravdové dřímoty. Můj protějšek, jehož otvíráním úst jsem si před tím dlouhou chvíli krátil, měl očka zavřená a v tváři přímo blažený výraz. Spí či rozjímá? Nebylo možno rozeznati ani to ani ono, protože hlavu držel zpříma a spánkem mu nemohla klesnouti, protože byla se všech stran obložena tukovými poduškami. Očka jeho při zaklepání se udiveně otevřela a z nich zavznělo jeho hromové: Volno, volno — herain. Ze starších kapucínů žádný ani brvou nehnul — byli podobným maličkostem asi zvyklí. My mladí však chvatně dali tvář do dlaní a chvilkami prodíral se dlaněmi zvuk, jakoby se někdo smíchem dusil.

Mnich u pultu četl dále o svatém Amphibolu, jenž byl žákem svatého Albana. Od něho se nikdy neodloučil, všude ho věrně a oddaně provázel, ano i smrt mučennickou s ním podstoupil a byl s ním zároveň do hrobu uložen. Taková řídká věrnost! A bezbožník Usher odvážil se sáhnout tomuto svatému na existenci: dokazoval, že amphibolos je slovo řecké a znamená hrubý plášť, kterým se přiodívali křesťanští kněži prvních století. Tento plášť měl svatý Alban na bedrách, když byl mučen a pisatel jeho životopisu z neznalosti řeckého jazyka udělal z něho nového mučenníka.

Podobných světců existuje více. Jednou by se byl dokonce jeden pohanský cestmistr bez nejmenší zásluhy dostal do křesťanského nebe. Několik zbožných Španělů žádalo papeže Urbana VIII., aby dovolil zřídit oltář svatému, jehož náhrobek nalezli, a nadati jej hojnými odpustky. Tento svatý slul Viar. Papež žádal bližší údaje svatosti. Jelikož zbožní lidé ničeho nevěděli o theologických a kardinálních cnostech svého chráněnce, poslali náhrobek do Říma, aby svatý otec o svatosti Viarově sám se přesvědčil. Papež dal prozkoumat kámen učencům, kteří na první pohled seznali, že náhrobek domnělého svatého je úlomek pomníku postaveného člověku, jenž byl PRAEFECTUS VIARUM (cestmistr). Ze zbytku nápisu S Viar měl být svatý.

Tuto zbožnou příhodu vyprávěl mi Francek, jenž ji v čítárně vyčetl z životopisu svých papežů. Připletla se mi maně do meditace a zabrala aspoň čtvrt hodiny. Ukončením mše končí se též naše meditace. Starší kněží pospíchají z choru, a my novicové musíme se ještě pomodlit křížovou cestu. Jednotlivá zastavení křížové cesty umístěna jsou na mříži choru dva kroky od sebe. Postavíme se hezky za sebou — Francek napřed, protože chce vidět při tom do kostela, není-li tam jeho „láska" — já za něho, o ostatní se nestaráme. Spěcháme jen, abychom se co nejdříve dostali k snídaní.

Po snídaní byla serafinská škola. Tam už tak nespěcháme.

Pět minut před osmou jsme, již všichni v serafinské škole. Jsme zticha — nikdo z nás nepromluví slova — čekáme na příchod patera magistra. Dříve jsme se bavívali, vyprávěli si své bolesti a strasti, ale od té doby, co Francek odhalil pod velkým obrazem otvor spojující školu serafinskou s cellou magistrovou, od té doby jsme tiši. Jen tu a tam soused sousedu něco pošeptá.

Rázem otevrou se dvéře a v nich přísná žlutá tvář patera magistra. S cvaknutím kliky ležíme všichni přede dveřmi na zemi a odříkáváme svoji kulpu za přestupky všeobecné a za ty, o nichž ani nevíme. To se děje každodenně dvakráte. Za přestupky soukromé — udělá-li někdo chybu při čtení brevíře, spadne-li mu při jídle vidlička anebo lžíce se stolu; byl-li napomenut, že klape příliš sandály; že dělá veliké kroky; že má skvrnu na habitě; že přišel do choru pozdě — za takové přestupky musí si každý jednotlivec odříkat kulpu zvláště.

Když jsme byli s kulpou hotovi, udělal nad námi pater magister kříž, něco při tom latinsky zabručel a my spěchali rychle každý na své místo u stolu.

„Halt — stát" — pater magister byl Němec a býval kdysi vojákem.

Zastavili jsme se na povel — ruce z uctivosti v rukávech.

„Postavit se do řady!"

Postavili jsme se do řady.

Postavil se před nás a na čele jeho objevily se dvě ostré přísné vrásky. Šedé jeho oči zaryly se pátravě po řadě do zraků každého z nás, jakoby chtěly vyčíst z nich nějaký zločin. Díval jsem se mu upřeně do očí. Domnívám se, že ostatní také. Když ničeho z očí našich nevyčetl, otevřel zavřenou dlaň a v prstech objevilo se mu kousek tmavohnědého sukna.

„Co je tohle?" Zase pátravým zrakem z jednoho na druhého těkaje, snažil se vniknouti na dno našeho svědomí.

„Co je tohle? — pravím"; zahřměl podruhé.

Ani jsme nedýchali.

„Co je to?" vzkřiknul po třetí mávaje nám kouskem sukna před očima. Oči mu zlostí sršely.

Konečně odvážil se k odpovědi novic bratr Konrád. „To je kousek sukna", pravil nesměle sotva slyšitelným hlasem.

„To já vím — ale z čeho je ten kousek sukna? To chci vědět."

Nikdo z nás neodpovídal. Koukali jsme pouze udiveně jeden na druhého.

„No, bude to, anebo ne?!"

Mlčení.

„Dobře tedy — pojďte sem", pokynul mi rukou.

Přistoupil jsem k němu udiven. Sehnul se k mému habitu, zvedl jeho spodní obrubu málo nahoru a jel rukou po ní obcházeje mě dokola. Najednou se zastavil, přiložil onen kousek sukna k okraji. Rány boží! — zrovna se tam hodil. Vzadu, jakoby nožem vyříznut byl kousek z obruby mého habitu a na ono místo vsazoval nyní pater magister onen záhadný kousek sukna. Hodil se na to místo, jakoby právě odtud byl vystřihl.

Pater magister podíval se mi vítězoslavně do tváře.

„„Tak co tomu říkáte, bratře Tomáši?"

Neříkal jsem nic. Díval se mi chvíli pátravě do očí. Najednou pustil obrubu mého habitu a odstrčil mě od sebe.

Přistoupil ke Konrádovi. Táž procedura. Na obrubě jeho habitu zrovna takový výstřižek jako na mém — kousek sukna do něho zapadl, jakoby byl z něho vystřižen. U Francka totéž. Kolem očí patera magistra objevila se celá síť vrásek, jež tam zuřivost vetkala a očima div nám nezapálil habity. U všech stejný výstřižek!

Magister se vzpřímil jsa rudý ve tváři — postava jeho zdála se nám mnohem větší. Praštil kouskem sukna na stůl, otočil se na podpatku a bouchnuv dveřmi, odešel ze školy.

Blázní on — či blázníme my? Udiveně jsme se koukali chvíli jeden na druhého, čekali jsme asi čtvrt hodiny, a když nikdo nepřicházel, odebrali jsme se každý do své celly.

Usedl jsem si ke stolu a nevycházel jsem z údivu nad touto příhodou. Vedle mě u Francka ozvalo se najednou vzlykání, jež po chvíli přešlo až v divoké skučení. Co Francek pláče? Co je mu?

V tom ťuk-ťuk-ťuk na stěnu. Francek telegrafuje, abych šel do „čítárny". Nedal jsem se dvakráte pobízet. Za okamžik tam byl i Francek. Opatrně prohlédl všechna oddělení, není-li tam snad nějaký „čtenář" přítomen.

„Už jsem myslel, že to nevydržím — že mě raní mrtvice“, vyrazil najednou se smíchem.

„Co? co pak je?“

„Tak počúvaj! — Procházíval jsem se v noci po páterské chodbě a pokuřoval si vesele špačky, jež jsem našel v zahradě. Magister má zpropadený čich! Považ! — vypátral mě tam o půlnoci a sledoval mě. Málem by mě byl chytil, kdybych se mu nebyl schoval do komína.“ — V cellách páterských topilo se z chodby a před každým otvorem do kamen byl prostor, že se v něm mohl docela pohodlně schovat člověk. — „Tak jsem mu zmizel“, pokračoval Francek, „asi štyrykrát. Tuto noc jsme si hráli zase spolu na schovávanou a málem by mě byl už dopadl. Sotva jsem stačil za sebou přivřít dvířka komínu. Koukal, kam jsem mu zmizel. Potom rozsvítil sirku — a už byl před dvířkami. Na čele vyvstal mi pot, neboť jsem cítil, že jsem si řádně přiskřipnul pod dvířka habit, a kus že ho vyčnívá na chodbu. Už mě má. — Křečovitě držel jsem zevnitř dvířka. Chvíli s nimi lomcoval, avšak marně. Potom jsem ucítil, že něco kutí na mém habitě vyčnívajícím na chodbu a po chvilce se vzdálil. Čekal jsem ještě asi půl hodiny — všude hrobové ticho. Vystrčil jsem hlavu z komína a opatrně plížil se do své celly. Tam jsem si posvítil na habit. Vida, na obrubě vyříznul celý trojúhelník! Co míní s výstřižkem, uhodnul jsem ihned. Ty na mě tak? — Šel jsem potichu od celly k celle, otevřel potichu a snesl všechny vaše habity k sobě — spali jste všichni jako zabití — opatrně vyříznul jsem dle výstřižku na svém habitě stejné otvory na vašich — —

Není vždy nudno v klášteře. Jen když dovede člověk rozjímat jako já a je chytrý jako Francek-Labré!

TISÍC NOVÝCH ZRNEK.

Ke svým sedmdesátinám vydal Fr. Vymazal.

Nakladatel A. Píša v Brně, stojí K 1.60.

Fr. Vymazal myslí pod slovem zrnko to, čemu se cizím slovem říká aforismus. Zrnkem je mu v širším smyslu všecko, co zasluhuje, aby bylo pověděno, pamatováno neb o čem by se mělo přemýšlet. Zrnka jsou procházky v říši myšlenek. Zrnka více dráždí než uspokojují, více podněcují než podávají. A trapných myšlenek — praví jinde s Feuchterslebenem — i tísnivého citu se zbavíme nejlépe, když je jasně napíšeme a vylíčíme. Tím je řečeno všecko, co se o zrnkách Vymazalových říci má: myšlenky a nápady, někdy jen třísky a jinde dlouholetá zkušenost formulovaná v okřídlené slovo. A poněvadž i na procházkách v říši myšlenek člověk někdy zmokne a někdy brkne o kámen, jsou i v zrnkách Vymazalových zmoklé chvílky a některá klopýtnutí; na př. zrnka o Jiřím z Poděbrad, o demokracii a některé citáty z druhé ruky.

Naše přítomnost, národní stav, převrácenosti veřejného života, politika, literatura a věda dorážejí na myšlenky Vymazalovy nejčastěji. Bývají hořké i bolestné, zlostné i kousavé.

Povoláním je Vymazal filolog a tudíž o jazyce, slohu a knihách rozsypal zrnek ve své knize nejvíc; z tisíce snad polovici.

Krocana dráždí červený šátek, ačkoli za to nemůže a červená barva je přirozená. Každý z nás je krocanem: něco má rád a neví proč, něco je mu odporné, ač často bez zjevné příčiny. Tak i Vymazal má své koníčky a své červené šátky. Koníčky: náboženství, historie, latina, němčina, knihy... Červený šátek: vlastenci, profesoři, advokáti, židé, estéti, ženy, studenti....

Doufám, že čtenáři některá Vymazalova zrnka rádi sezobnou jako chutné bonbonky. Na příklad tyto:

1.

— Kde je mnoho proroků, tam neposlouchají žádného.

— Kdyby všichni Češi, kteří kdy do Brna přišli, byli zůstali Čechy, bylo Brno dávno české.

— Velká Britannie neposílá do svých kolonií všelijakou sběř, nýbrž své nejlepší lidi. Docela jinak u nás.

— Vytloukat okna a lámat ploty — i tomu říkají někteří lidé politika.

— Kdo koupil noviny za milion, ten nekoupil papír, nýbrž spolupracovníky, abonenty a čtenáře.

— Co umí vlastně Prášek, když neuměl být ministrem?

— Proč se ujímají Švarcenberci češtiny? Ze strachu před češtinou.

— Češi dělají všelico, aby své nejlepší lidi od sebe odpudili. — Jeden z největších českých učenců, Antonín Springer, se nazval sám trojnásobným renegátem. Kdyby se Čechům narodil Bismarck, nebude jim nic platný. Uteče jim.

— S národními katechismy je to jako s ostatními: lidé dělají opak toho, co se tam káže.

— Po nynější národní horečce může přijít národní zimnice.

— V národě malém vyvinuje se kamaraderie ještě snadněji a nabývá větší moci nežli v národě větším; schytralejší povahy rychle poznávají, jakou cestou pohodlně a beze všeho namahání nabýti lze jména, ano vyšinouti se na postavení uznané autority. (Athenaeum, 1887, strana 268.)

— Die Zeit z 1. července 1910 píše: Ze 60 žádostí, které byly v Praze podány o místa radů, je 58 psáno německy. I poslanec Bukvaj psal německy.

— I ten, kdo zbalamutí mnoho lidí, může být slavným. — Jenom ubohý národ čeká na mesiáše.

— Některé hlasy přičítají příčinu nynější drahoty velkostatku čili agrárníkům. Řádění toto se zračí ve vykořisťování hromadného lidu v rozměrech, jakých svět posud nikdy neviděl. Tato tyranie vyssává město i venkov, aby nestoudným způsobem obohatila několik tisíc zámožných rodin. Nynější drahotu si můžeme vyložit jenom tím, že ji pokládáme za libovolné vykořisťování politické moci klerikálně-feudálního velkostatku. A to se děje v celé téměř Evropě.

— Českou útratnost a slepotu dobře charakterisoval kavárník z Bellevue slovy: Kdybych směl dát na dům český nápis, bude dům za krátkou dobu můj.

— Jaký má úkol národ český, není správná otázka. Správněji se bude tázat kdysi budoucnost· Jaký měl úkol?

— Venku zakládají Češi banky, doma jim berou cukrovary.

— I české noviny mluví už o Slovensku jako posledním reservoiru Čechů. Dr. Fischl v Brně jim to dávno prorokoval.

2.

— Už to je vědění, když víme, jaké věci lidé vědí.

— Kdyby se Kant nebyl narodil v jednotvárné krajině okolo Krakovce, nýbrž v některém městě na pobřeží Řecka, nebyl by psal kritiku čistého rozumu, nýbrž byl by se stal nejspíše znamenitým historikem umění.

— Ve Švédsku a Norsku se pokoupí a přečte pětadvacetkrát tolik knih, jako v Německu nebo u nás. Podivno, že se ještě nenašel podnikavý člověk, který by dodával do jistých salonů knihovny z pouhých desek.

— Poesie je nadpráví mladosti, — stáří nemá poesie.

— Dům (německých) umělců v Brně už stojí; hůř bude o umělce.

— Kdo by chtěl vydat Rukopis královdvorský s vytknutím všech nesmyslů, nemožností a pitomostí, ten najde dobrou průpravu v obšírném článku Masarykově, v Athenaeu 1886. Málokdo si uvědomí, jak veliký skutek vykonali ti, kdo dorazili falešné rukopisy. Tím zahájili novou epochu české vědy. Před tím byla nemožná.

— Kdo píše, jak mu káže rozum a vkus, tomu bude sloh přidán. Spisovatelé, jejichž slohu se obdivují, jsou podezřelí. Často mnoho prázdné slámy.

— Franc. jurista Emile Faguet prorokuje frančině zlou budoucnost. Nejde tu o pouhou krisi, ale o úpadek, naříká. V budoucnosti nebudou umět francouzsky psát. Psát francouzsky bude jenom malý hlouček lidí, kterým se budou ostatní posmívati jako bláznům-staromilcům. Bude potom dvojí řeč: správná frančina několika lidí a frančině trochu podobná hantýrka ostatních.

— Výdělek celého tuctu lyrických básníků, symfoniků a písničkářů nestačí ani na výživu jedné domovnické rodiny.

— Každé moderní slovo zabije několik starších.

— Škoda, že se nedočkal Gebauer knížky Die deutsche Satzlehre von Robert Fritsch (Teubner). Větosloví Gebauerovo, snad nejlepší v Evropě, ale starého rázu, bylo by nabylo moderní tvářnosti.

— V. Mrštík napsal: Tvůrčí záloha rasy není tak chuda, aby připouštěla zjevy jenom konformní. — Rozumíte tomu?

— Nikdo nemůže číst dobrou a zajímavou knihu ani hodinu, aby se tudy nestal lepším a šťastnějším.

— Českého slovníku nebude dotud, pokud o něm nebudeme pracovat všichni, které věc zajímá. V knihách zvláště prostonárodních přicházíme co chvíle na nějaký uzel, který žádný náš slovník nerozváže. Na př. Dítě spí, leda ho zbudíš. Jenom tolik si utrhnu práce, co mně dítě zdřímne.

3

— Docela rozumné náboženství je snad nemožné.

— Je-li duše neviditelná, jak může v pekle hořet?

— Jednou jsem byl v Lažánkách hostem naducitele Fr. Tlacha o velkonocích. Seděli jsme v besídce blízko kostela. Farář kázal tak hlasitě, že ho bylo slyšet téměř až do zahrádky. Vybídli mě, abych šel poslechnout kus kázání. Šel jsem na kůr a poslouchal za pilířem. Obsah kázání se týkal vzkříšení. Rozváděl zejména myšlenku: Jako z vejce vzniká nový život, tak se může také mrtvola vrátit do života. Rozhlížel se po posluchačích. Samé tupé tváře: nikdo ani netušil, že poslouchá nesmysl.

— Co je formální vzdělání, neřekl nám posud nikdo zřetelně. Nejspíše nic.

— Nejlépe čte noviny policie.

— Náš Otčenáš prosí o království, německý o říši, ruský o carství.

— Bulharský ministr řekl: Potřebujeme průmysl, abychom nezáviseli celý rok na pánu bohu a na povětrnosti.

— Kardinál Rauscher vydal prý v Neapoli brožuru, v níž dokazoval, že v celých dějinách církve je neomylný výrok papežův neznámý.

— Urážka nebeského majestátu se trestá v Prusku až třemi lety vězení; urážka pozemského majestátu až pěti lety.

— Zdá se mně, že první věta borromejské encykliky je rouhání bohu.

— Za doby, kdy bylo psáno pověstné Kladivo čarodějnic, byla Evropa velkým popravištěm. Všude pracovali kati, číhali vyzvědači, hořely hranice. Běda ubohé ženě, která měla červená víčka; byla jistě ztracena. Hořící hranice byla universálním prostředkem, aby oční nemoci se světa sprovodila.

— Peníze vydávané na vojsko a loďstvo nutí každého z nás, muže i ženy, abychom pracovali denně aspoň o hodinu déle, než by sic bylo třeba.

— Bozi byli potud, pokud se v ně věřilo.

4.

— Bázeň před ženskými bývá počátek moudrosti.

— Všichni znamenití lidé byli autodidakti (samoučky), také Šopenhauer.

— Podle prof. Kučery pozval prý jednou dr. Wolfgang Kusý schválně 13 hostů k večeři, aby svou první manželku zastrašil a pohnul k postoupení jakéhosi jmění.

— Kdyby profesor přednášel, co ví, byl by brzo hotov; proto přednáší také, co neví, a toho je mnoho.

— Posílat gymnasijní učitele do Řecka a do Italie jsou vyhozené peníze. Posílejte tam jen takové, kteří už dokázali, že z takových cest umějí těžit. Příklad: Jeden brněnský učitel byl v Řecku na státní útraty. Když se vrátil, vypůjčil si z knihkupectví Bädekra a jiné pomůcky a sestavil podle nich svou zprávu. Tato zpráva prý stála 2000 korun.

— Když slyší Vídeňák jméno knížete Švarcenberka, myslí na velké miliony, řídké mléko a jiné z něho výrobky.

— V gymnasiu se žádají často věci nemožné, na př. aby žák rozuměl bez komentáře epištolám Horácovým; proto nedosahují věcí možných, ba svádějí žáky k podvodu.

— Jistý Suchánek z Nemojan u Vyškova býval v gymnasiu vždy prvním a umřel prý ve Vídni jako malý úředník v kterémsi ministerstvu. Jiný můj spolužák, šlechtic Ruber, sedal daleko za mnou a byl dvakrát ministrem a je nyní prvním sudím v Rakousku.

— Čím lepší noviny jsou noviny, tím mívají více čtenářů. U nás nejspíše naopak. Docela dobré noviny by nečetl snad nikdo.

— Každý špatný student pomáhá dorážet národ. Jiným neprospívá, sobě škodí.

— Ženy budou nosit na kloboucích i rohy, ale jedna musí začít.

— Ženským by se měla počítat samovazba trojnásob.

Čím je mladík zelenější, tím ustálenější je jeho světový názor.

— Králové mohou rozdávat tituly, ale udělat slušného člověka nemohou.

— Zákony mají vysoké nohy: všelico přeskočí.

— Ať se stalo, co se stalo, pro všecko se našla konečně juristická výmluva.

— Kdybys v sobě shrnul všecko vědění středověku, byl bys největší osel nynější doby.

5.

Zdá se mi, že i těchto několik zrnek přiblíží Fr. Vymazala čtenáři, aby si mohl udělat jakousi představu o jeho názorech. K jeho portrétu přispívají víc aforismy, které napsal přímo na sebe:

— Komu už napadlo toto: V Brně je těžko učenci studovat. Není knih. Proto odkazuju polovici svého jmění zemské knihovně, aby za ně nakoupila nejpotřebnějších děl, kterých nemá. Napřed knihovna vyslechne přání badatelů.

— Plurima locutus nihil dixit. Já.

— Na můj náhrobek, bude-li, stačilo by napsat slova: snadno a rychle.

Poslední dva aforismy, jimiž si Vymazal osolil sedmdesátku: Kdo se zeptá za sto let, byl-lis bohatý či chudý, pán nebo sluha? Zeptá se nanejvýš, dělal-lis dobře či nedobře. Chceme-li umřít, jak bychom chtěli, musíme žít, jak bychom měli. — Dr. Miloslav Hýsek napsal několik vřelých slov o Vymazalově sedmdesátce v Moravsko-slezské Revui: Sedá celé dni v zapadlé brněnské kavárničce, vypisuje z novin, přemýšlí. Dívá se na svět a na lidi a říká si svérázné postřehy, odvážně a vtipně definuje a směje se lidskému shonu, i kandidátům poslanectví píše návod „snadno a rychle“ a ve svých Zrnkách na nikoho nezapomíná. — Fr. Vymazal býval korektorem akciové tiskárny v Brně, společensky to byla nejvyšší jeho karriéra; jako filolog dopisoval si však s největšími evropskými učenci. **J. H.**

—o—

DROBNOSTI.

Mehr Freude, Více radosti slove kniha německého biskupa Kepplera. Už je také do češtiny přeložena, ač překladu neznáme. Vyšla v originále po dvou letech ve 2. vydání, rozebralo se jí 70 tis. výtisků. Hlídka o knize praví: „Úspěch pro knihu katolického biskupa neobyčejný! Přeložena do mnoha jazyků a čtou ji jak katolíci, tak evangelíci s velikou zálibou. Mnozí kritici a čtenáři se vyslovili o ní, že „je to breviář pravé pohanské radosti životní, že autor je veselý pohan, snad největší od Goethovy doby.“ Tyto výrazy nejsou újmou knize, neboť naznačují, že kniha mluví k člověku vůbec a chápe jej co nejšíře. Jest tam ostatně mnoho čistě náboženského, vysoce sociálního a mnoho ryze moderního v ušlechtilém slova smyslu.“ —

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

M. VOTRUBOVÁ-HAUNEROVÁ:

Drndolín princ, Žužík pes, krátká žalost, dlouhý ples.

Vážná veselohra.

OSOBY:

Král Smrkoš, Královna, Princezna, Princ Drndolín, Mnich, královský zpovědník, královský komorník, fox-terrier Žužu, dvorní dámy, hodnostáři, dva hasiči.

Děj v hlavním městě říše, jež není na mapách, aby o ní anarchisté nezvěděli.

Jednání první.

Princ v jednoduchém, cestovním šatě vejde do komnaty, kde právě komorník oprašuje trůn.

Povězte mně, milý pane,
v této zemi požehnané,
proč já, kdekoliv jsem dlel,
smutek jen a slzy zřel?
Zvláště zde, v tom krásném městě,
jež mi právě stálo v cestě?
Když jsem vstoupil v jeho brány,
vidím ženy uplakány,
vidím muže zasmušilé,
děti nezřím rozpustilé...
Bohatě vás odměním,
příčinu-li toho zvím...

Komorník.

Ach, můj pane, chci vám rád
zdarma vysvětlení dát...
Ano, pane, všechna zem
v zármutku je velikém...
Náš král dceru krásnou má...
Těšil se, že už ji vdá,
a jak žádá jeho věk:

chtěl jít na svůj výměnek...
Do novin to také dal.
Z blízka, zdáli hosty zval...
Slíbil jim i na cestu,
ukazoval nevěstu...
On nedrží na ciráty:
vystřihoval inseráty...
Věru, bylo to až k smíchu:
podobizen od ženichů
měli jsme už plný sál...
Ale pan král hledal dál.
Inu, potíž je to hrozná!
To teprve člověk pozná
jak se napracuje hlava,
když král svoji dcerku vdává!
Děvče ovšem nepospíchá...
Ne snad vybíravá pýcha,
ale: „Musí to být dneska?“
říkala?... Je tuze hezká...
Nu tak, jednou... rok je tomu...
vyšla odpoledne z domu
zaběhla si do zahrady...
Tam s královnou dlely rády.
Náhle slyším hluk a hlasy...
Hned se zježily mně vlasy...
Někdo vzkřik tak divoce,
až mně chutné ovoce,
které do úst dával jsem,
padlo na zem před nosem...
V tom už dvorní dámy vedou
princezničku naši: bledou,
rozčilenou, chvějící,
výraz žalu na líci...
V očinkách má slzičku,
vzlyká: „Žužu!!! Žužíčku!!!“
Žužíček byl pěkný bílý
pejsek, nade vše jí milý...
Na trůně i při hostině
sedával na jejím klíně...
Princezna, ta říkala vždy:
„Zármutek já snesu každý,
ztráta Žužíčka by ale
trápila mne neskonale...
Bez Žužíčka, věřte mi,
není štěstí na zemi...“
Představte si její žal!
Toho pejska někdo vzal!
Princezna si počínala
jak rozumu zbavená,
a teď stále ještě chodí
jak lilie zlomená.
Smutek pad' na všechnu zem...
Princezna v zármutku svém,
nemohouc psa nalézti,
zvolala v tom neštěstí:
„Na vědomí každý vezmi:
žádná zábava být nesmí,
žádná radost, žádný ples,
dokud nepřijde můj pes!
Žádný ženich nesmí k nám...
já se dříve neprovdám...
srdce mé se zamyká,
dokud nemám Žužíka!“
Na jaře to bylo právě...
a teď stromům v staré hlavě
suché, žluté listí chví se...
ale Žužík nevrací se...
Princeznička zarmoucená
přísahala: „Toho žena
okamžitě chci se státi,
toho chotěm svým chci zváti,
toho být chci celičká,
kdo mně najde Žužíčka?“

Princ.

Chápu princeznin já žal...
Jak ten pejsek vypadal?

Komorník.

Bílý, pane... krásně bílý...
čumáček měl ušlechtilý,
roztomilou tlamičku,
pěknou, hnědou hlavičku;
srst měkkounkou jako kočka,
tmavá, lesklá, chytrá očka,
sametové tlapičky
a ocásek kratičký...
Na zadeček jemu však
přírodou dán zvláštní znak:
Na levo tam skvrna tmavá,
v stejné barvě jako hlava,
přes ocásek zabíhajíc,
zadeček mu ozdobujíc,
zvláštním označením byla...

Utírá si oči.

Chudák, hezká mrška milá!

Princ vzrušen vypravováním.

Ohlaste mne panu králi!
Řekněte, že někdo z dáli
kráčel ve dne, za noci,
aby vám moh' pomoci...
Netažte se, neptejte se...
Srdce mé se blahem třese...
Všechnu zem já hned od smutku
vysvobodím, od zármutku,
a princeznu krásnou snad
chotí svojí budu zvát...

(Pokračování.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 27. října 1911. Číslo 43.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

Z BÁSNÍ LOUISE KŘIKAVY.

Báseň o smutku života.

I.

Vy oblaka, jež neznáte svůj cíl,
tvoříte slunci znachovělou sluj
a toužíte, jak v stesku život můj,
by okamžik jej v slzy rozpustil;
jež doufáte, že vláha vašich dní —
ne — hodin pouze — zmírající splav,
smutný kdes strom a sprahlou hrstku trav
osvěží v zániku a zúrodní;
do země hledím.
Do výše-li zřím,
to málo teď je, vířím dusný prach
silnic a šlapu šílený svůj strach,
že žití, cíli jeho rozumím.

II.

A cíl ten není mým. Jsem tenký stín,
jenž po obloze vznikl. Zajdu hned
a slunce v můj nehutný chabý klín
nemůže vložit líc svou a svůj hled.

A chápem život-li, že zanechat
je stopy třeba, cosi zůstavit,
pak vidíme: není, co mělo být.
V tom strašný bol. Neskojitelný hlad!

Kdo nestělesnil mlhoviny své
ve vlaživý, byť efemerní čin,
je neplodný jen na nebesku stín,
jenž k výčitkám pro zbytečnost svou zve.

Jsem oddych země. Shutněti jsem chtěl,
by slunce divoký nes, plodný zor
mé existence slávu za obzor . . .
a sta se za mnou obracelo čel.

Jsem nehotový oblak. Mha jsem jen.
Cos náhodnějšího, než náhlý vzdech.
O jakém já jsem žití snil v svých snech.
V skutečnost silnou nevzrostl můj sen.

III.

Něco, co chtělo býti kdysi vším
ve vesmíru a žalně sjihlo s ním.
Červánky nejsou, sen pro dětský zrak,
dělníky nejsou, neb jsou síly vrak.
Nebije hrom z nich, nevyletí blesk,
nemají zlověstný živelný ni lesk,
ni šedé oči nesmírné, jež zří
s oblohy na zem v pláči smíření.
„V nás duhy nesvítí; náš zor je něm,
Nic nezrcadlí se.
Neb není v čem . . .“

*

Hyacinthy.

Bílé a růžové a jak by z vosku kvetly,
napájejí se ssinavými světly —

sen jakýs nejasný vůní tou proudí ke mně,
já cítím těžký dech, ba mrtvolný až, země.

Jak mrtvých tajný vzdech by prozraditi chtěla
ta křehkost květů těch děsivě podezřelá . . .

Já krutou nenávist, já, který země kvítí
ze srdce vyrůstat vroucího svého cítí

a který každý květ, travinu každou zdraví
jak květ by myšlenkou byl odvážnou mé hlavy

tištěnou v zeleň luk: nenávist, která drtí,
mám k tomu obrazu delikátnosti smrti.

Jak ouška chorých žen a ručky anaemické
mi vůně hyacinth v náladě ironické

formuje jejich stvol a vyvolává sen
o řadě zdestillovaných zakletých princezen.

*

Offerta básníkova.

Oh, jaký jsem měl letní byt —
haha, haha, haha!
Že nemoh jsem ho krašší mít,
haha, haha, haha!

Přede mnou řada malých stěn,
děn mi že jsem rozčilen,
na zdar!

Není to věru žádný div,
haha, haha, haha,
vždyť složený jsem z recidiv,
haha, haha, haha!
Já sníval někdy o slávě,
a umím spát i na trávě,
na zdar!

A usnesl se moudrých sněm,
haha, haha, haha!
že směji se já prácem všem,
haha, haha, haha!
Nebyl jsem žebrat na faře,
však už jsem dělal písaře,
na zdar!

Nedělám mnoho okolků,
haha, haha, haha,
mám knihy básní ve stolku,
haha, haha, haha!
když ztichne kolem chorých řev
já recituji mnohý zpěv,
na zdar,

o dobrých, drahých lidech těch,
haha, haha, haha,
již hledí na mne z pod svých střech,
haha, haha, haha,
a nechtějí mne do díla,
neboť jsem duše zbloudilá,
na zdar!

Mně hvězdy svítí, jako Vám,
haha, haha, haha,
a hovořit já s věčnem znám
haha, haha, haha!
já potřebuji hvězd svých zář
ale i jakous kancelář,
na zdar!

Nechám svou hrdost na plotech,
haha, haha, haha,
přicházím v nových kalhotech,
má úcta,
o jakés pěkné místo prosit
a já Vás budu v srdci nosit,
na zdar!

*

Na podzim pod Lanšperkem.

Jest útěcha tak povzbudivá, stará;
tu posílá podzimu moudrý vzduch,
v němž vážně zhutní mnohý lehký duch,
jenž nejradš jásá v prudkém žití jara:

„Pro rozkoš svou má člověk míti dosti
z přítomných chvil, radostí minulých
a žít svůj den, jak slunce svit naň dých,
neprohrabávat chmury budoucnosti."

Hle, tato jeseň. Volné umírání
po lesích leží, kraj jde do zimy
a v údolí tam svítí ozimy
příštím již jarem v zeleném svém plání . . .

To osení tak jaře svítí, prudce!
Zem jenom ví, že její na dlani
má k žití možnost. Zda však k uzrání,
to není v jejím lůně, v její ruce.

S úsměvem starce vše to Lanšperk vídá,
jak rok co rok té krvi podzimu,
ševelu listí, jež v hrad šumí mu,
svítivá zeleň smíchem odpovídá.

Stráň pije hněď hrudí svou rozeklanou,
žluť teče se skal létem znavených
a Lanšperk boků okrvavených
krásám svým říká: Zítra na shledanou!

Má vzácný klid těch moudrých starců řeckých,
má pochopení pro křik kavek, vran
i pro řady zbůhdarma daných ran
těch střelců dobroučkých a kyšpereckých.

Když člověk uštvaný v stín hradu vstoupí,
a nervosně se chytá za čelo,
tu zdá se mu, jakoby šumělo
to kolem slovy: „Lidé, jak jste hloupí . . ."

—=o=—

Dr. JOSEF HOSTOVSKÝ:

ČLOVĚK VELIKÝCH VÁŠNÍ.

Pod tímto titulem napsal A. Izmajlov v Ruskem Slově feuilleton o láskách Někrasových. Jest velmi málo známo z intimního života velikého básníka „msty a smutku" a proto tím cennější je každá sebe menší zpráva, jež by aspoň poněkud osvětlila tu stránku jeho života. Dvě takové zprávy zapsal Elisěj Kolbasin, jemuž je vypravoval sám Někrasov.

Někrasov se zamiloval do velmi krásné ženy, ale dlouho beznadějně. Jednou, když s ní básník jel přes Volhu v dosti četné společnosti, odpověděla mu na vášnivé našeptávání, „Vy všichni, pánové, jste frázisté. Slovy jste schopni každé oběti, ale ve skutečnosti umíte jen pěkně mluvit. Na příklad vy; bůh ví, co mi pořád hovoříte, ale za mnou do vody neskočíte." Při posledních slovech Někrasov střemhlav skočil z loďky zrovna v prostřed. A plavat neuměl. Podařilo se jen s velikou námahou zachránit tonoucího básníka. Ale ona nepřístupná žena dovedla Někrasova ocenit a odměnila jej trvalou láskou, která znamená nejsvětlejší stránky v jeho mračném životě. To jest jedna episoda lásky.

Druhá jest tato: Kolbasin navštívil jednou Někrasova v jeho bytě. Byl smutný petrohradský večer. Někrasov seděe ve velkém a pohodlném pokoji pravil mi: „Tento večer připomíná mi jiné doby a jiné poměry. Seznámil jsem se ve věku 19 let s guvernantkou, která po dvouměsíční známosti na stálá naléhavá vyznání lásky odpověděla též láskou. Opustila výhodné místo v bohaté rodině a usadila se se mnou ve dvou pokojích v Malé Měšťanské ulici. Měla peníze i zlaté šperky. Prožili jsme několik krásných dní. Ale brzo nám došly peníze. I jali jsme se hledati práci. Já však spíše jsem se potuloval po Petrohradě ve dne v noci a málo jsem přicházel domů. Nastaly mezi námi rozepře, došlo k scénám, k slzám. Když nám hospodyně hrozila, že nás vyžene z bytu, rozešel jsem se v hněvu se svou milenkou. — Uplynul rok. Jednou na Něvském prospektu spatřil jsem svou bývalou milenku. Byla nádherně oděna a jela v krásném kočáře. I stopoval jsem ji stále, až zase jsme se sblížili. Poznal jsem, že mne dosud miluje, láska naše se stupňovala více a více, až guvernantka znovu opustila bohaté své místo a znova si se mnou najala byt. A stará historie se opakovala. Peníze došly, vše jsme museli zastaviti a naposled jsme se rozešli zase v úplném nepřátelství. Prošlo sedm let. Potkal jsem ji ještě jednou, opět veselou, nádherně oděnou — avšak bože — ten smích a nádherný oblek byli horši nežli slzy a hadry. Byla opilá, byla prostitutkou.“ — Celý tento příběh Někrasov vypravoval dutým a přerývaným hlasem. Nepodíval se posluchajícímu do očí, a jeho ruce se značně chvěly. — Někrasov byl člověk velikých strastí i velikého pokání. Umíral těžce, shroucený a stěnající. Michajlovskij vypravuje, že nikdy za celý svůj dlouhý věk neviděl nikdy tak velkých předsmrtných muk duševních. „Což nepřátelé! psal sám básník nedlouho před svou smrtí. Ať mne pomlouvají sebe jedovatěji, neprosím se o jejich šetrnost. Nemohou si vymysliti horších muk než jaké já nosím v duši. Což přátelé! Naše síly jsou nestejné, já jsem v ničem neznal prostřednosti. Co obejdou oni, chladnokrevní, na to já jsem se bez rozmyslu odvážil.“

Divoká krev jeho otce statkáře, jenž měl harém ze selských dívek, tekla i v žilách jeho a mnohdy nebylo v něm sil, ovládnouti se. Když ovšem Někrasov sestárl, díval se na vše očima jinýma. A jako veliká byla jeho láska i jeho hříchy, tak veliké bylo jeho utrpení a pokání. A proto není možno jej odsuzovati.

Moskva.

—=o=—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

VIII.

Těšíval jsem se celé dopoledne na chvilku, kterou po obědě smíme ztrávit v zahradě. Byli jsme sice se všech stran pozorováni, ale přece jen sami. Já se držím vždy Francka a pomáhám mu sbírat špačky, z ostatních noviců chodí bratr Konrád s bratrem Kapistránem a bratr Josefponejvíce sám. Přiblíží-li se ostatním, rozhovor obyčejně umlkne. Fratr Josef je v podezření, že špicluje: zdržuje se dlouho u patera magistra a tento ho také zvláště vyznamenává.

Jsme v zahradě. Tak krásný den — příroda jen se směje! Nikdy před tím jsem snad krásy její tak nevnímal jako nyní. Nebe azurově modré — tak modré, jak si v duchu představují nebe italské. Za zdí v sousední zahradě slyšet je veselý smích a skotačení dětí a s druhé strany táhlou melodii notuje si kolovrátek. I to je mi krásné. Vše je mi milé, vše zdá se mi krásným. Proč, proč jen má ten svět nyní pro mě tolik půvabu, proč zdá se mi tak neskonale krásným až nyní, když jsem se ho na vždy zřekl?!

Dnes aspoň smíme užít přírody, smíme zůstat výjimečně v zahradě až do čtyř hodin. Slavíme svátek zakladatele našeho řádu sv. Františka Serafínského. Po dobrém obědě, k němuž pozváno bylo několik vůkolních, důstojných hostů, byli jsme my novicové posláni do zahrady a ostatní oslavovali při víně a černé kávě sv. Františka dále. Franckovi to nebylo příliš po chuti, těšil se na tu podívanou celý týden — než já jsem byl rád, že mohu z dusné, výpary jídel a různých nápojů prosycené atmosféry, na čerstvý vzduch.

Všichni velební otcové zůstali v refektáři, jen jeden — pater Kajetán — přišel za námi do zahrady. Ne snad z lásky k přírodě, nýbrž protože se obával mrtvičky. Byltˇ ve tváři zrovna brunátný a spěchal pokaždé po obědě na čerstvý vzduch. Nepřekážel nám mnoho. Držel se s počátku u skleníku a dívaje se do skla, upravoval si aspoň půl hodiny záhyby habitu — ženské o něm říkaly, že je „fešák“ — shlížel se ve skle, popošel brzy do předu, zase do zadu, upravoval si věneček vlasů na hlavě a zkoušel, zda mu sluší čepička, když ji posune na stranu. Potom odešel do zadu ke křoví a oslavoval sv. Františka tím, že vybíral z pavučin pavouky a přenášel je do jiných pavučin. Nesmírnou radost mu působilo, když pavouci se do sebe zakousli a hodně dlouho trvalo, než jeden druhého usmrtil. Každou chvíli bylo slyšeti: „Tak ho přece chytni, zbabělče . . . jen ho, jen — neboj se — tak, tááák . . . tak se to patří — teď už má dost — jsi přece jen chlapík.“

Člověk zůstane vždy jen člověkem; ať na něho navléknou pestrou uniformu důstojnickou, nebo vleze do mnišské kutny, zůstane stejně ješitným tvorem. Když i spolyká všechnu moudrost světskou a dovede se zhostiti různých předsudků, přece aspoň v něčem zůstane dítětem své doby. Neušel tomu ani sv. František, který svou všeobjímající láskou nejvíce přiblížil se Kristu. Volu říkal vole bratře, oslu osle bratře, koze kozo sestro — sluníčko mu bylo

bratrem, měsíc také, sestřičkoval se s hvězdami, s celou zvířenou a celou přírodou. Údové jeho řádu na základě nejvyšší pokory a chudoby mají si býti navzájem bratry, vše má jim býti společno. Aby vše v řádě šlo jako na drátkách, napsal jistá pravidla — reguli — o dvanácti kapitolách. Než přece nešlo vše, jak si sám myslil; ještě za jeho života cuchali se ctihodní bratři navzájem. Jakási novokatolická hlava nazvala jej největším socialistou. Chtěl, aby v jeho řádě panoval nejvzornější socialism ve všem, zapomněl však, na jakých základech staví. Socialismus? — a v katolickém řádě? když není socialismu, není rovnosti ani v katolickém nebi! Jsou tam větší svatí a menší svatí a jen obyčejní svatí, jedni se radují více, druzi méně; činí se zmínka o mučennicích a vynášejí se lidé, kteří celý svůj život nic nepracovali, jen nečinně rozjímali, až málem by se také byli stali mučenníky, kdyby je obyčejná smrt nebyla vyrvala z rukou katanů, jimiž se obyčejně hemžily jejich špinavé kutny. V nebi mají první místo mniši. V katolickém nebi není zmínky o těch, již se zde na zemi lopotili, aby svoji ženu, své děti, svou rodinu poctivě uživili. A to že je socialismus? Když není rovnosti v katolickém nebi, jak může být socialismus v katolickém řádě? Svatý František byl dítětem své doby; kdyby se byl narodil dnes, snad by se byl jinak uplatnil, ale kdyby chtěl dnes stejně vystupovati, jak vystupoval své doby, zavřeli by ho páteři jistě do blázince.

Dnes slavíme jeho svátek, a já s Franckem o jeho socialismu takové vyměňujeme mezi sebou myšlenky. Procházíme se pod okny refektáře, zastřenými velkými listy révovými, odkudž proniká k nám cinkání sklenic a podnosů, hlasitý hovor a smích a to všechno budí v nás revolučního ducha. Dokud jsem my novicové byli v refektáři, byla zábava zdrželivá — nyní křik, hluk a smích, časem zvuky až zvířecí. Otevřenými okny slyšeti je každé slovo zřetelně.

„Tak to je potom bratrství", durdil se Francek, okusuje nezralou hrušku, „já kdybych byl sv. Františkem, jistě bych se v nebi na to nemohl dívat. Přišel bych sem a všechno bych to vypráskal." Francek velmi rád víno a proto ta rebelie a rozhořčení.

„Buď spokojen s tím, co jsi dnes obědval, svatému Františku se o takovém obědu ani ve snách nezdálo!"

„Ať jedl sv. František, co jedl — já mám vztek."

Francek měl vztek a já také, jenže jsem se s ním tajil. Když rovnost ve všem, tedy také rovnost ve víně!

Hlučný smích doléhající k nám zevnitř dráždil nás stále víc a více. In vino veritas — ve víně pravda. Nikde se pravdivost toho tak neukáže, jako při zbožných hostinách. Čím více kdo vypije vína, tím více na něm znáti, čím vlastně je. Víno otevírá nejtajnější zákoutí srdce a co na dně srdce třeba po léta dřímalo, sedí u opilého probuzené na dlani a každý se na to může podívat. Čím více vypilo se v refektáři vína, tím více poznávali jsme, z čeho vlastně společnost se skládá. S počátku slušná zábava. Povídalo se o zkaženosti světa, sveřeposti sociálních demokratů, o stavu ubohé církve a bídném postavení kněžstva a vším tím, že vlastně je vinen jen stát. Stát prý okradl církev o miliony milionů a náboženský fond prý existuje již jen na papíře. Všechno už je pryč a stát prý se nyní domnívá, že poskytuje kněžstvu almužnu z vlastní kapsy. „Je zle a bude ještě hůře," povzdychnul si tlustý dominikán; „myslíte, že k tomu nedojde u nás jako ve Francii? Ba dojde a můžeme se toho všichni dočkat."

„My se aspoň nemusíme bát, že nám něco vezmou," pravil náš quardián, jenž se obyčejně před mnichy bohatých řádů rád vynášel naší chudobou.

„Postačí, když vám vezmou klášter a kostel."

„My to uděláme tak, jak svého času Jezuiti. Každý o nich věděl, že mají nesmírný majetek, a když byl řád jejich zrušen, našly se jen samé dluhy. Ano, tak se to dělá. Od Jezuitů se musíme učit. Musíme kupovat statky na dluh, dluhů neplatit a peníze, které na hražení dluhů od lidí obdržíme, hezky uložit. Zadlužené statky ať si pak stát zabaví — chytře uložené peníze nemůže. Zadlužit, co je čistého, pokud to jen jde! Tak to děláme my — dělají to tak Křižovníci, Praemonstráti a jiní. Takové statky stát nezabaví a proto podobná katastrofa církve u nás není ani možná, jako byla ve Francii. Učme se od Jezuitů!" povzbuzoval dobrácky tlustý otec Dominikán.

Po těchto vážných rozmluvách přišly věci veselejší.

„Tak co vy tam, velebný pane," pravil děkan k staršímu kaplanovi, o němž bylo známo, že nemohl dostati bohaté fary, jak si přál — „co sedíte tak zamyšlen? To jistě zas se ucházíte kdesi o hodně bohatou nevěstu," — mínil tím faru.

„I ne," odvětil rychle kaplan, „přemýšlel jsem zrovna, k jakému rodu patří bacil, jenž v jistých intervalech napadá pouze farské kuchařky a působí jim nemoc vyléčitelnou pouze v Praze anebo ve Vídni. Přemýšlím o nějakém léku proti němu. Je mi líto kuchařek."

Byl to hřebík na hlavu děkanovu, jehož

kuchařka skorem každý rok napadena byla oním tajemným bacilem a musila na léčení do Prahy.

Vše dalo se do smíchu, i děkan se smál, ač mu asi příliš do smíchu nebylo. Ale při víně se odpustí všechno a obrátí se obyčejně v žert.

„Amotio coelibatus, confrater — odstranění coelibatu, spolubratře“ — ozval se kdesi slabý hlas, „to je jediný lék,“ ale zaniknul v hluku ostatních. Přišly na řadu anekdoty, napřed nevinné, pak vinější a pak také kořeněné.

Dívali jsme se na sebe s Franckem s otevřenými ústy. „Poslouchej,“ povídá Francek, já jdu dnes ke zpovědi.“

„A proč? vždyť jsi byl včera.“

„To já jen tak pro vyražení.“

Pro vyražení? Pro vyražení k zpovědi? Měli jsme nařízeno choditi ke zpovědi oficiálně každou sobotu a pak, když jsme si byli vědomi těžkého hříchu. Chodili jsme jen v sobotu, protože jsme si těžkého hříchu nikdy nebyli vědomi. Bylo to pro nás zrovna mučením. Něco jsme při zpovědi museli povídat, vymýšleli jsme si tedy rozmanité malé hříchy. Sestavil jsem si na pěti lístcích rozmanité malé hříchy klášterní: že jsem byl nepozorný při čtení breviře, že jsem s náležitou intensitou nemeditoval, že jsem se v kostele díval po lidech, že jsem ráno nerad vstával a pod., a ty jsem při zpovědi střídavě odříkával. Francek měl se zpovědí potíže; musel jsem mu někdy vypomáhat svými hříchy. Zpověď nazýval otravou. A dnes najednou chce jít ke zpovědi „jen tak pro vyražení“.

„Vždyť mám přece těžký hřích“, povídal, „a povím ho magistrovi s takovou chutí, že bude koukat. Poslouchal jsem přec se zalíbením oplzlé řeči pod okny reflektáře! Tak — zrovna tak mu to řeknu.“

Zavolali jsme Konráda a Kapistrána, pověděli jim, oč se jedná a oni prohlásili, že půjdou také.

„To si rád poslechnu naučení, které mi po zpovědi udělí“, pravil Francek.

Náš magister byl Němec a česky uměl jen špatně. Každé české kázání naučil se nazpaměť z knížky zvané Církevní promluvy a odříkal je do slova. Naučení, jež nám dával při zpovědi, napsal si vždy německy na lístek papíru a dle slovníku přeložil do češtiny. Dostali jsme vždy všichni stejné naučení — s týmiž chybami. Ke zpovědi chodili jsme vždy všichni najednou. Zatím co se jeden zpovídal, čekali jsme ostatní na chodbě přede dveřmi magistrovými. Dle toho, zda vyšel s tvářemi červenými od zdržovaného smíchu, poznali jsme, jaké naučení nás čeká.

Dnes šel k zpovědi první Francek. Sotva jsme zpozorovali, že pater magister odebral se od oběda do své celly, ihned šel Francek hlásit, že půjdeme ke zpovědi. Rozpálený magister ani mu nerozuměl, co vlastně chce. Když konečně porozuměl, vypoulil prý na Francka oči překvapením.

„Vždyť jste byli včera u zpovědi.“

„Ale my jsme se dnes dopustili velice těžkého hříchu“, pravil podšívka Francek.

„Tak dobže — dobže, pšiďte za půl hodiny.

Sotva uplynulo půl hodiny, stáli jsme již všichni čtyři před dveřmi magistrovými. Asi za deset minut Francek vyrazil ze dveří rudý v tváři a ani se na nás nepodívav utíkal na chor pomodlit se uložené pokání. Po něm šel k zpovědi fratr Konrád a vyšel v podobném stavu jako Francek. Skorem jsem již litoval, že jsem se dal svésti ke zpovědi. Magistrovo naučení bývalo mi zrovna mučením. Při některých slovech jeho musel jsem se tak násilně přemáhati, že mně bývalo až špatně. Vkročil jsem do magistrovy celly. Seděl na židli a tvář zakrytu měl velkým modrým kapesníkem, jako vždy při každé zpovědi. Ponechal ho vždy na tváři; i když nám dával po zpovědi naučení, mluvil do kapesníku.

Poklekl jsem před ním, položil se tváří na zem a políbiv si ruku místo země, odříkal jsem napřed svoji kulpu. Po kulpě následovala zpovědní formule, již jsme odříkávali latinsky a po formuli hříchy, jež jsme odříkávali kleče. Když jsem se přiznal k svému těžkému hříchu, že jsem se zalíbením poslouchal oplzlé a necudné řeči pod okny refektáře, trhnul sebou pater magister, odstranil kapesník s tváře, jakoby mě chtěl přerušit, položil ho však ihned zase na tvář a odkašlav dvakráte otevřel ústa k spasitelnému napomenutí. Sotva promluvil, ihned jsem seznal, že dnes mluví k věci, tudíž bez předchozí přípravy vzhledem k těžkému hříchu.

„Castis omnia casta — čistým lidem všecko čisté“, pravil klátě se při tom na židli se strany na stranu. „Jeden člověk može pracovat v maštali a neposvinčí se a druhý v nobl salonu je celý fuj. Kdo dává hnůj na vůz, nemosí se od hnoje pomazat. A tak je to také s uncichtyge řeči. Kdo mluví garštyg, nemosí byt sám garštyg, ale kdo takový řeč poslouchá mit fergnýgn, je lump. Naše tělo je chalupa pro svatý duch. Pan Jezus bydlí s námi pod jedným střechem. Mosíme se snažit, aby se neumazal. Amen.“

Sotva jsem se dočkal konce. Položil jsem se ihned na tvář a čekal na rozřešení. Potom jsem povstal, políbil pateru magistrovi křížek růžence a řekl „deo gratias“ a spěchal ven, ja-

koby mi půda hořela pod nohama. Ani jsem nevěděl, co mně uložil za spasitelné pokání.

Francek klečel ještě v choru. Jelikož jsme vždy dostávali stejné pokání, otázal jsem se ho, co se mám pomodlit. Dnes to bylo trochu dlouhé. Růženec „septem gaudia beatae Mariae Virginis" — sedm radostí Panny Marie — a křížovou cestu.

Pomodlil jsem se to. Ostatní se modlili také. Cítil jsem, že takovými zpovědmi vytlouká se z nás pomalu i ten kousek zbožnosti, který jsme si do kláštera přinesli.

Zdá se to neuvěřitelné, ale kdo podobné věci prodělal, porozumí.

—=o=—

JAN ROKYTA:

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

VIII.

Pohledem vážným Evu vyhlížel
dne příštího. Již nebyl vzrušen sic
jak včera po přečtení dopisu,
jenž novou nesl zprávu Jobovu
a znova radu známou přinášel:
sám sebe zapři a buď pokrytcem.
Již nebyl vzbouřen — také klidem však
docela nebyl, záře radosti
nemohla nad chmurami zvítězit,
jež duši jeho náhle zalehly,
a štěstí nemohlo jej naskrze
tak proniknout, jak v předešlých dvou dnech.
Když na pokraji lesa Evin zjev
se kmitl v slunci mezi sosnami,
živě se hnul, vstříc Evě pospíšil
a úsměvnou ji vroucně uvítal.
Však bystré oko ženy prohlédlo
hned jeho nitro, z jeho pohledu
hned správně vyčtlo, změna nějaká
že v Prokopovu duši vstoupila,
stín postřehla hned jeho na čele
a v jeho hlase hlubší ladění.

„Co je vám?" — vyzvídala s účastí,
pohledem měkkým, jemně pátravým
proniknout hledíc jeho do hlubin.

„Nic, Evo", řekl, „a přec mnoho zas.
Promluvit musím s vámi o mnohém,
co těžce zmítávalo lodicí
mé duše, a co mimo nadání
se novou bouří na mne přihnalo,
když domníval jsem se již v přístavu
být bezpečném, v němž navždy bude klid."

„A to by bylo?"
„Dříve řekněte
mi, Evo, zda k vám nepřicházely
o víře pochybnosti, o věcech
tajemných přemítání, jimiž věk
náš dětský býval veden, dušičky
naplňovány sotva vzbuzené?"

„Ba přicházely", odpověděla,
„a velmi záhy. Zvykem utkvělým
mne do kláštera dali rodiče,
by školou byl mně, dobrou pro život:
Však příliš záhy duše dítěte
tam poznávala, od života spíš
že sestry ukazují cestu nám.
Srdce mé dětské chápat nemohlo,
že hříchem být by měla radost života,
smích veselý, jenž nezván propukal
a plnil naše malé bytůstky —
a že by mělo býti zásluhou
se chmuřit, radost pláše zahánět,
jež sama rostla z dětských dušiček.
Na jednu událost si vzpomínám,
zvlášť příznačnou a zvláště rozhodnou
pro zviklání mé víry dětinné.
Kdys sama představená kláštera,
velebná matka, jak jsme říkaly,
nám snažila se vštípit poznání,
že první ctností odříkání jest
a útěk ze života hříšného,
plného pokušení ďábelských.
Životy světic uváděla nám,
jež do zdí utíkaly klášterních,
mrskáním těla svá tam mučily
a posty, nekonečným modlením
vzpomínky na svět utlumovaly.
A když tak dlouho k dětem mluvila,
poslouchajícím tiše, bez dechu,
utkvěla náhle na mně pohledem
a zkoumavou mi dala otázku:
Čím, pověz, Evo, ty bys chtěla být? —
Nechápala jsem nijak souvislost
té otázky s tím, co k nám mluvila,
a bez rozmyslu v dětské prostotě
jsem odpověděla: Já? maminkou . . .
Mrak zhalil čelo matky velebné
a z oka jejího mi bleskl hněv.
Svět mámí tebe, děvče nešťastné —
jeptiščin temný poděsil mne hlas —
hřích oči tvoje kalí. Modlitba
otevře oči hříchem zamžené:
ztrav sama na modlitbách dnešní den —
a o příkladech světic rozjímej,
jež postavila jsem vám před oči . . .
Nechápala jsem hněvu jejího,
ni hříchu svého nechápala jsem.
Což maminka, má dobrá maminka
je takou hříšnicí, že její vzor
by v náručí mne hříchu mohl svést?
Či vůbec hřích jest býti maminkou?

Vzhlédla jsem k tváři Matky Kristovy,
již vzývati nám denně radily
i drobné dítě v jejím náručí —
a úzkost z myšlenky mne pojala,
jež tiskla se mi v hlavu nejasně.
Oči jsem zamhouřila v obavě,
že pokušení chce mne omámit —
a myšlenky své divné úsilně
jsem jinam obrátiti hleděla.
Zrak padl do okna, kam zářil jas
jarního slunce; haluz zelená
ve vánku jemně v okno ťukala
a v klášterní mne zvala zahradu.
Tam procházejí se teď družky mé,
co já zde v samotě se modlit mám.
Modlitba, duše s Bohem rozmluva,
teď mým je trestem — to jsem cítila.
Ten rozpor vznítil novou pochybnost
a trpkost zasil v duši dítěte,
že rozplakala jsem se na konec . . .
To počátek byl sporů pozdějších
v mé duši, jaké, myslím, údělem
jsou každé mladé duše myslící.
Však proč jste se mne po té věci ptal?"

„Než odpovím vám, Evo, řekněte:
nezdá se vám, že česká duše víc,
než kterákoliv duše moderní
těm zmítáním a sporům podléhá?
Neb, abych jasněji se vyjádřil:
nezdá se vám, že celý život náš,
jak víry vliv jej nově vytvořil
na troskách dřívějšího života,
spor v sobě chová nevyrovnaný,
jenž potud nepropuká, lhostejnost
neb nevědomost nebo zchytralost
pokud jej poutá — ale živelně
se prodere a duši zachvátí,
jakmile myšlenka jej uvolní?"

„Ach, rozumím vám, naši minulost
vy máte, reformaci na mysli,
Miliče, Chelčického, kacíře
s hranice kostnické, i Amosa
a bratry, Tábor, Žižku, husity
a prosté jejich na vsi potomky,
tajně se scházející nad biblí
neb Praxí Pietasis, nad Kšaftem
umírající bratří Jednoty? (Pokrač.)

—=o=—

DROBNOSTI.

Déobálá, indická povídka, octla se ve Žni z literatur. Bylo asi velmi obtížno pořadateli sbírky — dru V. Tillemu — najít v indické literatuře velikého spisovatele, z něhož by mládeži vybral několik klasů, jako se stalo s Maupassantem, Turgeněvem, Wildem, Dostojevským, Tolstým, Schillerem, Björnsonem. Takových veleduchů Indové nemají, oni se teprve k uvědomění a k literární práci probouzejí. Ajódhjá Singh je jedním z indických spisovatelů, při měřítku evropském dost primitivní umělec. A přece povídka jeho o nešťastné dívce Déobálé, kterou přeložil z indičtiny dr. Lesný, poučí mládež o mnohých poměrech života na Gangu, jichž neznaly. A to má význam. Povídka je dojemná. Déobálá dávno zemřela, ale soudruh a miláček její z mládí Déonandan, jehož si vzít nesměla, protože byl z nižší kasty, ten na ni dosud nezapomněl. Dosud ona dětská, usmívavá, hrající si Déobálá dosud ona Déobálá, před sňatkem bez zármutku a trudu, skromností se zardívající Déobálá, dosud ona nešťastná Déobálá, plačící a zarmoucená, zjevuje se jeho zraku, tane mu na mysli a rozrývá srdce. — Pro nás dospělé zajímavá je povídka jako doklad, že i v indické literatuře se za něco bojuje. A Singh bojuje krásnou literaturou proti špatným zvykům své zotročené vlasti. „A tak chápu, praví spisovatel, kdyby byl špatný zvyk země nečinil mysl Rámakántovu (otec dívčin) vrtkavou, kdyby Rámankánt nebyl nevědomky pokládal řád své kasty nade vše, kdyby se byl nebál, že bude lidem na posměch, provdá-li dceru nedbaje falešné pýchy, že pak by se nebyl vzpíral, a kdyby se nebyl vzpíral, že by nebylo došlo k Déobálinu sňatku s takovým ničemou, jakým je Ramánáth, že pak by se ani Déobálá, tak hodná dívka, nebyla dostala v takové poměry. Nelze říci, kolik krásných květin jako Déobálá je podekláno bez rozvití jen pro špatné zvyky země..." Všude literatura krásná dává se do služeb průkopnických. V Indii probouzí se vědomí, že kastovnictví a výsady jsou neřestí. Probudí se však i jiné ideje, na konec idea osvobození.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

M. VOTRUBOVÁ-HAUNEROVÁ:

Drndolín princ, Žužík pes, krátká žalost, dlouhý ples.

Vážná veselohra.

Jednání druhé.

Táž síň. Král, královna, princezna sedí na trůně. Král má v rukou veliký barevný kapesník, královna stále se probírá listy snáře, princezna, oděna černým rouchem, apaticky hledí před sebe. Vedle krále stojí komorník, držící v jedné ruce koš na upotřebené šátky, v druhé na polštářku zásobu čistých. Vedle královny zpovědník. Dvorní dámy, hodnostáři.

Princ, hluboce se ukloniv.

Jasná královno a mocný králi,
sličná princezno, já přišel z dáli . . .
Pro mne štěstím bylo vaše neštěstí:
Žužíčka mně nebe přálo nalézti . . .

Princezna vzrušena povstane.

V křoví, u cesty, kam hladov zalezl,
ubožáčka jsem já šťastný nalezl . . .
Cikán surový ho klackem bil:
Cikánu jsem natlouk, pejska zachránil . . .

K princezně.

Přináším jej tobě! Smutek v radost změň,
a na slib svůj slavný též se rozpomeň!

Princezna (rozčileně).

Ukrutný! Proč váháš? Ach, mé touhy pal!
Řekni, cizinče mně, řekni, kam's jej dal?

Princ pokyne dvěma hasičům u dveří a ti přinesou zastřený košík.

Princ (vyjme zachráněné zvíře a podává je princezně).

Srdce tvoje, drahá, nechť se odmyká . . .
Zde jej vezmi zase . . . Zde máš Žužíka!

Princezna pohnutím není schopna slova. Objímá psa. Král smrká. Královna obrací listy snáře.

Královna.

Nevěřím doktorům, věřím jen herbáři . . .
nevěřím učencům, hledám vše ve snáři . . .
Bílý kůň honil mne v noci až do rána:
radostná novina byla mnou čekána!

Princezna, s Žužíkem v náručí.

Potěšení moje jediné!

K princi.

Blahořečím oné hodině,
kdy jste na svět přišel, milý pane!
Přijměte mé díky svrchované!

Princ:

Jak to princezno? Jen pouhý dík?
Vězte: neskromný jsem smrtelník . . .
Snad si mnohý myslí „Bláhový!"
Doufám však: princezna jako vy,
slovu svému jistě dostojí . . .
proto se mé srdce nebojí . . .

Princezna (zaraženě).

Dej prst, a on ruku lapá . . .
Slyšíš, mamá . . .? slyšíš, papá . . .?

Král (béře čistý šátek)

Přísahou jsi se, má milá,
neznámému zaslíbila . . .
Přísaha má též svou moc . . .
a královská . . . tentononc . . .

Královna (hledá ve snáři).

Rušit slovo jest
myslím: dvacet šest.

Princezna.

Podvodu mé srdce nezná,
královská jsem já princezna . . .
Poslyš, ušlechtilý muži;
Byls ochráncem mého Žuži . . .
Stanu já se chotí tvou . . .
s podmínkou však jedinou.
Podmínka ta není hrozná:

Slavnostně:

Jestliže tě Žužík pozná
mezi muži padesáti,
s nimiž stejné máš mít šaty,
stejně zahalenou líc,
nenamítám více nic . . .
Dneska, přesně o půl třetí,
doufám tebe uviděti,
tam v korunovačním sále . . .
pak už nedím žádné: „ale" . . .

Žužíček-li nepozná tě,
odměníme tebe v zlatě,
odejdeš jak slavný muž . . .
Papá, mamá, pojďme už! . . .

Královna (odcházejíc)

Zkouška: osmdesát pět;
ponejprv a naposled.

Komnata se vyprázdní, zůstanou pouze princ a zpovědník.

Princ (smutně).

Ach, mně bylo blaze, volno,
a teď je mně teskno, bolno . . .
Štěstí mé zas uniká . . .
Závisím od Žužíka!

Prosebně k zpovědníku:

Ach, vy muži věhlasný,
buďte můj anděl spasný
v zkoušce této spletité!
pomozte mně z bryndy té!

Zpovědník (opatrně se rozhlédne kolem a koukne i pod trůn).

Za důvěru mějte dík!
Královský jsem zpovědník. . .
Málo hříchů, málo tuku . . .
Nejsem Janem z Nepomuku . . .
Čím víc duch se povznáší,
tím méně to vynáší . . .
Já miluji světské vůně . . .
K „biskupu" mé srdce stůně . . .
Se skromností se u lidí
beztoho nic nepořídí . . .
„Sanctus", „Sanctus" zpívat znám,
obchodního ducha mám . . .
Pokud leží v mé moci,
milerád chci pomoci . . .
Tajný škapulíř vám dám . . .
Obsah nesmí znám být vám . . .
Dáte-li jej do své kapsy,
spolehněte se i na psy . . .
Žužík pozná okamžitě
vás tak, jako matka dítě . . .

Princ.

Pod škraboškou? V přestrojení?

Mnich.

To starostí vaší není . . .
Pro škapulíř dojdu vám . . .
s vděčností však počítám . . .

(Dokončení.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 3. listopadu 1911. Číslo 44.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

MAGDA BÍLÁ:

NOKTURNO.

Zda někdy večer, šeré nad obláčky
když tiše vyjde měsíc zářivý,
Vám duší zazní hudba vzpomínání,
jež na rty tiché úsměv přikouzlí?
Zda uschlé květy, volně natrhané
kdys v hloubkách duše — tajích pralesů —
Vám vdechnou vlídně před svým rozpadnutím
snů pestrých vůni v šedé zajetí? — — —

Nechť ve dny moje příboj těžký šumí
vln myšlenkových z hloubky vzbouřených,
či písně žití sloka pochopená
v tiš hledající duše zazvoní —
v tom intermezzu mezi dnem a nocí,
když nad vše vyjde měsíc zářivý,
mně bolest, rozkoš nechá v jedno splynout
svit vzpomínek — a krásy zbožnění. — — —

Snad smutný sen mi chystá k uzlu noc,
a nový boj mi vnutí příští den,
v němž zraněná být, nebo ranit mohu,
až bílý duše svit je zkrvaven....
Leč sní-li měsíc šerém na obláčku,
mně duši bílou září naplní
a bolest, rozkoš nechá v jedno splynout
svit vzpomínek — a krásy zbožnění.

*

LIST Z DENNÍKU.

Na mezích písčitých, kde kvetou růže plané,
kam hovor skřivánkův s ploch rolí zaznívá,
zas v jedno upřádám snů niti zpřetrhané;
v svou duši hlédnu-li, zas cítím, že jsem svá.

Dny dětství splývají mi s dneškem v růží vůni....

Pod keřem rozkvetlým jsem, děcko, dumala
již s hlavou skloněnou; leč v oči uplakané
vždy záře nadějí se sladce vkrádala:
až všechno pochopím, že vše mi krásou vzplane! —

Sny dětství splývají mi s dneškem v růží vůni...

Hle — v dálce tišivé hor modré, vzdušné stany!
Jak z rovin vznesly se, proč, který z nich se ptá?
Proč scelen spěje výš sen v mládí upřádaný? —
V svou duši hlédnu-li, zas cítím, že jsem svá.

Dny dětství splývají mi s dneškem v růží vůni.

—o—

VLASTIMIL KYBAL:

PALACKÝ A BÍLÁ HORA.

(Zahajovací přednáška o českých dějinách novější doby, proslovená na české vysoké škole technické v Praze 24. října 1911.)*)

Ve starém, patricijském domě Nového Města Pražského, v ulici dříve Pasířské, nyní Palackého, seděl počátkem března r. 1867 ctihodný kmet, dopisuje ve své útulné studovně poslední slova svého životního díla. Byl ve zjevném rozechvění, a uspokojení z vykonané povinnosti plnilo jeho mysl rovně tak, jako starostlivost o naplnění svých dnů před jistou smrtí a jako bolest a hněv nad odporem a skepsí svých odpůrců, která od padesátých let zjevně zatěžovala jeho sny, naděje a lásky. Vysoké čelo starcovo chmuřilo se hlubokými vráskami, z nichž jednu vyryl Tomek a druhou Höfler, a oči jeho kdysi tak něžné a laskavé chvěly se nepokojem z pověstného „z d á n í" r. 1854 a zároveň touhou (plnou sobě vlastní umíněnosti a neoblomné přísnosti) posvětit poslední hodiny svého večera přepracování, doplnění a o b h á j e n í s v é h o d í l a. „Podávám ctěnému čtenářstvu, tak psal vznešený kmet, jímž nebyl nikdo jiný než František Palacký, částku dějin českých, sahající od r. 1500 do 1526, s tím oznámením, že (jakož již opověděl sem předmluvou ku první částce tohoto dílu) smrtí krále Ludvíka i koncem věku Jagellonského k o n č í m své vypravování politických událostí v Čechách. Pouštěti se dále do výkladu dějin, napotom ve mnohém ohledu podstat-

*) Uveřejňuji tuto úvodní přednášku k žádosti redakce tohoto listu a, jak patrno, více ze snahy po vyzdvižení ducha osob a doby, nežli po formulování nových poznatkův a výzkumů. Proto jsem i zanechal formu mluveného slova i způsob přístupného výkladu,

ně rozdílných, brání mi nejen pokročilý věk a síly nedostatečné, ale i sama povaha věci a prospěch národní." Prospěchem národním myslil Palacký, jak níže ukážu, vyvrácení Tomkova „zdání" o husitství; ale že ani na Bílou Horu starý historiograf království Českého nezapomínal, vysvítá z dřívějšího uvedení jména Antonína Gindelyho jako jeho pokračovatele, jakož i z vlastních slov, jimiž končí svou předmluvu z r. 1867 a jež odkazuje všem svým nástupcům i celému národu českému. „Ať tedy, píše Palacký, jiná síla svěží chopí se outku počatého, a dovede dílo k žádoucímu konci. Budeť jí zápasiti s jinými, ale nemnohem menšímu nesnázemi, nežli bylo mně. Já jen — volá věštecky a jako již se záhrobí — z té duše přeji a pána boha prosím, aby milovanému a po všecky časy nad jiné těžce zkoušenému národu našemu co nejdříve dostalo se věrného zrcadla veškeré jeho minulosti, ku poučení, spamatování a otužení se v bytu svém, by vždy kráčel po cestách pravdy a práva, i aby nepýchal ve zdaru, aniž kdy zmalomyslněl ve protivenství!"

Z těchto jadrných a vzrušených slov vysvítá jasně, proč Palacký, který miloval harmonii života a dokonanost práce, nepokračoval ve svých dějinách po roce 1526 a nedovedl je až do nejnovější doby, jak původně (a ještě r. 1850) byl zamýšlel. Bylyť toho důvody osobní i věcné.

Osobním důvodem bylo, že r. 1867 Palacký byl již „pokročilého věku a sil nedostatečných" a že považoval za prospěšnější vědě i národu, jestliže zbytek života svého věnuje revisi a doplnění díla posud vykonaného — Palacký chtěl napsati ještě zvláštní dějiny státního ústrojí a administrace, jakož i poměrů mravních, právních a sociálních v Čechách od r. 1253 do r. 1526 —, než aby se byl pouštěl dále do výkladu dějin „ve mnohém ohledu podstatně rozdílných." „Proto ale za to mám, praví Palacký doslovně, že bude národu našemu a jeho historii lépe poslouženo, vrátím-li se na dráhu již jednou proběhnutou (t. j. ke starším dějinám do r. 1526) okem zběhlejším zase, než li abych pokračoval dále, věda na jisto, že smrt předce mne zachvátí, dříve nežliby mi lze bylo dojíti konečného cíle."

Věcným důvodem, proč Palacký nenapsal dějin českých novější doby, byla, jak sám praví, „povaha věci". Vykládá o tom krásnými slovy v téže předmluvě z r. 1867, kterou končí svoje dílo. „Staří Čechové, píše, národ na počet nehojný, pokusili se byli někdy sami o sobě, a snad před časem, o úkol veliký: o vymanění ducha lidského ze středověké autority, čili o právo svobodného skoumání a přesvědčení ve věcech víry a náboženství. Bylo jim proto podvakrát podnikati boje veliké a osudné, jakových svět potud byl ještě nevídal: boje o zájmy a statky ducha lidského. Po prvé, za tak řečené války husitské, podařilo se Čechům spůsobem téměř zázračným vítěziti a přemoci celé ostatní křesťanstvo, i donutiti je k uznání oprávněnosti jiného přesvědčení: ale národové vzali proto jmeno české v nenávist a potupu. Po druhé, ve válce třidcetileté, ač se jim dostalo bylo již i spojencův, přece přemoženi jsou a utýráni tak, že zahynuly a zmizely v pohromách i strastech neslýchaných tři čtvrtiny národa, a jedna čtvrtina, ježto zbyla, zachovala se jen pod výminkou, že snah předkův svých netoliko se odřekla, nýbrž i zapírala a zatracovala je... Od té doby obdrželo vrch to zdání, že dějiny české XV. a XVI. století byly vesměs pobloužením, kteréhož litovati, za kteréž se styděti slušelo. Reakce všeobecná i nelítostná zachvátila všecky památky života duchovního epochy té; spisy po ní pozůstalé jmíny za jed nebezpečný, a protož vyhledávány a ničeny po více než celé století napořád; a co náhodou nepodlehlo litému fanatismu, zmařeno namnoze nerozumem a zpozdilou netečností potomkův. Ba když převládala myšlenka, že lépe bylo utopiti ony událostí v moři zapomenutí, než rušiti jimi hluboký poklid pozdějšího věku, musilo hned i samo starání a poptávání se po nich uvoditi v podezření neloyalnosti. Kterak v okolnostech takových dařiti se mohl dějezpyt český, netřeba vykládati dále."

Palacký tedy nepřistoupil ku zpracování českých dějin novější doby z věcného důvodu proto, že považoval za národně i vědecky prospěšnější, jestliže zbytek svého dozrálého života a jasného rozhledu historického věnuje vyvrácení onoho zdání čili oné theorie a filosofie českých dějin, podle které husitství bylo vesměs pobloužením, kteréhož litovati a za kteréž se styděti slušelo. Uvidíme níže, že takovou theorii vyslovil zvláště ostře, ba vyzývavě roku 1854 Tomek jakožto mluvčí vlastenecko-vládní a národně-katolické společnosti české, která roku 1852 Palackého vyloučila z Musea, nezvolivši ho ani do výboru. Uvědomíme-li si nyní, že Palacký naproti tomu prohlásil husitství za vrcholný moment v dějinách českých a za nejslavnější skutek a nejkladnější čin, který Čechové, „národ na počet nehojný" byli vykonali nejen pro sebe, nýbrž pro celé člověčenstvo vůbec a pro novověkou kulturu zvláště, pak pochopíme, proč Palacký, stoje takřka nad hrobem, obrátil znovu svůj zanícený pohled na husitství, a to na vnitřní

dějiny jeho (Palacký chtěl napsati ještě zvláštní pojednání „o duchu dějinstva slovanského vůbec a českého zvláště, a o důležitosti a významu dějin českých v Evropě“) a proč nechal úplně stranou novější děje české, zvláště doby bělohorské.

Mimo tento moment prakticko-národní a vědecký působil na Palackého zajisté i moment estheticko a filosoficko-historický, vyplývající z celkového nazírání jeho na úkol dějin vůbec a českých dějin zvláště. Uvedu toto nazírání několika málo slovy, abyste poznali, jak ideální a vznešené, a při tom přece životně moudré a plodné myšlenky inspirovaly tohoto ušlechtilého spisovatele a člověka. Neboť zdá se mi býti jisto, že Palackým musí začínati každý historik český, že Palacký, který (jak praví Denis) je jako synthesí snah, jež povzbuzovaly trojí generaci, a vtělením různých živlů, jichž splynutí tvoří vlast českou, jest a zůstane pro české historiky všech věků jako by otec, tvůrce a zakladatel, k němuž třeba stále se vraceti a v němž třeba spočinouti . . .

Učili jste se, pánové, ve škole, že dějiny je věda o vývoji lidí v jejich činnosti jakožto sociální bytosti (Bernheim). Tato definice je stejně kožená jako mlhavá. Palacký, ač romantik a idealista doby předbřeznové, pojímá dějiny reálněji a řekl bych dramatičtěji a umělečtěji. Dějiny jeví se mu jako zápas svobodné vůle lidské v životě společenském s odpory tu přírodnými, tu strojenými. To znamená: dějiny mají za předmět toliko člověka nadaného svobodnou vůlí; ale poněvadž člověk nežije a neprodukuje jako tvor jedinečný, nýbrž toliko ve společnosti zároveň s ostatními lidmi, toť dějiny obírají se jen člověkem jako bytostí sociální čili společenskou. Zákonem společnosti lidské je zápas čili boj, a to jednak s odpory přírodními čili, jak se dnes říká, s „faktory fysickými“, jako je podnebí, půda, rozdělení vodstva a souše, přírodní scenerie a přírodní jevy, flora, fauna a fysická čili rasová povaha lidí, — jednak zápas s odpory strojenými čili s faktory psychickými, individuálně psychickými (vůle, city jednotlivců) a sociálně psychickými, jež působí styk a spor sociálních celků, jako jest rodina, obec, stav, národ.

Co se zvláště týče dějin českých, Palacký viděl — vykládám v této populární přednášce věci odborníkům zcela povědomé — hlavní obsah a základní tah jejich v ustavičném stýkání a potýkání se Slovanství s Římanstvím a Němectvím, respektive jen s Němectvím, jelikož Římanství dotýkalo se Čechů téměř veskrze jen prostředkem Němectva. České dějiny tedy zakládají se podle Palackého hlavně na sporu s Němectvem, čili na pojímání a zamítání způsobův a řádův německých od Čechův. „Český národ, praví Palacký doslova, sám jediný ze slovanských národů, k německému co roveň k rovni se přibočiv a od více nežli tisíciletí do svazkův nejužších s ním vstoupiv, uhájil až podnes národnosti své, a jakkoli mnoho německého do života svého pojal i duchovně zažil, nepřestal proto býti slovanským národem. I dnes ještě tatáž z dějin, jako z povahy zeměpisné, úloha jemu se klade: sloužiti za most mezi Němectvem a Slovanstvem, mezi východem a západem v Evropě vůbec.“ Tento názor o hlavním „tahu dějinstva českomoravského“ je zajisté úplně správný, a to nejen po stránce historické, ale i hospodářské, politické a kulturní vůbec. Není to vlastní objev Palackého, neboť je to fakt tak samozřejmý a konstantní v naší minulosti, že jej každý vidí, cítí a uznává. Ale Palacký (již se stanoviska dramatické účinnosti a působivosti svého díla uceleného filosoficky i umělecky) učinil z tohoto faktu vědecký důkaz a zároveň jej okrášlil a jakoby povznesl k nebesům, tím že pojal a představil Čechoslovany jakožto plemeno původně a zásadně mírné, pokojné, svobodné a demokratické, nábožné, jemné a prostoduché, potýkající se s německým plemenem, jež bylo prý od prvopočátku válečné, výbojné a kastové čili feudální. Toto pojetí není správné, poněvadž dnes positivně víme, že staří Slované byli stejně váleční, výbojní a kastoví jako Germáni a že zejména Čechové ode dávna vyznamenávali se neobyčejnou bojovností, ba výbojností a krutostí, zvláště v defensivě, jak svědčí na př. nejnovější líčení starších dějin českých v díle Václava Novotného. Ale sporu přes toto okrášlené pojetí česko-německého jakožto hybné síly vývoje a pokroku českých dějin Palacký vyvodil z něho správná pozorování a tvrzení. Tak především Palacký správně zdůrazňuje prospěšnost plodnost, ba nutnost onoho potýkání se Čechů s Němci pro kulturní i politický vývoj českého národa. „Duch jak osob tak i národův (praví) zakrsává, zaklet jsa do těsného a jednotvárného kalu všednosti; naproti tomu křísí a zmáhá se dotýkáním, přemáháním a zažíváním rozmanité cizoty, ježto šíří obzor a povyšuje rozhled místný a kladouc do duše vždy nové zárodky myšlenek, chová i zotavuje v ní napořád činnost ušlechtilou.“ Považuje tedy Palacký spor s němectvím v Čechách za zjev prospěšný české kultuře, a vykládá úpadek duševního života v Čechách, jejž datuje koncem 15. st. (doba jagellonská), především tím, že Čechové tehdejší (t. j. utrak-

visté) osamotnili se i byli osamoceni od styku s kulturním pokrokem západu a že následkem toho upadli v duchovní lenost, jalovost a barbarství. Zdá se mi však (což nevím, bylo-li posud vytčeno), že Palacký cenil si styk a potýkání se češství s němectvím především toliko jako prostředek občerstvovací a podněcovací k samostatnému žití a tvoření českému, a zároveň k sesílení národního organismu vůči vlivům ciziny. Aspoň úpadek doby jagellonské vysvětluje nejen tím, že Čechové tehdejší zlenili a zjalověli nedostatkem styku s Němci, nýbrž právě tím, že stotožnili se bez kritiky a bez boje s duchem a smýšlením národův západních, neslovanských, po jichž příkladě pak porobili lid selský a zfeudalisovali stav městský.

Palacký má vůbec zvláštní theorii o „grandezza e decadenza" národa českého, a theorie ta je tak mohutně a hluboce pojata, že posud dnes je obecně (ve vědě, literatuře i umění) rozšířena. To neznamená, že je veskrze správnou, a já dovolím si uvésti proti ní námitky, pokud se týče Bílé Hory a vůbec pojímání počátků a základů českých dějin novější doby. Palacký, jak naznačeno výše, viděl vrchol českých dějin v husitství 15. století, které osvobodilo národ český od duchovního poručnictví středověké církve a uplatnilo proti principu autority princip svobodného zkoumání a proti principu návyku a víry, moci a pořádku princip důmyslu a vědomí, práva a svobody. Zkrátka husitství znamená Palackému věc duchovního pokroku, svobody a lidskosti čili uskutečnění oné ideje života křesťanského, která ode dávna plnila hluboce nábožná srdce starých Čechů. Ne tak národní, sociální a hospodářská emancipace byly tedy světem a plodem husitského hnutí, nýbrž především vítězství ducha, ideje, statků duchovních, víry, náboženství, práva a svobody, znamenající přiblížení se k oné bohopodobnosti, jež byla dle Palackého smyslem a cílem života člověčenstva vůbec. „Netřeba příti se, praví Palacký doslovně, byla-li oprava ona (t. j. husitská reformace) dostatečná neb dokonalá: vždy to byl první valný krok na dráze pokroku, po kteréž člověčenstvu dáno jest aspoň blížiti se k dokonalosti. Vedle toho byla válka husitská první veliký mezinárodní boj o interessy nehmotné, o statky duchovní, o věroučné přesvědčení aneb pravdu, tedy o pouhé myšlénky a idey; a spolu první vítězný boj svobody a svéřádu proti všenivellující autoritě a ústřednosti středověké." Ale tím právě, že Husité bojovali a zvítězili za statky duchovní a za vyšší ideje, prospěli pokroku a rozvoji veškerého člověčenstva, a dějiny jejich mají důležitost a zajímavost všesvětovou. Husitství vlast naši postavilo na čas do popředí dějin evropských a národu českému pojistilo čestnou památku v historii vzdělanosti lidské. — Než po tomto vrcholném aktu české tragedie (Palacký praví jinde, že v dějinách českých živel tragick předčí nad epický) nastává úpadek z příčin výše uvedených, — Čechové pohusitští byvše osamoceni v Evropě, ztráceli ponenáhlu ducha vyšší osvěty a tudíž i činného ducha pokroku, zakrsali pomalu v duchovním osamocení a upadli i válečnicky, sociálně a hospodářsky (poroba selského lidu r. 1487); co pak v 15. a 16. století zbývalo pokroku na poli náboženském, utíkalo se do ušlechtilé sice, ale duchem poněkud obmezené Jednoty bratří českých. Úpadek roste v 16. století čím dále, tím více, a věru „neutěšená jest úloha (praví náš esthetický autor) stopovati a vykládati, kterak Čechy, někdy mohutné a slavné, kterak národ nad jiné čilý a činný, za příčinami sice světovými a však ne bez vlastní viny, klesají a hynou, i krok po kroku blíží se ku pádu." A zpečetěním tohoto pádu byla bitva na Bílé Hoře a třicetiletá válka, ve které národ náš „zpronevěřiv se sám sobě, nejen nedovedl nic slavného, ale přišel i bez mála na mizinu."

Tak celkový obraz dějin českých jevil se Palackému jako „rozsmeknutý" ve dvě fresky, vývojově navzájem související, ale stylově zcela rozdílné. Na jedné straně vítězné a slavné husitství, a na druhé straně poražené a pokořené bělohorství. Na jedné straně reforma a pokrok prospěšné celému člověčenstvu, a na druhé straně úpadek a div ne zánik vlastního kmene. A to je právě podle Palackého tragika českých dějin, že nebylo našemu národu osudem dopřáno, aby byl mohl rozvíjeti zároveň jiným národům po vše časy život svůj duchovní cestou přirozenou, během pokojným a organickým. „Dvojí rána zasáhši téměř až do jádra života toho, zrušila v něm původní srostivost a článkovitost; dvojí převrat rozsmekl nynějšek od někdejška tak dalece, že spojení jejich napotom již zbaveno jest přirozeného základu interessův materiálních."

Tak praví Palacký, to je Palackého slavná filosofie dějin českých, jeho kredo historické o obsahu, vývoji, rhytmu a kadenci dějinstva česko-moravského. Pochopíte, tuším, nyní jasně, proč Palacký neodvážil se v posledních letech svého života ani sáhnouti na české dějiny nové doby. Dějiny české nové doby od vymření Jagellonců r. 1526 až do obrození v 19. století byly v očích Palackého dějinami úpadku, poroby, chátrání, padání a div ne

umírání a mizení duchovního i hmotného. Napsáním těchto dějin nemohl by — tak asi si to Palacký představoval — poskytnouti svému milovanému, ale těžce zkoušenému a sotva obrozenému národu ono poučení, spamatování a otužení se v bytu svém, jak si toho přál a jak toho bylo třeba. Bílá Hora — to by nemohlo býti ono „nejdražší dědictví", jež nám předkové zanechali, oním pokladem zkušenosti, zrcadlem ctností i nectností, zkrátka učitelem a výstrahou, čeho se chápati a čeho nechati. Výstrahou ano, ale výstraha ta byla by tak děsná a krutá a ničivá pro potomstvo sotva ze spánku procitlé, že by se snad toto ani neodvážilo dále žíti; při nejmenším by se zaleklo a zachvělo velikostí viny a lítosti pomsty tak silně, že by přestalo úplně žízniti a prahnouti po dějinách svých a obraceti zření k nim, co ke svaté kotvici při hrozícím utonutí... I odmlčel se vznešený kmet, jenž nemohl bez prudké bolesti ani vzpomenouti bitvy bělohorské, a co mu zbývalo sil, obrátil je úplně k novému přehlížení, doplňování a okrašlování svých dějin husitských.

V tomto pojetí a v tomto provedení Dějin Palackého je velkolepá síla, jednota, dokonanost a „držemnost" umělecká prvního řádu. V tom je i jejich vnitřní účinnost, podnětavost a posvěcenost po stránce mravní a sociální. Palacký nechce líčit západ Čechů, nýbrž jen jejich jitro a poledne! Nechce cítit a trpět, truchlit a malomyslnět smutným divadlem konců husitství, nýbrž chce plesat a doufat i sílit pohledem na ideální obsah a světodějný význam dějinstva česko-moravského. Nechce konečně umřít s trpkostí a skepsí vanoucí s plání bělohorských, nýbrž chce umřít s jasným pohledem na svůj husitský národ, plný jarého citu a obraznosti, hluboké nábožnosti a čilé jemnosti i urputné odhodlanosti, a vzor tohoto národu chce odkázat a vtisknout před oči svým krajanům i potomkům...

Životní dílo Palackého nebude nikdy dostatečně oceněno, jestliže nebude chápáno psychologicky z osoby, která je vytvořila, a jestliže nebude vykládáno historicky z doby, ve které a pro kterou bylo složeno. Neboť „Dějiny Palackého, jak pravil výrazně Goll, jsou zrcadlem nejen české minulosti, nýbrž také zrcadlem velikého muže, jenž je složil, i doby, ve které je skládal." Tento veliký muž nebyl, jak již víme, suchý učenec rázu Rankeova, který pěstuje vědu pro vědu, a spokojuje se přesným konstatováním vědecké pravdy. Palacký ovšem hlásal a ctil pravdu, ale pojem pravdy byl u něho vždy totožný nebo aspoň úzce spřízněný s pojmem práva a spravedlnosti (proto i užívá slova „pravda" ne osamoceně, nýbrž stále ve spojení se slovy „právo", „spravedlnost", „humanita"), a za druhé pojem této pravdy byl mu zároveň prvkem sebepoznání, zpamatování a zušlechtění duchovního i hmotného, individuálního i společenského. Palacký chtěl, a to stejně vědomě, jako vroucně, svými dějinami nejen poučit a potěšit, nýbrž a především uvědomit, umravnit a podnítit „ke ctnostem občanským, k lásce a k obětem vlasteneckým, bez nichž obecné dobré prospívati nemůže." Palackého dílo je tudíž dílem hluboké morálky, vznešené výchovy, politické i sociální vůle a potřeby, a má proto nejen hodnotu výtvoru čistě vědeckého, uměleckého a filosofického, nýbrž přímo hodnotu a sílu příkladu, normy, ba zákona české kultury v druhé polovině 19. století. „Některé z jeho svazků (praví správně Denis), Hus, Jiří Poděbradský budou čítány potud, pokud národ český bude žíti a milovati svou vlast."

Než týž Denis odhaluje správně stinné stránky Palackého upřílišeného historismu, a ačkoliv jinak příliš ostře a přehnaně karakterisuje Palackého-politika jako theoretika, velekněze spravedlnosti, apoštola a světce rázu Husova a Žerotínova, tož přece trefně podotýká, že Palacký v praktické politice příliš žil před rokem 1526 a následkem toho (a ovšem i pro svou aristokratickou, či lépe řečeno aristokratisovanou povahu) přeceňoval šlechtu a podceňoval lid. Viděl ve šlechtě (rakousko-české šlechtě doby Metternichovy!) příliš šlechtu předbělohorskou, přeceňoval (jistě pod vlivem Uher a Šternberků) její přichylnost, obětavost a ochrannou péči o kulturní a politické zájmy národní, a příliš rychle (jak praví sám v čl. o demokracii) „poznával v pánech našich přední syny národa, a s ochotnou radostí svěřoval se jejich vedení." „Dosti málo, podotýká Denis, studoval dějiny po roce 1618, nepoznal jasně úpadek, v jaký porobou dvoustoletou přivedena byla oligarchie česká, její bázlivost vůči dvoru, její sobectví a její prostřednost."

Palacký neznal Bílé Hory a proto neznal vývoje a ústrojí rakouského státu a společnosti, které žily po Bílé Hoře a z Bílé Hory a které fakticky, zvláště po r. 1749, rozhodovaly o potřebách přítomnosti veškerého celku národního i státního. Palacký, který, jak správně napsal Pinkas Havlíčkovi r. 1852, dovedl jen zbožňovati anebo nenáviděti, ale ne snášeti (lépe by znělo: smiřovati se!), příliš se zahloubal a zamiloval do husitství a českobratrství a odvrátil se od pobělohorství jakožto národního neštěstí, bídy a „barbarství." Snad i v tom měla spoluvinu ta okolnost, že Palacký, vyšlý z chuďoučkého rodu moravských Va-

lachů, přenesen byl v útlém mládí (v 19 letech) rovnou do aristokratické společnosti uherské a české, a že neznal českého, v království žijícího lidu selského ani měšťanského. Jeho pojímání českých dějin zdálo se tudíž mnohým našim lidem v Čechách zrozeným a z českých rodin selských a měšťanských vyšlým, příliš idealistickým, jeho představení příliš krásným a lesklým, jeho kult husitské kultury, dávno zašlé a odbyté, nadsazený, jeho protestantsko-aristokratické a stavovské sympathie příliš neshodné se stavem doby přítomné, která byla přece většinou národně katolická, demokratická a uctivě vládní — zkrátka shledávalo se, a to již v padesátých a šedesátých letech minulého století, kdy Dějiny Palackého byly takřka hltány všemi vrstvami české inteligence, že je třeba jistého odporu a opravy vůči Palackého zdramatisování a zbožnění českých dějin doby předbělohorské. A mluvčím tohoto odporu a této opravy stal se Tomek, dřívější kopista Palackého, ale od r. 1850 již profesor rakouského dějepisu na universitě Pražské. Lze však, tuším, dokázat (a to bude předmětem dalších mých výkladů), že Tomek nevystoupil proti Palackému po r. 1850 z žádného ideového zapření svého osmačtyřicátnictví, ani z žádného wallenrodství, nýbrž docela prostě z psychologické a dobové potřeby (nerozhoduji, zda a pokud oprávněné), kterou mu takřka vnukal jeho vrozeně opatrný, spektický a svrchovaně praktický i střízlivý rozum, a s druhé strany maloměstský a selský kruh musejní, ve kterém žil.

—=o=—

NA PŘIVÍTANOU.

(Z. S.)

Dnes zase zlaté vrátilo se slunko
a prohřálo i kouty nejtemnější,
kde teskno tísnilo se, chlad i touha.
Dnes oči dobré nesou nové štěstí
a v jemném úsměvu Tvých přísných retů
zas možno číst, že smutno bylo srdci,
že bystrý pohled často pátral kolem,
zda nejdu, abych rukou ženy věrnou
v oddání stiskla tvoji milou hlavu. — — —
My sami víme jen, čím druh jsme druhu:
že jedním proudem bytí plyne naše,
že mysl spěje k jednomu jen cíli:
si pochopením zjasnit žití cestu — — — —
— — — — — — — — — — —
Jsou mlhy v údolí, v nichž prach se sráží
cest vyjetých, jež k nízkým vedou cílům;
jest houští vlhké, nenávist kde číhá,
by nohy podlomila, člověk dobrý
když v důvěře se vzhůru béře kolem:
a bláto jest, jež nikdy nevymizí
a pohltit se snaží květy bílé,
jež v ústraní si Člověk našel cestou
Nech dole vše, co ducha rámě tíží,
nech nevděk, zášť i snahu v prach Tě strhnout,
pojď cestou nám jen známou se mnou vzhůru:
Chci korunu Ti uplést z jara květů,
jež nezmdlí létem, v pozdní voní zimě,
chci osvěžení dát Ti, teplo, radost,
Tvým odpočinkem být chci, jasem, druhem...
A za to vědět, věrná Tvá že náruč
mi domovem, kam nesmí jiní,
že slova pro mne máš, jichž nikdo nezná,
že teskno beze mne Ti v světě širém — — —

—=o=—

Dr. JOSEF HOSTOVSKÝ:

AFÉRA SPISOVATELE A. I. KUPRINA.

Máme zde v Rusku literární aféru podobného zabarvení, jaká také u nás nedávno naplňovala sloupce různých časopisů polemikami. Věc se má takto: Spisovatel A. I. Kuprin, také u nás dobře známý svými romány, na př. Souboj (Pojedinok), slíbil petrohradskému redaktoru Rajljanovi povídku, které však dlouho nepsal. Rajljan ji od něho žádal několikrát. Jednoho dne jeden z přátel Kuprinových pozval redaktora do bytu Kuprinova, aby si trochu pohovořili o literatuře a umění. A mimo to že prý mu Kuprin za dvě nebo tři hodiny slíbenou povídku napíše. Rajljan šel. Přišed do bytu Kuprinova spatřil v prvním pokoji polooblečeného špinavého člověka, jenž se mu představil jako přítel Kuprinův. A v druhé komnatě seděl u piana druhý špinavě oděný člověk — jen v kalhotách a košili — Kuprin sám. Vedle něho stála dívka, oblečená jen v košili, kterou (dle vypsání Rajljanova) asi jen před chvílí na sebe přehodila. Kuprin se zeptal Rajljana, jak se mu dívka líbí a poručil ji, aby se mu ukázala celá — v nezakryté kráse. I to dívka učinila. Rajljan chtěl uražen odejíti, ale zdrželi jej, musel s nimi popíti čaj a zazpívati jim. — Toto všecko vypsal Rajljan ve svém listu tři měsíce po události samé a obvinil tím Kuprina i jeho společnost z nejhorších nemravností. Kuprin jej za to vyzval na souboj — ale Rajljan odmítl s vyzváním, aby se věc projednala před soudem. A nyní se celá věc dostala do novin. Rajljan, jenž svrchu vypravovanou episodu u Kuprina vypsal ve svém listu v podobě krátké povídky, nyní vše vyjasňuje a udává jména a všechny podrobnosti. Kuprin mu odpověděl, ale hlavních fakt nepopřel — a tak se zdá, že na celé věci bude mnoho pravdy. Ostatně i jinak Kuprin z dřívějších dob byl zapleten v nehezké aféry. Nyní o celé věci promluvil ještě spisovatel Sergěj Jablonovskij, jenž vytýká Kuprinovi, že se uchyluje k souboji, což není žádného kulturního člověka důstojno — dokonce již pak nikoliv spisovatele, — vytýká mu, že se vyhýbá soudu, kde se jedině může pravda ukázati atd. atd.

A tak jest nyní celá ruská veřejnost — a nejen literární — zvědava, jak se celá věc vyvine. — Myslím podle toho, jak jsem se informoval, že bude na

vypravování Rajljanově pravda, i kdyby snad něco přidal ze msty, že mu Kuprin nedal slíbené povídky. Celá aféra jest dokladem, jak prohnilé jsou poměry v ruské intelligenci, když někdo z jejího středu — nadaný spisovatel — veřejně může býti obviněn z tak nemravných věcí (dívka, o níž je tu řeč, jest kursistka (studentka), dcera zemřelého přítele Kuprinova, jenž mu ji dal na vychování — dle vyjádření samého Kuprina). Shakespeare by o Rusku řekl: „Jest mnoho (nebo lépe všechno) shnilého ve státě ruském“. A jest smutné, že právě ti, kteří chtějí vychovávati svůj národ, kteří jsou jeho nadějí — zvláště v Rusku — tak špatným příkladem předcházejí.

V Moskvě 15. října 1911.

DROBNOSTI.

Paměti starého veterána uveřejňuje Slanský Obzor, věstník musejního a literárního spolku Palacký v Slaném. (Redaktor dr. Antonín Krecar). Nejmenovaný veterán vypravuje, kterak byl r. 1848 odveden k vojsku a poslán do Tyrol. Tam poznal dva Čechy, Morice Fialku, barona Kempena. Proč nazývá Fialku „nešťastným Fialkou“, není jasno. Fialka byl tehdy majorem, byl čtyřicátník a nejen že mimo službu s vojáky mluvil česky, nikdy češství svého nezapřel. Co vypravuje o něm, je pěkné. Na příklad: Táhli jsme za jeho velení do Rastadtu proti nepříteli z Bregence přes Lindavu a Fridrichshafen. „Co to tam vidíš na levo Kalino?“ zastavil se major Fialka a ukazoval přes jezero Bodamské. Frajtr Kalina přemýšlel: „To jsou bodáky, pane majore“. „To nejsou bodáky, Kalino, popíral dobrácky Fialka, to jsou věže Kostnické. — V Kostnici nám upálili Husa — a počal jeho výklad o Husovi na pochodě. Všichni jsme poslouchali. Fialka odešel z řady, vyhoupl se na koně, zvolal: „Pozor!“ a cválal na koni zase v před řady. — Jiný český rodák byl baron Kempen, první generál četníků tehdy nově zavedených v Rakousku. Narodil se v Slaném v hostinci „u tří bažantů“ r. 1810, ovšem českým spisovatelem jako Fialka nebyl a k Čechům se nehlásil. Zajímavo je, že Fialkův frajtr jmenoval se Kalina. Byl špásovný chlapík. Pověstný frajtr Kalina, zvěčněný Hálkem, je tedy historickou osobností.

DĚTSKÝ KOUTEK.

M. VOTRUBOVÁ-HAUNEROVÁ:

Drndolín princ, Žužík pes, krátká žalost, dlouhý ples.

Vážná veselohra.

Jednání třetí.

Táž dekorace. Princezna jde komnatou a nese ozdobeného psa.

Pojď, Žužíčku roztomilý!
Slavnostně tě ozdobili . . .
Zdali pak mně vyčichá
čumáček tvůj ženicha?

Odejde. Jeviště prázdné. Po chvíli slyšeti za scénou hlasy:

Sláva! Sláva! Sláva! Sláva!
Žužíčkovi ucho vstává!
Konec touze, nepokoji . . .
Žužíček na zadních stojí! . . .
Slyšíte ho, kterak štěká?
Ach, to je kus nadčlověka!

Všichni vcházejí do komnaty.

Ženicha, jak dítě máti
poznal mezi padesáti . . .
Vráceno nám opět jesti
veselí a staré štěstí . . .

Princ vede princeznu, nesoucí psa.

Šťasten jsem já zas . . .
Žužu spojil nás!
Tys náš klenot nejvzácnější,
Žužíčku náš nejmilejší!
Každý tebe slav! . . .

Dvořané.

Haf! haf! haf! haf! haf!

Král (odkládaje upotřebený kapesník).

Trůn, teď, děti, patří vám . . .

K princi:

Rád jej tobě odevzdám . . .
Přivedl's nám Žužíka.
Důvěra má veliká
tentononc . . . ti dává dceru . . .
Neptám se tě ani věru,
odkud jsi se nachomejt . . .
jaký je tvůj pas, či glejt . . .

Královna (hledá ve snáři).

Důvěra je třicet pět . . .
dožiješ se dlouhých let . . .

Princezna (líbezně naň pohlédne).

Ani já se netáži . . .
Vděčnost láskou dokáži . . .

Princ.

Vážení a velectění!
Větších darů v světě není
nad lásku a důvěru . . .
Nehoden jich neberu . . .
Cizincem jsem přišel sem . . .
Tato zem mým domovem
bude sice . . . ale zdali
slyšeli jste o Drndáli,
mocném králi na východě?

Král.

V nejlepší s ním žiju shodě . . .

Princ.

Drndál král jest, Drndolín
jméno mé... jsem jeho syn!

Pohnutí.

Nechtěl jsem jak oleandr
růsti v těsném kbelíku...
na poučný šel jsem vandr,
nalez' cestu k Žužíku...

K princezně.

Mnohé srdce pýchou hřeší...
Skromnost tvoje, ta mne těší...
Cizinec tvou lásku ždál...
Teď ji žádá princ a král...

Všichni.

Jaká zvěst to nenadále!
Vizte Drndolína, krále!

Princ (obrátí se k mnichu. S důrazem.)

Biskupe, můj hodnostáři,
pospěš ihned s jasnou tváří
k rodičům mým mileným...
Úkolem jest nyní tvým,
abys řek' jim, co se stalo,
jak mne nebe milovalo...
Tobě že též odevzdávám
vrchní dozor duchovní...
požehnání jejich žádám
a šat jeden zánovní...

Mnich-zpovědník.

Radost v srdci mém teď hýří!!!

Princ (tiše).

Toť má vděčnost k škapulíři...

Mnich odejde. Princ ke královským manželům.

Rodičové milovaní,
dejte nám své požehnání!

Král (béře čistý šátek).

Jen když netřeba vás ztrácet!...

Královna (žehnajíc jim).

Požehnání... pětadvacet...

Král.

Milý princi, drahý hochu,
pohovořte si teď trochu...
za chvíli se vrátíme
a další si povíme...

Královští manželé odejdou a za nimi všechen dvůr.

Princezna (ukazuje na Žužíka).

Miluješ ho jako já?

Princ.

Láska tvá jest láska má!

Společně:

Mocné jsou ty lásky obě;
láska k Žužíku a k tobě...

Princ.

K jednomu se přiznávám...
Nebyl to snad podvod, klam...
ale — poctivý jsem... Věz:
K vítězství mně pomoh' kněz.

Princezna.

Zpovědník náš?

Princ.

Zajisté...
K zkoušce oné nejisté
odvahy tak docela
duše moje neměla...
Ztratit tebe jsem se bál...
On však škapulíř mně dal...
Nevím, co je skryto v něm...
Ale já byl poznán psem...

Princezna.

Odpuštění moje měj,
škapulíř sem ihned dej...
Shlédnem, až jej rozvážem,
jaké kouzlo skryto v něm...

Princ vytáhne z kapsy škapulíř, rozváže jej a vytáhne buřt.

Oba.

Ha! ach, nebe! buřt je to!
Už je kouzlo odkryto!

Princ.

Tomu buřtu vděčen jsem...
Byl mně dobrým přítelem...
Na památku chci jej dát
v zlatou formu jako řád...
Nejslavnější naši muži,
na památku nás a Žuži
na prsou jej nosit budou:
Zlatý buřt se stužkou rudou!

Za scénou král smrká.

Princezna.

Papá se už s mamá vrací...
srdce mé se v blahu ztrácí...
Miláčku můj, na ten řád
musíš Žužíčka též dát.
Podobiznu jeho snad
na něj dáme malovat...

Oba společně.

Štěstí moje neskonalé
duši moji proniká...
Zármutku dám na vždy vale,
Tebe mám a Žužíka!

Padnou si do náručí.

Konec.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 10. listopadu 1911. Číslo 45.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

KAREL SCHEINPFLUG:

HROB.

Odolat nelze, půjdu na hřitov.
Cos mne sem táhne: jeden čerstvý rov.

Tam dole u zdi o samotě leží,
a na něm věnec, ještě skoro svěží.

A před tím hrobem stojím zamyšlen.
Což vše to nebyl pouze hrozný sen?

Ty bolesti, ty smutné nálady,
ékaři, léky, chladné obklady?

Ten úsměv, jenž se tváří choře vlek,
ty týdny ztravujících horeček?

Ty ruce, jež se jako třtina třásly,
ty oči, které planuly a hasly,

ty noci příšerného blouznění,
vzdech poslední a — trapné mlčení?

Ty černé roušky, rakev, svíčky, věnce,
ty žalné zpěvy, známých kondolence?

Prý sen to nebyl — hrob mne o tom jistí,
ty věnce na něm i to sprchlé listí.

Snad. Jistě! Nevím... Věřit se mi nechce.
Vždyť nelze věru uvěřiti lehce

té divné Pravdě, jež mi tvrdí suše,
že odletěla nejdražší mi duše,

že krb můj vyhas, v bytě mém se ztmělo,
že naše štěstí náhle dohořelo —

že pod tou hlinou zde je uložena
mých dětí matka, moje mladá žena!

—=o=—

DOPISY K. J. ERBENA A ST. VRAZE O SLOVANSKÉM SJEZDU 1848.

Sděluje dr. Josef Karásek.

Na den 7. listopadu připadaly sté narozeniny K. J. Erbena, básníka Kytice, českého ethnografa, historika, vydavatele staročeských spisů — jehož zásluhou nám jsou přístupny české spisy M. Jana Husi a Štítného — a horlivého slavjanofila.

Mezi Jihoslovany byl Erbenovi nejbližší Stanko Vraz, rodem Slovinec, ale literární činností a smýšlením Illyr, který sbíral slovinské národní písně, básnil však chorvatsky, čili — jak se tehdy říkalo — illyrsky.

Když mu Erben 20. července 1842 zaslal dlouhý příspěvek pro Kolo, přehled české literatury za rok 1841 s úvodem o dosavadním písemnictví a pokusech metrických, vzniklo mezi nimi přátelství. St. Vraz přeložil tento list, který mimo konec vyšel v Kole 1843 III. (98—107). Zap psal Vrazovi dopisy o literatuře polské; také ty jsem za nedávného pobytu svého v Záhřebě opsal. R. 1845 vydal Vraz u Pospíšila v Praze Gusle i tambura a sám vedl tisk. Chtěl osobně poznati Erbena, ale ten zrovna studoval v Jižních Čechách archivy. Sešli se tedy v Č. Budějovicích.

Erben jako Havlíček byli důvěrní přátelé Palackého. Když šlo o slovanský sjezd v Praze, zúčastnili se oba horlivě přípravných prací. Havlíček odjel do Krakova a potom do Záhřeba. Erben napsal St. Vrazovi tento list, který dosud nebyl uveřejněn a znám jest jen ve výtahu v Brandlově Životu K. J. Erbena. Také odpověď Vrazova, kterou tuto v překladu podávám, nebyla dosud tištěna. Prof. Petranič, kmet více než 80letý, svědomitý vydavatel Děl Vrazových, uveřejnil sice v V. díle listy Vrazovy Erbenovi zaslané, ale tento dopis tam není obsažen.

Jaké to byly veliké naděje, které skládali naši vlastenci ve slovanský sjezd jako protiváhu sněmu frankfurtského! Havlíček u nás odpravil všechny nadšence pro Frankfurt. — Jak začali kluci zpívat „Šušelka nám píše", bylo po obeslání sněmu německého. Makovičkové se jen blamovali. Ale také sen Erbenův a pražských vlastenců: Rakousko s přirozenou většinou slovanskou se nesplnil.

St. Vraz se s Erbenem v Praze nesešli. Erben byl s Lamblem, jehož Pohled na Bosnu velice Chorvaty zajímal, vyslání jako delegáti Čechů k sněmu chorvatskému a bánu Jelačičovi. Zatím byl slovanský sjezd v Praze náhle přerušen, a Vraz musil opustiti Prahu, „morao sam htio nehtio ostaviti Prag" (14. června), jak v listu ze dne 17. srpna 1848 Er-

benovi píše. Zatím Erben odjel ze Záhřeba, a tak se spolu v Praze mužové tito nesešli. O tom, jak Erben byl po chorvatsku vystrojen, píšu v brožurce K. J. Erben v Chvilkách.

Erbenovy dopisy — celkem 11 — byly chovány v archivu Matice Hrvatské. Prostřednictvím Fr. Račkiho obdržel je Brandl, který jich užil. Nyní byly v rukách prof. dra Gj. Šurmina, který mně je ochotně svěřil k opisu. Je to nesmírně důležitý příspěvek k dějinám nadšené slovanské vzájemnosti, — Praha středisko slavismu a Čechové odchovaní Kollárovými zásadami, na jihu Illyrismus a Vrazovo Kolo, na severu Dubrovského Dennica a ruští učenci na komandirovce — a bude je třeba vydati, dokud náš národ vděčně vzpomíná památky K. J. Erbena. Čtenáře bude zajímat, že chovám také 1293 dopisy Erbenovi zaslané, které mně k vydání laskavě svěřila Její Exc. Bohuslava Rezková, dcera K. J. Erbena.

*

XI. Erben Vrazovi.

V Praze dne 6ho dubna 848.

Rozmilý příteli a bratře!

Zde odesílám některý počet pozvání ke slovanskému sboru v Praze na den poslední t. m., při tom Vás prosebně žádaje, ano pro bůh, pro vlast i pro všecko, co Vám svatého jest, upomínaje Vás, abyste na ten čas, co možné u velikém počtu do Prahy sejíti se ráčili; zvláště pak od Vás, příteli, toho zajistě očekávám, že buď co buď, přijíti neobmeškáte, ano zvu Vás, abyste přijdouce bytem u mne za vděk vzíti ráčili, a přímo ke mně se obrátili, jakož pak i jiní našinci všickni o to se postarají, aby každý z hostů bytem a co možné i jinými potřebami byl u některého z nás opatřen. Vím zajisté, že v tenž čas i Váš domácí sněm připadá; však ale proto nedejte se zdržovati, jednáť se tu o věc velikou, o věc rozhodnou pro nás i pro všecky Slovany mocnářství Rakouského; nejednáť se tu o nic méně, než aby vláda od své dosavádní německé politiky upustila a nás Slovanů jedině se přidržela, aby z mocnářství německo-rakouského stálo se slovansko-rakouské v mezech svobodomyslné konstituce, a toho jen tehdáž budeme moci dosáhnouti, když Němcům co možné velikou sílu v odpor postavíme; když se Vás, bratří Slovanští, co nejvíce sjede. Doba jest důležitá, veliká — teď anebo nikdy! život silný, sjednocený anebo záhuba na věky! Rozdejte tyto listy všem mužům s národem slovanským upřímně smýšlejícím, a co se nebude dostávati listů, povzbuzujte slovem, aby byl účinek platný, by nikdo, jemuž blaho národa leží na srdci a kdo dosti vůle i síly v sobě cítí, jemu posloužiti neváhal přijíti, ostatně pak spoléháme se na pomoc boží! Přikládám též třetí svazek písní národních, o nějž ste mi již přede drahným časem ráčili psáti a který již od počátku také již pro Vás ustanovený u mne ležel; však obraty v životě našem a neustálý boj nedaly mysli mé dříve Vám psáti; a protož odpusťte. Máte u mne také, jakož sem Vám již vzkázal, některé knihy od Bodjanského; ty však zanechávám u sebe, až je sobě sám vezmete. Přijďte a neprodlévejte!

Váš věrný přítel

K. J. Erben.

*

Zagreb, dne 23. Svibnja (května) 1848.

Drahý příteli!

Pozvání Vaše, které jste přiložil k 3. svazku Písní národních, jsem obdržel a děkuji Vám za ně! Podle vyzvání Vašeho zamýšlíme čtyři ze Záhřeba se pozejtří (25. t. m.) vydati na cestu, a jestli Bůh dá, uvidíme se již 29. nebo 30. téhož měsice v Zlaté Praze. — Prosím Vás o to, račte na nás čekati 29. (a jestli téhož dne nepřijedeme) tudy i druhý den na nádraží (Vraz připojuje na kolodvoru výraz „dražení", jako český) Vašem, neboť bychom nebyli rádi, abychom vešli pod peruti slavné matky slov. Prahy. Srdce mně skáče veselím, když si pomyslím, jakou budu míti radost, až pozdravím opět ono krásné a slavné město, které se zdobí slávou a junáctvím tolika věků a i dnes vře týmž starým vlastenectvím a duchem junáckým.

Prose Vás, abyste pozdravil pp. vlastence a přátele mé, poroučím se Vám do lásky a přátelství a s tím buďte mně zdráv!

St. Vraz.

—=o=—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

IX.

Ticho půlnoční. Ani lístek nezašelestí, ani ptáče nepípne. Jen tu a tam zdáli slyšeti táhlé zavytí psa, a zase hrobový klid. Nebe hvězdami zrovna jiskří — tu a tam objeví se na něm ohnivý pruh, jejž na vteřinu zanechal letící meteor. Člověk bojí se v tom tichu hlasitě promluvit.

„Já mám lásku", tiše splynulo se rtů Francka sedícího vedle mne. Skorem jsem se ulekl. Seděli jsme už asi půl hodiny vedle sebe, nemluvíce; pozorovali jsme jen hvězdnaté nebe a čekali, až se zase objeví nový meteor. Udělali jsme si noční výlet do zahrady — starou komorou na půdu a odtud vikýřem po žebříku do zahrady. Sedíme tiše v ořeší v nejodlehlejší části zahrady. Ve dne nám není dopřáno potěšiti se dle libosti krásou přírody, těšíme se tedy v noci. A jak to láká! Vše, co smyslům lahodí, je v klášteře hříchem — a co zapovězeno, láká nejvíce zvláště je-li zahaleno tajnou rouškou noci.

„Já mám lásku!" Jakási divná tesknota sevřela mi při těchto slovech Franckových srdce. Cítil jsem po celý čas, co jsem byl v klášteře, kterak mi cosi neznámého, neuvědomělého tíží srdce, ale až nyní přišla bolest k vědomí. Lá-

ska!? Myslil jsem, že něco podobného již dávno jsem pohřbil ve svém nitru — bál jsem se vůbec toho slova a každou myšlenku na ně hleděl jsem v zárodku udusit — a teď tu zavzní zrovna vedle mne: „Já mám lásku.“ Ucítil jsem, že obživlo i ve mně, co zdánlivě bylo pohřbeno. Není vše mrtvé, co se pochovává!

Snad by se to zdálo někomu směšné: klášterní novic vzdychá láskou. Mně se to zdálo úplně přirozené. Překvapilo mě však, že to Francek povídá, že se odvažuje svěřiti se s tím. Pozoroval jsem na něm již delší dobu, že rád se dívá nepozorován s choru do kostela a že se najednou velice rád modlívá křížovou cestu.

„Víš, svěřuji se s tím jen tobě, jinému bych to za nic na světě neřekl. Chtěl jsem to původně utajit pro sebe, ale zdá se mi, že moje štěstí by nebylo úplné, kdybych se s ním někomu nesvěřil.“

„Proč pak se s tím nesvěříš pateru magistrovi, ten je přece kompetentní na takové záležitosti“, usmál jsem se.

Kdyby se s tím svěřil magistrovi, snad by mu ani neuvěřil. Lidé zde v klášteře už tak si zvykli přetvářce, že každého považují za blázna, kdo mluví, co uvnitř v srdci cítí. Každý přirozený lidský cit jest zde zakázán, a kdo by se s ním pochlubil, nevěřili by mu. Tito lidé tají se svou lidskostí, co mohou nejvíce — je hříchem. Kdo se bude chlubit svými hříchy zde v klášteře, leda blázen! Jsou zde dvojí lidé: jedni násilně přemáhají přírodu a druzí jen na oko, v myšlenkách však stále jsou mimo klášter, kochají se věcmi zakázanými, myšlenky jejich točí se kolem vysněné bytosti druhého pohlaví. Příroda se nedá jen tak přemáhat, snad v jednom nebo v druhém případě, ostatně ani to ne beztrestně. Květina točí se za světlem, člověk tíhne k tomu, k čemu je vlastně přírodou určen. — Takový bojovník proti ďáblu-přírodě je nejsměšnější tvor na světě. Chce si namluvit, že je vítězem a zatím každá jeho myšlenka, každý pohled na jiné pohlaví a dokonce jeho sny usvědčují ho z opaku. Je vítězem jen na venek, ale uvnitř každý i nejpřísnější celibátník má tajnou branku, kterou mu příroda násilím protlačí nějakou spanilou bytost, s níž by se v myšlenkách pokochal. Obyčejný člověk tomu tak nerozumí — mnich ano. Ty myšlenky a zase ty myšlenky — nejhorší muka celibátníků. V klášteře i na to připadli, jak pana boha ošidit — jemu do očí ošidit. Přečteme si Šalomounovu Píseň písní — řekne se — budeme o ní rozjímat a máme při tom ještě zásluhu. Vzorem jsou rozjímání či vlastně výklady Písně písní sv. Bernarda. Tento svatý asketa rozepsal se na př. o slovech: quam pulchrae sunt mammae tuae (jak krásná jsou tvá prsa) takto: excrescentes, difformiter fluitantes vitium, sed pulchrae, quae paululum supereminent et tument, nec nimis elatae, nec aequatae carni reliquae (příliš vzrostlá a beztvárně rozlitá jsou nehezká, krásná však jsou, když poněkud vyčnívají do předu, ne však příliš mnoho ani ne příliš málo).

„Stále vidím její modré oči — a má takové pomněnkové — ať jsem v choru při meditaci nebo ministruji při mši, ať sedím ve škole a poslouchám výklady svaté regule — všude, všude na ni myslím. Bylo mně už zde nudno, ale teď se cítím docela jiným“, povídal tiše Francek.

„A kdes ji, prosím tě, našel? Není to jen vysněná osoba?“

„I kde pak vysněná — z masa a kostí opravdové děvče s modrýma očima. Já přece ve sny nevěřím.“

„A mluvil jsi s ní? Vždyť je to nemožno!“

„Nemluvil — ale pověděli jsme si toho už očima, že by se to nevešlo do velké knihy. Chodíme přece skoro každý týden na pohřeb. Ona neschází ani při jednom pohřbu a vždy se hledí tak postavit na hřbitově, aby byla na blízku mně a viděla mi přímo do tváře. Už jsem dostal od ní i psaníčko. Když jsme vycházeli ze hřbitova, přitiskla se v tlačenici u vrat ke mně a vsunula mi je tajně do ruky. Věděl jsem už dříve, že mi odevzdá něco psaného, protože den před tím ukazovala prstem ve vzduchu, že něco píše. Chodívá do kostela každý den a klečí u oltáře sv. Antonína, vidím ji tam pokaždé, když se modlím křížovou cestu. Už mám pro ni psaní přichystané a očekávám jen vhodnou příležitost, jak bych jí je mohl odevzdat. Půjde to velmi těžko —“

Francek ustal a zamyslil se na chvíli. Díval jsem se na oblohu a v duchu se přiznal, že Franckovi závidím. On má lásku, má se čím bavit, má o čem přemýšlet a já, chci-li, aby mi čas rychleji ubíhal, musím se do myšlenek nutit. Písně Heineho jsem už přečetl několikráte, naučil se některým nazpaměť, přemýšlel jsem o životě klášterním, o naší řádové reguli o dějinách mnišství, o dějinách církevních, probíral jsem životopisy papežů, přemýšlel o nebi, pekle a očistci, o pečeních a různých omáčkách při obědě, ale že bych mohl mít také lásku, dosud mně nenapadlo.

Od tohoto večera pocítil jsem touhu mít také někoho, kým by se myšlenky moje ve dne v noci obíraly.

„Viď, je to přece jen krásné, když má člověk někoho rád“, pravil jsem jednoho dne Franckovi.

„Zkus to a namluv si také někoho.“

Podíval jsem se na něho tázavě.

„Vždyť to není nic zvláštního. Naši páni páteři skorem všichni si namlouvají, každou chvíli má některý v hovorně u fortny návštěvu. Všimni si jen, když je některý volán k fortně, jak utíká. Čeká-li tam na něho pán, ten může čekat, ale je-li to mladá dáma — a těch sem chodí pro duchovní útěchu až příliš mnoho — pan pater spěchá . . . Pozoruj toho nejsvětějšího z nich, patera Augustina; když má jít zpovídat hochy, vždy se vymlouvá, že nemá kdy, jsou-li to však děvčata z měšťanky, všechny spolubratry předběhne a vybere si zpovědnici, kolem které jsou děvčata největší. Tak to máš v pravdě: pokolení ženské si namlouvá, že jde do kláštera pro duchovní útěchu a pateři si zase myslí, že je jejich povinností ubohé těšit. A proč bych byl jiný, než jsou ostatní, ba jsem ještě lepší, protože jsem sám k sobě upřímný. Mám děvče rád, ale ne pod záminkou zbožnosti. — Není a nemůže být hříchem, k čemu vlastně bůh člověka stvořil. Protože jsem z nekušenosti vlezl do kutny? Pán bůh už mně to odpustí, že ho nechci uctívat pitomostmi.“ —

Nedočkavě těšil jsem se na příští pohřeb. V Z. bývalo od pradávna zvykem zváti na pohřby kapucíny. Za každého kapucína dostal quardian 2 koruny a velkou svíci voskovou, kterou musel každý při pohřbu nésti v ruce. Tento výdělek obstarávali jsme výhradně my novicové. Nechyběli jsme skorem při žádném pohřbu, čím slavnější pohřeb, tím více nás šlo a kdo si zvláště dobře zaplatil, tomu vytáhli jsme i v rochetách. Po cestě měli jsme se modlit za duši nebožtíkovu růženec. Nevím, zda taková modlitba ukrátila muka nebožtíkova v očistci, jsem však přesvědčen, že můj růženec jistě ne: přebíral jsem pouze zrnka růžencová v ruce, aby báby růženečkářky, jež nás vždy bedlivě střehly, na mě nežalovaly.

Trhnul jsem sebou radostí, když nám zase pater magister oznámil, že půjdeme na pohřeb. Obyčejně díval jsem se při pohřebním průvodu do země a přemyšlel o všem možném. Dnes koukal jsem se po očku brzy na pravo, brzy na levo a hledal jsem vhodnou postavu v sukních s hezkou tváří. Našel jsem brzy, co se mi líbilo: postavu jako břízka, tmavokaštanové vlasy, krásně klenuté obočí, pod ním zastřené dlouhými řasami dvě oči tak krásně modré, jak mně o nich vyprávěl Francek, nosík krásně formovaný, rty kypré barvy skorem až karmínové. Nespustil jsem ji s očí. Držela se cestou stále při nás a občas si nás prohlédla.

Přišli jsme na hřbitov. Vše rozestavilo se kolem otevřeného hrobu, a místní pěvecký sbor spustil pohřební písně. Pátral jsem očima po své vyvolené. Dlouho nemohl jsem ji najít mezi lidmi. Konečně přece objevila se mi její tvářička za ramenem tmavě oblečené staropanensky vyhlížející dámy s velkým růžencem v ruce a s tahy odříkání ve tváři. Tato vtělená zbožnost růžencová přestupovala s nohy na nohu, ohlížela se na všechny strany a zakrývala mi často tvář mé vyvolené. Konečně přece stanula pokojně, takže jsem viděl celou krásnou tvářičku za jejím ramenem. Dívala se kamsi stranou. Pozoroval jsem ji upřeně asi minutu, až její oči sem tam těkající spočinuly na mně. Konečně přece. Dle receptu Franckova podíval jsem se jí hodně hluboko do očí. Sklopila na okamžik víčka, ale ihned zase dívala se na mě. V modrých očkách hrálo jí šelmovství a malé její rtíky sešpulily se k sotva znatelnému úsměvu. Podívala se brzy tam, brzy onam, ale zraky její vrátily se vždy zase ke mně. Tuhle tu musím mít rád, povídal jsem si v duchu a snažil se očima co nejvíce jí namluvit, jak se mi líbí. Když jsem své zraky stápěl s největší blažeností v jejích, pohnula se před ní stojící zbožná s růžencem a zakryla mi tvář vyvolené úplně. S počátku jsem trpělivě čekal, ale potom zabodl jsem do této opony zakrývající mé štěstí zuřivě své zraky. Podívala se na mě a nejevila nejmenší ochoty ustoupit stranou. Chtěl jsem jí očima hodně důrazně říci jak ji nenávidím, než asi tomu nerozuměla; dívala se mi také do očí, ale ne zuřivě jako já jí. Všecky moje zuřivé pohledy nepomáhaly. Zůstala tak státi až do konce pohřbu a za ní hezká hlavička marně se snažila získati volný rozhled.

Když jsme se vraceli ze hřbitova, modroočka šla stále blízko mne, brzy z předu se ohlížejíc, brzy po straně. Teprve v městě zašla do postranní ulice a ještě na rohu se naposledy ohlédla.

„Už mám také lásku“, povídal jsem druhého dne Franckovi v zahradě, když jsme se oddělili od ostatních a zašli do nejzazšího kouta.

„No vidíš“, odvětil, „jen aby to s vámi šlo tak rychle ku předu, jako s námi — za měsíc máme smluveno první dostaveníčko.“

„A kde prosím tě? Z kláštera sám nemůžeš a kdyby se ti i šťastně podařilo vytratit se, zpozorovala by tě brzy některá terciářka.“

„Ani z klausury nevykročím, a přece budu mít dostaveníčko. Hleď si to do té doby také tak zařídit — přenech vlastně starost mně, všecko zařídím sám. — Jak vypadá ta tvoje?“

Popsal jsem mu svoji vyvolenou od hlavy k patě.

„Je to tedy ta s tím bílým kloboučkem s modrou širokou stuhou? To je dobře — vždyť je to kamarádka moji Andy. Chodívají spolu. Ta vedle ní byla Anka. To je pěkné! Buď bez starosti.“

V tom blížil se k nám frater Kosmas. „Bratře Tomáši, máte jít nahoru k pateru magistrovi.“

Rychle byl jsem nahoře a zaklepal u magistra.

„Odříkejte napřed kulpu“, pravil, ani na mne se nepodívav.

Odříkal jsem kulpu, nepřemýšleje, zač.

„Víte, proč jste říkal kulpu?“

„Ne!“

„Povím vám to tedy. Byla zde terciářka sestra Anna-Mary a stěžovala si, že se na ni včera novic s dlouhým tenkým nosem při pohřbu stále necudně díval. Co tomu říkáte?“

„Včera jsem se na nikoho necudně nedíval a jestli si to sestra Anna-Mary myslí, račte ji laskavě vyřídit, že by musela vypadat trochu jinak.“

Anna-Mary byla ona zbožná s růžencem.

Neodpověděl mi, jen ukázal ke dveřím na znamení, že mohu jít.

Čas ubíhal jako voda. Byli jsme několikráte na pohřbu, kde jsem se pokaždé potkal se svou vyvolenou.

Jednou večer bylo pod námi ve spolkové místnosti katolických tovaryšů velmi hlučno. Pořádalo se divadelní představení a po něm byla taneční zábava. Pod námi bujný život — u nás odříkání. Pod okny byla malá zahrádka oddělená od klášterní zahrady vysokou zdí. Chodili se do ní ochlazovat katoličtí mládenci se svými pannami. Odtud vcházelo se do velké naší zahrady malými dvířky, jež byla stále uzamčena. — Přistavil jsem si stůl a židli k oknu a poslouchal jsem hudbu pozdě do noci.

Tu mě někdo zatahal za habit. Ulekl jsem se, že to magister, div sem nepadl dolů. Byl to Francek. „Tak pojď“, povídal. „A kam?“ „No kam — na dostaveníčko. Podívej se s okna dolů, už tam obě čekají na pravo v rohu u zdi.“

Vylezli jsme s Franckem k oknu, otevřeli je a nahnuli se dolů. Francek zasyknul zkrze zuby a ihned na to objevilo se dole v zahrádce světlo škrtnuté zápalky a v něm viděti bylo dvě dívčí postavy schoulené v rohu. To bylo smluvené znamení.

„Tak pojď — ale rychle. Mám klíč ode dvířek a půjdeme do naší zahrady do ořeší.“

Nemohl jsem se hnout s místa, jak jsem se chvěl rozčilením na celém těle. Musel jsem usednout na postel. Kdybych si to byl aspoň dříve rozmyslel, ale tak najednou . . .

„No, jdeš či nejdeš?“ ozval se netrpělivě Francek.

Neodpověděl jsem. Srdce mi divě bušilo v prsou, div se mi nerozskočilo.

„Zbabělče! Seď si!“ zasyčel Francek a odešel.

Mám jít — nemám jít? — Zůstal jsem. Nebál jsem se snad hříchu, ale scházela mi odvaha.

Zavřel jsem okno a ulehl. Nespal jsem celou noc.

Druhého dne měli jsme s Franckem oba modré kruhy pod očima, ale Francek mnohem větší.

„Zbabělče — zbabělče zbabělý, styď se“, pravil Francek ráno jda mimo mne do choru na mši.

Ano, byl jsem zbabělec. Přemýšlel jsem o tom po celý čas meditace a styděl jsem se.

—=o=—

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Pokračování.)

Ta minulost že musí probudit
se v každém z nás a hořkou výčitkou
nám srdce, duši, mysl rozbouřit?“

„Dobře jste myšlenku mou uhodla
a tím i souhlas projevila s ní.
Však řecte ještě, nezdá se vám dál,
že tato proměna, ta příčina
rozporu dnešních Čechů s přešlostí
náš národ rozvrátila do hlubin,
zkazila naši českou povahu
ne jako Čechu pouze, potomků
silnějších předků, hlubších, vážnějších,
však vůbec jako lidských jedinců?“

„Zdá se mi, že i v tom vám rozumím.
Toť jasno: násilí a otroctví
vždy kazí lidi, kazí povahy,
buď v bázlivce je mění plazivé,
neb v licoměrníky a pokrytce . . .
Však řekněte mi, vše to, Prokope,
jak s dnešní vaší chmurou souvisí?“

„Ba velmi úzce. O ty záhady
jsem po celý svůj život klopýtal
a právě teď jsem klopýt poznovu . . .
Zdá se mi — odpusťte, že zbočuji
zas od určité vaší otázky —,
že celý český problém spočívá
v povaze naší, v jejím rozporu
s povahou našich předků vážnějších,
v těch rysech jejích, které vtiskl jí
staletý útisk, duší otroctví.
Že ztratili jsme samostatný stát,
že se všech stran nás tlačí Německo —
toť vnější stránky toho problému:
vnitřní a základní tkví v nás, jen v nás . . .
A tyto myšlenky mne přivedly
konečně k soudu samým nad sebou.

Též já jsem v sobě nosil po léta
ten rozpor, jejž nám vtiskly dějiny —
a nenapadlo mne jej odstranit.
Též já jsem o svém přesvědčení lhal —
a lež tu jsem si neuvědomil.
Až přišla choroba a samota,
v ní přemítání mnohé bolestné
a sebeobvinění nakonec,
že lhal jsem před svým vlastním svědomím.
I strh jsem lživý nápis Římana —
a volný, očištěn sám před sebou
jsem v těchto lesů stín se uchýlil,
bych vás zde, Evo, našel ztracenou . . ."

Pohledem vroucím utkvěl na Evě,
s jejím se okem setkal zářivým
a tichou jeho mluvou posílen
v své pokračoval dlouhé zpovědi:

„V svém štěstí na všecko jsem zapomněl,
co přinesla mi léta zápasů —
i co bylo těch bojů důsledkem.
Až včera jako náhlou vichřicí
jsem uvržen byl do těch bojů zpět.
List prosaický, suše úřední
větrné smršti úkol vykonal.
Mé rozhodnutí, jímž jsem zbavil se
lži, která na duši mne tížila,
má podkopat můj byt, jejž prací svou
jsem krušně, v strádání si vydobyl.
A jenom ke lži návrat hanebný
prý může nutný pád můj zadržet . . .
Však zde se, Evo, všeho dočtete."

A list jí podal — chladný ortel svůj.
Čtla, při četbě víc ještě vážněla
a ukončivši s živou účastí,
vloženou v hlas i oko, pravila:
„A vy jste odpověděl: nemohu."

„Tak odepsal jsem, a jak pevný hlas
i pohled váš mně praví zářivý,
vy schvalujete rozhodnutí mé."

„Což mohl jste se jinak rozhodnout?
V těch okamžicích, co jste vyprávěl
mi o svých bojích, o svých zápasech —
já s vámi jsem je krátce prožila
až k poslednímu boji, který však
již vlastně nemůže být zápasem.
Je všecko vyjasněno, zváženo,
že nelze ani býti v rozpacích,
jak v položení tom se zachovat."

„A hleďte, já byl přece na vahách . . ."

„Vy? . . ." pohleděla na něj tázavě.

„Ne o tom, Evo, mám-li ustoupit
a kajicně se vrátit do Říma.
V tom nemohl jsem býti v rozpacích.
Však o tom přemítal jsem, prostředek
zda jiný nemohl by zachránit
můj byt, jejž celým mladým snažením
jsem zbudoval si a v nějž uvésti
bych mohl, duše milovaná, vás . . ."

Cos namítnouti chtěla, posunkem
však prosebným ji zadržel a dál
své srdce dokořán jí otvíral:

„Já věděl, to že vinou největší
jest mou, že strhnuv nápis Římana
jsem jiného si za něj nezvolil.
To učinit, snad byl bych vytržen
z té půdy, v níž jsem nyní kořenil,
a jinde v jinou půdu přesazen,
však přece od kořene neuťat
a neodhozen. Evangelíkem
mne tajným označil můj žalobce
na gymnasiu mého rodiště —
evangelíkem skutečným se stát,
moh' zachránit bych otřesený byt . . .
Však hned jsem myšlenku tu zavrhl.
Ne! Víra otců mých a praotců,
jíž proniknuti byli do hlubin,
pro kterou trpěli a strádali,
pro kterou opouštěli statky své
a za niž dávali i životy —
teď útočištěm z nouze má mně být
jen pro chléb, pro pouhý byt vezdejší?
Ne, nemohu-li jako praotec
tou vírou býti všecek proniknut —
lhát před světem ji nechci, nemohu
jen pro chléb tělu, pro vezdejší byt.
Je drahá mi jak otců památka —
a proto nechci lží ji znesvětit.
Snad jiní po mně z vnitřních zápasů
tou cestou z přesvědčení dají se;
kéž hojně bude jich — já nemohu.
Snad Evu ztratím proto, proletář
přec na svou dráhu nemohu ji zvát —
bude to cena nad vše největší,
již za své přesvědčení zaplatím,
však nelze jinak. Ženu, děti své
děd pro své přesvědčení opustil —
a pozdní jeho vnuk se rozmýšlí,
dát má-li třeba štěstí života,
jen aby nelhal svému svědomí? . . ."

Dál zpovídat se chtěl, dál vylévat,
čím kalich duše jeho přetékal —
však zdrželo jej vroucí zvolání,
Eviny duše výkřik: „Prokope!"

Zrak její planul záři podivnou,
smíšenou ze štěstí i bolesti,
ret křečovitě chvěl se, chvěl se hlas,
však přes to pevně zněla tato řeč:

„Je nutno jíti za přesvědčením —
a není třeba štěstí vzdávat se,
je-li vám štěstím se mnou navždy jít . . ."

„Zda mi to štěstím Evo, ty se ptáš?“

Jen slzami se na něj usmála
a citem přemožena čelo své
na prsa jeho tiše sklonila,
v objetí jeho poprv spočala —
a oba cítili, že navždycky
se zasnubují jejich bytosti.
Co jarně zkvetlé mládí zažehlo,
co novou jiskrou svitlo z popela,
když po letech je svedla náhoda,
co doutnalo v nich, smutkem života,
samotou duší podněcováno,
když osud bouřemi a pustinou
je vodil na pokraj až zoufání,
co po těch utrpeních prožitých
v nich silně ve dnech těchto vzplanulo —
to nyní v mocném duší souzvuku
je zachvátilo do dna bytostí
a slilo v bytost jednu, zdvojenou,
tak jaka oheň slévá ryzí kov . . .

(Dokončení.)

—=o=—

ZA MILOŠEM JIRÁNKEM.

Rov osamělý . . . Jen vzpomínání těžké
zůstalo přátelům a mladé ženě — —
Je ticho zde — — jen větru suché tony
sem pozdrav nesou Prahy Jemu milé — —
Ba, kruto věřit, — Jeho duch že svěží
a síla životní i k dílu láska
už dohasly; že bystrým Jeho zrakům
už Hades vniknout nedá v Umění taje,
že srdce poctivé už nikdy, nikdy
nad krásou, snahou výš se nerozjásá — — —
— — — — — — — — — — — —
Pluh ruka pevná brázdou vedla smělou
a bohaté žně po dni prahla mysl.
Pak odešel — — Snad ručka dnes tak drobná
po létech otcova se chopí pluhu
a žeň, jež v dáli skvěla se Mu zlatá
vykouzlí z dědictví, jež zbylo po Něm — —

—=o=—

DROBNOSTI.

Zřizovat národní parky také na evropské pevnině! Je strach, aby nám nezmizela příroda před očima. Ničivý pud člověčí je strašný .Ničí se nejen památky starého umění, nýbrž i samorostlá, panenská příroda sama. V okolí velikých měst je znám a pověstný ten nešvar, že výletníci otrhají a nalámou náručí všeho, co se zelená a kvete. Uřezují větve kvetoucím stromům při cestách. Ale nejsou lepší ani vědečtí sběratelé. Protože Čelakovského Prodromus české květeny udával přesně naleziště na př. všech českých rostlin, některých vzácnějších druhů již v té a oné krajině nenajdeš. Zakladatelé herbářů rozběhli se po Čechách a vyplenili je. Již ve Vesmíru r. 1885 stěžoval si znalec: „Takového čistého sběratele měli jsme kdysi v okolí karlštejnském, kdež po mnoho let — v Budňanech — na letním bytě dlíval. Proslavil se botanicky jedině tím, že vyhubil zcela, aneb aspoň vzácnými učinil mnohé rostliny, zvláště orchideje, jež jindy v okolí Karlštejna hojně rostly. Některých z těchto druhů měl ve svém herbáři na sta...“ Zvířeně nedaří se líp, sváteční střelci potlukou všecko, co lítá a se pohybuje. Tvář země se ochuzuje, nehledě k tomu, že člověk pykal později za vyhubení sebe nevýznamnějšího na pohled rodu. Je tedy čas chránit, co zbylo. Amerika začala. Německo chystá se zřídit tři národní parky: severoněmecký (na Lüneburských ladách), jihoněmecký (neví se kde) a alpský (snad ve Štýrsku). Obtíže jsou v tom, že dnes už je těžko zabrat tolik půdy, neboť taková reservace má mít plochy nejméně 3 čtverečné míle. V Čechách máme poslední zachovanou vzácnost: kus pralesa na švarcenberském Boubíně ve výměře 1800 ha. Pan dr. Luboš Jeřábek podal 20. září 1911 sněmu českému návrh na zřízení přírodních parků a ochranných oblastí v Čechách, poukazuje na přírodní parky ve Spojených Státech, na Francii (Fontainebleau) a na Švýcary (na Rütli, v kantoně Glarusském a Lucernském); i Norsko a Švédsko zřídily si parky, zachovávající typický ráz krajiny s ochranou zvířeny a rostlinstva, navštěvované tisíci a tisíci obyvatelstva domácího i cizinců. Máme měsíčník Krása našeho domova, jejž vděčně vezme do rukou každý přítel přírody; list upozorňuje na estetickou výchovu v přírodě, zaznamenává, co nového děje se ve světě a co pošetilého páchá se u nás. Veden je výborně J. Emlerem a každé číslo už svým vkusem připomíná účel, jemuž slouží. Stojí 4 K ročně. Co pak je to zejména pro naše venkovské besedy, pro okrašlovací spolky i jednotlivce? Pamatujte na list při novém ročníku v lednu 1912.

Osídlení Doudlebska, napsal ředitel Josef Braniš. Nakladatel A. B. Černý v Praze. Spisovatel se domnívá, že Doudlebové do svého kraje nepřišli se severočeskými kmeny, ani se z nich nevydělili, nýbrž že přišli později a z jiných končin (asi na sklonku 6. století). „Vlastní Doudlebsko zaujímalo na prahu historické doby nynější soudní okres Trhosvinský a části soudních okresů Budějovického, Krumlovského a Kaplického tak, že hranice jeho šly na západě od Přísečné a Krumlova nedaleko levého břehu vltavského po svahu Kleti k Třísovu a odtud k Záhorčicům, odkud severní hranice, překročivši u Březí Vltavu a u Vidova Malši, táhla se po hřbetě vysočiny k Borovanům, odtud na východě přes Olešnici a Hrádek k nejvyššímu vrchu Slepičích hor Kohoutu, od něhož pokračovaly jižní meze přes Přísečno, Rozpoutí, podle Polušky k Malšicům a dále zase k Přísečné.“ Spisovatel rád by vyslovil přesvědčení, že Doudlebové jsou kmenem příbuzným se Slovinci. Kotsmích uznal, že nářečí doudlebské je příbuzné se slovinštinou. Doudlebové jsou si své odlišnosti a samobytnosti podnes vědomi. „Samy sebe nenazývají sice Doudleby a kraj svůj Doudlebskem, ale vše, co jest na sever od Budějovic, jest jim v Čechách; kdo na příklad jde do Táborska, jde do Čech a ještě loni slyšel jsem od jedné ženy o jiné, ze Soběslavska na

Doudlebsko provdané, poznámku: To je taková Č e c h a n d a." — Vida, tedy také separatism! Ještě jedna je příčina, proč na spisek upozorňuji: není v českých zemích zvučnějších jmen místních nad jména doudlebská; zní slovansky, nějak staročesky; také není možno, aby si našinec na rychlo zapamatoval Todeňskou a Ločedickou horu, Smrkov, Rozpoutí, Polušku, Přísečné, Kluk, Brloh, Třísov, Velešín, Plešovice, Chabičovice, Záhorčice, Milíkovice, Opalice, Vídov, Krnín, Třebonín, Chodec, Lahuť, Kosov, Štěkře, Čertyně, Češnovice, Habří, Lipí, Dubné, Kaliště, Běta, Stropnice, Slavče, Něchov, Rankov, Nežetice, Mouřice, Pečín, Kuří, Morašov, Skaleny, Metlice, Měravice, Sosnice, Příslovice, Veleň, Volence, Boly, Těchoraz, Sviněhlava, Dynín, Klopanov, Machnotec, Skupečné, Nebeřichov, Kvasov, Braclav, Pluskov, Posudov, Štiptoň, Svítanov, Zátes, Zátoň, Závratnice. Jako kdyby člověk četl o starodávných, již vymřelých Slovanech! —

O Klácelovi. Pan Jaroslav Salaba-Vojan v Chicagu chystá se vydat r. 1912 knihu L a d i m í r K l á c e l, j e h o ž i v o t a d í l o. Česká Amerika má povinnost, ale musí si také pospíšit, sebrat o Klácelovi, co ještě lze, neboť čas zasypává minulost, a Klácela již opřádají legendy. Prof. Souček v Brně obírá se také Klácelem, a tak bychom se konečně mohli dočkat portrétu zajímavého, nepokojného, velebeného i zatracovaného ducha. Zdá se, že v Americe žil už jen trosečník a že Klácel americký je zmenšený o formát Klácela brněnského. Neupírám, že byl přes to muž neobyčejný.

Pan Jaroslav Kvapil, redaktor Světové knihovny, odpověděl ve Z v o n u č. 7. na žádost P r ú d ů, aby pěstoval také slovenskou literaturu ve Světové knihovně. Bude. Má už Hvězdoslava a Vajanského v programu. A bude to počátek soustavného výboru ze slovenské literatury. „Ostatně, dodal, víte, komu bych doporučoval sblížení se slovenskými knihami především? Lidem česky píšícím a básníkům! Český básnický jazyk, jenž bývá občas dáván přímo ve psí jazykové posunčině, mohl by slovenčinou zjasnit se a zbohatnout. Tolik je v oblasti slovenčiny pro český básnický jazyk ještě krásných výbojů..."

Associatiuna Transilvanu — co je to? Je to rumunský vzdělavatelný spolek v Uhrách, něco jako myšlena byla Matice Česká nebo Matice Moravská. Rumuni říkají stručně A s t r a. Spolek založen byl r. 1861, slavil tedy letos padesátiročí v Blaži. Má členů 14.000, z nichž inteligentů přes 3000 a skoro 11.000 r o l n í k ů. Má 51 místních odborů (většinou s vlastními domy) 500 jednatelů, kteří se starají o knihovny, pořádají besedy a přednášky. V roce 1910 bylo 500 přednášek a poslouchalo je 100.000 lidí. Náklady na knihovny platí rumunské peněžní ústavy a to okrouhle 150.000 korun ročně. Na výroční slavnost do městečka Blaže s 2500 obyvatel přišlo 4000 účastníků (z polovice rolníci) a setrvali na slavnosti po tři dni. Čteme-li o účinné lásce k národu, o těch číslicích na osvětové prostředky a o těch slavnostech, kterým rozumějí sedláci rumunští, mimoděk myslíme na martinské slavnosti na Slovensku, k nimž lid skoro vůbec nepřichází. Vzbuzuje to všechno úctu, u Maďarů strach a pokud jsou ještě přístupni rozumu, aspoň závist. Jestliže maďarský inteligent do peštského denníku napsal o slavnosti v Blaži: „Viděl jsem tu slavnost a vím, že to bylo vítězství Rumunů nad námi", není to fráse; kulturních slavností maďarský lid nezná. S národy probuzenými Maďaři podlehnou v každé soutěži. Proto vláda hledí udržet všemožně Slováky, Charvaty, Srby a Rumuny ve tmě, neboť s osvícenými lidmi boje by nevydržela. Rumunů je v Uhrách 2.6 mil., a proto před 150.000 dávanými vzdělavacímu spolku klobouk dolů!

■

Budhismus neposkytoval příznivé půdy pro vývoj kastovnictví, neboť Budha mnohokrát a velmi ostře vystupoval proti rodovým rozdílům. A zásady protikastovní jsou přímo a bezohledně zapsány v nejstarší literatuře náboženské v těchto verších:

Rod otrokem tě nedělá,
rod nedělá tě bráhmanem.
Čin otrokem tě udělá,
čin dělá tebe bráhmanem.

Přes to roztřídění Indů dle rodu se ujalo, a když i zachování kastovních zvyků nebylo zákonitým příkazem, nýbrž soukromou věcí jednotlivcovou, ve skutečnosti kasty zůstaly beze změny, protože jest to zvyk příliš zakořeněný v povaze Indů. Z Indie šířil se zvyk na Ceylon i dále. Ledacos zajímavého vypravuje o tom dr. Otakar Pertold ve V ě s t n í k u č e s k é a k a d e m i e (červen), kdež líčí s p o l e č e n s k é r o z t ř í d ě n í S i n h a l c ů na základě zpráv literárních, ústního podání domorodců a vlastního pozorování. — Stalo se s budhismem totéž co s křesťanstvím; v učení Kristově také jsou si všichni lidé rovni, a co z toho vyvedla středověká církev! —

—═o═—

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Vašík hubičkuje se a mazlí s maminkou, nedbaje lázeňských hostí, kteří jej zálibně pozorují. Maminka na oko se durdí: „A to se smí, tak veřejně se hubičkovat?" „Víš, mama, to se nedá schovávat," a novou hubičkou zavírá maminčina ústa.

⁂

Vašík vidí v Terstu mnoho lodí. Rád by také nějakou. „A jakou bys chtěl, Vášo?", ptá se máti. „Víš, mama, jako je v Praze „František Josef", ale obrovsky zmenšenou."

O. S.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 17. listopadu 1911. Číslo 46.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

PROKOP RYBÁŘ.

ROMÁN ČESKÉ DUŠE.

(Psáno od r. 1905.)

(Dokončení.)

„Jen jedno ještě, Evo, bolí mne,"
řeč začal Prokop, chvíle veliká
když pominula jim, kdy není slov,
kdy duše přímo spolu hovoří.
„Že opustit mám pole činnosti,
v němž uspokojení jsem nacházel,
v němž moh' jsem rýti brázdu patrnou
a símě dobré do ní zasévat.
Byla to těžká orba, balvanů
ji na sta stěžovalo oráči —
byla to těžká setba, nepřítel
jak v Písmě rozsévači překážel —
však cítím, neplodnou že práce má
přec nebyla, že prospěch přinesla
přec jakýs dobré věci pokroku.
Teď konec práci mé: jsem vyvržen
jak plevel obtížný a škodlivý,
jak buřič nebezpečný, škůdce zlý —
a přece vím, že dobro jen jsem chtěl,
že za pravdu jsem přímou cestou šel,
že nepracoval jsem jen pro sebe,
bych syt byl, bych kam hlavu sklonit měl,
že rodu svému chtěl jsem prospěti,
dát jemu květ své duše nejčistší,
jak z jeho šťáv v mé duši vyrostl,
že chtěl jsem býti dobrým člověkem,
že chtěl jsem býti jedním z atómů,
podmiňujících pokrok lidskosti."

„Ach, Prokope, to všech je osudem,
kdož nesou v lidstvu jasnou pochodeň,
jež cestu vzhůru ukazuje mu:
od reformátorů, jež křižují
a na hranice vodí k spálení,
neb střílí jako nebezpečnou zvěř —
až k prostým pikartům a beranům,
neb k duchoborcům doby poslední,
jimž údělem jest ústrk, posklebek
neb žalář, strádání a vyhnanství.
Všem těm, i největším i nejmenším
jedinou odměnou jest vědomí,
že pomáhali pravdě vítězit..."

„Vše pravda jest, co, Evo, krásně díš
a co mi zní jak hudba nejsladší,
když vidím, mojí stálou odměnou
tvé že mi bude porozumění,
že harmonie našich bytostí
mou bude radostí a posilou...
Máš pravdu, osud mého snažení
má v lidstvu miliony předchůdců —
však právě myšlenka ta, Evo, věř,
mne někdy smutkem plní bezděčným,
když vidím, pokrok lidstva pomalu,
zoufale pomalu jak proniká..."

„Však přece proniká a zvítězí...
Tys také vítěz, třeba poražen
té chvíle ze zápasu odcházíš.
Však vítězil jsi dříve prací svou —
a třeba s pole byl jsi vytlačen,
na němž jsi dosud stál a zápasil,
zas půjdeš jinde k novým vítězstvím...
Hle, z otcovského města vytlačen
byl's nepřítelem — což se vrátit tam?
Boj nový začít, člověk volný teď,
když nejméně se nadá nepřítel,
včerejška šťastný vítěz nad tebou?
Což vzkřísit k životu zas Nový Ruch,
v něm nový sobě, vlastní vytvořit
života základ, základ činnosti
a pokračovat, kde jsi pracoval,
kde stopy ještě jsou tvých snažení?"

„Máš pravdu, Evo: tam se navrátím,
tam přetržené dílo navážu,
tam budu živou, bdělou výčitkou
těm, kdož mne vypudili od práce
a živým, každodenním svědectvím,
že žízeň pravdy nelze uhasit,
že nelze vytrhnouti z kořene
odvěké pravdy, světla hledání.
Ať potlačena, ve prach zdeptána,
zas vstane věčná touha po pravdě
a bude znova se lží zápasit —
ať potlačena, ve prach zdeptána,
zas vstane světla žádost nezkrotná
a bude křesat jiskry z křemene,
by oheň roznítila v temnotách...
A potlačená, ve prach zdeptaná
vyroste silnější a zmnožená —

tak jako moje síla ztýraná
se vrátí tebou, Evo, zdvojena...
Máš pravdu, Evo: tam se vrátíme,
kde klíčil v mladých srdcích našich cit,
jenž vzrostl nám teď ve strom života..."

Pohledem vroucím spočal na Evě,
jež opřela se o něj úsměvná
a rozzářenou štěstím zřenicí
kams do veliké dálky hleděla.
Objal ji v pasu lásky ramenem
a také s ní se v dálku zahleděl:
Uviděl město nízkém na kopci
v zeleném zahrad věnci, bílá věž
se nad skupiny domů tyčila,
k ní tisklo se dvé věží červených
nad vážným chrámu štítem gotickým,
a s druhé strany nízká kopule,
věžičky drobné staré radnice,
střech červených a štítů směsice...
Uviděl pod ním širou rovinu,
zelená luka, řeky dvojí pruh
a Polabiny dumně malebné...
Štít slunce jasný vzcházel nad městem —
a starou, rozšumělou alejí
šla v ranním svitu šťastná dvojice...

—=o=—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

X.

Dostavila se kruhá zima a namalovala mi z mého dechu na okně květy nejbujnější fantasie. Všechno má svoji krásu: krásné je jaro pestrými květy a čerstvou zelení, krásné je léto zrajícími plody, podzim zbarvením svých listů. Nejvíce líbila se mi vždy zima svými stromy pokrytými dlouhými jehlicemi jinovatky, takže vypadají jako obrovská pštrosí péra.

Ani jsem si nepomyslil, že zde v klášteře budu uprostřed zimní krásy. První mrazík vykouzlil z mého dechu fantastické květy na okně a první kruhý mráz pokryl mi do rána houni, jíž jsem byl přikryt, dlouhými jehlicemi jinovatky, takže, když jsem se ráno probudil, sáhnul jsem rukou do této krásy, až se mi mezi prsty rozplynula. Tak spal jsem celou zimu pod zimní krásou a mohl jsem se v ní ráno rukama přehrabávat. Když se objevila poprvé, byl jsem nad míru překvapen, ale potom jsem jí úplně přivykl. Naše novické cely měly jednoduchá, chatrná okna a o kamnech v nich nebylo památky. Sotva se přiblížila zima, zavolal nás páter magister do zimního skladiště, kde jsme každý dostali po třech houních. Byly tak těžké, že jsme je sotva do cely odvlekli. Zdálo se mi, že je to mnoho, ale, když uhodily kruhé mrazy a teploměr venku ukazoval 28° zimy, bylo to ještě málo. Chtěl-li jsem se zahřát, musil jsem se zabalit i s hlavou do houní a zahřívat se vlastním dechem. Jednou, když jsem se ráno probudil, našel jsem před svou postelí malou závěj sněhu, kterou mi tam vichřice chatrným oknem navála. Nejvíce mě překvapilo, když jsem se ráno chtěl mýti, že místo vody ve džbáně nalezl jsem led. Měli jsme společné umývadlo v refektáři, kde jsme se my novicové měli mýti. Abych nemusil záhy z rána v mrazu do refektáře, nosil jsem si večer vodu v plechovém džbánu a ráno vyskočiv z postele namočil jsem ruku ve džbáně a protřel si pouze oči, abych nebyl ospalý. Pořádně jsem se myl až po snídaní, když jsem si žaludek a tělo trochu zahřál. Francek se nemyl celý týden a v neděli jen málo; tvrdil, že chce následovat svého svatého patrona.

S příchodem zimy pocítil jsem v duši prázdnotu. Člověk musí vždy k něčemu přilnout, něco musí stále jeho nitro vyplňovat, — prázdnota je sice ze všech věcí nejlehčí, ale člověk jí nesnese. Duši obyčejných smrtelníků vyplňují starosti o živobytí a blaho rodiny, jinde vyplní ji umění a věda nebo politika a podobné věci. Duše kněžská pociťuje prázdnotu nejvíce. Nesmí k nikomu přilnout, přilne tedy obyčejně k penězům. Tím vysvětluji si hrabivost mnohých duchovních.

Čím mám já prázdnotu v duši vyplnit? Starosti o živobytí nemám, k lásce nemám odvahy. Což umění?! Nesměl jsem si ani na housle zahrát — abych totiž mluvil pravdu, hrát jsem směl, ale — jak páter magister podotknul — aby to nebylo slyšet. Chtěl jsem malovat. Než kde vzít k tomu papír a barvy? Všechno stojí mnoho peněz, a nám chudému řádu, stačí prostředky sotva na živobytí. V knihovně, kam jsem s Franckem tajně v noci docházel, byly samé staré knihy v deskách z kůže vepřové se středověkou moudrostí — moderní kniha vědecká žádná, neboť moderní vědy odvracejí od boha. Rozjímání a zbožné kazatelny mě nebaví. Sháněl jsem se po slíbeném kdysi dalekohledu, ale řekli mi, že si musím napřed najít nějakého zbožného dobrodince, který by mi jej koupil — ostatně taková drahá věc je proti svaté chudobě. Časopisů a novin vůbec ani nevidíme. Naposled se mi i Francek odcizil, když jsem mu nechtěl být společníkem v jeho štěstí.

Trápila mě nuda a s nudou dostavila se nespavost. Nemoha usnout, vypravil jsem se často do knihovny a prohlížel někdy knihu za knihou, hledaje něco zajímavého. Nic mě nezajímalo. Bylo tam mnoho starých rukopisů a traktatů o tom, jaký nosil sv. František habit, jak široké měl na něm rukávy a jakou šířku má míti kabát pravého syna jeho. Nejvíce

papíru popsáno bylo o kapuci. O tom jaká má býti kapuce, aby se někdo mohl nazývati pravým synem sv. Františka, byly svedeny pravé bitvy mezi Kapucíny a Františkány jak pérem, tak jazykem. Tolik důvodů pro nicotnou věc dovede opravdu jen mnich sehnati. Ctihodní bratři z dlouhé chvíle napsali o každém chlupu traktat a nadávali jako špačkové.

Do knihovny chodíval jsem půdou, ale nazpět chodil jsem již chodbami klášterními, protože po půl noci nemusil jsem se již báti, že někoho potkám. Klausuru od noviciátu naučil jsem se tiše otvírati dřevěným klíčem, obtočeným vatou, jejž jsem si sám zhotovil.

Jednou ubíral jsem se z bibliotéky tiše dlouhou chodbou spojující noviciát s ostatním klášterem. Po pravé straně byla okna na ulici a po levé řada dveří vedoucích do různých komor a spižírem. Byl jsem si jist, že zde nikdo nebydlí, protože pateři a frateři bydleli v původním klášteře a o každém z nich jsem věděl, kterou celu obývá. Kráčel jsem bezstarostně. Najednou jsem leknutím strnul. Za dveřmi, mimo něž jsem se právě ubíral, ozvalo se zakašlání. Stanul jsem chvíli a přiložil ucho ke dveřím. Úplné ticho. Než přece tu a tam zdálo se mi, že slyším zvuky, jakoby někdo za dveřmi kouřil z dýmky. Již jsem chtěl jíti dále, když tu znova ozvalo se zřetelně lidské zakašlání. Nyní byl jsem pevně přesvědčen, že někdo v komoře je. Snad zloděj. Kdo by to nyní po půl noci mohl býti? Rozmýšlel jsem se chvíli, potom dodal jsem si odvahy a stiskl jsem jemně kliku.

Dveře se mi tiše otevřely a zvnitř oblilo mě silné světlo. Když jsem se probral z překvapení, rozhlédl jsem se po místnosti. Byla kdysi vybílena, ale muselo tomu býti už příliš dávno. Dýmem, jímž byla místnost naplněna, sotva jsem rozeznal malý stůl s lampou a za stolem postel. Na posteli ležel člověk s prošedivělými dlouhými vousy a kouřil z dlouhé dýmky. Vypouštěl taková oblaka dýmu, že světlo lampy bylo úplně červené. Stál jsem překvapen chvíli ve dveřích.

„Dobře, že konečně někdo jde! Pojďte mi, bratříčku, nacpat dýmku, je to už poslední, dokouřil jsem ji až na dno a musil bych čekat na fratera až do rána," pravil vousáč, leže nehybně v posteli a otočiv pouze oči za mnou.

Přistoupil jsem ke stolu a z pytlíku nacpával jsem neobratně dýmku, již jsem mu vzal z ruky.

„Pojďte sem před postel, abych vás viděl. Jste zde již dlouho? Jste pater anebo novic teprve? A jak vám říkají?"

Nestačil jsem mu ani odpovídat.

„Tak tak — tedy novic jste. Ach ano, byl jsem také kdysi novicem, ale tomu je už dávno, příliš dávno. — Pojďte přece blíž, ať na vás vidím," vyzval mě podruhé, když jsem mu poprvé nevyhověl.

Postavil jsem se mu k nohám.

„Ach ano, vy jste ještě mladý. — Kde jsou ty časy, když jsem býval také tak mlád! Tenkráte jsem ještě vesele pobíhal a nyní? Už přes dvacet let jsem neviděl stromu a z oblohy jen tam ten kousek nad hřebenem střechy klášterní. — Vy jste o mně neslyšel — neznáte mě? Jak pak byste slyšel, jak pak byste znal! Někdy celý měsíc mimo fratera, který mě obsluhuje a ošetřuje, nevidím živé duše — abych vlastně nelhal, vidím každý den ráno patera, jenž mi přináší tělo páně a jednou za týden mě vyzpovídá. Novice jsem neviděl již aspoň patnáct let."

Mluvil pomalu a trhaně a mezi řečí vypouštěl z úst oblaka dýmu. Nemohl jsem se dlouho vzpamatovat. Zde leží člověk již přes dvacet let, a já jsem zde již půl roku a ještě jsem o něm neslyšel. V schematismu zapsán byl mezi mnichy našeho kláštera: pater Klemens Z., deficiens. Jednou umínil jsem si, že se otáži patera magistra, kdo ten Klemens je, ale potom jsem zapomněl. Když jsem si trochu myšlenky v hlavě srovnal, prohlížel jsem si nového známého — vlastně jen jeho obličej, protože ostatní tělo bylo pod houní. Hluboké jeho oči dívaly se zpod hustého obočí pátravě na mne. Tak výrazného pohledu ještě jsem neviděl. Přes dvacet let zde tento člověk leží sám a sám a ještě se nezbláznil? Jak se může tak rozumně dívat? Já si ani nesmím na to pomyslit, že jsem v klášteře, tak k zoufání smutně mi přitom bývá a tento zde je na tom tisíckrát hůře. Nevidí než začouzené stěny své cely a kousek toho nebe nad hřebenem střechy klášterní a já se z pohledu na přírodu mohu těšit každý den. Člověk ani neví čemu všemu přivykne.

„Jste ještě mlád," pravil pojednou, „máte ještě na záchranu času dosti."

Nerozuměl jsem mu.

„Šel jste do kláštera z povolání?"

Nevěděl jsem, co mám odpovědět, tak mě ta otázka překvapila. Netázal se mě po tom nikdo a sám jsem se podobné otázce také vyhýbal. Nerad jsem o tom přemýšlel.

„Posaďte se u mne sem blízko, abych vám viděl dobře do tváře! Tvář lidská je mi tak vzácná a mladého člověka již tak dávno jsem neviděl."

Přisunul jsem si židli k samé posteli.

„Šel jste z povolání do kláštera?" opakoval znovu.

Podíval jsem se mu do očí a ihned vycítil jsem, že mohu mluviti otevřeně.

„Ani vlastně nevím, proč jsem do kláštera šel. Matka si sice přála, abych byl knězem, ale přece jen k ničemu mne nenutila. Necítil jsem náklonnosti, ale když o tom dále přemýšlím, zdá se mi, jakoby mě něco neznámého bylo do kláštera nutkalo. Abych řekl pravdu, vlezl jsem do kutny jako slepý."

„To je ten pravý výraz. Žádný mladý člověk sem přece nemůže jít z povolání. Mládí přece je povoláno k něčemu jinému, ne k odříkat se, a kdo chce přece být pravým mnichem, musí se naučit odříkat všeho příjemného, vlastně všeho přirozeného. — Také jsem do toho vlezl jako slepý. Byl jsem již suplentem na gymnasiu, když jsem se rozhodl pro klášter. Horoval jsem pro vše krásné, chtěl jsem všechna umění a všechnu vědu obsáhnouti, když jsem se seznámil s jedním paterem Kapucínem, jenž byl znamenitým hudebníkem a mistrem ve hře na varhany. Přemluvil mě, že v klášteře budu míti nejvíce času věnovati se umění a čemu chci. Vstoupil jsem do kláštera, byl jsem vysvěcen, a tady byla moje první a poslední štace. Po třech letech ranila mě mrtvice a nyní zde již ležím přes dvacet let."

„A jak to vydržíte? Já bych se musil zbláznit."

„Také jsem to s počátku myslil, ale přece jsem přivykl. Člověk ani neví, co všechno snese a čemu přivykne. První léta své nemoci prodělal jsem několik duševních změn. S počátku jsem dospíval názoru, že vlastně není a nemůže být ani bůh. Všechny důkazy jeho existence jsem hravě vyvrátil a nevěřil jsem v nic. Potom zase našly se mi nové důkazy jsoucnosti boží, stále se množily, přesvědčivost jejich rostla — jsem o tom přesvědčen, že rostla pouze v mojí hlavě — až jsem zase skálopevně věřil, že bůh je a musí býti. Jedna myšlenka vyvíjela se za druhou, jeden důkaz měl za následek druhý a třetí až jsem se zase octnul v církvi katolické. Věřil jsem pevně, ale přece jen nerad jsem se modlil brevíř, růženec a naučené modlitby, zkrátka protivila se mi zbožnost nařizovaná — zpovědi týdenní byly mi zrovna mukou. Vzkázal jsem pateru quardiánovi, aby mě tím už netrápil, že postačí, když se vyzpovídám jednou za čtvrt roku. On místo aby mně vyhověl, poslal ke mně nejlepšího kazatele klášterního, aby mě obrátil na víru, od níž se odvracím. Neříkám tedy už nic, zpovídám se týdně a přijímám denně — už jsem tomu zvykl."

„A o čem tak celé dny přemýšlíte?" tázal jsem se nesměle.

„O čem přemýšlím" — usmál se — „k přemýšlení mám látky dosti. Jak jsem vám už řekl, zabýval jsem se s počátku nejvíce vírou. Nyní již o tom tolik nepřemýšlím — baví mě věci jiné. Tak na příklad před hodinou asi napadlo mi, že my lidé všechno si vysvětlujeme jinak, než to ve skutečnosti je — nedovedeme nic posuzovat objektivně, čili jak já tomu říkám, dívat se na vše s ptačí perspektivy. Mluvíme stále a myslíme, že máme svobodnou vůli, než ta vůle je vlastně příroda v nás. Není celý vesmír pro člověka, nýbrž člověk jest jen maličkou součástkou jeho. Není vesmír uspořádán tak, aby vyhovoval poměrům zemským, nýbrž poměry na zemi utvořily se účinkem vesmíru. Menší částky musí se přizpůsobiti větším, a tak to jde do nekonečna. A tak je to s naší vůlí, která jest jen hnutí přírody v nás — my jsme si zvykli tomu říkat svobodná vůle a věříme tomu, jako jsme věřili, že slunce se točí kolem země.

„Když tedy svobodná vůle je jen hnutí přírody v nás, jak jsme mohli na příklad my dva jít do kláštera a jak všichni naši spolubratři, když přece život klášterní je přemáháním přírody v člověku? Příroda přece nenutí k něčemu, co se jí protiví!

„To je právě to, čím si nyní nejvíce hlavu lámu: jak může člověk dělat něco, co se mu protiví, co se zrovna příčí hnutí přírody v něm. — Doufám, že na to přijdu. Přišel jsem na to, že bůh je a potom, že není, pak zase, že existuje a potom opět že ne — proč pak bych na tuto věc nepřišel! Jsem o tom přesvědčen, že nemáme svobodné vůle, že příroda naše přání a chtění přizpůsobuje svým potřebám, a když někdo činí opak toho, musí v tom býti nějaký háček. Já ten háček objevit musím. Až ke mně zase přijdete, řeknu vám již úplnou pravdu. Nezapomeňte na mě! Ani nevíte, jak jste mě pobavil!"

Musil jsem násilím přemoci úsměv. Pobavil jsem ho sotva deseti slovy. Právě bily na chodbě dvě hodiny. Ulekl jsem se, že již je tak pozdě. Nacpal jsem mu do zásoby ještě tři dýmky, jež měl státi u postele, natáhl hodiny a poroučel se.

„Stiskl bych vám tak rád ruku, ale nemohu — slibte mi, že co nejdříve opět přijdete, ovšem že v noci, ve dne to není možno."

Přikývnul jsem tiše v duši a odešel. Podivné myšlenky honily se mi hlavou až do rána. Nespal jsem celou tu dobu. Při modlitbě brevíře a při ranní meditaci zabýval jsem se v duchu paterem Klementem. Jsem přece v řádě, jehož zakladatel k celé přírodě láskou jen se rozplýval a jeho dědicové bratři nepři-

dou svého trpícího spolubratra ani laskavým slovem potěšit. Co pak ještě chce — vždyť mu denně posílají tělo páně! Řádové stanovy mají tolik ideálů — na papíře.

S netrpělivostí očekával jsem příští noci.

—=o=—

POSLEDNÍ CHVÍLE A POHŘEB AUGUSTINA SMETANY.

Pan Bedřich Čenský, soukromník ve Strakonicích a bratr vojenského spisovatele Ferdinanda Čenského, líčí poslední okamžiky a pohřeb dra Augustina Smetany ve svých zápiscích, sestavených dle pamětí svého bratra, tehdy redaktora Pražského Večerního Listu:

O Sylvestru roku 1850. vrátil se do Prahy z Altony někdejší kněz řádu křížovnického, bývalý vydavatel a redaktor Unionu a universitní profesor Phdr. Augustin Smetana.

Nemocen na smrt a uštván osudem ulehl u svých nejbližších příbuzných, aby již nikdy nepovstal z lůžka. Byl-li již za jeho exkomunikace, která ve všech pražských kostelích byla tehdy česko-německou a latinskou vyhláškou oznámena velký poplach, příchodem jeho znovu se rozpoutal. Celá Praha mluvila o oné události a zvláště jeho ctitelové, jichž bylo obrovské množství a nejvíce mezi studentstvem, jemuž kdysi Smetana na universitě přednášel. Ony osoby, kterým nejvíce záleželo na tom, aby utrápeného muže zpět přivedly do lůna církve a k odvolání někdejších tvrzení přinutily, ustavičně jej na sklonku života návštěvami obtěžovaly. Smetana, jenž na svých zásadách pevně trval, nemile snášel takováto obtěžování a zvláště obtěžování osobami jemu odpornými. V obavě, že by se v tom případě, až zemře, lehce mohlo rozhlásit, že změnil své přesvědčení, ujednal se svými přáteli, aby ho za takových návštěv střežili. Přátelé pak střídavě meškali u lůžka nemocného, obzvláště studenti. Konečně byloť dle zdání lékařů dnů Smetanových na mále...

Poslední návštěvu (a to již druhou; první dne 25. ledna 1851) chtěl vykonat u Smetany dne 29. ledna arcibiskup pražský kn. Bedřich Schwartzenberg. Arcibiskupův kočár se zastavil před domem a sluha odešel do Smetanova bytu se vzkazem, zda může arcibiskup nemocného navštívit. Přátelé, kteří dleli u Smetany, řekli nemocnému, kdo jej chce navštívit... Smetana se rozčílil, ač téměř již umíraje, nesmírně, řka, že si žádné návštěvy nepřeje a že si návštěv vůbec nežádá. Poslední návštěvník odjížděl tedy s nepořízenou.

Příští den, ve čtvrtek dne 30. ledna, byli v poledne přítomni u nemocného důvěrní jeho přátelé a soudruzi. Bývalý a z řádu křížovnického vystoupivší kněz Voříšek, doktor Brůna, redaktor Pražských Novin a dr. Ant. Springer, poslední redaktor zapovězeného Unionu, promlouvajíce k Smetanovi slovy konejšivými. O jedné hodině s poledne požádal Smetana přítomné, aby jej na chvíli opustili. Obrátiv se potom v posteli ke stěně po pravé ruce, stáhl přikrývku přes hlavu. O čtvrt na druhé přátelé, vstoupivše do pokoje, nalezli již Smetanu mrtvého.

Zvěst, že Smetana zemřel, rozlétla se rychle po Praze. Všude se o Smetanově smrti mluvilo. Zvláště každý byl zvědav, kam a kdy Smetanu pochovají. Ještě za Smetanova života z nařízení policejního hejtmanství (ředitelství) bylo jeho příbuzným přísně přikázáno, aby bez průtahu zpravili policii o úmrti. Tak se také stalo. Švakr Smetanův osobně oznámil policii, že Aug. Smetana zemřel. Policejní hejtman Sacher-Masoch současně se dotazoval, kam mrtvého pochovají. Nebylo mu možno, by místo určil, neboť v tak žaluplné době na pohřeb dosud nevzpomínali. O oné záležitosti se mnoho mluvilo a zvláště mezi Smetanovými odpůrci, kteří mezi lidem, bez ohledu k příbuzenstvu zesnulého, roztrousili pověst, že Smetana nesmí být pohřben na katolickém hřbitově, leč na místě, kde se pohřbívají sebevrazi. Náboženská reformovaná obec katolická v Praze, zvěděvši o tom, ihned pod Žižkovem nabídla hrob. V pátek, v den před pohřbem, přijali pozůstalí návrh onen s radostí a nazítří, t. j. v sobotu 31. ledna, byl stanoven pohřeb na 4. hodinu odpolední.

Oné doby navštěvoval jsem III. třídu vzorné školy budečské pod ředitelem drem Amerlingem. (Budečská škola nalézala se v hlavním průčelí kláštera Piaristů na Příkopě a teprve příštím rokem v nově upravené budově v Panské ulici.) V sobotu odpoledne bylo prázdno, avšak ti žáci, kteří se učili zpěvu, měli od 1. do 2. hodiny vyučování. Rovněž my, mluvíce o Smetanovi, ujednali jsme všichni, že půjdeme na pohřeb. Náš stařičký učitel a hudební skladatel Václav Horák lehce uhodl, kam máme namířeno, a prohodil: „To jistě půjdete na pohřeb? Jen jděte, ale všichni, jak jste tu," dodal.

Hned po zpěvu spěchali jsme na Koňský trh. Vzpomínám si na Eman. Züngla, kulhavého Karlíčka Klíče, Zdobinského, Vojtěcha a Adolfa Čenského ze Senovážného náměstí. Kuřáka z Podskalí a Ant. Vítka z Uhelného trhu mimo jiné ovšem.

Na Příkopě bylo již živo a rušno. Z dolní části Havířské ulice pospíchali lidé i do Panské ulice. Na Můstku od Špinků k Ovocné ulici stály již celé skupiny. Všude na blízku bylo plno policistů. Václavské náměstí bylo až za sochu sv. Václava naplněno a ještě co chvíli hrnuly se davy. Prodrali jsme se až k nároží „U císařských", neboť dále jsme nemohli. Povozy jen zvolna se pohybovaly, chtěly-li dolů a ven. Ulice ústící na náměstí byly lidem ucpány. Pouze jednoduchý pohřební vůz lehce projížděl, když mu obecenstvo samo volný průjezd umožnilo. O demonstracích, které byly očekávány, nebylo ani potuchy. Především již proto, že každý dobře znal jich následky a posud každému na mysli se vynořovaly nedávno

publikované rozsudky šibenic a těžkých žalářů květnových hradčanských vězňů a potom proto, že samo o sobě nebylo by bývalo čestno ve vážné a smutné oné chvíli popuzovat k nějakým výstřednostem.

O čtvrté hodině vynášeli studenti rakev. Jediným mžikem obnažily se hlavy tisíců na pokyn studentstva u rakve stojícího. Bylo ticho... Kdo znal tenkráte cestu k evangelickému hřbitovu na Žižkově, očekával jistě, že se průvod bude ubírat k Poříčí. Lid jal se tudíž na Můstku a na Příkopě ustupovat. Avšak zatím bylo policejním komisařem kočímu přikázáno, aby namířil, jakmile na náměstí vyjede, vzhůru ke Koňské bráně. Tak povstal zmatek a nikdo nevěděl, kudy se dostat ku předu. Jindřišskou ulicí pospíchali jedni k Nové bráně, druzí hrnuli se Marianskou a Růžovou ulicí na hradby vyplňujíce je od Koňské až k Nové bráně. Nejlépe bylo a nejkratší cesta k Nové bráně. My budečtí studenti jsme se tam prodrali. Značnou dobu to již trvalo, co jsme čekali za bránou, když průvod zamířil od Koňské brány na Vídeňskou silnici. Hradby byly lidem posety. Za Novou bránou v levo kolem silnice a v pravo proti „Sakrabonie" byla hlava na hlavě a nikdo nedbal, že se až po kotníky brouzdá v blátě. Průvod byl ještě hodně daleko a již všichni smekali a utvořili v rozblácené a v bahnité silnici úzký špalír. Potom se přidružovali k průvodu.

Vůz jel jen zvolna a pro neschůdnou silnici nebylo možno, aby jel rychleji, třeba tak komisař kočímu nakázal. Nebylo tedy pravda, že lid kočímu vyhrožoval, že jej strhne s kozlíku, pojede-li rychle. Nejhůře arcif bylo pedelovi v jeho středověkém taláru, který se ublácen a unaven vlekl za rakví.

Průvod se táhl vybraným obecenstvem od Koňské brány až k Žižkovu, za rakví dámy a všechno pražské studentstvo bez ohledu na zákaz rektorův. Připozdívalo se již, když průvod došel hřbitova. Vůz se zastavil a studenti odnášeli rakev k hrobu. Ticho zavládlo po celém hřbitově... Smutná chvíle přišla... Přítomný pastor požehnal krátkými a tklivými slovy pozůstatky a prostičký pohřeb...

Hrobaři uspořena práce. Ani rýče nebylo zapotřebí. Neboť studenti uloživše rakev, zahrabali ji rukama. Slyšet bylo jen pláč příbuzných...

Dámy odnášely si na památku trochu hliny z rovu Smetanova v bílých kapesnících...

Průvod se na to rozešel na všechny strany a klidně šel každý domů.

Zprávy o pohřbu přinesly již 1. a 3. února některé listy německé, zprávy ty však odporovaly pravdě a skutečnosti. Vždyť demonstrací nebylo! Ale zprávy ony vycházely ze společného a jediného pramene — od Smetanových nepřátel.

V Pražském Večerním Listě teprve 4. února byla mým bratrem Ferdinandem, jakožto zpravodajem a očitým svědkem, poznamenána prostá a spolehlivá zpráva s poznámkou, že vysoký církevní hodnostář (jméno nebylo udáno) před skonem Smetanu chtěl navštívit, bez výsledku však musel odejet. Na to censura list zabavila, vydávání Pražského Večerního Listu zastavila (bez udání důvodů), vykonala v redakci prohlídku, v ní se nalézající dopisy zabavila a redakční místnost uzavřela a zapečetila.

—o—

JOSEF ROSENZWEIG-MOIR:

CHTĚL BYCH K VÁM HOVOŘIT.

— M. K. —

Chtěl bych k Vám hovořit sladkými slovy
hudbou slov jemně a rytmicky znící,
ještě víc pohledem, jenž tolik poví,
co ústa nesmělá nemohou říci,

plamenem srdce, jež hoří a jásá,
jež věří a doufá, chví se a čeká,
duší, v níž budí se života krása,
jak ruka když hladí hedvábně měkká.

Chtěl bych Vám říci, jak nový svět roste
v srdce mi hlubinách, větší a krasší,
jak je to všechno tak zázračně prosté:
modravý večer, jenž na kraj se snáší,

stříbrné hvězdy, jež jasněji planou,
měsíc, jenž bílými obláčky pluje,
nocí jde tesknící a roztoulanou
a v rybnících zlato své roztavuje,

ráno, jež probouzí se nad horami
a sluncem šípy ohnivější metá —
ten prostý půvab a blízce tak známý,
nesmírné denní kouzlo všeho světa.

Tak zdá se mi: svět přerodil se zcela,
vzduch jarní jest a voní růžemi.
A vlna štěstí plvne krajem vřelá:
království boží tiché na zemi.

Chtěl říc' bych Vám, co kouzla život chová
chtěl bych k Vám plakat, k Vám bych se chtěl znát,
chtěl bych Vám říci věčně krásná slova:
Mám Vás tak rád, ó, mám Vás tolik rád!

—o—

BOŽENA KADEŘÁBKOVÁ:

SLOKA SENTIMENTÁLNÍ.

Tlouklo se ptáče — tlouklo; už se netluče! — Do protější mansardy dostal se nějak vrabčík Zoufale lítá a vráží vší silou do okenních skel, jakoby věřil, že je prolomí a dostane se na svobodu. Ubožák! neprolomí je a sebe zničí. Takto nedosáhne svobody. Musel by přijíti někdo, otevřít vězení a pomoci mu

Ale kde je ten někdo? Přijde? Ví vůbec někdo o tragedii malého, maličkého vrabčáka? Ví, a proč tedy nepomůže? Ale co komu na něm záleží? Hm, o jednoho vrabčáka! — Ale vždyť i ten jeden nepatrný vrabčák má svou důležitost!

Snad přece někdo by pomohl. Ale ten někdo buď nevidí, nebo pomoci nemůže, — a ti, kteří vidí a mohou — pomoci nechtějí. A snad by i pomohli, ale proč? — kdo by o tom zvěděl? — Příliš nepatrná bytůstka, aby se o jejím zachránci psalo v novinách! A dobrý skutek není-li posvěcen a odměněn vědomím veřejnosti, nemá ceny!

Tedy otloukej se vrabčátko, otloukej! — Vím, bolí to otloukání, ale utěš se, že i to jednou pomine — vždyť nic netrvá věčně! — Ještě se zatřepetal vzduchem vrabčík — teď — právě teď — tak ještě se neubil! Ale ubije se — jistě se ubije svým zběsilým usilováním o svobodu. Marné jsou jeho pokusy!

Teď tiše sedí na okenním rámci a odevzdaně pozoruje své okolí! Resignuje. — Snad, snad ho resignace zachrání!

Než opět se zoufale vzepial! — Bezmocně klesá, mává poraněnými křídly a tluče jimi o své vězení. — Leč marně! — Nikdo neslyší. Dnes už ztichl. Asi věčným tichem.

—o—

DROBNOSTI.

Dobrá slova čtou se v Památníku sokolské župy Žižkovy 1910 (redaktor MUDr. Krásný v Žirovnici). Čte se tam: „Věhlasný francouzský fysiolog pronesl větu: Člověk neumírá, nýbrž zabíjí se. — Při strašlivém tom výroku tanuly mu na mysli zvláště dvě věci: ubývání zdraví alkoholismem a předčasným kouřením. Ve školách francouzských ukazuje se mládeži obraz, na němž zobrazen obličej opilcův a obličej člověka zdravého; dále srdce, ledviny, mozek, žaludek a nervy kořalečníkovy a člověka zdravého. Uprostřed obrazu znázorněno, jaký účinek mají lihoviny na lidskou duši: třesoucí se slaboch, jenž se válí v blátě, bídný žebrák, surový vozka, zločinec, blbec atd. — toť oběti vášně, která porušuje zdraví člověkovo. Kolem obrazu vine se proslulá Lamennaisova věta: Víte, co ten nešťastník pije? — Pije krev, slzy a život své ženy a bídu svých dětí... Člověku dal Hospodin let 70 — praví písmo sv. — Novodobá statistika snížila průměrný počet let — — — a přece dle mínění věhlasných přírodozpytců měl by člověk žíti aspoň 100 roků. Zvířata totiž průměrně žijí pětkráte tak dlouho, jaká je jejich doba vzrůstu. Vzrůst člověkův ukončen je ve 20 letech, měl by tudíž člověk žíti pětkrát 20 let, totiž 100 let. Že nežije, jest jen důsledek strašlivé pravdy, že člověk o neporušené zdraví svého zvířete mnohdy pečuje víc než o zdraví a sílu svou. Nuže, mládeži, plňte hojně řady dorostu sokolského!

Zápisky starých vlastenců mají velikou cenu pro nás. Už to je zajímavé, co zaznamenávali. Tím více, jak. Naše tak zv. oficiální literární i politická historie získá monoh z takových pamětí a stejně z korespondence starých vlastenců. Komu by na př. nebylo zřejmo, že korespondence Šeb. Hněvkovského a Vojtěcha Nejedlého, publikované dr. Šťastným ve výročních zprávách gymnasia v Truhlářské ulici (1908—11) značně pozměňují šablonovitý obraz doby Jungmannovy, na němž jsme utkvěli od životopisu Zeleného? Proto uveřejňujeme ochotně i záznamy pana Bedřicha Čeňského. K paměti jeho o pohřbu Smetanově připomínáme. Prvním pramenem k líčení pohřbu jsou paměti Alfreda Meissnera: Geschichte meines Lebens II., ač vydané teprve 1885. Meissner na jednom místě vypravuje: „Zatím co venku policie tetelila se strachem před revolučními demonstracemi, příbuzní ve světnici u mrtvoly shromáždění měli nemenší starost. Měli jsme mnoho práce, abychom je uklidňovali. Klerikálové rozšířily všady zprávy, že „lid" se chystá ze vzteku proti muži v nevěře zemřelému jeho rakev zhanobit, snad docela jeho mrtvolu zneuctít. Je to stará praktika těch, kteří lid štvou, říkat, že oni jen spravedlivé rozhořčení krotí... Zavolejme nahoru několik mladých lidí, aby nám pomohli, pravil někdo. Ne — namítal dr. Pinkas — policie by si zaznamenala jména těch mladých lidí a připravila by je do nepříjemností; chopme se rakve sami, my nemůžeme nic ztratit. Sám chopil se rakve, my ostatní jsme ho následovali a nesli jsme ji se schodů. Jeden z bázlivých prohodil: Teď se nám možná špatně povede, ví bůh, jak lid je naladěn. — — Tu se ozval hluboký vážný hlas uprostřed všeobecného ticha: „Smekněte!" — V zápiscích pana Čenského zní to jinak, ale jsou v nich zase podrobnosti odjinud neznámé.

Švédský spisovatel Alfred Jensen líčí ve své knize o Čechách a Moravě s velikou láskou Prahu. Pan Jensen byl mezi námi poprvé r. 1888; ač vedla ho do Čech původně touha historická, četné vzpomínky v literatuře a v archivech na Švédy, neodolal později a procestoval Čechy pěšky mnohými směry. Z toho vznikla kniha. O Praze praví: „Jsou tu kameny, které mluví o velikosti a lesku, o úpadku a bídě, a nezamlčují, že více než 250 let uplynulo od té doby, co Švédové sem přišli jako vítězi a plenitelé." Z jeho knihy se dovídáme, že švédský básník Hugo Gyllander, jenž také navštívil Prahu r. 1890, zpracoval pověst o rytíři Daliborovi; zpracoval Dalibora jako vidinu, která v písni svých houslí ztělesňuje žal celého národa:

A tony mění se v zelené lučiny,
v modravé nebe, plující oblaka,
v tmavé háje, kde šumí větry,
v jasnou vodu, kde hučí vlny,
v přívětivé, bílé dědiny.

Domov Čechů (Bohemian Home) zakládají spojené ženské spolky české v Clevelandu, ve Spojených Státech. Chtějí zřídit ústav české národnosti, který by poskytoval českým krajanům, když stářím sejdou nebo jsou zchudlí nebo stali se zmrzačením práce neschopni. Ústav lidumilný. Ústav, jejž Čechové budou výhradně vydržovat ze svých peněz. Myšlenka došla ohlasu mezi Čechy americkými a proto Domov Čechů dostává příspěvky z celého státu Ohio i odjinud.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Celovecká saň.

Zajedete-li si kdy do Celovce, hlavního města vévodství korutanského, uzříte na náměstí sochu ohromného ještěra z šedého pískovce; před saní statný, urostlý muž, vytesaný z téhož pískovce, napřahuje silnou paží těžký mlat k smrtící ráně.

Zeptáte-li se, co znamená toto sousoší, uslyšíte starodávnou slovinskou pověst.

Před dávnými a dávnými léty bylo celé Gosposvetské pole, kde nyní se vypíná město Celovec — od Vrbenského jezera až po řeku Drávu — jediná širá bařina porostlá neproniknutelným houštím. Okolní návrší byla již obydlena, ale do nevlídných, nepřístupných bařin nikdo se neodvažoval. Říkalo se, že prý se z nich dosud nikdo nevrátil. I tučné kravky pasoucí se po okolních horách ztrácely se s pastvy, a nikdo nevěděl, kam zmizely. Bařina dole u jezera bývala zahalena hustou mlhou, jen časem ozýval se z mlhy hrozný dračí skřek.

Jednou poručil panovník té země, aby se nejstatečnější z jeho vojska vypravili do houštin a vystopovali hroznou dračí obludu, která tu prý lidi i zvířata požírá. Na povel vévodův odvážilo se dvacet siláků do bařin, ale nevrátil se ani jediný.

I poručil vévoda podaným, aby na pokraji bařin vystavěli pevnou věž, s níž by potom dobře zabezpečenými střílnami bylo možno vystopovati neznámého škůdce. Když věž byla hotova, dal kníže vyhlásiti po celé zemi, že kdokoli — ať lstí nebo přesilou — hroznou saň zahubí, dostane věž a bohatou odměnu — celé rozsáhlé území mezi břehy dvou řek Glanice a Drávy, kam až sáhala hrůzovláda ohyzdné saně. A bude-li vítězem nevolník, bude mu udělena svoboda.

Dlouho se nikdo nehlásil. Konečně se objevil na hradě vévodském jinoch, jehož tu docela nikdo neznal. „Pokusím se, abych přemohl zlou saň,“ pravil, „odměny však nežádám.“ S radostí přijal vévoda nabídnutí neznámého hrdiny, který ani knížeti samotnému svého jména neprozradil.

I uvázal jinoch nejtučnějšího býka z vévodského stáda na silný řetěz blízko věže, v řetěze však skryl ostrý, zakřivený, železný bodec. Tu již řev saně se rozburácel bařinou. Houští zapraskalo a blátivá pěna vysoko se rozstřikla. Bleskurychle vyjela z houštiny ohromná okřídlená saň obrněná tvrdým krunýřem. Ostrými drápy uchopila nastraženého býka a rozevřela zubatou tlamu dokořán, aby tučnou kořist pohltila. Než ostrý železný bodec zaryl se obludě do dásní. Střelhbitě sekla ohonem a zuřivě zaťala drápy do těla býkova. Tu přiskočil jinoch a jeho mlat železem pobitý rozdrtil jedinou pádnou ranou obludnou hlavu dračice.

Veškerá země si oddechla. Byla vysvobozena. Neznámý drakobijce však zmizel právě tak tajemně, jako se objevil.

Na místě, kde neznámý hrdina ještěra zabil, povstala tichá dědinka a k věži dal si vévoda přistavěti celou opevněnou tvrz. Dědinka rostla a rozvíjela se, až během let rozkvetla v hlavní město Celovec, jež na věčnou památku přijalo do svého znaku saň a opevněnou věž.

* * *

Nemyslete si, že draci žili jenom v pohádkách. Za dávných časů opravdu žili ohromní ještěrové. Teď ovšem říká se jim docela jinak. Mají ošklivá dlouhá jména, která je dost nesnadno si pamatovat: Ichthyosaurus, Megalosaurus, Hyläosaurus, Labyrinthodon a j.

Hrozní ti ještěrové ovšem již dávno vymřeli. Ale i za našich dob souží lidstvo draci, snad horší a krvežíznivější, než obludné saně z pohádek a pověstí. Dnešním drakům se říká na př.: Opilství . . . a nejhorším a nejhroznějšímu Válka . . .

Kdo z vás, až vyrostete, budete hrdinou, jenž sebe i svůj lid od některého z dnešních hrozných draků vysvobodí? M.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Bydlíme u kostela, a časté pohřby působí na děti 4letého Jeníčka a 1½ roku starého Slávečka tak, že stále na dvoře v písku pohřbívají. Jednoho dne byla maminka vyvolána ohromným rámusem z kuchyně. Jeníček nesl rakev — malé prkénko, a na něm ležel nebožtík, kus dřívka — a zpíval truchlivým hlasem pohřební melodii, Sláveček ležel na zemi s roztaženýma ručkama, v nichž držel svíčky (dřívka) a usedavě plakal. „Co se stalo?“ ptá se maminka, zvedajíc Slávu. Jeníček se pohrdlivě otočí a praví: „Pan velebný paď,“ a dále kráčí za zvuků lkavé pohřební písně.

*

Jeníček a Sláveček si spolu hrají ve vedlejším pokoji, a maminka má radost, že má chvilečku oddechu. Najednou křik, maminka přiběhne a vidí Slávečka, jak sedí zkroušeně na zemi a pláče, a nad ním Jeníčka, který rozhněvaně hřímá: „Dyž nechceš bejt snášelivej, tak musíš žít na pustým ostrově.“

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beaufорта v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 24. listopadu 1911. Číslo 47.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

STANISLAV CYLIAK:

MY NEBO VY

My nebo vy! Kdo s koho! — Tak jen skončí spor.
Všechna času znamení jen v tom jdou směru
z rovin našich, jako s pochmuřených hor. —
Šíj kdo ve jho skloní, aneb pod sekeru? —

Slyším volati, že při nás právo jest,
a tu odhaduji sílu toho práva,
porovnávaje s ním brutality pěst.
A žel, důvěry v tu sílu se mi nedostává!

Vidím Polabí a Litvu, Polsku zřím,
a zvuk práva vysoký v mé duši slézá. —
Ano, přiznávám se, hořce závidím
barbarům pěst surovou a ze železa.

Rozbíjela právo, naše zbila též,
a znov vztyčenou ji zříme na obzoru. —
Bojovníče náš, jenž v bitvu chrabře jdeš,
dbej, bys sekeru měl pevně na toporu!

—o—

VÁLKA V TRIPOLI.

Napsal Svetozar Čorovič.

Jakmile vypluli italští obrněnci na Tripoli a Turecku byla vypovězena válka, starý Hadži-Osman pomaloučku vstal, vzdychl si a zamířil, klátě se ke krámu svého nejlepšího nájemníka Giovana, cukráře, zlehka mu klepnul čibukem na tenké, skleněné dvéře a nehledě naň, ba ani nepozdraviv ho, mírně, důstojně vyrazil:

„Zítra se mi vystěhuješ z krámu, makaronáři... Hned..." Giovani, malý, drobný človíček s řídkou kozí bradou, která byla vždy plna tabáku a s dlouhými, rozcuchanými vlasy, ze kterých neustále čouhala dvě tři stébla slámy, pustil leknutím hadr, kterým utíral nějaké napuklé talířky, a zvolal udiven:

„Stěhovati se mám?"

„Ano, stěhovati, stěhovati, toť se rozumí," potvrdil Hadži-Osman silněji, podepřev se o dvéře, a hleděl na tržiště. — „Ty se již nebudeš v mém krámě naťukovati a roztahovati, kdyby nájemné bylo i sto dukátů!... To je, rozumíš, moje ultimátum."

Giovani si protřel malé, krhavé oči, otřel si ruce zástěrou a podíval se na něho lépe.

„A proč?" otázal se tiše, přidušeným hlasem, dívě se, a umlkl. „Co se stalo?"

„Co se stalo, stalo se, ale ty se stěhuj!" odsekl suše Hadži-Osman, klepaje nervosně špičkou boty o práh, setřásaje zároveň prach s boty. „Dnes, vidím, nastoupil čas, kdy chytří i učení nájemníci bez dovolení berou si celé země a kraje, „aby tam zavedli pořádek"... Proto se bojím, příteli, abys si nezamanul, „zavésti pořádek" i v tomto mém krámě."

„Ale..."

„Ne, ne, ne!" odsekl Hadži-Osman prudčeji, hněvaje se, že ho vytrhuje a přerušuje v řeči, „nechci tě ani slyšeti. Švábo schlastl Bosnu, Bulhar Rumelii, Makaronář Tripolis, a všecko to spolkli, ani kousto se jim v hrdle nevzpříčilo a ještě jim přejí: „dobrého zažití". A když se oni neudávili takovými zeměmi, neudávil bys se ty mým krámem... Ne, ne!... Stěhuj se ty, přítelíčku, a jsme hotovi..."

„Ale my jsme přátelé.... My..."

„Marná řeč!... Marná řeč!... Dnes člověk neví, kdo mu je bratr, nebo příbuzný, nebo přítel. Dnes tě přátelé i drou."

Giovani rychlý, čilý, obratný, jako by si na něco zpomněl, rychle se obrátil a v celé kupě starých, žlutých papírů začal něco hledat.

„A smlouva?" zvolal zlostně a jako výhrůžně. „Máme smlouvu...."

„Jakou pak smluvu, jaké hlouposti!" prohodil Hadži-Osman pohrdlivě a čibukem odstrčil všecky papíry a rozházel je po zemi.

„Když ani císařové ani králové nehledí smluv a nedodržují jich, proč bych je dodržoval já? Velcí, mocní páni, rozumní, poctiví, učení, a poplivají smlouvu, a my blázni, malí, divoci a my abychom ji drželi? Jaké pak smlouvy, jaké pak hlouposti! Nech toho!"

Poodešel od krámu a zvolal hlasitěji:

„Vystěhuješ se, holečku, zitra... Není mezi námi již diplomatického spojení ani křápání!... Ne!..."

A až do toho dne přicházel každé ráno k Giovannu, seděl s nim, vypíjel kávu. V širokých, vy-

šitých kapsách na kalhotách, za ňadry, za pasem přinášel pokaždé několikery noviny, pořádal je a vytahuje po pořádku číslo za číslem, dával mu je, aby četl, a sám přimhuřuje oči a pouštěje obláčky dýmu z jasmínového dlouhého čibuku, pozorně poslouchal, přerušuje ho někdy a polohlasně pronášel své poznámky. O drobné, všední, místní novinky nikdy nestál; ani se nechtěl jimi zdržovati. Všecko to byly pro něho hlouposti, maličkosti, bláznovství nehodné pozornosti. Novináře, kteří i to zaznamenávali, nazýval blázny, hlupáky.

„Co mám z toho, když vím, že se někdo potloukl, že zlomil ruku nebo nohu?“ říkal opovržlivě, hladě svůj dlouhý prokvetalý vous a pročesávaje jej prsty. „Mohl, bůh ví, i hlavu sraziti a svět by se nepřevrátil, ani by se země nezatřásla... Řekni ty mi, duše moje, co dělají Moskalé, Němci, Angličané a naši Turci a co oni si myslí... To mi přečti!... Poněvadž, když je svědí, i my se začneme škrabati, a když oni si šňupnou, játra se nám odtrhávají od kýchání...“

S Giovanim i počítal, kolik vojska má který stát, jaké má lodi, jaké pušky, děla, náboje... Podle toho obyčejně i měřil rozum i hloubku všech státu a mimořádem všecky chválil a velebil Mladoturky, že zbrojí a že se připravují, ačkoli jim nikdy nemohl odpustiti prohlášení ústavy a otevření parlamentu.

„Zbůhdarma peníze vyhazují a maří čas,“ cedil skrze zuby mrače se a jako by přemýšlel. „Pozvou lidi, aby si trochu pokřičeli a povadili, a přece zase silnější a větší dělají, co sami chtějí... A tomu pak říkají nějaká vůle národa!...“

Odloučiv se pak od Giovaniho, šel do kavárny, do holírny, do krámů různých a tam vypravěl vše, co před chvílkou slyšel a čeho se dověděl. Toť se rozumí, že uměl někdy něco připojiti a ku podivu, těmto svým doplňkům věřil mnohem více než všemu tomu, co v novinách bylo.

A každý druhý týden obyčejně znovu podělil Evropu a podle své chuti seskupil velmoci, přetrhnuv při tom trojspolek i tu trojnásobnou dohodu. Ani svých záležitostí nezanedbal, staraje se o budoucnost velmocí, a neměl pokdy, aby překvapil svoje šafáře, kteří ho okrádali, ani aby přinutil dlužníky, kteří neplatili dluhů, ani aby opravil krámy, které jako by již odávna hrozily, že se jednoho krásného dne sesypou a nájemníka zasypou.

Proto se všickni jeho známí nemálo divili, když slyšeli, jak se rozešel s Giovanim, svojí „pravou rukou“ a že se rozhodl vyhnati ho z krámu.

„Co bude dělati bez něho?“ tázali se všichni, hledíce za ním.

„Co bude dělati nyní?“

Ale Hadži-Osman o všecky takové řeči se nestaral a také se nikoho netázal, co se v městě myslí a soudí o tom.

„Já jsem řekl, aby se stěhoval, a on se tedy vystěhuje,“ řekl rozhodně, nevykládaje a nevysvětluje mnoho. „Vyženu ho raději sám, dokavad ještě neuzavřel spolku s advokáty, než abych později běhal po městě a hledal pomoci...“

A časně ráno opět přišel k Giovanimu a ještě ho jednou přísně, velmi přísně napomenul, kdyby snad byl nevzal včerejší „ultimatum“ na vědomí a kdyby se snad nechtěl poddati. Ale jako naschvál Giovani nebyl v krámě. Jen jeho tři slabé, bleďoučké, hubené děti ve starých, zamazaných, zamaštěných oblecích s nesčíslnými záplatami na kalhotách a s nesčíslnými dírami v kabátkách, motaly se okolo dveří, a vyplazujíce jazyky na tržiště a hádajíce se, hltavě jedly, žvýkaly něco.

„Vida, vida, špína jedna, jak postavil stráže!“ zamumlal Hadži-Osman zlostně a vyšed zastavil se na tržišti. „Hle, jak to zařídil!“

Na to se rychle obrátil a zavolal kavárníka Husu.

„Běž, Huso, a zavolej moje děti,“ řekl prudce, pánovitě, bez rozmyšlení. „Všickni ať přijdou!“

Zatím vzal nevelkou bedničku, postavil ji a vyzuv střevíce a pozvednuv i přehodiv svrchník, přeložil nohy křížem a sedl si před Husovu kavárnu. Nacpal dýmku a zapálil si.

„Uvidíme, kdo se poddá, kdo prohraje,“ řekl. „Uvidíme, kdo bude silnější! Což by to bylo, aby v této zemi Makaronář přemohl Turka?“

Když se Huso, spocen a udýchán, vrátil, hrnula se za ním celá kupa hadžijových dětí. Bylo jich dvanáct. Veselí, pohotoví, bezstarostní, výskajíce i zpívajíce, hopkovali tržištěm, a Huso, chudák, měl potíž, aby se ubránil, aby mu nenaskákali na záda, aby ho nestrkali nebo aby mu nešlápli na kuří oko. Zahlédnuvše otce, rozběhli se k němu a Hadži-Osman s neobyčejnou hrdostí rozpřáhl obě ruce, aby je políbil a pohladil.

„No, jste všickni, moji hrdinové?“ otázal se něžně, když se všickni vystřídali a všickni se seřadili před ním. „Jste všickni?“

„Jsme, jsme!“ zahulákaly děti plným hlasem a začaly opět hopkovati. „Všickni!“

„No tedy, udeřte tedy útokem na krám Giovaniho, a — tento — vyženete mu děti a vyházíte všecky věci. Uděláte to?“

Takovýto podivný rozkaz nebylo potřebí opakovati. Rychle, spěšně, bez odmluvy, s neslýchaným divokým křikem a hlukem rozběhly se děti ke krámu a napadly jej. Nastala pak divná vřava, pračka, tíseň, nastalo vřískání, brekot i volání o pomoc. Přede dveřmi z nenadání začaly jako poskakovati i věci i police i přihrádky a za malou chvilku vyletěly i krabice na tržiště i Giovaniovy kalhoty, jedna zlámaná stolice, nějaké hadry, láhve, talíře...

Vyletělo jako pták i jedno dítě Giovaniho, rozcuchané, poškrabané, s kalhotami bez jedné nohavice i s kabátkem bez jednoho rukávu. Vyletělo, klopýtlo, padlo a volalo o pomoc z plna hrdla. Za ním vyletěli i bratři, zamotali se i padli na něho. A navzájem se rvouce a mlátíce, začali společně vřískati, naříkati i volati o pomoc.

Giovani, jehož někdo našel a hned vyrozuměl o této válce, která byla snad litější a krvavější nežli tripolská, když přichvátal a podíval se na krám, jako by zkameněl. Jen spráskl ruce nad hlavou, postál trochu, vzkřikl ohromně „Ježíši“ a s vyvalenýma očima obrátil se k Hadži-Osmanovi.

„Co je to?“ otázal se zmateně, naříkaje. „Toto?“

„Vidíš, co je,“ odpověděl Hadži-Osman, mírně vypouštěje obláčky dýmu i usmívaje se. „To je...“

„O Dio mio!“

„To je moje loďstvo a, holečku, bylo silnější nežli tvé,“ na to zase Hadži-Osman a hrdě si pohladil kníry. „Moje flota pálila na tvoji.... Kdo za to, že jsi ty neměl silnější nebo že jsi nevypravil také takového...“

Giovani odstoupil, poodešel, sepjal ruce a počal lámati prsty.

„Ale to nemůže...“ vykřiknul rozvášněn. „To nesmí...“

„Dnes se všecko smí, a kdo má křivá záda, ať vyhledá intervenci,“ odsekl Hadži-Osman surově a obrátil se stranou. „Máš mocnosti, vyhledej jich!“

Giovani se zoufale chytil za vlasy, zasténal a poněvadž neměl ani diplomatického ani jiného spojení ani s jednou velmocí, rychle se rozběhl, aby požádal za intervenci — policejní úřad.

Přeložil prof. J. Krčmář.

—o—

J. SLOWACKI: BENIOWSKI:

JAZYK BÁSNÍKŮV.

(V. zpěv.)

Přeložil Fr. Tropp.

Mně o to jde, by jazyk pružný, hladký
řeč doveď vše, nač pomyslí si hlava,
byl časem rázný, jiskřil bleskem z řádky,
by zněl jak píseň stepi, smutná, lkavá,
byl žalem nymfiných jak ohlas sladký,
byl lahodný jak andělů řeč smavá...
by vznes se duchem nad vše, čelil všemu.
Měj sloha takt, — než nebuď uzdou jemu

Z té vytvořím vše: Zakalím ji smutkem
a na to v tichý třpyt ji rozehraji,
dám vzplát jí zlatem, v slunce žáru prudkém,
pych předků vdechnu jí, nechť česť jich hájí! —,
stkám ji, by Arachny se zdála skutkem
a v hnízdo slepím pak, vlašťovky jež tají
pod střechou, kde sroubeno jak s dřevem,
nad obzor vzešlé slunce vítá — zpěvem

A kdyby starý náš Jan z Černolesí
vstal z mohyly své: Hned by porozuměl
a myslel, že to nad lipami kdesi
mu do hrobu kýs nebeský zpěv šuměl,
že s královským jej rýmem v pestré směsi
v té řeči slyší, již sám kdysi uměl.
Pak ticho slze, řek' by v duchu k sobě,
že řeči polské nezapomněl — v hrobě.

—o—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

XI.

Čas počal mi v klášteře rychleji ubíhat. Získal jsem nového přítele patera Klementa, jehož jsem nyní navštěvoval skoro každou noc. Bavil mě svými nápady a myšlenkami, každý den měl něco nového připraveno, co jsem musil vyslechnouti. Promluvil jsem někdy několik slov souhlasu nebo nesouhlasu s jeho míněním, a když jsem od něho odcházel, ujišťoval mne pokaždé, jak jsem ho zase pobavil a jak je mu přítomnost moje milá. Pouštěl se rád do těžkých problémů filosofických, z nichž žádný nepromyslil do konce. Když jsem ho podruhé navštívil a tázal se, zda ještě je přesvědčen, že nemáme svobodné vůle, nýbrž konáme pouze to, k čemu nás příroda nutí, mávnul jen rukou a neodpověděl. Díval se chvíli na jedno místo vypouštěje rychle obláčky dýmu, a najednou se mě otázal: „Víte, kdo byli Essenští?“

„Slyšel jsem o nich, ale mnoho toho nebylo. Na gymnasiu v náboženství jsme se učili, že to byla židovská sekta.“

„Hm, sekta — byli to naši předchůdci — zrovna takoví blázni, jako my. Byli to židovští klášterníci. Žili pohromadě v bezženství, skládali sliby chudoby, čistoty a dokonalého poslušenství, jako my, zkrátka bylo u nich všechno tak zařízeno, jako u nás. V noviciátě nás učili, že evangelické rady (čistota, chudoba, poslušenství) mají původ svůj v evangeliu Nového Zákona, a zatím již dávno existovaly před ním. Vůbec celé evangelium Novozákonné napsáno je pod vlivem nauky gnostické a essenské, jinak by se z něho nemohlo odůvodniti, že tělo lidské je něco špatného a ďábelského a že se proto má umrtvovat a trýznit, aby člověk co nejdříve z tohoto ďábelského obalu se dostal.“

A tu vyprávěl mně celý večer o vztahu Nového Zákona k různým sektám židovským, co od nich pojato bylo do evangelií a co ne. Co nebylo pojato, nazýval čistou naukou Kristovou.

„Chtěl bych být zdráv a silen, abych mohl lidem říci pravdu, čistou pravdu, jak ji Kristus učil, obětoval bych na to zbytek svého života. Není to hrozné, když člověk má takovou touhu učit lidi pravdě a musí tady nehybně ležeti desítiletí a chce-li míti svatý pokoj, musí se ještě přetvařovati, že věří tomu, co vlastně z celé duše se mu protiví? Kdybych se aspoň trochu mohl pohybovat, utekl bych hned odtud; snad bych se přece jen uživil nějakým způsobem.“

Snažil se pozvednouti při těchto slovech.

jakoby opravdu někam chtěl odejít, zůstalo však jen při pokuse. Z výrazu tváře a očí zírala mu nezkrotná touha provésti, co pravil.

Jindy zase překvapil mě otázkou: „Vy budete křivě přísahat?“

Podíval jsem se mu tázavě do očí.

„No, přece budete už brzy přísahat, že jste šel z vlastní vůle, beze všeho přinucení do kláštera, jsa veden pouze svým vnuknutím. Než budete skládat jednoduché sliby, musíte odpřisáhnouti, že jste přišel do kláštera z vlastního přesvědčení. Přišel jste opravdu? — Můžete na to přísahat?“

Díval jsem se mlčky pouze před sebe. Z přinucení jsem přece do kláštera nešel. Matka si přála sice, abych byl knězem, ale nenutila mě k tomu. Pamatuji se na to, jakoby to bylo právě včera: seděl jsem s matkou jednou večer v čas prázdnin na kládách před chalupou a hovořili jsme o všem možném, až jsme přišli také na stav kněžský.

„Přeca je to enom nájpěknější stav,“ pravila matka, „dyž člověk može každý deň pána boha mět v ruce a přijímat ho jak panáčci. Dyž sem byla jednúc na primici, jeden panáček měl tam kázání a povídal, že panáček je nad anděly, aj samú panenku Mariju. Andělé prej nemajú tu česť hříchy odpúščat a každý deň chléb v tělo Krista pána proměňovat a panenka Marija také prej Krista pána nosila enom jednúc; nemože hříchy odpúščat a také nemože chléb v tělo páně proměňovat. Dyž sem to, chlapče, počúvala, bylo mně tak teskno a hneď sem si pomyslila, jakú radosť a pýchu mosi mět matka, kerá má syna panáčkem. V tú chvílu sem sa také rozhodla, že jiným nesmíš být, jak panáčkem. Šak sem ťa už na to obětovala.“

Rozmlouval jsem jí to, poukazuje, že by to byl vlastně hřích nutit mě, když bych neměl povolání a že by se to pánu bohu nemohlo líbit; člověk že může být v každém stavu hodný a čestný; vždyť je mnoho svatých v nebi, kteří nebyli panáčky a je mnoho panáčků, kteří nejsou svatí, a že lepší je být pořádným a hodným dělníkem, než špatným panáčkem.

„Dyť já ťa nechcu nutit, ale přeca bych enom ráda, abys slúžil pánu bohu a měl sa dobře a nemosel sa tolik dřít jako my,“ pravila a dvě velké slzy skanuly jí po vráskovité tváři. Jedna skutálela se po uprášeném rukávu a padla mi na ruku. Pálila jako oheň. Nesetřel jsem ji, nechal jsem ji uschnouti na ruce. Rozhodl jsem se, že budu panáčkem.

Tato příhoda přišla mi na mysl. Šel jsem do kláštera z přinucení? Ne! A šel jsem do kláštera z povolání? Také ne! Proč jsem vlastně vstoupil do kláštera? Nevím. Matčino: já ťa nechcu nutit, ale přeca bych enom ráda, znělo mi v uších.

Budu přisahat? Ještě nevím, jak se rozhodnu.

„Zachraňte se, dokud je ještě čas, dokud není pozdě,“ domlouval mi pater Klemens. „Jak si zvyknete a svědomí vám otupí, jak uvyknete zdejší zahálce, bude už pozdě, nebudete mít odvahy a energie vybavit se z tohoto otravného ovzduší. Budete jak omámen a už i jen pomyšlení na svobodu bude se vám zdáti nemožné. Život zde není životem, nýbrž pouhým živořením, lze ho přirovnati k zdánlivé smrti, ba je ještě horší, než zdánlivá smrt, protože zdánlivě mrtvý se snáz probudí, než — zdánlivě živý. — Prosím vás, jen jděte dokud je čas, zde se ničemu nenaučíte, čeho byste jednou mohl v praktickém životě potřebovat, ba za čas vštípí se vám zde přesvědčení, že práce je něco nečestného, méně cenného. Což jste to nepozoroval? Nestrašili vás, že budete musit pracovat, abyste se uživili, vystoupíte-li z kláštera?! Nebojte se, jste ještě mlád a zdráv a zdravý člověk se vzdycky uživí. Byl bych úplně spokojen, kdybych mohl býti podavačem u zedníků, jen kdybych mohl odtud. Mám vás rád a chtěl bych vám něco dát — chtěl bych vám dát tu svoji touhu po svobodě a po životě. To zde není život! Nenávidím všechny klášterníky a ne proto, že jsou klášterníky, ale proto, že se přetvařují. Ano, přetvařují se bez výjimky všichni. Všichni mají a musejí mít touhu po svobodě, protože je jim vrozena, baví se s ní ve svých myšlenkách a ve svých snech, ale přece jeden před druhým by nepověděl pravdu. Neřekl by: bratře, tohle není žádný život! Ba dokonce nalhává jeden druhému, jak je šťasten a spokojen a jiným stav řeholní vychvaluje. Jak pak může někdo tvrdit, že je šťasten, když mu schází základ všeho štěstí: svobodná vůle, která je také základem každé mravnosti. Slepá poslušnost klášterní dělá z lidí otroky a vnucuje jim všechny špatné vlastnosti otroků. Proto klášterníky nenávidím. Měl jsem dosti času přemýšlet o tom.“

Mluvil namáhavě, ale se zápalem, bylo mu to viděti na očích. Cítil jsem, že má pravdu, neboť sám na sobě jsem poznával, že pravdomluvnost ve mně ochabuje.

Chodil jsem k němu v noci a odvážil jsem se také někdy v neděli odpoledne, když jsem si byl jist, že pater magister zdrží se dlouho u oběda. Po obědě musili jsme, my novicové, odcházet z refektáře, a pro pány pátery připraveno bylo vždy ještě nějaké malé občerstvení. Mívali obyčejně třikráte do týdne tak zvanou rekreaci (občerstvení) ze způsobě ví-

na nebo plzeňského. Kdo prý musí dřít, potřebuje také občerstvení. A také ho chudáci potřebovali, neboť nezasvěcenec ani neví, co se nadřeli pohovek. A já rád slyšel, když pater quardian, šnupnuv si po obědě, dal nám znamení, že už můžeme jít. Utíkal jsem rychle nahoru k pateru Klementovi, přišoupnul mu postel k oknu, podložil mu houně pod hlavu, aby vyvýšen viděl aspoň trochu do dvora klášterního a míval jsem nesmírnou radost, když jsem viděl, jak ho baví dovádění vrabců na střeše.

Minula krutá zima a dostavilo se jaro. První květy, jež jsem v zahradě spatřil, přinesl jsem pateru Klementovi. Měl z nich s počátku nesmírnou radost, protože prý na květy už se ani nepamatuje, potom však se zasmušil: „Měl jste je raději nechat v zahradě odkvést, zde u mne uvadnou ještě dnes.“ Dal jsem je do vody do hrnku, aby neuvadly a když jsem odcházel, schoval jsem je za postel, aby frater, jenž z rána chodil patera Klementa ošetřovat, nic nezpozoroval.

„Ani nevíte, jak mi bylo, když jsem zase po letech spatřil květinku. Něco se ve mně zachvělo a pocítil jsem takovou touhu viděti květy v přírodě, vidět louku jimi posetou, že bych až zaplakal. Zůstaňte tu ještě chvilku,“ pravil mi druhého dne, když jsem chtěl již odejít, „je mi dnes nějak teskno.“

Usedl jsem naproti němu a dívali jsme se mlčky chvíli na sebe. Pozoroval mě, jakoby si podobu moji chtěl zapamatovat.

„Jděte přece jenom, už je pozdě,“ pravil po chvíli, „a podejte mi ruku!“

Vyhledal jsem pod houní studenou a bezvládnou jeho pravici a stiskl ji trochu, obávaje se, abych mu snad nezpůsobil bolesti. Usmál se tomu.

„S bohem, s bohem,“ pravil, „a nezapomeňte zítra zase přijít, začíná mi být příliš teskno. A nezapomeňte, co jsem vám řekl: zachraňte se, dokud je čas.“

Když jsem byl již na chodbě, slyšel jsem, že mě volá nazpět.

„Prosím vás, dejte mi tu kytku do ruky.“

Vzal jsem kytku z vody a dal mu ji do ruky. Prsty jsem mu musil ohnout, aby ji jakž takž mohl držet. Bezvládná ruka s kytkou ležela na jeho prsou, když jsem odcházel. —

Druhého dne ráno, kdy jsme byli shromážděni v serafinské škole a při vstupu magistrově odříkali jsme kulpu, pater novicmistr postavil se před nás a hlasem neobyčejně vážným pravil: „Dnešní růženec, bratři klerikové, obětujte za duši svého spolubratra v Kristu, jehož jste neznali a o němž jste ani nevěděli, že zde v klášteře je. Milosrdný bůh povolal k sobě dnes v noci patera Klementa, jenž raněn mrtvicí dlouhý čas zde jako deficient trávil.“ Při těchto slovech poklekl a začal předříkávati růženec: „sedm radostí blahoslavené panny Marie,“ jejž nebožtík pater Klemens tak nenáviděl.

Když jsem se konečně vzpamatoval, poprvé snad zbožně modlil jsem se tento růženec. Vždyť to bylo za patera Klementa.

Ráno, když přišel frater do jeho cely, našel ho mrtvého. V pravé ruce křečovitě držel kytku květů. Nikomu nenapadlo tázat se, kdo mu ty květy do ruky vložil. Vyprosil jsem si je od fratera, a když ho vložili do hrobu, hodil jsem mu onu kytku jako poslední pozdrav na rakev. Když jsem odcházel ze hřbitova, slyšel jsem, jak terciářky si povídaly: „No, a jak ho měli rádi, jak se o něho starali! Každý den mu frater přinášel do vásy květiny, a když umřel, měl prý kytku v ruce.“ —

Po smrti starcově doléhla na mě zase nuda. Ještě dobře, že mě s příchodem jara přešla nespavost. Jediné, nač jsem se přes den těšil, byl spánek. Ve snu byl jsem jiným člověkem, člověkem v opravdovém smyslu slova, ve snu netísnily mě zdi klášterní. Jednotvárné dni ubíhaly pomalu, ale ubíhaly přece. Ráno vstával jsem záhy, chodil s ostatními do choru modlit se hodinky a rozjímat, potom modlil jsem se křížovou cestu, šel k snídani a po snídani v 8 hodin do serafinské školy. Ve škole probíral s námi pater magister naši reguli řádovou o dvanácti kapitolách, které jsme se musili naučit nazpamět. Mimo to probírali jsme řádové konstituce obsahující vysvětlení k reguli schválené různými papeži, pak dějiny mnišství a našeho řádu zvláště. V dějinách zabývali jsme se nejvíce hlavní věcí: kapucí a vousy. Kolem kapuce a vousů točil se hlavní spor mezi Františkány a Kapucíny, musili jsme tudíž na chlup umět dokázati, že pouze naše kapuce je pravá, jelikož má střih, jako měla kapuce sv. Františka. Učili jsme se dokazovat, že náš řád je ze všech na světě nejlepší, že je nejspolehlivější cestou do království nebeského — a jsem přesvědčen, že novicové jiných řádů učí se podobným důkazům. Do Říma se člověk dostane odevšad.

Důkazům těmto jsem se smál a někdy s Franckem jsme je kriticky v zahradě probírali, ale přivykl jsem všemu a učil jsem se všemu, čemu jsem se učit měl a konečně zvykl jsem tak, že jsem se snažil nalézti nové a nové důkazy. Prostudoval jsem pilně celé stanovy řádu, pouštěl jsem se do stanov jiných řádů a vždy bylo mou snahou dokázat, že náš řád je přece jen nejlepší. Každý člověk musí mít nějakého koníčka, na němž by jezdil. Velmi často

se pak stává, ze koníček vlastně jezdí na člověku. Jed, na nějž mě pater Klemens upozorňoval, začínal působit.

Uplynul rok a den noviciátu, a měl jsem skládati jednoduché sliby. Od jednoduchých slibů může papež dispensovati, ale od slavných, jež se skládají za tři léta po jednoduchých, nedispensuje obyčejně nikdy, ač má k tomu moc.

Den před sliby odříkali jsme každý při večeři klečíce před magistrem reguli nazpaměť. Po večeři odebrali jsme se všichni do kaple, kde nám přede všemi spolubratry přečetl pater quardián formuli přísežní, že z vlastní vůle a přesvědčení šli jsme do řádu a složíme zítra sliby. Nikdo neodpíral.

U oltáře před krucifixem s rozžatými svícemi slabým hlasem odříkal formuli první Francek. Když došlo na mě, chvěly se mi nohy rozčilením. Slova nebožtíka patera Klementa: „Mějte úctu k sobě", přišla mi na mysl, ale hned také ucítil jsem na ruce slzu matčinu a v uších znělo mi její: Dyť já ťa nechcu nutit, ale přeca bych tak ráda." Přistoupil jsem před kříž a zvednuv pravici odříkal jsem formuli.

Po přísaze sepsán byl protokol a podepsán všemi přítomnými. Následujícího dne již bez rozvažování vložil jsem u oltáře složené své ruce do rukou patera quardiána a pevným hlasem na jeho otázky, zda slibuji, odpověděl jsem třikráte své: promitto — promitto — promitto — slibuji.

Spadl mi kámen se srdce, neboť nepříjemná věc byla odbyta. Jen když byla odbyta.

—o—

ZDENĚK PŘIBÍK:

JSOU DUŠE SMUTNÉ.

Jsou duše chudé, nikým neziasněny,
jak skála v lese rozdrásaná,
a přece dýši květem.
Čekají stále
čekají věčně
a nikdo rosy nedá jim
Jdou kolem s láskou a ona se dívá:
Se skály strmé výše rostou květy.
Kamenem tvrdým zem se rozedrásá,
to srdce lidské
snad ani věky...

Jsou duše smutné, věčně uzavřené,
na tvářích mlékem staletá bolest jim svítí
a z očí vyhledá jim záře tajemná.
Jdou jenom stínem
po cestách svojich,
jim nikde s břehů zpěvy nezazní,
k nim nikdo nevolá přátelstvím duší —
a když se přece ticho rozechvěje zvuky,
to jsou jen fanfáry
radosti cizí...

—o—

DROBNOSTI.

Naše výtvarné měsíčníky. Právě vyšlo 1. číslo Volných Směrů nového ročníku (již 16.) za redakce dra Antonína Matějčka. Vydává spolek Manes v Praze za roční předplatné 16 korun. V prvém čísle jsou umělecké reprodukce děl M. Alše, L. Beneše, O. Kubína, J. Mařatky, V. Nechleby, J. Štursy, M. Švabinského, O. Špániela a Ot. Nejedlého prvé ukázky obrazů z Ceylonu, z jižní Indie atd. Literární příspěvky od F. X. Šaldy a W. Niemeyera, nekrolog Miloše Jiránka a Kronika. Této „Kronice" přáli bychom, aby byla co nejbohatší. Umělecký měsíčník nevydává se přece jenom pro umělce, má také poslání v tak zv. širokém obecenstvu. Jsou zjevy denního života, při nichž umělecký měsíčník má být rádcem obecenstva také žurnalistických referentů. Starší Volné Směry nechávaly nás pravidelně na holičkách a jen dodatečně reptaly, že žurnalistika je nejistá, že obecenstvo nevzdělané, že veřejnost nemá pro umění pochopení. Kdo jiný má být prostředníkem? Je těžko poznat, je-li to aristokratism nebo bázeň před pérem, v každém případě však vězí za tím nepoučováním falešný předpoklad, že obecenstvo má a musí umění tak rozumět jako umělci. — Současně dokončuje běžný ročník Dílo, vydávané Jednotou umělců výtvarných, v níž se skupila starší, konservativnější generace výtvarníků i někteří diletanti, do níž se utíkají poslední dobou i disidenti z Manesa. Do těch zjevů nemůžeme se míchat. Ale Dílo mívá občas články a úvahy, které aspoň činí pokus vyrovnat se s obecenstvem. Co v posledním dvojsešitě Alois Kalvoda napsal o Stanislavu Lolkovi, to jistě přibližuje práci Lolkovu pochopení nemalířských, neodborných lidí. Od podzimu 1911 máme však i třetí revui výtvarnickou Umělecký Měsíčník, jejž vydává skupina nejmladších, která se vytrhla z Manesa po známé výstavě pod Kinskou a po bouřlivé valné hromadě ve spolku. V tomto měsíčníku soustřeďují se také nejmladší hudebníci. Vydrží-li naše publikum i třetí revui výtvarnickou, byl by to doklad velmi potěšitelný, důkaz totiž, že zájem umělecký značně se mezi námi rozšířil. Skupina tato štětcem i písmem koná misie pro pochopení svého umění. Theoreticky možno už ledacos pochopit z toho, co chtějí, prakticky není možná. Ovšem má-li našim nejmladším čtenář český rozumět, musí se naučit francouzsky. Pan Emil Filla na př. píše takto o Brandlovi: „Jevil-li se Škréta nejasným a nestálým rozporem barvy s valeurem, lze stanoviti při Brandlovi již naprostý sklon k valeuru a světlu." Jsme tak slabí v hlavě i v českém jazyku, že nejsme schopni mít české pojmy a slova přiměřeně je vyjadřující? A když již o tom poučování obecenstva mluvíme, tedy aspoň slovíčko o Stylu, znamenité revui, vydávané sdružením architektů spolku Manes. Mnoho se z ní můžeme učit a ještě bychom se snad víc poučili, kdybychom všemu rozuměli. V posledním sešitě někdo píše: „Českému sochařství a architektuře zůstala Harlasova kniha tolik dlužna, kolik před dvěma lety českému malířství." Kdo neumí německy mluvit a hlavně myslit, neporozumí. Německé razítko některého c. k. úřadu v českém kraji není nám tak nebezpečné, jako tato vnitřní germanisace českých mozků.

V České Osvětě (říjen) pan prof. Vladimír Bauer uveřejnil článek K otázce vedení čítáren. Článek užitečný a znalecký. Na otázku: Jak opa-

třovati časopisy? odpovídá také znalecky: „Tu je ovšem hlavní věc: hodně moc, a aby to mnoho nestálo. V tom ohledu jsou dvě cesty: a) vypůjčovat si od obecenstva, b) dostávat se slevou od redakcí, po případě zdarma." — Pohříchu redakce nebudou vděčny panu profesorovi za pokyn daný čítárnám, leč by zase poradil redakcím, jak by a) vypůjčovali si od obecenstva peníze na honoráře a papír, b) jak by redakce dostávaly slevu v knihtiskárnách za tisk. Kuriosní věc: Když se zařizuje knihovna nebo čítárna, musí se platit činže z najatých místností, koupí se nábytek od truhláře, platí se za osvětlování, nakoupí se desky na revue a držátka na časopisy, ale knihy a časopisy, pro které se knihovna nebo čítárna zřizují, vyžadují se od nakladatelů co možná zdarma nebo za snížené ceny. Nemůže být nic vtipnějšího.

„Po zarostlém chodníčku." Pod tímto názvem vyjde v brzku 10 drobných, ne příliš těžkých skladeb pro klavír od Leoše Janáčka, nákladem Píšova knihkupectví v Brně. Skladatel v nich podává v hudebním proslovení své vzpomínky na krásné Valašsko, které působí milým, tklivým, přímo nevyslovitelným dojmem. Kritika, pokud měla příležitost je poznali z rukopisu, vyslovuje se o nich s pravým nadšením. Předstihují vše, co dosud Janáček napsal. Typografická úprava neobyčejně vkusná. Cena asi K 5.—.

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Jak si Bratříček vybojoval Stříbrohvězdný Svit.

Indiánská pohádka.

Jednou za měsíčné noci Bratříček zaklepal na dvéře chaty Vlasatého Starce. Přijel na hřbetě obrovského medvěda Hnědky. Od té doby staral se o Bratříčka Vlasatý Starec jako o vlastního syna.

Mnohý by se byl bál Vlasatého Starce. Měl pleť téměř černou a byl všecek zarostlý, takže vypadal jako veliká opice. Ale Bratříček neznal bázně. Nebál se starce podobného opici, protože od narození žil v lese se zvířaty. Všechna miloval velikými hnědými medvědy počínaje až k líbezným kolibříkům. A všechna zvířata milovala Bratříčka.

„Je náš Bratříček", říkala, „a proto o něho pečujeme."

Medvěd Hnědka donesl jej na hřbetě za měsíčné noci k chatě Vlasatého Starce, protože strýc Bělka, veliký polární medvěd vzkázal, že mnoho sněhu a ledu je na cestě ze severních moří a zima že letos bude krutá, velice krutá.

Dlouho a důkladně radila se zvířata, co by měla podniknout pro Bratříčka. Neboť Bratříček neměl kožichu jako ona, aby byl chráněn před zimou. Bratříček seděl uprostřed zvířat, hnědýma ručkama objímal hnědá kolínka a jeho zářící hnědé oči hleděly pozorně a důvěřivě do tváří přátel, neboť věděl, že jeho druhové jsou moudří a rozvážní.

Na konec se ustanovila zvířata, že donesou Bratříčka do chaty Vlasatého Starce.

„Vlasatý Stařec je chlapík!", pravil medvěd Hnědka. „Když vítr shazuje malé kousíčky ledu s oblak, dělá si teplo ze dříví a plamene. Díval jsem se otevřenými dveřmi."

„U něho ať zůstane Bratříček, než se země zase oteplí", rozhodla zvířata.

A večer, když se hvězdy zamihotaly mezi větvemi stromů a měsíc zasvítil na stezku, Bratříček vyskočil na hřbet medvěda Hnědky, pokynul ještě na rozloučenou všem svým přátelům a vydal se na cestu.

Vlasatý Stařec se ovšem podivil, když otevřel dvéře chaty a uviděl Hnědku s Bratříčkem. Medvěd mu hned vysvětlil, proč přicházeji, neboť Vlasatý Starec rozuměl řeči zvířat právě tak jako Bratříček.

„Hm!" zabručel Stařec do dlouhých vousů. „Přišel's mne tedy navštívit, aby mi bylo veseleji, viď? No tak pojď dál."

Bratříček objal Hnědku kolem krku. „S bohem", zašeptal. „Nikdy na tebe nezapomenu. A až se vrátí teplé slunce, vrátím se k vám i já."

Hnědka honem odklusal, protože nechtěl, aby Bratříček uviděl velikou slzu svítící na konci jeho čumáku a Bratříček vešel s Vlasatým Starcem do chaty.

„Posaď se hnědavý drobečku", zamručel Stařec. „Postarám se ti o večeři."

„Říkají mi Bratříček", řekl chlapec. „Nechtěl bys mi také tak říkat?"

„Hm!" zabručel Stařec. „Říkají ti tak? Hm! Dobře! Tu máš rýži Bratříčku. Myslím, že ti po takové jízdě zachutná."

Podivný Stařec i chlapec výborně se snášeli. Bratříček se naučil, kterak se dusí rýže, rozdělává oheň a vaří polévka. A za dlouhých zimních večerů, když vítr sypal závěje měkkého sněhu z mračen, sedávali u ohně, na němž v černé pánvi cosi bublalo a syčelo. Vlasatý Stařec dýmal oblaka modravého kouře z velké hliněné dýmky a vypravoval Bratříčkovi překrásné pohádky o svém mládí.

Když nastalo jaro, navštívil Bratříček své přátele v lese, ale nezůstal u nich, neboť Vlasatý Stařec si ho zamiloval jako vlastního syna.

Každým dnem sílil a rostl a jeho štíhlé hnědé tělo bylo ohebné jako vrbový proutek. Naučil se honit a střílet, lovit ryby a robit čluny.

Jak byl pyšný, když vlastníma rukama urobil člun z březové kory a roztomilá lodička se kolébala na vlnách zářící řeky!

Po celé dny se s ní obíral, učil se ji řídit po proudu i proti proudu a rychle obracet.

Když už všecko uměl, zneklidněl, a Vlasatý Stařec pátravě se naň zadíval malýma černýma očima.

„Chtěl bys plout dolů po řece, viď Bratříčku“, pravil, „neboť toužíš poznati veliký svět tam za peřejemi řeky. Jdi, synu můj, ale nebuď tam příliš dlouho.

„Jak jsi dobrý, tatíčku!“ zvolal Bratříček a vskočil do člunu.

„Bál jsem se, že bych tě zarmoutil, kdybych odešel.“

Rychle plynul lehký člun po čeřící se vodě a na břehu seděl medvěd Hnědka — a veliký lev Žlutohřiváč s ostatními zvířaty: „Mnoho zdaru, Bratříčku!“ volali. „Zdar tvému lovu a vrať se brzy, Bratříčku, brzy se vrať!“

Bratříček se vztýčil ve člunu a teplé slunce svítilo z jeho čistých hnědých očí, když kynul věrným druhům na rozloučenou.

Plul a plul, až přeplul veliký les, kde si v dětství hrával s mláďaty medvěda Hnědky, proplul indiánskou vesnici, až připlul do rozkošné zátoky, kde barevné oblázky zářily v čisté vodě jako drahokamy.

Zatáhl člun na písek a přivázal jej k pařezu. Potom se odebral do lesů, neboť měl veliký hlad.

Byla tu hojnost ořechů i jahod. Když se jimi Bratříček občerstvil, vydal se na výzkumy.

Tu najednou spatřil veliký stan a ve dveřích stanu seděla dívka, nejkrásnější bytost, kterou kdy spatřil.

Pleť měla čistší než on a kolem kotníků na rukou i na nohou ozdobu ze silných zlatých kruhů. Ve tmavých vlasech svítila jí korunka z jasně zářících drahokamů.

Chvilku stál Bratříček mlčky a díval se na ni. Ale protože nebyl plachý a neznal bázně, kráčel přímo k ní, poklekl před ní na koleno a políbil jí ruku.

Slabounce vzkřikla jako vyplašený pták, potom vidouc neozbrojeného hocha, podívala se naň pátravě a ponenáhlu, ponenáhlu roztávala její rudá ústka v přívětivý úsměv.

„Proč jsi to učinil?“ zeptala se a její hlas byl tichý a čistý jako hlas tiše plynoucí vody.

„Proto, že's taková krásná,“ odvětil směle Bratříček.

I posadila jej dívka vedle sebe a vyprávěla mu, že je jediné dítě Velkého Náčelníka Manito, který zvítězil už v mnoha slavných bitvách.

„Prosím tě,“ pravil „pověz mi, jak ti říkají.

I odpověděla tiše: „Stříbrohvězdný Svit.“

„A mně říkají Bratříček,“ pravil.

V tom ozvalo se mohutné volání. Dívka Stříbrohvězdný Svit se ulekla a povstala: „Jdi,“ zvolala. „Otec se vrací z lovu, kdyby tě tu našel, zaplatil bys svoji drzost životem.“

Hbitě jako šíp zmizel Bratříček v lese, ale srdce v něm planulo.

„Přijď zase, Bratříčku, přijď brzy zas!“ volala za ním dívka něžně.

„Uviděl jsem — uviděl jsem dívku,“ svěřoval se Bratříček řece, „kterou miluji tak, jak mi Vlasatý Stařec vyprávěl, že lidé milují.“

Vlasatý Stařec se již divil, co se děje, kde Bratříček mešká tak dlouho, a medvěd Hnědka každého večera klusal k řece, aby se podíval, nevrací li se březový člun.

Zatím Bratříček a dívka Stříbrohvězdný Svit po celé dny ruku v ruce jako děti chodili po lese, neboť Velký Náčelník lovil kdesi daleko v horách.

Konečně jednou s večera, když slunce do zlatova líbalo řeku, blížil se březový člun jako šípka k peřejím a medvěd Hnědka zamručel radostí, jak jej uviděl.

Dlouho, dlouho do noci seděli Vlasatý Stařec s Bratříčkem před chatou a rozmlouvali, neboť Bratříček měl mnoho na srdci.

„A tys požádal Velkého Náčelníka Manito o ruku jeho jediné dcery?“ ptal se Stařec.

Bratříček přisvědčil. „Vysmál se mi!“ zvolal rozhorleně,“ vysmál se mi do očí. Pravil: „Srazíš-li mne a všechny moje bojovníky k zemi, bude Stříbrohvězdný Svit tvou nevěstou.“

Vlasatý Stařec zuřivě dýmal a dýmal. Znal dobře Velkého Náčelníka, neboť on i jeho bojovníci byli proslulí po všem kraji.

„Ubohý Bratříčku! Myslím, že ti bude zapomenouti na Stříbrohvězdný Svit,“ pravil a položil huňatou svou ruku na rameno hochovo.

Ale Bratříček se jen upřeně zadíval do řeky svýma zářícíma hnědýma očima. Nepromluvil ani slova. Potom povstal a ubíral se k lesu.

„Hnědko! Hnědko,“ zvolal. „Jsem v nesnázích. Ty's moudrý a silný. Pojď sem a poraď mi, co mám činiti.“

(Dokončení.)

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 1. prosince 1911. Číslo 48.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

LILA B. NOVÁKOVÁ:

ZA BOŽENOU NĚMCOVOU.

(Panu prof. Tilleovi.)

Tu knihu čtla jsem. A tak se mi zdálo,
že sladká její duše znova svojí cestou prošla.
A na kamení, o které si kdysi nohy
tak často do krvava zraňovala,
vstříc zaplála jí krásná rudá růže.
(To Vaše kniha, pane profesore.)
I shýbla se a vyhublou svou rukou
tu růži zvedla. Její teskné oči shaslé
se zase do široka ve údivu rozevřely,
a hleděly na žhavou rudou růži.

A slza za slzou, bezbarvá, bezejmenná
kanula v růži, krůpěj její duše.
A potom na té drahé, krásné tváři
se úsměv rozsvítil, ten hrdý úsměv
z těch dob, kdy věřila, že zachytí si krásu
jediné třeba lidské duše vroucí,
kdy věřila, že musí přijít někdo,
kdo dovede a komu bude sladko
číš duše její, drahým vínem naplněnou
až po kraj, vypít statečně a krásně do dna.

To nestalo se; víno v číši ztrpklo. —
Pak bledá ruka znovu schýlila se
a položila růži na kamení
a dál šla. Ještě jednou ohlédla se —
už v očích zase ohně shasínaly.

A potom už se více neohlédla. —
A když jsem čtla, ty slzy bezejmenné
mi z listů zářily jak jantarové perly,
„jež nevpíjí se, ani neprchají." —

A prosila jsem ji, by odpustila,
že moje slzy k jejím v listy kanou,
a litovala trpce, že mi není možno
ten malý poklad ukázat jí v skrytu,
jejž slzu po slze a úsměv po úsměvu
jak chtivý lakomec jsem sobě našetřila:
ten malý poklad krásy lidské duše, —
jež nevykvétá, jako pohádkové květy,
jež nestrádá kdes vílou uvězněnou,
ni skvělou princeznou na zlatém zámku,
jež není princem kadeřavých vlasů,
jenž láskou svou a silou moh' by spasit, —
jež pokladem je, těžce naschráněným
jen slzu po slze a úsměv po úsměvu.
Oh — básník nehoří, jak vatra v sněžných
horách!
Od chýše k chýši jde a úkradkem jen sbírá,
co vzrostlo náhodou, a do zahrady svojí
vše opatrně, s láskou přesazuje.
A stále musí připraven být na to,
že záhon jeho přijdou pošlapati,
či aspoň vysmát se, — ti, kterým květy uzmul.
To říc' ti nemohu a nic ti neukážu,
má Boženo. Jen v oči tvoje hledím,
v ty sladké, smutné, oklamané oči —
a je mi zase jednou hrozně smutno.

9. října 1911.

—o—

M. VILÍMKOVÁ:

DOJMY Z PAŘÍŽE.

I. Naše ulice.

Je to s nimi jako s Mrštíkovou Habrůvkou. Najdete jich v Paříži na tisíce a jedna se podobá druhé celým svým životem tak, jako se sobě podobají životy lidí, ale jedna se také liší od druhé tak, jako nikdy dva lidé nejsou úplně stejní. Tož byla to první ulice, v níž jsme bydleli v Grandhotelu, roztomilém svou malostí. Když jsme do něho přišli poprvé, přinesli jsme s sebou dost smutku. A když jsme se s ním loučili, měli jsme známý pocit, který přichází vždycky, kdykoliv utíká do minulosti něco, s čím se už nikdy v životě neshledáme a čeho nám není líto, ale co nám jen připomíná spěch času.

Náš první pařížský svět byl opravdu malou vesnicí, která začínala u Jardin des Plantes a končila u nevelkého boulevardu. Bylo v ní všecko, čeho člověk potřebuje k živobytí. Dva řezníci krášlili každodenně veliké kýty smrkovými větvičkami, tři pekaři pekli chléb, mlékaři, vinárník, všickni tu byli, i lahůdkář, pradleny, krejčí a modistka. Každý den prošli ulicí prodavači zeleniny, ovoce, ryb a květin. Znali jsme je podle zpěvu. Byli všickni tak roztomilí.

Měli jsme rádi tu ves. Ubytovali jsme se v ní, jako bychom tam chtěli zůstat aspoň na rok. Zdálo

se nám, že nás prijímá vlídně, že z nás má radost a ženám věnuje trochu víc pozornosti než ty veliké hlučné boulevardy tam na pravém břehu. Nabídla nám také několik chudých stromu, jako by věděla, že jsme přišli ze zeleně, a vedla nás milosrdně s kopečka dolů až do Jardin des Plantes, aby se pochlubila, že i za jejími humny roste tráva. Byli jsme jí vděčni za všecko, co nám dávala, a děkovali jsme jí řečí, které nerozuměla, ale chápala citem. A tak jsme jí dokonce vypravovali o vesnicích u nás, o chaloupkách, které zapadaly mezi kopce a nebo se usadily uprostřed rovin, o ulicích větších měst. Pověděli jsme jí, že může být šťastna, že tvoří Paříž.

Přemýšleli jsme o ní: kde se tu vzala, jak vyrostla? Jako všechny ostatní, jako všecko to, čemu říkáme Paříž a co nás dovede nadchnout jako úchvatný celek. A v ní je kousek Paříže. Rozložili jsme si veliké město na tyhle vesnice, domy, obchody, školy. Jak byla jednoduchá ta obrovská Paříž. Těžko se napíše, jak jsme poznávali účelnost každé dlažky na ulici, každého člověka a každé myšlenky. Viděli jsme při zavřených očích, jak se malé uličky spojují, až tvoří čtvrt a z čtvrti město na levém břehu, město, které pozdravuje druhé, větší, jež vyrostlo zatím na pravém. Co práce, snů, myšlení, přání a snah u jediného člověka, ať je jím pekař, chauffeur, učitel či ministr! A jak jejich myšlenky rostou, sílí, vedou je výš a výše k něčemu neznámému, v čem tuší jen dobro a čistotu, co ukazuje k nebi jako věže Notre-Damu, co vytryskuje občas tu či onde v uměleckém díle, ale co zůstává utajeno, skryto...

Někdy se člověk ptá: nač ta práce a přemýšlení? Snad není ničeho mimo nás, za naším tělem. A jindy se zastaví v údivu před lidskou myšlenkou, která tvoří jakoby malé božství skryté v jediném člověku. Někdy je člověk nespokojen, rád by celý svět opravil. A jindy se bojí, aby jedním křivým dechem nevnesl falešného tónu do té symfonie duší. Někdy dělí všecko kolem sebe a vidí jen nepatrnost atomů. Jindy násobí a dochází k součinům, jichž nedovede vyslovit ani pochopit a v nichž přece i on má roli kterési malé číslice.

Odešli jsme z naší ulice. Postoupili jsme blíž k Paříži, ale vidíme i dnes: těla a duchy, černou půdu i nádherné bílé květy, které z ní vyrůstají. Jednou už jsme prožili plně ten pocit, k němuž jdeme pomaloučku a s přivřenýma očima, tiše, abychom jej nesplašili. Bylo to na Arc de triomphe za jasného dne, kdy jsme viděli kolem sebe na všechny strany až k obzoru — veliké město. Tisíce, tisíce domů... Život tří a půl milionů lidí, jejich práce... Slyšeli jsme, jak dýchá Paříž. A nad tím mořem života se vznášela síla myšlenky lidský duch, který tu vykvetl jako ten bílý květ z černé půdy. A hned vedle toho celku byl malý život člověka, život těla a ducha, velikým dílem neznámého tvůrce. Cosi velikého tam táhlo člověka, aby pronikl mlhami až k svému původu a vnikl až ke konci, aby zvěděl, vede-li jeho cesta ze tmy ke světlu. Ó, bylo to, jako by se byla rozdělila veliká dokonalá duše a oživila svým božstvím nekonečné spousty hmoty — a jako by je vedla, zvedala od země, jako by se chtěla znova spojit, sama v sobě sejít, šla výš a výše k veliké konečné jednotě, v níž není než světlo. Všickni, jimiž šla, byli jen stupni, nástroji, které tu zůstávaly, když byly nepotřebny. — Dala jim slabý záblesk tušení o svém životě a tím vědomí života vlastního. Přešlo na ně něco z její velikosti: vědí, že odcházejí, vědí, že umírají a že v nich jednou ožijí v posledním svého rodu, který za ně uvidí věčné světlo.

Byl tam smysl lidského života se vší svou velkolepostí a krásou. Poklonili jsme se Paříži.

2. Život na ulicích.

Jsou všichni zajímaví, kteří tu žijí na ulici, ti malí představitelé řemesel, jež vyrostla na druhé straně v obrovské podniky a tady se rozpadla v drobty. Vím, tito pouliční kupci a prodavači všech možných krámů od zeleniny až k šatům, od starého železa k něžným květům, všickni, kteří spravují po domech rozbité hrnce a vyplétají děravé židle, — nejsou zvláštností Paříže. Ale je jich tu víc než jinde, připadá mně vždycky, jako by tu byl jejich domov.

Vyložte se ráno z okna a pozorujte je. Sotva je stačíte spočítat, jak přicházejí od obou konců ulice, jak se potkávají a zas mizejí. Ale dívejte se na ně dobře několik dní za sebou. Najdete známé tváře, uslyšíte tytéž hlasy. A brzy uhodnete, — můžete být třeba v rohu pokoje, — který z nich tam na ulici zpívá. Každodenně ráno přicupe z postranní uličky stařenka s košem zeleniny v ruce a usadí se na rohu u našeho domu. A za chvíli zpívá statná čtyřicátnice od druhého konce ulice. Má příjemný hlas, kterým chválí každý den svůj sněhobílý květák. Prostředkem ulice kolíbá se výrostek za vozíkem s rybami. Chvíli se zastaví, rozhlédne, počká na kuchařku, která vyběhne z protějšího domu, prodá něco, zahvízdne a nastoupí znovu svůj houpavý pochod ulicí. Naproti němu tlačí muž dvojkolku plnou jablek a jeho žena o nich nadšeně zpívá. Nadšeně, ale ne pěkně. Poznám ji z dálky už podle hodin. Mohla bych je podle ní řídit: nepřijde dřív ani později než v půl jedenácté. Taková bezvýznamná osoba, na níž ani na jejím muži nerozeznáte věku, ale přesná je.

Tož, můžete už začít kupovat. Nechcete nic z toho snad? Počkáme jen okamžik, přijedou s pomeranči: sladkými i kyselými, velikými i malými jako vlašské ořechy, nabídnou nám tam ty po 25 centimech a budou se vděčně usmívat, když koupíte tenhle za sous. Kupuji od nich často. Člověk musí mít rád ty tváře, které přidávají ke svému zboží za každý sous jeden úsměv. Pravda, prodávají úsměvy a někteří i slzy.

Nemusíme se pohnout s místa, pojedou kolem se vším, můžeme si vybrat z těch hrušek, fíků, z bonbonů a čokolády, melounů, banánů, ústřic, granátových jablek, kaštanů a bůhví čeho ještě.

A nebo chcete prodat staré železo, šaty, boty? Dočkáte se, ti všickni přijdou dnes a přijdou zítra, ti jsou naši, jsou doma v naší ulici. Zazpívají nám pod okny, podívají se do všech oken ve všech poschodích, jest-li jich někdo nevolá, — a půjdou dál ulicí s věčně stejnou melodií. Žije tu veselý zpěvný národ. Zazpívá nám starý houslista o nešťastné Mariettě, až z pohnutí dáte tři sous za novou písničku,

zazpívá i mladá žena nad kytičkou fialek. Ach, ano, květiny v Paříži. Snad nikde ních nevidět tolik a tak krásných jako tady. Prodávají je staří i děti, dědouškové i děvčátka, vozí na dvojkolkách, nosí v nůších, v koších i v náručích a zpívají o jejich vůni. Někteří mají už svá určitá místa, na nichž rozloží brzy z rána svou zahrádku: fialky se modrají z dálky pod velikými větvemi jmelí, které nese štěstí, krásné čajovky se chvějí na dlouhých stonách, bílý i modrý bez s kalinou nám nesou májový pozdrav. Mám vždycky dojem, jako by kolem nich byla záře radosti. Nebývá vždycky. Někdy běží na okraji chodníku špinavé rozcuchané dítě a prosí: „Kupte, paní, za 3 sous!" a nese štěstí. Člověk se otřese, když uvidí tyhle prodavače štěstí. Dá sous a utíká dál.

Ale jindy potkáte šedivého dědouška, který je zakryt květy až po bílou bradu. Jede pomalu, zamyšleně za svou károu a jako ze sna prozpěvuje měkkou něžnou francouzštinou: „La belle rose de bois de Boulogne"... a za chvíli: „la rose merveille... la rose superbe."

Jděte kteroukoliv ulicí, všude potkáte květy, všude uslyšíte zpěv, jako by ta veliká Paříž nedávala všem, kteří v ní žijí, nic jiného než štěstí. — Je to ovšem líc, a nedá mnoho práce, abyste našli dost smutku, abyste našli prostě život člověka, který zůstává stejný, i když se scenerie změní. Hledejte a najdete tu, co chcete. Potkáte i komedii na ulici. Jako tam na St. Germain: přišli tři, postavili na chodníku kufr, otevřeli jej, prostřeli starý kobereček, jeden se posadil na kraj chodníku, vzal bubínek, přetřel blánu rukou, brnkl prsty — a už to jde. Zastavilo se několik chlapců, žen s dětmi, dva — tři výrostci — pomalu publikum roste. Starý tlustý komediant odhodil kabát a svázal nejmladšího z nich provazy od hlavy až k patě a zavázal ho do pytle. Chvíli řeční k publiku, vybere několik drobných peněz, přepočítává je, vykládá, jak v Německu vydělal dvě stě franků za pět minut, — pozoruje bedlivě pytel s chlapcem. Vybírá znovu, odběhne do restaurace zahnat žízeň. A chlapec se zatím v pytli vrtí. Několik sous zazvoní o dlažbu. Starý je sbírá, klaní se, počítá všecko a prohlašuje na konec, že scházejí ještě čtyři sous. Zazvonily. Usmál se, pokřižoval, poklonil, zavolal na chlapce v pytli, ten sebou několikrát mrskl a vyskočil... Bubínek zní, komedie začíná znova.

Je v tom věru kousek života pařížských ulic. Představte si, jak je zajímavý celý tak, jak se vlní a proplétá mezi automobily, omnibusy, tramwayemi, kočáry, jak se shlíží ve velikých zrcadlech výkladních skříní, usmívá nad vonícími kaštany a pláče nad svou bídou, zpívá o lásce, šustí hedvábím a voní drahými parfumy a stojí v koutě ve špíně a v cárech. Sestupte do katakomb, podívte se kanalisaci, projeďte všechny boulevardy a avenue, podívejte se jimi daleko, daleko — až na jejich konce, zajděte si tam večer, když září světla, v dešti, když jejich lesklý hladký beton zrcadlí dlouhé řady zelenavých světel a ohnivé oči automobilů, zajděte si do Lucembourské zahrady, když ranní slunce zlatí mlhy, prohlídněte všecka musea, paláce, vystupte všude a naposled, až s Notre-Dame obejmete všech dvacet měst od pohádkové bílého Sacré coeur přes zelenou Seinu až k Vincennskému lesíku, celý ten svět krásy, smutku, radosti a nadšení, jednoty a síly, rovnosti a volnosti, budete mít úzká prsa a malou hlavu. Snad dovedete i plakat...

3. Na břehu Seiny.

Po všech boulevardech, všech větších třídách rozložili se předvánoční prodavači se svými krámky a vmísili svůj zpěv do hluku pařížských ulic. Než přejdete boulevard Sebastopol, nakoupíte všeho, co jen srdce ráčí. Máte-li trochu peněz a hodně lásky k starým věcem, připravte se, že musíte najmout o jeden pokoj víc, abyste měli kam uložit všechny ty pěkné krámy, jež skoupíte. A jsou-li žaponerie vaší slabou stránkou, zajděte radši do některé taverny a zapomeňte ve vůni kávy a v ctižádosti vítězství nejbližším matem na kostkovaném poli, zapomeňte radši na tu zem pohádek, sic jinak se nedostanete do Čech, leda pěšky a budete nuceni nechat celou tu žaponskou krásu a jemnost tady. A snad, rádi čtete? Ó můžete, v Paříži můžete mnoho číst, lacino číst, i v Paříži jako všude jinde byste mohli v knihách zapomenout na skutečný život. Bylo by škoda nepodívat se okolo sebe svýma očima. Každý uvidí mnoho svých věcí, — a to, co podá Paříž jemu, je jeho majetek, jeho vlastnictví pro vždycky. Co o ní zpíval Hugo nebo Zola, bylo vyšší, mocnější, ale bylo jejich a vy přijímáte jejich duši. Někdy ji přijmeme rádi, — jindy hledáme svou vlastní. — Přes to čtěte podle chuti, čtěte hodně v Paříži. Zastavte se u krámů na boulevardech, na tom zajímavém uměleckém jarmarku, který by byl hoden, aby geniální hlava zasadila jej do rámečku umění, zastavte se a kupujte knížky od Rolandovy písně přes všechny květy novověku až za Rostanda, Franci Jammesa, Jeana Paula a jak se všickni jmenují, — ba až k posledním číslům Bibliothèque bleue. V tom ve všem žije Paříž, najdete ji tam vždycky, třeba byla skryta.

Jednou se vydejte na pouť od Pont National až k Pont d'Auteuil po celém levém nábřeží kolem všech čtyřiadvaceti mostů Seiny. Poslouchejte, jak šumí, a dívejte se, jak její zelenavé vlny omývají vysoké terasy, houpají parníky i těžké nákladní lodi, jak se něžně potkávají navzájem, rozbíjejí o pilíře mostů a spojují zas v jeden proud, jak hrají v záři poledního slunce, zrcadlí těžké mraky, studený měsíc i tisíce světel za večera. Uslyšíte hymnus lásky. Seina miluje Paříž každou kapkou svých vod, plíží se tiše se dvou stran kolem Notre-Dame, úží se uctivě u Louvru a u Concorde a rozlévá se v šíř za Eiffelovou věží tam před Auteuil jako by chtěla, aby na velikém povrchu každá její kapka zašuměla poslední vlnivý pozdrav nádherné Paříži. A nemůže zapomenout. Všechny její vody tam v moři nemají jiné touhy, než vrátit se zas a zas. Prší s nebe, líbajíce ještě jednou svou Paříž...

Nad Seinou podél levého nábřeží je rozložena literatura v malých i velkých svazečcích, vyrovnaných v dřevěných přihrádkách po celé kamenné terase. Jsou tam všelijaké knížky, staré i moderní, tam i onde přimísil se starožitník nebo drobná bijouterie, ale většinu zaujaly knihy. Tak člověku připadá, jako

by ty šumné písně Seiny byly zachyceny nad jejími vodami, jako by se byly postavily v půlkruhu podél nábřeží, aby prozradily všechny sny a touhy těch krásných zelenavých vln.

Až budete chtět jednou udělat své duši neděli, zajděte tam k Seině, dívejte se, poslouchejte a kupte si knížku veršů. Zamilujete si Seinu. A víc: bude se vám zdát, že všecko, co tu je na obou jejích březích v tom velikém městě, bylo stvořeno tak a nemohlo být jinak, že je to jediný celek, jedna harmonie, v níž každý člověk má svůj hlas, jímž souvisí se symfonií Paříže, unikající k nebesům.

Ve vánoční čas zabloudíte často na boulevardy k starým časům i nejnovějším modám, tombolám a a loteriím, roztomilým dětským hračkám; koupíte si pár datlí nebo velikou teplou smaženici za 2 sous, zahledíte se na ty spousty světel na záři diamantů v zlatnických krámech, na drahé brokáty, na radost toho národa, který tím vším proudí, — který všechno kolem vytvořil, — a potom se vrátíte na nábřeží, zahledíte se do vod Seiny, jako byste tam hluboko na jejím dně chtěli najít rozluštění tajemství světla a stínu, duše a těla, přepychu a bídy, a tajemství jediného akkordu, který dovede zladit tyto dvě disharmonie. Ticho. Nad starým Cité němý Notre-Dame se dívá do nebes, nepohnutý, záhadný jako sfinx. — A Seina měkce, jemně, tiše šumí.

—=o=—

L. N. ZVĚŘINA:

JAK POTÁPĚČ ČASTO SI PŘIPADÁM . . .

Jak potápěč, který odumřev dnešku
lovit jde v moře svých snů . . .

Kolem jde život, já vrhám se ke dnu,
tu a tam perlu neb korálek zvednu.
Riskuje život a riskuje všecko,
neznaje oddechu, bláhové děcko,
zrozené v nezemském blouznivců kraji
celý věk s cetkami svými si hraji.

Odumřev dnešku, já vrhám se směle
v minula moře, chtě zbádat je celé,
a i když to se mi ukáže cizí,
spřádám si z křehoučkých, nevinných vizí
pohádku lepšího příští.

Života vlna se o hráz snů tříští,
já ke dnu se nořím,
svěřiv se všecek již vábivým mořím
ztajených tajemství, odvěčné Krásy.

Vím, že sám osud zlý se mnou tak hrá si,
celá pouť má že jest marná a bludná,
vše že se na konec rozpadne, zláme . . .
Živote, fantóme, rozkoši, klame!
Stokrát jsem v moře vjel! Kdy budu u dna?

Proto jak potápěč často si připadám,
potápěč, který odumřev dnešku
lovit jde v moře svých snů!

—=o=—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

XII.

Míval jsem ve zvyku vpravit se do situace a postavení jiných lidí různého stavu. Potkal-li jsem důstojníka, vybavila se mi představa, jak bych si počínal, kdybych byl důstojníkem. Vmyslil jsem se do jeho postavení a smýšlení a prodělal jsem s ním v duchu celou vojenskou karieru. Přemýšlel jsem o tom, jak bych si život zařídil, kdybych byl dělníkem, úředníkem, profesorem nebo obchodníkem a v každém postavení vymaloval jsem si v duchu obrázek svého života.

Jediné, do čeho jsem se nikdy nemohl vmyslit, byl stav, k němuž jsem byl určen, stav kněžský. Po čas studií gymnasijních, pak v noviciátě a theologii, čím určitěji jsem cíl svůj poznával a byl mi blíže, tím méně dovedl jsem si v duchu představit sebe jako kněze. Bylo mi nejasné, jak na svůj stav budu pohlížeti; s jakými city státi budu u oltáře a na kazatelně vůči lidem; jak mně asi při tom bude, když jim budu hlásati, čemu nevěřím a s čím v nitru nesouhlasím; s jakými city poslouchati budu ve zpovědnici hříšná tajemství zbožných věřících. Do všeho toho nemohl jsem se v duchu vpraviti, ač jsem se o to denně snažil. Proč se mohu vpraviti do každého jiného stavu a proč ne do onoho, k němuž jsem předurčen a obětován? Snad proto, říkal jsem si, že ostatní stavy vycházejí ze skutečných potřeb životních, jsou tudíž přirozené, stav kněžský v nynějším svém stadiu jest vynucený, nepřirozený a spočívá často na přetvářce. Zdálo se mi někdy úplně nemožným, že budu knězem a stále očekával jsem, že se něco zvláštního stane, co mě z dráhy vytčené vyšine. Než nestalo se nic podobného. —

Stal jsem se knězem — pomazali mě na kněžství. Necítím nic zvláštního, cítím pouze, že jsem člověk jako každý jiný; nepociťuji v sobě žádné velebnosti ani důstojnosti, o které mluvil přes hodinu kazatel při mé primici. Pomazán jsem byl pouze po vrchu — duch jiný do mne nevstoupil žádný.

Po skončeném noviciátě, kde jsme měli zkoušet sama sebe, zda se pro řád hodíme, kde jsme měli poznat, ale nepoznali, vlastní cíl a účel řádu, dali nás do theologie. Tam učil jsem

se rozlišovati pravé písmo svaté Nového i Starého zákona od ruzných nesčetných písem podvržených čili „apokrifů“, učil jsem se v dogmatice proklínat každého, kdo by nevěřil, čemu církev svatá učí, anebo tvrdil něco opačného — oněch „si quis dixerit . . . si quis non crederit, anathema sit“ („kdo by řekl . . . kdo by nevěřil, budiž proklet“) uměl jsem nazpaměť asi osmdesát a také jsem je při zkouškách bezmyšlenkovitě odříkával, za kteroužto zvláštní píli dostal jsem na vysvědčení eminenc. Při disputacích jsem dokazoval možné a nemožné věci, protože jsem je dokázat měl. Od Alfonse z Liguori, dle něhož jsem studoval zpovědnici, jsem se poprve dověděl, co je to paederastie a homosexualita a naučil jsem se bez uzardění řešit nejspletitější a nejoplzlejší problémy hříchů šestého přikázání božího. Když jsem ze všeho složil zkoušky, čeho k spasení stáda božího věděti mi bylo třeba, dovolili mi složit také slavné sliby a dali mě pomazat na kněžství. Při všem tom jakobych ani nebyl duchem přítomen, dělali se mnou, co chtěli.

Jsem tedy již knězem. Sedím v klášterní zahradě. Sluníčko krásně hřeje a vzduch je plný jarní vůně. Dívám se brzy na modrou oblohu, brzy na čerstvou zeleň stromů a záhony květin, spíjím se jasem slunečním a nemyslím na nic. Brevíř, z něhož jsem se měl jistou část pomodlit, vypadl mi z ruky na zem. Hledím od sebe zahnati každou myšlenku, protože se bojím, abych myšlením nedotkl se v duši něčeho bolestného. Mám všechno pohodlí, žádné starosti, výtečnou stravu, dobré pivo a víno, práci žádnou — co mně tedy schází? Pomodlím se mechanicky — což dle církevních předpisů úplně postačí — svůj předepsaný brevíř, ráno odsloužím mši, dopoledne přemýšleti mohu o tom, co dobrého budu míti k obědu, odpoledne, čím nás frater kuchař překvapí k večeři. Co mně může scházet? A přec stále cítím, že mi něco schází.

„Ne, aby vás omrzelo dobré bydlo, jako patera Jakuba“, zněla mi často tato slova patera quardiana v uších, kterými mně v den primice kladl na srdce, abych se nikým nedal z kláštera vylákati. Pater Jakub totiž vyžádal si od papeže dispens od svaté chudoby a vystoupil z kláštera, aby se stal knězem světským. Žádný biskup však ho nechtěl přijati do své diecese; stal se písařem u advokáta a protloukal asi dvě léta bídně život. Když to nemohl vydržet, vrátil se s prosbou nazpět a byl po velkých milostech opět přijat. Uváděli ho za odstrašující příklad všem mladým paterům a klerikům. V klášteře stranil se ho každý jako malomocného, a byl li jeho život po ta dvě léta nesnesitelný, zdálo se mi, že nyní mu život klášterní musí připadati ještě nesnesitelnější.

Právě blížil se pěšinkou ke mně a dával mi rukou znamení, že mi něco chce říci. Divil jsem se tomu, protože se mně vždy vyhýbal jako ostatním spolubratřím, ač jsem si z něho nikdy nedělal posměchu jako ostatní. Nesměl a neměl si komu postěžovat a vyhnul se raději každému, protože se obával posměchu. Nyní blížil se rychle ke mně.

„Pater quardian vám vzkazuje, abyste šel do refektáře, jsou tam hosté a něco vám chtějí“, pravil udýchán. Na bledých lících hořely mu dvě nápadně rudé skvrny.

„Copak mně chtějí?“

„Nevím, ale máte jít hned.“

„Už jdu, utíkat však přec nebudu“, pravil jsem usmívaje se. Podíval jsem se mu do očí a hned mě úsměv přešel. Tak plachého a zároveň smutného pohledu ještě jsem neviděl.

„Jak se máte, prosím vás“, otázal jsem se, dívaje se mu pevně do očí.

„Což nevidíte?“ Sklopil zraky.

„Vidím a proto se vás také ptám.“

„Co jsem zde nazpět, ještě nikdo se mě netázal, jak se mám.“

„Jak to můžete tak vydržet?“

Podíval se mi do očí, a když mi z nich vyčetl pouhou soustrast, pravil:

„Kdybych byl předvídal, jak se zde budu mít, nebyl bych se jistě vrátil, a ani nyní bych zde nebyl ani minuty, ale“ — při tom položil ruku na prsa — „teď už je mi lhostejno všechno. Je mi to jedno, kde umru; trvat to již dlouho nebude a do té doby nějak už to vydržím. Ale — ohlédl se plaše k refektáři — jděte už raději, kdyby vás viděli se mnou mluvit, mohl byste mít proto nepříjemnosti.“

„Nebuďte bláhový — nebojím se. Nevyhýbejte se mi proto také, pohlížím na vás jinak než ostatní bratři a kdyby mi někdo rozhovor s vámi vytýkal, dovedu se uhájit. S bohem!“

Za dveřmi refektáře slyšel jsem hlučný hovor a smích. Čtyři neznámí páteři seděli u hlavního stolu a pater provinciál s paterem quardianem dělali jim společnost. Obětovali se k tomu dnes výjimečně, protože hosté byli rádi viděni a přinesli s sebou hodně dárků. Jinak byl k přijímání hostů ustanoven jeden pater, jenž měl povinnost uvésti je do refektáře a postarati se o to, aby byli řádně pohoštěni. Musel, jak říkal, táhnout s sebou a vystřídalo-li se někdy více hostů, byl tak natažen, že sotva hýbal jazykem. Dnes vzhledem k vzácným hostům dělati hostitele provinciál s quardianem.

„Přijela obhlídka“, pošeptal mi do ucha bodulmající frater sklepník, když jsem [illegible].

S každým z hostů musel jsem se políbit na obě líce. Byli to již starší páteři a všichni byli quardiány. Přijeli si prohlédnout nás mladé pátery a vybrat si z nás dle libosti některého pro svůj klášter. V několika klášteřích byl citelný nedostatek kněží, zvláště mladších, a na každého novosvěcence se čekalo jako na spásu. Léta, kdy kláštery byly přeplněny, již minula. Nedostatek údů pociťují již i kláštery nejbohatší: kdežto dříve si vybírali z nejlepších nejhezčí, jsou nyní rádi, když se jim přihlásí vůbec někdo. Největší nedostatek pociťují řády tak zvané žebravé. U nás byla velká bída o lidi a proto quardiani zrovna se předbíhali a u provinciála již předem si nás zamlouvali.

Když jsem byl všem představen, musel jsem přisednouti ke stolu a připít si se všemi na zdraví.

„Tak bratře Tomáši", pravil provinciál, „prohlédněte si zde dobře tyto čtyři velebné bratry a řekněte mi upřímně, kterého z nich byste chtěl mít za představeného."

Podíval jsem se na hosty a usmál se, protože jsem věděl, i kdybych si některého z nich za představeného vybral, že provinciál přece jen dá mě tam, kam bude chtít.

„No tak se rozhodněte", vybízel provinciál znovu usmívaje se.

Podíval jsem se znova letmo po [illegible] považuje vše za žert ukázal jsem na bělovlasého stařečka sedícího u stolu, řka: „Zde s paterem quardianem bych šel rád."

„No tak vidíte, otče Bernarde, když si vás vybral sám, tedy si pro něho za týden přijeďte", pravil provinciál k stařečkovi, jemuž radostí zazářily oči. Poznal jsem, že to nebyl [illegible] Chtěli mě všichni čtyři a také mne všichni stejně potřebovali. Měl jsem jen sám rozhodnout, ku kterému sám chci. Jinak při přesazování neměli velkých ohledů na pátery, zda chce nebo ne. Po jejich vůli nikdo se netázal. U mne nyní rozhodla jen dobrá nálada, v níž se provinciál nacházel, a potom též větší množství požitého vína. Vybral jsem si tedy svého představeného sám.

Stařeček bělovlasý, jenž dosud seděl skoro nemluvě u stolu, najednou ožil a vrásky na jeho tváři jakoby zmizely. Ucházel se již pět roků o mladého patera a pokaždé bezvýsledně. Dnes konečně pětileté jeho přání se uskutečnilo. Měl z toho nesmírnou radost, že jsem si ho vybral sám. Byl v klášteře K . . .ském samojediný pater a měl k obsluze pouze jednoho fratera. Stařeček vetchý jako pára nad hrncem přál si míti někoho mladého u sebe. Když mu nabízeli k ruce staršího patera, pravil, že raději zůstane sám. Konečně se přece dočkal.

„To jsem rád, to jsem rád," opakoval stále, když odjížděl domů, „nejraději bych vás, bratříčku, vzal hned s sebou. Veselo u mne nebude, já jsem už starý člověk, ale volnost a pohodlí budete mít. Klášter je sice o samotě, ale mladý člověk už se vždy nějak povyrazí, nemusíte se tedy té samoty tak lekat. Konečně v každém klášteře je člověk na samotě, třebas by klášter byl uprostřed města. Tak, tak, pánbu vás tu opatruj — za týden si pro vás přijedu." Stiskl mi dlouze ruku a políbil několikrát po sobě na obě líce. Nějak se mu ode mne nechtělo. Měl ubožák strach, aby se snad pater provinciál do týdne nerozmyslil a neposlal mě někam jinam. Také se to často stávalo.

Hosté odejeli a já se vrátil do zahrady. Pater Jakub stále ještě seděl na lavičce, kde jsem ho opustil. Podíval se tázavě na mě.

„Že to byla obhlídka, viďte?"

„Byla — za týden již se budu stěhovat do K . . ."

„To vám přeju, budete se tam mít velmi dobře, je tam krásně a pater Bernard je velice hodný. Přál bych si však, abyste zde raději zůstal aspoň ještě půl roku, až do té doby, než umru."

„I jděte, to byste chtěl brzy umřít," pravil jsem, ačkoliv jsem byl přesvědčen, že ani půl roku nevydrží.

„Jak rád bych chtěl umřít ještě dnes. Nemám na světě nikoho a ten život zde je nesnesitelný. Nejvíce mě mrzí, že se mi vysmívají bratři, kteří nejsou lepší než já. Jsou stejného smýšlení a vystoupili by třebas hned z kláštera, kdyby k tomu měli odvahu. Však bych se nebyl vrátil, kdybych měl zdravé plíce a mohl pracovat. Tak mě to zabolelo, když i pater Martin včera se mě před ostatními tázal, zdali mi ještě voní ženské sukně.

„Pater Martin?" Překvapením ustrnul jsem. Patera Martina jsem měl nejradší. Byl jediným synem bohatého rolníka a fanatickými rodiči přinucen byl vstoupiti do kláštera. Neměl rovněž povolání a stejný osud nás sblížil. Často vyprávěl mi, jak stále přemýšlí o tom, jak by se z kláštera dostal. Přál si, aby všechny řády byly zrušeny. Když jsem sloužil první mši, měl on primiční kázání. Mluvil ohnivě o vznešenosti stavu kněžského a několikráte mezi kázáním obrátil se ke mně sedícímu u oltáře a vyzýval mě, abych ve dne v noci děkoval pánu bohu, že mně propůjčil milost státi se knězem, děkoval jménem církve svaté mojí matce, že mě k tak vznešenému stavu vychovala a vyzýval věřící, aby si vážili kněží, kteří denně v rukou mají syna božího a na oltáři ho obětují. Já jsem si při jeho ká-

zání myslil svoje a on také svoje a mojí matce radostí kanuly z očí slzy velké jako hrách. Že se nyní k pateru Jakubovi tak zachoval, nadmíru mě překvapilo. Snad chtěl před jinými ukázat, jak dobrým je mnichem.

Člověk je synem všech svých předků praví kdesi Tolstoj — ale otcovství jednoho každého jeví se u něho vlivem okolností. Tato slova platí o duchovních řádech, o duchovním otcovství, v nich snad více než v otcovství přirozeném. Nynější mniši jsou všichni syny mnichů středověkých a středověké otcovství jeví se při každé příležitosti..

„Nedělejte si z toho nic," konejšil jsem ho, „až vám zase někdy něco řekne, řekněte mu, že nejsme všichni stejní, jednomu voní více sukně, druhému zase pečeně a víno."

„Tak jsem nerad, že odcházíte — měl bych nyní aspoň zastánce a s kým pohovořit. Ale přeji vám to místo. Budete se tam mít dobře."

„A co tam, prosím vás, pater Bernard má na práci?"

„Co tam má na práci," usmál se „nedělá nic. Odslouží si svoji mši a do roka vyzpovídá asi deset bab," pravil a spěchal ode mne, protože na druhém konci zahrady objevil se pater quardian.

Za týden přijel si pater Bernard pro mě a odvezl si mě do K . . . Je tam překrásně. Pater Bernard nedělá nic a já mu pomáhám.

Dr. JOSEF HOSTOVSKÝ:

POMĚR TURGENĚVŮV K NÁBOŽENSTVÍ.

Jest tařka pravidelným, ustáleným zjevem u ruských spisovatelů, že po dlouhém hledání pravdy, po těžkých duševních krisích na konci života (mnozí i dříve) uchylují se k náboženství jako poslednímu útočišti, kde docházejí klidu. A toto náboženství bývá buď čistě pravoslavné nebo se v něm objevují prvky nové, často protikladné orthodoxnímu pravoslaví. Poukazuji jen na případy všeobecně známé, na bolestně tragický konec Gogolův, na Dostojevského, Tolstého. Tento zjev se opakuje i v přítomnosti u dvou vynikajících mužů: filosofa Rozanova a Merežkovského. U Merežkovského, pokud jsem jeho vývoj sledoval, není možno říci ještě slovo poslední — ale právě nyní dostoupilo jeho náboženské nazírání skoro k orthodoxnímu pravoslaví. Zdá se, že ještě dlouho bude se podobný zjev často opakovati. Jen málo ruských spisovatelů nešlo touto cestou. Mezi ně patří většinou t. zv. „západníci", na př. Hercen a Turgeněv. V „Ruské Mysli" za měsíc září t. r. vyšla zajímavá stať S. Orlovského o poměru Turgeněvově k náboženství.

Turgeněv bývá nazýván v ruské kritice atheistou. Orlovský však tvrdí hlavně na základě biografických údajů, korrespondence a i díla T., že poměr T. k náboženství nebyl po celý život úplně jasný, ustálený, že jej není možno definovati prostě atheismem. T. stavěl sice nade vše vědu, ale nikdy se nemohl zbaviti úplně prvků náboženských. T. byl positivista. Sám jednou napsal: „Řeknu to krátce, že jsem realista, ke všemu nadpřirozenému jsem lhostejný, v žádné absolutno a systémy nevěřím, miluji nade vše svobodu myšlení. Vše lidské jest mi drahé, ale jakákoli orthodoxnost je mi cizí." Proto T. nemohl odpustiti Tolstému jeho odmítavé stanovisko k vědě, jež jediná může dáti opravdovou svobodu. Stejný byl poměr T. k Dostojevskému, jehož náboženské záchvaty nikterak nemohlu strhnouti Turgeněva. T. nedal se nikdy vésti tak citem jako mnozí jiní, a vyjádřil se, že nikdy se neoddal a neoddá mysticismu. T. byl přesvědčen, že rozřešení záhad našeho života není možno dojíti citem; jedině věda má prostředky k jich rozluštění. Ale T. přes to viděl, že lidský rozum nestačí na vyjasnění a zodpovědění všech otázek, jež člověka mučí, T. viděl, že hranice vědy jsou omezené. A vědomí nemožnosti rozluštiti všechny záhady činilo T. nešťastným, melancholickým. Neodbytně dotírala na něho myšlenka, zda snad přece něco není za životem. Vidíme, že T. se nedovedl osvoboditi plně od náboženských tradicí, že nedostihl toho klidu, k němuž dospívá pomalu lidstvo. Dnes, i když si člověk přizná, že hranice jeho rozumu — a tedy i vědy — jsou omezené, nevyvodí z toho filosofii pessimismu, nýbrž s klidem poddá se železné nutnosti zákonů přírodních. Toho T. nedovedl. A tak vidíme v světovém názoru — a zvláště v poměru T. k náboženství — jakousi neurčitost, kolísání. T. se nemohl uspokojiti výsledky vědy, ale na druhé straně nemohl je zase odmítnouti. A neměl tolik síly, aby se vzdal všech pojmů nadpřirozených. Tato nejistota mučila T., trpěl jí až do konce. Dualismus víry a vědy zůstal. T. v dopisu Hercenovi praví, že stejně o Bohu smýšlí jako Faust, jenž řekl:

„Kdo má odvahu Jej jmenovati a vyznati: Věřím v Něho? A kdo se opováží říci: Nevěřím v Něho? A Tolstoj, jenž často přel se s Turgeněvem o otázkách filosoficko-náboženských, napsal ve svém denníku: „Turgeněv se bojí i názvu Boha, ale Boha uznává." A na konci své stati Orlovský poukazuje na velmi zajímavý fakt. Ačkoli T. byl nejméně věřícím ze všech ruských spisovatelů klassického období, ač jeho poměr k náboženství byl skeptický, přece on to byl, jenž nakreslil psychologicky nejhlubší a nejkrásnější obraz věřící ženy, nábožné Lízy v románu: „Šlechtické hnízdo." Ani jedna z ženských postav Dostojevského, Tolstého i jiných daleko se po této stránce nevyrovná Líze.

Moskva.

DROBNOSTI.

Literární pozůstalost Lva N. Tolstého bude vydána ve třech svazcích do 19. ledna 1912. Posmrtné vydání obsahuje 17 větších spisů a několik drobných. Pozůstalost vychází současně s ruským originálem v několika evropských jazycích. Jak známo, také česky, nákladem J. R. Vilímka

Bulharské Národní divadlo v Sofii má zajímavý systém zadávat každou sezónu původní domácí novinkou. Letošní sezóna zahájena byla kusem V politе na Vitoša z péra P. K. Javorova, z jehož lyriky přinese četné překlady Slovanský Přehled.

=o= -

DĚTSKÝ KOUTEK.

Jak si Bratříček vybojoval Stříbrohvězdný Svit.

Indiánská pohádka.

(Dokončení.)

Tu zaslechl za sebou tiché kroky a chundelatá hlava medvěda Hnědky se objevila mezi kmeny. Hnědka se posadil na zadní nohy a vážně si Bratříčka prohlížel.

„Pověz, co tě trápí," promluvil chraplavým basem.

I vyprávěl mu Bratříček o Stříbrohvězdném Svitu i kterak ho odmítl Velký Náčelník, dokud k zemi nesrazí jeho a všechny jeho bojovníky.

„Tolik nikdy nezmohu, Hnědko," pravil smutně. „Jsem ještě hoch. Jak srazím k zemi tolik lidí, sám nemaje žádných bojovníků."

Hnědka se chvilku zamyšleně podrbával na nose, potom vstal a zmizel v temnu. Bratříček ani neviděl, že odchází, neboť hleděl do země a všechny jeho myšlenky byly u Stříbrohvězdného Svitu.

V tom nastal šramot v houštinách a hluk jako od mnoha kročejů se blížil po stezce pod stromy.

„Pohleď, Bratříčku," pravil medvěd Hnědka. „Pohleď a seřaď si bojovníky.

I vzhlédl Bratříček udiveně. Tu kráčel kolem něho slavnostně lev Žlutohřívač s celou svou družinou, za ním veliký tygr Černopruh se šesti bratry, potom Šedoun, velký vlk a všechen jeho národ, leopard Tichošlápek se svými poddanými a konečně Hnědka s četou huňatých medvědů.

Jeden pro druhém přešli mimo něho, postavili se do řady a jejich oči svítily v temnotě jako rudé a zelenavé lampičky. Čekali jeho rozkazů.

„Seřaď si bojovníky, kteří chtějí za tebe k zemi srazit Velkého Náčelníka i jeho družinu," vybízel pyšně medvěd Hnědka.

Když se rozednívalo, probuzen byl Velký Náčelník Manito ukrutným řevem, jímž se zachvívaly i skály na horách.

Vyhlédnuv, co se to děje, spatřil Bratříčka sedícího na hřbetě obrovského hnědého medvěda a za ním řadily se žluté hlavy lvů a leskla se hrozná zbroj vyceněných zubů a divoce planoucích očí.

„Vejdi se mnou v zápas, Velký Náčelníku Manito," volal Bratříček. „Já i moji bojovníci tě očekáváme."

I poradil se Velký Náčelník se svými bojovníky a chystali se do zbraně.

Dívka Stříbrohvězdný Svit ležela ve hlavním stanu na zemi a srdéčko jí prudce bušilo, neboť Bratříček jí vzkázal po kolibříkovi, že se dává se svou armádou na pochod do slavného boje pro ni.

„Nezapomeňte, že zabít nesmíte nikoho," řekl medvěd Hnědka Bratříčkovu vojsku. „Povalíte bojovníky na zem a dost. Jsou lidé jako Bratříček a nesmíme je zabíjet. A nyní v před! Vybojujeme svému dítěti slavné vítězství!"

S ukrutným řevem dali se v boj. Vůdcem byl Bratříček a medvěd Hnědka.

„Jen zmužile, Bratříčku," pošeptal vůdci mladý orel letící domů do hnízda vysoko na horách. „Jen zmužile, nebo Stříbrohvězdný Svit tě očekává."

Napadeni hrozným vojskem zvířat Velký Náčelník i jeho bojovníci padali k zemi jako kuželky. A Bratříček vítězoslávně klusal k hlavnímu stanu.

Jeho věrní přátelé vyrazili mohutný skřek radosti, když ujížděl na hřbetě medvěda Hnědky se Stříbrohvězdným Svitem v náručí.

„Je tvá!" volal Velký Náčelník ležící dosud na poli válečném na svém přelomeném štítě. „Zvítězil's nad námi a dávám ti ji za ženu."

A tak se vrátil za měsíčního svitu Bratříček vítězoslávně k Vlasatému Starci se svými věrnými bojovníky.

* * *

U zářící řeky stojí dvě chaty. Ve staré bydlí Vlastý Stařec a v nové Bratříček se ženou. Na řece houpe se roztomilý březový člun. Paní Stříbrohvězdný Svit ráda v něm sedává a hraje si se smávou vodou, když muž vesluje s ní k peřejím.

Ani věrní bojovníci nejsou zapomenuti. Přicházívají k večeru na návštěvu.

Říkávají mladé paní: „Tebe má Bratříček nejraději a proto i my tě milujeme." A paní Stříbrohvězdný Svit je má také ráda. Ale ze všech přátel nejraději má Vlasatého Starce a medvěda Hnědku.

Z angl. přel. M.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 8. prosince 1911. Číslo 49.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

VĚRA PÁDOVSKÁ:

V MLHÁCH.

Šedivé zapomenutí, v něm vítr hvizdne časem.
V tvář udeřil list urvaný, jak letěl do výše,
útržek dopisu, jenž vysíleným dočten hlasem
a kterým končí vše —

Zde cesta, zlatá otrokyně kdys, vše kol ní vřelo,
a vzhůru vinula se slunce bílé výhni vstřic,
dnes chladná plátna mlhy studí její tělo,
z ničeho běží v nic.

U cesty stromy v řadě smutné jako šibenice;
to na všech horkých touhách se kdos
milosrdný mstil,
na rebelech, již bouřili se, chtěli víc a více,
a tak je pověsil.

A v srdce království koberce jinovatky zbývá,
ať mrazem zapláče, kdo do něj ještě vstoupí
snad.
Je mlha, mlha — něčí velká slina pohrdlivá,
jež přišla účtovat. —

—=o=—

H. BEZDĚK:

PODIVÍN.

V hlubokém údolí, zarostlém hustou zelení stromů a spletí divokých křů, dokonává svůj požehnaný život červená pec starého Komárka. Bujná, dotěrná zeleň divokého vína rozrůstá se po vetchých jejích stěnách, ba už až na samu nahnutou střechu vyšvihlo se několik všetečných pramenů vinných. Úponkovitá chapadla vína se přilnavě vinou a lepí k odstávajícím, rozčepýřeným křídlicím a leckde i k odkrytým, zpuchřelým latím. Komárkova pec, která asi někdy vypadávala jako malé panské sídlo, má dosud svůj docela osobitý styl, který jí dovedla nevědomě vdechnouti jen ruka umělce naturalisty. Zvláštnost stylu podezřele nahnuté hlavní budovy pece i jakéhosi přílepku vedle ní i zbytků rozházené kolny je pohyb a z každého pohybu vyplývající oživení a životnost. Všechno se zdá na podivuhodné stavbě Komárkově, že letí; každá cihla, každý trám, lať, křídlice je posunuta, je v pohybu, a oživený ten celek stojí tu přece už léta a léta pevně a beze změny v rámci zelené, bujné a radostné přírody.

Kdysi ještě za mlada postavil si Komárek sám svou cihelnu a jedině on v ní pracoval. Dělníků nikdy nenajímal, poněvadž v poměru dělníka k zaměstnavateli viděl kus starého otroctví, a to se jeho jen po spravedlnosti žíznící duši protivilo.

— Hospodin Bůh všemohoucí dal každému ruce, aby ho živily, a kdo se dává živit prací cizích rukou, ten hřeší proti zákonu božímu, říkával Komárek a pálil své červené, zvonivé cihly úplně sám, bez cizí pomoci.

Ve volných chvílích a hlavně za dlouhých, zimních večerů rád čítával v knížkách a novinách. Celé hodiny sedával se zachmuřeným čelem nad rozevřenou knihou, četl pomalu a s rozvahou, a co přečetl, to zaklínilo se už pevně a nevývratně v jeho kulaté, trochu ježaté hlavě. Jindy zas přemýšlel o tom, co četl, i o životě, jak ho viděl téci kolem sebe, dělal si své docela vlastní úsudky, které pak ukládal v pokladnici své životní moudrosti. S věkem se množily i jeho poklady, a štědrý Komárek rád otevíral víko své pokladnice a hojně rozdával, komu bylo jeho pokladů třeba.

Pověst o Komárkově nevyčerpatelné moudrosti se brzo roznesla po celém kraji a lidé putovali k němu se svými bolestmi a nářky. Komárek radil a pomáhal a při tom ovšem zanedbával své vlastní hospodářství. Žena dřela za něho a brala ku pomoci i sotva dorůstající děti. Dlouho nepozoroval Komárek této nespravedlnosti, které se sám na své rodině dopouštěl, až mu ji kdosi vyčetl, když zas jednou kázal o vlastních rukách, jimi že se každý člověk sám má živiti.

Vědomí, že sám je zbytečným příživníkem, Komárka hrozně rozrušilo. Dlouho přemýšlel, jak rozřešit otázku svého budoucího života; na konec se po mnohých bojích rozhodl, že opustí ženu i děti, opustí i chalupu, ve které pro něho bez toho nebylo místa.

— Vy se uživíte i beze mne, a já vás také nepotřebuju, — prohlásil Komárek a odešel do své cihelny.

V bílém břehu ztvrdlé země vedle svojí pece vyhrabal si díru. Z díry si udělal světničku, jejíž stěny se skvěly přirozenou bělostí světlé hlíny, do díry z předu vestavěl zeď s dveřmi i malými okénky a tam se nastěhoval.

Tak trochu jako poustevník žil Komárek ve své cihelně, vzdálen všeho světa i jeho klamu. Někdy napálil trochu cihel, aby měl na živobytí, ale většinou sedával ve své jeskyni ve společnosti králíků a holubů, kteří běhali a lítali kolem něho. Sedával u malého okénka a čítal nebo vyslýchal úpěnlivé nářky svých návštěvníků.

Kdysi časně z jara seděl Komárek se svým jediným kamarádem holohlavým stařečkem Šebelou na lavičce před poustevnou. Kostnaté, žilovaté ruce složil na klíně a svou vrásčitou, zvětralou tvář, v níž za ohromnými, tlustými skly brejlí těkaly šedivé, neklidné oči, obrátil v hluboký úvoz, kde první mladá zeleň štědře obsypala holé větve stromů a křů. I třesavý, dýchavičný stařeček Šebela tam stočil své kalné, jakoby zašlé oči a dýchtivě hltal vonný dech mladé zeleni stromů i pučící trávy, jako by tušil, že hasnoucí jeho oči již víckrát nespatří té nádhery prvního rozpuku smavého jara.

— Cítím, kamaráde... cítím, že už sedím na slabounké halouzce, vzdychl stařeček Šebela. Halouzka se zlomí a... a já spadnu jak zralá hruška.

— Kam?

— Kdo to ví.

A oba starci se odmlčeli. Šebela myslel na svou smrt, která už se mu zdála býti dotěrnou, a Komárek klidně provázel očima velikého, ušatého králíka, který mu směšně skákal okolo nohou někam k malému potůčku, kde už se zelenal kyprý koberec zelené trávy, posetý žlutými hlavičkami skromné podběli.

— Myslívám teď velice často na to, co se mnou bude, až zavřu oči, rozpřádal Šebela své černé myšlenky.

— Co by bylo?... Červi tě budou žrát!

— Ba že to tak bude... Ale neslyšels, že kdesi začali mrtvé pálit?

— Slyšel.

— A je to možné?... Vždyť je to rouhání proti Pánu Bohu! Hrozil se zděšený stařeček.

— Proč?

— Vždyť jenom pánbu může rozsoudit, kdo z nás přijde mezi vyvolené a kdo mezi zatracence, které pak na věky věků budou pálit čerti v pekle... Ale spálit lidi už na tomto světě, to je přechytrovat pána Boha... Co pak mají potom pálit ti rohatí, když dostanou jen hrst popela?

— Ale Šebelo!... Šebelo!... Co pak nevíš, že muka pekelná týkají se jen duší hříšníků?... Duše lidská je přece nesmrtelná. Tu můžeš pálit, jak chceš, ta neshoří nikdy! A tělo? To setlí v hrobě, anebo ho oheň stráví. To je jedno.

— Ono to přece musí bolet, ošíval se Šebela, který si vzpomněl, jak to bolí, když se člověk jen trochu do prstu upálí. Kde pak potom shořet celé tělo!

— Mrtvého nic nebolí, ani oheň... Ale ty všemu tomu nerozumíš... S tím pálením je to tak. To vymysleli jenom Češi. A víš proč?

— Ne.

— Protože tam byl jednou jeden veliký kacíř. Hus se jmenoval. A toho kacíře, protože odváděl lid od pravé víry, za živa upálili. Od té doby není v Čechách pokoje. Pořád ještě jsou tam lidé, kteří aspoň potichu kacíře vzývají a tito to vymysleli. Když prý muselo svaté tělo našeho mistra býti upáleno, mohou i naše těla vydána býti na oheň. A tož v Čechách ti, co jsou podle kalicha, ti chtějí své mrtvé spalovat. My Moravci, my se držíme víry pána našeho Ježíše Krista, který pochován byl do nového, ve skále vytesaného hrobu. Proto chceme i my, aby těla naše uložena byla do hrobů jako tělo jeho... Tak je to.

Komárek si pošoupl blíž k očím svá veliká, tlustá skla, zasazená v železných obroučkách, a rozechvěný stařeček Šebela upřel své kalné oči kamsi do hlubin klesajícího, sluncem zalitého úvozu.

— Vždyť já jsem věděl, že je to proti pánu bohu, zašeptal po chvíli zvadlými, šedivými stonky vousů porostlými rty stařeček Šebela, kterému se to všechno teprve teď rozleželo.

Oba starci se odmlčeli. Šebela si utřel velikým, červeným šátkem své zardělé, věčně slzící oči a pomalu, těžce spřádal své myšlenky o tajemném životě záhrobním. Komárek, který už dávno zapomněl, o čem byla řeč, vzal jednoho z králíků za uši a položil si ho na klín. Kostnatou, tvrdou rukou hladil tiše ležící zvíře po měkkém kožíšku. Pak několikrát hlasitě zamlaskal a vytáhl z kapsy několik kousků suchého chleba. Celé stádo králíků vrhlo se jak na povel k jeho nohám, čenichali, motali, váleli se kolem něho, odvážnější mu vlezli na klín a z rukou mu hltavě trhali kousky černého chleba.

— Vy tady sedíte jak sv. František, ozval se kdesi z houští pisklavý ženský hlas.

Byla to vdova Vyhňáčka, která právě šla kolem a zahlédla Komárka, obsypaného tou drobnou havětí. I stařeček Šebela si teprve nyní všiml svého souseda a jeho kožená, scvrklá tvář zvolna roztála v široký, tichý úsměv.

— Vítaj! Pravil Komárek, setřásaje se sebe své dotěrné chovance. — Kam ideš?

— A tady do vinohrádku, trochu to tam pokopat.

— Dnes je na to pěkný čas.

— Ani se mně tam nechce... Mám kopat a dělat, a kdo ví, čí to bude.

— No! Co pak se stalo?

— Nic se nestalo, ale kyjovský Steiner pořád na mě dolítá, abych zaplatila směnku, kterou prý mu nebožtík podepsal.

— A vypůjčil si Tomáš u něho opravdu?

— Pravdaže vypůjčil.

— To tedy, děvčico, musíš platit... Dávejte, co je božího, bohu, a co židovo, židovi.

— Jak ale platit, když jsme dostali padesátku, a Steiner po mně teď chce tři?

— Třeba jste mu interes neplatili.

— Platili! Každý rok na Václava šel starý na kancelář platit daňku a pokaždé zaplatil i interes.

— Tak to není možné.

— Co by u žida nebylo možné? Okabátil mě! Myslí si, když Tomáš zemřel, že se mnou hloupou babou může dělat, co chce.

— To nemůže... Od toho jsou tady zákony.

— Vidíte, strýče Komárku, kdybyste vy chtěli, vy byste mně mohli pomoci. Vy přece jste v knížkách toho tolik čítali.

— Uvidím, milá děvčico, co se dá dělat. Přijdu se na to podívat.

V neděli po požehnání Komárek opravdu přišel k ustarané Vyhňáčce, která po smrti mužově pro dluhy nevěděla, kudy kam. Pomalu, opatrně si sedl v koutě za čistě vydrhnutý, dubový stůl, popravil si svoje tlusté brejle a tázavě upřel šedivé oči na zbědovanou tvář Vyhňáččinu.

— Tak pověz, děvčico, jak to bylo?

Vyhňáčka přeběhla rozpačitě očima po stropu světnice, vytřela si cípem zástěry oba koutky úst a vzpomínala. Kus po kuse jí napadaly jednotlivé odseky finančních operací nebožtíkových, o nichž se od něho dovídala jen tak mimochodem, náhodou. Z kusých jejích vzpomínek i z papírů, které našla za trámem u stropu, se Komárek přece dověděl, že kyjovský Steiner směnku už dávno pojistil na chalupě a nyní neodbytně hrozil prodejem.

Komárek se zachmuřil a dlouho mlčky přemýšlel, jak Vyhňáčce pomoci.

— A máš ty jaké peníze? Přerušil konečně Komárek hrobové ticho světnice, v němž tím ostřeji vystupovalo hlasité supění jeho rozšířených nozder.

— Kde bych je také vzala, zašeptala Vyhňáčka, tknuta povznešeností okamžiku.

— S takovou ti tedy Steiner chalupu prodá, ozval se tvrdě a ostře Komárek... Patrně vás oba dva dobře ošidil!... Co pak mohlo těch úroků z jedné padesátky narůsti za několik roků na tři? To byl tvůj Tomáš zas jednou pořádně nachmelený a podepsal Steinerovi, co ten chtěl... Ale teď platit musíš! Takový je zákon!

— A nemohla bych ho, taškáře, přece žalovat? chytala se poslední naděje ustrašená Vyhňáčka, která teprve nyní se dověděla pravého stavu svého jmění.

— Nic nevyžaluješ!... Zákon je zákon, a ten nemůže měnit ani císař pán, zákon je od boha!

Vyhňáčka se hořce rozplakala, vysokým, pláčem přerývaným hlasem naříkajíc na nebožtíka muže, který potichu a bez jejího vědomí propil chalupu.

Komárkovi bylo hlasité, výskavé vzlykání Vyhňáččino nepříjemné.

— Neplač, a poslechni raději, co ti povím, okřikl ji svým drsným, hřmotným hlasem. Vyhňáčka násilně zadržela dvojí nebo troje vzlyknutí a obrátila zardělé, slzami zalité oči na veliké, svítivé brejle Komárkovy.

— Chalupy se zbavíš tak nebo tak! To ti už nepomůže ani advokát, třeba by i z Vídně byl... Ale já ti povím; když tě Steiner ošidil... ať ani on z toho nic nemá.

Komárek se na chvíli odmlčel, pohlédl zpytavě na uplakanou, přestrašenou Vyhňáčku a sebevědomým, velitelským pohybem ruky ji přitáhl k sobě na lavici.

— Chalupu ukliďme! Pravil chraplavým, přidušeným hlasem a máchl při tom rukou, jako by chtěl pohybem své ztrnulé ruky chalupu smésti.

— Jak to? zašeptala udivená Vyhňáčka.

— No tak!... Střechu — co se dá, prodáš — ostatek spálíš. A zdi — jsou bez toho jen z bláta ulepené — rozválíme a rozneseme... Tu trochu harampádí, co tu máš, už někde u kmotřenky schováš.

Vyhňáčka vlastně nerozuměla jeho plánu, ale když jí to řekli strýc Komárek, nesmělo ji ani napadnout, o jeho správnosti pochybovat. Proto když za několik dní přišel Komárek se sekyrou a krumpáčem na zádech, vynesla bez reptání starou, rozbitou postel, stůl, lavici a trochu kuchyňského nádobí k tetce Lošťáčce na horní konec.

Komárek se dal zatím do práce. Sházel na polo shnilé došky se střechy, odtrhal laťky a rozepial krovy; Vyhňáčka ani nestačila ztrouchnivělé trámy a latě rovnat na trávníku před chalupou. Po obědě vzal Komárek těžký krumpáč a uhodil jím do vetchého zdiva, které se bez toho naklonilo ke všem stranám světovým, když vazba krovů povolila. Ozvalo se několik dutých, temných úderů na drolící se zdivo, které v následujícím okamžiku se s rachotem rozvalilo v hromadu šedivých, drobných ssutin. V oblaku rozvířeného prachu stál Komárek s napřaženým krumpáčem jako nelítostný, strašný bůh pomsty a bil do zbytků hliněných zdí, které místy ještě trčely z rozvalených, stuchlinou páchnoucích trosek.

Chalupa zmizela a místo ní ostala jen rozházená hromada rozdrobených cihel a smetí. Ale i tu rozvezli sousedé na pole a na bílém, udupaném místě vypučely chumáče košatých durmanů a trsy plazivého svlačce.

Vyhňáčka odjela kamsi do továrny na práci a Komárek se zas skryl ve svém rozpadávajícím se houštím zarostlém hradě. Čítal kroniky i noviny, krmil holuby i králíky a sedával na lavičce před poustevnou, hloubaje o všech věcech tohoto světa.

Na podzim sháněl se Steiner po penězích. Odpovědi žádné nedostával, protože nikdo nevěděl, kde se Vyhňáčka ztratila. Potom přišla komise prodávat

chalupu, ale místo ní našla jen malou pustinku, zarostlou divokou, špinavě zelenou travou. Nikdo nevěděl, kam se poděla chalupa, ba ani sousedé, kteří se divili, kde se tu měla najednou vzít chalupa, když tu dávno žádné není.

Komárek seděl klidně na své samotě, krmil svá zvířátka a v prázdných chvilích sestavoval stížnosti chalupníku Výletovi, kterého nedávno zasypal štěrk v kamenných lomech.

—=o=—

VOJTĚCH TIRNA:

V MLHÁCH.

Jen až ty mlhy prchnou mi,
pak dám se světlem — ne stínem.
Trapný je život, směšný tak,
v tápání neplodném, líném.

Kdosi mi v mlhách utonul,
marně kol rukama lovím,
do cizích těl jen narážím,
jdu krajem neznámým, novým.

Zdá se, že stezkou beru se,
slunko kde vychodí zlaté,
tajná však úzkost svírá hruď,
mlha že krok můj zas zmate.

Jen až se mlhy rozplynou
a kraj se ve slunci zjasní,
snad vás v tom svitu přikouzlím,
synové, vy zapadlí, krásní!

Zaměřím kroky cestou zpět,
vrátím se v zamlklé sady,
kde vlas Tvůj líbal tichý dech,
já se rtů pil půvab mladý.

Vrátím se k Tobě, přijdu zas,
jen až ty mlhy teď spadnou.
Ach, jsou tak těžké, mučivé!
Mladých snů květy v nich vadnou.

—=o=—

OBĚTOVANÝ.

Napsal A. H.

XIII.

„Abych ti řekla pravdu, chlapče, nelúbíš sa mně. Nájvěčí radost sem z tebe měla, dyž sem ťa viděla paprvní u oltářa slúžit první mšu svatú. Tak sas mně lúbil v tom ornátě zlatém, že sem byla až na tebe pyšná. Dyť kazatel povídal, že každý panáček je ešče víc než anděl a já su přeca tvoja maměnka. Takovú radosť sem měla. Ale dyž sa na ťa včil podívám — nelúbíš sa mně, chlapče — nelúbíš sa mně. Neviděla sem ťa ešče ani jednúc zasmít sa a pořáď enom sa díváš kamsi do dálky. Mám o ťa strach. Ty tvoje vrásky od nosu hore do čela a kolem kútků sa mně nelúbija. Ani mňa to, chlapče, netěší, že si panáčkem a nesměješ sa."

Tak ke mně promlouvala matka doma na dvoře, pohlížejíc mi pátravě do očí, jakoby z nich chtěla vyčíst příčinu mých vrásek a „proč sa nesměju".

Po pěti letech směl jsem se podívati domů k rodičům. Pater Bernard odvezl si mě do svého kláštera a hned mi také dal svolení a peníze na cestu domů. Věděl dobře stařeček, čím si mě nejlépe nakloní.

Když jsem zase poprve s návrší uviděl naši dědinu, vstouply mi slzy do očí. Všechno bylo na témž místě, jako když jsem odcházel; vše bylo stejné jako před pěti lety. Pět let minulo, a mně se to zdá věčností. Očekával jsem, že všechno bude změněno, protože já jsem se změnil. Rybníček „za našú chalupú" zářil odleskem slunce, jako když jsem odjížděl na studie, osamělá borovice na naší nivě stála úplně nezměněna, topoly a lípy uprostřed návsi stejně velké a stejně zelené, i ta cesta za vsí k pasekám vinula se stejně klikatě jako před pěti lety, ba dokonce ani patníky a hromádky štěrku u silnice se nezměnily. Každá maličkost vzbudila ve mně vzpomínku na dětství, když jsem kráčel s návrší do vsi.

Příroda stejná, doškové střechy, pokryté mechem, jako za mého dětství — ale první lidi, jež jsem při vchodu do vesnice potkal, jsem nepoznal. Když jsem odcházel do světa, vypadali jinak a byli mnohem menší. Všichni mě zdravili a staří i mladí běželi ke mně, aby mně políbili ruku. Připadalo mně to tak divným a nezvyklým, že jsem se styděl a ruce schovával do širokých rukávů.

„To sú pěkný panáček, dyž si ani nedá polúbit ruku", pravila starší tetka a násilím se mi zmocnila pravice.

Doma nevěděli samou radostí, zda mně mají říkat „ty" anebo „vy" a musel jsem se proti tomu velmi energicky ohradit, aby mně sestra neříkala „vy". Nedivte se! U nás je prvním člověkem panáček, nad něho je císař pán a nad císaře pána je papež. Mimo ně neexistují u nás žádné hodnosti. Zde si všichni tykají.

Matka radostí a mateřskou pýchou omámená byla by mě denně vláčela po vsi od stavení ku stavení — aby jí sousedky záviděly, že má syna panáčkem. Teprve asi čtvrtého dne povšimla si mě blíže. Dosud měla před sebou pouze p a n á č k a a na člověka se nepodívala.

„Proč sa, chlapče, enom nesměješ, jak my sa pořád smějem, dyť panáček może být také veselý a smít sa?"

„Ani nevím; snad neslyším nic směšného, anebo se mi nezdá nic směšným“, odvětil jsem.

„Ale já mám přeca enom o ťa strach.“

„A proč?“

„To enom tak, dyž si na neco zpomenu.“

„Co pak?“

„No víš to je tak. V B . . . dostali mladého panáčka. Byl tak pěkný, že sa všecky děvčice za ním bláznily. Ale on nic. Byl pořáď smutný a zamyšlený a vrásky měl zrovna takové přes čelo nahoru a kolem kútků, jak ty. Všeci si ho vážili, že si děvčic nevšímá a považ: najednúc sa ztratil, jak by sa propadl. Pan farář povídali, že byl přesazený jinde, ale ludé zasejc pravili, že by sa aspoň rozlúčil. A potem bylo také všeckým divné, že v tú samú dobu ztratila sa z fary farářova schovanka. Ani bysme sa to nebyli dověděli, dyby sa bratr farářůj nebyl opil a v hospodě to nevyzvonil. Ujeli prej spolu do Ameriky a vzali ssebú farářovu záloženskú knížku a vybrali prej dvacet tisíc rynských ze záložny. — Tož tak; mám strach. Ty máš zrovna takové vrásky a díváš sa zrovna tak jak on. Bože, chlapče, dyž sa pomyslím, že bys mohl také neco takového vyvést a spustit sa pána boha, to by bývalo lepší pro tebe, dybych ťa byla položila na špalek dyž sas narodil a usekla ti hlavu. Věř mně, jak ťa mám ráda, rači bych ťa viděla v hrobě mrtvého.“

Mluvila třaslavým, skorem plačtivým hlasem a zaslzenýma očima dívala se mi do očí, jakoby mně chtěla z nich vyčísti můj příští osud.

Dlouho jsem ji musel ubezpečovat, že něčeho takového nejsem ani schopen a že mi na to ani ve snu myšlenka nepřijde. Dívaje se do její vráskami rozbrázděné úzkostlivé tváře, umínil jsem si, že všem možným svodům se vyhnu, vše v nitru svém udusím a každou touhu po svobodě a přirozeném životě lidském v zárodku potlačím. Vydrželi jiní a byli lidé jako já — proč bych já nevydržel? Cosi hřejivého zalilo mi nitro a v tom okamžiku zdálo se mi, že všechno na světě je příliš nepatrným, příliš slabým, aby zviklalo moje předsevzetí.

„Prosím ťa, chlapče, nespúščaj sa teho pana boha — mám o ťa strach, ani nevím proč, mám o ťa strach“, třesoucí se rukou dělala mi matka tři křížky na čelo, když se se mnou loučila. Týden mojí dovolené uplynul a pater Bernard už čekal — těžkou práci nemohl přece sám zastati.

Zůstal mi jistě chvíli červený křížek na čele, jak silně prstem přitlačila v domnění, že mě znamení kříže ochrání ode všeho zlého — dle mínění jejího. Vyprovázela mě sama kus cesty pěšky. Když se se mnou poprve rozloučila, nechtělo se jí ještě jaksi ode mne. „Ešče ťa vyprovodím až tam k téj třešni“, pravila. Když jsme přišli k třešni, požehnala mě podruhé třemi kříži a pravila: „Ale půjdu s tebú ešče kúsek — snáď ťa už vidím naposledy — jaksi sa mně od tebe nechce.“

Když jsme byli již na návrší, s něhož bylo viděti celý vůkolní kraj, najednou se zastavila a sáhla do kapsy.

„Na to hlavní bych, chlapče, byla zapomněla. Bože, kde mám já stará osoba už hlavu! Taková věc a já bych na ňu zapomněla!“

Vytáhla z kapsy medajlonek z hliníku zavěšený na hedvábné niti.

„A včil mně mosíš neco slúbit. Není to moc, ale slub mně to přeca! Slúbiš?“ Když jsem přikývnul, přehodila mi medajlonek přes hlavu a pravila: „Slub mě, že ho budeš nosit pořáď ve dne v noci a že ho nikdy neodložíš. Je třikráť posvěcený a ve třech svatých vodách namočený. Poslala sem ho do Maria Celje, do Častochova a sama sem ho namočila ve svatej vodě na svatém Hostýnku s tým úmyslem, aby každý, kdo ho bude nosit, ve svojém svatém stavu zostal.“

Slíbil jsem jí svatosvatě, že medajlonek budu stále nosit a že ho nikdv, ani v noci, nesundám.

„Včil teprú su tak trochu bez starosti. Tak už sa mosím přeca enom vrátit. Chtěla bych s tebú, chlapče, jít kraj světa, ale dyž to není možné. Tak ešče jednúc ťa porúčám do ochrany panenky Marie a všeckých svatých a prosím ťa nespúščaj sa pána boha.“

Opět udělala mi tři křížky na čele a se slzami v očích obrátila se na zpáteční cestu. Na návrší se zastavila. Ohlédl jsem se několikráte a viděl ji, kterak stojí stále na témže místě a dívá se za mnou. Stála tam tak dlouho, až jsem zmizel úplně v údolí.

Nevěřil jsem v zázračnou moc medajlonku, ale přece nosil jsem ho ustavičně na krku, až se niť přetrhla a medajlonek jsem ztratil. Byl to jediný talisman, jejž jsem kdy nosil. Bylť jsem jediný mnich v klášteře, který se nedal obléci do škapulíře. Škapulíř jsou dva kousky sukna se svatými obrázky na tkaničce a nosí se pod prádlem tím způsobem, že jeden kousek je na prsou a druhý na zádech. Francek se dal obléci do škapulíře a nosil ho v kapse. Na zádech ho to příliš kousalo. Slyšel jsem proto mnohou výtku, ale přece jsem se do tohoto talismanu, chránícího prý člověka ode všeho zlého zvláště v hodince smrti, nedal obléci. Připadalo mně to příliš směšné. — Matku nechtěl jsem zarmoutiti a ani v její nepřítomnosti bych nebyl zrušil něco, co jsem jí slíbil.

Pater Bernard už na mě s netrpělivostí čekal.

„To je dobře, že už jdete. Zrovna včas."

„Co pak se stalo?"

„I nic zvláštního — byli zde právě z města, abych šel zaopatřovat. Půjdete za mě. Dobře, že jste přišel."

„A proč pak nejdou na faru pro faráře a kaplany, aby šli zaopatřovat, vždyť přece je to jejich povinností?"

„Oni jdou na faru, ale farář je posílá k nám do kláštera. Víte, zaopatřování je velmi nepříjemná věc zvláště při nakažlivé nemoci, a za to se neplatí. Zač se platí, to si podrželi na faře — co je zdarma, posílá se pro nás. My zde v klášteře smíme jen to dělat, zač se neplatí — na ostatní věci udělali si církevní zákony. — Běžte, bratříčku, běžte a neříkejte nic."

Oblékl jsem se co nejrychleji, vzal tělo páně a svaté oleje a běžel do města zaopatřit chudého dělníka. Po cestě měl jsem se modlit, ale nemohl jsem; nešlo mi stále do hlavy, proč já musím jít zaopatřovat ze samoty do města, když uprostřed města je farář s dvěma kaplany. Když jsem vešel do síně domu, v němž nemocný ležel, zatahala mě jeho matka za rukáv a šeptem pravila mi do ucha: „Velebný pane, on je ještě živý, ale neví už o ničem."

„A proč jste neposlali dříve pro kněze, vždyť máte faru zrovna naproti?"

„I poslali, ale pan farář odejel prý do Prahy a kaplani odešli do V... na kuželky — a potom, abych vám řekla pravdu, Josef nechtěl o nich ani slyšet a říkal, že se vůbec nebude zpovídat. On je, velebný pane, sociální demokrat, a my jsme pro kněze poslali bez jeho vědomí."

Vkročil jsem do pokoje, kde nemocný ležel. Člověk ještě mladý — byl zedníkem a v Praze uhnal si souchotiny. Měl tváře vpadlé, pleť přímo průsvitnou, ležel na posteli se zavřenýma očima. Z úst dral se mu chrapot a na rtech bledých objevila se tu a tam pěnová bublina. Bylo viděti, že již dokonává. V tom zazvonil ministrant, ač jsem mu to dříve zakázal. Umírající najednou trhnul sebou, jakoby ze sna procitnul a vytřeštil na mě zraky.

Poslal jsem ministranta ven a usadiv se na pelesť postele k nemocnému, nahnul jsem se nad ním. Na očích viděl jsem mu, že je ještě při vědomí a ví, co se s ním děje.

„Víte, proč jsem k vám přišel?" otázal jsem se ho dívaje se mu stále do zapadlých očí.

Díval se chvíli na mě, pak přivřel víčka a se rtů vydralo se mu namáhavě tiché zašeptání: „Já nechci ještě umřít."

„Vždyť nemusíte umřít a také jsem k vám proto nepřišel, abyste umřel. Jste však těžce nemocen a člověk nikdy neví dne ani hodiny, kdy ho bůh k sobě povolá; musí být vždy připraven na smrt. Smrti se nebojte — vyzpovídám vás hezky, mluvit při tom nemusíte, jen mi odpovíte na otázky „ano", anebo „ne", a pak přijmete tělo páně a dám vám poslední pomazání.

„Ne — nebudu se zpovídat. V Boha sice věřím, ale v takové věci ne."

Mluvil s velkou námahou, ale přece při těchto slovech bylo viděti, jak se snaží, aby mi rozhodnost svého přesvědčení dal na jevo.

„Vaše matka si toho přeje, snažte se aspoň věřit k vůli své matce a hleďte ji upokojit, jinak se tím bude trápit až do smrti, že její syn umřel bez pána boha. Vzpomeňte si na to, co vše vaše matka přetrpěla, než vás vychovala a vy byste jí ani tu poslední radost neudělal. Udělejte jí tu poslední radost zapomeňte na vše, co vám lidé namluvili a snažte se tak věřit, jako jste všemu věřil, když jste byl malý chlapec. Teď už není na to času, abych vám vyvracel vaše přesvědčení, pravím vám pouze, že jste na omylu a prosím vás, abyste se vyzpovídal aspoň z lásky k matce."

Učili nás v semináři, že i nejzatvrzelejší hříšníky lze vzpomínkou na matku obměkčit a proto snažil jsem se i já z této stránky na svého hříšníka působit. Chvilku ticho. Na rtech objevila se mu bublina a na čele velké krůpěje potu. S velkou námahou v přestávkách a sotva slyšitelně vypravil ze sebe:

„K vůli matce? Mám rád svoji matku, ale k vůli ní se přece jen nebudu přetvařovat. Nemám hříchu a tohle by byl první, kterého bych se dopustil. K vůli matce nebudu hřešit ani před smr — — —" Najednou stáhlo mu cosi tvář na jednu stranu, na rtech objevila se pěna a z otevřených úst vydral se chraptivý vzdech. Oči dívaly se skleněným leskem na mě. Rychle vskočil jsem a dal mu poslední pomazání na čelo.

Když jsem odcházel, tázala se mě plačící matka, zda se zpovídal a přijímal a proč jsem je k přijímání a poslednímu pomazání nezavolal.

„Buďte klidna, matko, váš syn umřel krásně, vše je v pořádku, zavolat vás nebylo času, protože smrt přišla velmi rychle."

„Chvála pánu Bohu," povzdychla utírajíc si slzy.

Bylo mi jaksi divně, když jsem šel cestou domů. Matčino „račí bych ťa viděla v hrobě mrtvého, než spúščat sa pána boha," a dělníkovo „mám svou matku rád, ale nebudu se k vůli ní přetvařovat, nebudu hřešit k vůli ní ani před smrtí," znělo mi v duši.

O PODLUŽÁCICH NA MORAVĚ.

Sděluje J. P.

V Příteli Mládeže, prvém českém časopise paedagogickém, objevovalo se často, co do rámu Přítele Mládeže nepřiléhalo. A přece bývaly to články velice zajímavé. V prvém ročníku r. 1823 (3. kvartálníku) uveřejnil zajímavé pozorování, o krkonošských horách Michal Slovad Patrika, strážmistr, a první učitel vojenský v Jozeřově nad Labem a Metují, v třetím ročníku 1825 rozepsal se o „Pamětnostech moravských", z nichž poutají nás zvláště bystré zprávy O Podlužácích na Moravě*), jež sem snesl Matěj Josef Sychra, farář žďárský.

V popisu Sychrově jeví se nám území Podlužáků a Podlužáci sami, takto: Cípek moravské země ku poledni, kdež s Rakousy a Uhry hraničí, a uprostřed dvou řek Moravy a Dye (Thaja) jako uzavřený vězí, nazývá se Podluža, a obyvatelé její Podlužáci. Nepochybně ta krajinka odtud jméno vzala, že v bohatém oudolí, což se jindy luhy nazývalo, se vynachází. Tito Podlužáci, původně Slováci od Krobotů pocházející, znamenitě se od ostatních obyvatelů moravských rozdělují, neb něco obzvláštního jak ve svém kroji, způsobu, a jednání, tak též v mluvení mají, a tím samým doufám laskavým čtenářům vhod učiniti, když v krátkosti oznámím, čeho sem se o této krajince připomenutí hodného dočetl, aneb z úst pravdomluvných mužů slyšel.

Celá ta podlužácká krajinka na šest mil se vztahuje, a sotva dvě čtverhranné míle v sobě obnáší. Leží mezi Hodonínem (Göding) a Podivínem (Kostl), a počítá 4 městečka: Předslav (Lundenburg), Lanćut (Landshuth), Taynice a Turnice, a tolik též vesnic, jenž vesměs k Přeclavskému panství patří, a knížeti Lichtensteinovi přináleží.

Pochybnosti o tom není, že by Podlužáci z charvatské (horvatské) země, a sice v 16. století do Moravy se přestěhovali, a se v této jak pro časté rozvodnění blízkých řek popleněné, tak pro morovou ránu od předešlých obyvatelů opuštěné krajince usadili. Stará povídka jest, a posud se o těch přistěhovalcích roznáší, že jakýsi pán z Teuffenbachu maje kolikerá panství v Rakousích i na Moravě, která tehdáž zuřící morovou ránou mnoho lidí ztratila, bratra svého generála v Charvatsku požádal, aby hodně mnoho charvatských rodin pro blízkého jich drancujícího nepřítele Turka s vlastí svou nespokojených vyzval, aby se do Rakous aneb na Moravu přestěhovaly. Počet těchto přistěhovanců, jenž r. 1750 skutečně z Charvat a Rakous přišli, udává se na 40.000, a povídá se jim na posměch, že se rakouský zeman pan Teuffenbach uvolil bratru svému za tyto poddané stády švejcarských krav poslati. Poněvadž prý se ale tito cizozemci bez vůdce jako stádo dostavili: proto že se žertem a jako na pomstu hejno krav bez bejků do Charvat hnalo.

Podlužáci sami sebe Horvaty nazývají, jimž však Němci Kroaten, a Moravané Kroboti říkají. K pravdě velmi podobno jest, že Podlužáci s Kroboty skutečnými, jenž se za starých časů na panství Dyrnholcském, jak též v Rakousích nedaleko Vídně usadili, jednoho národu jsou, což se z obleku, z nářečí, a z národních obyčejů snadně poznati dá, ačkoli zapříti nelze, že rakouští Charvatové málo co ve svých starobylých návyklostech změnili, a přebývajíce uprostřed Němců, ničeho sobě od nich nevydlužili: kdežto naproti tomu Podlužáci majíce takřka Slováky za sousedy, v mnohých případech od svých národních obyčejů upustili, a na sebe poznenáhla cnosti v necnosti svých zbratřených sousedů berou, a již o šněrovací opasek tak nedbají, jako ostatní Chorvatové, který ho za nevyhnutelnou okrasu obleku pokládají.

Všech Podlužáků ouhrnkem není přes devět tisíc, a že krajinku dvě čtverhranné míle toliko obnášející za obydlí mají, následovně jich 4500 na jedné míli země zůstává, za tou příčinou pokládá se Podluža vším právem za jednu z nejlidnatějších krajin.

Příbytky obyvatelů podlužáckých, vyjímaje některé hezké domky v Předslavi, v hlavním takřka sídle podlužáckém, jsou posprostě, malé, od sebe stojící, zdaleka na pohled hezké, neb se obyčejně z venku před vejročními svátky obílí, i též po stranách modrou a žlutou, nejvíce však červenou barvou omalují, smí-li se mazanice neforemná malováním nazývati. Podobá se, jakoby Podlužáci zvláštní své zalíbení v tulipánech měli, neb zřídka se najde která i nejchatrnější chaloupka, aby na ní něco tulipánu podobného nebylo vymalováno, a sice nad okny, na okenicích, na lomenici, nad domovním číslem, zvláště ale okolo obrazů milých patronů svatých Floriána a Jana Nepomuckého. (Dokonč.)

---

*) O „mluvě lidu slováckého na moravském Podluží" viz studii dra. Jos. Folprechta ve Výroční zprávě c. k. prvé reálky v Plzni za rok 1906 a 1907. — Moravské Podluží je jižní cíp Moravy, který tvoří řeky Morava a Dyje před svým stokem. Někdy se sem počítají vsi dolnorakouské: Poštorná, Chorvatská Nová Ves a další osady chorvatské v Dolních Rakousích.

—=o=—

DROBNOSTI.

Mikuláš Adaukt Voigt, český buditel a historik, napsal Josef Hanuš, vyšlo v Rozpravách třetí třídy české akademie 1910, stran 101. Pan spisovatel chce zjistit význam Voigtův pro naše obrození kulturní a národní, o kterém pracovali také mužové, kteří ani české řádky nenapsali. V druhé řadě chtěl vystihnout vývoj naší literární historie, která až do 18. století vězela na jméně a dědictví Balbínově. Noví lidé jsou teprve Faustin Procházka a Josef Dobrovský. Voigt je osvícenec, pohyboval se na jedné straně mezi učenci (Dobner, Born, Pelcl atd.), na druhé mezi aristokraty (biskup Valdštein, hrabě F. Kinský atd.), kteří měli zájem pro českou zemi. Jeho význačné práce jsou tři: r. 1783 spisek Ueber den Gebrauch der Volkssprache bei dem öffentlichen Gottesdienste (O užívání národních řečí při veřejných bohoslužbách); potom vydával Effigies (s Bornem a Pelclem) a Acta Litteraria (s Bornem), kusy literární historie staré; v duchu osvícenském nejvíc psán spis Ueber den Geist der böhmischen Gesetze, ve kterém stál pod vlivem Montesquieuovým. Voigt byl rodem i vychováním Němec, česky naučil se u Piaristů ve Slaném. A hned se znalostí českého jazyka

dělaly z něho historické studie českého vlastence, jenž hájil povahu českého národa, jeho minulou kulturu a oprávněnost českého jazyka, který žel je v úpadku a neprávem i v opovržení. Je proti germanisaci, pro vzkříšení jazyka českého a pro samostatnou českou literaturu. Znenáhla tento zajímavý Čech stává se i Slovanem. Dílo Hanušovo probírá Voigta tak, aby bylo vidět, že život Voigtův a práce jeho byly zrcadlem doby. A skutečně obraz je dovedně nakreslen. Vidíme ve Voigtovi českého vlastence, jenž horlí pro minulou slávu svého národa a pracuje i pro přítomné zlepšení poměrů jeho; vidíme Slovana a slavistu, jenž mnoho se začetl do slovanské historiografie a touží po literárním sblížení s Poláky a Rusy, „našimi příbuznými"; vidíme osvícence, vykládajícího voltairovsky mythus český a montesquieuovsky zákony české; vidíme numismatika a historika a (budiž i řečeno) jednoho z těch, kteří „navazují" na husitství a bratrství. V kapitole X. prof. Hanuš sestavil obraz literatury české v hlavních rysech, jaký vyplývá z Voigtových spisů a rozprav. Má tím vyniknout pokrok, jejž Voigt znamená na počátku obrození pro pochopení české literatury. A tu jmenovitě nás zajímá, že Voigt želel úpadku a povržení řeči české, usiloval o povznesení češtiny a vyslovil požadavek, že česká literatura má být samostatná. Voigt věřil v budoucnost.

—o—

WOLODYMYR JAROŠ:

SAMARITÁNKA.

Z ukrajinštiny přeložil Karel Handzel.

Židovi zemřela dcerka. Víte, takovému pejzatému chlapu, který obchoduje s moukou na našem předměstí. Měl jenom dvě a obě dával do všelijakých škol. A když se vrátily, vypravovala stará židovka, že ony mohou být i učitelkami, tak jsou učené...

Byly hezké, to možno říci, a vskutku velmi slušné. Nejvíce je mně líto té, jež zemřela, ačkoliv lidé říkají, že litovati žida je hřích.

Ale vždyť i ona mne časem politovala.

Bývalo tak, že přitáhnu několik vozů mouky za takového mrazu, že člověk ani nemůže oudy udržeti pohromadě, a jdu se ohřáti do kuchyně. Nebožka... Bože odpusť: jaká pak nebožka, když je to žid..., ta mi potají, aby stará neviděla, přinesla araku.

„Napijte se," říkala, „neboť jste jistě promrzl..."

Nikdy si mne nikdo na širém světě nepovšimnul... Proč to ji zrovna bolelo, že já promrznul?...

Jednou se mi stalo neštěstí. Stahuji pytle jednou rukou a druhou, víte, jsem se opřel o rozvoru silně, abych si nadlehčil. Ten holomek, klempířův syn z protějška, chodí stále kolem vozu s té i s oné strany... Říkám mu vlídně: „Odejdi, psí synu, nebo jak tě chytnu..." A on nic. Ještě mně nadává: Vozejčkář židovský — říká. Co mi ten čertův kluk zdraví sežere... Tu najednou chytí za voj a zkroutí. Chytlo mi to ruku mezi kolo a rozvoru — a v mihu mi s tří prstů sedřelo úplně kůži.

Běžím do kuchyně a ona se zrovna k tomu nahodila. Ať jí Pán Bůh hříchy odpustí, ač to byla židovka. Ošetřila mi prsty, obvázala pečlivě a pomalounku...

„Bolí vás to velmi?" táže se mne a na její tváři vidím zřejmou starostlivost.

Nač se ona na to tázala — řekněte... Co pak to bolelo ji? Nikdy nikdo na celém světě se mne neotázal, bolí-li mne něco...

Až jednou se rozstonala. Nevím, co se jí takového přihodilo, dosti na tom, že onemocněla. Ležela jenom čtyři dni — žid přivedl lékaře, jaké jenom svět choval, nic to nepomohlo. Smrti nepodplatíte, moji milí, kdybyste před ni pytel peněz vysypali. Nic to nepomůže.

Vracím se s moukou a slyším od překupnice, že jest již po ní.

Něco píchlo mne v samé srdce, jakoby někdo špendlíkem bodnul. Přijíždím blíže a tu nářek. Žid jakoby rozum ztratil, rukama si rve pejzy. Matka úplně bez duše, již ani nepláče. Já stojím s bičem v ruce — dívám se na to všechno a nějak je mně něčeho líto... Něčeho je mně, víte, ukrutně líto...

Lidé se sběhli se všech stran — slyším, mluví o ní všechno možné, ale nikdo jí nelituje.

„Zemřela," říkají si navzájem. „O jednoho žida méně."

„A ďábli radostí tančí..."

Vždyť pravda, jak se říká, žid prý nepřijde do nebe. Ale vždyť ona se mne tázala...

„Nelitujte prašiviny, Mikolaji. Každý žid stejný zloděj."

„Ukradla vám něco?"

Matějová se jala hubovati. Pošpinila u lidí moji rodinu, ale buďsi... Bába jedovatá, i tolik všichni vědí, že tři muže vehnala do hrobu.

Hned na druhý den rozkázali děvče pohřbíti, že prý zemřela tyfem. Rakev hodili na vůz, jakoby ani ne s nějakým nekřtěňátkem — a odvezli. Starý otec šel v zástupu, jakoby sám byl zemřel a matka, ta již ani nešla, nebyla hodna toho, aby šla.

I já jsem se, víte, vpletl mezi zástup — nač, proč — a šel, ačkoliv říkají, že to hřích.. Ale ať si, již vícekrát nezhřeším. Kluci pobíhají za vozem... klempířův synek též, a řvou na celé hrdlo: „Ďábli vzali žida!..."

A mne jakoby někdo ve tvář bil, takový stud ve mně za ně... Jak kdybych i já byl nějak vinen...

Lidé vyhlížejí z oken, vycházejí před dům. Vyhlédl i klempíř z protějška, dívá se na syna a směje se tiše.

A já studem hořím, nevím již za koho... Jako bych já sám byl vinen... já sám...

Snad i zle činím, že jdu na pohřeb... židovce. Neboť ona přece jí byla. Toť se ví — každý o tom ví.

Ale ona se mne tehdy tázala, zda mne to bolí... a nikdo nikdy na celém světě se mne na to netázal...

Ona jediná!

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 15. prosince 1911. Číslo 50.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času" zdarma jako nedělní příloha.

J. S. MACHAR:

PSÁNO V POROTNÍ SÍNI PRAŽSKÉ DNE 27. LISTOPADU 1911.

Apostrofa.*)

Ó národe, ty osle trpělivý,
co všechno se už směstná na tvém hřbetu!
Hejslovan, šejdíř, hlupák blabolivý,
i plantážník, jenž s plným měšcem je tu.

A říkají, že jsou ti štěstídárci
a že tě vedou cestou plnou slávy —
ty kýváš hlavou, času nemáš arci
u cesty schroustnout bodlák červenavý.

Nu, nediv se, že jsem tak během roků
bil po čeládce té z vší svojí síly,
že časem sjela do tvých boků
a časem do hlavy ti, osle milý!

Však — — pohleď — — časem dozajista mělo
jakýsi efekt námožné mé dílo:
tys' stanul, hýkl, kopl jsi mi v čelo,
až se mi hezky v očích zajiskřilo...

*

Dva epigramy.

Psáno dopoledne.

I kdyby mě zavřeli na sto let —
jakmile vyjdu z vězení
na novo budu zas křičet v svět:
Ti chlapi přec jsou koupeni!

Dr. Kramář.

(Po řeči přítele dra. Boučka.)

Vše dal blahu lidu beze šalby:
groše, nervy, hlasivky, dech plic —
Kdyby nic byl nedal, jistě dal by
blahu lidu tisíckráte víc.

*) Vysvětlení z dopisu: „psal jsem to ve chvíli, když předseda shrnoval v resumé vše, co bylo za celý den proneseno. Napadlo mi, dnes že tu sedím já, literát, zítra nějaký vrah, pozítří podvodnice Seitzová, a že mohu vyjít odtud konečně jako člověk obdařený trestem... tak jsem napsal tohle..."

IVAN HÁLEK:

ZE ZÁPISKŮ SLOVENSKÉHO LÉKAŘE.

(Z horní Trenčanské stolice.)

IV.

Nemocní na trachom přicházejí ke mně v určité dny. Většina jich se léčí jen proto, aby se dostali do Ameriky; část, aby byli přijati do továren a jen malá část proto, aby měli zdravé oči. V ty dny bývá jich plná jizba. Tu se pak vedou takovéto hovory.

„Odkial sa len tá pluha (míněn tím trachom) vziala," zní co chvíli otázka. „Veď prvej o tej chorobe nebolo ani očuť."

„Tak ako aj ošípané prvej nekapaly," dosvědčuje kdosi druhý.

A hned je plno výkladů po ruce.

„Prvej boly svraby, boly francuhy (příjice), teraz sa daly oči boleť," míní jeden.

„Tých z rep by veru mal haluzú vyprať," praví druhý. Je totiž všeobecně rozšířen náhled, že trachom pochodí z robot na řepě. Vysvětluji — po sté a kolikáté —, že je to nemoc nakažlivá, která se přenáší s jednoho na druhého. „Ale odkial ju mal ten prvý?" namítá skeptik. Zůstávám dlužen odpověď.

„Isto od pána boha," pomáhá mi jedna z ženiček. „Ale načo pánboh dal takú bagatel? Nemal inšej roboty, ako to dať?" Skeptik je humoristou. Kdykoli promluví, smějí se všichni. Smějí se i tentokrát; patrně přehlédli smělost jeho poznámky.

„Mňa ešte jakživ oči nebolely, až teraz," vypráví Kačeniar. „Už som potopu sveta zažil, keď Váh bol rovno s budatinským mostom, ale oči som mal veždy zdravé."

„Potopu sveta?" ptá se můj skeptik. „To si bol asnáď na tom Noemovom korábu?" — — —

„Nech mi len moc neblížia, lebo ja som šteglivý (lehtivý) ako cigáň," zabezpečuje se nový nemocný, sedaje přede mne na židli. Vytlačuji mu trachomové pupence.

„To bol mrcha fryštuk," praví vstávaje.

„To je horšie ako hárešt," míní znova Kačeniar, jenž patrně zkusil jedno i druhé.

„V hárešte není zle. Keby ma tam chceli teraz posadiť, kým sa zemiaky porúšajú."

„Hádám ich nerad jieš, keď sa ti tiaží kolo nich robiť," praví kterási ženička.

„A či si videla kedy mačku ryby lapať, a pravda ich ráda jie." — —

Nový nemocný, jejž právě vyšetřuji, má zákal na části rohovky.

„Vidíte na to oko dobre?" tážu se ho.

„Aj na vojne sa ma pýtali, či na to oko vidím. Nebojte sa, reku, nič; ja vám na to oko tak muchu zastrelím ako aj na druhé."

„A vy kde sa sberáte? Do Ameriky a či do fabriky?" táži se mladého děvčete, na němž je právě řada.

„Ale načo jej majú dvojiť (vykat), veď to má jen pätnáct rokov. Priam pred božím narodením bolo pätnact rokov, čo sa to uľahlo," míní její matka.

„Pretrp, pretrp," napomíná dceru. „Tvrdá sa sprav! Kristus pán tiež trpel."

„Veď bysom ja trpela, keby ma to nebolelo."

„Ták! Nech by ona strečkovala, len čoby nebehala."

S menšími dětmi nejde to tak hladko. Starší sestra přivedla malého chlapce, ale odchází s nepořízenou: nedal si očí ani dotknout. „Je to okupácia s takovým deckom," lituje jí kterási ženička, ale sestra nebéře to tak filosoficky a pouští se do chlapce:

„Teda radšej oslepni! Joj, matka Kristova s takým somárom bez duše. Načo sem s tebou išla, nevídanec! Mamka ťa zabijú doma. Až pôjdem domov, hodím ťa do vody."

Ale na chlapce neplatí ani prosba ani hrozba — je už ve dveřích. — — —

„V nedelu a ve čtvrtok hovoria chodiť? Keď ludia vravia, že sa ti hostec pohne, keď chodíš v nedelu," praví shrbená stařenka.

„Ale čo tam. S tým veru nezhřeší, keď oči hojí. Len keby to nebolo tak ďalako. Celé svety musím nohama premerať, kým prídem," povzdychla si Gašperina Dubravíkova, evangelička.

„Čož je svobodnej robe s malým bruchom, ale mne s takým kotlíkom," těší ji těhotná Mučková. Je to zdravím kypící, vždy veselá žena. „Veď je to nie špás. Telo som ich už vysypala a ešte mi ide pánboh požehnať."

„A kelo že ich máte?" táže se účastně jiná žena.

„Hádám by ich s pece neshádzal za celý den," zamíchá se Kačeniar do hovoru.

Přistupuje jakýsi Kysučan, páchnoucí dýmnou jizbou.

„Nech mi pozrû oči, či mám zdravé," hlásí se. „Lebo bysom nedbal kdes ka odísť."

„Kdepak to chcete odist?" tážu se, ačkoliv vím, že do Ameriky.

„Ale sberám sa kdesika za akúsi vodu."

Mnozí naši lidé velmi neradi se přiznávají k úmyslu, jít do Ameriky. Prohlížím mu oči a shledávám je zdravé.

„Čo potrebují za prezretie?"

„Za prezretie neberiem nič!"

„Darmo oni nemusia prezerať. Ani pánboh zdarma nič neurobí, aj k nemu sa musíme modliť, aby nám čo dal." — Podává mi cosi. Odmítám.

„No, ešte dost fajn chlap sú, nech ich tu pánboh živí aj s ich paňou."

„Keby neboli fajn, nechodili bysme k nim," praví Mučková. „Veru majú oni tej roboty s námi. Prehlúpený sú z toho celý."

Přijímám skromně její pochvalu. —

„Veru aj mne dobre pomohli, takú masť mi dali, hned druhý deň som lepšie prezrela," chválí si děvče s těžkým trachomem, kterou vždy doprovází otec.

„Ja, to je chýrná masť," dodává otec, „tá není nasbieraná v nespust sveta. Pozri si, kolké oni majú knížky, čo sa musia učit, aby vedeli, ako komu predpísať. Kolko sa oni naturbujú. A nekdo by si myslil, že to oni môžu akokolvek. Ja, veru majú oni dobre exámentu složenú."

„Ja som bola aj pri jednej babicule," vypravuje jiná žena. „Hovorili ludia, že je múdrejšia ako oni. Ale což by bola múdrejšia, po nej mi bolo ešte horše, ako po nich." — —

„Hojí sa mi to oko čo? nech mi povedia," žádá mne Mackovčin. Léčí se už dlouho a trpělivě, ale s malým výsledkem.

„Veru dobré ešte je nie."

„Čo to moje oko myslí, keď sa mi nič nehojí. Nech mi aspoň povedia, čo mi na to oko škodí: či pálené, či fajka, či bago."

„Žiadná z tých troch vecí není na osoh. A či aj bagujete?"

„Veru. Močku dám do úst a plujem: silu dávám od seba. A keď zasnem, aj ju neraz prehltnem. — Ale im platím jednu korunku popredku," dodává.

„Viete čo," pravím, „teraz si ju zadržte. Plaťte vtedy, keď vám príde platiť. Což keby som do tých čias stihol zomreť."

„Však by to škoda tak velká nebola." — —

Hlásí se nová ženička.

„Tá Podhorec Maria už nebude chodiť. Natrafila na takú lieku, teda si kuruje tie oči sama. Ale na korunku by bola mala ešte raz prísť. Kolko razy máčajú za korunku?"

„Dva razy."

„Dva razy? A ona hovorila, že tri. Teda ona mňa poslala na tú svoju korunku. Nech mi aspoň raz pomáčajú miesto nej."

„Dobre. A aká že je to tá lieka, čo na ňu natrafila?"

„Nuž, šanám ich statočnej hlavičky, moč. Taký raňajší." — —

Do světnice vchází několik pěkně urostlých chlapů s velikými široky. Jsou z Těrchové, Jánošíkova rodiště.

„Vítajte, Těrchovci! Čo mi nesiete?"

„Dobré slovo," praví jeden.

„Oči prezreť," praví druhý, „či môžeme cez more."

Oči mají zdravé.

„Môžete smelo."

„Aj náš doktor nám to hovoril, ale sa radšej ideme ubezpečiť. Síce hovoria, že sa môžeme s očima na nášho doktora znechať. Ešte druhé discipliny že nemá tak zložené, ale na oči že hej."

„A či ešte na Těrchovej tolko deti mrú?" ptám se. Je tam právě spálová epidemie.

„Veď sa ich aj rodí kelo. Čože by robily, keby nemrely. Chleba je málo. Veď ich tam každý deň čtyroch, piatich — — —"

„Chovajú?"

„Ale — ba krstia." — —

* * *

Trachomové dny jsou nejvhodnější pro rozšiřování knih a novin.

„Rozumel si to, keď je to česky písané?" ptám se chlapce, jenž vrací českou knihu.

„Veď to je len malúčko česky, to sa dobre zrozumie."

„A ty vieš čítať?" tážu se druhého.

„Horky (kdepak) bysom vedel. Takého somára pánboh dá na svet..."

„A což vy, Hančin," ptám se sedláka v americkém svetru. „Vy predca len držíte volajaké noviny."

„Kým som bol v Amerike, išly mi americké. Ale tuná — tu ty deti jačia poza uši, čo také, pomýlia človeka, potom ani nevieš, čo tam stálo, čo nie."

Domlouvám mu, že by měl i tady čítat. Konečně se mi podaří jej přimět, že se předplácí na Slovenský týždenník. Píši mu poštovní poukázku.

Je jakýsi zaražený, zamlklý. Když odchází, vyhledá schválně moji ženu a ptá se jí:

„Což to ten ich pán myslili, že ma tak silili na tie novinky? Nevedia oni?"

„To už on má takú obyčaj," praví mu žena. „Má ľudí na to, aby čitali."

„Ja, ták. — Ale veď nás tam bolo kelo v cimre, a oni už len na mňa: Nože, Hančin, nože tie novinky."

„To bude tak," vysvětluje mu žena. „On to núka najviac len takým, ktorí sa mu pozdávajú, ktorí sa mu vidia takí múdrejší. Iste aj vy ste sa mu videli taký."

„Ja — to už môžú mať pravdu."

A odchází uspokojen.

Časně z rána přichází muž se ženou, oba již asi ve čtvrté desítce života. Chorá je žena.

„Len to sa bojím," praví muž, „ak by jej tie bosorky boly pobosorovaly."

„Čoby bosorky? Mne sa to stalo tak: raz mi na hradskej povedala jedna paní: akú máte peknú záponu. A od toho dňa nemôžem ani jiesť ani spať. A potom zas jedna vedľá nás išla z rozumu postupovať a ja som ju bola pozrieť. A od tých čias plano i plano i plano. Neraz som sa už modlila: bože, prikryj ma radšej čiernou zemou! — Aj som chodila ku akémusi viedmovi, čoby mi od tej osúdenice zpomohol."

„Od akej to osúdenice?"

„Nuž od akejsi tej osúdenice, každú noc ma bude dlaviť. Keď zdriemnem, to už sa tá osúdenica na mňa zvalí a ma vydlaví. A keď z mojej postele odchodí, taký šust sa po izbe spraví a to sa ma pak dá porať, až pod tými končekámi nehtov ma bude porať. A to bude každý bohovitý deň."

„A čo vám hovoril ten viedma?"

„Ale čo ten. Pozpomínal čerta, hada, štúra, aj mi čosi dal a povedal, že sa mi celé telo orúti ako dubová kôra. Ale sa neorútilo. — Ale to by ešte nič, len už od dneskašiej noci je najhoršie. Včera pánko na kancli (kazatelně) dávali príklady mladej čeladi, hriechy im predstavovali. A ja som si to tak vziala k srdcu, že som si pred sobášom svojho dievského vienku nezachovala. Taká lútost mi prišla na srdco — na rozume som nič necítila len na srdci — až taká ťma mi vešla do očú, akobysom mala zblazneť. Cosi sa mi dalo hádzať, neviem či srdco, či duša. — To sa mi stalo v noci. — Obudila som mojho; poď, reku, do Žiliny — lebo k doktorovi, lebo k františkánom." — —

* * *

Jdu dědinou, vraceje se od nemocného. Z jednoho stavení vyběhne za mnou Kubánkula, moje stará známá. Jistě se chce o čemsi poradit.

„Bola som u tej mojej Francky," vypravuje o své dceři, kterou jsem znal jako neobyčejně hezké a zdravé děvče. Potom se vdala do druhé dědiny.

„Priam pred troma dniami zlahla. Má chlapca, takého šumného, až milá vec. Ale s ňou neni dobre. Pálu má, aj zima ju vytriasla. Ale som sa musila vrátiť, prišiel pre mňa môj, že nám ošípané ide zkapať, taký veľký kus. Čo bysom mu mala sbierať? Nevedeli by? — —"

* * *

Stařičký bača takto si mně stěžuje:

„Ja musím najviac len ovce pásť a som starý, dýchavičný, už sa mi tiažko za nimi behá. A ta ovca veru nedbá, že som ja nevládný. Ak zopár krokov spravím, už sa mi dá srdco prať a páru mi zatká. A čo je horšieho, ako keď je srdco choré. Keď ti kápne na srdco, už je aj konec. Srdco ti zatopí a je. — Kebysom vedel, že dlho nebudem trvať, ani bysom na seba nenakladal. Nech sa stane vôla božia, však nás tam budú všetkých potrebovať, tak ich ako aj mňa. — Ale aj moja starká je tak isto zapitvaná. Aj ona kašle. Obidva kašleme. Ako psi štekáme s tým kašlom jeden na druhého." —

Přece však jsem mu „natrafil na lieku". Přichází podruhé a chválí si.

(Dokončení.)

KAREL SCHEINPFLUG:

ORTEL.

Pamatuji... Obraz chvíle
vryl se pevně v moji duši
jako chladný oceloryt.
Tvrdé, ostré obrysy.

Z pokoje jsme choré vyšli.
Lékař used na pohovku,
sklonil hlavu, prones vážně:
„Chudák, už je ztracena!"

Pamatuji: kolem domu
hrčel jakýs těžký povoz,
kola jeho rachotila,
až se třáslo stavení.

Pamatuji: párek vrabců
na okenní dopad římsu,
cuchali se s hlasným křikem.
Potom zase odlétli.

Pamatuji: útlý paprsk
prosmyknul se blízkým oknem,
prostřík pokoj svěžím svitem
rána, jež se probouzí.

Stál jsem vzpřímen na svém místě,
pohled upřen na koberec,
srdce rychlej bušilo mi,
v duši však zel pustý klid.

Bude třeba cosi říci?
Pravím tedy, že si myslím,
že snad přece její mládí...
Hlas můj zněl tak studeně.

Doktor zavrtěl jen hlavou,
povstal zvolna, stisk mi ruku.
Šel jsem s ním až ke schodišti,
děkoval mu, jako vždy.

Pak jsem v pokoj svůj se vrátil,
usedl si k svému stolu,
zadíval se na pruh světla,
který tekl po zemi.

A v tu chvíli všecko kol mne,
co bych nazval realitou,
propadlo se náhle kamsi,
zmizel obraz střízlivý;

a já zřel jen černou plochu
bezdné, nenasytné tůně,
po níž rozlétla se kola
pádem čehos v hlubinu,

a z nich vztáhly se dvě ruce,
zhublé, třesoucí se ruce,
jakby zachytit se chtěly
vzduchu, slunce, života,

a z těch vln se vydral výkřik,
který zastavil mi srdce —
hrozný výkřik tonoucího,
zaúpění: „Ztracena!"

* * *

PROMĚNA.

Ten kraj přec dobře znám, jenž před mým bytem leží:
ty zelné zahrady, v něž vbíhá domků tlum,
tu krychli přádelny, jež s nízkou svojí věží
jak hradní ruina se zdvíhá k nebesům,

to táhlé návrší, jež zbaveno je nyní
svých klasů vlnivých, své řepy — všech svých zdob,
tu řadu topolů, jež bílou cestu stíní,
a v hájku březovém ten šerý Boží hrob.

Ten kraj přec dobře znám, jej čítám k oněm visím,
jež s pojmem domova mi srostly bezmála.
A hle, dnes tento kraj mi připadá tak cizím,
že změny nechápu, jež se s ním udála.

Jak vše to zešedlo, jak vše to zesmutnělo!
Jsou rysy střízlivé, kolorit ustydlý...
Tak leží přede mnou ten kraj jak mrtvé tělo.
V těch domech, zdá se mi, as nikdo nebydlí.

Lip alej poslední své listí v cestu stele
a povlak rezavý na pole sedá si.
I lidé ulicí jdou jaksi omrzele...
— Je to ten starý kraj, je ale bez krásy!

Odvracím tvář a — jsem to doma, Bože?
Jak cize vzhlížejí ty známé pokoje!
Proč nemám odvahy tam na to hledět lože?
A všude násilné a štvavé ticho je.

Proč nesou květiny své lupeny tak sklesle?
Proč všecky portréty se na mne škaredí?
A jak je podivné, že u okna, v tom křesle
teď nikdo nesedí — že K d o s tam nesedí!

Vše před mým pohledem se choulí, krčí, chvěje,
jak v kruté vzpomínce, jak v hrozné předtuše.
Ten dojem marnosti! Ten pocit beznaděje!
— Je to ten starý byt, je ale bez duše.

A stroje v továrně mi nepějí už písně,
z písárny vyválo ovzduší intimní.
Vše zvučí studeně, vše hledí na mne přísně,
vše ztuhlost hmoty má a chlad má podzimní.

Roj všedních starostí mne věrně doprovází
a ticho dává mi své těžké otázky.
Však radost ke mně již teď nikdy nepřichází.
— Hle, starý život můj, je ale bez lásky.

A knihy nejdražší jsou teď tak často němy,
že sotva uštědří mi fráze povinné.
A květy nevoní a chýlí hlavy k zemi:
„Bůh s tebou! Nežehrej — je vůně pro jiné."

I slunce září míň, než zářívalo kdysi,
míň modré nebe je, míň svěží osení.
Vzpomínka nad hlavou jak břitký meč mi visí
a plavbou úskalím je mi teď mlčení.

Ba, ni mých dětí hlas už mi tak mile nezní.
— Je to ten starý svět, je ale bez Ní!

—=o=—

MAGDA BÍLÁ:

ZLOMKY MINULOSTI.

(Z dívčích zápisků.)

17. května.

Každý večer toužívám psáti. Sedávám u stolku; staré hodiny, dědictví po dědečkovi, zajiskří ve svitu lampy zlacenými ozdůbkami; dívám se na ručičky, jak se pomalu smekají — dívám se na kyvadlo, lehounce s crnkotem sotva slyšitelným poletující. Kyvadlo v podobě jezdce se splašenými koňmi, letícími v zlatých obláčcích. Když se dost nasním, zavru denník a nepíšu. —

Vím, že bych zase se rozplakala. Něco je ve mně, na dně duše. Nechci, aby se to provalilo. — Ale nezahojí se to o nic dříve, zalepím-li to. — Alespoň k sobě chci býti do krajnosti pravdivá. Tíží mne otázka: pochopíme se v žití my dva navzájem? Budeme šťastni tím pochopením?

Taková malinká episodka z jeho života; se smíchem mi to vypravoval: „Zkrotil jsem několik lidí; zlost na mne budou mít, ale ať. — Pletli se mi do řemesla. Neměli koncese a provozovali nedovolenou živnost. — Řekl jsem, že je udám. — Nu, a chopil jsem se toho sám. Je to v zájmu věci samé. A v zájmu mém."

— Vynáší vám to? —

„Ano." — A náhle se vesele zasměje: „Ale koncese sám také ještě nemám!" — — — —

Trnula jsem:

— Ne? A jakým právem tedy pronásledujete druhé? —

Zasmál se opět — chytře a radostně:

„Vždyť říkám, že to je ve prospěch věci, i v můj prospěch." —

Taková malinká episodka! A mně přec po ní bylo, jako by proti mně seděl cizí člověk. Člověk? — Ne, obchodník, nic více! —

Vyrostl v jiném ovzduší než já. — Měly na něho vliv zásady a snahy okolí. — Zásady a snahy: Nejdříve jsem já, potom můj prospěch, potom prospěch věci — a teprve jiní lidé, které třeba překonati, překážejí-li a podporovati, jsou-li mně prospěšni. — — Morálka „silných lidí." — Neodsuzuji ho, každý jedná, jak dovede. Ale nedovedla bych se usmívat nad několika zlatkami, vytěženými na úkor druhých — a stejně neprávem! — Říci jinému: Nemáš práva! Dej sem! — a se smíchem vstrčit sám do kapsy opuštěnou kořist — také bez práva na ni! —

Říká mi: Jste děcko. Neznáte boj životní. Neznáte lidí. Neznáte světa. Buďte více člověkem, méně andělem. Takhle neprojdete životem bez úrazu. — Ale ve mně je vždy, když něco chci, jasné vědomí práva druhého člověka. — Na to nedovedu zapomenouti. Cítím příliš silně každé omezení vlastní svobody, každou křivdu mně učiněnou; než v jednání s druhými vyciťuji stejně ostře, co je by mohlo bolet, i omezuji sebe potud, pokud uznávám to za žádoucí pro druhé. — Není v tom opuštění vlastního práva. — Je to jen jakési vzdání nadpráví. —

Dovedu také učiniti něco pro věc — ale ne pro své jen tloustnutí, pro dobro celku. Celek, člověčenstvo, má společný ideál, společnou tužbu, společný síl. Dosíci největší blaženosti zde, na zemi. — Ale: nevidím té blaženosti nikde! — Poněvadž se okrádáme navzájem. — A místo, abychom hledali harmonii duševní — tiché království boží na zemi, křičíme, vyčítáme si ve jménu práva, ničíme a špiníme se ve jménu práva. — Přestáváme býti lidmi — stáváme se zápasícími „dvěma kohouty na jednom smetišti."

Království božímu na zemi pomáháme, čím více jsme lidmi. Lidmi jsme tím více, čím více se podobáme Kristu. A jemu lze se připodobnit jen láskou! — Láskou, která přináší pochopení duší všech kolem, sebe a snahou nechat tyto duše volně vyvíjet — jemnou rukou jen dotýkati se druhých bytostí, třeba-li pro jejich vzrůst je přistřihat, kde jsou i vzrůstu druhých na překážku. I spravedlnost — nutná — může býti dobrotivá a jemná. Věřím, třeba jsem rozumná, že dobrotou lze přetvořit svět. Věřím, že k vývoji, ke vzrůstu opravdovému, vede smysl pro dobro všech, ne jen smysl pro vlastní prospěch. —

Nesním o tom, že dnes je možno žíti bez schopnosti, získávat potřebné peníze. Ale způsob, kterým se peníze vydělávají, považuji za oprávněný a čestný jen tenkráte, nepoškozují-li se tím jiní nespravedlivě.

Často u nás na venkově v malém zapadlém krámečku uvidí člověk zbědované tvory, s pohaslýma očima, s váhavými pohyby, s beznadějným výrazem v celém vzezření. — A povzdech: „Tak nás utiskujou!“ zaryje se na dlouho do mozku. Kdo? — Chytráci, kteří buď jim půjčili do obchodu na vysoké úroky, nebo svěřili zboží na splátky, a když peněz na splátku není, poberou i zboží; chytráci, kteří špinavě konkurují, nebo i chytráci, kteří si důmyslně vypůjčili od lidí soucitných, kteří pracně nějaký krejcar vydřeli, aby nyní sami se odříkali — a jiný se radoval!

Proto nemohu se usmát ani nevinné episodě o chytráctví svého milého. — Chytráctví těží z naivnosti jiných. Je-li on takto chytrý? — Kam se poděje moje putování za královstvím božím na zemi? — Naše společné putování? —

Zazdá se mi někdy, že nedovedu dle potřeby jeho státi se „méně ideální“, jako on nedovede nelpěti na praktických stránkách žití. — Dovedeme pak v souladu žíti?

Zdá se mi, až mu řeknu: „Máš-li mne rád, tož se mnou pojď“, což znamená u mne: pojď v duševní můj svět, jenž není prakticky stvořen pro tento svět, že nezavolá „Ó, Milko!“ Ale odpoví: „Mám tě rád, ale musím shánět peníze, nemám kdy.“ —

A pak — pak by před ním zapadly dveře do duševního mého světa. Pak zůstala bych sama a on též. — Ale ne, máš-li mne rád! tož se mnou pojď — zavolám.

Nu, kdo pak to? — —

Někdo zaťukal na dveře. „Slečno — nespějí?“ — Naše stará hospodyně Rozára. — Otevřela jsem. — „Slečno, prosímich, nevytáhly by mně třísku z palce? Podívaj se, sou tak dobrá.“ —

Beru špendlík, oddělávám kůži, černou a ztvrdlou — je mi nevolno, mráz mi běží po zádech, jak mám zarýt do lidského masa. Ale přemáhám se a tahám třísku. — Rozára zatím rozumuje: „To sem ráda, že eště nespaly. Píšou — miláčkovi? — I radši kdyby ho měly tady. — Zas už plakaly. — Koukaj, ať je brzy svatba. — A zas jim tady ten čert smrdí — vylejou to, já bych to vykopla. — Toho doktora bych rozkopla, na mou duši, věřej mi. Pořád: Kapky nahoru, zasej dolů. Nechoděj tam, slečno. Vdát se mají a dost. —

Ale já vím — čekaj, až se druhá slečna vdá. — Nečekaj. Já bych nečekala. Lidi moc svedou a moc rozvedou. — Jaký pak čekání. — Pajmáma je po nich celá blázen. I ten starej. Jen se po nich ptá. A mladej — jen ty modrý voči po nich točí. — Koukaj, ať je svatba, když jich tolik chce! — Co na tom, že sou moc mladá. Dyž se mají rádi — to je to nejlepší“ — —

Už je venku, Rozárko! — Ukazuji černou tupou třísku. — „No, tak jim děkuju. Dej jim pánbů dobrou noc.“ —

Zavřela jsem. S úsměvem voním ke kapkám, které naše Rozára nemůže cítit (lauriceras) a které mi občas srdce usadí, když příliš zlobí. — Musím se usmívat filosofii naší Rozárky:

„Vdát se mají a dost.“ —

Snad, snad by mne to odnaučilo myslit? A bez toho uvažování snad by se snadněji žilo.

—o—

DROBNOSTI.

Dobrý člověk — co znamená pro svět! Jednou mladá dívka, židovka z M., vylíčila Dostojevskému v dopise pohřeb lékaře **G i n d e n b u r g a** v M., 84letého stařečka, dobrodince a lidumila. Provozoval 58 let praksi v městě, postavil i nemocnici a zemřel chud, že nebylo na pohřeb. Doslovně rozdal i košile chudým, které léčil. Připomenula o něm dívka, že vyléčil žida drvoštěpa, ženu i děti a ptal se ho: Čím mně zaplatíš? Gid prodal kozu a přinesl 4 ruble. Lékař přidal 12 rublů a koupil židovi krávu. Za takové skutky pochovali ho jako svatého. Všichni chuďasi zavřeli krámy a běželi za rakví. Když ležel v rakvi, nebylo v M. člověka, aby si nad ním nepoplakal. Chudí líbali jeho nohy, zvláště chudé židovky, kterým tolik pomáhal; modlily se, aby rovnou přišel do ráje. O pohřbu ve všech synagogách i kostelích modlili se a zvony všech kostelů zvonily. Nad jeho hrobem měl řeč pastor, neboť G. byl protestant, i židovský rabín, a oba plakali.

Ojedinělý případ! rozjímá nad tím Gindenburgem Dostojevský v **D e n n í k u s p i s o v a t e l o v ě**, jejž by měla velice čísti naše literární mládež, aby se v něm učila dívat na svět. Ojedinělý. A přece to byl — společný člověk, celému městu M. společný člověk, všečlověk, ačkoli tam bydleli Němci, Rusové, Poláci, Litevci a všecky národnosti prohlásily spravedlivého stařečka za svého. On sám byl Němec a protestant, což se pozná podle příběhu s kozou a krávou. To je ryze **n ě m e c k ý v t i p**, praví Dostojevský. Napřed chudáka uvedl do rozpaků otázkou: „Čím mně zaplatíš?“ A chuďas, prodávaje poslední kozu, ani trochu nereptal, nýbrž naopak velice se rmoutil, že za kozu dostane jen 4 ruble. Nu a staříčký lékař směje se v duchu a srdce mu jásá: Však já mu, chuďasovi, ukážu náš německý vtip! A jak se asi hodně v duchu nasmál, když vedli k židovi krávu a řekli mu, že doktor uznal kozí mlíko za škodlivé pro ně.

Potom snad ten Gindenburg celou noc lopotil se v žebrácké chatrči nějaké chudobné židovky-rodičky. Byl takový. A osmdesátiletému stařečkovi by posloužilo, kdyby se v noci vyspal a popřál odpočinku

starým kostem. *Kdybych byl malířem* — pokračuje v rozjímání Dostojevský — namaloval bych tento „genre", tuto noc u židovky-roditelky. Mám hrozně rád realismus v umění, ale mnozí současní realističtí malíři naši nemají *mravního středu* ve svých obrazech, jak se nedávno vyjádřil jeden veliký básník a jemnocitný umělec, mluvě se mnou o obraze Siemiradského. V tomto předmětě pro „genre" byl by tuším takový střed...

Dobrý člověk byl Gindenburg. Ale osamělý případ, řekne se. A Dostojevský uvažuje krásně: Tento osamělý případ sjednotil nad svou rakví celé město. Ruské ženy a chudobné židovky líbaly společně jeho nohy. Padesát osm let, co sloužil městu, 58 let lásky, sjednotilo všechny lidi aspoň na chvíli společným nadšením a společnými slzami. Vyzváněli mu se všech kostelů, pěli modlitby ve všech jazycích, kázal pastor i rabín. A v té chvíli byla rozřešena i „židovská otázka" v Rusku. O zemřelém už kolovaly legendy a legendy jsou živou a stálou zpomínkou na dobrého muže. Takoví osamělí jednotlivci! Oni dávají myšlenku — toť závěrečný úsudek Dostojevského — dávají víru, představují ve své osobě živý pokus a jsou tedy i důkazem. A není nikterak třeba čekati, až všichni lidé nebo velmi mnozí budou tak dobří, jako jsou oni: je potřeba velmi málo takových lidí, aby spasili svět, tak jsou silní! —

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Švédská vánoční pohádka.

Českým dětem vypravuje *Marie Klímová*.

Na břehu velkého jezera stála osamělá, chudičká chalupa a na protějším břehu rozkládala se vesnička s jediným výstavným dvorcem. Jezero bylo v zimě zamrzlé a jak ostrý vítr zadul do kyprého sněhu, vznášela se nad zamrzlou hladinou jezera bělavá mračna sněhového pýří a kupila se v načechrané záveje.

„Pantáto", pravila zámožná selka ve dvorci svému muži, co pak letos nedáme ptákům snůpek obilí na střechu? Je štědrý večer."

„Vyhazovat obilí se nevyplácí", pravil sedlák.

„Ale kdo krmí ptáčata a zvěř lesní, tomu pán Bůh požehnává."

„Škoda obilí", odsekl lakomý sedlák.

„I tamhle naproti v chalupě dali na střechu snůpek a chalupník má jen deset mírek pole, kdežto my osíváme přes sto měr."

„Co je mi do chalupníka! Ještě tu vrabčí holotu abych živil! Neobživí se u nás lidí dost? Ještě abych boží dar vyhazoval ptákům!"

„Inu", vzdychla selka, „obilí je dar boží, ale i ptáky stvořil pán Bůh."

„Starej se, aby se ti vánočky nepřipálily! Co je ti do vrabců!", bručel sedlák.

Ve dvorci voněly vánočky, smažila a pekla se dobrá jídla, a ptáčata s prázdnými volátky poletovala venku ve sněhové metelici.

Naproti u chalupníka nevařili. Ale na střeše vesele vál snůpek obilí a děti chalupníkovy dívaly se na drobounké stopy ptačích drápků na bělounkém svěžím sněhu a naslouchaly veselému švitoření ptáků na zrní si pochutnávajících.

„Kdybychom byli snop vymlátili, byla bych dětem upekla vánočku", vzdychla chalupnice. „Takhle jim vánočku snědí ptáci."

„No a co je? Co pak kdyby jim ji snědla zvířata lesní?" namítal chalupník. „Ostatně nemáš proč naříkat. Mám tu ještě tolik, že můžeš koupit ve vsi čtyři koláče a džbánek mléka. Pošli děti se sáňkami přes jezero na protější břeh a do večera budou doma."

„Aby je přepadli vlci," lekala se žena.

„Půjčím Daníkovi svou hůl," pravil muž. „Však on se nedá."

Chalupnice poslechla a vypravila děti Daníka a Haničku do protější vesnice pro mléko a pro koláče. Zatím se na zamrzlém jezeře nakupily vysoké záveje sněhu, že někde děti sotva se sáňkami projely. Nakoupivše ve vsi koláčů a mléka, vracely se domů. Stmívalo se už, nastával štědrý večer. Vesele projížděly sáňky závějemi sněhu, ale temnota houstla a domů byl ještě hezký kousek cesty.

V tom pohnula se na sněhu černá skvrna. Blížila se a děti poznaly, že je to vlk.

„Neboj se," domlouval Daník sestře. „Mám tatínkovou hůl." A zamával podnikavě holí.

Vlk doběhl až k dětem, ale neublížil jim. Jenom strašlivě zavyl, zavyl tak podivně, že se dětem zdálo, jakoby pronášel lidská slova.

„Je zima, hrozná zima," vyl vlk, „a moje vlčata ještě dnes nejedla. Dejte mi sousto chleba, prosím vás!"

„Když tak pěkně prosíš," pravila Hanička, „tu máš dva koláče. Vezmeme si večer s Daníkem chleba, jen když tatínek s maminkou budou mít něco lepšího."

„Děkuju vám," zavyl vlk a odběhl s koláči. Děti jely se sáňkami dále, ale za chvilku opět zaslechly za sebou dusot. Ohlédly se a uviděly velikého medvěda.

Medvěd docapal až k dětem, ale neublížil jim. Jen zamručel cosi v medvědí řeči, jíž bylo dětem nesnadno porozumět, ale konečně přece pochopily, že i medvěd prosí.

„Hu! To je zima! Hrozná zima!" mručel medvěd. „Potůčky i studánky zamrzly a moje medvěďata nemají co pít. Dejte mi kapku mléka, prosím vás!"

„Co tu chceš?" pravil Daniel. „Proč pak v zimě nespíš doma v brlohu i s medvěďaty, jako každý pořádný medvěd? Ale když tak pěkně

prosíš, tu máš kapku mléka. Napijeme se s Haničkou vody, jen když maminka s tatínkem budou mít něco lepšího."

„Děkuju vám," zamručel medvěd a odnášel si mléko v kousku březové kůry. Nesl je předními tlapami a slavnostně si vykračoval do tmy.

Děti spěchaly se sáňkami sněhem, neboť viděly již světlo linoucí se z oken rodné chaloupky. Sotva však ujely kousek cesty, ošklivá nevlídná sova zatřepotala nad nimi křídly.

„Mlíčka, mlíčka a chlebíčka! Mlíčka, mlíčka a chlebíčka!" křičela nezdvořile a zatínala drápy, jakoby chtěla děti klovnout.

„Tak ty takhle!" pravil Daník. Co pak neznáš způsoby?" a praštil po ní tatínkovou holí. Zahoukala zlostně a uletěla.

Za chvilku dostaly se děti šťastně až k chalupě a vesele střásaly se sebe sníh u zahradní branky.

„Nakrmili jsme vlka!' chlubila se Hanička.

„A medvěďatům jsme dali mléka!" volal Daník.

„Ale nezpůsobná sova dostala holí," smála se Hana.

S úžasem dívala se maminka na tatínka a tatínek na maminku.

„Co tohle znamená," pravila chalupnice, „že naše děti dnes večer nakrmily a napojily i zvířata lesní?"

V chalupě bylo teploučko a otec posadil se se ženou a dětmi za stůl a jal se předčítat ze staré památné bible. Četl, že máme milovati všecky tvory i nejnižší, i své nepřátele i zvířata, a že Bůh nehledí na cenu daru, ale na dobré srdce. Když otec dočetl, rozdělili se rodiče s dětmi o dva koláče a o mléko, jež zbylo ve džbánku. Všem výborně chutnalo. Ale podivno, kdykoli ukrojili kus koláče, koláče neubývalo a kdykoli ulili ze džbánku mléka, mléka neubylo. Divili se tomu, když tu, jakoby někdo zaškrabal na okno. A hle, venku stál vlk s medvědem. Předními prackami se opírali o okénko a dívali se do teplé světnice. Šklebili se přívětivě a kývali hlavami, jakoby říkali: „Dobrý večer! Máme radost, že jste tu tak pěkně pospolu a že se máte rádi."

Ale za nimi ve tmě mávala křídly nezdvořilá sova a chraptivě houkala na Daníka: „Klepnutí holí, tuzince bolí! Klepnutí holí, tuzince bolí! Hú! hú! hú!"

Ráno o svátek narození Páně vrátili se rodiče s dětmi z jitřní a myslili, že nemají doma než suchý chléb a vodu ve štoudvi. Jak se podivili, když uviděli, že mají dosud koláče i mléko ve džbánku. Koláčů ani mléka neubylo.

Po zimě nastalo jaro a veselý štěbot ptactva na chalupníkových polích i v zahrádce, jakoby pobízel sluníčko, aby svítilo a hřálo oseníčko i ovoce. Žita sklidil chalupník padesátkrát tolik, co vysel. V chalupě bylo všeho dost i rodinné lásky a spokojenosti.

Bohatý sedlák naproti popřál si na štědrý večer dobrých jídel i nápojů, až se rozstonal. Aby se uzdravil, dal se do kořalky a bylo mu hůř a hůře. Žeň měl potom v létě špatnou. Stodoly zely prázdnotou.

„Všecko bys rozdala," huboval ženu. „To se nevyplácí! Ode dneška mi vyženete každého žebráka!"

Vyhnali, ale stodoly byly stále prázdnější.

„Moc provaříš," řekl sedlák ženě, a začal šetřit na jídle. Ale stodoly se neplnily. Vlci a medvědi mu kradli ovce, ba i koně a krávy. Chudoba klepala na vrata výstavného dvorce, ale sedlák posud nechápal.

„Půjdu k chalupnici naproti přes jezero a zeptám se jí, jak to, že mají stále všeho dostatek, zatím co nám se nic nevede."

„Jdi si", pobízel sedlák. „Umí ona asi lépe hospodařit než ty."

Selka šla a vrátila se potěšena. Vykládala, ža chalupnice dá často poslední sousto žebrákům, a pán Bůh jim požehnává, že nikdy nemají nedostatku.

„Ale, ale," divil se sedlák. „Víš tedy co, popadni tuhle tu velikou buchtu a svolej na ni všecky žebráky, ať si ji honem rozeberou, ale abych je neviděl."

„Ne tak," řekla žena. „Bůh nehledí na cenu daru, ale na dobré srdce."

„Jdi, jdi," divil se sedlák. „Dej jim tedy buchtu, ať už je vidím nebo ne, ale jen s podmínkou, aby nám Pán bůh dal za ni deset takových buchet. Abych dával buchtu zadarmo, to se holečku nevyplácí."

„Dávati se má bez podmínek."

„Cože? Aby mi snad ani nepoděkovali? To bych se podíval!" vrtěl sedlák hlavou. „Jak se to rozdávání může chalupníkovi vyplácet!"

„Vidíš, Pán bůh jim požehnává a nám pro samou lakotu jde všecko nazpátek."

Sedlák se zamyslil. „Víš co, panímáno," povídá po chvilce — „v koutě ve stodole je ještě poslední nevymlácený snop. Zítra je štědrý večer. Chceš-li, dej si ho ptákům na střechu. Začneme s tou vrabčí holotou."

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník XVI. V Praze, dne 22. prosince 1911. Číslo 51.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

OBĚTOVANÝ.

XIV.

Chvíle odpočinku mezi stálou prací osvěží a uteče tak rychle, že se ani člověk nenadá, stálá nečinnost naproti tomu unavuje a čas při ní sotva se vleče. Nikde tak pomalu čas neutíká, jako v klášteře — aspoň se mi nyní tak zdálo. Pater Bernard, člověk malého obzoru a zkušeností pouze klášterních, pověděl mi všechny důležitější i méně důležité věci se všemi klášterními anekdotami ve čtrnácti dnech; než pověděl poslední, zapomněl na první a začal znovu, takže jsem za dva měsíce některé domněle důležité příhody vyslechl až čtyřikráte.

Více jsem se pobavil klášterem samým a uměleckými poklady v něm. Co tam bylo starého, ze všeho dýchalo umění a umělecký vkus. Od klášterní budovy, která při své jednoduchosti uměleckým roztříděním ploch až překvapovala, až po nejmenší štukovou práci, vše vypravovalo, že zde tvořily ruce pravých umělců. Mnoho sice pokazilo pozdější barbarské natěračství, původnost však přece nesetřelo. Celá vůkolní příroda jakoby schválně stvořena byla pro tento klášter s kostelíkem, vše tvořilo harmonický celek.

Dlouhé hodiny proseděl jsem před obrazy Brandlovými a Škrétovými v zadumání. Tu vzbudila se ve mně láska k umění a snaha poznati a prostudovati je podrobněji. Chtěl jsem celého ducha umění obsáhnout. Skoupil jsem kde jakou reprodukci děl starých mistrů roztroušených po evropských obrazárnách a dychtivě jsem hltal dějiny umění. Tu naučil jsem se dívat také na přírodu a její krásy, vše viděl jsem v jiných barvách, všecko nabývalo pro mě jiného významu, než dosud mělo. Našel jsem svého koníčka a čas v klášteře přece jen rychleji ubíhal, svědomí ukolébáno dřímalo. — Ne však dlouho. —

Na venkovských farách nejdůležitější a nejradostnější událostí bývá posvícení. Nejdůležitější bývá pro faráře, u něhož posvícení je — protože jde hluboko do kapsy — a nejradostnější pro vůkolní faráře, kteří jsou pozváni. Dožil jsem se té radostné události také. U faráře v blízké vesnici slavilo se posvícení a mezi pozvanými byl jsem také já. Při posvícenské hostině seděl na prvním místě pan baron, patron kostela, vedle něho dva sousední velkostatkáři, potom nejdůstojnější faráři, za nimi méně důstojní kaplani a na posledním místě moje maličkost. Posadil jsem se tam sám, maje na mysli písmo svaté, ale hostitel nepřistoupil ke mně a neřekl mi: Příteli, posedni výše!

Mluvilo se, jak obyčejně při podobných hostinách, napřed o tom, zda se letos urodí brambory a jaká bude řípa, potom se chválilo dobré víno páně farářovo a konečně po různých klikatých cestách přišlo se na pronásledovanou a utlačovanou církev svatou a na její utlačovatele-pokrokáře.

„Patřilo by jim několikrát dát takovou lekci, jako dostali v Král. Hradci v Adalbertinu“, pravil zarudlý farář, vyprázdniv sklenici až na dno. „Já bych byl pro to, aby se takové disputace pořádaly častěji, Jemelku a Šulce na ně, však oni by zkrotli — škoda, že Jemelka odešel, měl jim to povědět až do konce.“

„Jak pak zkrotli“, odporoval dlouhý vychrtlý kaplan, „vždyť je nikdo nepřesvědčil a ještě myslili, že zvítězili. Já bych myslil, aby se takové disputace vůbec nepořádaly. Tak theologicky vzdělaný není žádný profesor, aby beze všeho studia hned mohl každou námitku vyvrátit a když ji nevyvrátí ihned, udělá tím jen špatný dojem a vyvracet potom v novinách je už pozdě. Takové disputace nemají pro nás žádného praktického výsledku a prospějí jen pokrokářům. Či nemám pravdu?“ obrátil se s otázkou na mě.

Krev vehnala se mi do tváře. Cítil jsem, jak mi buší ve spáncích. To všechno studem, protože jsem nevěděl o žádné disputaci, a že je v Hradci Králové Adalbertinum, slyšel jsem dnes poprve. Co však to je, jsem nevěděl. Sotva jsem ze sebe vykoktal, že jsem k podobným úsudkům ještě mladý, rozhodnutí že přenechá-

vám starším. Po celý čas studií theologických neviděl jsem novin a o nějaké disputaci — ač by to bylo nejvhodnější — v theologii před námi se nezmínili. Měli jsme tam také disputace, ale vyvraceli jsme námitky dle starých šablon.

Když jsem odcházel večer domů, umínil jsem si po cestě, že se o té disputaci musím přece více dověděti. Požádal jsem známého dobrého katolíka, aby mně nějaké zprávy o tom zaopatřil. Upozornil mě, že by byly velmi drahé, jelikož bych si musil zaopatřit katolické listy vycházející té doby v Hradci Králové a kdo ví, zda bych je dostal. Snažil se mi celou věc vysvětlit od začátku až do konce, co prý se tam všechno mluvilo, již neví, ale pokrokáři prý odtáhli s dlouhým nosem, že se ztěží vzpamatují.

Zmínil jsem se o té věci častěji před lidmi, až konečně se přece našel dobrý člověk, jenž mi slíbil, že mně půjčí brožuru I n t e l i g e n c e a n á b o ž e n s t v í, v níž stenograficky zaznamenávány jsou řeči promluvené v Adalbertinu. Druhého dne měl jsem brožuru v rukou. Přečetl jsem ji dvakrát po sobě celou a pak jsem jednotlivé řeči kriticky rozbíral. Kritika dopadla v neprospěch nemotorných a nic nedokazujících řečí katolických učenců a konečný výpad patera Jemelky proti redaktoru Kuntemu naplnil mě rozhořčením. Vyminit si, aby někdo nebyl přítomen a potom domnívaje se, že není přítomen, sprostě ho napadat — pro takové jednání neměl jsem názvu. Nic mě tolik nerozčililo jako jednání toho Jesuity. Můj katolicismus přece jen nebyl tak pevný, abych mu stranil na úkor slušnosti, poctivosti a pravdy. Od té doby začal jsem více přemýšlet o katolicismu. Až dosud točily se mé myšlenky kolem pochybeného povolání a to jen tenkráte, když jsem dostal nějakou příhodou řádný duševní štulec — jako zpověď sociálního demokrata — nyní počal jsem přemýšlet také o víře a náboženství vůbec. V theologii byl jsem většinou ku všemu lhostejný — dokazoval jsem, učil jsem se — nepřemýšlel jsem o tom.

Od té doby sháněl jsem rychle spisy filosofické. První padl mi v klášterní knihovně do rukou Herder, jehož jsem pozorně celého přečetl dvakráte. Pak přišli Kant, Schoppenhauer, Spencer a konečně i Nietzsche. Z každého vybral jsem si něco, z každého v duši něco uvázlo. Moje dosavadní přesvědčení se oklestilo, nabylo určitější formy: mohu býti věřícím člověkem, aniž bych musil býti katolíkem. —

Vědomí ztraceného života dolehlo na mě celou svou tíhou. Ztraceného? Opravdu ztraceného? Což jsem spálil za sebou všechny mosty? Což nejsem mlád? Ano, jsem — ale dovedl bych se také ve světě uživit? Vždyť z praktického života neznám téměř ničeho.

Dnem nocí jsem přemýšlel a z neznalosti poměrů dospěl jsem konečně přesvědčení, že přece jen musím zůstat, kde jsem. Nedovedl bych se uživit — a přece chci jen žít. Žít — nežít — co je více? Žít za každou cenu je přece jen více než nežít vůbec. Zůstanu tedy. Snad to nějak vydržím.

Špatně jsem se dovedl tajit svým přesvědčením, a v rozmluvě s inteligentnějšími lidmi často jsem vycítil, že jsem se podřekl. Ulehčilo se mi, když mně porozuměli a mohl jsem se jim úplně svěřit.

*

Sedím v zahradní besídce před klášterem a na klíně mám Nietzscheovu Z a r a t h u s t r u. Přečtu vždy kousek a zadívám se v zadumání na chvíli před sebe. V tom najednou slyším kroky a hučení kutny. Rychle zmizí Zarathustra v záhybech širokého habitu, s úsměvem však ho zase vytáhnu. Byl to jen frater kuchař.

Bratříček tváří více než kulatých s úsměvem na rtech táže se mě, co má vařit k obědu. Střídali jsme se týdně s paterem Bernardem v předpisování jídelního lístku a později, když pater Bernard onemocněl, zůstala starost o naše žaludky na mně. Slovo „starost" zdá se snad nemístné, ale v klášterní mluvě jest velmi přiléhavé, neboť dobrý jídelní lístek, který se všem klášterníkům líbí, je v klášteře věcí nejdůležitější. Zvláště v řádě Křižovníků je virtuos v předpisování jídelních lístků persona gratissima — člověkem všemi milovaným a váženým.

Dlouho jsem přemýšlel a uvažoval, co by mně dnes asi nejlépe chutnalo, než jsem se rozhodl. Když frater odešel, přišla mi vzpomínka na domov. Viděl jsem se jako malého hocha s krajícem namazaného chleba u rybníčku za naší zahradou. Rozmýšlel jsem se tenkráte také tak dlouho nad krajícem? O ano! Točil jsem jím dlouho v ruce a obracel jej na všechny strany, nevěda z kterého konce mám se do něj zakousnout, aby mi pochoutka dlouho vydržela.

„Mámi", ozval se najednou za zdí zahradní dětský hlásek, „mámi a jsou ti mniši také lidé jako já a ty a teta?"

„Ovšem že jsou", odpověděl ženský hlas.

„A jak vypadají?"

„Zrovna tak jako náš kapucín na okně doma, co nám ukazuje počasí."

„A ukazují zde kapucíni také počasí — a co jedí? Náš kapucín na okně nejí nic. Ani cukr nechce."

„Sbírají, Pepíčku, v lese kořínky a jedí je. Nekřič tak, aby tě některý neslyšel. Což kdyby byl zde za zdí."

Za okamžik objevily se na prostranství před kostelíkem dvě mladé dámy s hošíkem. Prohlížely si chvíli erb zakladatele nad vchodem kostelním a potom obrátily se ke klášteru.

Ozval se zvonek u fortny. Rychle vyběhl jsem ze zahrady. Dámy stály před fortnou. Starší brunetka držela asi čtyřletého hošíka za ruku a mladší tahala za zvonek. Ulekly se, když jsem se neočekávaně objevil u nich a hošík schoval se matce za sukně.

„Prosím vás, velebný pane, kdybyste byl tak laskav a otevřel nám kostelík, slyšely jsme, že je velmi krásný a rády bychom se do něho podívaly“, pravila mladší. Viděl jsem, jak ji starší šťouchla do boku, načež ihned mladší dodala: „A rády bychom se v něm pomodlily.“

„I s radostí — třebas byste se chtěly jen podívat,“ dodal jsem obrátiv se s úsměvem k mladší. Neodpověděla, jen se usmála.

V kostele poklekly před oltářem a já vzadu do lavice. Za chvilku vstaly a prohlížely si obrazy. Obě byly hezkých, pravidelných tváří, ale mladší líbila se mi více. Kolem rtů pohrával jí stále úsměv a v zelených očích tajilo se čtveráctví.

Když jsme vyšli z kostelíka, pravila: „Máte zde zrovna božsky krásně. A co zde, velebný pane, prosím vás, stále děláte. Nenudíte se?“

„Co zde stále dělám? Ráno odsloužím mši, je-li hezké počasí vyjdu z domečku do lesa a sbírám kořínky na oběd a po obědě jdu zase do lesa a sbírám kořínky k večeři.“

Obě daly se do smíchu. „A to se nemodlíte? Vždyť se přece máte také modlit.“

„Také někdy se modlím.“

„Také někdy — a prosím vás, řekněte mi upřímně, věříte tomu všemu doopravdy, co máte vykonávat a vykonáváte to opravdu také všechno? Byla jsem také novickou v klášteře, ale jen dva měsíce; když jsem všechno poznala, nemohla jsem tam vydržet a vystoupila jsem. A, věřte mi, jsem toho přesvědčení, že žádný rozumný člověk v klášteře nevydrží a vydržet nemůže. Modlitba růžence a modlitba čínských mlýnků — není to totéž? Modlíte se také růženec a věříte, že vás škapulíř ochrání ode všeho zlého? Věříte, že svatý Antonín byl najednou na dvou místech?“

„Nevěřím.“

„A jak vám při tom je, když lidem kážete věřit, čemu sám nevěříte? Vyhnout se tomu přece nemůžete?“

„Nemohu, ale člověk zvykne všemu — nyní mi to ani nepřijde na mysl,“ povídám v rozpacích. Tak odvážně se mě ještě nikdo netázal, jako tato hezká, mladá zelenoočka se čtveráckým úsměvem na rtech. A tak najednou z čista jasna. Ani jsem se nedovedl vzpamatovat.

„A to vám ještě ani jednou nenapadlo, jak se takové jednání jednoduše nazývá?“

„Ne.“

„Tak vám to tedy řeknu: všichni kněži, kteří nevěří tomu, čemu lidi učí, jsou darebáci a podvodníci, protože se živí podvodem.“

Zůstal jsem jako polit vodou.

„Slyšela jsem o vás, jak prý jste nešťasten, že nemůžete vystoupit z kláštera. Máte strach, že byste se neuživil. Všichni známí vaši vás litují — já jsem vám přišla povědět pravdu. A teď, když jsem vám již dosti pověděla, prosím vás, byste se na mě nezlobil a ukázal nám ještě klášter a hrobku.“

Nezlobil jsem se. Nemohl jsem. Mluvila s úsměvem na rtech a tak opravdově, tak zvláštním tonem, že mi ani nenapadlo se zlobit. Všechna krev vehnala se mi do tváře, brzy bylo mi horko, brzy zase zima. Prováděl jsem je jako bez ducha a ani jsem se tomu nedivil, že se v hrobce úplně beze strachu dotýkají mrtvých mnichů.

„Nezlobíte se opravdu na mě? Nesmíte se zlobit,“ pravila, když jsem se s nimi loučil. „Jestli se nezlobíte, přijdeme příští neděli zase a pak ještě častěji. Líbí se nám zde. Je zde velmi krásně.“

Tak tedy nyní víš, co jsi, povídal jsem si v duchu, když odešly. Darebák, podvodník.

Druhého dne jel jsem do Prahy a přivezl s sebou večer civilní šaty. Uzamknut ve svém pokoji zkoušel jsem je denně, jak mně sluší.

Našli se hodní lidé, našlo se i místo — skrovné sice, ale přece jen místo.

Krásného podzimního dne, když žluté listí padalo se stromů, stál jsem při východu slunce na návrší za klášterem s uzlíkem prádla v ruce. Ohlížel jsem se naposled po budově s kostelíkem. Líto mně bylo pouze krásné krajiny a zbytečně ztracených mladých let. Vesele vykročil jsem do nového života — netížila mne již kutna. Škoda, že mně lidé neřekli pravdu dříve — — — — — —

Venku je mráz, u nás v pokoji vesele praská oheň v kamnech. Dívám se chvilku v zamyšlení do prázdna. Můj dřívější život zdá se mi pouze pochmurným snem.

„Už zase myslíš na ty časy, kdy jsi měl šváby na mozku,“ praví mně se smíchem moje zelenooká žena.

Mávnu pouze rukou a usměji se.

Konec.

IVAN HÁLEK:

ZE ZÁPISKŮ SLOVENSKÉHO LÉKAŘE.

(Z horní Trenčanské stolice.)

(Dokončení.)

„Teraz som už o dve hodiny zdravší."

„Ako to myslíte, že o dve hodiny?"

„Nuž prvej sa mi zdálo, že nemôžem uisť (ujít) ani pol hodiny na mojich nohách a teraz už preidem aj dve hodiny, a nezakašlem. Preto im hovorím, že som o dve hodiny zdravší."

* * *

Matka s dítětem při prsu.

„Kelo to bude stáť na to vrieskanie, čo predpíšú?"

„Len tak vám nemôžem predpísať. Posial neviem prečo vrieska, najprv treba opáčiť."

Vyšetřuji dítě.

„Najskôr je plekáte (kojíte) pod chvilu," pravím matce.

„Keď mám také mlieko, vezdy mi tečie ako vrbová voda. A ona ešte vše nemá dosť, taká premúdrenica. Keby mala kysucu toho mlieka — by ju vypila."

Dítě přes poklesky při kojení je silné a krásné. Chválím je matce.

„Ale keby to boli videli, keď sa to uliahlo, aké to bolo malunké, ako medová panna (perníková panna)."

Chci si dítě zapsat i ptám se po jeho jménu.

„Estera Šútek."

„A kde prišla k takému ménu?"

„Ale nech mi dajú pokoj, veď som sa už telo doplakala, keď mi je z krstu doniesli."

„A či si nemôžete dať dieťaťu meno, aké chcete?"

„Ták! Náš pán farár ten by ti dal. Náš pán farár, deď by mu zaplatili tri zlatovky, lebo čo — vtedy nakrstia ako chceš, ale keď nie, vtedy nakrstia ako oni chcú: Hestery, Herminy a kde čo."

Esterka mezi tím křičí a hrabe nožičkama. Radím ještě matce, jak dítě živit a předpisuji nezbytné prášky. Žena zavinuvši zatím dítě, dívá se mi do pera a libuje si moji písařskou zručnost:

„Ako im tie palčeky idú, ako keby hral." —

Po několika dnech přichází s Esterkou znova.

„Dala som mu šest tých práškov, ale nebolo mu nič lepšie. Až pak ten siedmy som mu priložila len tak na brúško a to mu trochu ztíšilo."

Sbírám všechnu trpělivost, jíž jsem schopen, a pouštím se do nějakého nového výkladu, že ty prášky se nepřikládají na bříško.

* * *

Byl jsem u nemocného dítěte v Tepličce. Jedu na voze blátivou dědinskou ulicí. Na zápraží jedné chalupy stojí houf chlapů, zřejmě podnapitých. Uvnitř hrají na harmoniku. Patrně svatba. Z houfu vystupuje vysoký chlap, oděný v nové spodky a čistou košili, a mlčky, majestátním pohybem ruky, při němž se mu široký rukáv košile shrne až nad loket, dává znamení, abychom zastavili.

„Iďte len dialej," pravím vozkovi; on však zastavuje přece a muž přistupuje k našemu vozu.

„Pri kom tu boli?" táže se mne odměřeně.

Tam a tam, odpovídám mu málo ochotně.

Postojí okamžik mlčky.

„Môžu isť," praví na to, doprovázeje opět svá slova majestátním gestem. Patrně ani jeho nezajímá, kde jsem byl, spíše nalézá zálibu ve svém velkopanském vystoupení. Je zřejmě opojen jakousi úřední mocí.

„To je isto rychtár, lebo volajaký boženík (radní)," táži se vozky.

„Rychtár."

„Nuž, a aký je on chlap? Múdrý?" vyzvídám.

„Múdrý. Môžem povedať velmo múdrý chlap. Veď na vojančine bol kaprálom," libuje si vozka.

* * *

Mladá, silná žena onemocněla horečkou omladnic. Leží v prostorné posteli a v čistých peřinách. Jsou při ní dvě dědinské bab'čky: stará, nediplomovaná, a mladá, jež, tuším, má diplom.

„A dve ste tu?" táži se jich. „A sa nepovadíte?" —

Nemocná sténá od bolesti.

„Keď som včera prišla," praví mladší babička, „hneď som jej kazala prikladať smotánku, a hneď jej ztíšilo."

„Ja veru, pod tým jej ono neztíšilo," namítá stará, „ale pod inším."

„No a pod čím?"

„Nuž pod čím — pod mlodým máslom."

„Hjá", zasměje se mladá pohrdlivě.

„Viete čo" — rozhoduji jejich vědecký spor, „teraz neideme viac prikladať ani mladé máslo, ani smotánku, ale dáme jej mechier s ladom na brucho."

„Veru, čož je dražšieho pri zapálení, ako ten lad," přidává se stará babka k mému náhledu...

Za stolem sedí sestra nemocné a vyšívá rukávce. Ani téměř hlavy nepozvedla. Spěchá. „Mustričky" jsou vyšity řídce a nedbale.

„Čo sa tak náhlite?" ptám se, „veď to nepekne robite."

„To je hen pre Žofku," ukazuje děvče na nemocnou. „Až zomre, aby mala do jamy."

* * *

Muž přivádí ženičku.

„Neviem, či je taká hluchá a či ancikrist. Keď sa jej čo opýtáš, len na teba hladí a nič nehovorí."

Ona zase si stěžuje jiným tonem:

„Tak mi je zle na ten sluch, ani vyzpovedať sa nemôžem, ani ten svätý zvon neočujem."

„Tieklo vám kedy z uší?" táži se.

„Nie, jakživ. A tak som boha prosila, aby mi aspoň tie uši tiekly. Už som sa aj slúbila na svatú Kalvariu, ak by mi matička Kristova zpomohla."

Ukázalo se, že její nahluchlost je zaviněna nahromaděným mazem ušním. Vystříknutí navrací jí sluch.

„Lala — aká haraburda odtial vyšla! Teda preto neočula? Malá vina, velká príčina," rozumuje muž. „Povedalo mi akési hovädo, čo že ten doktor pomôže v tej hlave. Ej, hovädo, načože by ten doktor bol, aby nepomáhal. Na všetko je správa."

„Vidíte," pravím naradované ženě, „zgazdujete aj cestu na Kalváriu."

„Oj pôjdem ja aj tam, ak dožijem, pán velkomožný môj, drahučký, voňavý. Keď už som tam raz slúbená, aby mi to potom dáko zde nebolo."

* * *

„Čož to bude s tou mojou dievkou," přišel se ptát otec, „s tou, čo ju v piatok zebliekali (míní tím lékařské vyšetření). Gašperina Frko sa volá."

Rozpomínám se, že děvče toho jména bylo u mne s kožní chorobou.

„Skôr vy mi povedzte, čo je s ňou. Schodí jej to?"

„Na rukách aj nohách jej to zišlo, ale na chrbte sa jej odhodila nová chrasta takej istej fizimunie ako na ruke. — Ale mám sa ich čosi pýtať: či by jej nepredpísali takú mast, čo sa volá ajsrlik."

Vida moje udivení, vysvětluje:

„Môj súsed chodil kdesika po Prajskej a tam sa mu vyrútil tiež taký výsyp. Hovorí, že to bolo priam na tú módu, ako u tej mojej dievky. A akýsi hlavný doktor mu predpísal takú masť, čo sa volá ajsrlik, a po tej sa mu to chýtro minulo. Aj mi dal sebou gelatku, čo bysom im ju okiazal."

Vynímá ze záňadří prázdný tyglík po masti a na promaštěné vignetce skutečně je nápis „äusserlich" (zevně).

* * *

Pohled na jedoucí vlak působí na mne vždy zvláštním dojmem. Představuji si, kolik nejrůznějších lidských zájmů se tu sešlo, směstnalo a zhustilo na malé prostoře vlaku; je to, jako by extrakt všech zájmů a snažení lidských: rození a umírání, křtiny, svatby a pohřby, obchod, vystěhovalectví, turistika (a myslíme-li i na poštovní vůz, pak i politika a literatura a mnoho jiného) — vše to nepochybně je nějak zastoupeno na malé prostoře vlaku, a ve vteřině vše to proletí kolem vás. — Tím intensivněji mám tento dojem při pohledu na vlak, jenž projíždí naším smutným Kysuckým údolím. Extrakt všeho lidského snažení projede několikrát denně po trati, od níž snad na vzdálenost 100 kroků žijí lidé, kteří nejen že neumějí číst a psát, ale ještě svítí loučí a žijí v dýmných jizbách spolu se zvířaty.

Na jedné stanici v tomto kysuckém údolí vstoupil jsem do vozu 3. třídy. Cestujících nebylo mnoho. U jednoho okna seděli proti sobě dva muži. Byli to Kysučané, vracející se z Ameriky. Byli oděni „světle" a tak, že už na oděvu, zejména na obuvi bylo poznat, odkud jdou. Mluvili málo, místo ano říkali jest (anglické yes) a jeden vyprávěl cosi o jakýchsi bojsích (boy, anglicky hoch). Hleděli žádostivě z okna. Po první zastávce vstali, složili své cestovní kufříky, otevřeli je, vyhledali malá zrcádka a počali se upravovat. Opravili hřebenem pěšinku na straně ve vlasech, připjali si čisté celuloidové límce a zavázali kravaty. Jeden z nich podíval se ještě na hodinky a zkusil, jdou-li. Chystali se vystoupit na nejbližší stanici. — Smysl jejich příprav byl očividně ten: ve středu svých rodin objevit se v plném lesku svého amerikanismu. Mně pak přípravy ty pravily, že se to vracejí tytéž velké děti, které snad před 1—2 roky odjížděly odtud, jsouce provázeny k vlaku svými plačícími ženičkami. — Na nejbližší stanici vystoupili. Zůstal jsem ve voze a myslil na to, čím je Amerika našemu lidu. Představoval jsem si tyto Američany za 2—3 měsíce. Prospěch z Ameriky vidí se obyčejně v tom, že si emigranti přinesou nazpět peníze a vědomí lidské důstojnosti. Představoval jsem si, co bude s těmato dvěma Amerikány.

Především asi zaplatí svůj dluh židovi, neboť proto nepochybně do Ameriky jeli. Mnoho jim nezbude. Tak se pozbaví peněz. Potom přijde na řadu vědomí lidské důstojnosti. Aby se toho pozbavili, o to se velmi brzy postará jejich notár a druhé úřady. Bojím se, že nejdéle ze všeho jim zůstanou americké boty, celuloidový límec a kravata. Ale přece ne. Až to vše se rozedere, budou ještě dlouho místo ano říkati jest.

—o—

KAREL NOVÝ:

HOCHU MŮJ.

Hochu můj, z mládí příteli,
vzpomínkou na mne zprahne-li
tvé srdce? Kde dnes chodíš as,
který tě skrývá zeměpás,
na jakých lukách sbíráš zlato kvítí?
Sluníčko hoří nad tebou
jásavou bílou velebou,
v hrudi ti písně rozkvetou,
dálky tě modrou touhou zvou,
hochu můj, z mládí příteli,
závidím tvému toulavému žití!

Ve městě bídou sestárlém,
v počestném hnízdě klepavém
života příval nebije.
Tiše jde, mrtvě. Shnilý je.
Beze stop týden po týdenku
v tmu věčnosti se střásá jen,
otráví víru, naději, sen ...
pavučinou jsem opředen,
příteli z mládí, tuláku,
žiju jak svatý, tmavém ve přístěnku

Sluníčko, květe, dálavo!
na levo nesmím, na pravo,
stojím, jak kdos mě vstrčil sem,
se zakřiknutým pohledem —
Když měkké jitro v dálkách počne pláti,
skrze sklo závistivě zřím,
jak z lesů stoupá mlžný dým,
jak vítr hraje osením,
jak ptáci v slunci koupou se
a jako body mizí ve souvrati.

Hochu můj, z mládí příteli,
neumřeš jistě v posteli,
červi se o tě rozdělí,
až náhle někde upadneš
uprostřed květů v červencové stráni.
Ve vůni sladké náruči
toulavé srdce dozvučí,
v hlavách ti prudce vypučí
vlčí mák... Vyzpívaný drozd
tak zmírá ve přírody usmívání.

Sluníčko! Květe! Dálavo!
Na levo nesmím, na pravo,
do krve padá stuchlý prach,
živořím v šedých, vlhkých tmách,
v přístěnku za sklem červotočím, hniji.
A chtěl bych přece rosný třpyt,
lukami ráno, večer jít,
života rytmus plně pít,
milovat chtěl bych a se bít,
tuláku, bratře, jako ty
pro volné bídy krásnou melodii!

FINALE.

Už se nám život nikdy nevrátí
ty prvé chvíle milování,
nebudem jarní květy trhati
naivně žádostivou dlaní.

Jsme otlučeni už a střízliví.
Den stejně padá mrtvě ke dni.
Kde sen byl vroucně blouznivý,
dnes touha mdlá a tolik všední..

Čpí nudou naše denní hovory.
Hlas krve selhal. Nedojímá.
Uzavři, prosím, všechny závory,
chlad táhne k srdci, zima, zima!

* * *

Cigarety dým,
jenž tak trpce voní v čase podletním,
ta naše láska byla,
přelud mlhavý,
jenž se tiše v duši zastaví,
by vášně žízeň v hloub však pobouřila..
Podzim v úbočí,
v něž zanesli jsme srdce rozčeřené.
Mlha se tu jen plahočí,
v podivnou se duhu míru klene —
A teď, jak náhle větrem tančí dokola,
já vím, tam pod ní ještě mrtvola
neshnilá — těch snů, jež otrávila's!

Z VERŠŮ S. J. NADSONA.

Z ruštiny přeložil Josef Pelíšek.

Reverie.

(Věnováno umělkyni pí. Zeiptové.)

Stich ozářený sál a čeká oněmělý — ——
Hle, akkord zazvučel pod rukou zkušenou
a za ním, nesmělý a matný, rozechvělý,
nad davem strun zněl zvuk — a zmíral ozvěnou.
Ten hlas mně blízký byl: já rozpoznal svou duší
v něm ozvuk vlastních strun, — a v očích náhle mých
jak prchající sen se stěny sálu ruší,
dav mizí barvitý i blesk lamp rozžatých!
A světle, široce rozevřev náruč svoji
tu jiný, překrásný mně svět se otvíral,
já umělkyni zřel, jak s bledou lící stojí,
a smyčec pak už jen, jak k strunám lnul a hrál.
Jak žezlo zázračné, jež dáno kouzelnici,
byl chvějný smyčec ten, ten smyčec přítulný,
a budil každou z not, něžnou i zpívající,
ve hrudi k proudění souhlasně moje sny:
A šla tu přede mnou v paprscích vzpomínání,
za zvuků reverie, jež létla ručejem,
i láska úsměvná, i zašlé chvíle ranní
a tichý smutek jich, i sny v tom mládí mém.

Básník.

Nechť kypí nápěv tvůj plamenem rozhořčení
a duši nechať žhne svou silou pravdivou,
nechť ohlas nalézá v něm každé čestné chtění,
i láska k otčině ať zní tou písní tvou;
nechť každý její zvuk nás k předu volá stále,
ať zvučí nadějí v zápase klesnuvším,
nechť padlým nesmrtnost dá v čelo zesinalé
a platí výsměchem svým uprchlíkům mdlým;
nechť v boj nás vede s tmou a vším, co pravdou není,
ve tvrdý, hrozný boj za pravdu, plný den, —
i padnem před tebou my tehdy rozechvění
a každý „básník jsi!“ — zavolá unesen — —

Nechť zvučí píseň tvá jak tiché šepotání,
jež ručej zvoní si ve vlnkách stříbřitých,
nechť kypí pramenem v ní naděje a přání
a síla slyší se a zvučí živý smích:
nechť zapomenout nám ty mladé dají zvuky
a světem obrazným se můžem opojit.

tím světem zázračným, kde za slz pal a muky
je krása, láska je, zapomnění a klid;
nechť bez úvah a dum zas rozkoš jednou známe
a živi opět jsme let junných sněním jen, —
a tvoje výtvory my tehdy požehnáme
a každý „básník jsi!" — zavolá unesen — —

Druhu můj, bratře můj — — —

Neklesej na duši, zemdlený, trpící
druhu můj, bratře můj, — známý i neznámý:
lid nechť zříš nepravdě se zlem se kořící
na zemi zas a zas omyté slzami;
rozbit a vysmán nechť svatý je ideál,
nevinná krev nechť se do prachu tratí,
věř jen, čas nastane — a navždy padne Bál
a na zem láska se vrátí!
Přijde— ne v trní, ne ve hnětu okovů,
nebude na plecích těžký kříž nésti. —
v síle a slávě své v svět přijde poznovu,
ve dlaních planoucí pochodeň štěstí.
Nebude na světě slz, zloby řevnící,
ni hrobů bez křížů ni v pouta spiatých.
nebude nouze, bezútěšné, mrtvící,
nebude meče ni stožárů klatých.
Druhu můj! Sněním jen není ta budoucnost,
pouhá ne naděje smavá:
Pohleď jen, — zla už stvol v přílišnou muku vzrost,
noc kol už příliš je tmavá!
Zemdlí svět bolestmi, v krvi snad zalkne se,
umoří šílenstvím boje, —
k lásce pak, k bezmezné lásce pak povznese
prosebné oči ty svoje! — —

—o—

O PODLUŽÁCÍCH NA MORAVĚ.

Sděluje J. P.

(Dokončení.)

Světnice k obývání jsou malé a nízké, v kterýchž prostranná pekárna obyčejnou postelí pro děti a čeládku bývá. Podlaha pozůstává z ucpané a žlutým pískem posypané země, a zřídka k spatření, aby kdo prkennou kladl. V sprostém stolku, v několika lavicích, v omalované truhle, v několika nábožných jako prstem malovaných obrázcích za sklem, a pak ve vinných džbánech na stěně zavěšených pozůstává celý jejich domácí nábytek

Podlužáci mužského pohlaví jsou na větším díle lidé pěkného, vysokého vzrůstu, tělesné nevšední síly, a trvanlivého zdraví, ačkoli krajina pro své položení mezi řekami a v rovině zdraví valně neslouží. Za to ale jest ženské pohlaví z větší části zakrnělé, vyzáblé, bledé barvy; čeho snad příčina toho jest, že neustále doma vězí, a málo kdy na zdravější povětří vychází. Musí se však Podlužačkám ta chvála dáti, že jsou mírné, svorné, outrpné, a že ne zřídka muže své rozumem a zralým površením převyšují. Tím samým se jim obyčejně také podaří, že domem vládnou, a muže sprosťáka sobě podrobí. I některé z nich lékaření z částky rozumějí, a nevšední způsobilostí v hojení zlomenin a zevnitřních ourazů se honositi mohou. Naproti tomu nedělá prý se Podlužákům křivda, když se o nich povídá, že v jejich pěkně zrostlém, švihlém těle, nevalná duše přebývá, neb málo který se vydaří, jenž by se obzvláštními duchovními dary stkvěl. Ano dává se jim za vinu, že jsou tvrdošíjni, od svých zastaralých návyklostí, byť by nevím jak zpozdilé byly, neustoupí, každé i dobročinné novotě odporní, nedověřliví, potměšilí, mstiví, bližního neštěstí, ba i vlastního nevšímaví, opilství oddaní, a pak zuřiví rváči.

Třebas se z domu ničemná maličkost prodávala, něco přece se na propití vykázati musí, který litkup Haldamáš jmenují.

Zřídka mine svátečního aneb nedělního času veselost v krčmě, aby se nějaká rvačka nestala, a několik těžce raněných se neodvleklo; neb se pro daremnosti do sebe dají, a pěstmi jeden do druhého perouce, svými širokými mosaznými prsteny krvavých ran aneb modřin sobě nadělají. Jedná-li se však o to, aby se dostavili u ouřadu vrchnostenského, když se zdravá chasa na vojnu vybírá, tuť jest jejich udatnost ta tam, neb se na první o tom zprávu co stádo ovcí vlkem rozplašených rozprchnou, po lesích se ukrývají, hladem moří, i v nepatrná nebezpečenství života se vydávají, nežli by hlasu k obraně vlasti volajícího uposlechli.

Vyjímaje však tyto škaredé nectnosti, musí každý Podlužanům tu chválu dáti, že jsou pracoviti i neunaveni, když se do něčeho s chutí dají, a překážky se jim na odpor staví. Málem též za vděk vezmou, a se svým osudem spokojeni jsou, k pocestným vlídní, na budoucnost pamětliví a proto šetrní, však ne všickni. Co však na nich nejchvalitebnějšího, jest to, že manželské věrnosti velmi svědomitě šetří, a jsouce na svobodě, ne tak snadně proti počestnosti se prohřeší.

Všickni Podlužáci jsou horliví katolíci, aspoň co se veřejných služeb Božích a církevních obřadů dotýče, kterýchž s patrnou vroucností zachovávají a se horší, kdyby je někdo zlehčoval. Proto také duchovenstvo, je-li povolání svého bedlivo, mají u velké vážnosti.

Rád Podlužák ústům svým utrhne, a penězi aneb ruční prací přispěje, když se o okrášlení chrámu Páně, o zvelebení nějaké hlučné pobožnosti jedná.

Polního též hospodářství bedliv jest Podlužák, zač se mu také ourodné rolí štědře odměňují Při tom však vzdělávání tučných rolí starobylých obyčejů otrocky následuje, a ne tak honem se čeho nového na zvelebení polního hospodářství směřujícího chopí, leč z toho přejinačení čili zlepšení makavý prospěch v oči takřka pere, jinak od starodávního způsobu za nehet neustoupí.

Hovězího i tažného dobytka se hojnost chová. i též včelařství mnoho milovníků nachází, neb se v té podlužácké krajince před 14 lety 746 oulů počítalo.

Oblek podlužácký jest s uherským bez mála stejný. Holé tělo až po pupek kryje hrubá konopní košile, a ostatní drsnaté katě (podvlikací spodky).

Krk se obyčejně nosí rozhalený; dlouhé nohavice a čižmy šatí nohy, na kterýchž čižmách, pro slavnosti safiánových, přibité jsou v létě v zimě podkůvky, kterýmiž na dláždění mnoho odporného břinkotu nadělají. Šišatý klobouk bývá mnohobarevnými pentlemi, třpytícími portami i též květinami z kočičího zlata okrášlen.

Modrá barva buď tmavá, aneb jasná jest takřka národní, a zřídka který podlužácký kabát na způsob uherských dolmanů přikrojený jinou, než modrou barvu má. Chudý však nosí flanelovou kamizolu, a přes tu hrubý národní plášť, halinu nazvaný, z bílého cápového sukna titěrně ušitý. V létě při práci nepodrží Podlužák ničeho na sobě, než košili a katě. Obuvi málo v létě potrhá, neb chodí bos.

Ženské pohlaví má též svůj vlastní kroj od sousedského moravského znamenitě rozdílný. Svobodné holky mají mnoho se svými vlasy dělati, než jich do rulíku vpletou, a tak srovnají, aby se říci smělo, že jsou pěkně ustrojené. Několik hodin padne v neděli a ve svátek, dříve než ty rulíky jsou v pořádku. Punčoch (aneb čulků) však a střevíců rovně jako mužští nenosí, nýbrž mají boty čili čižmy, a nohy si otáčejí slamou aneb plátěnými cáry. V zimě se zaobalují do bílých jehněčin aneb cápovin černými kusy lemovaných, z kterýchž kožichů odporná pára nos uráží, jestli namokly, aneb jest-li se v nich vězící osoba zapotila.

Ačkoli hovězího a černého dobytka i též drůbeže v hojnosti mají, přece z toho málo kdy čeho požívají, neb nejsou masajídkové, a mimo pečené husy aneb uzeného masa na vejroční slavnosti zřídka kdy co masitého na stůl přijde; neb milejší jsou jim jídla z mouky, jak též jiná vaření, jako hrách, čočka, zelí a zemčata (aneb bulvy, čili brambory). Nejobyčejnější a spolu snad nejmilejší pokrm podlužácký jsou krajance, jenž se z režné mouky, jak též z kukuruce, čili turecké pšenice na tvrdo upekou, na malé kusy rozkrájejí, vařící vodou polejí, a pak mlékem omastí, a nastrouhaným sejrem posypají. Koláče ze pšeničné mouky jenom na vejroční svátky se pekou. Pražená zrnka z kukuruce za lahůdku se pokládají. O kořalku a pivo mnoho nedbají, za to ale vínu velmi přejí, a ním se nezřídka přeberou.

—o—

DROBNOSTI.

Čechové američtí. Městská veřejná knihovna v Omaze má také české knihy. Česká odbočka této veřejné městské knihovny těší se stále vzrůstající přízni čtoucího obecenstva, což ze srdce rádi vidíme. Následkem toho veřejná knihovna města Omahy chystá se opatřit větší zásobu nových českých knih. Čím více se v českých kruzích bude číst a čím větší poptávka po českých knihách bude v městské veřejné knihovně, tím více knih správa knihovny opatří. Okolnost tato má význam pro naši českou osadu, neboť tím se ve výročních zprávách veřejné knihovny Čechové objeví v příznivém světle před anglickou veřejností. Totiž jako národ, jenž miluje knihy a stále chce pokračovat ku předu. Doporučujeme krajanům, aby hojnou měrou využili příležitosti, naskytající se jim půjčováním knih z české odbočky městské veřejné knihovny. Požadavky jsou nepatrné. Jest třeba si opatřit podpis známého krajana, že půjčovatel jest spolehlivou osobou a pak jest možno knihy z veřejné knihovny vypůjčovat. Půjčování knih děje se bezplatně. Bude-li správa městské knihovny vidět, že poptávka po českých knihách stoupá, vyjde této zálibě Čechů vstříc stálým rozmnožováním knih v českém oddělení. Takové zprávy čteme v amerických listech a dělají nám potěšení. — Takořka v srdci města Omahy je krásná veřejná škola Komenského (Comenius School), v níž zahájeno bylo v říjnu večerní vyučování. Jest určeno hlavně pro přistěhovalce, kteří se chtějí naučit anglicky, a pro ty, kdož chtějí se zdokonalit v některých školních předmětech, nemajíce kdy učit se ve dne. Školu Komenského nyní navštěvuje kolem 300 žáků, z nich 125—150 Čechů od věku dětského až do 60 let stáří. Večerní škola řízena je pí. Eliz. Parkeovou a šestičlenným učitelským sborem. Paní Parkeová obzvláště zdárně učí přistěhovalce angličtině. Přála by si hodně českých žáků, neboť Čechové prý pokračují u ní lépe nežli žáci jiných národností. Učí se v pondělí, úterý, ve středu a čtvrtek od ½8. do ½10. Vyučování je zdarma. I knihy i psací potřeby žáci dostávají zdarma. Vyučování večerní je spíše zábavou nežli námahou.

*

Andrew Carnegie a jeho zamilovaní spisovatelé. Carnegie je milionář, americký Nabob, ale s pronikavým vzděláním, stejně s bystrým rozumem spekulačním, jako soudností a znalostí světa uměleckého a vědeckého. Nevíme, kdo se ho ptal na zamilované osoby a autory, jisto však je, že Carnegie má také svůj vlastní Slavín, svých dvacet zamilovaných osob. Mezi nimi jsou: básník Shakespeare, vynálezce etheru Morton, původce očkování Jenner, vynálezce vyfukovací tavící pece Neilson, president Lincoln, protože zrušil otroctví, básník Burns, vynálezce tisku Gutenberg, Edison, původce vodního měřidla Siemens, Bessemer; vynálezce ocelového procesu Mushet, Columbus, Watt, vynálezce telefonu Bell, vynálezce stroje na předení bavlny Aykwright, Franklin, Murdock, jenž prvý používal uhlí jako prostředku osvětlovacího, Stephenson, vynálezce přádelního stroje Hargreaves a vynálezce rotačního parostroje Symington. Svět Carnegiův, jak vidíme, vypadá značně jinak nežli svět lidí duševních. Spisovatelé jsou v jeho slovníku jen dva, lyrik Burns a dramatik Shakespeare. U Burnse snad rozhodla také okolnost, že je Skot. Domnívám se, že naše duševní kultura, básníci, umělci, filosofové atd. u jiných milionářů vypadají ještě hůře.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.